SOL

1901

SOL

ILLUSTRERADT 25-ÖRES MAGASIN

TREDJE ÅRGÅNGEN

1901

TORSTEN HEDLUNDS FÖRLAG
STOCKHOLM

GÖTEBORGS UNIVERSITETSBIBL.

GÖTEBORG.
GÖTEBORGS HANDELSTIDNINGS AKTIEBOLAGS TRYCKERI
1901.

TREDJE ÅRGÅNGENS

HUFVUDSAKLIGA INNEHÅLL:

(De med * betecknade artiklarne äro illustrerade.)

Afdelning för frågor och svar, se Frågor och svar.
*Affärssinne hos djuren. Sid. 70.
Aforismer. Sid. 37, 46, 104, 252, 267, 501, 513.
*Akkavare. Sid. 344.
*Almedi-koncessionen. Berättelse. Sid. 989.
Anekdoter. Sid. 19, 24, 216, 238, 327, 374, 476, 670, 671, 802, 848, 864, 896, 912, 960, 1008.
Ansiktsmuscher. Sid. 72.
Apelsiner. Sid. 189.
Apelsinmarmelad. Sid. 286.
Apelsinsaft. Sid. 376.
*Arabernas apostel. Ett blad ur missionens historia. Sid. 625.
*Artighet och tjänstvillighet hos djuren. Sid. 279.
Asteroiderna eller småplaneterna. Sid. 548.
"Att sitta run". Ett midsommarminne. Af Jane. Sid. 545.
*Australiens enda drabbning. Af J. C. Mac Cartie. Sid. 903, 1000.

Bankerna i Kina. Sid. 752.
*"Barnträdgårdarnes" upphofsman. Sid. 78.
*Barnum. Berättelse af Prosit. Sid. 925.
*Bilder från den Skandinaviska Norden. Tredje serien. Sid. 5, 49, 100, 176, 211, 253, 344, 385, 411, 439, 486, 542, 584, 637, 676, 775, 827, 887.
Biskopens berättelser. Af Charles Webster. Sid. 1025.
Bjurholm. Sid. 486.
Blekning. Sid. 230.
Blommor hela året om. Sid. 93.
*Blondins hemska äfventyr. Sid. 1095.
*Boernas strid för sin tillvaro. Sid. 1018.
*Bomärken, medeltida. Sid. 111.
*Bondflicka från Steiermark. Af Anrik. Sid. 1093.
*Borgholms slottsruin. Sid. 829.
*Brahe, Tyge. Ett trehundraårsminne. Sid. 961.
Breflåda. Sid. 240, 288, 383, 432, 480, 528.
Brödhämden. En episod från skräckväldet. Sid. 565.
*Buenos Aires. Sid. 604.
*Bumeranger och bumerangkastning. Sid. 496.

*Chloris på ön. Berättelse af H. B. Marriott Watson. Sid. 41, 73, 127, 150, 205, 268, 322, 362, 400, 453, 491, 556, 613, 641.

*Dauphins schweizare. Berättelse från franska revolutionen. Af H. P. Kane. Sid. 689, 732.
De båda blomstren. Poem af Erik Elfson. Sid. 395.
*De båda bröderna. Berättelse. Sid. 945, 983.
*De båda systrarna. En japansk kärlekshistoria. Sid. 119.
Den besjälade violinen. Berättelse. Sid. 9, 58, 114, 155.
*Den danske ynglingens bedrift. Sid. 687.
*Den gamla grodans berättelse. Sid. 38.
*Den gamle lindansaren. Sid. 864.
*Den hemlighetsfulle främlingen. En verklig röfvarhistoria. Sid. 650.
Den korta våren. Poem. Från spanskan af J. L. Runeberg. Sid. 609.
Den listige ägghandlaren. Amerikansk historia. Sid. 708.
*Den röde mannens sista seger. Sid 105.
Den största och den minsta hastigheten. Sid. 541.
*Den älsklige krokodilen. Sid. 813.
*Den ödesdigra bron i Leipzig. Historisk berättelse af Herbert Arnold. Sid 781.
*De odygdiga apornas spratt. Sid. 319.
De snåle. Poem af Gustaf Fröding. Sid. 361.
Det gifves en högre värld... Sid. 386.
*Det lata läjonet. Sid. 1031.
*Det sista utfallet från Paris: den 19 januari 1871. Sid. 88.
Det största. Poem af E. R. Sid 87.
"Det svenska järnet." Sid 374.
*Diplomats offer. Berättelse. Sid. 1085.
*Dragomaner i Österlandet. Sid. 748.
*Drag ur kulturkampen i "den fjärran Västern". Sid. 105.

*Drinkarnes håla. Berättelse. Sid. 598, 630, 681.
*Drunknandes förnimmelser. Sid. 900.
Drömmar, något om. Sid. 738.
Du gråter — var glad! Poem af Maria Scholander-Hedlund. Sid. 1096.
Dunant, Henri. Sid. 469.
Dygnets indelning i timmar. Sid. 694.

*Egendomliga fotbeklädnader. Sid. 162, 843.
*Egendomliga källor. Sid. 594.
Egendomlig grafskrift. Sid. 222.
Egendomligheter hos siffror. Sid. 382, 526.
Egendomligt bruk. Sid. 780.
*Egypten. Sid. 1057.
*Ehrensvärd, Albert. Sid. 193.
*Elektriska spårvägar som förmedlare af sällskapslif. Sid. 520.
*Emun och strutsen. Sid. 754.
En af orsakerna till vår tids nervositet. Af Olaus Petri. Sid. 1069.
En anklagelse från andra världen. Berättelse. Sid. 313.
En apotekare-ed för 600 år sedan. Sid. 646.
*En bannlyst sanningskämpe. Sid 433.
*Endast ett offer. Sid. 912.
En fallen afgud. Berättelse af F. Anstey. Sid. 849, 881, 939, 977, 1035, 1073, 1121.
*En fruktansvärd duell. Ett jaktäfventyr med en grå björn. Sid. 1142.
En fruktansvärd upptäckt. Sid. 802.
En helvetesmaskin i äldre tider. Sid. 126.
En historia om en spegel. Af L. Budde. Sid. 196, 249, 305, 341.
*En julifärd på Mälaren. Af Anrik. Sid. 637.
*En kulturbild från "den gamla goda tiden". Sid. 1032.
En moder. Poem af E. R. Sid 172.
En märkvärdig klippö. Sid 19.
En sjöröfvare och en prinsessa. Berättelse. Sid. 803.
*En strid i luften. En luftseglares äfventyr. Sid. 1135.
*En tigerjakt i Indien. Af A. Evans Gordon. Sid. 949.
"En tunna guld." Af Anrik. Sid. 758.
*En törnbeströdd bana. Af John Gustaf Christensén. Sid. 917.
*En verklighetsroman från Söderhafvet. Af Anrik. Sid. 857.
En vis mandarin. Sid 555.
Erik XIV:s barn. Historisk scen af August Blanche. Sid 500.
*Ett godt recept. Sid. 960.
Ett kapitel ur sillens historia. Sid 796.
Ett lyckoskott. Episod från det amerikanska frihetskriget. Sid. 1020.
Ett nattligt mysterium. Berättelse. Sid 890.
Ett ryktbart minnesmärke: Stonehenge. Sid. 862.
*Ett äfventyr med kineser. Sid. 908.
Exelsior! Poem af H. W. Longfellow. På svenska af H. A. Ring. Sid. 737.
*Ferronnaye-bandet. Historisk berättelse. Sid. 929.
Fickurens mekanism. Sid. 452.
*Forsgrén, Robert. Sid. 913.
*Fotogen och petroleum. Sid. 594.
Framtidens religion. Af Max Müller. Sid. 296.
*Fransk-ryska alliansen. Af Leo Tolstoy. Sid. 920.
Frukt, förvaring af. Sid. 141.
Frukt såsom födoämne. Sid. 45.
Frågor och svar. Sid. 48, 96, 144, 191, 240, 288, 336, 384, 432, 480, 527, 575, 624, 665, 709, 760, 808, 1008.
Från vår läsekrets. Sid. 142.
Från världens skilda länder, se Natur- och folklifsskildringar.
*Fröbel, Friedrich. Sid. 78.
*Fullblod. Sid. 713.
*Funderingar. Af Thord Bonde. Sid. 793, 975.
*Förenta staternas aflidne president. Sid. 876.
*Förenta staternas nye president. En framtidsman. Sid. 865.
*Förföljd af ett läjon. En berättelse om ett ovanligt äfventyr. Sid. 502.
För hemmet och familjen. Sid. 45, 93, 140, 189, 229, 285, 310, 375, 477, 524, 568, 618, 663, 703, 750, 809.
Förnöt ej tiden! Af Walter Scott. Sid. 856.

*Galileiska hafvet. Sid. 549.
*Galjonsbilder, ryktbara. Sid. 200.
*Gellivare. Sid. 344.
*Genesaret. Sid. 549.
Granen. Poem af J. Ldm. Sid. 65.
"Gref Ebba och kung Märta". Sid. 636.
Grönsakssoppor. Sid. 524.
Guldfiskar. Sid. 499.
Guld-, silfver- och tennkontroll. Sid. 188.

*Hamilton, H. E. G. Sid. 673.
Hamletssagans ursprungliga betydelse. Af Carl Kiesewetter. Sid. 759.
*Handens karaktäristik. Sid. 20.
Han gaf sitt lif för sin gifte vän. Sid. 767.
Han var den rätte. Sid. 896.
Harpolekaren och hans son. Poem af Viktor Rydberg. Sid. 702.
*Hazelius, Artur. Af Jean Fr. Rossander. Sid. 529.
*Hederslegionen och Viktoriakorset. Sid. 706.
*Hedlund, Sven Adolf. Af Karl Warburg. Sid. 97.
*Hevreka-barrikaden. Australiens enda drabbning. Af J. C. Mac Cartie. Sid. 903, 1000.
*Himalajabärgen. Sid. 741.
Hinduernas astronomi. "Intet nytt under solen". Sid. 965.
*Historien om en hemlighetsfull man och en märkvärdig bok. Sid. 725, 790.
*Historien om gamle Gruffer, den stygga hummern. Sid. 621.
*Historien om Karma Crescent n:r 1. Sid. 350.
*Historien om Konnor Old House. Sid. 424, 470.

Hosiannah! Poem af Gustaf Fröding. Sid. 490.
Huru Gustafva blef botad. Teckning ur folklifvet af Jane. Sid. 730.
Huru länge kan en människa lefva? Sid. 846.
Huru sibirierna lura sina hundar. Sid. 166.
*Hur vi skola taga reda på de förnämsta stjärnbilderna och stjärnorna. Af Jean Fr. Rossander. Sid. 181.
Husflugan som smittospridare. Sid. 610.
Hvad en fluga förmår. Berättelse af Onkel Tom. Sid. 1051.
*Hvad är en dragoman? Sid. 748.
Hvarför människan är högerhändt. Sid. 747.
*Hvarför Pettersson tror på sjöormen. En komedi i två akter. Sid. 671.
*Hvem var han? Historien om en hemlighetsfull man och en märkvärdig bok. Sid. 725, 790.
Hvem vet? Berättelse af Guy de Maupassant. Sid. 273.
Hårklippning. Sid. 229.
Hästen som spelade död. Sid. 37.
*Högfeldts syn. Berättelse. Sid. 231.
*Höstmoder. Sid. 958.
*Höstskymning. Poem af O. Lbg. Sid. 968.

Indianstammar, forntida. Sid. 204.
*Indien, bilder från. Sid. 741, 1010.

Jag drömde... Poem af Heliofilos. Sid. 343.
*Jaktäfventyr. Sid. 159, 467, 502, 949, 1068.
*Japansk kärlekshistoria. Sid. 119.
*Johannes burvaktaren. Berättelse från kejsar Justinianus' tid. Sid. 1110.
*John Ericsson-monumentet i Stockholm. Af J. G. C. Sid. 871.
*Journalisternas lif. Af John Gustaf Christensén. Sid. 917.
Julifrukterna. Sid. 663.

*Kalabarbönan. Sid. 688.
Kalla sängkläder, faran af. Sid. 285.
Kamerans uppfinning. Sid. 327.
*Kaninernas fria lekar. Sid. 450.
*Karlsborg. Sid. 5.
*Karlsöarna. Sid. 676.
*Katten, råttan och äpplet. Sid. 1008.
Konsten under den egyptiska IV: de dynastien. Sid. 540.
Konungen i Tule. Poem ur Göthes "Faust". Försvenskning af Georg Ljungström. Sid. 258.
*Konung och skollärare. Några drag ur konung Ludvig Filips historia. Sid. 13.
*Konung Oscar i Marstrand. Sid. 870.
Kornelius Agrippas spegel. Berättelse. Sid. 537.
Kroppkakor. Sid. 229.
"Kung Märta" och "gref Ebba". Sid. 636.
*Kunna djuren räkna? Sid. 695.
*Kunna djuren tala? Sid. 1097.
Kuriositeter. Sid. 238, 327, 501.
Källan. Dikt af A. T. Gellerstedt. Sid. 309.
Känsel i en amputerad lem. Sid. 680.
*Köksinredning. Sid. 703.
Kötts kokning och stekning. Sid. 375.

*Landors resa i Tibet. Sid. 1009.
Lasson. Sid. 142.
*Lavigerie, C. M. A., arabernas apostel. Sid. 625.
Lefvande brunnar i öknen. Sid. 264.
Lif är rörelse. Af Pontus Wikner. Sid. 629.
*Lincoln, Abraham. Sid. 1105.
*Lindblad, Adolf Fredrik. Sid. 337.
*Ljufva toner. Bild. Sid. 1050.
Ljusets hastighet. Sid. 655.
Ljus är hälsa. Sid. 750.
*Lule lappmark. Sid. 344.
*Långfredagen. Sid. 300.

*Mac Kinley, William. Sid. 876.
Magsjuka, matsedel för. Sid. 140.
"Mandom, mod och morske män". Sid. 19.
*Maorierna på Nya Seeland. Sid. 289.
*Medeltida bomärken. Sid. 111.
Medlidande. Poem af Georg Ljungström. Sid. 175.
Mellan himmel och jord. Ett äfventyr i Alperna. Sid. 1101.
*Mellan lif och död. Blondins hemska äfventyr. Sid. 1095.
Midsommar. Af Anrik. Sid. 533.
*Mina försök i träsnideri. Berättelse. Sid. 799.
*Min björk. Poem af Maria Scholander-Hedlund. Sid. 1024.
*Modet och moderna. Sid. 265, 958.
Mot målet. Poem af E. R. Sid. 158.
Mynt, våra gällande. Sid. 798.
Myran. Poem af E. E. Sid. 789.
Myrornas lif. Sid. 475.
*Måns Munters menageri, berättelser från. Sid. 38, 319, 450, 621, 813.
*Målaren. Af Anrik. Sid. 637.
Märkliga tal. Sid. 382, 526.

*Natur- och folklifsskildringar i ord och bild. Sid. 241, 289, 367, 387, 507, 549, 604, 657, 741, 857, 1009, 1093.
Njutningsmedel. Af Ludwig Disqué. Sid. 477.
*Nobel, Alfred. Sid. 817.
*Nordenskiöld, Adolf. Af Sigurd Hansson. Sid. 769.
*Nordiska spelen. Sid. 223.
*Nordmaling. Sid. 486.
*Noshörningen, den hvite. Sid. 910.
*Nybyggarlifvet i Australien. Sid. 507.
*Nyttan af idrottsöfningar. Sid. 816.
*Nyårshymn. Poem af —rg. Sid. 8.
*Några exempel på förmågan att teckna i ett löpande streck. Sid. 1056.
*Några råd till mödrar. Sid. 809.

*Ofir, bibelns. Sid. 855.
*Olika sätt att skaka hand. Sid. 173.
Optimism och pessimism. Af Viktor Rydberg. Sid. 113.

*Palmsöndagen. Sid. 300.
*Pansarbåten "Wasas" sjösättning. Sid. 915.
*Pansarbåten "Ärans" sjösättning. Sid. 823.
*Papyrusväxten. Sid. 597.
*Paraplyets historia, ur. Sid. 1139.
*Petroleum och fotogen. Sid. 594.
*Pitcairn och dess historia. Af Anrik. Sid. 857.
*Porträtt:
Brahe, Tyge. Sid. 961.
Ehrensvärd, Albert. Sid. 193.
Forsgrén, Robert. Sid. 913.
Fröbel, Friedrich. Sid. 78.
Gambetta, Léon. Sid. 88.
Hamilton, H. E. G. Sid. 673.
Hazelius, Artur. Sid. 529.
Hedlund, Sven Adolf. Sid. 97.
Lalor, Peter. Sid. 1001.
Landor, H. S. Sid. 1009, 1011.
Lavigerie, C. M. A. Sid. 626.
Lincoln, Abraham. Sid. 1105.
Lindblad, Adolf Fredrik. Sid. 337.
Mac Kinley, William. Sid. 877, 878.
Nero, romersk kejsare. Sid. 483.
Nobel, Alfred. Sid. 817.
Nobel, Carolina Andrietta. Sid. 821.
Nobel, Immanuel. Sid. 820.
Nordenskiöld, Adolf. Sid. 769.
Rawson, S. J. Sid. 497.
Roosevelt, Theod. Sid. 865.
Scholander, F. W. Sid. 577.
Seneka, Lucius Annæus. Sid. 481.
Te Kuti, maorihöfding. Sid. 291.
Tesla, Nikolaus. Sid. 464.
Tolstoy, Leo. Sid. 433.
Washington, George. Sid. 721.
Wennerberg, Gunnar. Sid. 1, 825.
Wijk, Olof. Sid. 879.
Viktoria, drottning af England. Sid. 145.
Porträttet vid M...åker. Sannsaga. Af F. W. Scholander. Sid. 582.
*Praktisk köksinredning. Sid. 703.
President Lincoln och soldatgossen. Sid. 216.
Prins Eriks första blodsdåd. Folksägen från Öland. Sid. 700.
"På kung Orres tid." Sid. 746.
*Påsken. Sid. 300.
*På skenor genom hafvet. Sid. 1061.
*På tal om talanger. Af Sara Strömfeldt. Sid. 297.
*På underjordisk färd med en tomte. En fésaga. Sid. 561.
*På Ölands alfvar. Dikt af A. T. Gellerstedt. Sid. 778.
*Pännteckning till "Fjolners saga." Af F. W. Scholander. Sid. 581.

Quattuor species. Sid. 751.

*Reskoffertar. Sid. 310.
*Rhodopes sandal. En berättelse från det gamla Egypten. Sid. 897.
*Riddaren af Röda korset. En episod från korsfararnes tid. Sid. 710.
*Rikslikare. Sid. 358.
*Riksgränsen mot Norge. Sid. 584.
*Roosevelt, Theod. Sid. 865.
Rubinens underbara egenskaper. Sid. 349.
*Ruth Kunigunda. Berättelse af E. T. Sid. 66.
*Råd till mödrar. Sid. 809.
Råttor och deras vanor. Af Anrik. Sid. 1005.
Räddad af en elefant. Sann händelse. Sid. 811.
"Röda korsets" stiftare. Sid. 469.
*Rökringar. Sid. 911.

*Sachsarnes klämma. Sid. 752.
*Saddler's Croft. Berättelse. Sid. 833.
*Sagor. Sid. 396, 561, 954.
*Sahara, den stora öknen. Sid. 367, 387.
Salt och bröd. Sid. 587.
*Sankt Göran och draken. Af Anrik. Sid 55.
*Sankt Mikaels Mount. Sid. 656.
*Scener från den vilda Västern. Tidsfördrif för ungdom. Sid. 63.
Schackuppgifter. Sid. 47, 143, 239, 383, 431, 528, 623, 720, 815, 912, 1007, 1055, 1104.
*Scholander, Fredrik Wilhelm. Af Maria Hedlund. Sid. 577.
*Seneka. En lifsbild från antiken. Af Jean Fr. Rossander. Sid. 481.
Silfverkontroll. Sid. 188.
Sillens historia, ett kapitel ur. Sid. 796.
*Simbabues hemlighetsfulla ruiner. Sid. 855.
*Sjön Genesaret. Sid. 549.
*Sjöröfvarne i sagan och i verkligheten. Sid. 25.
*Skor och skomakare. Sid. 162, 843.
Skämt och infall, se Anekdoter.
*Slaget på redden. Ett hundraårsminne. Sid. 406.
*Smuggleriets historia, några drag ur. Sid. 1032.
Smultron. Sid. 663.
Småplaneterna. Sid. 548.
Spindelns spinnapparat. Sid. 357.
Spritdryckerna och själsarbetet. Sid. 922.
Stjärnornas antal i Vintergatan. Sid. 430.
*Stjärnstudier under vinterkvällarne. Af Jean Fr. Rossander. Sid. 181.
Stonehenge: ett ryktbart minnesmärke. Sid. 862.
*Stora sjöfallet. Sid. 344.
*Strutsen och emun. Sid. 754.
*Sällsamma historier. Sid. 9, 58, 114, 155, 231, 273, 313, 350, 424, 470, 537, 598, 630, 681, 833, 1025.
Sömn och drömmar. Sid. 738.
*Söndagsmorgonen. Poem af J. P. Hebel. Öfvers. af F. M. Franzén. Sid. 536.

Tankeöfningar, se Tidsfördrif.
*Teaterdekorationer. Sid. 647.
Tennkontroll. Sid. 188.

*Tesla, Nikolaus. Sid. 459.
*Tibet, bilder från. Sid. 1010.
Tidningsprässen i Kina. Sid. 92.
Tidsfördrif och tankeöfningar. Sid. 47, 63, 95, 143, 192, 239, 287, 335, 383, 431, 479, 528, 575, 623, 672, 720, 768, 815, 863, 911, 959, 1007, 1055, 1104, 1144.
*Tigern i trädgården. En jakthistoria från Indien. Sid. 467.
Till en barndomsvän. Poem af J. L—d—m. Sid. 1072.
*Tolstoy, Leo. Sid. 132, 433.
Tomater. Sid. 664.
*Tragedien i Kirk-a-Field. Ett historiskt mysterium. Af Allen Upward. Sid. 1041.
*Transvaal, bilder från. Af Nils Åkerblom. Sid. 657.
*Trollhättan. Af Thord Bonde. Sid. 887.
*Trollkarlens fågel. Saga. Sid. 396.
*Två mot en. Ett jaktäfventyr. Sid. 1068.
*Tvärs öfver Syd-Amerika: Buenos Aires—Valparaiso. Sid. 604.
Tykobrahe-dagarne. Sid. 612.
*Tyrolen, bilder från. Sid. 242.
Tänder, vården af. Sid. 285.
Tänkespråk, se Aforismer.

Underliga födoämnen. Sid. 505.
*Upsala domkyrka. Sid. 542.
*Ur de amerikanska storstädernas lif. Sid. 520.
*Uspallata-passet mellan Argentina och Chile. Sid. 607.

*Vabärget. Sid. 5.
*Vaktparaden i Stockholm. Sid. 385.
*Valparaiso. Sid. 604.
*Washington, George. Sid. 721.
*Wennerberg, Gunnar. Sid. 1, 825.
*Wijk, Olof. Sid. 879.
*Viktoria, drottning af England. Sid. 145.
*Viktoriakorset och Hederslegionen. Sid. 706.
Vintergatans stjärnor. Sid. 430.
*Visingsö, dess naturhistoria och minnen. Af J. Karling. Sid. 49, 100, 176, 211, 253.
Visor af A. F. Lindblad. Sid. 340.
Vredgas ej! Sid. 539.
*Vågskvalp. Poem af Maria Hedlund-Scholander. Sid. 828.
Våra gällande mynt. Sid. 798.
*Våra hem. Af J. G. C. Sid. 969, 1015.
Vårt fädernesland i ord och bild, se Bilder från den Skandinaviska Norden.
*Värmland. Sid. 411, 439.
"Värningen". En gotländsk plägsed. Sid. 284.
*Västerns nye trollkarl. Nikolaus Teslas märkliga uppfinningar. Sid. 459.

*Yrkesbrefskrifvare och sigill i Österlandet. Sid. 236.

*Zimbabues ruiner. Sid. 855.
*Zoe. Berättelse från kejsar Justinianus' tid. Sid. 1110.

*Älfvorna och Valentinsbilden. Saga. Sid. 954.

Öfverstens berättelse. Af Guy de Maupassant. Sid. 756.
Öknen. Poem af —rg. Sid. 40.
*Öland. Af Jean Fr. Rossander. Sid. 775, 827.
Ölands kroppkakor. Sid. 229.
Ömkyla, medel mot. Sid. 285.
*Ön Pitcairn och dess historia. Af Anrik. Sid. 857.
*Öre älf. Sid. 486.
*Örnhjärtat. Berättelse af Hamlin Garland. Sid. 31, 81, 134, 167, 217, 259, 329, 377, 419, 444, 514, 569, 588, 666, 714, 761.

SOL ILLUSTRERADT 25-ÖRES MAGASIN

N:r 1. Årg. 3.

UTGIFVARE:
TORSTEN HEDLUND.

Eftertryck utan angifvande af källan förbjudes.

GUNNAR WENNERBERG

GUNNAR WENNERBERG.

Det är med synnerlig tillfredsställelse som denna tidskrift i första numret under sitt nya namn kan på sin första sida upptaga bilden af en man, som i vårt land i så hög grad spridt glädje och upplysning.

Gunnar Wennerberg har nu uppnått den patriarkaliska åldern och skjuter upp som en hög och ståtlig gran i nordanskog, de fleste af hans jämnåriga äro fallna omkring honom, men han ägnar ännu intresse åt ungdomens lif, åt konster och vetenskap.

Hans tidigaste snilleverk, de odödliga "Gluntarne", äga ock alltjämt samma tjusningskraft och förmåga att väcka en frisk glädje.

Det torde vara få svenske män, till hvilka fosterlandet står i så stor tacksamhetsskuld som till Gunnar Wennerberg. Den mångsidighet i begåfning och skarpblick i förståndet, som utmärka hela hans lif, hafva satt honom i tillfälle att tjäna sitt land mera än de flesta.

Konstnär och statsman hafva i honom varit förenade i samma person, och i en välvillig personlighet, hvilken aldrig misslyckats i att göra sig kraftigt gällande.

Hans elektriserande genialitet har alltid fängslat omgifningen, och jämnåriga stormän i andens värld skattade honom högt: en F. W. Scholander, en Viktor Rydberg, hans studentkamrat S. A. Hedlund och andra.

Den högt värderade och vördade åldringen, som nu är i sitt 84:de år, kan se sig om och betrakta den nya tiden med lugn, ty i hvad som här ter sig godt — och det är, trots allt, mycket — däri äger han en stor och betydelsefull del.

Gunnar Wennerberg är en svensk man, till hvilken vi svenskar kunna blicka upp med stolthet och tacksamhet, att han är vår.

* * *

Vi kunna här endast i största korthet beröra de yttre dragen af Gunnar Wen-

nerbergs innehållsdigra lifsgärning. Född i Lidköping, där fadern var kyrkoherde, den 2 oktober 1817, genomgick han Skara skola och gymnasium och blef student i Upsala vid tjugu års ålder. Vid universitetet ägnade han sig först åt studiet af klassiska språk och naturvetenskap, sedermera filosofi och ästetik. År 1843 ingick han i det i Upsala ett eller annat år förut stiftade studentsällskapet "Juvenalerna", hvilket sysselsatte sig bland annat med olika slag af ästetiska öfningar till sällskapsglädjens höjande, såsom poesi, sång, musik, deklamation och besvarande af prisuppgifter. Det var för detta sällskap han skref en hel mängd sånger, bland andra en trio-serie för tenor, baryton (Wennerbergs egen stämma) och bas, som år 1860 utgafs under titeln "De tre", samt de allbekanta "Gluntarne", trettio duetter för baryton och bas. Af intresse kan vara att anteckna, att "Glunten", efter hvilken sångerna fått sitt namn, var sångaren Otto Beronius och "Magistern" Wennerberg själf.

År 1845 blef Wennerberg filosofie magister, året därpå docent i ästetik och anförare för studentsången samt utnämdes 1849 till lektor i filosofi och modersmålet vid Skara gymnasium. År 1850 invaldes han i Musikaliska akademien och erhöll samma år Karl-Johans-priset af Svenska akademien "för sånger, som äro för allmänt kända att erfordra något vidare vitsord". Såsom lärare verkade han med stor framgång och sällspord lärareförmåga något mer än ett årtionde. I början af 1860-talet finna vi Wennerberg i hufvudstaden såsom ledamot i en kommitté för Nationalmuseets ordnande, och för detta museums räkning vistades han också någon tid utomlands. År 1865 inträdde han i Ecklesiastikdepartementet såsom tillförordnad expeditionssekreterare och byråchef för den afdelning, som handlägger ärenden rörande elementarundervisningen. Följande året blef han en af de aderton i Svenska akademien och ingick den 3 juni 1870 såsom ecklesiastikminister i Adlercreutz' ministär. Fem år senare utträdde Wennerberg ur statsrådet och utnämdes till landshöfding i Kronobergs län. Där verkade han i tretton år såsom en synnerligen ansedd länschef och inkallades 1888 å nyo i regeringen såsom ecklesiastikminister, hvilken post han lämnade den 6 november 1891 till följd af en meningsskiljaktighet emellan honom och statschefen i en akademisk befordringsfråga.

I sin egenskap af ecklesiastikminister verkade Wennerberg bland mycket annat för upphörandet af teatercensuren, för ordnandet af fattigvården, af den tekniska undervisningen och veterinärundervisningen, för lapparnes och finnarnes undervisning, för afskaffandet af de säljbara apoteksprivilegierna, för kvinnans tillträde till högre akademisk undervisning och till olika sysslor samt för hennes valbarhet till skolråd och fattigvård. Med Wennerbergs kontrasignation utfärdades äfven statut för Sveriges yngsta högskola, Göteborgs, hvilken af honom invigdes i september 1891.

Som riksdagsman — Kronobergs läns landsting utsåg honom 1876 och 1884 till ledamot af Första kammaren — deltog Wennerberg med ifver i debatten, särskildt i frågorna om undervisningen, om försvarsväsendet, kommunikationsväsendet, edgången — därvid han kämpade för afskaffandet af officiella eder — samt i kyrkliga lagstiftningsfrågor, hvarvid han uppträdde såsom målsman för en friare riktning. Från midten af 1880-talet kom Wennerberg i en oppositionell ställning till regeringen. Han uppträdde vid 1885 års riksdag mot härordningsförslaget, var vid 1887 års majriksdag en af de skarpaste oppositionsmännen i den konstitutionella frågan om "ny eller fortsatt" riksdag, och 1888 invaldes han, fastän förtroendeämbetsman, i konstitutionsutskottet och blef dess ordförande. Länge stannade han dock ej i detta utskott, ty kort efter riksdagens början inkallades han, som slutit sig till tullskyddspartiet, för andra gången i regeringen såsom ecklesiastikminister, efter hvad vi förut nämt.

År 1893 valdes Wennerberg åter af Kronobergs läns landsting till medlem af

Första kammaren. Under åren 1894—1897 var han ordförande i kommittéen för utarbetande af musik till svenska mässan. Vidare finna vi honom som ledamot i 1893 och 1898 års kyrkomöten. Sedan 1893 är han hedersledamot af Vetenskaps- och Vitterhets samhället i Göteborg.

* * *

På samma gång Gunnar Wennerberg sålunda var ifrigt verksam på de praktiska områdena i fäderneslandets tjänst, fick han dock tid att följa äfven sin kallelse som tonkonstnär och skald. Af hans författarskap på dessa områden må nämnas "Ur Davids psalmer", solo- och körsånger med piano; oratoriet "Jesu födelse"; det religiösa körverket "Stabat mater"; "Sånger", "Serenader" samt hans fosterländska "Manskvartetter", bland hvilka vi särskildt anteckna de berömda "Stå Stark", "Hör oss Svea" och "O Gud, som styrer folkens öden".

Under åren 1881—1885 utkommo Wennerbergs "Samlade skrifter" i 4 band, af hvilka andra bandet innehåller "Gluntarne". Om dessa skrifver prof. K. Warburg: "Sin klassiska plats inom vår litteratur har Wennerberg företrädesvis vunnit genom 'Gluntarne', hvilka äro ett pregnant uttryck för 1840-talets studentlif i Upsala. Man träffar i dem såsom ett grunddrag den sorglöshetens romantik, som lätt nog blir hemmastadd bland de glada ungdomsskarorna vid ett småstadsuniversitet, hälst under en tid, då 'öfverliggeriet' var vanligt, och man kan i hela den stämning, som präglar 'Gluntarne', påvisa likhetsdrag exempelvis med det älskvärda 'dagdrifveriet' sådant det framträdde i nyromantikern von Eichendorffs 'Leben eines Taugenichtes'. Wennerberg ser hela denna lifsåskådning med självironikerns skarpt observerande blick och framställer den i en humoristisk belysning. Beundransvärd är den dramatiska kraft han ådagalägger i dialogen. Där är det naturliga talet så genomgående väl träffadt, att man knappt skulle tro det möjligt i versform. Omedelbarhet, naturlighet, 'improvisation', dramatisk liflighet äro hufvudegenskaper hos 'Gluntarne' liksom hos deras stora föregångare 'Fredmans epistlar'. Med Bellman visar Wennerberg också frändskap genom det fina natursinne, som framträder i 'Gluntarne', liksom genom den drastiskt dramatiska skildringen af lifligare scener, till exempel 'Impromtubalen', som är äkta Bellmansk i ton och anda."

Bilder från den Skandinaviska Norden.

Vårt fädernesland i ord och bild.

Tredje serien.[1]

1.

Karlsborg. — Vaberget.

Karlsborgs fästning är, som väl hvarje svensk vet, ett af vårt lands förnämsta skyddsvärn mot fiendehand. Där förvaras svenska arméens hufvudförråd, i det att fästningen är afsedd att utgöra en tryggad upplagsplats såväl för härens reservförråd af alla slag som ock för statens och riksbankens dyrbarheter. Dessutom kan Karlsborg under vissa strategiska förutsättningar — heter det — blifva af stor betydelse äfven såsom operations- eller manöverfästning. Dessa "strategiska förutsättningar" torde väl nu, om vi eljes rätt fatta de militära facktermerna, åtminstone till en del förefinnas, sedan äfven Vaberget på senare åren blifvit befäst, hvarom mera här nedan.

Karlsborgs fästning är belägen på den förr i tiden så kallade Vanäs udde å Vätterns västra strand, där Göta kanal utmynnar i insjön. Ehuru namnet Karlsborg är gammalt i Sveriges historia — så hette nämligen i fordomtima ett fäste i Bohuslän, Sotenäs härad, vid Åbyfjorden — så räknar den moderna fästning, med hvilken vi nu ha att göra, ännu ej ens hundra år. Den började nämligen uppföras först i slutet af år 1819 under namn af Vanäs fästning.

Vaberget är ett fem kilometer väster om Karlsborgs fästning beläget bärg, som reser sig till en höjd af 136 meter öfver Vätterns yta eller 224 meter öfver hafsspegeln, då Vätterns höjd öfver hafvet är väl 88 meter. Då Karlsborgs fästning anlades, var Vaberget i befästningshänseende af föga betydelse för Karlsborg, enär det låg långt utom den tidens skotthåll från fästningen; men i samma mån som artilleriets skottvidder ökats, har Vabergets betydelse för försvaret vuxit; och under senare fjärdedelen af nittonde århundradet blef frågan om dess befästande brännande. År 1888 beviljade också riksdagen det första anslaget till pansartornsfästet å Vaberget, hvilket genom sitt dominerande läge är af beskaffenhet att kraftigt stärka Karlsborgs motståndsförmåga.

Uppe ifrån Vabergets krön har man en den härligaste utsikt öfver ett panorama, som i sin vida famn sluter skog och slätt, bärg och dal och sjö. Där vandrar blicken öfver Vätterns vida yta hän mot Östergötlands skogar och fält; och om dagen är klar, så kan man skönja till och med Närike och Småland i ett aflägset fjärran. Utsikten beskrifves sålunda af

[1] Första serien, offentliggjord i denna tidskrifts första årgång (1899), omfattar följande ställen och rubriker: Skrusundet och Saltsjöbaden; Marstrand; Båstad; Hjärkin (Jerkind); Dalarö; Skagersbrunn; Särö; Hankö, Modum och Holmenkollen; Alingsås; Oxelösund; Ramlösa; Roslagen och Stockholms skärgård; Dalarne; samt Stockholms slott och Drottningholm. — Andra serien i tidskriftens andra årgång (1900) omfattar: Gripsholm; Runristningen i Ramsundsbärget och Göksstenen; Bie och Björkvik; Stockholmska bilder: Riddarholmen och Riddarhuset; Vår hufvudstad i fågelperspektiv; Göteborg; Sylfjället, Åreskutan och Storlien; Hällingsåoch Ristafallen, Anjeskutan och Rutsälfven; Skansen: ett Skandinavien i Stockholm; Norska bilder: Breidablick och Grefsen; Hjo och Visingsö; Långedrag och Slottsskogsparken i Göteborg; Gustafsberg och Uddevalla; Gotland; Kneippvattenkuranstalten å Borg vid Norrköping; Ystad—Haparanda; Läckö slott; Boden; Bohuslän och dess skärgård; Katarinahissen i Stockholm; En utflykt till Kinnekulle; Huskvarna och Taberg samt Kalmar slott — samtliga rikt illustrerade.

Väg vid Karlsborg vintertiden.

en turist i en af Svenska turistföreningens årsskrifter (1894, sid. 102):

Österut samt åt norr och söder visar Vättern större delen af sin 12 mil långa och midt framför mig 2 mil breda, glittrande yta. Tydligt och klart aftecknar sig Östergötlands kust på andra sidan om den stora sjön, och där en rökpelare stiger upp mot skyn, rätt i öster, där ligger Motala med sina verkstäder. Holmarne långt ute i sjön äro den norra Fjuk med sina fyrbyggnader, som synas så tydligt, och den södra Jungfrun, som bevakar inloppet till Vadstena. Ja, där synes också denna gamla stad med sitt stolta, men af öfvervägande dystra minnen besudlade slott. Klart och skarpt aftecknade det sig med sitt torn och sina höga gaflar mot den molnfria, ljusgrå bakgrunden, och jag tyckte mig till och med genom kikaren kunna urskilja de olika fönstren och andra detaljer. — Så följde ett stycke slättland med gröna åkrar och hvita kyrkor; men litet längre söderut stängde det skogklädda Omberg med sina röda bärgväggar och många grottor all vidare utsikt inåt landet. Ännu längre åt söder började landet blifva allt otydligare, och där Småland längst borta vidtog, sammansmälte småningom de blånande kullarne med himmel och vatten till ett obestämbart blåhvitt töcken. — Men där midt i sjön vid horisontens rand framskymtar tydligt nog de låga konturerna af Visingsö, det urgamla konungasätet; och på denna sidan sjön vidtager Västergötland med det ena höjdpartiet efter det andra förtonande sig längst borta vid synranden. Först den vid Hjo börjande långsträckta Hökensås, sedan i sydväst de öster om Falköping sig resande Gisse-, Gerums-, Hvarfs- och Plantabärgen — och kanske är det också Mösseberg, som otydligt skymtar fram där längst borta. Längre i väster vidtager Billingens större massa, som dock snart bortskymmes af den

blott en halfmil från Vaberget liggande Vikaskogens höjdparti. — Men hvad är väl det för en ensam topp, som synes rätt i väster midt öfver Vikaskogen, men långt, långt bort i fjärran? Jo, det är hjässan på Kinnekulle, och dit är det hela sex mil fågelvägen härifrån.

Åt norr är utsikten på en gång mindre vidsträckt och mera enformig, i det den nästan uteslutande utgöres af skogklädda höjder, som endast afbrytas af Vikens vattenspegel och af en liten glimt af Unden där längst upp i norr. Slutligen vidtager åter Vättern, som dock här företer en olika anblick, i det att här vid Närikesgränsen midt för Medevi en hel liten skärgård visar sig. Ännu en röksky, som blå och tunn kunde urskiljas längst borta i nordost, påstods af mitt sällskap, en militär från Karlsborg, beteckna läget för Ämmebergs zinkverk i Närike.

Strax nedanför våra fötter utbredde sig en närmare, tydligare och i allmänhet mera leende, men därför icke mindre vacker och tilltalande utsikt. Där låg Klefvaberget i söder, och hitom detsamma kunde man taga reda på Mölltorps kyrkas smala, mörka tornspira. Norr om Mölltorp vidtog en rad små sjöar, som skilde Vabergslandet från den dystra Vikaskogen; och där borta vid kanalen mellan Viken och Bottensjön framlyste så hvitt och vackert i sin omgifvande löfskrud Forsviks ståtliga herresäte. I öster och alldeles nedanför oss befors Bottensjön af den ena ångaren efter den andra; och där låg det lilla pittoreska Rödesund nästan simmande på vågen. På andra sidan Bottensjön utbredde sig slutligen den flacka halfö, hvars norra udde helt och hållet afstänges af Karlsborgs fästning, hvilkens "slutvärn" med sina imposanta torn helt bjärt framlyste, sträckande sitt stenband från strand till strand. Det syntes ej svårt att begripa, huru omöjligt det skulle vara för en fiende att gå fram mot Karlsborg, så länge den blågula flaggan vajar från Vabergets topp.

Utsikt från Vabärget.

Nyårshymn.

O ljusvärld med syner af sällhet och frid,
låt portarne upp i den natthöljda tid,
de skimrande bildernas skara
låt skymta ur öppnade skyn i vår dröm
och speglas för blicken i tidernas ström
och jordlifvets mörker förklara!

Dock länge förgäfves i världsvimlets brus
vårt hjärta får tråna till frihet och ljus,
ty endast för längtan, som brinner
osläckligt, låts porten till himlarne opp,
och blott för ett aldrig förvissnande hopp
den eviga dagen upprinner.

Där ljusnar en stråle vid himmelens bryn.
Än bruten och matt på den skuggiga skyn
sin gyllene strimma han drager,
och molnen på nytt öfver rymderna gå,
dock ängslas ej hjärtat, det vet ju ändå,
att morgonen nalkas med dager.

Men dröjer han länge — syns väntan för lång —
så skall han förvisst bortom grafven en gång
långt högre och klarare glimma;
det hopp står oss kvar, att vid lefnadens dörr
få skåda med döende blick, om ej förr,
mot gryningens saliga timma.

—*rg.*

SÄLLSAMMA HISTORIER.

I.

Den besjälade violinen.

Första Kapitlet.

År 1828 anlände en gammal tysk musiklärare med sin elev till Paris och bosatte sig i en tarflig lägenhet i en af dess förstäder. Den gamle läraren hette Samuel Klaus, men eleven hade det mera klingande namnet Frans Stenio. Den unge Stenio gick och gällde för att vara en violinist, begåfvad med en utomordentlig, ja nästan underbar talang. Men alldenstund han var fattig och ännu icke hunnit skapa sig något europeiskt ryktbart namn, lefde han åtskilliga år okänd och obeaktad i den franska hufvudstaden — medelpunkten och hjärtat i alla den civiliserade världens modenycker.

Frans var född i de styriska alperna, och vid den tid då vår berättelse börjar, var han ännu ganska mycket under trettio år. Han hade en filosofisk och drömmande anläggning, och genomsyrad som han var af geniets hemlighetsfulla besynnerligheter påminde han ganska mycket om hjältarne i Hoffmans "Contes Fantastiques". Hans tidigare lif hade varit i högsta grad ovanligt och egendomligt, hvarför vi i korthet skola förtälja hans historia, på det läsaren sedermera bättre skall kunna förstå vår berättelse.

Frans' föräldrar voro ett fromt bondfolk, som bodde i en liten lugn vrå bland de styriska alperna. Ställets gnomer (jordandar) höllo vakt vid hans vagga, och han insöp under barndomsåren den tro på troll och vampyrer, som spelar en så framstående roll i invånarnes i södra Österrike föreställningssätt. Sedermera erhöll han som student sin vidare utdaning i skuggan af de gamla riddarborgarne vid Rhen i Tyskland. Han var således ända från barndomen förtrogen med det "öfvernaturliga" känslolifvets alla stadier. Han hade till och med studerat ockultism tillsammans med en hängifven lärjunge vid Paracelsus och Kunrath. Alkemien hade mycket få hemligheter för honom, och han hade roat sig med både magi och trolldom, då han gästade några ungerska vänner. Högre än allt annat älskade han dock musiken och — sin violin.

När han var tjugutvå år gammal öfvergaf han helt plötsligt sina praktiska studier på det hemlighetsfullas område, och fastän han i sitt hjärta var än mer än förr tillgifven de grekiska gudarne, hängaf han sig dock från och med den tiden uteslutande åt sin konst. Af sina klassiska studier behöll han i minnet endast det som rörde sånggudinnorna — särskildt Euterpe, musikens gudinna, vid hvilkens altare han tillbad — och Orfevs, hvars magiska lyras toner han sökte efterlikna å sin violin. Om man undantager hans drömmande tro på nymfer och sirener och alla slags osynliga andeväsen, hade han intet intresse för den honom omgifvande yttre världen. All hans längtan steg likt en sky af rökelse upp till högre, ädlare rymder buren af de harmoniska tonvågor, han förstod att framlocka ur sitt instrument. Han gick som i en dröm och lefde sitt fullt medvetna, underbara verklighetslif endast i de stunder, då hans violinstråke framtrollade de toner, som på sina ljudböljor bar honom upp till Olympen, till Euterpes fötter. Till och med i sitt hem, där berättelser om magi och trolldom likasom spirade fram ur själfva jorden, hade han varit ett egendomligt barn — som yngling hade han blifvit ännu mer "besynnerlig", och han nådde slutligen den blomstrande mandomsåldern utan att förete ett enda af de kännetecken, som pläga utmärka densamma. Ett vackert ansikte hade aldrig fängslat hans uppmärksamhet; ej ens för ett enda ögonblick hade hans tankar dragits från hans ensliga studier till det bullrande lif-

vet därute i världen. Nöjd med sitt eget sällskap hade han sålunda tillbragt sina bästa ungdomsår i tillbedjan af sin violin samt af de grekiska gudar och gudinnor, som hade någonting med musiken att skaffa. Det praktiska lifvet var honom alldeles främmande. Hans hela tillvaro hade varit en enda lång dröm i solskimrande melodier, och han hade aldrig erfarit längtan efter någonting annat.

Huru onyttiga, men icke för ty huru härliga voro icke dessa drömmar! Och huru lefvande! Hur skulle han kunna önska sig en bättre lott? Var han ej allt, som han önskade vara? Kunde han ej hvilken minut som hälst känna sig förvandlad till en eller annan hjälte — från Orfevs, som höll hela naturen fången i andlös tystnad, till alfen som blickade fram bakom trädens blad, eller najaden i den kristallklara källan? Svingade sig ej de lättfotade nymferna i glädtig dans på hans vink, åtlydde de ej tonerna från den arkadiske herdens trollflöjt? Se, skönhetens och kärlekens gudinna steg ju själf ned från det höga, dragen af de tjusande tonerna från hans violin! Och ändå kom det verkligen en tid, då han föredrog Syrinx framför Afrodite — men icke såsom den nymf hvilken Pan förföljde, utan såsom det vassrör, hvartill hon af de nådiga gudarne förvandlades, och af hvilket den besvikne guden förfärdigade sin trollflöjt. Ty äregirigheten växer med tiden och blir sällan helt tillfredsställd. När han på sin violin sökte efterlikna de toner, som genljödo i hans själ, lyssnade visserligen hela parnassen under andlös tystnad till hans toner eller deltog i den himmelska kören; men den åhörarekrets, han slutligen började drömma om, bestod af flere än Olympens gudar, bland den fanns äfven de störste musikkännare och musikälskare i Europas hufvudstäder. Han afundades Pan hans trollflöjt och skulle gärna velat äga den själf.

Efter att i så många år hafva drömt i sällskap med fantasiens gudomligheter, började han drömma om den fåfängliga och förgängliga äran här på jorden. Men just vid denna tid blef han af sin mor, som nu var änka, hemkallad från det tyska universitet, där han uppehållit sig under de två eller tre sista åren. Detta var en händelse, som åtminstone för den närmaste framtiden kullkastade hans planer; han hade nämligen hittills från henne erhållit, hvad han behöfde för lifvets oundgängligaste nödtorft, och hans egna medel voro ej tillräckliga att tillförsäkra honom en själfständig tillvaro.

Hans hemkomst ledde till ett mycket oväntadt resultat. Hans mor, hvars enda jordiska kärlek han var, dog nästan i detsamma hon hade glädjen att hälsa sin Benjamin välkommen åter, och de goda grannkvinnorna hade i många månader ett drygt göra med att utbreda sig öfver de verkliga orsakerna till hennes bortgång.

Fru Stenio hade före Frans' återkomst varit en frisk och sund, liflig och rörlig medelålders kvinna. Hon var en from och gudfruktig själ, som aldrig uraktlät att läsa sina böner och aldrig under de långa år sonen varit borta hade försummat en enda mässa. Den första söndagen efter sonens hemkomst — en dag som hon med längtansfull glädje flere månader gått och väntat på — kallade hon på honom nedanför trappan. Den timme var slagen, då hennes fromma dröm om deras samvaro i Guds hus skulle gå i fullbordan, och hon stod där och väntade på honom, under det hon omsorgsfullt torkade dammet af den bönbok, som han begagnade, då han var en liten gosse. Men i stället för Frans var det violinen som svarade på hennes rop, blandande sina fylliga toner med den ganska skorrande klangen af kyrkoklockornas söndagsringning. Den goda kvinnan kände sig en smula obehaglig till mods, då hon hörde den andaktsfulla klockklangen drunkna i de ohyggliga, fantastiska tonerna af "häxdansen", hvilka föreföllo henne djäfvulska och gudsbespottande. Det var nära att hon hade svimmat, då hon hörde sin älskade son bestämdt neka att gå med henne åt kyrkan. Han gick aldrig i kyrkan, sade han kallt. Det var bara att spilla bort tiden, och dessutom söndersletos hans nerver af de skärande tonerna i den gam-

la kyrkorgeln. Ingenting skulle kunna förmå honom att underkasta sig en sådan pina som att lyssna på den knakande orgeln. Han var så bestämd, att intet kunde ändra hans beslut. Hennes böner och förebråelser afklippte han genom att erbjuda sig att spela för henne en "hymn till solen", som han alldeles nyss hade komponerat.

Efter denna minnesvärda söndagsmorgon förlorade fru Stenio allt mer och mer sitt vanliga sinneslugn. Hon skyndade att frambära sina sorger och söka sin tröst i biktstolen, men det svar hon fick af den stränge prästmannen fyllde hennes milda, okonstlade sinne med en till förtviflan gränsande fruktan. En känsla af ångest och förfäran förföljde henne från detta ögonblick och lämnade henne snart ej en sekunds ro; hennes nätter blefvo oroliga och sömnlösa, och hela dagarne förnötte hon under ideliga böner och klagorop. I sin moderliga ängslan om den älskade sonens frälsning och salighet aflade hon en hel mängd obetänksamma löften. Då hon slutligen kom under fund med, att hvarken den på latin affattade böneskriften till Guds moder, som hennes själasörjare uppsatt åt henne, eller de ödmjuka tyska böner, med hvilka hon själf hänvände sig till alla de hälgon, som hon trodde finnas i paradiset, hade åsyftad verkan, tog hon sin tillflykt till pilgrimsfärder till fjärran liggande, heliga ställen. På en af dessa resor till ett heligt kapell högt uppe i fjällen bland Tyrolens snöbetäckta bärg ådrog hon sig en förkylning, och då hon kom hem, måste hon lägga sig till sängs för att aldrig mer stiga upp igen. Fru Stenios löften hade dock i viss måtto ledt till åsyftadt resultat. Den stackars kvinnan skulle nämligen nu snart komma i tillfälle att ansikte mot ansikte anropa de hälgon, på hvilka hon så fast trodde, om hjälp och frälsning för den stackars förlorade sonen, som hånade munkar och biktstolar, och som hade en sådan gudlös tanke om kyrkorgeln.

Frans begrät af uppriktigt hjärta sin döda moder. Och som han ej hade någon aning om, att han själf var orsaken till hennes bortgång, kände han ingen ånger öfver sitt brott. Han sålde hennes lilla kvarlåtenskap, hvarefter han med lätt hjärta och lätt plånbok beslöt att under ett eller ett par år ge sig ut på vandring, innan han på allvar valde sig ett hem och bestämde sig för en viss lefnadsbana.

En dunkel önskan att få se Europas stora städer och försöka sin lycka i Frankrike låg dold bakom denna resplan, men hans vana vid ett kringströfvande lefnadssätt var alltför djupt rotad att med ett slag kunna öfvergifvas. Han satte in sitt lilla kapital i en bank och begaf sig därefter på en fotresa genom Tyskland och Österrike. Med sin violin betalade han kost och logis på de värdshus och i de bondgårdar han passerade, och dågarne tillbragte han på de gröna fälten och i de tysta, högtidliga skogarne ansikte mot ansikte med naturen, efter vanligheten drömmande med öppna ögon. Under dessa tre månaders vandringslif med sina ströftåg fram och tillbaka steg han ej ett enda ögonblick ned från parnassen, utan likasom alkemisten förvandlar bly till guld, så förvandlade han allt, som kom i hans väg, till sånger och sägner. När han om aftnarne spelade för sitt mål mat och sin sängplats, undergick hela scenen han hade framför sig i hans fantasi en fullständig förvandling, vare sig han befann sig ute på en gräsplan eller inne i ett värdshus. Landsbygdens gossar och flickor blefvo herdar och nymfer. Det med sand beströdda golfvet blef en grönskande äng, de landtligt otympliga par, som snurrade rundt i en afmätt valstakt med ett behag, hvilket påminde om tama björnar, blefvo gudinnan Terpischores präster och prästinnor; de blåögda, rödbrusiga, tjocka tyska bondflickorna förvandlades till hesperider, som dansade rundt om träden med de gyllene äpplena. Och dessa melodiska drömmar om de arkadiske gudarne och deras flöjtspel försvunno ej, då dagen bröt fram. Ty så snart sömnen flydde från hans ögon, inväfde han sig i en ny hemlighetsfull trollkrets. På sin vandring genom en och annan mörk furuskog spelade han oupp-

hörligt för sig själf och omgifningarna. Han spelade för den gröna bärgåsen — och strax kommo bärgen och de mossbetäckta klipporna närmare för att kunna höra bättre, alldeles som de hade gjort vid ljuden af Orfevs' lyra. Han spelade för den porlande bäcken och den framåt hastande floden — och bägge saktade sin fart och tystade sina böljors buller för att lyssna till hans själfulla toner. Till och med den långbente storken, som stod så begrundande på ett ben uppe på mjölkvarnens halmtak sysselsatt med att utfundera lösningen af sin långa tillvaros gåta, sände ett långt skrik efter honom frågande:

"Är du då Orfevs själf, Stenio?"

Det var en salig tid fylld af daglig hänförelse. Hans döende moders sista ord, som hviskade till honom om den eviga fördömelsens gräsligheter, hade ej gjort något varaktigt intryck på honom, och den enda mera långvariga bild de framkallat för hans inre syn var bilden af Pluto. Och i sina tankar såg han denne underjordens bistre herre hälsa sig på samma sätt, som han förr hade hälsat Evrydikes gemål Orfevs. Fasttrolladt af de magiska tonerna från hans violin, stannade Ixions hjul ännu en gång till lisa för Junos eländige förförare, och på detta sätt bragte han dem till lögnare, som lägga beslag på evigheten för att straffa stackars fördömda syndare. Han såg hur Tantalus glömde sin aldrig släckta törst och smackade med läpparne af välbehag, under det han insöp den himmelska melodien. Sisyfusstenen blef liggande stilla och orörlig, till och med furierna smålogo emot honom; härskaren i dessa mörkrets regioner fröjdades och föredrog hans violin framför Orfevs' lyra. På detta sätt uppfattad tycktes mytologien verka som ett absolut motgift mot fruktan för de teologiska hotelserna, hälst som densamma var genomträngd af en lidelsefull kärlek till musiken. I Frans' fantasi segrade städse Euterpe i hvarje kamp till och med om den utkämpades i det allra nedersta helvetet.

Men allting här på jorden är förgängligt, och Frans måste ganska snart uppgifva sitt oafbrutna drömlif. Han hade nått fram till den universitetsstad, där hans gamle musiklärare, Samuel Klaus, bodde. När musikern hörde, att hans älsklingslärjunge ej blott blifvit fattig på jordiska ägodelar utan att han var än mer blottad på jordiska önskningar, kände han sin gamla kärlek till Frans vakna med tiodubbel styrka.

Den gamle läraren var en af dessa underliga varelser, hvilka se ut som om de stigit fram ur något af medeltidens sniderier. Och dock hade Klaus trots sitt egendomliga, om en hustomte minnande utseende, ett så ömt älskande hjärta som en kvinna och en så själfuppoffrande natur som en gammal kristen martyr. Då Frans i all korthet hade berättat för honom om de sista årens händelser, tog Klaus honom vid handen, förde honom in i sin torftiga studerkammare och sade:

"Stanna nu kvar hos mig och sluta upp med detta kringströfvarelif! Jag är gammal och barnlös och vill hädanefter vara som en fader för dig. Låt oss lefva tillsammans glömska af allt annat utom äran."

Och strax därpå erbjöd han sig att resa till Paris med Frans. Färden skulle tagas genom flera stora tyska städer, där de kunde stanna för att gifva konserter.

Inom loppet af några dagar lyckades det Klaus att få Frans att glömma sitt gamla fria och obundna konstnärslif. Han förstod nämligen att hos sin lärjunge återuppväcka den slumrande äregirigheten och törsten efter världslig berömmelse. Ända från moderns död tills nu hade Frans varit nöjd med att mottaga bifall af de gudar och gudinnor, som hans lefvande fantasi framtrollade; men nu började han återigen längta efter de svaga, dödliga människornas beundran. Under den gamle Klaus' skickliga och omsorgsfulla ledning tillväxte hans musikaliska talang i styrka och innerlighet för hvar dag som gick, och hans rykte växte och utbredde sig allt vidare för hvarje ny stad, där han lät höra sin musik. Hans drömmar om ära började blifva verklig-

het; de tongifvande kritikerna i de olika musikaliska kretsar, till hvilkas välvilliga beskydd hans talang vädjade, förklarade honom snart för samtidens e n d a verkliga violinist, hvarefter publiken äfvenledes högt och tydligt uttalade som sin mening, att han af alla violinister, som de dittills hört, stod oöfverträffad. Men detta myckna beröm kom både mästaren och lärjungen att snart alldeles tappa hufvudet.

Paris var dock icke utan vidare färdigt att instämma i den allmänna lofsången. Paris utdelar sitt beröm efter sitt eget tycke och vill ej mottaga någon endast på god tro.

Klaus och Stenio hade bott i Paris nära tre år och vandrade ännu på den konstnärliga smärtans väg mot Golgata, då en händelse inträffade, som fullständigt tillintetgjorde till och med deras blygsammaste förhoppningar. Nicolo Paganinis första ankomst till världsstaden blef plötsligt utbasunad, och hela Paris' musikaliska värld gick i ett slags förväntningsfeber. Den oöfverträffade konstnären kom, och hela Paris kastade sig för hans fötter. (Forts. i nästa n:r.)

KONUNG OCH SKOLLÄRARE.

Några drag ur konung Ludvig Filips historia.

Därest det bourbonska konungahuset ännu år 1898 innehaft Frankrikes konungatron, skulle det då hafva kunnat fira hundraårsminnet af sitt återvändande ur landsflykten. Ej långt förut hade härtigen af Orleans Ludvig Filip, hvilken sedermera under nära tjugu år var Frankrikes konung, såsom en landsflyktig främling måste förtjäna sig sitt uppehälle som skollärare i den nyfödda republikens på hinsidan Atlanten hufvudstad. Och hans sedermera så ryktbare premierminister Talleyrand de Perigord, som under revolutionen utträdt ur det prästerliga ståndet, befann sig äfvenledes då i mycket torftiga omständigheter, så torftiga till och med, att han ofta led brist på det nödvändigaste.

Namnen Orleans och Ludvig Filip hafva emellertid förlorat sin glans för våra dagars fransmän. "Borgarkonungens" en gång så lofprisade dygder, hans kvickhet, hans skarpsinne, sparsamhet och andra framstående egenskaper vill ingen numera höra talas om. De hafva råkat i glömska, hans minne är ej på modet, och den som vill läsa om, huruledes en fransk konung för något mer än hundra år sedan måste i ett främmande land kämpa för sin tillvaro och till och med i kärleksangelägenheter genomlefde en fattig mans erfarenheter, han bör ej vända sig till någon af Paris' förnämligare bokaffärer utan i stället styra sina steg till något antikvariat på någon bakgata. Vi hafva emellertid råkat komma öfver en sådan där gammal dammig lunta om den numera förgätne konungen och vilja här nedan förtälja ett och annat ur den egendomliga konungasagan, särskildt om den tid då Ludvig Filip lämnade Europa för att söka en fristad i Amerika.

Det var den 24 september 1796, som den landsflyktige härtig Ludvig Filip i Hamburg steg ombord på "America", det fartyg som skulle föra honom öfver till Nya världen. Skutans mellandäck var redan fylldt af en myllrande hop bestående hufvudsakligen af tyskar och emigranter från Elsass, föregångarne till den våg af främlingar, hvilken sedermera öfversvämmat det amerikanska fastlandet. Utom dessa andra- och tredjeklass-passagerare hade "America" äfvenledes tvänne förstaklasspassagerare. Vi vilja passa på tillfället, att just nu, då mellandäckspassagerarne efter sin morgonpromenad dragit sig tillbaka, göra ett besök å skutan, där utom

några besättningskarlar endast två personer synas på däcket.

Den ene af dem står vid relingen och försöker att så obemärkt som möjligt iaktta den andre, som med långa steg vandrar fram och tillbaka. Vandraren ser dyster och grubblande ut, hvilket bildar en egendomlig motsägelse till hans vackra ungdomliga ansikte och eleganta, om den fulländade världsmannen vittnande hållning.

Ludvig Filips skola vid Spruce Street i Filadelfia.

Mannen vid relingen är skutans kapten, det finna vi lätt, om vi betrakta hans uniform. Det är en hederlig, i grund och botten godhjärtad gammal bitvarg, en skicklig sjökapten af gamla stammen, och hans namn är Ewing. Detta är ingalunda första gången han tvifvelsamt och fundersamt betraktat den vackre, unge mannen, hvilken såsom förstaklass-passagerare delar hytt med en gammal hetlefrad plantageägare från San Domingo, som regelbundet tre gånger om dagen utöser sin vrede öfver "Americas" skeppsskorpor, hvilka äro alltför hårda för hans tandlösa käkar.

Den unge passageraren hade vid påstigningen i Hamburg uppgifvit, att han var dansk till börden, och genast betalat sin resa, hvilken kostade 35 guineer (ung. 660 kronor). Han hade med sig en tjänare, hvilken kaptenen till en början nekade att medtaga. Slutligen lät han dock beveka sig, då betjäntens resa betalades med $17^1/_2$ guineer, och den unge dansken kunde stiga ombord som det ägnade och anstod en dåtida ädling. Och som en sådan uppträdde han äfvenledes under hela den långa färden. Han var tillbakadragen och anspråkslös och fördrog med största tålamod sin otålige hyttkamrats vredesutbrott. Ja, han gick till och med så långt, att han, då den gamle spanjoren en gång till följd af de hårda skeppsskorporna förklarade kaptenen krig, erbjöd sig att tjänstgöra som tolk.

Vid detta tillfälle fick således den gamle sjökaptenen veta, att den hemlighetsfulle dansken kunde flytande tala ej blott franska utan äfven engelska, hvilket gjorde, att han därefter betraktade honom med än misstänksammare blickar. Och just den morgon, som vi förut omtalat, stod den fosterlandsälskande gamle sjömannen vid relingen och gjorde sig för väl hundrade gången den frågan, hvad det väl var för en misstänkt äfventyrare, som han var på väg att öfverföra till och lössläppa i sitt fosterland.

Alldeles som om han läst kaptenens tankar stannade den unge mannen fram-

för kaptenen, lyfte artigt på hatten och sade:

"Herr kapten, detta är ingalunda första gången jag märkt mig vara föremål för eder särskilda uppmärksamhet. Vill ni vara god och upplysa mig om orsaken till detta ert intresse för min person?"

"Min herre", svarade den rättframme sjöbussen, "då ni steg ombord uppgaf ni, att ni var dansk, men jag tror inte ni är det."

"Hvad tror ni, att jag är då?" frågade främlingen leende.

Efter ett par ögonblicks begrundande genmälte kaptenen:

"För att vara fullt uppriktig, så tror jag att ni är en spelare. Ni har väl ruinerat er i hemlandet, och tänker er kunna påträffa och skinna några enfaldiga stackare ute hos oss."

Resenären lät höra ett litet skratt. Därpå blef han plötsligt helt allvarsam och sade i nästan dyster ton:

"Kapten Ewing, likasom ni studerat mig under denna resa, så har äfven jag studerat er. Och jag har kommit till det resultatet, att ni är en hedersman, som man tryggt kan lita på. Jag är ingen dansk; jag är en landsflykting från Frankrike."

"Det förändrar saken", utropade kaptenen. "En landsflykting må väl om någon vara en verklig ädling. Vi amerikaner hafva inte stort förtroende till den rättvisa som skipas med guillotinen. Får jag lof att fråga, hvem ni är?"

"Jag är Ludvig Filip, härtig af Orleans, äldste sonen af den Ludvig Filip af Orleans, som den sjunde november för nu snart tre år sedan måste böja sitt hufvud under guillotinen."

Det var således en "prins af blodet", som den samvetsgranne kaptenen misstänkt vara en samhällsvådlig spelare. Härtigen, som insåg att fullständig öppenhet här vore den bästa politiken, berättade för kaptenen om sina växlande öden, innan han steg ombord på "America". Härigenom vände sig bladet fullständigt, och lika motbjudande som det förut varit honom att till sitt fosterland öfverföra den förmodade skurken, lika angelägen var han nu att kunna oskadd föra härtigen till målet för hans resa. När de slutligen kommo fram, förde kaptenen sin passagerare till den äldste delägaren i "Americas" rederifirma, David H. Conyngham, i hvars hem han under några veckor åtnjöt gästfrihet. För första gången under åratal befann han sig nu i lugn och säkerhet.

Få personer hafva genomgått så många och så växlande öden som denne kunglige emigrant. Han var född 1777 och tillhörde en af de högsta familjerna i Europas förnämsta konungahus. Ludvig XVI och Marie Antoinette hade varit fadder vid hans dop.

Härtigen af Chartres, såsom hans titel före faderns död lydde, fick en mycket frisinnad och modern uppfostran under skriftställarinnan Genlis ledning. I likhet med sin fader slöt han sig ifrigt till revolutionen, bortlade sina titlar och kallade sig i stället Egalité. Han deltog med heder i åtskilliga drabbningar under general Dumoriez, men måste slutligen fly ur landet, då han misstänktes vara invecklad i Dumoriez' upproriska planer. Han begaf sig till Schweiz, där han en tid arbetade såsom lärare i skolan vid Reichenau. Då han här mottagit underrättelse om sin faders död, lämnade han Schweiz och begaf sig efter någon tid till Hamburg, hvarefter han företog en resa genom Danmark, Norge, Sverige och Finland. Därpå återvände han ännu en gång till Hamburg och afreste därifrån till Amerika den 24 september 1796. Han ankom till Filadelfia den 21 oktober samma år.

Här blef han, såsom vi förut omtalat, gäst hos köpmannen och skeppsredaren David H. Conyngham. Han var visserligen den förnämste men ej den ende högvälborne fransmannen i staden. Den listige Talleyrand bodde i en kall, torftig lägenhet vid Goddard's Alley, grefve de Noailles däremot i en bekväm bostad vid Spruce Street. Han hade lyckats hyra densamma af en gammal belefvad presbyteriansk prästman vid namn William Marshall. Utom dessa funnos i Filadelfia hundratals andra flyktingar, bärare af

Ludvig Filip anhåller hos Thomas Willing om hans dotters hand.

gamla förnäma namn och ägare af ansenliga rikedomar. Naturligtvis nådde dock ingen i börd upp till härtig Ludvig Filip.

Genom markisen af Lansdowne blef han införd i William Binghams, "Amerikas rikaste mans", familj. Äfvenledes formerade han bekantskap med Förenta staternas dåvarande president Georg Washington. Och fastän hans kassa ej svarade mot hans rang, visade han dock en frikostighet, som skulle kunnat kallas slösaktig, därest han ej samtidigt iakttagit stor sparsamhet i sådana saker, där han ansåg sig kunna spara.

Så fort han hunnit sätta sig i förbindelse med och ordna förhållandet mellan sig och sina landsmän, tog han ej längre mr Conynghams gästfrihet i anspråk utan slog ned sina bopålar hos grefve de Noailles. Denne upplät åt härtigen nedersta våningen af huset vid Spruce Street; den gamle prästmannen och hans hustru, vid hvilkas bord såväl grefven som härtigen intogo sina måltider, fingo nöja sig med en liten tillfälligt inredd vindslägenhet.

Att härtigen skulle komma att spela en viss roll i stadens sällskapslif faller af sig själf. Han var hedersgäst hos Washington, Bingham, den mäktige och högt ansedde Thomas Willing med flere. Och särskildt bland damerna väckte han den största hänförelse och beundran. Huru många amerikanska flickhjärtan hafva ej klappat fortare vid en blick ur hans mörka ögon!

Vi anse oss ej begå någon ogrannlagenhet, då vi här återgifva ett bref från en dam i Filadelfia till hennes syster angående Ludvig Filip. Det lyder som följer:

"I går hedrades Filadelfia af ingenting mindre än ankomsten af en prins, om hvilken det allmänt säges, att då fransmännen en vacker dag säkerligen komma att åter önska sig en konung, blir det han och ingen annan, som erbjudes att mottaga deras krona. Prinsen i fråga är nämligen härtig Ludvig Filip af Orleans. Vidare måste jag omtala för dig, att han är en mycket vacker, angenäm och finbildad personlighet; han talar vårt språk som en infödd och är i korthet sagdt en mycket fängslande ung man på tjugutre år. Detta allt upprepar jag efter andras utsago, ty ännu har jag själf ej sett honom, men vi vänta stundligen, att den kunglige personen skall aflägga sin visit här. Är du ej förvånad öfver, att jag under sådana förhållanden kan känna mig så pass lugn, att jag kan sitta och skrifva till dig, hälst om jag upplyser dig, att jag ännu ej gjort min toalett, hvilken väl vid ett sådant ovanligt tillfälle borde upptaga dubbelt längre tid än vanligt. Därest han hedrar oss med sitt besök, skall jag sedermera delgifva dig mitt personliga omdöme om honom."

Följande dag fortsätter den nittonåriga brefskrifverskan:

Mrs Abigail Willing Peters.

"Nu har jag sett honom, och ändå lefver jag. Han kom verkligen i går förmiddag. Jag kan ej neka till, att jag vid första anblicken kände mig högeligen besviken, enär han ej alls var sådan jag föreställt mig honom. Han är ganska lång och mycket välvuxen, men har i sitt sätt ingenting af den befallande värdighet eller det konungsliga allvar, hvilket man så gärna föreställer sig vara utmärkande för personer af hans rang. Hans uppträdande var enkelt och anspråkslöst; han såg ganska begåfvad ut, och för så vidt jag kunde döma af de femton minuter hans besök räckte, var hans samtal ledigt och underhållande. Han påstås äga en synnerligt älskvärd karaktär, och hela hans sätt och utseende tyckas bekräfta detta

påstående. När allt kommer omkring är ju en god karaktär af mera värde än alla yttre företräden, hvilket dock ej hindrar, att de då de äro förenade göra ett mäktigare intryck, än då de äro skilda."

Trots all sparsamhet sammansmälte den unge härtigens tillgångar allt mera, och han kunde ej hoppas erhålla någon tillökning i sin kassa, förrän hans broder, härtigen af Montpensier, och grefve Beaujolais hunne anlända från Marseille. Men han hade förut pröfvat på att taga sig fram på egen hand. Huset vid Spruce Street hade visat sig duga för en prästman; nu beboddes det af en prins och skulle säkerligen också kunna användas af en skollärare, tänkte han. Och den unge härtigen började gå omkring bland sina nyförvärfvade vänner för att skaffa sig elever.

Då någon härvid invände: "Men ni är ju en furste och inte någon lärare", svarade han: "Hvem skulle väl kunna undervisa bättre i franska språket än en fransk ädling?" Och då frågan föll på något af de andra skolämnena framvisade han sina lärarebetyg från Schweiz.

Minnet af Ludvig Filips skola kvarlefver ännu på platsen sedan mer än hundra år förflutit. Det omtalas, huru barnen från staden dagligen vandrade till skolan i pastorsbostället; huru söndagskläderna fingo sitta på under veckans alla dagar; huru lärjungarne från de andra skolorna genom fönstren kikade in i skolrummet och hånade de lyckans gunstlingar, som fingo sin undervisning här, tills lifvet i skolan blef dem en plåga; och huru de förbipasserande stadsborna drefvo bort begabbarne af medkänsla för den tjugutreårige läraren därinne, hvilken för sina lärjungar upprepade: "j'aime, tu aimes, il aime" med en stämma så lugn och fast, som hade ordet älska ej haft någon annan betydelse än att tjäna som exempel på, huru verben i franskan böjas.

Den, som under lektionstimmarne sett den lugne, allvarlige prinsen, skulle knappast kunnat i honom igenkänna den sorgsne, bleke man, som, då eleverna aflägsnat sig, stod vid fönstret och stirrade ut öfver näjden. Hans tankar återgingo till hans land, hans familj och den lysande ställning, hvilken han nu efter all sannolikhet för alltid skulle vara förlustig, enär det folk, hvars konung han skulle hafva blifvit, nu dyrkade treenigheten "jämlikhet, frihet och broderskap", och ej ville veta af vare sig konungar eller prinsar.

Snart kom det dock en tid, då den unge furstens drömmar kommo att vända sig omkring någonting annat än yttre storhet och glans. Han var såsom vi förut omnämt en gärna sedd gäst i stadens finaste kretsar och hade här lärt känna den ryktbare affärsfursten Thomas Willing. Denne hade en dotter Abigail, hvilken prinsen-skolläraren älskade. Hennes porträtt hänger nu i Stuartafdelningen af de fria konsternas akademi i Filadelfia, men hon bär ej det gamla namnet Orleans, utan heter rätt och slätt mrs Richard Peters.

På den tid, då härtigen af Orleans lärde känna och älska henne, var hon en ung flicka, som då i hemmet visade sig i en löst nedhängande mjuk sidendräkt och med sin vackra figur och sina regelbundna anletsdrag påminde om en stolt romarinna. Om söndagarne däremot, då hon med mantiljen väl draperad öfver axlarne och hattbanden ordentligt knutna under hakan gick åt kyrkan, var hon en vacker amerikanska klädd efter senaste modet.

En dag beslöt Ludvig Filip att besöka mr Willing för att begära hans dotters hand. Han gjorde en ytterst omsorgsfull toalett, alldeles som vanliga unge män pläga, då de ämna sig ut i friareärenden. Vi veta ej, huruvida hans hvita knäbyxor voro af siden eller af kläde, men att strumporna voro af silke kunna vi vara säkra på. Från sin dragkista framtog han och iklädde sig den med det allra finaste spetskrås på bröstet och omkring ärmlinningarna försedda skjortan samt en dyrbar väst af blommig hvit sidenbrokad. Rocken, som var af mörkgrönt siden, hade skört, som nådde ner till fotknölarne; i dess ena ficka låg en elegant snusdosa från Versailles och i den andra en fin silkesnäsduk. En knippa sigill och andra

grannlåter hängde ned från hvardera västfickan. En lång polerad käpp och en modern kastorhatt fulländade den eleganta dräkten. Sålunda utstyrd ställde han sina steg mot den älskades bostad.

Vid framkomsten stannade han några ögonblick i skuggan af de båda sykomorlönnarne framför huset, därefter fattade han portklappen, under det hans hjärta slog dubbla slag vid tanken på Abigail, som han hoppades skulle blifva hans hustru. Genom den stora präktiga förstugan inträdde han i förmaket, och strax efteråt inkom mr Thomas Willing — domaren öfver hans öde. Snusdosan kom fram, och giftermålsanbudet framställdes. Mr Willings svar var af den beskaffenhet, att det bevarats åt minnet som en klenod i staden Filadelfias krönika. Det lydde sålunda: "Min herre, om ni blir återinsatt i edra ärfda rättigheter, så blir er ställning för hög för min dotter; och blir ni det ej, är hennes för hög för er."

Detta mr Willings svar grusade med ens alla härtigens förhoppningar på ett hem i det främmande landet. Miss Abigail Willing blef sedermera gift med Richard Peters, köpmannen Judge Peters' son, och hennes porträtt i de fria konsternas akademi i Filadelfia är det enda, som för eftervärlden framkallar minnet af, hurusom Ludvig Filip i all sin stass måste återvända från sin friarefärd med oförrättadt ärende.

I februari 1797 ankom emellertid hans broder i sällskap med den förut omtalade grefven. Tillsammans med dem öppnade Ludvig Filip en grosshandelsaffär i Filadelfia. Icke långt därefter reste de till Washington, och efter åtskilliga växlande öden lämnade de Amerika i februari 1798 för att återvända till Europa.

Tolf år senare återfinna vi den alltjämt fattige och landsflyktige härtigen på Sicilien. Här träffade han den från sin tron förjagade konungen af Neapel, Ferdinand IV, och hans dotter Maria Amalia, i hvilken han tyckte sig återfinna en afbild af sin ungdoms älskade. Och konungen af Neapel hade ej i likhet med den amerikanske pänningmatadoren några invändningar att göra emot ett äktenskap mellan den landsflyktige härtigen och den unga prinsessan, utan gaf dem i stället med glädje sin faderliga välsignelse.

En märkvärdig klippö.

Skotlands mest betydande flod, Clyde, som har en längd af 110 kilometer, utmynnar genom en djup och mäktig fjärd, kallad Firth of Clyde, i Irländska sjön. I mynningen af denna fjärd ligger en liten klippö, som skjuter upp brant ur hafvet till en höjd af i det närmaste 350 meter och utgöres af grå syenit, en granitliknande eruptiv bärgart. På norra sidan af den märkliga klippholmen, hvars namn är Ailsa Craig, finnes en grotta. Ofantliga svärmar af sjöfågel hålla till på ön, som arrenderas af tvänne bröder, af hvilka den ene har sin bostad på klippan, under det den andre bor på det närliggande fastlandet. Den senare för besökande turister på en liten ångbåt fram och tillbaka mellan ön och fastlandet; den förstnämde visar öns märkvärdigheter för främlingarne, och på detta sätt ha de båda bröderna förstått att draga inkomst af den eljes kala och ofruktbara klippholmen.

"Mandom, mod och morske män."

En ganska egendomlig anblick erbjuder ett regemente soldater i Mexiko, som på befallning tager sig ett bad i Rio Grande. Det är endast då de tvingas därtill, som soldaterna i mexikanska arméen träda i beröring med vattnet. Vid själfva badningen tillgår det sålunda, att ena hälften af regementet badar, under det andra hälften står med gevär i hand uppställd på flodbankarne färdig att ögonblickligen nedskjuta hvar och en som försöker undfly badet.

När tvagningsceremonien för den förstå halfparten är lyckligen öfverstånden, intaga de nytvättade soldaterna åter sina platser i ledet, och det blir nu deras tur att likaledes med vapen i hand öfvervaka sina kamrater, under det desse göra bekantskap med det för dem så skräckinjagande våta elementet.

HANDENS KARAKTÄRISTIK.

"Låt mig säga er ert öde, vackra dam", säger zigenerskan, "ge mig ett silfvermynt, så skall jag spå er i handen."

"Tillåt mig se er hand", ber den mera belefvade och salongsmässiga sierskan. "Se där ha vi lifslinjen", börjar hon; "det ser ut som om ni komme att företaga en resa; ni har konstnärlig smak och artistiska anlag; där ligga glada öfverraskningar framför er; ni kommer att få ärfva eller på något annat sätt erhålla en stor förmögenhet." Hennes förutsägelser skilja sig vanligen mycket litet från hvarandra; alla händer tyckas säga henne detsamma, hur olika deras ägares öden än i verkligheten komma att gestalta sig. Ty spåkvinnan måste för att vinna framgång gå klokt till väga, och erfarenheten har lärt henne, att en förutsägelse om lycka betalar sig bättre än en olycksprofetia.

Men fastän de falska spåmännen och spåkvinnorna äro legio, vore det orätt att påstå, att det ej i verkligheten kan finnas personer, som i handens linjer kunna läsa en människas öden. Dock torde deras antal vara lätt räknadt. Däremot finnes det ett händernas språk, hvilket hvem som hälst, som äger en något så när skarp uppfattning och klart omdöme, kan förstå. Ty likasom de olika anletsdragen bära vittne om en persons karaktär, så göra äfven händerna detsamma. Det är ej blott den döfstumme, som uttrycker sina tankar med händerna, utan vi göra det alla i större eller mindre grad.

Den liflige och energiske mannen beledsagar sitt tal med uttrycksfulla handrörelser, då däremot den maklige och tröge ej gärna gör sig besvär med att röra en lem mer än som är alldeles nödvändigt.

Gif akt på till exempel ett par fransmän, som samtala med hvarandra, under det de promenera gatan framåt. Den ene af dem spärrar ut fingrarne och skakar handen i luften samt gör då och då en rörelse, som om han kastade en sten efter några osynliga hundar; den andre tyckes hota honom liksom med af ursinne knutna händer. Den sistnämde håller säkerligen på att tala om för sin vän, att hans nya sidenparaply spricker sönder, och den förste säger sannolikt, att sådant ofta händer med sidenparaplyer.

Om det i stället för fransmän hade varit ett par engelsmän, som beledsagat sina ord med dylika gester, skulle deras samtal hafva rört sig om någon lifssak — eller om någon affär — ty äfven den flegmatiske engelsmannen har, liksom alla andra folk, ett händernas språk, hvilket för öfrigt synes vara det enda verkligt universella språket. Vi höja händerna, då vi blifva öfverraskade eller förvånade; vi gripa nästan omedvetet efter någonting att hålla oss fast i eller stödja oss vid

Den giriges hand.

under känsla af ångest eller förskräckelse; vi sträcka fram händerna, då vi anropa en medmänniskas bistånd, och vi sammanknäppa dem, då vi bedja till Gud. Språket äger inga ord, hvilka tala så kraftigt och så direkt till hjärtat, som detta händernas stumma vädjande.

Österländingen med sin mera lugna och betänksamma natur kan ej förstå den västerländska seden att vid sammanträffande med vänner och bekanta fatta tag i dem och skaka hand med dem. Vi medgifva, att österländingens stela bugning gör ett mera högtidligt intryck, men huru väl passar ej den trohjärtade handtryckningen för ett folk, hvars mest framstående drag äro öppenhet och verksamhetslust. Själfva handtryckningen är i ock för sig en karaktäristik. Den kalle

och formelle räcker helt flyktigt fram fingerspetsarne till en hälsning; den tröge och flegmatiske sträcker visserligen fram hela handen, men hans hand gör ett dödt och kallt intryck; då den energiske affärsmannen råkar en gammal vän, fattar han hans hand och skakar den, så att vännen får tårar af smärta i ögonen; den känslige och varmhjärtade håller gärna fast handen några ögonblick.

Medan den hjärtlige, anspråkslöse och okonstlade — den till karaktären älskvärde — fritt och öppet räcker oss handen och oförbehållsamt hälsar först, afvaktar den småaktige, anspråksfulle och fåfänge alltid en invit därtill från andra sidan, innan han själf bekvämar sig att deltaga däri. Måhända beror detta på hans fruktan att skada sin förmenta värdighet, måhända ock på den brist på verklig jämvikt och takt, som är utmärkande för dylika personer.

Men liksom handens rörelser så är äfven själfva dess form ett uttryck för ägarens karaktär. Dessutom plägar äfvenledes handens form vittna om personens i fråga ålder och lefnadsvanor. När Dickens ville karaktärisera hycklaren, nöjde han sig ej med att på skolpojksmanér kalla honom en orm, utan han beskrifver hans hand på följande drastiska sätt:

"Å, hvilken klibbig, otäck hand han hade! Den var lika vidrig att se på som att vidröra. Jag måste gnida mina händer efteråt för att få dem varma, äfvensom för att befria mig från den obehagliga känsla, som hans handtag efterlämnat. Det var en så ytterligt obehaglig hand, att till och med själfva mitt rum föreföll mig kallt och vått, bara jag tänkte på den."

Men äfven om vi ej erfara ett så lifligt obehag af hycklarens hand, kunna vi dock lätt nog igenkänna den på dess oroliga rörelser och tätt sammanslutna fingrar. Hycklaren håller sällan händerna stilla under ett samtal, men han gestikulerar ej; vanligen håller han dem slutna i hvarandra samt vrider dem på ett egendomligt, halft smekande sätt. Den förlägne och tafatte vänder och vrider äfvenledes på händerna. Men hans handrörelser äro ej svåra att särskilja från den förres — de sakna hycklarens välbehagliga själfmedvetenhet och göra i stället intryck af, att han ej vet, hvar han skall göra af dem.

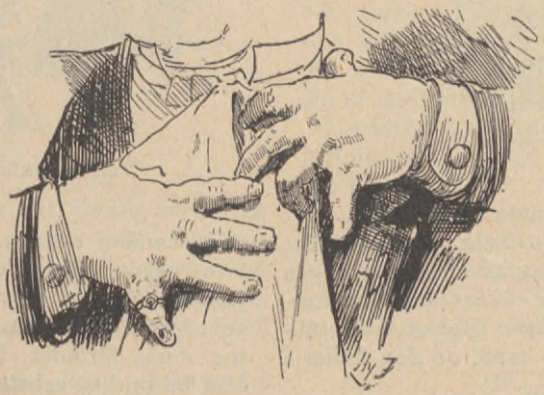

Fråssarens händer.

Om Peters hand under hans minderårighet ofta är klibbig af sötsaker och namnam, som han dragit sig undan i ett hörn för att ostörd få njuta af, så kunna vi vara tämligen säkra på, att Peter en gång som fullvuxen kommer att förete en fet och knubbig, litet svabbig hand med korta, tjocka fingrar. Denna hand är nämligen särskildt utmärkande för fråssaren.

Skräflaren, som med uppstickande tum-

mar skramlar med några slantar i fickan, anar säkerligen ej, att dessa hans uppåtsträfvande tummar och hans händer äro lika betecknande för honom som hans självmedvetna ansiktsuttryck och den om en ankarkätting påminnande kedjan, hvilken dinglar på hans väst.

Den girige mannen har en fast hand, och det är icke blott ett bildligt talesätt, att han håller hårdt i slantarne. Hans flata hand bildar liksom en liten håla,

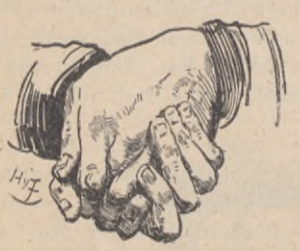

Hycklarens händer.

ur hvilken de ej gärna kunna rulla bort utan måste stanna kvar, tills han fått klart för sig, att han är alldeles tvungen att skiljas vid dem. Vår första illustration är en synnerligen lyckad framställning af den giriges hand, då den håller i ett mynt.

Mellan den grofva och den förfinade handen är lika stor skillnad som mellan en obildad och en bildad person. Vi hafva dock härmed ingalunda velat säga, att kroppsarbetarens hand nödvändigtvis måste vara rå och simpel, lika litet som vi vilja påstå, att en fin hand alltid är en ädel hand. En hand, som endast ger intryck af att användas i den råa styrkans tjänst — en väldig tass med öfverflöd af muskler, senor och starkt framträdande blodkärl men saknande det, som sätter en mänsklig prägel på detta människans förnämsta arbetsverktyg — är ett ädelt organ, som blifvit omvandladt till ett vapen.

Då en förfinad hand bär vittne om en brottslig karaktär, gör den dock ett än sorgligare intryck, enär dess yttre skönhet då ju endast är en lögn. Den välvår-

Vetenskapsmannens hand.

dade handen eller, såsom vi kanske rättare borde säga, den förfinade handen vittnar ej blott om sin ägares ästetiska behof utan äfven om hans förfäders kultur, dessa förfäder, hvilka varit befriade från kroppsligt arbete, hvilkas muskler ej spänts af ansträngningar, hvilkas fingrar till följd däraf blifvit långsträckta och veka, och hvilkas naglar bilda vackra ovaler i stället för de små halfcirklar, som begränsa och afsluta kroppsarbetarens hårda, klumpiga fingerspetsar.

Mycket mera tilltalande är emellertid den om moralisk styrka vittnande handen. Denna hand gör ett intryck af kraft

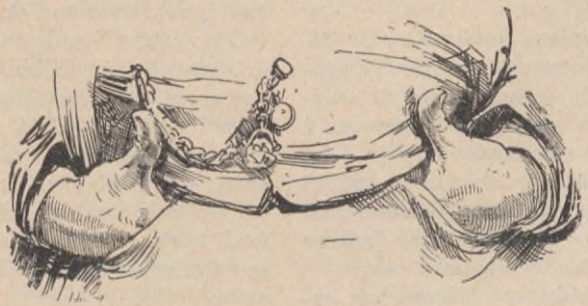

Skräflarens händer.

och fasthet, äfven om den aldrig utfört något kroppsarbete. Den praktiskt människovänlige mannens hand är ej kvinnlig eller förvekligad, och för den unga kvinna, hvilken besjälas af lust att an-

Den afsigkomnes hand.

vända sina krafter till verklig nytta, är handen ej blott en vacker liten prydnadsartikel, ett nytt behag till alla andra, utan ett verktyg, hvilket hon med glädje använder till egen och andras hjälp och gagn.

Sjuklingens slappa hand väcker vårt deltagande, då däremot veklingens af helt annan orsak och på helt annat sätt svaga hand inger oss motvilja. Ty för hvarje dag som går växer och klarnar det förr endast dunkelt kända krafvet, att hvarje hand skall kunna uträtta någonting. Och mången, som förr aldrig ens skulle drömt om att utföra någonting, finner det nu helt naturligt att arbeta och vet af erfarenhet, att arbete ger hälsa och spänstighet åt både själ och kropp, att det är arbetet och endast arbetet, som skänker lifvet värde.

Det finnes en stackars hand, som gärna vill göra intryck af veklighet, men som till följd af yttre förhållanden tvingas att arbeta och som söker dölja spåren däraf genom sina handskar. Men dylika personers handskar sitta aldrig väl, de äro slitna och skrynkliga samt hafva så kallade "korkskrufvar" i fingertopparne. Sådana stackars händer, de afsigkomnes händer, skulle kunna berätta oss mången sorglig lefnadshistoria.

Vi få ej glömma de händer, som kännetecknа det öfverspända, lättrörliga och känsliga temperamentet. Dessa händer äro rörliga och oroliga, de kunna ej vara overksamma utan uppsöka helt mekaniskt något föremål att sysselsätta sig med. Men de röra sig på ett helt annat sätt än hycklarens händer eller händerna hos den tafatte, som ej vet hvar han skall göra af dem.

Ett utmärkt tillfälle att iakttaga händer af olika slag erbjuder sig för den, som bevistar ett valmöte. Då händerna höjas och hattarne svängas för någon talare, som slagit an, igenkännes timmermannen lätt på sin breda tumme och mjölnaren på sin af mjöl inpyrda, hvita hand.

Musikerns hand har en starkt utvecklad handled och smidiga, rörliga fingrar; sömmerskan har sitt yrkesmärke, det lilla bruna "rifjärnet" å pekfingret, och vetenskapsmannen, hvilken söker för oss vanliga dödlige afslöja naturens hemligheter, har ett sätt att vidröra saker, som tydligen återspeglar hans vana af noggrann

En brottslings hand.

iakttagelse, på samma gång som hans långsträckta, något nervösa fingrar skvallra om hans egen inre spänning och ansträngning.

Taskspelaren har likaledes en mycket

känslig och rörlig hand samt långa fingrar. En trollkarl med korta, knubbiga händer skulle snart ofrivilligt förråda, hvarifrån de ur kullen af en hatt framtrollade föremålen i verkligheten förskrifva sig.

Vi hafva påstått, att händerna ej blott vittna om sin ägares karaktär och lefnadskall utan äfven om hans ålder. Det lilla barnets små mjuka, runda händer med sina feta, djupt inskurna handleder se ut, som om de aldrig vore ämnade att uträtta någonting i världen. Och ändå skall snart

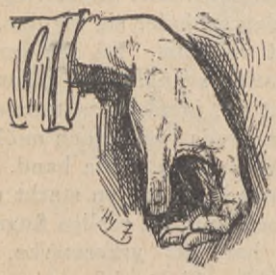

Den svaga handen.

den unga kvinnans hand visa sig vara hemmets oskattbaraste klenod, och gossen skall om några år utkämpa heta strider med jämnåriga.

Sedan barnahänderna vidare genomgått det första, af bläckfläckar vanligen kännetecknade skolstadiet, kommer det en tid, då de ej veta hvar de skola gömma sig, under de första ungmö- och ynglingaåren. Men denna period är hastigt öfvergående, och vi återfinna snart ynglingen som en mycket självmedveten ung man i handskar, krage och eleganta, måhända en smula för trånga skodon.

Och orsaken till denna förändring? På vänstra handens ringfinger synes svaret; det är en slät guldring, som har ej blott en utan tvänne motsvarigheter å en ung kvinnas hand. Och den kärlek och beundran, med hvilka den unga hustrun betraktar dessa gyllene bojor, hvilka hon ideligen skrufvar och vrider på, vittna, att hon ej länge burit på dem, utan att de ännu hafva nyhetens behag.

De små barnsliga groparne i den unga husmoderns hand försvinna så småningom, i den mån familjen tillväxer och den moderliga handen allt starkare tages i anspråk af barnen och hemmet. Benbyggnaden i handen framträder nu ganska starkt och tydligt.

Groparne, benen och skrynklorna äro de kännetecken, som utmärka barndomen, den mogna åldern och ålderdomen i fråga om handen. Men äfven den skrynkliga handen kan hos kraftfulla naturer bibehålla en ungdomlig spänstighet. Det berättas, att då härtigen af Wellington var mycket gammal, han dock ännu kunde hålla ett bräddfullt glas vatten i handen utan att spilla en droppe. Den hjälpsamma, kärleksfulla handen bibehåller äfvenledes in i sena ålderdomen sin ungdomliga rörlighet. Och denna hand besitter dessutom det företrädet, att den alltid är vacker i deras ögon, som känna den och som njutit frukterna af dess verksamhet. Åren tyckas endast gifva den en skönhet af ett annat och högre slag än den rent yttre. En kärleksfull moders hand till exempel blir för hennes barn aldrig den gamla handen, utan den kära handen, som hvarje flyende år endast gör allt mera kär och dyrbar.

Han fick de bästa.

"Nå, har ni några änder här i dag?" frågade en herre fågelhandlaren.

"Ja, herrn", ljöd svaret, "alla färska för dagen."

"Hvad är priset på dem?"

"Herrn kan välja efter behag. Jag har till olika pris."

"Nåväl, jag vill traktera mina gossar där hemma med litet vildt, men jag vill inte just skämma bort dem med de bästa. Där ligga åtta stycken, ser jag — välj ut de fyra segaste och sämsta."

Fågelhandlaren lydde.

"Här har herrn nu de fyra segaste änderna i min butik."

"Det är bra", genmälte den listige kunden; "var nu så god och gif mig de andra fyra."

Kapten Woods Rogers' möte med piratfurstarne på Madagaskar

Sjöröfvarne i sagan och i verkligheten.

I fordomtima var sjöröfveriet utbredt på snart sagdt alla af sjöfarande besökta haf, och tidsandan var då sådan, att det ansågs för en loflig näring, som gjorde sina utöfvare till hjältar i folkmedvetandet, likasom äfven krigaren till lands blef en hjälte, i den mån han ådagalade mod och skicklighet i striden. Under feodaltiden voro rofriddarne till sjös lika talrika som rofriddarne till lands; och det var hufvudsakligen för att ränsa Östersjön från de vendiske och estniske sjöröfvarne, hvilka så ofta härjade äfven våra kuster, som hanseförbundet bildades.

I nyare tider erinra vi oss särskildt de turkiske sjöröfvare, hvilka gjort sig till herrar i Barbareskstaterna på Medelhafvets södra kust och som genom sin framfart på hafven voro en skräck för hela Europa. Desse röfvare fortforo ännu långt in i det nittonde århundradet att brandskatta sjöfarten och spela herrar på Medelhafvet; de hemsökte till och med Atlantiska hafvets kuster ända upp till Island och foro öfverallt fram med plundring och människorof. Ända till 1820-talet betalade Europas makter, märkligt att säga, årlig tribut till dessa hafvets röfvare för att få öfva fri sjöfart på Medelhafvet; och deras välde bröts först med fransmännens eröfring af Alger år 1830.

Till följd af dessa förhållanden intager Afrika en framstående plats i sjöröfveriets senare historia. Handeln på Afrikas västkust var en aldrig trytande brand-

skattningskälla för de afrikanske korsarerna; och Guineafartygen voro under långliga tider sjöröfvarnes kärkomnaste rof till följd af det guldstoft de brukade föra ombord. Men sjöröfvarne voro ingalunda endast turkar; några af dem hade, innan de ägnade sig åt korsarens laglösa yrke, haft anställning hos något af de kompanier, hvilka på olika tider härskade öfver Guineakusten. I åtminstone ett fall hade en beryktad medlem af hafstjufvar-

Kapten Edward England.

nes brödraskap varit kommendant på ett Gambiafäste.

En af de mest beryktade sjöröfvarne på västafrikanska kusten i början af adertonde århundradet var kapten Edward England. Han var engelsman och beskrifves af några sina samtida såsom varande alltför "älskvärd" för att vara en sjöröfvare. Detta var äfven hans besättnings åsikt, ty den afsatte honom till förmån för Taylor, en ärkebof, som underkastade sina fångar tortyr för att pina ur dem de upplysningar han åstundade. Detta vilddjur i människohamn hade ursprungligen tjänat i engelska flottan och slutade sin bana såsom befälhafvare å ett spanskt krigsfartyg.

Bartholomew Roberts var en hederlig sjöfarare, ända till dess sjöröfvaren Howel Davis (liksom Roberts engelsman) tog hans fartyg å Guineakusten, hvarefter han slöt sig till denne piratkapten och under honom vann ett så fruktadt namn, att han efter Davis' död af besättningen utsågs till fartygets befälhafvare. Denna värdighet mottog han med anmärkningen, att, "sedan han nu en gång doppat sina händer i smutsigt vatten och sålunda fortfarande måste förblifva en sjöröfvare, det vore bättre att vara befälhafvare än matros". Och likasom för att rättfärdiga sin besättnings val, landsteg den nye kaptenen med trettio man på Prinsön, anföll under betäckning af kanoneld från fartyget det portugisiska fästet och utdref därifrån den besättning, som hade dödat Davis. Sjöröfvarne kastade därefter fästningens kanoner i hafvet och stucko platsen i brand, sedan de försäkrat sig om det byte, som fanns att få.

Från Prinsön seglade Roberts å nyo uppåt Guineakusten, och mord och plundring betecknade öfverallt hans väg. Efter en färd till Västindien och långs amerikanska kusten återvände han till Guinea och öfvermannade ensam tvänne väl bevärade franska fartyg, med hvilka han begaf sig till Sierra Leone. Här stannade röfvarena i allsköns ro under sju veckor, hvarunder de förde ett lustigt lif och drefvo byteshandel med köpmännen i land. Efter denna frist satte de åter ut till hafs och uppbringade snart flera fartyg. På ett af dessa befann sig en prästman, hvilken de sökte öfvertala att stanna hos dem i egenskap af skeppspräst, försäkrande honom, att det "icke skulle fattas honom någonting samt att hans enda göromål skulle vara att brygga punschbål och hålla bön". Men då prästen afböjde detta frestande anbud, läto de honom fritt aflägsna sig med alla sina tillhörigheter, hvarpå de själfva, "för att drifva ängslan och nykter eftertanke på flykten", för en tid drogo sig tillbaka till

en lämplig hamn i Gamla Kalabarfloden, där de roade sig af hjärtans lust, till dess de insamlade förråden togo slut. Någon tid därefter stupade Roberts i strid med en örlogsman, som tillfångatog och hängde hans besättning.

Under många år eller alltsedan bröderna Tew, i stället för att på uppdrag af guvernören öfver Bermudasöarna segla till Gambia och intaga det franska faktoriet därstädes, blifvit sjöröfvare och valt Madagaskar till utgångspunkt för sina

Kapten Bartholomew Roberts.

plundringsfärder, hade denna ö varit ett älsklingstillhåll för pirater af värsta slag. Här lefde de som småkonungar med infödingar till slafvar; och för att vara säkra mot öfverrumpling vare sig från de uppretade malagassernas eller hvarandras sida, hade de hvar och en i sitt lilla rike en hemlig tillflyktsort, den de befäste och förstärkte med alla till buds stående medel.

På detta sätt lefde de år efter år, fruktande alla och fruktade af alla; och i detta tillstånd påträffades de af den ryktbare kaparkaptenen Woods Rogers (hos hvilken Alexander Selkirk längre fram blef styrman), när han kom till Madagaskar för att skaffa slafvar. Rogers kastade ankar vid ett ställe af kusten, där något fartyg icke varit synligt under sju till åtta år förut, och här sammanträffade han med pirater, hvilka lefvat på ön under ett fjärdedels århundrade. De kommo ombord, uppvaktade af sina slafvar likt furstar, ehuru de voro allt annat än furstliga i sin klädsel. "De liknade Herkules i läjonhuden", skrifver kapten Rogers, "och denna omständighet jämte deras vildt växande skägg gjorde deras utseende föga människolikt". Vid denna tid — det var på 1710-talet — funnos endast elfva man kvar af det ursprungliga sjöröfvarsamhället.

Desse pirater voro med få undantag män af den lägsta härkomst, och ingen af dem kunde läsa eller skrifva. De behandlade sina slafvar med det mest hänsynslösa tyranni — ett skott genom hufvudet var straffet för den obetydligaste förseelse. Naturligtvis sökte de öfvertala kapten Rogers' besättning till myteri för att komma i tillfälle att bemäktiga sig hans fartyg, men den gode kaptenen var på sin vakt, så att de inpiskade skälmarne gingo miste om sitt tilltänkta rof.

Ännu i dag finner man å Madagaskar talrika spår efter de gamle fribytarne, som under så många år hade sitt tillhåll på denna ö. De dogo småningom ut, antingen de nu blefvo mördade af infödingarne eller mördade hvarandra, hvilket i betraktande af omständigheterna kan betecknas såsom en naturlig död. Några af dem lämnade måhända också ön för att begifva sig ut på nya röfvarfärder, hvilka förr eller senare brukade leda till galgen.

Sådana voro sjöröfvarne i verkligheten, de afrikanske såväl som de amerikanske. Men i romanen framträder sjöröfvaren icke alldeles sådan. Det är i själfva verket obegripligt, huru desse hvite utbördingar och fribytare kunnat utöfva en så stor dragningskraft på författare af berättelseböcker och romaner. En inbrottstjuf blir

"Gå på plankan".

sällan en romantisk personlighet; men sjöröfvaren synes för mången författare af ungdomsböcker äga alla de tilldragande egenskaper, hvilka kunna göra honom lämplig till romanhjälte. Det må betonas, att dessa "tilldragande egenskaper" äro en senare tids tillägg till korsarens karaktär, ty äldre författare kände den verklige piraten alltför väl för att med godt samvete kunna pracka på sina läsare

Kapten Edward Low.

någonting så orimligt som deras efterföljare med sådan framgång gjort.

Följden af dessa skefva berättelser har blifvit, att det uppstått tvänne vidt skilda sjöröfvaretyper: sjöröfvaren i sagan och sjöröfvaren i verkligheten. Under det att den senare allt mer och mer försvinner, tack vare de snabbare kommunikationerna, är den förre väl känd af hvarje gosse och beundrad af blott alltför många. Han är alltid mörk, har ofta ett fördelaktigt utseende och äger i nio fall af tio en rikedom af glänsande lockar. Ett par pistoler, en huggare och ett bälte med stort spänne äro oskiljaktigt förbundna med hans person. Hans tal är späckadt med mustiga sjömansuttryck, men är på samma gång strängt grammatikaliskt, hvilken omständighet finner sin förklaring däruti, att piratkaptenen varit en man af hög samhällsställning, hvilken af en eller annan orsak, förnämligast en kärlekssorg, drifvits att omfatta sjöröfvarens farliga yrke. En dam, alltid ung och ovanligt skön samt oftast mörk, brukar titta ut genom hans kajutfönster; och ehuru han aldrig underlåter att befalla sina manliga fångar att "gå på plankan",[1] är han ofantligt ridderlig mot kvinnliga passagerare, som falla i hans händer. Och framförallt är piraten oföränderligen rik utöfver girighetens alla drömmar. Hans fartyg är barlastadt med thalrar och piastrar; med gyllene ljusstakar och silfverbägare, röfvade från peruanska kyrkor; med pärlhalsband, ryckta från spanska damers hvita halsar; med smaragdringar, slitna från indiske konungars bruna fingrar; med diamanter och stänger af ädla metaller, talrika nog att därför köpa ett helt konungarike.

Men i stället för att förvandla alla dessa dyrbarheter i klingande mynt och antingen draga sig tillbaka från "affärerna" eller åtminstone omsätta rikedomen genom ett öfverdådigt lefnadssätt, lider sjöröfvaren i sagan — eller romanen — af en mani att nedgräfva sina skatter på någon öde ö, hvarjämte han har stor benägenhet att dö, innan han hunnit att gräfva upp dem igen. Och när alla andra af korsarens besättning gått ur tiden, återstår alltid en, som på sin dödsbädd yppar hemligheten, ehuru han aldrig aktar nödigt förklara, hvarföre han under alla dessa år seglat omkring för en låg hyra och slutligen tagit sin tillflykt till fattighuset, änskönt han när som hälst kunnat sätta sig i besittning af en Krösus' skatter.

[1] Ett sätt som sjöröfvarne påstås hafva användt för att bringa sina offer om lifvet. Ett bräde utlades från fartyget (se bilden å sid. 28), hvarefter fången tvangs att med bakbundna händer och förbundna ögon "gå på plankan", tills han störtade i hafvet.

Detta är sjöröfvarromanernas pirat, beskrifven af herrar Stevenson, Besant och Knight med flere fantasirika författare, för att nu icke nämna sir Walter Scott och lord Byron, hvilka hafva framkonstruerat honom ur djupet af sitt inre medvetande. Denna romantiska skickelse af en sjöröfvare är emellertid icke alls lik de fribytare, som skildrats af personer, hvil-

Kapten Teach, *alias* Svartskägg.

ka verkligen kommit i beröring med dem. Daniel Defoe till exempel, hvilken sett tjogtals pirater dingla i galgen och hört otaliga berättelser om deras råhet, lömskhet och girighet af sjöfarande, som verkligen råkat ut för dem, hade alltför mycket verklighetssinne för att kunna i romantisk dager framställa desse skurkaktige "hafsvargar".

Sjöröfveriet hade icke alltid haft samma karaktär. Greklands pirater och Skandinaviens vikingar drefvos till sjös af sina hemlands karga natur; och silicierna, mot hvilka Pompejus seglade med en väldig flotta och härsmakt, voro jämte etruskerna och kartagerna röfvare af en karaktär, som icke kan jämföras med de skurkars, hvilka under sjuttonde och adertonde århundradena gåfvo bödlarne så mycket att göra.

Sedan sjöröfvarne drifvits från de brittiska farvattnen, slogo sig många af dem ned i Berberiet, där de blefvo ansedde och inflytelserike män, ända tills morerna själfva hade lärt sjöröfveriets konst af dem.

För ett århundrade tillbaka eller så omkring voro sjöröfvarne öfver en kamm de mest genompiskade banditer, okunniga, blodtörstiga, sällan röjande något drag af mänsklighet och saknande alla tankar på något annat än rof och stundens njutningar. Huru långt idealiseringen af en sjöröfvarkapten kunnat drifvas, visar oss Scotts förhärligande af John Smith Gow — en pirat af värsta slag, hvilken tillika med sju af sina män hängdes år 1725.

Då och då träffa vi verkligen på en pirat, som icke är fullt så usel som de öfriga. Medan Roberts var Davis' styrman, räddade han mer än en gång tillfångatagna besättningar och passagerare från misshandel och råheter från segrarenas sida, och huru hänsynslös bandit han än var i många hänseenden, tvingade han dock under hela sin bana aldrig någon att sluta sig till honom såsom röfvare. Men det fanns andra pirater — och de fleste — hvilka voro så mycket vildare och grymmare. Lolonois påstås hafva slitit hjärtat ur bröstet på en spansk fånge och uppätit det. Kapten Edward Low högg öronen af kaptenen på ett handelsfartyg och tvang honom att äta upp dem med salt och peppar; och kapten Teach — hundratals legenders "Svartskägg" — hvilkens största ärelystnad var att anses stå i förbund med mörkrets furste, var en på all mänsklighet blottad bandit, som gjorde allt för att upprätthålla det anseende, hvarefter han trängtade.

ÖRNHJÄRTAT

AF HAMLIN GARLAND.

ÖFVERSÄTTNING FRÅN ENGELSKAN FÖR SOL.

Harold på väg till sina drömmars land.

Harold var ungefär tio år gammal, när hans fader, pastor John Excell, blef kyrkoherde i Första kyrkan i Rock River. Många af församlingsborna talade om "den vackre gossen". Hans ljusbruna hy, hans stora gulbruna ögon och behagfulla rörelser kommo folk att lägga märke till honom oafsedt den omständigheten, att han var kyrkoherdens son.

Pastor John Excell var själf en man med fördelaktigt utseende. Han var högrest och axelbred, hade ett rikt brunt hår

och skägg och ett vinnande leende. Blicken i de mörka ögonen var inåtvänd, men de kunde glittra som solstrålar eller fördunklas af tårar, såsom hans församlingsbor hade tillfälle att iakttaga under hans första predikan — men det var öfvervägande sorgsna ögon.

Mrs Excell, en blek liten kvinna, som icke hade bibehållit så synnerligen mycket af sin ungdoms skönhet, satt hopsjunken i bänken, men hennes styfdotter Maud vid hennes sida var full af ungdomligt behag med ett uttryck af kraft, som påminde om fadern. Hon hade hans stolta hållning på hufvudet.

"Hvilken vacker familj!" hviskade kvinnorna från bänk till bänk under skydd af sina solfjädrar.

Midt under denna första predikan hördes ett högljudt ångestskri från en gosse, som satt framför Harold. I samma ögonblick vände han sig om i bänken och stirrade med förvridna anletsdrag på kyrkoherdens son; och endast mödrarnas snabba mellankomst hindrade de båda gossarne från att på stället göra upp saken med hvarandra tvärs öfver kyrkbänken. Harold hade fäst en knappnål i spetsen på sin stöfvel och därmed grundligt trakterat den framför sittande gossen i vaden. Det var ett gammalt pojkstreck, men därför icke mindre verksamt.

Kyrkoherden afbröt icke sin predikan, men blodet steg upp i hans ansikte och han sänkte ögonen för att undgå församlingens forskande blickar. Från det ögonblicket betecknades Harold med uttrycket "den där prästpojken", hvilket skulle betyda så mycket som så, att han endast var ett nytt exempel på regeln, att präster ha vanartiga söner.

Harold blef snart namnkunnig i sin egen lilla värld. Han utkämpade inga heta strider, ehuru han hade talrika tvister och gräl, ty han skrämde sina motståndare genom sin plötsligt uppbrusande och våldsamma vrede.

"Om du rör mig, så dödar jag dig!" sade han med låg stämma till den fetlagde gossen, som han stuckit i benet, och hans bleka anlete och flammande ögon kommo den andre att förskräckt springa sin väg. Ingen, ej ens gossar, som voro äldre än han, försökte sig på att handgripligen tukta honom. En gosse, som träffades af en sten från Harolds öfvade hand, måste föras hem i vagn. På mindre än en vecka kände hvarenda gosse i Rock River till Harold Excells våldsamma sinne och hade kommit under fund med, att det var tryggare att ha honom till vän än fiende.

Han hade också sina anhängare, ty Harold var mycket älskvärd och tilldragande, när han icke var retad. Under fem dagar af sex var han en munter och hurtig lekkamrat och en god lärjunge, men han kräfde ständigt en viss hänsyn. En oafsiktlig förnärmelse eller oförrätt fördrog han med jämnmod, men en uppsåtlig förolämpning — det var som en gnista i en krutdurk.

Lärarne i skolan hade honom i tur och ordning till lärjunge, i den mån han växte upp och flyttades från den ena klassen till den andra. De voro alla svaga för den hurtige och liflige gossen och läto honom på det hela taget råda sig själf och hafva sin egen vilja. Det var endast i hemmet han rönte något mera afsevärdt band på sin vilja.

Rektorn i skolan var en god och ädel gammal man, som genom sitt blida, kärleksfulla väsen kunde få en gosse att gråta af ånger och blygsel öfver sina snedsprång, och äfven Harold hade fällt bittra tårar i hans närvaro, men det hindrade icke den häftige gossen att ögonblicket därefter slå till marken hvarje kamrat, som retade honom. Men han tog ofta sina mindre kamrater i försvar, så att det var icke lätt att helt och hållet bryta stafven öfver honom.

Dagen efter Harolds pojkstreck i kyrkan spred sig ett rykte, att kyrkoherden hade gifvit honom en ganska grundlig afbasning. Den gamle kyrkvaktaren omtalade "i förtroende" för hvem han mötte, att han hade hört kväfda skrik och ljudet af slag från prästgårdens källare — men man tystade hastigt den gamle pratsamme mannen.

Att gossen gjort sig väl förtjänt af

stryk, det medgaf alla; men församlingens äldste ville icke gärna att det skulle bli kändt, att kyrkoherden själf nyttjade käppen såsom uppfostringsmedel.

Ryktet om pastor Excells stränga bestraffning af den lille syndaren stämde några af stadsborna mildare mot denne, och de tyckte äfven, att fadern själf hade någon skuld i sonens vanartighet. Harold kallade sin far rätt och slätt "prästen" och tycktes icke hysa någon synnerligt stor aktning för honom med undantag af en viss respekt för hans fysiska styrka. När en kamrat kom och ville hafva honom med sig ut, sade han: "Vänta tills jag frågat prästen". Detta tyckte man var underligt af honom.

Sin styfmor brydde han sig alls icke om, men sin syster Maud plågade han på tusen olika sätt. Han rufsade till hennes prydligt uppsatta hår; han kastade jord på hennes dräkt och smorde vagnssmörja på hennes hvita strumpor. Men icke desto mindre höll han verkligen af henne och var alltid färdig att slåss för henne, om det var någon som vågade förarga henne. Maud var fjorton år gammal, när pastor Excell kom till staden, och vid sexton års ålder ansåg hon sig själf för en fullvuxen dam. Och när friare började komma, så hade de en pröfningens tid att genomgå, tack vare den tilltänkte svågern. Maud sväfvade alltid i största förskräckelse för honom de aftnar, då hon hade besök.

En dag kastade han in en liten snok i rummet, där hans syster satt och samtalade med unge mr Norton. Maud sprang vildt skrikande upp i en stol, under det hennes beundrare tog snoken och kastade ut den genom fönstret. Just i detsamma visade sig kyrkoherdens högresta gestalt i dörren.

"Hvad var det, Maud?" frågade han.

Maud, som icke ville skaffa Harold förargelse, svarade undvikande:

"Å, det var just ingenting, pappa — bara ett af Harolds vanliga upptåg."

"Säg mig, hvad det var", återtog kyrkoherden, denna gång vänd till den unge

Pastor John Excell var själf en man med fördelaktigt utseende.

mannen, som med ett förläget leende stammande svarade:

"Harold trodde han skulle kunna skrämma mig, det var hela saken. Det är ingenting att tala om."

"Jag fordrar att få veta hela sanningen, mr Norton", sade kyrkoherden med så befallande stämma, att den unge mannen måste säga huru det förhöll sig.

Under det Norton skildrade gossens tilltag, bleknade kyrkoherden och hans läppar slöto sig krampaktigt. Hans ögon blefvo fruktansvärda att skåda, och en våldsam vrede afspeglade sig tydligt i hans anlete.

"Tack", sade han med olycksbådande lugn, sedan Norton slutat, och utan att yttra ett ord vidare vände han sig om och gick till sitt arbetsrum.

Hans hustru smög sig uppför trappan, fann dörren låst och hörde sin man gå som en retad tiger fram och tillbaka öf-

ver golfvet. Blek och darrande skyndade hon ned i köket, där Harold satt hopkrupen, och sade till honom:

"Käre Harold, det är bäst att du genast går bort till Burns'."

Harold, som fullkomligt förstod, hvad hans styfmor menade, lät icke säga sig detta tvänne gånger, utan lämnade strax prästgården. Under flere timmar efteråt talade hvarken mrs Excell eller Maud högre än i hviskningar. När kyrkoherden slutligen kom ned för att dricka te, gjorde han ingen anmärkning öfver Harolds frånvaro. Hans våldsamma vrede hade till största delen lagt sig, men han var ännu icke fullt herre öfver sig själf.

Han förblef tyst och höll sina ögon fästa på tallriken under hela måltiden.

Senaste gången han straffat Harold, hade det varit nära att sluta med en olycka. När bestraffningen var öfver, låg Harold medvetslös på golfvet.

När så kyrkoherden åter blifvit lugn och Harold sof godt i sin bädd, hade han knäböjt vid sin hustrus sköte och bedt Gud om nåd att bära sin börda, hvarefter han tillagt:

"Mary, håll oss skilda åt, när vi äro vredgade. Han är lik mig: han har mitt förfärliga sinne. Bry dig inte om, hvad jag säger eller gör: håll oss bara skilda åt, tills jag blir lugn igen. Med Guds hjälp skall jag aldrig mera i vredesmod bära hand på gossen."

Harold utvecklade sig mycket tidigt till en skicklig ryttare och träffsäker skytt, ehuru fadern sökte hindra honom från att befatta sig med skjutvapen. Då han var femton år, tillät fadern honom att hafva en hagelbössa, men ej revolver, hvarför Harold höll sin revolver omsorgsfullt dold.

Hans största äregirighet var nu att också få en häst, ty alla hjältar, om hvilka han läst i äfventyrsböcker, hade revolvrar och hästar. Han läste visserligen icke mycket, men då han gjorde det måste det vara böcker, som handlade om jakter eller strider. Han var alltför orolig och verksam för att kunna sitta länge vid någon bok, men han lyssnade gärna, om någon annan ville läsa högt för honom. När hans syster Maud ville glädja honom och njuta af hans sällskap — ty hon höll mycket af honom — läste hon någon äfventyrsberättelse från den fjärran Västern för honom, under det han låg på magen i gräset med händerna under hakan och med fötterna oaflåtligt svängande af och an i luften. Vid sådana tillfällen hade hans anlete ett längtansfullt uttryck, och hans ögon voro mörka och drömmande.

"Jag skall resa dit, Maud", kunde han säga, då hon läste om Koloradofloden eller Brazosfloden i Texas. "Jag skall resa dit. Du skall få se, att jag skall det. Och jag skall hafva en stor boskapshjord, jag också."

En gång, då han låg med hufvudet i gräset, utbrast han plötsligt:

"Hör du inte, hur Koloradofloden ryter?"

Vinden hven i trädtopparne öfver deras hufvuden, och Maud, som var angelägen att hålla honom vid godt lynne, utropade:

"Jo, jag hör det; är det inte en underbar flod, Harry?"

Han låg tyst några ögonblick, men sade därefter med ett drömmande uttryck:

"O, jag vill resa så långt åt väster, som jag kan komma. Vill inte du det också, Maud?"

"Ne-ej, det tror jag knappast", svarade Maud. "Men jag är ju en flicka, ser du; och de flesta af oss flickor äro rädda för den vilda Västern."

"Det är inte Dot Burland", invände Harold.

"Å, det låtsar hon endast", sade Maud; "hon vill vara modig i dina ögon."

"Det är inte sant!"

Hans ton var så häftig, att Maud skyndade att taga tillbaka sina ord.

Andra Kapitlet.

Harolds kärleksangelägenheter.

Naturligtvis var en yngling sådan som Harold Excell ofta förälskad. Han gjorde ingen hemlighet af sina hjärteangelägenheter, och stadens alla ungdomar visste

väl, hvilken flicka han för tillfället var mest förtjust uti och när denna böjelse öfverflyttades på ett nytt föremål. Om en flicka behagade honom, så hembar han henne på det mest oförtäckta sätt sin hyllning, men han var för ingen del någon kärlekssjuk yngling. Hans böjelse yttrade sig som ett förtroligt kamratskap utan smekningar eller vanliga kärleksfraser.

Hans hyllning tog tjänstvillighetens form gent emot det älskade föremålet. Han ville hjälpa och bistå henne, han ville försvara och leda henne; och om hon förstod sin roll, så fogade hon sig i hans infall och lät honom visa henne vägen genom skog och fält eller öfver någon liten bäck, som han älskade att kalla en flod. Men han tålde icke åtlöje eller skämt. Hon måste taga honom på rena allvaret. Vid första skämtsamma ord knöt han händerna, och hans ögon flammade af vrede. Han skrattade sällan; hans anlete var för det mesta allvarligt och ögonen drömmande. Det var drömmar om stordåd och hjältemodiga bedrifter man kunde läsa i dem.

Harold hade en vän, åt hvilken han oförbehållsamt anförtrodde allt, hvad som rörde sig inom honom, och som ofta var honom följaktig på hans irrfärder i skogen eller på prärien. Denne vän hette John Burns och var son af en landtbrukare i närheten af staden. Harry tillbragte nästan hvarenda lördag och söndag under sommarmånaderna på Burns' farm. Han hjälpte Jack med skördearbetet, och när arbetet för dagen var slut, brukade de båda ynglingarne begifva sig ned till floden för att på dess strand slå sig till ro och samtala om vilda djur och indianer och den fjärran Västern.

Vid denna tid var det som siouxernas store höfdingar, Sitting Bull och Gall, började blifva ryktbara och de första stora guldfynden i Svarta bärgen började omtalas. Sändebud från president Grant hade träffat en öfverenskommelse med siouxerna, hvari Sitting Bull tillförsäkrades ostörd besittning af en viss reservation, "så länge gräs växer och vatten rinner", om han ville begifva sig till denna och lämna Dakota åt nybyggarne.

Men den hvite mannens omättliga girighet kom honom här som ofta annars att bryta alla åtagna förpliktelser — öfverenskommelsen åsidosattes, och Sitting Bull, siouxernas siste store höfding, kallade sitt folk tillsammans och drog djupare in i Wyomings vildmarker. Soldaterna sändes på krigsstigen, och tidningarna öfverflödade under månader af nyheter om drabbningar och fälttåg.

Om alla dessa händelser läste och samtalade Harry och hans vän Jack med stor ifver och det lifligaste intresse. Jack ville ha en guldgrufva och blifva en rik man. Men därpå tänkte icke Harold.

"Jag bryr mig inte om att gräfva efter guld", förklarade han; "jag skulle vilja vara hos general Custer som spejare."

Och när Harold sedan träffade den flicka han älskade, så talade han i hänförda ordalag med henne om dessa vilda scener, som lekte honom i hågen, och hon lyssnade till honom, emedan hon fann honom så särskildt intagande, när han kom in på detta sitt älsklingsämne.

"Jag kommer inte att stanna kvar här så länge till", förklarade han; "det är för dödt och tråkigt här. Jag uthärdar inte med skolan längre. Om det inte vore för din skull, så gåfve jag mig af nu med samma."

Dot endast smålog mot honom och lade sin hand på hans hufvud. Hon var hans nyaste "flamma". Han älskade henne för hennes friska färg, för hennes stora, svarta hår och äfven för det hon lyssnade så tåligt till honom. Hon å sin sida tyckte om ljudet af hans ifriga stämma och glöden i hans djupa, bruna ögon.

Så småningom kom "den vilda Västern" att blifva ett undrens land, som hägrade i ett magiskt skimmer i fjärran. Han såg det skymta i sina tankar under dagen, och i nattens drömmar lefde han midt uti det.

Som en väsentlig beståndsdel i hans drömmar ingingo indianerna. Om dem hade han blandade föreställningar. Understundom tänkte han sig dem såsom en

ädel ras; vid andra tillfällen — då han drömde om ära och rykte — ville han dö-

"Adjö, Harry", sade hon med sin milda, lugna stämma.

da en stor mängd af dem och blifva mycket ryktbar. De flesta böcker han läste rörde sig om blodiga strider med "röd-

skinn"; men innerst önskade han likväl att vara en af dem och att smaka den vilda fröjden af deras romantiska lif, fylldt af jakt och krig. Sitting Bull, Gall, Spotted Tail, Black Buffalo och andra in-

dianske hjältar framstodo för hans inbillning såsom undergörare. Hvarenda rad i tidningarna, som handlade om boskapsherdarnes eller indianernas lif, läste han med allt uppslukande intresse, ty det var hans plan att så snart han fick pängar nog för resan begifva sig västerut och kasta sig in i detta lockande lif.

Efter hand svalnade emellertid Harolds vän Jack Burns' intresse för det vilda lifvet i Västern, och Harold hade nu ingen annan än sin älskade Dot att meddela sig med om sina framtidsplaner. Men äfven hon började visa en förströdd min under hans lifliga utgjutelser, och detta sårade honom djupt.

"Du tyckes inte bry dig om, antingen jag reser eller ej?" utbrast han en dag. "Om du inte vill höra på mig längre, så slipper du."

Dot smålog mot honom, i det hon svarade:

"Seså, Harry, var nu inte barnslig; jag tänkte på någonting helt annat. Låt höra omigen, hvad det var du hade att säga."

"Nej, Dot — allt är nu slut oss emellan", sade han med häftighet. "Du har ljugit för mig; jag kommer aldrig att säga ett ord till dig mera; adjö!"

"Adjö, Harry", sade hon med sin milda, lugna stämma.

Harry gick långsamt sin väg, skälfvande af vrede och sårad stolthet. Han var sjutton år och ansåg sig för en man; hon var aderton och höll honom bara för en pojke. Hon hade aldrig tagit honom på allvar — han insåg det nu. Maud hade rätt: Dot hade endast låtsat att gå in på hans idéer, och nu hade hon af en eller annan anledning upphört att låtsa det.

(Forts.)

HÄSTEN SOM SPELADE DÖD.

Under det rysk-turkiska kriget, i hvilket den rumäniska arméen spelade en ganska framstående roll, tillbragte jag, berättar vår sagesman, en tid i Bukarest, enär jag hade affärer med krigsdepartementet därstädes. En dag, då jag var på väg till en aflägsen fästning i sällskap med några vänner och ämbetsmän, stannade vi med våra slädar utanför ett värdshus vid vägen, och under det vi uppfriskade oss med en het, för detta land egendomlig dryck, fingo vi plötsligt höra skrik och oväsen.

När vi gingo ut, fingo vi syn på en rysk kosak ledande en mycket stelbent häst, hvilken han med alla till buds stående medel sökte få framåt. Men hans ansträngningar voro fruktlösa, och det stackars kreaturet föll — såsom det tycktes — dödt ned nästan midt framför värdshuset.

Den stackars kosakens sorg tycktes ej känna några gränser. Han kastade sig öfver hästens nacke och betäckte honom med kyssar samt syntes vara alldeles förtviflad.

Vi kände oss alla rörda af scenen, och snart hade vi gjort en ganska vacker insamling för att ersätta den stackars mannen för hans förlust. Han tackade oss för vår gåfva, lösgjorde därpå sadeln från hästen och svängde upp den på sin egen rygg, hvarefter han lämnade oss.

Vi stodo och sågo efter honom, då han aflägsnade sig, och då han ansåg sig hafva nått tillräckligt långt, stannade han och lät höra en egendomlig gäll hvissling. Den "döde" hästen reste sig, så fort han hörde detta ljud, och satte i fullt galopp af till sin herre. Det tog ej många ögonblick för mannen att svinga sig upp på hästryggen, och efter ännu några ögonblick hade såväl häst som ryttare försvunnit bakom en krök på vägen.

När jag återkom till staden fick jag höra, att mannen var ganska allmänt känd samt att han vid åtskilliga tillfällen med framgång utfört sitt konststycke.

Stridsämnena öka sig nödvändigt i samhället med upplysningens framsteg.

"Nätt och jämnt hann jag fatta tag i honom".

DEN GAMLA GRODANS BERÄTTELSE.

Ur Måns Munters menageri.

"Hett? Jo, min bäste herre, jag tror er, säkerligen v a r det mycket hett!"

Och gamle major Krack satte sig bekvämt till rätta i dyn, i det han bolmade på sin sälgpipa. Tydligen gjorde han sig i ordning att berätta en af sina historier, och de unga grodorna lyssnade begärligt, ty majoren var beryktad för sin berättartalang.

"Men", fortsatte han, "det var ändå rakt ingenting mot den där sommaren för tjugu år sedan, då de flesta af er ännu ej sett vattnet, eller ännu voro små svanstroll. Hva!? Ha ni hört historien? Jaja

— varmt var det då, det går jag i god för. Tro mig om ni vill eller ej, men vattnet torkade upp i vår damm här, och bottnen brändes så hård, att den formligen knakade och sprack sönder! Till och med den stora floden långt därborta smalnade till en helt vanlig liten bäck — åtminstone sade de så, jag var så utmattad att jag rakt inte orkade gå dit och se efter. Jag gjorde ingenting annat så lång dagen var, än satt i skuggan flämtande och gapande, medan den obarmhärtiga, skållheta solen utgöt glödande strålar öfver den förbrända jorden.

Åhå, jaja! Den resan glömmer jag aldrig, så länge jag lefver! Vi hoppade öfver oändliga fält af förtorkadt gräs — inte en droppe vatten sågo vi — mil efter mil tillryggalades, och vi kände våra krafter aftaga. Vid ett tillfälle, då vi sutto och hvilade, trodde jag att Blänger skulle svimma af matthet, och det var endast med uppbjudande af all min vältalighet som jag kunde förmå honom att hoppa vidare.

Och så fortsatte vi vår färd, jag stödjande min stackars vän, oaktadt äfven min styrka var närapå uttömd.

Plötsligt tvärstannade Blänger och gaf

"Vid ett tillfälle, då vi sutto och hvilade".

Och nätterna! Inga ljufliga månskensserenader i den svala, mjuka dyn! Inga hemlighetsfulla promenader med någon liten fröken Grodén i skuggan af det höga diket. Nej, nej — det var slut med dylikt — det enda vi förmådde var att ligga stilla, där vi lyckats leta reda på en smula gräs, väntande på daggen!

Dag efter dag förflöt på detta vis, tills det blef alldeles outhärdligt, och till slut sade unge Blänger (han är död nu, stackare — råkade ut för en olyckshändelse i näbben på en anka) — han sade: 'Krack', sa' han, 'jag står inte ut längre; jag ämnar flytta!'

Alldeles min tanke, kamrat! sade jag, jag går med. Och så begåfvo vi oss af.

till ett underligt, hest läte — vi hade ej växlat ett kraxande på länge — gjorde några långa, spasmodiska hopp framåt, och nätt och jämnt hann jag rusa efter och fatta tag i honom, just när han besinningslöst stod i begrepp att på hufvudet störta sig ned i ett djupt, svart hål, på hvars botten glittrade vatten! Hur det lockade och drog oss, arma, halft ihjältorkade varelser!

Men väggarna voro tvärbranta, och ingen möjlighet fanns att taga sig upp, om man en gång kommit dit ned. Lyckligtvis hade jag, oaktadt vår nöd, detta klart för mig och höll i Blänger af alla krafter, då han sparkade som en vansinnig för att komma lös och kasta sig i.

Hör nu Blänger, sade jag, när han något lugnat sig, försök att tänka ett tag! Hvad skulle det bli af dig, om vattnet därnere torkar ut? Upp kan du inte komma, det ser du väl — du skulle dö som en fångad råtta — förstår du?

Ja, äntligen började han fatta meningen i mina ord, och hur jag resonerade och gick på — det hade för rästen blifvit natt under tiden och litet svalare, hvilket gjorde sitt till — afstod han från sin dåraktiga önskan.

Men svårt var det att öfvergifva de doftande vattenångorna och fortsätta den plågsamma vandringen; likväl sleto vi oss lösa från förtrollningen och släpade oss vidare, och äntligen efter en oändlig tid af grufliga lidanden kommo vi till en mycket grund och liten, men o! så välkommen pöl, där vi uppmjukade våra förtorkade lemmar, läskade vår flämtande strupe och tillbringade en jämförelsevis härlig natt.

Nästa morgon, tänk er vår sorg, var pölen skraptorr, när vi vaknade!

Och hur jag sedan bar mig åt för att hålla lif i unga Blänger och mig själf, det minns jag ej alls — torkan varade ännu i veckor, och inte en vattendroppe sågo vi. Hur länge vi, då krafterna alldeles tagit slut, lågo under en torr buske, antagligen i dödsdvala, därom har jag ej ett begrepp — jag vet bara, att jag en vacker dag drömde, att jag kommit till paradiset, vårt paradis förstås, där det aldrig blir torka och finns fullt upp med dy och vatten — jag erfor en underbar känsla af pånyttfödelse — min kropp sköljdes af svala vattenströmmar, genom min vidöppna mun strilade friska droppar, hvilka återgåfvo mitt blod dess förmåga att cirkulera, och då jag äntligen vaknade, fann jag, att det rägnade — verkligen riktigt störträgnade — den grymma solen hade uttömt sin vrede, och allt ofvan, på och i jorden sög, drack, slukade det svalkande, lifgifvande vattenflödet.

Min första omsorg var att vända Blänger, som olyckligtvis kommit att ligga på magen, så att äfven i hans mun skulle drypa vatten, och fast han såg så död ut som en sten, återvände äfven hos honom småningom lifvet, och då vi hade ätit och druckit, funno vi reda på en skön, djup damm och många nya vänner, så att snart var vår pilgrimsfärd genom den förbrända öknen blott ett aflägset hemskt minne. Men det förstås — länge fick ej unge Blänger njuta af sitt nyvunna, glada lif; han kunde inte hålla sig från att gå och hälsa på en liten bekant tossa i hönsgården, och det var här han råkade ut för den glupska ankan, som gjorde ände på honom. Men jag hade varnat honom, och han fick stå sitt kast. Krukan går så länge efter vatten, tills hon spricker."

ÖKNEN.

Resenärer sagt, att det kan hända
fastän efter lång
väntan, att det rägnar i förbrända
öknar någon gång.

Och det sällsamt är att se den nakna
grunden lifvas då,
huru plötsligt tusen örter vakna
och i blomning gå.

Månget frö, som där förborgadt dvaldes,
blir till knoppning väckt,
snabbt som hoppets tankar i den kvaldes
själ vid lyckans fläkt.

Kanske månget hemskt förbrändt och ödsligt
hjärta, om det rönt
sällhets vårrägn, skulle lika plötsligt
blomstra rikt och skönt!

Kanske gömmes i dess skenbart tomma
jordmån månget frö,
fälldt af kärleks ljusa himlablomma
för att aldrig dö!

Må en vårskys dagg förmildra branden
uppå ökenled!
Må en ängel gråta öfver sanden
uppå hjärtats hed!

—*rg.*

BERÄTTELSE

AF

H. B. MARRIOTT WATSON.

(Från engelskan.)

(7)

Sammandrag

af berättelsens föregående innehåll.

Händelsen spelar på Napoleon I:s tid. Roger Warburton har på värdshuset "De Tre Fjädrarne" i byn Marlock å Englands östra kust varit vittne till, huru hans unge vän Shirley i ett gräl med Nikolas Carmichael blifvit dödad af denne. Shirley var stadd på flykt med sin älskade, miss Dorotea Holt, hvilken samma afton afhämtas från värdshuset af sin förmyndare, domaren sir Georg Everett, som äger ett hus i närheten af Marlock. Familjen Carmichael, bestående af fadern, den gamle sir Stefan, två söner, Nikolas och Filip, samt dottern Chloris, äger och bebor ön Lynsea ett stycke utanför kusten. Warburton, som vill hämnas på Carmichaels för sin väns död, kvarstannar på värdshuset och upptäcker under en segeltur till Lynsea, att där bedrifves en omfattande smyghandel med en väldig grotta som gömställe. Nikolas får syn på honom och söker mörda honom, men han räddas af Chloris, undkommer och är sedan dess bevakad af Nikolas' spioner i byn, bland hvilka värdshusvärden Tremayne är en. Sir Georg vistas för närvarande med miss Holt i sitt hus vid Marlock och har där mottagit ett besök af sir Stefan Carmichael.

Sjunde Kapitlet (fortsättning).

Warburton var öfvertygad om, att miss Holt befann sig i den båt han sett samt att hon var på väg till Lynsea, dit inbjuden af Carmichaels. Denna inbjudan hade säkerligen sir Stefan själf framfört vid sitt besök hos sir Georg Everett. Men hvad kunde de vilja henne? Och hvilken bevekelsegrund kunde föra henne dit?

Han började gå öfver dynerna norrut mot byn Vincehallow, som låg mera skyddad för väder och vind än Marlock. Det dröjde mera än två timmar, innan han nådde byn, men här fick han genast, hvad som icke skulle stått honom till buds i Marlock, nämligen en båt. I middagssolens sken styrde han ut på hafvet och satte kurs på Lynsea.

Knappast hade båten lämnat stranden, förrän en man kom springande dit ned, röd och flämtande af ansträngningen. Med förbluffad uppsyn stirrade han efter Warburton. Det var en af Nikolas' spiner, som följde Warburton hvart han gick.

Han hade knappast hunnit halfvägs till ön, då han långt bakom sig upptäckte en annan båt, som styrde kurs efter honom. Det var spionens båt.

Då Warburton framkom till öns branta strand, fastgjorde han båten vid en utskjutande buske och steg i land. Han skyndade genom skogen i riktning mot den däld, där boningshuset låg. Då han närmade sig stället, saktade han sina steg och gick med en viss försiktighet. Han

kände icke så noga till läget af huset, ty han närmade sig det nu från ett annat håll än förra gången. Han stannade ett ögonblick obeslutsam, men då han upptäckte en öppning i skogen, vände han sina steg mot densamma, och då han framkom dit, såg han framför sig en blomsterhon låg, och Warburton stod en stund stilla och betraktade henne med beundrande blickar. Men så kom hon i ett nu att vända blicken mot honom; hon sprang genast upp och skyndade emot honom.

"Hvarför har ni kommit hit?" utbrast hon lifligt. "Vet ni då inte, mr Warbur-

På den gröna gräsmattan låg Chloris Carmichael.

trädgård med en rikedom af blommande växter.

Återigen stannade han och tog scenen i betraktande. Midt i trädgården stod en gammal solvisare, och nedanför densamma låg på den gröna gräsmattan Chloris Carmichael, stödjande hufvudet med ena handen och drömmande blickande framför sig ut öfver det blåa hafvet.

Den unga flickan var mycket vacker där

ton, att det kan kosta er lifvet att återvisa er här? Ni måste genast återvända."

"Jag har kommit hit med afsikt", svarade han långsamt, "och jag återvänder icke härifrån, förrän jag vunnit densamma."

"Hvilken afsikt då?" sporde hon med låg stämma. "Ni måste i alla fall återvända."

Han sträckte ut handen mot henne.

"Nej, jag vill inte återvända, miss Carmichael", sade han. "Vid himlen, flicka", fortfor han med lidelsefull stämma, "du är dock Chloris för mig, och Chloris skall du bli trots alla Carmichaels i världen!"

"Hvad menar ni?" flämtade hon, i det hon betraktade honom med vidöppna, flammande ögon, i hvilka hvarken rädsla eller blygsel afspeglade sig.

Han drog henne till sig, utan att hon gjorde något motstånd; hennes kropp skakades endast af en darrning.

Plötsligt stötte Warburton henne ifrån sig och betraktade henne med forskande blickar. Han började tvifla på, att han fattat henne rätt. Hon öfverlämnade sig ju åt honom utan motstånd. Han misstrodde sitt eget omdöme; denna flicka förbryllade honom.

Han räckte åter ut armen, men Chloris drog sig nu ett steg tillbaka och betraktade honom med stadig blick.

"I hvilken afsikt har ni kommit hit?" sporde hon.

"Chloris, jag har kommit hit för din skull!" utropade han ifrigt och sökte åter draga henne till sig.

Hon stötte vredgadt bort hans hand och vände sig ifrån honom. Han följde efter henne och grep hennes hand.

"Låt mig gå", sade hon, "jag besvär er, sir, att låta mig gå."

"Nej, älskade", genmälte han, "jag vill det ej. Jag har ännu mera att säga dig."

Hon rodnade först och blef sedan dödsblek, under det hennes ögon antogo ett skrämdt uttryck.

"Jag får inte stanna; för all barmhärtighets skull lämna mig!" bad hon.

Warburton försökte dock på nytt draga henne till sig.

"Hör ni inte? Är det inte nog?" utropade hon, åter rodnande och vredgadt stampande med foten i marken. "O, ni är ett vilddjur, som kan pina mig så. Jag hatar er! Låt mig gå, låt mig gå — ack, låt mig gå!"

Men han var obeveklig och slöt henne än en gång i sina armar.

I nästa ögonblick slet hon sig lös och flydde ifrån honom. Warburton skyndade efter henne, men stannade plötsligt, då han såg det hvita boningshuset ett stycke framför sig. Äfven Chloris hade flämtande stannat på armslängd ifrån honom med handen upplyft liksom till varning. Tjugu steg ifrån dem stod sir Stefan Carmichael och betraktade dem med en underlig blick; hos honom befann sig sir Georg Everett.

ÅTTONDE KAPITLET.

Hvad som hände på ön.

Warburton stod för ett ögonblick helt villrådig. Han betraktade med flammande blickar den tysta gruppen, därpå började han sakta närma sig densamma. Sir Georg var den förste som bröt tystnaden.

"Denna lund är ju ett sannskyldigt litet Arkadien, som ni skapat åt er på er vackra ö, sir Stefan", sade han skrattande. "Men ni måste presentera mig för denna flicka. Jag törs slå vad om, att hon är en skönhet, hvem hon än är."

"Det är min dotter", sade sir Stefan med på en gång hotfull och artig stämma.

"Å, tillåt mig uttrycka min djupa vördnad och beundran för er, madame", sade Everett, i det han aftog hatten. "Förlåt en gammal man hans ohöflighet; mina ögon äro ej så skarpa, som de en gång varit. Dock skulle de aldrig, äfven om de skådade genom än så tjocka glas, kunna undgå att finna er vacker."

Chloris bugade sig artigt men svarade ingenting. Hennes ögon sökte med en viss oro faderns blickar, och hennes ansikte hade en högre färg än vanligt, hvilket klädde henne förträffligt. Sir Stefans uppmärksamhet var tydligen riktad på Warburton, och sedan han växlat en flyktig blick med dottern, fortfor han att betrakta den sig närmande unge mannen. Warburton bugade sig allvarligt för sällskapet och sade därpå vänd till sir Stefan:

"Egentligen borde jag bedja er om ursäkt, sir, för att jag återigen gör intrång här; denna gång har jag dock kommit i

affärer. Men hade jag förut vetat, hvad jag nu vet, skulle jag ej hafva besvärat er."

Vid dessa ord kastade han en blick på sir Georg.

"Hvar och en, som har något ärende hit, har naturligtvis också rättighet att komma hit", svarade sir Stefan kallt. "Förra gången däremot kom ni som en främling och trängde er in."

"Jag ämnar ej tränga mig på er vidare", gentog Warburton, "ty jag finner nu, att jag är öfverflödig."

"Hvad, mr Warburton!" inföll sir Georg vänligt. "Inte går ni väl ännu? Vänta litet, så få vi sällskap hem."

"Det skulle göra mig mycket ledsen, om ni så tvärt afbröte det besök ni hedrat oss med", invände sir Stefan hastigt. "Hvad mr Warburton angår, så undrar ni kanske på det kyliga förhållandet oss emellan. Men ni minnes kanske den obehagliga händelse, som tilldrog sig för någon tid sedan. Min son Nikolas är en hetlefrad ung man; men naturligtvis finnes det ju ingen annan ursäkt för honom, än att han var upphetsad af vin och att både han och den andre hade ett häftigt sinne. Men hvad vill jag göra? Saken står ju ej till att ändra. Mr Warburton och min son äro emellertid ännu ovänner, och jag anser det bäst, att de ej mötas och ställa till något nytt bråk."

"Det tjänar ingenting till att vidare bråka om saken", sade Everett i förebrående ton till Warburton. "Lämna ni den åt glömskan. Shirley var en hetsig yngling, han också. Det här är ingenting för er att lägga på sinnet. Jag hade nästan glömt hela saken. Jag är glad, att bråket är öfver, hälst som flickan ej var djupare fäst vid honom. Jag måste gå på ögonblicket, så att ni kan gärna följa med mig hem."

"Äfven med fara att synas enträgen vill jag bedja er stanna ännu en stund hos oss", sade sir Stefan; "mr Warburton däremot kan jag ej gärna bedja därom."

"Men min flicka får naturligtvis ej utsättas för att råka er son Nikolas", utropade Everett plötsligt. "Det hade jag inte tänkt på förut. Hon visste naturligtvis ingenting, när hon lofvade komma. Hon är alldeles förfärlig, när hon blir ond. Vi måste laga, att hon kommer härifrån genast."

Sir Stefan, som tycktes anse vidare öfvertalning lönlös, förde artigt sin gäst fram emot boningshuset. Warburton följde med, ty han hade ännu ej uträttat sitt ärende. När de hunnit fram till den hvita stenterrassen, stannade sir Stefan Carmichael och vände sig mot Warburton.

"Hör på, mr Warburton", sade han i hvass ton, "det vore bäst ni gåfve er af härifrån. Jag trodde inte, att en bildad man skulle behöfva en dylik uppmaning."

"Jag är här hvarken såsom en vän eller bekant, sir", genmälte Warburton skarpt, "det är en sak jag vill fråga er om, och jag ämnar ej gå, förrän jag erhållit svar därpå. Hvad är er afsikt med miss Holt? Er familj har sannerligen redan gjort tillräckligt med ondt och borde blygas att öka sitt syndaregister med nya dåd."

"Är det sant?" inföll Chloris hastigt. "Är miss Holt här? Hvem är miss Holt?"

Sir Stefan svarade ingenting utan blickade endast hotfullt på Warburton.

"Jag har uppmanat er att gå", sade han därpå, i det han med en befallande åtbörd förmådde Chloris att gå in. "Ni känner, huru sakerna stå här. Jag utdelar aldrig i onödan en varning. Ni har själf förklarat er vara vår fiende; vi befinna oss på krigsfot med hvarandra. Tro ej, att Carmichaels glömt detta. De ha i allmänhet mycket godt minne och utföra alltid, hvad de satt sig i sinnet. Ni kan aflägsna er nu. Om det är någon af oss, som har rättighet att fordra förklaring af den andre, så är det jag: hvad har ni för mening med att uppföra er så som ni gör emot min dotter?"

"Det må er dotter lämna er besked om", svarade Warburton med köld. "Jag förklarar ingenting."

Sir Stefans ögon sköto blixtar, då han stödd på sin käpp steg uppför trappan, men han sade ingenting.

(Forts.)

För hemmet och familjen.

Ett kapitel om frukt såsom födoämne.

Då det gäller att klassificera frukter med afseende på deras användbarhet såsom födoämnen, kunna vi indela dem i trenne slag: de sura, de medelsöta och de söta.

Till de mycket sura räkna vi citroner, sura drufvor, sur-körsbär, vinbär, smultron, tranbär, krusbär och sura plommonsorter. Torkade körsbär och torkade plommon äro jämförelsevis mindre sura. Till den andra klassen, de medelsöta, höra persikor, äpplen, päron och väl mogna vindrufvor. Den tredje afdelningen omfattar de mera närande, söta frukterna, sådana som fikon, bananer, dadlar, hallon, blåbär, björnbär och en del sydfrukter, som endast i torkadt tillstånd förekomma hos oss.

Af alla frukter intager äpplet trots sin jämförelsevis stora syrlighet det främsta rummet, och vi finna det ganska betecknande, att det just var äpplen Iduna bjöd gudarne på, för att de ej skulle åldras. Efter mycket noggranna iakttagelser hafva vi nämligen kommit till den åsikten, att förtärandet af äpplen är synnerligen hälsosamt. Såväl barn som fullvuxna, hvilka äta mycket äpplen, lida sällan af vare sig dålig matsmältning eller af lefversjukdomar. Äpplen kunna förtäras råa, stekta eller kokta, allt efter hvars och ens tycke och smak; dock bör i allmänhet ytterskalet ej förtäras. För dem, som hafva dåliga tänder, men som tycka om råa äpplen, är det tillrådligt att rifva äpplena å vanligt rifjärn; personer, som lida af dålig mage, pläga bättre fördraga kokt än rå frukt. Att äpplen äro ett bland de allra bästa medlen mot förstoppning torde vara en ganska allmänt känd sak.

Vi för vår del betrakta alla sådana bär och frukter, som ej kunna förtäras utan med tillsats af socker, såsom skadliga för att ej säga rent af giftiga. De frukter, som författaren af denna lilla uppsats däremot, så långt årstid och kassa det tillstädja, alltid har på sitt bord, äro fikon, kokta eller okokta, apelsiner, äpplen af alla slag, men friska och mycket väl mogna, körsbär, sviskon, björnbär, hallon, blåbär och lingon. Vi äta alla dessa fruktsorter såväl råa som kokade, men alltid utan socker. Till så kallade krämer använda vi ej häller potatismjöl, utan taga i stället så mycket frukt eller bär, att moset utan tillsats blir tillräckligt tjockt.

Vi tro, att den skarpa syran i de sura frukterna inverkar ofördelaktigt, ja, rent af skadligt på magens matsmältningsförmåga, och som ju hvar man vet, borttager sockret ingalunda någon syra utan döljer blott smaken af den. Det likasom narrar oss att för dess skull tillföra magen sådana saker, som det eljes aldrig skulle hafva fallit oss in att äta. Och en sund smak är i fråga om mat en mycket god rådgifvare, hvilkens bud ej ostraffadt kunna trotsas. Visserligen är det sant, att sura frukter, om de ätas strax före maten, reta aptiten, men däraf följer ingalunda, att de äro nyttiga.

Persikor, ifall de äro fullt mogna, hafva på samma gång de verka lifvande äfven ett ganska högt näringsvärde, men persikan är ju en frukt, som vi i vårt land godt kunna lämna ur räkningen.

Såsom någonting egendomligt vilja vi omtala, att de i de varmare landen växande ananasen och papayn — papawen — äga förmågan att lösa ägghviteämnen, en synnerligen viktig omständighet i sådana land, där köttet efter ett djur måste användas så fort som möjligt, enär det eljes skämmes. Några papayablad lindas om köttet, och härigenom påstås till och

med det nyslaktade eller sega köttet inom tjugu minuter blifva alldeles mört. Vi förmoda, att de flesta husmödrar här hemma i Sverige instämma med oss i den fromma önskan, att något dylikt köttförädlingsmedel skulle finnas äfven hos oss.

Bland de torkade frukterna intaga dadlarne det förnämsta rummet i afseende på näringsvärde, dock torde de falla sig något för dyra såsom egentlig hvardagsmat här i Sverige. En mycket fin efterrätt af dadlar erhålles, om man borttager kärnan ur dadlarne och i dess ställe inlägger en half skalad sötmandel i hvarje dadel samt därefter låter dadlarne ligga ungefär ett dygn i litet vatten, hvarpå man hastigt uppkokar massan, iblandar litet upplöst gelatin och upphäller den att kallna. Den ätes med vispad grädde.

Torkade fikon intaga äfvenledes en framstående plats bland torkade frukter, dock gäller om dem detsamma som om päron, att de små kornen i deras fruktkött irritera sjuka magar. Päron äro annars bland de frukter, som vi för vår del sätta mycket värde på, ehuru de ej kunna jämföras med äpplen. De böra alltid skalas. Den hinna eller det skal, hvarmed naturen omgifvit fruktköttet i alla frukter och fröhvitan i sädeskornen är ämnadt att skydda mot yttre åverkan, men innehåller ej, som så mången tror, något näringsämne.

Med afseende å russin och fikon går det ej gärna att frånskilja det yttre skinnet, hvilket då de kokas löses och nästan faller sönder. Hvarken russin eller fikon äro som råa någon lämplig barnmat, utan de böra först väl kokas, och ur russinen måste dessutom kärnorna borttagas, enär som vi ju veta nedsväljda russinkärnor kunna orsaka svåra magsjukdomar.

Den gamla vishetsregeln, att frukt är guld om morgonen, silfver vid middagen men bly på aftonen håller visst ej streck, om frukten är frisk och väl mogen. Däremot vilja vi tillråda husmödrarna att, då de hafva frukt till dessert, tänka på att äfven frukt är näring. Ett par kokta fikon med litet grädde och en duktig smörgås äro en tillräcklig middagsmåltid, hvarför det ej kan vara särdeles nyttigt att, då magen redan är full förut, tillföra honom till exempel en tallrik fruktkräm med grädde.

En del sådana mindre frukter och bär, hvilka likasom smultron hafva en mängd små hårda frön, måste förtäras med ganska stor sparsamhet. Smultron innehålla därjämte en fri syra, som på många människor verkar som ett gift och åstadkommer den så kallade smultronfebern.

Den, som skrifver dessa rader, har ofta undrat, om ej dessa med flera bär, såsom tranbär, berberisbär, ja till och med hallon och björnbär, med sina små stenar af naturen ämnats till föda åt fåglarne, men ej åt människan. Fågelns kräfva fordrar ju dylika grusartade föremål för att smälta maten, då däremot människans mage skadas af dem.

Men vi hafva svårt att tänka oss, att någonting i naturen skulle vara skapadt åt någon annan än oss, och vi få ofta böta för denna vår tro genom skador, som vi ådraga oss.

Den allra viktigaste saken i fråga om frukt är emellertid att aldrig äta för sur frukt och aldrig använda socker att "söta" någon frukträtt med. Sockret åstadkommer jäsning och oordning i magen, och frukternas skarpa syror måste i magen neutraliseras genom alkali. Genom sura frukter beröfva vi därför kroppen dess behof af alkali och försämra sålmedels blodet.

Äpplen af alla slag — friska och väl mogna — äro såsom vi redan sagt trädgårdsalstrens a och o, smakliga och nyttiga för gamla och unga. Bärbuskarnes antal må gärna blifva mindre, men hvarje äfven den minsta koja borde bestå sig med några skuggande äppleträd å gårdstäppan, så att äfven fattigman måtte få njuta af mytologiens gudaspis äpplen.

Det gifves för den oinskränktaste härskare ett sätt att pläga gemenskap med sitt folk: det är att lyssna till sitt samvetes röst, det är att ledas af principerna, ej af konsiderationerna.

Tidsfördrif och tankeöfningar.

Pristäflingen för tankeöfningsuppgifter.

Enligt hvad vi i n:r 23, 1900, meddelade, framflyttas tiden för täflingens utgång till **den 15 januari 1901.** De bidrag, vi redan emottagit, *deltaga naturligtvis i täflingen.* Prisen äro också, såsom våra läsare torde uppmärksamma, betydligt *höjda,* i det de nu utgöras af:

1:a priset: Ett inbundet ex. af »Dred», af Harriet Beecher Stowe, boklådspris 8 kr., samt **15 kr. kontant.**

2:a priset: Ett inbundet ex. af »Den siste Mohikanen», af Cooper, boklådspris 7 kr., samt **10 kr. kontant.**

3:e priset: Ett inbundet ex. af »Etidorhpa», af John Uri Lloyd, boklådspris kr. 6: 50, samt **5 kr. kontant.**

4:e priset: Ett inbundet ex. af »Vägen till hälsa och ett lyckligt lif», boklådspris 4 kr., **samt 3 kr. kontant.**

De täflande uppgifterna, som naturligtvis måste vara *original,* d. v. s. författade af de täflande själfva och icke förut i tryck använda, böra vara insända, jämte lösningar, till *Sol, Illustreradt 25-öres Magasin, Centralpalatset 27, Stockholm,* senast till ofvannämda dag, *den 15 januari 1901.*

Prisens fördelning bestämmes efter uppgifternas antal och godhet. Den, som insändt de flesta goda och användbara uppgifter, erhåller *första priset,* den därnäst *andra priset,* o. s. v. Utgången af täflingen tillkännagifves i tidskriftens n:r 3, som utkommer den 1 februari 1901. Redaktionen förbehåller sig emellertid att få använda äfven sådana insända uppgifter, hvilka icke blifvit prisbelönta.

Urgåta.

(Af »Lunkentus».)

Hvarje siffra i ofvanstående urtafla betecknar en bokstaf i ett ord om 12 bokstäfver. Första bokstafven betecknas med 12, sista med 11. Detta ord är *hufvudordet* i gåtan, och däraf fås ett antal *småord,* hvilka sammansättas af ur hufvudordet tagna bokstäfver, här nedan betecknade med sina motsvarande siffror.

Hufvudordet, 12—11, är ett gemensamt namn för tvänne folk.

Småorden äro:

1, 2, 3 = en färg;
3, 2, 6 = ett lyte;
5, 4 = ett ytmått;
7, 8, 7, 6 = ett mansnamn;
8, 10, 11, 5 = ett kvinnonamn; samt
12, 7, 9 = ett trädslag.

Omkastningsgåta.

Flytta trä blif kä än ela.

Om ofvanstående bokstäfver omflyttas och sättas i rätt ordning, så bilda de ett gammalt svenskt ordspråk.

Rebus.

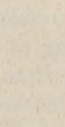

Schack-Uppgift n:r 13.

Af *A. Arnell.*

Svart.

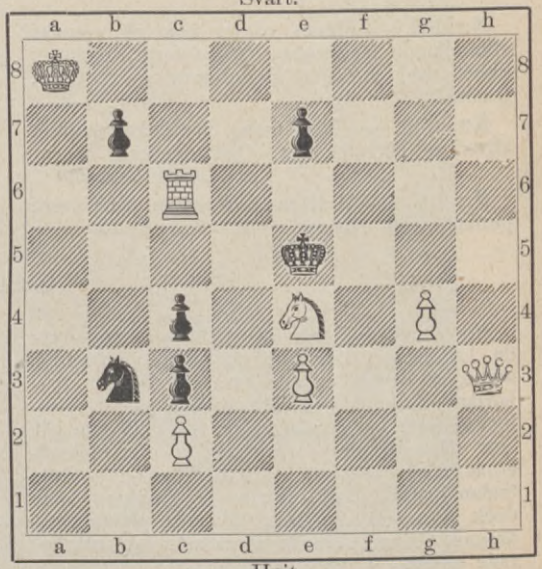

Hvit.

Hvit gör matt i tre drag.

Charader.

1.

Mitt första nu hvar flicka kan,
Men den, som först den konsten fann,
Förtjänte prisas framför mången,
Som får patent på något sätt
Att göra svårt det som är lätt
När det får gå den gamla gången.
Mitt andra är af flere slag:
Än styr det fartyg under segel,
Än hjälper det att få i lag
Hvad könet jämkar för sin spegel.
En liten enögd svängare
Mitt hela är, men honom de
Att tacka ha, som med sin yta,
I brist på inre värde skryta.

2.

Väl om din heder mitt första var,
Men ej mitt andra i dess försvar,
Ty mången det lifvet kostat har.
Mot arma likar, hur de ock fela,
Bete mitt hela.

3.

Då mitt första bjuder oss att höra
Mitt andra sjungas af en himmelsk här
Åt Gud i höjden, jorden dock så när,
Att det kan nås af trogna herdars öra;
Hur skönt, om barnen, som mitt hela få,
Med dem till Betlehem att tillbe gå.

Afdelning för Frågor och svar.

(**Frågor,** som icke äro af annonsnatur, få af våra läsare framställas rörande allehanda ämnen, i hvilka en upplysning af ett eller annat slag önskas. Frågorna numreras af *redaktionen* och införas i tidskriften i den ordning de inkommit. **Svar,** hvilka också väntas ingå från tidskriftens läsekrets, förses af *insändaren* med *motsvarande frågas nummer*. Så väl frågor som svar skrifvas på endast en sida af papperet och adresseras: *Sol, Illustreradt 25-öres Magasin, Stockholm.*)

Frågor.

N:r 102. — Finnes någon bok på svenska afhandlande *mekanisk väfnadskonst*, något i likhet med »Cotton Manufacturing» af C. P. Brooks? *Carl A—n.*

N:r 103. — Vet man, hvarifrån namnet »Sverige» härleder sig? Och »Norge»? *Fosterlandsvän.*

N:r 104. — »Hvilken är Sveriges nordligaste punkt? Och Norges? *Fosterlandsvän.*

N:r 105. — Hur gammalt är bruket af *vigselring* och *lysning* till äktenskap? *Paulinus.*

N:r 106. — Kan någon af »Sols» läsare säga, hvarifrån uttrycket »sätta p för» kommer? *Kalle.*

N:r 107. — Finnes något botemedel mot migrän? *A. P.*

Svar.

N:r 99. — a) För momentbilders tagande torde Lumières plåtar vara att föredraga framför andra på grund af sin stora känslighet. Nybörjaren får ju *alltid* vara beredd på att misslyckas först — lärpängar får en hvar som vill lära något betala — men med nämda plåtsort ernås snart nog ett tillfredsställande resultat. Sedan man blifvit varmare i kläderna böra dock de mera ömtåliga Edwards plåtar föredragas såsom gifvande mera artistiskt utarbetade bilder.

b) Hasselblads »Svenska Express» $8^1/_4 \times 8^1/_4$ motsvarar ganska högt ställda anspråk på en god landskapskamera, och duger väl äfven för interiörer och grupper. Storlek 9×12 är dock att föredraga såsom både större och för ögat angenämare format.

c) En liten uppsats i ämnet skall gärna tillsändas »Sol» — men inte förrän nyåret inträdt med mera »lugn i stormen».

—r.

Göteborg. Göteborgs Handelstidnings Aktiebolags Boktryckeri 1900.

SOL ILLUSTRERADT 25-ÖRES MAGASIN

N:r 2. Årg. 3.

UTGIFVARE:
TORSTEN HEDLUND.

Eftertryck utan angifvande af källan förbjudes.

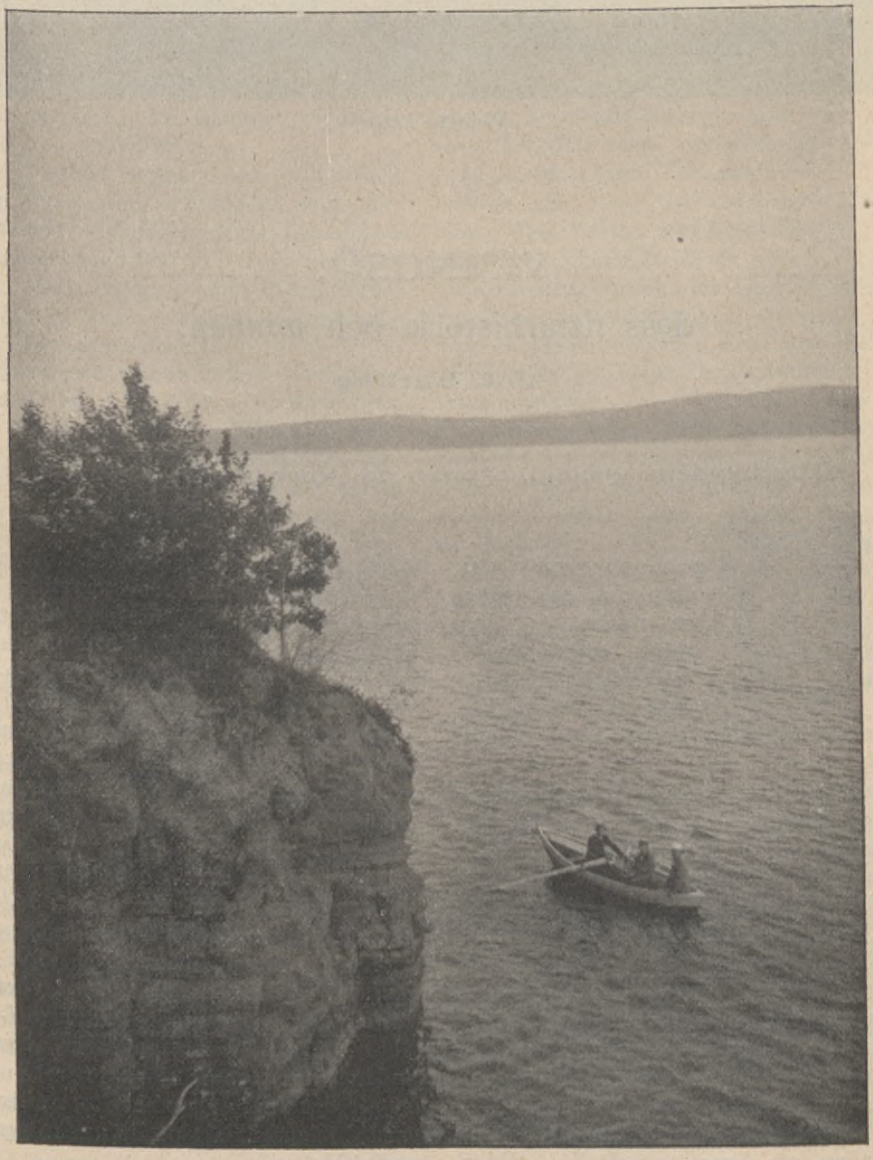

Visingsö i Vättern.

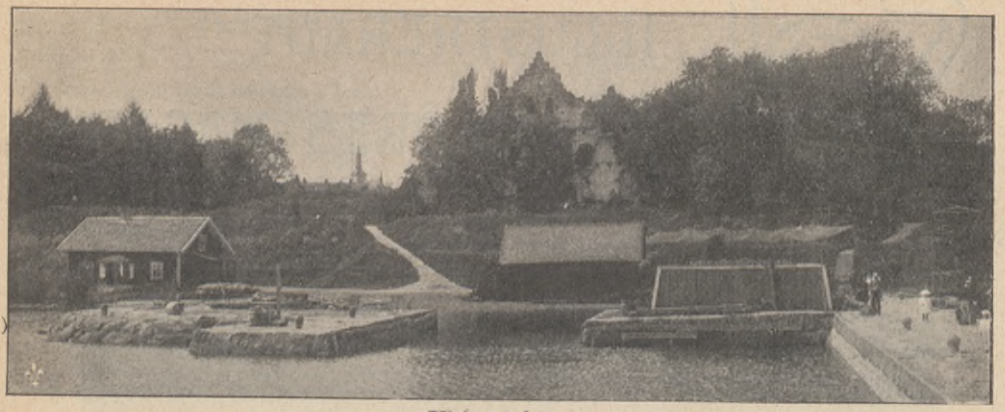

Visingsö hamn

VISINGSÖ,

dess naturhistoria och minnen.

Af **J. Karling.**

I.

Vätterbygdens geologi, sägnen om Vise och Vätte m. m.

Om vi en vacker dag från den skönbelägna staden vid Vätterns södra ände, Jönköping, blicka ut öfver den i så många hänseenden märkliga insjöns vida, blanka spegel, så se vi rakt i norr en blåaktig strimma eller upphöjning vid horisonten. Det är Visingsö, den minnesrika ön, till hvilken den, som en gång varit där, åter drages med underlig makt. Låtom oss resa dit; afståndet beräknas till 35 kilometer, och på halfannan timme äro vi framme, ty ångbåten ligger färdig att afgå.

Sedan vi väl kommit ut på sjön, skall jag för den villige åhöraren förtälja något om Vätterbygdens i sitt slag egendomliga geologi.

I tider, oss så fjärran, att man för uppskattandet af deras ungefärliga ålder måste räkna med perioder af tiotusentals år — i dessa oerhördt aflägse tider svallade högt och vida öfver den nuvarande Vätterbygden ett haf, i jordens historia kalladt det kambrisk-siluriska. Dess storlek och begränsning visas på kartblad N:o 2 till Scott-Elliots "The Story of Atlantis" upptagande tidsperioden från 800,000—200,000 år sedan, och kan det vara nog för oss att veta, att det täckte ej blott det område Vättern än i dag intager, utan äfven Närike, Väster- och Östergötland bland mycket annat. På denna hafsbotten, som väl torde bestått af urbärg, afsatte sig väldiga massor af sand och slamm hvilka då, alldeles som i våra dagar, af större eller mindre tillflöden fördes till sjöar och vattensamlingar, hvarvid sanden såsom tyngst sjönk fortast, under det att det finare slammet först efter någon tid aflagrade sig på de underliggande sandbäddarne.

Medan denna afsättning ägde rum inbäddades såväl i sanden som i lerslammet lämningar af den rika djurvärld, hvilken hade sin tillvaro i detta haf, en djurvärld, bestående hufvudsakligen af kräftdjur, snäckor och musslor, som icke allenast voro olika de nu förekommande, utan äfven hunno aflösas af nya former, arter och släkten flera gånger om redan under den tidrymd detta haf existerade.

Under nya, otaliga år omfattande tidsepoker stenvandlades det kambrisk-siluriska hafvets bottensediment; af sanden uppkom sandsten, af slammet bildades kalksten och lerskiffer.

Till sist måste denna ocean hafva fullständigt försvunnit, och endast de i dess stenvandlade bottenaflagringar inneslutna djurlämningarna bära nu vittne om dess tillvaro. Men naturen har till sitt förfogande väldiga krafter, ej blott då den bygger upp utan äfven då den rifver ned, och af den kambrisk-siluriska sjöns afsättningar återstå nu för tiden i Vätterbygden ganska få synliga spår. Några spillror hafva räddats undan förstörelse dels därigenom att, såsom i Västergötland, hårda bärgmassor af vulkaniskt ursprung lagt sig öfver och sålunda skyddat den mjukare sandstenen och skiffern från atmosfärens, vattnets och isens förstörande krafter; dels därigenom att, såsom i Östergötland och Närike, större partier nedsänkts i jorden och på detta sätt undandragits denudation.

Ännu en gång uppstod inom det område, hvarom vi tala, en större vattensamling, nämligen det äldsta Vätterbäckenet. Man har all anledning förmoda, att dettas form något så när motsvarade den nutida Vättersjöns, ehuru det var väsentligt större till såväl bredd som längd.

Denna sistnämda sjö synes i mångt och mycket hafva afvikit från den kambrisk-siluriska och varit lika fattig på organiskt lif, som denna med skäl kunnat kallas rik på sådant. På det äldre Vätterbäckenets botten afsatte sig nämligen mäktiga aflagringar, hvilka likaledes under tidernas lopp stenvandlades samt efter den plats, där de förekomma mest typiskt, fått namnet "Visingsöformationen" eller enligt nyare benämning "Visingsögruppen"; men ehuru dessa bärgarter äro till den grad ägnade att gömma fossil, att de till och med bevarat märken af den äldsta Vätterns böljeslag, skall man likväl i dem fåfängt söka efter säkra spår af något slags organismer; de synas vara bildade i ett haf, från hvilket allt lif, högre såväl som lägre, varit fullkomligt bannlyst. Och likväl har denna för längesedan försvunna sjö haft bestånd i omätliga tider; man har till hundra meters djup genomborrat ensamt det sandstenslager, som blifvit afsatt däri, och likväl icke nått dess slut.

Äfven det äldsta Vätterhafvet har delat samma öde som den kambrisk-siluriska sjön: dess botten torrlades till sist, och säkerligen skulle få bevis vara kvar för dess tillvaro, om icke en del af dess stenvandlade bottenaflagringar bevarats genom en naturrevolution, den vi på samma gång hafva att tacka för den nutida Vätterns uppkomst.

Ett parti, hvars bredd ungefär motsvarade den nuvarande sjöns, men som torde hafva sträckt sig vid pass tio kilometer längre åt söder, sjönk, om plötsligt eller så småningom veta vi icke; men hvad vi med all visshet kunna säga, det är, att det bäcken, som nu intages af Vätterns vatten, uppstått just på detta i jordens bildningshistoria ingalunda sällsynta sätt. Vi kalla det på geologiskt språk grafsänkning, och de linjer, utefter hvilka ett

Vid stranden.

parti af jordytan sålunda nedsjunker, benämna vi förskjutningslinjer.

Som en än i dag kvarstående minnesvård på denna graf höjer sig Visingsö.

Om denna händelse finnes en gammal saga, som jag vill berätta; ty den är i och för sig vacker, men har nog också en djupare innebörd. Den lyder sålunda:

Där sjön Vättern nu är, var fordomdags en skön och fruktbar dal, uti dalen en höjd, på höjden ett slott, och uti slottet bodde två bröder och konungar, Vise och Vätte, hvilka tillsammans härskade öfver ett mäktigt rike. Vise var god och ädel, men Vätte var en elak och vrångsint man.

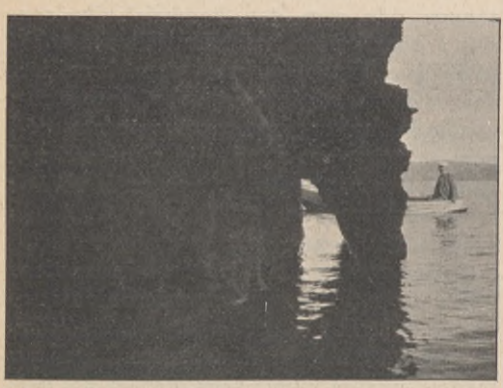

Klipptämplet.

Så en dag drog Vise bort i härnad, och när han återvände hem, förde han med sig en dägelig maka och en bard, som hette Atle. Kung Vise byggde så åt sig och dem ett eget slott.

Men snart intogs Vätte af brottslig kärlek till sin fagra svägerska och dräpte sin broder Vise. Den dräpte Vises drottning bad i sin stora sorg Atle om råd och bistånd. Atle i sin tur vände sig till sjöjungfrun. Denna hade länge, fast utan framgång, älskat kung Vätte, som dock ingalunda var för god åt henne.

När så kvällen kom och kung Vätte hade hållit graföl efter sin broder och skulle fira bröllop med sin svägerska och därföre drack med sina kämpar, fick den stackars bruden höra, där hon satt i slottet, huru Atle utanför slog sin harpas strängar. Hon ilade genast till Atle, och han förde henne oskadd hem till hennes fader igen.

Sjöjungfrun passade nu på att antaga den flyddas skepnad, ingick i hennes ställe till konung Vätte och blef hans brud. Men vattnet, uti hvilket hon blifvit född och hade lefvat ända ditintills, drog naturligtvis hennes håg med en förunderlig makt, och Vätte höll henne mycket kär. För att nu både få lefva i vatten och tillsammans med Vätte, förvandlade hon den sköna, stora, fruktbara dalen omkring höjden, på hvilken slottet stod, till en sjö, som uppslukade Vättes slott, och sjön fick efter konung Vätte namnet Vättern, såsom den ännu i dag heter.

När gamle kung Vätte blir vred därnere i djupet, såsom ofta händer såväl honom som andra elaka människor, brusar Vättern, och man säger då nu för tiden: "Sjön är arger". Men "haf-frua" (sjöjungfrun), Vättes maka, tar då sin luta, knäpper ljufliga toner på den och sjunger därtill. Då blir Vätte blidkad och sjön på samma gång tyst, stilla och lugn, så att himmelen åter speglar sig däri. Och därmed är sagan all.

Vi komma nu till ett skede, då Vätterns historia är höljd i ett fullständigt mörker, ett skede af ofantlig utsträckning i vår jords utvecklingshistoria. Under denna oerhörda tidsperiod utvecklades på ett allt rikare och underbarare sätt de så att säga rudimentära former, hvari det organiska lifvet dittills rört sig. Vi måste afstå från försöket att ens flyktigt söka följa denna växt- och djurvärldens storartade utveckling i de spår, hvilka den efterlämnat i andra land, samt nöja oss med endast en antydan, att äfven vårt fosterland troligen under dessa tidrymder varit i sin helhet eller delvis höjdt öfver hafsytan och således utgjort en af skådeplatserna för denna alltjämt fortgående skapelseakt. Så mycket veta vi med bestämdhet, att Sverige i likhet med öfriga kring norra polen belägna landområden under den geologiska period, som kallas den tertiära, täckts af en växtlighet, hvars typer

vi nu hafva att söka i långt sydligare land än vårt. Vi veta äfven, att Vättern funnits till under alla dessa omätliga tidrymder, och vi kunna fördenskull utan att öfverskrida sannolikhetens gränser fritt låta vår inbillning skåda stenkolsperiodens fräkenskogar spegla sig i Vätterns yta eller juraperiodens ohyggliga ödlevidunder utkämpa sina blodiga strider i dess vågor.

land utan äfven vidsträckta områden utom detsamma efter denna geologiska epoks slut helt och hållet täcktes af en inlandsis, lik den som i våra dagar till nära tusen meters mäktighet höljer Grönland.

Man kan väl utan öfverdrift säga, att denna landis satt sitt märke på snart sagdt hvarje kvadratmeter mark i all

Visingsborgs ruin, Visingsö.

Vi närma oss nu tider, då Vätterbygden med tydliga och lätt tolkade typer utan afsevärda afbrott skrifvit sin egen bildningshistoria.

De orsaker, hvilka öfver norra delen af Europas kontinent framkallade en temperatursänkning och en ökad nederbörd, hvarigenom den tertiära tidens prunkande växtlighet tillintetgjordes, hafva väl ännu icke till fullo klargjorts, men det är ett välbekant faktum, att icke allenast vårt svensk bygd, och att den medelbart eller omedelbart lämnat spår efter sig, hvart vi än kasta våra blickar. Den har afnött våra bärgknallar och gifvit dem de afrundade former de merendels äga; den har urhålkat de flesta bäcken, som intagits eller intagas af våra talrika vattensamlingar; den har uppbyggt våra mäktiga rullstensåsar samt framburit de många lösa block, hvilka — ofta härstammande från fjärran nejder — nu ligga strödda

kring fält och hagar; den har krossat och sorterat de grus- och sandmoar, hvari våra skogar växa och åt hvilka, uppodlade, våra landtmän anförtro sitt utsäde; ja, det är inlandsisen, som i all Sveriges bygd gifvit upphof åt både rikemans åker och fattigmans teg.

Inom Vätterbygden träffa vi, liksom i andra trakter, på sina håll rätt allmänt, fritt liggande block, med hvilka ej sällan saga och sägen hafva rätt mycket att beställa, hvarvid alltid de starkaste väsen, folkfantasien skapat, nämligen jättarne, varit verksamma. Ja, nog har det varit en jätte, som på sjumila rygg framburit dessa ofta oerhördt stora block, men det har varit jätten Jökull, inlandsisen.

Huru länge istiden varat i våra bygder torde vara svårt att ens närmelsevis bestämma. Det väldiga istäcket försvann häller icke på en gång, utan man har tydligt kunnat påvisa, huru inlandsisen upprepade gånger drog sig tillbaka för att därpå ånyo rycka fram.

Under denna öfvergångstid har Vättern varit en så kallad isdämd sjö, och under slutet af isperioden har den utgjort en del af ett ishaf, hvarpå den ännu bär lefvande bevis i en del både djur- och växtarter.

Efter isens försvinnande inträdde en höjning af landet, och genom denna nivåförändring reglerades så småningom vår halfö med dess insjöar och omgifvande vattensamlingar till det utseende de för närvarande förete.

Vi äro nu framme vid Visingsö hamn, som i dag ligger där så stilla och fridfull; men vid de lustresor, som ofta under sommaren anordnas till ön, kan den förete en mycket liflig anblick.

Som ni redan antagit mitt erbjudande att vara eder ciceron, så torde ni också tillåta, att jag delvis för eder på andra vägar än turisternas vanliga farled.

Vi sätta oss upp på "remmalag" och åka tills vidare förbi både Visingsborgs stolta slottsruin och kyrkan, emedan de äro minnen från den senaste storhetstiden, den s. k. Brahetiden, och vända af genom kronoparken, med dess raka alléer af ek och gran, hvilka te sig som oändliga perspektiv af götiska pelargångar i denna naturens stora tämpelgård, och färdas sålunda rakt åt söder till Stigby. Därifrån sända vi hästar och fordon att möta oss vid Näs, och själfva gå vi ned till båthusen för att roende fortsätta till södra udden.

(Forts.)

SANKT GÖRAN OCH DRAKEN.

Den helige Georg eller Sankt Göran var enligt sägnen en kappadocisk prins som lefde i slutet af tredje århundradet och dödade en lindorm eller drake, hvilken hotade att uppsluka en ung mö. I romersk-katolska kyrkan kallas denne prins vanligen riddaren Sankt Georg. Han afbildas merendels som en vacker yngling till häst, anfallande och med lansen genomborrande en drake, såsom till exempel i väggmålningen i Ösmo kyrka i Södermanland från år 1434. Mest känd här i Sverige är dock "Sankt Görans strid med draken" från den vackra, i trä skurna bild, som Sten Sture den äldre år 1489 skänkte till Storkyrkan i Stockholm och som här meddelas i afbild efter prof. F. W. Scholanders akvarell af det namnkunniga konstverket.

Denna gåfva har sin egen intressanta historia, i det den påminner om en betydelsefull händelse i fäderneslandets häfder, nämligen slaget på Brunkeberg (nu en del af stadsdelen Norrmalm i Stockholm) den 10 oktober 1471, då Sten Sture den äldre slog danskarne under Kristian I och därigenom räddade Sveriges självständighet för en längre tid framåt.

"Under striden sågo svenskarne å himmelen ett flammande svärd", heter det, "i hvilket järtecken de sågo en uppenbarelse af den helige konung Eriks hägnande omtanke för de sina." Man ansåg sig hafva vunnit slaget genom medverkan af detta rikets skyddshälgon och icke minst af det ridderliga hälgonet den helige Göran, till hvilkens ära man uppförde ett altare i den helige Nikolaus' kyrka (Storkyrkan), vid hvilket altare Sten Sture sedan lät uppsätta "en väl arbetad, i trä snidad bild af den helige Görans strid med en drake". Konstverket kan alltså sägas vara en minnesvård öfver slaget på Brunkeberg.

"Sankt Göran och draken" har, egendomligt att säga, i en senare tid blifvit bortflyttad från Storkyrkan till Nationalmuseum — en åtgärd, som med all rätt betecknats såsom ganska olämplig. "Vi ha här i Stockholm" — skrifver Georg Nordensvan i "Mälardrottningen" — "ett medeltidskonstverk, så beundransvärdt att man får leta efter dess make, nämligen Sankt Göransgruppen. Den har man förstås flyttat bort ur sin historiska omgifning, ur Storkyrkan, där den stått i 400 år, för att stänga in den i en modern och intetsägande museisal, där den gör sig föga gällande. Hvarför har man ej gjort en afgjutning i brons af den stora Göransgruppen och ställt den på någon plats i gamla staden, där den kunde ses med gamla gafvelhus som bakgrund? Förslaget har varit framkastadt men naturligtvis utan följd. Ett mera imponerande, mera fantastiskt gammalt konstverk torde man få leta efter. En afgjutning däraf skulle pryda sin plats ute i staden mer än alla de tråkiga statyerna tillsammantagna. Den skulle visa, att stockholmarne hade konstsinne och fantasi — hvarje barn skulle känna till den, hvarje resande skulle lockas dit för att se på draken och riddaren."

Så långt Nordensvan, i hvilkens uttalande man till fullo måste instämma, och det så mycket hällre som hans beaktans-

värda förslag har framtiden för sig och väl en gång torde komma till utförande — om också ej "i denne kungens tid". Reflexionerna öfver en sådan högst ointelligent museivurm göra sig själfva.

* * *

andra är Sankt Göran den kristna kyrkans kämpe mot draken-djäfvulen.

Hvarje myt af detta slag är gifvetvis en allegorisk framställning af någon andlig sanning, som icke kan på annat sätt försinnligas än genom bilder och liknel-

Sankt Görans strid med draken.

(Efter prof. F. W. Scholanders akvarell af det gamla konstverket i Stockholms Storkyrka.)

Hvad är nu innebörden i denna myt om "Sankt Göran och draken"? Vi se riddaren med lansen i högsta hugg färdig att slå ned på den fruktansvärde draken, och bakom honom knäböjer jungfrun, som han skall rädda ur fångenskap hos odjuret. Enligt somligas antagande är sagan en kristen version af Persevs-myten; enligt

ser — och naturligtvis genom själfva det stora faktum, hvaraf den allegoriska händelsen är en sammanträngd bild. Men liksom den enfärgade eller rättare ofärgade ljusstrålen kan sönderdelas i sju grundfärger, så kan äfven en andlig sanning, som brytes af sinnevärldens prisma, taga många allegoriska gestalter, och en hvar

af dessa kan i sin ordning sinnebildliga olika sidor — yttre och inre — af en och samma grundidé.

Hvad nu särskildt Sankt Görans strid med draken beträffar, så kan man tolka den på flere sätt. Vi hafva här ofvan nämt tvänne; därtill skulle kunna läggas en rent lokalsvensk betydelse, som säkerligen icke var främmande för den store fosterlandsvännen Sten Sture, då han till minne af slaget på Brunkeberg uppställde gruppen i rikets förnämsta kyrka. Enligt denna betydelse skulle gruppen symbolisera svenskarnes strid mot det utländska förtrycket (draken) och för sitt lands (Sveas, den knäböjande jungfruns) befrielse ur dess hotande gap.

Detta är den mest lokaliserade betydelse man kan gifva den märkliga gruppen, och såsom ett motstycke därtill skola vi också framhålla en af dess mest allmänmänskliga betydelser, en innebörd, hvilken tillika torde vara den äldsta och ursprungliga.

Aposteln Paulus uppdelar människan i tre grundbeståndsdelar: kropp, själ och ande. Emellan de båda ytterligheterna kroppen och anden står själen såsom en förmedlande länk, än genom sina ädlaste instinkter och böjelser dragen uppåt af och mot anden, än af sina lägre, sinnliga drifter dragen nedåt mot det jordbundna lif, som representeras af den grofva fysiska kroppen. Anden blir sålunda människans högre jag, som drager henne uppåt mot det högre andliga lifvet; kroppen "med dess lustar och begärelser" blir hennes lägre jag, som drager henne nedåt och håller henne fången i synd och förnedring, i den mån hon gifver vika för dessa lustar och begärelser och sålunda låter sig af dem behärskas.

Från denna utgångspunkt blir myten om Sankt Görans strid med draken helt klar till sin djupt religiösa innebörd. Sankt Göran är människans bättre jag, som kämpar sin heta kamp mot draken, det lägre jaget, för att undan dess våld rädda den knäböjande jungfrun, människosjälen, om hvilken striden mellan "ljusets och mörkrets makter" i n o m människans egen värld står. Hästen, hvilken af gammalt är en symbol af förståndet, blir, tyglad och styrd af det högre i människan, till förnuft, som modigt för henne i striden och lämnar henne den bästa hjälp vid dess utkämpande.

Huruvida det verkligen lefvat någon Sankt Göran eller ej vet man icke, och det betyder ju häller ingenting för symbolen och dess tolkning. Troligen har det funnits en person, en riddare med det namnet, hvilkens dyrkan öfverförts från Österlandet till Europa af korsfararne, hvilka förde Sankt Görans bild i sitt baner. Sankt Göran blef Englands och staden Genuas skyddspatron; och storfurstendömet Moskva — nu ryska riket — insatte hans bild i sitt vapens hjärtsköld. I utlandet finnas äfven flere ordnar, uppkallade efter denne kristne sagohjälte.

Anrik.

SÄLLSAMMA HISTORIER.

I.

Den besjälade violinen.

(2)

Österrikaren Frans Stenio är en entusiastisk, begåfvad och äregirig ung violinspelare, som äfven studerat alkemi och hemliga konster. På 1820-talet anländer han med sin gamle lärare, tysken Samuel Klaus, som älskar honom hängifvet, till Paris och lefver där några år i obemärkthet, trots sin utomordentliga, ja nästan underbara talang. Kommer så den store violinspelaren Niccolo Paganini till Paris, och hela staden kastar sig för hans fötter.

Andra Kapitlet.

Det är ett välbekant sakförhållande, att en öfvertro, som ledde sitt ursprung från medeltiden, och som fortlefde ända in i medlet af det nittonde århundradet, tillskref alla utomordentliga och ovanliga talanger — såsom till exempel Paganinis — en öfvernaturlig orsak. Hvarje stor och imponerande konstnär har på sin tid blifvit anklagad för att stå i förbund med djäfvulen. Ett par exempel skola vara tillräckliga att påminna läsaren därom.

Den store kompositören och violinisten Tartini, som lefde under det sjuttonde århundradet, beskylldes för att få sina bästa inspirationer från djäfvulen, med hvilken han, enligt ryktets utsago, stod i regelbunden förbindelse. Detta var naturligtvis orsaken till det nästan oemotståndliga intryck, hans musik gjorde på åhörarne. Hans inspirerade violinspel tillvann honom i hans fosterland benämningen violinisternas mästare. Djäfvulssonaten äfven kallad Tartinis dröm är, såsom enhvar som hört den kan intyga, den ohyggligaste som någonsin blifvit spelad eller komponerad. Den har därför också gifvit upphof till nästan otaliga sagor, hvilka för rästen ej alldeles sakna grund, alldenstund det blifvit bevisadt, att det är kompositören själf, som satt dem i omlopp. Tartini tillstod, att han hade skrifvit stycket, då han vaknade ur en dröm, i hvilken han hört djäfvulen själf spela sonaten. Detta skulle, äfvenledes enligt hans egen utsago, hafva skett till följd af en öfverenskommelse mellan honom och den behornade potentaten.

Flere berömde sångare, hvilkas utomordentliga röster slagit åhörarne med häpnad och beundran, hafva ej häller undgått liknande anklagelser. Den italiensk-judiska sångerskan Giuditta Pasta, som på 1820—30-talet tjusade södra Europa med sina toner, troddes af sin samtid hafva erhållit sin stämmas utomordentliga utttrycksfullhet på det sätt, att hennes moder tre månader innan hon föddes i en stund af religiös hänförelse verkligen blifvit upptagen i himmelen, där hon hört serafernas sång.

Den franska sångerskan Maria Felicita Malibran påstods af somliga hafva den heliga Cicilia att tacka för sin stämmas välljud, under det andra trodde henne hafva fått den af en dämon, som vakade vid hennes vagga och sjöng henne till sömns.

Och Paganini, den utomordentlige virtuosen, hvilken tvang de skaror som följde honom att tillbedja de öfverjordiska toner han framtrollade; Paganini, den ringe italienaren, som kom folk att säga, att "ingen mindre än en gud kunde hafva tagit sin bostad i hans violin", efterlämnade naturligtvis också en saga.

Den nästan öfverjordiska konst, som af denne, världens störste violinspelare, utvecklades, var föremål för mycken undran och mycket grubbel, men ingen kunde helt fatta och förstå den. Den makt han utöfvade öfver sina åhörare var rent af underbar. Den store Rossini säges hafva gråtit som en sentimental tysk ung flicka, då han första gången hörde honom spela. Furstinnan Elise af Lucca, Napoleon I:s äldsta syster, hos hvilken Paganini var anställd som kapellmästare för hennes privata orkester, kunde att börja med under

en lång tid aldrig höra honom spela, utan att hon svimmade. Hos kvinnor kunde han, då han så ville, framkalla hysteriska anfall. Starke, kraftfulle män kunde han bringa alldeles från deras sinnen. Fega stackare kunde han förvandla till hjältar, och tappre soldater kunde han med sina toners makt få att känna sig som rädda skolflickor. Det var därför ej att undra på, att hundratals de mest ohyggliga och öfverdrifna berättelser voro i omlopp om den underbare genuesaren, denne Europas moderne Orfevs. En af dessa historier var synnerligen hemsk och ohygglig, och det var flere än de, som själfva medgåfvo det, hvilka trodde den fasansfulla sagan vara sanning. Den påstod ingenting mindre än att strängarne på hans violin efter alla svartkonstens regler voro gjorda af mänskliga inälfvor.

Fastän denna idé skall förefalla mången fantastisk och öfverdrifven, är den dock ingen omöjlighet, och det är mer än sannolikt, att det var sagan om Paganinis fiol, som blef orsak till de egendomliga händelser, hvilka vi här nedan gå att förtälja. Mänskliga organ användas ganska ofta af de österländska så kallade svartkonstnärerna. Det är nämligen ett bevisadt sakförhållande, att de indiske andebesvärjarne i sina åkallelser betjäna sig af vissa inre och yttre organ såsom kraftiga trollmedel, genom hvilka de kunna nå sitt syfte.

Härmed må nu förhålla sig huru som hälst, dock måste man i våra dagar, då hypnotismens magnetiska och mesmeriska krafter erkännas såväl af menige man som af de fleste läkare, kunna utan att riskera att göra sig löjlig våga framställa den åsikten, att den utomordentliga verkan af Paganinis violinspel kanhända ej uteslutande härrörde från hans musikaliska begåfning och hans konstnärliga spel. Den undran och bäfvan, som han med så stor lätthet framkallade, berodde kanske lika mycket på själfva hans eget utseende, hvilket, enligt hvad en och annan af hans biografer omtalar, hade "något förfärligt och djäfvulskt öfver sig", som på den betagande kraften i hans spel och hans utomordentligt stora tekniska färdighet. Hvad han på teknikens område kunde åstadkomma visas af hans fullkomligt illusoriska härmning af flageoletten och hans utförande af långa och svåra kompositioner endast på g-strängen. I detta hänseende står han ännu i dag oöfverträffad. Många konstnärer hafva visserligen försökt eftergöra samma konststycke, men ingen af dem har lyckats.

Det var på grund af sitt märkvärdiga utseende — hans vänner sade, att hans utseende var excentriskt; för mera känsliga personer föreföll hans yttre människa dämonisk — som det föll sig så svårt för honom att gendrifva vissa onda rykten, som voro i omlopp om honom. På hans tid hade människor mycket lättare för att tro än i våra dagar. Öfver hela Italien, ja till och med i själfva hans födelseort, glunkades det om, att Paganini hade mördat först sin hustru och sedermera sin älskarinna. Han hade älskat bägge två lidelsefullt, men dock hade han utan betänkande offrat dem för sin omättliga äregirighet. Det påstods, att han förvärfvat sig djup insikt i alla slags svartkonster, och att han med tillhjälp af dessa konster lyckats inspärra sina båda offers själar i sin så mycket omtalade och berömda kremoneserviolin.

Flere nära vänner till den berömde tyske författaren Ernst Teodor Amadeus Hoffmann, som skrifvit "Djäfvulens elixir", "Mäster Martin tunnbindare och hans lärjungar" jämte åtskilliga andra hemlighetsfulla berättelser, påstå, att "statsrådet Krespel" i hans "Kremoneserviolinen" leder sitt upphof från sagan om Paganini. Alla de, som läst boken i fråga, veta, att den handlar om en berömd violin, i hvilken funnos inspärrade stämman och själen af en berömd sångerska, som Krespel hade älskat och mördat. Senare tillfogades äfvenledes hans älskade dotters, Antonias, röst.

Denna öfvertro var ej så alldeles utan grund, och Hoffmann kunde näppeligen tadlas, för att han upptog och utarbetade idéen, sedan han själf hade hört Paganinis spel. Den utomordentliga lätthet,

med hvilken konstnären från sitt instrument framlockade icke blott de mest öfverjordiska toner, utan till och med rent mänskliga stämmor, rättfärdigade på visst sätt en sådan misstanke. Det är helt naturligt, att ett sådant spel ej blott skulle förvåna hans åhörare utan ock fylla klenmodiga hjärtan med förfäran. Lägges så därtill, att en viss period af Paganinis ungdom var omgifven af en ogenomtränglig hemlighetsfullhet, så faller det af sig själf, att till och med de vildaste berättelser om honom till en viss grad hade sitt berättigande. Åtminstone måste det förefalla så bland ett folk, hvars förfäder sett verkningarna af Borgias och Medicis mångberyktade svartkonster.

Tredje Kapitlet.

På den tiden var tidningarnas antal ännu ganska ringa, och ryktbarhetens vingar kunde därför ej uppnå samma hastighet som i våra dagar.

Frans hade knappast hört talas om Paganini; men då ryktet om honom äntligen nådde vår violinist, svor denne att han skulle mäta sig med och om möjligt besegra den genuesiske magikern. Ja, han skulle antingen blifva den berömdaste af alla då lefvande violinister, eller också skulle han krossa sitt instrument i småsmulor och taga lifvet af sig själf med detsamma.

Gamle Klaus gladde sig öfver detta Frans' beslut. Han gned förnöjd sina händer och hoppade omkring på sitt lama ben som en halt satyr, under det han smickrade sin elev och på alla sätt uppeggade hans äregirighet, samtidigt inbillande sig själf, att han härigenom gjorde konstens heliga och vördnadsvärda majestät en stor tjänst.

När de för tre år sedan hållit sitt intåg i Paris, hade Frans Stenio visst icke gjort något slags fiasko. Musikkritikerna hade kallat honom en uppgående stjärna, men de voro dock alla ense om, att han ännu behöfde några års öfning, innan han kunde hoppas taga publiken med storm.

Efter tvänne års med förtviflade ansträngningar fortsatta studier och öfningar hade den unge Stenio äntligen börjat förbereda sitt första stora offentliga uppträdande på operan, där en stor konsert skulle hållas i närvaro af den gamla världens störste konstkritiker.

I detta ödesdigra ögonblick var det som Paganini helt plötsligt och oväntadt anlände till Europas hufvudstad och ställde sig hindrande i vägen för förverkligandet af Frans' drömmar. Den gamle tyske läraren lät därför visligen uppskjuta sin elevs debut. Att börja med hade han blott smålett en smula öfverlägset och tviflande åt den vilda hänförelse och de högljudda lofsånger, hvarmed den genuesiske violinistens spel omtalades. Den vidskepliga bäfvan, med hvilken namnet Paganini nämdes, föreföll honom helt enkelt löjlig. Men snart blef detta namn som ett brännande, glödande järn i de båda konstnärernas hjärtan, och i synnerhet för Klaus antog det mer och mer gestalten af ett hotfullt spöke. Efter några dagars förlopp ryste de, så snart de blott hörde rivalen nämnas; hvarenda afton han uppträdde framkallade han en allt starkare förtjusning.

De första konserterna voro öfver, men hvarken Frans eller Klaus hade ännu kommit i tillfälle att själfva höra honom och bilda sig ett eget omdöme om hans musik. Biljettprisen voro för höga och att af Paganini, som med rätta gick och gällde för att vara en stor girigbuk, erhålla fribiljetter var ej att hoppas, hvarför de liksom så många andra måste nöja sig med att vänta, tills måhända genom en eller annan omständighet ett tillfälle att få höra den berömde mästaren skulle yppa sig. Slutligen blef det dock för både lärare och elev alldeles omöjligt att längre gifva sig till tåls; de pantsatte sina ur och köpte sig biljetter till två af de billigaste platserna.

Hvilken pänna skulle väl kunna skildra denna ödesdigra aftons hänförelse och triumfer! Åhörarne voro nästan från sina sinnen; män och kvinnor svimmade, och

Klaus och Stenio sutto bleka som ett par spöken och orörliga på sina billiga platser. Vid det första stråkdraget å Paganinis underbara violin tyckte både Frans och Samuel, att det var som om döden med sin iskalla hand berört dem. De drogos med af en oemotståndlig hänförelse, hvilken för dem blef en nästan outhärdlig tortyr, och de vågade under hela konserten hvarken se på hvarandra eller växla ett enda ord.

Då vid midnattstid de mest framstående medlemmarne af Paris' musikaliska värld spände hästarne ifrån Paganinis vagn och själfva drogo den store konstnärens ekipage i triumf genom gatorna, gingo de båda tyskarne åter hem till sin tarfliga, anspråkslösa bostad företeende en i sanning ömklig syn. Förkrossade och förtviflade slogo de sig som vanligt ned i hvar sin stol framför kaminen och voro länge alldeles tysta.

"Samuel!" utropade slutligen den alldeles dödsbleke Frans. "Samuel! Det återstår ingenting annat för mig att göra än att lägga mig ned och dö!... Hör du?... Vi duga till ingenting. Vi äro endast tvänne dårar, som kunde inbilla oss, att någon annan i hela världen skulle kunna mäta sig med... honom."

Paganinis namn likasom stockade sig i halsen på honom, och han sjönk i ytterlig förtviflan tillbaka i sin stol.

Den gamle lärarens skrynkliga ansikte blef plötsligt alldeles purpurrödt, och hans små gröna ögon glänste med ett fosforaktigt sken, då han böjde sig öfver sin elev och med hes stämma hväste:

"Nej, nej! Det kan omöjligt vara sant, min egen, käre gosse! Jag har undervisat dig, och du har fått lära dig af den stora sanna konsten så mycket som en döpt kristen, en dödlig människa k a n lära sig af en annan dödlig varelse. Vi kunna ej rå för att desse fördömde italienare för att oinskränkt kunna regera i konstens rike taga sin tillflykt till satan och svartkonstens alla dämoniska krafter."

Frans stirrade på sin gamle lärare med vidöppna ögon. Det brann en ohygglig eld i dessa glänsande ögonklot, en eld, som tydligare än ord sade, att ej häller han ett ögonblick skulle draga i betänkande att med kropp och själ förskrifva sig åt mörkrets furste, därest han i så fall kunde komma i besittning af samma trollkraft som Paganini ägde.

Men han yttrade ingenting därom, utan slog ned ögonen och stirrade drömmande omkring sig.

De under lång tid förgätna osammanhängande drömmar, hvilka i hans yngre dagar förefallit honom så verkliga, men som så småningom försvunnit ur hans tankekrets, återvände med förnyad kraft och liflighet. Ixions, Sisyfus' och Tantalus' grinande skuggor stodo åter lifslefvande framför honom och sade:

"Hvad har helvetets kval väl att betyda — du tror ju ej på dem. Och till och med om det verkligen skulle finnas ett helvete, så är det säkerligen sådant, som de gamle grekerna skildrade det, och ej sådant som det utmålas af vår tids präster. Det är ett ställe uppfylldt af medvetna skuggvarelser, för hvilka du kan blifva en ny Orfevs."

Frans kände det som om han skulle blifva vansinnig. Instinktmässigt vände han sig om och såg åter på sin gamle lärare; men denna gång veko hans blodsprängda ögon skyggt undan för gamle Klaus' blick.

Huruvida Samuel förstod, i hvilket fruktansvärdt sinnestillstånd hans elev befann sig, veta vi ej; ej häller kunna vi säga, om det var för att förströ honom och få honom att tala för att därigenom gifva hans tankar en ny riktning, som den gamle tyske entusiasten med konstladt lugn återtog:

"Frans, min käre gosse, jag vågar bestämdt påstå, att den fördömde italienarens konst icke är naturlig; den kommer sig hvarken af studier eller musikalisk begåfning. Han har aldrig vunnit den på naturligt sätt. Du behöfver ej stirra så där vildt på mig; ty hvad jag nu säger berättas af millioner människor. Hör nu på, hvad jag säger dig, och försök att fatta mina ord. Du har ju hört det besynnerliga ryktet om den berömde Tartini?

Han afled en härlig söndagsmorgon, kväfd af samme dämon, som hade lärt honom, huru han skulle bete sig för att få sin violin att ljuda som en människoröst. Han skulle nämligen med tillhjälp af besvärjningskonster inspärra en ung flickas själ i densamma. Paganini har gått än längre. För att tvinga sitt instrument att återgifva sådana mänskliga ljud som gråt, ångestrop, bönesuckar och suckar af kärlek och längtan — med andra ord de mest uttrycksfulla och hjärtskakande toner i den mänskliga stämman — har Paganini mördat icke blott sin hustru och sin älskarinna utan äfven en god vän, som älskade honom högre än någonting annat i världen. Därefter gjorde han de fyra strängarne på sin underbara violin af sitt senaste offers inälfvor. Detta är hemligheten i hans öfverväldigande och oemotståndliga talang, i hans underbara melodier och tonskapelser, dem det aldrig skall lyckas dig att efterlikna, med mindre än..."

Den gamle kunde ej afsluta meningen. Han ryste tillbaka för det dämoniska uttrycket i sin elevs blick och betäckte ansiktet med händerna.

Frans andades tungt, och hans ögon hade en blick, som påminde Klaus om en hyenas. Han var blek som ett lik. På en lång stund var han ej i stånd att få fram ett enda ord, han endast kippade efter anden, som hölle han på att kväfvas. Slutligen mumlade han sakta:

"Menar du verkligen allvar?"

"Det gör jag visst. Och jag hoppas kunna hjälpa dig."

"Du tror således verkligen, att därest jag blott kunde skaffa mig mänskliga inälfvor att göra strängar af, så skulle jag sedan kunna mäta mig med Paganini?" frågade Frans efter några ögonblicks förlopp med nedslagna ögon.

Den gamle tysken tog bort händerna från ansiktet, och med ett egendomligt uttryck af öfvertygelse i stämman svarade han mildt:

"För ett dylikt syfte är det ej nog med strängar af mänskliga inälfvor allena. De måste hafva tillhört en person, som älskade oss innerligt och oegennyttigt. Tartini inneslöt i sin fiol själen af en ung flicka; men denna flicka dog af obesvarad kärlek till honom. Den dämoniske konstnären hade på förhand gjort i ordning ett rör, hvari han uppfångade hennes sista andedrag, med hvilket hon uttalade den älskades namn, och sedan inneslöt han detta andedrag i sin violin. Hvad Paganini angår, så har jag ju redan berättat dig hans historia. Det var med hans eget medgifvande, som han dödade sin vän för att kunna få hans inälfvor."

"Å, hvilken underbar makt besitter ej den mänskliga stämman!" gentog Samuel efter några ögonblicks uppehåll. "Hvad kan väl mäta sig med henne i öfverväldigande och hemlighetsfull kraft! Tror du inte, min stackars gosse, att jag långt före detta skulle omtalat denna stora hemlighet för dig, därest jag ej vetat, att den kastar sin utöfvare rakt i klorna på honom... som vi i afton icke våga nämna vid namn?" tillfogade han i ett plötsligt anfall af sin ungdoms öfvertro.

Frans svarade ingenting; men med ett lugn, som var förfärligt att åse, tog han ned sin violin från väggen och ref med ett kraftigt grepp bort strängarne, dem han kastade på elden.

Samuel kväfde ett skri af ångest och förskräckelse. Strängarne hväste och vredo sig i buktande linjer som ormar mellan de brinnande vedträden.

"Vid alla Tessaliens häxor och alla Circes svartkonster!" skrek Frans med fradgande mun och ögon som glödande kol. "Vid underjordens alla furier och Pluto själf svärjer jag nu inför dig, Samuel, min lärare, att jag aldrig mer kommer att röra vid en violin, med mindre den är försedd med mänskliga strängar. Må jag blifva fördömd i all evighet, om jag sviker detta mitt löfte."

Med en djup snyftning, som slutade i en högljudd jämmer, föll han sanslös ned på golfvet. Gamle Samuel lyfte upp honom, som om han varit ett barn, och bar honom till sängs. Därpå skyndade han ut för att tillkalla en läkare.

(Forts.)

Fig. 1.

Scener från den vilda Västern.

(Tidsfördrif för ungdom.)

"Indianböcker", "Bilder från den fjärran Västern" äro väl än i dag, likasom de voro det i vår egen ungdom, kärkomna gåfvor för de unga. Få om ens någon af dem torde det blifva af ödet beskärdt att i det verkliga lifvet få se en indian tumla om med sin springare eller fantastiskt utstyrd dansa sin krigsdans.

I följande lilla skildring vilja vi emellertid gifva våra ungdomliga vänner några anvisningar om, huru de till sin egen och sina jämnårigas förnöjelse må kunna uppföra illusoriska indianscener hemma i sin egen lilla kammare. Saken är så enkel och de erforderliga materialierna så billiga, att "indianteatern" kan anordnas äfven i de fattiga hemmen.

De fem illustrationer, vi här meddela, hafva till syfte att visa, huru indianen, buffeln och hästen utskäras ur papp, huru pappbitarne sammanfogas samt huru det hela tar sig ut, då det är färdigt.

Figurerna 2, 3 och 4 äro, som vi se, afbildningar af pappskifvor, indelade i kvadratformiga små rutor. Linjerna, som begränsa fyrkanterna, äro för öfverskådlighetens skull utmärkta de vågräta med siffror och de lodräta med bokstäfver. Å dessa pappskifvor äro mönstren till de för indianteatern erforderliga hästarne, bufflarne och krigarne uppritade fastän naturligtvis i mycket litet format.

Den, som önskar skaffa sig en indianteater efter dessa mönster, måste därför ansenligt förstora dem, hvilket tillgår på följande sätt.

Man lägger en så stor pappskifva som man önskar figurerna stora till på ett bord och indelar den i lika många rutor, som den motsvarande illustrationen har. Linjerna böra förses med nummer och bokstäfver alldeles som å förebilden, enär detta betydligt underlättar arbetet. Därefter afbildas å det i rutor indelade fältet teckningarna å förebilden.

Som vi se äro dessa teckningar i Fig. 2 mönstren till en häst med ryttare samt en indiansk krigare, och i Fig. 4 visas, hur en buffel skall utskäras och sammansättas. Fig. 3 visar mönstret till och hopsättningen af en indiansk krigare till häst.

Sedan mönstren blifvit i förstorad skala uppritade å pappskifvorna, utskäras de med en hvass pännknif. Då vi i afbildningen n:r 2 blott lämnat mönster till en framfot och en bakfot af hästen och en arm och ett ben af krigaren, så är detta därför, att naturligtvis hästens båda fram- och bakben äro sinsemellan lika. Likaså kan den, som har mönster till en arm och ett ben af indianen, efter detta skaffa sig den felande armen och benet.

Sedan de skilda bitarne äro utskurna,

sticker man hål i dem med en grof nål eller en syl å de punkter, som i afbildningen 2 äro betecknade med A. I Fig. 4 äro äfvenledes dylika punkter angifna.

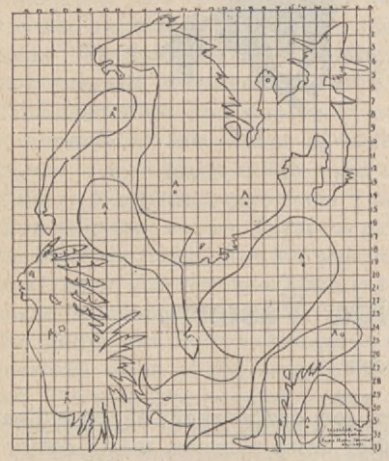

Fig. 2.

Själfva hopfogningen tillgår på följande sätt. Ett bakben af hästen lägges på hvardera sidan om den pappbit, som utgör bålens bakre del, och en stark tråd skola ligga rakt öfver hvarandra. Tråden trädes genom hålen, hvilka naturligtvis förses med knutar så nära intill pappet som möjligt och så stora, att de ej gå igenom hålen. Därefter förenas frambenen på alldeles samma sätt med främre delen af hästens bål, och slutligen sammanfogas de båda halfvorna till ett helt. Vår sista afbildning, Fig. 5, visar, hur hästen med sin ryttare skall se ut, då den är fullt färdig.

Den gosse eller flicka, som hopsatt denna första figur ordentligt, skall säkerligen också utan vidare anvisningar kunna hopsätta de följande.

Men sedan alla figurerna äro hopsatta, måste man också laga, att de få rörelseförmåga. I Fig. 4 visas, huru buffeln förmedels ett snöre på baksidan kan fås att lyfta bakbenen samt höja eller sänka hufvudet. På samma sätt förses äfven hästen och indianen med på afvigsidan anbragta "rörelsetrådar".

För att åstadkomma stor effekt bör man skaffa sig många figurer af hvarje slag; en hjord af bufflar, en trupp krigare till häst, och åtminstone så många indianer, att de kunna utföra en ordentlig krigsdans.

Själfva föreställningen sker lättast på följande sätt.

Ett stycke hvitt muslin eller ännu bättre ett stort hvitt papper utspännes slätt öfver en dörröppning mellan tvänne rum för att bilda scenen. I det ena rummet taga åskådarne plats, i det andra förevisaren eller förevisarne.

Ett bord ställes strax bakom scenen, och på lämpligt ställe placeras ett ljus eller än hällre en velocipedlykta, så att skuggbilderna af de utklippta pappfigurerna tydligt afteckna sig å scenen. I öfrigt måste båda rummen vara mörka.

Indianfigurerna, ryttare, hästar, bufflar och krigare anbringas emellan ljuset och det i dörröppningen utspända papperet — scenen — så att skuggan af dem, som sagdt, skarpt och tydligt aftecknar sig på scenen. Genom ryckningar i de förut omtalade trådarne kunna figurerna

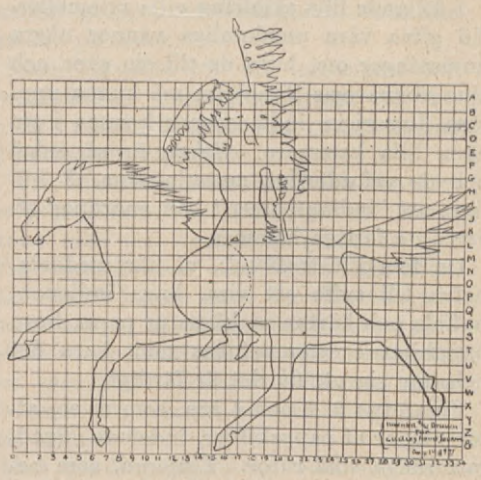

Fig. 3.

fås att röra sig på ett mycket roande och naturligt sätt. Vår första illustration — Fig. 1 — förtydligar detta.

Förevisaren måste naturligtvis noga se

till, att ej skuggan af hans egen hand synes å scenen. I afsikt att förekomma detta plägar han taga plats under bordet eller nedhuka sig vid sidan af detsamma.

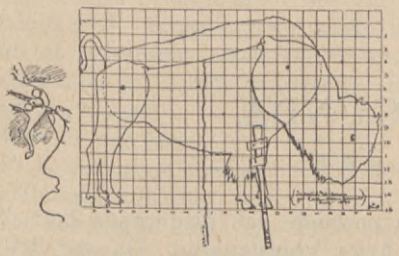

Fig. 4.

Som synes är vid buffelns i Fig. 4 ena framben en trästicka fastsatt. En dylik sticka är nödvändig dels för att kunna hålla djuret upprätt, dels för att föra det framåt. Under det förevisaren med ena handen sakta för figurerna framåt, får han dem att röra lemmarne genom att med andra handen draga i trådarne.

Naturligtvis kan "indianteatern" äfven anordnas på annat sätt, och som våra unga vänner i dylika ting pläga visa stor praktisk uppfinningsförmåga, skola de säkerligen veta att med de resurser, som stå

Fig. 5.

dem till buds, låta indianerna till åskådarnes glädje utföra sina konststycken.

Måhända skall äfven en och annan pappa eller mamma hjälpa de unga aktörerna och dela deras fröjd. "Indianteatern" kan nämligen med en skicklig "regissör" vara ganska roande, äfven för dem, som länge sedan trampat ut barnskorna.

GRANEN.

Där stod en gran på bärgets höjd
så stolt uti sitt mod;
men nedanför, så låg och böjd
en liten telning stod,
så anspråkslös vid jättens fot
och darrade vid stormens hot.

Men granen såg med stolt förakt
på liten telning ner:
"Du låga dvärg, du ser min makt,
jag hägn och skugga ger
åt dig och dina likar små,
som vördnadsfulla kring mig stå!"

Så hörs det likt ett dämpadt sus
ur granens stolta krön;
men hastigt växer stormens brus
till ett förskräckligt dön.
Orkanen ilar fram med fart,
och allt är lugnt och stilla snart.

Men när jag sedan näjden såg,
när åter lugn det var,
den stolta granen fallen låg,
men telningen stod kvar;
han stod där än så lugn och fri;
en lärdom såg jag däruti:

Förhäf dig ej, om än du når
din lyckas stolta hus,
ty kanske snart orkanen går
och sopar dig i grus.
Förskräckligt blifver då ditt fall,
och lifvets glädje den är all.

Om platsen uppå lifvets höjd
är äflan, kamp och strid,
så må du lefva lugn och nöjd
i dalens stilla frid.
Där går du lugn din framtid mot
och rädes ej för stormens hot.

J. Ldm.

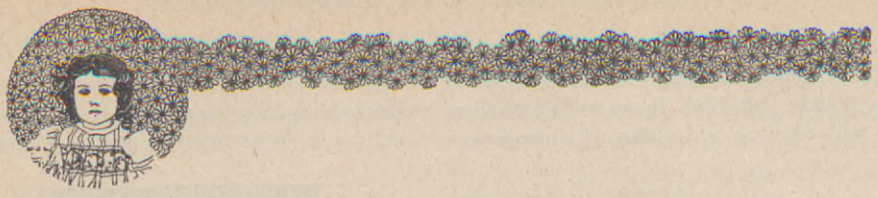

RUTH KUNIGUNDA.

Teckning för SOL af **E. T.**

Ruth Kunigunda var Skräddar-Johans äldsta dotter, så hög som en vanlig enbuske, d. v. s. omkring en och en kvarts aln, begåfvad med en röd liten trubbnäsa och ett par pigga bruna ögon. Intet, som kunde vara värdt uppmärksamhet, undgick de där båda bruna ögonen, och de voro också beständigt i verksamhet, ty Ruth Kunigundas värld var växlingsrik, skiftande, aldrig sig lik från den ena minuten till den andra.

Först vaknade hon på morgonen, och alltid var där något ovanligt i stugan. Om vintern brann lampan, om sommaren sken solen in. Ibland var lilla syster redan klädd och satt på golfvet och lekte, ibland skrek hon och var inte alls snäll; än satt där en kvinna på soffan vid dörren, drack kaffe och talade om nyheter för mor; än stod där på stugugolfvet en karl, som far tog mått af eller passade en rock på.

Så var det dagen i ände, ute och inne. Ute fanns mest. Där var kon, som mor mjölkade tre gånger om dagen; fåret, som klipptes två gånger om året; katten, som lekte i solskenet; rönnen, som bar röda bär till pärlband åt Ruth Kunigunda; skatorna, som skrattade, när det skulle komma främmande; hästar och kärror, som foro förbi på landsvägen, och först och sist bäcken — bäcken, som aldrig häller var sig lik. Ibland så full af vatten, så grumlig och brusande, att en liten flicka inte alls kunde våga sig dit; ibland alldeles stilla och frusen, med skaris på, som brast och krasade under små klumpiga svarta läderkängor; och åter ibland, under vackra vår- eller sommardagar, flöt den porlande och pladdrande bort öfver de hvita kiselstenarne. Då var det att taga af sig skor och strumpor, hålla upp kjolarne mycket väl och vada långa sträckor nedåt dalen, med det klara, friska vattnet spelande kring de mjuka, skära små fötterna. Bort rusade bäcken.

"Hvarthän?" frågade Ruth Kunigunda.

"Till hafvet", sade far.

Bort bar den barkbåtarna. "Hvart?"

"Till hafvet."

"Hvarthän sedan?"

Det visste ingen.

Om kvällarne, när mor senare än vanligt hade något att syssla med i köket, lyckades Ruth Kunigunda oftast att själf befria sig från klädning och underkjol, d. v. s. så vida det inte någonstädes åt ryggtrakten fanns en så kallad vräkselknut, hvarpå alla hennes ansträngningar strandade. Men lyckades hon, så ställde hon sig bredbent på golfvet i sina korta hvita bomullsbyxor, stack händerna in i de små sprunden vid sidorna och började gå med långa steg fram och tillbaka på golfvet, allt under det hon upprepade gång efter annan:

"Här kommer Skräddar-Johans äldste pojke!"

Träffade hon "lilla syster", en stol eller möjligtvis katten under sin stormodiga vandring, så ljöd det:

"Ur vägen för Skräddar-Johans äldste pojke!"

Men denna skenfröjd skulle taga ett snart slut. En morgon vaknade hon och såg sig förvånad omkring. Mor var icke i rummet, men på en stol satt en främmande kvinna och virade samman

långa hvita remsor till en hård rulle. Framför henne stod "lilla systers" vagga, som hon vuxit ifrån och som brukade stå på vinden. I vaggan låg något, som rörde sig. Ruth Kunigunda reste sig på armbågen; de bruna ögonen stodo vidöppna af förvåning. Med en forskande blick riktades de på den främmande. Hon pekade på vaggan:

"Hvad är det där?"

"En pojke", sade kvinnan och fortsatte att rulla sina remsor.

"Det var ingen där i går kväll", sade Ruth Kunigunda.

"Nej", sade kvinnan.

"Hvarför är han där nu då?"

"Han kom i natt", sade kvinnan och såg upp med ett leende.

"Gick han?"

"Nej!"

"Hur kom han då?"

"Jag hade honom med mig."

"Du!" — Ruth Kunigunda såg misstroget på kvinnan. — "Hvarifrån får du pojkar?"

"Jag hittar dem", svarade hon och såg åter ned på sitt arbete.

Men de bruna ögonen voro icke nöjda; deras lilla ägarinna satte sig upp i sängen.

"Du narras nog", sade hon, "jag tänker pojken har väl kommit från samma ställe, som lilla syster."

"Hvarifrån då?"

"Från Gud", sade de röda läpparne, och de bruna ögonen mötte lugnt och trovärdigt kvinnans blick. "Fru Johnson", som nog bort veta detta väl så bra som Ruth Kunigunda, såg litet snäst ut och höll sig tyst till sitt arbete.

Flickan klättrade emellertid öfver den höga sängkanten ned på golfvet och gick fram till vaggan, där de bruna ögonen fingo sitt lystmäte af förunderliga nyheter.

"Han är röd", reflekterade hon.

"Han är så, ja."

"Och elak visst också, fy då!"

"Fru Johnson" såg upp.

"Hvad menar du, barn? — Elak — så du pratar! Hvarför tror du det?"

"Han knyter ju händerna åt mig", sade Ruth Kunigunda, "båda händerna. Tycker du, att det är snällt, kanske?"

"Det är inte elakhet, men han är så liten och svag, att han inte orkar hålla fingrarne raka."

Den lilla flickan stod tyst en stund, så sade hon:

"Jag har hört, att pojkar skulle vara starka."

Som intet svar kom på denna anmärkning, försökte hon en annan sida af saken.

"Hvems är han?"

"Din pappas och din mammas och din och lilla systers med."

"Jaså", sade Ruth Kunigunda och visade med en åtbörd af omisskänneligt förakt på det röda pyret i vaggan, "jaså, då är det där Skräddar-Johans äldste pojke, då?"

"Ja, det är det", sade fru Johnson och lade bort de hvita rullarne, "och du skall vara snäll mot honom och taga vara på honom, så liten som han är. Du är ju stor, du? — Vill du hålla honom på armarne litet, så kan du få?"

Till svar sträckte Ruth Kunigunda fram sina båda armar. Kvinnan tog upp gossen ur vaggan och lade honom i den bräckliga famnen. Ruth Kunigunda höll andan, och de bruna små fingrarne togo försiktigt ett fast tag i det lefvande bylte.

Efter en liten stund var hennes ansikte lika rödt som gossens, och då fru Johnson åter lade ned honom i vaggan, suckade hon djupt:

"Tack skall du ha", sade hon, "det var mycket roligt."

En af Ruth Kunigundas vänner var Lars Anderssons Pålle i Lyckeliden, som kom ned hvar söndag med kärran för att draga far och mor till kyrkan. Hon gaf honom gräs, morötter, potatis, äpplen, bröd och sockerbitar eller skorpor, allt efter råd och lägenhet, och Pålle hälsade ljudet af de trippande barnfötterna med en stilla, belåten gnäggning. De bruna ögonen följde uppmärksamt åkdonet, när far och mor foro bort. Hon kunde se dem tills de kommo uppför Lyckeliden, men sedan

sluttade det nedåt igen, så att de försvunno ur sikte; först Pålle, så kärran, och så såg det ett ögonblick ut, som om far och mor suttit bredvid hvarandra på bara landsvägen, och så försvunno de också.

"Hur långt var det till kyrkan? — Hvad gjorde de där?— Hur såg den ut, inuti och utanpå? — Hur lång och bred och hög var den? — Hvarför kunde hon inte få följa med dit?"

"I kyrkan måste man sitta mycket stilla, och det kunna inte små barn."

"Jo, hon kunde!"

Och så en söndag bad hon så envist, att mor lät henne göra ett försök, fastän det var en kylig höstdag. Hon fick den lilla svarta vinterkappan på och den bästa svarta bahytten, och så bar det af, inte endast uppför Lyckeliden, utan utför den igen på andra sidan och sedan vidare, länge, länge; tusen mil, tänkte Ruth Kunigunda. Den lilla svarta bahytten snurrade af och an, rundt om och tillbaka igen, som en välsmord vindflöjel i byväder; de bruna ögonen stodo vidöppna; att fråga hann hon icke med, det var med knapp nöd hon hann att se på allting, och mer blef det, mer och mer, ju närmare de kommo kyrkan, till dess höjdpunkten var nådd, då de sutto därinne i sin bänk.

Hon hade god utsikt, där hon satt på mors knä. Bara hon vred hufvudet litet åt vänster, kunde hon se både orgeln och den som spelade, predikstolen hade hon midt emot och till höger altartaflan och nummertaflorna, där numren togos ned och sattes upp igen. Allt tog hon noga i betraktande, och när hon såg alla andra sjunga, så sjöng hon med, fast på egen melodi.

De små änglarne på altartaflan voro rysligt söta med sina runda, skära kinder och små röda munnar och de förgyllda vingarne, som sutto fast i nacken, tycktes det. En af dem, som såg ut att just hafva flugit om hörnet och så helt plötsligt blifvit fastsittande, såg på henne oafvändt med ett par stora, runda, ljusblå ögon; hon såg på honom igen, och när de hållit på så en god stund, tänkte hon, att det kanske var så godt hon hälsade.

Hon nickade ett tag och såg efter, om han skulle nicka tillbaka, men det gjorde han inte, utan bara fortsatte att se på henne. Hon nickade ett tag till, litet kraftigare än första gången, men det hjälpte ej, och hon hade just tänkt nicka ett tredje tag, riktigt tydligt, då mor händelsevis kom att se på henne och sade åt henne att sitta stilla och höra på.

Nu ägnade hon sig med oklanderligt allvar en god kvart åt predikan och prästen, men så tröt tålamodet. Hon drog i spetsarne på mors svarta silkesduk:

"Mor, hvad säger han?"

"Att vi skola vara snälla allesamman, att Ruth skall vara snäll."

Hon blef mycket röd, kröp ihop och gömde ansiktet till hälften i mors sjal. Det var förargligt, att han skulle säga till henne om det, när så många hörde på; mor och hon brukade tala om sådana saker, då de voro ensamma. Hon lyssnade efter sitt namn, men prästen sade inte en enda gång "Ruth Kunigunda", och det lugnade henne, men hon satt fortfarande tyst en stund. Så ryckte hon i mors duk igen:

"Ruth lofvar att vara snäll; slutar han då, mor?"

"Ja snart."

Hon satte sig undergifvet att vänta. De bruna ögonen skärskådade den ene efter den andre i de långa människoraderna; till slut stannade hennes blick vid en medelålders kvinna, som satt i en bänk midt emot deras, uppe i koret. Hon var mycket mörk och hade alldeles slätkammadt hår, och med regelbundna mellanrum drog hon upp ögonbrynen i spetsiga bågar och rynkade pannan, så att den låg i tjocka upphöjningar med djupa fåror emellan.

Det såg besynnerligt ut, tyckte Ruth Kunigunda, men inte så konstigt, att man inte skulle kunna göra det efter. Hon gjorde ett försök att draga ihop sin panna, tog af sin röda lofvevante och kände efter, men det var inte rätt; hon hade bara fått en hel hög med rynkor midt öfver näsan.

Ett par, tre gånger till försökte hon, och till sist lyckades det. Om hon nu bara

kunde hålla takt med kvinnan och draga upp ögonbrynen precis på samma gång som hon. Hon försökte gång på gång, men det ville inte lyckas, hon kom alltid antingen för tidigt eller för sent, och till slut blef hon så trött i hufvudet, att hon måste sluta, och då var också predikan slut.

Hon följde med sången som förut, och vid altartjänsten kände hon igen bönerna, som mor lärt henne. Hon knäppte samman sina små händer och följde andäktigt med, med hviskande röst och ett högtidligt uttryck i sitt rosiga lilla ansikte. En karl och hans hustru sutto i samma bänk; han såg med längtansfulla blickar på det späda ansiktet. De hade ingen sådan därhemma.

Det var mer än en kvinna, som på hemvägen sade till mor i granngården:

"Skräddar-Johans hustru hade sin äldsta tös med i dag, det var väl för en gångs skull, hon är alltför liten att taga med i kyrkan ännu."

Men de kände icke Ruth Kunigunda och hennes energiska sätt att fånga tillfället i flykten. Så mycket nytt och ovanligt hände icke under alla veckans dagar sammanräknade som på den enda färden, och nästa söndag var hon med igen och sedan hvarje gång, till dess mor med bestämdhet förutsåg, att den röda trubbnäsan skulle förfrysa. Då hjälpte inga böner längre, och hon måste nöja sig med att genom dubbla fönster se på Pålle och föräldrarne, när de gåfvo sig af och kommo igen.

Men de gånger hon var med hade hon tur. En gång välte Sven Nilsson i Hultet midt framför dem, och far måste gå af och hjälpa honom upp med hästen. En annan gång var det öfversvämning vid ån, så att Pålle gick i vatten till knäna, och bland dem, som kommo gående, fingo karlarne bära kvinnorna på ryggen öfver det djupaste stället, utom tre, som fingo hänga sig med på Skräddar-Johans kärra.

En gång var det bröllop efter gudstjänsten, och något så vackert hade hon aldrig förr sett. Klockaren spelade, så att det lät som när bäcken är allra gladast om våren, och uppför gången kommo brud och brudgum. Bruden med krona, slöja och bukett, och brudgummen med blommor på vänstra jackuppslaget, samt nya hvita handskar.

De stannade framme i koret en stund; prästen talade till dem och bruden grät.

"Mor, säger han till henne, att hon skall vara snäll?" frågade Ruth Kunigunda.

Men hon fick intet svar, ty hennes mamma grät hon också.

Det var bra besynnerligt, tyckte hon, men då var det nog bäst, att hon aldrig gifte sig, för tänk, så förfärligt ledsen mor då skulle blifva, när hon kunde tycka så synd om denna flicka, som hon inte kände; fast nog vore det tråkigt att inte få ha så vacker slöja och krona, och bra grannt såg det ut, när de nu gingo nedför gången igen. Hon kunde ju vänta, tänkte hon också, hon var ju så liten än, och om hon väntade i många år, tills hon blefve sju alnar lång, så kanske mor inte skulle gråta.

När hon kom hem, plockade hon upp enris från köksgolfvet och stack i sitt krusiga hår, och så tog hon en handduk och satte med en hårnål fast den i sin fläta — för att visa lilla syster, hur bruden såg ut; och så lekte de bröllop hela kvällen, till dess de båda somnade af trötthet.

Kan man inte bli så trött, då man har roligt, säger du? Ja, kanske inte, om man har roligt en kväll i veckan, eller två eller tre, men när nöjen komma flockvis dag ut och dag in, som de gjorde för Ruth Kunigunda; när de fladdra mot ansiktet som brokiga fjärilar, surra om öronen som en bisvärm, då är man nog så trött af lek, när dagen är slut, att man somnar som "lilla syster" och Ruth Kunigunda.

AFFÄRSSINNE HOS DJUREN.

Att många hundar hafva en ganska klar uppfattning af, hvad som menas med handel, är utom allt tvifvel, men äfven hästar och andra djur besitta en viss förmåga att göra affärer.

Vi hafva till och med sett en katt, Purre, som hade blifvit inlärd att tigga, och som hade en mycket bestämd uppfattning af förhållandet mellan sitt arbete och lönen därför. Han gick en viss liten sträcka för en liten smakbit, men ville man att han skulle fortsätta, måste han belönas med ännu en bit. Därest han ej efter att hafva fullgjort sin andel i affären genast erhöll sin lön, blef han surmulen och drog sig tillbaka samt kunde ej på en stund fås att upprepa sitt konststycke, hur frestande läckerbitar än erbjödos honom. Det var som om han velat säga:

"Nej, antingen du begriper saken eller ej, så har jag uppgjort en affär med dig, men då du lurar mig och ej betalar mig, så skall du häller inte få mig till att vidare göra, hvad du önskar af mig."

I författarens af dessa rader föräldrahem hade vi ett sto af arabiskt halfblod, Lejda, en gammal trotjänare, som endast användes till lättare sysslor. De flesta dagar hade hon till och med alldeles lediga.

Då hon om somrarne betade i närheten af hemmet, plägade vi kalla henne fram till grinden och gifva henne ett stycke bröd eller en sockerbit. Hände det däremot någon gång, att hon, då vi ropat på henne, vid framkomsten fann oss tomhändta, såg hon frågande på oss med sina stora, kloka ögon, lät höra ett mycket uttrycksfullt ljud, någonting midt emellan en fnysning och en gnäggning, som om hon menat:

"Ni måtte ha underliga begrepp om heder, som kunna ropa på mig alldeles som om ni hade någonting åt mig, och när jag så kommer fram till er, så har ni ingenting. Sådant kallar jag dålig affärsmoral."

Lejda var mycket villig att utföra det arbete hon kunde. Hon vände sig om i spiltan, då hon såg drängen komma med selen, öppnade munnen, så snart hon såg betslet, och gick själf i skacklarne — så vida det var den tid på dagen, då någon, enligt hennes uppfattning af saken, hade rättighet att fordra något arbete af henne. Men hade klockan slagit sex på eftermiddagen, var det omöjligt att lägga på henne en sele vidare den dagen. Det ansågs af oss för ett godt skämt att låta någon, som ej kände Lejdas vanor, försöka därmed. Hon tillät ingen närma sig henne med en

"Du lurar mig!"

sele, sedan hennes arbetsdag var slut; hon trängde den som det gjorde mot spiltbalken, och hjälpte ingenting annat, så slog hon bakut och bet omkring sig.

Hon var mycket förtjust i sång, och om någon af oss fått uttaga henne till en åk-

tur, måste vi sjunga för henne. Så länge vi sjöngo, sprang hon flitigt; men tystnade sången, saktade hon genast farten,

"Sådant kallar jag dålig affärsmoral".

såg sig åt sidan och gnäggade. Hennes tydliga mening var:

"Sjung mera, så skall jag återigen börja springa!"

En annan af hästarne, en liten liflig norsk fux, hade den oarten att ej på några villkor låta sig "tagas upp", då han var ute på bete. Hans körkarl tog sig då för att under en ganska lång tid dagligen föra med sig ungefär en liter hafre, som han lade innanför grinden i beteshagen, hvarefter han gick sin väg. Hans nästa steg bestod i att låta fuxen äta hafren ur ett mått, som han höll i handen. Under det hästen åt, gjorde mannen intet som hälst försök att beröfva honom friheten. Däremot lärde han djuret följa efter honom, och snart hade han kommit därhän, att fuxen på hans hvissling i fullt galopp kom till honom och följde honom hem till stallet för att få sin hafre där. Men hästen fattade tydligen det hela som en affär; han sålde sin frihet för att få hafren. Efter en tids förlopp trodde emellertid drängen, att han vant hästen af med hans ovana och kallade hem honom ett par gånger utan att gifva honom någonting; men han hade missräknat sig, och det kostade honom ganska stor möda att ånyo få en öfverenskommelse med det kloka djuret till stånd.

Till och med kor, hvilka i allmänhet och i viss mån med orätt blifvit ansedda för att vara mycket dumma, kunna lägga i dagen sinne för affärer. En af mjölkpigorna hemma hos mina föräldrar plägade gifva sina kor någon godbit eller åtminstone vänligt smeka och tala till dem, innan hon satte sig att mjölka. Ett par af djuren blefvo med tiden så fästa vid mjölkerskan, att de ej "släppte till" mjölken åt någon annan än henne, och äfven hon måste betala dem därför med en brödbit eller ett par minuters smekning.

Dock är det naturligtvis bland hundarne, som vi hafva att söka de klokaste affärshufvudena. En af mina bekanta plägade berätta, att då han vistades i Rom fanns därstädes en hund, som hade för vana att på ett visst kafé tigga pängar af gästerna. Så snart han fick en slant,

Trogen visade en mycket förolämpad uppsyn

sprang han till en brödbod och köpte sig ett bröd för den, hvarefter han återvände till kaféet, där han lade sig framför fötterna på den, som gifvit honom slan-

Han tog sin slant och gick till en annan butik.

ten, och åt upp brödet. Han ville tydligen visa, att han gjort ett nyttigt bruk af gåfvan.

En annan hund fick dagligen af sin herre en femöring att köpa franska bröd till frukost för. Bodbiträdet i den butik, där hunden gjorde sitt dagliga uppköp, beslöt en gång att skämta med sin fyrbente kund. Hon gaf honom nämligen tre alldeles heta franska bröd. Sedan hunden flere gånger bränt sig på dem, tycktes han förstå, att man velat drifva med honom, hvarför han hoppade upp på boddisken, tog sin slant och begaf sig till en annan butik.

Själfva hafva vi ej haft tillfälle att öfvertyga oss därom, men det berättas af trovärdiga personer, att hundar kunna läras förstå olika slantars olika värde. Hunden Trogens herre säger, att Trogen visade en mycket förolämpad uppsyn, om bagaren ej, då han lämnade en femöring, gaf honom mera bröd, än då han lämnade en tvåöring.

Hunden Fiffig, tillhörig en af mina bröder, hade visserligen ingen kännedom om pänningars värde, men han var däremot fullt på det klara med, att han för olika tjänster hade rätt att fordra olika belöningar.

Elefanter och apor hafva ofta lärt sig förstå pänningars värde och visat sig vara i besittning af ett anmärkningsvärdt sinne för affärer.

Huru ansiktsmuscher kommo i bruk.

Som de flesta af våra läsare säkerligen veta, var det en tid modernt att i ansiktet bära små svarta plåsterlappar eller så kallade muscher. Detta mod leder sin härkomst från en under sextonde århundradet gängse tro, att det skulle vara nyttigt mot hufvudvärk att på tinningarna anbringa lappar af svart sammet eller annat mörkt tyg. En elegant kokett tyckte, att detta såg pikant ut samt att hyn därigenom tycktes finare och friskare, hvarför hon införde bruket af muscher i Frankrike, hvarifrån det snart spred sig öfver hela det så kallade bildade Europa. Det var ej endast kvinnorna, som skattade åt denna dårskap, utan äfven männen; dock blef bruket af muscher aldrig allmänt bland dem — det var endast sprättarne och prästerna, som buro muscher. Muscherna klipptes i nästan alla möjliga former, än runda, fyrkantiga eller aflånga, än i form af hjärtan, stjärnor eller djur.

BERÄTTELSE

AF

H. B. MARRIOTT WATSON.

(Från engelskan.)

(8)

Sammandrag af berättelsens föregående innehåll.

Händelsen spelar på Napoleon I:s tid. Roger Warburton har på värdshuset "De Tre Fjädrarne" i byn Marlock å Englands östra kust varit vittne till, huru hans unge vän Shirley i ett gräl med Nikolas Carmichael blifvit dödad af denne. Shirley var stadd på flykt med sin älskade, miss Dorotea Holt, hvilken samma afton afhämtas från värdshuset af sin förmyndare, domaren sir Georg Everett, som äger ett hus i närheten af Marlock. Familjen Carmichael, bestående af fadern, den gamle sir Stefan, två söner, Nikolas och Filip, samt dottern Chloris, äger och bebor ön Lynsea ett stycke utanför kusten. Warburton, som vill hämnas på Carmichaels för sin väns död, kvarstannar på värdshuset och upptäcker under en segeltur till Lynsea, att där bedrifves en omfattande smyghandel med en väldig grotta som gömställe. Nikolas får syn på honom och söker mörda honom, men han räddas af Chloris, undkommer och är sedan dess bevakad af Nikolas' spioner i byn, bland hvilka värdshusvärden Tremayne är en. Sir Georg vistas för närvarande med miss Holt i sitt hus vid Marlock och har där mottagit ett besök af sir Stefan Carmichael. För att återgälda besöket beger han sig med sin myndling till ön. Dit kommer äfven Warburton, som vid ett sammanträffande med Chloris förklarar henne sin kärlek, utan att dock förhållandet dem emellan blir klart. Därpå möter han sir Stefan, med hvilken han växlar fientliga ord, tills den förre lämnar honom och går in i sitt hus.

Åttonde Kapitlet (fortsättning).

Warburton följde gångstigen nedåt, men just som han vände om hörnet af huset befann han sig plötsligt ansikte mot ansikte med miss Holt och en följeslage, i hvilken han till sin förvåning igenkände den vackre, angenäme, nu oförskämdt småleende Filip Carmichael.

"Lynsea tyckes utöfva stor dragningskraft på er, mr Warburton", anmärkte han. "Det är sannerligen inte alla, som älska oss så högt."

"Jag är här för att hämta miss Holt", svarade Warburton lugnt. "Detta är inte rätta platsen för henne."

"Hämta?" utbrast flickan förnärmad. "Jag sköter mig själf, mr Warburton. Ni är inte min förmyndare."

"Nej, jag visste inte, att er förmyndare var med er", svarade han; "eljes skulle jag inte ha tagit mig denna frihet. Men eftersom jag nu är här, så vill jag råda er att så fort som möjligt återvända hem. Miss Holt, det passar sig inte för er att vara här."

Hon rodnade af både harm och förvåning.

"Jag förstår inte detta, mr Warburton", sade hon. "Jag måtte väl själf bäst veta, huru en dam skall uppföra sig."

Warburton blef förargad och sade rakt på sak:

"Miss Holt, ni är här gäst hos dem, som mördade honom, med hvilken ni ämnade gifta er."

"Ack", genmälte hon med en lätt skälfning, "ni behöfver inte erinra mig där-

om. Jag gömmer det i mitt hjärta. Men jag misstog mig, då jag trodde, att en duell inte kunde vara hederlig, hur grym den än må vara. Men, min herre", fortfor hon och vände sig till Filip Carmichael, "det var verkligen mycket grymt gjordt af er broder. Han var också så obehagligt drucken."

"Det var han", bekräftade Filip med en böjning på hufvudet.

Miss Holt och Filip Carmichael.

Warburton var helt förbluffad öfver denna egendomliga förändring i hennes sinnesstämning och i hennes sätt att se saken. För blott några dagar sedan hade hon ännu andats hämd mot sin trolofvades mördare. Han stirrade några ögonblick tyst på henne och bad sedan att få säga henne några ord enskildt. Filip Carmichael drog sig likgiltigt tillbaka, i det han piskade stöfvelskaften med sitt ridspö.

"Hvad betyder detta ert uppförande?" frågade Warburton strängt.

"Ni får inte fråga mig", svarade hon med nedslagna ögon. "Ni måste lita på mig. Jag har litat på er."

Han rynkade otåligt pannan.

"Här står jag nu som en narr för er skull, emedan jag trodde, att ni var i fara", återtog han.

"I fara?!" upprepade hon öfverraskad.

"Ja, det är sannolikt, att vi båda två sväfva i fara. Dessa Carmichaels hafva inga skrupler. De ha redan försökt mörda mig."

"Men hvarför vilja de taga ert lif?" sporde hon andlöst.

"Emedan jag känner till några af deras hemligheter", svarade han. "Jag har dem i mitt våld."

"Hvad är det för hemligheter?" frågade hon hviskande med en förstulen blick på Filip.

"Jag kan inte tala om det för er", genmälte Warburton. "Om jag det gjorde, skulle jag endast utsätta er för ännu större fara. De skola veta, att ni ingenting vet. Men säkrast för er vore att komma härifrån så fort som möjligt. Med den här unge mannen går det väl an, men vet ni, hvar Nikolas Carmichael är?"

Hon skakade rysande sitt hufvud.

"Man sade mig", svarade hon, "att han icke skulle vara här; jag skulle inte kunnat uthärda att se den mördaren."

Det var påtagligt, att hon talade sanning.

"Återvänd med er förmyndare så fort ni möjligtvis kan", återtog Warburton. "Miss Holt, ni känner ej denna familj, ni vet inte, hvilka anledningar de ha att vara på sin vakt. Blodet rinner hett i deras ådror, och det är alltid i lågor. Djuret är starkt utveckladt i dem, doldt under en fin hud och ett vackert ansikte. Jag beklagar den människa, som retar dem."

"Men då sväfvar ni ju allaredan i en stor fara", utbrast hon, "och är själf att beklaga."

"Nej, madame", gentog han bistert, "jag tror, att de som reta mig äro mera att beklaga. — Se så, kom nu med mig."

Han lade handen öfvertalande på Doroteas arm. Denna rörelse kunde lätt

missförstås på något afstånd, och Filip Carmichael tydde den på sitt eget sätt. Han stirrade öfverraskad på dem, men hälsade dem därpå artigt och gick in.

Sedan Warburton ledsagat miss Holt till trappan, vände han om och gick nedåt gräsplanen, där Chloris Carmichael plötsligt rusade fram till honom.

"Hvem är den där?" sporde hon andlöst. "Är det miss Holt, som kommit hit? Det var samma flicka, som jag såg gå från er häromdagen."

"Sant", svarade Warburton, "hon är här nu som er gäst."

"Jag vill inte veta af henne", utbrast Chloris vildt. "Jag afskyr hennes ansikte. Hon är en listig docka. Jag vet, hvad hon kommit hit för — hon vill förråda oss. Jag skall säga till Nick."

"Ni låter bli det", sade Warburton skarpt. "Er familj har gjort tillräckligt mycket ondt allaredan."

"Hvem tror ni ni befaller?" utropade hon harmset. "Jag skall skicka Nick på henne. Filip är en narr, men Nick skall korsa hennes planer."

"Hvad?" utbrast Warburton i förebrående ton. "Er broder dödade detta barns trolofvade, just som de stodo i begrepp att gifta sig. Vill ni nu också döda henne?"

"Ja, det skulle jag vilja — och er med", utbröt hon. "Jag skulle gärna öfverlämna er åt döden. Ni är brutal och illistig. Jag tror, att ni är en spion. Hvad gör ni här med den där flickan?"

"Jag är här i en privat angelägenhet", svarade han bistert. "För öfrigt låter jag inte någon uppretad kvinna utfråga mig. Ni bär er åt, som om ni vore från edra sinnen, madame Chloris."

Han gjorde en rörelse för att gå, men hon ställde sig i vägen för honom.

"Är det sant hvad ni säger, att ni icke är i maskopi med henne?" frågade hon ifrigt men med lugnare stämma, hvilken liksom bad honom att förneka anklagelsen.

"Jag skulle väl vara en narr, om jag vore i maskopi med någon kvinna alls", ljöd Warburtons svar.

"Förlåt mig", sade hon med ångerfull stämma, "men jag har ju ingen aning om, hvad som fört er hit."

Han betraktade henne forskande.

"Det skall du en vacker dag få veta", svarade han med ett svagt skratt och drog henne hastigt till sitt bröst.

Hon var stilla ett ögonblick, men kämpade därefter med honom som en tiger. Han skrattade och släppte henne. Han visste nu, att han hade makt öfver henne, ty han hyste icke längre något tvifvel om arten af hennes känslor för honom. Hon älskade honom. Men hvad han icke förstod var hennes kärleks karaktär. Han trodde, att den var låg och sinnlig, under det att den i själfva verket var fin, ömtålig, stark och magisk som elden. Han hade nu tvänne medlemmar af familjen Carmichael i sin hand; han måste äfven lägga sitt nät för de andra. Han hade satt sig detta i sinnet, och intet förmådde rubba hans beslut — ej ens den våldsamme, kraftfulle Nikolas Carmichael. Det var ett farligt spel han spelade gent emot denne hänsynslöse vettvilling, men han kände, att han var honom vuxen.

Sedan Warburton lämnat Chloris, återvände han samma väg han kommit. Då han gått ett stycke, hörde han någon ropa hans namn. Han vände sig om och varseblef Filip Carmichael.

"Hvarthän, mr Warburton?" frågade denne. "Ämnar ni er ner till viken?"

"Nej, sir", svarade Warburton kort.

"Ni är en mycket tilltagsen man, mr Warburton", återtog Filip. "Men jag varnar er", tillade han i likgiltig, men dock vänlig ton.

"Har ni sprungit efter mig för att säga mig detta?" sporde Warburton hånleende.

"Ja, det har jag. Nikolas är borta, som ni finner; eljes stode ni inte här så säker. Min far lagade, så att han kom undan. Nick är en galenpanna, och han vet ingenting om våra besökare. Ni må spela er egen roll, mr Warburton, men jag tror, att ni öfverskattar er själf."

"Det må så vara", svarade Warburton endast, men han kände sig något öfver-

raskad vid upptäckten, att till och med Nikolas' egen familj fruktade honom.

"Välan", återtog Filip otåligt, "jag varnar er endast helt vänskapligt. För egen del har jag ingen anledning till fiendskap mot er, och därför kan jag tala om för er, att en man följde er hit från fastlandet och att denne man har sökt upp Nick, som nu är på väg att göra sig er kvitt."

"Jaså", genmälte Warburton likgiltigt. "Jag gissar, att han kommer för sent då."

"Ni har förut blifvit varnad för honom, och ni har nu nätt och jämnt tid att undvika honom."

"Hvarför säger ni mig detta?" sporde Warburton med en viss nyfikenhet.

Filip ryckte på axlarne.

"Jag vet inte så noga. Det är väl för att vi fått nog af Nicks våldsamheter och vilja ha litet lugn omkring oss. Jag såge hälst, att ni undkomme honom."

"Människa, kunna ni då inte hålla er galenpanna i schack?" utbrast Warburton.

"Jag ser inte något skäl, hvarför vi skulle göra det i detta fall", sade Filip med ett hånleende.

Warburton svarade icke genast; men efter några ögonblicks tystnad återtog han:

"Nå, vill ni påskynda miss Holts afresa här ifrån ön?"

Filip nickade.

"Jag skall genast laga", sade han, "att de komma i väg. Jag önskar inga vidare obehagligheter med Nick."

Warburton kände ett ögonblicks medlidande med denne välmenande och kanske i viss mån oskyldige unge man, för det att han dock måste dela sin familjs öde. Filip gick åt boningshuset till, under det att Warburton fortsatte sin väg.

Då han närmade sig stranden, såg han en båt skjuta ut därifrån med en annan båt i släptåg. Han sprang ned till det ställe, där han bundit sin båt — den var borta.

Warburton ropade åt tjufven att komma tillbaka, men utan verkan. Den sistnämde befann sig alltför långt borta för att Warburton skulle kunnat urskilja hans anletsdrag, men af klädseln att döma var han en sjöman.

Warburton drog upp en pistol, tog stadigt sikte och sköt. Men han måste hafva bommat, ty mannen i båten fortfor ostördt med sin segling.

Säkerligen hade båten blifvit borttagen på Nikolas Carmichaels befallning. Warburton var fånge på ön, och utan tvifvel visste Nikolas det.

Nionde Kapitlet.

Ett betydelsefullt bref.

Warburton stod en stund kvar på sjöstranden öfvertänkande hvad som vore att göra. Om det var Nikolas Carmichaels mening att kvarhålla honom på ön för att röja honom ur vägen, så skulle han finna, att han felräknat sig. Om en af dem skulle dö, så skulle det blifva Nikolas, som mer än väl förtjänat ett dylikt öde, och ej Warburton. Under det han ännu i upphetsad sinnesstämning fortfor att uppgöra och förkasta den ena planen efter den andra, kom han händelsevis att se upp och varseblef då Nikolas Carmichael, som höll på att stiga ned för bärget i riktning mot den plats, där han stod.

I ett ögonblick var han åter lugn och kall, och hans planer formade sig af sig själfva. Han hade ännu ej gjort upp med Carmichaels och var ej beredd på ett personligt möte med Nikolas. Hans fingrar grepo nästan ofrivilligt efter pistolen, då hans ovän skyndsamt närmade sig, men han motstod frestelsen och drog sig i stället tillbaka in i snårskogen.

Nikolas skyndade ned till stranden och såg sig omkring såsom om han sökte efter någon. Båten syntes nu blott som en hvit punkt i fjärran. Carmichael kastade en blick åt denna punkt; därefter började han undersöka de spår som Warburton och båttjufven lämnat efter sig i sanden. Sedan han fått reda på Warburtons fotspår, följde han dem ända till den plats, där Warburton inträdt i skogen. Här stannade han, ty spåren syntes ej längre. I alla fall hade han dock fått reda på, att

hans handtlangare gifvit sig af med båten och att Warburton var kvar å ön.

Han vände om och vek hastigt in på en gångstig, hvilken ledde tvärs öfver bärget och som Warburton förut icke sett. Då han hunnit ett stycke, följde Warburton efter honom. Stigen gick öfver bärgsklinten bakom viken och utmynnade ej i den dal, där boningshuset låg, utan följde i stället en dalkjusa fram till öns västra sida. Mestadels var den öfverskyggad af trädens grenar, men här och där löpte den öfver kala bärgstoppar, och vid dylika platser måste Warburton iakttaga stor försiktighet. Dess hela längd kunde vara något mer än halfannan kilometer, fastän färden till följd af bådas sinnesstämning föreföll dem längre.

Nikolas Carmichael spejade ifrigt omkring sig, och hade han blott fallit på den tanken att blicka bakom sig, skulle han ovillkorligen upptäckt sin fiende. Men den tanken, att förföljaren själf kunde förföljas af den han sökte, tycktes vara honom främmande. Warburton höll sig så nära han kunde; det var näppeligen mer än tjugu steg som skilde dem åt, då de från Lynseas högland så småningom skredo fram genom den lågväxta lärkträdsskog, som betäckte öns brant sluttande södra strand.

Warburton förstod, att Carmichael uppgifvit tanken på att finna honom på denna väg och för tillfället hade någonting annat i sikte. Hvad detta kunde vara visste han ej. Helt plötsligt stannade emellertid Nikolas Carmichael och kröp in under en stor buske, där han efter några sekunder försvann.

Warburton dolde sig så nära denna buske han vågade; han förstod mycket väl, hvad försvinnandet betydde. Här måste finnas en hemlig gång till smugglarnes grotta. Han försökte inprägla platsen i sitt minne.

"Det kan vara bra att äga denna kännedom", tänkte han. "Kapten Severn på 'Osprey' skall tycka om att få veta så mycket som möjligt, när han kommer för att öfverraska dem."

Han väntade en stund i sitt gömställe, och hans väntan var ej förgäfves, ty Carmichael återkom snart samma väg han försvunnit, och denna gång var han åtföljd af några andra karlar, hvilka synbarligen voro fransmän. Smugglarnes skonert låge således tvifvelsutan i säkerhet i grottan. Men hvarför hade desse män, hvilkas näringsfång ej tålde dagens ljus, kommit fram ur sitt naturliga gömställe bland varubalar och vinfat? Svaret var lätt att gissa. Nikolas behöfde dem; de skulle hjälpa honom att utkräfva hämd på den gemensamme fienden. Åt dessa män med det främmande tungomålet och de rymliga samvetena vore det säkrare att anförtro hemligheten än åt de infödda på fastlandet. En jakt skulle sättas i gång, och villebrådet som skulle uppspåras var just Warburton själf, hvilken nu såg dem en efter annan aflägsna sig på gångstigen.

Så snart han ansåg det rådligt, framträdde Warburton och spejade omkring sig åt alla håll, men ingen lefvande varelse stod numera till att upptäcka. Warburton var visserligen ej alls rädd af sig, men han fann det ej klokt att längre kvarstanna på ön. Han var ensam mot tolf och till på köpet illa beväpnad. Dessutom hade han andra planer i sitt hufvud; han ville i grund krossa hela den Carmichaelska familjen. Utan tvifvel låge deras båt vid landningsplatsen i viken; han ville stjäla den och begifva sig af, eftersom de stulit hans båt.

Klockan var nära sju innan han nådde båtbryggan. Då han försiktigt närmade sig densamma fick han se en man liggande utsträckt under tamariskerna på stranden. Han var tydligen utställd som vaktpost, och Warburton kunde således ej utan vidare bemäktiga sig båten. Han öfvertänkte sin ställning några sekunder. Måhända var vaktaren ej ensam, och äfven om han var det, skulle han i sin förskräckelse göra alarm, om han blefve anfallen. Icke för ty beslöt dock Warburton att löpa risken och söka öfvermanna vaktaren samt taga båten.

(Forts.)

Något om Friedrich Fröbel,

"barnträdgårdarnes" upphofsman.

För något mer än femtio år sedan var en högvuxen, gammalmodigt klädd man med långt hår det allmänna samtalsämnet i Liebenstein i Thüringen. Den ifver och hängifvenhet, med hvilka han ledde bybarnens lekar, gjorde honom dock blind och döf för det hån och åtlöje traktens invånare ägnade hans arbete.

En framsynt och människovänlig kvinna, som en gång åsåg hans uppfostringsarbete bland de unga, tycktes dock hafva fattat, att mannen arbetade för en stor idé, och hon var sannspådd i de ord hon yttrade till en vän:

"Folket kallar honom nu 'den gamle stollen', men säkerligen är han en af dem, som hånas af sin samtid men till hvilkas ära och åminnelse framtiden kommer att resa stoder."

Hon hade rätt, ty Fröbels idé om lekskolor eller så kallade barnträdgårdar (Kindergarten) har sedan vunnit så stor anklang, att flere tusen dylika skolor nu finnas i Europa och Amerika.

Friedrich Fröbel var en man med djupa och mångsidiga kunskaper. Han hade till och med blifvit erbjuden ett professorsämbete men tillbakavisat anbudet. Han företog långa resor — mestadels till fots — genom Tyskland och Schweiz och utstod ej blott smälek och motstånd utan äfven brist och umbäranden under fullföljandet af sin plan. Men han var icke blott en kunnig man, som kände sin tids undervisningsväsen, utan han var ock personligen bekant med folk ur de mest skilda samhällsklasser, skolmän, filosofer, uppfostrare, kyrkans högste ämbetsmän, furstar och furstinnor.

Fröbel utgaf böcker, som tilldrogo sig uppfostrares och tänkares uppmärksamhet; han byggde skolhus, fastän han ej ägde någon enskild förmögenhet; han upprättade yrkesskolor och skolor, där unga kvinnor erhöllo utbildning till lärarinnor, barnsköterskor och uppfostrarinnor för egna barn. Denna hans idé att systematiskt uppfostra kvinnor till mödrar har i Amerika gifvit upphof åt en rörelse, som tagit sig uttryck i mödrasammankomsterna och mödrarnas kongress.

Efter flerårigt studium af uppfostringsfrågan hade Fröbel kommit till den slutsatsen, att skolan aldrig skulle lyckas i sitt värf, därest ej hemmen samverkade med densamma och i praktiken utförde hvad som i skolan inlärdes. Hemmen

måste dels förbereda, dels afsluta och bringa i blomning skolans arbete.

Sedan han kommit till insikt om det lönlösa i att verka inom en skola utan bistånd från hemmen, skulle man kunna säga, att han mera hade sin blick riktad på vaggan än på skolhuset. Han vädjade till kvinnorna såsom sina naturliga bundsförvanter i denna angelägenhet, men på samma gång glömde han ej, att fäderna äfven hafva sin andel i hemmets anda och anordningar. I sitt förslag att bilda en allmän uppfostringsförening vände han sig till fäderna. Hans fasta tro var och förblef alltid den, att kvinnan var hela världens stora uppfostrande kraft. Det

Modern måste vara någonting mera än en kvinna, som barnen älska, hon måste vara en person, som städse ställer sig Guds bud och lagar till efterrättelse, så att hennes kärlek och hennes arbete sammansmälta med de höga sedliga bud skolan skall inskärpa. Skall ett verkligt kristet samhälle någonsin komma till stånd, så måste familjelifvet först reformeras; i annat fall saknar skolundervisningen själfva den grundval, på hvilken en verklig uppfostran måste fotas."

Under det Fröbel umgicks med planen att i det härtigliga jaktslottet i Mariendal upprätta en praktisk skola, sade han till en af sina vänner och meningsfränder:

Det hus där Fröbel föddes.

var i hennes händer framtidens öde hvilade. Hon kunde återupprätta folken, hon kunde föra dem framåt; men hon kunde ock undergräfva deras andliga hälsa och därigenom bringa dem på fall. Men han hade äfvenledes klart för sig, att den kvinna, som skulle blifva en moder i detta ords bästa mening, måste vara utvecklad ej blott å hjärtats utan äfven å hufvudets vägnar. Hon behöfde ej vara något snille, men hennes gåfvor måste harmoniskt utvecklas, och hennes handlingar måste ledas af samvetet, ej af själfviskheten.

"Den som vill följa mig", sade han, "måste vara beredd på mycket arbete, mycket lidande och mycken begabbelse.

"Se er omkring; skulle detta ej vara en utmärkt vacker och lämplig plats för vår skola? Till och med själfva namnet tyckes mig passa så väl: Mariendal — en dal där sådana Marior skulle utdanas, hvilka lika innerligt gladde sig åt och sträfvade för att vara sanna mödrar för mänskligheten, som den första Maria fröjdade sig öfver sitt kall och sökte blifva värdig att uppfostra världens Frälsare."

De flesta personer, som känna Fröbels namn, se i honom endast lekskolans — Kindergartens — upphofsman. Men Fröbel hade redan uträttat ett drygt stycke arbete i uppfostringens tjänst, innan idéen om inrättandet af barnträdgårdar eller lekskolor upprann i hans hjärna. Han var näm-

ligen femtiofem år gammal, då han började arbeta för lekskolors upprättande.

* * *

Friedrich Fröbel föddes den 21 april 1782 i Oberweissbach, en liten köping med

Oberweissbach, Fröbels födelseort.

omkring ett tusen invånare. Nu har den ungefär dubbelt så många. Den är belägen bland kala, skoglösa klippor i Tysklands bärgigaste trakt, nämligen Thüringerwald. Fröbels fader var en luthersk präst, hvilkens församling utgjordes af Oberweissbach och några närgränsande byar, så att han var själasörjare för omkring fem tusen själar. Pastorsbostället står ännu i dag kvar i hufvudsakligen likadant skick som på Fröbels tid.

Fröbels moder afled innan gossen var ett år gammal, hvarför han under sina spädaste år var nästan helt och hållet öfverlämnad i sköterskans händer. Han säger själf, att han hela lifvet igenom var en främling för sin fader, samt att han under sin barndom var "lika mycket fader- som moderlös". De äldre bröderna hade fadern själf undervisat, men för Friedrichs utbildning gjorde han litet eller intet. Hela hans omsorg om sonen tyckes hafva inskränkt sig till, att han ibland lät honom arbeta tillsammans med sig i trädgården. Bröderna gjorde visserligen så mycket de kunde för sin lille broder, men den utdaning han åtnjöt i hemmet var knappast värd namnet uppfostran.

Då Friedrich var fyra år gammal, gifte hans fader om sig, och nu följde några lyckliga månader för gossen, som med barnslig kärlek och förtroende slutit sig till sin nya moder. Men snart fick styfmodern själf en son, och styfsonen blef henne från den tiden ej blott likgiltig utan nästan förhatlig. Han blef efter halfbroderns födelse åter en främling i sitt föräldrahem, och styfmoderns bitterhet mot honom gick ända därhän, att hon upphörde att tilltala honom med det förtroliga tilltalsordet du och i stället alltid kallade honom han, hvaraf det känsliga barnet led mycket.

Hon nöjde sig ej med att på vanligt sätt aga gossen, sedan hennes egen hårdhet mot honom retat honom till olydnad, utan stängde in honom i en stor kolmörk källarhåla, där endast råttorna höllo honom sällskap. Denna källare eller grotta sträckte sig omkring tio meter under hu-

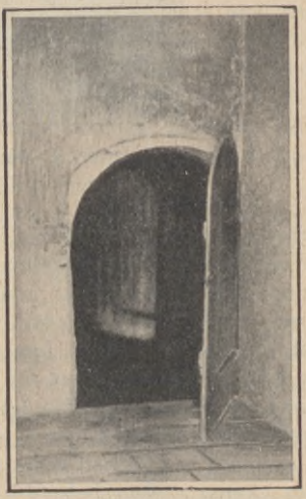

Ingången till källarhålan.

set. Nedgången till källaren var belägen i den fyrkantiga förstugan midt emot stora förstugudörren.

Den enda skola Fröbel under denna tid

besökte var en skola för småflickor; hans fader stod nämligen på spänd fot till läraren i gosskolan. I nämda skola lärde han sig föga annat än några andliga sånger och bibelspråk.

Hans längtan att komma ifrån sin olyckliga ställning i hemmet blef slutligen under hans elfte lefnadsår uppfylld. Han blef nämligen då sänd till en barnlös släkting i staden Ilm. Här bemöttes han med kärlek i stället för med misstro, fick känna sig fri i stället för att frukta ständiga straff, och lifvet syntes honom nu ljusare och gladare än i föräldrahemmet. Han tilläts att leka i det fria och fick mätta sitt för naturens hemligheter och skönheter så känsliga sinne genom att fritt och obehindradt umgås med naturen.

ÖRNHJÄRTAT

AF HAMLIN GARLAND.

ÖFVERSÄTTNING FRÅN ENGELSKAN FÖR SOL.

(2)

Sammandrag af de föregående kapitlen.

Harold Excell är ende son till kyrkoherden i Första kyrkan i Rock River, John Excell. Han är djärf, energisk och tilltagsen, har ett häftigt lynne, är god ryttare och skicklig skytt. Hans förtrogne vän är Jack Burns, med hvilken han ifrigt samtalar om den fjärran Västern, om vilddjur, indianer och äfventyr. Han är förälskad i Dot Burland, men vid sjutton års ålder kommer han underfund med, att den adertonåriga flickan endast lekt med honom, hvarpå han vredgad vänder henne ryggen.

Tredje Kapitlet.

Harold råkar illa ut.

En måndagsmorgon rådde stor uppståndelse i Rock River, emedan det nyss blifvit upptäckt, att Dot Burland hade rymt med bokhållaren i stadens bank, Sam Willard.

För de fleste af stadens invånare var detta en uppiggande händelse, som på ett angenämt sätt afbröt enformigheten i deras dagliga lif. Men det stod skrifvet i ödets bok, att de goda medborgarne i den lilla staden snart skulle få en om möjligt ännu mera uppseendeväckande tilldragelse att tala om.

Klockan elfva på förmiddagen denna händelserika dag kom nämligen en yngling, blek och andlös, inrusande på apoteket och föll till golfvet under uppgifvande af höga jämmerrop. När han omsider kunde tala, hade han en häpnadsväckande historia att förtälja: hurusom han hade varit utsatt för mordförsök från Harold Excells sida. Hans sår förbundos och man sände bud till myndigheterna att låta arrestera våldsverkaren.

När polistjänstemännen funno Harold, gick han af och an i den smala allé, där striden ägt rum. Han var dödsblek, och ögonen brunno i honom.

"Hvad vill ni mig?" frågade han polismannen, som sprungit fram och lagt hand på honom.

"Ni har mördat Clint Slocum", genmälte konstapeln, i det han tog fram ett par handbojor.

"Å, låt de där vara!" utbrast Harold. "Jag tänker inte springa min väg."

Konstapeln stoppade åter ned bojan i sin ficka och nöjde sig med att gripa Harold i armen. Ynglingen följde lugnt med, ehuru hans ansikte vittnade om en häftig sinnesrörelse. Nyfikna samlade sig öfverallt på gatorna, där det sorgliga tåget skred fram.

Snart kom sheriffen till och grep fången i andra armen. Harold försökte slita sig lös, i det han utropade:

vad och utan rock. Han steg fram till gruppen och sade med djup röst:

"Släpp gossen!"

Ynglingen föll till golfvet uppgifvande höga jämmerrop.

"Låt bli mig! Jag följer frivilligt med er!"

De båda männen grepo endast fastare tag i ynglingen, som nu fattades af raseri och kämpade förtvifladt för att befria sig från deras grepp.

Midt under denna strid uppenbarade sig på skådeplatsen en högrest man, barhuf-

Det var kyrkoherden. Med ett kraftigt ryck af sin högra hand befriade han Harold från sheriffens grepp.

"Hvad är meningen med allt det här, mr Sawyer?" frågade han, vänd till sheriffen.

"Er gosse har begått ett mord", ljöd svaret.

Kyrkoherden slog armen om sin son och kysste hans hår.

"Ni ljuger!" utbrast kyrkoherden.

"Nej, det är sant — han har åtminstone illa slagit och sårat Clint Slocum."

"Är det sant, Harold?"

Utan att se upp svarade denne:

"Han slog mig med sin piska."

Det uppstod några ögonblicks tystnad, hvarunder kyrkoherden kämpade med sin rörelse och rörde läpparne liksom till bön. Därpå återtog han:

"Släpp gossens arm. Jag ansvarar för, att han icke skall försöka undkomma. Min son skall icke springa sin väg af fruktan för straff. Lämna honom åt mig."

Konstapeln, som var medlem af kyrkoherdens församling och hyste en djup beundran för sin själaherde, drog sig tillbaka, och sheriffen följde hans exempel, hvarpå fader och son vandrade vid hvarandras sida till fängelset. Under vägen dit talade kyrkoherden med låg stämma till sin olycklige son.

Då de framkommit till fängelsegårdens port, böjde kyrkoherden sitt hufvud, slog armen om sin son och kysste hans hår. Därpå vände han sig med tåradt anlete till sheriffen och yttrade:

"Mr Sawyer, jag öfverlämnar min gosse i eder vård. Tänk på, att han blott är en yngling och att han är min ende son. Behandla honom vänligt. Harold, böj dig för rättvisan, och allt skall sluta väl. Jag skall komma igen med din mor och syster och hälsa på dig."

FJÄRDE KAPITLET.

Harold i fängelse.

Den första tisdagen i oktober förekom Harolds mål inför rätta. Af den ganska vidlyftiga rannsakningen framgick, att den nu åter tillfrisknade Clint Slocum vid sitt möte med Harold Excell hade tillkastat honom några hånfulla ord angående hans förhållande till Dot Burland, som nyss förut rymt från staden med bankbokhållaren Sam Willard. Hvad dessa ord inneburo kunde Harold icke förmås att för någon omtala på grund af en missförstådd ridderlighet gent emot den äreförgätna flickan. Harold hade svarat med ett knytnäfslag, hvarpå Slocum gifvit honom ett kraftigt piskrapp. Nu hade den förfördelade unge mannen förlorat all besinning, dragit knif och tillfogat den större och starkare Slocum ett hugg i bröstet.

Juryn fann Harold "skyldig till öfvervåld med afsikt att tillfoga svår kroppslig skada", men anbefallde honom på samma gång åt domarens förbarmande, eftersom förmildrande omständigheter förelågo. Och domen lydde på hundra dollars böter samt sex månaders inspärrning i grefskapets fängelse.

Sedan Harold förts dit, nekade han att se eller tala med någon annan än sin gamle vän Jack Burns, som ofta besökte honom och genom sina besök räddade honom från förtviflan. Med honom samtalade han om nästan ingenting annat än den vilda Västern, dit han beslutit begifva sig så snart han åter blef fri.

"Jag kommer ut i april", sade han, "och det är just den lämpliga tiden att begifva sig af västerut. Du måste göra allting i ordning åt mig till dess, gamle vän."

Under vintern anordnade Kristliga föreningen af unge män i staden andaktsstunder om söndagseftermiddagarne i fängelset. Fångarne betraktade på det hela taget med oblida ögon dessa tillställningar och höllo sig för det mesta envist i sina celler under gudstjänsten. Men då en söndagseftermiddag fruntimmersröster blandade sig i psalmsången, visade sig hufvuden vid hvarje dörr för att få se flickorna, hvilka skyggt dolde sig bakom sina manliga kamrater, under det de med darrande stämma sjöngo de andliga sångerna.

Några af sångerskorna kände Harold, andra voro främlingar för honom. Men så en söndagseftermiddag hörde han en ny kvinnlig stämma, så vacker och ljuf och innerlig, att han icke kunde låta bli att gå fram till dörren för att kasta en blick på dess ägarinna. Hon var liten till växten och såg ganska blek ut i den sparsamma belysningen. Hon sjöng solo, någonting i sig själf ganska ovanligt, och hon hade så helt gått upp i sin sång, att hon synbarligen icke det minsta tänkte på sig själf eller omgifningen. Det låg någonting egendomligt och tilldragande i hela hennes hållning och utseende — i hela hennes apparition, såsom det tekniska uttrycket lyder. Hennes ögon tycktes skåda rakt igenom och långt bortom fängelsemurarne — till något fjärran bättre och renare land än någon jordisk fot beträdt.

Harolds hjärta vidgades. Musik och poesi och kärlek väcktes till lif inom honom af denna sjungande flickas röst.

Under hela den därpå följande veckan tänkte han nästan oupphörligt på den unga flickan och hennes hjärtevinnande sång. Den hade verkat som balsam på hans förbittrade sinne. Han längtade efter Jacks besök för att af honom få veta, hvem flickan var, men Jack hade förkylt sig och låg till sängs hemma, hvarför han icke kunde besöka Harold någon enda gång under veckans lopp.

Nästa söndag kom, men denna gång uteblef den unga flicka, som med sin röst gjort ett så starkt intryck på Harold. Han måste vänta ännu en vecka, innan hon på nytt uppträdde och sjöng inom fängelsets murar. Under den andra veckans lopp hade Harold åter fått besök af Jack, men han kom sig då icke för att göra sin vän någon fråga angående henne, som så lifligt sysselsatte hans tankar.

Kom så en ny söndag och med den miss Yardwell. Det var hennes namn, ty Harold hörde sånganföraren kalla henne så. Åter lät hon höra sina ljufva toner; åter lockades fångarne ur sina celler för att andäktigt lyssna till dem. Hennes röst och hennes ögon kufvade djuret inom desse mäns bröst.

Harold drog sig halft omedvetet så nära henne, att han kunnat beröra henne med sin hand. Hon märkte honom ej förrän vid sångens slut, då hon nästan blef skrämd af det underliga uttrycket i hans mörka, allvarliga ögon, hvilka voro riktade på hennes ansikte. Hon visste hvem han var — ingen utom kyrkoherdens son kunde ha så vackra och fina anletsdrag.

Den unga flickan, som väl kunde vara högst sjutton år, gjorde intrycket af att vara ett lidelsefritt, allvarligt barn med stark religiös känsla. Hennes stora grå ögon hade en djup, klar och ren blick. Hennes värdiga och behärskade uppträdande kom en att tänka på en mogen kvinna, ehuru detta motsades af hennes barnsligt outvecklade, men dock friska och kraftfulla gestalt.

Harold kände instinktmässigt, att denna flicka var lik sin sång; hon kunde dö men aldrig bedraga. Han undrade, hvad hennes förnamn kunde vara. En sådan flicka kunde icke heta "Dot". Och det gladde honom att höra en af de andra flickorna kalla henne Mary.

Gossen kände sig slagen af en plötslig förnimmelse af sitt brott i denna unga flickas närhet. Då deras ögon möttes, slog han ned sin blick under en känsla af ovärdighet. Allt hvad hans faders förmaningar och föreskrifter och exempel icke mäktat uträtta; allt hvad juryn, domaren och fängelset icke förmådde åstadkomma, det gjorde detta barn med en blick ur sina stora grå ögon och det själfulla uttrycket i sin sång. Alla hans förbrytelser reste sig plötsligt som en mur mellan honom och den ljufva sångerskan. Hans hårda hjärta smalt. De fula linjerna i hans anlete utplånades, och det blef ännu en gång gossaktigt, men sorgsnare än någonsin.

Harolds natur var ej att förhålla sig overksam. Han ställde hundra frågor till Jack, som icke kunde besvara ett halft dussin af dem.

"Hvem är hon? Hur gammal är hon? Hvar bor hon? Känner du henne? Går det bra för henne i skolan? Går hon i kyrkan? Deltager hon i samkväm? Dansar hon?"

Jack besvarade alla dessa frågor så godt han kunde.

"Hon är en underlig flicka. Hon hvarken dansar eller deltager i några världsliga samkväm. Hon är förskräckligt styf i skolan. Hon sjunger med i kören. De flesta pojkarne äro rädda för att tala till henne — hon är så tillbakadragen. Hon svarar bara ja eller nej, då man frågar henne om någonting. Hon är religiös — går till bönemöten och i söndagsskolan. Det är väl ett dussin pojkar, som gå till bönemötena, bara därför att hon är där och sjunger. Hennes föräldrar bo i Waverly, men själf är hon inackorderad hos sin moster, mrs Brown. Detta är allt jag kan säga dig om henne. Jag läser tillsammans

med henne i somliga ämnen i seminariet, men vi tala aldrig med hvarandra."

"Jack, hon är den bästa och präktigaste flicka jag någonsin sett. Jag tänker skrifva till henne."

Harold satte också detta beslut i verket, och Jack tillställde den unga flickan brefvet, på samma gång upplysande henne om alla de närmare omständigheterna vid Harolds brott och därpå följande straff.

Mary Yardwell, som kände sig angenämt berörd af det intryck hon gjort på en så själfständig och kraftfull karaktär och dessutom tilltalades af den unge mannens rörande förtroende och öppenhet, besvarade hans bref och gaf sitt samtycke till korrespondensens fortsättande. Ur densamma utvecklade sig snart en ömsesidig böjelse emellan de båda unga.

Femte Kapitlet.

Buren öppnas.

Innan Harolds frihetstimme slog, hemkallades Mary genom ett telegram från sin far. Hon längtade att träffa Harold, innan hon for, men hon hade alltför brådtom för att hinna taga reda på Jack Burns, den högt betrodde budbäraren emellan de unga tu, och hon vågade icke sända Harold bref genom någon annan. Sålunda kom det sig, att hon reste hem utan att skicka honom ett ord till afsked.

Denna tystnad från den älskades sida tog Harold djupt. Han klagade bittert sin sorg för Jack Burns.

"Hvarför skref hon inte till mig? Hvarför kom hon inte och sade mig farväl?"

Jack, som också hyste en djup beundran för Mary Yardwell, tog henne i försvar så godt han kunde.

"Hon hade kanske inte tid", sade han.

Harold ville icke godkänna detta försök till förklaring.

"Om hon hade brytt sig om mig aldrig så litet, så hade hon skickat mig en rad — det hade inte tagit någon tid", förklarade han missmodigt.

Då ej häller de följande dagarne något bref kom, sökte Harold förjaga hennes bild ur sitt hjärta och riktade i stället alla sina tankar och förhoppningar mot solnedgångens land, som nu med mäktig stämma kallade på hans sorgsna hjärta. Därute kunde han förgäta alla sorger och vedervärdigheter.

Äntligen kom den morgon, då fångvaktaren öppnade fängelsets port för den unge mannen och han åter var fri. Kyrkoherden var honom till mötes i fängelsekorridoren, och inne i fångvaktarens bostad väntade Harolds styfmor och syster. Äfven Jack Burns var närvarande.

Harold underkastade sig sin familjs smekningar med kall värdighet. Hans sätt mot de sina var som om han velat säga: "Ni äro alla främlingar för mig". Men till Jack Burns vände han sig lifligt, tryckte hårdt hans hand och utbrast:

"Nu till Västern!'

Enligt ett i fängelset till fadern gifvet löfte skulle Harold tillbringa denna dag i hemmet. Far och son vandrade tysta vid hvarandras sida. Jack skulle också velat gå bredvid sin frigifne vän, men höll sig bakom dem af respekt för kyrkoherden.

Det var en förberedelsernas dag. Jack hade så långt han förmådde utfört alla Harolds önskningar. Hans bössa, hans kläder och hans kappsäck voro färdiga.

Jack hade en rapport att aflägga, då de blefvo ensamma.

"Harry, jag vet ett godt tillfälle för dig", sade han. "Här har varit en man, som i lördags begaf sig åstad till Kolorado. Han sade, att han kunde ha användning för dig, men naturligtvis måste jag säga honom, att du inte kunde ge dig af förrän efter några dagar. Han kan ännu inte ha hunnit fram till Roseville. Jag skall säga dig, hvad du skall göra. Res på tåget till Roseville — du skall få pängar till biljetten af mig — och så sluter du dig till honom, då han passerar staden. Hans namn är Pratt. Det kan ju hända, att han redan fått en medhjälpare nu, men i alla fall så måste du komma härifrån. Men han tar dig inte, om han får veta, att du har varit i fängelse."

"Tänker inte du följa med?" frågade Harold skarpt.

Jack såg orolig ut.

"Inte nu", svarade han. "Ser du, Harry, jag vill sluta skolan först — jag har så litet igen. Det går inte för mig att upphöra nu. Jag stannar kvar här till hösten. Men jag kommer till farbror Johns ställe på samma gång som du."

Harold yttrade ingenting vidare, men hans ansikte såg dystert ut af missräkningen. Emellertid beslöt han att följa Jacks plan, och efter middagen följde han Jack till dennes hem, sedan han tagit afsked af föräldrarne och systern.

Det var med lätt hjärta den unge mannen vände sitt föräldrahem ryggen, och han talade muntert med sin vän om sina framtidsplaner.

"Jag längtar att komma dit, där det inte finns några inhägnader", utbrast han. "Säg mig, hade mr Pratt några extra hästar?"

"Ungefär ett dussin. Hans flicka dref boskapen, men han sade —"

"Hans flicka? Hvad för en flicka?"

"Å, en riktig vildkatta, som tuggar gummi och svär."

Harold rynkade pannan.

"Jag tycker inte om den flickan. Hon kan hafva hört någonting om mig, och det kunde blifva svårt nog för mig."

"Var inte rädd du", tröstade Jack. "Pratts äro inte sådant folk som läser tidningar, och här voro de inte mer än en enda dag."

Sedan Harold tagit ett hjärtligt afsked af Jacks föräldrar, fortsatte de båda ynglingarne sin färd till stationen. Det började skymma på, och då de nådde sitt mål hade mörkret redan inbrutit.

Jack lämnade här så mycket pängar han ägde åt Harold. Denne mottog dem sägande:

"Godt, gamle vän — du skall få de här tillbaka med ränta. Jag behöfver dem nu, men om sex månader behöfver jag dem inte längre."

Därefter togo de bägge vännerna afsked af hvarandra; båda voro djupt rörda — Harold mera än han vågade visa. Och Jack grät som om hans hjärta skulle brista, då han ensam återvände hem i mörkret.

(Forts.)

Det största.

Kärlek gör det bundna fritt,
löser bojor af;
kärlek gör det trånga vidt
som det vida haf.

Kärlek gör det tunga lätt
som ett rosenblad;
kärlek gör det skefva rätt
och den sorgsne glad.

Kärlek gör det mörka ljust
och det dunkla klart;
kärlek byter ve i lust,
tröstar underbart.

Kärlek gör ock armod rikt,
rikedom till mull;
kärleken är intet likt,
köpes ej för guld.

Kärlek sträfvar ej för lön,
gör för intet allt;
kärlek gör vid minsta bön
mer än man befallt.

Kärlek gör förlust till vinst,
tager ej, men ger;
kärlek gör det, som är minst,
till det, som är mer.

Kärlek, kärlek är ju störst
utaf allting här;
o, så lär att älska först
af allt hvad du lär!

E. R.

Det sista utfallet från Paris:

den 19 januari 1871.

Nyårsdagen år 1871 ingick mörk och dyster för Frankrike. Tvänne hela franska arméer voro fångar i Tyskland. Den preussiska flaggan svajade öfver Metz och Strassburg. Tyskarne höllo på att belägra Paris — de hade inneslutit staden dock bland dess härförare några, hvilka hoppades, att bladet skulle vända sig ännu i elfte timmen. Men deras förhoppningar skulle snart grusas. Frankrike hade börjat kriget; det skulle också få tömma krigets bittra kalk till dräggen.

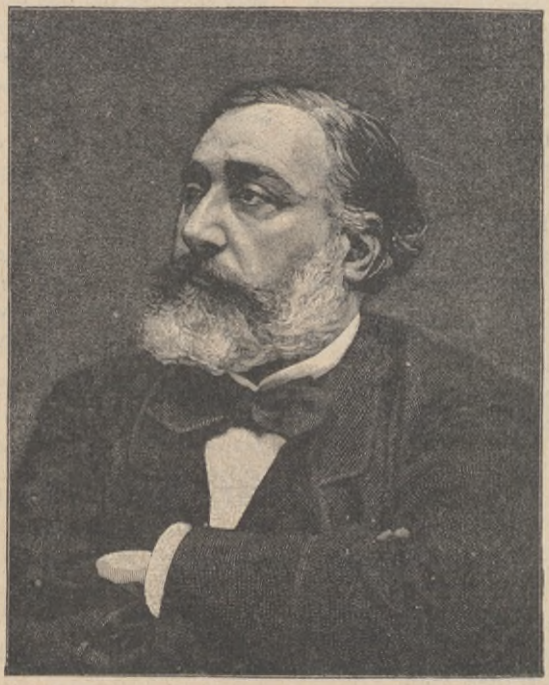

Léon Gambetta, f. 1838, d. 1882.

inom en ring af järn, hvilken det hittills visat sig omöjligt att genombryta. Arméerna i provinserna — Faidherbes i norr och Chanzys vid Loire — hade trots all sin tapperhet lidit upprepade nederlag. Faidherbe hade förlorat Amiens; Chanzy hade blifvit tvingad att öfvergifva Orléans.

Och dock trängde ännu en hoppets stråle genom mörkret. Under det att de fleste af Frankrikes försvarare endast kämpade med förtviflans mod, fanns det

Efter Strassburgs kapitulation — den 28 september 1870 — skyndade general von Werder i spetsen för 14:de tyska kåren att fullborda eröfringen af Elsass. I slutet af året var Belfort den enda plats i Elsass, öfver hvilken trikoloren ännu svajade. Den belägrades af tyskarne, men försvarade sig hårdnackadt. Gambetta, som efter Napoleon III:s fall styrde med en diktators makt och var feberaktigt verksam för att skapa nya arméer, sände till Belforts undsättning den sprängda

Fransmännen stormade fram med fällda bajonetter.

Loire-arméens högra flygel under general Bourbaki, som dock besegrades af general von Werder i det blodiga slaget vid Montbéliard (äfven kalladt slaget vid Lisaine) den 15—17 januari 1871. Därmed var striden afgjord på denna del af krigsskådeplatsen, fast Belfort höll sig ännu en månad. Det gaf sig nämligen den 18 februari, hvarefter fred snart slöts mellan Frankrike och Tyskland (den 10 maj 1871 i Frankfurt am Main).

I det belägrade Paris närmade sig ställningen i medlet af januari förtviflåns yttersta gräns. Folket saknade både lifsmedel och bränsle, och det fruktansvärda bombardemanget af den olyckliga staden pågick oafbrutet. Det fanns endast ett sätt att undgå kapitulation eller den öfverhängande hungersnöden: ett lyckadt utfall. Ehuru med föga hopp om framgång hade de militära myndigheterna beslutat, att ett sådant skulle företagas den 19 januari.

Uppgiften att marschera ut från den belägrade staden föll på trenne armékårer, bildande en styrka af mer än 100,000 man och bestående af linjetrupper samt trupper af mobil- och nationalgardena med understöd af 300 kanoner. Befälhafvare för de respektiva truppafdelningarna voro generalerna Vinoy,[1] Carré de Bellemare och Ducrot. Öfverbefälhafvare var guvernören i Paris, general Trochu.[2]

Versailles var den punkt, mot hvilken anfallet skulle riktas. Vinoy anförde vänstra flygeln, som skulle kastas fram mot Montretout och St. Cloudskogen. Det var af största betydelse för fransmännen att återtaga Montretout, hvarifrån St. Cloudskogen och stora vägen till Versailles kunde bestrykas och de tyska batterierna i Meudon kringgås. Anfallsstyrkans center under de Bellemare skulle utgå från Courbevoie och riktas mot östra delen af La Bergerie midt emot Garches. Högra flygeln skulle operera mot den skogklädda höjden väster om Buzenvals park, angripa Longboyau och om möjligt framtränga till stuterigården Lupin framför Celle St Cloud och vänster om Garches.

Anfallet skulle äga rum klockan sex på morgonen, men blef af åtskilliga orsaker fördröjdt flere timmar. Klockan elfva hade Vinoys trupper tagit Montretouts höjder i besittning utan någon större svårighet. Fienden, som togs med öfverrumpling, måste vika för öfvermakten.

Under tiden marscherade centern utan motstånd ned för Mont Valériens sluttning, tills den nådde gården Fouilleuse, hvarest framryckandet häjdades af en förödande gevärseld. Tvänne gånger måste kolonnen falla tillbaka, men tredje gången stormade den fram med fällda bajonetter och eröfrade positionen.

Ducrot med högra flygeln hade mindre framgång. Trots upprepade heta strider kunde han icke vinna någon terräng från fienden.

Vid tvåtiden på eftermiddagen hade preussarne fått förstärkningar både i trupper och artilleri. Under ett par timmar rasade nu en fruktansvärd kanonduell, i hvilken fransmännen kommo till korta, hufvudsakligen genom tyskarnes kraftiga batteri i Garches.

Vid fyratiden gjorde tyskarne ett våldsamt anfall på fransmännens center och vänstra flygel och drefvo dem tillbaka. Visserligen återvände fransmännen ännu en gång till fronten, men då natten nalkades och artilleriets framryckande var förenadt med stora svårigheter, måste de draga sig tillbaka utom åtkomst för ett nytt fientligt anfall. Vid half sju-tiden öfvergafs Montretout, och fransmännen, som voro uttröttade af många timmars marscher och strider, måste retirera till Mont Valériens löpgrafvar eller inom Paris' murar.

Utfallet, hvilket icke haft den minsta utsikt att genomtränga belägringslinjerna, hade uppenbart misslyckats. Utrymmandet af Montretout hade skett så brådstörtadt, att 300 man af mobilgardet hade

[1] Född 1803, död 1880. Porträtt i "Magasinet", 1900, sid. 1088.
[2] Född 1815, död 1896. Porträtt i "Magasinet", 1900, sid. 1086.

blifvit kvarglömda där; de tillfångatogos helt lugnt af preussarne.

* * *

Det sista försöket hade misslyckats — allt hopp var nu ute. Man hade ingen hjälp att vänta från provinserna. Ungefär en vecka senare måste det arma Paris böja sig för den järnhårda nödvändigheten och underkasta sig de förödmjukande kapitulationsvillkoren för att rädda sina uttröttade och utsvultna invånare från den öfverhängande hungersdöden.

Paris gaf sig åt fienden den 28 januari 1871. Forten öfverlämnades åt tyskarne; garnisonen, med undantag af nationalgardet, blef krigsfångar, och staden måste betala en krigskontribution af 200,000,000 francs. Och genom freden i Frankfurt några månader senare måste Frankrike afstå Elsass — utom fästningen Belfort, som dock hölls besatt af tyskarne till sommaren 1873, då krigsskadeersättningen till fullo gäldats — och tyska Lothringen till det nybildade tyska riket samt i krigsomkostnader betala 5 milliarder (5,000,000,000) francs.

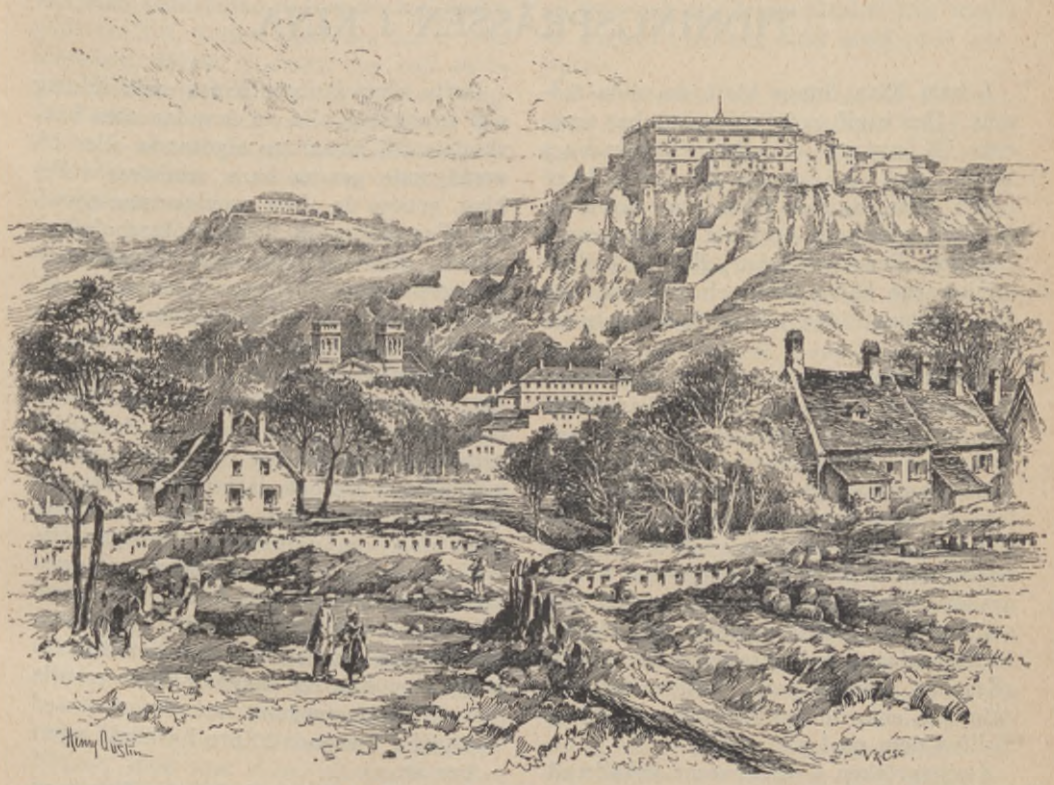

Belfort, stad och fästning i öfre Elsass.

TIDNINGSPRÄSSEN I KINA.

I hela Kina finnes blott en enda tidning. Den utgifves i Peking och har namnet "King-paou eller "Budskap från det käjserliga residenset". Den utgifves i bokform, och dess innehåll påminner föga om tidningarna i Europa. Regeringsrådet i Kina, i hvilket ministrarne hafva säte och stämma, har sina sammanträden i käjserliga palatset i Peking.

Hvarje morgon uppspikas å en anslagstafla i en af palatsets öppna salar utförliga redogörelser öfver de käjserliga besluten och förhandlingarna vid föregående aftons sammanträde. En fullständig upplaga af dessa redogörelser är det som utgör regeringens årsböcker eller årsberättelser, hvilka skola lämna material till kinesiska rikets historia. Alla ämbetsverk och domstolar måste dagligen låta afskrifva de anslagna redogörelserna för alla de offentliga ärenden, som varit under rådplägning, enär de äro förpliktigade att införlifva dem med sina arkiv.

Ämbetsverken i provinserna erhålla afskrifterna genom särskilda postbud, dem de endast för detta ändamål måste hålla i hufvudstaden. Men på det att rikets hela befolkning måtte erhålla kännedom om ställningar och förhållanden i riket, aftryckas med höga vederbörandes tillåtelse de offentliggjorda handlingarna utan att ett enda ord förändras eller en artikel uteslutes.

Detta aftryck utgör Kinas enda tidning och innehåller alla de ärenden som hänskjutits till käjsarens afgörande eller öfvervägande genom hans ministrar i Peking, genom de olika provinsernas styrelser eller genom de militära öfverbefälhafvarne. Ämbetsutnämningar, upphöjelser i högre stånd, tänkespråk, straffdomar, rapporter från de skilda ämbetsverken äro ständigt de ämnen, som utgöra tidningens hufvudsakliga innehåll. De anmälningar om viktigare tilldragelser, som de käjserliga officerarne göra, bringas äfvenledes genom denna tidning till allmänhetens kännedom. Då och då innehåller rapporterna från landsorten mycket intressanta berättelser om underbara naturfenomen.

Tidningen kan erhållas genom prenumeration antingen för helt år eller obestämd tid ; i senare fallet upphör den att tillställas prenumeranten, så snart han tillkännager, att han ej längre önskar erhålla den. Prenumerationspriset är en tael — ungefär 7 kronor 50 öre i svenskt mynt — per år.

De som bo i Peking hafva den förmånen framför prenumeranterna i Kinas öfriga landsändar, att de erhålla tidningen på en viss timme hvarje dag. I Kina finnes, såsom vi veta, ej något regelbundet postväsen, hvarför prenumeranterna i landsorten ej erhålla sin tidning förrän den redan är ganska gammal.

För hemmet och familjen.

Blommor hela året om.

Det är en mycket allmänt utbredd åsikt, att blommor äro en lyx, som endast rikt folk eller åtminstone endast de, som hafva godt om tid, kunna bestå sig med. Att blommor, därest vi draga upp och sköta dem själfva, ej kunna kosta mycket pängar, förstår hvar och en; däremot är det svårare att öfvertyga husmödrarne, att blomsterskötsel ej behöfver vara något tidsödande arbete.

Den, som skrifver dessa rader, ägnar sina blommor femton à tjugu minuter dagligen och anser sig rikligen vedergälld härför, då hon året rundt har friska blommor i sitt hem. Ett hem utan blommor förefaller den, som vant sig vid och älskar blommor, dystert och ödsligt. Men den, som har mycket att göra, vilja vi råda att ej odla för många olika slags blommor. Det faller sig nämligen lättare att endast hafva några sorter, enär man alltid måste lära sig förstå, hvad de olika blommorna fordra för att trifvas och frodas, innan man lyckas med dem. De äro som barn, hvart och ett slag måste fostras efter sin natur, och vi för vår del tvifla på, att konsten att sköta blommor kan inläras annat än genom praktik. Vi hafva haft hjälp af så kallade trädgårdsböcker, men den egna iakttagelsen har dock alltid varit hufvudsaken.

Våra blommor utgöras af hufvudsakligen följande sorter: rosor, astrar, resedor, krysantemum, cyklamen, hyacinter, liljor och fuksior.

Rosorna hafva vi köpt som sticklingar för några öre stycket, och då de blifvit två år gamla, hafva de blommat fram på våren. De fordra en något lerblandad jordmån och behöfva ej omplanteras hvarje år. Under hvilotiden vattnas de sparsamt.

Astrar och resedor uppdraga vi medels frösådd i början af maj, då de äro färdiga att blomma i början af september; resedorna något förr. Den som önskar blommande reseda under hela förvintern kan så frön och uppdraga plantor tills medio af augusti; senare sådd misslyckas vanligtvis.

Den numera så moderna krysantemumen är en mycket lätt odlad växt. Vi hafva förskaffat oss våra på följande sätt: Vi inköpte två blommande exemplar af de sorter vi önskade, och sedan de blommat ut, skuro vi af stänglarne ända nere vid jorden. Därefter ställde vi ut dem i ett kyligt rum och vattnade dem endast en gång i veckan. Fram i mars hade de skjutit upp rotskott, hvilka vi frånskilde och omplanterade i krukor. De tillväxte hastigt, och vi hade redan nästa höst en riklig mängd utsökt vackra blommande exemplar.

Cyklamen uppdraga vi äfvenledes själfva medels frösådd, men vi anse odlingen af dessa så förtjusande och — när de lyckas — tacksamma växter för det arbete, som fordrar största tålamodet. När vi så fröna i mars det ena året, erhålla vi nämligen ej blommande exemplar förr än hösten året efter. Dock blommar samma exemplar sedan flere år å rad och behöfver ej ens hvarje år omplanteras utan endast påfyllas ett lager ny jord, sedan det öfversta jordlagret i krukan borttagits. Cyklamen fordrar sandblandad löfjord och får ej vattnas för mycket. Vi hafva haft cyklamen, som blommat under mera än två månader.

Att hyacinter äro synnerligen lämpliga för odling i boningsrum behöfver knappt omtalas. Däremot tro vi, att om konsten att odla eller drifva hyacinter, såsom det måhända lämpligare borde heta, vore allmännare känd, skulle älskare af dessa välluktande blommor själfva uppdraga sina hyacinter i stället för att köpa dem af trädgårdsmästare.

Vi köpa redan i augusti det antal hya-

cintlökar vi önska och dela dem i tre eller fyra klasser, för att de ej alla skola blomma på en gång. Redan i slutet af augusti eller början af september plantera vi de första i krukor med fet, lös, sandblandad jord. Underst i krukan lägga vi ett hvarf träkol. Krukorna ställas i en mörk, sval garderob och vattnas rikligt en eller ett par gånger i veckan. Det är ganska viktigt, att de hållas vid jämn fuktighet, men de få ej hållas för sura. Efter ett par månader hafva lökarne fyllt krukorna med sina rötter, och så snart rötterna sticka fram genom hålet i krukans botten, flytta vi in krukorna i varmt rum. Tills blomstängeln framskjutit, pläga vi hafva krukorna täckta med små strutar af mörkt papper, dock är detta ej alldeles nödvändigt.

Rästen af vårt hyacintlöksförråd inplantera vi alldeles på samma sätt som de första lökarne, men med tre veckors mellanrum mellan hvarje klass. På detta sätt kunna vi utan nämnvärd kostnad bestå oss med blommande hyacinter från början af januari till slutet af april.

Lökarne kunna fås att blomma under flere år, därest de öfver sommaren förvaras i en låda sand i källaren.

Af liljor är den stora hvita med skära punkter vår synnerliga gunstling. Liljelökarne inplanteras alldeles som hyacintlökarne, men jorden bör ej helt och hållet täcka löken, utan dess öfre del bör vara fri. Liljorna vattnas i början mycket sparsamt, och vattnet bör hällas försiktigt vid kanten af krukan, enär löken ej far väl af att komma i beröring därmed. Sedan de börjat växa och uppskjuta blomstänglar, tagas de in och ställas på en ljus och solig plats samt vattnas tämligen rikligt.

De behöfva ej omplanteras oftare än hvartannat eller hvart tredje år. Då de blommat ut skäras stänglarne af, och växten ställes ut i en mörk garderob eller annan sval plats och vattnas ett par gånger i månaden, så att rötterna ej må torka. Då de visa tecken att växa, tagas de åter in i rummet och behandlas som första gången. De år då de ej omplanteras bör det öfversta jordlagret i krukorna borttagas och ersättas med ny kraftig jord.

Obs! Då liljorna tagas in, böra krukorna fyllas med jord, så att den helt täcker lökarne.

Fuksior äro synnerligen lätta att odla och sköta. Vi hafva uppdragit våra med sticklingar, som vi satte i ett glas vatten, där de snart började slå ut rötter, hvarefter vi planterade dem i krukor. Under sensommaren och hösten blomma de rikligt, hvarefter de fälla bladen och hvila tills frampå våren.

Under hvilotiden ställa vi dem likasom de andra utblommade krukväxterna i en garderob och vattna dem endast så mycket, att rötterna ej torka.

Vi bruka hafva blomkrukorna till de blommande växterna stående utan fat på små träställningar i fönstren. Under ställningarne ställa vi däremot ett fat under hvarje kruka. Härmed vinnes den dubbla fördelen, att det öfverflödiga vattnet från krukorna rinner ned på faten, samt att afdunstningen från de vattenfyllda faten håller luften i någon grad fuktig, hvilket i de flesta fall mycket bidrager till växternas trefnad.

Den, som genom att själf draga upp blommorna erhåller dem till billigt pris, vinner äfven den förmånen, att kunna bestå sig med många flere, än om han skulle köpa dem. En hel grupp rosor, astrar, resedor, krysantemum, liljor eller hyacinter förlänar åt hemmet en viss festlig prägel, och ett blomsterfönster med ett tiotal blommande cyklamen är en obeskrifligt täck anblick.

Vi hafva med denna lilla uppsats ingalunda velat påstå, att de häri omnämda växterna äro de absolut bästa och lättast odlade; utan vi hafva blott velat säga, att vi själfva lärt oss odla dessa växter, att de utan nämnvärd kostnad — ett par eller allra högst tre kronor om året — och tidspillan skänka oss blommor året rundt, hvarför det skulle glädja oss, om någon eller några af tidskriftens läsare kunde draga nytta af våra rön i fråga om blomsterodling.

Tidsfördrif och tankeöfningar.

Nya pristäflingar.

Med det nya årets ingång har *Sol, Illustreradt 25-öres Magasin*, anordnat **två nya pristäflingar**, dels en **Namntäflan**, dels ock en **Prenumerationstäflan**. Angående täflingsvillkoren och prisens beskaffenhet m. m. hänvisas de af täflingarna intresserade dels till omslagets innersidor, dels ock till *Anmälan* i första häftet.

Pristäflingen för tankeöfningsuppgifter.

Enligt hvad vi i n:r 23, 1900, meddelade, framflyttas tiden för täflingens utgång till **den 15 januari 1901.** De bidrag, vi redan emottagit, *deltaga naturligtvis i täflingen*. Prisen äro också, såsom våra läsare torde uppmärksamma, betydligt *höjda*, i det de nu utgöras af:

1:a priset: Ett inbundet ex. af »Dred», af Harriet Beecher Stowe, boklådspris 8 kr., samt **15 kr. kontant.**

2:a priset: Ett inbundet ex. af »Den siste Mohikanen», af Cooper, boklådspris 7 kr., samt **10 kr. kontant.**

3:e priset: Ett inbundet ex. af »Etidorhpa», af John Uri Lloyd, boklådspris kr. 6: 50, samt **5 kr. kontant.**

4:e priset: Ett inbundet ex. af »Vägen till hälsa och ett lyckligt lif», boklådspris 4 kr., samt **3 kr. kontant.**

De täflande uppgifterna, som naturligtvis måste vara *original*, d. v. s. författade af de täflande själfva och icke förut i tryck använda, böra vara insända, jämte lösningar, till *Sol, Illustreradt 25-öres Magasin, Centralpalatset 28, Stockholm*, senast till ofvannämda dag, *den 15 januari 1901.*

Prisens fördelning bestämmes efter uppgifternas antal och godhet. Den, som insändt de flesta goda och användbara uppgifter, erhåller *första priset*, den därnäst *andra priset*, o. s. v. Utgången af täflingen tillkännagifves i tidskriftens n:r 3, som utkommer den 1 februari 1901. Redaktionen förbehåller sig emellertid att få använda äfven sådana insända uppgifter, hvilka icke blifvit prisbelönta.

Aritmogryf.

Hufvudordets bokstäfver betecknas med siffror i den ordning de intaga i ordet från vänster till höger: 1, 2, 3 o. s. v. *Småorden* bildas af bokstäfver, som återfinnas i hufvudordet, och deras sammansättning angifves med motsvarande siffror. Om t. ex. *Kork* är hufvudordet, så betecknas detta med siffrorna 1, 2, 3, 4; däraf fås småorden *ro*, som angifves med siffrorna 3, 2, samt *ok*, som angifves med siffrorna 2, 1 (eller 2, 4).

Hufvudordet är: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 = en badort i Sverige. Däraf fås småorden:

1, 2, 3, 4 = en krydda.
2, 4, 3, 9, 5 = en geografisk hjälpreda.
4, 7, 1 = en ung kvinna.
6, 2 och 12, 11, 6 = två motsatta ord.
5, 6, 7, 8, 2, 10 = något uppfriskande under sommaren.
8, 9, 10, 11, 12 = ett rike i Europa.
1, 11, 10, 2, 12 = fransk stad.

Stegegåta.

Till vänster och till höger:
Två djur, som höra till däggdjurens klass.

Första pinnen:
Ett län plär bestå utaf flera.

Andra:
De än äro satta i fiss, än i ass.

Tredje:
En stjärnhimmelskunnig, med mera.

Fjärde:
Ett uttrycksfullt ord, som i svenskan vi ha, som icke är godt öfversätta.

Femte:
Ett nöje, som sommartid är ganska bra.

Sjätte:
En forndikt, ej just af de lätta.

Sjunde:
En art, visst ej vacker, bland skinnfiskars tal, dock god, om man blott vet den laga.

Åttonde:
Ett slag utaf boning i nordanbygd sval,
där från plats och till plats man plär draga.

De åtta orden bilda *pinnarne* i stegen. Begynnelsebokstäfverna, lästa uppifrån och ned, bilda ordet »*till vänster*», och slutbokstäfverna, lästa på samma sätt, ordet »*till höger*».

Charader.

1.

Mitt första, fast det svart som mörkret är,
Gör klart hvad eljes icke kom i dagen.
Mitt andra hjorten som en prydnad bär.
Gör ej som friarn gjorde häromdagen,
Då han mitt hela hällde på det bref,
Som länge krusadt, äntligt färdigt blef.

2.

Mitt första är ett nyttigt mineral,
som förekommer uti tusental.
Om ni ett godt *mitt andra* har,
ni säkert människorna tar.
Förstår ni sedan så *mitt tredje*
som där ni ställts, med verklig glädje
man tager mot *mitt omvändt fjärde*,
om ock ej stort är karaktärens värde.
Mitt hela är en skicklig yrkesman,
som gången för oss alla lätta kan.

3.

Om det ej skett, hvars minne gör mitt första
Så funnes ej mitt andra, ej det största,
Som världen haft och har, som ej går ner.
En sinnebild däraf man i mitt hela ser,
Som äfven i den koja lyser,
Där modern hungrar, barnet fryser.

Lösningar af tankeöfningarna i n:o 1:

Urgåtan:

Hufvudordet är *Brödrafolken*, hvaraf fås småorden: röd, döf, ar, Olof, Lena, bok.

Omkastningsgåtan:

Bättre fly än illa fäkta.

Rebusen:

Båt på vågen.

Schack-Uppgiften n:r 13:

1. D h 3 — h 7, e 7 — e 6;
2. D h 7 × b 7, likgiltigt;
3. T × e 6 eller T — c 5, matt.
1. —, K — d 5;
2. D h 7 × e 7, etc.

Charaderna:

1. Synål. — 2. Ömhet. — 3. Jullof.

Afdelning för Frågor och svar.

(**Frågor,** som icke äro af annonsnatur, få af våra läsare framställas rörande allehanda ämnen, i hvilka en upplysning af ett eller annat slag önskas. Frågorna numreras af *redaktionen* och införas i tidskriften i den ordning de inkommit. **Svar,** hvilka också väntas ingå från tidskriftens läsekrets, förses af *insändaren* med *motsvarande frågas nummer*. Så väl frågor som svar skrifvas på endast en sida af papperet och adresseras: *Sol, Illustreradt 25-öres Magasin, Centralpalatset 28, Stockholm.*)

Frågor.

N:r 108. — Hur skall man få sin hustru att låta bli att röka? *Villrådig.*

N:r 109. — Undertecknad har i en tidning, som för öfrigt helt vänligt anmälde »Sol», sett en ganska bestämd anmärkning mot, att »Sol» intager så många krigshistorier och krigsbilder. Anmälaren tyckte till och med, att sådana hälst borde vara »alldeles uteslutna» ur tidskriften, samt att man nu knappast kunde våga låta tidskriften ligga framme af fruktan för, att *barn* kunde få se de där krigshistorierna. Skulle någon annan af »Sols» läsare — eller kanske redaktionen själf? — vilja uttala sin tanke i denna sak, hvilken säkert är af intresse för många fredsvänner, liksom den är det för en *Uppriktig fredsvän.*

N:r 110. — När och af hvad anledning uppkom det mycket använda latinska uttrycket »Sic transit gloria mundi!»?

Kuriositetssamlare.

N:r 111. — Kan man uppföda en katt utan köttmat? *Kattälskare.*

Svar.

N:r 103. — Det lär vara ett faktum, att den fula *svordomsvanan* icke förekommer så allmänt och så ofta i något annat land som i vårt kära fädernesland. Men att däraf sluta — såsom en och annan utländing af en lätt förklarlig idéförbindelse gjort — att namnet Sverige (eller Sverge, såsom det också skrifves af vissa nystafvare) skulle komma af verbet *svärja*, är väl ändå förhastadt. Sveriges namn kommer af det gamla Svealand, Sveavälde, Svithiod = Svearnes rike eller *Sverike*, såsom man skref det ännu i sextonde århundradet. Däraf har sedan formen Sverige, Sverge utbildats. — Norge kommer af fornnordiska *Noregr*, af *Nord-vegr*, det vill säga »norra vägen».

Anrik.

Göteborg. Göteborgs Handelstidnings Aktiebolags Boktryckeri 1901.

SOL ILLUSTRERADT 25-ÖRES MAGASIN

N:r 3. Årg. 3.

UTGIFVARE:
TORSTEN HEDLUND.

Eftertryck utan angifvande af källan förbjudes.

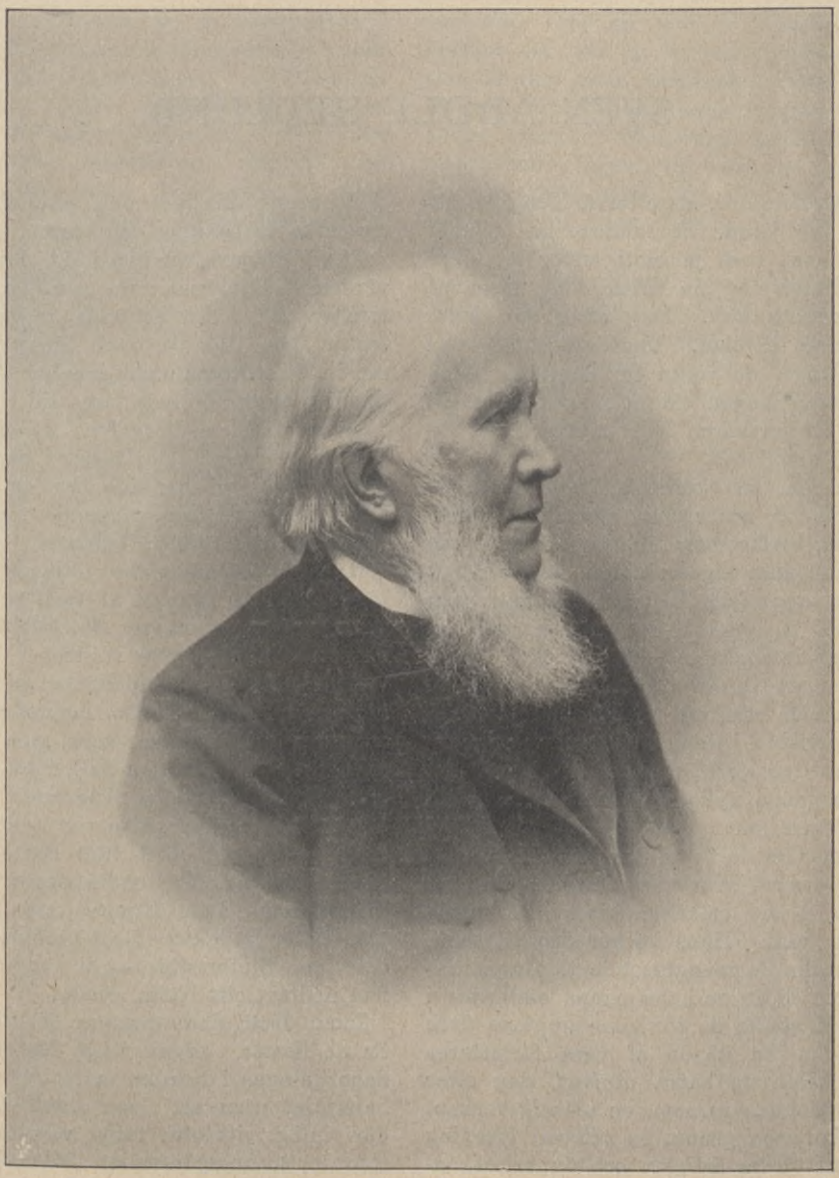

SVEN ADOLF HEDLUND

SVEN ADOLF HEDLUND.

Schillers ord, att eftervärlden icke flätar lagrar åt skådespelaren, enär hans verk ju blott lefver för stunden, hafva nog sin tillämpning äfven på publicistens kall. Dag efter dag fogar han blad till blad. Men dessa blad lefva icke länge, de verka för stunden, glömmas efter någon tid och existera sedan blott för forskaren i de politiska och litterära annalerna.

Men om än tidningsmannens yrke så till vida är otacksamt, som hans skriftställeri, hvilket ofta till både kvalitet och kvantitet kan väga vida mer än bokförfattarens, dock icke "lefver" lika länge som dennes, så verkar det till gengäld så mycket intensivare i ögonblicket. Och genom att direkt påverka mängden af läsare vida starkare än boken, lefver tidningsartikeln i det den uträttat långt efter det den själf är glömd.

Den gamle nyligen hädangångne publicist, hvars namn läses öfver dessa rader, lade mer än de fleste pännans män i vårt land — och i hvarje fall längre än någon annan — sin mäktiga kraft in i publicistens värf. Hans böcker äro få, men, skulle alla de mångtusende tidningsartiklar som flutit ur hans pänna ombrytas i bok, då skulle de för visso upptaga flere bokhyllor än någon af våra författares verk. Och de hafva utöfvat, dag efter dag årtionden igenom, en mäktig verkan, åstadkommen genom en sällsynt förening af karaktärens ärlighet och öppenhet, intelligensens liffullhet och smidighet, intressenas omfattning och värme.

På ön Eldgarn var han född, den gamle vördade tidningspatriark, som den 16 september 1900 i sitt åttionde år lade sina trötta ögon tillhopa; och första stafvelsen i födelseortens namn innebar ett egendomligt omen för hela hans lif. Eld var i hans väsen, ej förgäfves nämdes han "den unge fyren", eld lågade i hans mandoms bragd, eld flämtade ännu på sistone i hans allt svagare brinnande men dock stundom upplågande lifsflamma.

Hans lefnadsdata äro följande: Han föddes den 24 februari år 1821, son af en landtbrukare, genomgick Stockholms Gymnasium och blef 1839 student i Upsala, vistades tidtals på konditioner, aflade 1845 filosofie kandidatexamen, inskref sig 1847 i flere af hufvudstadens verk, men ägnade sig snart åt publicistens kall, först i "Hermoder", så i "Dagligt Allehanda", hvars brefskrifvare i Paris han var under revolutionsåret 1848, blef 1849 redaktör för Örebro tidning, 1851 medarbetare i Aftonbladet under Lars Hiertas sista tid och 1852 hufvudredaktör för Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning, i hvars spalter han nedlagt sitt bästa arbete.

Inom dessa data rymmes ett lif rikare än de flestes. Ingen fråga har stått på dagordningen i Norden under det senaste halfseklet utan att Sven Adolf Hedlund däri inlagt sitt ofta tungt vägande ord: representationsspörsmålet, frihandel eller

protektionism, härordningsfrågan, skolfrågan, arbetarefrågorna, ståthållarefrågan, striden om det absoluta vetot, om egen norsk utrikesminister och konsulatväsendet, skandinavismens olika former, utrikespolitiken 1855, 1864, 1870; finansspörsmål af olika art — i alla har han tagit del. Ofta gingo böljorna högt och det kräfdes hela S. A. Hedlunds friska humör och osvikliga optimism att ej kasta yxan i sjön. Hårdast var kanske striden under fransk-tyska krigets dagar, då Hedlunds och hans trofaste medarbetare och vän Viktor Rydbergs sympatier i strid mot den allmänna opinionen i Sverige voro på den tyska sidan och Handelstidningen nästan lystes i bann. Händelserna gåfvo honom här som ofta rätt.

Men Hedlund var ej blott en liffull, varmhjärtad och mångsidigt intresserad tidningsman, för hvilken intet mänskligt var främmande, han var ock själf aktiv politiker (1867—69 i Andra kammaren, 1875—76 i Första, 1879—83 i Andra, 1886—89 åter i Första), därvid han längsta tiden tillhörde det odelade landtmannapartiets falang och med stor slagfärdighet deltog i debatten; han var tillika en framstående kommunalman, hvilken har en väsentlig andel i den mäktiga utveckling, som Göteborg nått under 1800-talets senare hälft. Så kunde det ock sägas i det upprop att hedra hans minne som utfärdades inom Göteborg, att af all hans mångsidiga lefnadsgärning hans verksamhet inom det samhälle, där han alltifrån sin mannaålder fann sitt hem, lämnat djupast spår efter sig, och att i mångt och mycket han var en lefvande personifikation af den goda allmänanda, som från nittonde seklets midt kännetecknat Göteborgs samhälle. Med varm nitälskan och uppoffrande oegennytta verkade han för att det skulle varda ett mönstersamhälle och lefva ett i inre lika väl som i yttre måtto rikt lif.

Nu har han nedlagt sina vapen och sin blanka sköld. Men hans namn skall minnas såsom ett af de främste af alla tiders svenske tidningsmäns ej blott i begåfningens vidd utan ock i hjärtelagets värme och sinnelagets ärlighet. Det fria ordet var hos honom — äfven när han misstog sig — buret af en sällsynt ädel håg. Det är hans bästa eftermäle.

KARL WARBURG.

VISINGSÖ,

dess naturhistoria och minnen.

Af **J. Karling.**

II.

(2) **Ströftåg på Visingsö.**

Då vi beträdt stranden vid dessa båthus, beundra vi den gångbana af plana, regelbundna sandstensplattor, hvilken naturen själf danat; och vandra vi på denna

Fig. 3. Strandparti vid båthusen.

trottoar omkring hundra steg åt söder, komma vi dit, där ynglingarne på vidstående bild (Fig. 3) befinna sig.

Här finna vi en skålformig urhålkning i den omkring fem meter höga backsluttningen, och midt för denna urhålkning åt öster ligger en stor sten; båda äro rester efter en förhistorisk helig plats, som än i dag kallas för "Disargropen". Att den är äldre än "Disarsalen" vid gamla Upsala är fullkomligt visst.

Å bilden — Fig. 3 — se vi båthusen och där framom en utskjutande del af ekplanteringarna samt längst bort öfver sjön en svag strimma af bärgen öster om Vättern.

Enligt löfte af ägarne att få låna ett par båtar, draga vi ut dessa och stiga ombord fem å sju i hvarje samt ro förbi de af hagtorn och slån kantade stränderna med sina i sjön utskjutande skifferskoningar, förbi det idylliskt belägna Nedergården, och komma så till Stigby notställe, hvarest byamännen efter dagsarbetets slut ägna en del af natten åt fiske. Vi kunna ju föreställa oss, att vi en stilla sommarnatt, då månstrålarne bygga silfverbryggan öfver sjön, aflägga ett besök hos dessa okonstlade och redbara arbetare; — att göra det är både stämningsfullt och lärorikt.

I den mån vi nu färdas framåt börjar bärggrunden höja sig, och egendomliga grottor synas i stranden, grottor, hvilka uppkommit genom sprickor i bärget i förening med de lösare bärgarternas vittring.

Nu passera vi de så kallade ölinorna med sina planteringar af olika trädslag, och skulle jag gärna däruppe vilja visa en synnerligen vacker park af endast lärkträd (P i n u s l a r i x), men det förorsakar för mycket besvär att landstiga här; de, som vilja bese den, kunna gå dit under det vi rasta vid "hästakyrkogården" eller stenbrottet; — hvilketdera namnet vi skola anse för det rättare, därom må en hvar själf döma efter följande upplysningar.

Ordet "hästa" är en förvrängning af det isländska ordet "hate", som betyder jätte, och skulle stället i så fall vara grafplats för en eller flere jättar. Skulle det åter hafva varit ett stenbrott, hvarifrån byggnadsmaterial hämtats till uppförandet af kyrkan och Visingsborgs slott under 1600-talet, så har sandstenen härifrån antagligen ej varit fullgod, ty enligt gamla handlingar fick grefve Per Brahe tillstånd att för dessa byggnader hämta sandsten från Alvastra klostergård. Låtom oss i hvilket fall som hälst bese stället.

Platsen liknar en amfiteater med upphöjd scen, allt beklädt med fint gräs och åtskilliga enbuskar. I bärgväggen vid si-

dan se vi två lager af sandsten af en half meters mäktighet hvartdera, och om vi bryta loss en skärfva, så synes ytterkanten bära spår efter någon fin förstenad massa.

Vi fortsätta nu mot söder för att finna, att klippformationerna blifva allt mera storslagna och egendomliga. Här bifogas ett par bilder — Fig. 4 och 5 — från den så kallade "predikstolen" med sina grottor och fristående pelare. Den ena fotografien — Fig. 4 — är tagen inifrån grottan utåt och visar den fristående pelaren med sina två silhuetter — och dessutom författaren själf i sin båt. Den andra fotografien — Fig. 5 — är tagen från samma plats i båten, men inåt grottan samt visar klippans utseende och samma person längst in i grottan. Den nästföljande bilden — Fig. 6 — är en detalj af bärgväggen något till vänster (söder) om samma grotta. Ofvanför bärgpartiet slingra sig rötterna af några knotiga furor.

Vi lämna denna intressanta plats och ro vidare för att se oss tillbaka, då vi kommit på lämpligt afstånd, och taga en perspektivisk bild längs stranden med förut-

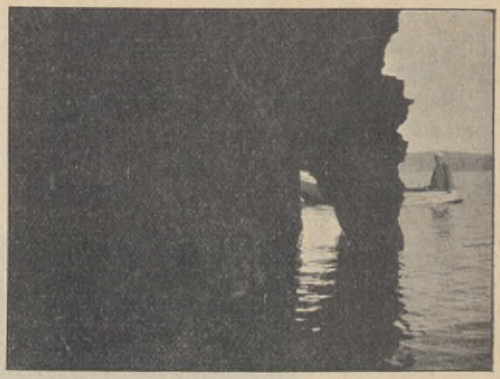

Fig. 4. "Predikstolen", sedd inifrån.

nämda bärgparti längst fram i fonden (Fig. 7).

Strax invid det närmaste bärgpartiet på nämda fotografi (Fig. 7) hafva vi en tvärbrant klippvägg, hvilken med sina olikfärgade lager i rödbrunt, grönt i flera nyanser samt blågrått och gult i raka fogar och olika tjocka skikt ser ut som vore den murad af människohänder. Själfva hörnet liknar ett halfrundt fästningsverk.

Fig. 5. "Predikstolen", sedd utifrån.

Den ena af dessa vyer är tagen från sjöstranden och den andra uppifrån höjden. På sistnämda fotografi (se sid. 49 i föregående häfte) synes vår båt samt sjön i perspektiv med Gränna-bärgen på andra sidan, till hvilken afståndet är 10 à 12 kilometer. Jag påpekar detta för att erden intressantaste delen af klipporna, därför att öppningarna till Gilbertis håla äro belägna här.

Om denna håla lyder sagan sålunda (se W. Bergs beskrifning af Visingsö, sid. 111):

"Det bodde en gång i långt försvunna

Fig. 6. Parti af bärgväggen söder om "Predikstolen".

inra om den rena och klara luft, som omgifver ön.

Vi passera nu förbi en utskjutande klippa, som till följd af sin form fått namn af "kyrkan", och komma så till en fristående och en till hälften fri pelare. Dessa kallas "kungen" och "drottningen" och förete en ganska egendomlig bärgbildning.

Efter några årtag äro vi framme vid

tider på gården Sveudden i Västergötland en bonde, som hade en son vid namn Kell eller Kettil.

Gossen tycktes vid uppväxandet blifva större, starkare och visare än andra. Hans vanliga sysselsättning var att gå vall med sin fars getter i den djupa skogen, och då han härunder en afton låg nära invid ett bärg, blef han plötsligt

varse två jättar kommande ur detta, hvilka råkade i våldsam strid med hvarandra. Kampen blef oafgjord, och slutligen gingo de utmattade åter in i bärget. Dagen därefter upprepades detsamma och slutade liksom förra gången. Först på tredje dagen efter en ännu vildare sammandrabbning tycktes en af dem vara nästan utmattad och nära att duka under, då Kettil, som hyste medlidande med den svagare, passade på och rullade ett hjul mellan kämparne, hvilket oväntade uppträdande förorsakade ett ögonblicks uppehåll i striden, hvarunder den, som nyss var i fara att besegras, erhöll tillfälle att hämta nya krafter, hvarpå han anföll sin fiende så att denne stannade på platsen. Till tack för den lämnade hjälpen gaf jätten till Kettil en ur bärget framtagen runkafvel, som hade den egenskapen att låta den som bar den segra öfver alla fiender, och med hjälp af denna blef Kettil sedermera mycket namnkunnig samt kallades den Runske eller runkunnige."

Denna del af sagan har äfven följande lydelse:

"En gång, när Kettil vallade faderns getter, fick han vid Ufvelabärget besök af en liten vacker gosse, med hvilken han lekte i skogen. Gossen öfvertalade då Kettil en dag att följa med in i bärget till den förres far. När de kommo dit in, såg Kettil en majestätisk gubbe sitta därinne försänkt i slummer. De båda gossarne gingo omkring i bärgets salar och beskådade allt märkligt där fanns, främst af allt de i en väska förvarade runkaflarne, om hvilkas magiska kraft Kettil fick underrättelse. När de så gingo ut, lyckades han helt oförmärkt tillägna sig dem, och från den dagen blef själfve Oden, ty gubben var ingen mindre än denne, besegrad af Kettil i många strider, tack vare runorna."

Därefter fortsätter sagan sålunda:

"Till lärjunge i alla trolldomskonster hade han en vid namn Gilbertil från Ölabärgen i Ölmstads socken vid Vättern.

Under denna tid bodde på Visingsö tvänne konungar, den ene på Näs och den andre på Borga slott. Den sistnämde konungen ville hafva sin andel skild från Näs och anmodade därför Gilbertil att göra en kanal, som skulle dela ön. Gilbertil började vid Näs att gräfva en gång in i jorden och arbetade så rastlöst, att han inom kort hunnit ända fram till Kumlaby.

Men nu blef konungen på Näs orolig och sände några af sina män till Kettil Runske med böner om hjälp. De blefvo af denne väl mottagna och erhöllo löfte om uppfyllandet af sin begäran.

Vid återresan märkte de, att något ovanligt tungt kommit med i båten, så att relingarne nedtrycktes ända till vattenbrynet, men då de kommo nära öns södra udde, blefvo de plötsligt kvitt den tunga lasten och förstodo då, att Kettil i osynlig måtto varit med dem på öfverresan. Kettil tillbragte densamma natten hos konungen, och när denne följande morgon frågade, om Kettil som en god man ville vara honom behjälplig mot den onde Gilbertil, så jakade han därtill samt lofvade att återkomma inom åtta dagar, hvarefter han tog afsked för den gången.

När så de åtta dagarne voro förlidna, kom Kettil enligt sitt löfte tillbaka, men denna gång spatserade han på sjöns botten från Sveudden till Näs. Då han kom till konungen, sade han, att han blifvit mycket förhindrad i sjön af stora snokar, hvarmed han menade ålar och andra sjödjur, som han påträffat.

Nu begaf han sig till Kumlaby, där Gilbertil befann sig arbetande under jorden. Kettil lät jorden öppna sig ned till trollkarlen och bad denne bevekligt afstå från sitt företag.

Då emellertid vänliga ord visade sig icke uträtta något, slungade Kettil en af runkaflarne ned mot Gilbertil. För att skydda hufvudet höjdade Gilbertil kaflen med ena handen och ämnade slunga den tillbaka på angriparen, men — handen hade fastnat vid kaflen.

— Fatta tag med andra handen och hjälp dig lös, rådde Kettil.

Gilbertil gjorde så, men nu fastnade äfven den handen vid kaflens andra ände.

— Bryt sönder den med fötterna, sade Kettil.

Gilbertil lydde, men med den påföljd, att äfven fötterna fastnade.

stranden. Det var här, som Gilbertil började gräfva. Från dessa hål leda två gångar, hvilka längre in förena sig till en fyrsidig grotta af halftredje meters längd,

Fig. 7. Strandparti söder om "Predikstolen".

— Nu vet jag ingen annan råd än att du får bita dig lös med tänderna, fortfor Kettil.

Gilbertil, som ej låtit varna sig af sina föregående missöden, följde rådet och fastnade äfven med tänderna.

Som han nu låg där bunden, nedkastade Kettil en oxhud till honom, sägande:

— Af denna du får
plocka ett hår
hvarje hundrade år,
och då du hunnit afplocka den,
får du åter börja gräfva igen!

Därpå for Kettil ridande öfver sjön tillbaka till Västergötland, men ännu i dag ligger Gilbertil i sitt hål under ön, bunden af runornas makt."

Såsom stöd för sagan visas ännu i dag, omkring hundra meter norr om ruinen vid Näs, tvänne hål i skifferbärget vid bredd och höjd, hvarifrån vidare en gång fortsätter inåt, men denna har aldrig till någon längre sträcka blifvit undersökt.

Vid Kumlaby Norregård visas ett sumphål eller gungfly, i hvars djup trollkarlen skulle ligga fängslad. (Forts.)

När ett hjärta mött ett annat hjärta,
ringa blir då hvad förut var mycket,
jord och himmel, hemland, fader, moder.

Runeberg.

*

Odlaren strör i mörka mullen
fröets sådd för kommande skörd.
Däröfver vandra höstens skurar,
däröfver bäddas vinterns snö.
Han gör som jag — begrafver sitt hopp,
han tror som jag på sol och vår.

Geijer.

DEN RÖDE MANNENS SISTA SEGER.

Drag ur kulturkampen i "den fjärran Västern".

Den röde mannen har utkämpat sin sista stora strid. Den långa, blodiga kampen emellan den hvite mannen och den röde om besittningen af den nordamerikanska kontinenten har för alltid ändats — den svagare har måst gifva vika. Ifrån den dag år 1609, då Samuel de Champlain och hans oförvägne följeslagar öfverraskade irokeserna vid Tikonderoga och beväpnade med rör, hvilka talade med eld och utspydde en osynlig död, drefvo dessa hittills oöfvervinnelige krigare på flykten; allt intill den dag, då Förenta staterna beredde sig att fira hundraårsminnet af sin självständighet (den 4 juli 1876), hade skogens och prärіens söner legat i ständig fäjd med de hvite inkräktarne.

Såsom en passande slutakt i detta sorgespel af strider och blodsutgjutelse under århundraden kan man beteckna tillintetgörandet af general Custer och hans kavallerister i Yellowstones flodområde. Många tragedier hade utspelats under de långa och många årens lopp, men ingen hade gripit det amerikanska folket så djupt och så lifligt som denna, i hvilken siouxernas höfding "Sittande Tjuren" och general Custer, en af Amerikas djärfvaste kavalleriofficerare, spelade de ledande rollerna.

Säkerligen har aldrig något land haft sådana ur-invånare som Nordamerikas indianer. Säkerligen har aldrig i världens kända historia den hvite mannen sammanträffat med en vild motståndare honom så nära vuxen som den, hvilken mötte honom vid hans första inträngande i Nya världens urskogar. Man kan svårligen säga, att "rödskinnen", ehuru jämförelsevis fåtaliga, någonsin blifvit underkufvade. I tur och ordning mötte de och bekämpade spanjorerna, fransmännen och engelsmännen i långvariga och vilda krig; och när spanjorerna, fransmännen och engelsmännen såsom sådana försvunno och uppgingo i amerikanerna, kämpade indianen emot desse med större raseri än någonsin. Då man tar i betraktande de hvites ofantliga antal och de vapen, med hvilka deras uppfinningsförmåga och konstfärdighet försett dem, ter det sig hart när som ett under, att indianerna ej långt före detta försvunnit från jordens yta. Men trots sitt antal, sina vapen och alla andra företräden ha de hvite, efter hvad man beräknat, i krigen mot indianerna förlorat mer än tio man för hvarje dödadt rödskinn.

Och dock, oaktadt all den skicklighet, den slughet, det skarpsinne, den oförvägenhet, som utmärka indianernas stridssätt; trots deras grundsats: att döda

utan att själf bli dödad, har deras store talares, "Rödtröjans", profetia gått i fullbordan.

"En lurfvig trapper tittade fram ur buskarne."

"När jag är gången till de sälla jaktmarkerna", sade han, "och mina varningar ej längre uppmärksammas, skola den hvite mannens list och girighet afgå med segern. Det svider i mitt hjärta, då jag tänker på, att mitt folk så snart skall blifva förskingradt och förgätet."

Den fiendskap, som börjat på Atlantiska hafvets kust århundraden förut, var bestämd att sluta i den fjärran Västern, uppe i nordvästra hörnet af Förenta staterna invid Klippbärgens fot. Den omedelbara anledningen till den strid, i hvilken Custer och hans bataljon fingo sätta till lifvet, hade förut ofta framkallat fientligheter. Den bestod däruti, att åtskilliga indianhorder envist vägrade att slå sig ned på eller hålla sig inom de områden, dem Förenta staternas regering anvisat åt indianerna. Desse, sedan urminnes tider kringvandrande nomader, afvisade med förtrytelse hvarje försök att inskränka deras vandringar till bestämda områden.

Under århundraden hade den röde mannen fritt strövat omkring på de ändlösa prärierna, sittande på sin raggiga, otympliga och magra ponnyhäst, med båge och koger hängande på ryggen, iklädd brokigt målade hjortskinnsbyxor och hjort-

Siouxen ser för första gången "prärieens skepp".

skinnsskjorta med tagelfransar, samt i stället för hufvudbonad det långa, stripiga, svarta håret fullsatt af kalkon-, falk- och örnfjädrar — än utkämpande blodiga strider med sin arffiende, än lägrande sig under veckor i sänder i närheten af och under jakt på någon af de väldiga buffelhjordar, hvilka liksom han i frihet ströfvade omkring på de gränslösa prärierna. Under århundraden voro alla inskränkningar i hans frihet honom okända, tills slutligen friheten blifvit lika nödvändig som själfva luften för slättens vilde son. Och han var i oförkränkt besittning af densamma, ända tills en dag civilisationens banbrytare, en lurfvig trapper,

Custers trupper galopperade in bland rödskinnen.

Indianhöfdingen "Amerikanske Hästen" i full skrud.

klädd i skinn och bärande en flintlåsbössa under armen, tittade fram ur buskarne och med förvåning för första gången skådade ut öfver den stora, vågformiga prärien, buffelns och siouxens hem.

Den oförvägne nybyggaren följde snart i trapperns spår, trängande allt längre och längre mot väster; och en dag blef siouxen från ryggen af sin osadlade häst med bestörtning varse den långa raden af fordon med hvita tak — prärens skepp — dragna af oxar och sakta sträfvande mot väster genom det höga gräset. Han fann sin af ålder fridlysta tillflyktsort inkräktad af främlingar!

Från nu började ett ömsesidigt utrotningskrig — å ena sidan med oupphörliga anfall och blodsdåd, å den andra med ett lika blodigt utkräfvande af hämd. Siouxerna, prärien beduiner, drefvos småningom i denna ojämna strid allt längre och längre tillbaka. Förgäfves spjärnade de med raseri emot udden — de förmådde ej bryta den.

* * *

Under vintern 1875—1876 beslöto myndigheterna i Washington att med våld tvinga några tredskande indianstammar att upphöra med sina ströftåg och plundringar på områden, som lågo utanför de åt dem anvisade så kallade "reservationerna". Desse genträfvige vildar voro siouxer, de grymmaste och mest krigiske af alla indianer, och de utsträckte sina plundringståg öfver ett betydande område inom dåvarande territorierna Dakota, Montana och Wyoming. De fientliga horderna voro flere med hvar sin höfding; men allt eftersom missnöjet spred sig ibland dem, sammanslöto de sig småningom omkring tvänne hufvudchefer, "Sittande Tjuren" och "Rasande Hästen". Den förstnämde befann sig med sin stam vid tiden för fientligheternas utbrott i grannskapet af Lilla Missouri-floden i Dakota, och "Rasande Hästen" med sin stam hade slagit läger å Powder-flodens strand i Wyoming. Hela denna trakt var en äkta vildmark: oländig, bärgig, djupt inskuren af våldsamma strömdrag och små floder. Såsom vägvisare till dessa okända näjder använde de amerikanske soldaterna ree- och kråkindianer, hvilka också gjorde god tjänst såsom späjare.

Den första trupprörelsen mot siouxerna ägde rum den 1 mars 1876. General Terry förde befälet öfver trupperna i den oro-

liga landsänden, och under honom stodo generalerna Custer och Crook i spetsen för beridna kolonner. Crook aftågade den 1 mars och sammanstötte den 17 med "Rasande Hästen" och hans krigare, blef slagen och måste draga sig tillbaka

Ryktet om detta nederlag spred sig som en löpeld bland de fientliga indianstammarne. Till hvarje indiansk lägerplats i denna del af Förenta staterna anlände budbärare, som berättade för de lyssnande krigarne om blekansiktets nederlag och den röde mannens seger, och de hade knappast slutat sin berättelse, innan w i g w a m s (tälten) nedtogos och lastades på hästarne; s q u a w s (kvinnorna) fastbundo sina barn på ryggen, och krigarne, med hemskt och fantastiskt målade ansikten, dansade krigsdansen, ryckte till sig sina räffelbössor, bestego sina hästar och sprängde i väg för att få sin andel i skalpskörden.

Crooks nederlag gjorde ett långvarigt krig oundvikligt. Custer, som blifvit hindrad af vidriga väderleksförhållanden, af väldiga snömassor och uppsvällda floder, anlände först den 31 maj till Powderfloden, en biflod till Yellowstonefloden, och slog läger på dess strand. Han befann sig nu i fiendeland, och sedan han erhållit underrättelse om, att talrika indianspår ledde uppåt Rosebudflodens stränder, marscherade han dit och slog läger vid flodens mynning den 21 juni för att därifrån följa indianspåren.

Med äkta angelsaksiskt självförtroende underskattade Custer och hans förmän fiendens styrka och stridsduglighet. Med sina 700 kavallerister ansåg han sig kunna slå flere vildar än han sannolikt komme att träffa på. Han kom till insikt om sitt misstag först då det var för sent.

Den 22 juni bröt Custer upp och marscherade med sina soldater ut i vildmarken. Varnande förebud saknades ej, och under den ödesdigra marschen till Lilla Big Horn-floden fanns det många, som förutsade en olycklig utgång af expeditionen.

Under marschen iakttogs den största försiktighet; inga lägereldar tändes och ingenting företogs, som kunde tilldraga sig någon i grannskapet möjligen kringströfvande indians uppmärksamhet.

Vid Rosebudfloden träffade man öfverallt på indianspår och passerade den ena

Indianbarn i linda.

öfvergifna lägerplatsen efter den andra. Den 24 juni passerade kolonnen en stor lägerplats, där de bara stängerna efter ett väldigt tält ännu kvarstodo; på en af stängerna hängde, hotfullt fladdrande för vinden, skalpen af en hvit man.

Följande morgon upptäckte Custer äntligen den fiende han sökte. Han kunde icke så noggrannt bestämma själfva platsen för indianlägret, men han hade iakttagit stora hjordar af hästar, sett rökpelare i morgonluften och hört hundarnes skällande, hvilket allt tydde på närvaron

Siouxkvinna med barn.

af en indianby någonstädes bakom ett bärg, som hindrade utsikten. Custer beslöt att genast anfalla.

Trupperna uppdelade sig i tre bataljoner för att anfalla byn från olika sidor. Efter bataljonernas skilsmässa försvann snart Custer och hans trupper bakom ett bärg, och efter den stunden voro de som bortsopade från jorden. Icke en enda af de hundratals män, som följde generalen i striden, öfverlefde för att omtala hvad som tilldragit sig. Det ungefärliga förloppet torde emellertid hafva varit följande.

När Custer nådde toppen af bärget, blef han varse därnere i dalen en hel stad af wigwams. Tusentals siouxer, beväpnade och till häst, galopperade i vida kretsar för att arbeta upp sig till det ursinne, som ansågs särskildt nödvändigt i kampen mot den hvite mannen. Medicinmännen dansade och framtjöto sina besvärjelsesånger; kvinnorna nedtogo tälten och skyndade att föra sina barn i säkerhet.

Då detta vilda skådespel visade sig för Custers blickar, måste han hafva insett, van som han var att strida mot indianer, att han råkat i ett förtvifladt läge. Men det var för sent att vända om. Det enda han kunde hoppas på var, att de andra båda bataljonerna skulle komma i tid till hans undsättning. Han kommenderade alltså framåt; hans trupper galopperade in bland den skrikande, tjutande och ursinniga hären af målade, fjäderprydda rödskinn — och funno döden.

De andra bataljonerna hade icke kunnat komma Custer till hjälp. De blefvo själfva hårdt ansatta och belägrade af indianerna, tills på morgonen den 27 juni nya trupper anlände och upphäfde belägringen. Man kunde nu marschera till slagfältet, där Custer stupat. Här fann man 212 lik af hvite män kringspridda, alla skalperade och stympade utom general Custer själf, som indianerna lämnat i fred, emedan han var väl känd af "Sittande Tjuren" och de öfrige höfdingarne.

Detta olyckliga fälttåg är minnesvärdt såsom betecknande den sista stora seger, hvilken den röde mannen vann öfver den hvite i kampen om den amerikanska kontinenten. Liksom förskräckta öfver fullständigheten af sin seger och fruktande en sträng vedergällning, drogo siouxerna sedan från plats till plats, undvikande all strid med de arméer, som sändes ut mot dem, och småningom upplösande sig i smärre horder eller återvändande till sina reservationer. De till indianernas tuktande utsända stora arméerna fingo nämligen marschera upp och ned i Yellowstones flodområde utan att kunna träffa på ett enda rödskinn att strida med.

MEDELTIDA BOMÄRKEN.

Tack vare folkbildningens stora utbredning i våra dagar är "bomärket" en allt mera försvinnande form af namnteckning. I vårt land kunna nu för tiden de allra fleste läsa och skrifva, och om ett stort antal af våra landsmän också icke kan

Pipin den lille, frankisk konung.

Peter Baron, engelsk rättslärd.

läsa just så flytande eller skrifva så ledigt och elegant, så känna de likväl tillräckligt af den ädla läs- och skrifkonsten för att kunna reda sig i alla under hvardagslifvet förekommande praktiska fall. Och i samma mån har bomärket blifvit allt sällsyntare.

Men i forna tider var bomärket dess vanligare. Det uppfanns till bruk för det stora flertal, som icke kunde skrifva; men äfven de, som voro förfarna i skrifkonsten, använde sig understundom af bomärke.

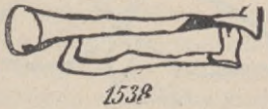

Guvernörens på Isle de France ämbetsmärke.

I äldre tider sattes vanligen ett dylikt tecken eller märke på hvarje laglig handling, ofta förmedels ett sigill eller signet. En ring, som bars på någon af handens fingrar och var försedd med en graverad sten, kallades "signetringen". Fördenskull betydde på den tiden gåfvan af en ring, att gifvaren tilldelade mottagaren en viss motsvarande myndighet. Romarne kallade detta slags ring en "annulus signatorius". De sålunda brukliga signeten voro hvarandra mycket olika; somliga voro afsedda att gifva ett intryck i reljeff i smält vax; andra voro skurna till likhet med vanliga boktryckartyper och afsedda att gifva ett enkelt aftryck i bläck å dokumentet. Det är egendomligt, att bruket af dylika stämplar icke gaf de gamle idéen till boktryckarkonsten.

James Albert Martel, engelsk rättslärd.

En frimurares märke.

Bland de merovingiske konungarne funnos många, som icke kunde skrifva och därför nyttjade "bomärken". Under den mörka medeltiden voro vanligen adelsmännen och riddarne alldeles okunniga i skrifkonsten, och många af dem kunde icke

Peter Gourdin, fransk rättslärd.

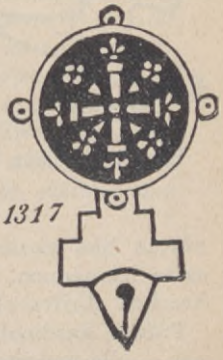

Stephen Chambron, rättslärd.

ens läsa. Men med den i människonaturen inneboende egendomliga benägenheten att vilja göra sig stor till och med på sina svagheter och brister, blygdes de

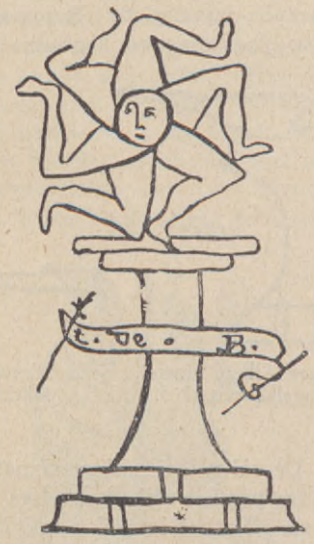

1463

Theodore Brackell, präst i Köln.

icke utan snarare yfdes öfver sin okunnighet, i det de betraktade den såsom ett bevis på hög börd!

Äfven prästerskapet var på den tiden

1537

En spions märke.

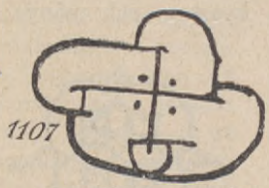

1107

Peter Siquin, fransk skrifvare.

nästan lika okunnigt som de högt uppsatte lekmännen. Många präster kunde hvarken skrifva eller läsa.

Påfvar, kardinaler, ärkebiskopar, biskopar — alla undertecknade de sina ämbetsdokument med ett kors. Detta blef små-

1397

Andreas Julien, fransk rättslärd.

ningom ett allmänt bruk, som antogs äfven af de skrifkunnige; men det blef mer och mer sällsynt mot slutet af tolfte århundradet, då "bomärken" af mångahan-

1321

Parquer, apostolisk notarie.

da slag blefvo vanliga och användes äfven af personer, som kunde skrifva.

En skrifven namnteckning under en laglig handling fordrades först i medlet af sextonde århundradet. En icke skrifkunnig, som skulle underteckna en sådan

handling, måste låta någon annan skrifva hans namn — både för- och tillnamn — medan han själf satte sitt märke därunder.

De medeltida signaturer, som vi här i afbilder meddela, tala för sig själfva. De äro intressanta prof på mer eller mindre konstrikt utarbetade gamla bomärken. Såsom vi förut framhållit, må man icke antaga, att det varit i skrifkonsten okunniga personer, som användt dessa märken. De voro ett bruk, ett mod — ungefär som i våra dagar de så kallade "ex-libris" eller bokmärkena, hvilka somliga personer, äfven i vårt land, insätta i sina böcker och som upptaga ägarens vapen eller initialer eller allehanda sinnebilder.

OPTIMISM OCH PESSIMISM.

Ur "Filosofiska föreläsningar" af *Viktor Rydberg*.

Intrycken från den yttre världen likna en flod, som genomströmmar vår själ med lust och olust, fröjd och smärta. Än speglar sig himmelen i flodens böljor; än vältra hans vågor fram grumliga och mörka, kvarlämnande i vårt lynne en bottenfällning af svårmod och dysterhet. När vi icke lida af motgångar, som drabbat oss själfva, lida vi af de olyckor, som drabba andra, och detta senare dess mer, ju finare vi äro organiserade, ju ädlare utbildning vårt själslif fått. Och den fråga ligger då nära: är världen öfvervägande en lycklig eller olycklig värld? Bringar oss den plats, där vi i skapelsen äro ställda, mer ve än väl? Hvar är grunden att söka till det onda i världen och till det elände vi finna omkring oss? Och kan det i framtiden varda bättre? Skall den stora summa af lidanden, som otvifvelaktigt finnes till, förblifva alltid densamma, eller skall hon ökas eller minskas? Än hör man på dessa frågor uppmuntrande svar, än nedstämda eller förtviflade, allt efter den svarandes sinnesstämning och världserfarenhet. Men intet allvarligt försök till lösande af dessa spörsmål kan göras, utan att man därvid stöter på den teoretiska filosofiens djupaste gåtor och söker nyckeln till dessa, ty af sättet att lösa dem beror till sist äfven frågan om det riktiga i en ljus och hoppfull uppfattning af människosläktets öde eller i en mörk och dyster. Den förra uppfattningen kallar man optimism, den senare pessimism. — — — —

Filosofien har visat sig utöfva en tyst, men djup verkan i historien. Från studierummen och föreläsningssalarne tränger hon in i de bildade klassernas föreställningssätt och gifver sin prägel åt hela tidsåldrar. Ett förhärskande filosofiskt system, som innebär en mörk och förtviflande världsuppfattning, är, om det länge behåller öfverväldet, ägnadt att förlama tillika med h o p p e t om en bättre framtid äfven k r a f t e n att verka för en sådan. En ljust seende och optimistisk filosofi är däremot ägnad att lifva hoppet och sporra kraften, ehuru hon kan hafva lika skarp blick för det verkliga eländet som den förra.

SÄLLSAMMA HISTORIER.

I.

Den besjälade violinen.

(3)

Österrikaren Frans Stenio är en entusiastisk, begåfvad och äregirig ung violinspelare, som äfven studerat alkemi och hemliga konster. På 1820-talet anländer han med sin gamle lärare, tysken Samuel Klaus, som älskar honom hängifvet, till Paris och lefver där några år i obemärkthet, trots sin utomordentliga, ja nästan underbara talang. Kommer så den store violinspelaren Niccolo Paganini till Paris, och hela staden kastar sig för hans fötter. Om honom påstod en fantastisk sägen, att han mördat sin hustru, sin älskarinna och en god vän, inspärrat deras själar i sin fiol samt af vännens inälfvor förfärdigat strängarne på fiolen. Dessa svartkonster skulle förklara hans underbara spel. — Frans och Samuel gå att höra Paganini; Frans blir som förhäxad, förstör strängarne på sin fiol och svärjer en hemsk ed, att han aldrig mera skall röra en violin, med mindre den är försedd med "mänskliga strängar". I samma stund förlorar han sansen och blir svårt sjuk.

Fjärde Kapitlet.

Efter denna pinsamma scen var Frans flere dagar nästan hopplöst sjuk. Läkaren förklarade, att han led af hjärninflammation, och att man kunde frukta det värsta. I nio långa dagar fortfor den sjuke att yra, och Klaus, som dag och natt vårdade honom med en moders ömhet och omsorg, var förskräckt öfver hvad han gjort. För första gången, sedan de lärt känna hvarandra, fick den gamle läraren under sin elevs feberfantasier inträngа i de allra mörkaste vrårna af denna förfärliga, öfverspända, på samma gång iskalla och lidelsefulla natur, och han ryste af fasa öfver hvad han sålunda uppdagade. Ty han såg nu tydligt och klart hvad han aldrig förr hade sett — Frans sådan han i verkligheten var och ej sådan han föreföll den ytlige iakttagaren. Musiken var den unge mannens lif, smickret den luft, hvari han andades och hvarförutan lifvet skulle blifva honom en börda. Från violinsträngarne och från dem allena hämtade han sitt lif och sin tillvaro, men människornas, ja till och med gudarnes bifall och beundran var ett oundgängligt lifsvillkor för honom. Gamle Klaus såg för sina ögon en verklig konstnärssjäl, men en jordbunden sådan, en son af sånggudinnorna, en fantasi- och intelligensmänniska rakt igenom, men utan hjärta. Under det han lyssnade till de vansinniga utbrotten af denna otyglade fantasi, erfor Klaus en förnimmelse af, att han inträdt i en vidunderlig, hittills okänd region, eller att han höll på att undersöka en mänsklig natur, som ej tillhörde denna världen, utan en helt annan planet. Han såg allt detta och ryste. Mera än en gång frågade han sig själf, om det ej skulle vara en välgärning mot hans älskade "gosse" att låta honom dö, innan han återfinge medvetandet.

Men han älskade sin elev alltför högt att länge kunna dröja vid denna tanke. Frans hade förhäxat hans oförfalskade konstnärssjäl, och den gamle Klaus trodde nu på fullt allvar, att deras lifstrådar voro oupplösligt sammanflätade med hvarandra. Att han kunde känna det så, var som en uppenbarelse för den gamle mannen; därför beslöt han att rädda Frans, äfven om det skulle ske på bekostnad af hans eget gamla, och som han tyckte, onyttiga lif.

På sjunde dagen från sjukdomens början inträdde en fruktansvärd kris. Den sjuke fantiserade allt fortfarande oafbrutet. Hans febersyner voro egendomliga, och han beskref dem allesammans mycket noggrannt. Fantastiska, spökelseliknande gestalter trädde långsamt fram ur den lilla kammarens halfdunkel, bildande en regelbunden, oafbruten procession, och han hälsade på dem och kallade dem vid namn, alldeles som om de varit gamla bekanta. Han talade om sig själf som Prometevs fjättrad vid en klippa förmedels

fyra starka snören, snodda af mänskliga inälfvor. Vid foten af Kaukasus strömmade floden Styx förbi med sina mörka böljor... Den hade lämnat Arkadien och försökte nu kringflyta den klippa, vid hvilken Frans var fastkedjad, i en sjufaldig omfamning...

"Vill du hafva reda på namnet på den prometeiska klippan, du gamle?" skrek han i musikerns öra... "Nå så hör då... dess namn är... Samuel Klaus..."

"Ja, ja!" mumlade tysken förtviflad. "Det är jag, som har dödat honom, just då jag försökte att trösta honom. Berättelsen om Paganinis magiska konster har gjort ett alltför starkt intryck på hans fantasi... Å, min stackars, stackars gosse!"

"Ha ha ha!" skrattade den sjuke hemskt. "Jaså, gamle, säger du verkligen det?... Javisst, javisst, du är i alla fall bara ett stoft, men du skulle taga dig ut någonting, ifall du låge utsträckt på en vacker kremoneserviolin..."

Klaus ryste, men sade ingenting. Han böjde sig ned öfver den stackars vanvettingen, och sedan han så mildt och ömt som en moder kysst Frans på pannan, lämnade han sjukrummet för att några ögonblick söka hvila och vederkvickelse i sin egen kammare. Då han kom tillbaka, hade den sjukes fantasier tagit en annan riktning. Frans höll nu på att sjunga och försökte härma tonerna från en violin.

Framemot aftonen antogo den sjuke Stenios drömmar en än rysligare karaktär. Han såg andar af eld, som sträckte ut fingrarne efter hans violin. Deras benrangelshänder, hvilkas fingrar så småningom växte ut till flammande klor, vinkade åt den gamle Samuel... De närmade sig och omringade den gamle läraren färdiga att sprätta upp honom... honom, "den enda människa på hela jorden, som älskar mig med en helig och oegennyttig kärlek... och hvilkens inälfvor kunde vara mig till någon nytta!" fortsatte han hviskande med stirrande ögon och ett dämoniskt skratt...

Men den följande morgonen var febern borta, och på nionde dagen hade Stenio lämnat bädden utan något minne af sin sjukdom och utan någon aning om, huru han under densamma låtit gamle Klaus läsa i hans själ. Ja, han visste knappast ens, att en så förfärlig tanke som den, att han skulle offra den gamle läraren för sin äregirighet, någonsin hade vunnit insteg i hans själ. Det enda omedelbara resultatet af hans sjukdom var, att han nu, sedan han på grund af sitt löfte ej kunde fullfölja sina musikaliska sträfvanden, sökte tillfredsställelse i någonting annat, som skulle kunna gifva ny näring åt hans äregirighet och hans omättliga fantasi. Den unge svärmaren sökte genom studier i praktisk magi glömma längtan efter sin violin, den han trodde sig för alltid hafva förlorat...

Veckor och månader svunno utan att vare sig läraren eller lärjungen återupptog samtalet om Paganini. En djup melankoli hade bemäktigat sig Frans; de båda musikerna växlade knappast ett ord med hvarandra, och violinen hängde stum, strängelös och full af damm på sin gamla plats. Det var som om de haft ett lik inne hos sig i rummet.

Den unge mannen hade blifvit mörk i hågen och hätsk till sinnes; han undvek till och med att t a l a om musik. En gång, då den gamle läraren efter mycket öfvervägande tog fram sin egen violin ur dess dammiga låda och gjorde sig i ordning att spela på den, syntes Frans genombäfvas af en konvulsivisk rysning, likväl sade han ingenting. Men vid de första stråkdragen stirrade han framför sig som en vansinnig, störtade ut ur rummet och vandrade under flere timmar omkring på gatorna. Då kastade Samuel violinen ifrån sig och låste in sig i sin kammare, där han kvarstannade till följande morgon.

En afton, då Frans var än blekare och dystrare än vanligt, reste Samuel sig plötsligt från sin stol, och sedan han en stund hoppat omkring på golfvet som en skata, närmade han sig sin elev, tryckte en innerlig kyss på hans panna och skrek med sin gnälliga, genomträngande stämma:

"Kan det inte nu vara på tiden, att vi göra en ände på det här?"

Frans spratt upp ur sitt vanliga frånvarande slöhetstillstånd och svarade som i en dröm:

"Jo, det är på tiden, att vi göra en ände på det."

Därpå skildes de och gingo till sängs.

När Frans följande morgon vaknade, kände han sig förvånad öfver, att hans gamle lärare ej satt på sin vanliga plats framför sängen för att hälsa god morgon. Men han hade under loppet af de sista få månaderna blifvit mycket förändrad; därför ägnade han i början ingen vidare uppmärksamhet åt den gamles uteblifvande, hur ovanligt det än var. Han klädde sig och gick in i den angränsande kammaren, ett litet hvardagsrum, där de plägade intaga sina måltider och som låg emellan och åtskilde de båda sofrummen. Där var icke eldadt i kaminen, sedan brasan aftonen förut brunnit ut och slocknat, och ingenstädes syntes något spår efter den gamle lärarens hand, som eljes plägade vara så ifrigt sysselsatt med att sköta om det lilla hushållet.

Tämligen förvånad men icke det ringaste ängslig slog Frans sig ned på sin vanliga plats framför den kalla kaminen och försjönk i sina drömmerier. Men just som han sträckte ut sig i den gamla länstolen för att som han hade för vana lägga sina sammanknäppta händer bakom hufvudet, kom han att med handen stöta till något, som hade sin plats på en hylla bakom honom. Det var en violinlåda, som nu skrällande föll ned på golfvet.

Det var gamle Klaus' violinlåda. Locket sprang upp af stöten, violinen föll ur och rullade fram alldeles till fötterna på Frans. Och då strängarne stötte mot kamingallret, gåfvo de ifrån sig en långdragen, sorgsen ton, så tung som om det varit en bedröfvad själs suck. Det var som om den fyllt hela rummet, och den gick den unge mannen genom märg och ben. Verkan af tonen från denna sprungna violinsträng var rent af underbar.

"Samuel!" ropade Stenio, medan hans ögon nära nog trängde ut ur sina hålor och en obetvinglig fasa bemäktigade sig hans hela varelse. "Samuel! Hvad har händt?... Min gode, käre gamle mästare!" ropade han och ryckte upp dörren till professorns lilla rum.

Men ingen svarade. Allt därinne var dödsstilla.

Han ryste tillbaka vid ljudet af sin egen röst, så hes och förändrad föreföll den honom i detta ögonblick. Ännu hördes intet svar på hans rop. Endast dödens tystnad — denna egendomliga, nästan hörbara stillhet, som kännetecknar döden. I närheten af ett lik eller vid en graf får denna stillhet en hemlighetsfull makt, som slår den känsliges själ med namnlös ångest... Det lilla rummet var mörkt, och Frans skyndade att öppna fönsterluckorna.

* * *

Samuel låg i sin säng, död, kall och stel... Vid åsynen af liket efter den man, som hade älskat honom så innerligt och varit mer än en fader för honom, kände Frans sig fruktansvärdt uppskakad. Men den fanatiske konstnärens äregirighet öfvervann snart hans mänskliga förtviflan och hade inom loppet af ett par sekunder kväft hans bättre känslor.

Ett bref, adresseradt till honom, hade blifvit lagdt på en i ögonen fallande plats på bordet bredvid sängen, där liket låg. Med darrande hand slet violinisten upp kuväret och läste följande:

Min älskade son Frans!

Då du läser dessa rader, har jag gjort det största offer, som din bäste och ende vän och lärare kunde bringa för din ära och framgång. Han, som älskade dig högst af alla, är nu blott ett liflöst stoft. Af din gamle lärare återstår nu blott en klump kall, organisk materia. Jag behöfver nog ej säga dig, hvad du skall göra med den. Var ej rädd och låt dig ej hållas tillbaka af några dumma fördomar! Det är för ditt framtida namn och rykte, som jag har offrat min lekamen, och du skulle göra dig skyldig till den svartaste otacksamhet, därest du nu ej betjänade

dig af detta offer. När du har spänt strängarne öfver din violin — dessa strängar, som äro en del af mig själf — då skall den på din stråkes befallning utöfva denne fördömde trollkarls makt — den skall gifva ifrån sig alla de magiska toner, som utmärka Paganinis instrument. Du skall höra min röst i den, mina suckar, min gråt, min oändliga, vemodsfulla sympatis böner för dig, min innerliga kärlek till dig. Och nu, Frans, skall du ej rädas för någon! Tag ditt instrument och följ honom i hälarne — honom, som fyllde vårt lif med bitterhet och förtviflan!... Uppträd på hvartenda ställe, där han ända tills nu har härskat utan någon medtäflare, och kasta djärft din handske i ansiktet på honom! Å, Frans! Då skall du komma att erfara, hvilken trollkraft den oegennyttiga kärlekens fylliga toner skola beskära åt din violin. Kanhända du också, när du drager det sista kärleksfulla stråkdraget öfver dess strängar, vill tänka på, att de en gång voro en del af din gamle lärare, som nu för sista gången härigenom omfamnar dig och gifver dig sin välsignelse. Samuel.

Två brännande tårar glänste i Frans' ögon, men han torkade ögonblickligen bort dem. Genomglödgad af lidelsens stolthet och hopp fäste den blifvande konstnären-magikern sina blickar på den dödes spöklika anlete. Hans ögon brunno af en dämonisk eld.

Vår pänna vägrar att skildra, hvad som tilldrog sig, sedan den lagliga likbesiktningen hade ägt rum. Den gamle läraren hade med kärleksfull omtanke skrifvit ännu ett bref för att därmed tillfredsställa de lagliga myndigheterna, hvarföre dödsattesten blef: "Själfmord af obekanta orsaker". Ämbetsmännen och polisbetjäningen drogo sig tillbaka, lämnande arfvingen ensam i dödsboet med kvarlefvorna efter det, som en gång varit en lefvande människa.

* * *

Fjorton dagar hade knappt förlupit, innan violinen var afdammad och försedd med fyra nya strängar. Frans vågade ej se på dem. Han försökte spela, men stråken skälfde mellan hans fingrar som dolken i handen på en röfvare, hvilken är nybörjare i yrket. Han beslöt därför att ej vidare försöka violinen, förrän den ödesdigra afton komme, då han skulle mäta sig med och besegra Paganini.

Den berömde violinisten hade emellertid lämnat Paris och höll nu på att gifva en rad konserter i en gammal flamländsk stad i Belgien.

Femte Kapitlet.

En afton satt Paganini, omgifven af en skara beundrare, i matsalen på det hotell, där han bodde, då en ung man med vildt stirrande ögon plötsligt framträdde till honom och räckte honom ett visitkort, hvarpå några ord voro skrifna med blyerts.

Paganini betraktade främlingen med en blick, som få människor kunde uthärda, men då han mötte ett par ögon, hvilkas blick nu var lika lugn och fast som hans egen, sade han torrt:

"Som ni vill. Välj själf en afton. Jag står till er tjänst."

Morgonen därpå öfverraskades hela staden af att se plakat uppklistrade i alla gathörn med följande innehåll:

"På aftonen den... ämnar Frans Stenio, en tysk violinist, för första gången uppträda på den stora... teatern för att kämpa med den världsberömde Paganini i en duell — på violiner. Hans afsikt är att täfla med den store virtuosen i utförandet af de svåraste af hans kompositioner. Den berömde Paganini har antagit utmaningen. Frans Stenio kommer att spela Paganinis välbekanta 'Fantasie Caprice', hvilken är bekant under namnet 'Häxdansen'."

Verkan af denna underrättelse var oerhörd. Paganini, som aldrig lät ett tillfälle att förtjäna pängar gå obegagnadt förbi, fördubblade biljettprisen; men icke för ty blef teatern bokstafligen stormad af de människomassor, som strömmade till

för att skaffa sig biljetter till den märkvärdiga konserten.

* * *

Äntligen var konsertdagen inne, och "duellen" var i allas mun. Frans Stenio hade framemot morgonen af ren utmattning fallit ned på bädden, sedan han hela den långa natten gått fram och tillbaka i sitt rum lik en inspärrad tiger i sin bur i stället för att sofva. Så småningom föll han i en dödsliknande, drömlös sömn. Då han i den gråa morgongryningen vaknade men fann, att det ännu var för tidigt att stiga upp, föll han ånyo i sömn. Härunder hade han en mycket liflig dröm — ja, så lefvande och påtaglig, att han på grund af dess fruktansvärda verklighet kände sig förvissad om, att det snarare varit en syn än en dröm.

Han hade låst in violinen i lådan, som stod på bordet vid sidan af bädden, och nyckeln bar han alltid på sig. Sedan han försett instrumentet med de hemska strängarne, lämnade han det ej ur sikte ett enda ögonblick. Trogen sitt beslut hade han ej rört violinen, sedan han första gången afprofvade den. Hans stråke hade således blott en enda gång vidrört de mänskliga strängarne, och den senaste tiden hade han öfvat sig på ett annat instrument. Under drömmen såg han sig själf stå och betrakta den tillåsta violinlådan. Det var någonting i den, som tilldrog sig hans uppmärksamhet, och han var alldeles ur stånd att slita sina blickar ifrån den. Plötsligen såg han, hur locket på lådan långsamt höjde sig, och genom springan varseblef han ett par små, fosforskimrande gröna ögon — dessa samma ögon, som han så väl kände igen — riktade på sig med ett kärleksfullt, nästan bedjande uttryck. Därpå klang en tunn, skrikig stämma fram ur dessa spökaktiga ögonhålor; det var Samuel Klaus' egen röst. Den genljöd i Frans' skräckslagna öra, och han hörde den säga:

"Frans, min egen käre gosse,... Frans, jag kan ej, nej, jag k a n e j lösgöra mig från... d e m!"

Och "d e" klingade ömkligt inuti lådan.

Frans stod mållös och lamslagen. Han kände sitt blod stelna till is, och håret reste sig på hans hufvud...

"Det är blott en dröm, en betydelselös dröm!" försökte han intala sig själf.

"Jag har gjort mitt bästa, Frans lille... jag har gjort mitt bästa för att slita mig lös från dessa olycksaliga strängar utan att slita dem i stycken..." hördes åter samma skrikiga, välbekanta röst. "Vill du hjälpa mig att göra det?"

Ännu en ton, längre och vemodigare än den första, klingade genom lådan, hvilken nu drogs omkring på bordet i alla riktningar af en osynlig, inre makt, under det tonerna inuti densamma blefvo allt högre och mera skärande för hvarje stöt, alldeles som det varit ett lefvande och kämpande väsen därinne.

Detta var ej första gången, som Stenio hörde dessa toner. Han hade ofta förut iakttagit dem alltifrån den dag då han först bemäktigade sig sin lärares inälfvor för att bruka dem som ett verktyg för sin äregirighet. Men en smygande känsla af fasa hade städse afhållit honom från att söka taga reda på orsaken, och han hade försökt lugna sig med, att dessa ljud blott voro foster af hans egen inbillning.

Men nu stod han ånyo ansikte mot ansikte med det fruktansvärda sakförhållandet. Han visste ej, huruvida det var dröm eller verklighet, och han brydde sig ej häller stort därom; ty denna hallucination — ifall det var en dylik — var långt mera lefvande och påtaglig än hvilken som hälst verklighet. Han försökte att tala, att taga ett steg framåt; men, såsom ofta är förhållandet under mardrömmar, han kunde ej få fram ett ord eller röra en enda lem... Han kände sig alldeles förlamad.

Knuffarne och stötarne blefvo för hvarje ögonblick allt kraftigare, och slutligen hörde han, hur någonting med ett häftigt ljud sprang sönder inne i lådan. Bilden af hans Stradivarius beröfvad sina magiska strängar flammade för hans ögon, och en stum, obeskriflig ångest bemäktigade sig honom och prässade fram kallsvetten på hans panna. (Slut i nästa n:r.)

De båda systrarna.

En japansk kärlekshistoria.

I ena änden af den långa gata, som genomlöpte byn Morioka i Japan, befann sig den låga rörtäckta hydda, i hvilken de båda systrarna O-Suba och Niya bodde tillsammans med sin tant, som var änka. Deras fader hade fallit i en strid, och hans hustru hade strax efter följt honom i grafven. Barnen voro sålunda hänvisade till sin enda återstående anförvants skydd och omvårdnad.

O-Suba, den älsta, var en brunett med strålande svarta ögon, och ett förtjusande garnityr af bländhvita tänder glänste fram, så snart hon öppnade sina svällande purpurläppar. Hon var längre än Niya, som var liten och blond med blida blå ögon och mild, lågmäld stämma.

Under mer än ett års tid hade O-Suba varit förlofvad med Kampei, sonen till en närboende landtman. Det var deras föräldrar, som uppgjort partiet. Fastän förlofningen ej genom utbyte af sedvanliga presenter blifvit vederbörligen afslutad, betraktades den dock af de unga tu såsom en afgjord sak. Bröllopet hade blifvit uppskjutet, tills Kampei skulle återkomma från striden mot en upprorisk prins. Han måste åtfölja sin herre i striden, enär hans fader var alltför gammal att kunna gå i fält.

När den unge mannen besökte de båda systrarna för att säga farväl, kände han sig förargad öfver O-Subas uppförande, och hans anletsdrag återspeglade hans känslor. O-Suba tycktes nämligen vara glad öfver, att bröllopet ännu en tid blifvit uppskjutet.

"Så där får du akta dig för att se ut, då du står inför din befälhafvare", sade hon skrattande, "ty annars kunde han tro, att du är en feg stackare. Gå åstad och eröfra byte, och kom tillbaka höljd af ära. Hvem skulle ej hällre vilja vara soldat än bonde!" fortfor hon lifligt. "En krigare är en herreman med sina fickor fulla af klingande silfver, och han åtnjuter sin herres aktning. Gå åstad, Kampei; jag skulle förakta dig, om du tvekade!"

Kampei kände sig sårad af hennes ton och reste sig hastigt. Härvid nåddes hans öra af en djup suck, och då han vände sig om, såg han Niya sittande i ett hörn af rummet med ansiktet doldt i de vida ärmarne på sin klädning.

"Farväl, Niya", sade han.

En suck smög sig fram öfver hennes läppar, då hon svarade.

"Farväl, Kampei", sade hon och tillade därpå med darrande stämma: "Kom ihåg, att om något ondt hände dig, skulle jag — vi blifva alldeles förkrossade."

"Du skall ej glömma mig, O-Suba? Det skall vara mig en stor tröst och glädje att veta det."

"Nej, jag skall ej glömma dig", sade hon en smula otåligt.

Den unge mannen gick, och då han vid porten kastade ännu en afskedsblick mot sin älskades bostad, vinkade O-Suba glädtigt sitt afsked till honom, under det Niya dolde sitt ansikte i händerna.

Några månader efter Kampeis affärd kom hans moder på besök till de båda systrarna. Sedan hon en stund talat om den dåliga skörden, deras stora fattigdom och skulder, kom hon fram med sitt egentliga ärende. Hennes man, som var klen till hälsan, skulle blifva kastad i fängelse, om hon ej lyckades anskaffa åttio r i y o s, och hon ville nu bedja O-Suba, sin sons trolofvade, att åtminstone låna henne denna summa. O-Suba besvarade den gamla kvinnans bön med hårda ord och nekade att låna henne några pängar. Alldenstund inga gåfvor blifvit växlade mellan henne och Kampei, kunde deras äktenskap visst ej betraktas som en afgjord sak, förklarade den stolta sköna.

Förgäfves bönföll Niya, att hennes tant skulle lämna en del af hennes lilla arf

till den stackars bondens hjälp. Såväl änkan som O-Suba voro obevekliga, och den gamla bondkvinnan aflägsnade sig sorgsen. Men då sprang plötsligt den unga Niya upp från sin plats, påtog hastigt sina sandaler och skyndade efter den sorgsna gumman, som hon upphann innan hon ännu nått porten.

Helt plötsligt gaf hon till ett utrop af glädje. Dörrförhängena hade blifvit dragna åt sidan, så att hela husets framsida var öppen; och Niya såg hur ett par svalor flugit in i rummet och slagit sig ned mellan taket och väggen, lifligt kvittrande och pratande med hvarandra.

"Se, syster! De vackra fåglarne ämna

Kampeis afsked.

"När måste ni hafva pängarne?" frågade hon.

"Inom tre dagar, Niya", svarade kvinnan.

"Ni skall också få dem innan dess", försäkrade Niya.

Den goda flickan flydde undan den gamla kvinnans tacksägelser och välsignelser och återvände till hemmet. Här drog hon sig undan på sina mattor i sitt hörn, och satt där med sammanknäppta händer och tankfullt rynkad panna.

bygga bo här", sade hon. "Det betyder lycka. Tyst för all del, kära O-Suba — stör dem ej!"

Härmed lade hon bedjande sin hand på systerns arm, men O-Suba endast skrattade åt hennes barnsliga ifver.

Niya följde med liflig uppmärksamhet de båda fåglarnes rörelser och deras många färder ut och in, under det de byggde på sitt näste.

Strax efter gingo hennes tant och hennes syster ut, och sedan Niya kastat en

lång afskedsblick på de alltjämt ifrigt sysselsatta svalorna, klädde hon sig och gick ut hon också. När O-Suba och den gamla änkan återvände, fanns Niya ej i hemmet, och det dröjde länge, innan de återsågo hennes ansikte.

* * *

När den här Kampei tillhörde hemförlofvades, hängåfvo sig hans kamrater åt ett lif i sus och dus, under det han själf, ifrig att återse O-Suba och orolig för sina föräldrar, om hvilkas trångmål han ryktesvis hört ett och annat, skyndade åstad mot hemmet.

Han var blott en kort dagsresa från sin födelseby, när han framemot solnedgången nådde ett tehus, som bar det inbjudande namnet: "Den älskliga körsbärsblomman". Dörrdraperierna voro dragna åt sidan, så att han kunde se in i huset, hvilket genom flyttbara skärmar var deladt i smärre rum. I ett af dessa rum sutto några män drickande sitt te. Deras sånger och deras högröstade gräl nådde ut till den enslige vandraren på vägen.

Då Kampei kom fram till trappan och aftog sina sandaler, skyndade några af de kvinnliga tjänarne ut för att på sedvanligt sätt med höga rop välkomna honom.

"God eftermiddag, herre!" ropade de. "Vill ni ej vara af den godheten och stiga in och hvila en stund. Solen bränner hett, vägarne äro dammiga, och ni måste vara trött. Vi hafva likör och tobak och skönt doftande te."

Under många bugningar ledsagade de honom in till ett ledigt rum, och sedan de framsatt mat och dryck, lämnade de honom allena. Strax efter inträdde emellertid ännu en kvinnlig uppasserska för att fråga, om det var någonting annat, som han önskade. Kampei blef högeligen förvånad, då han i den sistnämda igenkände Niya, men icke den Niya i den enkla dräkten och med de nedslagna ögonen, som han tog farväl af i Morioka. Hon var nu iklädd en lysande dräkt, hennes hår var uppfäst med stora gyllne nålar, och ansiktet var pudradt.

Niya drog sig förvirrad några steg tillbaka, då hon fick syn på Kampei; men snart hade hon återvunnit herraväldet öfver sig själf, och låtsande som om hon ej igenkände honom närmade hon sig sägande:

"En medlem af den segerrika arméen är välkommen till Körsbärsblomman. Vi

O-Suba nekade att hjälpa Kampeis föräldrar.

känna oss mycket tacksamma öfver, att han behagar hedra vårt anspråkslösa hus genom att stanna här en stund."

Kampeis ansikte var allvarligt och dystert, då han frågade:

"Hvad betyder detta, Niya? Har någon olycka drabbat din familj, eftersom O-Suba och din tant tillåtit dig att taga plats som tjänarinna på ett tehus?"

Den unga flickan såg ned mot golfvet men svarade ingenting. Om han hånat

henne för att hon stigit ned från sitt stånd, skulle hon hafva trotsat honom; men han var synbarligen ledsen för hennes skull.

"Hvarför har du gjort detta, Niya?" sporde han förebrående. "Du var ju ej fattig; du befann dig i lyckliga omständigheter; hvarför skulle du då lämna ditt hem och välja en sådan sysselsättning?"

Niya såg fortfarande ned mot mattorna utan att svara. Hennes läppar skälfde, och den rodnad, som först betäckt hennes ansikte, hade nu lämnat rum för en dödlig blekhet. Hela hennes kropp skakade, och slutligen segnade hon ned till golfvet och dolde sitt ansikte i de vida klädningsärmarne.

En gammal man inträdde nu från verandan och fick syn på den stackars flickan, som låg orörlig med hufvudet lutadt mot en afdelningsskärm.

"Hvad?" skrek han förbittrad, "inte går det an att tjura på det där sättet, då vi hafva huset fullt af gäster. Upp med dig på ögonblicket, annars kommer din rygg att få göra bekantskap med min piska!"

Niya tycktes blifva glad öfver att slippa undan Kampeis frågor och drog sig tillbaka åtföljd af den vredgade värden.

Kampei drog till sig tobaksstället, fyllde sin pipa och tände den, och under det han rökte ansträngde han sig med att försöka utfundera orsaken till, att Niya tagit anställning på ett tehus. Sångarena i det angränsande rummet blefvo allt högljuddare, då och då hördes klangen af svärd som korsades samt ljudet af de uppskrämda tjänarnes röster och värdens medlande stämma. Kampei kände sig obehagligt berörd häraf och skulle gärna hafva lämnat platsen, därest det låtit sig göra. Men rundt omkring ända fram till Morioka funnos endast eländiga byar, och frånsedt att han var så trött, att han ej gärna skulle kunna fortsätta färden, var vägen enslig och osäker.

Han drog sig undan till gårdsplatsen bakom värdshuset, där han upptäckte en liten stenlagd plan, som ledde till ett lusthus på en konstgjord kulle. Ett bräckligt staket å hvardera sidan skilde den stenlagda gårdsplanen från trädgården, där krysantemum, pioner och näjlikor höllo på att slå ut, under det kamelior, azaleor och gullvifvor togo farväl medels några få genom en sista ansträngning frambragta blommor. Några sena violer stucko blygt fram i skuggan af ett väldigt klippblock. Lusthusets öppna veranda var öfvervuxen af vinrankor, och hvart han vände blicken möttes ögat af blommande körsbärsträd.

Då han satt där i aftonens behagliga svalka och stillhet med det fagra landskapet rundt omkring sig, glömde Kampei nästan bort det obehag han nyss erfarit och hängaf sig i stället åt ljufva framtidsdrömmar. Det var nära mörkt, då han väcktes ur sina drömmerier af Niya, hvilken ljudlöst närmat sig och nu stod i lusthusets dörr. Då hon fann att lusthuset var upptaget, lät hon höra ett utrop af förvåning och vände sig om för att gå sin väg. Men Kampei återkallade henne och befallde henne i sträng ton att sätta sig ned. Hon åtlydde honom med af förtrytelse rodnande kinder, och när han med förebrående blickar betraktade henne, torkade hon hastigt bort de frambrytande tårane och sade i spotsk ton:

"Låt bli att mönstra mig på det där sättet, käre Kampei. Jag är ju inte O-Suba, din fästmö; jag är endast Niya. Äro inte mina föräldrar döda? Hvem skulle väl då våga hindra mig att göra hvad jag behagar? Gå du till Morioka, Kampei, och utplåna både ur ditt och O-Subas minne bilden af den förhatliga Niya, som aldrig ämnar återvända till sitt hem mera."

Hon hade rest sig upp, under det hon talade, och ämnade aflägsna sig, då Kampei åter höjdade henne, i det han med sorgsen stämma yttrade:

"Du har valt en lefnadsbana, som dina föräldrar skulle hafva afrådt dig ifrån, enär den är både simpel och vanhederlig; du har bedröfvat deras själar och kan ej vidare besöka deras grafvar eller med frimodigt hjärta bedja framför din gudabild.

Det fanns en tid, då jag trodde, att jag älskade Niya mer än O-Suba. Och nu—", han tystnade, men tillade efter några ögonblick med förändrad röst: "Gå härifrån, föraktliga varelse! Hädanefter är du ingenting annat för mig än en beklagansvärd uppasserska på ett tehus."

Han vände sig ifrån henne med en föraktlig åtbörd. Hon knäppte samman sina händer och stapplade framåt med så tunga steg, att det bräckliga lusthuset skakade. Därpå kastade hon en blick af förtviflan på honom och skyndade med ett hjärtskärande skri ned öfver gårdsplanen och tvärs öfver vägen.

Kampei följde henne med ögonen, och när han såg henne klättra öfver flodbanken vid sidan af landsvägen och kasta sig i vattnet där nere på andra sidan vallen, mumlade han för sig själf:

"En sådan som hon är sannerligen ej för god att dö som en hund."

Men i nästa ögonblick hade hans bättre natur tagit öfverhanden och han skyndade åstad att försöka rädda henne.

Under några sekunder höllo Niyas kläder henne uppe öfver vattenytan. Då hon höll på att sjunka, höjde hon armarne och lät höra ett dämpadt nödrop.

Då Kampei nådde fram, tillkännagåfvo endast några uppstigande luftbubblor stället där hon sjunkit. Han kastade af sig

Kampei räddar Niya.

sina ytterkläder, sprang ut i strömmen och lyckades i sista ögonblicket rädda den stackars flickan från att finna sin död i flodens böljor.

Händelsen hade blifvit observerad från tehuset, och snart anlände flere personer till platsen. Den sanslösa Niya blef inburen i tehuset, och så snart Kampei såg, att hon var utom all fara, öfverlämnade han henne åt de öfriga uppasserskornas omsorger och sällade sig till de andra gästerna, af hvilka han lofprisades för sin hjältemodiga bragd.

Nästa morgon sof han tills fönsterluc-

korna drogos undan och solen lyste in i rummet genom de halfgenomskinliga skärmarne. Som han önskade undvika att ånyo råka Niya, väntade han ej på någon frukost utan fortsatte oförtöfvadt sin färd.

* * *

Då Kampei kom hem, kände han sig öfverlycklig af att finna sina föräldrar i högönsklig välmåga. Det enda trångmål, de varit utsatta för sedan han reste var, att den godsägare, af hvilken de arrenderade sin gård, hade fordrat sina pängar. Kampei kände sig däremot pinsamt berörd af berättelsen om, huru ovänlig O-Suba varit mot hans moder vid hennes besök. Af moderns ord framgick det äfvenledes tydligt, att det otvifvelaktigt var Niyas förbön de hade att tacka för, att de begärda pängarne slutligen blifvit dem tillsända. Det slog nu Kampei, att Niyas närvarande belägenhet måhända vore följden af ett gräl med hennes närmaste om dessa pängar, och denna tanke gjorde honom nedslagen. Till sist fick han äfven veta, att O-Suba ej ansåg sig förlofvad med honom, utan att hon i stället under hans frånvaro skaffat sig en annan fästman, en europeisk handlande i en af hamnstäderna. Hans hår och skägg var guldgult som solgudinnans gyllene flätor, och det talades till och med om deras förestående bröllop.

Kampeis tankar återvände till den stackars Niya, som hennes släktingar förskjutit, som han själf förolämpat och som ensam måste kämpa sig fram i denna värld, hvilken är så skonslös mot de svaga.

Han låg vaken hela den långa natten, och då han tidigt följande morgon steg upp från sin sofmatta, begaf han sig till sina föräldrar och omtalade för dem resultatet af sina funderingar. De gillade hans planer och trädde ut på verandan för att säga honom farväl och åse hans affärd, då han med lätta steg vandrade fram emot landsvägen, iklädd sin toppformiga bredbrättade halmhatt. Innan han ännu hunnit långt, ropade emellertid hans gamle fader honom tillbaka.

"Tag min börs med dig, min son", sade han, "tehusvärdar äro ej lätta att komma om sams med, såvida de ej se pänningbörsen i ens hand. I den här börsen skall du återfinna de guldmynt, som du förde med dig hem i går."

Solen stod ännu högt på himlen, då Kampei stannade vid värdshuset "Den älskliga körsbärsblomman", och sedan han hälsat på värden, bad han att få råka flickan Niya. Då hon fördes in till honom, såg hon blek och uppskrämd ut och kastade under sina långa ögonhår bedjande blickar på den unge mannen. Hennes händer sysslade nervöst med hennes klädning och hon såg sig ängsligt omkring efter en plats så långt som möjligt ifrån Kampei.

"Niya", sade han, "jag är ej ond på dig, men jag vill veta orsaken, hvarför du lämnade ditt hem."

Ett utrop af förskräckelse var hennes enda svar.

"Hade jag något sambånd därmed — jag, Kampei?"

Den stackars flickan vred ångestfullt sina händer och vände synbart förlägen bort sitt ansikte, men svarade ej ett ord på hans fråga.

"Skulle du vilja komma hem igen, Niya lilla?" frågade han åter i uppmuntrande ton.

"Den frågan är alltför tidigt väckt, min unge herre", inföll nu tehusvärden, som sittande på verandan åhört Kampeis ord, under det han rökte sin pipa. "Ni är alltför ifrig. Hon är min för två års tid. Jag har kontrakt därpå, kontrakt undertecknadt af henne själf, däri hon erkänner mottagandet af pängarne."

"Pängarne!" utropade Kampei förvånad. "Hon har således sålt sig själf. I så fall", tillade han därpå lugnare, "är jag villig att återbetala pängarne. Se här!" fortfor han och drog fram sin börs. "Hur mycket var det, min bäste herre?"

"Åttio r i y o s", svarade värden.

"Åttio r i y o s!" upprepade Kampei.

Ett ljus hade nu gått upp för honom.

"Men hvad betyder detta?" gentog vär-

den förargad. "Detta är ju samma börs, i hvilken jag lämnade flickan pängarne, och ändå ger ni er sken af att ej veta, att hon är bunden vid mig! Hvad är meningen med detta svekfulla uppträdande?"

Kampei studsade. Alltsammans var nu klart och tydligt. För att rädda hans föräldrar från armod, fadern troligen från döden, hade denna stackars ömhjärtade flicka sålt sig själf till ett slafveri, i hvilket strängt arbete, dålig behandling, ja till och med hugg och slag skulle blifva hennes lott! Och det hade ju varit nära, att han själf utan vidare tillåtit henne att dränka sig, sedan hans hårda ord drifvit henne till förtviflan. Stackars Niya! Men för hvems skull hade hon uppoffrat sig? Var det månne blott för hans föräldrars skull, eller var det för hans? Denna fråga gjorde honom en smula bryderi.

Niya hade prässat ansiktet mot en af skärmarne och snyftade högt. Den stund, hon längtat efter, hade nu kommit. Kampei visste nu orsaken till, att hon var här, visste, att det var för hans skull, som hon lämnat sin kära födelseby. Dock kände hon sig uppfylld af fruktan. Hvad rättighet hade hon, barnet, att blanda sig i de fullvuxnes affärer? Hvad hade hon väl för erfarenheter om den stora vida världen, eftersom hon kunde se den så ljus?

Trots allt var dock Kampei där endast några få fot från henne och betraktade henne oaflåtligt med ifriga blickar. Hon kände detta utan att behöfva vända sig om och se det. Hon kände hans blickar genomtränga sig — han var här, och hvad skulle hon nu taga sig till?

Kampei reste sig, gick fram till Niyas sida och hviskade till henne:

"Var det för min skull, som du gjorde detta, Niya?"

"Hvarför skulle jag väl göra det för din skull?" svarade hon undvikande.

"Niya", fortfor han och betraktade henne oafvändt, "jag är icke längre förlofvad med O-Suba. Hon älskar en blond främling och ämnar gifta sig med honom."

"Skulle du vilja komma hem igen, Niya lilla?"

Niya vände sig hastigt; hennes kinder glödde, hennes glädjestrålande ögon glittrade genom tårarne som solskenet genom dimman, och i det lyckliga leende, som lägrade sig öfver hennes ansikte, kunde Kampei läsa svaret på sin fråga.

"Du älskar mig således?" utbrast han.

Niyas rodnad och småleende bejakade hans fråga.

"Ni frågade ej flickans släktingar", sade därpå den unge mannen till värden.

"Hon sade, att hon ej hade några", stammade värden, som var rädd, att hans kontrakt ej skulle äga laglig giltighet.

"Förstör kontraktet, så skall ni få tillbaka edra pängar", lugnade Kampei honom.

Tehusvärden gick in härpå, och då de båda männen efteråt drucko en kopp te tillsammans, anförtrodde värden Kampei, att han ej var ledsen öfver förlusten af sin uppasserska, enär hon ej varit till hans belåtenhet.

"Hon var alltför dyster", sade han, "hon hade bestämdt någon hemlig sorg. Och dess innersta orsak tror jag nu, att jag känner", tillade han leende.

O-Suba och hennes man lämnade Morioka och slogo sig ned i en af hamnstäderna; Kampei och Niya däremot togo efter sitt giftermål sin bostad i den hydda, som de båda systrarna förut innehaft. De hafva nu tre barn, som deras släktingar på alla sätt försöka skämma bort. Den äldste af dem, en duktig pojke, talar redan om, hur han, då han blir stor, skall omgjorda sig med sin faders svärd och taga plats i ledet för att kämpa mot och förgöra Mikadons fiender.

En "helvetesmaskin" i äldre tider.

De ohyggliga förstörelseredskap, som fått namn af "helvetesmaskiner", äro icke en senare tids uppfinning, äfven om de med våra dagars högt utvecklade kemiska och mekaniska hjälpmedel nått en motsvarande utveckling i grym och förstörande kraft. Vår tids högt fullkomnade mordverktyg, vare sig de kallas helvetesmaskiner eller krigsredskap, äro frukter af vår moderna civilisations träd på godt och ondt, men idéen till dem och arbetet på deras konstruerande äro af gammalt datum.

En gammal fransk skriftställare berättar följande om en helvetesmaskin, som blifvit förfärdigad år 1587.

Under Henrik III:s regering uppfann en viss Malabre en helvetesmaskin, som han lät tillställa seigneur de Millan d'Allegre. Den bestod af en låda, innehållande trettiosex pistolpipor, af hvilka hvar och en var laddad med dubbla kulor. Lådan var så inrättad, att vid dess öppnande alla skotten skulle brinna af och maskinen således i samma ögonblick utspy ej mindre än sjuttiotvå kulor.

Lådan sändes till adressaten tillika med ett falskt bref, som utgaf sig vara från hans syster och hvari hon bad honom mottaga den i lådan inneslutna gåfvan, en "kuriositet". Öfverbringaren af lådan var Malabres tjänare, som af sin herre blifvit undervisad om sättet att öppna lådan, men som eljes icke hade någon aning om dess innehåll. Han skred alltså till dess öppnande i d'Allegres närvaro, hvarvid alla pistolerna mycket riktigt brunno af, dock utan att tillfoga de båda männen någon allvarligare skada. De blefvo endast lindrigt sårade.

Uppfinnaren af denna helvetesmaskin, Malabre, blef genast gripen och fängslad. I slutet af september 1587 fick han med lifvet plikta för sitt brott.

BERÄTTELSE

AF

H. B. MARRIOTT WATSON.

(Från engelskan.)

(9)

Sammandrag af berättelsens föregående innehåll.

Händelsen spelar på Napoleon I:s tid. Roger Warburton har på värdshuset "De Tre Fjädrarne" i byn Marlock å Englands östra kust varit vittne till, huru hans unge vän Shirley i ett gräl med Nikolas Carmichael blifvit dödad af denne. Shirley var stadd på flykt med sin älskade, miss Dorotea Holt, hvilken samma afton afhämtas från värdshuset af sin förmyndare, domaren sir Georg Everett, som äger ett hus i närheten af Marlock. Familjen Carmichael, bestående af fadern, den gamle sir Stefan, två söner, Nikolas och Filip, samt dottern Chloris, äger och bebor ön Lynsea ett stycke utanför kusten. Warburton, som vill hämnas på Carmichaels för sin väns död, kvarstannar på värdshuset och upptäcker under en segeltur till Lynsea, att där bedrifves en omfattande smyghandel med en väldig grotta som gömställe. Nikolas får syn på honom och söker mörda honom, men han räddas af Chloris, undkommer och är sedan dess bevakad af Nikolas' spioner i byn, bland hvilka värdshusvärden Tremayne är en. Sir Georg vistas för närvarande med miss Holt i sitt hus vid Marlock och har där mottagit ett besök af sir Stefan Carmichael. För att återgälda besöket beger han sig med sin myndling till ön. Dit kommer äfven Warburton, som vid ett sammanträffande med Chloris förklarar henne sin kärlek, utan att dock förhållandet dem emellan blir klart. Därpå möter han sir Stefan, med hvilken han växlar fientliga ord, tills den förre lämnar honom och går in i sitt hus. — Då Warburton nu vill återvända hem, finner han sin båt bortförd och sig själf jagad af Nikolas och hans handtlangare. Han begifver sig då till familjens båtbrygga för att taga en båt där, men finner den bevakad af en karl.

Nionde Kapitlet (fortsättning).

Han begaf sig fördenskull in i tamarisksnåren och kröp sakta och försiktigt framåt, tills han kom helt nära vaktposten. Därpå sprang han plötsligt fram ur snåret och kastade sig öfver honom.

Mannen gaf från sig ett skri af förfäran, hvilket följdes af ett kippande efter anden, då Warburtons fingrar stadigt grepo om hans strupe. Den anfallne var nu oförmögen till hvarje motstånd, och hans ur sina hålor framträngande ögon stirrade förfärade på angriparen.

"Jag är tyvärr alldeles tvungen att orsaka er detta obehag", sade Warburton höfligt, "men jag ämnar inte skada er hvarken till lif eller lem. Ni kommer blott att få några blåa märken som minne af vårt möte. Jag kämpar ej mot sådana som er; sådana kastar man undan och låter dem lefva. Men jag måste binda er, min vän."

Han drog sin fånge med sig ned till bryggan, där han fann några repstumpar, med hvilka han band hans händer och fötter.

"Jag har förut en gång behandlat er herre på samma sätt", återtog Warburton, "och om Gud vill skall jag åter göra det, och mera därtill. Jag glömmer aldrig vare sig välgärningar eller skulder."

Han stod lutad öfver sin fånge, och Carmichaels stora båt gungade på vattnet vid sidan om dem.

"Jag ämnar taga mig friheten att låna er båt", fortfor han. "Jag behöfver den för min hemresa, och ni kan ju ligga stilla här och vakta den med bössan i hand. Ni har ju inte flytt från er post, min gosse."

Knappast hade de hånfulla orden glidit öfver hans läppar, förrän ett skott ljöd.

Tack vare sin ansenliga muskelstyrka och kroppstyngd banade han sig med ganska god fart väg genom snåren. Fastän han hade fyra eller fem förföljare efter sig, skulle de åtminstone ej kunna få fatt honom förrän de nådde öppen mark. Tamariskerna öfvergingo småningom i en gles skog med en riklig undervegetation af murgröna och andra slingerväxter af mer än manshöjd. När Warburton slutli-

Warburtons fingrar grepo stadigt om mannens strupe.

Han förnam en häftig smärta i sin ena arm, och i detsamma rusade några män fram ur tamarisksnåret. Nu voro goda råd dyra. Här gällde det att fly eller fäkta — att nu bemäktiga sig båten var otänkbart — men båda delarne syntes lika hopplösa. Nästan instinktmässigt fattade han sitt beslut; med ett enda språng var han på andra sidan om bryggan och försvann i snårskogen med förföljarne tätt i hälarne.

gen uppnådde högslätten, var han säker att hafva kommit undan sina förföljare.

"Lefvande för att kämpa en annan dag", mumlade han andfådd.

Han undersökte omsorgsfullt sitt enda vapen. Då han såsom nu drabbats af en motgång, tänkte han ej vidare däröfver utan vände sig med friskt mod till nästa göromål. Han var mycket hungrig ej allenast af den långa fastan utan äfven af rörelsen ute i friska luften och hade där-

för ingen svårighet att utfundera, hvilken plikt som nu låge honom närmast. Han måste skaffa sig mat, och som han ej kunde tänka på att bryta sig in i huset, måste han besöka grottan. Om skonerten låg där, så måste där naturligtvis äfven finnas mat och dryck. Förmodligen trodde hans förföljare ej, att han flytt upp på bärget utan valt den lättare vägen och dragit sig undan till dalens bortre ände. Men som ön var liten skulle de snart upptäcka sitt misstag och söka honom i annan riktning.

Mörkret föll emellertid på och kom honom väl till pass, ehuru det försvårade hans vandring. Omsider nådde han en skog och slöt, att han nu måste vara nära ingången till de underjordiska gångarne. Plötsligt hörde han fotsteg och skyndade att gömma sig. Icke långt ifrån hans gömställe passerade Nikolas förbi honom i sällskap med en karl. Af deras vredgade samtal uppfattade han tillräckligt för att förstå, att hans förföljare ämnade bilda kedja tvärs öfver ön för att sålunda systematiskt jaga och infånga honom. Så snart de båda männen kommit utom hörhåll, sprang Warburton upp.

"Det är godt", mumlade han, "de hafva lämnat vägen öppen. Därifrån de hafva kommit, dit kan jag gå."

Det dröjde icke länge, innan han hittade den stora busken, där Nikolas Carmichael förut under dagen hade försvunnit. Han trängde in i snåret och stötte snart på en stor klippa, vid hvars fot en håla gapade. Här var således ingången till smugglarnes grotta.

Warburton steg utan betänkande ned i hålan och befann sig så i början af en gång, hvars golf lindrigt sluttade nedåt och som var så hög, att en man i upprätt ställning kunde gå igenom densamma. Fastän det naturligtvis var kolmörkt i gången, passerade Warburton med lätthet genom den. Efter vid pass femtio steg krökte den tvärt, och nu låg hela den ofantliga grottan framför Warburton, ty han kunde urskilja en svag ljusning i det tjocka mörkret och hörde hafvets brus på afstånd.

Det svaga ljus, som upplyste grottans yttre partier, kom från tvänne facklor nere vid stranden, och bakom dem kunde Warburton skönja konturerna af skonerten. Ingen människa tycktes vara tillstädes i grottan — ingen utom Warburton. Men det var tydligt, att skonerten nyligen anländt och att grottan för icke många timmar sedan hade varit skådeplatsen för ett rörligt lif, ty öfverallt på golfvet lågo fat och balar i stor förvirring.

Försiktigt närmade sig Warburton skonerten. Han hvarken hörde eller såg någon människa, och öfvertygad som han var att grottan för tillfället var öfvergifven, började han undersöka de på golfvet kringspridda varorna. De flesta faten och balarne hade nyss förts i land och stodo helt nära vattnet, men bakom dem syntes en mängd fat upptornade nästan till grottans tak.

Ett af faten tycktes hafva fallit ner och tagit skada, ty det låg för sig själf på en klippafsats, och ett hål gapade i detsamma. Warburton trodde det vara tomt, men fann till sin förvåning vid en närmare undersökning, att det innehöll krut.

Warburton stod en stund stilla och funderade öfver denna upptäckt. Innehöllo månne alla de öfriga uppstaplade faten också krut? Och i så fall: hvarför hade smugglarne lagt upp ett så stort förråd krut i denna grotta? Han kunde för tillfället icke finna något svar på dessa frågor.

Hungerns kraf började göra sig med makt gällande hos den unge mannen. Han gick fördenskull helt djärft ombord på skonerten och började undersöka kajutan. Mycket riktigt: här fann han både mat och dryck i riklig mängd. Han slog sig ned och åt och drack af hjärtans lust.

Midt under måltiden träffades hans öra af ett misstänkt ljud, som kom honom att lyssna med rynkad panna. Ljudet tycktes utgå från en hytt i närheten. Warburton var ej sen att begifva sig dit för att taga reda på dess orsak.

Vid skenet af det svaga ljuset såg han en mänsklig gestalt ligga utsträckt på

golfvet midt ibland ett antal tomma lådor. Warburton böjde sig ned öfver gestalten. Han igenkände i honom den man, som Nikolas Carmichael hade kallat Ditran vid Warburtons förra besök i grottan. Det var den franske kaptenen, och hans tunga andedrag vittnade tillfyllest om, i hvilket tillstånd han befann sig.

Warburton fick en hastig ingifvelse.

"Monsieur Ditran", sade han halfhögt, "jag skall taga mig friheten att undersöka edra fickor, om ni icke har någonting att invända däremot. Jag är verkligen alltför hårdt ansatt för att vara så synnerligen noga."

Han undersökte grundligt den druckne mannens kläder utan att denne vaknade. Plötsligt gjorde han ett uppehåll, synade noga underskriften på ett papper, ryckte till och betraktade den så återigen med största uppmärksamhet.

Det var ett bref på franska till sir Stefan Carmichael, dateradt "Lägret, Boulogne", och underskriften var "Napoleon".

TIONDE KAPITLET.

Warburton gör ett besök i boningshuset på Lynsea.

Warburton stod med brefvet i handen och granskade det med högt klappande hjärta i den osäkra belysningen. Ett nytt ljus gick upp för honom. Nu hade han medel i händerna att bereda Carmichaels en än högre upphöjelse än Hamans, som blef hängd i sin egen galge. Han öfversatte brefvet; det fanns ingen möjlighet att missförstå dess mening. Ett långt farligare brott än smyghandeln tyngde på denna familjs skuldror.

Warburton erinrade sig, att sir Stefan Carmichael sagt, att han för omkring tretton år sedan köpt ön. Hvarifrån kom han då? Om ej de bevis på hans högmålsbrott, som Warburton redan ägde, voro tillfyllest, ämnade han taga reda på hans föregående. Carmichael hade själf talat om sitt irländska blod, hvilket tvifvelsutan var den innersta orsaken till hans förräderi.

På andra sidan Kanalen låg käjsarens väldiga armé, som blifvit samlad i syfte att eröfra England. Han väntade på flottans ankomst, och det var en öppen hemlighet, att han hade spioner, agenter och mellanhänder i Storbritannien, hvilka lämnade honom uppgifter om ställningar och förhållanden samt uppviglade de missnöjda och oroliga elementen därstädes. Irländarne hade städse hoppats på fransmännens hjälp; de hade väl ett dussin gånger förut spelat under täcke med dem, och mer än en förrädare hade med lifvet fått plikta för sitt brott. Familjer hade råkat i vanära, män hade förlorat lifvet, och kvinnor hade fällt bittra tårar för dessa stämplingar redan förut, och nu skulle familjen Carmichael komma att drabbas af samma öde. Nu förstod han meningen med de i grottan så omsorgsfullt dolda kruttunnorna, och nu såg han äfven en djupare orsak än han förut vetat af till Carmichaels fiendskap mot honom själf. Smugglingen var endast täckmanteln för ett mångdubbelt svårare brott.

Han stoppade brefvet i fickan och fortsatte sin måltid. I sin glädtiga sinnesstämning inmundigade han så pass mycket starkvaror, att han förlorade sin vanliga lugna betänksamhet och blef ganska upphetsad. Sedan han slutat att äta och dricka, klättrade han ned från skutan och begaf sig tillbaka samma väg han kommit.

Utkommen i det fria styrde han kosan mot Carmichaels bostad utan att betänka, för hvilka svårigheter och faror han därigenom kunde utsätta sig. Någonstädes borta i öns östra hörn hade skallgången börjat och närmade sig nu sitt villebråd sakta och säkert liksom ett oundvikligt öde.

Warburton törstade emellertid efter uppgörelse och skyndade framåt genom snårskogen, tills han slutligen nådde fram till boningshuset. Det låg där framför honom som en oformlig hvit massa, och endast ur ett enda fönster i öfre våningen lyste ljus. Vinden förde ljudet från dref-

karlarne, som skulle uppspåra honom, till hans öron. Han skrattade i mjugg däråt, under det han gick tvärs öfver terrassen och tittade in genom närmaste fönster. Då han fattade tag i karmen, befanns fönstret vara ostängdt. Han öppnade det och inträdde genom detsamma för första gången i förrädarnes bostad.

"Här skall det ej falla någon in att söka mig", tänkte han, "och sedan de gått förbi, skall jag obehindradt kunna begifva mig ned till båtbryggan."

Han lämnade fönstret och trefvade sig fram längs väggen i det mörka rummet, tills han råkade på en dörr. Den ledde till ett långt, svagt upplyst rum med bokhyllor längs väggarna. Detta bibliotek skulle bättre hafva passat en lärd man än en smugglare och förrädare. I rummets bortersta ände satt den gamle sir Stefan Carmichael med en bok hvilande i knäet och blickade med sina skarpa lifliga ögon mot den objudne gästen. Han var så stilla och orörlig, att Warburton ett ögonblick undrade, om han sof eller måhända rentaf var död.

"Jag har tagit mig friheten att för tredje gången tränga mig på er, sir", sade Warburton artigt bugande.

"Och den här gången har ni utan tvifvel giltigare ursäkt därför", svarade den gamle lugnt. "Vill ni vara god och så fort som möjligt framföra ert ärende och därpå aflägsna er; jag orkar ej med någon lång visit."

"Det gör mig verkligen mycket ledsen att finna en medlem af er hedervärda familj i ett sådant tillstånd", gentog Warburton. "Det är väl gikten, som pinar er, förmodar jag."

"Jag ber er, säg fort hvad ni vill, och gå sedan er väg", utbrast sir Stefan otåligt.

"Min bäste herre", svarade Warburton artigt, "jag skall göra mitt bästa att tillmötesgå eder önskan. Jag skall strax komma till saken, hvilken, så vida jag ej alltför mycket misstager mig, rör er mycket nära."

Sir Stefan gjorde en otålig rörelse med handen.

"Jag är en ganska trögtänkt man, och det skulle visst ej falla mig in att mäta mig med edra kvicktänkta söner", fortfor Warburton, "men jag kan dock lägga två och två tillsammans och vet, att det blir fyra."

"Ibland vore det nog bättre, om det blefve endast tre", sade sir Stefan.

"Ah, jag förstår hvad ni menar", svarade Warburton. "Ni har den godheten att varna mig, såsom ni förut varit förtänksam nog att göra. Men jag försäkrar er, att jag känner mitt additionsexempel och misstar mig ej med afseende på slutsumman. Jag ämnar göra den till fyra, och jag skall också utföra min afsikt."

"Godt, sir", utbrast sir Stefan med hån i stämman.

"Mitt ärende kan framställas i några få ord", gentog Warburton. "Jag ville återgälda er omtanke om mig genom att i min tur varna er. Jag håller nämligen er hemlighet i mina händer."

"Tro mig, sir", skrattade sir Stefan, "det är en gammal nyhet. Vi äro allesammans på det klara med, hvad ni vet, och vi äro äfvenledes fullt medvetna om, att det är en farlig hemlighet, och att vi måste genom lämpliga medel tvinga er till tystnad."

"Jag tror knappast, att ni förstått, hvad jag menar, sir", invände Warburton. "Jag sade, att jag visste er hemlighet, och jag öfverlämnar åt er själf att gissa, hvad dessa ord innebära. Det kan vara fråga om en bagatell, men det kan också vara fråga om riksviktiga angelägenheter."

"Jag har ingen färdighet i att gissa gåtor", svarade sir Stefan, men hans uppsyn hade undergått en märkbar förändring.

"Måhända jag ej borde lämna er alldeles utan en ledtråd", fortfor Warburton; "såsom varande irländare bör ni hafva lätt att fatta."

(Forts.)

Hvad Leo Tolstoy säger om ett par af det förflutna årets händelser.

Den gamle ryske skalden och siaren har sitt eget sätt att betrakta saker och ting i denna mångskiftande värld. Om detta sätt är egendomligt, så är det därför, att det i väsentlig mån afviker från det konventionella och gängse föreställningssättet, från hvilket den store ryssen är i så anmärkningsvärdt hög grad frigjord. Vi vilja icke säga, att Tolstoy alltid och ofelbart har sanningen på sin sida, men nog torde det vara otvifvelaktigt, att han har det i de allra flesta fall. Hans ord äro emellertid alltid tungt vägande och manande till allvarlig eftertanke, ty visst är, att bakom dem står en man i ordets vackraste bemärkelse — en ädel och uppriktig sanningskämpe som få.

Vi meddela här nedan ett par af grefve Tolstoys uttalanden om nyligen timade händelser utan att till dem foga några kommentarier; våra läsare må för sig själfva afgöra, huruvida den gamle sanningskämpen har rätt eller ej.

I.

Den kinesiska frågan.

"Den kinesiska lögnen" är rubriken på Leo Tolstoys anklagelse i den franska tidskriften La Revue et Revue des Revues mot den hvite mannen för dennes handlingssätt mot den gule mannen. "På de af européer ockuperade kinesiska gränsområdena", säger han, "är jakt på kineser den stora idrotten". Men detta är ett intet i jämförelse med det vida större brottet att till Kina sända missionärer "med en falsk och lögnaktig mission". "Olyckligtvis ligger ansvaret härför icke ensamt hos Europa. Amerika och den öfriga civiliserade världen ha del däri". Missionärerna bygga sjukhus; de taga från en kinesisk kvinna hennes sjuka barn; de göra det helbrägda och uppfostra det i den nya trosbekännelsen. Modern låter äfven omvända sig af ren tacksamhet, under det att fadern troget håller fast vid Kongfutse. "Sålunda har den kristna världen eröfrat en själ och slitit ett lyckligt äktenskaps band. Ve den familj, som sönderslites af fanatisk och religiös tvedräkt!"

"Låt oss vara ärliga — hänsynslöst ärliga. Vi hvita befatta oss i Kina endast med det offentliga lifvets lumpnaste intressen." "Framför allt måste vi upprätthålla vår prestige" — så är ropet.

"Prestige — hvilka tvetydiga gärningar, hvilka ohyggliga dåd begås icke i ditt

namn! Den hvite mannens prestige i Kina börjar där, hvarest rättvisa, sanning och logik sluta." Vi hafva själfva sått vinden och hålla nu blott på att skörda stormen. Tusenfaldt hafva de ljugit, hvilka anklagat den kinesiska käjsarinnan för att hafva tändt revolutionens lågor. Vi hafva själfva tändt dem.

II.

"Du skall icke dräpa".

"Den som utgjuter människoblod, hans blod skall icke af människor varda utgjutet" är Leo Tolstoys återgifvande af ett gammalt bibelord. Äfven de bäste monarker, som hafva fallit för lönmördarens hand, sådana som Alexander II och Umberto, voro — säger Tolstoy — "skyldiga till och invigda i mordet på tusenden, som hafva dödats på slagfälten; och hvad beträffar sämre konungar eller käjsare, så kunna offren i de krig, hvilkas upphofsmän de varit, räknas i miljoner." "Om konungar och käjsare vore logiska, så borde de snarare förvånas öfver dessa lönmordsbrotts sällsynthet, i betraktande af de oupphörliga exempel på massmord (genom krig), hvilka de själfva gifva." Konungar, käjsare och presidenter göra organiserade massmord till sitt yrke. "Och dock anse de det upprörande, när en af dem dödas." Det är ologiskt.

Emellertid är det fjärran från Leo Tolstoy att försvara anarkisten, som mördar en af dessa yrkesmördare. Men han frågar, huru det kan komma sig, att anarkisterna icke kunna uttänka något bättre sätt att förbättra mänsklighetens lott än genom lönmord. "Konungen är död: lefve konungen!" Och världen är icke bättre däran än förut. "Mänsklighetens olyckor härleda sig icke från en eller annan enskild individ, utan från den samhällsorganisation, hvilken gör alla beroende af några få eller oftare af en enda. Sådan är monarkens lott, att en vis man icke kan se någon annan utväg öppen för honom än att abdikera med ens. Att döda en monark är detsamma som att risa ett barn, hvilket man fördärfvat genom att tillåta det alla möjliga oseder."

Samhället hålles vid makt af "själfviskheten och dårskapen hos människor, hvilka schackra bort sin frihet och heder mot snöda materiella förmåner", och de äro personer i alla samhällsklasser; fördenskull bör i intet fall Alexander eller Umberto dödas, men vi måste komma öfverens om att visa dem, att de icke hafva någon rätt att döda genom krig.

Människor, som äro ur stånd att fatta denna synpunkt, äro "hypnotiserade". Det gifves blott ett sätt att hindra dem från att döda konungar och döda hvarandra i krig, och det är att uppväcka dem ur deras försoffning.

"Och det är hvad jag försöker att göra genom att publicera dessa rader."

ÖRNHJÄRTAT

AF HAMLIN GARLAND.

ÖFVERSÄTTNING FRÅN ENGELSKAN FÖR SOL.

(3)

Sammandrag af de föregående kapitlen.

Harold Excell är ende son till kyrkoherden i Första kyrkan i Rock River, John Excell. Han är djärf, energisk och tilltagsen, har ett häftigt lynne, är god ryttare och skicklig skytt. Hans förtrogne vän är Jack Burns, med hvilken han ifrigt samtalar om den fjärran Västern om vilddjur, indianer och äfventyr. Han är förälskad i Dot Burland, men vid sjutton års ålder kommer han underfund med, att den adertonåriga flickan endast lekt med honom, hvarpå han vredgad vänder henne ryggen. Dot rymmer sedan med bankbokhållaren Sam Willard, och då Clint Slocum, en större och starkare yngling än Harold, hånar denne därför, råka de i slagsmål. Harold drar knif och sårar Clint samt dömes därför till sex månaders fängelse. Under fängelsetiden blir han förälskad i Mary Yardwell, en ung, allvarlig flicka, som sjungit för fångarne. Hon besvarar hans böjelse, men då Harold återfår friheten, är hon hemrest till sina föräldrar. Harold reser utan att få taga afsked af Mary till Roseville, där han ämnar sluta sig till en mr Pratt för att åtfölja denne till den fjärran Västern.

SJÄTTE KAPITLET.

Familjen Pratt och Mose Hardluck.

När Harold följande morgon anlände till Roseville, åt han först frukost och begaf sig därefter ut i staden.

Roseville hade blott en gata, och det var ej svårt för Harold att få reda på, att mr Pratt ännu ej kommit till den lilla staden. Egentligen förtjänade icke Roseville namnet stad; det var blott en prärieby, och intet träd afbröt den fjärran enformiga synlinjen. En stor mängd emigranter voro i rörelse, och deras vagnar med sina hvita tak voro icke olika små fartyg på hafvet, där de långsamt närmade sig på den vidsträckta östra prärien eller långsamt försvunno ur synhåll på den lika vidsträckta västra prärien.

Harold höll troget vakt på de österifrån kommande resenärerna, och äntligen anlände mr Pratt. Han var en högrest, brunskäggig man, som körde sina med fyra hästar förspända båda vagnar. Efter honom följde hans boskapshjord och några hästar, hvilka sköttes af en flicka och en liten gosse. Flickan red en yster liten ponny, på hvilken hon satt på fruntimmersvis men i karlsadel.

Harold frågade mr Pratt, om han kunde få anställning hos honom.

"Hm, jag vet inte", svarade mannen. "Jag ville nog haft en medhjälpare, men Jinnie hon sa', att hon ville drifva fram dem för femtio cent om dagen. Hon är en bussig jänta, främling, men om hon är trött på affären, nå då har jag plats för er. Jinnie, kom hit!"

Jinnie red fram till dem, i det hon ögnade främlingen med skarpa blickar.

"Hvad är det frågan om, pappa?"

"Här är en annan ung man, som vill ha din syssla."

"Godt, om han vill taga den för billigt pris, så må han få den", svarade flickan. "Jag är just inte lifvad för att rida här i smutsen längre."

Pratt smålog.

"Nå, då är det afgjordt, främling", utlät han sig, "ifall vi bara kunna komma öfverens om villkoren. Vi ha inga pängar att kasta bort, ska jag säga, men vi ska göra så godt vi kunna."

"Jag skall göra er ett förslag", inföll Harold. "Om ni vill ge mig den där ponnyn och sadeln, när vi skiljas, så är jag belåten."

"Åhå, det tror jag inte blir någonting af!" utbrast flickan med en knyck på nacken. "Det är m i n ponny, och jag ämnar behålla honom själf, skall jag säga."

Hon var en flicka med stort ansikte och

så blond, att hennes hår var nästan halmgult, ja, till och med hennes ögonhår, men hennes tänder voro mycket hvita och hennes läppar rosenröda. Hon hade sin fars glädtiga och skalkaktiga leende, och ehuru hennes ord läto skarpa nog, röjde dock hennes ögon, att hon från första stund tyckte bra om Harold.

Harold smålog tillbaka mot henne.

"Nå, då vill jag ta den där skymmeln där", sade han.

Nu var det den lille gossens tur att falla in:

"Nej", skrek han, "det låter ni allt bli! Det är m i n häst, och för rästen skulle ni inte kunna rida honom."

"Hvarför rider ni inte honom själf då?" sporde Harold.

Gossen såg förvirrad ut.

"Jag kommer väl att göra det endera dagen", svarade han.

"Han kan inte rida honom", inföll flickan; "och jag tror inte, att ni kan det häller."

Pratt skrattade.

"Godt, unge man", sade han, "ni ser själf, hur det hänger ihop här. Jag är rädd för, att vi måste göra upp affären i pängar."

"Ge mig då hvad ni kan", sade Harold.

"Godt, unge man", återtog Pratt, "lägg då in edra saker i den eftersta vagnen. Vi få väl slå läger någonstans, ty kreaturen äta eljes upp alla häckarne här."

Under det Harold hjälpte till att spänna ifrån hästarne, kom flickan fram till honom och betraktade honom uppmärksamt.

"Säg mig, hvad heter ni?" började hon.

"Moses", svarade han utan betänkande.

"Moses — och vidare?"

"Å, låt det gå för Mose."

"Men ni har väl något mera namn?" envisades flickan.

"Ja, det hade jag, men det har blåst bort med vinden."

"Nå, hvad var det för ett?" fortfor flickan.

"Moses N. Hardluck."

"Ni är förskräckligt klipsk, eller hur?"

"Inte just så värst; annars skulle jag väl inte behöfva arbeta så här för mitt bröd."

"Ni har då aldrig tagit lifvet af er med för hårdt arbete", anmärkte flickan; "det kan man se på edra händer."

"Å, jag har gått i skolan."

"Åhå, jag kunde just tro det. Ni talar alltför snobbigt för att vara en riktig arbetare. Jag skall säga er, hvad jag tror: ni är en rik mans son, och ni har rymt er kos!"

"Kom hit, flicka, och gör i ordning kaffet!" ropade modern.

Mrs Pratt var en mager liten kvinna, härjad af arbete och sjukdom. Då flickan kom fram till sin moder, hörde Harold henne säga:

"Han s ä g e r, att hans namn är Mose Hardluck."

Och därmed var saken afgjord. Han blef därefter rätt och slätt "Mose" för dem.

Sjunde Kapitlet.

På väg mot Västern.

Det nya lifvet var fullt af behag och tillfredsställelse för Harold. Om dagen gick den magra boskapen tåligt framåt, väntande på middagsrasten, och bakom hjorden red Harold på en gammal svart märr, med sin klara stämma pådrifvande de tröga djuren. Vid middagen och på aftonen gjorde Pratt halt vid sidan af vägen, och under det kvinnorna gjorde middags- eller aftonmåltiden i ordning, hjälptes Harold och Pratt åt att taga vård om boskapen, som det var Harolds uppgift att beta.

"Jag bröt upp en smula tidigt", anmärkte Pratt väl ett tjog gånger under första veckan, "men jag ville ha litet försprång, innan gräset kommer."

Det var nämligen ondt om bete så tidigt på våren.

Harold hade en naturlig fallenhet för allt hvad lägersysslor hette, och han visste

”Jag skall göra er ett förslag”, inföll Harold.

snart att göra sig oumbärlig omkring lägerelden. Han var rapp i vändningarna, alltid munter och skenbart outtröttlig; och före slutet af veckan sade Pratts flicka, Jennie:

”Hör på, Mose, du kan gärna få rida min häst, om du vill.”

”Tack skall du ha, Jennie”, svarade Mose, ”men jag tror jag behåller den svarta märren.”

Och Dannie, gossen, som icke ville vara sämre än systern, ropade i sin tur till Mose:

"Du kan få ta min häst också, om du vill."

Några dagar därefter tog också Harold detta senare erbjudande i anspråk. Han red med lätthet in "Jack", såsom han kallade skymmeln, och fick honom att stå lugn och stilla, från hvilken sida ryttaren än steg upp i sadeln. Detta hade Harold lärt af en man, som under många år vistats bland indianer.

"Ni förstår", hade mannen sagt, "att en indian inte kan vara betjänad af en häst, som endast tillåter honom att stiga upp på ena sidan; han måste understundom komma på hästryggen i en blink, och då måste han hoppa upp på den sidan, som är honom närmast, antingen det är höger eller vänster."

Det visade sig förmånligt, att Jack blef inriden så tidigt, ty då karavanen kom ut på öppna prärien och betet blef bättre, var det svårare att hålla ordning på hästarne och boskapen.

För hvarje dag blef Harold allt mera intresserad af sitt nya lif. Landet blef allt vildare och himlen allt klarare. Växt- och djurlifvet blef rikare och lifligare. Det var härliga dagar, härliga omgifningar, och Harold kände sig lycklig.

Men medaljen hade äfven sin frånsida. Det var icke alltid lika gladt och trefligt och solljust. På prärierna fanns sådant som smutsiga vägar och förrädiska moras att färdas igenom. Det fanns aftnar, då läger måste slås under hällande regn, och mornar, då Harold måste stiga upp stel i hvarje led för att finna boskapen kringspridd och allting vått och ruskigt.

De voro nu förbi prärieboyarne och närmade sig Missouriflöden. Mose var familjen Pratts allt i alla. Han gjorde upp lägereldarne, sköt villebråd, vallade boskapen, smorde vagnshjulen, ryktade hästarne och lagade seldonen. Ehuru han vanligen var fåordig, tyckte dock hela familjen mycket om honom, men ansåg honom för en "besynnerlig kurre".

Understundom, när tillfälle erbjöd sig att förtjäna några dollar, slog Pratt läger och åtog sig arbetet, och Harold delade både detta och lönen därför.

Harold använde en god del af sina fickpängar till att köpa patroner till sin revolver. Han sköt till måls så ofta han kom åt och blef så skicklig skytt, att han vann Dans odelade beundran, under det att mrs Pratt ansåg honom farlig.

Det var härliga dagar. Hvarje afton slogo de läger närmare buffelns land, och när arbetet var undanstökadt och kvällsvarden intagen, gick Mose med sin pipa och sin bössa till någon höjd i närheten för att sitta där tills det gula ljuset försvann från himmelen. Han var så lycklig som en ung man med hans oroliga sinne gärna kunde hoppas vara, men stundom, då han tänkte på Mary Yardwell, sved det litet i hans hjärta. Han glömde henne endast då hans blickar hvilade på den västra horisonten och hans fantasi lustvandrade i näjderna där bortom.

Det var en sak som vållade honom litet bekymmer. Den okonstlade, rättframma Jennie hade förälskat sig i honom. Dagligt umgänge med en yngling, som endast varit hälften så tilldragande som Mose, skulle haft samma verkan på henne, ty hon var i den åldern, då nära umgänge och förtrolighet med en person af motsatt kön ofelbart väcker varmare känslor till lif. Hon kunde knappast taga ögonen från Mose under lägertimmarne, och under marscherna red hon bredvid honom fyra gånger längre tid än han önskade.

Jennie hade en talang: hon kunde rida som en sioux, antingen grensle eller på fruntimmersvis, med sadel eller utan. När vägarne blefvo torra och hårda, red hon ofta i kapp med Mose. Hon var också modig och oförfärad; fruktade hvarken människor eller djur; och en gång, när hennes far gått att få sig litet starkt — hvilket var hans svaghet — begaf hon sig i Moses sällskap till krogen för att hämta honom därifrån.

Där stod Pratt rusig och skröt med sin skicklighet i att slåss på bowieknif. Men

Jennie gick rakt fram till honom och sade:

"Se så, pappa, nu ska du gå hem. Kom med mig nu!"

Han såg på henne några ögonblick, tills meningen af hennes ord blef klar för hans omtöcknade hjärna. Då svarade han:

"Det är bra, Jinnie; vänta bara en sekund, tills jag fått tömma ett glas till med de här gentlemennen —"

"Nej, intet glas mera", gaf hon till svar, i det hon fattade fadern i armen. "Kom nu bara med mig."

Pratt underkastade sig utan ett försök till motstånd, men icke utan klagan.

"Jinnie, min flicka", sade han, under det de gingo mot dörren, "jag är rädd för att bli alldeles torr innan morgonen. Om du bara ville låta mig få ett glas till, bara ett enda —"

"Å, tyst på dig, pappa; om du blir torr, så skall jag taga in vattenämbaret åt dig att dricka ur."

Sedan Jennie väl fått sin far i säng, gick hon bort till vagnen, där Mose satt och rökte.

"Männen äro ena riktiga fånar", började hon tvärt; "de ha inte så mycket som en loppas förstånd en gång, åtminstone somliga af dem. Se bara på pappa, han går och trattar i sig sådan där smörja, som de kalla för rom, och följden är, att han inte kan äta en bit på en eller ett par dagar. Mamma har uthärdat med det där nu i tjugu år, hvilket är jämnt tjugu år mera än jag skulle uthärda med det. När jag en gång gifter mig, så skall det vara med en man, som har förstånd nog att inte fördärfva sig med starka drycker."

Utan att afvakta något svar gick hon bort och lade sig i bottnen af sin vagn. Mose rökte ur sin pipa och svepte in sig i sin filt nära lägerelden.

Pratt mådde illa och såg skamsen och ångerfull ut vid frukosten. Hans matlust var borta. Efter frukosten tog han Mose afsides och sade högtidligt:

"Drick aldrig rom, Mose; det är det dummaste en karl kan taga sig till."

"Var lugn, kapten", genmälte Mose; "jag dricker hvarken rom eller någon annan spritdryck häller."

ÅTTONDE KAPITLET.

Vägen bär uppåt.

Sedan karavanen väl kommit öfver Missouri, började vägen stiga uppåt.

"Här är det riktiga buffellandet", tänkte Harold — eller Mose, såsom vi nu skola kalla honom och såsom han själf vill heta.

De befunno sig nu vid de kala kullarne vid Great Muddy Water — samma kullar, på hvilka indianske utposter hade stått morgon och afton under tusen år för att signalera de vilda hjordarnes rörelser. Och på andra aflägsna kullar hade rökpelare om dagen och under natten signaleldar varnat höfdingarne för fienders annalkande.

Mose var allaredan väl förtrogen med alla dessa omständigheter. Allt hvad han hade hört eller läst om det vilda landet hade kvarstannat i hans minne. Han brydde sig icke om städerna eller deras historia, men de djupa och breda buffelstigarne fyllde honom med glädje. Han ställde frågor på alla han mötte, och deras kunskap blef hans.

Långsamt färdades karavanen uppåt längs den breda, sandiga floden, som kom från Västerns vildare trakter. Prärien var bakom dem. I dess ställe bredde sig framför dem en gränslös, sakta stigande slätt, bevuxen med kort gräs, låga buskväxter samt här och där poppel- och pilträd, de senare vid flodstranden.

Omsider kommo de till präriehundens och antilopens hem — buffeln kunde nu icke vara långt borta! Snart befunno de sig i de stora boskapshjordarnes land. Boskapsherdar i bredskyggiga hattar och långstöflar visade sig på vägen eller redo ut och in i byarne. Deras ridsätt var nytt för Mose, och deras tunga sadlar tilltalade honom så mycket, att han genast beslöt skaffa sig en.

Mose betraktade med spänd uppmärksamhet dessa boskapsherdars utrustning och följde med intresse allt deras görande och låtande. Han lärde sig att rida på samma sätt som de och förändrade så vidt möjligt sin dräkt och utrustning till likhet med deras. Inom några dagar skulle det varit svårt att se, att Mose var något annat än en äkta boskapsherde.

Jake Pratt liknade sin bror ganska mycket, men hans ansikte var allvarligare, och hans ögon voro skarpare. Han hade blifvit en djärf, beslutsam man genom att dväljas i svårare omständigheter.

"Jag är glad att se dig välbehållen här, Daniel", sade han. "Det där är miss Jinnie, kan jag förstå — ser ut att vara en duktig tös, eller hur? Hjärtligt väl-

Mose satte sig nära dem för att höra på.

Pratt ämnade sig till sin broders landtgård vid Big Sandy River och tågade stadigt mot sitt mål, ehuru det var tydligt, att boskapsherdarne betraktade honom och hans obetydliga karavan med föraktfulla och misstänksamma blickar.

En dag i slutet af juli var äntligen den långa resan slut. Daniel Pratt lät höra ett egendomligt hallå, och strax därpå visade sig en ryttare, som hastigt red emot dem. Han hoppade af hästen och skakade hjärtligt hand med Daniel.

kommen, mrs Pratt! Och den här lille mannen — hvad heter han, månne?"

"Dan H. Pratt", svarade gossen.

"Ah, jaha — godt, min lille vän, jag hoppas det skall bli en duktig boskapsherde af dig. — Och hvem är detta?" fortfor han, vänd mot Mose. "Är det kanhända svärsonen, he?"

Vid denna fråga skrattade alla, Jennie mest.

"Inte ännu, farbror Jake", svarade hon, alltjämt skrattande. (Forts.)

För hemmet och familjen.

Matsedel för magsjuka.

Sådana personer, som lida af magsjukdomar eller dålig matsmältning i allmänhet, tillrådas att för någon tid, till exempel en vecka, afhålla sig från all fastare föda och i stället endast förtära pasteuriserad mjölk samt då och då en rå äggvita, vispad samman med mjölk. Sedan magen blifvit starkare, öfvergår man så småningom till en stadigare diet. Särskildt då magen är svag, bör man akta sig för att äta eller dricka häftigt. De flytande födoämnena nedsväljas sakta och försiktigt, och den fasta födan tuggas mycket väl, innan den nedsväljes.

Naturligtvis äro i alla svårare fall af maglidande läkarens hjälp af nöden; vår mening är endast att gifva dem, som bo i sådana näjder, där det är långt till läkare, samt dem som äro lindrigare sjuka, anvisning huru de böra sköta sig. Sedan matsmältningen genom länge fortsatt förtärande af otjänliga födoämnen råkat i oordning, riskerar den sjuke att, om ej det onda i tid häfves, ej blott få kronisk tarmkatarr utan äfven lefverlidande. I sådana svårare fall bör den under en vecka iakttagna mjölkdieten så småningom utbytas mot magert kött.

Att börja med bör den sjuke få helt litet kött, hvilket sedan så småningom ökas. På morgonen är det bäst att den sjuke erhåller mjölk; vid middagen däremot får han att börja med en helt liten, sedermera en tämligen stor, väl bultad och väl stekt biff (utan peppar och lök). På eftermiddagen bör han endast erhålla mjölk.

Sedan denna matsedel följts under några dagar, kan sjuklingen få en väl stekt biff två gånger om dagen, och slutligen erhåller han kött till hvarje måltid. Men köttet måste, såsom vi förut sagt, vara väl bultadt eller hackadt och likaledes väl stekt. Att potatis ej får ätas till biffarne, så länge den sjuke ej är återställd, faller af sig själf. Däremot må han såväl till köttet som mjölken äta skorpor eller rostadt bröd; mjukt bröd, synnerligen färskt sådant, är däremot mycket skadligt.

För att den sjuke ej må tröttna vid den enformiga maten, bör man genom tillsättande af milda kryddor gifva den olika smak. Att härvidlag gifva särskilda föreskrifter vilja vi ej inlåta oss på, enär smaken ju är så olika, att hvad som behagar den ene förefaller den andre motbjudande.

Under den tid — från tre månader till ett år — som denna diet bör iakttagas, därest åsyftad verkan skall kunna påräknas, skall den magsjuke också dagligen förtära vatten, ett glas rent, friskt vatten såväl på morgonen, innan han äter någonting, som på aftonen strax innan han går till sängs. Likaså bör han strax före hvarje måltid dricka några klunkar uppkokt, varmt vatten.

När han mot slutet af kuren vill återgå till vanlig diet, börjar han med att till köttet förtära litet kokt ris, kokta grönsaker och litet gröna ärter, som blifvit passerade genom durkslag.

Därpå får patienten så småningom öfvergå till förtärandet af svårsmältare rotsaker, sådana som potatis, morötter och palsternackor, men han får endast helt litet åt gången. Väl kokta katrinplommon äro äfvenledes lämpliga vid öfvergången till den vanliga matsedeln. Såsom exempel på en under denna tidpunkt lämplig måltid må framhållas, att en bit stekt fisk, ett löskokt ägg och ett stycke väl rostadt bröd eller en tallrik hafregrynsvälling och en skifva kalfstek är en utmärkt frukost.

Angående de orsaker, som vanligast framkalla magsjukdomar, må påpekas, att de pastäjer, bakelser och det färska hve-

tebröd i allmänhet, som förtäres tillsammans med ett par koppar kaffe eller te när som hälst på dagen, äro att hänföra till sådana födoämnen, som framkalla matsmältningssjukdomar. En bidragande omständighet till deras skadliga inverkan är, att de ofta förtäras, då magen redan förut är full. Och magens öfveransträngning är i de flesta fall orsaken till magkatarr och andra oordningar i matsmältningsorganen.

Enkel, väl lagad mat i tillräcklig men ej öfverflödig mängd, ett sundt lefnadssätt med tillräckligt arbete och kroppsrörelse i friska luften samt likaledes tillräcklig hvila skall i de flesta fall förekomma alla matsmältningssjukdomar. Och den, som en gång blifvit frisk från dylika krämpor, måste för att fortfarande få behålla sin hälsa iakttaga ett sundt och måttligt lefnadssätt.

Förvaring af frukt.

I detta ämne skrifver "Konditoritidning" följande, som vi taga oss friheten återgifva.

För att pröfva användbarheten af torfmull eller torfströ för ofvannämda ändamål gjordes föregående vinter några försök vid läroanstalten för vin-, frukt- och trädgårdsodling i Geisenheim, Tyskland. Dessa ådagalade på det tydligaste, att frukt förvarad i torfmull icke allenast håller sig betydligt längre, utan därtill blifver mycket bättre än den, som förvaras på vanligt sätt i fruktrum. Somliga sorter, som där gärna blifva sega och skrumpna, blifva, förvarade i torfmull, möra och välsmakande.

Vid de nämda försöken inlindades hvarje särskild frukt i silkespapper, hvarefter de packades i torr, fint sönderrifven torfmull i korgar, på så sätt att frukterna icke berörde hvarandra. Korgarne placerades under stellaget i fruktrummet och lämnades orörda, tills de långt fram på våren uppackades. Då hvarje frukt varit inlindad i papper och den använda torfmullen var fullkomligt torr, hade frukterna icke tagit den ringaste bismak.

Om förvaring af frukt i torfströ skrifver prof. Weiss i Neuberts Garten Magazin, att somliga skildra denna metod som förträfflig, emedan torfströet icke utöfvar något inflytande på fruktens smak, under det andra påstå motsatsen. Båda parterna kunna hafva rätt. Det finnes torfströ af två skilda slag. Den ena är bildad af sumpväxter såsom vissa säf- och grässlag, då det andra slaget hufvudsakligen bildats af sphagnum-mossa blandad med några andra växtslag. Detta senare slag af torfströ är luktfritt och det enda, som för förvaring af frukt är lämpligt. Det är således rådligt att låta undersöka torfströet, innan det användes för ofvannämda ändamål.

Korkspån skall äfven vara ett godt ämne för förvaring af frukt. Frukten skall hålla sig förträffligt däri, och det har ingen inverkan på dess smak.

Hvad är en lasso?

De flesta af våra läsare hafva säkerligen hört uttrycket "kasta lasso" och veta, att lasson är ett slags vapen eller kanske rättare fångstredskap, som begagnas af Amerikas indianer, från hvilka numera äfven åtskilliga hvita lärt sig konsten att handtera det i en skicklig hand fruktansvärda vapnet.

Den nordamerikanske indianen fångade medels lasso vilda hästar. Hans lasso bestod af ett långt rep eller en läderlina med en snara i ena änden, men den lasso eller b o l a, såsom den vanligen kallas, hvilken användes i Syd-Amerika, är af ett annat slag. Den består af ett par järn- eller stenkulor, som äro fästa i ändarne af en omkring två meter lång lina af rå, ogarfvad hud. På somliga bolas är en andra lina med tyngd i dess fria ände fastgjord vid midten af den första.

Tyngderna i linans eller linornas ändar väga från tre fjärdedels till halftannat kilo, och bolan med lina och kulor väger vanligen från tre till fem kilo.

Hvarje patagonisk gosse anser det som en hederssak att äga en bola, och de riktiga storkaxarne hafva bolas med linor af ända till fyra meters längd. De öfva sig vanligen i bolans användning genom att fånga fiskmåsar på afskrädesplatserna vid de många slakterierna.

Bolan användes på det sättet, att kastaren med ena handen fattar i dess ena båll, hvarpå han med hela sin kraft slungar den mot till exempel ett villebråd eller en fiende. Tyngderna beskrifva cirklar i luften, under det bolan flyger mot målet, och vare sig den råkar halsen, benen eller kroppen på det utsedda bytet, omslingra linorna detsamma, så att det blir oförmöget att röra sig.

Från vår läsekrets.

Vi få allt emellanåt emottaga bref från vår läsekrets med omdömen om vår tidskrift, råd och förslag i ett eller annat hänseende o. s. v. Vi meddela här nedan ett utdrag ur en dylik skrifvelse, som nyligen kommit oss till handa:

Har nöjet meddela, att det trefliga, intressanta "Magasinet" (nu "Sol") år efter år synes mig allt mera underhållande och trefligt, så hvad text som illustrationer beträffar. Det har fyllt och fyller fortfarande en stor plats i vår svenska litteratur. — — —

Nu till den sak, som är hufvudändamålet med detta bref. Jo, jag önskar, att vi i "Sol" finge en fortlöpande serie bilder och skildringar från världens olika länder; detta skulle för visso vara intresserande. I vår kosmopolitiska tid, då skrankorna mellan folken bli allt mindre, är det troligtvis mången, som intresserar sig för detta och säger i viss mån såsom någon sade: "Hela jorden är mitt fädernesland", och det blir nog så mer och mer i vår tid. Därför ville undertecknad så gärna, att "Sol" toge det nu nämda såsom ett framstående ämne på sitt program för framtiden. Det skulle då vara en fortlöpande skildring i hvarje nummer efter viss plan, men också lika gärna litet än här än där på vår jord, dock inom en viss afdelning i tidskriften. I synnerhet sevärda platser, s t ä d e r m. m. i a l l a världsdelar i behaglig omväxling, de nyaste, tillförlitligaste fotografier och dito text. — — — Vore tacksam för ett svar härpå i "Sol" till

International.

Ofvanstående framställning kunna vi så mycket hällre tillmötesgå, som vi redan hålla på att förbereda en dylik fortlöpande afdelning, innehållande populära skildringar i ord och bild från olika delar af vår jord. Sådana skildringar hafva vi ju äfven hittills allt emellanåt haft införda, men de komma hädanefter, som sagdt, att blifva fortlöpande och sammanhängande. *Red. af "Sol".*

Tidsfördrif och tankeöfningar.

Pristäflingen för tankeöfningsuppgifter.

Tiden för denna täflan utgick den 15 januari. Vid granskning af de insända uppgifterna har Red. funnit rättvist fördela de fyra prisen på följande sätt:

Första priset, 15 kr. kontant samt ett inbundet exemplar af »Dred», till hr J. A. Lundström, Sörby.

Andra priset, 10 kr. kontant samt ett inbundet exemplar af »Den siste Mohikanen», till hr Harry von Bètzen, Göteborg.

Tredje priset, 5 kr. kontant samt ett inbundet exemplar af »Etidorhpa», till signaturen »Alexander»; samt

Fjärde priset, 3 kr. kontant samt ett inbundet exemplar af »Vägen till hälsa och ett lyckligt lif», till signaturen »Flis».

Nya pristäflingar.

Med det nya årets ingång har *Sol, Illustreradt 25-öres Magasin*, anordnat **två nya pristäflingar**, dels en **Namntäflan**, som utgår *den siste februari 1901*, dels ock en **Prenumerationstäflan**, som utgår *den siste mars 1901*. Angående täflingsvillkoren och prisens beskaffenhet m. m. hänvisas de af täflingarna intresserade dels till *Anmälan*, dels ock till *omslagets innersidor* i andra häftet af *Sol* för i år.

Bokstafsgåta.

(Af J. L—d—m.)

Af följande 34 bokstäfver kunna bildas nio ord, hvilkas begynnelsebokstäfver, lästa uppifrån och nedåt, utgöra namnet på en glad svensk skald och slutbokstäfver, lästa nerifrån och uppåt, namnet på den stad, där samme skald föddes.

4 A, 1 C, 2 D, 5 E, 2 G, 2 H, 1 J, 1 L, 4 N, 3 R, 4 S, 2 T, 1 U, 1 Å och 1 Ö.

Orden beteckna:

1. Något som finns i hafvet.
2. En buskväxt.
3. Ett svenskt lustslott.
4. Ett mansnamn.
5. En vattensamling.
6. En metall.
7. Stad i Böhmen.
8. En otillräknelig människa.
9. Ett färgämne.

Schack-Uppgift nr 14.

Af *V. Marin*, Barcelona.

Svart.

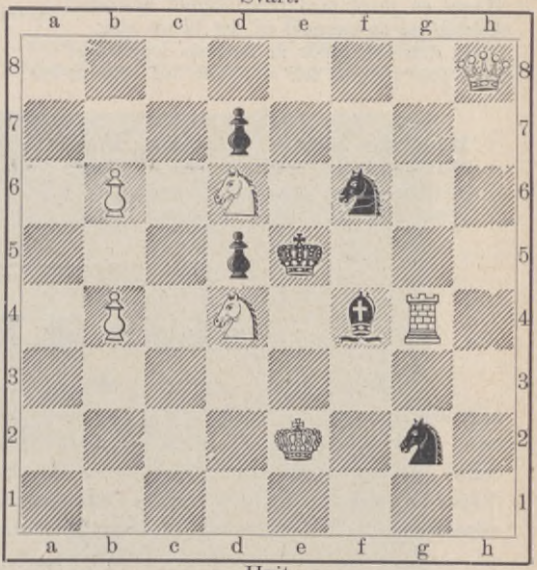

Hvit.

Hvit gör matt i två drag.

Charader.

1.

På mitt första steg en kväll,
Nyss förlofvad, ack! så säll,
Mjölnar-Pelle för att blicka
Upp i fönstret på sin flicka,
Som i glädjen att bli brud, —
(Hvem må denna glädje klandra?)
Dansade och sjöng mitt andra,
Då för spegeln hon sin skrud
Och sin krona re'n försökte,
Hvad de hennes fägring ökte!
Han där nere, tjust och kär,
Tror han redan brudgum är;
Tar mitt tredje och sig klänger
I det öppna fönstret opp,
För att få en kyss; — men »stopp»
Ropar hon med en sittopp,
Knuffar honom ner och stänger
Både fönster och gardin.
Lång i näsan, sur i min,
Går han dän, och fann då redan,
Hvad han ofta erfor sedan,
Hur i äkta stånd är bra
Nödigt, att mitt hela ha.

2.

Mitt första icke blott i kyrkan,
Men i naturen är en märklig dag.
Mitt andras svaghet har ett lent behag,
Som det förlorar genom styrkan.
Likt en charad mitt hela är:
Lös upp det fort och säg hvad fann du där?
Månn' en juvel med rosenfärgadt smicker?
Ack! blott en mandel af det bittra slag.
Glöm den och gläds åt barnens fröjdedag;
Dem stör i deras lek ej något ord som sticker.

3.

Mitt första säger allt hvad sägas kan:
Mitt andra det använder och förklarar.
Mitt hela kort och godt förvarar
Hvad sinnrikt tänkes af gemene man.

Lösningar af tankeöfningarna i n:o 2:

Aritmogryfen:

Hufvudordet är *Saltsjöbaden*, hvaraf fås småorden: salt, atlas, tös, ja, nej, Baden, Sedan.

Stegegåtan:

H Ä R A D
V I S O R
A R A G O
L A G O M
F I S K E
I L I A D
S I M P A
K Å T O R

Charaderna:

1. Bläckhorn. — 2. Stensättare. — 3. Julljus.

Afdelning för Frågor och svar.

(**Frågor,** som icke äro af annonsnatur, få af våra läsare framställas rörande allehanda ämnen, i hvilka en upplysning af ett eller annat slag önskas. Frågorna numreras af *redaktionen* och införas i tidskriften i den ordning de inkommit. **Svar,** hvilka också väntas ingå från tidskriftens läsekrets, förses af *insändaren* med *motsvarande frågas nummer*. Så väl frågor som svar skrifvas på endast en sida af papperet och adresseras: *Sol, Illustreradt 25-öres Magasin, Centralpalatset 28, Stockholm.*)

Frågor.

N:r 112. — Hvilka skadliga verkningar har tobaksrökning? *L.*

N:r 113. — Hvar ligger Principutta-landet? *Vetgirig.*

N:r 114. — Hur gammal är en silfverpjäs, som är stämplad F5? *Adolf.*

Svar.

N:r 104. — Sveriges nordligaste punkt är Kuokkimuodka i Karesuando socken, Norrbottens län. Norges nordligaste punkt är på fastlandet udden Nordkyn, såvida man icke räknar öarna med, då udden Nordkap på Magerö är den nordligaste punkten. *Einar H—d.*

N:r 104. — Intill år 1887 räknades som Sveriges nordligaste punkt Kuokkimuodka på 69° 3′ 29″ nordlig bredd, där riksröset n:r 294 utgjorde gemensamt gränsmärke för Sverige, Norge och Finland. Men vid gränsuppgången nämda år befanns, att gränsen mellan Sverige och Finland icke går öfver Kuokkimuodka, utan 150 meter väster därom i bäcken *Rajajokka* (ett källflöde till Köngämä älf), där ett nytt gemensamt riksröse för de tre rikena uppfördes för några år sedan och där alltså nu Sveriges nordligaste punkt är belägen. Kuokkimuodka ligger numera allt sedan nämda gränsreglering helt och hållet inom Finland. — Som Norges (och tillika Europas) nordligaste punkt ansågs länge Nordkap på Magerö, beläget på 71° 11′ 40″ nordlig bredd. Men Nordkap har måst vika för *Knivskjærodden*, belägen något nordväst om Nordkap på 71° 11′ 42″ n. br. — alltså två sekunder nordligare än Nordkap. Norges fastlands — och det europeiska fastlandets — nordligaste punkt är Nordkyn, udde mellan Laxefjord och Tanafjord i norska Finnmarken, på 71° 7′ n. br. *Anrik.*

N:r 106. — Uttrycket »sätta p för» hör till dem, som det torde vara svårt nog att spåra tillbaka till deras upprinnelse. Det förefaller sannolikast, att det helt enkelt är en förkortning af »sätta punkt för», och i så fall förklarar uttrycket sig själf. I barnens lekar förekommer också ett uttryck »pax», hvars uttalande gör ett slut på någon viss handling eller verksamhet i leken. »Sätta p för» kan äfven vara en förkortning af »sätta pax för». *Anrik.*

Göteborg. Göteborgs Handelstidnings Aktiebolags Boktryckeri 1901.

SOL ILLUSTRERADT 25-ÖRES MAGASIN

N:r 4. Årg. 3.

UTGIFVARE:
TORSTEN HEDLUND.

Eftertryck utan angifvande af källan förbjudes.

Londons lordmayor öfverlämnar statssvärdet till drottning Viktoria.

DROTTNING VIKTORIA AF ENGLAND.

Storbritanniens åldriga drottning är ej mer. Hon, den fredsälskande, har fått lägga sitt af ålder och bekymmer trötta hufvud till hvila och ro midt under en politiskt upprörd tid, midt under en för hennes välde farlig kris, som hon gjorde allt hvad i hennes förmåga stod för att afvärja från sitt älskade land och folk, men som krafter, starkare än hennes, förstodo att sätta i scen. Dessa händelser hafva förbittrat hennes sista dagar och påskyndat slutet. Nu hvilar hon från sorgerna och bekymren, för hvilka en drottnings hjärta är lika litet fredadt som hennes ringaste undersåtes, fast de ofta äro af annan art; nu hvilar den vördnadsvärda gamla — vördnadsvärd icke så mycket därför, att hon var en mäktig nations regentinna, som fastmera därför, att hon var en god och rättsinnad människa, en kvinna, som grånat under pliktuppfyllelse i sin säregna ställnings olika faser och förhållanden.

* * *

De yttre data i Viktoria I Alexandrinas långa och händelserika lefnad äro i korthet följande. Sondotter af konung Georg III af England föddes hon i London den 24 maj 1819, enda barn till härtig Edvard af Kent (död 1820) och hans maka Viktoria af Sachsen-Saalfeld-Koburg. Den 20 juni 1837 blef hon genom sin farbroder Vilhelm IV:s död Storbritanniens och Irlands drottning och krönes som sådan den 28 juni 1838. Den 10 februari 1840 ingick hon i London äktenskap med prins Albert af Sachsen-Koburg-Gotha, hvilket äktenskap upplöstes genom prinsens död den 14 december 1861. Den 1 januari 1877 antog hon titeln kejsarinna af Indien. Drottning Viktoria blef i sitt äktenskap moder till fyra söner och fem döttrar; af dessa barn har nu äldste sonen, f. d. prinsen af Wales, Albert Edvard (f. 1841), bestigit tronen under namn af Edvard VII. Drottning Viktoria afled den 22 januari 1901.

* * *

Ingen engelsk monark har regerat så länge som drottning Viktoria. Närmast efter henne komma Georg III med 59 år, Henrik III med 56 år och Edvard III med 50 år. "Jungfrudrottningen" Elisabet regerade i 44 år.

Det nuvarande parlamentet var det 15:de i drottning Viktorias regeringstid. Som ett godt mått på huru länge hon regerat kan anföras, att Frankrikes representant vid hennes kröning var den gamle krigaren från franska republikens och Napoleons tid, marskalk Soult, som 1814 hade kämpat så tappert mot Wellington.

Då drottning Viktoria dagen efter Vilhelm den IV:s död första gången presiderade i Privy Council, gjorde hon detta med fulländad värdighet och lugn. Blott då hennes två gamla släktingar, härtigarne af Sussex och Cambridge, böjde knä för henne och kysste hennes hand, betäckte en djup rodnad hennes ansikte vid känslan af motsatsen mellan deras

släktskapsförhållande till henne och deras politiska ställning till sin drottning.

I konservativa kretsar var drottningen i första början ej synnerligen populär. Man visste, att åsikterna i hennes fädernehem voro liberala. Och man glunkade till och med i det lägret om att den beundran, hon oförbehållsamt visade för irländarnes dåvarande store ledare, Daniel O'Connel, skulle vara mer än platonisk. Det var med anledning af, att O'Connel för sin del förklarat, att han, om så skulle behöfvas, vore beredd att komma till London med hundra tusen irländare för att till sista blodsdroppen försvara "den lilla ängeln till drottning". Folkets kärlek och beundran ägde hon städse, och särskildt bibehöllo irländarne alltid sina varma känslor för henne trots hårda politiska strider, som många år igenom varade mellan engelsmännen och dem, och det fanns ingen plats, där drottningen mottogs med större hjärtlighet än i Irland.

Då härtigen af Wellington första gången förelade henne en dödsdom öfver en desertör till underskrift, blef hon starkt upprörd och bad härtigen säga, om det ej hos den dömde fanns det allra ringaste, som talade för en benådning.

"Icke det ringaste", svarade denne, "han har alltid varit en dålig soldat, ett afskum, som hundra gånger förut förtjänt det straff, som nu drabbat honom."

"Tänk dock efter, käre härtig, och se till, om ni icke kan finna en enda liten sida hos honom, som ej är ond. Finns det ingen?"

"Jo, hans kamrater säga, att han är en treflig fyr."

"Å, tack", sade drottningen, i det hon ifrigt grep pännan och skref: "Benådad. Viktoria."

Drottning Viktorias äktenskap med prins Albert var som bekant mycket lyckligt. Då ärkebiskopen af Canterbury, som hade en del svårigheter i att förklara, hur en regerande drottning kunde vara en mannen underdånig kvinna, och därför frågade henne, hvilka frågor han skulle ställa till henne vid vigseln, svarade hon:

"Jag önskar bli vigd i min egenskap af kvinna och ej af drottning, och jag vill besvara alldeles samma frågor, som i liknande fall riktas till den ringaste af mina undersåtar. Jag afstår ej från något af kronans prerogativer, men jag vill visa trohet och lydnad mot den man, jag själf valt, vid alla tillfällen, då det ej rör sig om statssaker."

Den tillgifvenhet och den sympati, som engelsmännen genast fattade för sin unga drottning, hade i åtskilliga fall en icke så obetydlig tillsats af svärmeri. Nyss är omtalad den entusiastiska tillgifvenhet för drottningen, som den store agitatorn O'Connel lade i dagen. Det har sagts, att t. o. m. Charles Dickens under några veckor eller månader skulle ha varit bland dem, som hemsökts af en sådan stilla förälskelse i drottningen.

Hos andra blef sjukdomen långvarigare. Kort efter tronbestigningen lade man i Kensingtonpalatset märke till en äldre, respektabel herre, som regelbundet infann sig för att hos portvakten efterhöra drottningens hälsotillstånd samt aflämna en blombukett. Häri låg ju icke något ondt. Men snart visade det sig, att drottningen icke kunde stiga i sin vagn och åka ut, utan att den gamle herrn dök fram och i sin vagn följde henne som en skugga. Kort efteråt sökte han muta slottsvaktmästaren för att få komma in i trädgården och härifrån obehindradt skåda in genom drottningens fönster. Alla de sedvanliga symptomen voro således för handen, och den stackars karlen sökte icke häller dölja, att han betraktade sig såsom drottningens tillkommande.

Slutligen, då han en dag försökt häjda sin utkorade brud på gatan och personligen meddela henne sin uppfattning af situationen, måste hans vänner ingripa och få honom aflägsnad från London. Men till och med i det landtliga lugnet väntade han hvarje dag på den skrifvelse, som skulle meddela honom, att förmäl-

ningsfesten redan var fastställd till dag och timme, och att han hade att skyndsamt infinna sig i Windsor.

Först då hon var elfva år gammal, fick Viktoria veta, att hon skulle bli drottning. Walter Scott, som efter ett besök hos henne entusiasmerad prisade hennes egenskaper, yttrade att "om vi ville undersöka det lilla hjärtat, så skulle vi finna, att någon luftens dufva hade yppat hemligheten för henne". Han misstog sig. Först 1830 fick hon veta det.

Baronessan Lehzch berättar på följande sätt, huru det gick till. Guvernanten inlade i den historiska läroboken en släktatafla, som sträckte sig ända till drottningens tid. Prinsessans skarpa ögon upptäckte snart hennes eget namn på tabellen, och hon insåg betydelsen af dess ställning.

"Detta har jag aldrig förut sett", utropade hon.

"Det var häller icke så nödvändigt, att ni skulle se det", svarade guvernanten.

"Jag ser, att jag är närmare tronen än jag trodde", fortsatte barnet.

Då prinsessan af guvernanten fick höra, att hon tolkat tabellen rätt, lyfte hon upp sitt pekfinger och sade efter en högtidlig paus:

"Nu skulle månget barn skryta, men de känna ej svårigheten. Det är mycken glans, men ännu mera ansvar." Räckande sin hand åt guvernanten, fortsatte hon: "Jag skall bli god. Jag förstår nu, hvarför ni tvingade mig att läsa så mycket latin. Mina kusiner behöfde det icke, men ni sade, att latin är grundvalen för den engelska grammatiken och för alla eleganta uttryck, och jag lärde mig det, eftersom ni önskade det, men nu förstår jag allting bättre." Ännu en gång upprepade hon därefter: "Jag skall bli god."

Den norske målaren Christian Krogh berättar om ett samtal mellan honom och Oscar Wilde, hvilken uttalade sig mycket entusiastiskt om drottningen. Wilde berättade flera smådrag om drottningen, däribland följande:

Hon har den finaste känsla och den finaste takt. En gång skulle hon öppna parlamentet. Där härskar sedan gamla tider vid hofvet den förordning, att drottningen vid officiella tillfällen ej får begifva sig ut utan att vara ledsagad af sin garderobiär. Garderobiären skall vara den förnämsta härtiginnan i landet; det var den gången härtiginnan af Sutherland. Hofvets alla höga funktionärer stodo färdiga nere i förstugan, men de hviskade sins emellan att härtiginnan icke var kommen. De voro förfärade.

Klockan fattades ett par minuter i det ögonblick, då affärden skulle äga rum. Den sker på sekunden. En minut gick. De tittade åt porten, härtiginnan kom icke. Så gick ännu en minut. Drottningen visade sig öfverst i trappan. Hvad skulle de göra? Hvem vågade meddela henne det oerhörda, att härtiginnan icke var kommen? Så kom hon ned. Alla bugade. Hon såg sig lugnt omkring och frågade: "Hvar är härtiginnan?" De dröjde litet, ty ingen vågade svara. Slutligen gick en fram, bugade och sade: "Eders majestät, härtiginnan — har ännu inte kommit!"

Hvad skulle ske? Drottningen blef stående orörlig, lade blott sina händer — dessa vackra händer — öfver hvarandra så här. Hon stod och väntade. En drottning af England kan ej lämna slottet i ett officiellt ärende utan att vara följd af sin garderobiär. Djup tystnad rådde, allas ögon sökte ingången. Fem minuter gingo. Ingen härtiginna. Tio minuter gingo. En vagn höres, det är härtiginnan, en ung, utomordentligt skön dam. Hon ser drottningen stå och vänta. Hon närmar sig i bugande ställning, stammar några ord. Hvad skulle ske? Onåd? Afsked?

"Det förekommer mig", sade drottningen lugnt, "att er klocka inte måtte gå rätt, härtiginna. Tillåt mig!"

Hon lyfte med båda sina händer en dyrbar kedja öfver sitt hufvud och hängde den om den knäböjande härtiginnans hals. Vid kedjan var fäst drottningens

ur, besatt med diamanter, som bildade hennes namnchiffer.

*

"Den kungliga familjen är väl också mycket populär? Äfven de utländska släktingarne?"

"Inte käjsaren af Tyskland. Men han tycker inte häller mycket om England, dess seder och vanor. Han var en gång mycket förnärmad öfver, att han icke fick komma i uniform vid ett Garden party. Han har ju praktfulla uniformer, gardeskyrassiärernas t. ex. Och när han kommer klädd i den, måste han ju väcka uppseende. Man sade honom, att det icke var skick och bruk att komma i uniform på ett Garden party. Han vände sig då till sin onkel, prinsen af Wales, men denne svarade, att det icke gick an att komma i uniform på ett Garden party. Omöjligt! Han vände sig då till sin mormor, drottningen. Hon svarade:

"Jag har aldrig hört talas om ett Garden party, där det funnits uniform!"

Han måste komma i vanlig svart kostym liksom alla andra. Ingen människa såg på honom, ingen människa frågade, hvem han var. Han tog skadan igen om aftonen på operan. Där lyste han i sin loge i hvitt och guld, så att allas blickar måste hänga fast vid honom hela aftonen.

Om den stränga enformigheten vid hofvet i Windsor Castle ger följande beskrifning af den unga hofdamen lady Georgina en föreställning:

Det är ett lugnt hof, där allt går sin regelbundna gång, och den ena dagen aflöser den andra i obeveklig enformighet. Det tycks ha varit rätta stället till att öfva sig i att hafva ledsamt. "Hedersdamerna" lefva i nunnelik tillbakadragenhet, få icke mottaga någon på sina rum, icke ens far och mor, och de inviga sig med full hängifvenhet till sin tjänst. Denna är dock visserligen icke ansträngande. Att räcka drottningen blomsterbuketten vid bordet är det enda, Georgy har att göra på Windsors slott. På aftonen musiceras en smula och spelas något litet; är poängen riktigt hög, förlorar eller vinner Georgy tre pence (ungefär 25 öre). En främmande furstes besök påskyndar emellanåt det engelska hoflifvets sömniga tempo; men efter några få dagars förlopp faller slottet tillbaka i hvardagsslummern, och den stackars Georgy, som understundom tyckes hafva kämpat hårda strider med sig själf, utför sin blomstermission, suckande till himmelen öfver lifvets regelbundenhet — tråkighet skulle vara ett alltför ohöfviskt ord. Man förvånar sig öfver, att det stora antalet människor, de från- och tillresande gästerna, icke åstadkomma större omväxling. Major domus i Windsor Castle beräknar, att han på ett år har dukat middagsbordet för 113,000 människor. Det låter otroligt, men Georgina försäkrar det vid det skimrande ställ af gediget guld, hvarmed det kungliga köket prålar.

BERÄTTELSE

AF

H. B. MARRIOTT WATSON.

(Från engelskan.)

(10)

Sammandrag af berättelsens föregående innehåll.

Händelsen spelar på Napoleon I:s tid. Roger Warburton har på värdshuset "De Tre Fjädrarne" i byn Marlock å Englands östra kust varit vittne till, huru hans unge vän Shirley i ett gräl med Nikolas Carmichael blifvit dödad af denne. Shirley var stadd på flykt med sin älskade, miss Dorotea Holt, hvilken samma afton afhämtas från värdshuset af sin förmyndare, domaren sir Georg Everett, som äger ett hus i närheten af Marlock. Familjen Carmichael, bestående af fadern, den gamle sir Stefan, två söner, Nikolas och Filip, samt dottern Chloris, äger och bebor ön Lynsea ett stycke utanför kusten. Warburton, som vill hämnas på Carmichaels för sin väns död, kvarstannar på värdshuset och upptäcker under en segeltur till Lynsea, att där bedrifves en omfattande smyghandel med en väldig grotta som gömställe. Nikolas får syn på honom och söker mörda honom, men han räddas af Chloris, undkommer och är sedan dess bevakad af Nikolas' spioner i byn, bland hvilka värdshusvärden Tremayne är en. Sir Georg vistas för närvarande med miss Holt i sitt hus vid Marlock och har där mottagit ett besök af sir Stefan Carmichael. För att återgälda besöket beger han sig med sin myndling till ön. Dit kommer äfven Warburton, som vid ett sammanträffande med Chloris förklarar henne sin kärlek, utan att dock förhållandet dem emellan blir klart. Därpå möter han sir Stefan, med hvilken han växlar fientliga ord, tills den förre lämnar honom och går in i sitt hus. — Då Warburton nu vill återvända hem, finner han sin båt bortförd och sig själf jagad af Nikolas och hans handtlangare. Han begifver sig då till familjens båtbrygga för att taga en båt där, men öfverraskas af sina förföljare och flyr inåt skogen. Här påträffar han en ingång till grottan, begifver sig dit, går ombord på smugglarfartyget, finner där den franske kaptenen, Ditran, berusad och sofvande, och tager ur hans ficka ett bref från Napoleon I till sir Stefan. Med detta bevis på sir Stefans förräderi inträngер Warburton i dennes hus och finner honom ensam i biblioteket.

Tionde Kapitlet (fortsättning).

"Ni bränner edra kol förgäfves, är jag rädd", inföll sir Stefan. "Jag vet, att ni är en farlig person, men jag är ej vid lynne att samtala vidare med er, och det är ej sed och bruk att tala om affärer på detta sätt. Säg fort hvad ni skall, och gå sedan er väg."

"Det råder intet tvifvel om, att här bedrifves smyghandel och att åtminstone en af edra söner är invecklad i dessa affärer", sade Warburton, som fann ett nöje i att leka med sir Stefan som katten med råttan.

"Mycket möjligt, mr Warburton", svarade sir Stefan synbarligen lättad, "men om den saken får ni tala med Nikolas, jag har ej med den att skaffa. Kanhända ni nu vill vara så god och aflägsna er", tillade han pekande på dörren.

"Nej, sir, detta var endast hälften af hvad jag ville säga. Det ligger någonting annat bakom. Jag har i dag gjort en ny

upptäckt. Som ni vet finnes det en grotta här på ön, och just nu håller en drucken sjökapten sig dold där, och af honom erhöll jag för ungefär en timme sedan åtskilliga nyheter."

"Hvilka nyheter?" sporde den gamle kort.

"Hvilka? Grottan är full med krut."

"Verkligen. Jag visste ej, hvad slags varor handeln omfattade. Jaså, det är krut — det var verkligen en nyhet för mig."

"De handla också med godt vin och godt brännvin att döma efter de dryckesvaror jag fått i Marlock", fortfor Warburton. "Och jag har ännu en nyhet att berätta er. Den druckne fransmannen är i besittning af hemliga bref. Jag tog mig friheten att låna ett af dem. Det var adresseradt till er själf, och ni känner måhända igen korrespondentens handstil."

Härmed drog han upp brefvet ur fickan och höll det framför den gamle mannens ögon.

För ett ögonblick var sir Stefan alldeles tyst och orörlig; därpå sade han sakta:

"Hvad bruk ämnar ni göra af detta? Ty jag förmodar, att ni ej endast för ro skull kommit hit och visat mig detta."

"Ni har rätt, jag har ej råd att slösa bort min tid", sade Warburton. "Jag har ju redan sagt, att jag kommit hit för att varna er."

"Ni menar, att ni kommit för att ingå något slags öfverenskommelse med oss?"

"Nej visst icke. Tror ni det är därför jag utsatt mig för så många faror här på ön? Nej, jag svor att utkräfva hämd på den, som mördade min vän, och ej blott på honom utan på hela hans anhang. Men brottet har förstorats efter hand, såsom ni själf vet. Jag sökte en mördare och har funnit ett näste af landsförrädare, ett röfvarband — ett helt hus, som ej innehöll en enda hederlig själ. Denna ö är ett ormbo, som måste förstöras i grund. Detta är min varning."

"Ni tyckes glömma, mr Warburton, att det är ni som blifvit varnad och som befinner er i fara", genmälte sir Stefan i samma lugna ton som förut.

"I fara för er son!" utbrast Warburton. "Tror ni inte, att jag vet det? Jag vet mycket väl, hur sakerna stå, jag vet mycket väl, att ön just nu genomsökes för min skull. Tror ni ej jag begriper, hvad det skulle betyda, om jag blefve infångad? Men jag ämnar ej låta fånga mig, och jag har som sagdt kommit hit för att varna er."

Under det Warburton talade, hade sir Stefan helt sakta låtit sin hand glida ned från stolens ryggstöd på ett litet rundt bord bredvid stolen. Med ett snabbt språng stod Warburton i detsamma vid bordet och ryckte till sig en pistol, som låg på detsamma.

"Mr Warburton", sade sir Stefan kallt, "jag ämnade just underrätta er, att ni var i fara icke för min son utan för mig. Men jag ämnade ej använda pistolen. Efter hvad som förefallit oss emellan, kan ni ej gärna undandraga er att duellera med mig och låta vapnen döma emellan oss."

"Duellera?" upprepade Warburton förvånad; "ni är ju en gammal, ålderdomsskröplig man."

"Ni skall ej lyckas krångla er undan", genmälte gubben, i det hans ansikte för första gången fick samma mörka dämoniska uttryck som Warburton sett i Nikolas'. "Var god och tag ned ett par af svärden bakom er."

"Sir Stefan", invände Warburton, "ni vet synbarligen ej hvad ni gör. Jag vill ej duellera med en krympling."

"Ni är rädd", sade sir Stefan hvasst. "Gif mig svärdet."

"Nej, jag ämnar ej lämna er något svärd", svarade Warburton.

Sir Stefans ögon sköto blixtar. Han reste sig ur stolen och slungade ett bläckhorn af järn mot hufvudet på Warburton. Det råkade honom på halsen och lämnade efter sig ett blödande sår.

Warburton tog några steg framåt och mumlade mellan sina sammanbitna tänder:

"Nu visar det sig, hvilken af oss båda som är den fege."

Därmed fattade han ett af svärden. Sir

Stefan lutade sig tillbaka och intog fäktställning, under det han med vänstra handen stödde sig mot bordet. Han fäktade som en van duellant och afvärjde stötarne med ett dämoniskt småleende på läpparne och Nikolas' vilda, elaka uttryck i de flammande ögonen.

Han inskränkte sig visserligen endast med. Det var en briljant idé att försöka göra mig till verktyget därför, men det lyckades ej. Jag är ingen bödel."

Sir Stefan flämtade af ansträngningen, oförmögen att säga ett ord. Warburton fortfor:

"Det var sannerligen ett mycket listigt knep. Jag skulle framstå som en slaktare,

Sir Stefan intog fäktställning och stödde sig mot bordet.

till att försvara sig, men snart voro hans krafter uttömda, och han tycktes nu endast vänta, att Warburton skulle begagna sig af sitt öfvertag och döda honom. Men detta ingick ej i Warburtons planer. Plötsligt kastade han sitt vapen ifrån sig på golfvet och sade skrattande:

"Ni önskar att få dö, gamle man, men ni skall vid Gud ej finna döden på detta sätt. Ni kommer ej att få välja ert dödssätt, det skall ni snart komma underfund och en gammal man skulle vara mitt offer. Men det lyckades inte. Ånej, jag skall nog veta att lämna er i de rätta händerna; och ej blott eder utan alla dem, som tillhöra denna familj, skall mitt slag drabba."

Han vände sig om och gick skrattande mot dörren. Sir Stefan följde honom med ögonen.

"Hvarthän ämnar ni gå?" stammade han orolig.

"Hvarthän?" svarade Warburton. "Jag förmodar, att huset är öde. Här finnes blott en enda person hemma."

"Och det är jag, det", bekräftade den gamle, "ja, det är sannerligen blott jag."

"Nej, så var det inte jag menade", inföll Warburton, "jag menade inte er utan en annan, och henne skall jag finna där uppe. Det lyser ljus från ett fönster i öfra våningen. Det kallade mig så inbjudande i natten och mörkret; jag tviflar ej på, att jag skall blifva välkommen."

"Ni ljuger!" skrek sir Stefan skakande likt ett rö för vinden.

"Nej, jag talar sanning", sade Warburton. "Ni kan ju fråga henne själf i morgon, så får ni väl höra."

"Det är — det är hon —"

Den gamle mannen kunde ej finna ord för sina tankar, och då dörren slog igen efter Warburton, reste han sig och försökte följa efter honom, men vacklade och föll medvetslös tillbaka i sin stol.

ELFTE KAPITLET.

Chloris.

En bred och bekväm trappa ledde från vestibulen till våningen en trappa upp. Under det Warburton med steg, som genljödo i det ödsliga huset, steg uppför trappan, tänkte han på, huru han nu hade medel i sin hand att hämnas på denna stolta familj och böja alla dess medlemmar i stoftet inför sig. De skulle i sin ångest tigga honom om förbarmande — för så vidt någon af detta stolta följe kunde förmå sig därtill. Ty nu var han säker på sin hämd. Denna tanke kom hans hjärta att klappa fortare. Jakten fortgick därutanför, under det villebrådet befann sig i säkerhet i jägarnes egen bostad. Ja, än mer, den jagade var jägarne ovetande i denna stund angriparen, hvilken slog sina klor i ett värnlöst byte. Och han kunde göra det utan betänkligheter, ty samtliga Carmichaels voro skadedjur, som på hvad sätt som hälst måste oskadliggöras.

Chloris hade hört hans fotsteg och undrade, hvem det kunde vara, det var hvarken Nikolas' eller Filips steg, ej häller någons af tjänarne. Vid Warburtons första knackning svarade hon ej; men då den återupprepades, tog hon mod till sig och frågade:

"Hvem är det?"

"Det är jag", svarade Warburton med sin lugna, kalla röst. "Det är jag; släpp in mig!"

"Ni får ej komma in här!" utropade hon och förde handen till sitt hjärta. "Ni måste gå härifrån, mr Warburton."

"Det är jag", upprepade han åter i samma ton. "Det är jag; öppna för mig, Chloris!"

"Hvarför har ni kommit hit; hvad vill ni?" sporde hon ängsligt. "Här är ni ingalunda i säkerhet."

"Det är ej häller säkerhet jag söker", envisades han. "Öppna!"

"Hvad söker ni då?"

"Jag söker någonting, som jag också skall veta att finna. Öppna! Öppna!"

Chloris betänkte sig ännu ett ögonblick. Därpå sköt hon med darrande hand undan regeln, och Warburton stod framför henne. Hon förblef helt stilla kvar på sin plats och betraktade honom med blossande kinder och förvirrade blickar.

"Hvarför har ni kommit hit, mr Warburton?" frågade hon, uppbjudande hela sin viljekraft för att göra sin röst lugn. "Det är ingen plats för er. Hvarför har ni ej gett er af härifrån?"

"Jag har kommit för din skull", svarade han.

"Ni borde hafva lämnat ön", fortfor hon ifrigt. "Det är en dårskap, ja ett brott, att ni kvarstannat här. Och hvarför har ni inträngt i detta hus, hvars alla invånare hata er?"

"Här finnes en, som ej hatar mig", invände Warburton.

"Jag? — Jag afskyr er!" utropade hon och slog sin knutna hand hårdt mot dörrkarmen. "Försvinn ur min åsyn! Jag vill aldrig återse eder. Gud är mitt vittne, att jag aldrig vill se eder mera."

Han fäste stadigt sina blickar på henne och upprepade återigen:

"Jag kom för din skull, Chloris."

"Ni befinner er i fara", snyftade hon. "Jag varnar er; ni är i fara. Hvilka äro där nere? Hvar äro de gömda? Hur kom ni in? Har ni dödat dem allesamman, både min fader och mina bröder?"

"Nej, de äro ute på klipporna för att söka mig. Huset är öde; här finnes ingen inom syn- eller hörhåll."

"Men de kunna komma tillbaka", fortfor hon gråtande. "De kunna ej lämna huset vind för våg. De kunna komma i hvilket ögonblick som hälst. Jag ber er, gå innan de återkomma och finna er här!"

"De skola ej finna mig", svarade han lugnt.

Hon rusade emot honom.

"Hvad — hvad menar ni?" ropade hon uppbragt. "De skola fånga er ute på bärgen. Jag skall utlämna er till dem, och de skola döda er. Ni är en feg usling, en spion och förrädare. Jag tackar Gud, att jag ännu har två bröder, som kunna befria världen från sådana som er."

"Tyst, Chloris!" sade han med befallande stämma. "Jag säger dig, att jag är här för din skull. Förstå mig rätt. Det tjänar ingenting till, att du spjärnar emot ditt öde, och ditt öde är att göra, hvad jag vill att du skall göra."

"Jag kommer aldrig att lyda er vilja utan göra, hvad jag själf behagar", invände hon.

"Barn, din vilja är i mitt våld", sade han. "Kom hit och räck mig din hand." Härmed fattade han hennes darrande fingrar och förde dem till hennes hjärta. "Jag förstår orsaken till dessa häftiga pulsslag och denna hjärtklappning."

"Orsaken därtill är hat", förklarade hon.

"Nej, kärlek", sade han och tryckte än hårdare hennes motsträfviga händer. "Du behöfver inte kämpa emot mig, som en fågel mot höken. Det är dåraktigt, Chloris. Du älskar mig. Se mig i ögonen! Dina ögon, kära barn, äro som stora gråa sjöar, där vågorna gå höga. Du tror, att kärleken fördränkts af vreden, men det är ej så. Den skall strax åter resa sig i hela sin skönhet."

Han fattade hennes ansikte mellan sina båda händer och fortfor:

"Den har redan rest sig. Den lefver med full styrka. Chloris, min älskade, du är en vacker lögnerska. Du älskar mig. Vid himlen, du älskar mig!"

"Chloris, du älskar mig!"

Han drog hennes ansikte allt närmare sig, tills slutligen deras läppar möttes. Chloris drog sig härvid häftigt tillbaka och lösgjorde sig förmedels en kraftig ansträngning från hans grepp.

"Jag skall öfverlämna er åt Nick", sade hon harmset. "Det var grymt af er att inträngа här."

(Forts.)

SÄLLSAMMA HISTORIER.

I.

Den besjälade violinen.

(4)

Österrikaren Frans Stenio är en entusiastisk, begåfvad och äregirig ung violinspelare, som äfven studerat alkemi och hemliga konster. På 1820-talet anländer han med sin gamle lärare, tysken Samuel Klaus, som älskar honom hängifvet, till Paris och lefver där några år i obemärkthet, trots sin utomordentliga, ja nästan underbara talang. Kommer så den store violinspelaren Niccolo Paganini till Paris, och hela staden kastar sig för hans fötter. Om honom påstod en fantastisk sägen, att han mördat sin hustru, sin älskarinna och en god vän, inspärrat deras själar i sin fiol samt af vännens inälfvor förfärdigat strängarne på fiolen. Dessa svartkonster skulle förklara hans underbara spel. — Frans och Samuel gå att höra Paganini; Frans blir som förhäxad, förstör strängarne på sin fiol och svärjer en hemsk ed, att han aldrig mera skall röra en violin, med mindre den är försedd med "mänskliga strängar". I samma stund förlorar han sansen och blir svårt sjuk. En tid efter Frans' tillfrisknande beslöt gamle Klaus att uppoffra sig för sin älskade lärjunge. Till den änden begick gubben självmord och uppmanade Frans i ett efterlämnadt bref att begagna sig af tillfället att förse sin violin med "mänskliga strängar". Frans gjorde det, uppsökte så Paganini och utmanade honom på tvekamp på violin. Paganini antog utmaningen, som innebar, att Frans på stadens teater skulle offentligen spela Paganinis bekanta komposition "Häxdansen". På morgonen samma dag Frans skall uppträda har han en ohygglig dröm eller vision. Han tycker sig se och höra Samuel Klaus i violinlådan, och gubben ber honom bevekligt att lösgöra honom från strängarne.

Femte Kapitlet (fortsättning).

Han gjorde en öfvermänsklig ansträngning för att frigöra sig från den mara, som höll honom fången. Men då den sista bedjande hviskningen från den osynlige närvarande gentog: "Å, hjälp mig... hjälp mig att komma lös...", då sprang Frans bort till lådan som en rasande tiger, hvilken försvarar sitt byte, och tack vare denna ursinniga ansträngning lyckades han bryta förtrollningen.

"Låt du violinen vara, din gamle infernaliske dämon!" skrek han med hes, skälfvande stämma.

Han slog häftigt igen locket, och under det han med vänstra handen höll det nere, grep han med den högra ett stycke harts, som låg på bordet, och tecknade på läderöfverdraget den sexuddiga stjärnan — det insegel, medels hvilket Salomo plägade instänga motspänstiga andar i deras fängelsehålor.

Ett jämrande läte, påminnande om en varghonas tjut, då hon sörjer sina ungar, trängde ut från violinlådan.

"Du är otacksam... mycket otacksam, käre Frans!" snyftade den gråtande anderösten. "Men jag förlåter dig... ty jag älskar dig så innerligt. Men du kan ej innestänga mig, min gosse... Se!"

Och ögonblickligen såg Frans, hur en gråaktig dimma utbredde sig öfver lådan och bordet och så småningom började forma sig till en obestämd skepnad. Därpå begynte den växa, och allt eftersom den växte kände Frans sig mer och mer omslingrad af kalla, töckenartade ringlar, fuktiga och klibbiga som en väldig orms vindlingar. Han utstötte ett fruktansvärdt skrik — och vaknade, men märkvärdigt nog ej i sin bädd. I stället fann han sig stående vid bordet, alldeles som i drömmen, och med förtviflans kraft tryckande på violinlådan med båda händerna.

"Det var i alla fall blott en dröm", mumlade han för sig själf, visserligen ännu full af ångest, men dock befriad från en tung börda.

Han ansträngde sig af alla krafter att åter blifva lugn och låste upp lådan för att undersöka violinen. Den var visserligen täckt med damm, men eljes var allt i sin ordning, såsom det skulle vara, och han kände sig nu åter lika lugn och säker som förut. Sedan han omsorgsfullt aftor-

kat dammet från instrumentet, ingned han stråken mycket väl med harts, skrufvade upp strängarne och stämde violinen. Han gick till och med så långt, att han försökte spela de första tonerna af "Häxdansen", först tveksamt och försiktigt, därefter dristigt och med full kraft.

De fylliga tonerna — utmanande som en segerherres trumpetstöt, veka och majestätiska som serafernas spel på sina gyllene harpor enligt de troendes föreställning — genombäfvade Frans' själ som en kall rysning. De uppenbarade för honom, att han ägde en hittills oanad makt i sin stråkes drag. Rummet fylldes af nya, svällande melodier af ett sådant slag, som ingen konstnär före honom någonsin hade hört. Börjande med långa legatotoner sjöng hans stråke för honom om solljusa förhoppningar och strålande skönhet, om månljusa nätter, då den ljufva, balsamiska stillheten omsveper hvarje grässtrå och allting utandas smältande kärlekssånger. Under några få korta ögonblick hördes en ström af melodier, hvilkas harmoni genomandades af det innerligaste vemod, ett vemod så djupt, att det kunde hafva fått bärgen att gråta, om det blott funnits några bärg i närheten.

... Till och med mörksens obönhörliga makter... hvilkas närvaro obestridligen förnams i det lilla tarfliga hotellrummet, måste stämmas till mildhet af denna vemodiga tonrikedom. Plötsligen började det sjungande, högtidliga l e g a t o t darra och öfvergå i ett a r p e g g i o, som slutade i ett genomträngande s t a c c a t o, hvilket ljöd likt en hyenas skratt. Samma smygande känsla af ångest, som han i början hade erfarit, kom nu åter öfver Frans, och han kastade stråken ifrån sig. Han hade känt igen detta skratt och ville ej höra det mera. Han lade åter ned den dämoniska violinen i dess låda, klädde på sig och tog därefter violinlådan med sig ned i matsalen, besluten att vänta där tills den afgörande timmen slog.

Sjätte Kapitlet.

Det ödesdigra klockslag, till hvilket duellen var utsatt, fann Stenio på sin post — lugn, öfverlägsen och nästan smålende.

Teatern var fylld till trängsel, ej ens en enda ståplats var oupptagen. Nyheten om den enastående utmaningen hade nått fram till alla ställen, dit posten kunde föra den. Guldet flöt i strömmar ned i Paganinis bottenlösa fickor, och summorna blefvo så stora, att till och med hans omättliga girighet för en gångs skull kände sig tillfredsställd.

Det var bestämdt, att Paganini skulle börja konserten. Så snart han visade sig på scenen, hälsades han med en applådsalva, som skakade teatern i dess grundvalar. Han började och slutade sin berömda komposition "Häxdansen" under en storm af bifall. Publikens utbrott af förtjusning voro så långvariga, att Frans nästan började tro, att hans tur aldrig skulle komma. När Paganini slutligen under åhörarnes dånande applåder tilläts draga sig tillbaka bakom kulisserna, föll hans blick på Stenio, som just höll på att stämma sin violin, och han kände sig förvånad öfver det öfverlägsna lugn och den säkerhet, som den tyske violinisten lade i dagen.

Då Frans närmade sig rampen, mottogs han med isande köld. Men han lät ingalunda förvirra sig däraf. Han var mycket blek, och det lägrade sig ett hånlöje på hans hvita läppar som svar på den stumma välkomsthälsningen. Han var alldeles säker på sin seger.

Redan vid de första tonerna af preludiet till "Häxdansen" genombäfvades åhörarne af en känsla af häpnad. Det var ju Paganinis toner, och — det var något mera dessutom. Många — och dessa utgjorde flertalet — tänkte för sig själfva, att den italienske konstnären aldrig ens i sina mest inspirerade ögonblick hade inlagt en sådan oerhördt dämonisk kraft i utförandet af denna hemskt lidelsefulla komposition. Strängarne darrade under trycket af Frans' långa, kraftiga fingrar som pul-

serande inälfvor i en lefvande människa under vivisektorns knif. De suckade melodiöst som ett döende barn. Konstnärens stora, blå ögon, som med ett rent dämoniskt uttryck blickade ned på instrumentet, tycktes snarare hafva för afsikt att mana fram Orfevs själf från Hades' regioner än de musikaliska toner som framtvungos ur violinens djup. Tonerna tycktes förvandla sig till lefvande varelser, som störtade fram i täta flockar på den mäktige trollkarlens vink och hvirflade omkring honom som en skara fantastiska gestalter från underjorden, dansande häxornas välbekanta djuriska dans. I scenens skuggiga bakgrund, i tomrummet bakom konstnären, syntes ett obeskrifligt fantasmagori, framkalladt af dessa öfverjordiska tonvågor, bilder af skamlösa orgier, af en verklig häxsabbats vällustiga bröllopsgillen... En gemensam hallucination bemäktigade sig åhörarne. Likbleka, kippande efter anden och badande i kallsvett sutto de där, lamslagna af förfäran och ur stånd att med en enda rörelse bryta musikens förtrollning. De genomlefde de mest otyglade, nervretande njutningar, som ett muhammedanskt paradis har att bjuda på eller som en opiumrökande muselmans fördärfvade fantasi kan framgyckla, och de erforo på samma gång den hemska fruktan och den ångestfyllda smärta, som åtfölja ett anfall af delirium tremens... Många fruntimmer skreko högt, och starke män skuro tänder i ett tillstånd af den yttersta hjälplöshet...

Frans var nu kommen till finalen. Ett dånande, oafbrutet bifall tvang honom att ett ögonblick upphöra, och denna korta paus måste förlängas till nästan en kvarts timme. Bravoropen voro ursinniga, ja nästan hysteriska. Då Stenio äntligen för sista gången bugade sig och med ett hånfullt men på samma gång triumferande smålöje lyfte stråken för att utföra finalen, föll hans öga på Paganini, som satt alldeles lugn i regissörens loge, och som ej gifvit någon af de andra efter i ifrigt applåderande. Den genuesiske konstnärens genomträngande små svarta ögon voro fästa på violinen i Frans' händer, men för öfrigt såg han ut att vara kall och fullkomligt oberörd. Denna hans rivals hållning förvirrade Frans för ett kort ögonblick; men han återvann snart sin självbehärskning, lyfte åter stråken och började.

Åhörarnes hänförelse nådde nu sin höjdpunkt och kände snart inga gränser. Man både hörde och såg. Häxornas stämmor genljödo i luften, och öfver dem alla hördes en röst

skärande och olik människoljud;
den liknade hundskall, ulfvetjut;
den var som midnattsugglans klagoskri,
som ormars hväsning, läjons rytande,
som vågors brus emot den tysta kust,
som vindens suckan i den tjocka skog,
som tordönsbrak ifrån den svarta sky,
allt detta var en.....

Den magiska stråken höll just på att framtrolla de sista takterna — bland musiker kända som rent fenomenala konstgrepp — dessa skälfvande toner, som måla häxornas brådstörtade flykt för den ljusa morgongryningen och framställa dem såsom mättade af de nattliga orgiernas dunster — då en egendomllig förändring försiggick på scenen. Utan den ringaste förmedlande öfvergång antogo tonerna plötsligt en helt olika karaktär. Deras luftiga flykt upp och ned, ja till och med själfva deras melodi förvandlades. Ljuden blefvo förvirrade, brutna och osammanhängande... och därpå hördes från, såsom det tycktes, violinens resonansbotten skorrande genomträngande toner, ett slags karrikatyr af musiken, som kom åhörarne att tänka på teckningarna i en skämttidning, och igenom allt detta virrvarr af toner hördes en gubbes gnällande stämma:

"Frans, min gosse, är du belåten nu?... Har jag inte hållit mitt ord med glans?"

Förtrollningen var bruten. Fastän publiken ännu var ur stånd att förstå situationen, kände den sig dock vid ljudet af denna röst och dessa karrikerande toner såsom genom ett trollslag befriad från den fruktansvärda makt, som hittills hållit den fången. Ljudliga skrattsalvor, hånande utrop af vrede och förargelse hördes nu

från alla håll och kanter af den väldiga teatern. Orkesterpersonalen, ännu blek af upphetsningen, skakade af skratt, och åhörarne reste sig allesamman som en man från sina platser, oförmögna att lösa gåtan. Men de voro alltför förargade och på samma gång fulla af skratt att ett enda ögonblick längre kvarstanna i salongen.

Men plötsligt blef detta haf af hufvuden på parketten och i logerna åter stilla; ännu en gång stodo de som slagna af åskan. Och hvad de sågo var förfärligt nog — den unge konstnärens vackra, fastän vilda ansikte blef plötsligt gammalt, och hans smärta, högresta figur böjdes framåt, som om den tyngdes af årtiondens börda. Detta var dock ett intet mot, hvad de mera känsliga bland åskådarne klart och tydligt sågo.

Frans Stenios person var nu helt och hållet omgifven af en halfgenomskinlig sky eller dimma, som rörde sig på ett krypande, ormlikt slingrande sätt och gradvis förtätades, alldeles som om den ville uppsluka honom. Och där funnos de, som i denna höga, ohyggliga töckenpelare kunde urskilja en bestämd skepnad, en gestalt, som till sitt yttre liknade en underlig, grinande, men på samma gång ärevördig gammal man, hvilkens hängande inälfvor löpte ut i strängarne på Stenios violin.

Bakom den dunkla, böljande slöjan syntes violinisten rasande draga sin stråke fram och åter öfver dessa mänskliga strängar med en ond andes förvridna rörelser, sådana de framställas på kyrkomålningar från medeltiden.

En obeskriflig fasa grep åskådarne, och under det de för sista gången med en våldsam ansträngning sleto sig lösa från den förtrollning, som ånyo fattat dem, störtade hvarje lefvande själ, som fanns på teatern, likt galningar mot utgångarne. Det hela var som en mäktig ström af människor, hvilken brusade fram under en hagelskur af genomträngande toner, idiotiska vrålanden, långa, klagande suckar och skärande skrin af vanvett. Och öfver alltsammans hördes slutligen ljud, hvilka läto som affyrandet af pistolskott, i det den ene efter den andre af strängarne på den förhäxade violinen brast.

* * *

Då den siste åhöraren lämnat teatern, störtade den skräckslagne regissören upp på scenen för att se, hvad det blifvit af den olycklige virtuosen. Han låg vid rampen död och allaredan stel. Där låg han förvriden i en förfärligt onaturlig ställning, med strängarne på ett egendomligt sätt slingrade om halsen. Violinen var krossad i tusen småbitar...

När det blef bekant, att Paganinis olycklige rival ej efterlämnade ett enda öre att betala begrafningen eller hotellräkningen med, åtog sig genuesaren, trots sin bekanta girighet, betalningen och lät på sin egen bekostnad begrafva Stenio.

Dock betingade han sig som gengäld härför kvarlefvorna af den efterlämnade violinen och gömde dem såsom ett minne af denna underbara händelse.

Mot målet.

Han dröjde på vägen blott en liten stund
hos den vän, han höll kärast på jordens rund;
nu måste han dock upp att vandra igen,
nu måste han ju lämna sin hjärtevän.

Han ville då säga det ordet farväl
med hela sin varma och brinnande själ;
men tungan förnekar att utsäga det,
själfva viljan veknar i en glöd så het.

Han kan ej gå, han vill blifva där han är,
han glömmer det mål, som vinkar honom där;
då kom en ängel och tog hans vän med sig,
han kunde dem ej följa på deras stig.

Nu vandrar han än en gång sin väg framåt,
fast bröstet stundom häfves af hjärtegråt;
men viljan är nu härdad och fast som stål,
och ögat har han åter fäst på sitt mål!

E. R.

ETT JAKTÄFVENTYR I INDIEN.

Omkring ett år efter min ankomst till Kalkutta kom min vän Frank Clermont en januaridag in på sin fars kontor, där jag hade anställning, och berättade, att vi af rajan Jamsetjee Framjee, en af mr Clermonts affärsvänner, voro bjudna att deltaga i en stor tigerjakt uppe i bärgstrakten.

Mr Clermont hade icke varit mycket för, att vi skulle mottaga bjudningen, men mr Norton, förste man på kontoret, hade bedt för oss.

"Han bad också för dig, Karl", fortfor Frank, "i det han framhöll, att det för närvarande ej är så mycket att göra, och då tyckte han, att det kunde vara nyttigt för ungt folk att se sig om i världen. Pappa lät också öfvertala sig, och nu ge vi oss af i morgon."

När jag följande morgon stod färdig att stiga till häst, kom mr Norton sägande:

"Jag vet inte, om ni är en god skytt, Lennartson? Är ni inte det, kan det bli en farlig lek för er, och därför vill jag åtminstone förse er med ett godt gevär. Se här, tag min egen bössa; den kan ni lita på."

Jag tackade honom gladt öfverraskad, och så begåfvo vi oss åstad.

Efter en särdeles angenäm färd kommo vi fram till det ställe i bärgstrakten, där jaktsällskapet skulle samlas. Flere höfdingar af hög rang deltogo däri, och jag var därför i tillfälle att få se en mängd lysande dräkter och vackra vapen. I bältet buro nämligen flere af dem silfverbeslagna pistoler, och de fleste voro försedda med de yppersta engelska dubbelbössor. Hästarnes munderingar voro präktiga. De mjukt stoppade sadlarne voro behängda med praktfulla blåa eller karmosinröda schabrak af kläde och sammet, rikt utstofferade med guld- och silfverbroderier.

Jag har aldrig känt mig mera glad och upprymd än denna morgon, då jag, befriad från det trägna arbetet vid pulpeten, ett arbete, som just icke så mycket öfverensstämde med mitt lynne, befann mig ute i den fria, härliga naturen.

Det var ännu halfskumt, och dimman låg öfver dälderna nedanför oss. Så började dagen gry och färgade i rosenrödt den lätta slöja, som för hvarje flyende minut blef allt skirare. Bärgen uppöfver oss syntes ännu molnhöljda, och träden, de höga palmerna, de lummiga tekträden och de finbladiga tamariskerna med sina doftande och lysande parasitväxter, sammanflöto ännu med hvarandra till en oredig massa. Men så gick solen upp med en hastighet, som är obekant för oss nordbor. Hela östra himmelen glödde i guld och purpur, bärgen afkastade sin molnhufva, och från dalarne försvann hvarje spår af dimma. Allt doftade och lyste och glittrade. Daggen på blad och i blomkalkar tedde sig som skimrande diamanter, och spindelväfvarne voro som opaltrådar.

Väl hälsades dagen ej af sångfåglars glada kvitter, men kolibrier och papegojor i alla möjliga färgskiftningar lyste fram emellan de mörka grenarne, den bronsfärgade dufvan uppfyllde skogen med sitt vemodiga kutter, och litet hvarstädes framtittade grinande apor.

Frank önskade att få se en gulrandig tiger smyga fram emellan de doftande busksnåren, och alla voro vi mycket vaksamma. Ännu sågo vi dock icke något annat än de grannaste påfåglar, som spatserade på de gröna gräsmattorna; ännu sågo vi icke till något vattendrag — — men tyst, glittråde icke där borta mellan träden en liten källsjö?

Jo, och den låg i en liten dalsänka omgifven af lummiga träd och de ståtligaste buketter af bamburör — ett riktigt präktigt tillhåll för kungstigrar.

Rajan gaf också nu befallning åt sina hornblåsare att börja kampanjen. De andra musikanterna stämde in, och under full indisk musik, då och då ackompanje-

rad af pistolskott, redo vi ned i dalsänkan.

I den mån vi nalkades källsjön blefvo våra hästar allt oroligare. De lämnades fördenskull åt stallbetjäningen, och åtföljda af de öfriga begåfvo vi oss till fots ner i djungeln, alltjämt under full musik och afskjutande våra pistoler.

Här i det höga gräset utkastades svärmare och uppsändes raketer, och med nästan hörbart klappande hjärta spanade vi rundt omkring oss. De indiska herrarne uppmanade oss att vara lugna, en jaktkedja bildades längs stranden, och knappt var den ordnad, förrän tigern, oroad af svärmarena, som tändt eld i busksnåren, pilsnabbt ilade fram.

Frank lade an och sköt, och djuret sårades. Ursinnigt rusade det emot honom. Jag stod dock nu emellan dem båda och riktade min bössa rakt emot tigerns bringa. Den klickade... jag var förlorad!

Med ett språng kastade tigern sig öfver mig. För ett slag af hans väldiga tass föll jag till marken.

Jag försökte med armen skydda min nacke och kände, hur tigerklon trängde in i köttet... Jag trodde min sista stund vara kommen... Då small åter ett skott, och tigern rullade åt sidan.

Jag reste på mig. Blodet forsade ur såret. Frank drog genast upp sin näsduk, och rajan tillkallade sin sårläkare, som enligt alla konstens regler förband mig.

Emellertid hade blodförlusten varit så pass stark, att det var omöjligt för mig att vidare deltaga i jakten. Man förde mig fördenskull upp i skogen, där de kvarblifna tjänarne slagit upp ett tält.

Här fick jag lägga mig och omhuldades på det vänligaste, men angreps icke desto mindre af sårfeber. Jag visste snart icke, hvar jag befann mig. Musiken och oväsendet hördes på afstånd; de mörkhyade, turbanprydda tjänarne sysslade omkring mig, och utanför skreko aporna och kacklade påfåglarne.

Strax före solnedgången återkom hela jaktsällskapet, rikt försedt med byte. Frank hade skjutit en vacker kungstiger, men hur nöjd han därför än var med sin dag, hade oron för mig dock betydligt nedstämt hans glädje.

Som det icke var tänkbart, att jag i det tillstånd, hvari jag befann mig, skulle kunna återvända till Kalkutta, bad rajan oss tills vidare blifva hans gäster.

Det var svårt för mig att åter stiga till häst, men nattkylan svalkade min heta panna, och snart njöt jag af en luft så ljuf som under en vårkväll hemma i Sverige.

Skogen var på sina ställen ganska tät, och blomsterhöljda buskar hotade emellanåt att stänga vägen för oss, men öfver stigarne dansade de vackraste eldflugor och visade väg där, hvarest månstrålarne icke kunde tränga ned.

Äntligen lyste rajans marmorpalats fram mellan träden. Vi redo vidare och in på en ståtlig borggård, där ett tiotal svarta tjänare, somliga i uniform, tillhörande rajans lifvakt, omringade oss.

Jag bars upp i ett med engelsk bekvämlighet inrättadt sofrum och gick till sängs.

Natten blef svår, ty febern återkom med förnyad styrka, och under flere dagar sväfvade mitt lif i fara. Frank öfvergaf mig då ej för ett enda ögonblick.

Omsider lämnade febern mig, jag tillfrisknade långsamt, och så snart jag orkade gå uppe, anträdde vi återfärden till Kalkutta, dit vi anlände efter en tröttsam och besvärlig resa, men utan vidare äfventyr.

”För ett slag af hans väldiga tass föll jag till marken”.

EGENDOMLIGA FOTBEKLÄDNADER.

Att dräkten är ofullständig, därest ej tillbörlig hänsyn tagits äfven till fötternas bekläd nad, skulle det ej gärna falla någon in att förneka. Men därest våra förfäder från ett par århundraden — eller mera — tillbaka i tiden kunde gifva sitt utlåtande om våra dagars skodon, skulle detta utlåtande säkerligen ej blifva smickrande för oss. De skulle utan tvifvel finna våra konstlösa skodon simpla och förvånas öfver, hur någon kunde anse sig ej blott väl utan till och med elegant klädd om fötterna i dylika plagg. På deras tid, då tillverkningen af skodon ej kunde som nu bedrifvas fabriksmässigt, begagnades samma skodon under en längre tid och utsirades på allehanda sätt allt efter modets fordringar och bärarens lyxbegär.

Vi må ej förhäfva oss öfver kineserna och tro, att endast de burit och bära en löjlig fotbeklädnad. Om vi kunde hop-

Fig 1. Ett par egyptiska sandaler.

summera all den smärta af liktornar, nageltrång och dylikt, som i vårt land genomkämpas af innerst samma orsak, som framkallat kinesernas fotförkrympning, så skulle summan blifva häpnadsväckande. Och liktornar och nageltrång kunna ej uppstå af annan orsak än för trånga eller på annat sätt olämpliga sko-

Fig. 2. Romersk sandal.

don. Men säkerligen skall den dag randas, då seden att begagna för små skodon, på det fötterna må se nätta ut, skall förefalla lika löjlig, som en del uråldriga fotbeklädnadsmoder nu synas oss.

Tvifvelsutan gingo en gång i den allra urälsta forntiden människorna barfota, men så långt historien sträcker sig tillbaka, hafva alla folkslag — undantagandes vildarne i den heta zonen — nyttjat skodon af ett eller annat slag. Att till exempel egypterna för mer än tre tusen år sedan nyttjade sandaler bevisas däraf, att mumierna från den tiden äro iförda sandaler (Fig. 1). Den i Egypten uppfostrade Moses fick ju af Gud befallningen att taga sina skor af fötterna, enär rummet som han stod på var heligt, och vi läsa vidare i Moseböckerna, att till och med på Abrahams tid skodon voro i bruk. Abraham sade nämligen till konungen af Sodom: "Jag lyfter min hand upp till Herren Gud, den Allrahögste, himmelens och jordens Skapare, att jag af allt, som är ditt, icke vill taga en tråd eller en skorem, att du icke skall kunna säga: 'jag har riktat Abraham'." (1 Moseb. 14: 22, 23.)

De fotbeklädnader, som på dessa båda ställen omtalas, voro tvifvelsutan sandaler. Måhända voro Moses' sandaler af papyrusväxtens blad, således af samma

material, som nyttjades att skrifva på. Ännu i våra dagar kan man i Egypten påträffa ett par dylika konstlösa skodon. Sandaler af palmblad buros äfvenledes i det gamla Egypten, och måste i detta lands heta klimat hafva varit en angenäm fotbeklädnad, enär den hade den dubbla förmånen att vara både lätt och sval. Sandalerna fasthöllos i sitt läge af två läderremmar. Den ena gick tvärs öfver vristen, den andra var fastgjord i sandalens främre ände och löpte mellan stortån och närmaste tån upp till vristen, där den fastgjordes. Detta icke synnerligen praktiska sätt att fästa sandalerna hade förmodligen kommit i bruk af den orsak, att sandaler, som fasthöllos på så sätt, voro mycket lätta att taga af och på, hvilket var en viktig sak i ett land, där hvarje vördnadsbetygelse vare sig för gudar eller för människor ovillkorligen fordrade skornas aftagande. Denna enligt våra begrepp märkvärdiga plägsed fortlefver ännu i dag i Österlandet. Ingen kan därstädes beträda ett heligt rum eller nalkas en öfverordnad person med skor på fötterna.

De olika klasserna eller kasterna i Egypten buro olika slags sandaler. De högre klassernas sandaler voro långa med framtill uppböjd spets och påminde något om våra dagars skridskor. De lägre klasserna voro förbjudna att bära sandaler af dylik form, men hvad de härigenom förlorade i elegans ersattes rikligen genom den större bekvämlighet deras kortare och bredare, framtill afrundade sandaler erbjödo. De egyptiska kvinnorna synas hafva ägnat stor uppmärksamhet åt sina sandaler, hvilka de naturligtvis ville hafva så eleganta och moderna som möjligt. Kvinnornas sandaler förfärdigades af säf, af palmträdens bark och någon gång äfven af läder; de voro färgade i olika kulörer och på mångahanda olika sätt utsirade.

Bland männen i det gamla Egypten rådde den egendomliga och fula seden, att de för att visa sitt hat emot landets eller sina egna personliga fiender, läto måla en figur, som betecknade det hatade folket eller den hatade personen, på den tygbit, som sandalerna voro fodrade med. Härigenom vunno de det syftet att ständigt kunna "trampa sina fiender under sina fötter". Vår första illustration framställer ett par dylika sandaler, å hvilka, såsom vi se, en människofigur med bundna armar och ben finnes framställd.

Romarne gingo vanligtvis barfota inomhus, och de allra älsta romerska sandalerna voro mycket enkla. Men under sina många krig kommo de att bland segerbytet hemföra sandaler från andra nationer, och dessa föllo romarne så i smaken, att de ej endast anlade dylika utan äfven utbildade lyxen i fotbeklädnadsväg till en sådan grad, att Kato för att in-

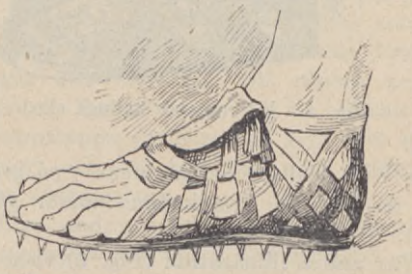

Fig. 3. En romersk krigares sandal.

lägga sin gensaga däremot ofta gick barfota.

De gamle grekerna nyttjade äfvenledes i likhet med romarne under sin kulturs tidigare skeden mycket enkla skodon undantagandes i krig. Men med tiden tillväxte deras rikedom och lyxbegär, och äfven deras fotbeklädnad blef i samma mån föremål för deras konstsinne. Såväl till form som utsmyckning blefvo sandalerna föremål för konstnärlig behandling, och skomakarens yrke växte så småningom upp till heder och värdighet af konstslöjd.

Bland grekerna rådde samma sed som i Egypten, nämligen att de olika klassernas fotbeklädnad var olika, så att man af sandalerna kunde se, hvad rang deras bärare innehade. Slafvarne hade ej tillåtelse att nyttja något slags fotbeklädnad, utan

måste gå barfota. Präster och filosofer brukade ofta såsom ett bevis på sin ödmjukhet använda samma fotbeklädnad som den lägre klassen. Landtbefolkningen bar ett slags sandaler, som kallades crepidæ ("de rasslande") på grund af de ljud de åstadkommo under gående.

Fig. 4. En romersk ädlings sko.

Vår andra illustration (Fig. 2) visar ett mycket egendomligt slags sandal, hvilken påstås förskrifva sig från tiden för Englands eröfring. Den tjocka sulan är af kork, och remmarne förete ett utomordentligt fint och smakfullt arbete. På Kaligulas tid buro de romerske soldaterna ett slags sandaler med taggar under; en sådan sandal finnes afbildad i Fig. 3. Syftet med spikarne under sandalerna var naturligtvis att gifva soldaterna säkrare fotfäste, då de marscherade fram öfver oländig mark eller klättrade uppför sluttningar. Det påstås, att den unge Kajus af soldaterna erhållit öknamnet Kaligula därför, att han bar ett par dylika sandaler, fastän lättare och af elegantare slag än deras, då han tjänstgjorde i sin fader Germanikus' armé. Soldaternas fotbeklädnad kallades caliga efter det antal stroppar (ligulæ), förmedels hvilka de fastbundos kring benet.

Käjsarne nyttjade vanligen ett slags halfskor, till formen ej olika soldaternas caliga, men de voro prydda med en broderad örn och besatta med juveler. Heliogabalus säges hafva burit skor prydda med utsökt fina kameer, och det påstås dessutom, att han aldrig nyttjade samma par skodon två gånger, hvarför det väl är antagligt, att de dyrbara smyckena ej bortkastades utan — åtminstone någon gång — öfverflyttades från det ena paret till det andra.

Cyrus, den store persiske envåldshärskaren, hvilken åtminstone i somliga hänseenden tyckes hafva varit narraktig och fåfäng, tillråder kortvuxne personer att lägga någonting emellan sandalen och fotsulan, på det de måtte göra en större, ståtligare och mera imponerande figur. Århundraden senare använde sig de romerska damerna af detta konstgrepp, likasom de äfven följde Heliogabalus' exempel att pryda sina fotbeklädnader med guld, silfver och ädelstenar. Somliga gingo till och med så långt, att de begagnade sandaler med sulor af guld, ända tills slutligen Heliogabalus själf förbjöd dem att pryda sina skodon på detta slösaktiga sätt. Måhända ville han vara ensam utöfvare af detta dåraktiga privilegium.

När lyxen och extravagansen i fråga om fotbeklädnadens utsmyckning nått sin spets, började de rike och förnämlige bland romarne att föredraga ett slags

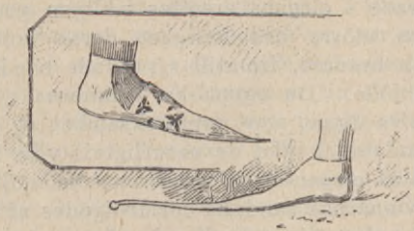

Fig. 5. Pikskor.

halfstöflar af purpurfärgadt läder framför de med guld och ädelstenar prydda skodonen. Dessa stöflar voro dock långt ifrån billiga, enär det var förenadt med oerhörda kostnader att gifva skinnet,

hvaraf skorna förfärdigades, den rätta färgen, och dessutom de broderier, med hvilka skodonen utstofferades, voro synnerligen dyrbara på grund af det tidsödande arbete de representerade. Det berättas, att de romerska flickornas skor voro så praktfulla, att tillbedjaren gömde sulorna af de skor hans älskade burit, på samma sätt som våra dagars unge män gömma hårlockar, bandrosetter och andra småsaker, som deras hjärtas dam varit ägarinna af.

Vi hafva omtalat, att skodonen ofta utmärkte sin bärares rang och värdighet. Detta bruk blef genom särskilda lagbestämmelser slutligen sålunda fastslaget, att senatorerna skulle bära svarta skodon med en halfmåne af silfver eller guld eller något annat konstnärligt arbetadt smycke öfver vristen. (Fig. 4.) Patricierna (ädlingarne) hade rättighet att bära skodon med fyra stroppar, under det plebejerna voro förbjúdna att hafva mer än en stropp å sina fotbeklädnader.

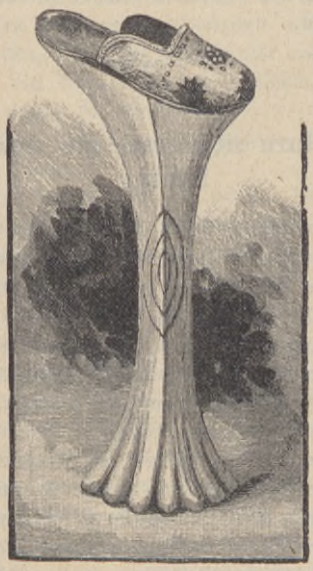

Fig. 6. Styltsko.

Förflytta vi oss från dessa jämförelsevis aflägsna tider åtskilliga århundraden närmare våra dagar, så påträffa vi under elfte seklet ett slags skodon, som i dårskap söka sin like. Det var ett slags långa, spetsiga skodon, hvilka slutligen

Fig. 7. Spetsfodrad ridstöfvel.

utbildades till ett så vidunderligt mod, att prästerna sågo sig nödsakade att predika emot dem och fördöma deras användande. Dock förklingade deras förmaningar och varningar till största delen ohörda. Det berättas, att en hofman låtit uppstoppa spetsarne på sina skor med blånor, och att han bar dem vridna i form af gumshorn.

Bland andra modedårskaper under elfte århundradet var äfven den att bära olikfärgade strumpor och skor eller omaka fotbeklädnader, såsom vi skulle kalla det. På skodonen var ofvanlädret utskuret i figurer, på det att strumporna skulle synas igenom, och det kunde hända, att någon, sim ville vara utomordentligt elegant, uppträdde med röd strumpa och hvit sko på högra foten, under det att vänstra foten var iklädd violett strumpa och grön sko.

De långa, spetsiga skodonen uppstodo återigen längre fram, och gemene man erhöll laglig tillåtelse att bära "pikar på sina skodon". Längden å dessa pikar var äfvenledes genom lagen bestämd sålunda, att pikarne å allmogens skodon ej fingo vara mer än femton centimeter långa, under det rika borgare kunde pryda sina skor med dubbelt så långa bihang och furstliga personer hade rätt att bära ända till sjuttifem centimeter långa pikar å sina skor. (Fig. 5.) De, som hade råd

därtill, fäste pikarne vid knäna medels guld- eller silfverkedjor.

Förgäfves fördömde prästerna och kyrkomötena detta dåraktiga mod — förgäfves påbjödo de, att personer i hvilken som hälst samhällsställning, hvilka buro dylika skodon, skulle böta tio floriner, enär "de långpikade skodonen ej endast vore ett brott mot anständighet och god ton, utan äfven en hädelse mot Gud och hans heliga kyrka". I England afskaffades pikskodon 1643 förmedels ett parlamentsbeslut, enligt hvilket skomakarne ej finge förfärdiga skor med mer än fem centimeter långa bihang.

Det allra vansinnigaste och löjligaste modet i fråga om skodon torde dock hafva varit, då den förnäma världens kvinnor i sextonde århundradet gingo på ett slags styltor, vid hvilka skorna fastgjordes. Shakespeare hänsyftar på detta mod, då han låter Hamlet säga till en af kvinnorna i dramat: "Ni är en stylthöjd närmare himlen nu, än när jag sist såg er."

Dessa styltor buros af damerna i Venedig. De voro gjorda af trä och öfverdragna med skinn af olika färg eller egendomligt målade, ja till och med förgyllda, och ju högre rang en kvinna intog i samhället, desto högre voro också styltorna under hennes skor. Alla förnämligare fruntimmer med någon förmögenhet måste stödjas och hjälpas af män eller kvinnor, då de togo sig en promenad, enär de eljes genast skulle hafva fallit, säger en författare. Och en annan skrifver, att då en person tillfrågades, hvad han tyckte om de venetianska fruntimren, svarade han skrattande, att de voro hälften kött och hälften trä, samt att han ej skulle vilja hafva någon af dem. Vår sjätte illustration (Fig. 6) framställer en sådan styltsko, som de venetianska damerna ansågo det fint att gå med.

Under sjuttonde århundradet voro ett slags vida kragtstöflar moderna. Skaften voro fodrade med dyrbara spetsar och kaflades ned, när ägaren skulle gå, på det spetsarne måtte synas. En del af dessa skodon hade så vida skaft, att deras bärare måste gå med utspärrade ben. I Fig. 7 afbildas en dylik med spetsar fodrad kragstöfvel.

Höga röda klackar och skospännen af väldig storlek blefvo därpå moderna. Spännena voro konstnärligt arbetade af guld eller silfver samt prydda med ädelstenar, till och med med diamanter. Efter en tid gjordes klackarne lägre, men flyttades nu till nästan midt under foten. Det obehag, som detta mod orsakade, var säkerligen grunden till att klackar sedermera under någon tid nästan helt och hållet kommo ur bruk.

Sedermera kom en tid, då skodonens historia ej har att framvisa några synnerliga egendomligheter af vare sig det ena eller andra slaget, och härigenom förbereddes skodonens fabriksmässiga förfärdigande, hvilket som vi veta är våra dagars skomakeri, och som naturligtvis erbjuder förmånen af billiga skodon på samma gång det fordrar, att foten skall rätta sig efter skon i stället för skon efter foten.

Huru sibirierna ura sina hundar.

Då infödingarne i Sibirien under en resa nödgas färdas både natt och dag, hafva de för sed att ett par timmar före solens uppgång göra halt och låta hundarne sofva. Erfarenheten har nämligen lärt dem, att om hundarne få gå till kojs medan det ännu är mörkt, men efter en timme eller ett par väckas och då få se, att solen skiner, så tro de, att de hafva sofvit en hel natt, och draga sedan tåligt hela dagen utan att tänka på någon trötthet. En eller ett par timmars rast vid någon annan tid på dygnet anse de fullständigt värdelös, enär hundarne då skulle blifva ostyriga och motsträfviga, ända tills de erhållit tillåtelse att taga sig hvad de tro vara en hel natts sömn.

ÖRNHJÄRTAT

AF HAMLIN GARLAND.

ÖFVERSÄTTNING FRÅN ENGELSKAN FÖR SOL.

(4)

Sammandrag af de föregående kapitlen.

Harold Excell är ende son till kyrkoherden i Första kyrkan i Rock River, John Excell Han är djärf, energisk och tilltagsen, har ett häftigt lynne, är god ryttare och skicklig skytt. Hans förtrogne vän är Jack Burns, med hvilken han ifrigt samtalar om den fjärran Västern. om vilddjur, indianer och äfventyr. Han är förälskad i Dot Burland, men vid sjutton års ålder kommer han underfund med, att den adertonåriga flickan endast lekt med honom, hvarpå han vredgad vänder henne ryggen. Dot rymmer sedan med bankbokhållaren Sam Willard, och då Clint Slocum, en större och starkare yngling än Harold, hånar denne därför, råka de i slagsmål. Harold drar knif och sårar Clint samt dömes därför till sex månaders fängelse. Under fängelsetiden blir han förälskad i Mary Yardwell, en ung, allvarlig flicka, som sjungit för fångarne. Hon besvarar hans böjelse, men då Harold återfår friheten, är hon hemrest till sina föräldrar. Harold reser utan att få taga afsked af Mary till Roseville, där han sluter sig till Daniel Pratt, som med familj är på väg till sin broder Jake i den fjärran Västern. Harold kallar sig nu Mose Hardluck. Under vägen förälskar sig Daniels flicka Jennie i Mose. Omsider anlända de till målet och mottagas af Jake.

Åttonde Kapitlet (fortsättning).

Mose rodnade, ty han kände sig vida mera förlägen än Jennie. Han var i själfva verket förargad öfver att blifva tagen för friare till denna klumpiga och okunniga flicka, och han beslöt där på stället att fly vid första lägliga tillfälle. Ledsamma dagar förestodo.

"Du har varit länge på vägen, Daniel", återtog Jake.

"Ja, vi ha haft en del otur. Först var mamma sjuk en tid, och så måste vi göra halt några gånger under vägen för att förtjäna litet pängar."

De bröto nu upp för att tillryggalägga den sista korta biten till Jakes nybygge. Här mottogos de af Jakes hustru, en lång, mörk kvinna med sorgsna ögon. Hon hade inga barn; de två, hon en gång haft, sofvo den sista sömnen under två små jordhögar på kullen ofvanför boningshuset. Hon syntes glad öfver sin svägerskas ankomst, ehuru hon icke stannade för att säga det utan skyndade tillbaka in i huset för att göra kvällsvarden i ordning.

Efter måltiden tände de båda bröderna sina pipor och gingo ut i stallet för att samtala med hvarandra. Mose följde dem tyst och satte sig nära dem för att höra på (sid. 139).

Nionde Kapitlet.

I det nya hemmet.

"Broder Daniel", började Jake, "jag är glad öfver, att du kommit hit och haft med dig den unge mannen. Vi behöfva er båda två väl. Det är troligt, att" — han tystnade och såg sig omkring samt återtog därefter: "Jag vill inte, att kvinnorna skola höra mig. Det kommer snart att bli svåra tider här. Det råder fiendskap emellan oss små jordbrukare och de store boskapsägarne. Du förstår, att boskapsmännen fritt begagnat sig af allt området här, så länge ingen gjort dem rätten därtill stridig, och de ha också låtit oss förstå, att vi borde hålla oss ur vägen för dem. De förklara visserligen, att de inte ha något emot mig personligen — begriper du — men de anse, att min bosättning här skall locka andra hit, och det kunna de ju ha rätt i, eftersom du nu är här med allt ditt pick och pack. Och nu kommer naturligtvis din hitkomst att bringa dem i eld och lågor, och det

kommer att bli krig af, är jag rädd. Vi få allt skjuta ihjäl några af dem, innan saken blir klar. Hela boskapsväsendet är grundadt på bedrägeri mot styrelsen, och det har jag sagt dem, och det kan inte dröja länge, innan de äro öfver mig.

"När jag bosatte mig här för tre år sedan", fortfor Jake, "så kommo de till mig och fordrade, att jag skulle begifva mig af med samma. Jag svarade, att jag inte tänkte röra mig ur fläcken det året. En natt kommo de ridande under skrik och tjut till mig, och jag hann nätt och jämnt sticka ut bössan genom fönstret och ge dem några skott; men då redo de sin väg. Så slogo vi oss ihop några farmare här omkring och lade råd om saken och beslöto att hålla ihop och slåss tillsammans, om det behöfdes. Vi sköto två till af dem, och de sköto en af oss. De ha domstolarne i sin hand, så att vi äro nödsakade att slåss för vår rätt. Nu ha de fått sig en domare, som står på deras sida, och det här året kommer att bli hett — ja, säkert gör det det."

Daniel Pratt rökte sin pipa en hel minut, innan han svarade:

"Du skref ingenting till mig om allt det här, Jake."

Jakes allvarliga anletsdrag drogo sig till ett bistert leende.

"Jag ville inte nedslå dig på förhand, Daniel", sade han. "Jag visste ju, att du i alla händelser var besluten att komma."

"Välan", återtog Daniel, "jag är inte lifvad för att mucka gräl, men om någon trampar på mig, så är jag rädd för att han blir sjuk."

Jake skrattade.

"Jag vet det, Daniel; men hur är det med den där ynglingen?"

"Med honom har det ingen nöd", svarade Daniel. "Han skjuter som en cirkusskytt, och jag är säker på, att han kommer att stå vid vår sida som en hel karl."

"Ja, det kan ni lita på, att jag skall göra", inföll Mose med stolt hjärta.

"Så skall det låta!" sade Jake. "Men låt oss nu krypa till kojs. Jag har sändt bud till Jennison — han är vår anförare — och i morgon ska vi hjälpa dig i ordning med din bosättning. Det är vid bäckens mynning strax här ofvanför, som du ska slå dig ner. Där är ett så präktigt stycke land; jag vet, att du ska tycka om det."

Mose sof mycket litet den natten; han tyckte sig allt som oftast höra boskapsherdarnes signal till anfall. Det hade varit någonting så öfvertygande i Jake Pratts lugna ordande om det förestående kriget.

Tidigt nästa morgon anlände Jennison, nybyggarnes anförare. Det var en lång, fåordig karl med bister uppsyn. Han hade varit kapten vid den frivilliga kåren i Unionens armé och var synbarligen en energisk och beslutsam man.

"Hur må ni, gentlemen?" sporde han med vänlig stämma, i det han höll in sin häst. "Vacker dag."

"Mycket vacker. Stig af, kapten, och skaka hand med min broder Daniel."

Jennison hoppade af hästen och skakade hand med alla de kringstående, i det han yttrade:

"Välkommen, granne; jag är glad att se er. Er broder Jake har sett ut en farm åt er, och jag antar han talat om för er, att ni inte utan strid kan få taga den i besittning. Saken förhåller sig nämligen så här. Den som äger vattnet, äger gräset, ty den som här hägnar in floden, han är också herre öfver gräset. Williams i Circle Bar behärskar floden här för öfver trettio kilometer, som han hägnat in. Naturligtvis har han inte laglig rätt till mer än en liten del däraf — allt det öfriga är stöld. Men alla de där boskapsägarne hänga ihop för att utestänga nybyggarne, och de komma att bestrida er rätten att slå er ned här. Det enda ni har att göra är därför att direkt begifva er till den plats, Jake utsett åt er, och slåss med alla, som vilja hindra er att slå er ned där."

Härtill genmälte Daniel Pratt:

"Det förefaller mig, kapten, som om

De sutto eller stodo rundt omkring elden.

det vore bäst att söka ordna saken på ett fredligare sätt."

"Vi ha försökt alla fredliga sätt", svarade Jennison otåligt. "Saken är den, att hela boskapsväsendet, sådant det nu är ordnadt, är en ren stöld. Det hvilar på en monopolisering af statens område. Men nu börja nybyggarne komma, och de vidsträckta områden, som boskapskungarne hittills förfogat öfver, måste bli fria. Ett krig mellan fårägarne och boskapsägarne är också förestående, och vi farmare måste ställa oss på fårägarnes sida. De äro till det mesta mexikaner, men deras strid måste bli vår."

Senare under dagen kommo flere nybyggare tillstädes, och under Jennisons befäl afhöggos stängselträdarne i Williams' inhägnad. Daniel Pratt begaf sig till sin farm strax ofvanför broderns; yxhuggen genljödo i skogen, och när mörkret föll på, bedrefs byggandet af hans blockhus vid skenet från stora eldar.

Arbetet pågick hela natten, och när männen, sömniga och trötta, slogo sig ned vid frukostbordet, var bedriften utförd. Daniel Pratt hade inträngt i läjonets kula.

"Nu", sade Jennison till honom, "ska vi ta oss en lur i Jakes lada, och om ni skulle behöfva någon hjälp, så stöt bara på oss."

De båda bröderna Pratt fortforo att arbeta, och vid middagen kunde mrs Pratt och barnen flytta in i den nya stugan. På eftermiddagen sofvo Daniel och Mose några timmar, medan Jake höll vakt. Dagen slutade fredligt, men Jennison och ett par andra af grannarne kvarstannade hos Daniel öfver natten. De sutto eller stodo rundt omkring elden icke långt från stugan och samtalade med lugn om de mest spännande ämnen. Slutligen föll samtalet på indianerna, och Jennison sade:

"Vi behöfva inte frukta något vidare af indianerna. Soldaterna ha brutit deras kraft. De ha ingenting annat att göra nu än dö."

"De ville inte lämna ifrån sig landet här", sade en liten, mörk man. "Jag hörde dem tala mycket därom. De sade, att det var deras rätt att behålla det."

"Hank har lefvat tillsammans med dem under fyra år", förklarade Jennison för Daniel Pratt.

"Indianerna äro bra mycket bättre än vi i allmänhet tro dem vara", inföll en annan af karlarne. "Jag har haft dem till grannar och aldrig lidit något obehag af dem."

Jennison inföll i afgörande ton:

"Å, jag antager, att om man behandlar indianerna rättvist, så behandla de en rättvist tillbaka. Är det inte så, Hank?"

"Jo, gentlemen, så förhåller det sig", svarade den lille mannen; "men de äro af naturen misstänksamma mot den hvite mannen — de kunna inte förstå hvad han säger, och de fatta inte alltid hans mening. Sålunda kunna de begå misstag, men deras afsikt är god. Naturligtvis finns det bråkmakare bland dem likaväl som bland de hvita, men de flesta af dem vilja hälst lefva i fred med sina grannar. Hvad som mest retar dem är att se, huru buffeln utrotas. Det är som om vi skulle förlora vår rätt till vattnet."

Mose satt hela tiden tyst och ifrigt lyssnande, under det den mörke lille mannen talade. Genom hans ord fick Mose en helt ny uppfattning af indianerna. Desse "röde djäflar" voro i själfva verket människor. I Hankes tal om dem framstodo de som makar, fäder, söner och bröder. De älskade detta land, om hvilket hvite boskapsägare och fårägare nu voro på väg att slåss; och de hade blifvit beröfvade detsamma genom makt och våld, icke genom lag och rättvisa.

Den unge mannen greps af en längtan att få veta mera om indianerna, att se dem i deras hem, att personligen lära känna dem.

Sedan Hank tystnat, flyttade Mose sig närmare honom och hviskade:

"Jag önskar, att ni ville berätta mig mera om indianerna."

Hank vände sig hastigt mot Mose och sade:

"Gosse, de äro mina vänner. Jag står på deras sida; min fader var halfindian."

TIONDE KAPITLET.

Den mexikanske fårägaren.

Natten förflöt lugnt, och männen redo hem, lämnande bröderna Pratt att möta stormen ensamma. Men vid sitt afsked yttrade Jennison:

"I händelse af behof kan ni när som hälst på dagen skicka er pojke till höjden där borta att svänga sin hatt, och vi skola komma till er, väl beväpnade och färdiga till en dust. Jag skall hela dagen hålla ett öga på kullen, och i kväll kommer jag hit upp och ser om er. Låt dem inte taga er oförberedd!"

Emellertid var det först på tredje dagen som Williams visade sig hos den nye farmaren. Han satt på sin häst och svor; hans anlete var förvridet af raseri, men efter några minuters halt drog han åt sig tyglarne och red sin väg.

"En ny smörmakare", sade han till sina män, då han hoppade af hästen utanför sin egen dörr ungefär sexton kilometer längre uppåt floden.

"Hvar då?"

"Näst intill Pratts. Jag förmodar det är bror hans. De ha huggit af min stängseltråd och slagit sig ned på Rosebud Flat."

"Säg bara ett ord, och vi ska köra bort dem, hvarenda själ!" utbrast en af hans män.

Williams skakade på hufvudet.

"Nej, det duger inte. Vi måste gå långsamt och försiktigt till väga för att drifva ut de där inkräktarne ur deras hål. Vi få göra allt hvad vi kunna för att hindra dem att slå sig ned, men sedan de slagit sig ned, så måste vi gå omkring dem. Om mannen varit en ensam främling, så kunde vi kanske gjort någonting; men Jake Pratt låter inte skrämma sig. Dessutom har jag värre nyheter för er, gossar."

"Hvad är det då frågan om?"

"Ett par mexikaner öfvergingo i går Lizard Creek med fem tusen får."

"Å, hvad säger ni? Det kan inte vara sant!"

"Jo, det är sant — jag såg dem själf", förklarade Williams.

"Godt, det betyder krig. Vet er granne om det?"

"Det tror jag inte. Men vi måste hålla väl ihop nu, annars bli vi öfverflyglade af dessa fårägare. Nybyggarne äro ett intet emot dessa fördömda mexikaner."

"Jag tror det vore bäst vi läte budkaflen gå uppåt floden, eller hur?" sporde hans kompanjon.

"Ja; vi måste låta hela grefskapet veta det."

Detta grefskap — Cheyenne County — utgjordes af en ofantlig kuperad slätt, som i själfva verket endast var Klippiga bärgens trädlösa, långsamt stigande östra sluttning. Den var full af låga höjder och pyramidformiga kullar, och här och där flöt en bäck fram genom en liten däld. På långa afstånd från hvarandra stodo boskapsägarnes och deras herdars bostäder.

Under många år hade detta grefskap utgjort ett präktigt tillhåll för boskap, och ända till dess de förste nybyggarne slogo sig ned vid Cannon Ball, hade det varit fördeladt emellan ett fåtal boskapsägare, som höggo statens timmer, bröto statens sten och betade sina hjordar på statens betesfält. När vargarne togo några hästar, hade boskapsägarne begagnat sig af tillfället att genom högljudda klagovisor ditkalla styrelsens trupper för att hålla indianerna på afstånd. Och så hade de besuttit landet i allsköns lugn och ro. Ingenting kunde vara behagligare och bekvämare.

Men flere år före Jake Pratts ankomst till landet hade skickelsedigra händelser ägt rum därstädes. Öfver bärgen från väster, eller uppför sluttningen från Nya Mexiko började ofantliga hjordar af små flottiga får uppträda på skådeplatsen. De voro ute på jakt efter bättre bete, och hvarhälst de gingo fram förstörde de grä-

set och förgiftade marken med den elaka stank de lämnade efter sig. Boskap och hästar ville icke röra det gräs, som endast kommit i beröring med dessa illaluktande, ulliga varelser. Redan ifrån första början uppstodo fientliga känslor emellan fårägarne och boskapsägarne, men då vatten blef sällsyntare och betesfälten blefvo allt mer och mer upptagna, öfvergick bitterheten i hat och öppet krig.

Dessa fårhjordar blefvo allt större för hvarje år. De uppsökte det bästa betet, klipptes en gång, stundom två gånger, drefvos tillbaka till södern för vintern, hvarvid de dogo i tusental på vägen; men året därpå återkommo de i ökadt antal.

Hittills hade emellertid inga fårhjordar inträngt på området Big Sandy Range; men Williams hade länge fruktat deras ankomst dit och var färdig att bjuda dem spetsen.

Just vid samma tid som Daniel Pratt kom till Cheyenne County från öster, närmade sig en mexikansk fårägare Cannon Ball från sydväst, drifvande framför sig fem tusen får och lämnande bakom sig en dammig, ödelagd och stinkande sträcka, där fåren dragit fram. För denna nya fara glömde boskapsägarne för tillfället bröderna Pratt.

Några dagar efter Daniel Pratts bosättning å Rosebud Flat hade boskapsägarne en sammankomst och utsågo en kommitté, som skulle möta och underhandla med ägaren af den annalkande fårhjorden. Jake och Daniel Pratt, som fingo reda härpå, beslöto att närvara vid underhandlingen. Mose, ifrig att följa utvecklingen af dessa spännande händelser, åtföljde de bägge bröderna på deras ridt öfver kullarne.

De funno mannen och hans herdar lägrade å stranden af en liten flod, som flöt genom en jämn och vacker dal. Han hade en täckt vagn och ett litet tält, och ett par sammankopplade hästar betade i närheten.

Innan nybyggarne hunnit öfvergå floden, fingo de syn på boskapsägarne, hvilka kommo snabbt ridande bakom dem. De stannade för att invänta dem, och under tiden visade sig fårägaren på motsatta stranden. Med en räffelbössa på armen närmade han sig dem lugnt.

(Forts.)

EN MODER.

En fanns, som alltid trodde på mig, om än andra
stodo så kalla och tviflande där;
en fanns, som stilla teg, i stället för att klandra,
därtill hade hon mig visst allt för kär!

Hon log mången gång, då hon hade velat gråta,
och grät under stundom af idel fröjd,
att förlåta och glömma och åter förlåta
var städs den milda, ömma själen böjd!

Huru hoppades hon icke in i det sista,
att min framtid skulle gry ljus och stor;
hon trodde det ännu, då blicken hunnit brista,
och gick så från mig dit, där sorg ej bor.

Hon gick — och ingen finnes nu, som mig förlåter,
och ingen finnes, som emot mig ler,
och än mindre någon, som hoppas eller gråter,
ty ingen finnes, som tror på mig mer!

E. R.

OLIKA SÄTT ATT SKAKA HAND.

Att som tecken till vänskap och intresse skaka hand med hvarandra är en vidt utbredd plägsed, men det torde vara högst få personer, som gjort sig mödan att tänka öfver, hur olika olika personers handslag är, eller hur olika samme person vid skilda tillfällen och sinnesstämningar räcker oss sin hand.

Under det somliga människors handtryckning inger en känsla af hjärtlighet och förtroende, erfara vi af den andres handslag ett kallt och frånstötande eller ett tomt och intetsägande intryck.

Hvilken angenäm känsla erfara vi ej af det öppna, kraftiga, med fulla handen gifna handslaget, som i sig tyckes innebära, att den person, som räckt oss sin hand, ej vill vara en främling för oss. En god vän kan ej gärna tänkas skaka hand med den andre på något annat sätt.

Ett sådant öppet, ärligt handslag är vältaligare än ord. Det talar sitt eget språk direkt från hjärta till hjärta, och huru mången känsla af kärlek och förståelse, af smärta och medlidande hafva människor ej på detta sätt delgifvit hvarandra utan språkets förmedling. Det finnes strängar i människohjärtat, hvilkas dallringar ord ej kunna tolka, men som ofta en handtryckning öfverbringar från den ene till den andre.

Men det är ej hvarje handskakning, som har en dylik ädel innebörd. Likasom det finnes falskhet och öfverdrift i ord, kan äfven sättet att skaka hand vara ansträngdt och tillgjordt. Hvilken skillnad mellan det ofvan omtalade handslaget och det handslag, då vår hand känner sig inklämd likasom i ett skrufstäd eller skakad så häftigt, att vi undra, om ej armen skall lossna från bålen och blifva angriparens egendom. Ty såsom ett angrepp mot oss, ej såsom en vänskapsbetygelse, anse vi en dylik handskakning. Och likasom den person, hvilken i sitt dagliga tal betjänar sig af öfverdrifna ord och talesätt, sällan är någonting att lita på, ger äfven den öfverdrifvet häftiga och hårdhändta handskakningen ej något trohjärtadt intryck. För en fint och ädelt anlagd natur äro alla öfverdrifter motbjudande; en sådan person är alltid anspråkslös och vill aldrig synas större än han i verkligheten är. Men i det dagliga lifvet är just den omotiveradt kraftiga handtryckningen synnerligen vanlig, åtminstone bland männen.

Bland kvinnor däremot, särskildt i de bildade klasserna, mötas vi af den utprägladt sentimentala handtryckningen. Den gör ett intryck, som om handens ägare ville skänka oss något outsägligt varmt och innerligt, men ej kunde till följd af vidriga omständigheter, för hvilka hon likasom tigger om medlidande. Det ligger någonting sjukligt och obehagligt i ett dylikt handslag; det är den kvinnliga motsvarigheten till det öfverdrifvet kraftiga handslaget bland männen. Båda utmärka sig för självviskhet och brist på karaktär. De äro i sin ytterliga våldsamhet eller blidhet fullkomligt intetsägande.

Det finnes däremot en handskakning, som är långt ifrån så oskyldig som de båda föregående, nämligen den dröjande, lismande handtryckningen. Om de båda föregående kunna vi ej säga någonting i egentlig mening ondt, men lismaren är så att säga hvar mans fiende. Är han öfverordnad, blir han brutal; är han underordnad, blir han en ögontjänare och krypare.

Den, som skrifver dessa rader, minnes särskildt ett tillfälle, då en person af det slaget hedrade mig med ett besök. Det var en sammetslen, smekande tryckning besökaren gaf den framräckta handen, hvilken han fasthöll några sekunder, alldeles som om han haft svårt för att släppa den. Sedan han suttit en stund och pratat om hvarjehanda, särskildt om de rekommendationer till mig, som han erhållit af ett par af mina bekanta, reste

han sig för att gå, och under det han ånyo på samma egendomligt lockande, smekande och ängsligt dröjande sätt fast-

"Inklämd som i ett skrufstäd."

höll och skakade min hand, bad han mig om ett lån. Otvifvelaktigt var detta hans egentliga ärende. Och därom är ingenting ondt att säga; "den ber, som behöfver, och den hjälper, som kan" säger ju ordspråket; det var endast hans smeksamt listiga sätt, som kom mig att känna motvilja för själfva hans anhållan.

Sedermera fick jag af mina bekanta veta, att mannens hufvudsakliga förvärfskälla var att gå omkring och begära ficklån af sina vänner och sina vänners vänner. Hans väsen i öfrigt var ingalunda obehagligt, men handtryckningen lade likasom ofrivilligt hans karaktär i dagen.

Till handtryckningarna måste vi äfvenledes räkna "fingerskakningen", med hvilket uttryck vi beteckna det hälsningssätt, som består däri, att endast ett par eller tre finger läggas i den vänskapligt framsträckta handen. Hvem har ej någon gång gjort bekantskap med detta förolämpande hälsningssätt? Måhända räcker personen i fråga oss endast ett finger, men det kan också hända, att han räcker två, ja, till och med fyra, dock är det i alla fall blott fingrarne, ej hela handen. Kvinnor, som tillägnat sig denna obehagliga ovana, äro visserligen sällsyntare än män, men det finnes i alla fall representanter för "fingerskakningen" såväl inom det täcka som inom det starka könet. Det enda sättet att vänja folk af med en dylik osed är att helt enkelt ej fatta de framräckta fingrarne.

En verkligt finbildad person skulle aldrig göra sig skyldig till en dylik förolämpning. Men det slags öfvermod, som alstras af yttre framgång eller en ställning i samhället, hvilken ej har någon andlig motvikt inombords, måste hafva något slags uttryck, och fingerskakningen, som för dylika naturer just genom sin oförskämdhet måste vara särdeles tilltalande, blir ett helt naturligt sätt att visa folk, huru ett par fingrar är det enda, hvarmed personen i fråga kan bevärdiga oss. Dumhet, småaktighet, öfversitteri

Den sentimentala.

och snålhet äro fingerskakarens utmärkande egenskaper.

Slutligen finnes det åtskilligt godt folk,

som aldrig skakar hand med någon. Utländingar tycka ofta, att vi svenskar äro för snabba att räcka hvarandra handen; en bugning gör ett i deras tycke elegantare intryck. Särskildt bör enligt deras, och äfven åtskilliga af våra egna landsmäns, åsikter den underordnade alltid vänta att räcka fram sin hand, enär han ju aldrig kan veta, huruvida den, som står ett trappsteg öfver honom, vill bevärdiga honom med äran af en handtryckning. Hvilken löjlig artighetsregel är icke detta! Framfusighet är en helt annan sak än enkel hjärtlighet; den framfusiges och pockandes handslag kunna vi med godt hjärta afböja, men den hjärtlighet, som ej ett ögonblick har för afsikt att tränga sig på någon, borde vi blygas att undandraga oss. Det är det hjärtelag, med hvilket handen räckes, och ej handens ägares förmögenhetsvillkor och samhällsställning, som ger handslaget dess värde.

Men det finnes äfven personer, som af helt andra orsaker än öfvermod vägra att skaka hand med någon. Vi kände ett fruntimmer, som högst ogärna tog någon i hand af den orsak, att hon var rädd för smittosamma sjukdomar och hade fått för sig, att hon genom att taga folk i hand utsatte sig för faran att blifva smittad. I öfrigt var hon en mycket god och älskvärd personlighet. En annan tog aldrig någon i hand af fruktan att råka ut för

"Han bad om ett lån."

"Ett par fingrar är allt hvarmed han bevärdigar er."

tryckningen af kalla, fuktiga händer, som kommo honom att tänka på lik, och ännu en annan trodde, att människor genom handtryckningen öfverförde särskildt sina dåliga egenskaper på hvarandra.

Medlidande.

Jag gråter ej för dem, som lida nöd,
som dö af köld, af vanvård, brist på bröd;
ty när man brännes af en större plåga,
då blir den mindre plågan stum och död.
Ja, den har gräns att lida, vår förmåga!
Nej, jag vill sörja vildt och utan mått
och låta ej på något vis mig trösta
och ej förnuftsskäl kvalen öfverrösta —
för deras skull, som guld och välde fått!
Att här och hvar en stackare får svälta,
det är ett mindre ondt, fast hemskt och svårt,
och därför lönar ej i tårar smälta,
så länge än ett hjärta finns, nog hårdt
till att förtära uti öfverdåd
och festlig prakt det samlade förråd,
som kunnat hundra svultna munnar mätta.
Att mänskor finnas med en själ så arm,
med så förtvinadt hjärta i sin barm —
det väcker mer medlidande med rätta.

Georg Ljungström.

VISINGSÖ,

dess naturhistoria och minnen.

Af **J. Karling.**

III.

(3) **Ströftåg på Visingsö** (forts.).

Beträffande hålan och gångarne vid Näs, så anmodade den utmärkte läkaren och vetenskapsmannen Urban Hjärne år 1705 landshöfdingen i länet att låta undersöka dem och söka utreda, hur det verkligen förhölle sig därmed. Han i sin tur beordrade länsmannen i Tveta härad att resa till ön i och för detta ändamål. Ditkommen kallade han till sig tre de äldste då lefvande personerna, alla öfver 70 år gamla, samt läto dem redogöra för sagan och visa Gilbertils hål. De begåfvo sig i båtar till stället, och hållande i snören inkröpo de i hålen och kröpo sålunda på knä två meter, gingo sedan kappraka tio meter, hvarpå de möttes, eftersom de båda hålen här sammanlöpte, och gingo ytterligare 2,5 meter. Men hålet blef något lägre, och för elak, giftig stanks skull kunde de ej inträngа längre, ehuruväl de sågo gången sträcka sig mycket längre. Det påstås emellertid, att gången år efter år igenfylles. Åtminstone är numera själfva ingången stängd. Ännu år 1806 skall man ha kunnat inträngа till den vid båda gångarnes sammanträffande bildade grottan.

Enligt en äldre författares antagande skulle grottan varit en orakelgrotta likt den vid staden Delfi i Grekland, och skulle till och med Magnus Ladulås hafva rådfrågat ödet uti grottan i lerskifferbärget vid Näs.

Under förliden sommar (1900) har författaren biträdd af sina söner sökt inträngа i denna grotta, men förgäfves; kanske skall det lyckas oss en annan gång, då vi komma att vistas på ön.

Bifogade bild (Fig. 10) visar en af de öppningar, som enligt anvisning skulle vara den norra ingången, och hvari vi blott lyckats inträngа omkring tre meter efter att hafva undanskaffat sten- och grusmassorna.

Den södra ingången stänges ett stycke in af ett större stenblock, som vi ej lyckades genombryta med de enkla verktyg vi hade till hands.

Vi lämna nu denna plats med sina i sagans dunkel höljda minnen och hafva efter blott några årtag hunnit förbi den utskjutande udden framme vid ruinen af Näs' slott och äro därmed också inne på historisk mark. Det är ej mycket kvar af denna härlighet som synes af den bifogade från sjön tagna bilden (Fig. 11). Vätterns vågor hafva dragit ned i djupet denna borg, hvars historia är så rik.

Såsom en erinran om denna tid har grefve Per Brahe år 1679 låtit uppresa den minnessten, som synes där uppe på höjden. Genom denna sten underrättas man om, att Magnus Ladulås dog på slottet den 18 december 1290.

När detta slott byggdes vet man ej; men det är antagligt, att konungarne af Stenkilska ätten Halsten och Inge d. ä., hvilka regerade omkring år 1080, åtminstone tidtals bott här. Ännu troligare gäller detta om Olof Näskonung, hvilken omkring 1130 såsom själfständig regent härskat öfver någon del af riket. Antagligt är ock, att Sverker d. ä. uppehållit sig å Näs' slott.

Med full visshet vet man, att följande fyra konungar regerat i Sverige från och dött på Näs' slott å Visingsö, nämligen: Karl VII (eller I) Sverkersson, hvilken var den förste, som antog titeln Svea och Göta konung; han blef dödad på Vi-

singsö 1167 eller 1168 af Erik X Knutsson, hvilken var den förste konung, som kröntes. Han sotdog på Visingsö år 1216. Johan I Sverkersson, äfven kallad "Den unge" och "Den fromme", dog på Visingsö 1222 blott 20 år gammal. Under hans tid besöktes ön af Snorre Sturleson.

Att sedermera Folkungaättens förste "själfrådande" man, ehuru saknande konungstitel, nämligen den mäktige Birger Jarl, tagit det gamla kungliga slottet Näs på Visingsö i anspråk såsom ett regale, lider intet tvifvel. Under jarlens förmynderskap för sonen Valdemar, Folkungaättens förste konung, anlade han Stockholm (1260). Sedan denne Valdemar en tid själf styrt riket, undanträngdes han af sin kraftfulle broder Magnus Ladulås, hvilken torde hafva tillbringat största delen af sin regeringstid på Visingsö, där riddaren Martin var hans prokurator.

När konung Magnus Ladulås kände sitt slut nalkas, lät han kalla till sig på Visingsö så många af rikets herrar och prelater, som han ansåg möjligen före hans död kunna hinna dit.

Åt dem anförtrodde han vården af maka och barn, hvarefter han i rikligaste mått åtnjutande sitt folks aktning och kärlek afled den 18 december 1290.

Om Näs på Visingsö skulle kunna få anses hafva varit stad, så var det då Sveriges hufvudstad.

Under den olyckliga tid, som härefter öfvergick landet till följd af oenigheten mellan Magnus Ladulås' söner Erik och Valdemar å ena sidan samt Birger å andra, och sedan denne Birger ihjälhungrat sina bröder efter att hafva narrat dem till sig i Nyköping 1370, uppstod en allmän förbittring, som satte hela landet i uppror. För att söka underkufva detta pantsatte Birger Visingsö med slottet samt en del af Småland till Erik Menved i Danmark mot erhållande af 600 ryttare. Men detta bringade det därvarande folket i harnesk, liksom på andra håll i riket, och riddaren Carl Elimson (Sparre) lät bud fara kring landet och samlade

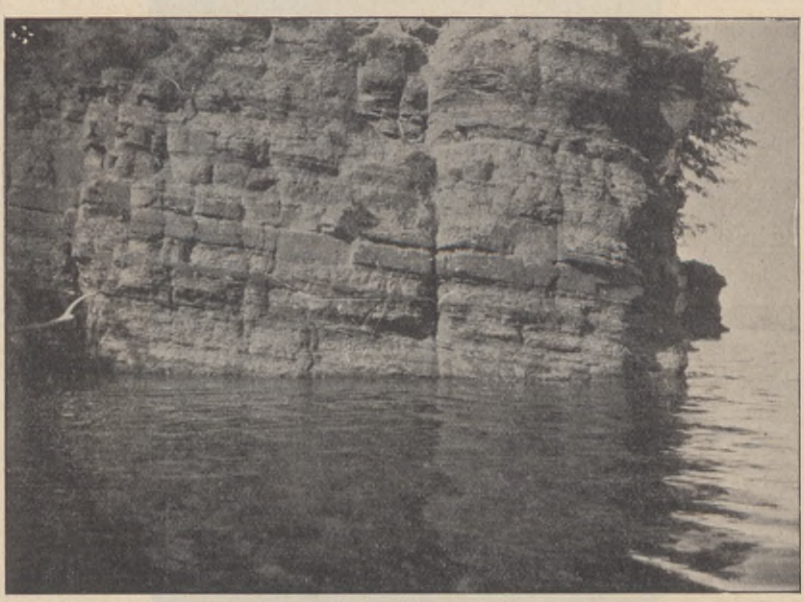

Fig. 8. Brant, olikfärgad klippvägg (se sid. 101).

småländingarne, samt öfvergick till Visingsö och intog hela ön, följaktligen äfven slottet, som då nedbrändes, hvarefter konungen nödgades lämna riket.

Äfven med den följande konungen Magnus Smek, under hvilkens regering digerdöden härjade landet, var missnöjet allmänt, så att denne 1357 nödgades till sonen Erik XII afstå en stor del af riket, däribland äfven Visingsö. Om han bosatte sig på ön, så var det af kort varaktighet, ty två år därefter dog han, hans gemål och barn, enligt somligas påstående förgiftade af konungens egen moder, drottning Blanka; men enligt andras mening skola de ha dött uti en allmänt härskande farsot.

Erik XII skulle i så fall hafva varit den siste konung, som residerat på Visingsö.

Ingen af alla de nämde konungarne torde hafva blifvit begrafven på Visingsö.

Innan vi nu lämna denna del af ön, som saknar andra minnesmärken, må kanske nämnas, att under Braheska tiden var å denna udde uppsatt en örn af koppar, liksom på norra udden var en svan och på öns midt en hatt.

Vid Näs' båtbrygga stiga vi i land och sätta oss åter upp på de väntande fordonen åkande landsvägen uppåt ön. Då vi efter knappa tio minuters färd hunnit högsta punkten, taga vi en öfverblick af det ståtliga panorama, som utbreder sig för våra ögon: åt öster sjön med bärgshöjderna bakom, på hvilkas krön tronar ruinen af klippfästet Brahehus och vid foten det idylliska Gränna; litet till höger herresätet Västanå, vidare Ölabärgen ända till Vistakulle, speglande sig i sjöns

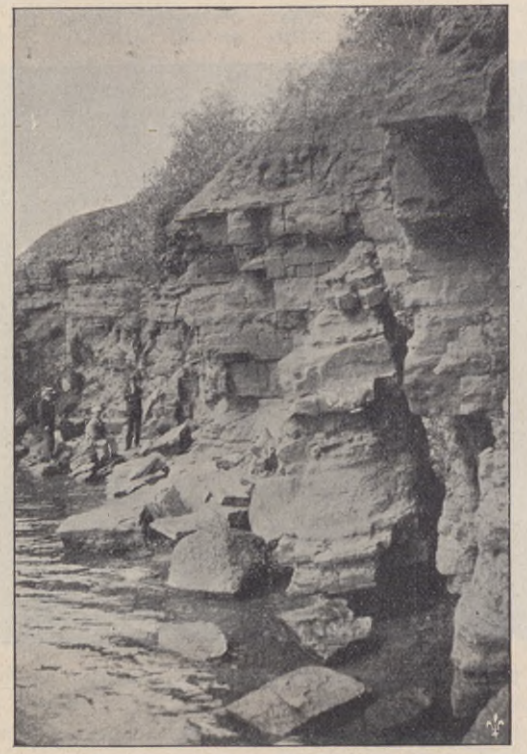

Fig. 9. "Kyrkan", "kungen" och "drottningen" (se sid. 102).

klara vatten; i söder sjön och långt i fjärran röken af Jönköpings fabriksskorstenar samt ännu längre bort det majestätiska Tabergs hjässa; åt väster åter sjön och höjderna på Västgötasidan (den s. k. Guldkroken) ända upp mot staden Hjo, och slutligen åt norr den gröna fonden af den ståtliga ekskogen.

Vi resa förbi några mindre ättehögar vandra vi ned en liten väg öfver åkrarne, och snart påträffa vi till höger om denna väg ett rullstensblock, kalladt "Loa sten".

Loa sten är 5-hörnig med nära 5 meters sidor, af hvilka den östra är försedd med två trappsteg, hvilka nästan synas vara åstadkomna af människohand. Stenens höjd är 1,5 meter, och öfre sidan är fullkomligt plan.

Fig. 10. Norra ingången till Gilbertils håla.

på högra sidan om vägen och komma till en liten tynande mullbärsplantering, ett minne af ett misslyckadt försök att införa silkesodling på ön. Vi komma nu in i skogen och därmed också i en hel region af ättehögar, som här kunna räknas i hundratal, större och mindre.

Vi resa förbi södra folkskolan till vänster om vägen till dess vi få det s. k. Busarp (Bussarp) i sikte; där låta vi hästarne hvila i tio minuter. Under tiden

Att Loa sten icke af någon tillfällighet fått sitt namn är tämligen säkert, men hvaraf härleder sig då detta namn? Här en förklaring, som ju kan synas sannolik, af en äldre författare:

"Kaledonierna, nuvarande Skotlands forna invånare, kallade den Skandinaviska halfön Locklin. De berätta ock, att i detta Locklin dyrkades en maktens ande, en gud, benämd Loda, hvilken anses vara densamme som Odin,

våra kända förfäders gud. Uti ordet Loda har d tydligen blifvit bortkastadt. Loa sten skulle sålunda varit hälgad som ett altare åt Odin."

Vi fortsätta nu färden förbi Busarp, där det finnes en "hällekista" och en del större resta stenar, och komma snart till en af de större grafkullarne, nämligen "Sälde hög", om hvilken berättas en saga, som starkt påminner om den bekanta sägnen om "Ljungby horn och pipa":

kalken gaf han också till kyrkan af tacksamhet för sin räddning; och är denna kalk densamma, som ännu användes till heligt bruk."

Vi fortsätta färden förbi "Rysskyrkogården", begrafningsplatsen för de ryske krigsfångar, som Karl XII hemsände och lät förvara på Visingsö; den ligger där borta till vänster i skogen inom en fyrsidig inhägnad; förbi alla dessa små inbjudande stugor, som utgöra sommarbo-

Fig. 11. Ruinen af Näs' slott med Per Brahes minnessten.

"En äfventyrslysten väpnare från borgen red julekvällen till trollen i Sälde hög. En trollkvinna, fager och skön, kom ut emot honom med en bräddfull gyllene kalk och bjöd honom dricka; men då han fattat kalken i sin hand, slängde han innehållet öfver trollet och red i sporrsträck därifrån, medtagande kalken och förföljd af gastar och troll; men då han kom till kyrkan, öppnade hans aflidna ungdomsbrud kyrkogårdsporten, hvarigenom han red in och sålunda var skyddad på de kristnas vigda åker. Trollen kastade ett spjut efter honom, som dock ej träffade. Af detta smidde han de spikar, som ännu sitta i kyrkans dörr, och

städer för så många stadsbor, som söka hvila för sina utslitna nerver och färg af sol och ljus på bleka kinder.

Vi färdas förbi vägskälet och befinna oss inom kort på midten af ön, hvarest konung Karl XV låtit uppsätta en sten med inskrift: MIDT PÅ ÖN. C XV. ÖNS HELA LÄNGD 48,320 FOT. 1863.

Två hundra meter längre fram ligger en äldre sten, på hvilken står att läsa: PETRUS BRAHE COMES. MIDT PÅ LANDET. 1673. Denna mätning anses mindre noggrann, ty det är knappast troligt, att ön skulle blifvit så mycket utskuren i norr på de mellanliggande 190 åren. (Forts.)

Stjärnstudier under vinterkvällarne.

Hur vi skola taga reda på de förnämsta stjärnbilderna och stjärnorna.

Det är en kall, klar vinterafton. På himlahvalfvet stråla alla dessa myriader stjärnor, hvilka allt sedan vår tidiga barndom dragit våra blickar till sig och lockat vår håg med underbar makt. Allt efter vår individuella anläggning talade på den tiden — i vår barndoms lyckliga, drömlika dagar — denna praktfulla anblick olika till vår fantasi, antingen vi nu föreställde oss stjärnorna som änglars ögon, blickande ned på den skumma jorden; eller såsom ljusen i himmelrikets salar; eller skaldens vackra bild om »det blå gemaket med silfverkronorna i taket» föresväfvade oss; eller vi delade den unge Stiernhielms på en gång barnsliga och fantasirika föreställning om Gud Fader såsom en gammal man, vandrande däruppe i sina boningar och stötande hål i golfvet med sin staf, så att himmelens klarhet kunde skina igenom till oss.

Sedan kom en tid då vi fingo mera »vetenskapliga» (men kanske därför icke stort sannare?) föreställningar om stjärnorna såsom väldiga eldklot, oupphörligt kretsande i rymden på ofattbara afstånd från vår jämförelsevis obetydliga jord, men skenbart »fixa» eller orörliga just på grund af detta oerhörda afstånd. Och med detsamma dagades för vår häpnande uppfattning en idé om det synliga världsalltets storslagenhet och oerhörda utsträckning i rummet.

Men ännu alltjämt, hur gamla och mätta af år vi än blifva, vända vi allt emellanåt våra blickar med undran och vördnad till detta det mest praktfulla skådespel, som jordelifvet har att bjuda: den strålande stjärnhimmelen, bakom hvilken vi ana än underbarare verkligheter och möjligheter än dem vår begränsade jordiska syn mäktar omfatta. Och helt naturligt uppstår då hos oss en önskan att stifta en något närmare — om än så ytlig — bekantskap med dessa strålande ljusklot; att åtminstone lära igenkänna dem enligt den vetenskapliga indelning, som våra astronomer gifvit dem, så att vi till dömes, då tal är om en viss stjärna eller stjärnbild, vare sig i dagliga lifvet, i tidningar eller i någon astronomisk afhandling, må kunna taga reda på densamma och utpeka dem för våra vänner, sägande: där är Sirius, där är Aldebaran, där är Polstjärnan; eller där är Kassiopeja, där är Andromeda, där är Pegasus, och så vidare.

Det är nämda önskan vi här vilja tillmötesgå. Ett par eller tre klara vinterkvällar äro tillräckliga för att taga reda på de förnämsta konstellationerna eller stjärnbilderna och lära känna namnen på de klarast lysande stjärnorna.

De första stjärnor vi för detta ändamål skola göra oss förtrogna med, äro Karlavagnens samt Polstjärnan. Få torde de svenskar vara, som icke igenkänna Polstjärnan —

»— — himlahvalfvets kärna,
vår Nords orubbeliga stjärna»,

eller —

»— — Karlavagnen huld,
som icke vet af nedergången,
den vagn med blanka tistelstången,
med hjulspik smidda utaf guld» —

såsom vår store skald (Tegnér) sjunger.

Med Karlavagnen — äfven kallad Stora björnen eller Ursa major — som utgångspunkt blir det lätt att taga reda på de andra stjärnbilderna och stjärnorna. Själf är Karlavagnens karaktäristiska stjärnbild med sina sju klara stjärnor lätt att hitta enligt nedanstående bild (Fig. 1). Naturligtvis växlar Karlavagnen, liksom hvarje annan stjärnbild, läge på fästet med nattens olika timmar och med de olika årstiderna. Omkring april månad står den klockan elfva på kvällen högt öfver vårt hufvud. I september vid samma timme står den lågt i norr. I juli månad ses den i väster och vid jultiden i öster.

En annan förmån med Karlavagnen som

utgångspunkt är, att den »icke vet af nedergången», såsom skalden uttrycker sig. Närhälst på året himlen är klar efter mörkrets inbrott, så kan man också någonstädes på himmelen upptäcka Stora björnen, under det att klarheten af dess sju stjärnor gör den till en i ögonen fallande konstellation. Det finnes i själfva verket endast *en* mera lysande stjärnbild än Karlavagnen på himlahvalfvet, nämligen Orion, om hvilken vi strax skola tala. Men

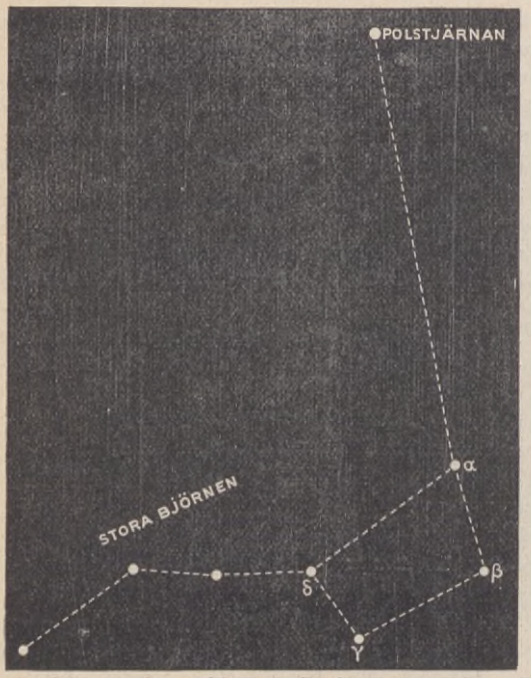

Fig. 1. Stora björnen (Karlavagnen) och Polstjärnan.

Orion är icke lämplig som utgångspunkt för våra stjärnstudier, emedan han är synlig endast under vintern och äfven då står ganska lågt på himmelen.

Vårt nästa steg blir att med hjälp af Karlavagnen taga reda på Polstjärnan. Se i Fig. 1 på de båda stjärnor, som betecknas med de grekiska bokstäfverna α (alfa) och β (beta). De hafva blifvit kallade »visarne», emedan de, om man följer den riktning de angifva, visa på Polstjärnan. Denna är den för astronomerna viktigaste stjärnan på himmelen, emedan den af alla för blotta ögat synliga stjärnor ligger närmast norra världspolen och oförändrligen synes i norr på nära samma ställe af himmelen (»vår Nords orubbeliga stjärna»). Under det alla andra stjärnor under nattens lopp synas ändra plats på himmelen, står Polstjärnan oföränderligen kvar på samma ställe. Det är för oss förmånligt, att vi hafva en sådan stjärna på norra himmelsgloben; någon sådan finnes ej på södra himmelssfären.

Polstjärnan hör till en stjärnbild, hvilken vi kalla Lilla björnen; den skulle också kunna kallas »Lilla karlavagnen», emedan den till formen liknar Stora björnen eller Karlavagnen. Tvänne andra i ögonen fallande medlemmar af Lilla björnens stjärnbild äro de båda »Väktarne», hvilkas läge framgår af Fig. 2. De ligga nästan midt emellan Polstjärnan och de tre stjärnorna i Stora björnens svans (eller Karlavagnens tistelstång). I samma bild, Fig. 2, få vi också göra bekantskap med en annan vacker konstellation, Kassiopeja, lätt igenkännlig på sin form: ett dubbelt W. Märk också, att Polstjärnan ligger ungefär midt emellan Kassiopeja och Karlavagnen.

Af Karlavagnens sju stjärnor ha fem fått särskilda namn, nämligen de två öfre i »vagnen» samt »tistelstångens» tre stjärnor. Från höger till vänster räknadt lyda dessa namn: Dubhe, Megrez, Alioth, Mizar och Benetnasch. Strax öfver Mizar, den mellersta stjärnan i »tistelstången», finnes en liten stjärna vid namn Alkor, äfven kallad Lille ryttaren, hvilkens urskiljande med blotta ögat under långliga tider ansetts som bevis på god synförmåga.

Kassiopeja är en af de stjärnbilder, som året om är synlig på vår himmel; men nu komma vi till sådana som »gå ned» och som fördenskull kunna iakttagas endast under lämplig årstid. Den första af dessa är »Pegasus' stora kvadrat»; man måste se den under hösten och vintern Fyra i ögonen fallande stjärnor bilda kvadratens hörn (se Fig. 3), och de tre föl-

jande stjärnorna, märkta β, γ (gamma) och α, bilda liksom ett handtag till kvadraten. Två af dennas stjärnor äro märkta α, och de tillhöra i själfva verket olika stjärnbilder: den öfre högra tillhör Pegasus, men den nedre vänstra Andromeda. De tre stjärnorna γ, α och δ (delta) till vänster om Andromeda ingå i stjärnbilden Perseus.

En linje, som tänkes dragen från Polstjärnan öfver Kassiopeja, träffar snart Pegasus' kvadrat, såsom synes på Fig. 3. Vi hafva också på denna figur utmärkt två kroppar, som äro af stort teleskopiskt intresse; den ena är en stor nebulosa i Andromeda, belägen midt emellan Kassiopeja och stjärnan α i kvadratens nedre vänstra hörn. Den andra intressanta kroppen är stjärnan γ i Andromeda. Teleskopet visar, att denna stjärna är en dubbelstjärna, hvars medlemmar äro af olika färg och alltså förete en praktfull anblick i teleskopet.

Vid slutet af »handtaget» till Pegasus' stora kvadrat ligger stjärnan α i konstellationen Perseus. Den ligger emellan två andra stjärnor, γ och δ, i samma stjärnbild. Vi hänvisa nu våra läsare till Fig. 4, där vi finna en fjärde stjärna, också tillhörande Perseus, nämligen den märkvärdiga, »variabla» eller »föränderliga» stjärnan Algol, som på två dagar och något öfver 20 timmar växlar i ljusstyrka från andra till fjärde storleken. Om vi från de tre stjärnorna γ, α och δ i Perseus draga en kroklinje (se Fig. 4), så träffar vårt öga en vacker stjärna af första storleken, Kapella i stjärnbilden Auriga. Helt nära Kapella synes en långsträckt triangel, hvars tre stjärnor kallas Killingarne.

Om vi nu utdraga linjen från Perseus åt andra hållet, så föres blicken genom stjärnorna ε (epsilon) och ζ (zeta) i samma stjärnbild (Perseus) till Plejadernas eller Sjustjärnans grupp (Fig. 5), en vacker liten stjärnsamling, som liknar en förminskad upplaga af Karlavagnen. Plejadernas stjärngrupp, som ligger i konstellationen Oxen, innehåller sex eller sju för blotta ögat synliga stjärnor, under det att personer, utrustade med mycket skarp syn, vanligen kunna urskilja några flere. I en vanlig teaterkikare företer Sjustjärnan en praktfull anblick; men i ett mycket stort teleskop synas stjärnorna alltför långt åtskilda för att gruppen såsom en enhet skall göra sig gällande. (Se Fig. 5.)

Perseus ligger i en af himmelens stjärnrikaste trakter. Vintergatan går fram öfver

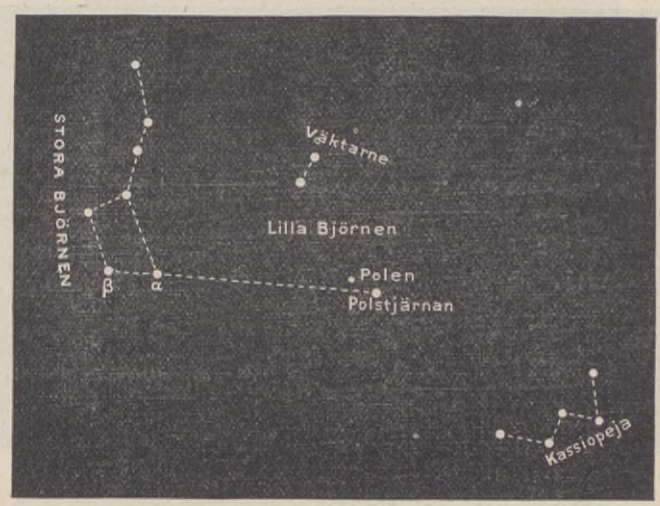

Fig. 2. Stora och Lilla björnen, polen och Kassiopeja.

gruppen, och himlen är här strödd med stjärnor utan tal. En teaterkikare, riktad mot denna af stjärnor vimlande konstellation, ger iakttagaren en härlig anblick af ett i bokstaflig mening öfverjordiskt sceneri.

Vi må emellertid erinra nybörjaren därom, att de ifrågavarande stjärnorna icke alltid äro synliga. Såsom en illustration till det sätt, hvarpå konstellationernas läge och synlighet påverkas af årstiden, skola vi följa Sjustjärnan under ett år. Låtom oss antaga, att vi hvarje afton kl. 11 söka taga reda på denna stjärngrupp. Den 1 januari finna vi då Plejaderna högt uppe på himmelen i sydväst. Den 1 mars hålla de på att gå ned i väster vid samma timme. Den 1 maj är Sjustjärnan icke synlig, ej häller den 1 juli. Den 1 september upptäcka vi henne lågt nere i öster. Den 1 november står hon högt på himmelen i sydost. Och den därpå följande 1 januari finna vi Plejaderna åter på samma ställe som för ett år sedan, och så vidare som förut. Naturligtvis äro dessa förändringar icke orsakade af Sjustjärnans egen rörelse; de äro endast skenbara, beroende på jordens rörelse kring sin axel och kring solen.

Nu komma vi till vår vinterhimmels stolthet, konstellationen Orion, Fig. 6. Många af våra läsare äro allaredan förtrogna med denna praktfulla stjärnbild och de tre välkända systerstjärnor, som kallas Orions bälte. I alla händelser är Orion lätt att taga reda på med hjälp af de stjärnor och konstellationer, som vi i det föregående lärt känna. Om vi tänka oss en linje dragen från Polstjärnan genom Kapella och därifrån vidare ungefär lika långt på andra sidan om Kapella, så befinna vi oss i omedelbar närhet af Orion. Denna stjärnbild ligger vid ekvatorn och är följaktligen lika bekant för människorna på södra halfklotet som för dem på norra.

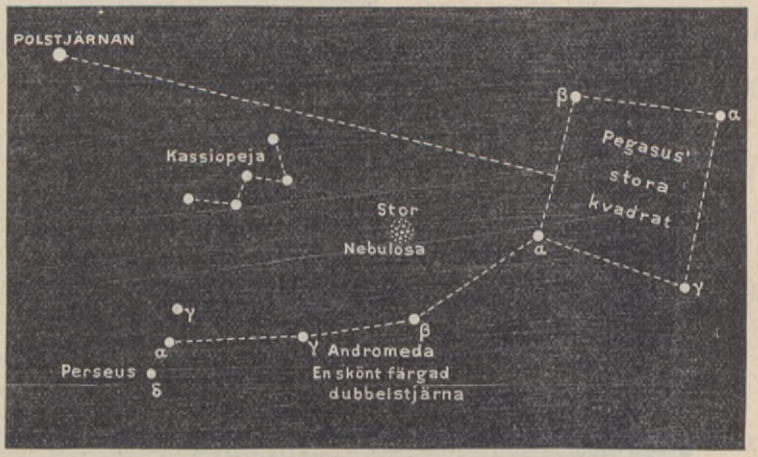

Fig. 3. Pegasus' stora kvadrat.

Bäst kan den ses af dem, som iakttaga den från eller nära ekvatorn.

Den klaraste stjärnan i Orion är den, som är känd under namnet α Orionis eller Beteigeuze. Denna stjärna är af första storleken, och så är äfven den motstående stjärnan i Orions fyrsiding, β Orionis eller Rigel. Af andra storleken däremot äro de tre stjärnorna i bältet, δ, ε och Orionis, hvilka heta resp. Mintaka, Anilam och Anitak, samt den oregelbundna fyrsidingens båda öfriga stjärnor, γ och ϰ (kappa), af hvilka den förstnämda också heter Bellatrix.

Ägaren af ett teleskop skall med största intresse betrakta denna konstellation. Främst bland de kroppar, som där tilldraga sig

hans uppmärksamhet, är den stora nebulosan, hvilkens läge vi angifvit i Fig. 6. Midt under bältet befinna sig några stjärnor, omkring hvilka man med en kikares hjälp kan urskilja ett dimlikt ljus, hvilket i större teleskop visar sig vara en underbar töckenstjärna eller nebulosa af glödande gas, hvars ofantliga storlek ännu ingen astronom mäktat beräkna.

Oxens stjärnbild. Aldebaran föreställer ögat i Oxen, och sitt vackra namn, hvilket liksom en mängd andra stjärnnamn är af arabiskt ursprung, har Aldebaran (»den följande») fått, emedan han åtföljer Plejaderna. (Se Fig. 4 och Fig. 6.)

Om man utdrager linjen genom Orions bälte åt andra hållet (nedåt till vänster), så träffar man på himmelens mest strålande

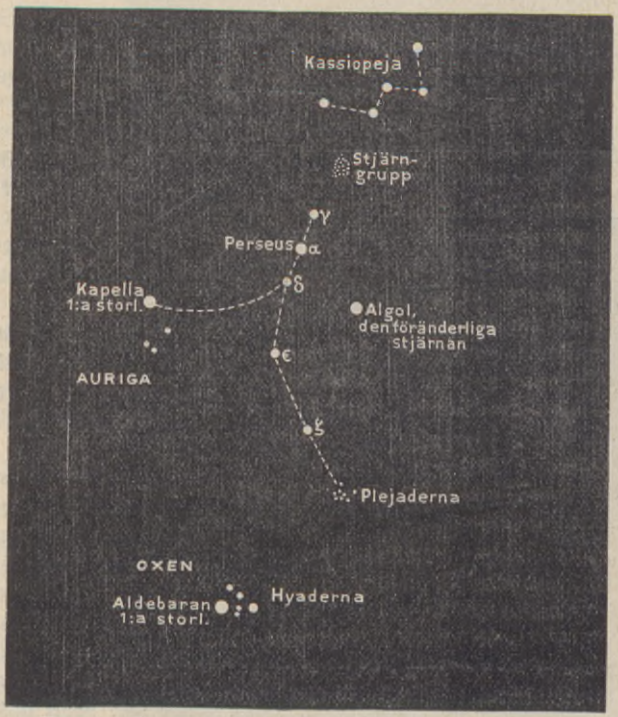

Fig. 4. Perseus och dess grannstjärnor, med Algol.

I närheten af Orion finnas några af de mest intresseväckande stjärnor på himlahvalfvet. Om man uppåt till höger följer den linje, som Orions bälte bildar, så blir man snart varse en rödaktig stjärna af första storleken, kallad Aldebaran. Detta är en vacker stjärna, som nybörjaren lätt kan förväxla med planeten Mars, hvilken den under vissa omständigheter liknar. En annan vacker liten stjärngrupp, känd under namnet Hyaderna, påträffas i närheten af Aldebaran. Såväl Hyaderna och Aldebaran som ock Plejaderna ligga i

stjärna, Sirius, äfven Hundstjärnan kallad, emedan den ligger i stjärnbilden Stora hunden. (Fig. 6.) Man har beräknat, att Sirius är belägen på en million gånger så långt afstånd från oss som solen, det vill med andra ord säga, att det strålande ljuset från Sirius har varit sexton år på väg genom rymden, innan det träffar vårt öga.

Men vi ha ännu flera klart strålande stjärnor på fästet att taga reda på. Om vi från Sirius draga en linje uppåt i rät vinkel mot den linje, som sammanbinder Orions bälte med Sirius, så träffa vi på

Procyon, en stjärna af första storleken i konstellationen Lilla hunden. Sirius bildar också spetsen i en likbent triangel, hvars bas begränsas af stjärnorna Beteigeuze i Orion och Procyon i Lilla hunden. Om vi nu med en linje sammanbinda Procyon och Polstjärnan, så går denna linje öfver det vackra stjärnparet Kastor och Pollux i Tvillingarnes stjärnbild. Kastor heter den öfre stjärnan åt Polstjärnan till; Pollux den undre åt Procyon till. Vi finna detta stjärnpar äfven genom att utdraga en linje, som tänkes sammanbinda de båda Orionstjärnorna Rigel och Beteigeuze. Vidare ha vi i Läjonets stjärnbild en stjärna af första storleken, kallad Cor Leonis (»läjonhjärtat») eller Regulus, hvilken påträffas i förlängningen af en linje, som tänkes dragen från Aldebaran till de båda Tvillingarne. Man hittar också Regulus lätt genom att följa förlängningen af linjen mellan stjärnorna δ och γ i Karlavagnen (se Fig. 1), hvarvid man först träffar på stjärnan γ eller Algieba i Läjonet och därunder Regulus.

Fig. 5. Plejaderna eller Sjustjärnan.

Med Karlavagnen till hjälp skola vi också finna läget af en vacker, förr röd, nu snarare gul stjärna af första storleken i stjärnbilden Bootes, nämligen Arktur, hvilken ligger ungefär i förlängningen af linjen från stjärnan β till stjärnan γ i Karlavagnen (Fig. 1).

I det föregående ha vi sökt reda på de flesta stjärnor af första storleken och äfven ett antal mindre stjärnor å norra hemisfären. Vi skola ytterligare sysselsätta oss med endast tre stjärnor af första storleken, nämligen Atair i Örnen, Deneb i Svanen och Vega i Lyran.

Här må dock anmärkas, att stjärnornas indelning i »storlekar» på grundvalen af deras ljusstyrka är tämligen godtycklig, så att en stjärna, som den ene astronomen hänför till första storleken, kan af en annan astronom hänföras till andra, och så vidare. Det är endast de mest strålande stjärnorna, sådana som Sirius i Stora hunden, Capella (Geten) i Auriga (Kusken), Aldebaran i Oxen, Beteigeuze i Orion, Procyon i Lilla hunden och några flere, som utan undantag hänföras till första storleken. Deneb i Svanen till exempel räknas af somliga till första, af andra till andra storleken, andra exempel att förtiga.

Vi ha förut nämt, att Regulus i Läjonet påträffas genom att utdraga linjen δ—γ i Karlavagnen (Fig. 1). Om samma linje utdrages något längre åt motsatta hållet, i riktningen γ—δ, så träffar den först den klart lysande stjärnan Vega i stjärnbilden Lyran, därpå, närmare horisonten, stjärnan Atair, som äfven kallas Altair, i stjärnbilden Örnen. I samma linje, men strax norr om Vega, ligger en stjärna af andra storleken i Drakens stjärnbild. Om vi nu från Vega draga en linje åt öster i rät vinkel mot förenämda linje, så träffa vi inom kort på stjärnan Deneb i Svanen. Till yttermera visso må nämnas, att Deneb ligger ungefär i vinkeln, där Vintergatan delar sig, samt ungefär midt emellan Atair i Örnen och Kassiopeja.

. . . högt på jorden skall man sjunga mitt beröm,
så länge Lyrans silfver strålar än i skyn,
och himlasvanen öfver Vintergatans flod
stjärnprydda vingar breder i den lugna natt —

låter Stagnelius Orfevs' skugga utbrista (i sorgespelet »Backanterna»). Stagnelius är väl den af våra store skalder, som i sin diktning flitigast användt sig af det rika poetiska stoff stjärnhimmelen erbjuder.

Slutligen ha vi en ganska praktfull stjärnbild i Karlavagnens och Arkturs närhet, hvars läge det kan vara af intresse att finna och ihågkomma. Vi syfta på Co-

rona borealis eller Norra kronan, som bildar en vacker halfcirkel af sex stjärnor, af hvilka den klaraste heter Gemma (»ädelstenen») och är af andra storleken. Såsom nämdt, heta två af stjärnorna i Karlavagnens tistelstång Alioth och Mizar. Om vi draga en linje från Alioth till Mizar, så påträffa vi Norra kronan med sin Gemma i denna linjes förlängning. Och om vi draga en linje från Mizar till Benetnasch, den sista stjärnan i tistelstången, så går denna linjes förlängning ungefär midt emellan Gemma och Arktur. Och sammanbindas de tre stjärnorna Benetnasch, Gemma och Arktur, så ha vi en likbent triangel med spetsen i Benetnasch och basen emellan de båda andra stjärnorna.

* * *

Med ledning af ofvan gifna anvisningar och stjärnkartor bör det vara lätt för en hvar att på egen hand taga reda på och fästa i minnet norra hemisfärens förnämsta stjärnor och konstellationer. Betydligt underlättande för detta intressanta himmelsstudium är att själf småningom göra sig en stjärnkarta genom att kväll efter kväll å densamma inlägga de nya stjärnor man »upptäckt» och lyckats identifiera. Och sedan man väl en gång gjort sig förtrogen med de olika stjärnbilderna, så kan man icke undgå att se dem, närhälst man riktar blicken mot den strålande stjärnehären; där man förut blott såg en hopgyttring af stjärnor, den ena endast något mera glänsande än den andra, där ser man nu ögonblickligen de vackra, karaktäristiska konstellationerna, sådana som Karlavagnen, Pegasus, Kassiopeja, Norra kronan, Orion,

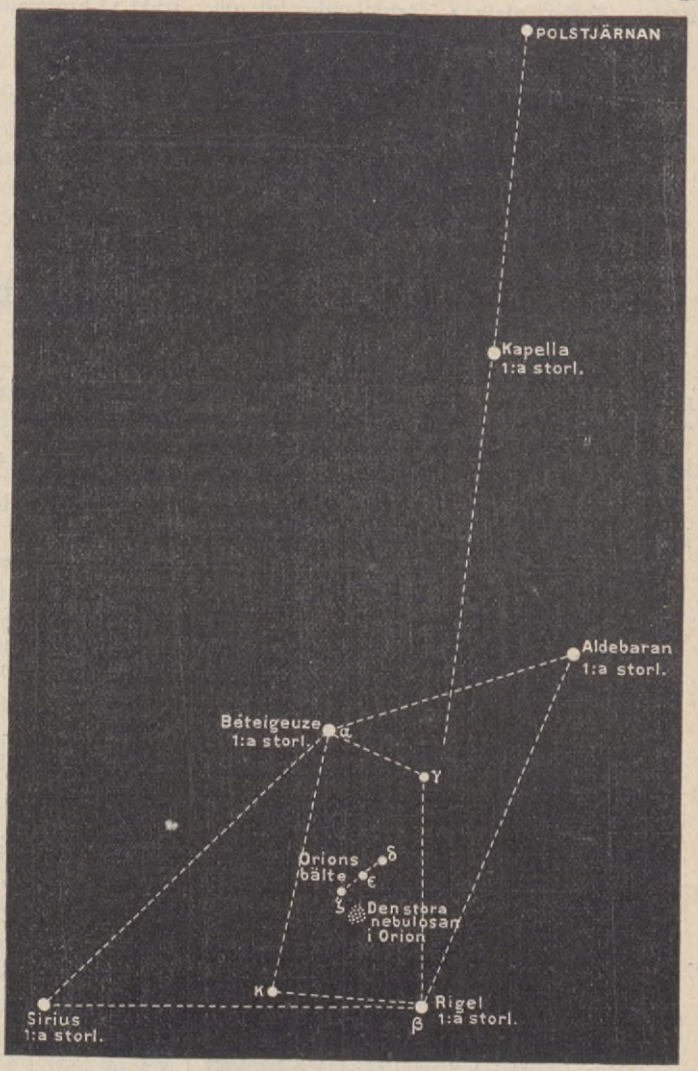

Fig. 6. Orion och Sirius.

och kan med en viss tillfredsställelse utpeka och namngifva de mest strålande fixstjärnorna, sådana som Sirius, Aldebaran, Procyon, Arktur, Vega, Kapella, Regulus. Skulle man så till äfventyrs en afton få se en stjärna, till och med mera strålande än själfva Sirius, så vet man

genast, att det icke är en fixstjärna, utan en af planeterna, förmodligen Venus. Men planeterna kunna icke med någon fördel inläggas å en stjärnkarta, emedan de oupphörligt ändra plats i förhållande till de verkliga stjärnorna; för att kunna taga reda på och igenkänna dem måste man anlita almanackan och där förvissa sig om, hvilka planeter äro synliga och i hvilken trakt af himmelen de för tillfället befinna sig.

Jean Fr. Rossander.

Guld-, silfver- och tennkontroll.

Guld kontrolleras af staten. Stämplarne skola enligt svensk lag vara *fem:* tre kronor, guldsmedens namn, stadens tecken, årsbokstafven och antalet karat. Arbetadt guld förekommer af tre slag: dukatguld = 23 karat, pistolguld = 20 karat och kronguld = 18 karat.

Silfver kontrolleras genom fyra stämplar, de samma som för guld, med uteslutandet af karat. Arbetadt silfver skall vara $13^1/_4$-lödigt. Arbetadt *tenn* skall, *fyr*stämpladt, hålla 96 och, *tre*stämpladt, 82 procent tenn.

Vid kontrollering är sedan år 1759 årtalsbeteckningen en bokstaf med eller utan efterföljande siffra (= årsbokstaf) enligt nedanstående tabe

A = 1759	A 2 = 1783	A 3 = 1807	A 4 = 1831	A 5 = 1855	A 6 = 1879
B = 1760	B 2 = 1784	B 3 = 1808	B 4 = 1832	B 5 = 1856	B 6 = 1880
C = 1761	C 2 = 1785	C 3 = 1809	C 4 = 1833	C 5 = 1857	C 6 = 1881
D = 1762	D 2 = 1786	D 3 = 1810	D 4 = 1834	D 5 = 1858	D 6 = 1882
E = 1763	E 2 = 1787	E 3 = 1811	E 4 = 1835	E 5 = 1859	E 6 = 1883
F = 1764	F 2 = 1788	F 3 = 1812	F 4 = 1836	F 5 = 1860	F 6 = 1884
G = 1765	G 2 = 1789	G 3 = 1813	G 4 = 1837	G 5 = 1861	G 6 = 1885
H = 1766	H 2 = 1790	H 3 = 1814	H 4 = 1838	H 5 = 1862	H 6 = 1886
I = 1767	I 2 = 1791	I 3 = 1815	I 4 = 1839	I 5 = 1863	I 6 = 1887
K = 1768	K 2 = 1792	K 3 = 1816	K 4 = 1840	K 5 = 1864	K 6 = 1888
L = 1769	L 2 = 1793	L 3 = 1817	L 4 = 1841	L 5 = 1865	L 6 = 1889
M = 1770	M 2 = 1794	M 3 = 1818	M 4 = 1842	M 5 = 1866	M 6 = 1890
N = 1771	N 2 = 1795	N 3 = 1819	N 4 = 1843	N 5 = 1867	N 6 = 1891
O = 1772	O 2 = 1796	O 3 = 1820	O 4 = 1844	O 5 = 1868	O 6 = 1892
P = 1773	P 2 = 1797	P 3 = 1821	P 4 = 1845	P 5 = 1869	P 6 = 1893
Q = 1774	Q 2 = 1798	Q 3 = 1822	Q 4 = 1846	Q 5 = 1870	Q 6 = 1894
R = 1775	R 2 = 1799	R 3 = 1823	R 4 = 1847	R 5 = 1871	R 6 = 1895
S = 1776	S 2 = 1800	S 3 = 1824	S 4 = 1848	S 5 = 1872	S 6 = 1896
T = 1777	T 2 = 1801	T 3 = 1825	T 4 = 1849	T 5 = 1873	T 6 = 1897
U = 1778	U 2 = 1802	U 3 = 1826	U 4 = 1850	U 5 = 1874	U 6 = 1898
V = 1779	V 2 = 1803	V 3 = 1827	V 4 = 1851	V 5 = 1875	V 6 = 1899
X = 1780	X 2 = 1804	X 3 = 1828	X 4 = 1852	X 5 = 1876	X 6 = 1900
Y = 1781	Y 2 = 1805	Y 3 = 1829	Y 4 = 1853	Y 5 = 1877	Y 6 = 1901
Z = 1782	Z 2 = 1806	Z 3 = 1830	Z 4 = 1854	Z 5 = 1878	Z 6 = 1902

o. s. v.

När är således en med F 5 stämplad guld- eller silfverpjäs tillverkad? Svar: år 1860.

Det *latinska* alfabetet användes å arbeten af guld och silfver, det *svenska* å *tenn*-arbeten.

För hemmet och familjen.

Ett och annat om apelsiner.

Att frukt och grönsaker äfven af icke-vegetarianer alltmera skattas som värdefulla och sunda födoämnen är en glädjande företeelse, äfven om den fosterländskt sinnade finner det egendomligt, att den, som för ett jämförelsevis billigt pris kan köpa en så härlig frukt som våra svenska gravensteiner, föredrager att till tredubbelt så högt pris köpa utländska fruktsorter. Likaså skulle en praktisk husmoder mycket väl under sommaren själf kunna skaffa sig det förråd af t. ex. torkade äpplen, som hon behöfver i hushållet, och sålunda göra det obehöfligt att i kryddboden köpa ringäpplen, om hvilkas torkning nog vore åtskilligt att säga.

I allmänhet borde vi, svenska kvinnor, hafva för regel att först och främst i vårt hushåll betjäna oss af de produkter vårt eget land frambringar, och endast i sådana fall, då motsvarande inhemska alster ej — åtminstone icke till rimligt pris — finnas att tillgå, köpa utländska varor. Bland de frukter, som vi ej kunna ersätta med svenska, intaga de billiga och utsökt välsmakande torkade persikorna och aprikoserna ett framstående rum, äfven om de måste intaga andra platsen i förhållande till den sydfrukt, som tyckes vinna allt större marknad i Sverige, nämligen apelsinen, hvilken ovedersägligen har rättighet till första rummet.

En af orsakerna till, att apelsinen kommit till så vidsträckt användning, är säkerligen den, att de bästa apelsinerna erhållas just vid den tid, då våra svenska äpplen börja smaka gamla. Numera kan man visserligen erhålla apelsiner nästan hela året rundt, men de bästa apelsinerna äro dock de, som fås från slutet af januari eller början af februari till slutet af april eller första hälften af maj.

De vanligast förekommande apelsinerna äro af två slag, spanska och italienska, Valencia-apelsiner och Messina-apelsiner, såsom de vanligen i handeln benämnas. De första apelsinerna, som redan i november och december utbjudas till salu, äro vanligen Valencia och hafva en ej särdeles angenäm smak, de äro nämligen mycket sura, ibland till och med beska. De tidigaste Messina äro ej häller särdeles välsmakande. Däremot äro de sista sändningarna af spanska apelsiner fullt ätbara, ehuru vi ej anse dem i välsmak gå upp emot de italienska.

Såsom våra läsare veta, är Valencia ett landskap i Spanien beläget vid dess medelhafskust, och Messina utgör ett område eller landskap, om vi så vilja, å den till Italien hörande ön Sicilien i Medelhafvet.

Apelsinerna komma till Sverige i lådor om två hundra i hvarje eller, om frukterna äro mindre, tre hundra i hvar låda. Hvarje apelsin är omlindad med silkespapper. De förnämligare firmorna hafva sitt namn äfvensom ett märke angifvande fruktens kvalitet tryckt på hvarje sådant omslagspapper. Den som är apelsinvän gör klokt i att hos någon frukthandlare förskaffa sig kännedom om de olika firmorna och de märken, som af dem användas. Apelsiner kunna nämligen med afseende på kvalitet och storlek vara högst olika.

Det är mycket praktiskt att ej köpa apelsiner stycke- eller dussin- utan lådvis; dock bör man, innan man köper, förvissa sig om, att man erhåller en vara, som är hållbar. Vi hafva förvarat apelsiner en hel månad, utan att de börjat ruttna. De böra hållas så svalt som möjligt utan att de frysa. Vi breda ut dem mellan sängkläder på ett svalt vindskontor.

Men innan de hållbara sändningarna an-

lända, pläga vi vara fyra familjer som slå oss ihop om en låda, och vi anse ej en utgift på omkring tre kronor vara ett slöseri, enär femtio apelsiner äro fullt värda detta pris i hushållet.

Apelsinen smakar onekligen allra delikatast, då den ätes utan socker. Ett par apelsiner dagligen är en ingalunda dyrbar lyx, som verkar uppfriskande och upplifvande. Huru mycket bättre vore det ej att äta en apelsin på förmiddagen än att dricka "elfvakaffe", och hur mycket billigare!

Till åtskilliga maträtter kan visserligen apelsinen användas, men enär ingen sådan rätt — åtminstone af dem vi varit i tillfälle att smaka — kan mäta sig med frukten själf i välsmak, vilja vi ej rekommendera apelsinernas användning på det sättet. Skalen pläga vi dock, då frukten ätes, försiktigt och propert taga af, enär af desamma apelsinsaft kan beredas. Likaledes använda vi ibland torkade apelsinskal som brödkrydda i stället för pomeransskal. Syltade apelsinskal äro en af gammalt så känd sak, att vi knappast behöfva påminna om, att vi kunna gömma apelsinskal och koka in dem själfva i stället för att köpa dem hos konditorer. Apelsinmarmelad lika god om ej bättre än den i handeln förekommande kunna vi likaledes lätt tillreda själfva. I ett kommande nummer af "Sol" skola vi lämna recept till såväl apelsinsaft som apelsinmarmelad.

Att de apelsiner, som hafva rödt fruktkött och som sakna kärnor, kallas blodapelsiner vet säkerligen hvarenda en af våra läsare. Alldenstund blodapelsinerna anses finare och mera välsmakande samt till följd däraf äfven äro dyrare än de vanliga apelsinerna, har den tanken ofta uppstått, att säljarne skulle kunna finna det med sin fördel öfverensstämmande att förfalska apelsinerna och genom insprutning af något slags färgämne göra de vanliga apelsinerna till blodapelsiner. Då en blodapelsin innehållit kärnor, har mången funnit den misstänkt; säkerligen vore den färgad med, man kunde ej så noga veta hvad för slags förfärliga gifter.

Just i dessa dagar har det emellertid blifvit bevisadt, att en dylik apelsinförfalskning är praktiskt outförbar.

I staden Graz i Österrike blefvo under förra året ett par frukthandlare af tidningarna beskyllda för ett dylikt underslef, och för att bevisa sin oskuld vände sig frukthandlarne till stadens kemiska station, på det denna måtte utreda saken.

Såväl i Graz som ock i Wien och Paris kommo kemisterna till samma resultat, nämligen att inga falska blodapelsiner kunna förekomma i marknaden. Hvarje insprutning af en färgad vätska i apelsinen skulle till följd af fruktens själfva byggnad genast upptäckas, hvadan en färgning af apelsiner är praktiskt outförbar. Apelsinhandlarne skulle således ej kunna, äfven om de ville det, utsända konstgjorda blodapelsiner i marknaden.

Däremot påstås det, att de tidigaste sändningarna undergå ett slags svafvelrökning, för att frukten, som faktiskt ännu blott är kart, skall få ett moget utseende. Denna uppgift finna vi ganska sannolik, enär de tidigaste apelsinernas smak på intet sätt motsvarar fruktens vackra yttre. De verkligt mogna tidigaste apelsinerna äro i allmänhet mycket dyra, utan att deras välsmak når upp till de senare utan särskild drifning fullmogna sorternas.

Afdelning för Frågor och svar.

(**Frågor,** som icke äro af annonsnatur, få af våra läsare framställas rörande allehanda ämnen, i hvilka en upplysning af ett eller annat slag önskas. Frågorna numreras af *redaktionen* och införas i tidskriften i den ordning de inkommit. **Svar,** hvilka också väntas ingå från tidskriftens läsekrets, förses af *insändaren* med *motsvarande frågas nummer.* Så väl frågor som svar skrifvas på endast en sida af papperet och adresseras: *Sol, Illustreradt 25-öres Magasin, Centralpalatset 28, Stockholm.*)

Frågor.

N:r 115. — Kan någon af denna tidskrifts läsare uppgifva några tillförlitliga kartor eller resehandböcker öfver London och Amerikas större städer? *Traveller.*

N:r 116. — Finnes någon möjlighet att lära engelska genom självstudium och med hänsyn till uttalet uppnå godt resultat? Har under en tid varit sysselsatt med studiet af detta språk, och det går tämligen bra; endast uttalet förefaller svårt. Läroböckerna skilja sig också från hvarandra i nämda fall. I d:r Svenssons "Mästerskapssystem" finnas t. ex. två ö-ljud, ett mellanljud af ö och å i ord sådana som b l o o d, f l o o d, ett mellanljud af ö och ä, såsom s i r, s t i r, h e r, w o r l d m. fl. En del läroböcker hafva blott e n beteckning för dessa ljud. Men skall det kunna vara så förskräckligt noga; skall man icke kunna bli förstådd ändå t. ex. om man säger w o r l d, s i r, m. m. med rent svenskt ö-ljud? Och skall icke umgänget med engelsktalande göra, att språket så småningom blifver ljudrent? *Axel.*

N:r 117. — Jag har klen hårväxt, särskildt öfver hjässan; säg mig något bra medel att använda, som är tillförlitligt. *3bla.*

N:r 118. — Finns något bra medel mot mjäll i hufvudet; jag har t. o. m. sår? *Betty.*

N:r 119. — Hvar kan man fördelaktigast köpa en god handkamera, och till hvad pris? *Jean.*

N:r 120. — När äro häradsrätts- och pastorsarkiv tillgängliga för forskaren? Äger hvem som hälst rätt att däri anställa forskning? *Jean.*

N:r 121. — Hvad fordras och huru lång tid behöfves för att genomgå Göteborgs Handelsinstitut? Kan man erhålla något understöd af staten? *P. F.*

Svar.

N:r 105. — Bruket af vigselring torde kunna spåras tillbaka ända till andra århundradet e. Kr. Äktenskapet ingicks redan då med prästerlig välsignelse, hvarvid brudparet räckte hvarandra handen och bruden fick af brudgummen en ring till vårdtecken. I ringen var stundom ett kors eller sinnebilden af någon kristlig dygd, äfven grekiska ordet i c h t y s (fisk) eller bilden af en fisk. Fisken var nämligen en Kristussymbol. — Lysning till äktenskap har ägt rum inom kristna kyrkan allt sedan nionde århundradet. *Anrik.*

N:r 107. — Migrän är en svårbotlig åkomma, som måste behandlas allt efter de orsaker, som framkallat densamma. Därför bäst att söka läkare för det enskilda fallet. Såsom allmänna medel mot migrän må framhållas frisk luft, tjänlig diet, regelbundna vanor, ordentlig sömn, renlighet (bad, afrifningar o. s. v.), varma fötter, regelbunden kroppsrörelse. Massage och elektricitetsbehandling äro utmärkta medel, men måste meddelas af däruti förfarna personer. *Anrik.*

N:r 108. — En kvistig fråga! Personer, som vant sig vid tobak i någon form, bruka ha mycket svårt att vänja sig af därmed. Därtill fordras, att personen i fråga själf v i l l blifva kvitt sin ovana och har viljekraft nog att också drifva sin vilja igenom. Tuggande af kalmusrot eller kryddnäjlikor plägar underlätta proceduren. Däremot är det lättare att utbyta den ena formen af tobaksbruket mot en annan. Om hon t. ex. lär sig att snusa, så kan hon lätt låta bli att röka. Ett litet skrämskott kan också hafva god verkan. Undertecknad kände ett fruntimmer, som efter några års tobaksrökning angreps af nikotinförgiftning, blef svårt sjuk och flere dagar sväfvade mellan lif och död. När hon omsider blef frisk, hatade hon tobak så innerligt, att hon icke ens ville höra talas därom. *Anrik.*

N:r 110. — S i c t r a n s i t g l o r i a m u n d i, "så förgår världens härlighet", är

början af en latinsk kyrkosång, hvilken sjunges, då påfven vid kröningen bäres i procession till Sankt Peters altare, hvarvid samtidigt en linruska uppbrännes.

Anrik.

N:r 111. — En katt kan icke gärna uppfödas utan någon köttföda dagligen eller hvarannan dag. Får han endast annan föda, tynar han småningom af, blir sjuklig och modlös o. s. v. Men om han får vistas i frihet där tillgång till råttor finnes, så förser han sig själf med ett tillräckligt kvantum kött. *Anrik.*

N:r 113. — Frågan är kitslig nog, men med någon slughet kommer man lätt till rätta med den. Man skulle kunna säga, att "Principutta-landet" ligger, hvarhälst ett princip-uttalande göres. Något geografiskt område med det namnet torde vara svårt att leta reda på ens i det allra mörkaste Afrika. *Anrik.*

N:r 114. — Denna fråga har godhetsfullt besvarats af signaturerna 3 b l a, J e a n och F l i s. Som emellertid frågan är af allmännare intresse, återgifva vi på annat ställe i detta n:r en fullständig tabell öfver guld-, silfver- och tennarbetens årsbokstäfver jämte några andra upplysningar af intresse i frågan. *Red. af "Sol".*

Tidsfördrif och tankeöfningar.

Våra pristäflingar.

Med det nya årets ingång har *Sol, Illustreradt 25-öres Magasin,* anordnat **två nya pristäflingar,** dels en **Namntäflan,** som utgår *den siste februari 1901,* dels ock en **Prenumerationstäflan,** som utgår *den siste mars 1901.* Angående täflingsvillkoren och prisens beskaffenhet m. m. hänvisas de af täflingarna intresserade dels till *Anmälan,* dels ock till *omslagets innersidor* i andra häftet af *Sol* för i år.

OBS. De postprenumerationskvitton, hvilka insändts till ofvannämda **Namntäflan,** deltaga också i **Prenumerationstäflan.** *Ett och samma prenumerationskvitto deltager alltså i bägge täflingarna,* förutsatt, att det är insändt i rätt tid (till den siste februari 1901). Därefter insända kvitton deltaga endast i Prenumerationstäflan.

Om flera halfårskvitton och kvartalskvitton insändas, så sammanräknas de i **Prenumerationstäflan** till helårskvitton, så att till exempel en person, som insänder *tre halfårskvitton* och *sex kvartalskvitton,* följaktligen deltager i täflingen med **tre** *hel-års-postkvitton.*

Rebus.

(Af J. L.)

Palindrom.

(Af »Lunkentus».)

Jag spränger stundom stora bärg.
Och omvänd har jag ben och märg.

Korsgåta.

(Af »Alexander».)

Mitt första plägar ganska lätt antändas,
man därföre det väl förvara plär.
Mitt andra ser man uti kök användas.
Mitt tredje ett af räkneorden är.

Anm.: De tre orden skola bilda ett kors, i hvilket de kunna läsas både vågrätt och lodrätt.

Lösningar af tankeöfningarna i n:o 3:

Bokstafsgåtan:

S A N D
E N
H A G A
L A R S
S J Ö
T E N N
E G E R
D Å R E
T U S C H = Sehlstedt, Hernösand.

Schack-Uppgiften n:r 14:

1. D h8—h6, och matt i nästa drag.

Charaderna:

1. Tålamod. — 2. Julklapp. — 3. Ordspråk.

Breflåda.

»*Flis*» *m. fl. af våra läsare* hänvisas till tillkännagifvandet angående »**Våra pristäflingar**» på afdelningen »Tidsfördrif och tankeöfningar» i detta häfte. *Red. af Sol.*

Göteborg. Göteborgs Handelstidnings Aktiebolags Boktryckeri 1901.

SOL ILLUSTRERADT 25-ÖRES MAGASIN

N:r 5. Årg. 3.

UTGIFVARE:
TORSTEN HEDLUND.

Eftertryck utan angifvande af källan förbjudes.

Alf Emilsson
1621

ALBERT EHRENSVÄRD.

Namnet Ehrensvärd är stort i vårt fäderneslands historia. Hvilken svensk känner ej namnen Augustin Ehrensvärd — hans som byggde Sveaborg och skapade vår skärgårdsflotta — och Karl August Ehrensvärd, den framstående konstkännarens och skriftställarens? Dessa båda voro far och son, och från dem härstammade i rätt nedstigande led den man, med hvilkens bild vi pryda detta häftes första sida och som för några veckor sedan lämnade detta jordiska efter en åttioårig lefnad, under hvilken han i rik mån bidragit till att sprida glans och berömmelse öfver sitt ärfda stolta namn.

Albert Karl August Lars Ehrensvärd, sonson till nyssnämde Karl August Ehrensvärd, föddes den 10 januari 1821 på Rödjenäs i Björkö socken af Jönköpings län. Fadern var militär. Vid sexton års ålder blef han student i Lund, vid tjugu filosofie doktor och vid tjuguett attaché vid svenska beskickningen i Berlin. År 1843 förordnades han till enahanda befattning i Paris, blef 1845 andre sekreterare i Utrikesdepartementet, 1850 legationssekreterare i Petersburg samt 1852 förste sekreterare och 1855 kabinettssekreterare i Utrikesdepartementet, hvilket ämbete han beklädde till år 1859, då han tog afsked därifrån och slog sig ned som jordbrukare på det efter hans farmors far, gamle general Jan Sparre, i den Ehrensvärdska familjen inärfda Tosterup-godset. Skånes större institutioner, sålunda bl. a. Skånes hypoteksförening och Skånes enskilda bank, skyndade att begagna sig af hans ovanliga förmåga, och som en af den rika provinsens mera framstående män deltog han i dess kommunala lif, liksom han som hufvudman för sin ätt fortfor att deltaga i rikets politiska.

På riddarhuset, där han redan 1847 gjort sitt inträde, ägnade han särskildt intresse åt bildningsangelägenheter. Det var sålunda på hans, den enskilde mannens förslag som det anslag, 6,000 kr., beviljades, hvilket ännu den dag i dag är utgör svenska statsverkets enda gärd åt landets vittra författare. Men Ehrensvärds motion åsyftade något bättre än som blef riksdagens beslut. Han önskade, att åtminstone en del af beloppet skulle utgå såsom fasta skaldelöner. Äfven ifrade han för en allmän öfverstyrelse öfver rikets undervisningsverk alltifrån folkskolan till universiteten, hvilken öfverstyrelse han ansåg borde vara lika behöflig som den för stuterierna. Han hoppades att en gång ett särskildt departement måtte upprättas för undervisningen, skildt från det kyrkliga departementet.

År 1864 utnämdes Ehrensvärd till landshöfding i Göteborgs och Bohus län (efter Olof Fåhræus). Som en främling kom han dit, men med sitt briljanta hufvud satte han sig snart in i förhållandena. Han besatt också mindre vanliga förutsättningar som detta läns högste styresman, ty hans intressen delades rättvist mellan själfva

länets utveckling, dess fiskerier, dess skogsskötsel, dess landtbruk, dess folkundervisning, och residensstadens ställning såsom rikets andra stad och såsom merkantil storstad efter våra förhållanden. Det fanns intet fiskläge i Bohusläns skärgård, som han icke kände och som icke kände "grefven", och han älskade att på sin fiskebåt fara omkring i skären och se till "sin" skärgårdsflotta, väl icke så stridbar som hans farfars fars, men kanske mer välsignelsebringande.

Såsom ledamot af ridderskapet och adeln bevistade grefve Ehrensvärd ett flertal riksdagar under åren 1847—1866. Han tillhörde riddarhusets frisinnade fraktion och var äfven, i motsats till sin ungdomsvän grefve Arvid Posse, anhängare af representationsreformen. Under hans ordförandeskap samlades reformvännerna under de spännande dagarne före afgörandet. I debatten, där hans anförande var ett af de sista, yttrade han följande kärnfulla ord:

"Ur det svenska folket har dess adel utgått, och min egen ätt är icke äldre, än att jag godt kan minnas dess ursprung. Jag minnes det med stolthet, men jag minnes också de förpliktelser, som min släkts minnen ålägga mig, och hvilkas infriande de nu af mig kräfva. Jag gifver förslaget min röst med gladt sinne, men icke lättsinnigt utan med den djupaste känsla af stundens högtidliga allvar, men också med fast förtröstan till framtiden."

Ehrensvärd gjorde hvad han kunde för att denna framtids politiska arbete skulle ske å fredlig utvecklingsväg. Han tillhörde i Första kammaren, dit hans län genast invalde honom, den s. k. skånska fraktionen, som utan att sluta sig till landtmannapartiet likväl arbetade på samförstånd kamrarne emellan. Under sin riksdagstid var han ordförande i en mängd utskott och kommittéer.

År 1885 kallades Ehrensvärd efter friherre Hochschild till utrikesminister i Themptanderska regeringen och beklädde denna post till 1889. Året därpå afsade han sig sin plats i Första kammaren och drog sig tillbaka till sin egendom Tosterup i Skåne, ej långt från Ystad, å hvilken han framlefde de sista åren af sin långa lefnad, som slutade den 31 sistlidne januari.

Grefve Albert Ehrensvärd var aristokrat i bästa mening — skrifver prof. K. Warburg i sin minnesruna öfver den bortgångne — men han var tillika i hela sin läggning en frisinnad man — icke så som om han hade svurit på några vissa frisinnade doktriner, men därutinnan att han fördomsfritt bedömde sakerna, att han ville låta hvarje människa få sin rätt, så långt det kunde ske utan andras förnärmande, liksom han hade blick och hjärta för de breda lagren. Han var öfvertygelsetrogen, men han stirrade icke med skygglappar för ögonen blott på sin egen åsikt utan insåg, att ville man i politiken något vinna, måste man också taga hänsyn till andras mening och till tidens kraf. Hela hans läggning gjorde honom till en vän af den lugna men framstegsvänliga utvecklingen.

EN HISTORIA OM EN SPEGEL.

Af **L. BUDDE.** ❋ Öfvers. från danskan för "SOL".

Långt borta i en afsides liggande provins fanns en liten socken, som utom åtskilliga smärre gårdar blott hade en enda större egendom, hvilken låg där omgifven af gröna ängar, fruktbara sädesfält och alla en betryggad och angenäm tillvaros sinnebilder. På denna gård bodde en godsägare, och alldenstund hela socknen ej hade flere godsägare än honom, så var hans betydelse i stället så mycket större, ty det var en hederlig och älskvärd person, hvilken under hela sin lifstid städse lefvat i så lyckliga omständigheter en människa gärna kan önska sig.

Dag efter dag och år efter år hade han suttit med fötterna under eget bord, såsom man plägar säga, och han hade alltid känt sig som den midtpunkt, kring hvilken hela hans omgifning måste röra sig, så vida den ville behålla sin säkra och naturliga jämvikt. Hans hustru var en af den sortens kvinnor, hvilkas natur det är att hängifva sig åt och uppoffra sig för någon eller något, och därför hade hon vant sig vid att i allt rätta sig efter sin man och gjort det till sitt lifs uppgift att hylla honom och hans åsikter samt uppfylla alla hans önskningar.

"Ty", plägade hon säga, "det är ju ändå Lassen, som vi allesammans skola ha vårt uppehälle af, och därför är det inte mera än rätt och billigt, att vi också allihopa först och främst sörja för, att han har det godt och bra."

Såsom en praktisk landtbrukare, den där med hänsyn till godsets kreatursbesättning var van att följa samma grundtanke, kunde godsägaren ej undgå att känna sig slagen af ett dylikt arguments styrka och fyndighet. Han måste i denna sak helt och hållet instämma i hustruns åsikt, och på grund häraf kunde han glädja sig åt äktenskaplig enighet och samdräkt, hvilka ju, såsom hvar man vet, tillhöra detta lifvets skönaste prydnader. Hvar dag hade Lassen sin egen lilla extra rätt på bordet, ämnad blott och bart för hans egen dyrbara mun; han drack äfvenledes sitt vin och lät de andra se på och trifdes och frodades ypperligt däraf samt njöt alla sina företrädesrättigheter, stora och små, som den allra naturligaste sak i världen. När Lassen hvilade middag, tassade alla husets invånare omkring i strumplästen för att icke störa honom; var han vid dåligt lynne, klädde sig hela huset i säck och aska; och då han en gång hade tandvärk — den enda förolämpning han mindes sig någonsin hafva varit utsatt för — så var hela gården, han själf naturligtvis i främsta rummet, nästan utom sig öfver en sådan kränkning af hans personliga välbefinnande, hvilket för dem alla var så viktigt och dyrbart. Hände det en gång ibland, att någonting gick på tok för honom, så hade han ögonblickligen den själsnärvaron att utösa sin vredes skålar öfver en eller annan därför, så att det vardt alltid klart och tydligt, att skulden aldrig var hans.

Och ungefär samma ställning, som han intog i sitt eget hus och på sin gård, intog han äfvenledes i sin socken. Han var en man, som ej blott ägde sin infastade egendom ograverad utan till på köpet hade pängar öfver, och han betalade tio gånger mera i skatt än någon annan

man i socknen, och därför hade hela socknen ungefär samma uppfattning af honom som hans eget husfolk, nämligen att det egentligen var Lassen den skulle lefva af, och erfor en liknande förpliktelse att värna och freda hans dyrbara lif och välbefinnande. Skulle ett val företagas eller en vägstump omläggas eller ett par nya kakelugnsluckor insättas i skollärarens lägenhet eller några andra viktiga saker afgöras, så frågades det alltid först, hvad Lassen sade, och sedan Lassen hade sagt sin mening, kunde de andra gärna tiga. Sålunda styrde han både de offentliga och enskilda angelägenheterna med fast och säker hand, och det skulle aldrig kunnat falla någon in — honom själf allra minst — att det till äfventyrs kunnat vara visare eller bättre ställdt. Hans makt och myndighet, hans glans och storhet sträckte sig så långt som socknen sträckte sig, och alldenstund gården låg ungefär midt i den, så nådde hans synkrets ej ut öfver dess gränser; han behöfde ej bry sig en enda smula om hela den öfriga världen, och han gjorde det ej häller. Kom en gång ibland en eller annan af den öfriga världens oregelmässiga händelser och hvarandra motsatta sträfvanden till hans öron, så afgjorde han saken med ett enda myndigt ord och betraktade därmed spörsmålet såsom bragt ur världen.

Således hade denne mans lif fortskridit under en hel människoålder, och ingen torde kunna neka, att han var lycklig som en kung och ändå litet till. Ty han behöfde ej frukta för några revolutioner eller attentat, därtill hvilade hans tron på alltför solida grundvalar. Var konungariket också blott en liten socken och en gård om ett par hundra tunnland, så hvad betydde väl det, när det i alla fall inneslöt hela hans värld? Det var och förblef en lika stolt som hugnande syn att se honom med sin självmedvetna hållning och ett uttryck af självgod och självsäker myndighet öfver sitt ansikte skrida fram öfver sin egendom eller genom sin socken som ett mönster för en man och ett exempel för sina medmänniskor i allmänhet.

Skulle det möjligen vara någon enda liten småsak, som ännu fattades honom, så var det en liten spegel, i hvilken han en enda gång riktigt kunde få skåda sig själf. Ty den saken hafva ju konungar och andra högt uppsatte män alltid litet svårt för att komma i tillfälle till, och dock är som vi veta självkännedomen en af den sanna visdomens hufvudkällor. Det vill säga, godsägaren hade nog tillräckligt med speglar på sin gård och kunde skaffa sig flera, när så behagade honom, men de hade allesammans det felet, att de voro förfärdigade af människohänder, och hvad människohänder haft med att göra, är aldrig någonting riktigt att lita på. De sågo så släta och pålitliga ut allesammans, men det var något underslef med i spelet i alla fall. Somliga af dem krökte helt lätt och omärkligt inåt, hvilket gjorde, att när godsägaren såg sig själf och sina dygder i dem, så förstorades de öfvermåttan, så att han måste förvånas öfver och beundra sig själf. Andra af dem däremot buktade sig lika omärkligt utåt, hvilket gjorde, att när godsägaren såg sig själf och sina små skröpligheter i dem, så förminskades och förminskades de, ända tills de slutligen blefvo så små, att de alldeles försvunno. Och på det sättet böjde och buktade de sig på alla håll och kanter för att behaga honom och föröka hans storhet. Visserligen utbredde naturen själf under lugna och soliga dagar mången oskrymtad liten spegel för honom i de klara, stålglänsande vattenpussarne framför hans fötter, men godsägaren var van att hålla sitt hufvud alltför högt att kunna se någonting så lågt, och därför blef resultatet alldeles detsamma, som om där alls ingen spegel funnits. Han fick ständigt blott se sig själf i sin omgifnings svekfulla speglar och måste därför helt naturligt för hvarje dag blifva allt mera öfvertygad om, att han var en manlig fullkomlighet såväl hvad väsen och uppträdande som visdom och makt angick, samt att han var i sin

fulla rätt, då han förargade sig öfver och for ut mot andra, därför att de ej voro lika fullkomliga som han själf.

Till dessa ofullkomliga varelser hörde naturligtvis i främsta rummet hans tjänstefolk, af hvilka han märkvärdigt nog aldrig kunde få någon enda, som var fullkomligt fri från fel och brister. I detta hänseende delade han dock endast öde med alla andra sådana husfäder och husmödrar, som själfva äro fullkomliga, hvarföre han ej gärna med fog kunde klaga däröfver.

Betänkligare och retsammare var det däremot, att skröpligheterna till sist inträngde i hans egen närmaste omgifning. Till hans personliga ägodelar hörde nämligen också en enda dotter, hvilken blifvit så omsorgsfullt uppfostrad enligt husets grundsatser, att hon liksom alla de andra trodde, att hon blifvit skapad blott för att med alla sina tankar och känslor kretsa kring fadern. Men unga flickor hafva en oberäknelig och opålitlig natur, och det finnes vissa sidor hos dem, hvilka ej ens den samvetsgrannaste uppfostran är i stånd att förbättra. Fröken Lassen hade knappast hunnit bli fullvuxen, förrän hon svek sina uppfostrares förhoppningar i det att hennes jungfruliga tankar började allt mera och mera röra sig kring en annan mansperson än hennes värdige och vaksamme fader.

Socknens förre präst hade en son. Med honom hade hon lekt samman som barn, och då han blef stor och hans fader för länge sedan flyttat från socknen, glömde han dock ej sin födelsebygd, fastän många mil sjö och salta vågor skilde denna trakt från hufvudstaden, där han hade sitt hem. Det var som om en magnet åter och åter dragit honom tillbaka dit — men magneten var egendomligt nog ej den mäktige godsägaren, fastän det naturligtvis, om allt gått som det skulle, borde hafva varit på det sättet.

Då den unge mannen omsider blifvit juris kandidat och fått anställning vid ett af de högre ämbetsverken, visade det sig tydligt och klart, hvem som varit magneten. Ty då kom han en vacker dag åter och talade om, att den hans tankar hela tiden vändt sig omkring var ingen annan än fröken Lassen, och att hela hans hjärta och all hans håg stodo till henne.

Rodnande och med tårar i ögonen gjorde fröken Lassen äfvenledes en bekännelse, som ej afvek från juristens, och fastän det naturligtvis måste förefalla hennes värdige fader en smula underligt, att någon annan person än han själf helt plötsligt kunnat blifva den förste och ende för någon medlem i hans egen invigda krets, så gaf han ändå sitt samtycke till förbindelsen, enär han ju måste medgifva, att unga flickor måste gifta sig, om de skola få en man att kretsa omkring som planeterna kring solen, hvilket ju är deras egentliga lifsbestämmelse. Visserligen kunde han ju med rätt och billighet hafva fordrat, att hon blifvit gift med en godsägare i stället för att kasta sig i armarne på en ämbetsman, men han gaf i alla fall, såsom vi redan förut sagt, sitt bifall till giftermålet.

Bröllopet blef sålunda hållet, men från den dagen tycktes egendomligt nog både socknen och gården hafva förlorat sin dragningskraft på den unge juristen, och detta fastän samme gamle godsägare allt fortfarande bodde där. Hans besök inskränkte sig till ett enda och dogo därpå ut. Och den hedervärde godsägaren kände ej någon saknad efter dem, ty under det hans svärson före sitt äktenskap uppträdt som den hänsynsfullaste unge världsman och, som det ville synas, af egen inre drift slutit sig till den i huset rådande seden att endast kretsa kring husets herre, så kunde man nu, sedan han nått målet för sina önskningar, varit frestad att tro, att hans förra uppträdande varit blott och bart ett advokatknep. När godsägaren numera med sin sedvanliga afgörande myndighet framlade sina meningar, så började juristen blifva orolig på sin stol och visa betänkliga tecken till att vara af en annan åsikt; ja, till sist gick det ända därhän, att han vågade inlåta sig i dispyter med sin store, vise svärfader.

Och detta allt hade väl ändå gått an, men han gjorde hvad som var än värre; han hade nämligen den fräckheten att anföra skäl och grundsatser, hvilket just var att råka godsägaren på en öm punkt, ty han hade aldrig haft några grundsatser, eftersom det ända hittills varit orsak och skäl nog för att göra en mening gällande i socknen, att det var han, Lassen, som framställt den.

Så snart han därför märkte svärsonens illistighet, tog han ögonblickligen illa vid sig, invecklade sig hastigt i en mängd motsägelser och meningslösheter, blef därpå alldeles kopparröd i ansiktet och snurrade rundt som en ilsken tupp, hvarpå han skyndade bort från både dispyter och skäl.

Det hjälpte ej, att godsägarens blida och fromma hustru, hvilken vid dylika tillfällen bokstafligen satt med hjärtat i halsgropen, efteråt riktade de häftigaste förebråelser mot sin logiske svärson; det hjälpte icke, att hans egen unga hustru med tårar i ögonen besvor honom att behålla sina skäl och orsaker för sig själf; nej det hjälpte ej ens, att han själf då och då ångerfullt lofvade att göra bot och bättring. Det låg nu en gång för alla i hans natur, att han måste söka utreda en sak, då den föreföll honom hafva blifvit ställd på hufvudet, och han måtte kämpa däremot hur mycket han än ville, så gick det dock alltid till slut därhän, att han kom in i nya dispyter. Möjligt är ju också, att han kände sig en smula sårad öfver att vid dylika tillfällen ideligen blifva erinrad om, huru ödmjukt tacksam han borde känna sig öfver, att han blifvit upptagen i en sådan mans familj, som stod öfver dem, till hvilka en ämbetsman i verken kunde anse sig som jämlike.

Sålunda vardt det till slut uppenbart, att han och hans svärfar voro som eld och krut, och att det fördenskull var bäst för dem bägge, att de lade så mycket vatten emellan sig som möjligt.

"Hvad här är stort och präktigt, och hvad det gör en godt att än en gång få fylla sina lungor med den friska, välsignade hafsluften, när man så länge har suttit instängd i kvafva och trånga rum. Icke sant, min vän, det skall dröja länge nog, innan vi göra den resan om igen?"

Så talade juristen till sin vackra unga hustru, då de åter stodo på ångbåtens däck.

Den unga kvinnan suckade och kastade en lång blick in mot kusten, som försvann i fjärran; men då hon sedan åter vände den mot sin mans friska, hurtiga anlete, bröt ett småleende fram öfver hennes drag, och hon lade sin arm i hans och följde honom öfver sjö och böljor.

"Minsann skall inte jag gifva honom skäl så det förslår, ifall han kommer igen! Jag vill inte se honom innanför mina dörrar flere gånger!"

Så talade egendomsägaren till sin trofasta, skrynkliga gamla hustru, då de åter voro allena.

Men den gamla kvinnan tänkte med beklämdt hjärta på det, som nu försvann ur hennes synkrets borta i fjärran; vände sig därpå mot sin man och höll med honom, såsom hon plägade göra, hvarefter hon skyndade sig att laga dubbelt så många extrarätter och vaka dubbelt så sorgfälligt öfver hans middagssömn som tillförene.

Men dagarne gingo och vordo till år, och när godsägarens hustru satt ensam i de stilla, lugna aftnarne, medan hennes man för att icke spilla tiden, tills han skulle gå till sängs, sof på soffan; och när hon lät sina tankar segla öfver det stora hafvet — då begynte till och med hennes pröfvade, äktenskapliga trohet att svikta. Hennes tankar rörde sig icke mera uteslutande omkring den värdige godsherren, utan gjorde allt som oftast i hemlighet en afstickare till hennes enda dotter, som hon hade därborta, och som hennes ögon längtade efter att få återse. Likaledes längtade hon också efter en liten gosse, som hennes dotter ägde, och som hennes ögon ännu aldrig skådat.

(Forts.)

RYKTBARA GALJONSBILDER.

Historien täljer oss, huru våra förfäder, de gamle vikingarne, under somrarne plöjde hafvet med sina drakar. Om vintrarne sutto de däremot hemma under "sotad ås" längtande efter våren, då de ånyo skulle få draga ut på nya äfventyrliga färder för att tillkämpa sig

Fig. 1. Antik galjonsbild.

ära och byte. Vikingaskeppens benämning drakar härledde sig därifrån, att deras höga förstam hade formen af ett drakhufvud, under det aktern slutade i en ringlande drakstjärt. Båten var således i de lifliga vikingarnes fantasi drakens kropp och de utbredda seglen hans vingar, medels hvilka han hotfullt flög sina fiender till mötes.

Denna benägenhet hos människan att betrakta föremålen i sin omgifning — särskildt de föremål hon älskar — såsom lefvande varelser ligger djupt rotad i den mänskliga naturen. Vi hafva hört arbetare af alla slag, bildade och obildade, tala om de redskap och maskiner, med

Fig. 2. Romersk galer.

hvilka de dagligen umgåtts, såsom varelser, hvilka ville det eller det. Särskildt minnes den, som skrifver dessa rader, en sågverksförman, hvilkens bärgfasta öfvertygelse det var, att sågens brand orsakades däraf, att ägaren ej unnade den nödig ro och hvila. "Bara hon fått en halftimme om dygnet, så hade hon stått än i dag", ljöd hans ständiga klagan.

Må vi ej le åt en dylik föreställning och kalla den vidskeplig och okunnig. "Det finnes mycket mellan himmel och jord, som filosoferna aldrig drömt om", och i alla händelser är det alldeles säkert, att aktning för och kärlek till ett arbete alstrar tillgifvenhet för det verktyg, medels hvilket arbetet utföres. Den som utan kärlek, af tvång eller för vinnings skull, utför ett värf skall aldrig tränga så djupt i själfva arbetets eller

Fig. 3. "Bucentauro".

naturens hemligheter som den, hvilken kan älska det han har för händer. Det är först då vi älska någonting, som detta för oss öppnar sina fördolda djup af skönhet och harmoni.

Och få personer torde gifvas, som med en så innerlig hängifvenhet älska sitt yrke som sjömännen. Intet under därför att skutan i sjömannens uppfattning ter sig som ett lefvande väsen. Hvem har ej hört gamla sjöbussar berätta, att skutan ville så och så, att hon varslade kommande olyckor och förestående dödsfall m. m.?

Seden att pryda förstammen å fartyg med en bild härleder sig säkerligen från denna sjömannens uppfattning af skutan.

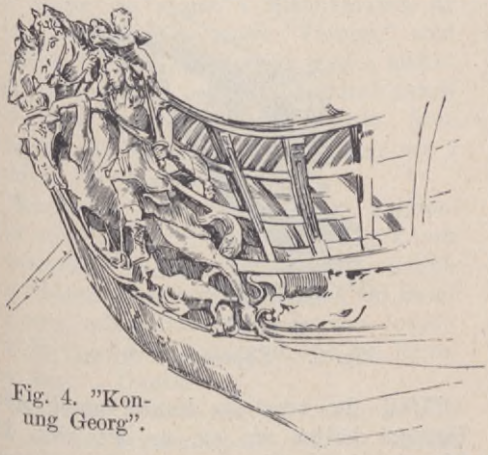

Fig. 4. "Konung Georg".

Bilder i fartygets för synas hafva varit brukliga hos alla folk och nästan under alla tider. Vår första illustration framställer en galjonsbild, som förvaras i British Museum. Som synes framställer den ett människohufvud. Denna galjonsbild, som är af brons, har blifvit funnen vid Preveza nära Actium, och den tros härstamma från något af de fartyg, som deltogo i den ryktbara sjödrabbningen vid Actium, hvilken utkämpades år 31 före Kristus mellan Oktavianus Augustus och Markus Antonius. (Fig. 1.) I Fig. 2 se vi en galjonsbild från en romersk galer.

Fig. 5. "Blenheim", 1761.

Den måhända ståtligaste galjonsbild, med hvilken något fartyg kunnat skryta, tillhörde dogens af Venedig flaggskepp, "Bucentauro". (Fig. 3.) Bucentauro var en galeas med tre master; han förde latinsegel och hade 32 roddarbänkar. Sedan venetianerna med 30 galerer segrat öfver käjsar Fredriks 75, var Venedig Medelhafvets härskarinna, och till minne af segern skall den vidtberyktade festligheten, dogens förmälning med hafvet, hafva instiftats. Vid denna ceremoni, som ägde rum på Kristi himmelsfärdsdag, begaf sig dogen ombord på Bucentauro i sällskap med ett lysande följe ut

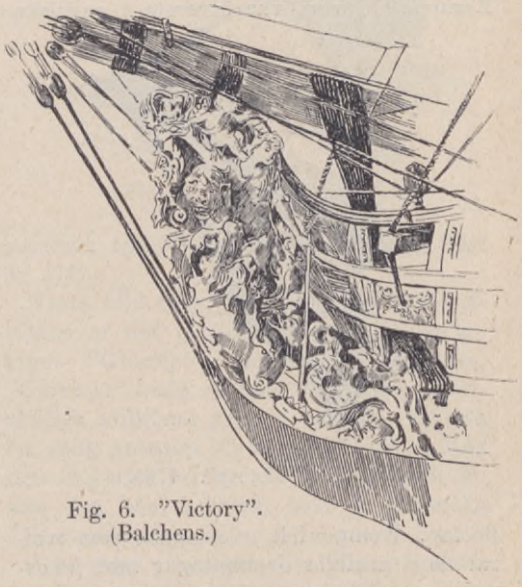

Fig. 6. "Victory". (Balchens.)

på hafvet. Vid Sankt Helena mötte patriarken och hällde ut ett stort fat vigvatten i hafvet för att förekomma oväder och skeppsbrott. Ett stycke längre ut, just i detsamma fartygen vände om mot hemmet, kastade dogen en ring i vågorna, och härmed var Venedigs förmälning med hafvet fullbordad. Kyrkliga ceremonier och kanonsalut gåfvo tillställningen en högtidlig prägel.

Bucentauro var 31 meter lång och $6^1/_2$ meter bred, samt såväl in- som utvändigt smyckad med de kostbaraste förgyllningar och sniderier. Vår tredje illustration visar oss en bild af Bucentauros för, hvilken var rikligen utsirad. Den

längsta af de båda utskjutande snablarne var mellan fyra och fem meter lång.

Den fjärde af våra bilder visar fören af "Konung Georg", ett fartyg, som på sin tid ansågs vara det förnämsta i Englands flotta. En del af dess galjonsbild förvaras i Plymouths skeppsarsenal och skall säkerligen af många kommande generationer anses såsom ett intressant historiskt minnesmärke. "Konung Georg" förde 108 kanoner och var amiralskepp. Dess siste öfverbefälhafvare var Rickard Kempenfelt, son till svensken Magnus Kempenfelt, som var öfverste i engelska

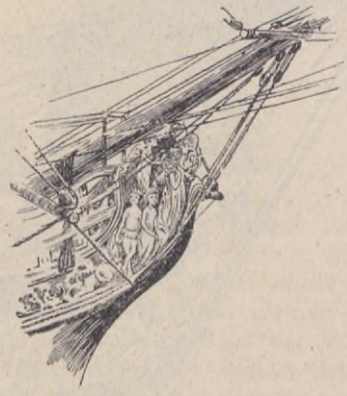

Fig. 7. "Victory". 1765.

flottan. Kempenfelt utkämpade som amiral flere ärofulla drabbningar mot fransmännen. Då han 1782 på återresa från Frankrike ankrade vid Portsmouth och en skara nyfikna strömmade ombord, kantrade och sjönk emellertid det ståtliga fartyget helt plötsligt, och såväl amiralen själf som de öfriga ombord varande — cirka ett tusen personer — funno sin död i vågorna.

Den beklagliga händelsen tillskrefs vakthafvande officerens försumlighet. En fog å skeppets sida skulle drifvas, och för att timmermännen skulle komma åt bättre, hade fartyget lindrigt lutats åt ena sidan. En af timmermännen, som såg att vatten inträngde genom kanonportarne, gick upp på däck och varskodde löjtnanten om faran två särskilda gånger. Första gången låtsades löjtnanten ej höra honom, andra gången däremot blef han förargad och utbrast:

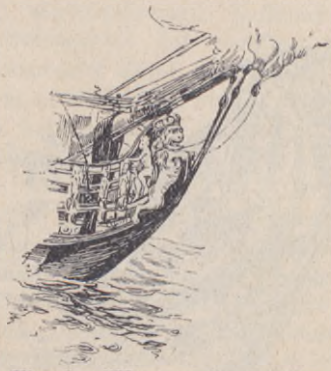

Fig. 8. "Kaptenen". 1678.

"Ifall du tror dig kunna manövrera fartyget bättre än jag, är det bäst du öfvertar befälet."

Några ögonblick senare blef han emellertid förvissad om, att timmermannen hade rätt, och att skeppet var i fara; men det var för sent, och innan något hann göras för dess räddning, hade det ståtliga fartyget tillika med alla de ombordvarande gått till botten.

Illustrationen n:r 5 är en afbildning af ett annat engelskt fartyg, "Blenheim", från senare hälften af 1700-talet. Dess här återgifna galjonsbild är af ett visst intresse, enär den skall föreställa härti-

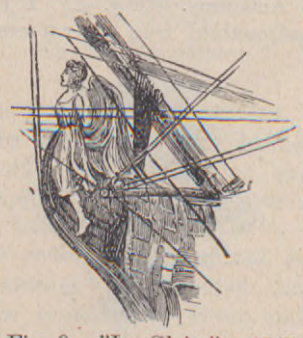

Fig. 9. "La Gloire". 1747.

gen af Marlborough i militärisk hvardagsdräkt.

Af de fem engelska flaggskepp, som burit namnet "Victory", återgifva våra

sjätte och sjunde afbildningar galjonsbilderna på tvänne. Det ena af dessa fartyg (Fig. 6), som fördes af en engelsk amiral Balche blef borta med man och allt under en storm i Biskayaviken år 1744. Den tjugu år yngre "Victory", som afbildas i Fig. 7, har varit med i åtskilliga drabbningar och i följd däraf också fått sina galjonsbilder förstörda flere gånger. En af dess hetaste duster var i striden vid Trafalgar.

"Kaptenen", det fartyg hvars galjonsbild vår åttonde illustration återger, var detsamma å hvilket den engelske sjöhjälten Nelson förde befälet i slaget vid Saint Vincent, och galjonsbilden å "San Josef", det fartyg, som Nelson eröfrade, förvaras ännu i Deptford.

"Kaptenen" hade under bataljen blifvit så illa åtgånget, att det var nästan odugligt. Icke ett enda segel eller rep i dess tackling fanns kvar helt, och vid detta tillfälle befallde Nelson tvärt emot order att äntra ett af fiendens fartyg. Vågspelet höll på att misslyckas till följd af elden från "San Josef", så att Nelson slutligen hade att välja emellan att släppa ifrån sig sitt vunna rof eller försöka äntra den väldiga tredäckaren. Han valde naturligtvis det senare. Och med svärdet i hand stormade han i spetsen för sina män ombord på "San Josef" och tvang dess besättning att gifva sig.

Franska flottan har ägt ej mindre än fem krigsfartyg med namnet "La Gloire"

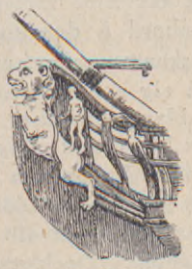

Fig. 10. "Glorioso".

(äran). Fyra af dem hafva blifvit tagna af engelsmännen. Det sista fartyg med detta namn gick af stapeln år 1857 och är intressant därigenom, att det var den första stålpansrade fregatten. Vår nionde illustration afbildar en vacker gal-

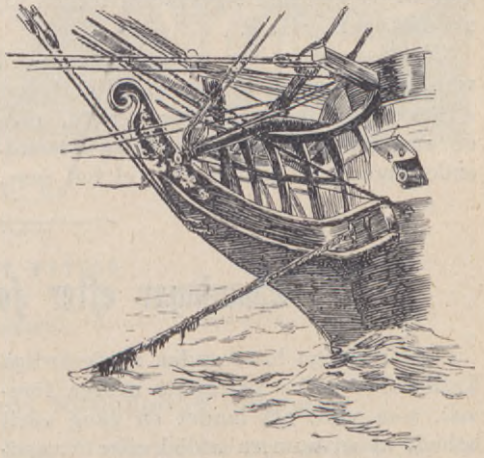

Fig. 11. "Chesapeake".

jonsbild, tillhörig ett af dessa fartyg från år 1747.

Nästa bild (Fig. 10) framställer galjonsbilden af det ståtliga spanska örlogsfartyget "Glorioso" om sjuttio kanoner. "Glorioso" hade en pänningsumma på åtskilliga millioner kronor ombord, då den en gång ansattes af engelsmännen. Men den lyckades bringa sin kassa i land, innan den kom i batalj med de engelska örlogsmännen.

Den sista illustrationen (Fig. 11) visar oss fören af det historiskt ryktbara amerikanska fartyget "Chesapeake", söm under kriget mellan England och Amerika 1813 utkämpade ett envig med den brittiska fregatten "Shannon".

Engelsmännen hade förlorat skeppet "Peacock", och kapten Broke, som förde befälet på "Shannon", sände en utmaning till kapten Lawrence på "Chesapeake" att låta "Shannon" och "Chesapeake" mäta sig med hvarandra. Lawrence antog utmaningen, och den förste juni hissade "Chesapeake" segel för att möta och mäta sig med sin motståndare. Framemot aftonen råkades fartygen och drabbade ögonblickligen samman. Efter en het dust blef "Chesapeake" taget.

Kapten Lawrence hade blifvit svårt sårad i striden, och då han fördes under däck tillfrågades han, om ej den amerikanska flaggan fick strykas till tecken af, att fartyget gaf sig.

"Nej", svarade han genast, "den skall vaja, så länge jag är kvar i lifvet."

Strax efter blef han medvetslös, men de stunder han under de fyra återstående dagarne af sitt lif var vid full sans, upprepade han ideligen sin uppmaning: "Uppgif på inga villkor fartyget!"

Och han dog i den lyckliga öfvertygelsen att "Chesapeake" allt fortfarande var amerikanskt.

Detta krig, hvilket framkallats af engelsmännens brutala tyranni till sjös, gick för öfrigt England emot, och nämda seger var en af de få engelsmännen vunno i kriget.

Lämningar efter forntida indianstammar.

I det i många hänseenden märkvärdiga Kalifornien hafva påträffats många föremål, som visa, att landet en gång varit bebodt af en numera utdöd eller utvandrad folkstam.

I San Gabrielsdalen hafva påträffats mortlar och kvarnstenar af det slag, som plägar begagnas af folk på låg utvecklingsgrad. Efter utseendet att döma skulle dessa fornlämningar vara ett par eller tre hundra år gamla.

Nära Pasadena hafva spår efter många af dessa indianstammars byar anträffats. Invånarnes i dessa byar historia är alldeles okänd. Efter allt att döma utgjordes de af åtskilliga olika stammar, bland hvilka somliga bodde i skogssnåren eller i små kojor af sammanflätad säf eller videkvistar.

Den plats, där i våra dagar staden Los Angeles är belägen, var en gång en stor indianby, Yengna, och beboddes då af ett fredligt folk, hvilket styrdes af en höfding, som på samma gång var deras lagstiftare. I stället för pänningar använde de snäckor och skinn såsom bytesvaror. Efter allt att döma tyckas deras lagar hafva varit visa och god ordning hafva rådt i deras samhälle.

De trodde på en gud, men då de talade om eller åkallade honom, nämde de aldrig hans namn utan kallade honom blott "Den som skänker oss ljuset". De trodde ej på någon kroppens återuppståndelse, men motsågo däremot ett andens eller själens fortlefvande på andra sidan grafven. De ansågo äfvenledes, att alla sådana personers själar, som öfvade trolldom, skulle efter döden komma att ingå i djurkroppar och på detta sätt fortlefva i en lägre form än den mänskliga efter döden.

Hvarje by hade sin af flätadt vide uppförda kyrka. Gudstjänsten bestod i sång, dans och bön. Särskildt bådo de, att onda andar måtte hemsöka deras fiender. Deras läkare eller medicinmän kunde enligt folkets åsikt ej blott bota utan äfven framkalla sjukdomar; likaledes hade de uppsikt öfver molnen och kunde afvända eller framkalla rägn, allt eftersom dem bäst syntes.

År 1771 kom detta enkla naturfolk för första gången i beröring med kristna människor. Under detta år landade nämligen en dag ett litet fartyg vid deras kust, och ombord å detsamma befunno sig tio franciskanermunkar, som hade för afsikt att slå sig ned och bilda en missionsanstalt bland indianer. Munkarne voro försedda både med pängar och andra förnödenheter. Indianerna blefvo emellertid mycket förbittrade vid främlingarnes åsyn och försökte på allt sätt hindra deras landstigning. Dock var, såsom vi väl kunna förstå, deras möda fåfäng; de hvites Gud kunde indianerna visserligen ej förmås att ägna sin dyrkan, men sitt land och sina hem måste de lämna åt den hvite mannen.

BERÄTTELSE

AF

H. B. MARRIOTT WATSON.

(Från engelskan.)

(11)

Sammandrag af berättelsens föregående innehåll.

Händelsen spelar på Napoleon I:s tid. Roger Warburton har på värdshuset "De Tre Fjädrarne" i byn Marlock å Englands östra kust varit vittne till, huru hans unge vän Shirley i ett gräl med Nikolas Carmichael blifvit dödad af denne. Shirley var stadd på flykt med sin älskade, miss Dorotea Holt, hvilken samma afton afhämtas från värdshuset af sin förmyndare, domaren sir Georg Everett, som äger ett hus i närheten af Marlock. Familjen Carmichael, bestående af fadern, den gamle sir Stefan, två söner, Nikolas och Filip, samt dottern Chloris, äger och bebor ön Lynsea ett stycke utanför kusten. Warburton, som vill hämnas på Carmichaels för sin väns död, kvarstannar på värdshuset och upptäcker under en segeltur till Lynsea, att där bedrifves en omfattande smyghandel med en väldig grotta som gömställe. Nikolas får syn på honom och söker mörda honom, men han räddas af Chloris, undkommer och är sedan dess bevakad af Nikolas' spioner i byn, bland hvilka värdshusvärden Tremayne är en. Sir Georg vistas för närvarande med miss Holt i sitt hus vid Marlock och har där mottagit ett besök af sir Stefan Carmichael. För att återgälda besöket beger han sig med sin myndling till ön. Dit kommer äfven Warburton, som vid ett sammanträffande med Chloris förklarar henne sin kärlek, utan att dock förhållandet dem emellan blir klart. Därpå möter han sir Stefan, med hvilken han växlar fientliga ord, tills den förre lämnar honom och går in i sitt hus. — Då Warburton nu vill återvända hem, finner han sin båt bortförd och sig själf jagad af Nikolas och hans handtlangare. Han begifver sig då till familjens båtbrygga för att taga en båt där, men öfverraskas af sina förföljare och flyr inåt skogen. Här påträffar han en ingång till grottan, begifver sig dit, går ombord på smugglarfartyget, finner där den franske kaptenen, Ditran, berusad och sofvande, och tager ur hans ficka ett bref från Napoleon I till sir Stefan. Med detta bevis på sir Stefans förräderi intränger Warburton i dennes hus och finner honom ensam i biblioteket. Warburton visar honom brefvet och hotar att tillintetgöra honom och hela hans familj. De båda männen duellera utan att någondera blir sårad. Slutligen lämnar Warburton gubben medvetslös af sinnesrörelsen och går en trappa upp, där han träffar Chloris och på nytt förklarar henne sin kärlek.

Elfte Kapitlet (fortsättning).

"Låt Nick komma", svarade Warburton, under det han fortfarande smekte henne. "Jag grym? Det vet jag sannerligen ej, om jag är; jag har ej tid att tänka öfver ord. Det är mina egna känslor och handlingar, som intressera mig."

"Men ni är ju vår fiende", gentog hon. "De påstå, att ni har svurit vår undergång. Jag kan och bör ej älska er."

"Ja, jag är en fiende till detta hus", bekräftade Warburton, "och jag tror ej det finns någon, som Carmichaels frukta så som mig. Vänskap oss emellan är otänkbar."

"Och ändå har ni kommit hit!" utropade hon. "Ni säger, att ni älskar mig. Hvad ämnar ni göra? Säg, hvarför ni är här?"

"Jag är här för att utkräfva hämd", upplyste han bistert. "Din fader och dina bröder äro i mitt våld; jag har redan snaran om halsen på dem. Och jag har svurit deras undergång."

"Jag får ej älska er, det vore onaturligt", sade hon.

"Onaturligt eller ej, så gör du det i alla fall", gentog han. "Jag läser i ditt hjärta som i en öppen bok. Jag älskar dig, och du både är och förblir min."

"Nej, det är jag ej", motsade hon. "Ingen Carmichael blir någonsin någons slaf. Ni må gärna stöta dolken, ni har där, i bröstet på mig, men er slaf blir jag aldrig."

"Männen döda ej de kvinnor, som de älska", sade han och slöt henne i sina armar.

Hennes motståndskraft var bruten; hon började gråta.

"Ni grymme, ni hatar både mig och de mina", snyftade hon.

"Nej, inte dig", sade han. "Men den släkt du tillhör har svart blod i sina ådror. Gråt inte! Det är just ett bevis på ditt hårda hjärta, att du gråter nu, gråter, när det gäller dig själf, under det du för en månad sedan skrattade åt en stackars medmänniskas död."

"Jag visste ej, att han var död; jag trodde, att det var blott ett gräl", invände hon, alltjämt gråtande.

Underligt veka känslor hade uppstigit inom Warburton. Han hade misstagit sig på denna kvinna; hon var ju oskyldig och vekhjärtad som ett barn. Han tryckte henne fastare intill sig och hviskade sakta:

"Gråt inte!"

"Jag gråter ej för mig själf", sade hon. "Jag vet ej hvarför jag gråter, kanhända är det för min fars och mina bröders öde."

"Frukta ej, älskade", tröstade han. "Det är nog, att du älskar mig."

"Ja, jag älskar dig, jag älskar dig", hviskade hon.

"Jag kände detta redan från första ögonblicket", sade Warburton, "men icke förty är jag dock en fiende till din familj."

Tolfte Kapitlet.

Ett äfventyr i hafvet.

Plötsligt hördes en knackning på dörren. Ljudlöst och försiktigt sköt Chloris för regeln, hvarefter hon frågande vände sitt likbleka ansikte mot Warburton.

"Chloris, Chloris — öppna, det är jag", hördes Nicks röst ropa, alldeles som Warburtons en stund förut.

"Hvad vill du?" svarade Chloris slutligen. "Du får inte komma in, jag är afklädd."

"Öppna!" fortfor han och skakade dörren. "Hvad är det här för dumma ceremonier!"

Till sist måste hon öppna och stod nu ansikte mot ansikte med sin broder.

"Här är något gement otyg på färde", sade han. "När jag kom hem, låg vår fader halft medvetslös i biblioteket. Vi voro ute för att fånga den där narren Warburton, men han har kommit undan oss. Han har inträngt här i huset och duellerat med vår far, som han sedan lämnade till utseendet död. Hvart kan han nu hafva gått, han har inträngt i huset och gått upp för trappan."

"Upp för trappan?" upprepade hon med väl spelad förvåning.

"Ja, du måste hafva hört honom", fortfor han otåligt. "Hör på, Chloris, det här är en mycket allvarsam sak, skall jag säga dig. Allas våra lif äro i hans händer. Har du verkligen ingenting hört?"

"Nej, endast vågornas brus och en enslig fågels kvitter ha stört tystnaden här", försäkrade hon samt tillade därefter: "Men hvarför är du så ifrig att få fatt i honom?"

"Jag vill hänga honom i en ceder, eller låta honom göra bekantskap med fransmännens knifvar, ty lefvande skall han ej lämna Lynsea." Därpå tillade han i förändrad ton: "Hvarför darrar du? Sannerligen, tror jag inte att du gråter också!"

"Jag är så ängslig för din skull, Nick, och jag gråter därför, att jag känner mig

så ensam; jag har ju ingen mor och ingen syster att sluta mig till."

"Det tjänar ingenting till att gråta. Vi Carmichaels äro inga sentimentala stackare, och du är ju inte längre något barn." Därpå frågade han ännu en gång: "Har du verkligen ingenting hört?"

"Nej, ingenting utom vågornas brus och fågelkvittret", svarade hon ånyo, hvarpå Nick med ett kort godnatt aflägsnade sig.

Sedan Chloris stängt dörren efter honom, gick hon fram till Warburton, som stått dold i ett hörn af rummet, och frågade ångestfullt:

"Hur skall du väl kunna undkomma?"

Warburton hade svårt att under närvarande omständigheter samla sina tankar.

"Jag vill gå härifrån", förklarade han.

Chloris klängde sig fast vid honom och sade i bevekande ton:

"Hur skulle du väl kunna gå, då de ligga i försåt för dig därute?"

"Tyst barn, jag måste gå", upprepade han. "Jag fruktar dem ej."

"Låt mig i så fall gå med dig", bad hon, "om du skall dö, så vill jag dö tillsammans med dig."

"Du talar oförnuftigt, kära Chloris", svarade han innerligt. "Gå du i stället till sängs och försök att sofva. Jag är själf herre öfver mitt öde."

Hon sprang fram till honom, slog sina armar om hans hals och upprepade om och om igen, att hon älskade honom, samt besvor honom att ej dö ifrån henne. Warburton återgäldade hennes smekningar och lyssnade tålmodigt till hennes ord, men hans tankar voro nu åter upptagna på helt annat håll. Slutligen sköt han henne sakta ifrån sig och gick mot dörren.

"Sof godt, barn", sade han i det han öppnade dörren och försvann i mörkret.

Med klappande hjärta lyssnade Chloris till hans steg, och sedan hon hört, att han obehindradt passerat ut i det fria, sprang hon fram till fönstret för att om möjligt uppfånga ännu en skymt af honom. Då han från terrassen nedstigit på den gräsbevuxna planen, vände han sig om och kastade en blick upp till hennes fönster.

Det kolsvarta mörkret, som var så hindersamt för hans fiender, var däremot det bästa skydd för honom själf, då han letade sig väg tvärs öfver Lynsea. Han var fast besluten att med det snaraste lämna ön, och som det ej gärna kunde låta sig göra på annat sätt, tänkte han att helt enkelt simma öfver till fastlandet. Frågan härvidlag var endast, hvilken kosa han borde taga; öfver kanalen, som på sitt smalaste ställe var ungefär tre kvarts kilometer, eller direkt till byn, hvarifrån han på morgonen anträdt sin färd till ön. Sjövägen dit var emellertid mer än dubbelt så lång som tvärs öfver kanalen. Efter en stunds öfverläggning hade han gjort sitt val och utbrast för sig själf:

"Ja, öfver kanalen kommer det att bli."

Tankarne återvände därefter till Chloris. Hade han måhända uppfattat hennes karaktär och handlingssätt från orätt synpunkt? Var hon när allt komme omkring en renhjärtad, sanningskär flicka, mäktig af stora uppoffringar men på samma gång lidelsefull och äfventyrslysten? Under det han funderade öfver dessa spörsmål, hade han hunnit fram till sjöstranden. Hans hjärta klappade fortare än vanligt, och han kände sig ömsom feberhet och iskall under inflytandet af sina växlande känslor. Hade han månne bringat fördärf öfver en stackars värnlös flicka, som var helt och hållet beroende af sina släktingar?

"Men jag skall vid Gud förtjäna det jag fått löfte om", sade han för sig själf. "Och ändå", tillade han tvekande, "kan jag ej riktigt tro det; jag kan ej vara säker på det. Hon är alltför lik en ondskefull tjuserska; det ligger i släkten."

Himlen var molnbetäckt; ej en enda stjärna lyste i den mörka natten. Alldeles framför fötterna på honom syntes vattnet gråsvart, men på blott några meters afstånd öfvergick denna färgton i enbart svart. Han såg och hörde dock endast till hälften, ty hans tankar kretsade allt fortfarande omkring den fråga, som han

ännu förgäfves sökte svaret på: frågan om, huruvida Chloris var af samma sinnelag som Nick och fadern eller ej. Slutligen skakade han af sig de stridiga tankarne, tog ett par steg framåt och störtade sig i vågorna.

Chloris stirrade ut i den stjärnlösa natten.

"Detta var sannerligen det bästa jag kunde göra", tänkte han, i det han med armarne tog ett kraftigt simtag. "Detta är en fiende, som jag kan kämpa emot; det är åtminstone inte en kvinna."

Detta var tredje gången han sett sig nödsakad att kämpa mot dessa böljor, och den tanken uppstod nu i hans hjärna, att hans öde måste på något outrannsakligt sätt vara förknippadt med de vågor, som sköljde denna vilda kust. Den tredje gången skulle ju enligt de vidskepliges tro innebära ett förebud om, huru följande försök mände utfalla. Han visste ej, hvarthän han styrde kosan, antingen det verkligen var i riktning mot fastlandet eller mot öppna hafvet. Då han kommit utom tidvattnets område började han fundera öfver, hur länge han skulle kunna hålla sig öfver vattnet. Han försökte visserli-

gen hushålla med sina krafter, men han insåg dock, att de efter en längre eller kortare stund skulle vara uttömda.

Det fruktade ögonblicket kom långt förrän han anat. Saltvattnet trängde in i munnen på honom, och det var som hade en osynlig hand fattat tag i hans fötter för att draga ned honom i djupet. Han slungades som en båll fram och tillbaka af vågorna, och underliga toner klingade och ringde i hans öron. Han kände, att denna kamp ej länge kunde fortfara. Hans själsförmögenheter voro dock ej förlamade, utan tvärtom; alla hans inre sinnen arbetade lifligare än någonsin. I den mån hans fysiska krafter allt mera aftogo, tycktes hela hans lif koncentrera sig i hjärnan. Hans förflutna lefnad upprullade sig för honom, och han måste med eller mot sin vilja sitta till doms öfver sig själf. Till och med de mest dolda skrymslena i hans själ framstodo i klar belysning för hans inre syn. Den vanligen så själfgode Warburton kände sig nästan förvånad; var det verkligen möjligt, att hans samvetes debet och kredit gick så illa ihop?

Såsom arfvinge till ett mycket förnämt namn och i besittning af en tämligen stor förmögenhet, hade han tillbragt sin ungdom på samma sätt som andra unge män af hans samhällsklass på denna tid plägade göra. Han hade aldrig förut trott, att han hade så mycket att blygas öfver, så mycket att godtgöra. Men sedan det brokiga tåget af hans förflutna lifs skiftande bilder passerat förbi och försvunnit, uppdök i stället ett kvinnoansikte, hvilket likasom nere ifrån de mörka djupen under honom betraktade honom med sina djupa, gråa, flammande ögon. Om han blickade upp mot skyn såg han dem äfven där; hvart han än vände sig, ja till och med om han slöt ögonen, kunde han ej undfly dem. Han uppgaf i sin ångest höga nödrop. Så småningom blefvo hans förnimmelser otydligare; han tyckte, att hon höjt sig upp ur sjön och lutade sig öfver honom, och från hennes milda ögon utstrålade ett underbart ljus. Var detta af samma slag som den eld, hvilken han sett i hennes faders och broders ögon? Nej. Nej, han kände igen det nu; det var något, som han aldrig sett i sina kalla, lugna landsmäns ansikten, men han visste dock hvad det betydde... Han lade sitt hufvud på det våta, bronsfärgade håret, som böljade öfver hennes barm, och hennes kalla, hvita fingrar smekte hans panna. Alla ljuden omkring honom flöto samman till ett aflägset mummel; vinden och vågorna kastade honom hit och dit, tills han plötsligt kände hur han slog emot någonting och hans fötter nådde botten, under det han vaggades upp och ned, allt eftersom den bädd af vass, på hvilken han blifvit uppkastad, höjdes och sänktes af vågsvallet.

Trettonde Kapitlet.

I ruingrottan.

Det dröjde en stund, innan han hunnit återhämta sig så pass, att han kunde göra ställningen klar för sig. Floden hade kastat honom in i en liten lugn med säf och vattenväxter fylld vik, hvilken under ebbtiden var nästan torr. Han reste sig med möda och började sakta gå framåt i den riktning han förmodade Marlock låg.

Då han vid middagstiden vaknade på "De Tre Fjädrarne" var det första som mötte hans blickar en tulljakt, som ankrat vid stranden. Just då Warburton kom ned till sjön, höll en af jaktens befäl på att gå i land från en julle. Han betraktade den nykomne helt likgiltigt, men blef ganska förvånad, då han plötsligt fick höra sitt eget namn uttalas.

"Hvad ser jag, är det inte mr Warburton? Inte hade jag väntat att möta någon bekant på detta aflägsna ställe", sade den nykomne, en elegant klädd ung man med ett vackert, leende ansikte.

"Jag känner igen ert ansikte, men sannerligen har jag inte glömt ert namn", sade Warburton bugande.

"Gellibrand, sir", upplyste den unge officern artigt. "Jag har råkat er hos sir

Bennet Groves, både er och er onkel lord Crayle."

"Det har ni sannerligen rätt i", bekräftade Warburton med en ny bugning, "men jag visste ej, att ni tjänstgjorde på Osprey."

"Jag är befälhafvare", sade han. "Kapten Postgate har blifvit befordrad, under det jag får ruttna här i öknen."

"Vill ni göra mig den äran att äta middag med mig, mr Gellibrand?" sporde Warburton. "Jag bor på ett värdshus med ett gement kök men ett utmärkt brännvin. På det sättet skulle ni åtminstone komma att lägga beslag på smuggelgods, om ni annars ej råkar på något."

Gellibrand smålog en smula otåligt och antog inbjudningen, hvarpå han omtalade, att han ämnade besöka sir Stefan Carmichael, hvilken, enligt hvad han hört sägas, var den ende herremannen i trakten. Gellibrand hade äfvenledes reda på, att sir Stefan hade en vacker dotter.

"Om de säga att hon är vacker", sade Warburton sakta, "så säga de snarare för litet än för mycket."

"Jaså, ni har sett henne!" utropade Gellibrand med en sidoblick på Warburton. "Ni har fint väderkorn liksom er onkel, lord Crayle. Men jag skall begagna mig af sir Stefans inbjudan, och då skall äfven jag få se den sköna."

"Har ni erhållit inbjudan dit?" frågade Warburton nyfiket.

"Ja, jag fick den för två dagar sedan. Han hade hört, att jag befann mig i farvattnet, och ville visa mig en artighet. Det skall vara en mycket fin karl, och jag har hört, att det endast är hans ålderdomsskröplighet som hindrar honom från att vara vid hofvet."

Warburton stack sin arm under löjtnant Gellibrands och sade skämtsamt:

"Men innan ni besöker någon annan, måste ni vara min gäst. Jag skall sannerligen bjuda er på bättre drickesvaror än någon, som betalar sin lagliga tull. Dessutom är sir Georg Everett, som ni väl hört talas om, här och har i sin vård en utomordentligt vacker ung flicka."

"Miss Holt, hon som rymde sin väg", ifyllde Gellibrand. "Men jag har ingen smak för sådana lätta fjärilar. Låt dem, som stulit dem, gärna få behålla dem också."

"Hon är en oskuld", invände Warburton. "Ni borde se henne, innan ni dömer henne. Säkerligen skall hon förvrida hufvudet på er, likasom hon gjorde med stackars Shirley."

"Ånej, snarare kommer jag att förvrida hufvudet på henne", envisades Gellibrand. "Jag har en glänsande uniform, och flickor tycka om dylikt. — Jag är i edra händer, sir."

Warburton förde honom till värdshuset. Två glas och en flaska vin framsattes på ett bord i trädgården af den lismande värdshusvärden. Warburton tog af sig hatten och lät den friska luften bada sitt hufvud och drack därpå sin gäst till.

"Eftersom vi nu hafva er här, mr Gellibrand", sade han, "så skola vi företaga en vidräkning med grannarne. Det har allt gått ganska vildt till här, skall jag säga er."

"Däri har ni utan tvifvel rätt, mr Warburton", medgaf löjtnanten, i det han smuttade på sitt glas. "Postgate var bekväm af sig och älskade flaskan; härmed vill jag ej hafva sagt, att jag själf ratar ett godt glas, men jag känner mina plikter, och jag skall nog veta att tvinga fram smugglarne ur deras hål."

"Då kommer jag aldrig mer att få dricka sådant här vin", klagade Warburton skämtsamt.

"Ah, det hade jag alldeles glömt", utlät sig den lille löjtnanten. "Jag undrar, hvarifrån det här vinet härstammar — gammalt fint vin, utsökt fint. Men jag skulle dock ej hafva smakat det, om jag kommit att tänka därpå."

(Forts.)

VISINGSÖ,

dess naturhistoria och minnen.

Af **J. Karling.**

IV.

(4) **Ströftåg på Visingsö** (forts.).

Framför oss ligga nu Braheskolan, Kumlaby kyrka och de båda prästgårdarne.

Denna kyrka anses hafva blifvit byggd på 1100-talet, hvadan den sålunda måste räknas till våra allra äldsta. Att hon är så väl bibehållen beror på den lyckliga omständigheten, att hon ganska snart efter det hon upphörde begagnas vid gudstjänst blef använd till inhysande af gymnasiet och af detta skäl måste underhållas. Men med gymnasiets upphörande inträdde en tid, då kyrkans bestånd var allvarligt hotadt, så att, när dåvarande komministern C. G. Mozart kom till ön, han fann kyrkan delvis utan tak. Han lyckades efter långa öfverläggningar förmå församlingen att reparera kyrkan och därefter hålla den i stånd. — Man bör känna tacksamhet mot en person, som på detta sätt undan förstörelsen räddat ett så värdefullt minne från dessa aflägsna tider.

Då vi nu inträda genom den enda dörr, som finnes kvar, och beträda det af tegel lagda golfvet, finna vi kyrkan visserligen tom på allt innanrede, men i den dunkla dagern synas här och där på väggarna och i takhvalfven spår efter målningar i två olika lager af kalkrappningen.

De understa äro utförda på torr kalkgrund, äldre, stela, liflösa framställningar, som äro egna för den romanska kons-

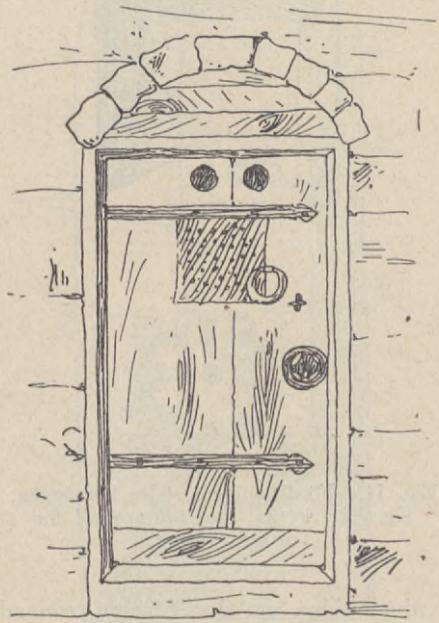

Fig. 13. Sakristidörren i Kumlaby kyrka.

ten. Dessa blefvo en gång öfverstrukna med kalk, hvarpå målades i bjärta färger, blått och rödt, blomsterslingor, bladprydnader m. m.; slutligen blefvo äfven dessa öfverkalkade, som så ofta skedde i våra kyrkor, då bildstormarena foro så omildt fram i början af reformationstiden.

Under de senare åren har kalklagret öfver dessa gamla medeltidsmålningar till större delen borttagits, hvarigenom kyrkans forna färgprakt allt mera kommit i dagen. De i koret äro bäst bevarade.

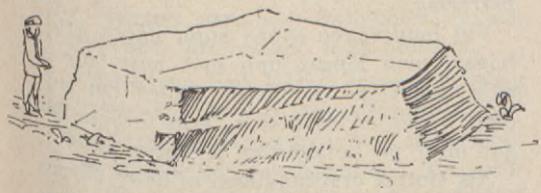

Fig. 12. "Loa sten" (se sid. 179).

I korhvalfvets fält befinna sig fyra medaljonger föreställande evangelisterna. Ofvan sakristidörren är en målning föreställande ett landskap inom en cirkel, därofvan ett af korsgloria omgifvet hufvud; till vänster om dörren "Moses propheta" prydd med horn och till höger Petrus med nyckeln. På hvalfbågen mot skeppet synas de tio jungfrur, fem på

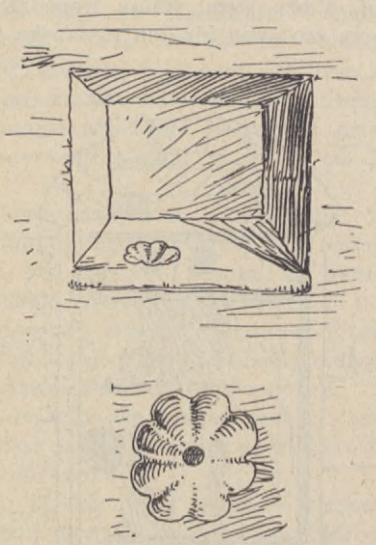

Fig. 14. Fördjupning i södra korväggen, Kumlaby kyrka, med afloppsskål för invigdt vatten.

hvardera sidan om den öfverst tronande brudgummen.

Dörren till sakristian består af två tjocka ekplankor, och på midten af dörren är ett fyrkantigt hål täckt med en af små hål genomborrad järnplåt, samt öfver denna tvänne runda större borrhål i dörren. Denna anordning har varit en ersättning för biktstolen, på så sätt att patern stående inom sakristian afhörde bikten genom järngallret och sedermera genom något af de ofvanför varande hålen meddelade aflösningen.

På samma eller norra korväggen finnas två fördjupningar i muren, inuti bekläda med ekplank, och tydliga spår gifva vid handen, att de varit försedda med dörrar, och hafva tjänat till förvaringsrum för de heliga kärlen.

På södra sidan finnes en annan fördjupning med botten af små stenhällar, af hvilka en, något större än de andra, är försedd med en uthuggen, fint arbetad, stjärnformigt nedsänkt skål, i hvars medelpunkt befinner sig ett hål, som går tvärs igenom stenen. I denna skål tömdes det vatten, som användts vid tvagning, särskildt af de heliga kärlen, och hvilket såsom invigdt ansågs vara för heligt att bortkastas på någon oren plats, utan fick på detta sätt genom hålet i botten af skålen rinna ner i kyrkans egna grundvalar; hålet borde alltid finnas på södra sidan af altaret.

Ännu hafva vi en öppning på korets östra halfcirkelformiga vägg, nämligen ett litet fönster 60 centimeter högt och 17 cm bredt med djup nisch i rundbåge, samt undre fönsterplattan bestående af sju trappformigt lagda stenar. (Fig. 15.) Att fönstret åt öster och de sju trappstegen hafva en symbolisk betydelse är tydligt.

De som hafva lust att stiga upp för de obekväma trapporna till tornets altan, få lön för mödan genom den vackra, vidsträckta utsikten.

Däruppifrån ser man också i närheten två stora stenblock, "som jättarne kastat från Omberg för att krossa kyrkan", men som vanligt träffade de henne ej. Den ena af dessa rullstenar skola vi gå att se på, men innan dess vill jag erinra om de minnesmärken, som återstå norrut, enär vi denna gång icke hafva för afsikt att fortsätta färden längre åt detta håll.

Ej långt härifrån vid Aflösa båthus finnes en större stensättning, en s. k. domarering.

Vid landsvägen synas ännu några ättehögar, men längst upp mot norr, ute i sjön, omkring 300 meter väster om udden, ligger en stor sten, som fordom legat midt på borggården å Borga slott.

Att slottet ursprungligen ej hetat Borga utan varit en befästad borg, hvars namn

fallit i glömska, är tämligen säkert. Om detta finnes följande sägen:

"Det var en gång ett mycket stort och mäktigt rike, uti ett fruktbart land, hvilket beboddes af många människor. Midt uti det riket, midt uti det landet, fanns ett befästadt slott, som hette Borga. Uti det slottet bodde konungen öfver hela det riket. Midt på borggården låg en mycket stor sten. Och den stenen är det, som nu ligger där ute i sjön vid nordvästra udden af Visingsö. Det var här, som den konungen bodde, hvilken kallade Gilbertil att gräfva uti ön, hvilket Kettil Runske på anmodan af konungen på Näs hindrade. Men sjön har uppslukat Borga slott för många Herrans år sedan."

Således talar äfven sägnen om Borga slott för, att nuvarande Vätterns botten en gång varit fastland och att nuvarande Visingsö varit ett uråldrigt konungasäte.

Borga torde äfven hafva varit residens för konungarne öfver ett mäktigt rike, som i första hand omfattade den där fruktbara dalen med höjden midt uti, på hvilken var ett slott, hvari bodde konungarne Vise och Vätte, från hvilka såväl ön som sjön skola hafva fått namn.

Om vi nu med ledning af de utgräfningar, som sjön gjort under t. ex. 25 år, skulle söka beräkna för huru lång tid sedan denna sten, som låg midt på borggården, drogs ner i sjön, så komma vi till årtalet 800, eller ungefär samtidigt med kristna lärans första predikande i Sverige af Ansgarius, hvadan Borga slott torde hafva varit i sin blomstringsperiod för omkring minst 2,000 år tillbaka eller samtidigt med Roms anläggning af Romulus och Remus.

Efter denna återblick gå vi tillbaka och vidare framåt i tiden, lämnande bakom oss en tidrymd af 200 år, under hvilken tid Visingsö nära nog försvinner ur historien eller åtminstone föga omtalas.

Vid konung Erik XIV:s lysande kröning i Upsala den 29 juni 1561 infördes grefve- och friherrevärdigheterna med dem åtföljande grefskaper och baronier. Tre grefvar och nio friherrar utnämdes. Bland dessa tre första grefvar i Sverige var ock riksdrotset Peder Joakimson Brahe, hvilken till grefskap fick Visingsö; — och därmed börjas en ny storhetstid i öns historia.

Låtom oss gå ut på prästgårdens gärde och se, hvad den stora stenen har att för-

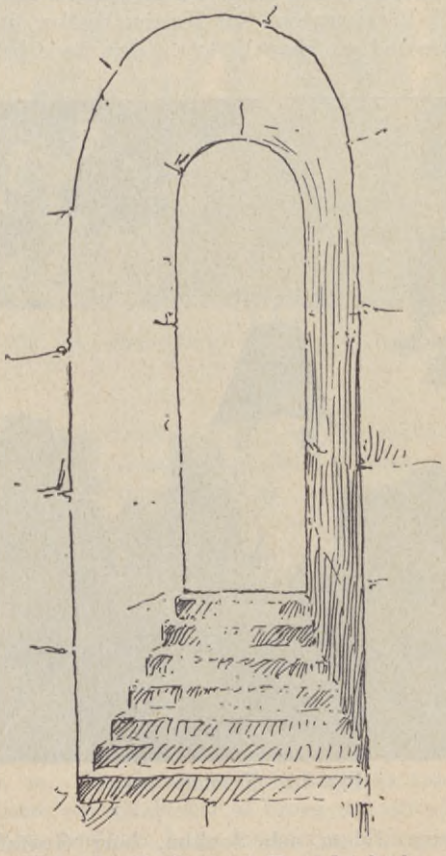

Fig. 15. Korfönster i Kumlaby kyrka.

tälja, och må vi taga den långa på latin affattade inskriptionen såsom inledning till berättelsen om denna nya glansperiod under grefvarne Brahes välde.

Stenen är nära kubisk med 3 meters sidor, och lyder inskriften i öfversättning sålunda:

"Per Brahe d. ä., förste grefve till Visingsborg, Sveriges Rikes Drots, hade till gemål fru Beata Stenbock, syster till kon. Gustaf I:s drottning Catharina, regerade

lyckligen grefskapet 29 år, född 1520, död 1590, en vördnadsvärd åldring. Honom efterträdde sonen herr Erik Brahe, grefve till Visingsborg, Sveriges Rikes Råd, han hade till gemål härtiginnan Elisabet af Braunschweig, regerade 11 år. Brodern herr grefve Magnus Brahe, S:s R:s Drots, hade två hustrur: grefvinnan Birg. till Raseborg och fru Helena Bjelke, han förestod grefskapet 30 år. Han hade brö-

Fig. 16. Kumlaby kyrka.

derna Johan och Joakim, herr Gustaf, fältmarskalk, och herr Abraham Brahe, S:s R:s Råd, som hade till hustru Elsa Gyllenstjerna. Han hade sonen herr Per Brahe d. y., S:s R:s Drots och generalguvernör öfver Storhärtigdömet Finland, som tillträdde grefskapet 1633 och med Guds hjälp förvaltar han grefskapet lyckligt sedan 20 år. Hans gemål var fru C. G. Stenbock, from moder och välgörarinna, som afsomnade år 1650. Johan Verner tecknare 1653."

Då vi nu äro färdiga att anträda återresan till hamnen, hafva vi att välja mellan två vägar, antingen öfver Vrixlösa genom kronoparken, där vi kunna få se ännu några gamla minnesmärken, eller ock landsvägen. Vi välja den senare och resa förbi området för det numera nedlagda fasaneriet och de två stora ekarne till vänster om vägen, just som vi komma till grinden öfver vägen. Dessa ekar hafva sin historia, men den tillhör en senare tid, hvarför jag ej vill gå händelserna i förväg genom att berätta den nu. Vi fortsätta till nya kyrkan och taga dess sevärdheter i betraktande.

Sedan grefvarne af Visingsborg valt ön till säte för grefskapets förvaltning, blef det en naturlig följd, att den nära slottet liggande gamla Ströja kyrka ansågs alltför obetydlig, hvarför grefve Magnus Brahe påbörjade uppförandet af en ny kyrka, som upplåts till gudstjänst 1636. Kyrkan är till det yttre ytterst enkel, men portalen är ett vackert arbete i barockstil med listverk hvilande på smärta kolonner, samt prydes öfverst af Braheska och Stenbockska vapnen under greflig krona samt däröfver årtalet 1653, allt i halfupphöjdt arbete af Ombergs kalksten.

Då man inträder i detta tämpel, öfverraskas man vid åsynen af de höga åttkantiga pelarna, de luftiga hvalfven med sina målningar samt mängden af taflor, statyer och konstverk af alla slag och ämnen, som fylla kyrkan och låta henne i viss mån få karaktären af ett rikt museum.

Att här söka göra en beskrifning öfver alla dessa hopade skatter, skulle bli alltför vidlyftigt, men ett omnämnande af ett och annat kan jag ej underlåta.

Koret är genom gallerverk och två portar afdeladt från den öfriga delen af kyrkan. Detta mer än manshöga gallerverk är prydt med de härligaste skulpturarbeten, utförda i valnöt och i renässansstil. De grefliga bänkarne, som stå inom skranket, liksom predikstolen äro konstverk af stort värde i skulptur och intarsiaarbete. Utom den rikt ornerade altartaflan prydes altaret af ett krucifix af elfenben,

hvilket är ett framstående konstverk. Största delen af alla dessa konstverk äro hemförda som krigsbyte från Tyskland.

Ljuskronan i koret är af silfver och består af en glob, på hvilken armar med ljuspipor sitta; från globen uppstiga fyra gyllene kedjor, ofvantill sammanhållna af en förgylld krona af silfver, och midt emellan dessa uppstiger från globen en två meter lång tand af Monodon monoceros (narhvalen).

På hvar och en af de åtta pelarne som uppbära takhvalfven, sitta i en krans upptill, fyra på hvarje, taflor af försilfrad mässing i drifvet arbete föreställande Gamla testamentets profeter.

På södra sidan om koret är det Braheska grafhvalfvet, till hvilket några trappsteg inom en låg dörr leda ned. Framsidan af detta utgöres af fint arbetad kalksten och prydes öfverst med statyer af marmor i kroppsstorlek af grefve Per Brahe d. y. och hans första gemål.

Vi draga oss nu nedåt kyrkan till sakristian och gå in genom den tunga dörren med sina många och egendomliga järnbeslag. Ett af dessa är försedt med runor. Dörren med hela sin ornering torde förskrifva sig från 1100-talet och har troligen tillhört Ströja kyrka. Strax innanför dörren hänger en gammal intressant tafla (målning) föreställande S:t Brigitta sittande klädd som nunna med sju mun-

Fig. 17. Brahe-stenen i prästgårdens gärde.

kar till höger och sex nunnor till vänster; åt hvardera sidan räcker hon en bok, i skyn synas treenigheten och jungfru Maria, under läses: "Ordo Beatissima Matris Brigitta de Regno Sveciæ". Af samma hälgon förvaras där också en bild i full kroppsstorlek; ett synnerligen vac-

Fig. 18. Braheska grafhvalfvet i Visingsö nya kyrka.

kert skulpturarbete. I en stor ekkista finnes dessutom en hel skatt af pretiosa, hvaraf vi kunna uppräkna: två höga ljusstakar af silfver, kalk med paten och oblataskar, en annan kalk af kokosnöt med silfverinfattning, Ebba Brahes brudkrona besatt med pärlor och ädla stenar och en tillhörande förgylld krans, lifbälten med kedjor och knappar, hals- och armband, bestående af slipade Vätterstenar infattade i silfver, smycken och spännen med stenar, en guldspets, ett kors m. m. Bland minnen från katolska tiden finnes ett rökelsekar af brons och ett särdeles kostbart hälgedomsskrin af koppar med figurer och rika prydnader i gropemalj, utan tvifvel förskrifvande sig från de stora verkstäderna i Rhentrakten för dylika arbeten på 11- eller 1200-talet.

Vi lämna nu kyrkan, men vid utgången kunna vi ej undgå att observera de grofhuggna beläten föreställande apostlarne, som stå vid väggen under läktaren. Antingen dessa bilder äro hämtade från Kumlaby kyrka eller blifvit hemförda som krigsbyte från Pommern, så äro de säkerligen mycket gamla. De hafva förut

stått mellan fönstren i kyrkan, men Esaias Tegnér befallde vid en biskopsvisitation på 1830-talet, att de skulle flyttas ur församlingens åsyn.

Midt för kyrkan ligger den nyanlagda begrafningsplatsen, i hvars sydvästra hörn står den 1684 byggda klockstapeln. Af de tre i denna upphängda klockorna har den största Brahevapnet på ena sidan med underskrift: "Psalm 113. Från solennes upgång alt in te nedergången vare Herrans nampn lofvadt. När jagh ropar öfver bärgh, vatn och jord, kommer til kiyrkan och hörer Herrans ordh". Upp ikring kanten läses:

"Gudz nampn till äro hafwer den Högborne Grefwe och Herre: Per Brahe Gref. till Wijsingsborgh Friherre till Caiana Herre till Rydboholm, Lindholm, Brahelinna och Bogsund S:R:Råd och Drotzet sampt lagman öfver Westermanland bärgslagen och Dalarna låtit denna klocka givta på Wisingzborgh den 5 Juli anno 1672."

På de två öfriga klockorna är inskriptionen af mindre intresse. (Forts.)

President Lincoln och soldatgossen.

Under det stora nordamerikanska inbördeskriget 1863, slafkriget mellan nord- och sydstaterna, gjorde presidenten Lincoln en dag i maj besök på ett af militärsjukhusen. Sedan han gått omkring en stund och vänligt samspråkat med de sårade, kom han slutligen till en bädd, där en sextonårig gosse från Vermont låg. Den unge soldaten var dödligt sårad.

Presidenten tog gossens tunna hvita hand mellan sina båda och sade hjärtligt:

"Min käre gosse, är det någonting som jag kan göra för dig?"

Den lille krigaren kastade en blick på presidentens vänliga ansikte och frågade:

"Skulle ni vilja skrifva till min moder åt mig?"

"Det vill jag visst", ljöd presidentens svar.

Han begärde genast bläck, pänna och papper, hvarpå han satte sig ned vid sidan af bädden och skref efter gossens diktamen. Det var ett långt bref; men presidenten visade intet spår af otålighet däröfver. När det äntligen var slut, reste han sig och sade till gossen:

"När jag går tillbaka till mitt ämbetsrum, skall jag lägga det på posten. Är det ingenting annat du önskar, som jag kan hjälpa dig med?"

Gossen såg bedjande på presidenten och utbrast:

"Skulle ni inte vilja stanna hos mig? Jag skulle önska att få hålla i er hand."

Den människovänlige mannen förstod genast hvad gossen menade. En döendes bön skulle han ej kunnat vägra, hvarför han genast satte sig vid sängen och fattade soldatgossens hand.

Under två långa timmar satt han så vid gossens dödsläger, och först då döden befriat gossen från hans plågor, reste sig presidenten och sammanknäppte de kallnande händerna öfver den dödes bröst. Därpå lämnade han med tårade ögon sjukhuset.

ÖRNHJÄRTAT

AF HAMLIN GARLAND.

ÖFVERSÄTTNING FRÅN ENGELSKAN FÖR SOL.

(5)

Sammandrag af de föregående kapitlen.

Harold Excell är ende son till kyrkoherden i Första kyrkan i Rock River, John Excell. Han är djärf, energisk och tilltagsen, har ett häftigt lynne, är god ryttare och skicklig skytt. Hans förtrogne vän är Jack Burns, med hvilken han ifrigt samtalar om den fjärran Västern, om vilddjur, indianer och äfventyr. Han är förälskad i Dot Burland, men vid sjutton års ålder kommer han underfund med, att den adertonåriga flickan endast lekt med honom, hvarpå han vredgad vänder henne ryggen. Dot rymmer sedan med bankbokhållaren Sam Willard, och då Clint Slocum, en större och starkare yngling än Harold, hånar denne därför, råka de i slagsmål. Harold drar knif och sårar Clint samt dömes därför till sex månaders fängelse. Under fängelsetiden blir han förälskad i Mary Yardwell, en ung, allvarlig flicka, som sjungit för fångarne. Hon besvarar hans böjelse, men då Harold återfår friheten, är hon hemrest till sina föräldrar. Harold reser utan att få taga afsked af Mary till Roseville, där han sluter sig till Daniel Pratt, som med familj är på väg till sin broder Jake i den fjärran Västern. Harold kallar sig nu Mose Hardluck. Under vägen förälskar sig Daniels flicka Jennie i Mose. Omsider anlända de till målet vid Cannon Ball-floden och mottagas af Jake och hans hustru. Jake upplyser dem om, att fiendskap råder emellan å ena sidan de store boskapsägarne, som orättmätigt vilja förfoga öfver allt statens land, samt å andra sidan nybyggarne, som komma från öster, och fårägarne, som komma från väster, af hvilka nybyggarne ha laglig rätt till vissa andelar af landet, under det fårägarne anse sig ha samma rätt som boskapsägarne att förfoga öfver ännu oupptaget land. — Med hjälp af de öfrige nybyggarne, hvilkas anförare är Jennison, bygger Daniel Pratt en stuga på Rosebud Flat bredvid Jakes farm. Nu anländer en mexikansk fårägare Delmar med 5,000 får till trakten, och boskapsägarne möta honom för att underhandla.

Tionde Kapitlet (fortsättning).

"God afton, gentlemen!" ropade han vänskapligt mot dem.

Det var en högrest, mager man med långt skägg. Han bar en vanlig bredskyggig hatt, grå blusskjorta och vida grå byxor. I bältet hängde två präktiga revolvrar. Om han icke haft dessa vapen, skulle man kunnat taga honom för en prästman, som var ute på en sommartur.

Kommittéens ledamöter stego af sina hästar, bundo dem vid buskarne och närmade sig mexikanen.

Elfte Kapitlet.

Underhandlingen.

Williams i Circle Bar var den, som förde ordet.

"Vi ha kommit hit", sade han, "för att göra en framställning, som möjligen kan leda till en fredlig öfverenskommelse. Vi äro fredligt sinnade, men vilja gärna framställa vår sida af saken. Det område, på hvilket ni nu drifvit in edra får, är allaredan öfverfullt af boskap och hästar, och vi komma att bli lidande, ty ni vet mycket väl, att boskap inte vill beta, där får gått fram. Er hjord kommer sannolikt att följas af andra, och vi kunna inte bära det. Vi ha kommit för att be er hålla ifrån vårt område. Vi ha haft alltför stora kostnader med att bygga uthus och hägnader, och det skulle ruinera oss att få en mängd får in öfver oss."

Härtill svarade fårägaren lugnt:

"Gentlemen, allt hvad ni nu ha sagt är sant, men det intresserar mig icke. Detta land tillhör mig lika mycket som er. Enligt lagen kunna vi endast hvardera besitta ett område så stort som faller på en nybyggares lott. En sådan lott är hvad ni ha rätt till, och den rätten skall jag respektera, men inte mera. Jag kommer att drifva mina får öfverallt på sådana områden, som icke faktiskt äro upp-

tagna af edra betande boskapshjordar. Hvarken ni eller jag ha så lång tid på oss till att beta våra hjordar på dessa områden, ty de små nybyggarne börja komma hit österifrån och taga landet i laglig besittning. Men till dess de kommit ämnar jag hafva min andel lika väl som ni af statens betesmarker."

Sammanträdet började nu blifva stormigt. Williams från Circle Bar rådde till lugn och eftergifter. Andra ville börja kriget med ens.

"Om denne mexikan söker gräl", utropade en, "så kan han lätt finna det!"

Fårägaren genmälte med bister uppsyn:

"I mitt hemland har jag namn om mig att kunna taga vara på mig själf."

Med dessa ord drog han upp en revolver och lade den öfver sin böjda vänstra arm.

"Jag har två sådana här", fortfor han, "och i ett gräl med mig brukar vanligen någon taga skada."

Det låg beslutsamhet i främlingens ord och uppsyn, och boskapsägarne läto verkligen öfvertala sig till lugnare åtgärder. De drogo sig tillbaka för att öfverlägga, och Jake Pratt sade till mexikanen:

"Främling, vi stå på er sida i den här striden. Vi äro nybyggare vid Cannon Ball-flodens mynning. Mitt namn är Pratt."

Fårägaren smålog vänligt.

"Mycket glad att få lära känna er, mr Pratt. Mitt namn är Delmar."

"Detta är min broder Daniel", återtog Jake, "och detta är hans boskapsherde."

När Mose tog fårägarens lilla fasta hand och såg in i hans ansikte, tyckte han genast om honom, och äfven Delmar fann sig tilltalad af den unge mannens öppna, hurtiga väsen.

"Eder strid är min, gentlemen", sade Delmar. "Dessa boskapsägare ställa sig i vägen för nybyggarne för att främja sina egna själfviska intressen."

Williams återkom nu och började tala, men med ansträngning och utan att se på Delmar.

"Vi vilja inte ha något bråk", sade han, "och fördenskull vill jag göra er ett förslag. Ni tar norra sidan af Cannon Ball ofvanför stora vägen, och vi hålla oss på södra sidan och disponera allt gräset upp till vägen. På så sätt får ni ett tillräckligt stort område för er hjord, och strid förebygges. Vi ha haft tillräckligt med strid, och jag för min del är trött därpå."

Mexikanen svarade härpå:

"Det där låter bra. Jag skall rida bort och se på området. Om det kan föda mina får, så skall jag hålla dem på det. Jag gör också anspråk på att vara en resonabel karl, och äfven jag har haft tillräckligt med strid i mina dar. Och nu är jag lika angelägen som trots någon att lefva i fred med mina medmänniskor, jag, som har en familj att sörja för, men jag låter därför inte behandla mig precis hur som hälst."

Därpå skakade han hand med Williams och flere andra af de äldre männen.

Sedan de fleste boskapsägarne ridit bort, sade Jake Pratt:

"Välan, mr Delmar, nu skulle vi vara glada att få se er på en titt hemma hos oss vid mynningen af Cannon Ball."

Med dessa ord räckte han handen åt Delmar, som hjärtligt skakade den.

Då mexikanen tog farväl, såg han skarpt på Mose och sade:

"Unge man, ni är ett godt stycke väg från hemmet och er mamma."

Mose rodnade, såsom det anstod en yngling, och genmälte:

"Ja, jag kamperar i min hatt nu för tiden."

Fårägaren smålog.

"Så gör jag", sade han, "men jag har lämnat hustru och två döttrar i Santy Fay. Kom och hälsa på mig. Stöt på mig, gentlemen, om ni vid något tillfälle skulle behöfva mig. Jag skall se till, att mina får inte vålla er något obehag."

"Rätt så", genmälte Jake Pratt, "och stöt ni på oss, om ni skulle behöfva oss."

"Ni gossar ha högsta trumfet på er hand", återtog Delmar; "nybyggaren kommer med tiden säkert att utträngа fåräga-

ren. Jag har förstånd nog att inse det. Man kan inte hindra händelsernas gång. Unge man, ni tillhör den vinnande sidan", fortfor han, vänd mot Mose, "men den sidan är impopulär ännu så länge."

TOLFTE KAPITLET.

Mose lämnar Pratts.

Detta var spännande händelser för en yngling på aderton år, hvilkens hjärta klappade fortare vid åsynen af ett vapen i händerna på en modig och beslutsam karl. Han fördubblade sina skjutöfningar, och genom Daniels prat och i synnerhet Jennies skryt med honom blef snart hans skicklighet i revolverskjutning bekant för den mexikanske fårägaren Delmar. Denne inbjöd honom fördenskull till en täflingsskjutning, i det han sade:

"Jag har själf brukat roa mig med att skjuta en smula."

Från denna vänskapliga täflan i revolverskjutning återkom Mose mycket förödmjukad. Den gamle fårägaren hade formligen bländat honom med sin otroliga skjutskicklighet. Han sköt lika bra med vänster som med höger hand. Han kunde gå mot ett träd, plötsligt vända sig om och afskjuta båda revolvrarne öfver sina axlar, så att de bägge kulorna stannade i trädet inom en tum från hvarandra.

"Så där skjuter man", anmärkte han, "då någon söker smyga sig på en bakifrån. Jag har aldrig behöft använda det sättet mer än en enda gång, men det räddade mitt lif."

Delmar kunde lossa två skott, innan Mose ens hann få sin revolver ur bältet.

"Ett skjutvapen", förklarade han, "är af ingen nytta, unge man, om ni inte kan använda det före er fiende. Hemligheten af framgång i en strid ligger däri, att man är en half sekund före sin fiende. Det sparar också blod."

Mexikanen tycktes icke ens sikta — det var som om han skjutit ur handen snarare än från det utsträckta skjutvapnet. När han hade slutat, sade Mose:

"Jag är er mycket förbunden, mr Delmar; jag finner nu, att jag icke ens kan skjutkonstens abc. Men låt oss försöka om igen om sex månader!"

Fårägaren smålog.

"Ni har godt gry i er, Mose", sade han. "Om ni någonsin kommer illa ut, och jag är i närheten, så låt mig bara veta det, och jag skall nog hjälpa er ur det. Emellertid har jag användning för er när som hälst. Jag behöfver en karl till. Mina mexikaner äro intet sällskap för mig. Tag anställning hos mig; jag skall betala er bra, och ni får samma kost som jag själf."

Sålunda kom det sig, att Mose utan att själf veta det blef en af dessa föraktade, förlorade varelser, som kallas fårherdar. Han begick ett allvarsamt socialt missgrepp, då han slöt sig till nybyggarne, och ett ännu större, då han blef fårherde.

Emellertid hyste Mose en brinnande beundran för Delmar och tyckte mycket om honom. Bröderna Pratt intresserade honom icke längre — de hade slagit sig ned som jordbrukare och blifvit bofasta. De hade ingen annan sysselsättning att gifva honom än plöjning och gräfning, och därtill hade han föga lust. Han hade icke färdats till detta vildsköna land för att böja sin rygg öfver spaden.

En dag antog han Delmars erbjudande och red hem för att säga farväl.

Daniel befann sig i ladan. Mose omtalade för honom Delmars anbud.

"Ja, jag säger ingenting om, att ni vill ge er af, Mose", sade Pratt genast. "Jag har gjort det bästa jag kunnat, men inte kan jag ge er den lön, som Delmar kan. Men var försiktig; det kommer oroliga tider, och jag vill inte ha er dödad."

Jennies ögon fylldes af tårar, när Mose talade om för henne, att han skulle flytta. Hon såg mycket ledsen och tankfull ut, när hon bjöd Mose farväl.

"Jag hoppas du får det bättre nu, Mose", sade hon.

"Å, det tror jag just inte", svarade Mose med en ädelmodig önskan att mildra afskedets smärta för henne.

"Du kommer väl och hälsar på oss någon gång emellanåt, eller hur, Mose?"

"Ja, säkert! Det är endast trettio kilometer till lägret."

"Kom hit om söndagarne, så ska vi ha pastäj och smörbakelser att bjuda dig på", fortfor Jennie med kvinnligt förlitande på makten af god mat.

"Det är bra, Jennie!" svarade Mose leende, i det han galopperade åstad.

Friheten i hans nya ställning kom honom att känna sig lätt om hjärtat. Han betraktade sig nu som en man. Han hade bestämd lön, och Delmar behandlade honom som en jämlike. Dessutom intresserade honom den väldiga fårhjorden till en början.

Hans åligganden voro enkla. Under dagen hjälpte han till att leda hjorden till bete och vatten; under natten turade han om med de andra herdarne att skydda fåren mot vargar. Men han blef ofta störd i sin sömn, äfven då det icke var hans tur att hålla vakt. Ty det var så rädda djur, dessa får; deras fruktan öfvergick lätt till panik, då de hufvudstupa kunde rusa i fördärfvet.

Men nattvakten hade sina behag. Då solljuset slocknade på himmelen och de strålande stjärnorna framblickade ur det djupa blå öfver hans hufvud, blef världen så hemlighetsfull och majestätisk och äfven på sätt och vis hotfull. Vargarne tjöto från kullarnes krön, hvilka sköto upp på alla sidor omkring honom likt kupoler i en sofvande stad.

Mose kunde då i mörkret och tystnaden vända sitt ansikte mot den okända Västern. Där bodde de vilda djuren; där dvaldes de varelser, som icke visste något om böcker eller städer eller civilisationens slit och släp. Deras lif styrdes af vindarnes riktning, af strömmarnes lopp, af trädens höjd; där borta — strax bortom slättens yttersta rand — lågo bärgen, väntande på honom.

Då sved det i hans hjärta som i den unga örnens, hvilken från sin födelseklippa blickar bort till den fjärran dalen, dit vingarne ännu icke kunna bära honom. Vid sådana tillfällen kände ynglingen, att han ännu ej nått sina drömmars land. Det närvarande var blott en hviloplats på vägen.

Vid sådana tillfällen tänkte han också i trots af allt på Mary och Jack; de allena bundo honom ännu vid Östern, därifrån han kommit. Om han blott haft dem hos sig här, så skulle hans hjärta varit fullt tillfredsställdt.

Trettonde Kapitlet.

Krig vid Cannon Ball.

Hösten var mycket torr, och då betet blef knappt på Delmars sida af Cannon Ball, sade han till sin öfverherde, "basen" kallad:

"Drif hjorden öfver vägen, men håll den så nära gränsen du kan. Dalen, som vägen löper igenom, ger oss bete till november, tänker jag."

Om denna befallning visste Mose intet, och då han såg fåren gå öfver gränsen, begaf han sig åstad för att drifva dem tillbaka. Basen ropade:

"Hallå, Mose, låt dem gå!"

Mose gjorde som han var befalld, men såg sig nervöst omkring, väntande ett anfall från boskapsägarne. Delmar skrattade.

"Var lugn, min gosse", sade han; "de hålla sig nog i skinnet."

Ett par dagar därefter kom en liten trupp boskapsherdar ridande öfver kullen.

"Hör på!" ropade de argt till Mose. "Drif dina stinkande får tillbaka öfver gränsen, du!"

Mose ropade tillbaka:

"Jag är inte basen; gå ni och tala med honom. Och hör på, gossar, det är bäst ni ta en annan melodi, när ni hvissla i hans öra!"

"Å —", genmälte en af dem föraktfullt. "Det där är ju Pratts dränggosse!"

Därpå redo de till den äldre herden, som bara skrattade åt dem.

"Tala ni med gubben om den saken",

"Skjut inte!" utropade Williams hastigt.

sade han; "jag har befallning att beta dessa får, och jag tänker också göra det."

"Om ni inte tar edra får tillbaka på ert område, så skall ni snart inte ha några att beta", sade en af boskapsherdarne.

Herden hvisslade försmädligt.

"Spring er väg, små gossar", sade han; "ni störa min middagsro."

Under vilda förbannelser öfver honom och hans får redo boskapsherdarne bort till kullens krön, där de vände sig om och sköto tvänne gånger på herden, som sårades i armen. Mexikanen sköt tillbaka, men utan att träffa.

När Mose inrapporterade detta för Delmar, drog denne ned ögonbrynen öfver sina falkögon.

"Det är bra", sade han hotfullt. "Om de verkligen vilja ha krig, så skola de också få det."

Några dagar senare begaf sig Delmar bort till Circle Bar. På vägen red han fatt Williams, som var ensam ute och till häst. Williams hörde ej Delmar, förrän denne barskt ropade:

"Upp med armarne!"

Williams lydde.

"Skjut inte!" utropade han hastigt, under det hans händer skälfde öfver hufvudet.

Han hade hört Delmars underbara skjutskicklighet omtalas.

"Mr Williams", började Delmar med olycksbådande högtidlighet, "edra män ha varit borta och skjutit på mina herdar."

"Inte på min befallning, mr Delmar; jag gillar aldrig —"

"Hör på, Williams, ni är ansvarig för edra boskapsherdar liksom jag är det för mina mexikaner. Det är uselt gjordt af er att låta skjuta mina karlar som arbeta åt mig mot en betalning af femton dollar i månaden. Jag är den som bär ansvaret — jag är den man, som skall skjutas. Men nu säger jag er här, att jag kommer att hålla mig till er såsom ansvarig, och om edra män såra en af mina herdar eller bara öppna eld på dem en gång till, så kommer jag att jaga och nedskjuta er som en varg. Rid nu er väg, men om ni ser er tillbaka, innan ni nått toppen af den där kullen vid horisonten, så sätter jag en kula i kroppen på er. Adjö."

Williams fortsatte sin väg ursinnig och visade sig alls icke nyfiken, ty han nådde kullens topp utan att stanna eller se sig om en enda gång. Delmar log bistert, i det han svängde om sin häst och red hem.

(Forts.)

En egendomlig grafskrift.

Ett af de mest besynnerliga och märkvärdiga ställen i den stora staden Buenos Aires i Argentina är katolikernas begrafningsplats, Recoleta. Den ganska vidsträckta kyrkogården, som ligger vid stadens norra gräns, är inhägnad med en hög ringmur, försedd med skottgluggar, så att en liten truppstyrka därinom skulle kunna försvara platsen mot på landsvägen utanför framryckande fiender. Man inträder genom en vacker gallerport, vid hvilken står ett kapell för begrafningsceremonierna. De fattigare katolikerna jordfästas i vanliga grafvar närmast ringmuren; men kyrkogårdens midt är indelad i talrika fält med minnesvårdar och grifthvalf. De sistnämda äro till större delen byggda af hvit marmor och likna små tämpel, vanligen betäckta med en kupol. En gallerdörr tillåter att blicka dit in och se alla familjens kistor ordnade på hyllor eller plattformer rundt omkring väggarna samt smyckade med immorteller eller konstgjorda blommor.

På denna kyrkogård reser sig en hög obelisk, å hvilken man läser följande märkliga grafskrift: "Don Francisco Alvarez, assasinado por sus amigos. 1828." (Don Francisco Alvarez, lönmördad af sina vänner.)

Denna grafskrifts förhistoria är i korthet följande. En mängd ynglingar, tillhörande förnäma familjer i Buenos Aires, hade brukat spela hasardspel sinsemellan. Alvarez var en bland dem, och han hade sådan speltur, att snart alla de öfriga häftade i stora skulder till honom. De tappande beslöto då att befria sig från skulderna genom att befria sig från borgenären. De lockade Alvarez till en enslig plats, mördade honom, förde bort liket i en i beredskap hållen täckvagn och kastade det i en brunn. De hade härvid vidtagit sådana utomordentliga försiktighetsmått, att en upptäckt af dådet icke syntes möjlig; men genom en högst märkvärdig händelse fanns likväl ett vittne därtill, och de unge männen blefvo angifna, dömda och afrättade. Den mördades broder lät sedan till hans minne resa obelisken med den ovanliga inskriften.

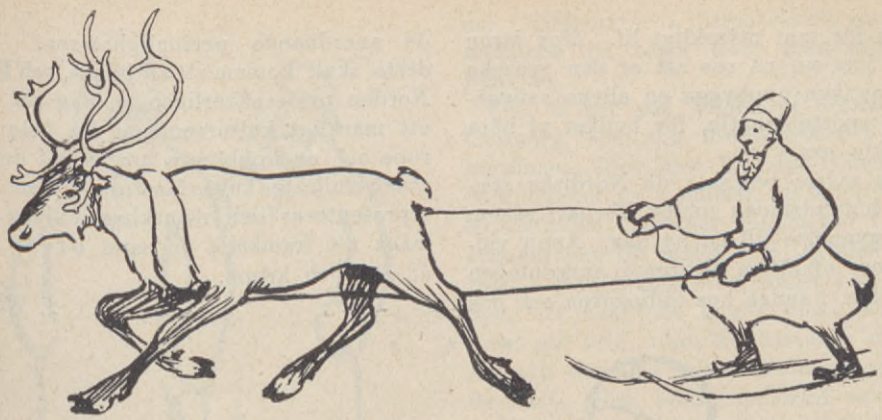

Fig. 7. Lapp på skidor efter ren.

NORDISKA SPELEN.

(Med originalteckningar.)

Namnet har tagits från de grekiska Olympiska spelen i forntiden.

Under Greklands storhetsperiod utgjorde de Olympiska spelen stora nationella fester.

Det är ett gammalt ordspråk, som säger: "En sund själ i en sund kropp".

Ordspråket kan tydas i två riktningar: dels att en sund själ trifves endast i en sund kropp, dels att en sund kropp bidrager till att främja själens sundhet.

Alltför litet har man följt de gamle grekernas lefnadsvisdom, som angaf en noga afvägning af kroppens och själens ömsesidiga lif — angaf måttet för den harmoniska människan.

En lång tid förgick i mörker och andlig natt, då man trodde sig kunna frälsa sin själ genom att fördärfva sin kropp. Kom så en tid, då man alls icke trodde på någon själ, ej häller på någon "frälsning", och då kroppen utgjorde föremålet för all omtanke eller allt intresse.

Det första ledde till andlig förkrympning så väl som det senare.

Sporten äger många element inom sig att återupplifva de förgätna antika sanningarna om människolifvets harmoni — och därmed återförvärfvandet af mänsklig lycka. Ty hvar skulle väl lyckan vara till finnandes, om ej i en inre tillfredsställelses harmoniska känsla af s t y r k a och s k ö n h e t hos den tänkande själen?

Och om man rätt betraktar sporten, skall man snart finna, att därinne finnes ett utomordentligt element af själens herravälde öfver kroppen.

Alltför ofta tages sporten som en rent kroppslig sak — men detta är oriktigt, för så vidt vi ej med sport mena djuriskt atleteri, utan i stället därmed mena den egendomliga träningen af kroppens alla funktioner till åstadkommande af ett enadt resultat i styrka och skönhet genom själens v i l j a.

Den svenska, Lingska gymnastiken utgör i vårt tidsskede helt visst ett epokgörande moment i sportens utveckling — den angifver rätta vägen och andan, om än den endast kan sägas utgöra en del af ett fullständigt sportsystem. Om vi kunna afhålla oss ifrån att dogmatisera den Lingska gymnastiken, skola vi svenskar äga något att gifva världen, som skall kunna öppna ögon, hvilka länge varit

slutna för sant mänskligt lif. Men faran lurar just nu på oss att af den svenska gymnastiken uppbygga en allena saliggörande sportdogmatik, för hvilket vi böra väl akta oss.

Man måste betrakta de Nordiska spelen i hufvudstaden under februari såsom en begynnelse till en ny dag. Ännu vidlåda oss ofantliga brister i anordningen af spelen, i andan hos täflingarna och hos de anordnande personligheterna. Men detta skall komma att afhjälpas, och Höga Norden torde säkerligen en dag stå som ett märkligt kulturcentrum för hela Europa och en uppbärare utaf en af de betydelsefullaste kulturfaserna — den som representerar den mänskliga viljans förmåga att framkalla en sann bildning åt själ och kropp.

T. RH.

* * *

Fig. 1. Kung Oskar.

De storartade idrottstäflingar, som under namn af "Nordiska spelen" höllos i Stockholm och omnäjd från och med söndagen den 10 februari till och med söndagen den 17 februari 1901, omfattade skridskotäflingar å Djurgårdsbrunnsviken och Nybroviken, distansridt emellan Enköping och Stockholm, skidkörning efter häst emellan Upsala och Djursholm samt kapplöpningar å Lindarängen, omfattande steeple-chase, skidkörning efter häst, kappkörning å sparkstötting efter häst och skidkörning efter ren; vidare täflan i fäktning i Idrottsparken, traftäflingar å Brunnsviken, budkafleskidlöpning emellan Falun och Stockholm, sparkstöttingstäflan på Ladugårdsgärdet, jakt till häst i snö öfver Ladugårdsgärdet och Djurgården samt skidlöpningstäflingar, skridskosegling och isjaktsegling vid Saltsjöbaden.

Det är från dessa friska vinteridrottstäflingar vi här gifva våra läsare några snabbteckningar.

Fig. 1 visar oss kung Oskars höga gestalt, där han sitter pälsklädd och med kikare i handen för att taga i betraktan-

Fig. 2. Kronprinsen.

de kapplöpningarna å Lindarängen onsdagen den 13 februari.

I Fig. 2 och Fig. 3 se vi kronprins Gustaf och prins Karl, båda stora idrottsvänner och trägna åskådare af de Nordiska spelen. Kronprinsens bild är skisserad, då han tisdagen den 12 februari stod i afvaktan på ankomsten af skidkörarne efter häst i täflingen Upsala—Djursholm; prins Karls bild togs dagen förut under väntan vid Stallmästaregården på distansryttarne från Enköping.

Fig. 4 och Fig. 5 framställa två af deltagarne i nämda distansridt. Löjtnant B. Salmson på "Sylvia" inkom först till målet. Vår tecknare har gripit honom midt i farten, just då han passerat målet och skall hålla in hästen samt lutar sig åt sidan för att göra en hastig fråga, om någon kommit in före honom.

Löjtnant E. Goldkuhl på "Mauritz" blef däremot förste pristagare för 72 kilometer på 2 timmar, 48 minuter, 45 sekunder. Deltagarne i distansridten startade nämligen på olika tider från utgångspunkten.

Fig. 6 ger oss bilden af löjtnant P. Carlberg, som tog första priset i skidkörningen efter häst Upsala—Djursholm, 66 kilometer på 2 timmar, 30 minuter och 30 sekunder; man ser honom här vid insvängningen till målet med sin häst "Carola". Han inkom öfver målet i så stark fart, att han icke kunde klara svängen förbi ett träd, utan kullkastades af stöten och släpades vidare af sin galopperande häst. Han kom emellertid snart på benen och förklarade helt trankilt, att när man legat omkull femton gånger förut under färden, så frågar man icke efter ett fall mer eller mindre.

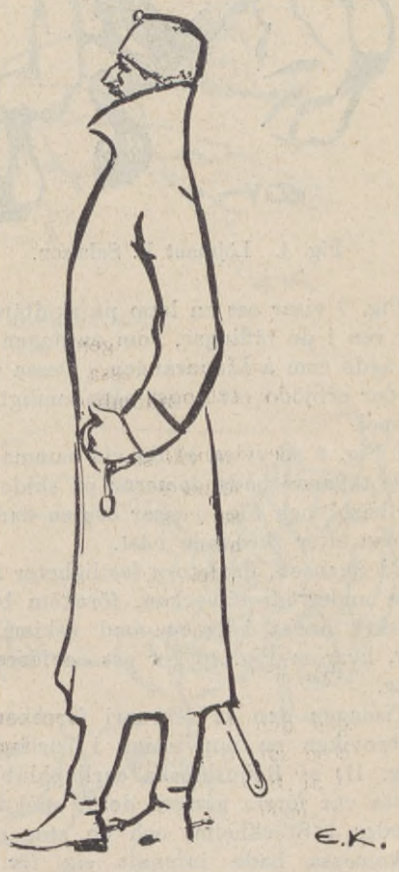

Fig. 3. Prins Karl.

Fig. 4. Löjtnant B. Salmson.

Fig. 7 visar oss en lapp på skidfärd efter ren i de täflingar, som onsdagen den 13 ägde rum å Lindarängen. Dessa skidfärder erbjödo ett högst egendomligt skådespel.

I Fig. 8 se vi en af de vid samma tillfälle täflande båda damerna på skidor efter häst; och Fig. 9 visar oss en dam på skidor efter skenande häst.

På Skansen, där stora festligheter ägde rum under idrottsveckan, förekom bland mycket annat körning med eskimåhundar, hvarom Fig. 10 ger oss en föreställning.

Tisdagen den 12 februari förekom på Nybroviken en uppvisning i curlingspel (Fig. 11) af Bohuslänska curlingklubben. Detta var första gången detta spel förevisades i Stockholm, och en stor människomassa hade infunnit sig för att åskåda detsamma.

Curling spelas på en å isen utstakad bana af 35 meters längd och med stenar vägande omkring 17 kilogram samt formade i det närmaste som en ost. Stenarne äro försedda med handtag och kastas eller rättare skjutas utefter isen mot målet i den andra änden af banan. Spelarne dela sig i två partier, som strida emot hvarandra.

Idéen med curlingspelet är, att hvarje parti söker att få sina egna stenar närmast målet och slå undan motpartiets. Hvarje spelare har två stenar, och när en omgång är utspelad, räknar det parti, som kommit närmast målet, så många poäng som det har stenar liggande närmare detta mål än någon af det andra partiets stenar. Spelet fortsättes, tills det ena par-

Fig. 5. Löjtnant E. Goldkuhl.

Fig. 6. Löjtnant P. Carlberg.

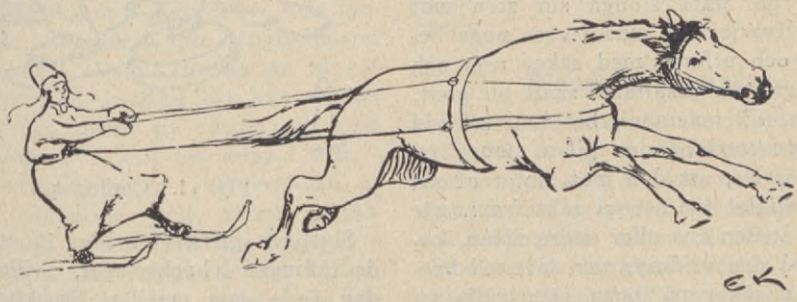

Fig. 9. Dam på skidor efter skenande häst.

Fig. 10. Från Skansen: körning med eskimåhundar.

Fig. 8. Dam på skidfärd efter häst.

tiet uppnått ett visst öfverenskommet antal poäng och därigenom blifvit segrare.

Det ser visserligen enkelt ut detta spel, men det fordrar ganska mycken öfning, om det skall utföras väl. Det är icke nog att på måfå slunga sin sten mot målet. Hvarje kast måste vara noga beräknadt och utföras med säker arm och säkert öga, om resultatet skall bli godt. Ett kast, till exempel, består i att vid kastningen med handen gifva stenen en sådan rörelse, att den mot slutet af sin bana, i stället för att gå rakt fram, gör en båge åt den ena eller andra sidan, beroende på den vridning den fått vid kastet. Man söker på detta sätt träffa en motståndare, som ligger för nära målet, men af framför liggande stenar skyddas för raka kast. Det är af sådana kast spelet fått sitt namn, ty stenen vrider sig hela tiden rundt om sin egen axel, och rörelsen blir därigenom någonting korkskruflikt, som en lång krullad hårlock. Det engelska verbet to curl betyder ju att frisera och krusa hårlockar.

Fig. 11. Curling-spel.

Slutligen gifva vi i Fig. 12 en bild af de täflingar i hockey-spel, hvilka samma dag ägde rum emellan Stockholms och Upsala hockey-klubbar.

Fig. 12. Hockey-spel.

För hemmet och familjen.

Något om hårklippning.

Folk i allmänhet och äfven hårfrisörer tro, att hårets växt befordras därigenom att det klippes. Denna tro grundar sig på en ofrivillig jämförelse af håret med en växt. Liksom gräset på nytt växer upp och blifver tjockare, om det ofta slås, så tror man äfven, att håret skall göra, om det blir klippt. Jämförelsen är emellertid falsk. Ett utveckladt hår är en fullkomligt formad massa af horn, som icke har någonting vidare att göra med hårslidan än att genom den tillväxa nedifrån samt hållas i sitt läge... I denna hornmassa, liksom i fingrarnes och tårnas naglar, cirkulerar icke längre någon näringsvätska. Denna massa är så att säga en produkt, hvilken icke kan erhålla lif och styrka genom ny näring, till följd af att sådan icke kan inkomma i den.

Hvad som försiggår i ett grässtrå är däremot någonting helt annat. Grässtrået är ett nätverk af fina kanaler, i hvilka oupphörligt cirkulerar den näring, som strået erhåller från roten; det är, i motsats till den döda massan af hårstrået, en lefvande, vegeterande substans, som står i det mest intima förhållande till rotens tillstånd, och som oundvikligen torkar bort, så snart det är skildt från sin rot, under det att håret förblifver oförändradt tusentals år efter det hårslidan vissnat bort. Såsom ett oemotsägligt bevis därför behöfva vi endast anföra håret på mumiernas hufvuden.

Hårroten kan så länge den finnes i behåll producera nytt hår, när det gamla fallit af, under det att många växters rötter gifva lif åt endast en telning, tillsammans med hvilken de försvagas och dö. Ju mera ett hårstrå störes i sin naturliga växt, därigenom att änden ofta afklippes, dess mindre hvila finner hårslidan, den verklige frambringaren af hårstrået. Till följd af att hårslidan oupphörligt tvingas till öfverdrifven produktion, vacklar slutligen hennes verksamhet, hon ruttnar och dör.

Detta är orsaken till, att man sällan eller aldrig ser en flintskallig kvinna, ty den naturliga och mycket långsamma växtprocessen hos en kvinnas hår störes icke. Det enskilda hårstrået når en bestämd längd, hvarefter det faller af af sig själf, och ett nytt hårstrå börjar visa sig, så snart hårslidan haft tillfälle att hvila sig grundligt och att bereda sig för en ny växtprocess.

Dessa äro orsakerna, hvilka leda till den tydligtvis följdriktiga slutsatsen, att klippning af håret är mera skadlig än nyttig.

Ölands kroppkakor.

Likasom Skåne är beryktadt för sin gröt, så är äfven Öland omtaladt för sina kroppkakor, hvilken rätt är så äkta öländsk, att de gent öfver sundet boende småländingarne ofta i dagligt tal kalla öländingarne "kroppkakhjältar" eller helt enkelt bara "kroppkakor". Likaledes påstå småländingarne, att Öland bildats på det sättet, att en gotländing tappat en kroppkaka i sjön, hvarefter under årtusendenas lopp "slamm, sjötång och smörja" samlat sig på den.

En rättrogen öländing äter kroppkakor två gånger i veckan, tisdag och fredag. Kroppkakorna äro af två slag, grofva och fina. De förra göras ungefär dubbelt så stora som de senare.

Fina kroppkakor bli bäst, om de tillredas endast af potatis, hvetemjöl, fint skurna fläsk- och köttärningar — hälften af hvarje slaget — samt kryddas med salt och peppar.

Själfva tillredningen sker sålunda. Kokt kall potatis rifves, hvarvid tillses väl, att inga bitar eller smulor medfölja. Om potatisen är mjölig och torr, tillslås ett par skedar grädde och lika mycket vatten, hvarefter så mycket mjöl inknådas,

att det blir en stadig deg. Om potatisen är lösare, arbetas däremot mjölet in i potatismassan utan någon som hälst tillsats. Att till kroppkaksdegen sätta ägg, eller att koka kroppkakorna i buljong, fördärfvar endast smaken på dem.

Degen utrullas så i långa bullar, hvilka delas i bitar, så stora man vill hafva kakorna. Bitarne rullas till runda bullar och utplattas, och å hvarje sådan kaka lägges en rågad tesked bräckta kött- och fläsktärningar, som blifvit kryddade med hvit- och kryddpeppar. Därpå vikas kakorna samman, så att innanmätet på alla håll omslutes af degen.

Kroppkakorna kokas i saltadt vatten, och genom att ta upp en och skära den itu profvar man, när de äro kokta.

De ätas antingen med smält smör eller smörsås.

Grofva kroppkakor tillredas af rifna råa potatis och fint kornmjöl. De blifva ej bra med vare sig rågmjöl eller hvetemjöl. Tillagningen sker sålunda, att i potatismassan inknådas så mycket mjöl, att det blir en smidig deg, af hvilken formas kroppkakor ungefär dubbelt så stora som de fina. Till grofva kroppkakor behöfver ej innanmätet bräckas. De grofva kroppkakorna tåla att koka tämligen länge. Smeten till dem får ej göras så hård som till de fina, utan blott så pass stadig, att den låter handtera sig.

Blekning i snö.

Hvar och en, som försökt att skaffa sig s. k. gräsblekta linnevaror, vet också, att ordentlig solblekning är förenad med ganska mycket besvär, enär väfvarne vanligen måste tagas in under nätterna, så vida man ej har nattvakt, som öfvervakar gården och blekplanerna. I dens, som skrifver dessa rader, föräldrahem begagnade vi oss af en mycket enklare metod än gräsblekning; vi blekte nämligen linnevaror i snö. För detta ändamål uppsökte vi de största och djupaste snödrifvorna, där vi efter att nödtorftigt hafva utbredt dem gräfde ned våra blekväfvar, hvilka sedan fingo kvarligga ända till våren, då de vanligtvis voro blekta. Vid nedgräfvandet i snön måste dock noga tillses, att väfven ej kommer i beröring med jorden, ty jordfläckar äro synnerligen svåra att få ur. Äfven lingarn blekte vi på detta sätt, men flätade då samman tre och tre garnhärfvor, för att de ej skulle blifva tilltrasslade.

Mögelfläckar på linnevaror gå alldeles ur, om man låter det fläckiga tyget under någon tid ligga nedgräfdt i snö.

Sådana linnevaror, som blifvit blekta i snö, böra då de upptagas direkt läggas på en ordentlig byk.

Vanlig blekning.

Den rätta tiden för blekning af linne- och bomullsvaror i solen är våren, så snart gräset skjutit fram så pass, att väfven ej kommer i beröring med mullen. Gräsbevuxna planer äro de bästa blekplatserna, och om väfvarne ej kunna ligga ute öfver natten, så att daggen får falla på dem, bör man dagligen öfverstrila dem medels en trädgårdskanna. Vanlig oblekt bomullsväf blekes på cirka sex veckor. Vid midsommar måste blekväfvarne intagas, emedan "honungsdaggen", som då faller, lämnar nästan outplånliga fläckar. "När hagtornet blommar och enbusken ryker, lägg ut dina väfvar, om du inte är sjuker", säger en gammal bondpraktika. — Hemmablekt väf påstås vara starkare än den blekta väf, som förekommer i handeln.

Att urtaga fettfläckar ur mohairtyger.

Ur mohairtyger eller tjocka ylletyger i allmänhet borttagas fettfläckar tämligen lätt därigenom, att man gnider dem med torrt potatismjöl. Särskildt är detta förfaringssätt att rekommendera, då det är fråga om fläckar å ljusa, ömtåliga tyger.

SÄLLSAMMA HISTORIER.

II.

Högfeldts syn.

Namnet Högfeldt intager en framstående plats i navigationskonstens historia. Navigationsläraren Per Johan Högfeldt var nämligen den, som ryckte upp Stockholms navigationsskola och tillkämpade den sjömännens aktning och förtroende samt föranledde inrättandet af navigationsskolor äfven i fyra andra svenska städer utom Stockholm.

Högfeldt var född 1796 och till börden skåning. Han var nämligen son till klockaren i Brunnby församling i Skåne och tyckes att börja med haft för afsikt att ägna sig åt den prästerliga banan, alldenstund han aflade teologisk examen i Lund. Men hågen stod åt sjön, och sedan han ett par år tjänstgjort å handelsfartyg, aflade han kaptensexamen och fick befäl först å segelfartyg och sedermera å ångfartyg.

År 1834 blef han anställd som lärare vid navigationsskolan i Stockholm. Skolan hade under hans första arbetsår blott en enda lärjunge, ett vältaligt bevis på, hur ringa anseende den hade bland sjömännen. Men sedan Högfeldt blef dess föreståndare, blef skolan talrikt besökt, och Högfeldts bemödanden att höja sjöfartsvetenskapen här hemma buro rika frukter.

Sitt varaktigaste arbete i sjöfartens tjänst kom han dock nästan mot sin vilja att utföra. Saken var nämligen den, att under det Högfeldt, den originelle, hjärtegode mannen, skötte sitt lärarekall i Stockholm, arbetade en god vän till honom, kaptenen vid kungliga flottan Erik Gustaf af Klint, på en lärobok i navigationsvetenskapen. Så långt tid och krafter medgåfvo, var Högfeldt Klints medhjälpare, ty båda voro i lika grad hängifna sin sak.

Sommaren 1845 fick Högfeldt, hvilken såsom vi redan sagdt bodde i Stockholm, mottaga ett besök af sin vän Klint, hvilken kom för att säga farväl, enär han blifvit utnämd till chef å korvetten "Karlskrona", som erhållit order att segla till Västindien. Uppdraget hade kommit mycket olägligt för Klint, hvilken just då var som ifrigast sysselsatt med utarbetandet af den ofvannämda läroboken.

Klint var vid besöket hos Högfeldt fylld af dystra aningar angående den förestående resan och bad enträget vännen att afsluta hans påbörjade arbete, därest han själf ej mera skulle återkomma. Sedan de båda vännerna för sista gången tryckt hvarandras händer och Klint gått ned för trappan, vände han sig om och utbrast ännu en gång:

"Lofva mig att fullborda mitt arbete, ifall något skulle hända mig, ty endast i så fall kan jag dö i frid."

Korvetten "Karlskrona", som i staden med samma namn låg klar att afgå, var en utmärkt seglare. Den var byggd 1837—1840 och hade allaredan gjort tvänne resor på Medelhafvet. Då fartyget under en af dessa gjorde ett uppehåll vid Gibraltar, hade det erhållit den smickrande benämningen: "Reddens pärla".

Den sjunde augusti lyfte korvetten ankar för att sätta ut till sjös. Men den hade ej hunnit långt, då en olyckshändelse inträffade, som af sjömännen ansågs vara ett mycket dåligt förebud. Till följd af något förbiseende gled ankarkättingen genom klyset och ankaret gick till botten, hvarvid tvänne sjömän, som vid tillfället stodo i närheten af gångspelet, slungades öfver bord. Den ene af dem drunknade; den andre blef visserligen räddad men hade erhållit så svåra skador, att han måste intagas på sjukhus.

Till följd häraf måste korvetten öfvernatta i hamn och kom till följd af en

rägnstorm ej att afsegla förrän på morgonen den nionde augusti.

Under de följande nio månaderna hördes ingenting annat än godt från de långväga resenärerna. Alla de ombord varandes bref till släktingar och vänner uttryckte belåtenhet med färden. De hade senast besökt Brasilien och skulle därifrån afgå till Västindien, hvarefter hörde sin man gifva ifrån sig ett rop af förfäran. Hon sprang upp, tände ett ljus och skyndade in i hans rum, där hon fann honom sittande upprätt i bädden. Hans ögon voro vidöppna, men han tycktes dock ej vara vaken. Efter några ögonblick återkom han till sig själf och försäkrade sin hustru, att han var fullt vaken och att han ej på minsta sätt mådde illa, men att om hon nu lämnade honom i fred en stund, skulle han sedan berätta henne hvad som händt och hvad som varit orsaken till hans förskräckta utrop.

Hon skyndade in i hans rum.

det var meningen att styra kosan mot hemmet.

Vid navigationsskolan gick allt sin vanliga gång. Högfeldt arbetade af hjärtans lust på sina kära sjömäns utdaning till skickliga sjökaptener, som i grunden kände sitt yrke. Fram på vårsidan 1846 hade han efter en dag af träget arbete gått till hvila och insomnat. Hans hustru sof i ett angränsande rum. Strax efter midnatt väcktes hon emellertid däraf, att hon

Hans berättelse var af följande innehåll: Han hade studerat till sent på natten, hvarefter han gått till hvila. I sömnen hade han helt plötsligt haft en vision. Han såg ett stort örlogsfartyg, som af en stormby vräktes på sidan, hvarvid

kanonerna rullade öfver till läsidan, så att fartyget kantrade och sjönk. Han såg, huru besättningen i vågorna kämpade för sitt lif samt huru hajar anföllo de stackars skeppsbrutne och drogo den ene efter den andre af dem ned under vattnet, som färgades af deras blod. Bland dem, som drabbades af detta fasansfulla öde, såg han äfven sin vän Klint. Odjuret hade redan gripit Klint och höll på att med sitt byte försvinna under vattenbrynet, då Klint med en sista förtviflad ansträngning reste sitt hufvud och ropade:

"Högfeldt, Högfeldt, kom ihåg mitt arbete!"

Högfeldt och hans hustru antecknade dag och timme, då den egendomliga synen hade visat sig. Deras barn och många af deras vänner kunna intyga berättelsens sannfärdighet.

För att ej orsaka familjen Klint en måhända onödig ängslan höllo de dock det skedda hemligt ännu någon tid. Men söndagen den 7 juni 1846 anlände från svensknorska konsulatet i Hamburg en depesch, hvilken gaf en sorglig bekräftelse på hvad Högfeldt anade. Depeschen var af följande lydelse:

Hamburg 3 juni 1846.

Det är min smärtsamma plikt att tillkännagifva, att korvetten "Karlskrona" lidit totalt skeppsbrott utanför Matanzas på Kuba den 1 maj. Endast sjutton man af besättningen äro räddade; alla de öfriga hafva omkommit.

Von Stahl.

Dagen därpå, måndagen den 8 juni 1846, innehöllo "Post- och Inrikes Tidningar" följande redogörelse för olyckan:

Vi hafva i dag en högst bedröflig underrättelse att meddela, hvilken kommer att tillfoga ett stort antal familjer den djupaste smärta: krigskorvetten "Karlskrona" har gått i kvaf och större delen af dess besättning har funnit sin graf i vågorna. Från kapten-löjtnanten F. A. Tersmeden, f. d. sekond å korvetten "Karlskrona", har i dag ankommit följande rapport:

En sorglig, men oeftergiflig plikt fordrar af mig, då jag befarar att min chef icke lefver, att skyndsamt till e. k. m:t inlämna rapport om den stora olycka, som öfvergått e. m:ts korvett "Karlskrona" och dess besättning.

Korvetten lämnade Havana hamn den 30 sistlidne april omkring kl. 7 f. m., styrande nordost till ost hän.

Kl. half sex e. m. päjlades Pan de Matanzas; kl. 6, vinden nordväst, kursen nordost, luften halfmulen, något mörkare i nordväst, kallades alle man på däck och första refvet i märsseglen intogs. Efter refningen tillsade chefen, att alle man skulle bli på däck; han ville se det mörka i nordväst utveckla sig, antingen till en tjockare sammanskockning eller lättna, ty dess dåvarande utseende var långt ifrån att bebåda ett så snart och förfärande utbrott.

Chefen stod på kommandobryggan, seende ständigt åt lovart, och jag stod på en kanontalja för om honom. Han yttrade då till mig:

"Jag tror ej det blir något af denna by."

Hvartill jag svarade:

"Jag anser den häller inte så hotande, — men", tillade jag lyssnande, "vind har den allt med sig ändå."

"Ja", svarade chefen.

Och innan han hann säga, hvilka segel först skulle bärgas, voro stora gigtåg och gårdingar samt mesan brok och gigtåg räckta.

"Nej, vi bärga bramseglen först", yttrade chefen.

Bramseglen bärgades och kommando gafs till storseglets och mesans bärgande; att lägga upp rodret och att låta löpa märsseglen; folket på trossbotten uppkallades.

Under utförandet af dessa befallningar föll öfver korvetten den mest förfärande orkanby, så att fartyget med en jämn och otrolig hastighet, på ej öfver tre à fyra sekunder, låg kantradt med hela tacklingen i vattnet.

Sådant förblef det en, allra högst två minuter, då akterskeppet sjönk och strax därefter förskeppet. Ingen ända sprang, intet rundhult bräcktes; det såg ut som hade ej tågverket hunnit undergå den sträckning och trävirket den böjning, som erfordras innan det går.

Ehuru försök med barkassen och babords båt gjordes, hann ingen båt losskapas; slupen var således den enda båt, som kom i sjön.

Jag har inskränkt mig till blotta rapporterandet af den sorgliga och olycksfulla händelsen, utan att vidröra det fasansfulla under och efter densamma, hvilket e. m:t lätt kan föreställa sig. Olycksberättelsen är således kort, men hela tilldragelsen var det äfven; jag befinner mig ännu under ett mäktigt inflytande af den häpnad, som denna olyckshändelse hos mig framkallat: en orkanby, nästan utan föregående varningstecken och med ett så förfärande resultat.

De med mig bärgade äro sekundlöjtnanterna J. R. Dahlström och A. F. Ringheim samt dessutom fjorton man af besättningen.

Ehuru af ringa vikt, torde e. m:t önska att känna sättet, hvarpå ofvannämda manskap blifvit bärgadt, och får jag därföre nämna: att i slupen kvarvoro vid lugnare vatten åtta personer, bland hvilka jag befann mig. Nästan utan kläder passerades natten. Vi sågo ljuset från ett fartyg och afgåfvo nödrop, hvilka från flera håll omkring oss repeterades; fartyget, som i dagningen observerades vara en brigg, låg då på litet afstånd från oss och syntes observera oss, som under förnyade rop om hjälp arbetade på att närma oss det. Men efter en kvarts timme höll fartyget af, tillsatte segel och gick ur sikte.

Nu upptäckte vi nio af våra medolycklige, flytande på luckor och trappor omkring oss (vi sågo äfven signalen från en längre aflägsen grupp, men dessa afhördes sedan ej mer). Vi gjorde strax några försök att länsa båten, men förgäfves; förnyade dessa försök längre fram på förmiddagen äfven utan framgång; omkring kl. 4 e. m. tvingades vi af den mängd hajar, som började omringa oss, till ett tredje försök att länsa slupen, som efter oerhörda ansträngningar lyckades. I den nu flytande båten kringirrade vi alla sjutton, försedda med två åror, under stark solhetta om dagen, rägn och kyla om natten, till dess vi äntligen söndagen den 3 maj kl. omkring 10 f. m. blefvo upptagna af amerikanska barkskeppet "Swan", tillhörande Thomas A. Morgan i Filadelfia, fördt af kapten Benjamin Snell, och nu destineradt dit. Detta skedde på lat. N. 25° 10′, long. W. 79° 49′.

Folket, som af ansträngning, hunger och törst voro förstörda, samt uppbrända af solen, äro med få undantag alldeles återställda.

Min tanke är att vid ankomsten till Filadelfia begära konsulns råd och genom skriftväxling med New York få veta, hvarifrån den direktaste och skyndsammaste skeppslägenhet kan erhållas till Sverige.

Till segels på amerikanska skeppet "Swan" den 9 maj 1846.

Fr. Aug. Tersmeden,
kapten-löjtn. vid e. k. m:ts flotta.

* * *

Skeppet "Swan" ankom den 10 maj vid midnatten till sin bestämmelseort. Kapten Snell angaf stället, där han fann de olycklige sjutton skeppsbrutna, till 25° 11′ lat. och 79° 42′ long. Snell, som själf först varseblef deras slup, trodde i början att de voro sjöröfvare och gjorde sitt fartyg klart till aktion, närmade sig därefter slupen och fann då sitt misstag. De voro, när de kommo ombord å "Swan", nästan alldeles nakna, uthungrade och förbrända af solen. Såväl kapten Snell som hans besättning visade de skeppsbrutna den största vänlighet och nekade dessutom att mottaga någon ersättning för sina tjänster. Några år senare, då kapten Snell med sin bark kom till Karlskrona, fick svenska flottan emellertid tillfälle att genom sitt mottagande visa honom, hurusom ej blott flottan utan hela nationen kände sig stå i skuld till honom

för den hjälp han lämnat de skeppsbrutne.

Vid deras ankomst till Filadelfia omhändertogos de räddade af svenske konsuln i New York, Habicht, som ombestyrde de nödvändiga anordningarna för deras hemresa. Med den svenska briggen Superb, förd af kapten Nissen, gjorde de resan från New York till Göteborg, dit de anlände den 30 juni, och hvarifrån de sedan färdades landvägen till Karlskrona.

Det förfärliga sorgebudskapet från New York framkallade en allmän förstämning i landet. Det var ej endast släktingar och vänner till de döda, som sörjde öfver deras bortgång, utan hela nationen deltog lifligt i det öde, som drabbat de tappre männen.

De rapporter, som tid efter annan uppdöko, och enligt hvilka åtskilliga andra af fartygets besättning skulle hafva blifvit räddade, vunno aldrig någon bekräftelse. Af de 130 personer, som vid olyckstillfället befunno sig ombord på korvetten, var det endast sjutton, som någonsin återkommo till hemlandet. Deras berättelser om fartygets undergång och deras egen underbara räddning voro af det slag, att de ej gärna lämnade åhörarne oberörda. Den bild platsen strax efter korvettens sjunkande företedde måste hafva varit öfver all beskrifning fasaväckande. Bland den i vågorna kämpande skaran syntes kapten af Klint med talröret ännu i hand; han hade varit den förste, som kastades öfver bord af orkanen. Löjtnant Ankarkrona var nära att blifva räddad, men sjönk af utmattning innan männen i båten kunde nå honom. Löjtnant Lidman och två besättningskarlar höllo sig en stund uppe flytande på ett par åror, som de bundit samman med sina halsdukar, men snart sjönko äfven de. Det var gräsligt att se så många människor simma omkring bland vågorna sträfvande att få fatt i något föremål att rädda sig på, att höra deras hjärtskärande ångestrop och vara fullständigt oförmögen att bringa dem den ringaste hjälp. De flöto omkring i den mörka natten på bord, bjälkar och hvarjehanda föremål från det sjunkna fartyget, men så småningom förstummades ångestropen, och den ene efter den andre försvann i de mörka djupen, somliga neddragna af de kringsvärmande hajarne, andra dukande under af utmattning. De få, som blefvo räddade fingo äfvenledes kämpa en hård kamp för sitt lif. Sedan de efter oerhörda ansträngningar lyckats nå båten, kunde de nämligen endast med yttersta svårighet hålla honom flott under den långa tid, som förflöt innan de blefvo upptagna af kapten Snells bark.

* * *

Sådan var den sorgliga verklighet, som Högfeldt i sin vision sett. Då tiden för skeppsbrottet jämfördes med tiden för Högfeldts egendomliga syn befanns det, att han hemma i Stockholm sett olyckan alldeles i samma minut den timade ute i Västindien.

Händelsen gjorde ett djupt och outplånligt intryck på den gamle navigationsläraren, som visserligen var sjöman men dock med sin vetenskapliga läggning var allt annat än fallen för vidskepelse och öfvertro. Därest han förut hyste något tvifvel om de dödas eller åtminstone de döendes förmåga att oberoende af afståndet sätta sig i förbindelse med de efterlefvande, så hade denna händelse bragt honom på andra tankar. Dock var han städse mycket obenägen att berätta om den underbara tilldragelsen. Han var emellertid själf lifligt öfvertygad att Klints själ, som var fylld af tanken på det stora arbete, hvilket han betraktade som sin egentliga lifsgärning, hade i själfva dödsögonblicket önskat att sätta sig i förbindelse med sin vän i Stockholm för att upprepa den önskan han uttalat, då de båda vännerna sista gången togo farväl af hvarandra.

Det är öfverflödigt att berätta, hurusom Högfeldt med den största samvetsgrannhet fortsatte och afslutade sin väns påbörjade arbete, hvilket ännu i dag ut-

gör en högt värderad lärobok för sjömän. Arbetet i fråga är nämligen den allbekanta "Lärobok i navigationsvetenskapen med tillhörande nautiska och logarithmiska tabeller", hvilken första gången utkom 1842.

Yrkesbrefskrifvare och sigill i Österlandet.

Scenen för vår nuvarande skildring för oss till den minnesrika staden Jerusalem och dess handelsbasarer, hvilka bestå af tre båghvälfda gränder, som endast upplysas af hål i taket, hvarföre de till och med midt på dagen äro ganska mörka. I dessa gränder sitta handelsmän af olika slag — försäljare af frukt, olja, spannmål och läder — med benen i kors i mörka hålor i de båghvälfda sidorna eller i dessas öppning samt vänta på att göra affärer. Här ser man en rad skomakare, där en annan af pipskaftborrare. Mer än en af handelsmännen sitter under uppehållet i affärerna i öppningen af sina hålor med koranen uppslagen framför sig; i vänstra handen hålla de det papper, hvarpå de nedskrifva sina anteckningar; i högra handen ha de pännan, som tid efter annan doppas i "mässingsbläckhornet", hvilket är instucket i gördeln.

I en nisch vid sidan, dit dagern faller, sitter en gammal, skäggig man, omsorgsfullt klädd i turban, lössittande dräkt och ett bredt skärp rundt omkring midjan innanför "abban" eller manteln. Tofflorna ligga på marken framför honom, benen har han uppdragna under sig, och den långa pipan hvilar mot bänken vid hans sida. Han kan ej nyttja henne i detta ögonblick, enär han har brådt med att skrifva ett bref åt en beslöjad kvinna, som står bakom honom och ger honom upplysningar om, hvad han skall skrifva.

Denne man är yrkesbrefskrifvare, en klass, af hvilken man kan få se många representanter i hvarje österländsk stad, alldeles som fordomdags i Europas städer (och somligstädes ännu i dag i katolska land), innan folkupplysningen blifvit så vida spridd som i våra dagar. Papperet hålles i vänstra handen och lägges icke på något underlag. Skriften löper från höger till vänster och åstadkommes medels ett rörstycke, som är spetsadt liksom en pänna, men utan klufven udd — uppenbarligen samma skrifredskap, som användes på Kristi tid, ty i Nya testamentet kallas pännan k a l a m o s, "rör", och dess arabiska benämning är ännu i dag k a l e m, som är samma ord.

Pännor och bläck nedläggas i en mässingsask, som instoppas i gördeln, när de ej användas; det ihåliga skaftet innesluter pännorna, och en liten mässingsask i ena hörnet innehåller bläcket. Asken är omlindad med bomullsvadd eller palmfibrer för att icke läcka. Ett par vinkar äro nog för brefskrifvaren; han omsätter med raska drag och med alla österländska artigheter och hälsningar i den vanliga högtrafvande stilen, som är så naturlig för Österlandet, allt hvad flickan önskar säga.

Skrifkonsten var känd i Palestina långt före hebréernas invandring, såsom man kan se af namnet Kirjat-Sefer — "Bokstaden" (Josua 15: 15) — men medfördes af dem från Egypten, ty under det de vistades i detta land, funnos bland dem s h o t e r i m, den klass, som i bibeln är känd under namn af "skrifvare" (2 Mos. 5: 6, där ordet "tillsyningsmän" är oriktigt öfversatt). Det är därför icke öfverraskande att läsa om, att Moses "skref i boken" (2 Mos. 17: 14; 24: 4) eller om att prästerna kunde skrifva (4 Mos. 5: 23) eller om att folket i allmänhet mer eller mindre kunde det. Man skref stycken af lagen på sina dörrposter eller portar; en äkta man, som skilde sig från

sin hustru, skulle skrifva ett skiljebref, och konungen skulle låta afskrifva lagens bok.

Sigillet är en mycket viktig sak i det på ett sätt, som är egendomligt för dessa näjder — man förseglar dörrar, portar, brunnar och grafvar. Öppningen till läjonhålan, hvari Daniel kastades,

Yrkesbrefskrifvare i Jerusalem.

Österlandet, när ägarens namn står ingraveradt därpå, och med det förseglar han alla bref och handlingar. Det bäres därföre ständigt med, och om det anförtros åt en annan, befullmäktigas denne därigenom uttryckligt att handla i ägarens ställe. Sigillet nyttjas i Österlandvar förseglad med konungens och hans hofherrars sigill; bruden i Höga visan jämföres med en förseglad brunn på grund af hennes renhet, och vi komma ihåg, hurusom vakten vid Jesu graf gjorde denna säker genom att "försegla stenen". Ett bref måste förseglas, så vida

icke någon förolämpning med detsamma afses. När Sanballat skickade sin tjänare till Nehemia med ett öppet bref i handen, åsyftade han att tillfoga den store mannen en öfverlagd skymf (Neh. 6: 5).

Det nu för tiden i Österlandet brukliga bläcket göres af gummi, lampsot och vatten samt säges aldrig utplånas eller bleknа. Till dess bevarande nyttjas ännu små horn i somliga delar af Egypten. När man förseglar ett bref eller en handling, gnides litet bläck öfver sigillets yta, man fuktar en fläck af papperet och sigillet påtryckes; men när dörrar eller liknande föremål förseglas, göres detta genom att intrycka sigillet i ett stycke lera eller något annat ämne. När farao "tog ringen af sin hand och satte den på Josefs" (1 Mos. 41: 42), så var detta ett tecken till hans utnämning till egyptisk visir, alldeles som i Turkiet nu för tiden en liknande akt försiggår, när en dignitär installeras som sultanatets storvisir.

KURIOSITETER.

Världens djupaste sjöar.

Asien är den världsdel, som kan berömma sig af att äga världens djupaste sjöar. Bajkalsjön i Sibirien är belägen något mer än 400 meter öfver hafvet, men dess botten ligger öfver 900 meter under hafvets yta. Den har således ett djup af öfver 1,300 meter, det vill säga mellan en och halfannan kilometer. Södra delen af Kaspiska hafvet har ett djup af något öfver 900 meter. De för sin skönhet mycket omtalade italienska sjöarne Maggiore, Komo och Garda äro äfvenledes mycket djupa. Lago Maggiore är nämligen 900 meter djup, Lago di Komo nära 600 meter och Lago di Garda mellan 300 och 400 meter. De nordamerikanska sjöarne Huron och Michigan hafva ett djup af respektive 275 och 300 meter.

Vägarne i Frankrike.

Frankrike är ett af de riken, som har de bästa vägarne i hela Europa. Napoleon I lät utarbeta och utföra ett utmärkt vägsystem, och Frankrikes landsvägar skola alltid bära vittne om, att den krigiske kejsaren ej saknade förutseende och skarpblick äfven för fredliga värf. Dessa öfverallt väl hållna vägar genomlöpa landet i alla riktningar och äro svåra konkurrenter till järnvägarne. De äro för landtbefolkningen af mycket större betydelse än järnvägarne, enär den ju ej behöfver betala för att komma fram å dem. Dessa goda vägar hafva satt bönderna i lifligare och lättare förbindelse med städerna än förr, och jordvärdet har helt naturligt stigit i följd häraf.

Han visste hvad han dugde till.

Under Lyons belägring var Barras i egenskap af nationalkonventets representant högste befälhafvaren och gaf i kraft af denna sin makt och myndighet befallning att ett batteri kanoner skulle flyttas. En ung artillerioffícer på tjugutre år, som låtit uppställa batteriet, satte sig emellertid med bestämdhet däremot och sade till Barras:

"Medborgare, sköt ni edra åligganden och lämna åt mig som krigare att äfvenledes sköta mina. Detta batteri är väl placeradt, och jag ansvarar för dess framgång."

Artilleriets arbete och framgång svarade också mot den unge artillerioffícerens förväntningar. Officeren var nämligen ingen mer eller mindre än den blifvande kejsaren, Napoleon I.

Tidsfördrif och tankeöfningar.

Våra pristäflingar.

Resultatet af **Namntäflan**, som utgick den 28 februari, tillkännagifves i nästa häfte, för den 15 mars. I **Prenumerationstäflan**, som utgår *den siste mars 1901*, är det således ännu tid att deltaga. Angående täflingsvillkoren m. m. — se *Anmälan!*

OBS. De postprenumerationskvitton, hvilka insändts till ofvannämda **Namntäflan**, deltaga också i **Prenumerationstäflan**. *Ett och samma prenumerationskvitto deltager alltså i bägge täflingarna*, förutsatt, att det är insändt i rätt tid (till den siste februari 1901). Därefter insända kvitton deltaga endast i Prenumerationstäflan.

Om flera halfårskvitton och kvartalskvitton insändas, så sammanräknas de i **Prenumerationstäflan** till helårskvitton, så att till exempel en person, som insänder *tre halfårskvitton* och *sex kvartalskvitton*, följaktligen deltager i täflingen med **tre** *hel-års-postkvitton*.

Räknegåta.

(Af »Alexander».)

Ett tal består af 4 delar (till exempel 1,937 = 1,000 + 900 + 30 + 7). Den första delen är 250 gånger så stor som den sista; den andra 200 gånger så stor, och den tredje 20 gånger så stor. Hvilket är talet?

Schack-gåta.

(Af Johan L—m.)

Efter hästens gång på schackbrädet skall af följande bokstäfver och stafvelser sammansättas ett litet poem af en framstående svensk skald.

Mitt	den	val	på	är	kyss	de	och
lugn	af	lif	hon	lan	haf	en	t
stran	s	blir	men	blå	där	vin	tåg
hon	när	vid	än	ne	mer	hon	våg
i	ro	s	hon	finns	det	vid	den
strid	nar	då	i	ej	sy	som	läg
till	tid	då	na	sig	res	är	vin
som	s	ner	en	tyst	dar	ger	rö

Schack-Uppgift n:r 15.

Af *J. Ernst*, Postelberg.

Svart.

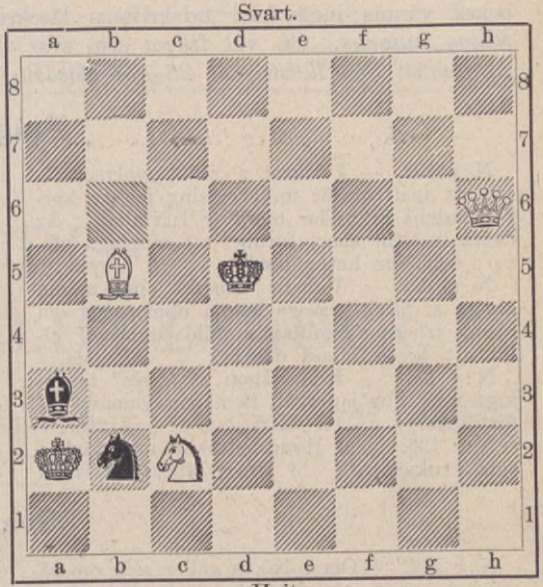

Hvit.

Hvit gör matt i tre drag.

Rebusar.

(Af »Alexander».)

1.

KÄND
I
SÄTTNING

2.

Ringdufvor.

Lösningar af tankeöfningarna i n:o 4:

Rebusen:

Muren omkring Peking.

Palindromen:

Krut — Turk.

Korsgåtan:

B
GAS
BALJA
SJU
A

Afdelning för Frågor och svar.

(**Frågor,** som icke äro af annonsnatur, få af våra läsare framställas rörande allehanda ämnen, i hvilka en upplysning af ett eller annat slag önskas. Frågorna numreras af *redaktionen* och införas i tidskriften i den ordning de inkommit. **Svar,** hvilka också väntas ingå från tidskriftens läsekrets, förses af *insändaren* med *motsvarande frågas nummer.* Så väl frågor som svar skrifvas på endast en sida af papperet och adresseras: *Sol, Illustreradt 25-öres Magasin, Centralpalatset 28, Stockholm.*)

Frågor.

N:r 122. — I svaret n:r 13 upplyser X, att ett institut för undervisning genom korrespondens är under bildning i Norden. Är detta institut snart färdigt att mottaga elever, och hur heter det? *Jeppe.*

N:r 123. — Vill hr "Anrik" eller någon annan af "Sols" läsare lämna upplysning om något arbete afhandlande "Eldsländarne" eller ett besök bland dem? *Ruthis.*

N:r 124. — Kan någon af "Sols" läsare säga mig, hur jag skall få någon lönande biförtjänst? *3bla.*

N:r 125. — a) Hvarmed skall man gödsla sina krukväxter? b) Huru ofta? c) Huru ofta behöfver man plantera om dem i ny jord? d) Lämpligaste tiden för omplanteringen? *K. L. P.*

N:r 126. — I en garderob eller skrubb, hvars tvänne väggar utgöras af spismuren, förvaras under vintern de för denna årstid erforderliga kläderna. Men som det vintertid eldas mycket, blir muren, och till följd däraf äfven skrubben, ofta mycket varm.

Frågas: är detta till någon skada för kläderna, som hänga där? Om så är, kan man vidtaga någon åtgärd utan att behöfva förkasta skrubben såsom förvaringsrum för kläder? *K. L. P.*

Svar.

N:r 112. — Om tobaken gäller som om så mycket annat, att det icke är bruket däraf som är skadligt, utan missbruket. Men den stora svårigheten härvid är att uppdraga gränsen emellan bruk och missbruk. Den är ofta individuell, så att hvad som för den ene är måttligt bruk, alltså oskadligt, kan för den andre vara missbruk och i hög grad skadligt. Detta uttryckes sålunda i den gamla versen:

"Röka tobak är ett bruk,
som från Indien[1] vi lärde;
mången sätter därpå värde,
mången blir af lukten sjuk."

Vi minnas också historien om gubben, som dog vid 104 års ålder och som tobakshatarne förklarade hafva dött af nikotinförgiftning, därför att han rökt tobak under "de sista nittio åren af sin lefnad".

Frågan kan generellt besvaras sålunda: Långvarig och öfverdrifven tobaksrökning framkallar kronisk svalgkatarr, dålig sömn och dålig matlust, matsmältningsrubbningar (magkatarr), hjärtklappning och försvagad hjärtverksamhet, nervsjukdomar och i långt gångna fall till och med sinnesrubbning. — I alla händelser är bäst både för kassan och hälsan att röka litet och sällan, om man nu nödvändigt skall röka alls. *Anrik.*

[1] Västindien.

N:r 115. — Vänd er med samma förfrågan till någon boklåda i någon af Sveriges större städer, Stockholm, Göteborg eller Malmö. *Anrik.*

N:r 116. — Visserligen kan man lära engelska genom självstudium, men att på den vägen uppnå ett tillfredsställande resultat med hänsyn till uttalet är hart när omöjligt. Naturligtvis blir man af en engelsman förstådd ändå, äfven om man icke förvärfvat fullt korrekt uttal; man "bryter" då i hans öron. Umgänge och samtal med engelsktalande är gifvetvis enda sättet att nå färdighet och ljudrenhet i engelska språkets talande. Örat behöfver vänjas vid de främmande ordens korrekta uttal, innan tungan kan tillägna sig det och innan man kan förstå språket, då det talas, äfven om man eljes kan läsa det flytande. *Anrik.*

Breflåda.

Prenumerant uppmanas att se bättre efter å omslagets tredje sida i såväl 1:a som ock 3:dje h. af »Sol», så får han där se tillkännagifvandet om gratispärmar äfven för 1901 års årgång.

Samlare, Lidköping. Eder fråga tillhör annonsafdelningen. *Red. af "Sol".*

Göteborg. Göteborgs Handelstidnings Aktiebolags Boktryckeri 1901.

SOL ILLUSTRERADT 25-ÖRES MAGASIN

N:r 6. Årg. 3.

UTGIFVARE:
TORSTEN HEDLUND.

Eftertryck utan angifvande af källan förbjudes.

FRÅN VÄRLDENS SKILDA LÄNDER.

NATUR- OCH FOLKLIFSSKILDRINGAR I ORD OCH BILD.

INLEDNING.

Vi göra härmed början till de förut bebådade, fortlöpande populära skildringarna i ord och bild från olika delar af vår jord. Liksom syftet med våra "Bilder från den Skandinaviska Norden", hvilka mottagits med så stort intresse och gillande af tidskriftens läsekrets, är att göra vårt fädernesland kändt och älskadt af våra läsare; så afse vi med denna nya fortlöpande serie af illustrerade skildringar att vidga kunskapen om och intresset för jordens olika länder och folkslag, att gifva våra läsare en allmänbildande inblick i naturens och människans lif i de fem världsdelarne. Vi skola under dessa ströftåg på ett ofantligt vidsträckt område — från polarländerna till ekvatorn; från den fjärran Östern till den fjärran Västern; från de tätast befolkade och väl kända trakterna af jorden till de ännu föga utforskade och glest bebodda — utvälja de mest karaktäristiska naturföremålen, inom växt-, djur- eller människovärlden, till ämnen för våra skildringar. Och liksom fallet är med våra "Bilder från den Skandinaviska Norden", skola vi vid behandlingen af det ofantligt rika materialet icke binda oss vid någon bestämd marschruta efter geografisk eller annan indelning, hvilket endast skulle göra skildringarna enformiga och tungrodda; utan skola vi, för vinnande af liflighet och omväxling i framställningen, stanna hvarhälst ingifvelsen för oss: i dag i Europa, i morgon på Nya Seeland, i öfvermorgon i Afrika eller Amerika, och till föremål för vår skildring välja än Tyrolen och tyrolarne, än nybyggarlifvet i Australien, än någon minnesrik ort i det Heliga landet, än Afrikas öknar eller Amerikas prärier, pampas och llanos; än Söderhafvets öar; än städer och kulturcentra på vår jord, och så vidare i ett ständigt växlande och rikt illustreradt panorama med fäst afseende på att bereda våra läsare en lika nyttig och bildande som nöjsam och intressant läsning.

I.

Bilder från Tyrolen.

För fem hundra trettioåtta år sedan — det vill säga år 1363 — öfverlämnades det land af höga bärg och djupa dalar, som kallas Tyrolen, af sin sista grefvinna, Margareta Maultasch, åt hennes kusin härtig Rudolf af Österrike; och allt ifrån den dagen till den dag som är hafva tyrolarne icke erkänt någon annan härskare än det habsburgska husets öfverhufvud. Framför allt hafva de motstått hvarje försök att införlifva deras land med Bajern. Såsom ägande samma härkomst, språk, seder och religion skulle de båda folken, efter hvad man kan tycka, för länge sedan hafva sammanslutit sig; men den gamla fiendskapen emellan de österrikiska och bajerska husen tyckes hafva fortplantat sig till folken, hvilka alltid i mer eller mindre grad legat i strid med hvarandra.

År 1703 försökte kurfursten Max Emanuel, som ingått förbund med Frankrike emot Österrike, att tåga genom Tyrolen för att sluta sig till marskalk Vendôme, hvilken var på väg från Italien.

"Men", yttrar Bajerns historieskrifvare, "i Tyrolen dväljes ett släkte af män, de där troget hålla fast vid sina gamla seder och bruk och vid sin furste. Desse män äro därjämte okonstlade och tappra, och de äro stolta öfver sina bärg, hvilka med all sin fattigdom tillförsäkra dem frihet och skydd gent emot främmande inkräktare."

Detta fick Max Emanuel sanna. Han nådde Innsbruck, Tyrolens hufvudstad, fortsatte marschen till Brennerbärget och sände ett litet detaschement genom Inndalen för att möta de väntade fransmännen. Bajrarne nådde ostörda Pontlatzbron öfver Landeck. Vid denna punkt sammandrager sig dalen till en djup hålväg, och vid det smalaste stället måste Innfloden, som här bildar en våldsam, från fyrtio till femtio meter bred fors, öfvergås.

Bajrarne funno bron upprifven, och på motsatta sidan syntes ett bröstvärn. Plötsligt föll skott efter skott uppifrån bärgsidan ned i de bajerska leden; trädstammar och klippblock rullades utför branten, i sitt fall krossande både ryttare och hästar.

Reträtt var otänkbar, och inom några minuter voro de olyckliga bajrare, som ej nedskjutits eller drunknat, fångar i tyrolarnes händer. Några dagar senare hade hela landet rest sig. Klockorna ringde till alarm från hvartenda kyrktorn; hvarenda väg ledande till Italien var barrikaderad; hvarenda bärgsluttning vimlade af skarpskyttar — och kurfursten hade intet annat val än att hugga sig väg genom de myllrande fienderna tillbaka till sitt eget land med stor förlust af officerare och manskap.

Tyrolen hemsöktes ej sedermera af någon fientlig invasion förrän i mars månad år 1797, då den franske generalen Joubert försökte tåga genom Brennerpasset från Italien. Men en armé af tyrolske bönder väntade fransmännen, och under några dagar utkämpades en förtviflad strid i de kringliggande skogarne. Tyrolarne anföllo med ett raseri, som ingen kunde emotstå. Vid en by leddes försvaret af en flicka på tjugutvå år, Katarina Lanz, som lefde till 1854. Den 13 april var landet ränsadt från fiender.

Fientligheterna emellan Frankrike och Österrike år 1805 berörde Tyrolen endast så till vida, att Innsbruck fick emottaga ett besök af marskalk Ney — en ära, som tyrolarne gjorde allt för att slippa. Deras positioner blefvo emellertid kringgångna, men Ney var alltför klok att ej inse fördelen af att så litet som möjligt uppreta ett så krigiskt folk.

I december 1805 slöt kriget med freden i Pressburg; och nu inträffade för första gången det, som tyrolarne under århundraden hade fruktat. Deras land öfver-

Tyrolare i nationaldräkt.

lämnades nämligen åt Bajern, och det band, som under mer än fyra århundraden knutit deras öden vid Österrike, afslets. Den bajerska regeringen var med all sannolikhet uppriktigt besluten att göra sitt bästa för sina motvilliga undersåtar, men den gick till väga på ett alldeles bakvändt sätt. I ett land med välbärgade, självständiga, djupt religiösa bönder, som aldrig känt trycket af en yttre myndighet utan sedan århundraden varit vana vid självstyrelse enligt det gamla germanska systemet, sökte bajrarne införa ett formalistiskt och pedantiskt ämbetsmannaväsen. Obligatorisk värnplikt efterträdde frivillig krigstjänst; de lokala myndigheterna utbyttes mot tjänstemän från München, hvilka uppträdde öfvermodigt och anstötligt; sockenprästerna aflägsnades och den nya styrelsen blandade sig i landets kyrkliga angelägenheter; och värst af allt — Tyrolens gamla borg nära Meran, landets själfva hjärta, såldes på auktion.

Tyrolen uppgaf dock icke hoppet att återvinna sin frihet under sin förre härskare. Under hela tiden upprätthöllos förbindelser emellan ärkehärtig Johan, den mest omtyckte medlemmen af det kejserliga habsburgska huset, och ett antal män i Tyrolen, de där åtnjöto sina landsmäns synnerliga förtroende. Den mest framstående af dessa förtroendemän var Andreas Hofer, värdshusvärd och hästhandlare från Passeierdalen bland bärgen bortom Meran. Hans oansenliga värdshus, hvilket ännu finnes kvar, ligger vid den vilda bärgforsen Passer. Dess läge är centralt; på fyra timmar kommer man till Meran, den berömda luftkurorten för bröstsjuka, under det att en sju timmars färd i motsatt riktning för till Sterzing, halfvägs uppför Brennerpasset på södra sidan. Det var fördenskull möjligt för Hofer och hans styrka att i ryggen anfalla en fiende, som sökte tåga genom passet i hvilkendera riktningen som hälst.

När så Österrike år 1809 började krig mot Napoleon, reste sig tyrolarne med Hofer i spetsen. De bajerska och franska trupperna fördrefvos från Tyrolen, och Innsbruck föll i böndernas händer. Efter fransmännens segrar öfver ärkehärtig Karl i slutet af april 1809, inryckte bajrarne åter i Innsbruck, den 19 maj, men blefvo den 29 maj slagna af Hofer vid bärget Isel och måste för andra gången utrymma landet. I juli samma år öfverlämnade emellertid Österrike Tyrolen åt dess fiender, hvilka till ett antal af 40,000 man inryckte i landet. Tyrolarne samlade sig återigen omkring Hofer, slogo bajrarne vid Isel den 13 augusti och valde Hofer att såsom "öfverkommendant" utöfva högsta civila och militära myndigheten inom Tyrolen. Han styrde landet med praktiskt godt förstånd, och hans rättskaffna karaktär hindrade honom att begå så många misstag, som man kunde vänta af hans brist på uppfostran och erfarenhet.

Då genom freden i Wien den 14 oktober 1809 Tyrolens skilsmässa från Österrike och införlifvande med Bajern bekräftades, lofvade Hofer att underkasta sig den bajerska regeringen. Emellertid grep han ånyo till vapen på grund af falska underrättelser om ett nytt utbrott af kriget mellan Österrike och Frankrike och om österrikarnes inmarsch i Tyrolen. Hofer måste fly för de oemotståndligt framryckande fienderna och gömde sig i en alphydda i närheten af sitt värdshus, där han greps genom sin landsman Raffls förräderi, sedan ett pris blifvit satt på hans hufvud. Han fördes af fransmännen till Mantua och ställdes inför krigsrätt. De fleste af rättens ledamöter ville döma honom till något mildare straff än döden, men Napoleon gaf order, att han utan dröjsmål skulle arkebuseras. Detta skedde ock den 20 februari 1810.

Efter Napoleons fall år 1814 kom Tyrolen åter under sina gamla herrar, och nio år senare fördes frihetshjälten Hofers stoft till hofkyrkan i Innsbruck, där hans staty i marmor restes 1834 midt emot kejsar Maximilian I:s.

* * *

Tyrolens borg nära staden Meran.

Furstgrefskapet Tyrolen, tillhörigt österrikisk-ungerska monarkien, är bekant för sin naturskönhet. Det är ett bärgland utan några slätter, men med några tämligen öppna dalar. Få land äro så rika på vackra dalar som Tyrolen. Hufvuddalarne äro Inndalen, Pusterdalen och Adigedalen, och bland bidalarne må nämnas Fleims- och Fassadalarne, Oetzdalen, Passeier- och Zillerdalarne. Till följd af den föga bördiga, stenbundna jorden är jordbruket i Tyrolen ganska inskränkt. Sädesafkastningen fyller ej på långt när landets behof, men i stor skala odlas hampa, lin och tobak. En hufvudprodukt i Syd-Tyrolen är vin, och klimatet därstädes tillåter odling af sydfrukter. I allmänhet erhåller landtmannen i

Trolofvadt par i Tyrolen.

Tyrolen en betydlig inkomst af sina fruktträd. Genom den stora rikedomen på ypperliga alpbeten är boskapsskötseln en af de förnämsta förvärfskällorna. En viktig inkomst, beräknad till 15,000,000 kronor om året, lämnar turisttrafiken i det naturskona landet. Den skattas till öfver 300,000 personer årligen.

Invånarantalet i Tyrolen uppgår till omkring 815,000, däribland ett stort antal tyskar (i Nord-Tyrolen) och italienare (i Syd-Tyrolen). Alla tyrolare äro katoliker, som bland sig räkna endast omkring 2,200 protestanter och 600 judar. Befolkningen drifver en ganska stor industriell verksamhet, omfattande de flesta grenar af storindustrien, samt på många ställen en betydande husslöjd. De viktigaste exportartiklarne äro nötkreatur, ost, vin, frukt, mattor, silke och siden, järnarbeten, slip- och kvarnstenar, marmorarbeten och trävaror.

Tyrolaren, af hvilken vi här lämna några typer, är glad och liflig till lynnet, skicklig skytt och jägare samt mycket fosterlandssälskande. Jakten, som tyrolarne med förkärlek idka, är dock nu för tiden mindre gifvande än förr. En af våra bilder, "Trolofvadt par i Tyrolen", efter Hugo Kauffmanns oljemålning "Bland bönder", föreställer en tyrolare, som efter en jakt i de branta och farliga klipporna hälsar på sin hjärtans kär. Vår illustration, "Tyrolare i nationaldräkt", är också efter en af Kauffmann målad tafla, den han kallat "Den vackraste gossen i byn".

Tyrolerflicka. *(Efter fotografi.)*

Många tyrolare äga musikalisk begåfning; sällskap af tyrolersångare, särskildt från Zillerdalen, vandra omkring

öfver hela Tyskland och sträcka sina färder understundom ända hit upp till vårt land, där väl många af våra läsare varit i tillfälle att se och höra dem. Cittran är ett af tyrolarnes älsklingsinstrument, särskildt i de södra delarne; i de norra är gitarren mera vanlig. Äfven såsom handlande med bilder, snidade träarbe-

Tyrolerflicka. *(Efter fotografi.)*

ten, mattor, handskar och fåglar eller såsom handtverkare utvandra tyrolarne för att i främmande land förtjäna en sparpänning, med hvilken de sedan återvända hem.

En annan af våra bilder visar Tyrolens gamla borg, kallad Tirol, efter hvilken landet fått sitt namn, som först bars af ett litet område nära Meran och den gamla borgen. Slutligen meddela vi bilder af ett par tyrolerflickor efter fotografi.

Både i landskapskaraktär och i etnografiskt hänseende hör området norr om Brennerpasset till det tyska Mellan-Europa, under det området söder om detsamma måste räknas till det italienska Syd-Europa; man skiljer därföre med rätta mellan tyska Tyrolen (Deutsch-Tyrol) och italienska Tyrolen (Wälsch-Tyrol) — eller såsom vi förut uttryckt det: Nord-Tyrolen och Syd-Tyrolen.

Den tyske tyrolaren är ärlig och trogen, enkel och rättfram; med sin granne bajraren lefver han mestadels i ett spändt förhållande. Han är en sträng, bigott katolik, som blindt lyder sin präst och icke gärna fördrager annorlunda troende i sin romantiska hembygd. Hans andliga bildning står lågt.

Ännu för några få människoåldrar sedan kunde namnet italienska Tyrolen egentligen endast användas om de dalar, som ligga till höger om Adige. På vänstra sidan låg det tyska språkområdet. Men under nittonde århundradet förlorade tyska språket genom skolan och kyrkan allt mera terräng; den ena familjen efter den andra har aflagt sitt gamla språk och öfvergått till italienarne, hvilkas tungomål med makten af ett kulturspråk bemäktigat sig ifrågavarande område, hvars handel och samfärdsel helt och hållet knyta det vid södern. Om också invånarne i Trentino eller södra delen af Tyrolen till stor del äro af germanskt ursprung, såsom deras blåa ögon och blonda hår utvisa, kan det dock icke förnekas, att den italienske tyrolaren vida öfverträffar den tyske i naturlig begåfning, i förståndsskärpa, liflighet och energi, äfvensom i flit och arbetsamhet. I hvarje fall har han vida mer gemensamt med italienarens skaplynne än med den tyske tyrolarens.

EN HISTORIA OM EN SPEGEL.

(2) Af **L. BUDDE.** ✻ Öfvers. från danskan för "SOL".

Och mången tung laddning med krukor och matvaror sändes sedermera från den stora gården i den lilla socknen hemligt öfver sjön till den långt bort liggande hufvudstaden med budskap och hälsningar och som uttryck för de varma känslor, hvilka modern ej vågade gifva ett öppet uttryck. Ty godsägaren blef röd i synen af förargelse och såg dubbelt så barsk och myndig ut som vanligt, så fort han hörde svärsonens namn nämnas.

Slutligen tilldrog sig emellertid en händelse, som väckte hela socknens nyfikenhet och förvåning. En postvagn med röd kusk på kuskbocken kom körande igenom socknen och rullade rakt in på godsherrens gård till icke mindre förvåning och nyfikenhet därstädes än förut i socknen. Ur vagnen steg en liten gosse, som såg ut att vara mellan fyra och fem år, samt ett fruntimmer, hvilket visade sig vara ingen mer eller mindre än den förre prästens välbekanta dotter och den syndige juristens syster. Men nyfikenheten och förvåningen byttes i förskräckelse och förvirring, då hon berättade, att en elakartad smittosam sjukdom grep omkring sig i hufvudstaden, att godsägarens dotter blifvit angripen däraf, och att hon så enträget, att de i hennes närvarande farliga tillstånd ej vågat afslå hennes begäran, anhållit, att hennes gosse skulle sändas till morföräldrarne för att undgå sjukdomen.

Nu sviktade godsherrens hustru slutligen helt och hållet i sin trohet och sina plikter. Det fanns i hennes tankar ej någon plats för den man, som det i så många år varit deras enda, allt uppslukande uppgift att röra sig omkring — hennes enda dotter fyllde helt och hållet hennes inre. Tyst och stilla hade hon åhört berättelsen, och ett ögonblick efter stod hon där blek och med skälfvande läppar, men så bröto tårarne plötsligt fram i hennes ögon, och det var som om en länge fjättrad och tillbakahållen kraft i hennes inre i ett nu hade sprängt sina bojor, i det hon utbrast:

"Jag reser med tillbaka, Lassen! Jag vill ditöfver till min dotter!"

Den vördige godsägaren skred med långa, betänksamma steg fram och tillbaka på golfvet öfvervägande inom sig, hur saken borde tagas, men stannade vid dessa ord alldeles förvirrad. Ty att det var hans egen ödmjuka hustru, som plötsligt och med en kraft, om hvars tillvaro han aldrig haft en aning, tog styret under sådana vanskliga omständigheter — det förbluffade honom ofantligt. Han var vis och tviflade själf icke på, att han i alla kinkiga fall visste råd och utvägar, men hans visdom behöfde tid på sig för att kunna göra sig gällande, och därför förlorade han denna enda gång helt och hållet fattningen.

"Smitt-smittsam sjukdom, kära du!" stammade han med bekymrad uppsyn.

"Det bryr jag mig inte om! Det är jag alls icke rädd för!" svarade hans hustru. "På år och dag har jag ej sett min dotter, och nu är hon sjuk. Jag vill resa dit för att vårda henne, som då hon en gång var mitt eget lilla barn, och om hon dör, så vill jag sitta vid hennes säng och tillsluta hennes ögon. Den käre, lille

gossen får stanna kvar hos dig — var god emot honom, Lassen, för din dotters skull!"

Med dessa ord slöt hon gossen i sina armar och kysste honom häftigt; därpå skyndade hon åstad för att göra sig färdig till afresan, under det godsherren alltjämt förbluffad stirrade efter henne.

Efter en timmes förlopp körde postvagnen med sin röde kusk på kuskbocken redan tillbaka genom socknen, och till allas ytterligare förvåning och nyfikenhet hade den tagit godsägarens hustru med sig. Den mäktige mannen själf gick ännu allt fortfarande med långa, tunga steg fram och tillbaka i sitt hvardagsrum ansträngande sig att samla sina tankar, så att han kunde blifva klok på det hela. Men på en pall i ett hörn satt en stillsam liten gosse och iakttog honom med sådana stora, uppmärksamma ögon, som om han föresatt sig att riktigt studera honom.

Och den gradvisa öfvergången från förvirring till häpnad och förvåning och därpå till kränkt självkänsla och förargelse, som visade sig i godsägarens ansiktsuttryck, allt eftersom sakernas ställning klarnade för hans öfverlägsna, men något saktfärdiga tankegång, var verkligen värd ett studium. I samma stund, som det blef honom fullkomligt klart, att hans egen hustru verkligen genom ett ögonblicks öfverrumpling tagit tyglarne från honom och nu allaredan drog åstad långt utom räckhåll för honom — och detta i kraft af sin egen vilja utan att ens en gång hafva frågat sig för om hans — i samma stund han fick klart för sig, att hela gårdens befolkning nu stod utanför porten stirrande efter den dammsky, i hvilken vagnen försvunnit, och helt och hållet uppfylld af betraktelser öfver hvad som händt, under det han själf gick ensam där inne utan att någon vårdade sig om honom — i samma stund, säga vi, kände han sig gripen af den djupaste förvåning. Ty aldrig hade han tänkt sig, att det någonsin kunde inträda så förtviflade förhållanden i lifvet, att ej han själf såsom alltid tillförene skulle vara den tyngdpunkt, kringom hvilken det hela rörde sig, och ju mera han tänkte därpå, desto mera aflöstes hans förvåning af en rättmätig harm.

Borde de då ej allra först hafva tillfrågat honom och tagit hänsyn till honom? Hans dotter var sjuk, det var visserligen sant, men det kunde ju också hända, att han själf var sjuk. Ja, han kände sig verkligen ganska skroflig i halsen! Han harklade några gånger för att ytterligare öfverbevisa sig själf om sitt halsonda, spottade därpå med kraft och uthållighet och kände allt bestämdare och bestämdare, att han var föremål för en skamlig försummelse..

"Och så lämna de mig här ensam med gossen!" fortsatte han sina harmsna betraktelser, i det hans ögon föllo på den lille parfveln. "Hur katten skall jag reda mig med honom? Nu är det väl meningen, att jag ej blott skall tvätta och kamma honom utan till på köpet leka med honom. Jo, detta är en snygg historia. Och så han ser ut, se'n! Sitter han där inte och ser så utspekulerad ut, som om det vore hans egen far med sina fördömda skäl och grunder. Hvad är det där för en skrifvaremin du tagit på dig, gosse?"

Det kunde verkligen ej förnekas, att det hvilade ett egendomligt fundersamt och ämbetsmannamässigt uttryck öfver gossen, och detta gaf honom en i ögonen fallande likhet med juristen, en likhet, som fyllde godsägaren med ett ovillkorligt misshag och ingaf honom en bestämd ovilja mot barnet.

Gossen satt där så stilla och lugnt iakttagande, som om det varit hans afsikt att inträngа ända till roten i godsägarens väsen och sönderplocka det bit för bit, alldeles som fadern-juristen hade gjort med den mäktige mannens meningar och påståenden. Knappast hade han emellertid förnummit sin morfaders förebråelser, förrän Martin — det var gossens namn — reste sig upp från sin pall och förvandlades som genom ett trollslag.

Hela det djupsinniga, juridiska uttrycket var med ens som bortblåst, han antog en befallande min, gjorde sig så bred som hans lilla kropp tillät, stack båda sina händer med ett drag af självsäkerhet i fickorna på sin matrosdräkt och gick så med långa, tunga steg öfver golfvet fram till spottlådan, där han begynte spotta med en ifver och uthållighet, som icke stod mycket efter godsägarens egen.

Morfadern betraktade honom en stund i mållös förvåning och utbrast därpå:

"Nu har jag då aldrig i min tid sett någonting så tokigt! Är det sådana manér du har fått lära dig i den fina hufvudstaden och hos din fine fader? Hör upp med de där konsterna, pojke — här tåla vi inga dylika oarter. Det ser dock för gement ut!"

Martin lydde ögonblickligen och återvände till sin förra plats, men under det han gjorde så, drog han med ett egendomligt skalkaktigt uttryck den ena mungipan en smula åt sidan och kastade på godsägaren en till hälften förlägen, till hälften glädtig blick, hvilken alldeles förbluffade den värdige mannen. Ty detta ögonkast tycktes påtagligen antyda, att de hade något gemensamt skämt för sig, som visserligen för ögonblicket var afbrutet, men därför ingalunda uppgifvet.

Morfadern stirrade återigen en stund på honom i mållös förvåning, och Martin satte sig på sin pall och betraktade honom återigen med samma djupa, oafvända uppmärksamhet, ända tills det föreföll godsherren, som om det började forma sig ett uttryck af förvåning äfven i gossens uppsyn.

"Han måste vara tokig!" utbrast godsägaren och vände sig om på klacken förargad och röd i ansiktet.

Men under alltsammans fanns där dock i gossens halft blyga, halft skämtsamma väsen någonting, som gjorde det omöjligt för morfadern att utgjuta sin förargelse öfver honom, hvarför han skyndade ut ur rummet för att finna någon, som han kunde låta sin rättmätiga harm drabba och därefter skicka in till Martin.

Sålunda var den första bekantskapen mellan Martin och hans morfar inledd, och det kunde ej nekas, att det låg någonting däri, som kunde förefalla till och med en skarpare iakttagare än godsägaren gåtfullt. Så mycket hade han emellertid klart för sig, att det var någonting på tok med gossen, antingen det nu låg i hans natur eller berodde på den uppfostran han fått, och han beslöt därför — enär han ansåg det vara lättaste sättet att ordna saken — att sysselsätta sig så litet som möjligt med barnet utan i stället öfverlämna åt tjänstefolket att reda sig med honom så godt de kunde. Och det fanns skäl nog för honom att spara sig onödiga besvärligheter och förargelser, ty han hade i alla fall nog af dem.

Ingenting gick som det skulle gå, och ingenting var som det borde vara, sedan hustrun var borta, och hvar dag som gick insåg godsägaren allt tydligare, hur skamligt hon hade försummat sina plikter mot honom genom att resa. Det blef ej alls så sörjdt för honom, som det borde sörjas för en sådan man, och som han var van vid. Hans extra rätter vid måltiderna blefvo ej tillagade med samma samvetsgranna hänsyn till hans smak som förr, och flere gånger såg han sig nödsakad att skjuta dem ifrån sig med missnöjd min, gifva befallning att taga bort dem och i förargad sinnesstämning resa sig upp från bordet. Sof han middag, så fanns det ej längre någon trofast och pålitlig skyddsängel, som höll vakt öfver hans hvilas hälgade frid, och ljudet af ett och annat förbiilande fotsteg tvingade honom nu dagligen att med håret på ända och ansiktet mörkrödt af vrede rusa upp i strumplästen för att gifva fridstöraren hans beskärda del, och härigenom blef han själf ur stånd att för den dagen njuta någon ytterligare hvila. Var han vid dåligt humör, så hade han numera ingen förståndig och deltagande själ, som kunde hjälpa honom därmed genom att klart och tydligt framhålla, hurusom han hade orsak till sitt missnöje, och på ungefär samma sätt var det äfven i alla

andra hänseenden. Sådana ting äro i och för sig pinsamma nog, utan att den plågade och försummade stackars mannen ytterligare skulle behöfva föröka dem genom att besvära sig med att taga vara på en liten pojke, den till på köpet ingen kunde blifva klok på.

Det var emellertid lättare tänkt än gjordt att slippa ifrån den lille, ty Martin tycktes hafva fattat ett oemotståndligt intresse för sin myndige morfar, och visade stor talang i att, hvarthälst än morfadern begaf sig, smyga sig efter honom som en liten skugga. Hur godsägaren än ville bära sig åt, så kunde han dock vara viss om, att närhälst han såg sig tillbaka fick han ögonen på Martin, som tålmodigt traskade bakefter honom och ständigt betraktade honom med samma granskande och fundersamma blickar.

"Hur i all världen kan det falla dig in att på det här sättet ständigt hänga i hälarne på mig? Finns det inte tillräckligt med folk här, som du kan hålla dig till?" sporde godsägaren retligt.

"Det är så roligt att se på dig, morfar", svarade Martin med orubbligt lugn.

"Ja, finns det nu i hela socknen någon enda förnuftig varelse, som kan begripa, hvad det kan vara för ett nöje?" sade godsägaren, som åter såg sig ur stånd att förklara gossens tankegång.

Och i den frågan skulle man ju verkligen kunna tycka, att han ej hade så alldeles orätt. Dock föll det honom vid närmare eftertanke in, att det ändå möjligen kunde finnas en glimt af förnuft och god urskillning i gossens handlingssätt; men äfven om så var fallet, fördunklades snart dessa goda egenskaper genom det ständigt ökade antal af fel och brister, som gossen lade i dagen, ju längre tiden led. Hans oarter porlade fram lika oaflåtligt som vattnet i en källa. Och dock låg där samtidigt öfver gossen något visst muntert och skalkaktigt, hvilket lika mycket förvånade och förargade den myndige godsherren. Hvarje tillrättavisning mottogs städse med samma skälmska och afväpnande lilla sidoblick, hvilken tycktes betyda så mycket som så, att det rådde ett visst hemligt förstånd emellan dem och att det i grund och botten var ett ypperligt skämt de förehade. Och slutligen hörde godsägaren åter och åter en bedjande stämma, som på oroande sätt hviskade i hans öra: "Var god emot honom för din dotters skull!", och denna bedjande stämma gjorde det omöjligt för honom att brusa upp mot den lilla varelsen, hvilket han eljes möjligen kunde hafva känt en viss benägenhet till.

Martin hade ej ens i två dagar suttit vid samma bord som morfadern, förrän han med ens ryckte till sig sin tallrik från pigan, som skulle räcka honom den, höll fast den med båda händerna och med glupsk min utbrast:

"Detta är mitt, och det får ingen annan någonting utaf! Jag vill ha alltsammans själf."

"Fy katten! En sådan glupskhet hos ett så litet barn! Jag skall lära dig att vara höflig och beskedlig, skall du få se —", började godsherren ifrigt.

Men han tystnade förvirrad, då han såg, huru Martin återigen drog upp den ena mungipan och sände honom sin afväpnande blick, hvarpå han i nästa ögonblick lade bägge armarne på bordet och med ett uttryck af den mest hänsynslösa maklighet började äta af sin mat, hvilken väl att märka ej hörde till de extra rätterna.

(Forts.)

Den som är obekymrad om andras välfärd förtjänar icke att kallas en människa.

*

Den som försummar att fullgöra sina plikter här i lifvet är icke passande för denna världen och mycket mindre för en högre värld.

*

Den inskränkte frågar: Tillhör denne vår stam, eller är han en främling? Men för den, som har ett ädelt sinnelag, är hela världen endast en familj.

VISINGSÖ,

dess naturhistoria och minnen.

Af **J. Karling.**

V.

(5) **Ströftåg på Visingsö** (slut).

Må vi nu till slut gå ned öfver Kungsgårdens trädgård och genom stora hvalfvet till Visingsborgs slottsruin och där i korthet påminna oss dess och grefvarne Brahes historia.

Förste grefven till Visingsborg var Peder Joakimson Brahe, vanligen kallad Per Brahe d. ä.

Han sammanslog några byar utgörande något öfver 500 hektar fruktbar jord, och härå grundlades denna byggnad. En del byggnadsmaterial härtill skall han hafva fått löfte af konung Erik XIV att taga från Alvastra då upphörda kloster, en del togs från öns lerskifferbärg, och dessutom anlade han för ändamålet ett tegelbruk på östra fastlandet norr om nuvarande Gränna.

Af konung Johan III erhöll han förstärkningar till sitt grefskap, och i sammanhang därmed arfsföljden till grefskapet bestämd sålunda: att äldste sonen skulle vara grefskapets självskrifne härskare, för så vidt han icke därtill gjort sig ovärdig genom uppstudsighet emot föräldrar och den regerande konungen, eller beträddes med vanhederliga handlingar.

Grefvens rättigheter öfver sitt grefskap voro i det närmaste de samma som konungens öfver sitt rike, dock oförkränkt den hörsamhet och det troskap, hvar och en var skyldig konungen.

Johan III förbjöd grefven att taga sten från Alvastra till slottsbyggnaden. Grefven hann icke häller fullborda mer än västra flygeln. Denna bestod af två våningar med torn på, var täckt med koppar och förtennadt järnbläck. Uti nedra våningen, för hvars fönster sutto järngaller, voro en stor borgstuga och nio kamrar, och i den öfre två salar och tretton kamrar.

Grefven dog 1590 efter att i 29 år varit regerande grefve på Visingsborg.

Andre grefven till Visingsborg var Erik Brahe, den förres äldste son, och han var gift med Elisabet, härtiginna af Braunschweig-Lüneburg.

Under grefve Eriks tid å Visingsborg halshöggs i Kalmar utaf dåvarande riksföreståndaren härtig Karl, sedermera Karl IX, 1599 kommendanten på Kalmar slott, grefve Eriks svåger, Johan Sparre såsom anhängare af den fördrifne svenske konungen och dåvarande konungen i Polen, Sigismund.

Grefve Erik Brahe öfvergaf sitt grefskap, lämnade Sverige och flyttade 1611 till Polen, antagligen af sympati för konung Sigismund och af kärlek till den katolska läran, kanske också af en viss fruktan för bödelskonungen Karl IX. Han dog 1613.

Tredje grefven till Visingsborg var Magnus Brahe, den förres broder.

Grefve Magnus fortsatte slottsbyggnaden, byggde den södra flygeln och påbörjade den östra.

Under den södra flygeln voro sex källare och två andra hvalf. I öfrigt bestod denna liksom den västra af två våningar. Uti nedra våningen funnos en sal och fem kamrar, och i den öfra en stor sal, ett stort förmak och tre kamrar. Dessutom voro i denna byggnad två tyghus och däröfver en med järnplåt täckt altan.

Grefve Magnus hade en dotter Ebba, föremålet för Gustaf II Adolfs ungdomskärlek, sedermera gift med Jakob de la Gardie.

Grefve Magnus dog 1633 och hade regerat Visingsborg i 22 år.

Fjärde grefven till Visingsborg var Pe-

der Abrahamson Brahe, vanligast benämd Per Brahe d. y. eller blott "grefve Per", syskonbarn till den förre, son till Per Brahe d. ä:s yngste son. Han var den mest framstående inom hela Brahesläkten.

Per Brahe d. y. tillträdde grefskapet vid 31 års ålder 1633. Han ordnade genast genom ett slags grundlag styrelsens alla grenar inom sitt grefskap och tillsatte nio personer, som skulle blifva "förvoro kanoner och förvaringsrum för ammunition.

Därjämte uppfördes på fastlandet slottet Brahehus, hvars ruiner synas på bärgets krön, tvärs öfver sjön. Detta afsågs att blifva änkesäte åt grefvinnan. Det fullbordades 1647 (förstördes genom vådeld 1708).

Vid denna tid hade grefskapet vuxit ut till ett område på öfver 502 mantal. Utom detta hade grefven sitt baroni i

Fig. 19. Vy af Visingsö hamn.

män, grefven till råd och styrka" i grefskapet.

Den af grefve Magnus påbörjade östra slottsflygeln fullbordades af grefve Per. Denna flygel hade tre våningar. I bottenvåningen var porthvalf åt sjösidan, kök, kökskammare och fem boningsrum. I andra våningen voro en sal och nio rum. Tredje våningen innehöll en sal och åtta kamrar.

År 1642 anlades vid Visingsborg en hamn och byggdes en slottsbrygga, hvilken på de yttersta hörnen var försedd med torn, täckta dels med koppar, dels med förtennad järnplåt. I dessa torn

Finland, som omfattade 713 hela hemman, utaf hvilka de flesta voro en skänk af drottning Kristina.

I början af 1650-talet anlade grefven Gränna stad och utfärdade privilegier för densamma 1652.

År 1662 blef Visingsborgs slotts norra flygel färdig, och därmed också byggnaden i sin helhet efter ett 100-årigt arbete.

Norra flygeln bestod af två våningar, af hvilka den undra sannolikt upptogs af rustkammare, förvaringsrum och verkstäder m. m. och den öfra af sex boningsrum.

Låtom oss nu taga det fullfärdiga slottet i närmare skärskådande. Det omgafs af vallar och grafvar, så att det hela bildade en fyrsidig figur. Längst i väster utanför yttre borggården var ett hvalf med kupol uppå, och på hvardera sidan om detta hvalf var ett "fångtorn" med ett rum i hvartdera, hvaruti "vakten" var.

Ett annan hvalf bildade inkörsport till yttre borggården. På denna borggård stod en Kristusbild, huggen i sten med kors och spira i händerna och gloria kring hufvudet. Korset, spiran och strålarne i glorian voro af koppar, förgyllda med "dukatguld".

I söder var ett inkörshvalf. Utanför detta voro å stolpar uppsatta två örnar och två svanar af koppar.

I öster (öfver eller vid sjöporten) var ett hvalf med ett torn på, hvars tak var af förtennad plåt. I det tornet hade portvakten sin plats. Å östra flygelns tak voro tre altaner. Köket, som befanns i denna flygel, tyckes hafva haft en särskild port ner till sjön, den s. k. "vattenporten". Bredvid vattenporten var ett litet stenhus med fyra rum uti.

På den fyrsidigt sammanhängande slottsbyggnaden voro fyra torn, försedda med spiror och "knoppar". Dessa torn voro täckta med förtennad plåt och "knopparne" förgyllda med "dukatguld".

På inre borggården var en liten trädgård. Inuti den stodo på stolpar en stor jordglob och en stor himmelsglob.

Vid västra flygelns inre vägg (åt borggården till) var fästad en stor tafla af ek, å hvilken Kristus var målad. Vid östra flygelns inre vägg var en dylik stor tafla, hvarå solen var tecknad.

Slottets samtliga väggar inåt borggården voro sirade med nischer, i hvilka stodo bilder dels af marmor, dels af gips. Bland dessa skola hafva förekommit bilderna af Kettil Runske försedd med klubba (månne icke Tor eller Herkules?) och Gilbertil, fästad vid kaflen.

Trapporna i slottet voro af huggen sten och ledstängerna af järn.

Rörande slottsrummens inre utstyrsel känner man visserligen ingenting, men man kan taga för gifvet, att ingenting fattades med afseende på hvad den tidens prakt och komfort fordrade.

Slottets vallar och torn voro försedda med kanoner.

Utanför vallarne fanns en mängd stora trähus, såsom ett magasin vid sjön, en trädgårdsbyggnad och särskilda gårdar för skolmästare, boktryckaren och bokbindaren m. m.

Ytterst omgafs slottet af fyra stora trädgårdar, uti hvilka funnos öfver 2,000 fruktträd.

Öns alla manliga invånare voro exercerade och utgjorde slottets garnison och följaktligen grefvens lifvakt, som paraderade, då förnämt främmande kom på besök till grefven.

Grefve Per Brahe d. y. hade äfven eget boktryckeri på Visingsborg, hvarifrån flera värdefulla arbeten utgått, och för att anskaffa papper anlade han vid Röttle en papperskvarn.

Grefve Per Brahe d. y. var ytterst mån om sina undersåtars trefnad, förkofran och välmåga, men det vackraste eftermälet har han dock bevarat åt sig genom de storartade donationer han gjorde för att för all framtid betrygga den skola han på ön stiftade den 1 maj 1636, "Guds nampn til ähra och den blomstrande ungdomen til optucktelse".

Han ökade år efter annat gåfvorna till skolan och bestämde lönerna åt rektor, konrektor, kollegor, skolefogden och särskildt för orgelnisten, violinisten, basisten, basunisten samt åt djäknen, som blåste i basun, samt åt tolf djäknar, som voro födda på ön och hade anlag för musik, hvaraf tyckes framgå, att grefven var älskare af musik.

Den femte och siste grefven till Visingsborg var Nils Brahe, den förres brorson, som tillträdde grefskapet vid farbroderns död 1680, men hans regering blef af kort varaktighet, ty 1683 indrogs grefskapet till kronan genom Karl XI:s bekanta reduktion. Äfven skolegodsen

följde med i reduktionen, men de återlämnades sedermera.

Att grefve Nils Brahe sökte rädda undan och bortföra så mycket som möjligt af slottets dyrbarheter, såsom bibliotek, taflor och skulpturarbeten, var ju ej underligt, och har nog en stor del däraf förts till Skokloster, Braheska släktens nuvarande stamgods.

Grefve Nils dog på Östanå 1699.

Emellertid bortarrenderades Visingsborg (5 mantal) 1683 till hauptmannen Lars Börjesson och efter honom till grefve G. A. Meijerfeldt mot en årlig afgift af 481 kronor, hvaraf de 81 beräknades för trädgården.

Konung Karl XII hade vid denna tid skickat hem en del ryska krigsfångar, som sattes i förvar på Visingsborg, och genom deras förvållande nedbrann slottet, enligt somliga den 4 december, enligt andra på julafton 1718, och från denna dag är den stolta byggnaden en ruin.

Nu medan vi sitta här på vallarne efter det grusade slottet, skall jag berätta historien om de tre ekarne.

År 1832 hölls en besiktning på Visingsö kungsgård för att afhysa en del intäkter, som af fattigt folk blifvit gjorda. Då besiktningsmännen kommo till grinden mellan kungsgårdens gärde och skogen, funno de en intäkt, en liten stuga med några hundra kvadratfots ägorymd omkring. I denna täppa stodo tre stycken ekar, utaf hvilka den ena var en "krympling", men de andra två voro välväxta. I stugan bodde en gumma. Hon utkallades och berättade bland annat, att hon

Fig. 20. Brahehus' ruin.

hade tagit de tre ekarne för fyrtio år sedan, då de voro helt små, och planterat dem, där de nu befinna sig, och hon hade omsorgsfullt vårdat dem, hvilket dock icke kunnat förhindra okynnet, som öfverallt är framme, att göra den ena till en krympling, såsom väl syntes. Som erkänsla mot gumman för hennes välförhållande i afseende på de tre ekarne, fick hon löfte att i sin lifstid sitta orubbad i sin lilla stuga och på sin täppa.

Den genom okynne förkrympta eken nedhöggs, och stammen skickades till Stockholm för undersökning af virkets

beskaffenhet, och som denna visade sig utmärkt god, beslöts att ej vidare bortarrendera kungsgården utan använda den till ekplantering för statens räkning.

På detta sätt uppkom kronoparken på Visingsö, hvilken med sin af ek, bok, fur, gran och lärkträd planterade skog är den vackraste och bäst vårdade man kan tänka sig. De raka alléerna, den mjuka gräsmattan, den rena luften, parfymerad af barrdoft och uppfylld af jublet från tusentals sångfåglar — allt detta gör, att man tycker sig förflyttad till ett paradis, då man under sommardagarne kan förunna sig den njutningen att vistas på ön.

I detta sammanhang torde jag äfven böra berätta något om fasanerna.

För ett par tiotal år sedan arrenderade frih. Oskar Dickson för fasanodling jakträtten på ön. En särskild plats vid de omtalade ekarne apterades för ändamålet. Gårdar och inhägnader för såväl fasaner som vanliga höns uppfördes, och där täflade dessa djur med hvarandra att värpa ägg i tusental. Bondhönsen fingo dessutom rufva och kläcka ut samt genom sina egna ägg föda de ädla fasankycklingarne, tills dessa vuxit så stora, att de kunde flyttas ut i skogen till vissa afskilda platser, där deras föda bereddes och ströddes ut för dem af fasanskötarne. Dessa fasanskötare hade dessutom i uppdrag att hålla katter och roffåglar på afstånd, och att de ej försummade detta, bevisades genom den massa af kattsvansar och roffågelskroppar, som voro uppspikade på väggarna till de skjul, som voro uppförda på dessa platser. Sålunda fostrade, födda och skyddade blefvo fasanerna på hösten under klappjakt ihjälskjutna af de höge herrar, som af jakträttens innehafvare hade förmånen att blifva inbjudna till detta storslakt.

Af flera samverkande orsaker hafva öboarne vid de gamla kontraktens utgång angående jakträtten vägrat förnya dem, och i följd däraf är fasaneriet nedlagdt, och sista storjakten ägde rum första dagarne i november förra året (1900), hvarefter den sista reflexen af aristokratisk glans torde vara utslocknad på ön.

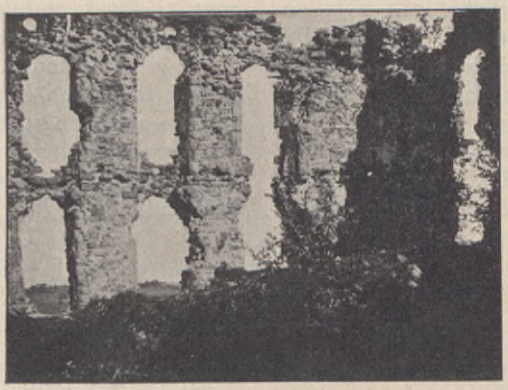

Fig. 21. Parti af Brahehus' ruin.

Till underrättelse för resande, som besöka ön, må ock nämnas att i norra vallgrafven är uppfördt ett bekvämt varmbadhus, och strax där invid i gamla Braheträdgården ligger Visingsö turisthotell.

På vyen af Visingsö hamn (Fig. 19), tagen från borgen, se vi att "Motala Express" närmar sig, och sålunda nalkas tiden för återfärden.

Då vi nu åter befinna oss ute på sjön, se vi Omberg och Östgötalandet i norr, och låta vi ögat följa bärgshöjderna, stannar blicken vid den hvitglänsande ruinen af Brahehus.

Att komma upp till denna är förenadt med stor ansträngning, emedan vägen är både lång och brant. Därför berättas det om "Gu'far i Gu'sbacka", som Per Brahe d. y. ofta kallades af allmogen, att då han skulle besöka slottet, lät han bära sig dit upp i hängbår.

De båda öfriga fotografierna (Fig. 20 och Fig. 21) gifva en föreställning om den ståtliga ruinens utseende, det ena i en totalbild, det andra i detalj visande de af tidens inverkan vittrade murarne och fönsteröppningarna.

Ett stycke nedanför ruinen har man påträffat ett ganska mäktigt sandstenslager, som börjat bearbetas och som antagligen kan blifva en god inkomstkälla, i den mån brytningen genom efterfrågan på detta goda byggnadsmaterial kan varda af större omfattning.

Staden Gränna, som vi nu närma oss, är ett idylliskt samhälle, hvars befolkning hvarken drifver handel eller ägnar sig åt industriell verksamhet. Dess förnämsta, för att ej säga enda näringsfång är trädgårdsskötsel, och stora massor af trädgårdsalster fraktas till Jönköping. Gränna kallas ju också "päronstaden". Den har också för denna verksamhet ett synnerligen godt läge, skyddad af den långa och höga bärgskammen på östra sidan, en bördig jordmån och den milda rena luften.

Ett stycke söder om staden utfaller Röttleån utför stupande bärgväggar, hvars vattenkraft drifver sågverk och kvarnar, och ett stycke ofvanför på höjden ligger det ståtliga herresätet Västanå, hvilket, som vi förut omtalat, äfven leder sina anor tillbaka från den Braheska tiden.

Då vi nu komma att följa sjöns östra strand med sina höga klippor, äro vi i tillfälle att på nära håll se märkena efter den grafsänkning, hvarigenom Vättern uppkommit och hvarom jag på utresan berättade.

SLUT.

KONUNGEN I TULE.

Ur Göthes »Faust».

Försvenskning af Georg Ljungström.

En konung i Tule, hvars sinne
var trofast huldt till hans graf,
hans döende drottning till minne
en gyllne bägare gaf.

Vid ingen fest han den glömde,
han ägde ej högre klenod.
Så ofta dess rund han tömde,
hans öga i tårar stod.

När döden han skönja kunde,
sin arfving städer och land
och furstliga skatter han unde,
men bägarn ej däribland.

Han satt i sitt slott, som vida
ser ut öfver hafvets rund,
med bägaren vid sin sida
i riddarnes festförbund —

stod upp i fädernesalen,
drack lifvets sista glöd
och slungade hälga pokalen
i hafvet, där svallet sjöd.

Han såg, hur i okända flöden
den sjönk i djupet ner.
Hans ögon slötos mot döden,
han drack ej en droppe mer.

ÖRNHJÄRTAT AF HAMLIN GARLAND.

ÖFVERSÄTTNING FRÅN ENGELSKAN FÖR SOL.

(6)

Sammandrag af de föregående kapitlen.

Harold Excell är ende son till kyrkoherden i Första kyrkan i Rock River, John Excell. Han är djärf, energisk och tilltagsen, har ett häftigt lynne, är god ryttare och skicklig skytt. Hans förtrogne vän är Jack Burns, med hvilken han ifrigt samtalar om den fjärran Västern, om vilddjur, indianer och äfventyr. Han är förälskad i Dot Burland, men vid sjutton års ålder kommer han underfund med, att den adertonåriga flickan endast lekt med honom, hvarpå han vredgad vänder henne ryggen. Dot rymmer sedan med bankbokhållaren Sam Willard, och då Clint Slocum, en större och starkare yngling än Harold, hånar denne därför, råka de i slagsmål. Harold drar knif och sårar Clint samt dömes därför till sex månaders fängelse. Under fängelsetiden blir han förälskad i Mary Yardwell, en ung, allvarlig flicka, som sjungit för fångarne. Hon besvarar hans böjelse, men då Harold återfår friheten, är hon hemrest till sina föräldrar. Harold reser utan att få taga afsked af Mary till Roseville, där han sluter sig till Daniel Pratt, som med familj är på väg till sin broder Jake i den fjärran Västern. Harold kallar sig nu Mose Hardluck. Under vägen förälskar sig Daniels flicka Jennie i Mose. Omsider anlända de till målet vid Cannon Ball-floden och mottagas af Jake och hans hustru. Jake upplyser dem om, att fiendskap råder emellan å ena sidan de store boskapsägarne, som orättmätigt vilja förfoga öfver allt statens land, samt å andra sidan nybyggarne, som komma från öster, och fårägarne, som komma från väster, af hvilka nybyggarne ha laglig rätt till vissa andelar af landet, under det fårägarne anse sig ha samma rätt som boskapsägarne att förfoga öfver ännu oupptaget land. — Med hjälp af de öfrige nybyggarne, hvilkas anförare är Jennison, bygger Daniel Pratt en stuga på Rosebud Flat bredvid Jakes farm. Nu anländer en mexikansk fårägare Delmar med 5,000 får till trakten, Mose lämnar Pratts och tager anställning hos Delmar, som snart råkar i öppen fiendskap med boskapsägarne.

TRETTONDE KAPITLET (fortsättning).

Samma dag, när Mose låg på den gräsbevuxna sluttningen och vaktade fåren, som trängdes omkring en vattensamling i dalen nedanför, såg han ett moln af damm stiga upp långt borta i norr. Undrande hvad detta kunde vara, hörde han ett doft mullrande ljud. Kunde det vara en buffelhjord? Hans hjärta klappade fortare vid denna tanke, och han glömde sina får, då bullret tilltog och vilda tjut svagt nådde hans öron.

I ett nu såg han en hjord vilda hästar komma ilande nedåt dalen, snabba som antiloper, och bakom dem red i sporrsträck en skara boskapsherdar, som tjöto och sköto och gjorde allt för att ytterligare drifva på de uppskrämda, blindt framilande djuren.

Förskräckta rop af: "Fåren! Fåren!" hördes nere ifrån dalen. Mose vände sig om och såg de andra herdarne springa till sina hästar. Han insåg nu hvilken fara som hotade fårhjorden. De vilda hästarne rusade rakt emot densamma; i nästa ögonblick voro de midt ibland fåren och fortsatte sitt vilda lopp nedåt dalen, lämnande efter sig hundratals döda, sårade och stympade får. Boskapsherdarne fortsatte hojtande och tjutande efter dem under affyrande af sina revolvrar mot de mexikanske fårherdarne, hvilka stodo som förlamade vid åsynen af sin upprifna hjord.

Mose red ner till de andra herdarne; han fann basen, José, utgjutande sitt hjärta i svordomar och förbannelser, under det han gick omkring bland de sårade fåren och sköt dem, som voro svårast skadade.

De arma djurens lidanden rörde Mose till tårar. Han kände ingen lust att svärja förrän efteråt, då det blef klart för honom, att boskapsherdarne hade begått nidingsdådet med vett och vilja.

Han begaf sig genast till lägret för att inrapportera den sorgliga nyheten.

Delmar svor icke, då Mose berättade för honom hvad som hade händt. Han sadlade sin häst och sade:

"Kom med mig, gosse; jag ska rida bort och ha ljus i den här saken."

Mose kände sitt blod isas, då han såg sin husbondes dödliga lugn och beslutsamhet. Blodiga syner föresväfvade hans uppjagade fantasi, där han tyst red efter Delmar.

Den mexikanske fårägaren galopperade stadigt i riktning mot Circle Bar. Då de nådde krönet af en ås och blickade ned till Willow Creek, vid hvilken å Williams' hus låg, syntes flere ryttare komma ridande från motsatta sidan. En grupp män väntade på Delmars ankomst och hvarenda man var beväpnad. En af dem närmade sig och hälsade vänskapligt nog:

"God eftermiddag, gentlemen; rid med edra hästar till korralen,[1] så ska vi ta af dem sadlarne, medan de beta."

"Hvar är Williams?" sporde Delmar, i det han hoppade af hästen.

"Rest till staden. Är det ingenting jag kan uträtta åt er? Jag är hans bas."

"Säg då mr Williams", genmälte Delmar med hotfullt lugn, "att jag varit här för att säga honom, att en hjord af hästar, tillhörande dels er, dels Hartley i Horseshoe, blifvit drifven genom min fårhjord och dödat öfver två hundra af mina får."

Konrad svarade i beklagande ton:

"Ja, jag vet, jag vet! Jag fick nyss höra talas om det. Det är för ledsamt! Men ni vet själf, hur det är — hjordarne gå hit och dit, och man kan inte hindra dem eller drifva dem tillbaka."

"Edra män gjorde intet försök att hindra dem."

"Hur är det med den saken, gossar?" sporde Konrad, förtroendefullt vändande sig till de yngre männen.

En lång, fräknig karl steg fram och svarade med ett grin:

"Jo, si det var på det här viset, att vi försökte att hålla hästarne i styr, och vi sågo inte fåren, förrän vi voro midt ibland dem —"

"Det är lögn!" utbrast Mose. "Ni drefvo hästarne rakt nedåt dalen in bland fåren. Jag såg det."

"Du kallar mig lögnare", skrek boskapsherden, i det hans hand sökte revolvern. "Det skall du få äta upp."

"Stopp där!" ropade Delmar. "Lugna dig, du unge skräfvelhans! Det tjänar ingenting till att börja skjuta, där Andreas Delmar är närvarande."

Här inföll Konrad i skarp ton:

"Jim, håll dig i skinnet!"

Därpå vände han sig till Mose och frågade:

"Hvar skedde det?"

"I Boulder Creek strax söder om vägen", svarade Mose.

"Söder om vägen?" upprepade Konrad med väl spelad förvåning, vändande sig till Delmar. "Då ha edra får öfverskridit gränsen, mr Delmar. Men då de således befunno sig på vårt område, så kan jag inte se, hvad jag kan göra för er. Om de hade befunnit sig norr om vägen —"

"Det är bra", afbröt Delmar. "Jag har sagt, att jag skulle hålla mina får på norra sidan, så länge de hade tillräckligt bete där. Men nu underrättar jag er om, att jag kommer att beta mina får hvarhälst jag behagar, att jag kommer att vara hos dem natt och dag, och att nästa man som oroar dem kommer att lämna sina ben i gräset tillika med de döda fåren, och sannolikt en eller ett par hästar till på köpet. Jag har varnat Williams; nu varnar jag också er. Jag håller er ansvarig för hvarje skott, som affyras mot mina män. Om en enda af mina män skjutes, så dödar jag både er och Williams vid första tillfälle. Adjö."

---

[1] Inhägnad för boskapen.

FJORTONDE KAPITLET.

En ny vändning i Moses öde.

Några dagar därefter fick Mose ett bref från sin vän Jack, däri denne bland annat underrättade honom om, att Mary Yardwell återkommit till Rock River för höstterminen, hvarefter han tillade:

"Marys moder är död, och själf ser hon mycket sorgsen och blek ut. Hon har frågat mig om, hvar du finns, och sade sedan: 'Var snäll och säg honom, att jag hoppas, att han måtte komma hem välbehållen och att jag är ledsen öfver, att jag inte fick träffa honom, innan han reste'."

Sedan Mose läst detta, försvann all den bitterhet, hvilken han förut hyst mot Mary; hans ögon fylldes af tårar, och han längtade efter att få återse hennes älskliga anlete.

Samma afton skref han ett hjärtligt bref till Mary och red dagen därpå med det till postkontoret, beläget i det mer än trettio kilometer aflägsna Running Bear, en eländig och illa beryktad liten stadshåla, byggd på en slätt vid Big Sandy-floden.

Några boskapsherdar hade just samma dag ridit in till staden för att få sig ett rus, och för att komma till postkontoret måste Mose passera deras grupp. Det var i skymningen; boskapsherdarne betraktade främlingen noga, och en af dem sade:

"Det där är Delmars fårherde, låt oss drifva en smula med honom. Vi ska ta och omvända honom!"

"Ah", inföll en annan, "låt honom vara i fred; han är ju bara en tuppkyckling."

"Tuppkyckling! Han är min själ så stor han någonsin blir. Jag tänker ha litet nojs med honom, när han kommer ut."

Mose andades häftigt, under det han aflämnade sitt bref, ty han kände, att det var oro i luften. Han undersökte sina revolvrar och torkade svetten ur sitt ansikte; därpå inlät han sig i samtal med kryddkrämaren, som skötte posten, i hopp att boskapsherdarne skulle rida sin väg.

Men detta ingick icke i deras beräkningar, utan de gingo in på krogen näst intill postkontoret och höllo därifrån utkik efter Mose. En af dem, en sjuklig, lungsiktig karl, blef först drucken. Han var den harmlösaste människa i världen, då han var nykter, och alla kamraternas själfskrifne driftkuku; men spriten omtöcknade den lilla smula förstånd, som fanns hos honom, och eggade alla hans lägre drifter. Han slog sin hatt i golfvet och utmanade hela världen i en löjligt hög och öfvermodig ton. Hans kamrater, som funno sig ofantligt roade häraf, omgåfvo honom skrattande och upphetsade honom ytterligare genom gillande och uppmuntrande tillrop.

Då Mose kom ut från postkontoret för att stiga till häst, ropade en af boskapsherdarne till den lungsiktige:

"Hallå, Bill, där har du en fårherde, som du gärna kan ta och klå opp."

Boskapsherdarne hade i detsamma skyndat ut och omringat Mose, som stod vid sin häst i det tilltagande mörkret.

"Hvad vill ni mig?" sporde Mose. "Jag har ingenting otaldt med er."

"Här är en karl, som vill klå opp dig", svarade en af herdarne.

Nu ropade den berusade Bill ett stycke därifrån:

"Hvar är han? Låt mig bara få fatt i honom!"

Kretsen öppnade sig beredvilligt, och Bill raglade fram till Mose, grep honom i kragen och sade:

"Jag tror du vill slåss?"

"Nej", sade Mose, som var alltför vredgad på boskapsherdarne för att taga den druckne narrens uppträdande från den löjliga sidan. "För bort honom, annars kan han taga skada."

"Hugg i honom bara, Bill!" skreko de andra skrattande.

Den druckne stackaren ryckte i Moses rock.

"Gå ifrån mig", sade Mose med af vrede skälfvande stämma.

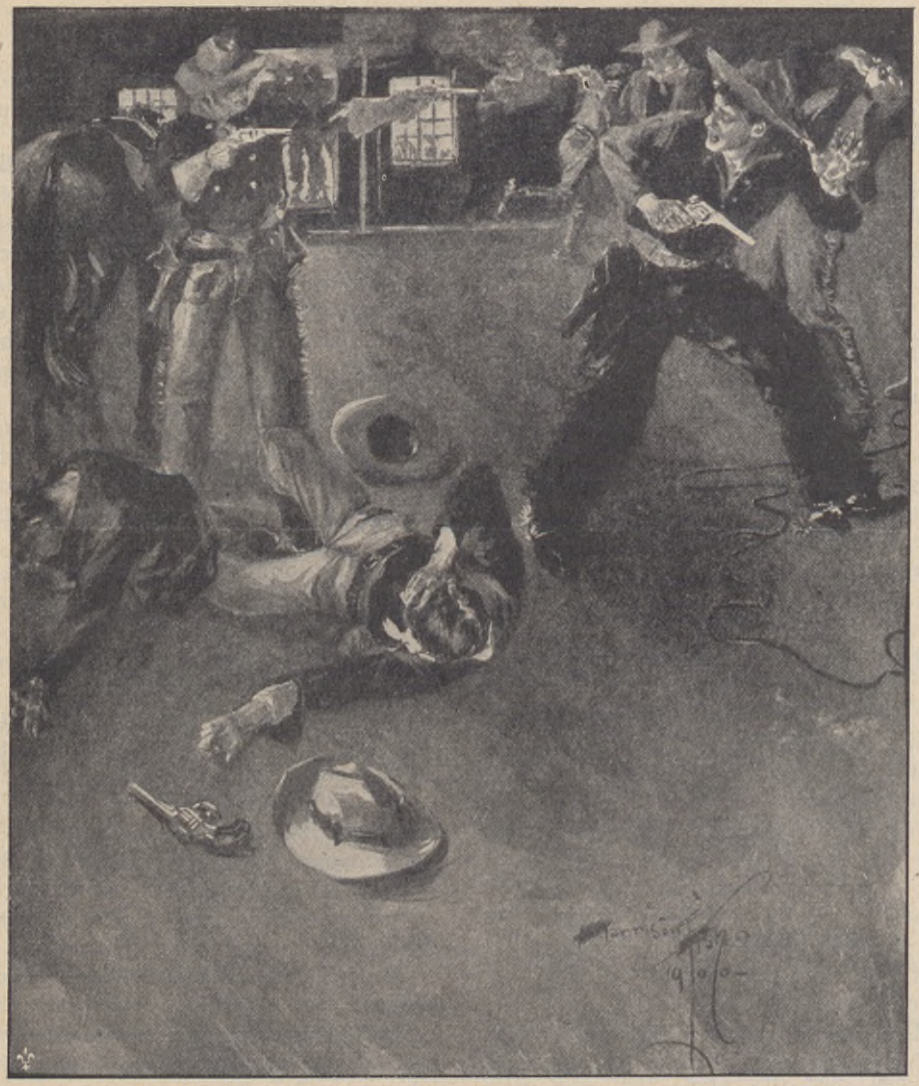

"Därpå började hans revolvrar tala, och boskapsherdarne föllo tillbaka."

Men Bill endast fumlade omkring honom och skuffade honom på måfå.

Då betäcktes Moses ögon af den blodröda hinnan. Med ett slag fällde han den raglande stackaren till marken. Därpå började hans revolvrar tala, och boskapsherdarne föllo tillbaka. De sökte skydd hvarhälst de kunde, och när Mose åter blef herre öfver sig själf, fann han sig till häst och sprängande i galopp uppåt gatan, under det revolverskott smattrade bakom honom. Han visste icke, huruvida han börjat skjutningen eller ej; han visste icke, huruvida han dödat någon af boskapsherdarne eller ej, men han hade ett svidande sår i skuldran, från hvilket han kände det våta, varma blodet flyta nedåt kroppen.

Under ridten hem kände den unge mannen sig mycket sorgsen och nedslagen. Återigen hade han låtit en hänsynslös vrede få makt med sig. Återigen hade det varit hans afsikt att döda, och han tyckte sig se två fallande gestalter: den man, som han slagit till marken med sin knytnäfve, och en annan, som föll för ett skott från hans revolver.

Därefter tänkte Mose på Mary och den sorgsna blicken i hennes ögon, när hon finge höra, att han återigen varit i slagsmål. Hon kunde icke gärna få veta, att desse män först anfallit honom, och att han endast kämpat till självförsvar. Och så tänkte han med en viss ömhet på sin fader, som så kärleksfullt hade stått vid hans sida, då han förra gången råkat illa ut till följd af sitt häftiga sinne.

"Hvem skall nu hjälpa mig?" tänkte han. Delmar skulle nog försvara honom, därom kände han sig öfvertygad; men han var alltför väl förtrogen med seder och bruk i boskapslandet för att inbilla sig, att saken vore slut därmed. Han måste hädanefter skjuta eller blifva skjuten. Om desse boskapsherdar ånyo sammanträffade med honom, så måste han antingen genast skjuta dem eller också själf dö.

"Vore det inte bäst", frågade han sig själf upprepade gånger, "att jag rede mitt håll med detsamma?"

Han beslöt emellertid till sist att återvända till Delmar och rådgöra med honom.

Det var mörka natten, när han återkom till lägret, och hans häst var betäckt af lödder.

Delmar satt vid lägerelden, rökande sin pipa, då Mose kom in i den upplysta kretsen ur mörkret.

"Hallå, gosse, hur är det fatt?" hälsade honom Delmar.

Mose berättade hela tilldragelsen i några få osammanhängande meningar. Den gamle mannen undersökte och förband hans sår, men iakttog en egendomlig tystnad under hela berättelsen. Till sist sade han:

"Hör på, min gosse, låt mig säga dig, att detta verkligen är en högst allvarsam historia. Jag menar inte den här skråman efter en kula — den behöfver du inte oroa dig för. Hela det här bråket är mitt. Dig hafva de ingenting emot, men du är min herde, och det förvärrar saken för dig betydligt. Om du har dödat en karl, så skola de komma hit i dagningen med en arresteringsorder. Du kan inte få någon rättvisa här i landet. Du skall bli dömd af en jury, sammansatt af boskapsherdar, och det kommer att gå så illa det kan för dig. Här finnes bara en sak att göra: du beger dig nu med detsamma rakt åt det håll, hvarifrån västanvindarne komma. Kasta sadlarne på Bone och Rusty, så skola vi ta reda på vägen. Jag känner en man, som skall taga sig an dig."

Delmar hvisslade, och en af hans herdar infann sig vid lägerelden.

"Skicka hit Pablo", befallde Delmar och fortsatte vänd till Mose: "Gör nu i ordning de småsaker du skall hafva med dig. Du kan inte stanna här och möta stormen. Jag borde inte ha utsatt dig för detta, men jag tyckte om dig, och —"

Den eftersände herden kom nu tillstädes.

"Pablo", återtog Delmar, "jag rider bort tvärs öfver landet i en liten affär. Om någon kommer hit och frågar efter mig eller Mose, så säg, att du inte vet hvart vi begifvit oss, men att du väntar oss tillbaka vid middagstiden. Håll dig redo att skjuta i dag; det kan hända, att de där boskapsherdarne försöka att öfverrumpla er igen, medan jag är borta."

"Det vore ju bäst, att ni stannade kvar och såge efter fåren", började Mose, då de voro färdiga att bryta upp; "det kunde annars gå illa —"

"Å, strunt i fåren", genmälte Delmar. "Jag har bragt dig i den här klämman, och jag tänker också föra dig ut ur den."

Under det de galopperade i väg, medförande Moses trötta ponny, återtog Delmar:

"Du är för ung att kasta dig in i den

förtviflade kamp på lif och död, som skulle blifva följden, om du stannade. Du har lämnat någon kvar där borta i de östra staterna, som tror att du är här ute för att det skall blifva en karl af dig, och jag tycker om dig alltför mycket för att se dig i händerna på en domstol här ute. Jag tänker själf lämna landet efter någon tid och skulle önska, att våra vägar möttes än en gång. Det är bäst du blir här uppe till våren."

De redo utan uppehåll till dagningen, då Delmar återigen tog till orda:

"Nu tror jag, att du är fullkomligt säker. De där busarne veta, att du kom hit med Pratt, och sannolikt skola de rida bort till Cannon Ball-nybygget och söka dig där. Jag skall rida rundt den vägen och uppehålla dem en stund och få dem att tro, att du håller dig dold, allt under det du rider uppåt landet på den här vägen. Rid inte för fort, som om du vore stadd på flykt, men håll en stadig lunk och låt din häst beta en timme på fyra. Här har du litet matsäck; förspill inte tiden, utan rid på så länge du kan utan att sofva.

"Vid middagstiden", fortsatte Delmar, "kommer du i sikte af bärgen, och du ser då en massa snötoppar till vänster. Rid rätt på dem, och sedan du ridit ungefär en dag, så vänd rakt åt vänster och börja att fråga efter Bob Reynolds vid Arickaree — hvarenda människa känner Bob. Gif honom det här brefvet och berätta hela saken för honom; han skall hålla utkik åt dig. Adjö nu, gosse; jag är ledsen — men jag menade väl med dig."

Mose öppnade omsider sitt hjärta.

"Jag vill inte skiljas från er på det här sättet, mr Delmar", sade han. "Jag vill hällre stanna hos er och möta stormen."

"Nej, det duger inte", genmälte Delmar.

"Ni kommer att få stora svårigheter", invände Mose, "och det vore fegt af mig —"

"Bekymra dig inte om mig, gosse", afbröt Delmar, "och tag för rästen saken lugnt. Du började i galen ände vid Cannon Ball. Bob skall ställa dig på din rätta plats. Boskapsägarne komma att härska därnere ännu några år. Adjö med dig nu, gosse, och sköt dig som en hel karl."

Mose darrade på rösten, då han tog Delmars hand och sade:

"Adjö, mr Delmar, jag står i den största tacksamhetsskuld till er."

"Det är bra, gosse — rid nu!"

Mose, som nu åter satt på sin egen häst, fortsatte ridten mot väster med hjärtat fullt af tillgifvenhet för sin bistre välgörare. Delmar satt på sin häst och följde gossen med blicken, tills han endast såg ut som en prick på den vidsträckta slätten. Då torkade han med afvigan af sin lilla bruna hand en smula fuktighet ur ögat och vände sin hästs hufvud mot öster. (Forts.)

Lefvande brunnar i öknen.

I de vidsträckta regnlösa delarne af Central-Australien finnas hvarken bäckar, sjöar eller källor. Detta oaktadt är dock landet tämligen väl befolkadt af en mycket härdig folkstam, som vanligen kallas "buskmän".

Under det förflutna seklet var det de lärde en gåta, huru mänskliga varelser kunde lefva i dessa förbrända, vattenlösa näjder. Nu har det emellertid visat sig, att naturen sörjt för äfven de lefvande varelsers välbefinnande och nödtorft, hvilka hafva sitt hemvist i dessa ogästvänliga trakter. Det i Australien inhemska gummiträdet (Eucalyptus), hvilket i fruktbar jordmån uppnår en höjd af från 60 till och med 90 meter, blir i dessa öknar endast en buske af mellan 2 och 3 meter med vresig och ledad stam, som påminner om en vass- eller rörväxt. Dessa dvärgartade gummiträd hafva lämnat lösningen till gåtan om buskmännens tillvaro i öknen. Trädens leder äro nämligen ihåliga och fyllda med friskt, rent vatten.

MODET OCH MODERNA.

När fru Eva draperade sig i bananbladet, som var urbilden till den kvinnliga dräkten, så gjorde hon det säkert med mycken smak: olyckligtvis var det endast Paradisets klara källor och blåa sjöar, som återspeglade detta första toalettförsök.

Fig. 1.

Fig. 2.

Den ännu blodiga djurhud, hvarmed grottflickan betäckte sina hvita axlar för att skydda dem mot vinterkölden, var

Fig. 3.

utan tvifvel den något råa föregångaren till den sobelkappa, hvari vi alla drömma oss mjukt insvepta, men vi äga för få underrättelser från denna tid för att kunna veta något om dess primitiva vintermoder. Detta är längesedan för rästen, och fastän, om man får tro historikerna, allting går i cirkel och man återvänder i sina egna spår, är det föga troligt, att tjugonde seklets unga damer skola återkomma till bananbladet och djurhuden.

Dock, hvad finnes väl mer växlande och opålitligt, mer personligt och mer imaginärt än just modet? Hvad är mer beroende på de ögon, som betrakta det? En målare, en skulptör, en ästetiker — hvar och en ser det från sin synpunkt och gör det till något helt annat än hvad det egentligen var i sömmerskan- eller skräddaren-artistens atelier. Klassiker eller humorist ger hvar och en omedvetet åt de "typer" han vill återgifva sin personliga karaktär, hvilket gör att man i modebilder af kända franska mästare ögonblickligen kan säga h v e m som är deras upphof. I den vanliga modejournalen åter bli typerna helt konventionella: kvinnofiguren är ständigt lång och smal, med alltför litet hufvud, onaturligt stort och burrigt hår, en hals hvars längd öfverträder alla skulpturens lagar, midjan knappt tjockare än halsen, fötter alls ej beräknade att gå på och nästan osynligt små händer, allt detta utgörande ett helt, hvarpå hvilken som hälst toalett kan ordnas liksom på en docka, men medförande obehagliga missräkningar för den, som på en normal människokropp vill ernå samma effekter.

De modebilder vi här återgifva äro till skillnad från ofvan beskrifna tagna efter naturen direkt, fotografier af Paris' elegantaste damer, de hvilka "skapa" moder för hela världen. Dock äro årets moder mycket litet olika det föregående årets: det är endast tygernas beskaffenhet, färger och mönster, som skifta något. Men de äro ju vackra och praktiska som de äro — hvarför skulle vi då beklaga oss? Detaljerna fordra visserligen desto mer uppmärksamhet: lifvets snitt, kjolens fall, plymens fästande, rosettens placering. Och pälsverk, mycket och dyrbart pälsverk — däri ligger toalettens största lyx för närvarande.

Fig. 4.

Den korta boléro af chinchilla, som Fig. 1 visar, utgör, tillsammans med en alltför lång och besvärlig klädeskjol, en stor muff af skinn, sammet och spetsar samt hatt också garnerad med samma pälsverk och stora bladrankor, en mycket elegant och omtyckt promenadtoalett.

Fig. 2 visar en visitdräkt af kläde med sammetsbandgarnering och den så ytterst moderna både ute och inne använda boléron under en annan form.

I Fig. 3 ses en annan fason på promenaddräkten, där skärpet med det dyrbara, ciselerade spännet och knappar passande därtill, spelar en framstående roll.

Den lätta, rakt nedhängande spetsklädningen ofvanpå en kulört åtsittande underklädning af siden (Fig. 4) antyder en återgång till empirens graciösa moder.

Hattar och muffar kunna för öfrigt i hastigheten förväxlas, så garnerade äro de senare, utom när de bestå af endast pälsverk, då de böra vara mycket stora, mycket lätta och platta. Hatfarne äfvenledes stora med alla slags garnityr, hvari dock pälsverket ingår som hufvudsak. Dessutom väldiga jättekrysantemer — hälst hvita, guld- och silfverspetsar, sniljer, tyll och hela fåglar — men ingen öfverlastning, det får ej verka tungt och stort. Boan är alltjämt omtyckt — i synnerhet den af sniljer, till omväxling med den oundvikliga räfven, som tröttat ut oss genom sin allestädes närvaro.

Många af vår tids politiker ha för vana att framhålla såsom självklar den satsen, att intet folk borde vara fritt, innan det är passande att göra bruk af sin frihet. Denna maxim är värdig dåren i den gamla historien, hvilken beslutade att icke gå i vattnet, innan han lärt sig simma. Om människorna skulle vänta på friheten, till dess de blefve visa och goda i slafveri, så finge de för visso vänta i evighet. *Macaulay.*

*

Det gifves två tillfällen i människans lif, då hon icke bör spekulera: när hon har råd därtill och när hon icke har råd. *Mark Twain.*

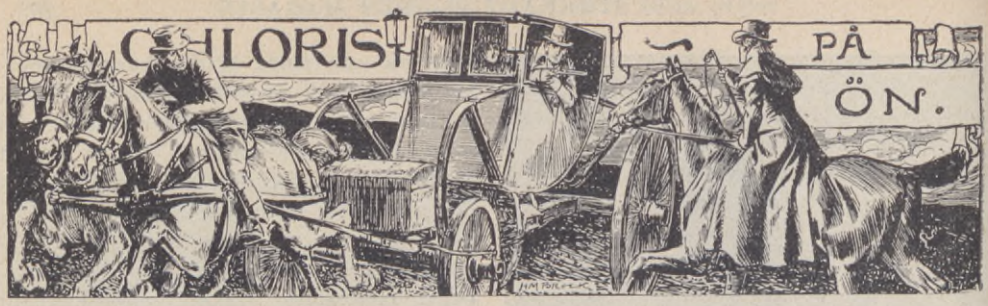

BERÄTTELSE

AF

H. B. MARRIOTT WATSON.

(Från engelskan.)

(12)

Sammandrag af berättelsens föregående innehåll.

Händelsen spelar på Napoleon I:s tid. Roger Warburton har på värdshuset "De Tre Fjädrarne" i byn Marlock å Englands östra kust varit vittne till, huru hans unge vän Shirley i ett gräl med Nikolas Carmichael blifvit dödad af denne. Shirley var stadd på flykt med sin älskade, miss Dorotea Holt, hvilken samma afton afhämtas från värdshuset af sin förmyndare, domaren sir Georg Everett, som äger ett hus i närheten af Marlock. Familjen Carmichael, bestående af fadern, den gamle sir Stefan, två söner, Nikolas och Filip, samt dottern Chloris, äger och bebor ön Lynsea ett stycke utanför kusten. Warburton, som vill hämnas på Carmichaels för sin väns död, kvarstannar på värdshuset och upptäcker under en segeltur till Lynsea, att där bedrifves en omfattande smyghandel med en väldig grotta som gömställe. Nikolas får syn på honom och söker mörda honom, men han räddas af Chloris, undkommer och är sedan dess bevakad af Nikolas' spioner i byn, bland hvilka värdshusvärden Tremayne är en. Sir Georg vistas för närvarande med miss Holt i sitt hus vid Marlock och har där mottagit ett besök af sir Stefan Carmichael. För att återgälda besöket beger han sig med sin myndling till ön. Dit kommer äfven Warburton, som vid ett sammanträffande med Chloris förklarar henne sin kärlek, utan att dock förhållandet dem emellan blir klart. Därpå möter han sir Stefan, med hvilken han växlar fientliga ord, tills den förre lämnar honom och går in i sitt hus. — Då Warburton nu vill återvända hem, finner han sin båt bortförd och sig själf jagad af Nikolas och hans handtlangare. Han begifver sig då till familjens båtbrygga för att taga en båt där, men öfverraskas af sina förföljare och flyr inåt skogen. Här påträffar han en ingång till grottan, begifver sig dit, går ombord på smugglarfartyget, finner där den franske kaptenen, Ditran, berusad och sofvande, och tager ur hans ficka ett bref från Napoleon I till sir Stefan. Med detta bevis på sir Stefans förräderi inträngер Warburton i dennes hus och finner honom ensam i biblioteket. Warburton visar honom brefvet och hotar att tillintetgöra honom och hela hans familj. De båda männen duellera utan att någondera blir sårad. Slutligen lämnar Warburton gubben medvetslös af sinnesrörelsen och går en trappa upp, där han träffar Chloris och på nytt förklarar henne sin kärlek. Hon medgifver nu, att äfven hon älskar honom. Under tiden kommer Nikolas hem, Warburton smyger sig ut ur huset och ned till stranden af sundet, öfver hvilket han simmande beger sig till fastlandet. Där träffar han löjtnant Gellibrand, befälhafvare på den till platsen nyss anlända tulljakten Osprey. Gellibrand omtalar, att han är inbjuden till sir Stefan, hvarpå Warburton tar honom med sig till värdshuset och bjuder honom på vin.

Trettonde Kapitlet (fortsättning).

"Hvad, mr Gellibrand?" utropade Warburton förvånad, "ni skulle afslå det glas er värd bjöde er? Jag skall säga er, att jag har betalat för varan. Den är min. Ni kan ju hafva edra gissningar liksom jag har mina om, hvarifrån det härstammar, men jag skulle tycka det vara oartigt af er att ej dricka en flaska med mig."

"Ni har rätt", sade Gellibrand hastigt. "Låtom oss dricka för er välgång, mr Warburton, och för er onkel och för den vackraste flickan i trakten. Om miss Carmichael är så skön, som ni säger, så ber

jag att få föreslå, att vi dricka för henne."

Allt eftersom han drack blef hans tal mera oförbehållsamt och öppenhjärtigt, men alldenstund Warburton ej hade någon annan plan med honom än att denna dag hålla honom från Lynsea, svarade han endast helt kort på hans många frågor och utgjutelser. Men under det de sutto tillsammans, skymtade någonting genom törnhäcken, och en skugga gled hastigt öfver bordet. Warburton såg upp och ryckte förvånad till, då han fick syn på Chloris Carmichael. Hennes ansikte var med ett uttryck af förskräckelse vändt mot Gellibrand, som emellertid ej märkt någonting, utan fortfarande pratade oafbrutet.

"Carmichael", sade han, "är ett ansedt namn, jag tror att de äro släktingar till markisen af Heywood. Jag skall göra visit hos dem."

Chloris' blickar sökte Warburton, en mörk rodnad färgade hennes fagra anlete, och hennes läppar skälfde. Han reste sig med en ursäkt och gick åt det håll, där hon dragit sig tillbaka bland buskarne.

"Hvad är det ni talar med den där mannen om?" hviskade hon ångestfullt. "O, håll för guds skull er tunga i styr!"

En skugga gled hastigt öfver bordet.

"Den är min egen egendom", svarade han kallt.

Hennes ton hade retat honom, enär han tydde hennes oro såsom ängslan för hennes bröders säkerhet.

"Det är sant, den är er egen egendom", återtog hon sakta. "Men jag måste tala med er. Säg, vet den där mannen, hvad ni vet om oss?"

"Jag talar om det, ifall och när jag själf behagar", svarade han.

Hon fattade tag i hans arm och utbrast:

"Ni måste först höra mig. Jag har något att delgifva er. Men jag kan ej stanna, ty Filip väntar på mig i byn, och det får ej bli kändt, att jag varit här. Jag måste råka er. Möt mig så fort ni kan i den gamla kapellruinen på dynerna. Ni skall lätt hitta vägen dit."

Då han ej genast svarade, gentog hon ifrigt:

"Ni måste bevilja min bön, ni måste komma. Jag har rättighet att fordra det af er. Mr Warburton, jag besvär er vid himlen att komma."

Rörd af hennes oro och ångest lofvade han äntligen att efterkomma hennes önskan.

Just i detsamma stack löjtnant Gellibrands hufvud upp öfver häcken. Chloris vände sig om och flydde därifrån vid den främmande mannens åsyn.

"En flicka och därtill en förtjusande vacker en", utropade Gellibrand. "Det här stället tyckes rent af myllra af vackra flickor. Detta är sannerligen en frodig äng, där man kan äta sig full med färskt grönt gräs."

"Bättre att ni dricker er full", invände Warburton.

Han önskade nu blifva af med honom och påfyllde så flitigt hans glas, att den stackars löjtnanten snart var ganska ostadig i benen. Warburton hade nu vunnit sitt syfte att hindra Gellibrands besök på Lynsea för den dagen, hvarför han hjälpte honom ned i båten och lagade så, att han blef återförd till tulljakten.

Omedelbart därefter begaf sig Warburton åstad till det aftalade mötet med Chloris. För att ej onödigtvis ådraga sig uppmärksamhet och sätta nyfiket folks tungor i gång, låtsade han som om han endast var ute för att taga en promenad och ströfvade länge omkring på sandbankarne, innan han slutligen närmade sig den lilla kapellruinen.

Månen stod redan högt på himmelen, då Warburton genom en öppning i väggen steg ned i den grotta i sanden, som bildades af ruinen, och började se sig omkring efter Chloris.

"Ni har dröjt länge", sade hon en smula otåligt, i det hon helt plötsligt dök fram ur dunklet.

"Ja, jag blef uppehållen af en drucken narr", svarade han.

"Ah", återtog hon ifrigt, "ni sade väl ingenting till honom? Säg, hvad sade ni till honom?"

"Jag ville vänta, tills jag först hade råkat dig", genmälte han. "Jag lofvade dig ju det."

Hon kände sig smärtsamt berörd af hans kyliga ton och sätt. Förmedels en kraftig ansträngning lyckades hon behärska sina egna upprörda känslor och fortfor med tillkämpadt lugn:

"Mr Warburton, ni omtalade i går för mig, att ni svurit min familjs fördärf. Jag känner ej så i grund till förhållandena, att jag kan döma om, antingen rättvisan ligger på vår eller er sida. Det är ju möjligt, att mina bröder tyngas af någon skuld, men är ni då själf viss om, att er sak är alltigenom rättfärdig? Ni har åtagit er ett hämnarevärf, som endast tillkommer Gud och som han nog, då honom för godt synes, skall utföra er hjälp förutan. Skulle ni ej kunna förmå er att uppgifva edra planer och lämna saken i den Allsmäktiges hand?"

"Var det endast detta du hade att säga mig?" sporde han kallt. "Du kunde i så fall hafva sparat oss båda besväret af detta möte, ty jag ämnar ej villfara din önskan."

"Ni måste", utropade hon och tog ett steg emot honom. "Min fader ligger för

döden, och de säga, att det är ert verk. Är det då en så stor nåd jag begär, jag som är hans dotter?"

"Tyst, jag orkar inte höra mer!" svarade han brutalt.

Men den unga flickan var ej så lätt afväpnad. Rodnande lade hon sin hand på hans arm och hviskade i innerlig, bedjande ton, under det hon tycktes på samma gång intagen af fruktan och blygsel:

"För min skull... Säg, skulle ni inte ändå göra det för min skull?"

Warburtons gamla misstro mot Chloris hade under hela detta möte fyllt hans inre. Han ansåg henne för en kvinnlig dämon, som han måste vara på sin vakt emot.

"Jag kommer inte att för någons skull ändra mina planer", svarade han i samma hårda, kalla ton som förut.

"O jag dåre", utbrast hon flämtande, "som så säkert trodde på de ord ni sade mig i natt! Er kärlek måste vara af ett bra ömkligt slag, då den fordrar allt utan att gifva någonting i gengäld."

"Jag bryr mig inte om hvad du anser den för", genmälte han; "hvad jag då sade var emellertid sanning."

Nu var det slut med den unga flickans självbehärskning. Hon slog sina armar om honom och återtog:

"Älskade, du måste uppfylla min bön. Du måste det! Din förfärliga fiendskap skiljer oss åt, och jag vill ej veta af någonting, som står emellan oss. Jag ville bra gärna, att min fader fått dö i frid, men jag är äfven så orolig för dig. Tänk, om jag nu i ett enda slag skall förlora både min fader, mina bröder och dig!"

"Du skall ej förlora mig, älskade Chloris", försäkrade han smekande hennes hår.

"Lofva mig, att du genast lämnar Marlock", bad hon. "Du får ej stanna och ständigt löpa denna förfärliga risk. Innan Nikolas ännu hunnit få reda på, att du lefver, kan du fly till London."

"Din broder vet allaredan af att jag är här. Jag har ju varit hela dagen på värdshuset", sade han.

"Det är således för sent", klagade hon vridande sina händer. "O ja det är för sent", fortfor hon, "jag ser det nu. Se själf där borta! Där är en spion."

"Har han månne sett dig?" frågade Warburton ifrigt. "Det kunde blifva din olycka."

"Hvad tror du jag bryr mig därom", svarade hon med ett sorgset leende. "Jag blyges ej öfver hvad jag gjort och är ej rädd för, att de skola få veta det. Det enda jag fruktar är, att de skola taga dig ifrån mig."

"Det skola de aldrig kunna", försäkrade han.

Men med ett undertryckt utrop var hon försvunnen likt en ande i nattens skuggor. Warburton sprang framåt, sakta kallande henne vid namn, men intet svar kom, intet ljud hördes. Det var som om hon uppslukats af jorden.

Fjortonde Kapitlet.

Carmichaels slå ett slag.

Warburton förstod lika väl som Chloris, att han nu befann sig i större fara än någonsin; ja, han insåg det troligen ännu bättre än hon, ty han betviflade, att hon kände till sin familjs djupare och svartare hemligheter. Men han beslöt att afvakta händelsernas vidare utveckling och att hvarken lämna Marlock eller söka skydd ombord på tulljakten. Däremot skulle han genast besöka sir Georg Everett för att öfvertyga sig om miss Dorotea Holts förhållande i saken.

Det var redan fullkomligt mörkt, då han nådde sir Georgs hus. Han blef vänligt mottagen af baroneten och dennes myndling. Den förre hade många nyheter att förtälja från hufvudstaden, och han var icke så litet orolig för egen del. Man talade i London om den väldiga armé, hvilken Bonaparte hopdragit vid Kanalen, och det sades, att dess lägereldar kunde ses om nätterna från Kentska kusten.

"Folket säger, att det är en skam — mr Morley skrifver så till mig — och är i rörelse för att göra sig tyrannen kvitt.

"Lofva mig, att du genast lämnar Marlock", bad hon.

Han har länge nog hotat dem. Visserligen är jag gammal", fortfor sir Georg lifligt, "men jag skulle dock i morgon dag hafva lust att bege mig af till London, därest jag trodde, att det ej redan förut funnes tillräckligt många beslutsamma och tappra män för att stäcka den oförskämde äfventyrarens planer. Jag är visserligen ingen krigare, och dessutom är jag gammal, men jag hoppas dock, att jag har mod."

"Låt oss hoppas, att vi hafva det allesamman", svarade Warburton. "Men vi äro instängda af sjön, vi hafva intet val. Men om det kommer till strid, så har åtminstone ej jag något tvifvel om utgången."

"Det har jag naturligtvis inte häller", medgaf sir Georg. "De säga, att Pitt ingått en ny öfverenskommelse, som har till syfte att drifva ut förste konsuln ur Hannover. Jag skall göra allt hvad jag kan. I sådana här tider måste man skjuta sina privata intressen åt sidan."

(Forts.)

SÄLLSAMMA HISTORIER.

III.

Hvem vet?

Af Guy de Maupassant.[1]

Första Kapitlet.

Skall jag våga skildra denna tilldragelse, så underlig, oförklarlig och obegriplig som den är?

Om jag icke vore säker på min sak, om jag icke visste, att det icke finns den minsta lucka i mina iakttagelser, skulle jag tro mig vara offer för en hallucination, en sällsam dröm. Och när allt kommer omkring — hvem vet?

Jag befinner mig nu på en vårdanstalt; men jag har kommit hit frivilligt, af klokhet, af fruktan! En enda människa känner min historia. Det är läkaren här på anstalten. Jag måste skrifva upp den. Jag vet knappt hvarför. För att befria mig från den, ty den ligger öfver mig som en outhärdlig mara.

Hör på!

Jag har alltid varit en enstöring, en drömmare, en sorts filosof, isolerad, välvillig, nöjd med litet, utan bitterhet mot människorna och utan agg mot himmelen. Jag har ständigt lefvat ensam till följd af ett slags obehagligt tvång, som jag erfar i andras närvaro. Jag kan icke förklara detta. Jag vägrar aldrig att se folk, att språka, att dinera med vänner; men då jag länge haft personer, äfven mina bästa vänner, i mitt sällskap, uttrötta de mig, besvära, enervera mig, och jag erfar ett vildt begär att vara ensam.

Detta begär är absolut oemotståndligt. Och om jag då blefve tvungen att fortfarande stanna i sällskapet, skulle jag otvifvelaktigt råka ut för någon olycka. Hvilken? Hvem vet — kanske blott en svimning.

Jag älskar ensamheten så högt, att jag icke ens kan fördraga, att andra människor sofva under mitt tak, och jag kan icke utan stort lidande bo i Paris. Andras sömn pinar mig ännu mera än deras tal. Jag kan aldrig finna hvilans ro, när jag på andra sidan väggen anar varelser, som sofva.

Hvarför är jag sådan? Hvem vet? Orsaken är kanske mycket enkel; jag uttröttas mycket fort af hvad som tilldrager sig utom mig. Och många andra ha samma egenhet.

Vi människor äro af två slag: de som ha behof af andra, som förströs af och finna hvila i sällskap, och som plågas, tyngas och kväfvas af ensamheten såsom af bestigandet af en fruktansvärd glacier eller vandring genom en öken, och å andra sidan de som tvärtom uttröttas, besväras, tyngas af andras närvaro, under det att ensamheten lugnar dem som ett hvilans bad i deras tankes oberoende och fantasi.

Jag hör till de senare. Jag går så långt, att jag fäster mig vid döda ting som vid personliga vänner, och mitt hus har, nej hade blifvit mig en värld, hvari jag lefde ett verksamt enstöringslif midt ibland möbler och prydnadssaker, som blifvit mig kära som älskade varelser. Jag hade så småningom skaffat mig en mängd sådana vänner, och jag lefde lycklig och nöjd bland dem.

Jag hade låtit bygga min villa i en vacker trädgård, som isolerade den från stråkvägarne och nära en stad, där jag kunde finna sällskap, när jag någon gång kände behof däraf. Allt mitt tjänste-

[1] Denna skildring skrefs af den berömde franske författaren, sedan han blifvit intagen på en vårdanstalt för sinnessjuka. Det är bland de allra sista alster, som flutit ur den olycklige mannens pänna.

folk bodde i en byggnad längst borta i trädgården, skild från mig genom en hög mur; och tystnaden i min bostad, dold i nattens dunkel under de stora träden, var mig så välgörande, att jag hvarje kväll satt uppe flere timmar för att njuta däraf.

Man hade uppfört "Sigurd" på teatern i staden. Det var första gången jag hörde detta sköna feeri-musikdrama och jag blef lifligt förtjust.

Jag gick hem till fots med lätta steg, med hufvudet fullt af klangfulla melodier och med sköna syner för ögat. Det var mörkt, så mörkt att jag knappt kunde urskilja stora vägen. Från stadsporten till mitt hem är det en kvarts väg. Klockan var half två på natten; himlen ljusnade en smula framför mig, och månen visade sig — den dystra månen i sista kvarteret, icke klar, glädtig och silfverglänsande som i första kvarteret, utan rödaktig, dyster, oroande, spridande ett matt sken, som knappt bildar några skuggor.

Jag varsnade på afstånd min trädgårds dunkla massa och erfor jag vet icke hvilken känsla af obehag vid tanken på att inträda däri. Jag saktade mina steg. Det var mycket ljumt. Den stora massan af träd såg ut som en graf, hvari mitt hus var nedmylladt.

Jag öppnade porten och gick in i den långa sykomoralléen, som hvälfde sig fram till byggnaden som en tunnel. Då jag nalkades huset greps jag af en sällsam oro. Jag stannade. Intet hördes. Vinden rörde ej ett blad. "Hvad är det då åt mig", tänkte jag. Jag hade bott där i tio år, men hade aldrig erfarit den minsta oro. Jag var icke rädd. Jag har aldrig varit rädd om natten. Åsynen af en tjuf, en strykare, skulle hafva bragt mig i vredesmod, och jag skulle hafva kastat mig öfver honom utan att tveka. Dessutom var jag beväpnad med en revolver. Men jag rörde den ej, ty jag ville icke gifva vika för denna känsla af fruktan, som grodde inom mig.

Hvad var det? En aning? Den mystiska aning, som bemäktigar sig människans sinnen, när hon står i begrepp att få se något oförklarligt. Kanske — hvem vet?

Allt efter som jag närmade mig kände jag skälfningar i kroppen, och när jag stod framför min rymliga villas stängda markiser, kände jag, att jag måste vänta några minuter, innan jag öppnade dörren och steg in. Jag satte mig på en bänk under fönstren till min salong. Jag hvilade där, en smula skälfvande i kroppen, och lutade hufvudet mot väggen under det jag blickade ut öfver det mörka löfverket.

I början märkte jag ingenting ovanligt. Det sorlade litet i mina öron, men det händer mig ofta — jag tycker mig ofta höra ett aflägset järnvägståg, klockor som ringa, en folkmassa i rörelse.

Men snart blef sorlet tydligare, mera märkbart. Jag hade tagit fel; det var icke det vanliga bullret i öronen af pulsslagen, utan ett mycket underligt buller, mycket oredigt, som otvifvelaktigt kom inifrån min villa.

Jag urskilde det genom väggen, detta oafbrutna buller, snarare en rörelse än ett buller, ett svagt skrapande, som om man sakta flyttat och släpat på alla mina möbler.

Jag misstrodde en lång stund min hörsel. Men tryckande örat mot en markis, öfvertygade jag mig om att något onaturligt och ofattbart försiggick i mitt hem. Jag var icke rädd, men jag var... hur skall jag kunna uttrycka det... jag bäfvade af häpnad. Jag grep icke efter min revolver, ty jag anade fullväl, att jag icke hade något bruk för den. Jag väntade.

Jag väntade länge, utan att kunna fatta något beslut, med klara, men vansinnigt ängsliga tankar. Jag stod och lyssnade till bullret, som växte och emellanåt blef så våldsamt, att det ljöd som ett rytande af otålighet, af mystisk upprorsvrede.

Plötsligt greps jag af blygsel öfver min feghet, fattade mina nycklar, satte dörrnyckeln i låset, vred om den och slog

upp dörren med all min kraft, så att den dånade mot väggen i förstugan.

Det ljöd som ett gevärsskott, och denna explosion besvarades inifrån hela byggnaden af ett fruktansvärdt larm. Det kom så plötsligt, så förfärande, så bedöfvande, att jag ryggade några steg tillbaka och drog upp revolvern ur fickan, ehuru jag väl förstod, att den var onyttig.

Jag väntade ett ögonblick. Och därpå urskilde jag ett sällsamt trampande på trappstegen, på golfven, på mattorna, ett trampande icke af mänskliga fötter och skor, utan af träben och järnfötter vibrerande som cymbaler. Och plötsligt varseblef jag på dörrtröskeln en stol, min stora hvilstol, som dansade ut! Den försvann ut i trädgården. Andra följde efter, mina salsstolar, chäslonger, släpande sig fram som krokodiler på sina korta ben, och små taburetter hoppande som harar.

Hvilken häpnad! Jag gled in bland några buskar och kröp ihop där, hela tiden betraktande denna defilering af mina möbler, ty de gingo sin väg allihop, den ena efter den andra, fort eller långsamt allt efter sin skapnad och tyngd. Mitt stora flygelpiano galopperade förbi i vild fart med ett mummel af musik; de mindre sakerna gledo på sanden som myror — toalettsaker, husgeråd, pokaler, hvilka glimmade som lysmaskar i månskenet, och mattor, som slingrade sig och kröpo fram. Jag såg min byrå försvinna — en raritet från förra seklet, som innehöll alla mina bref, hela mitt hjärtas historia, en gammal smärtfylld historia!

Med ens försvann min fruktan, jag kastade mig öfver byrån och grep den, som man griper en tjuf; men den fortsatte oemotståndligt, och trots mina ansträngningar, trots min vrede, kunde jag icke ens minska dess snabba fart. Jag ansträngde mig förtvifladt mot denna fruktansvärda kraft, men föll till marken; då rullade den mig framför sig på sanden. De följande möblerna gingo öfver mig och trampade mig på benen; och när jag släppt byrån, rusade de fram öfver min kropp som en kavalleritrupp sprängер fram öfver en fallen soldat.

Utom mig af fasa lyckades jag släpa mig ur vägen och gömde mig åter i buskaget, hvarifrån jag såg alla mina tillhörigheter försvinna, de minsta, de mest intima, sådana som jag icke ens erinrade mig, men som tillhörde mig.

Därpå hörde jag på afstånd, ur det genljudande tomma huset, ett våldsamt larm af igenslagna dörrar. De slamrade uppifrån och ned, tills slutligen förstugudörren, som jag själf dåraktigt öppnat för denna utvandring, slöt sig sist af alla.

Jag tog till flykten och sprang mot staden, och jag återvann icke besinningen förrän på gatan, där jag mötte försenade vandrare. Jag gick till ett hotell, hvarest man kände mig. Jag hade med händerna borstat dammet af mina kläder och föregaf, att jag hade tappat mina nycklar.

Jag kröp djupt ned i den säng, man anvisade mig. Men jag kunde icke sofva, utan låg hela natten vaken och lyssnade till mitt hjärtas slag. Jag hade tillsagt, att man genast i daggryningen skulle underrätta mitt folk, och klockan sju på morgonen infann sig min betjänt.

Han hade en förvirrad uppsyn.

"Det har händt en stor olycka i natt", sade han.

"Hvad då?"

"Hela herrns möblemang har blifvit bortstulet — alltihop, ända till de minsta småsaker!"

Denna underrättelse beredde mig nöje. Hvarför? Hvem vet? Jag ägde mycken självbehärskning och var säker på att kunna förställa mig och icke omtala för någon hvad jag sett, utan dölja det, begrafva det i min själ som en skräckfull hemlighet. Jag svarade:

"Då är det samma personer, som stulit mina nycklar. Ni måste genast anmäla saken för polisen."

Efterforskningarna varade i fem månader. Man upptäckte ingenting, fann icke det ringaste spår af mina tillhörigheter el-

ler af tjufvarne. Tänk, om jag berättat, hvad jag visste... man skulle ha inspärrat mig, icke tjufvarne, utan den person, som kunnat se något sådant.

Å, jag aktade mig nog! Men jag möblerade icke min villa om igen. Det hade varit gagnlöst — samma historia hade upprepats. Jag återvände icke dit, jag återsåg icke mitt hus utan reste till Paris. Där rådfrågade jag läkarne angående min nervositet, som mycket oroade mig efter denna beklagliga natt. De rådde mig att resa, och jag lydde dem.

Andra Kapitlet.

Jag började med en färd genom Italien. Solen gjorde mig godt. Under sex månader irrade jag från Genua till Venedig, från Venedig till Florens, från Florens till Rom, från Rom till Neapel. Sedan genomströfvade jag Sicilien, beundransvärdt genom sin natur och sina gamla minnesmärken. Jag fortsatte till Afrika och genomreste i lugn och ro denna stora, gula och lugna öken, där kameler, gazeller och nomadiserande araber ströfva omkring, där inga onda drömmar sväfva i den dag och natt lätta, genomskinliga luften.

Jag återvände till Frankrike öfver Marseille, och oaktadt den landtliga glädtigheten gjorde det minskade himlaljuset mig sorgsen. Återkommen till kontinenten erfor jag samma sällsamma intryck som en sjuk, som tror sig botad men på en dof smärta märker, att det ondas eld icke är släckt.

Sedan for jag till Paris. Efter en månads tid vantrifdes jag där. Det var på hösten, och jag beslöt att före vintern göra en utflykt genom Normandie, som jag icke kände till.

Jag började naturligtvis med Rouen, och i åtta dagar ströfvade jag sorglöst, förtjust och entusiasmerad, omkring i denna medeltidsstad, detta häpnadsväckande museum af utomordentliga, gotiska minnesmärken.

Men då jag en eftermiddag vid fyratiden begaf mig in på en otrolig gata, badad af en å svart som bläck, blef min uppmärksamhet, som jag helt och hållet ägnade åt husens bisarra, gammalmodiga utseende, plötsligt ledd till en rad antikvitetsaffärer.

De hade valt sin plats förträffligt, dessa snikna antikvitetshandlande på denna fantastiska gata, vid denna dystra å, under dessa spetsiga tegel- och skiffertak, å hvilka forntidens vindflöjlar ännu gnissla!

Inne i dessa mörka magasin syntes massor af skulpterade kistor, fajans från Rouen och Sevres, målade statyer, bilder i ek, krucifix, madonnor, hälgon, kyrkornament, näsdukar, kåpor, till och med nattvardskärl och ett tabernakel af förgylldt trä. Hvilka besynnerliga källare i dessa höga, stora byggnader, hvilka massor af gamla underliga föremål, som öfverlefvat sina naturliga ägare, sina tidehvarf och deras seder och bruk, för att som kuriositeter köpas af nya generationer.

Min passion för dylika konstsaker återupplifvades i dessa antikviteternas stad. Jag gick ur butik i butik.

Barmhärtige himmel! Plötsligt fick jag se ett af mina gamla vackra skåp i öppningen till ett hvalf, som liknade ingången till katakomberna under en kyrkogård af antika möbler!

Jag närmade mig, darrande i alla leder. Tvekande kände jag på det. Jo, det var mitt skåp — ett unikt skåp från Ludvig XIII:s tid, som man måste känna igen, så snart man sett det en enda gång.

Jag kastade en blick längre in i detta dunkla magasin och varseblef tre af mina fåtöljer, klädda med tapisserier, och mina två bord från Henrik II:s tid, så rara, att man plägat komma ut till mig från Paris för att bese dem.

Tänk er, tänk er mitt sinnestillstånd!

Jag gick längre in, nästan förlamad af ångestfull rörelse, men jag gick på, ty jag är modig, jag gick framåt såsom en riddare i dimhöljda tider inträngер i en förhäxad trakt. Vid hvarje steg fann jag allt hvad som hade tillhört mig, mina toalettsaker, mina böcker, taflor, mattor,

dukar, vapen, allt, undantagandes den byrå, som innehöll mina bref — den kunde jag icke finna.

Jag gick genom mörka gångar upp i öfre våningen. Jag var ensam. Jag ropade, men ingen svarade. Jag var ensam, det fanns ingen människa i detta stora, labyrintiska hus.

Kvällen föll på och jag satte mig i mörkret på en af mina stolar, ty jag ville icke gå min väg. Allt emellanåt ropade jag:

"Hallå! Hallå! Finns det någon här?"

Jag hade säkerligen varit där mer än en timme, då jag fick höra steg, lätta, långsamma steg, jag kunde icke höra hvarifrån. Jag var nära att springa min väg; men jag bemannade mig och ropade ånyo. Nu varseblef jag ett sken i nästa rum.

"Hvem är där?" sporde en röst.

"En köpare", genmälte jag.

"Det är väl sent att komma för att köpa något nu", svarades det.

"Jag har väntat på er i öfver en timme."

"Ni kan komma igen i morgon."

"I morgon bittida reser jag ifrån Rouen."

Jag vågade icke närma mig, och han kom icke. Jag såg hela tiden, hur skenet från hans ljus belyste ett tapisseri, hvarå två änglar flögo öfver ett slagfält. Också det tillhörde mig. Jag sade:

"Nå, kommer ni?"

"Jag väntar på er", svarade han.

Jag reste mig och gick in till honom. Midt i ett stort rum stod en mycket liten man, mycket liten och mycket tjock, ett afskyvärdt fenomen.

Han hade ett underligt, glest, ojämnt och gulaktigt skägg, men icke ett enda hårstrå på hufvudet. Icke ett enda hårstrå. Han höll sitt ljus högt upplyftadt för att se på mig, och hans hjässa såg ut som en liten fullmåne i detta stora, med gamla möbler fyllda rum. Ansiktet var skrynkligt och uppsvälldt, ögonen omärkliga.

Jag köpte tre saker, som tillhörde mig, och betalade kontant en betydlig summa, anmodande honom att skicka dem till mitt nummer på hotellet före klockan nio följande morgon.

Därpå gick jag min väg. Han följde mig mycket artigt ända till porten.

Jag begaf mig genast till poliskommissarien och omtalade för honom både stölden af min lösegendom och den upptäckt, jag nyss gjort.

Han begärde genast pr telegraf upplysningar af den polismyndighet, som skött efterforskningarna rörande stölden, och bad mig invänta svaret. Det kom en timme senare och bekräftade fullständigt min utsago.

"Jag skall låta arrestera den där karlen och genast förhöra honom", sade han; "ty han kan hafva fattat misstankar och låter kanske edra tillhörigheter försvinna. Om ni går och äter middag samt kommer tillbaka hit om ett par timmar, så skall jag ha honom här och förhöra honom på nytt i er närvaro."

Två timmar senare återvände jag till polischefen, som väntade mig.

"Vi ha inte fått tag i er man", sade han.

Ah! Jag kände mig nära att svimma.

"Men... ni ha väl funnit hans hus?" frågade jag.

"Ja visst. Det kommer att bevakas till hans återkomst. Men han själf har försvunnit."

"Försvunnit?"

"Ja. Han brukar tillbringa kvällarne hos sin granne, en kvinna, som också handlar med antikviteter, en gammal häxa, änkan Bidoin. Hon har inte sett honom i kväll och kan inte lämna några upplysningar. Ni måste vänta tills i morgon."

Jag aflägsnade mig. Å, hvad Rouens gator föreföllo mig dystra, ängslande, hemsökta af onda drömmar!

Som jag icke ville synas alltför orolig, infann jag mig icke hos polischefen förrän klockan tio följande morgon.

Köpmannen hade icke åter visat sig.

Hans butik stod stängd. Kommissarien sade till mig:

"Jag har vidtagit alla nödiga mått och steg för att få honom fast. Låt oss nu gå till butiken, så får ni visa mig, hvad som är ert."

Ett par poliskonstaplar sprängde dörren. När jag kom in, återfann jag hvarken mitt skåp, mina fåtöljer eller mina bord — intet af hvad som varit mitt!

Den förundrade polischefen betraktade mig i början misstroget. Därpå sade han:

"Ni gjorde orätt i att betala, hvad ni köpte i går. Det blef hans reskassa. Möblerna har han tydligen fört bort och gömt undan; han har haft medhjälpare och hade hela natten på sig. Det måste finnas någon hemlig utväg härifrån. Men var lugn, jag skall nog klarera denna sak. Bofven skall icke undgå oss."

Ah, mitt hjärta, mitt stackars hjärta, hur det klappade!

Jag stannade fjorton dagar i Rouen. Mannen kom icke tillbaka. Naturligtvis! Hvem skulle väl kunna häjda eller taga fatt denne man?

Men på den fjortonde dagens morgon fick jag från min trädgårdsmästare, som vaktade mitt plundrade och öde hus, följande sällsamma bref:

"Jag har den äran att underrätta, att i natt tilldragit sig något, som ingen kan begripa, polisen lika litet som vi. Hela inredningen har återkommit — allt utan undantag, ända till de minsta småsaker. Huset har återfått precis samma utseende, som det hade dagen före stölden. Det är alldeles underbart. Det skedde natten mellan fredagen och lördagen. Vägen är ojämn och spårig, som om alltsammans släpats från stadsporten till villan. Det var på samma sätt dagen efter möblemangets försvinnande.

Vi vänta herrn, hvilkens ödmjukaste tjänare jag är.

Raudin Philippe."

Nej, nej, nej. Jag återvänder icke dit!

Jag visade brefvet för polischefen i Rouen.

"Nå, då har ni ju fått igen er egendom", sade han. "Den där karlen skola vi nog gripa endera dagen."

Men han blef icke gripen. Nej — de fingo aldrig fatt i honom, och nu är jag rädd för honom, som om han vore ett vildt djur, som förföljde mig.

Omöjlig att finna! Han är omöjlig att finna, detta vidunder med sin månskenshjässa, man skall aldrig få tag i honom. Han återvänder aldrig till sin butik. Hvad bryr han sig om den! Jag är den ende, som kan åter träffa honom, och jag vill det ej!

Och om han återkommer till sin butik, hvem skall kunna bevisa, att mina möbler funnits hos honom? Det finns intet annat vittnesmål emot honom än mitt; och jag inser nogsamt, att det är misstänkt!

Detta blef outhärdligt. Och jag kunde icke längre tiga med hemligheten om hvad jag sett. Jag kunde icke fortfara att lefva som andra människor med denna fruktan, att liknande tilldragelser ånyo kunde inträffa.

Jag uppsökte den läkare, som leder denna vårdanstalt, och berättade allt för honom.

Efter att hafva frågat mig vidt och bredt sade han:

"Skulle ni vilja gå in på att stanna här någon tid?"

"Mycket gärna."

"Ni har förmögenhet?"

"Ja."

"Vill ni ha en afskild paviljong?"

"Ja."

"Vill ni taga emot besök?"

"Nej, jag vill ej taga emot någon. Mannen från Rouen kunde följa mig hit för att hämnas."

* * *

Och jag är ensam, ensam, alldeles ensam, sedan tre månader tillbaka. Jag är i det närmaste lugn. Jag är bara rädd för en sak... Om antikvitetshandlaren blefve vansinnig, och man förde honom till denna anstalt... Icke ens fängelserna äro säkra...

Artighet och tjänstvillighet hos djuren.

Voltarie säger, att artighet och tjänstvillighet äro ett slags medfödd godhet eller en hjärtelagets skönhet, och en annan författare säger, att artighet och tjänstvillighet härleda sig från en hos sunda naturer medfödd önskan, att de, som komma i beröring med dem, skola trifvas och känna sig hemmastadda i deras sällskap. Artighet och tjänstvillighet äro själfva den goda tonens blomma och utgöra samlifvets största behag.

Men är förhållandet lika äfven bland djuren? Hafva äfven djuren anlag för att visa höflighet och uppmärksamhet mot hvarandra? Säkerligen hafva de det i högre grad än vi vanligen äro benägna att tro, och det finnes individer ibland dem, som till och med höja sig öfver sitt släktes vanliga karaktär just genom denna sin artighet och tjänstvillighet. Vi kunna skilja mellan åtminstone fyra olika grader härvidlag bland de djur, som det är lättast att iakttaga, nämligen husdjuren. Först och främst kunna de visa prof på verklig själfuppoffring och god takt mot djur af sitt eget släkte; vidare åstadkomma de ofta en hängifven vänskap för djur af andra klasser, och återigen i andra fall kunna de komma därhän, att de rent af öfvervinna den naturliga fiendskap, som råder mellan åtskilliga djurklasser, och blifva intima vänner med sina naturliga fiender samt visa dem en ständig höflighet och välvilja; och slutligen veta vi ju alla, hurusom djuren kunna blifva trofast hängifna och i högsta grad hänsynsfulla och tjänstvilliga mot sin husbonde och matmoder. I det följande skola vi framdraga några exempel af det ena och andra slaget.

Har ni någonsin iakttagit en katta med sina ungar? Kattan vill ej äta, förrän ungarne fått äta sig mätta. Jag har ofta med förvåning sett en katta, som en af mina bekanta äger, draga sig tillbaka från den fyllda matskålen, sedan hon börjat äta, under det ungen var frånvarande. Så fort ungen kom springande för att taga sin plats i besittning, drog modern sig tillbaka och satt lugn bredvid, ända tills han ätit så mycket han ville. Därpå fördrog hon med orubbligt tålamod ungens angrepp på hennes hufvud och svans, under det hon var sysselsatt med att äta upp öfverlefvorna efter ungens måltid — ett enligt mitt tycke vackert prof på finkänslig fördragsamhet. Huru många mänskliga mödrar skulle väl finna sig i att blifva störda under sin måltid af de

Först den ena och så den andra.

väl förplägade, okynniga barnen! Och vi må gärna tillägga, att det ej vore önskvärdt, att de så gjorde, enär människobarnen äro ämnade att växa upp till en helt annan ställning i naturen än kattens ungar. Det var endast, då den ätande kattan ett par gånger under sin måltid höjde hufvudet för att slicka sin efterhängsne unge, som vi funno hennes artighet mot sin afkomma gå väl långt.

Det egendomligaste prof på artighet och tjänstvillighet bland kattor sågo vi dock för någon tid sedan ute hos en bonde på landet. Där funnos tre kattor,

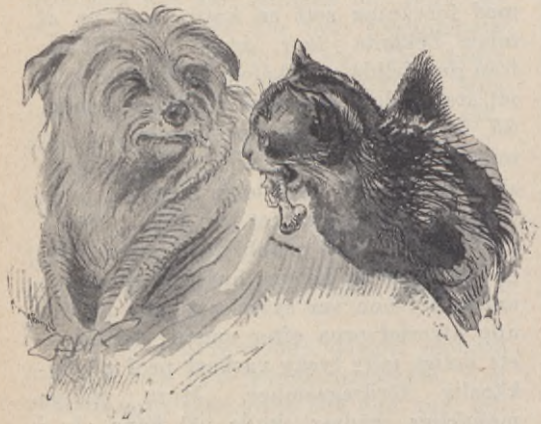

Han bar läckerheter till sin sjuke vän.

hvilka vid ungefär samma tid fått ungar, men som denna storartade tillökning i kattantalet ansågs vara för stor, dränktes ungarne efter två af kattorna och endast den tredje tilläts att behålla sina.

Följden häraf blef emellertid den, att alla tre kattorna sinsemellan delade de moderliga omsorgerna om de kvarlefvande kattungarne. Den ena af dem aflöste den andra i de moderliga plikterna på det mest kärleksfulla sätt, och ungarnes rätta moder, en vacker svart katta med klara, kloka ögon, gaf alltid sin belåtenhet och sina vänliga känslor till känna genom att med ett jamande och några slickningar på hufvudet välkomna den ena eller andra af fostermödrarna, då de kommo för att aflösa henne. Det var som om hon velat säga:

"Det är vänligt af er att komma och hjälpa mig att sköta om de små. Som ni nog känna till, är jag mycket bunden, och jag skulle nog hafva lust till att gå ut och jaga kaniner, kycklingar, råttor och fåglar en stund."

Och denna hennes jaktlust kunde de andra båda kattorna mycket väl förstå, ty de voro själfva skickliga jägare, och hvilken som än varit ute på jakt plägade föra med sig hem en och annan godbit, den familjens samtliga medlemmar delade. Huru många mänskliga mödrar skulle på ett så vänskapligt sätt kunna enas om att uppfostra en flock småttingar!

Vid ett annat tillfälle hände det, att en stackars katt kommit öfver och förtärt råttgift, och i sin ångest och sina plågor uppsökte han sin matmoder för att begära hjälp af henne. Febern och hettan voro så svåra, att det kloka djuret själf doppade tassarne i vatten, någonting mycket ovanligt, enär katter som vi veta äro rädda för vatten. Matmodern svepte in det sjuka djuret i våta linnedukar, gaf det hafresoppa att äta, samt vårdade det på bästa sätt. Djuret tillfrisknade och försökte sedan på alla upptänkliga sätt lägga i dagen sin tacksamhet. En afton, då matmodern gått upp på sitt sofrum, fick hon höra ett jamande från päronträdet utanför fönstret. Då hon öppnade fönstret, hoppade kattan in i rummet med en råtta i munnen. Sedan hon nedlagt sin gåfva för matmoderns fötter, aflägsnade hon sig ånyo.

Under nära ett års tid fortfor hon att uppvakta henne med dylik presenter. Till och med då hon hade ungar, fingo dessa ej röra vid den åt matmodern bestämda gåfvan. Visade de benägenhet därtill, gaf hon dem ett slag med tassen, liksom om hon velat säga: "Det där är inte ämnadt åt er". Sedan matmodern mottagit gåfvan och med en smekning tackat för den samt därpå återgifvit den åt kattan, tillät denna sina ungar att äta upp råttan, hvilken nu enligt hennes åsikt tjänat sitt syfte.

Här se vi således, hurusom en katt un-

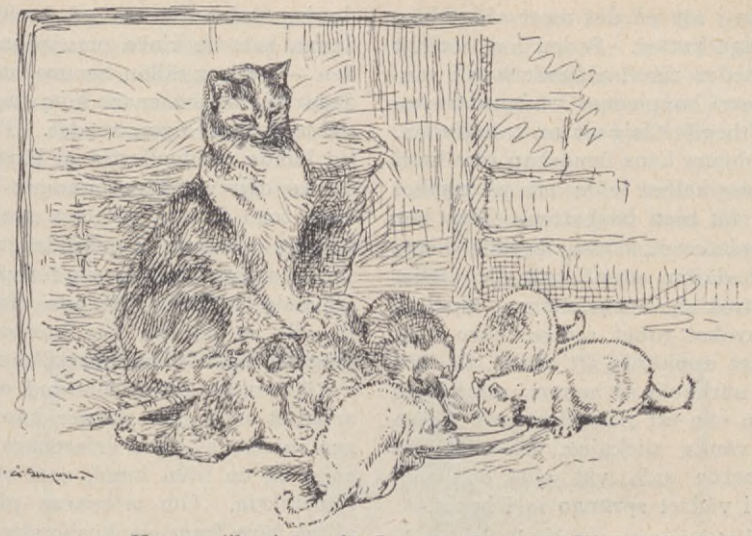

Kattan ville ej äta, förrän ungarne voro mätta.

der hela månader kunde fortsätta att visa en artig uppmärksamhet mot en person, som han höll af, samt hurusom hans känsla af tacksamhet var så stark, att den öfverröstade den hos katter alltid särdeles starka instinkten att först tillgodose sin egen afkomma.

En annan af våra bekanta berättar om en sin katt, hurusom denne alltid förde råttor och möss till honom och med jamanden och smeksamma rörelser erbjöd honom att mottaga gåfvan. Var husbonden borta, nedlade katten sina gåfvor på dörrmattan, och det var ej alls ovanligt, att han vid sin hemkomst fann flera stycken råttor och möss uppradade på mattan.

Såväl i detta som föregående fall är tydligen bevekelsegrunden till kattens handlingssätt den, att han vill visa sig artig och självuppoffrande mot den människa, som han håller af. Och fastän de gåfvor, som katterna bragte sina herrar ej förefalla synnerligen behagliga — åtminstone ej för fruntimmer — så må vi ihågkomma, att råttor och möss af katter betraktas med helt andra ögon, och att det "från kattsynpunkt sedt" innebar den högsta uppoffring att skänka bort någonting så värdefullt.

Samme person hade någon tid senare en liten skotsk hund, som hade sitt

Hon delade ut småbitar till en kyckling och tre katter.

största nöje i att på det mest obarmhärtiga sätt jaga katter. Sedan han förföljt dem trädgården rundt plägade han i vanmäktigt raseri hoppa mot trädgårdsstaketet, då de begifvit sig ut ur trädgården. Men trots denna hans fiendskap mot kattsläktet i dess helhet lefde han på mycket vänskaplig fot med huskatten. När han på lek rusade emot katten, brydde denne sig ej alls därom utan sprang i stället fram och strök sig smeksamt mot hunden. Det var mycket roligt att se, huru hunden plötsligt upphörde att skälla, då katten kom i närheten af honom, samt huru han gaf sin vän ett litet slag med tassen eller en vänlig slickning, hvarefter de båda vännerna sida vid sida och med svansarne i vädret sprungo in i huset.

Men huskatten var som sagdt den enda individ af kattsläktet, som Karo kunde lefva på fredlig fot med. Hans fiendskap mot alla andra katter tilltog allt mer och mer med åren, och slutligen fick han under en kattjakt sitt ena öga så illa klöst af en stor, stark katthanne, att han förlorade synen på det. Och ej nog därmed, utan han råkade äfven under sina anfall mot trädgårdsstaketet att skada sig ganska allvarsamt strax ofvanför svansen. Lusten att jaga katter behöll han dock oförminskad, ända tills han slutligen blef alldeles blind och hans stackars rygg var så sårig, att vi måste sy honom ett litet, mjukt täcke. Vi kunde ej låta döda honom, enär vi alla voro mycket fästa vid honom. Att en människa vid andra varelsers smärta gripes af medlidande är ju blott helt naturligt, men att hundens gode vän katten blef allt vänligare mot sin lekkamrat, ju hjälplösare denne blef, var rörande att se. Han smekte och putsade honom och bar samvetsgrannt till sin sjuke vän hvarje läckerhet han kunde komma öfver.

Men ej nog därmed. Katten hade fått reda på en plats i matrummet, där solen om eftermiddagarne gassade på, och snart fingo vi se honom leda sin blinde vän till denna plats, där de sedan lågo sida vid sida, så länge solskenet varade. Själf hade jag svårt att tro på berättelsen om denna kattens kloka omvårdnad om hunden — jag var sällan hemma om eftermiddagarne — men snart kom jag i tillfälle att med egna ögon se det. Efter någon tid kunde vi emellertid ej längre uthärda att se den stackars hundens hjälplöshet utan togo honom af daga med gift och begrafde honom i trädgården. Katten sörjde uppenbarligen sin förlust och gick jamande omkring sökande efter hunden på alla de ställen, där hunden och han plägade ligga eller leka tillsammans.

Att hundar hafva förstånd om att visa artighet mot sina vänner känna säkerligen många af egen erfarenhet. Vi hade en gång en liten hund, som var särdeles tjänstaktig. Om mornarne plägade han alltid bära fram sin husbondes tofflor till sängen. Först tog han den ena och därpå den andra toffeln i munnen och satte dem bredvid hvarandra framför sängen. Ibland fick han äfven bringa sin husbonde hans post, hvarvid han mycket försiktigt fattade bref och tidningar eller hvad det nu månde vara mellan tänderna och lade dem på golfvet framför sin herre. Så snart han såg sin husbonde skrifva, bar han genast fram hans hatt, ty nu trodde han, att det snart skulle bära i väg till posten. Han hade fått den vanan att följa med till posten och bära brefven. När han då kom fram till brefvlådan såg han sig omkring efter husbonden och lade med ett gladt skall ned sin börda på marken. Det låg någonting mycket behagligt och tilltalande i hans ständiga tjänstvillighet. Det var som om han velat säga:

"Jag vill icke spara mig någon ansträngning, då det gäller att tjäna och behaga er, ty att bereda er glädje är min högsta glädje. Ert gillande är den enda belöning jag åstundar."

Säg, skulle vi ej kalla den människa, som städse handlade på detta sätt, artig och belefvad? Dock måste vi medgifva, att hundarne ibland gå nästan bra långt i sin önskan att behaga samt att de ofta hafva en smula självviska bevekelsegrun-

der; men då vi människor väl sällan kunna fritaga oss från dylika, må vi ej klandra djuren för ett så naturligt fel.

Fåglarne äro dock måhända de allra artigaste och mest belefvade varelserna inom djurvärlden.

En engelsk präst berättar följande om en grå kakadu:

"Jag var helt nyligen på besök hos en god vän, som äger en stor grå kakadu, Poll, hvilken är mycket sällskaplig af sig och står på mycket förtrolig fot med hela familjen. Då vädret är vackert, tillbringar hon en god del af sin dag på gården; hon är nämligen så tam, att hon ej på något sätt behöfver hållas fjättrad. Hon står i mycket vänskapligt förhållande såväl till hundarne och katterna som till gårdens befjädrade tamdjur af hvarjehanda slag. Men för de djur, som ej tillhöra gården, hyser hon motvilja. Då en främmande hund eller katt kommer in på gården flyger hon genast på honom, uppgifvande de starkaste skri. Om nätterna sofver hon i köket, där hon vanligen har tre katter till sällskap. Tidigt en morgon, då kokerskan skulle gå in i köket, hörde hon Poll prata därinne, och då hon öppnade köksdörren, fick hon se, huru som Poll satt på köksbordet med ett brödstycke i klorna. Af detta brödstycke delade hon ut småbitar till en kyckling och tre katter, allt under det hon samtidigt trakterade dem med alla de ord hon kunde uttala."

Ankor pläga anses vara mycket dumma och prosajska fåglar, men för den, som något närmare iakttagit ankorna i deras samlif och förhållande till andra fåglar, skall ej — ifall han är rättvis — kunna

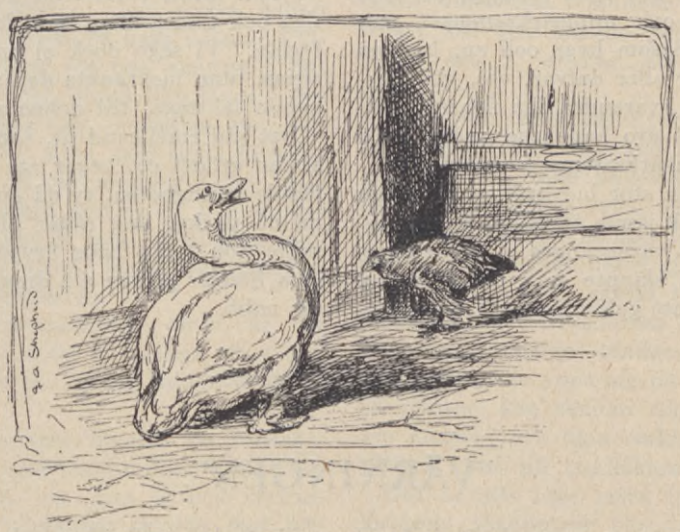

Hon bar korn till den blinda hönan.

neka, att ankan i fråga om själsegenskaper är mycket öfverlägsen de andra fjäderfäna. Eller kan man kalla ett sådant djur som det, hvarom jag nu vill berätta, dumt?

Vi hade ungefär femtio tamfåglar af olika slag. Bland dem befann sig äfven en liten svart bantamhöna, den enda af sitt släkte bland de andra fjäderfäna. Hon var gammal och råkade ut för den olyckan att blifva blind, och som vanligen är fallet med sjuka djur, blef hon nedstämd till lynnet och drog sig undan i en vrå af hönshuset. Här satt hon helt stilla i mörkret, enär hon väl visste, att om hon vågat sig ut bland kamraterna, skulle de hafva pinat henne till döds. Tvifvelsutan skulle den lilla svarta hönan

hafva fått svälta ihjäl, därest ej en anka åtagit sig värfvet att mata den blinda kamraten. Under tre veckors tid fortsatte det kloka, ömhjärtade djuret att ett par eller tre gånger dagligen från den utanför fågelhuset stående mathon fylla sitt breda näbb med korn och bära in det till den blinda hönan. Sedan hon nedlagt gåfvan framför sin skyddsling, tillkännagaf hon med ett par vänliga "rap, rap", att maten var serverad.

Småfåglarne äro eljes vanligen de, som äro artigast och uppmärksammast mot hvarandra. Såsom hvar och en, hvilken haft burfåglar eller dufvor, vet, visa dessa fåglar ofta hvarandra den finaste artighet. Särskildt äro hannarne under häcktiden de uppmärksammaste kavaljerer.

Vi hade i en stor bur tvänne steglitsor och en guldfink jämte åtskilliga andra fåglar. Fram på våren köpte vi en kanariehona, som vi släppte in i buren under förhoppning, att guldfinken och hon skulle finna behag i hvarandra. Ingen annan af fåglarne än de båda små steglitsorna togo den ringaste notis om nykomlingen. Men steglitsorna satte sig vid hampfrölådan, och då kanariehonan tagit plats på pinnen närmast intill dem, räckte de henne hvar i sin tur hampfrö med näbben. De sträckte upp sina små hufvuden och läto henne taga fröen ur deras näbb, hvilket handlingssätt ej gärna kunde hafva någon annan orsak än ett begär hos de små täcka varelserna att visa sig artiga och tjänstvilliga mot den främmande fågeln. Vi sågo dock ej artigheten upprepas, utan inskränkte den sig, så vidt vi kunde iakttaga, till denna enda gång.

Det såg emellertid ut, som om kanariehonan erfarit ett begär att gengälda den visade vänligheten, ty då en af steglitsorna en vacker dag råkat blifva våt, försökte hon torka hans drypande och ruggiga fjädrar genom att draga dem genom sin näbb.

"VÄRNINGEN".

"Värningen" är en gammal plägsed vid bröllop, som för oss ned till det fagra Gotland, "Österhafvets öga". Värning kallas den lösa egendom, som tillhör en brud eller brudgum, hvilken skall flytta från sitt förra hem till ett nytt. Värningen anländer från den flyttandes förra till hans blifvande hemvist kvällen före bröllopet i skymningen och hedras med skott från de gårdar den passerar, hvarvid foran måste göra halt och de som skjutit blifva af värningens förare trakterade med öl, för hvilket ändamål flera därmed fyllda byttor medföras å vagnarne.

Att köra värningen är en stor förtroendepost. Därtill afsändas från huset, dit värningen skall föras, en eller tvänne ansedda, pålitliga män och en kvinna, hvilka, innan godset mottages, uppsätta en förteckning däröfver och värdera hvarje persedel. Ordet "värning" torde därföre vara en förvrängning af "värdering", såvida det icke är härledt af "värna", emedan de, som åtaga sig att föra godset till det nya stället, måste värna detsamma under vägen och ansvara för, att ingenting däraf kommer bort.

När den flyttande bruden eller brudgummen kommer till sitt nya hem, är alltså hans eller hennes lösegendom dit ankommen i förväg. Naturligtvis blir värningsfolket, då det på torsdagskvällen — ty bröllopet hålles vanligen på en fredag, Frejas dag — anländer med värningen, väl förplägadt och trakteradt, äfvensom innan det begifver sig af på resan, så att torsdagen kan räknas med bland kalasdagarne i bröllopsgården.

För hemmet och familjen.

Hjälp mot ömkyla.

Ömkyla behandlas bäst medels gnidning med snö eller fotbad. Fotbadet bör tagas på följande sätt:

I sängkammaren insättas två baljor med vatten. Vattnet i den ena baljan skall vara så varmt som de sjuka fötterna kunna fördraga; den andra baljan skall däremot innehålla kallt vatten. Fötterna hållas först ett par minuter i det varma vattnet och därpå lika länge i det kalla. På detta sätt omväxlas fem, sex gånger, men att sluta med skola fötterna alltid hållas ett par minuter i det kalla vattnet. Därefter torkas de och gnidas så grundligt som de tåla. Fotbaden fortsättas hvarje afton, ända tills fötterna blifva fullt återställda.

Så länge behandlingen varar, är det välgörande att under de vanliga yllestrumporna bära ett par tunna, mjuka bomullsstrumpor.

Att om mornarne ingnida de frostskadade ställena med lanolin eller vaselin har likaledes visat sig vara af god verkan. Fettämnen i allmänhet skydda mot köldens inverkan, hvarför den, som är ömtålig för köld och lider af förkylningar, gör klokt i att behandla sina fötter på det sättet.

Som vi veta, är det en gammal huskur mot snufva och förkylning att gnida fötterna och näsan med talg och dricka hett dricka eller uppkokt mjölk med lakrits i.

Håll barnens tänder rena!

Det är af största vikt, att föräldrar hafva åtminstone någon kunskap om tänderna och deras vård. Med ringa besvär kunde barnens tänder bibehållas i godt tillstånd, och många barn, som är sjukligt och slött, skulle därigenom krya till sig och blifva starkt.

Den direkta smärtan, som åtföljer en värkande tand, är mycket svår för barnets nerver. Men de indirekta följderna, till följd af oförmåga att tugga födan samt ofullständig afsöndring af för matsmältningen nödvändiga vätskor, försvaga barnet. Detta bidrager äfvenledes till förstörandet af de permanenta tänderna.

Med lätthet inses, att mjölktänderna skulle bibehållas i munnen samt bevaras friska, till dess att de permanenta tänderna äro i ordning att intaga deras plats.

Allt hvad man behöfver göra är att hålla dem rena. En tand kan icke ruttna på en yta, som hålles ren. Om barnens tänder hölles rena, skulle åtskilliga af oss tandläkare nödgas taga ned våra skyltar. Åtskilliga delar af tänderna äro svåra att rengöra, såsom t. ex. fördjupningarna på oxeltändernas tuggytor samt äfvenledes mellan tänderna. Men om tandröta skulle yppa sig på någon af dessa platser, kan skadan repareras för liten kostnad och utan smärta, om barnet blifver fördt till tandläkaren i tid.

Det är alls icke mera nödvändigt att använda tandpulver eller tandpasta för tändernas rengöring än det är att använda pulver och pasta för rengöring af andra kroppsdelar. En liten tandborste, med borst af olika längd, samt ljumt vatten är allt, som erfordras. Borsta bort maträsterna från tändernas ojämna ytor samt ur mellanrummen mellan dem. Om barnen gifvas medicin, som innehåller järn, böra munnen och tänderna omedelbarligen därefter renskölas.

Faran af kalla sängkläder.

Kalla sängkläder hafva orsakat lifslånga lidanden för många människor. Särskildt sådana personer, som resa mycket om vintern, böra alltid på det noggrannaste tillse, att deras rum och sängkläder äro i god ordning. En af våra förnämsta läkare har lämnat följande be-

skrifning på, huru ett gästrum bör vara iordningställdt.

Om ett gästrum, som ej i vanliga fall eldas, skall användas, bör det minst tre dagar förut börja luftas och eldas. Det bör eldas ett par gånger hvarje dag samt grundligt vädras genom fönstrens och dörrarnas öppnande ett par gånger om dagen. Sängkläderna böra nedtagas i ett varmt rum och framför brasan grundligt genomvärmas och befrias från fuktighet. Minst två à tre dagar åtgå, innan sängkläderna blifvit så torra och varma, att de utan fara kunna användas. En öfverdrifvet hög rumsvärme är ej vare sig nyttig eller angenäm. En temperatur af 16—18 grader är angenämast.

På landet är vedpriset vanligen så lågt, att det oftast blott är besväret med eldningen och vädringen, som kan tala emot detta sätt att ställa i ordning rummet åt en väntad gäst. Dock hoppas vi, att hvarje välvillig värdinna med glädje skall underkasta sig ett dylikt besvär, sedan hon fått veta, hur farligt det är att försumma detsamma.

Om emellertid en gäst oförmodadt anländer och ingen uppvärmd sängplats kan beredas honom, bör han åtminstone lägga sig ofvanpå bädden i en skinnfäll eller päls, som förut blifvit genomvärmd, och ej krypa ned i de kalla och fuktiga sängkläderna. Bättre är, att den främmande får dela rum med husets invånare, än att utsättas för dödsfara genom kalla sängkläder i sådana fall, då ej någon af de ofvan omtalade anordningarna kunnat göras. Hvardagsrummet har nämligen en stor förtjänst: där är varmt, äfven om det ibland är öfverbefolkadt.

Råd till blomsterodlare.

Öfverspruta under vintern krukväxterna en gång om dagen med friskt, kylslaget vatten. Rumsluften är vanligen så torr, att växterna ej må väl af den. Håll dessutom bladen, som äro växternas andningsorgan, rena och dammfria. Bladlöss borttagas bäst med en i såplödder doppad mjuk svamp eller trasa.

Rengöring af gula skodon.

Gula skodon blifva som nya, om man doppar en linnelapp i citronsaft och gnider dem därmed, tills de äro nästan torra. Efteråt böra de gnidas med en torr lapp.

Att hålla finare svarta lädervaror mattglänsande.

Finare svarta skodon, som ej gärna på vanligt sätt kunna borstas med blanksvärta, bibehålla sin djupa, matta glans, om de bestrykas med en blandning tillredd af 1 liter vatten, 200 gram hvit tvål, 200 gram kärnmjölk och 100 gram väl smält märg efter nötkreatur. Dessa ingredienser blandas mycket väl, en svamp doppas i blandningen och lädervarorna gnidas därmed, då de blifva som alldeles nya. Till och med svarta handskar kunna "uppfriskas" på detta sätt.

Apelsinmarmelad.

Tolf apelsiner och en citron kokas i vatten, tills skalen blifva så mjuka, att de kunna genomstingas med ett halmstrå. Sedan de upptagits och kallnat, skiljer man med en silfversked skalet från innanmätet. Kärnorna frånränsas och skalen skäras i mycket fina strimlor.

Till tolf apelsiner tages en liter af det vatten, hvari apelsinerna kokat; de finskurna skalen, det från hinnor och kärnor befriade innanmätet samt vattnet röras tillsammans och vägas. Lika vikt socker tillsättes och blandningen får på jämn eld under flitig omröring koka en eller halfannan timme, så att den blir lagom tjock. Därest apelsinmassan kokas en half timme innan sockret ilägges, blir marmeladen aldrig seg, hvilket den annars lätt blir.

Den, som så vill, kan till den färdigkokta marmeladen sätta litet kristallsocker, hvaraf marmeladen får ett vackert utseende.

Marmeladen förvaras i glasburkar och håller sig nästan hur länge som hälst.

Tidsfördrif och tankeöfningar.

Våra pristäflingar.

Prenumerationstäflan.

I denna täflan, som utgår *den siste mars 1901*, är det således ännu tid att deltaga. Se närmare angående täflingsvillkoren och prisens beskaffenhet m. m. i *Anmälan*.

OBS. Om flera halfårskvitton och kvartalskvitton insändas, så *sammanräknas de till helårskvitton*, så att till exempel en person, som insänder *tre halfårskvitton* och *sex kvartalskvitton*, följaktligen deltager i täflingen med **tre hel-års-postkvitton.**

Namntäflan.

Denna täflan, som utgick den siste februari, har gifvit följande resultat:

Inalles 3,700 personer ha undertecknat kuponger och med någon af de tre meningarna i kupongen gifvit sin tanke om tidskriften till känna. Häraf framgår, att SOL allt fortfarande har att glädja sig åt öfvervägande sympati och gillande bland allmänheten, ty icke mindre än **tre tusen** personer af förenämda 3,700 hafva rekommenderat SOL såsom »värd att prenumereras på». Resultatet af omröstningen ter sig nämligen så här:

3,000 ha godkänt första meningen;
500 » » andra » och
200 » » tredje »

Det vill säga att af 37 personer ha 5 (ej fullt $^1/_7$) ställt sig likgiltiga mot tidskriften; blott 2 (ej fullt $^1/_{18}$) ha ansett den »dålig», under det att alla de öfriga 30 ansett den värd att uppmuntras.

Prisfördelningen enligt de för täflingen gällande villkoren har utfallit sålunda:

Första priset, 25 kronor kontant och rätt att välja böcker ur vår förlagskatalog för 50 kronor, har tillfallit Hilmer Nilsson, Finspong.

Andra priset, 10 kronor kontant och rätt att välja böcker ur vår förlagskatalog för 25 kronor, har tillfallit hvardera Elis Gustafsson, Finspong, och J. Bohlin, Gäfle.

Tredje priset, rätt att välja böcker ur vår förlagskatalog för 15 kronor, har tillfallit hvardera af följande nio personer: J. A. Johansson, Alingsås; Wilh. Lagerström, Påskallavik; Anna Karlsson, Wäxiö; Evald Holmqvist, Göteborg; E. W. Falk, Lindesnäs; Johan Lundström, Stenstorp; J. C. Granqvist, Göteborg; Hanna Carlsson, Wäxiö; samt S. Bengtsson, Töllstorp.

☛ Böckerna beräknas efter *bokhandelspriset!*

TORSTEN HEDLUNDS FÖRLAG.
Stockholm.

Logogryf.

Tecken för evigheten,
Gyllene boja,
Brukad af mången —
I slott och i koja.
Om man mig bryter
Ofärden följer,
Drömmen försvinner,
Skammen ej döljer.

Tecken för evigheten,
Ljufvaste boja,
Kärleken blomstrar —
I slott och i koja.
Luttrad jag blifvit
Så du ock skall blifva,
Båda bevaras
Att hoppet upplifva.

Hvad finns om vintern till på månget vatten?
Hvad kärl blir tomt, om vatten slås däri?
En ras, som liknas kan vid svarta natten.
Och hvad man ej bör ha till frässeri.
Ett litet ting som kryper fram helt sedigt
Med pick och pack uppå sin lilla rygg.
Hvad kan man gå i skogen ganska ledigt?
En egenskap som nämnes mycket stygg.
Af söderns frukt, hvad fås om man den prässar?
Hvad måste finnas på en segelbåt?
Hvad tonen är, då bygdens pastor mässar.
Och hur var biffen, som patronen åt?
Två kvinnonamn. Och så ett tilltalsord.
Ett något — som små barn bör kunna tukta.
Rätt — stående på månget julebord.
Hvad blir du, om du sanning börjar frukta?
Du gissat nog, ditt tålamod är slut:
Men ett jag ber — släpp icke gåtan ut.

B...a.

Brydsamt tillfälle.

En man fick en gång i uppdrag af sin granne att ro en hund, ett får och en skäppa korn öfver en å, och med anledning af att ekan ej bar mer än honom själf och ett af dessa ting för hvarje gång han skulle ro öfver, så kom han i stort bryderi, ty om han t. ex. lämnade hunden och fåret ensamma, medan han rodde öfver kornskäppan, så hade naturligtvis hunden bitit ihjäl fåret, och om han lämnade fåret och kornet ensamma å någondera sidan om ån, så skulle fåret äta upp kornet.

Hur skulle han bära sig åt för att undgå både det ena och det andra?

Rebus.

(Af S. O. V.)

Inga
fffffffffff R

Lösningar af tankeöfningarna i n:o 5:

Räknegåtan:

1884.

Schack-gåtan:

Mitt lif är en våg,
som röres en tid
i svallande tåg
vid vindarnas strid.

När lugn blir på haf
och vinden är tyst,
då somnar hon af
vid stranden hon kysst.

Hon lägger sig ner
till ro i det blå;
hon synes ej mer,
men finns där ändå.
(*Vågen* af K. A. Nicander.)

Schack-Uppgiften n:r 15:

1. Lb5-d7, La3—d6; 2. Dh6—f6, etc.
1. —, Kd5—e5; 2. Dh6—e6 †, etc.
1. —, Kd5—c4; 2. Dh6—e3, etc.
1. —, Kd5—e4; 2. Dh6—e3 †, etc.
1. —, L eller S likgiltigt; 2. Dh6—e6 †, etc.

Rebusarne:

1. En underkänd öfversättning.
2. Ett dufslag.

Afdelning för Frågor och svar.

(**Frågor,** som icke äro af annonsnatur, få af våra läsare framställas rörande allehanda ämnen, i hvilka en upplysning af ett eller annat slag önskas. Frågorna numreras af *redaktionen* och införas i tidskriften i den ordning de inkommit. **Svar,** hvilka också väntas ingå från tidskriftens läsekrets, förses af *insändaren* med *motsvarande frågas nummer*. Så väl frågor som svar skrifvas på endast en sida af papperet och adresseras: *Sol, Illustreradt 25-öres Magasin, Centralpalatset 28, Stockholm.)*

Frågor.

N:r 127. — Hvilka villkor fordras för att lära till barnmorska? Hvar får man lära och hur mycket kostar det? *Hanna.*

N:r 128. — Finnes någon bok, som heter "Nådedalens Örtebok"? Hvar kan man i så fall få köpa den och hvad kostar den?
D. S.

Svar.

N:r 92. — Enskilda stenografiärare, t. ex. folkskolläraren Ingemarsson, meddela sådan undervisning efter öfverenskommelse.
X.[2]

N:r 101. — 1,750 meter. *X.*[2]

N:r 121. — Insänd eder adress och ett 10-öres frimärke till Red. af "Sol", Centralpalatset 28, Stockholm, så skall ni få eder tillsända skriftliga upplysningar i saken.
Red. af "Sol".

N:r 123. — Ett sådant arbete är: "Från Eldslandet. Skildringar från den svenska expeditionen till Magellansländerna 1895—97, samlade af Otto Nordenskjöld." — Arbetet utkom 1898 i 4 häften à 1,60 kr.
Anrik.

Breflåda.

Anna K., Wäxiö. — Tack för erbjudandet; men redaktionen har fullt upp med manuskript
Red. af »Sol».

Göteborg. Göteborgs Handelstidnings Aktiebolags Boktryckeri 1901.

SOL ILLUSTRERADT 25-ÖRES MAGASIN

N:r 7. Årg. 3.

UTGIFVARE:
TORSTEN HEDLUND.

Eftertryck utan angifvande af källan förbjudes.

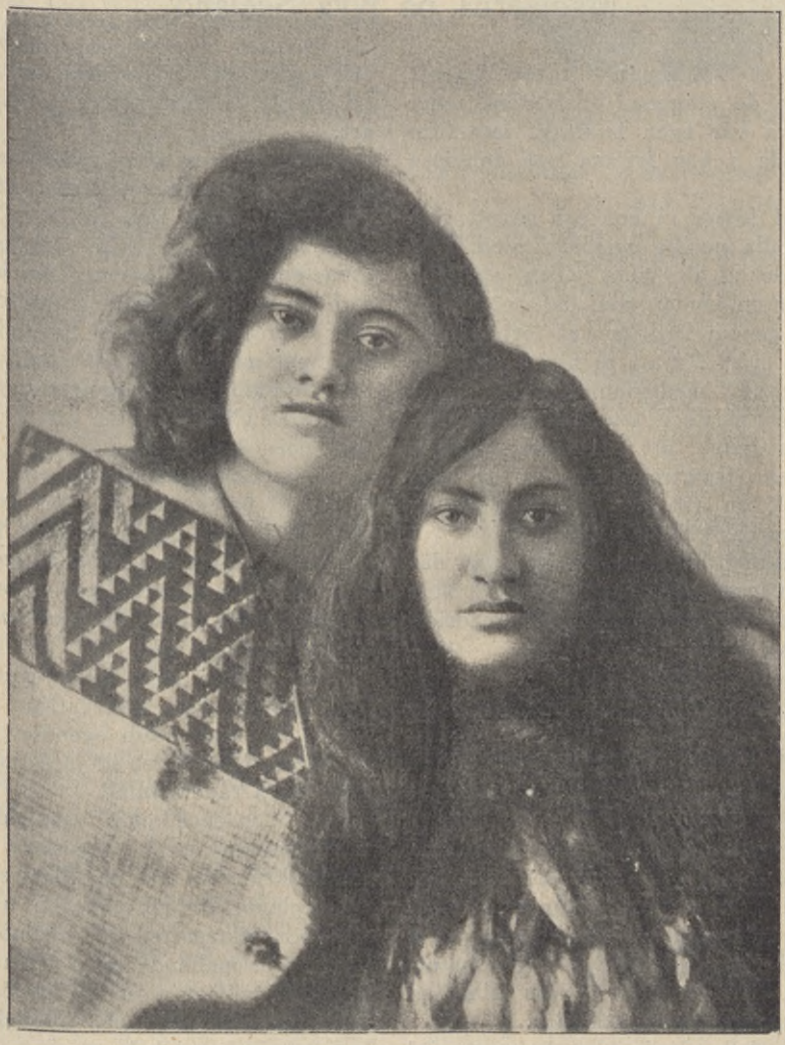

Unga maorikvinnor.

FRÅN VÄRLDENS SKILDA LÄNDER.

NATUR- OCH FOLKLIFSSKILDRINGAR I ORD OCH BILD.

II.

Maorierna på Nya Seeland.

VILDA FOLK äro vi ofta färdiga att kalla de stammar eller raser, som icke hafva vår egen hudfärg, som icke äro klädda i vår fysiska och religiösa dräkt.

Härmed fostra vi hos oss något, som i ordets fulla mening innebär fördom. Vid bedömandet af de "vilda folken" skära vi alla öfver en kamm, som det heter, och vi blifva genom fördomen så förblindade, att vi ha svårt för att se något godt hos våra "färgade" medmänniskor.

Och dock måste vi stundom till vår förvåning medgifva, att hos dessa "färgade folk" kunna framträda drag af ett storsinne och en rättrådighet, som skulle göra äfven oss kristna all heder.

Ett märkligt exempel på en sådan där vild stam, som är ägnad att väcka både vår undran och vårt intresse, är maorierna på Nya Seeland.

Vår titelsida återger i bild tvänne maoriflickor. Se blott på dessa märkliga typer: finna vi ej här både intelligens, förfining och kraft i dragen? Hur kan då detta vara möjligt hos ett "vildt, färgadt folk"?

En urgammal tradition hos maorierna säger, att de en gång voro ett stort och mäktigt folk i ett stort och mäktigt rike. Deras förfäder skulle hafva kommit "norr ifrån" till Nya Seeland vid någon naturkatastrof, om hvilken endast dimmiga framställningar kunna erhållas.

Hvilket folk skulle det hafva varit? Historien känner intet härom. Deras typ och några ännu ej förgätna sedvänjor tyda på ett kulturursprung af ganska hög art.

Det låga skede, hvari folket nu befinner sig, lärer icke minst hafva sin orsak i ohyggliga laster, som tillförts "vildarne" af de "civiliserade" folk, som ingripit på deras område och besegrat dem efter hård kamp. Inom en liten räst af folket lära egendomliga åskådningar finnas kvar, närmast påminnande om det gamla Egyptens och Greklands s. k. mysterier. (Måhända skall en framtid visa, att de äga samband med Egypten?)

Maorierna tro på ett evigt lif och hafva ett ädelt gudsbegrepp. Det är ett krigiskt folk, och innan de lärt känna en modern civilisations hedersbegrepp, lära de varit mycket ridderliga — bland annat underrättades alltid en motståndare om ett blifvande anfall.

Deras gamla lagar voro egendomliga. Det fanns ej rika eller fattiga hos dem, jorden var gemensam egendom, och försäljningar eller byten af jord fingo ej ske utan stora rådets bifall.

Det är en egendomlig omständighet, att våra moderna, mest fantastiska ifrare för framåtskridande ofta återfinna sina djärfvaste planer förverkligade hos vilda folkstammar. Satsen om ett "historiskt kretslopp" äger måhända mera lefvande verklighet än vi äga förmåga att öfverskåda med vår historiskt och intellektuellt så begränsade synvinkel.

Måhända kan det vara lämpligt att

framdraga ett exempel på nobless i åskådningen hos maorierna. Ur en amerikansk tidning återgifva vi följande bref från höfdingar af stammen.

Brefvet var skrifvet på deras eget språk och blef öfversatt till engelska af en prästman, som kände maorispråket. Det lyder som följer:

Till Katherine A. Tingley.

Vi hälsa Eder, kära gamla fru. (Ekué är en term för högsta tillgifvenhet och aktning.) Starka äro i sanning de lyckönskningar vi sända Eder och till edra yngre och äldre Bröder från hela världen, samlade till möte den 13 April i Loma-landet (Point Loma, San Diego, Kalifornien 1899) vid den höga skolan för återupplifvandet af forntidens förgätna mysterier — Adeptprästernas af svunna tider, hvilka sannerligen ägde Vetande. Hälsningar till alla! Vid och stark är den kärlek, som utgår från oss till Eder — och stor är vår glädje öfver alla nyheter från Eder, stora nyheter om ett stort verk att från undergång frälsa jordens bebyggare. Edert verk är ett budskap till alla världens folkslag; detta budskap skall upplysa deras synkrets med sanning och dygd och genom medvetandet om alla tings samband frigöra en modfälld mänsklighet ur mörkret.

Vår hälsning framspringer ur hjärtat af spillrorna från Maorifolket, ursprungsrasen på den "Norra Ön" och på "Södra Ön". Låtom oss varda Mycket Starka, en enad kropp, på det att vi skola förmå frälsa alla som äro i mörkret. Låtom oss införa dem alla i ett Förbund af Dygd, så att vi kunna handla gent emot hvarandra såsom äldre och yngre syskon i en enda stor familjekrets. Låtom oss stärka oss oerhördt till detta. Låtom oss stärka oss så att vi kunna besitta den kraft, som verkar genom alla tider, ett kärleksverk, som aldrig kan upphöra.

Från T— P—, Nya Seeland, för Ngatipaastammen.

* * *

Det är ett egendomligt land — och ett af jordens allra äldsta — till hvilket vår närvarande skildring för oss. Det är egendomligt i geologiskt hänseende, dess kustbildning är egendomlig, dess ursprungliga fauna och flora äro egendomliga, dess urinvånare äro icke minst egendomliga.

Dessa senare intaga till de hvite kolonisterna på Nya Seeland ungefär samma ställning som indianerna i de västra Förenta staterna till de hvite amerikanerna. Huru många segerrika fälttåg än blifvit förda mot infödingarne, bär likväl hvarje sluten fred fröet till nya oroligheter inom

Maorihöfdingen Te Kuti.

sig. Visserligen är maoriernas öde besegladt; på Nya Seeland, likasom i Amerika indianerna, måste de gå under för de med alla civilisationens hjälpmedel och — mordverktyg utrustade hvita, men innan de försvunnit, kommer mången nybyggarfamilj, som framflyttat sina bopålar för långt, att hemfalla åt deras af talrika orättvisor från de hvites sida uppkallade hämd. Maoriernas antal är emellertid i

Grafmonument till minne af Tewheros älsklingsdotter.

ständigt aftagande, och i samma mån minskas också faran från dem för de hvite

kolonisterna. För tjugufem år sedan var hela deras antal ungefär 45,000; nu är det knappt 40,000.

Ornament från dörröfverstycke.

Ur-invånarne på Nya Seeland, kallade maori efter ett ord i deras eget språk, som betyder "infödingar", tillhöra den polynesiska grenen af malajiska rasen och skola enligt egna sägner för omkring ett halft tusen år sedan hafva eröfrat de båda öarna och dels utrotat, dels med sig införlifvat den ursprungliga, till australnegrerna hörande befolkningen.

Maorierna utmärka sig — såsom vi redan sagt och såsom väl framgår af vår titelplansch — för kroppslig skönhet och kraft; därjämte äro de lifliga och intelligenta, gladlynta och gästvänliga samt skickliga i allehanda konster, hvarpå märkliga bevis lämnas i våra öfriga illustrationer. De äro krigiska, tappra och hämdgiriga, lidelsefulla och grymma mot fiender. Fordom voro de människoätare, men äro numera till stor del protestantiska kristna. Männen äro hängifna åt krigiska sysselsättningar; deras nöjen äro dessutom dans och sång. För öfrigt idka de landtbruk och fiske. Hudfärgen är olivbrun, men växlar i många nyanser från det ljusaste, nästan i hvitt öfvergående bruna till mörkt svartbrunt. Deras klädedräkt består af linmattor. Blott höfdingarne tatuera sig; vi återgifva här porträtt af en tatuerad maorihöfding, Te Kuti, som under åren 1868—1871 med öfverlägsen skicklighet ledde ett långvarigt krig mot engelsmännen. Alla maorier insmörja kroppen med tran och färga den med ockra. Håret och öronen bruka de pryda med fjädrar och musslor. Sina byar — hipá — omgifva de med törne- och vidjepalissader. Deras vapen utgöras

Det inre af ett samlingshus.

af kastspjut, klubbor, lansar, yxor och dolkar. Månggifte är tillåtet bland de icke kristnade maorierna, men det är ej allmänt.

Den ryktbare maorihöfdingen Te Kuti Tu Ruki Te Riki-Rangi — såsom hans fullständiga namn lydde — var en stor härförare och en man med mindre vanlig organisatorisk förmåga samt därtill så tapper, energisk och full af utvägar, att hans bedrifter skulle förefalla hart när ta — och detta allt fastän hundratals väl beväpnade män voro i fält emot honom och ehuru för hans tillfångatagande voro utfästa belöningar, som växlade emellan 500 pund sterling i början och 5,000 pund sterling[1] att sluta med.

Te Kuti tillhörde maoristammen ngatikahungunu, hvilken var bosatt å Nya Seelands östkust på Nord-ön. Denna stam var fördenskull en af dem, som först kom i beröring med de hvite, när dessa för att

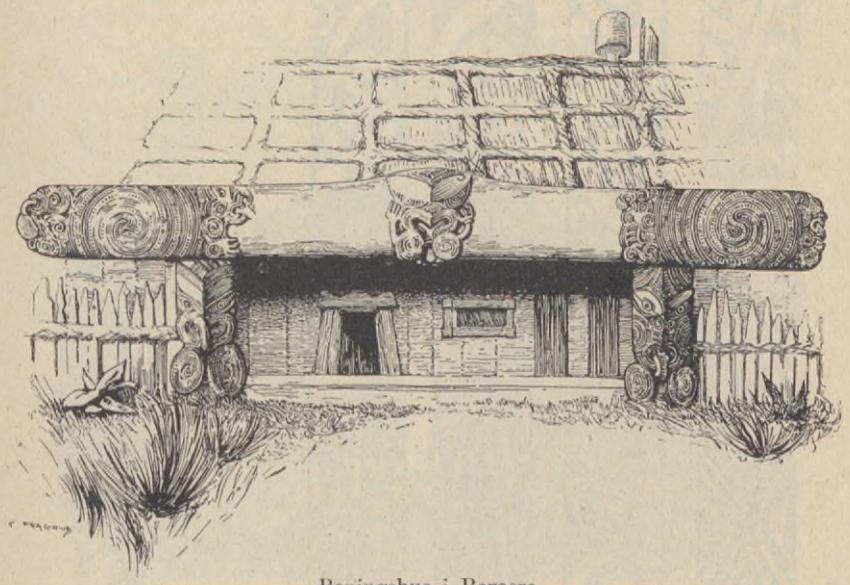

Boningshus i Rarocra.

otroliga, om de icke utgjorde en del af Nya Seelands väl bestyrkta historia.

Ehuru ursprungligen tangata tutua (en lågbördig man) lyckades det likväl Te Kuti att svinga sig upp till härskarställning bland de afundsjuke och misstänksamme maorierna, hvilka eljes alltid föredragit att låta sig styras af en höfding af ädel börd. Dåligt utrustad med vapen och proviant, följd af endast några hundra man och tågande genom ett vildt och ogästvänligt land, förstod likväl Te Kuti att under mera än tre år upprätthålla en oafbruten kamp mot Nya Seelands styrelse och mot många maorihöfdingar, hvilka voro vänner till de hvi-

[1] 1 pund sterling ungefär 18: 16 kronor.

bosätta sig å ön spridde sig nedåt östra kusten från Kororareka i norr — den närmast Sydney belägna nyseeländska hamnen. Européer började först bosätta sig å Nya Seeland år 1792 eller fyra år efter kolonien Nya Syd-Wales' grundläggande, och det var från denna koloni de första nybyggarne utgingo till Nya Seeland. Te Kuti, som föddes år 1833, var sålunda ej någon "vild" maori i detta ords vanliga mening, utan tvärtom en man, som ända från sin ungdom var väl förtrogen med europeiska vanor och plägseder.

Efter växlande krigslycka — han tillfogade de öfverlägsne hvite flere nederlag och blef själf flere gånger slagen —

måste dock Te Kuti slutligen — i augusti 1871 — fly och undkom öfver Taupolandets slätter till Kinglandet. Hans rykte både som krigare och präst var nu stort, och de mäktige waikato-maorierna samlade sig omkring honom i så stora skaror, att det var hopplöst för styrelsen att fortsätta förföljelsen, hvars fullföljande nu skulle ha störtat kolonien i ett allmänt krig med infödingarne. Vid denna tid uppgick den utfästa belöningen för Te Kutis gripande till 5,000 pund sterling, och påbudet ägde gällande kraft ända till år 1883 eller under nära tolf år efter förföljelsens upphörande. Under denna tid lefde Te Kuti i allsköns lugn inom maorikonungen Tawhiaos landsändar. År 1883 "benådades" han af regeringen och bodde från den tiden till sin död på sin egendom Otema vid Waipafloden, där Te Kuti ofta visade gästfrihet mot besökande européer.

Te Kuti dog vid omkring sextio års ålder i april månad 1893, i Ohima på östkusten. Hans en gång så orolige ande lämnade detta jordiska "på aftonen" — t a i p o, såsom maorierna säga. De gamle maorierna tycka nämligen om att få "gå ned med solen".

Ornament från taksparrar.

Mäjsel af nefrit.

Vi hafva redan framhållit, att maorierna äro konstförfarna. De förfärdiga alla slags prydnader och väfnader af utsökt beskaffenhet. Deras prydnader på sina boningshus och andra byggnader äro nå-

gonting särdeles utmärkande för detta högt begåfvade folk. Den gamla skolan af maori-byggmästare och skulptörer upphörde emellertid snart att arbeta, sedan den europeiska civilisationsvågen, i flere fall förstörande, slagit in öfver landet, hvarföre den maori-arkitektur och ornamentik, hvarpå vi här lämna några tilltalande exempel i bild, endast äro minnesmärken från det förflutna, men just därför af så mycket större intresse att lära känna och taga vara på.

och skulpterades af en lam maori med tillhjälp af en gammal bajonett.

Husen byggdes vanligen i byar, som omgåfvos med en hög palissad bestående af ett trästaket med starka stolpar, utskurna till grotteska mänskliga gestalter. Hvarje hus hade sin kringbyggda gård; och husen sinsemellan skilde sig betydligt från hvarandra allt efter deras respektive ägares rang och rikedom.

Den mest betydande byggnaden i hipán, ofta uppförd till förhärligande af

Maorihydda.

Fordom kunde dessa skulptörer i fredstid tillbringa flere månader med att utföra skulpturer till någon del af huset. Älsklingsmotiv för sniderierna voro i krig besegrade fiender, store höfdingar, dämoner och afbildningar af förfäder.

När en person af rang dog, var det vanligt att uppbygga en mausolé, hvari liket placerades i upprätt ställning. Sådana monument kallades p a p a t u p a p a k u; de voro rikt ornerade med skulpturer och ofta med stora fjäderbuskar. Mausoléen, som framställes i vår illustration, upprestes till minne af Tewheros älsklingsdotter, nära Otawhao. Den var $4{,}_{20}$ meter hög

någon stor händelse i stammens historia, sådan som en massaker på européer eller en seger i krig, var det stora samlingshuset eller gästhuset. Här höllos alla stora krigsråd och alla viktigare ceremonier, och inga kostnader sparades för att gifva denna byggnad en i alla afseenden värdig utrustning.

* * *

Maorierna äro själfva väl beredda på sin undergång för den hvite mannen, liksom äfven Nya Seelands växter och djur undanträngts af den europeiska fauna och flora, som följt med de hvita. I stor

hast — skref Peschel för några årtionden sedan — utbreda sig europeiska grässlag och uttränga öarnas äldre vegetation. Syra, krasse, mjölktistel framrycka segerrikt mot de inhemska växterna, som måste vika för de kraftfullare och ungdomliga eröfrarne. Svinen, som infördes till Nya Seeland af kapten Cook, hafva förökat sig till ofantligt antal och på många ställen förvildats; de anställa fruktansvärda härjningar genom att uppböka marken, så att landtmännen få betala skottpänningar för deras utrotande. Äfven om det låter förödmjukande — anmärker Peschel — så är det icke desto mindre sant, att svinet här öfvertagit rollen af en "vägbrytare för civilisationen", ty säkerligen bidrager det ej så litet till att inom kort afkläda Nya Seeland dess gammalmodiga växtdräkt och påtvinga landet en annan efter nyaste europeiska snitt. Luckorna, som uppstå i växtvärlden, fyllas snart af de örter, med hvilka européen är van att lefva i sällskap eller som följa honom likt ohyra. — Vidare utrotas den inhemska polynesiska råttan, som följde maorierna till Nya Seeland, af den normandiska råttan, som med de brittiska fartygen kom till ön. I dess spår har den europeiska husråttan följt och säges — något, som nästan låter gåtlikt — i sin tur uttränga den normandiska råttan. Den europeiska husflugan har i början infunnit sig som en objuden gäst; nu blir den af nybyggarne kringsänd i askar och flaskor; man har nämligen iakttagit, att den mycket besvärligare blåa nyseeländska flugan skyr dess sällskap och försvinner från de orter, som den europeiska tager i besittning. Maorierna säga därföre med skäl: "Liksom den hvite mannens råtta fördrifver den inhemska råttan, så fördrifver den europeiska flugan vår egen. Den invandrade klöfvern dödar våra ormbunkar, och så skola äfven maori själfva försvinna för den hvite mannen."

FRAMTIDENS RELIGION.

Af **Max Müller.**

Framtidens sanna religion skall blifva fullbordan af alla det förflutnas religioner — mänsklighetens sanna religion, hvilken under alla historiens strider förblifver såsom den oförstörbara delen af alla s. k. falska religioner. Det har aldrig funnits någon falsk gud, och icke häller har det någonsin funnits någon falsk religion — så vida man icke vill kalla ett barn en falsk människa. Alla religioner ha, så vidt jag vet, haft samma ändamål; alla voro länkar i en kedja, hvilken förbinder himmel och jord och hvilken hålles och alltid hölls af samma hand. Allting här på jorden går i riktning af rätt och sanning och fullkomning; ingenting här på jorden kan någonsin blifva helt och hållet rätt, helt och hållet sanning eller helt och hållet fullkomligt, icke ens kristendomen — eller hvad som nu kallas kristendom — så länge det utesluter alla religioner, i stället för att omfatta och älska det goda i hvarje. Mig synes det, som om ingenting kunde vara sorgligare än att läsa mänsklighetens heliga skrifter — och dock finnes det ingenting mera uppmuntrande. De äro fulla af skräp; men bland detta skräp finnas gamla stenar, hvilka byggnadsmännen på mänsklighetens sanna tämpel icke skola förkasta.

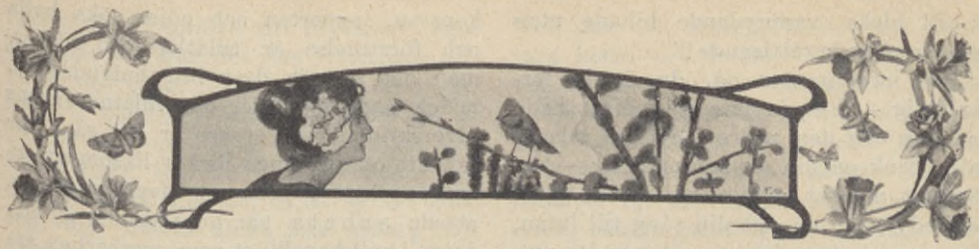

På tal om talanger.

För Sol af Sara Strömfeldt.

Jag träffade en af mina systerdöttrar hos en vän häromdagen. Jag hade ej sett henne på någon tid, och vi talade om våra respektive familjeförhållanden, tills det föll mig in att fråga, om hon ej skulle vilja vara med om en hushållskurs, som en lämplig person stod i begrepp att börja, så vida ett tillräckligt stort antal elever kunde samlas.

Elsa, min systerdotter, stod och funderade litet, i det hon liksom räknade öfver.

"Jo", sade hon så, "jag tror, att jag nätt och jämt har tid därför, jag vill det så gärna och har länge tänkt höra mig om efter en dylik kurs."

"Hvarför nätt och jämt?" frågade jag. "Har du så mycket att göra nu för tiden?"

"Åja", skrattade Elsa, "det är inte så utan!"

"Du slutade ju skolan i våras, kanske du har tagit plats någonstans, fast jag intet hört därom?"

"O nej, moster, minsann har man inte annat att göra — tänk bara: först har jag mina sånglektioner, de roa mig mest, och fröken tror, att jag skall komma att sjunga 'riktigt nätt', som hon säger. Så är det ridningen — jag vet inte, kanske den är lika rolig ändå som sången, löjtnant P. är så stilig! Och på ridhuset gör man så fashionabla bekantskaper, som kunna vara nyttiga i sällskapslifvet. Sedan ha vi dansklubben, som just nu ifrigt håller på att inöfva några vådligt roliga danser för en basar, men det tar mycket tid. Och två gånger i veckan spela vi tennis, jag håller på att bli ganska styf, må du tro, och så samaritkursen och språklektionerna — där ser du, att jag inte går sysslolös åtminstone, lilla moster!"

"Ja, lilla barn, allt det där är nog bra — men arbete är det inte, och jag kan inte förstå, hvartill det skall tjäna att flänga från det ena till det andra, när resultatet blir så grufligt litet."

"Är det litet resultat, söta moster, att bli en älskvärd sällskapsmänniska, som väl är meningen, och odla sina talanger — —"

"Talanger! Där sade du ett ord, just talangerna är det som håller på att taga lifvet af genierna, de skola drifvas i höjden under det nutida systemets förkonstlande växthusglas, kosta hvad det vill; och hur otaligt många nyttiga samhällsmedlemmar gå ej förlorade, då de små friska skott, som kunnat vara till anspråkslös prydnad, medan blomman — det må nu vara en potatis- eller en ros — fått utveckla sig fullt och kraftigt, nu suga dennas must och löpa

ut till bleka, vanprydande bihang utan mening eller berättigande!"

"Nej men moster då, du är ju förskräcklig — har du inte själf öfvat både den ena och den andra 'onyttiga talangen'? Tänk på din akvarellmålning — hur oändligt mycket glädje har du ej gjort därmed! Och nu sist din sång till lutan, lilla rara moster, det var väl inte för nyttans skull du med sådan ifver började därmed 'på gamla dar' som du säger?"

"Förstå mig rätt, barn, det är icke bara om nyttan jag talar, många nog äro dess apostlar, jag menar för öfrigt att en konstnär är fullt lika nyttig, lika oumbärlig, ja mer än en skomakare, och att allt som kan tjäna till att höja och förädla människorna, det må nu vara ett storverk som varar evärdeliga tider eller en liten visstump, äro gudarnes gåfvor, för hvilka vi ej kunna vara nog tacksamma, men för hvilka vi äfven ha att stå i ansvar. En dag frågas oss, hur vi förvaltat våra pund och då — — —"

"Ja men då har jag ju rätt!" inföll Elsa lifligt, "det är ju just våra pund vi förkofra, när vi odla våra talanger!"

"Tror då min lilla Elsa, att det den dagen gäller om hvem som kan spela tennis bäst, sitta vackrast till häst eller göra den jämnaste löpningen på pianot?"

"Ne-neej, det förstås, men — —"

"Men du har ej klart för dig, hvari skillnaden ligger mellan hvad jag anser berättigadt härvidlag eller ej; ja, det är ej det lättaste att definiera, men jag skall försöka. Ser du, jag tänker att vi kunna pröfva det med att fråga oss självva: gör du det eller det för din egen eller för andras skull? Är det för att kunna i någon mån glädja någon eller några som du öfvar din sång, som du målar, spelar och lägger förband, eller är det för att få beröm, bli beundrad och prisad och ansedd för ett högst begåfvadt ungt fruntimmer?"

"Men får man då ingenting göra för sitt eget nöje? Sötaste moster, det är verkligen alldeles för strängt!"

"Det menar jag ej häller; det att i konsten, i sporten och nöjet söka hvila och förströelse är tillåtligt och riktigt, men det är när det blir hufvudsaken, målet, som jag anser det tillåtnas gräns öfverskriden, och tyvärr är det så i vår tid, att otaliga unga flickor liksom du gå omkring helt belåtna och öfvertygade om, att de arbeta när de ägna sig åt alla dessa i sällskapslifvet som oumbärliga ansedda talanger. Och det värsta är att ofta dessa talanger alls ej existera, att du eller de, som lägga omsorg och arbete på att uppöfva det som inte finns, endast frambringa karrikatyrer af det de vilja härma. Se på Sigrid H. — är icke det en löjlighet när hon eldröd och andfådd förgäfves anstränger sin lilla tjocka lekamen i tennis? Eller kunna vi kanske kalla Alfhild S:s prestationer på pianot för musik? Jag skulle knappt tro det! Men det är synd om dessa flickor, som äro så präktiga och snälla, att de gripits af talangfebern och ej stannat på sin plats dit de höra som snälla små hustomtar. Ty till de bästa kvinnliga talangerna vet du ju, att jag räknar god matlagning, ordentlig hushållning och skicklig klädsömnad — men de gillas tyvärr ej i sällskapslifvet!"

"Jo, moster, du har ju nyss själf värfvat mig för en kurs, däri ett par af dessa dina älsklingstalanger utgöra ämnet, och jag för min del gläder mig åt att få lära litet mera än jag nu kan — häromdagen på en picknick var det verkligen genant, när potatisen var bittersalt och äggen som slungstenar! Och för resten är det väl tids nog, när man blir gift, att taga itu med sådana saker på allvar!"

"Gift! Hvem säger, att du gifvetvis måste bli det? Å, du lilla troll — du behöfver inte sätta näsan i vädret och bli så röd om kinderna! Därför att man råkar ha ett par klara ögon och ej alltför anskrämlig näsa är det ej sagdt, att han är till hands genast man tycker det vara på tiden att sluta sitt flicklif. Däri begå många flickor också ett stort misstag, när de gå och vänta på den där 'vidunderlige' — som kanske aldrig kommer.

Bättre då att inrätta sitt lif så, att man kan fylla det utan det som visserligen alltid är det bästa — eller borde vara det, rättare, nämligen familjen. Men därtill fordras allvarliga intressen mer än talanger, kan du göra en talang till ditt lifs stora intresse, ja då är allt godt och väl! Det är alltså icke mångfalden utan arten som är hufvudsaken; det är icke genom hvad du gör som du kan göra dig gällande, utan genom hvad du är. Det är din karaktär, som först och främst skall vinna på ditt arbete — är motsatsen fallet, så är arbetet, eller leken, utan mening och oberättigad."

"Men hur skola vi då veta, när vi äro på riktig väg?"

Min lilla interlokutör började att se helt eftertänksam ut.

"Ack, käraste min tös, det är just det svåraste af allt. Ni unga kunna ju i någon mån ha hjälp af oss äldre; vår erfarenhet garanterar visserligen ej mot misstag, men vårt omdöme bör ju vara mer pålitligt i många fall. Och såväl vi som ni äga en osviklig Rådgifvare, om vi bara ville lyssna till Honom — men hur ofta öfverdöfva vi ej Hans röst med allehanda oljud och hålla för öronen, när vi ej vilja höra! En skald har sagt: 'Var god och älsklig, flicka; må andra vara kloka och kvicka!' Men den åsikten är dess bättre föråldrad: hvarför skulle ej en ung flicka vara både god och klok, både älsklig och kvick? Det ena goda förskjuter icke det andra. Världen behöfver för närvarande alltför väl klarsynta, handlingskraftiga och bildade kvinnor, men de finnas knappt bland societetens 'talangfulla', nöjesjäktande unga damer!"

Vi sutto tysta en liten stund, Elsa i djup eftertanke. Så reste hon sig beslutsamt, och i det hon fast tryckte min hand sade hon, seende mig i ögonen med en allvarlig blick:

"Tack, lilla moster! Jag är så glad öfver vårt samtal — det har liksom öppnat en ny synvidd för mig. Men jag är ej på det klara med allt du har sagt. Får jag komma till dig och resonera däröfver, när jag haft tid att tänka litet?"

"Kom du, barnet mitt, när och hur ofta du vill — det skall blifva mig en stor glädje att språka mera med dig!"

"Ja men moster, en sak måste du lofva mig: att skrifva ned och låta andra få del af det du sagt mig!"

Och det är just hvad jag här gjort!

Kanske återkommer jag efter vårt nästa samtal.

Golgata.

Palmsöndagen, Långfredagen och Påsken.

Dymmelveckan eller passionsveckan inledes med Palmsöndagen och slutar med påskafton; den kallas äfven påskveckan eller heliga veckan och stora veckan. Dymmeldagarne äro dock egentligen endast de tre dagarne närmast före påskafton: dymmelonsdag, skärtorsdag och långfredag. På somliga ställen i vårt land ha emellertid äfven påskveckans öfriga dagar sina särskilda namn, så till dömes i Småland, där veckans dagar heta: Palmsöndag, Blåmåndag, Hvita tisdag, Dymmelonsdag, Skärtorsdag, Långfredag och Stackota (korta) lördag. I fornnordiskan hette påskveckan dymbilvika af "dymbill", träkläpp; däraf sedan dymmelveckan. Namnet härledde sig däraf, att man på Island under påskveckan hade träkläppar i ringklockorna, under det på andra ställen i Skandinavien klockkläpparne voro uppbundna för att ej gifva ljud. I öfverensstämmelse därmed var också orgelmusiken i våra kyrkor intill år 1823 inställd under hela fastlagstiden före påsk.

Palmsöndagen har under århundraden firats inom kristna kyrkan till minne af Jesu inridande i Jerusalem, då folket mötte honom med palmkvistar och strödde sådana på vägen framför honom. Till följd häraf brukade på den dagen kyrkorna i de varma landen prydas med palmer. I vårt land låg det nära till hands att kalla de vackra blomhängena af pilträden, som blomma vid palmsöndagstiden, för "palmer", hvilken benämning de numera allmänt hafva i svenska folkspråket; och äfven i Sverige pryddes kyrkorna fordom på palmsöndagen med dylika "palmer", likasom det ännu flerestädes är sed att på nämda söndag gå ut och plocka blommande sälgkvistar eller "palmer".

Palmsöndagens evangelium, "Jesu intåg i Jerusalem", förlades år 1772 i vårt land till första söndagen i advent, och

evangeliet för skärtorsdagen, hvilken intill nämda år firats som hälgdag till åminnelse af nattvardens instiftande, förflyttades i stället till palmsöndagen.

åsnan"), på hvars rygg satt en besynnerligt klädd prästman, som skulle föreställa Kristus och som ärades på allehanda sätt med palmkvistar o. s. v.

Pilati domaresal.

Ett urgammalt bruk på denna dag, de så kallade "palmåsneprocessionerna", bibehöll sig i Tyskland ända till i början af 1800-talet. Ett antal gossar, klädda i korkappor, drog under klockringning och sång omkring med en åsna af trä ("palm-

Ett annat bruk, "palminvigningen", äger ännu i dag rum i de båda katolska kyrkorna. Därvid utdelas invigda palmkvistar, som församlingens medlemmar hålla i händerna under afsjungande af passionshistorien, hvarefter de tåga i pro-

cession omkring kyrkan. En hvar medför sin kvist hem och anser den som ett medel att afvärja allehanda sjukdomar och äfven i öfrigt välsignelsebringande.

Skärtorsdagen, den andra af de egentliga dymmeldagarne, har under århundraden (allt sedan 792) inom kristna kyrkan firats som hälgdag till åminnelse af Kristi instiftande af nattvarden, men dess karaktär af hälgdag borttogs i vårt land, såsom nämdt, år 1772. Namnet kommer däraf, att på denna dag alla offentliga botgörare "skärades", det vill säga renades, från sina synder, befriades från vidare kyrkostraff och åter upptogos i församlingens sköte, hvarföre de den dagen också vunno tillträde på nytt till nattvarden. Det utvärtes tecknet till denna rening var, att botgörarne befriades från den aska, hvarmed de beströtts på askonsdagen — onsdagen efter fastlagssöndagen och den dag, då den stora fastan före påsk började. (Askonsdagen förväxlas stundom med dymmelonsdagen, men de äro helt olika dagar.)

Det var på skärtorsdagen, som Jesus tvådde lärjungarnes fötter såsom ett reningstecken, hvilket sedermera gaf upphof till den rening, som gaf dagen dess namn, skärtorsdag eller reningstorsdag. Fottvagningen efterliknades ej blott af påfven i Rom, som på skärtorsdagen under praktfulla ceremonier plägat två fötterna på tolf fattiga, utan äfven af andra världsliga furstar. Så brukar ännu i vår tid österrikiska käjsarparet denna dag två fötterna på tolf män och lika många kvinnor i Wien. Med skärtorsdagens minne är för oss kristna på det närmaste förknippad erinringen af Oljebärget och Getsemane örtagård, där vår Herre och Mästare på den dagens afton "kom i mycket stor ångest", och där "hans svett vardt såsom blodsdroppar, som föllo ned på jorden".

Med skärtorsdagen sammanhänger den gamla folksägnen om Blåkulla och häxornas eller trollpackornas färd dit genom luften under natten mellan skärtorsdagen och långfredagen för att med mörkrets furste fira en stor fest, från hvilken de återvände påskdagens morgon. I Sverige finnas många ställen, som betecknas med namnet Blåkulla, bl. a. ön Jungfrun i Kalmarsund. Dessa Blåkullafärder äro i våra dagar förvisade till sagans område, men det fanns en tid, då de spelade en fruktansvärd roll i folkmedvetandet. Så gåfvo de i Sverige under 1600-talet upphof åt de beryktade häxeriprocesserna, och ännu så sent som år 1858 spökade denna underliga vidskepelse i Dalarne, där inemot hundra personer i de tolf Mockfjärdsbyarne påstodo sig hafva varit i Blåkulla och sett satan och svafvelsjön. I Blåkullafärderna och deras gudlösa fester såg folkfantasien uttrycket för mörkrets och hedendomens fientlighet mot ljuset och kristendomen, och deras förläggande till passionsveckan och påsken har sin naturliga förklaring däri, att de skulle utgöra motvikt mot kristendomens kärnpunkter, försoningen och uppståndelsen, som vid samma tidpunkt firades.

Långfredagen, Jesu dödsdag, har i vårt land fått sitt namn däraf, att den blef lång för den korsfäste Mästaren, hvarföre också i forna tider gudstjänsten och fastan på denna dag utsträcktes längre än vanligt. Långfredagen, som är en af våra förnämsta hälgdagar, har inom kristna kyrkan firats såsom sådan till åminnelse af Jesu korsfästelse och död allt sedan andra århundradet, ehuru ej allmänt förrän i fjärde århundradet.

Till den af evangelierna välbekanta berättelsen om Kristi lidande och död foga vi här några intressanta bilder från skådeplatsen enligt traditionen för dessa vemodiga tilldragelser. En af våra bilder visar nämligen ruinen af hvad som enligt legenden skall hafva varit Pilati domaresal, där vår Frälsare dömdes; en annan återger ett parti af den gata, sedermera kallad "Via dolorosa" ("smärtornas väg"), på hvilken Jesus gick från Pilati domaresal till Golgata. På denna Via dolorosa visas fjorton särskilda ställen, vid hvilka olika tilldragelser i evangeliernas berät-

Via dolorosa.

telser sägas hafva utspelats. Gatan höjer sig sakta mot ett hvalf, som säges beteckna det ställe, där Pilatus vid åsynen af den gisslade och hudflängde Mästaren utbrast: "Se människan!" I närheten visas det ställe, där Simon af Cyrene upptog korset, och det, där Jesus dignade under dess tyngd. En tredje af våra illustrationer visar ett pelarfragment på den förmodade skådeplatsen för Judas' förräderi.

Alla dessa legendariska platser för sce-

nerna ur passionshistorien äro emellertid högst otillförlitliga och kunna icke med någon historisk visshet fastställas såsom de verkliga skådeplatserna för Jesu lidande. Däremot är det sannolikare, att skådeplatsen för hans död verkligen är den, som vår illustration "Golgata" utvisar; ty dess läge fyller de i evangelierna angifna villkoren, och "bärget" har, som synes, formen af en hufvudskalle.

Pelarfragment på den förmodade skådeplatsen för Judas' förräderi.

"Golgata" är nämligen ett arameiskt ord, som betyder "Hufvudskalle", på latin "Calvaria".

Den kristna påsken, som firas till åminnelse af den korsfäste och begrafne Frälsarens uppståndelse, var länge den förnämsta af de kristna högtiderna, liksom den är den äldsta. Senare blef julen den förnämsta kristna högtiden. Namnet påsk kommer af denna högtids grekiska och latinska benämning "pascha", på hebreiska "pesach", som betyder förskoning, af "pasach", "skonande gå förbi". Namnet syftar alltså ursprungligen på den judiska påsk- eller passa-festen, som firas till minne däraf, att mordängeln vid den tionde plågan, som drabbade Egypten på Moses' tid, skonande gick förbi israeliternas hus och ej tillfogade deras förstfödda någon skada.

De första judekristna fortforo till en början att med mycken noggrannhet fira den judiska påsken, på samma gång som de dock därtill anknöto firandet af de vid denna högtid fästa kristliga minnena (då ju Jesu lidande och död inträffade under den judiska påskhögtiden). Sedermera blef man emellertid inom den kristna kyrkan angelägen att skilja den kristna påsken från den judiska, och på kyrkomötet i Nicæa år 325 fastställdes den grundsatsen, att uppståndelsens fest alltid skulle firas på en söndag, nämligen den första söndagen efter påskfullmånen, samt, om denna inträffade på en söndag, på nästföljande söndag. Med påskfullmånen eller påskterminen förstås då den fullmåne, som inträffar den 21 mars eller närmast efter detta datum, det vill säga den första fullmånen efter vårdagjämningen. Häraf följer, att påskdagen ej kan inträffa tidigare än den 22 mars och ej senare än den 25 april. Dessa ytterligheter äro dock mycket sällsynta; den 22 mars inträffade påskdagen senast år 1818 och inträffar härnäst ej förrän år 2285; den 25 april inträffade den senast år 1886 och inträffar på samma dag härnäst år 1943.

Vid bestämmandet af påskdagens infallande sökte man undvika kollision med judarnes påsk; men någon gång måste de båda påskfesterna sammanfalla, såsom till exempel två gånger under förra århundradet (1805 och 1825) samt härnäst år 1903.

Ända till år 1772 firades påsken hos oss med fyra hälgdagar, men därefter afskaffades tredje- och fjärdedag påsk såsom hälgdagar. Påskdagen är en af de tre dagar på året, då enligt kyrkolagens stadgande bröllop ej får hållas. De andra båda äro juldagen och pingstdagen.

EN HISTORIA OM EN SPEGEL.

(3) Af **L. BUDDE.** ✻ Öfvers. från danskan för "SOL".

"Det är dock ena förfärligt simpla fasoner, som det barnet har!" började godsägaren ånyo.

Men han häjdade sig omigen öfverraskad af att se Martin med förnärmad min stirra ned på sin tallrik och därpå helt plötsligt skjuta den långt ifrån sig med ett omisskänneligt uttryck af förargelse.

"Hvad för något — ratar du maten? Det brukas ej här hos oss!" ljöd godsägarens vreda stämma. "Vet du inte, att det är Guds gåfvor, som vi skola sätta värde på och vara tacksamma för? Tag bort gossen, jag gitter inte se honom, så som han sitter och bär sig åt!"

I öfverensstämmelse med denna befallning blef Martin bortförd. Öfver hans ansikte hvilade ett drag af på samma gång skamsenhet och ett visst gladt medvetande af att hafva varit med om ett godt skämt, med hvars resultat han kunde vara till freds.

Icke många dagar därefter kom godsägaren in i sitt hvardagsrum och fann där Martin ligga afklädd i strumplästen på soffan och öfva sig i att snarka, så att det gaf genljud i hela rummet. Morfadern hade emellertid knappast hunnit innanför dörren, förrän gossen sprang upp och med bister min närmade sig honom skrikande:

"Tyst, för — — —! Ser du då inte, att jag sofver middag?"

Godsherren studsade bokstafligen tillbaka af förfäran öfver, att en sådan där liten pojkvasker ville försöka befalla öfver honom och till på köpet uppenbarligen försökte svärja, äfven om detta försök ej var så synnerligen lyckadt.

Men innan han ännu hunnit säga ett enda ord därom, hade Martin aflagt all sin bisterhet och vändt tillbaka till soffan, där han nu satt med det godmodigaste och mest leende ansikte i världen, synbarligen mycket belåten med hvad han gjort, under det morfadern däremot stirrade på honom som på en fullkomligt ogenomtränglig liten gåta.

Med få ord: för hvar dag som gick lärde Martin allt bättre och bättre att taga på sig en självgod min, sticka händerna i fickorna på ett allt mer och mer självmedvetet sätt, sticka ut ett par krokiga små armbågar och gå omkring med en min, som med all önskvärd tydlighet sade:

"Rör mig inte! Jag är inte att skämta med!"

Med den myndigaste min kunde han på det sättet spankulera omkring på gården, undersöka stall och vagnsskjul, kasta en kännareblick på gödselhögen och plötsligen snurra rundt för att gifva det inbillade tjänstefolket en uppsträckning och se öfvermåttan uppbragt ut. Och i alla dessa sina ansträngningar mötte han egendomligt nog en högst smickrande och sporrande uppmuntran af just detta samma tjänstefolk, som han tycktes föra ett så strängt och enväldigt regemente öfver. Det kom ett förnöjdt uttryck öfver deras ansikten, så fort Martin visade sin myndiga min, och om det hände sig så, att någon af dem var i närheten, då han hängaf sig åt ett af sina utbrott af förargelse, var vederbörande ifrig att låtsa, som om han blifvit öfvermåttan förfärad. Och när sedan Martin, såsom hans sed alltid

var, i ett nu afkastade hela myndigheten och med skälmsk min sneglade på den anfallne, möttes han af ett ögonkast, som sade honom, att här fanns ömsesidig förståelse och glädje af skämtet, hvari det än bestod. Ju mera hans dåliga böjelser utvecklade sig, desto mera blef han gårdsfolkets förklarade gunstling; han blef beundrad och bortkelad af dem, och hans morska uppträdande hälsades med det ljudligaste bifall.

Godsägaren däremot kände sig allt mer och mer uppbragt öfver sin dottersons dåliga uppfostran, men bringades ideligen ur fattningen, då Martin, så snart han fick höra det första ordet af en kraftig straffpredikan, i ett nu förvandlades till en oskuldsfull liten pys med ett skälmskt leende öfver sitt lilla ansikte. Morfadern kunde omöjligen komma på det klara med, hur han skulle behandla gossen, och måste ofta uppgifva sina försök att bibringa den unge telningen något begrepp om seder och uppträdande.

"Hvarifrån det barnet kan hafva fått alla sina oarter, si det fattar och begriper jag då, Gud hjälpe mig, alldeles inte", plägade han vid dylika tillfällen utbrista.

Slutligen inträffade emellertid en händelse, som satte kronan på verket och gjorde alldeles slut på godsägarens tålamod, hvilket af naturen ej var så synnerligen stort. Ibland de föremål, till hvilka Martin i sitt stilla sinne länge närt en hemlig längtan, intog morfaderns sjöskumspipa den förnämsta platsen. Kunde han komma i besittning af den, så skulle han kunna sätta kronan på alla sina ansträngningar. Af alla godsherrens tillhörigheter fanns det ej häller någon persedel, som klädde honom så väl och stämde så förträffligt öfverens med det stolta majestät, som hvilade öfver hans personlighet. När han med sjöskumspipans hufvud i handen och röken bolmande fram mellan de framskjutna läpparne skred fram genom det honom underlydande riket, då var det, som om all hans storhet samlat sig i pipan, hvarföre också både socknen och gården kände och ärade den och med vördnadsfull uppmärksamhet iakttogo de rökmoln den utsände. Böljade röken fram i täta, mörka, hastigt växlande skyar, så kunde de vara förvissade om, att det jäste någonting inom härskaren, och hela riket skälfde under afvaktan på vredesutbrottet. Steg röken däremot lätt och lustigt uppåt som en klar, solbelyst dimma, då förstodo de, att fred rådde, och att ingen fara förestod, hvarför undersåtarne vid en dylik syn alltid kände sig lätta om hjärtat.

Intet under därför, att en sådan liten krabat som Martin länge närt en önskan inom sig att komma i besittning af skatten med all den hemliga trolldomskraft, som den gömde inom sig. Men olyckan var, att pipan var godsherrens ögonsten, den han vakade öfver med samma omsorg som en mor vakar öfver sitt älskade barn. Största delen af dagen var pipan väl förvarad i hans egen hand och mun, och den andra tiden hängde den säker i hans eget rum, dit ingen af husets folk hade lof att inträda, och dit ej häller någon i brådkastet skulle vågat sig.

En dag hade emellertid godsägaren med anledning af ett offentligt ärende, hvars afgörande kräfde hans personliga närvaro, rest ut i sin socken utan att taga sin kära pipa med sig. Orsaken till denna hans underlåtenhet är oss obekant. Måhända hade han rätt och slätt glömt den, måhända hade någon elak liten tomte tagit den ur hans händer utan att han märkt det; nog af, han hade begifvit sig åstad för att ordna och afgöra socknens angelägenheter utan sin sjöskumspipa, hvilket redan i och för sig var ett mycket vågsamt och vanskligt företag. Sjöskumspipan var säkerligen också orsaken till, att han så hastigt som möjligt affärdade socknens sak och skyndade hem för att godtgöra hvad han försummat.

Men under hans bortovaro hade tiden ej gått obegagnad sin kos. Den lille Martin, hvilken ännu ej lärt sig att hysa samma respekt för sin morfaders hälgade

områden som husets öfriga invånare, hade smugit sig in i godsägarens rum, och det första föremål hans förtjusta ögon där föllo på var just sjöskumspipan. Att få ned den från dess plats var ett ögonblicks verk. Därpå stack han med pröfvande min pekfingret ned i piphufvudet för att känna, om det var något i den; ett grundligt studium af morfaderns metod hade lärt honom, att man borde gå till väga på det sättet. Med en viss tillfredsställelse kom han till det resultatet, att det var för litet tobak i, för att pipan skulle kunna användas som sig borde, hvarför han skyndsamt såg sig om efter någonting att stoppa i den. Nu ville det sig emellertid ej bättre än att godsägaren på en hylla hade ett paket krut stående, och som krutet tycktes Martin hafva en märkvärdig likhet med de räster af bränd tobak, som funnos kvar i bottnen på piphufvudet, så stoppade han utan vidare betänkande krut i sin pipa, hvarefter han med glädjestrålande ansikte spatserade ut ur rummet.

Och säkert är, att då Martin med piphufvudet hvilande mot handen och munstycket mellan sina morskt framskjutna läppar skred fram genom gården, var han som en fulländad upplaga i fickformat af den mäktige och myndige godsherren. Aldrig hade det förut hvilat ett sådant imponerande uttryck öfver hans lilla varelse, och aldrig hade hvarje hans rörelse burit vittne om ett sådant självmedvetande, som då han nu utstötande inbillade rökmoln drog fram som ett sannskyldigt litet åskmoln. Och när han omsider stannade midt på gården och med skräckinjagande stämma begynte ropa allt gårdsfolket vid namn, under det han sänkte pipan, strömmade de fram från luckor och dörrar och samlade sig i en krets rundtom honom, och det utbröt ett sådant skratt och jubel, att man aldrig någonsin tillförene hört något dylikt på denna allvarsamma, hederliga gård.

"Det är inte morfars pipa, utan det är min, för jag är själf morfar", förklarade Martin, under det att ett af hans allra mest skälmska leenden plötsligt bröt fram genom den påtagna myndigheten.

"Hvad är här på färde? Har hela gården blifvit galen?" hördes i detsamma en väldig basröst bakom dem, och som om en bomb fallit ned midt ibland dem, skingrades hela kretsen.

De försvunno allesamman genom luckor och dörrar lika hastigt som de kommit. Endast Martin blef obekymrad stående kvar, och han sneglade med en skälmsk sidoblick upp till morfadern, som stum af vrede ryckte sin klenod ur gossens händer och ifrigt undersökte den för att öfvertyga sig om, att ingen skada händt den kära pipan.

Ur stånd att för ögonblicket gifva sin vrede luft i ord, skyndade han upp på sitt rum och stoppade under den häftiga sinnesrörelsen pipan full med tobak utan att förut hafva kratsat ur den, gick därpå ett par gånger häftigt fram och tillbaka på golfvet, tände slutligen pipan och begaf sig sålunda väpnad åter ut på gården för att hålla räfst, under det röken i tunga skyar bolmade fram öfver hans läppar.

Martin stod ännu kvar på sin plats och betraktade nu morfadern med tankfulla blickar, och hans ansikte hade ett gillande uttryck, som tycktes antyda, att morfadern inte häller gjorde sin sak så illa enligt gossens uppfattning. Men den egendomligt skrattretande prägel, som hvilat öfver hans egen framställning, saknades totalt, då godsägaren, såsom Martin själf förut gjort, stannade midt på gården, tog pipan ur munnen och öppnade sina läppar till en straffpredikan.

Hvad han vid detta tillfälle haft för afsikt att säga fick emellertid aldrig någon veta, ty i detsamma hördes ett väldigt flåsande ljud, och en pelare af rök och gnistor steg som ett vulkaniskt utbrott högt i luften från hans sjöskumspipa och inhöljde honom som i en dimma.

Godsherren utstötte ett förfärligt skri, därpå hördes ett tungt fall, och åter strömmade gårdens folk skyndsamt fram

genom luckor och dörrar. Men då kretsen ännu en gång var sluten och krutröken långsamt skingrat sig, då låg deras mäktige herre och husbonde ömkligt fallen till jorden med förvirrad uppsyn sträckande sjöskumspipan så långt som möjligt ifrån sig, alldeles som om han varit rädd för den. Så lätt kan den jordiska storheten ramla öfver ända. Såväl godsägaren själf som hans kära pipa voro dock ögonskenligen oskadda.

"Å bevara oss väl; det kan väl aldrig hafva varit krut i pipan? Husbond' har väl ej blifvit skjuten?" ljödo spörsmålen rundt omkring honom, här och där blandade med ett misstänkt ljud liksom af undertryckt skratt.

"För bort gossen!" stönade godsägaren. "Spärra in honom! Sätt vakt om honom!"

Den olycklige Martin, hvilkens tur det nu var att stå med förvånad och förskräckt min, lät viljelöst föra bort sig som en öfverbevisad och förtappad stackars syndare, under det folket hjälpte godsägaren på benen igen och fingo honom helbrägda in på hans rum och nedsatt i hans vanliga stol.

Men det första den store mannen gjorde, sedan han kommit så pass till rätta, att han var viss om, att hans eget dyrbara lif var oskadadt och pipan likaså, det var att skrida till en handling, som han eljes ej plägade inlåta sig på utom vid mycket viktiga tillfällen. Han gick nämligen in i sitt hvardagsrum, tog pänna, bläck och papper och skref ett bref, hvilket hade följande lydelse:

"Min gode svärson!

Du måste verkligen göra mig den tjänsten att så fort ske kan laga, att jag blir af med pojken, som du skickat mig på halsen. Ända från det ögonblick han inträdde i mitt hus, har han ständigt tilltagit i oarter och fula seder, och för hvar dag som går ha nya oskick kommit i dagen. Han spottar som en ryktare, svär som en knekt, visar sig öfvermodig, ratar maten, som sättes framför honom, yppar en alldeles otrolig egenkärlek och bär sig åt, som om han trodde, att hela huset blott vore till för att vrida sig kring honom. I dag har han till och med gjort ett försök att spränga mig och min sjöskumspipa i luften med krut, och då jag verkligen ej har någon lust att vidare löpa fara till mitt lif på det här sättet, så måste jag som sagdt bedja dig att snarast möjligt låta afhämta honom. Ända till dess kommer jag att hålla honom innestängd under försvarlig bevakning.

Alldenstund jag ingenting vidare hört från eder, antager jag, att min dotters sjukdom är öfverstånden, hvarför jag äfvenledes anhåller, att du med samma skjuts som skall hämta gossen återsänder min hustru hit, alldenstund jag ej längre ser mig i stånd att vara af med henne. Därest du uppfyller dessa mina anspråkslösa önskningar, förblifver jag

Din mycket förbundne svärfader
L a s s e n."

Godsägaren hade nätt och jämt hunnit sätta sitt betydelsefulla namn under denna skrifvelse, förrän ett annat bref, som nyss kommit med posten, räcktes honom.

"Säg till postbudet, att det skall vänta. Jag har ett bref, som det skall taga med sig."

Så ljödo hans ord till den som bragte honom brefvet. Därpå öppnade han kuväret och läste:

"Käre svärfader!

Min älskade hustru har under många dagar sväfvat mellan lif och död, och vi ha ej förut velat skrifva, för att ej göra eder alltför orolig och bekymrad. Nu är faran emellertid öfverstånden, och vi tacka allesamman Gud därför. Men äfven ni, käre svärfar, skall hafva hjärtlig tack för att ni velat vara af med eder hängifna och uppoffrande hustru för vår skull, för att lätta vår ångest och våra bekymmer under dessa tunga dagar. Det har varit oss till en sådan stor tröst och är så vackert gjordt af svärfar, att jag ej vet på hvad sätt jag skall kunna uttrycka min tacksamhet därför. Och har svärfar någonsin haft någon orsak att vara missnöjd med mig, så beder jag nu

hjärtligen om tillgift därför. Vi andra hafva lyckligt undgått smittan, men min kära hustru är ännu så klen, och svärmor så trött efter alla ansträngningarna, att jag ville bedja om lof att få behålla henne här ännu en liten tid. Om Gud vill, följer sedan min hustru med henne tillbaka för att genom någon tids vistelse på landet återhämta krafterna. Om ni ej har någonting däremot, ledsagar jag dem själf hem till eder."

"Hm, hm! Jaså, det var där skon klämde!" mumlade godsägaren och sneglade bort till sitt eget bref.

Men han gjorde det med en liten känsla af förlägenhet, ty det var någonting i tonen af det han nyss läst som kom honom att nästan till hälften glömma, hur skamligt han själf blifvit försummad, och i stället satte bilden af hans sjuka dotter och hans trofasta gamla hustru, ja till och med af hans syndige svärson framför hans ögon. Han glömde sig själf, hvilket sannerligen ej ofta händt under hela hans lefnad. Han läste ifrigt vidare:

"Jag hoppas, att vår lille gosse ej vållat eder alltför mycket besvär. Det är en hjärtans snäll liten parfvel, fastän måhända en smula för stillsam och lillgammal, hvilket nog kommer sig däraf, att han uteslutande varit tillsammans med oss vuxna och ej haft några jämnåriga lekkamrater. Detta är väl också orsaken till, att han har en så stor benägenhet att antaga samma sätt och uppträdande som de fullvuxna personer, han är samman med. Måhända har jag också min skuld däri, enär jag nästan uppmuntrat honom därtill, alldenstund jag många gånger fått mig ett hjärtligt skratt åt att se honom återgifva mig själf i min kontorsskepnad, med pännan i munnen och håret stretande rätt ut åt alla håll. Jag har till och med häraf låtit förleda mig att ibland vara litet mera kontorsmässig än jag strängt taget behöft. Jag förmodar, att han också spelat den rollen för svärfar, så att ni känner igen beskrifningen. — Lef väl, käre svärfar, och mottag tusen hjärtliga tacksägelser för all godhet och uppoffring.

Eder tillgifne svärson."

(Slut i nästa n:r.)

KÄLLAN.

Dikt af **A. T. Gellerstedt.**[1]

Källan i skogens famn
nöjer sig utan namn,
håller sig sval och klar
vet ej hvad världen har,

känner ej annat skönt
än liten krans af grönt,
virad kring pärlig bädd,
sällan af fot beträdd;

vet ingen annan fröjd
än att, med litet nöjd,
le åt en solglimts glans,
spegla en myggas dans;

eller att kyssa ömt
barnet, som vägen glömt,
trasten, som sjöng sig trött,
barnet, som foten stött.

Källa i skogens famn!
Visste jag blott ditt namn,
när jag en kamp bestått,
när jag har vilse gått.

[1] Den senast i Svenska akademien invalde ledamoten.

För hemmet och familjen.

Nyaste amerikanska reskoffertar.

Vår tids lätta och bekväma kommunikationsmedel hafva åstadkommit en revolution ej blott i själfva samfärdseln utan äfven i reseutrustningen. De forna

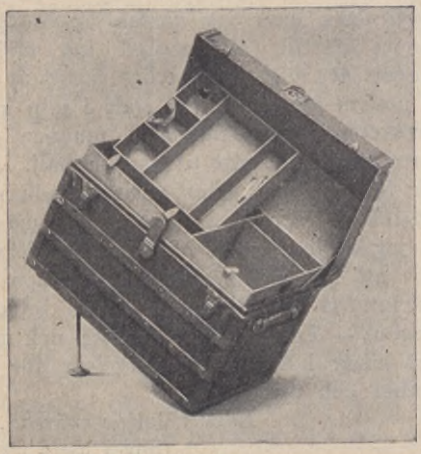

Fig. 1. Koffert afsedd för kortare resor.

järnbeslagna ekkistorna och bastanta träkoffertarne, som redan tomma utgjorde en försvarlig mansbörda, hafva ersatts af reskoffertar så lätta och bekväma att handtera, att den gamla goda tidens resenärer skulle förvånas öfver, huru folk kan våga anförtro sina tillhörigheter åt sådana bräckliga tingestar. En nutida reskoffert eller kappsäck måste äga trenne egenskaper; den måste väga så litet som möjligt, vara bekvämt och praktiskt inredd samt hållbar, så att resenären ej riskerar, att den under resorna går sönder.

De praktiska amerikanerna, hvilka säkerligen äro jordens mest resande folk, hafva bragt reseffektindustrien till en ovanlig fullkomning, och vi skola i det följande lämna några afbildningar af och beskrifningar öfver deras nyaste uppfinningar å det omtalade området.

Vår första illustration visar en koffert afsedd för kortare resor. Den har såsom alla nutida reseffekter platt lock och är genom flere lösa fack indelad i olika rum. För att en reskoffert skall vara bekväm, är det nämligen mycket viktigt, att särskildt rum finnes för hvarje slags plagg. I den å afbildningen synbara delen af koffertens inre se vi små rum afsedda för kragar, manschetter och halsdukar, ett större rum för skjortor samt en lådformig afskrankning för näsdukar. Där finnes till och med en liten nåldyna. Till höger är en djup låda för en hög hatt, och vid sidan om densamma är ett långsmalt fack afsedt för strumpor. Den undre delen af kofferten är äfvenledes synnerligen bekvämt inredd med olika rum för olika klädespersedlar.

Figurerna 2, 3 och 4 framställa en garderobkoffert afsedd för längre resor, en tingest, hvilken skall väcka förtjusning

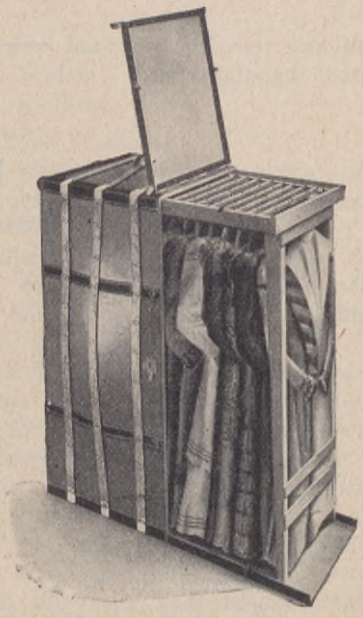

Fig. 2. Garderobkoffert för damer.

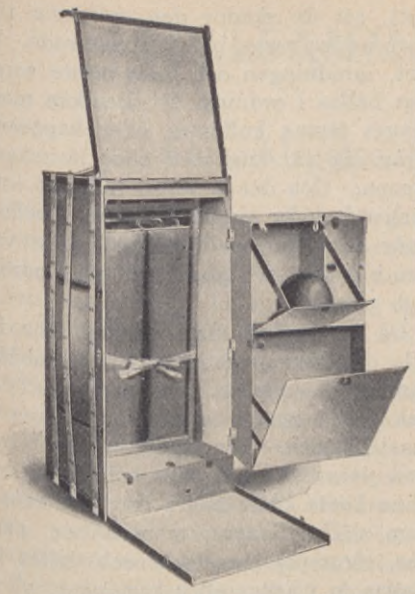

Fig. 3. Garderobkoffert för herrar.

hos alla sådana resenärer, som hafva någon erfarenhet af, huru illa medfarna kläder under långa resor blifva, därest de packas ned i vanliga koffertar. Garderobkofferten har buktiga sidor samt ena gafveln buktig, hvilken anordning är vidtagen endast i det syftet, att kofferten ej skall kunna ställas annat än på ända eller med bottnen eller locket ned. Ställdes den på annat sätt skulle, såsom lätt inses, dess innehåll råka i oordning.

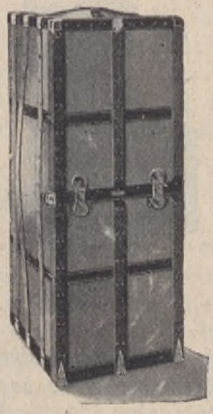

Fig. 4. Tillsluten garderobkoffert.

Själfva inredningen i en garderobkoffert är ganska enkel. Anordningen att hänga klädningar eller kostymer på visas tydligt i vår andra afbildning. Den är som synes lös, så att den kan skjutas in eller dragas ut allt efter behag. I Fig. 3, där ställningen är inskjuten, visas äfven, hur kofferten är försedd med anordningar äfven för andra kläder än själfva klädningarna och kostymerna. Lådan i dess botten är afsedd för skor och underplagg af olika slag, och dessutom innehåller garderobkofferten äfven särskilda fack för

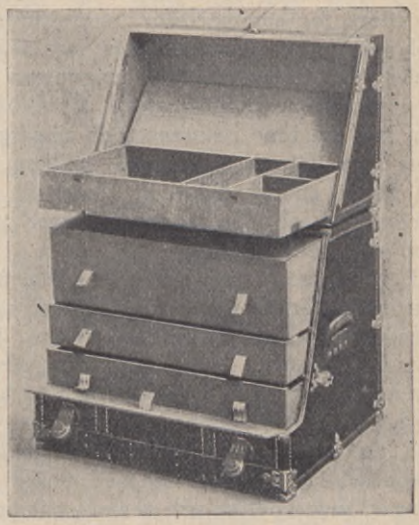

Fig. 5. Byråkoffert.

hattar samt lådor för kragar, manschetter och andra nödvändighetsartiklar.

Den tillslutna kofferten visar, hurusom locket är alldeles olika inrättadt mot hvad vi äro vana vid å våra vanliga koffertar. Det består nämligen af två afdelningar och är att fälla upp på midten.

Afbildningen Fig. 5 framställer ett slags byråkoffert med lådor, som kunna utdragas hvar för sig, utan att lådan öfver eller under rubbas. Den allra understa afdelningen är afsedd för skor och andra tyngre saker. Den fjärde lådan nedifrån räknadt är djupare än de andra, enär den är ämnad att äfven förvara hattar i. Den allra öfversta lådan är afdelad i flera

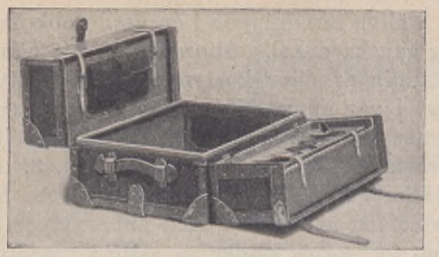

Fig. 6. Reskappsäck.

smärre fack, alldeles som på de förut beskrifna koffertarne.

Byråkofferten är särskildt att rekommendera för sommarresor, enär kurorter och sommarhotell sällan pläga vara så särdeles väl utrustade med utrymmen för den resandes tillhörigheter. Byråkofferten kan stå inne i rummet och tjänstgöra som den ypperligaste byrå, hvilken till på köpet endast behöfver låsas till vid afresan och sålunda sparar sin ägare både upp- och nedpackning.

Den kappsäck, som afbildas i Fig. 6 är liksom kofferten i vår första illustration afsedd för endast kortare resor. Det största rummet — i bottnen — är afsedt för kostymer. Af de uppfällda öfre halfvorna är den ena ämnad för skjortor och den andra för underkläder i allmänhet. Kappsäcken är försedd med fickor för kragar, manschetter och toalettartiklar af diverse slag.

Den sista illustrationen (Fig. 7) visar en särskild hattask, hvilkens hela inredning det ej tarfvar någon utförligare beskrifning att förstå, enär densamma ganska tydligt framgår af bilden. Hattasken är afsedd för herr- och ej för damhattar, hvilka torde fordra ett större utrymme.

Reskoffertens eller kappsäckens utseende är en mycket oviktig sak, men däremot bör den alltid hållas i allra bästa skick, hvad inredningens snygghet och fullständighet angår. Den bör borstas ur väl, så att intet damm finnes i den, och i de hörn och lådor, som borsten ej kommer åt, torkas den med en lindrigt fuktad mjuk tyglapp.

En koffert eller kappsäck skall ej ställas upp på vindskontoret förrän man tillsett, att de skador den måhända tillfogats under resan blifvit reparerade. Locket, inredningen och låset måste sorgfälligt hållas i ordning, ty eljes kan man ej tryggt lämna kofferten eller kappsäcken ifrån sig vid ångbåten eller järnvägsstationen. Och det är alltid billigast att på förhand ställa sina reseffekter i ordning, enär allt, som skall utföras i hast vanligen blir dyrt och på samma gång oordentligt gjordt.

Då en koffert skall packas, bör först alla de saker, som man ämnar medföra, samlas på en plats och omsorgsfullt ordnas. Alla tyngre saker skola läggas närmast bottnen. För skodon bör man hafva små påsar af linne eller bomullsväf. Sådana kosta blott några öre, om man syr dem själf. Kragar, manschetter, näsdukar, strumpor, handskar och dylikt böra läggas in i askar eller kartonger, så vida man ej har en koffert med särskilda fack för dylika saker. Man bör noga tillse, att sakerna nedpackas i ordning allt eftersom de äro tunga till, så att det lättaste kommer att ligga öfverst. Har man ej någon i särskilda afdelningar inredd koffert att tillgå, kan man förmedels packhanddukar skilja de olika slagen af klädesplagg från hvarandra. Detta lilla besvär lönar mångdubbelt mödan, därigenom att kofferten är bekvämare att packa upp samt att dess innehåll under resan är lättare åtkomligt, då man för att taga fram

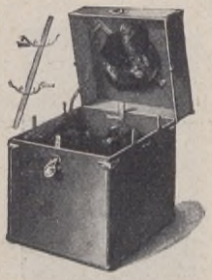

Fig. 7. Hattask.

någonting i koffertens nedre del endast behöfver försiktigt lyfta ur de öfverliggande afdelningarna i stället för att packa upp en del af innehållet.

SÄLLSAMMA HISTORIER.

IV.

En anklagelse från andra världen.

År 1830 dog i Wien en man af god familj vid namn Mauritz Gluckstein. Åtskilliga år förut hade han återvändt till den österrikiska hufvudstaden, där han var född, förstörd till hälsan och med snöhvitt hår, ehuru han då endast var tjugufyra år gammal. Den tragedi, i hvilken han varit invecklad och som förstört hans lif, var väl bekant för många af Neapels äldre invånare ännu vid nittonde århundradets midt. Dessutom förvaras i den dag som är en noggrann och detaljerad berättelse om den sorgliga händelsen i de italienske härtigarnes af M. familjearkiv, hvarföre intet tvifvel finnes om den sällsamma historiens fulla öfverensstämmelse med verkligheten.

Allt ifrån sin tidiga ungdom hade Mauritz Gluckstein varit varmt hängifven de ockulta vetenskaperna, men han fann föga tillfälle att drifva studier i denna riktning i sin födelsestad. Han hade med slukande intresse läst den ryktbare Mesmers arbete öfver planeternas inflytande på människan; och då han visste, att denne berömde läkare, som återupptäckt och bragt till praktisk användning det magnetiska fluidum i människan, hvilket därefter fick namnet animal magnetism, befann sig i Paris, så beslöt han att resa dit och uppsöka honom.

Det har blifvit påstådt, att den egyptiska grenen af Luksors mystiska brödraskap, hvaraf Mesmer var medlem, år 1778 sände honom till Paris för att förkunna Hippokrates' läror och de gamla tämplens läkemetoder. Huru det nu än må förhålla sig med denna egendomliga uppgift, ett är säkert: att den franska societeten vid denna tid hade slagit öfver från den ena ytterligheten att tro ingenting till den motsatta att med god smak svälja äfven det orimligaste. Några få ärliga och äkta forskare i den praktiska kabbalan försvunno bland mängden af charlatåner med sina tusentals okunniga och bedragna anhängare.

I juni månad år 1784 anlände Mauritz Gluckstein till Paris och skyndade att besöka Friedrich Anton Mesmer, som då bebodde ett stort hus vid Rue S:t Claude. Den unge mannen infördes i en svagt upplyst, luxuöst möblerad salong, där vällukter slogo honom till mötes och hans öra träffades af dämpad musik från en osynlig orkester. Midt i rummet stod ett stort fat fylldt med kemikalier, och omkring detsamma satt ett antal patienter af båda könen, förenade med fatet förmedels metallstänger.

Klädd i en blå mantel och blå gördel, virad sju gånger omkring midjan, samt bärande en fyrkantig hatt med flat kulle, gick Mesmer själf oafbrutet omkring sina patienter och hviskade uppmuntrande till dem; öfver somliga utförde han strykningar och lade understundom händerna för några ögonblick på deras hufvud.

Först ungefär en timme efter sin ankomst, då patienterna reste sig för att gå, kunde Mauritz få ett samtal med den namnkunnige läkaren. Han omnämde sin önskan att studera de ockulta vetenskaperna under en kompetent lärare och yttrade därefter:

"Jag har sport, att ni stiftat den universella harmoniens orden i syfte att undervisa dess medlemmar i den gamla magnetiska läkekonstens metoder samt för att, hvilket intresserar mig mest, meddela dem praktisk undervisning i åtskilliga af den ockulta vetenskapens grenar."

Mesmer betraktade den unge mannen uppmärksamt under några ögonblick, hvarpå han sade:

"Ni önskar blifva medlem af den universella harmoniens orden?"

"Ja", svarade Mauritz.

"Känner ni då de nödvändiga och oeftergifliga förutsättningarna, kvalifikationerna, för ett sådant steg?" gentog Mesmer. "Ni måste våga, veta, vilja och vara tyst. Öfver dörren till det heliga tämpel, i hvilket ni vill inträda, stå följande ord skrifna: 'Bered dig på att öfvergifva allt hvad du har lärt'. Har ni förstått det fruktansvärda öde, som drabbade Oidipus, hvilken föredrog att vandra i blindhet och i förtviflande landsflykt framför att möta hela sanningen?"

Mauritz svarade, att han var redo att våga allt för sin åstundans uppfyllande.

Då återtog Mesmer:

"Om ni befinner er i samma sinnesstämning tre veckor härefter, så kom hit en kvart före midnatt, och jag skall föreställa er såsom kandidat för ordens stora råd. Det öfriga beror helt och hållet på er själf."

På den bestämda dagen och timmen infann sig Mauritz med orubbad föresats i huset vid Rue S:t Claude. Han mottogs i ett litet öde rum af en obekant man, som frågade honom, om han var beredd att utan invändning lyda alla de föreskrifter, som kunde komma att åläggas honom. Mauritz svarade jakande, hvarpå främlingen frântog honom skorna och alla metallföremål han bar på sig. En kapuschong kastades öfver hans hufvud, och förmedels ett omkring hans lif fastbundet snöre leddes han från rummet och utför en mycket lång trappa. Vid dess slut öppnades en dörr; Mauritz leddes vidare genom densamma och ytterligare några steg framåt, hvarefter kapuschongen aflägsnades.

Då han åter kunde se klart, fann han sig vara i ett svagt upplyst, stort rum, som var fullkomligt kubiskt till formen. Väggarna och taket voro fullständigt betäckta med himmelsblått kläde, beströdt med silfverstjärnor. I ett nu fylldes rummet af strålande ljus, så att kandidaten var i stånd att få en klar öfverblick af sin omgifning. Han stod i det nordvästra hörnet af en plattform, på hvilken reste sig en tron med baldakin öfver. På den östra väggen syntes en triangel med det outsägliga namnet i bokstäfver af bländande ljus, och däröfver strålade Karlavagnens sju stjärnor.

Längs den östra väggen stodo sju olikfärgade obelisker i egyptiskt mönster, och bredvid hvarje obelisk satt en hög dignitär klädd i praktfull dräkt af samma färg som motsvarande obelisk. Framför hvarje dignitär stod en sjuarmad ljusstake med brinnande ljus i regnbågens sju färger. På väggen ofvanför flammade Horus' öga, liksom lefvande och medvetet om allt, som tilldrog sig i rummet.

På tronen satt den höge mystagogen, en man med vördnadsbjudande yttre och af godhet strålande anlete. En dold dörr öppnades nu till höger, och Hippokrates, vetenskapens sändebud, inträdde. Han hälsade den höge mystagogen och anmälde, att en kandidat var närvarande som önskade inträde i orden, om han befunnes värdig. Hierofanten (mystagogen) riktade då ett antal frågor till kandidaten angående hans förflutna lif och de bevekelsegrunder, som föranledde honom att söka medlemskap i den stora orden. Därpå sade han:

"Din begäran bifalles så till vida, att vi tillåta dig att genomgå det första profvet. Är du redo att underkasta dig detta hjärterannsakande eldprof?"

Mauritz jakade.

"Välan", återtog den höge mystagogen. "Bereden profvet!"

Sju klockslag hördes nu, i afmätt följd genomlöpande tonskalan från den lägsta till den högsta noten; hvarje ton fyllde luften med en egendomlig vibration. Knappt hade det sista slaget nått hans öron, förrän Mauritz befann sig på en omätlig öde slätt, svagt upplyst af måne och stjärnor. Några steg framför honom gapade en afgrund, skenbart bottenlös och så vid, att dess bortre ände förlorade sig i dunklet. Öfver denna fruktansvärda afgrund låg en blott några tum bred planka. En allvarlig stämma sade nu till honom:

"Du måste öfvergå afgrunden. Någon annan väg finnes ej för dig."

Denna uppmaning kom Mauritz att skälfva i hela sin varelse, men drifven framåt af sitt starka begär efter makt och kunskap, satte han sin darrande fot på plankan. Med stor svårighet lyckades han taga några steg framåt, och det fasansfulla svalget var nu rakt under honom. Men då yppade sig ett nytt hinder: giftiga dunster uppstego i stora moln ur djupet och gjorde honom yr i hufvudet; dessutom hörde han genomträngande skri som af marterfyllda själar nerifrån afgrunden. Mauritz kände sig stel af förfäran och var oförmögen att taga ett enda steg vare sig fram eller tillbaka. Då började den smala plankan svikta och gunga under hans fötter; i nästa ögonblick gaf den fullständigt vika; Mauritz uppgaf ett högt ångestrop och kände, att han var förlorad. Plankan brast under honom, och han föll hufvudstupa i afgrunden, men han nådde icke bottnen. Han fortfor att falla under hvad som tycktes honom en ändlös tid, och hans känslor af fasa under detta fall kunna lättare tänkas än beskrifvas. Plötsligt upphörde alla förnimmelser af fallande; han ryckte till och gned sig i ögonen, och då han såg sig omkring, fann han sig vara hemma i sin egen säng, men han badade i svett och var ännu vimmelkantig i hufvudet efter allt hvad han genomlefvat.

Var alltsammans bara en fruktansvärd dröm? Detta var den första frågan han gjorde sig. Han fick snart alla tvifvel häfda, ty i nästa ögonblick föll hans blick på ett litet papper fastsatt med en nål vid hans bädd. Han grep det ifrigt och läste följande:

"Försök ej mera att lösa Sfinxens gåta, på det hon icke må uppsluka dig. Bjud farväl åt alla fåfänga drömmar om makt och kunskap utöfver vanliga människors. Vi hafva pröfvat dig tillräckligt. Det sanna modet fattas dig."

Denna korta men innehållsrika skrifvelse var undertecknad endast med en triangel.

Till olycka för Mauritz Gluckstein hade han alls ingen lust att följa detta kloka råd, hvilket endast gjorde honom förbittrad mot Mesmer, den ende som han kände af de mystiske filosoferna. Sitt misslyckande skyllde han på dem, hvilka ålagt honom ett så svårt prof utan att låta honom förbereda sig därpå.

Däraf kom det sig, att han, trots sitt allvarsamma nederlag, fortfarande hoppades nå sitt mål på ett eller annat sätt. Kunde han icke blifva en hvit magiker, så borde han åtminstone kunna bli förfaren i svartkonster och på den vägen vinna makt öfver sina medmänniskor.

Efter någon tids sökande i den franska hufvudstaden fann han äntligen en person, som i hvarje afseende tycktes motsvara hans önskningar och förhoppningar. Det var en abbé, som till följd af åtskilliga förbrytelser blifvit utstött ur kyrkan och sedermera öppet framträdt som svartkonstnär. Denne man var fullt villig att mot kontant erkänsla bortlära allt hvad han kunde; Mauritz och han blefvo snart goda vänner, och under några månader arbetade de med framgång tillsammans.

Så en vacker dag blef abbéen arresterad och fängslad och Mauritz utvisad från franskt område. Han begaf sig då skyndsamt söderut och öfvergick italienska gränsen. Två månader efter sin utvisning från Frankrike anlände han till Neapel och beslöt att stanna i denna stad någon tid.

I Neapel gjorde Gluckstein bekantskap med den unge markis Matteo, den ende öfverlefvande sonen till den gamle härtig Rikardo af M., hvilken två år förut drabbats af en stor sorg, så mycket svårare till följd af de säregna omständigheter, som voro förknippade med densamma. Historien om den olycka, som träffat den härtigliga familjen, lyder i korthet sålunda:

Vid pass två år före Mauritz Gluckssteins ankomst till Neapel hade markis Pietro, härtigens af M. äldste son och arfvinge, plötsligt försvunnit utan att

lämna ett spår efter sig. Detta hemlighetsfulla försvinnande ägde rum dagen före den, då Pietro skulle firat sitt bröllop med den unga och sköna Giovanna, en rik arftagerska, hvilkens föräldrar voro döda och som på långt håll var befryndad med sin trolofvades familj. Kort efter sin förlofning med Giovanna hade Pietro rest utrikes, men återkom fjorton dagar före den för vigseln bestämda dagen, till hvilken storartade förberedelser gjorts i det härtigliga palatset.

På morgonen dagen förut hade Pietro begifvit sig till en förtjusande villa, som han ägde i stadens närhet. Från detta besök återkom han aldrig. Så vidt man kunde taga reda på var den sista person, som sett honom, en bondkvinna, hvilken mött honom på vägen.

Man anställde genast vidtomfattande efterforskningar efter den försvunne markisen, och den mäktiga familjen använde hela sitt inflytande för att förvissa sig om hans öde; men allt var förgäfves.

Så en dag erhöll den gamle härtigen underrättelse af några fiskare, att ett misstänkt fartyg setts kryssa utanför kusten vid tiden för den unge mannens försvinnande, samt att man hade goda skäl för att tro, att det var en algerisk sjöröfvare. Vid denna tid var det icke ovanligt, att framstående eller rika personer bortröfvades och höllos i fångenskap af dessa barbarer, som sedan utkräfde höga lösesummor för deras frigifvande. Det var fördenskull sannolikt nog, att samma öde drabbat Pietro. Härtigen skyndade genast att af amiralen af Neapel begära afsändandet af hans snabbaste krigsfartyg till sjöröfvarnes förföljande.

Ännu samma dag afgingo också två örlogsmän från Neapel för att söka uppbringa den förmodade sjöröfvaren, och ombord på den största af dem befann sig härtigens andre son. Framemot middagen följande dag fick man syn på en seglare, som tycktes motsvara beskrifningen af det misstänkta fartyget, men olyckligtvis uppväxte i detsamma en våldsam storm, som artade sig till att afbryta förföljelsen. Men just som befälhafvaren på det största och främsta krigsfartyget allvarsamt öfverlade med sig själf, huru han under dessa förhållanden borde handla, ropade utkiken, att det förföljda fartyget plötsligt försvunnit bland de skyhöga vågorna. Det var uppenbart, att sjöröfvaren — om det nu var en sådan — hade gått till botten med man och allt.

Örlogsmännen hade följaktligen ingenting annat att göra än återvända till Neapel med oförrättadt ärende. Men från den stunden tviflade den sörjande familjen icke på, att Pietro var död, vare sig han drunknat — hvilket syntes mycket sannolikt — eller omkommit på annat sätt. Den gamle härtigen ville nu, att Giovanna skulle gifta sig med Matteo, på det att förbindelsen emellan de båda familjerna icke måtte gå om intet. Men Giovanna själf ville ej på något villkor gå in därpå; hon grät oupphörligt öfver sin förlust och förklarade det vara hennes orubbliga beslut att förblifva Pietros minne trogen. Märkvärdigt nog gillade markis Matteo hennes beslut, i det han sade:

"Min far, du bör inte göra den stackars Giovanna olyckligare än hon är genom att redan nu göra henne ett nytt giftermålsförslag. Antag att min broder trots allt skulle återkomma en dag; hvad skulle han då tänka om ett sådant handlingssätt å vår sida?"

Giovanna, som var en sann och ädel kvinna, rördes djupt af denna Matteos sympatiska hållning gent emot henne och förmåddes däraf att lofva, att hon skulle taga den gamle härtigens önskan i allvarligt öfvervägande, därest hon någon gång framdeles blefve fullkomligt öfvertygad om Pietros död.

Två år förflöto; Mauritz Gluckstein kom till Neapel och gjorde Matteos bekantskap. Den unge markisen hade ett slutet och dystert temperament med en stark dragning åt det ockulta området, hvilket han önskade studera. Det var denna hans anläggning som drog honom

till Mauritz och som gjorde, att de båda snart blefvo förtrogna vänner.

Någon tid efteråt föreslog Matteo sin fader, att Mauritz Gluckstein skulle, i sin egenskap af praktisk magiker och i kraft af sina ockulta förmögenheter, skingra alla tvifvel med hänsyn till den försvunne Pietros öde. Efter någon öfvertalning gaf den gamle härtigen vika, ehuru motsträfvigt. Han fruktade måhända kyrkans straff, om det otillåtna experimentet blefve bekant; men hvad som förmådde honom att gifva sitt samtycke var, att därigenom en utsikt yppade sig att öfvervinna Giovannas motstånd mot ett äktenskap med Matteo.

Mauritz blef följaktligen föreställd för härtigen, som frågade honom, om han kunde och ville för familjen uppenbara den försvunnes öde. Härtill genmälte magikern:

"Det enda sättet att tillmötesgå eder önskan är att frammana markis Pietros skugga. Är han icke död, så visar sig ingen skugga. I sådant fall få vi tillgripa andra ockulta medel för att upptäcka hans vistelseort."

Det visade sig emellertid ännu svårare att vinna Giovannas samtycke till experimentet, ty hon borde naturligtvis vara närvarande vid seansen. På härtigens och Matteos enträgna föreställningar gaf dock till slut äfven hon vika.

Mauritz förklarade då, att de nödvändiga förberedelserna skulle taga en tid af fjorton dagar i anspråk, och under den tiden borde de oupphörligt bedja och äfven i någon mån fasta; dagen före seansen skulle vara en sträng fastedag.

Emellertid träffade magikern sina förberedelser, och omsider var den bestämda dagen inne. Det var en stormig afton; vinden tjöt utanför slottet och drog understundom i häftiga ilar genom den gamla byggnadens rymliga korridorer och gångar. Det var som om elementernas andar velat inlägga en kraftig gensaga mot det hälgerån, som var på väg att utföras.

Mauritz hade utvalt ett rum i en obegagnad flygel af slottet för seansen, och dit förde han de tre åskådarne. Matteo såg blek och förstörd ut; härtigen darade som en brottsling, och den olyckliga Giovanna hängde halft vanmäktig vid hans arm.

Seansrummet upplystes af en enda lampa; bortre änden af detsamma doldes af ett tungt förhänge. Magikern försvann bakom förhänget, och lampan släcktes plötsligt. En djup tystnad härskade under några ögonblick; därpå hördes Mauritz uppläsa en lång besvärjelse på latin, under det samtidigt rummet fylldes af en stark lukt från någon aromatisk drog.

Plötsligt syntes ett svagt, dimlikt ljus framför åskådarne; efter några sekunder tilltog det i styrka, och småningom formade sig inför deras ögon en lefvande tafla, föreställande ett stormigt haf med höga vågor och klippig kust. Ett fartyg syntes förgäfves kämpa mot orkanen; långsamt men säkert fördes det mot den klippiga stranden. Ännu några ögonblick, och det törnade på en skarp klippa; vågorna slogo öfver det, och det började sjunka. Nu syntes flera man af besättningen hoppa öfver bord för att simmande uppnå land, men ingen lyckades.

Åter förflöto några sekunder. Nu syntes åtskilliga människokroppar kastas upp på stranden, där de lågo orörliga; bland dem syntes en klädd i den försvunne Pietros kläder och med fjättrar om händerna. Snart visade denna gestalt tecken till lif; han reste sig till hälften upp och vände ansiktet mot åskådarne, hvilka nu genast igenkände Pietro. Väldiga vågor rullade nu in öfver stranden och öfvertäckte fullständigt de förlista, hvilka därefter icke syntes mera. Så försvann plötsligt hela taflan, och rummet låg åter försänkt i fullkomligt mörker.

Mauritz kom nu fram bakifrån förhänget och tände lampan, vid hvars sken en sorglig syn visade sig. Giovanna låg på golfvet afsvimmad; den gamle härtigen satt orörlig som en bildstod, under det Matteo lutade sig mot väggen blek som ett lärft. Tjänarne tillkallades skynd-

samt och förde den svårt medtagne härtigen samt den afsvimmade Giovanna till deras enskilda rum. Det dröjde några veckor, innan den unga flickan återhämtat sig efter den fruktansvärda själsskakningen.

Härtigen lät nu föranstalta en praktfull likbegängelse efter sin äldste son, och ett ståtligt monument restes till hans minne.

Så snart Giovanna tillfrisknat efter sin sjukdom, tillkännagaf hon för härtigen, att hon var redo att foga sig efter hans önskningar, och hennes bröllop med Matteo bestämdes till en månad därefter.

Dagen för bröllopet var inne. Vigseln ägde rum i ett för tillfället rikt smyckadt kapell; Mauritz Gluckstein tjänstgjorde som brudgummens marskalk. I palatsets trädgårdar voro femtio långa bord dukade för härtigens underhafvande, och tolf fontäner runno med vin i stället för vatten.

Allting gick sin gilla gång till fram emot slutet af festen, då den gamle härtig Rikardo reste sig med en bägare vin i sin hand för att föreslå en skål för Matteos och hans sköna bruds välgång. Men innan ännu ett ord gått öfver hans läppar, uppstod en rörelse nere vid ingången till trädgårdarne; somliga af bröllopsgästerna reste sig från sina platser, under det andra förblefvo sittande liksom förstenade af fruktan. Orsaken till den plötsliga uppståndelsen var den, att en munk i lång kappa och kapuschong inträdt i trädgården; genom masken, som dolde hans anlete, kunde man se ögonen brinna med en hemsk glöd. En iskall vind drog genom trädgården, under det den hemlighetsfulle främlingen snarare sväfvade än gick fram emot härtigen. Därefter tog han till orda med ihålig stämma, sägande:

"Har du ingen annan son, hvilkens välgång du borde dricka? Hvar är din son Pietro?"

"Vet du då inte, att han är död?" genspordе den förskräckte gamle mannen med darrande röst.

"Javäl, död, död!" sade munken. "Men finge han endast återigen höra den stämma, som ljöd i hans öron i det ögonblick, då han led sin grymma död, så tror jag, att han skulle kunna svara... ja... ifrån själfva sin graf. Gamle man, bed din son Matteo tala."

Matteo, som med sin brud satt nära härtigen, reste sig med af fasa förvridna anletsdrag. Den olyckliga bruden satt kvar som förlamad.

Den hemlighetsfulle munken fäste nu sina blickar stadigt på Matteo och sade med afmätt, djup stämma:

"Matteo, markis af M., jag bjuder dig säga: till min broder Pietros minne."

Matteo torkade sina skälfvande läppar, gjorde en våldsam ansträngning att tala och framstammade slutligen orden:

"Till min bro — —"

Orden dogo bort på hans läppar, och munken sade:

"Min mör-da-res stämma."

Medan han talade, kastade han af sig kappa, kapuschong och mask; och de förfärade åskådarne sågo framför sig den försvunne Pietros ansikte och gestalt med tre sår i bröstet, från hvilka blod ymnigt flöt.

Vid denna fasansfulla syn flydde alla bröllopsgästerna hals öfver hufvud ur trädgården. Mauritz föll medvetslös till marken och var, då han några timmar senare åter vaknade till medvetande, våldsamt vansinnig. Härtigen, Giovanna och Matteo hade också förlorat medvetandet. Den förstnämde yttrade aldrig mera ett ord och dog efter fjorton dagar; den unga kvinnan låg under tre månader sjuk i en svår hjärnfeber.

Så snart Matteo åter kommit till sans, bad han att få tala med sin biktfader och erkände inför honom sitt rysliga brott, hvarefter han intog gift, som han någon tid burit på sig i en ihålig fingerring.

Den olyckliga Giovanna gick i kloster och beslöt att uppbygga ett kapell till minne af sin mördade fästman på det ställe, där hans landtvilla låg. Då villan för detta ändamål refs, gjorde arbetarne en hemsk upptäckt: på bottnen af en

gammal torr brunn funno de det multnande liket af en man med en dolk ännu fastsittande i bröstet. Det var markis Pietros lik.

Efter att hafva varit intagen på ett dårhus under mer än ett år, blef Mauritz Gluckstein utskrifven såsom återställd till förståndet men förstörd till hälsan och med krithvitt hår, ehuru endast tjugufyra år gammal. Han hade fuskat med Sfinxens gåta, och hon hade hämnat sig.

DE ODYGDIGA APORNAS SPRATT.

En berättelse från Måns Munters menageri.

Visst voro de tokiga och vilda, de tre, där de höllo till i sin favoritglänta och lekte "nypsvans" (en särdeles intressant lek, men har du en l å n g svans — leka med, när han är vid dåligt lynne. De klättrade upp i ett närbeläget träd, där icke herr Läjon kunde se eller höra dem, och lade råd med hvarandra.

De lekte "nypsvans".

stackars du då!); de voro där alla tre: Jibber, Jabber och Gibberisch. Stackars Gibberisch (som var nog olycklig att äga den längsta svansen af de tre) for fasligt illa, och de andra båda roade sig öfvermåttan på hans bekostnad.

Men just då skulle den där gamle herr Läjon komma och störa leken. Han var vid ett förskräckligt dåligt lynne, och i det han kastade sig på gräset under deras träd, röt han åt aporna att dra så långt vägen räckte, emedan han ville vara ostörd.

Naturligtvis vågade de icke fortsätta leken — herr Läjon är minsann icke att

"Han skall minsann få, det där gamla suräpplet!" hviskade Jibber.

"Ja, hvad ska vi hitta på att förarga honom med?" frågade Jabber.

"Vi ska kasta nötter på'n", föreslog Jibber.

"Nej, då vet jag någonting bättre!" utlät sig Gibberisch. "I morgon öppnas djur-riksdagen, som ni vet, och han här skall naturligtvis föra ordet. Men som ni också vet, så är det allra värsta han vet att di skrattar åt'en, och därför ska vi ha dem att skratta åt'en. Vi ska göra en liten narrkrona och oförmärkt sätta den på hufvudet på honom — — då ska

ni få se hvilket flin och skratt det blir bland alla djuren, när han visar säj."

"Men han märker det säkert och tar bort den", invände Jibber.

"Ånej, vi ska göra den så lätt som ett fjun", genmälte Gibberisch. "Det åtar jag mig. Bara ni vill laga, att han får den på hufvudet, så lofvar jag, att den skall komma att sitta kvar."

ställande ädelstenar, och nederst i kanten sutto några kardborrar, som höllo väl fast den lätta och lysande lilla tingesten.

Herr Läjon hade ingen aning om sin kröning, men fru Hyena hade så när förrådt skämtet. Hon var den första, som kom till samlingsplatsen, och när hon fick se herr Läjon i sin prydno med den löjliga lilla narrkronan på sitt ärevördiga,

Fru Hyena brast ut i ett skallande skratt.

Nästa dag, när herr Läjon kom till gläntan för att fundera, innan riksdagen församlades där, smög sig Jabber obemärkt ned på den lägsta grenen alldeles öfver herr Läjons hufvud — och vips! hade han satt narrkronan på honom så lätt och behändigt att knappt ett hår rörde sig därvid.

Kronan var också ett litet mästerstycke både hvad utseende och lätthet beträffar: stommen var af gul mossa besatt med granna röda och blå blommor förelurfviga gamla hufvud, brast hon ut i ett skallande gapskratt.

Jabber, som satt på grenen ofvanför herr Läjons hufvud, tecknade och grimaserade åt henne därifrån att ej förstöra lustigheten, och Gibberisch svängde ned på sin långa svans och hviskade en bön om, att hon för all del ej skulle förråda dem.

Herr Läjon frågade helt förvånad, hvad i all världen fru Hyena hade så roligt åt, och då denna äntligen hunnit hämta sig

något från det våldsamma skrattanfallet, framstammade hon:

"Ack, herr Läjon, det var bara något lustigt jag kom att tänka på!"

Och därefter skyndade hon undan så fort hon kunde för att få riktigt skratta ut.

Så småningom anlände nu det ena djuret efter det andra till gläntan, och när de gingo fram för att skaka tass med herr

De tre aporna kommo tågande.

Läjon, var det ingen som kunde hålla sig för skratt vid åsynen af det lilla spektaklet som han bar, men Jabber däruppe i trädet gjorde tecken åt dem att ej låtsa om något, och därför sökte hvar och en sin plats skrattande i all tysthet.

Slutligen skulle så det högtidliga öppnandet äga rum, och Leopard steg just fram för att anmoda herr Läjon att förklara ordet fritt, då de tre aporna kommo tågande, kastade sig till jorden och bådo om nåden att få göra en framställning.

Herr Läjon frågade undrande, hvad det kunde vara om. Då reste sig alla tre aporna i rad och ropade med sin allra gällaste stämma:

"Herr Läjon, hvar har ni fått er hatt ifrån?"

Och så rusade de hufvudstupa därifrån bort genom skogen.

Å, hvad de andra djuren skrattade! Och hur rasande den gamle herr Läjon blef! Det var sedan icke värdt för någon apa att komma i hans närhet på mången god dag.

Men herr Läjon är icke långsint, och nu har han för länge sedan förlåtit de odygdiga små aporna deras skälmstycke mot löfte, att de "aldrig skola göra så mer".

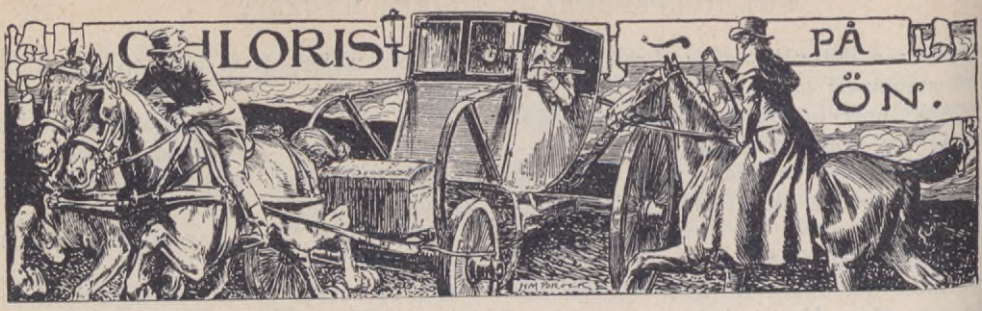

BERÄTTELSE

AF

H. B. MARRIOTT WATSON.

(Från engelskan.)

(13)

Sammandrag af berättelsens föregående innehåll.

Händelsen spelar på Napoleon I:s tid. Roger Warburton har på värdshuset "De Tre Fjädrarne" i byn Marlock å Englands östra kust varit vittne till, huru hans unge vän Shirley i ett gräl med Nikolas Carmichael blifvit dödad af denne. Shirley var stadd på flykt med sin älskade, miss Dorotea Holt, hvilken samma afton afhämtas från värdshuset af sin förmyndare, domaren sir Georg Everett, som äger ett hus i närheten af Marlock. Familjen Carmichael, bestående af fadern, den gamle sir Stefan, två söner, Nikolas och Filip, samt dottern Chloris, äger och bebor ön Lynsea ett stycke utanför kusten. Warburton, som vill hämnas på Carmichaels för sin väns död, kvarstannar på värdshuset och upptäcker under en segeltur till Lynsea, att där bedrifves en omfattande smyghandel med en väldig grotta som gömställe. Nikolas får syn på honom och söker mörda honom, men han räddas af Chloris, undkommer och är sedan dess bevakad af Nikolas' spioner i byn, bland hvilka värdshusvärden Tremayne är en. Sir Georg vistas för närvarande med miss Holt i sitt hus vid Marlock och har där mottagit ett besök af sir Stefan Carmichael. För att återgälda besöket beger han sig med sin myndling till ön. Dit kommer äfven Warburton, som vid ett sammanträffande med Chloris förklarar henne sin kärlek, utan att dock förhållandet dem emellan blir klart. Därpå möter han sir Stefan, med hvilken han växlar fientliga ord, tills den förre lämnar honom och går in i sitt hus. — Då Warburton nu vill återvända hem, finner han sin båt bortförd och sig själf jagad af Nikolas och hans handtlangare. Han begifver sig då till familjens båtbrygga för att taga en båt där, men öfverraskas af sina förföljare och flyr inåt skogen. Här påträffar han en ingång till grottan, begifver sig dit, går ombord på smugglarfartyget, finner där den franske kaptenen, Ditran, berusad och sofvande, och tager ur hans ficka ett bref från Napoleon I till sir Stefan. Med detta bevis på sir Stefans förräderi intränger Warburton i dennes hus och finner honom ensam i biblioteket. Warburton visar honom brefvet och hotar att tillintetgöra honom och hela hans familj. De båda männen duellera utan att någondera blir sårad. Slutligen lämnar Warburton gubben medvetslös af sinnesrörelsen och går en trappa upp, där han träffar Chloris och på nytt förklarar henne sin kärlek. Hon medgifver nu, att äfven hon älskar honom. Under tiden kommer Nikolas hem, Warburton smyger sig ut ur huset och ned till stranden af sundet, öfver hvilket han simmande beger sig till fastlandet. Där träffar han löjtnant Gellibrand, befälhafvare på den till platsen nyss anlända tulljakten Osprey. Gellibrand omtalar, att han är inbjuden till sir Stefan, hvarpå Warburton tar honom med sig till värdshuset och bjuder honom på vin. Så sammanträffar Warburton ånyo med Chloris på fastlandet och begifver sig efter detta möte till sir Georg Everett, med hvilken han samtalar om den politiska ställningen.

Fjortonde Kapitlet (fortsättning).

"Ämnar ni lämna Marlock, sir?" frågade Warburton.

"Jag måste tänka, jag måste öfverväga —"

Han tystnade hastigt och fortfor med en frågande blick på Warburtons ansikte:

"Men hvad i all världen är det, mr Warburton? Ni är ju sårad? Hvem har ni varit i batalj med?"

Warburton förde nästan ofrivilligt handen till halsen, där ett sår syntes öfver rockkragen.

"Det är ett sår", fortfor sir Georg.

"Ah, det är ingenting, bara en obetydlig, tillfällig skråma", svarade Warburton.

"Det ser knappast så ut", invände sir Georg skrattande, "men ni plägar ju ej kasta er in i lättsinniga slagsmål, så vidt jag vet. Men det var ju så rätt, vi lämnade er kvar på ön i går. När lämnade ni den? Sir Stefan är en mycket fin gammal man; det är en vacker familj, men den är alltför svart, mycket för svart."

"Såvida jag ej misstagit mig, är miss Carmichael inte svart", anmärkte War burton.

Dorotea Holts ögon hvilade på honom med sitt vanliga nyfikna, efterhängsna uttryck. Warburton trodde, att de tiggde om nyheter och att hon tålmodigt väntade, enär hon var säker, att hennes nyfikenhet skulle blifva tillfredsställd. Sir Georg, som under några ögonblick varit försjunken i tankar, utbrast nu helt plötsligt, liksom om han erinrat sig någonting:

"Nej, inte hon, det hade jag glömt. En utomordentligt vacker flicka. Det fanns en tid, då jag visste att uppskatta dylika saker lika bra som ni själf, sir."

Warburton svarade ej, och strax därpå lämnade baroneten helt oväntadt rummet. Den unga flickan gick genast ett steg emot Warburton.

"Ni har någonting att berätta för mig?" frågade hon ifrigt.

"Nej, madame, det har jag ej", svarade han.

Hennes glädtiga uttryck försvann och hon såg ut som ett förargadt barn.

"Ni har blifvit sårad", gentog hon, "de äro förfärliga, de där människorna. Säg mig, hvad ha de gjort med er? Och hvad har ni gjort med dem?"

"Jag försäkrar er, madame, att såret beror på en ren tillfällighet. Ingenting alls har händt, och så vidt jag vet, äro Carmichaels ännu i okvald besittning af sin ö."

"Det gläder mig, att ingenting ondt händt er", sade hon med en liten undertryckt suck. "Jag var så rädd, då jag såg er tillsammans med dessa grymma män och denna ränkfulla kvinna."

"Ni har en alltför liflig fantasi, madame", sade han utan att med en enda min förråda sina känslor. "Det vore godt, om ni kunde tygla den en smula."

"Å, hur skulle jag kunna det", utbrast hon hjälplöst. "Ni borde ej gärna vara den, som förebrår mig för mina känslor; ni var ju en vän till den man jag älskade."

"Jag förebrår er ej, men ni har anlag för att öfverdrifva allting", svarade han.

"När jag tänker på åtskilliga saker, är jag ej längre herre öfver mig själf", medgaf hon. "Vill ni inte berätta mig, huru ni ämnar straffa dem? Ni har lofvat mig att utkräfva hämd, och ni är inte af det slagets folk, som bryter sina löften. Desse Carmichaels —"

Han afbröt henne och sade i hård ton:

"Jag har ej kommit hit för att tala om Carmichaels. Hvad skulle det tjäna till att pladdra om dem? Hvad som har skett, har skett; och hvad som skall ske, sker också."

"Hvad!" utbrast hon förargad och förvånad. "Ämnar ni draga er tillbaka? Skall plikten att hämnas blifva min ensam?"

"Se så, lugna er, barn, allting har sin tid. Jag är här för tillfället i helt andra ärenden, och jag tror det vore bäst, om ni finge lämna Marlock så fort som möjligt."

"Och återvända till det förfärliga, dystra Mildwick. Här har jag åtminstone någonting att tänka på; här har jag plikter."

Warburton betraktade henne förvånad; han kunde ej blifva klok på denna kvinna med alla hennes nycker och växlande rörelser. Fastän hon var vacker, ingaf hon honom dock en stark motvilja. Han svarade därför helt kallt på hennes utgjutelser:

"Näja, då får ni utföra ert värf så godt

ni kan; jag vill icke hafva någon del däri."

Hon bleknade.

"Verkligen", utbrast hon med af vrede darrande stämma. "Ni har blifvit både hastigt och lätt omvänd, och hvem som omvändt er är inte svårt att förstå."

"Håll er tunga i styr", afbröt han.

"Nej, jag vill tala, jag vill tala", skrek hon, "jag har blifvit tillräckligt lurad. Ni är en skräflare och ingenting annat. En karl borde blygas för att låta omvända sig på det sättet. Det behöfdes blott en fladdrande kjol", fortfor hon med ett hånskratt.

"Tyst!" dundrade han vredgad, men då han efter några ögonblick återvunnit sitt vanliga lugn, fortfor han i en ton som om ingenting händt: "Madame, jag har ingen rättighet att vare sig tillrättavisa er eller hindra er att handla hur ni behagar. Jag ber därför om ursäkt för att jag afbröt er. Vill ni vara så god och fortsätta! Dock kommer hvad ni ämnar säga ej att nå mina öron", tillade han och vände sig om för att gå.

Men i ett nu hade hon sprungit emellan honom och dörren.

"Förlåt mig!" bad hon. "Jag visste ej hvad jag gjorde. Ni har alltid varit så vänlig mot mig, att jag ej vill ådraga mig er rättvisa vrede."

"Jag har ingenting att förlåta, miss Holt, ty att prata bredvid munnen är ju en rättighet, som tillhör ert kön, och som ingen fäster något afseende vid."

Han bugade sig lätt till afsked och fortsatte ut i det fria. Dorotea Holt följde honom med flammande blickar och af vrede sammanprässade läppar. Warburton å sin sida var ej mindre uppbragt än miss Holt. Hon hade gjort ett så obehagligt intryck på honom, att han låtit förleda sig att tala och handla på ett sätt, som han själf högeligen ogillade. Han hade ju löst sig från sitt löfte att utkräfva hämd; han gjorde ej längre gemensam sak med Shirleys fästmö. Nu stode det honom fritt att, om han så ville, uppsöka en fristad för sig och — Chloris.

Han erfor en liflig känsla af glädje vid denna tanke, men i nästa ögonblick började han återigen undra inom sig, huruvida han ej blifvit förtrollad af hennes magiska skönhet. Han, som aldrig förr plägade grubbla öfver, hur han skulle handla, kände sig nu villrådig om, hvad plikten verkligen kräfde.

Under det han sålunda vandrade fram öfver sandbankarne uppfylld af stridiga tankar och känslor, nåddes hans öron af ljudet af hviskande människoröster. I nästa ögonblick blef han anfallen af en okänd fiende, men räddade sig undan angriparens knif medels ett kraftigt grepp om hans strupe.

"Slå till, slå till!" hväste den stackars halfkväfde mannen på franska.

Men då Warburton af hans ord underrättades om, att angriparne voro flere, lyfte han sin motståndare högt i luften och kastade honom handlöst mot klippan. Han rullade omkring några slag och blef därpå alldeles stilla, och som hufvudet därvid intog en mycket onaturlig ställning, förstod Warburton, att halsen var bruten och att mannen var död. Då hans kamrater sågo, hvad som skett, sprungo de sin väg så fort benen kunde bära dem.

Warburton drog fram sin klocka för att se, hur dags det var. Den hade emellertid stannat, ty fransmannens knif hade stött emot den vid öfverfallet.

"Den har stannat på elfva", sade han; "jag skall komma ihåg den timmen emot Carmichaels. Den skall betyda mycket för dem, och visarne skola förblifva på samma ställe, tills jag har gjort upp med dem."

Han lät den döda kroppen ligga som den låg och fortsatte sin väg till värdshuset. Sedan han druckit en bägare vin, ämnade han gå till sängs, men greps plötsligt af en misstanke med afseende på själfva värdshuset. Dörren var visserligen låst och tillbommad, men icke för ty beslöt Warburton att vidtaga extra

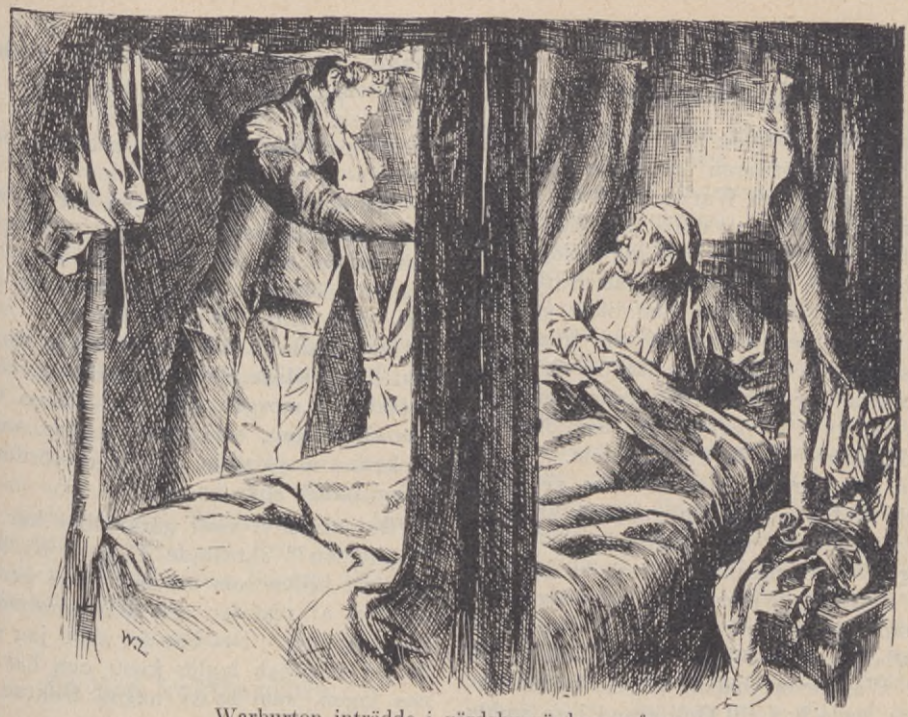

Warburton inträdde i värdshusvärdens sofrum.

försiktighetsåtgärder. Han gick långsamt uppför trappan, öppnade dörren och inträdde i värdshusvärdens sofrum.

"Är — är det någonting ni önskar, sir?" stammade den förskräckte värden.

"Ja", svarade Warburton, "stig upp och följ med mig."

Tremayne vågade ej motsätta sig Warburtons vilja utan påtog hastigt några klädesplagg, hvarpå han i sin gästs sällskap måste göra en rond genom huset.

"Stäng alla fönster och dörrar", befallde Warburton, "och se till, att de blifva väl stängda. Jag vill ej, att ni skall blifva det där röfvare- och mördarebandets medhjälpare, som söker röja mig ur vägen."

"Inte tror ni väl något sådant om mig?" frågade värdshusvärden i ängslig ton. Han var blek som ett lik. "Jag svär inför den allvetande Guden, att jag är okunnig —"

"Tyst! Låt ej Guds namn gå öfver edra falska läppar", afbröt honom Warburton. "Jag skulle snarare tro själfve Nikolas Carmichael är en sådan feg usling som er."

"Sir, om mr Carmichael har några onda afsikter mot er, så är åtminstone jag okunnig därom", envisades den stackars värden. "Jag sköter min affär och —"

"Det är just det, jag önskar, att ni måtte göra", afbröt Warburton ånyo. "Och jag skall se till, att ni gör det också. Jag vill ej vara omgifven af spioner. Ni för underrättelser om mig till Lynsea. Jag vet, att ni är deras ombud, och kan säga er, att er nacke är i fara. Jag behöfver blott säga ett ord, för att ni skall få göra bekantskap med repet."

"För Guds skull, sir", började värden åter, men tystades medels en otålig åtbörd af Warburton.

"Gif mig nycklarne", befallde han, och sedan han erhållit dem, skildes de båda männen och begåfvo sig hvar och en till sitt sofrum.

FEMTONDE KAPITLET.

Filip Carmichael.

Naturligtvis kunde hvad som händt den franske lönmördaren ej länge förblifva en hemlighet, och Warburton hade ej häller någon önskan att dölja hvad han gjort. Men i stället för att i ett slag afslöja Carmichaels och blotta alla deras svarta dåd och planer, inlämnade han blott en helt kortfattad redogörelse öfver fransmannens anfall och sitt eget självförsvar. Han ville låta Carmichaels så länge som möjligt sväfva i ovisshet om, när det hotande slaget skulle drabba dem.

Då Warburton efter att hos vederbörande hafva aflagt sin rapport återkom till värdshuset, fann han till sin förvåning Filip Carmichael därstädes inbegripen i den angenäma sysselsättningen att tömma den ena bägaren efter den andra i sällskap med löjtnant Gellibrand. Sedan Warburton hälsat på de båda herrarne, sade han till Gellibrand i en smula retsam ton:

"Jag ser, att ni redan gjort bekantskap med Carmichaels."

"Ja, som ni ser", svarade Gellibrand glädtigt. "Mr Carmichael gjorde mig den äran att besöka mig i dag på morgonen, men som tulljakten ej är vidare komfortabelt inredd, begåfvo vi oss hit."

"Och här sitta vi nu", inföll Filip Carmichael med en oförskämd blinkning åt Warburton, "drickande det allra yppersta vin."

Warburton kände sig på det högsta förvånad öfver den unge mannens fräcka kallblodighet. Utan att dock låtsas om någonting slog han sig ned vid bordet.

"Det är rätt gjordt af er", sade Gellibrand hjärtligt; "fyll ert glas, mr Warburton, det är äkta vara, fastän jag nog minns, hur ni antydde något om dess egendomliga ursprung i går. Men den saken angår oss för närvarande ej. Låt mig föreslå en skål för konungen. Gud välsigne honom och fördöme Bonaparte."

"Gud välsigne konungen och fördöme Bonaparte", upprepade Filip Carmichael.

Warburton skrattade för sig själf och tänkte på, hvilka utstuderade skälmar Carmichaels måste vara, som kunde förställa sig så väl. Sedan de druckit ur, vände sig Filip till honom och sade muntert:

"Jag har lofvat löjtnanten här en glad dag. Han är här för att jaga smugglare och önskar komma i delo med dem, och jag har försäkrat honom, att hans önskan skall blifva uppfylld."

"Det skall bli en smula omväxling på den här ödsliga platsen", utlät sig Gellibrand. "I morgon skall jag aflägga visit hos sir Stefan, och hvad er båda angår, så kunna ni ju sätta mig på de fördömde smugglarnes spår."

"Det skola vi visst göra, eller hur, mr Warburton?" skrattade Filip. "Ni kommer att blifva som ett såll — så genomskjuten af pistoler och genomborrad af svärdsklingor. Det här är, skall jag säga er, en vild och laglös kust, och här finnes ingen, som hyser någon fruktan för höga vederbörande."

"Undantagandes vår värd", inföll Warburton. "Men jag tror ni öfverdrifver smugglarnes tapperhet. Jag tror inte de äro så svåra att öfvermanna, utan svårigheten är att få fatt i dem."

"Det har ni rätt i", bekräftade Filip, "ty det påstås, att bland dem finnas inga förrädare, samt att om de skulle misstänka någon för dylikt, så skulle de göra processen kort med honom."

"Detsamma har äfven jag hört", sade Warburton. Därpå bytte han om samtalsämne och vände sig till Gellibrand sägande: "Om ni vill följa med ner till kusten, så skall jag visa er någonting, som säkerligen skall intressera er båda."

Han förde dem ned till ett litet hus å sandbanken, och då han öppnade dörren fingo de se kroppen af en död mansperson utsträckt på ett bord.

"Det är ju en fransman", utbrast Gellibrand förvånad. "Sådana där känner jag till; jag har sändt många sådana öfver till den andra världen."

(Forts.)

KURIOSITETER.

Ett välförsedt "menageri".

På sätesgården Näs i Adelöfs socken, Småland, stod för närmare tre hundra år sedan ett bröllop, som gaf anledning till en visa, emedan det egendomliga förhållandet inträffade, att alla de vid bröllopet närvarande personerna hade djurnamn. Brudgummen hette Matias Ulf, bruden Maria Get, hennes föräldrar Erik Get och Märta Bock. Marskalk var Bengt Rääf, och Märta Uggla var brudsäta. Prästen, som förrättade vigseln, hette Björn Germundson, förridaren Anders Broms och spelmannen Nils Svala. Öfriga gäster voro: Bengt Bagge, Måns Drake, Jonas Orre och Erik Gris, alla åtföljda af dem tillhöriga Baggar, Drakar, Orrar och Grisar.

En lärd frukthandlare.

En i den amerikanska staden Nashville bosatt italiensk frukthandlare äger det värdefullaste biblioteket i staden.

Vincento Costellos yttre varelse inger just ingen föreställning om, att mannen är en bokälskare. Han är en mycket stor och groft byggd karl med djupt liggande svarta ögon, stark ansiktsfärg och glänsande svart hår. Hans stämma är lågmäld och hans skratt intetsägande.

Under sin boddisk har han alltid en låda med böcker och begagnar hvarje ledigt ögonblick till läsning; men han talar högst sällan om böcker. Han talar och läser obehindradt italienska, franska och engelska samt har äfven någon kunskap i tyska. Han har i sin ägo sällsynta gamla franska och italienska krönikor samt många upplagor af Shakespeares arbeten, af hvilka somliga äro praktfullt illustrerade och inbundna.

"Han skulle gå i trasor, om han ej hade tillräckligt till både böcker och kläder", försäkrar hans mörkögda italienska hustru, hvilkens största stolthet och glädje det är att hålla hans bokhyllor i prydligt skick. Han har ett dussin biblar, de grekiska och latinska klassiska författarnes verk, fullständiga upplagor af Boileaus, Molières, Rousseaus, Guizots och Victor Hugos arbeten, böcker skrifna af Dante och Ariosto, äfvensom italienska och engelska encyklopedier. Han har endast få romaner och berättelser. Men till sin dotter, som han önskar måtte utbilda sig till pianist, skänkte han på hennes elfte födelsedag Dickens' samtliga arbeten med Cruikshanks originalillustrationer, hvilket utgjorde en boksamling på ej mindre än fyrtiofyra band.

Vid tjugu års ålder hade Vincento Costello hvarken kunnat skrifva eller läsa. Han kände då endast italienska språket. Sedan han landstigit i Nya världen slog han sig ned i Nashville, där han genom ett vänligt öde lärde känna en lärd man, som fattade intresse för honom och lärde honom läsa. Ja, han gick till och med så långt i sin vänlighet, att han meddelade honom grunderna i engelska språket. Från denna tid gick Costello ideligen framåt i lärdom; han köpte och läste böcker, han älskade böcker och valde alltid endast goda böcker, och nu öfverflödar hans hem af böcker.

Kamerans uppfinning.

Kameran uppfanns af en italienare vid namn Baptista Porta. Att börja med användes kameran ej för fotografiskt ändamål. Den bestod blott och bart af ett mörkt rum, i hvilket ljus tilläts intränga genom ett hål på ena sidan. Då de från föremålen rundt om återkastade ljusstrålarne inträngde genom denna öppning, återgåfvo de på rummets motsatta sida en bild af nämda föremål i deras naturliga färger men ganska otydlig samt upp och nedvänd.

Det var i medlet af sextonde århundradet, som Porta började experimentera med detta mörka rum, som var den egent-

liga fotografikamerans föregångare. Senare förbättrade han sin "kamera" genom att i ljusöppningen insätta en glaslins och utanför densamma en spegel, hvilken mottog strålarne och återkastade dem genom linsen. På detta sätt erhöll han å kamerans motsatta vägg en mycket klarare och tydligare bild än förut, och dessutom var denna bild ej upp och nedvänd. Detta mörka rum med lins och spegel var i verkligheten den första kamera obskura. Vår moderna fotografikamera består visserligen blott af ett litet mörkt rum, i hvars ena vägg en glaslins (objektivet) är insatt, under det den linsen motsatta sidan af kameran utgöres af mattslipadt glas, men dess konstruktion är dock jämförd med Portas kamera ganska komplicerad.

Diplomatiskt svar.

Madame de Staël, som tillika med en annan dam åtnjöt den franske diplomaten Talleyrands gunst, föresatte sig en dag att taga reda på, hvilken af dem båda han tyckte bäst om. Sedan hon länge fåfängt sträfvat att få den artige f. d. abbéen till en förklaring, sade hon plötsligt:

"Men antag, att vi alla tre befunno oss i en båt och att båten stjälpte; skulle ni då först försöka rädda henne?"

"Min kära madame", svarade den listige Talleyrand, "det är mycket troligt, ty ni kan säkerligen simma bättre än hon."

Rök och parfym.

Under det fransk-tyska kriget ämnade lord Odo Russel en dag besöka Bismarck. Vid sin ankomst till rikskanslerens kvarter erhöll han det svar, att Bismarck för tillfället hade visit af grefve Henrik Arnim, hvilken för sitt egendomliga sätt fått öknamnet apan. Efter en liten stund uträdde Arnim från Bismarcks rum ifrigt fläktande sig med näsduken. Han såg ut som om han hölle på att kväfvas.

"Jag förstår inte", flämtade han, "hur Bismarck kan stå ut med att röka de starkaste havannacigarrer i ett så litet och kvaft rum. Jag måste be honom öppna fönstret."

När lord Russel inträdde i rummet, fann han järnkansleren stående vid det öppna fönstret, äfven han fläktande sig med sin näsduk.

"En sådan egendomlig smak somliga människor ha", sade han till den inträdande lorden. "Arnim har alldeles nyss gått ut. Han var så förfärligt parfymerad, att jag höll på att kväfvas och måste öppna fönstret."

Färgade tänder.

Under det att européer och amerikaner anse friska, hvita tänder såsom ett väsentligt plus i fråga om en persons utseende, finnes det andra folk, hos hvilka färgade tänder äro oundgängliga skönhetsattribut. Egendomligt nog är det ej blott bland de ociviliserade folken utan äfven i så gamla kulturland som Japan, som en dylik uppfattning råder.

I Japan inträder ingen flicka i det äkta ståndet utan att först medels ett slags mycket väraktig fernissa hafva svärtat sina tänder. Och det är ej endast bland de fattiga utan förnämligast bland de högre klasserna som denna sed är rådande.

Bland en del vilda folk färgas tänderna brokiga, enär det enligt deras uppfattning alltför mycket påminner om rofdjuren att hafva hvita tänder. Inbyggarne å Afrikas västkust bryta med berådt mod bort stycken ur barnens tänder, då de nått en viss ålder.

Såväl i Nya som i Gamla världen har det varit brukligt att utdraga de tvänne mellersta framtänderna på familjens tjänare. I Peru har denna sedvänja varit i bruk sedan urminnes tider, och i inkaernas dagar voro de urbrutna tänderna det vanliga slafmärket.

ÖRNHJÄRTAT

AF HAMLIN GARLAND.

ÖFVERSÄTTNING FRÅN ENGELSKAN FÖR SOL.

(7)

Sammandrag af de föregående kapitlen.

Harold Excell är ende son till kyrkoherden i Första kyrkan i Rock River, John Excell. Han är djärf, energisk och tilltagsen, har ett häftigt lynne, är god ryttare och skicklig skytt. Hans förtrogne vän är Jack Burns, med hvilken han ifrigt samtalar om den fjärran Västern, om vilddjur, indianer och äfventyr. Han är förälskad i Dot Burland, men vid sjutton års ålder kommer han underfund med, att den adertonåriga flickan endast lekt med honom, hvarpå han vredgad vänder henne ryggen. Dot rymmer sedan med bankbokhållaren Sam Willard, och då Clint Slocum, en större och starkare yngling än Harold, hånar denne därför, råka de i slagsmål. Harold drar knif och sårar Clint samt dömes därför till sex månaders fängelse. Under fängelsetiden blir han förälskad i Mary Yardwell, en ung, allvarlig flicka, som sjungit för fångarne. Hon besvarar hans böjelse, men då Harold återfår friheten, är hon hemrest till sina föräldrar. Harold reser utan att få taga afsked af Mary till Roseville, där han sluter sig till Daniel Pratt, som med familj är på väg till sin broder Jake i den fjärran Västern. Harold kallar sig nu Mose Hardluck. Under vägen förälskar sig Daniels flicka Jennie i Mose. Omsider anlända de till målet vid Cannon Ball-floden och mottagas af Jake och hans hustru. Jake upplyser dem om, att fiendskap råder emellan å ena sidan de store boskapsägarne, som orättmätigt vilja förfoga öfver allt statens land, samt å andra sidan nybyggarne, som komma från öster, och fårägarne, som komma från väster, af hvilka nybyggarne ha laglig rätt till vissa andelar af landet, under det fårägarne anse sig ha samma rätt som boskapsägarne att förfoga öfver ännu oupptaget land. — Med hjälp af de öfrige nybyggarne, hvilkas anförare är Jennison, bygger Daniel Pratt en stuga på Rosebud Flat bredvid Jakes farm. Nu anländer en mexikansk fårägare Delmar med 5,000 får till trakten, Mose lämnar Pratts och tager anställning hos Delmar, som snart råkar i öppen fiendskap med boskapsägarne. Så får Mose bref från Jack med vänliga hälsningar från Mary. Han skrifver ett bref till henne och rider med detsamma till det trettio kilometer aflägsna postkontoret i Running Bear, där han i den mörka kvällen antastas af boskapsherdar och blindt skjuter i högen med sina revolvrar. Han vet ej, om han träffat, men misstänker, att en eller två fallit för hans skott. Han rider hastigt därifrån, sårad i skuldran af en revolverkula, och anförtror sig vid hemkomsten åt Delmar. Denne förbinder hans sår, råder honom att genast fly västerut till Delmars gode vän Bob Reynolds vid Arickaree, och följer honom själf på väg i natten.

FEMTONDE KAPITLET.

På okända vägar.

Sedan den första smärtan af skilsmässan från hans gode vän Delmar var öfver, kände ynglingen sitt hjärta fyllas af glädje. Han var ensam på den vida slätten, spelande en roll i det vilda lif, om hvilket han hade läst så mycket och efter hvilket han längtat så innerligt. Han red en snabb häst rakt på väg till Västerns hemlighetsfulla bärg, lämnande bakom sig fårherdarnes och boskapsmännens ömkliga tvister. Hvarje språng af hans duktiga häst förde honom djupare in i det sagolika landet och längre ifrån den nattliga scenen för den skamliga striden i Running Bear.

Framemot middagen gjorde han halt för att låta hästen beta, och själf åt han af den matsäck Delmar gifvit honom. Efter vid pass en timme fortsatte han färden, alltjämt mot väster.

Fram på eftermiddagen mötte han ett par boskapsherdar, som redo förbi honom, en på hvardera sidan om honom för att se, hvilket bomärke hans häst bar. Mose var tillräckligt hemma i landets vanor och plägseder för att förstå, hvad detta betydde; men ryttarne tilltalade honom höfligt.

"Hvar kommer ni ifrån, främling?" sporde den ene.

"Öfre Cannon Ball", ljöd Moses svar.

"Jaså — hm. Hurudant är betet där i år?"

"Tämligen bra."

"Hvart ämnar ni er nu, om man får lof att fråga?" återtog boskapsherden.

"Till Bob Reynolds rancho." [1]

"Den ligger ju däruppe vid South Fork-flodens hufvudkälla, eller hur?"

"Ja."

"Välan, då har ni ett godt stycke väg ännu. Skall ni verkligen så långt?"

"Ja, så långt skall jag", genmälte Mose.

De båda männen fortsatte sin ridt, ännu alltjämt fulla af nyfikenhet angående denne gosse, hvilken, att döma af hans hästs utseende, måste ha ridit länge och fort.

"Han är säkert mycket angelägen att komma dit", anmärkte den ene boskapsherden till den andre.

Sent på eftermiddagen drog Mose in tyglarne på sin häst och betraktade med den största uppmärksamhet ett väldigt moln, som tornade upp sig vid västra horisonten. Hela dagen hade snöhvita stackmoln visat sig vid horisonten, men det nu ifrågavarande molnet hade icke på en hel timme förändrat sina skarpa konturer. Under det han nu betraktade det, såg han plötsligt en dunstslöja drifva bort ifrån det, och hans hjärta klappade fortare af fröjd. Det var ett bärg — ett stort bärg och ingenting annat!

Därefter fortsatte han ridten med ögonen fästa på den solbelysta bärgmassan. Landskapet blef allt vildare. Skarptoppiga kullar sköto upp här och där, och på dem växte små lundar af förkrympta tallar.

Mose började nu se sig om efter en lägerplats, ty han var mycket trött. Under en timmes tid ledde han gående sin uttröttade häst vid tygeln, alltjämt styrande kosan mot det i fjärran vinkande bärget, hvars topp strålade i solsken långt efter det mörkret sänkt sig öfver slätterna omkring honom.

Slutligen blef det för mörkt att leda hästen längre. Mose stannade, tog af honom sadeln och lössläppte honom, på det han måtte få beta af svingelgräset.

I den mån ljuset försvann från himmelen, försvunno äfven de känslor af fröjd och frihet, som förut intagit gossens hjärta. Han kände sig djupt nedslagen öfver det vanskliga i sin ställning. Han hade hoppats vinna framgång och aktning, men hade misslyckats och var nu i stället stadd på flykt med lagens tjänare efter sig. Han kände afsmak för sig själf, där han låg under tallarne, hungrig, trött, frysande och ensam som en varg.

Natten var kall, och Mose måste stiga upp och vandra af och an, insvept i sin sadelfilt för att hålla sig varm. Det var ondt om bränsle, och hans lilla lägereld var icke tillräcklig att värma honom. Han var också sömnig, men vågade icke lägga sig för köldens skull. Han måste akta sig för att blifva sjuk, ensam som han var i detta ensliga land.

Det var den dystraste natt han någonsin upplefvat. Det enda han hade att göra var att med tålamod afvakta dagens inbrott.

Då den första svaga ljusningen syntes i öster, vände Mose sitt ansikte mot väster, ängsligt afvaktande det ögonblick, då det stora bärget skulle framträda ur mörkret. Så småningom visade det sig för hans spejande blickar, tills det omsider låg där framför honom i hela sitt majestät. Vid denna syn var åter ynglingens nedslagenhet liksom bortblåst. Han sadlade skyndsamt sin skälfvande, men väl mättade häst, fortsatte ridten och höll mer och mer åt vänster, såsom Delmar sagt. Men han hade sina blickar oaflåtligt fästa på det fjärrbelägna bärget.

"Där är mitt mål", sade han upprepade gånger för sig själf.

Kort efter soluppgången kom han till en rancho belägen djupt nere i en liten däld. Rök uppsteg från skorstenen, men eljes syntes intet tecken till lif. Mose red rakt fram till dörren, ty han var nu alltför frusen och hungrig för att rida förbi föda och skydd, hvad än följden måtte blifva.

Ett par beväpnade boskapsherdar kom-

[1] Rancho = landtgård i Kalifornien och Mexiko, anlagd på boskapsskötsel.

"God morgon", hälsade Mose.

mo ut långsamt och säfligt, men med hotelse i sina blickar.

"God morgon", hälsade Mose.

"Hur står det till, främling, hur står det till?" svarade de genast med omedelbar hjärtlighet. "Stig af er häst och kom in."

"Tack, det tror jag att jag vill göra", genmälte Mose. "Kan ni visa mig vägen till Bob Reynolds' rancho?"

Bägge männen brusto i skratt.

"Skall ni dit, så har ni inte hittat så galet", svarade den ene, "ty det här är en af hans utgårdar. Själfva ranchon ligger vid pass femton kilometer härifrån. Men stig in och få er en bit mat."

Den ene af männen tog hans häst, medan den andre visade honom in i ett stort rum, där en duktig brasa på härden spred en angenäm värme. En kvinna höll på att laga mat, ett barn grät i vaggan, och två stora, vargliknande hundar lågo sofvande framför elden. De reste sig långsamt och nosade lättjefullt på Moses kläder, hvarefter de åter lade sig framför elden.

"Främling, ni ser ganska medtagen ut", sade den mannen, som uppträdde såsom värd; "ni är så blek om nosen."

"Ja", svarade Mose, "jag råkade vilse i går kväll och måste tillbringa natten ute. Jag har inte haft någonting att äta sedan i går middag."

"Godt, då skall ni få er litet magfyllnad här. Men kanske ni önskar tvätta er?"

Mose begagnade sig med glädje af tillfället att få tvätta damm och smuts af sig, ehuru han var yr i hufvudet af hunger. Maten utgjordes af fläsk, ägg och potatis; den var väl lagad, och den unge mannen åt med strykande aptit.

SEXTONDE KAPITLET.

På Bob Reynolds' rancho.

Sedan Mose ätit, tog han afsked af sin vänlige värd och svingade sig med lätt hjärta i sadeln för att tillryggalägga de återstående femton kilometerna till ranchon.

Boningshuset på Reynolds' rancho var uppfördt nära en liten bäck, hvars bädd var djupt inskuren i en trång dal. Det såg ut som en sköldpadda där nere i dalen, men var bekvämare inredt än de flesta andra rancho-hus i landet. Det var omgifvet af långa uthus och cirkelrunda korraler af tallstockar. En skur af gnistor steg upp ur skorstenen på en smedja, under det Mose red in genom porten upp till stallet.

En långskäggig gammal man, som var sysselsatt med att laga en plog, nickade åt ynglingen utan att säga ett ord.

"Är mr Reynolds hemma?" frågade Mose honom.

"Nej, men han är tillbaka på ögonblicket — red bara bort öfver kullen för att se till ett sjukt föl. Sitt af, unge man, och gör er hemmastadd."

Mose hoppade af hästen och stod under afvaktan på mr Reynolds' återkomst och betraktade den underlige gamle mannen, som ifrigt valkade sin tobaksbuss under det han höll på med ett arbete, som synbarligen vållade honom mycket hufvudbry.

Plötsligt fick Mose syn på en vacker ung kvinna, som kom ut ur huset och lyfte ett litet barn upp från marken i moderlig otålighet öfver, att det smutsat ned sina kläder.

Den gamle mannen följde riktningen af ynglingens blick och mumlade halfhögt:

"Gubbens flicka... Hennes barn."

Efter några ögonblick lyfte den gamle mannen sin blick mot kullen, liksom spanade han efter någon, och sade slutligen:

"Gubben — kommer där."

En ryttare visade sig på kullens krön, sittande till häst med behaget och ledigheten hos en man, som lefver i sadeln. Då han kom fram och hoppade af hästen, kände Mose sig genast dragen till honom, ty han hade ett välvilligt, sorgset ansikte, som pryddes af ett brunt skägg. Hans röst var låg och mjuk, och endast de skarpa, forskande ögonen förrådde den beslutsamme vildmarkens son.

"Hur mår ni, främling?" frågade han enligt landets vanliga sed. "Glad att se er, sir."

Mose framförde budskapet från Delmar.

"Från gamle Delmar, he? Hur är det med honom? Frisk och glad, hoppas jag?"

Sedan han läst Delmars bref, sträckte han fram handen mot Mose.

"Jag är mycket glad att få träffa er, sir; det är jag verkligen. Bill, tag hand om mr —"

Han tystnade och såg på Mose.

"Mose — Mose Harding", sade Mose, som beslutit utbyta sitt antagna namn "Hardluck" mot "Harding".

"Sätt in Hardings häst, Bill. Och stig nu in, mr Harding; jag antar att middagen är färdig i detsamma."

"Kalla mig Mose", sade ynglingen. "Så kallade Delmar mig."

Reynolds smålog.

"Mycket bra, sir; Mose skall det bli."

De inträdde i det lilla hvardagsrummet, där en ung kvinna satt och sydde med ett barn vid sina fötter.

"Min dotter, mrs Craig", sade Reynolds med hjärtlig stämma. "Dotter, denne unge man är mr Mose Harding, som kommer från min gamle vän Delmar. Han kommer att stanna hos oss en tid. Sitt ned, Mose, och gör er hemmastadd."

Reynolds och hans dotter lämnade strax därpå rummet, men efter en liten stund återkom Reynolds med sin hustru, en storvuxen kvinna med behagligt utseende.

Mrs Reynolds torkade fingrarne på sitt köksförkläde och skakade hjärtligt hand med den unge mannen.

"Jag antar, att ni är hungrig som en varg", sade hon. "Men jag skall skynda på middagen. Kanske ni skulle vilja ha en smörgås så länge?"

Mose förklarade, att han mycket väl kunde vänta, ty han hade ätit en stadig frukost.

"Godt, mr Harding", sade den gästvänliga kvinnan, i det hon återvände till köket; "middagen skall i alla fall vara färdig inom en handvändning."

Reynolds tog en stol och satte sig, sägande:

"Delmar skrifver, att ni varit inblandad i något gräl därnere. Jag tror det vore bäst, att ni talade om för mig, hur det hänger i hop med den saken."

Mose var glad att få lätta sitt hjärta. Under det han berättade sin historia, satt Reynolds tyst och stirrade i härden, endast då och då riktande sina blickar på ynglingen, då denne kom till någon spännande poäng i berättelsen. Mrs Craig kom också tillbaka in i rummet och hörde med intresse på Moses skildring. Hennes vackra bruna ögon betraktade honom med innerlig medkänsla, då han beskref sin flykt, sin hunger och sin trötthet.

När han slutat, drog hon en suck af lättnad, och Reynolds sade:

"Hm... ni vet således inte säkert, efter hvad jag kan förstå, om ni dödade någon eller ej?"

"Nej, det vet jag inte; det var mörkt. Vi sköto väl ett dussin skott. Men jag är rädd, att jag träffade; jag är alltför van att handtera revolver för att bomma."

"Hm, detsamma skrifver Delmar. Välan, ni är nu ur den staten, och jag tror inte de skola göra sig besvär att leta reda på er. I alla fall anser jag det vara bäst, att ni stannar hos oss tills vi få se, hvilken vändning saken tar. Ni är säkerligen en ganska god ryttare, och jag har användning för er här, tills ni blir hågad att gå längre västerut."

Sjuttonde Kapitlet.

I boskapslägret.

Följande morgon, när Mose kom ned i stallet, var Reynolds redan där, omsorgsfullt betraktande Moses häst Jack.

"Det där ser ut att vara en sedig häst", anmärkte han. "Det finns intet fel på honom. Den hästen vill jag byta mig till af dig. Jag börjar på att bli gammal, gosse, och är trött på hästar, som jag inte kan beröra med min hand. Du kan ta Vildkatten där borta i stället; han är den snabbaste springaren på ranchon och svår att handtera, men det betyder ingenting för dig, Mose, ty du är ung."

Mose ville icke gärna lämna ifrån sig sin trogne Jack, men han kunde icke gärna afslå Reynolds' begäran. Fördenskull lade han med Reynolds' hjälp sin sadel

på "Vildkatten", såsom Reynolds kallat hästen.

Moses ryttarskicklighet skulle nu sättas på prof, och ehuru han kände sig ganska nervös, ledde han dock ut Vildkatten och beredde sig att stiga i sadeln.

"Ifall han konstrar litet i början, så låt honom bara löpa, men håll hufvudet upprätt på honom", sade Reynolds.

Mose och "Vildkatten".

Vildkatten gjorde alla möjliga språng och krumbukter för att befria sig från sin unge ryttare, men då den sadelfaste ynglingen satte sporrarne i honom med ett vildt tjut, upphörde han med alla konster och satte i väg som en stormvind uppför kullen.

När Reynolds hann fatt på sin nye boskapsherde, sade han småleende:

"Jag ser, att du är en som kan taga vara på dig själf, Mose."

Ynglingens hjärta svällde af glädje vid detta beröm.

Under vägen till boskapslägret sade Reynolds icke mycket. Vid ett tillfälle då de redo i gående sida vid sida, anmärkte han endast:

"Jag hoppas, att du måtte tycka om min häst lika mycket som jag tycker om din."

Klockan var nära tolf, när de nådde krönet på en trädlös kulle och kommo i sikte af lägret. Nedanför dem, midt på en vidsträckt, gräsbevuxen slätt, stodo flere tält och en stor, täckt lastvagn. I närheten låg en stark, cirkelrund korral af poppelstockar, full af stutar. På något afstånd från korralen rörde sig långsamt en tät massa af boskap, omgifven af vaktande ryttare. Uppifrån de omgifvande kullarne och nedifrån dalen kommo andra ryttare, drifvande framför sig hjordar af kor och kalfvar. Från en liten eld nära korralen uppsteg en tunn rökpelare, och en mörkare rökpelare från ett rör i vagnen vittnade, att man där höll på att tillreda middagen. Hela scenen var vild och målerisk.

Inom några minuter befann sig Mose midt i det rörliga lifvet i detta boskapsläger. En hvar af boskapsherdarne hälsade Reynolds med synbar tillgifvenhet, och han svarade med de artiga talesätt, som hade gjort honom vida bekant.

"Hur står det till, gentlemen? Det gläder mig verkligen att se er njuta af denna vackra höstdag. Kapten Charlesworth, tillåt mig presentera min unge vän, Mose Harding."

Kapten Charlesworth, en högrest man med ett skelande öga och humoristisk blick, kom fram för att skaka hand, under det Mose hoppade af Vildkatten.

Reynolds fortfor:

"Kapten Charlesworth här är min bas, Mose. Kapten, denne unge man kommer från min gode vän, kapten Delmar i Santa Fé. Ni känner ju Delmar?"

"Skulle tro det", svarade basen. "Det ser ut, som om den här gossen kunde rida, eftersom han kommer på Vildkatten."

(Forts.)

Tidsfördrif och tankeöfningar.

Prisuppgifter.

Logogryf.

(Af Johan L—m.)

Mitt hela är en djup mystér,
den ingen forska kan,
fast mången dit med ängslan ser,
så kvinna såsom man.
Som seglarn i den mörka natt,
då ingen stjärna ler,
han troget står invid sin ratt
och hän mot målet ser,
men genom dimmors mörka djup
ej skönjer minsta grand,
och vet ej hvar hans trötta slup
omsider finner land —
så ter mitt hela sig ibland
för månget mänskobarn,
som kastats ut från lifvets strand
liksom ett redlöst flarn. —
Men i de sköna ungdomsår
i hoppets blida ljus
det fagert för vårt öga står,
och sommarvindens sus
uti vårt öra hviskar då
så smekande och öm,
att lifvet skall så skönt förgå
som en lycksalig dröm.

* * *

Mitt hela nu jag dela vill
i nio delar små,
men minst ett dussin gåtor till
vi däraf kunna få:
Först hvad den är, som går omkring
och tigger om sitt bröd.
Så en för oss så kär person,
som var vår barndoms stöd.
Hvad björnen har och hvarmed han
sitt offer krossa kan.
Hvad man en kvinna kalla får,
men aldrig någon man.
Hvad fågeln är, som svingar glad
högt öfver sjö och land;
och hvad han är, om han slår ner
på din utsträckta hand.
Hvad mången söker på vår jord
men sällan finner där.
Hvad ingen rätt uppskatta kan,
fast det så dyrbart är.
Gudinna, som så mången slöt
uti sin kalla famn.
Två räkneord vi finna så,
och sedan tvänne namn.
Hvad mänskan ständigt hafva vill
af jordiskt gods och gull.
Hvad vi den mänska kalla plär,
som är vid präktigt hull.
Hvad ej en smutsig kallas kan.
Så ett pronomen blott.
Hvad vi nog en och hvar uti
vår späda barndom fått.

Palindrom.

(Af »Lunkentus».)

Rättfram har ni mig sett som en rund figur.
Bakfram förstår jag åtskilliga språk, eller hur?

Bokstafsgåta.

(Af »Lunkentus».)

Följande bokstäfver och stafvelser bilda, riktigt sammanställda, sju ord, hvilkas begynnelsebokstäfver beteckna namnet på en svensk botaniker och slutbokstäfverna namnet på en svensk skald:

tu, o, ho, ne, o, r, e, an, el, h, a, ri, p, d, i, a, p, ja, l, m, or, n, l, r, n, in, ed.

Orden beteckna:

1. En gudinna. 2. En konung af Ynglingaätten. 3. En stad i Brasilien. 4. En sultan bland fåglarne. 5. En flod i Spanien. 6. Ett trädslag. 7. En del af Sverige.

Charad.

(Af »Alexander».)

Det är *mitt hela* att det är *mitt andra*,
när *mitt första* syns på fästet vandra.

Räknegåta.

(Af »Flis».)

En gosse hade en sparbössa i hvilken han endast samlade tioöringar. Så en dag öppnade han densamma och plockade fram tioöringarna, hvars antal ej var hundra, men ändock rätt många, i rader på bordet. Då han nu lade tre och tre i rad, så fick han en öfver, lade han fyra och fyra i rad, så blefvo två öfver, lade han fem och fem i hvarje rad, så blefvo tre öfver, och lade han sex i rad, blefvo fyra öfver.

Huru mycket pänningar hade han?

Gåta.

(Af J. A. J—n.)

Hvad är det för likhet emellan en metare och ett dibarn?

Rebusar.

1.

(Af H—ld B—m.)

M
LIM U U

2.

(Af »Alexander».)

RR & re RR

För rätta lösningar af ofvanstående **åtta prisuppgifter** utdelas **fyra pris**, nämligen:

1:a priset: Rätt att välja böcker ur vår förlagskatalog för **20 kronor.**

2:a priset: Rätt att välja böcker ur vår förlagskatalog för **15 kronor.**

3:e priset: Rätt att välja böcker ur vår förlagskatalog för **10 kronor.**

4:e priset: Rätt att välja böcker ur vår förlagskatalog för **5 kronor.**

☞ Böckerna beräknas efter bokhandelspris.

Den som rätt löser **samtliga** åtta prisuppgifterna erhåller första priset; de öfriga prisen utdelas i mån af rätta lösningar.

Lösningar insändas i slutet, frankeradt bref under adress *Red. af Sol, Centralpalatset 28, Stockholm*, **senast till den 5 maj 1901.** Kuvéret förses med påskriften *Pristäflan* i nedre vänstra hörnet på adress-sidan. Den 5 maj öppnas de ingångna lösningarna; och utgången af täflingen samt prisuppgifternas lösning meddelas i n:r 10 af *Sol*, som utkommer den 15 maj 1901. Till undvikande af missförstånd torde täflande under sina lösningar utsätta namn och adress.

Lösningar af tankeöfningarna i n:o 6:

Logogryfen:

Hufvudordet är *Vigselring*, hvaraf fås småorden is, sil, neger, gin, snigel, vilse, girig, vin, rigg, ren, seg, Siri, Iris, ni, ris, gris, vis.

Brydsamt tillfälle:

Först rodde han öfver ån med fåret, sedan med hunden, hvarvid han tog fåret tillbaka med sig. Därpå rodde han öfver ån med kornsäppan samt hämtade slutligen fåret och hade sålunda redt sig ur klämman.

Rebusen:

Många funderingar.

Afdelning för Frågor och svar.

Frågor.

N:r 129. — Från hvilket år daterar sig den brådskande krigsrustningsifvern, som nu pågår mellan de europeiska staterna? *G. P.*

N:r 130. — Kan någon af Sols läsare säga hvad initialerna I. H. S. betyda som finnas på Serafimerordens baner, på dess ordenskraschan, i kyrkan och på Melins familjebibels pärm? *Göte.*

N:r 131. — Är det brukligt, att m ä n begagna sig af frisertänger o. d. vid hårets ordnande? Mitt hår är självsvåldigt och vill ej rätt väl forma sig efter kamm och borste. *Brutus.*

N:r 132. — Finns det någon sort af kameror, som man utan olägenhet kan bära i fickan och med hvilka tillfredsställande vyer kunna tagas? *Dilettant.*

N:r 133. — Önskar att någon af "S o l s" läsare ville rekommendera mig något arbete i trädgårdsskötsel (speciellt f r u k t o d l i n g) af någon framstående fackman. *Max.*

N:r 134. — Hvar finns en bok att köpa som heter "Minne från Dan" och hvad kostar den? *F. h. d. t.*

N:r 135. — Finns någon bok som innehåller poem och berättelser efter Jödde i Göljaryd? Hvar finns den och hvad kostar den? *F. h. d. t.*

Svar.

N:r 68. — Ännu omänskligare och mera barbariska aflifningssätt än spiktunnan ha användts under den mörka medeltiden, inkvisitionens tidsålder, då människor pinades till döds på det grymmaste och ohyggligaste sätt i Fridsfurstens och den gudomliga Kärlekens namn. Spiktunnan var en större tunna, invändigt beslagen med spikar, hvilkas spetsar voro riktade mot tunnans medelpunkt. Den dödsdömde inlades däri, locket påslogs och tunnan kringrullades, tills den olycklige uppgaf anden. Spiktunnan kom till användning på den tid, alltifrån 1200-talet till in på 1700-talet (ja, somligstädes äfven i början af 1800-talet), och i de land, Spanien, Portugal, Frankrike, Tyskland och Italien, där den blodiga inkvisitionen kräfde sina talrika offer. I England och de skandinaviska landen vann inkvisitionen aldrig något fotfäste, men en nära besläktad rättskipning ha dessa land likväl att uppvisa i sina häxeriprocesser och tortyrkamrar. Man har emellertid inga bestämda uppgifter, att spiktunnan någonsin blifvit brukad som aflifningsmedel här i Sverige, men flere författare ha velat göra det troligt. Säkert är åtminstone, att Gustaf I:s kansler, den ryktbare tysken Konrad von Pyhy, i förening med den förste lutherske biskopen i Västerås, Henricus Johannis, försökte införa användandet af detta grymma afrättningssätt på vissa missgärningsmän, men då Gustaf fick kännedom härom, förbjöd han det strängeligen. *Anrik.*

Göteborg. Göteborgs Handelstidnings Aktiebolags Boktryckeri 1901.

SOL ILLUSTRERADT 25-ÖRES MAGASIN

N:r 8. Årg. 3.

UTGIFVARE:
TORSTEN HEDLUND.

Eftertryck utan angifvande af källan förbjudes.

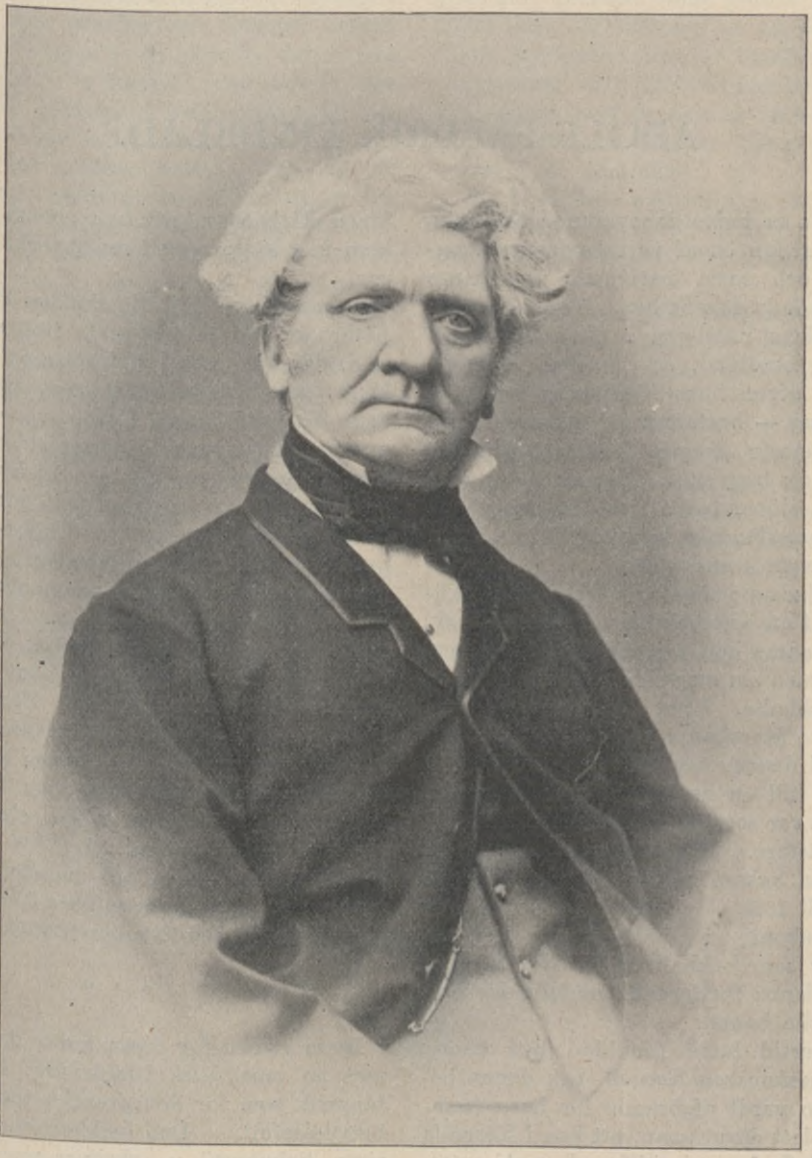

ADOLF FREDRIK LINDBLAD

ADOLF FREDRIK LINDBLAD.

Hundra år hafva innevarande år förflutit sedan en af vårt lands ursprungligaste och mest nationelle tondiktare först skådade dagens ljus. Den 1 februari 1801 föddes nämligen i Skäninge Adolf Fredrik Lindblad, ett sångens söndagsbarn — äfven hans födelsedag inföll på en söndag — bestämdt att gifva sitt folk de härligaste sånger, hvilka under århundradets lopp skulle komma att sjungas af tusen sinom tusen svenska tungor och väcka fosterländska känslor till lif i tusen sinom tusen svenska bröst.

Lindblads ungdom var icke den lyckligaste. Han vistades hos fosterföräldrar, hvilkas namn han tog, till åtta års ålder, då han med sin mor och styffader flyttade till Stockholm. Efter styffaderns död tre år senare återsändes han till fosterfadern för att i dennes handelsbod i Norrköping utbildas till en hedervärd kryddkrämare. Men det var som att sätta bocken till trädgårdsmästare. Efter två års resultatlös pröfvotid bakom disken vistades han tre år — till 1820 — på ett engelskt skeppsklarerarekontor i Hamburg och återkom därefter som bokhållare till Norrköping, men befanns fortfarande omöjlig för den merkantila banan.

Emellertid hade Lindblad lärt känna Bellmanssångaren Kernell, och denna bekantskap vardt afgörande för hans framtid, ej blott därutinnan, att han i Kernells syster Sofia fann sin blifvande maka, utan äfven därigenom, att han genom honom kom in i kretsar med musikaliska intressen.

Genom Kernells kusin skalden P. D. A. Atterbom kom Lindblad år 1823 till Upsala, där han erhöll undervisning i musikens teori af den tyske tonsättaren Johann Hæffner, som i Upsala var director musices och (senare) organist vid domkyrkan, samt fann en vän och beskyddare i vår store Geijer, själf en man med betydande musikaliska gåfvor. Under Geijers auspicier blef den unge musikern student och debuterade år 1824 i hans sällskap inför allmänheten såsom kompositör.

Efter en studieresa till Berlin, där kompositören Karl Zelter var hans lärare, återkom Lindblad 1827 till Stockholm, hvarest han upprättade en musikskola, för hvilken han själf stod i spetsen ända till år 1861. Mellan åren 1828 och 1833 var han äfven musiklärare i Nya elementarskolan i hufvudstaden. År 1864 flyttade han från Stockholm och bosatte sig på egendomen Löfvingsborg (nära Linköping), där han afled den 23 augusti 1878.

* * *

Inom ramen för dessa korta data rymmes en musikalisk lifsgärning, lika omfångsrik som för den svenska tonkonsten betydelsefull. — Den hederstitel af "Sveriges Schubert" — skrifver musikskrift-

ställaren A. Lindgren i "Nordisk Familjebok" — som Lindblad fått, är nog i vissa hänseenden riktig, om än icke uttömmande. Han har med Schubert gemensam ej blott den förtjänsten att först i sitt land hafva gjort visan till en pregnant konstart på folktonens grund, utan äfven en melodisk spontaneitet och en mångsidighet, som gör, att han finner toner ej blott för den friska folkstämningen ("Skjutsgossen"), utan ock för den elegiska betraktelsen ("Natten"); ej blott för den lyriska romansen ("På bärget"), utan ock för den målande balladen ("Bröllopsfärden"); ej blott för den lätta salongsstilen ("En ung flickas morgonbetraktelse"), utan ock för den djupa naturkänslan af landtlig frihet, skogsdoft och sommarsol ("En sommardag"); ej blott för "Sorg", utan ock för "Friskt mod". Men genom alla dessa faser går som en röd tråd denna kärnfulla svenskhet, som orsakar, att vi med honom känna oss närmare befryndade än med någon tysk konstbroder. En sådan melodi som "En sommarmorgon" hade Schubert säkerligen ej kunnat dikta, emedan den, utan att alls vara någon härmning af svensk folkvisa, likväl äger dennas karaktär och kynne. Ett bevis för att Lindblads sångmö var individuell ligger redan däruti, att han skref sina ojämförligt bästa melodier till sina egna texter. Slutligen är utmärkande för Lindblad den klassiska form, i hvilken han förstod att ingjuta sitt romantiska innehåll. — — —

Af Lindblads talrika kompositioner äro utgifna en mängd pianostycken, två violinsonater, en pianotrio, 215 solosånger, cyklerna "Om vinterkväll", "Drömmarne", "Aftonstunder i hemmet" m. m. Många af hans kompositioner äro ännu i manuskript. Lindblad var dessutom lycklig poet och prosaist samt gjorde sig äfven känd som öfversättare af några operor. Hans starkaste sida var emellertid hans visdiktning, af hvilken vi här nedan meddela några prof ur den år 1879—1880 utgifna godtköpsupplagan "Sånger och visor af A. F. Lindblad".

Om Lindblads personlighet skrifver professor C. R. Nyblom följande, hvarmed denna korta lefnadsteckning lämpligen må afslutas:

"Den som haft lyckan att känna honom personligen, han skall för visso icke förgäta den snillrike mannen med den imponerande gestalten, det stolta hufvudet med dess väldiga hårprydnad, de ömsevis drömmande och ljungande ögonen och den fint leende munnen med dess på en gång melankoliska och spefulla uttryck, men framförallt det blixtrande samtalet, när han kände sig värmd och tilldragen, och det älskvärdt intagande, något fria, kanske ibland själfsväldiga sättet, som ingen fann stötande, därför att det var Lindblads."

TRE VISOR AF A. F. LINDBLAD.

I.

Bedragen väntan.

Och sjön, han slår så hårdt mot strand
och lundens fåglar tystnat;
re'n mörkt det är vid skogens rand;
mitt öra fåfängt lyssnat.
Ty gäckat mig har månens ljus,
och hånat mig har vindens sus.
Din stämma ej jag hör.
Ack nej! Dig hinner ej min sång,
fast dag så lång, och natt så lång,
ett år, ja väl! och mer,
de höga stjärnor vittnat om den sorg, mig tär.

II.

En sommardag.

O, ljufva sommarfläkt,
som mina kinder smeker!
O! huru svalt och täckt
din kyss min tinning rört!
Ditt glada sus jag hör,
då du med blomstren leker,
och mera skön du gör
den dröm, som nyss du stört.

Hör, hvilken sång ur sjö och skogar klingar!
Ack, tysta smärtan ned, som än min ande tvingar!

Kom, milda sommarfläkt!
Af dina vingar täckt,
ingen glädje jag begär,
men ro mig blott beskär!

Hör, hvilken röst i dina suckar talar!
O! hur mitt kvalda bröst du tjusar och hugsvalar!
Far, milda sommarvind!
Hälsa till björk och lind!
Deras frid jag njuta fick,
men blott ett ögonblick.

III.

Sista visan.

Gammal och svag,
dag efter dag
märker jag med hvar minut,
hur det sakta lider, lider mot sitt slut.
Jag lefvat nog,
mera än nog.
Världen ingenting har,
som kan hålla mig kvar.
Dock är jag nöjd,
lycklig och nöjd;
ty med tyst välsignelse
ser jag blida ögon ännu mot mig le.

EN HISTORIA OM EN SPEGEL.

(4)

Af **L. BUDDE.** ❋ Öfvers. från danskan för "SOL".

Godsägaren lät brefvet sjunka ned i knäet, kastade ännu en blick bort till sin egen skrifvelse, hvarefter han tankfullt stirrade framför sig.

"Kontorsskepnad!" mumlade han slutligen i djupt begrundande ton. "Det har jag minsann inte sett någonting af — så vida det inte var litet strax han var kommen. Men —"

Här häjdade sig den värdige godsherren och begynte med långa steg vandra fram och tillbaka i rummet. Slutligen utbrast han i häftig och orolig ton:

"Ja — nu skall man få se, att det kommer att heta, att det är jag och ingen annan, som har satt i bytingen alla hans galna idéer och lärt honom alla hans oarter. Låt mig emellertid se!"

Härmed fattade han sitt eget, ännu ej förseglade bref och läste:

"'Han spottar som en ryktare —.' Är det då jag som spottar, och som lärt honom den ovanan? Hm!"

Till sin stora förvåning öfverraskade sig den gode egendomsherren med att förmedels en väldig harkling göra sig redo till ett kraftigt användande af spottlådan. Han läste vidare och utbrast åter:

"Men svärja — det gör jag då, ta mig — — aldrig. Hvad vill detta säga? Jag tror min själ, att jag svär utan att veta det. Och hvarifrån skulle gossen väl eljes hafva lärt sig det? Ratar maten — visar en otrolig egenkärlek — menar att hela huset blott är till för att vrida sig kring honom — —"

Godsägaren kastade sitt bref på bordet, gick häftigt några slag af och an på golfvet och utbrast slutligen med kraft och öfvertygelse:

"Ja, naturligtvis! Det är af mig han har lärt sig det. Jag har formligen skrifvit min egen orlofssedel. Och här har gossen gått och gjort narr af mig midt inför mina egna ögon! Men krut — si det vet jag då, att jag aldrig har stoppat i min sjöskumspipa. Hur gossen kan hafva hittat på det, det fattar och begriper jag ej."

Nöjd med att åtminstone i en punkt kunna förklara sig fullständigt oskyldig, öppnade godsägaren dörren och befallde, att Martin skulle föras in till honom.

Martin kom och ställde sig innanför dörren så sorgsen och förlägen som han aldrig någon gång förut sett ut. Slutligen såg han upp och smög sig med tårfyllda ögon bort till morfadern, som satt i soffan, ställde sig på tåspetsarne och sträckte ansiktet mot honom spetsande läpparne till en bedjande och afväpnande kyss. Men den stränge morfadern satt alldeles stel och såg tyst och allvarligt ned på den lille, hvarför Martin grep till sin sista utväg; han lade hufvudet på morfaderns knä och började gråta bittert.

"Inte lipa, Martin! Det brukas inte här! Se på mig!" befallde godsherren, dock ej i fullt så barsk ton, som han vanligen brukade.

Martin morskade ögonblickligen upp sig, torkade sig i ögonen och blickade stadigt upp på morfadern.

"Hur i all världen kunde du falla på den idéen att stoppa krut i min sjöskumspipa, Martin?" frågade morfadern allvarligt.

"Krut, hvad är det, morfar? Jag stoppade den precis så som du gör, jag har

gifvit akt på dig, så godt jag har kunnat", svarade Martin urskuldande och i en ton som visade, att han verkligen menade, att han hade gjort sitt bästa.

Men hans syndaregister var icke slut därmed.

"Jaså, du har det", utbrast godsägaren ifrigt. "Men säg, hur vågar du att på det här sättet göra narr af din morfar, gosse?"

"Att göra narr, hvad är det, morfar?" sporde Martin och såg hastigt upp med sin gamla iakttagande blick, som om det varit fråga om en ny konst, hvilken han hade god lust att lära sig.

"Det gör detsamma, Martin. Det är någonting, som du inte förstår dig på, och som du inte häller behöfver bekymra dig om", förklarade hans morfar samt tillade: "Men säg mig, Martin, skulle du gärna vilja vara som jag?"

Vid denna fråga försvann hvarje skymt af förlägenhet från Martins ansikte och han svarade ett förnöjdt ja. Och nu började godsherren med tillfredsställelse få en liten aning om, att gossen kanske hade långt ädlare bevekelsegrunder för sitt uppförande än han hade trott.

"Hvarför skulle du gärna vilja vara som jag?" sporde han vidare.

"För du är så stor, och du bär dig åt, som om du rådde om allting. Och du rår också om allting", ljöd svaret.

"Hur vet du det, Martin?" fortsatte morfadern sitt förhör.

"Det har pappa sagt", svarade Martin. "Innan jag kom hit, så sade han, att du rådde om allting här, och att du var så snäll, och att du höll af mig, och att jag skulle göra allt, hvad du ville."

"Det var förståndigt taladt af din pappa", utlät sig godsägaren i blidare ton. "Men hur skulle du vilja göra, ifall du rådde om allting så som jag gör?"

Martin funderade några ögonblick, därpå såg han upp med en skälmsk blick och svarade:

"När jag hade någonting godt på min tallrik, morfar, och du satt vid sidan af mig, så skulle jag låta dig få litet af det också — inte alltsammans naturligtvis, men litet skulle du få."

"Det var rätt, Martin. Det var — det var verkligen snällt af dig", medgaf morfadern i en något förlägen ton.

"Och jag skulle också låta folket få litet af det", fortfor Martin, "för då skulle de bli så glada och inte vara rädda för mig utan hålla af mig."

Godsherren nickade och såg tankfullt ned på barnet. Det var som om han börjat få syn på sig själf i en ny gestalt.

"Och så", slöt Martin, "skulle jag låta mamma komma hit, och hon skulle ha det så bra, så bra. Och om hon bara kunde bli frisk igen, så skulle hon gärna få alltihop, och jag skulle inte bry mig om att behålla någonting för min egen räkning, för hon är så sjuk, så sjuk, morfar."

Vid dessa ord trängde tårarne åter fram i hans ögon, men han torkade hastigt bort dem och såg åter manhaftigt upp till sin morfader, alldeles som om han satte all sin lit och allt sitt hopp till honom. Och då gick det helt plötsligt upp ett ljus för morfadern och han begrep, att det var af pur beundran som gossen härmat honom, och däri låg något som behagade den store mannen. Och han beslöt inom sig själf, att han skulle visa dem allesamman, hurusom gossen kunde tillväxa i dygd och goda seder genom att umgås med honom och dana sig efter hans förebild. Med denna föresats i sinnet böjde han sig ned och kysste af egen fri vilja sin dotterson samt klappade honom vänligt på kinden.

"Postbudet frågar, om något bref skall med?" ljöd i detsamma pigans röst vid dörren.

"Drag för katten i våld! Tror någon, att jag vill skicka min egen orlofssedel —", började godsherren med en viss häftighet, men höjdade sig helt plötsligt, kastade en förskräckt blick bort till Martin, som ganska riktigt iakttog honom med sin fundersamma min och sin forskande blick, och fortsatte därpå i saktmodig ton:

"Hvad var det nu jag ville säga? Jo, hör hon Stina lilla, vill hon vara så god och bedja postbudet vänta ännu ett ögonblick, för jag skulle skrifva ett bref, som skall med."

Stina stirrade på honom med den största förvåning och kunde omöjligen begripa, hvad det var för en saktmodighetens ande som farit in i och behärskade hennes herre och husbonde. Men godsägaren vände sig om, satte sig åter vid sitt skrifbord, tog fram skrifmaterialierna och skref ett nytt bref af följande lydelse:

"Käre svärson!

Behåll min hustru hos er, så länge ni behöfva henne; jag skall nog försöka reda mig här, fastän jag naturligtvis saknar henne. Kom sedan hit ut friska och glada allesamman. Gud vare med er! Gossen artar sig väl och tar som du sade helt och hållet mig till sitt exempel och föredöme. Kontorsmaneren har jag för länge sedan fått bukt med och jag hoppas att kunna återlämna honom frisk och väluppfostrad. Din tillgifne svärfader

Lassen."

Detta var ju en god början, och alldenstund "väl börjadt är halfgjordt arbete", hafva vi alla skäl att hoppas, att fortsättningen äfvenledes kommer att blifva god. Ty saken var den, att godsägaren sent omsider fått sig en sådan liten spegel, som han ända dittills hade saknat. Och denna lilla spegel var ej förfalskad af oskickliga och opålitliga människohänder utan återspeglade föremålen rent, sanningsenligt och uppriktigt. Och dessutom hade denna lilla spegeln äfven det stora företrädet, att den i sin oskuld ej själf visste det allra ringaste om sin återspeglande förmåga utan återgaf bilderna mot en vänlig och leende, aldrig hånande eller förnärmande bakgrund.

En sådan spegel kan därföre på det varmaste rekommenderas åt de maktägande af olika slag, såväl i staden som på landet, såväl i stora som små socknar.

SLUT.

JAG DRÖMDE...

Jag drömde om rosor och liljor,
jag njöt deras tjusande doft.
Om strålande vårsol jag drömde
i blånande himmelens loft.
Jag hörde mång' tusende sånger
af fågel i höjd och på gren:
harmonisk och ljuflig var sången
och mäktig och högstämd och ren.

Jag drömde att sommarens vindar
de lekte omkring mig så gladt,
och allt var så ljuft och så soligt:
det fanns icke mörker och natt.
Så varm och så kärlig log solen
mot ängar och sjöar och bärg,
och lifsvarma pulsarne slogo,
och allt hade lif, hade färg.

Jag vaknade: våren var borta,
och sångerna tystnat i skog,
och blommorna lågo där vissna,
och solen ej mer mot mig log.
Och borta var sommarens fägring,
och borta var värmen och allt,
och höstliga suckar jag hörde,
och — själfva mitt hjärta var kallt.

Snart komma de vintriga dagar
med likbleka drifvor och snö.
Snart bindas de lekande vatten,
snart sista blomman skall dö. —
Mitt arma, mitt ensliga hjärta,
var tröst, ty det stundar en vår!
En gång efter mörker och töcken
du åter din majdröm ju får.

Heliofilos.

Bilder från den Skandinaviska Norden.

Vårt fädernesland i ord och bild.

Tredje serien.

3.

Utsikt öfver Lule älf ofvanför Stora sjöfallet.

Några bilder från Lule lappmark: Stora sjöfallet. — Akkavare. — Gellivare.

En af vårt fäderneslands största och intressantaste floder är Lule älf — den räknas som den tredje i ordningen med afseende på storleken. Lule älf består af tvänne hufvudgrenar, Stora och Lilla Lule älf, af hvilka den förra och nordligast belägna är hufvudfloden. Båda hafva sin upprinnelse från de stora snö- och isfälten i Sveriges högsta fjälltrakt i öfre delen af Lule lappmark.

Stora Lule älf uppkommer på Sulitälmas norra sluttning nära gränsen mot Norge samt flyter till en början i nordlig och nordöstlig riktning genom de stora, ödsliga fjällsjöarne Virijaure, som ligger 572 meter öfver hafsspegeln, och Vastijaure, 548 meter öfver hafvet, därunder upptagande en mängd tillflöden från de kringliggande fjällen, tills den utfaller i den öfversta af den märkvärdiga rad af sjöar, hvilka under det gemensamma namnet Stora Lulevattnen sträcka sig genom de ogästvänliga, endast af lappar bebodda fjälltrakterna från grannskapet

af svensk-norska gränsen mot sydost under en längd af mer än 140 kilometer, och trappstegsvis sänka sig, den ena störtande ned i den andra genom skummande forsar och lodräta vattenfall.

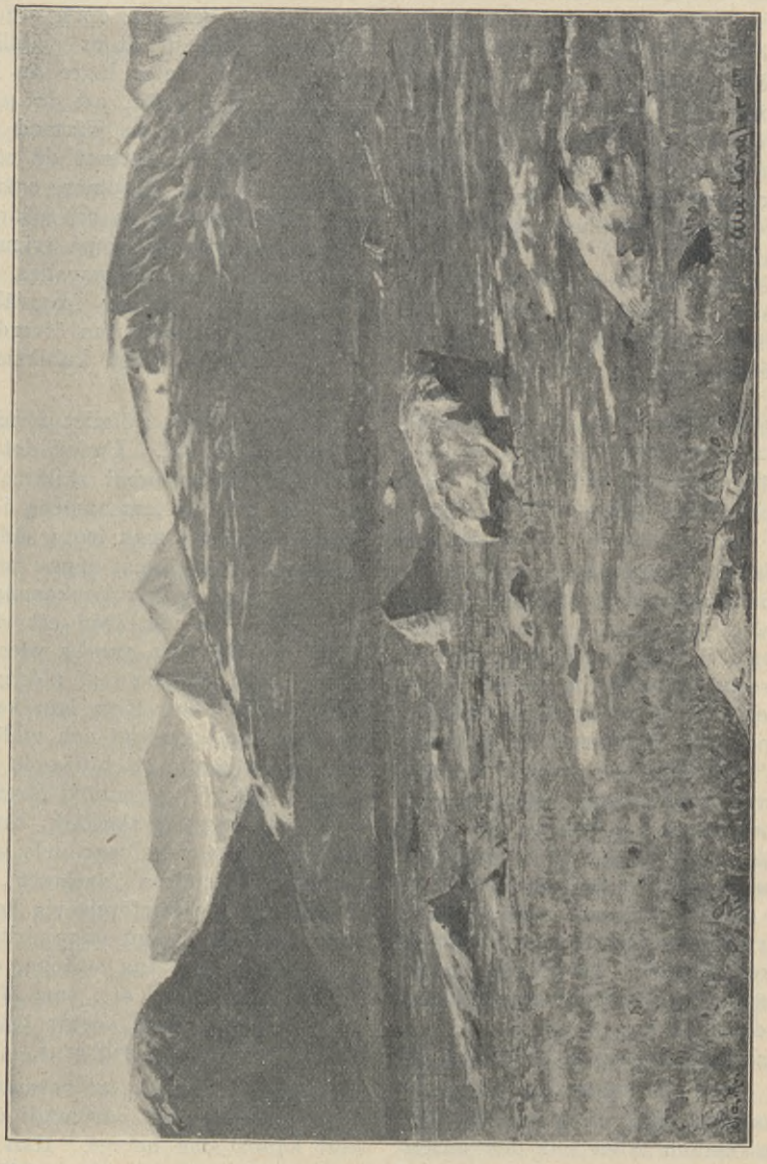

Akkavare i Lule lappmark.

Det märkligaste bland dessa vattenfall är Stora sjöfallet, på lappska kalladt Ådna muorki kårtje, där vattenmassan kastar sig i tre afsatser utför en brant af närmare fyrtio meter. Längre ned bildar Stora Lule älf det berömda vattenfallet Njommelsaska eller Harsprånget, hvilket blifvit betecknadt såsom "Europas största och vildaste vattenfall, efter mångas åsikt äfven det ståtligaste".

Emellertid lär det väl knappast finnas någon naturföreteelse, hvaraf uppfattningarna äro så olika som af ett vatten-

fall. En författare, d:r F. Svenonius, kallar Stora sjöfallet "det underbaraste af vårt lands vattenfall"; och en annan författare, kaptenlöjtnanten K. A. Pettersson, skrifver i sitt förtjänstfulla arbete "Lappland, dess natur och folk" följande:

"Vid bedömandet af ett vattenfalls storlek böra icke blott vattenmassorna och höjden, utan äfven brantheten tagas i betraktande. Med denna måttstock måste Stora sjöfallet sättas framför Harsprånget och troligen främst bland Europas vattenfall."

Stora sjöfallet har utförligt beskrifvits af dr Svenonius i Svenska turistföreningens årsskrift för 1889. Vi göra i det följande ett utdrag ur den intressanta skildringen.

På det hela taget — heter det i nämda skildring — är det svårt att göra en jämförelse mellan de bägge vattenfallen, emedan Harsprångets väldiga höjd är fördelad på en längre sträcka, under det att Stora sjöfallets vattenmassor endast genom tvänne branta sänkningar störta sig från en höjd lika med den från Mosebackes hiss i Stockholm till Saltsjön, eller närmare bestämdt fyrtio meter. Dessutom äro omgifningarna fullkomligt olika. Vid Harsprånget frambrusa Luleälfvens kolossala vattenmassor under $^1/_4$ mils sträcka genom en trång, oerhördt vild klippdal och kasta sig därvid utför den ena branten efter den andra, börjande med tvänne bredvid hvarandra liggande höga fall af cirka trettio meters höjd. Denna klyfta är mycket svårtillgänglig, ofta oåtkomlig, och det finnes ingen punkt i närheten, hvarifrån man kan öfverskåda det hela.

Vid Stora sjöfallet däremot är det en bred sjö, som med obetydlig sammandragning sänker sig i en annan, hvilken omedelbart nedom fallet har den ansenliga bredden af i det närmaste en hel kilometer. Det hela kan på ett förträffligt sätt öfverses från en mängd punkter i dess omedelbara närhet.

Om de båda fallen låge alldeles efter hvarandra, skulle man kunna jämföra Stora sjöfallet med Niagara och Harsprånget med hvirflarne i Lorenzo-flodens djupa ränna nedom detta världsbekanta under (Niagara). Om än jämförelsen är något djärf, har den dock ett visst berättigande, då ju Stora sjöfallets höjd endast är tio meter lägre än Niagaras. Bevis finnas ock för, att det en gång i forna tider haft en därmed jämförlig bredd, i det att vattnet då störtat sig öfver h e l a den klippmur, som spänner sig mellan dess norra och södra strand. Numera är det endast på tvänne ställen som denna damm öfversvallas, men den vattenmängd, som här framvältrar, kan tidtals (vid vårflod) utan öfverdrift skattas till omkring tusen kubikmeter i sekunden.

Dånet af Stora sjöfallet förnimmes på milslånga afstånd. Under det att man ofta med noggrannhet skildrat färgföreteelserna hos vattenmassorna i de stora vattenfallen, har man mera sällan — anmärker dr S. — ägnat några rader åt beskrifningen af de här förekommande ljudfenomenen. Ljudet från ett större vattenfall är nämligen ganska väsentligt olika det från en f o r s af aldrig så stora dimensioner. Det förra kan karaktäriseras såsom ett kraftigt och vildt rytande, det senare såsom ett brusande eller bullrande. Det förras tonhöjd förefaller vara betydligt lägre (i akustisk bemärkelse). Förklaringen torde ligga dels uti beskaffenheten af själfva "anslaget", som vid vattenfallet är jämförelsevis kort, och i forsen utdraget samt oupphörligt repeteradt, utefter en lång sträcka, dels ock i "resonansbottnens" art, som äfven i den mest klipprika fors består till väsentlig grad af lösa stenar och grus.

Dr S. uttalar bl. a. en varning till dem, som besöka större vattenfall och ej säkert känna sina nerver. Han har själf, skrifver han, "under sina tidigare fjällresor mångfaldiga gånger, då han stått invid ett storartadt vattenfall, känt en hart när oemotståndlig dragning till det skenbart bomullsmjuka djupet, och det har fordrats vid sådana tillfällen att ej

ett ögonblick glömma situationen. Numera har denna omedvetna frestelse längesedan fullständigt upphört, men då jag har mig bekant, att många erfarit densamma, vill jag ej uraktlåta att påpeka denna ganska farliga psykologiska företeelse."

Till denna här påpekade psykologiska egendomlighet, hvilken vi väl litet hvar erfarit, icke endast vid vattenfall utan jämväl vid randen af stora afgrunder, knyter sig säkerligen en sägen om den bekanta klippan omedelbart nedanför Stora sjöfallet, nämligen att den, som vågar sig dit, af trollen skall ryckas ned i fallet.

* * *

I vinkeln mellan öfre änden af Stora Lulevattnen och Stora Lule älfs källarm Vuojatälfven ligger fjällmassan Akkavare, af hvilken vi här lämna en bild efter fotografi. Om detta fjäll skrifver dr Svenonius, den bekante geologen och lappmarksforskaren, i Svenska turistföreningens årsskrift för år 1894:

"Det präktiga Akkavare (ordet Akka betyder gumma, sannolikt med bitanke på en viss gudomlighet), typen för Sulitälma och flera andra svenska fjäll af första ordningen, är en mera enhetlig fjällmassa, från hvilken ända till sju à åtta, kanske flera särskilda toppar resa sig, mer eller mindre symmetriskt ordnade. Mellan dessa ofta skarpa och branta toppar och kammar utbreda sig väldiga jökelfält, som nedskjuta i en mängd ansenliga jöklar. Dess höjd är 1,881 meter öfver hafvet, 1,456 meter öfver sjön på dess norra sida och något mer än 1,300 meter öfver den på samma sida synliga björkskogen. Bärgarterna utgöras af glimmerskiffrar, kvartsiter, gnejser, hornblendeskiffrar m. m."

* * *

Gellivare socken i Lule lappmark var fordom en del af Jokkmokk och fick sin norra gräns mot Jukkasjärvi bestämd på 1740-talet, då socknen afsöndrades från Jokkmokk. Ett kapell för lapparne fanns här i midten af 1600-talet vid Nabriluokt, men detta förstördes, och sedan hölls gudstjänst en lång tid under bar himmel eller i en träkoja. I själfva verket förblef lappbefolkningen alltjämt hednisk, till dess den bekante Per Högström kom dit som missionär år 1742. Han stannade kvar och fick i november samma år fullmakt att vara den förste kyrkoherden i Gellivare, där han förblef till dess han år 1748 fick transport till Skellefteå pastorat. Han är dessa trakters egentlige apostel. Kyrka uppfördes på en norr om Vadtjerjaure och Vadtjer — nu Vasaraälfvens mynning — invid Gellivare malmbärg belägen hed, hvilken sedan kallades Mässeheden. Där är nu kyrkostad, tingsställe, poststation och marknadsplats, på hvilken marknad hålles i februari eller mars månad. För lapparne finnes dessutom ett litet kapell norrut vid Killingesuando.

Socknens största märkvärdighet är utan tvifvel det på järnmalm af bästa slag rika Gellivare malmbärg, hvars rikedomar uppdagades och började att begagnas först på 1730-talet samt gåfvo anledning till uppförande af Meldersteins bruk och längre fram af de öfriga så kallade Gellivareverken. Själfva malmbärget ligger i en jämförelsevis låg och jämn, af myrar och vattendrag bevattnad samt föga bärgig trakt, där endast helt nära, på några kilometers afstånd, reser sig det ansenliga bärget Gellivare-Dundret, på hvars spets snön ej smälter under sommaren. Malmfältet utgöres egentligen af tvänne bärgsryggar, som i nordost sammanstöta i en nästan rät vinkel och åt den motsatta sidan omfatta en djupt inträngande dalgång.

Af alla relativt lätt åtkomliga "midnattssolsbärg" äger det ofvannämda Gellivare-Dundret onekligen de största fördelarne. Dess höjd öfver hafvet är 823 meter, öfver omgifningarna 383 meter. Solen är öfver horisonten oafbrutet från omkring den 5 juni till omkring den 11 juli. På bärgets ena topp finnes en

Skogssjö nära Gellivare.

Svenska turistföreningen tillhörig, vacker och rymlig paviljong med hänförande utsikt öfver fjällvärlden och försedd med åtskilliga instrument. Uppstigandet dit från Gellivare sker på omkring två timmar till fots eller till häst.

Under det att, som sagdt, midnattssolen är synlig från Gellivare-Dundret under en tid af fem veckor, så är det blott några få nätter som fenomenet kan ses från det bekanta, i Finland vid pass 75 kilometer norr om Haparanda belägna bärget Aavasaksa, hvadan förhoppningarna där ej sällan svikas.

Nära två tredjedelar af Norrbottens län äro belägna ofvanom polcirkeln och nära hälften norr om 67:de breddgraden. Inom det senare området kan man se midnattssolen snart sagdt från hvilken punkt som hälst, där ej högre bärg skymma utsikten åt norr. Ju längre norrut man reser, desto längre tid kan man naturligtvis också njuta af det härliga skådespelet.

Att sålunda midnattssolen jämväl ingår i de utomordentligt storslagna utsikterna från till exempel Ananasse invid det ryktbara vattenfallet Harsprånget samt från de flesta fjällen vid det natursköna Kvikkjokk, torde ej särskildt behöfva påpekas.

Men äfven strax söder om polcirkeln finnas ej så få bärg tillräckligt höga och gynnsamt belägna, för att midnattssolen därifrån skall kunna iakttagas under några nätter. Bland dem må följande framhållas. Lappbärget invid landsvägen, midt emot Öfver-Kalix' kyrka, cirka 64 kilometer från Neder-Kalix; Klusåbärget på västra stranden af Lule älf, snedt emot Edefors' nya kyrka, cirka 95 kilometer från Luleå; samt Galtispuonda vid Hornavans nedre ände i Arjepluogs socken på den vackra trafikleden mellan Bottenhafvet och Atlanten via Skellefteå (eller Piteå)—Junkerdalen—Bodö.

På grund af nu antydda förhållanden kan man med fullt skäl, särskildt under för- och högsommaren, bland många andra färder inom vårt sköna fädernesland rekommendera turer till vårt midnattssolsland, Norrbotten ofvan polcirkeln. Gellivare-Dundret besökes också numera mycket af turister, och Aavasaksas gamla rykte såsom det egentliga midnattssolsbärget har måst vika för Gellivare-Dundret.

Rubinens underbara egenskaper.

Rubinen har städse ansetts såsom en kärlekens symbol, och många från gamla tider härstammande förlofningsringar äro prydda med en rubin. Rubinen skulle nämligen enligt den då gängse föreställningen hafva förmågan att afvända elaka drömmar, hålla alla sorger och alla onda andar på afstånd samt förläna god hälsa och gladt lynne åt sin bärare. Den trodde sig nedkalla himlens välsignelse öfver den unga hustrun och göra henne till en trogen och hängifven maka, hvilkens högsta glädje det var att behaga sin man. Då mannen befann sig i fara, påstods det att rubinen, som hans hustru bar, blef mörk och glanslös; men så snart faran väl var öfverstånden, återfick ädelstenen sin vanliga färg och glans. Rubinen är alla de kristliga kärleksdygdernas symbol. December är rubinens månad. En mycket gammal sägen förtäljer, att i Noaks ark fanns en utomordentligt stor och klar rubin hängande i taket. Denna rubin var det som upplyste arken, hvadan alltså med det i bibeln omtalade fönstret i arkens tak skulle menas den väldiga ädelsten, som var invånarnes i arken sol.

SÄLLSAMMA HISTORIER.

V.

Historien om Karma Crescent n:r 1.

I det följande lämnas den första fullständiga redogörelsen för de utomordentliga tilldragelser, som på sin tid väckte ett så ofantligt uppseende och drogo den allmänna uppmärksamheten till huset n:r 1 Karma Crescent i södra London. Flera hemlighetsfulla dödsfall hade inom några månader ägt rum i nämda hus, beläget i en af Londons nyaste förstäder. Vid samtliga dessa dödsfall voro samma oförklarliga symptom för handen, och de upprepade, påföljdslösa undersökningarna gåfvo upphof åt vidlyftiga utläggningar och kommentarier i prässen.

Det är ett välbekant faktum, att folk tåligt och utan att röra på sig låter en känd epidemi, som kan bekämpas, rasa ibland sig och bortrycka många offer, men de taga genast illa vid sig, om ett halft dussin personer bortryckas af någon orsak, som är okänd och därför icke kan förekommas. Fördenskull uppväckte offrens i n:r 1 Karma Crescent hemlighetsfulla öde en formlig storm af utläggningar, gissningar och obestämda anklagelser. Allt detta dog emellertid bort efter någon tid och hela saken föll i glömska eller anfördes endast som ett exempel på de många mörka och dystra hemligheter, som den stora världsstaden sluter inom sig.

Karma Crescent var vid tiden för nu ifrågavarande tilldragelser en endast delvis bebyggd gata i en af Londons utkanter. Ännu i dag är gatan långt ifrån färdig, och knappt ett halftjog hus ligga vid densamma. De flesta af husen voro redan uthyrda, då öfverste Simpson B. Hendriks och hans son kommo från järnvägsstationen för att taga n:r 1 i betraktande. Det var ett fristående hörnhus med utsikt öfver en otreflig sträcka byggnader tillhörande järnvägen. Till höger om huset ledde en gammal landsväg med djupa hjulspår emellan ovårdade häckar till en samling små hus, belägna ungefär 800 meter från platsen.

De båda amerikanerna, öfverste Hendriks och hans son, brydde sig emellertid föga om de otrefliga omgifningarna, ty de hade kommit till London i affärer; och då huset n:r 1 var billigt, bekvämt och väl möbleradt, gjorde de på stället upp om dess hyrande med agenten, som åtföljt dem dit.

Det var först sedan hyreskontraktet blifvit undertecknadt och de börjat höra sig för om tjänare, som de fingo reda på några egendomliga omständigheter i samband med den nya bostaden. Sålunda inhämtade de, att huset förut bebotts af tre på hvarandra följande familjer, hvilka samtliga klagat öfver, att det hemsöktes af ett spöke med mörkt, ondskefullt, hviskande ansikte, som lurade i skumma vrår, mötte husfolket i de ensliga rummen eller uppenbarade sig under natten vid deras bäddar.

Detta tysta, ohyggliga spöke förebådade dödsfall, ty hvar och en af de tre familjerna hade flyttat skyndsamt och i djup sorg efter förlusten af en af dess medlemmar. Men alldenstund huset i alla andra afseenden var fullkomligt i sin ordning och engelska lagen icke tager någon hänsyn till spöken, så måste öfversten stå fast vid det ingångna hyresaftalet.

Den gamle öfversten, som var änkling, flyttade alltså in med sin son i Karma Crescent n:r 1, sedan han skaffat sig en skotsk hushållerska, som förklarade sig vara väl förtrogen med spöken och deras vanor. För öfrigt litade öfversten fullkomligt på, att ett flitigt användande af revolvern skulle visa sig vara ett förträffligt medel mot allt hvad spöken heter.

Trenne dagar senare, den 5 februari, voro de bägge amerikanerna ute till sent

på natten, och när de hemkommo, mottogos de af hushållerskan, som blek och darrande omtalade följande. Hon hade blifvit väckt ur sömnen genom beröringen af en iskall hand och sett ett fruktansvärdt, hviskande ansikte öfver sig. Hon kunde icke uppfatta hviskningarnas innebörd, men var öfvertygad om, att de voro hotelser.

"Ansiktet var omgifvet af ett svagt sken", fortfor miss Anderson, "liksom då sprit brinner, och jag kunde se, att spöket var höljdt i sin svepning, som var gul af ålder. Slutligen försvann skenet, och allt blef mörkt. Då jag gick till sängs, låste jag dörren och lade nyckeln under hufvudkudden, där den låg kvar, sedan spöket visat sig. Dörren var också låst som förut."

Efter denna händelse lät öfversten noga undersöka alla lås och reglar i huset, och antingen han eller sonen stannade regelbundet hemma hvarenda kväll.

En afton under loppet af följande vecka gick unge Lamartine Hendriks på teatern, lämnande fadern hemma. Då han efter något mer än tre och en half timmar återkom hem emellan elfva och tolf, fann han sin far sittande död vid bordet i matsalen, med uppsvälld kropp och blått ansikte.

Den unge mannen tillkallade genast hushållerskan och gick själf att hämta en läkare, som bodde i närheten. Dr Mulroon var en storväxt, kraftig irländare, som hade för vana att taga sig ett glas för mycket och för tillfället var tämligen drucken, men hvilkens djupa blick och energiska haka vittnade om duglighet. Han var genast redo att medfölja Hendriks, gjorde inga frågor under vägen, gick tigande in i matsalen och betraktade stadigt öfversten. Därefter skakade han på hufvudet sägande:

"Vid Gud, det är just som jag trodde!"

"Hvad menar ni?" frågade Hendriks skarpt.

Mulroon var nykter nog nu.

"Det är den gamla historien", svarade han med stark irländsk brytning. "Detta är det fjärde fallet af samma slag som jag blifvit kallad att bevittna här i huset under de senaste aderton månaderna."

"Här i grannskapet?"

"Här i huset, på min ära, och ingen annanstädes! Visste ni inte, att detta är ett spökhus? Har ni inte hört talas om 'de sällsamma dödsfallen i södra London'? Tidningarna ha afhandlat dem under tumshöga rubriker."

Hendriks lutade sig mot bordet och talade med hes stämma.

"Vi ha helt nyligen kommit från Amerika, och jag kan erinra mig något af hvad ni säger, men jag satte det inte i samband med det här huset. Eftersom ni har erfarenhet af liknande fall förut, så säg mig hvad dödsorsaken är?"

"Det har inte rättskemisten själf kunnat göra! Jag har i hvartdera af de tre föregående fallen gjort en undersökning lika väl som han, och kanske jag är lika kompetent som han — kanske mera kompetent också! Ingen människa i världen kan säga er mera än detta. Väfnadernas blåa färg och ansvällningen äro framkallade af en förändring i blodets beskaffenhet, men trots den sorgfälligaste och omständligaste undersökning har det icke lyckats oss att upptäcka någon rimlig anledning eller orsak till en sådan förändring. Resultatet är döden — — det är det enda vissa i denna sak."

En lång tystnad följde, hvarefter Hendriks lugnt yttrade:

"Jag skall taga reda på orsaken, om jag så skall hålla på därmed till min sista dag. Jag ger mig aldrig, förrän jag i grund och botten afslöjat detta mysterium."

"Välan, mr Hendriks, låt mig då gifva er ett råd. Polisen och läkarne ha gjort sitt bästa för att klara saken, och de stå fortfarande på samma punkt som i början. Det finnes endast en man i Europa, som kan hjälpa er — Flaxman Low, den bekante psykologen."

Hendriks gjorde invändningar sägande, att han sett nog af sådant folk i Förenta staterna.

"Men Low är inte som de andra", svarade Mulroon. "Han är en lika klok och praktisk karl som ni eller jag. Jag vet hvad han kan uträtta och huru han går till väga, ty jag praktiserade i landsorten för en fyra eller fem år sedan, och han kom dit och spred ljus i ett mysterium, med glasdörrar ledande till trädgården. Allt i rummet var i sin ordning, och intet spår af någon strid kunde förmärkas. Vid bordet ungefär tre meter från glasdörrarna satt den döde, ohyggligt vanställd. Kroppen lutade åt vänster, hufvudet hade fallit något framåt mot vänstra axeln,

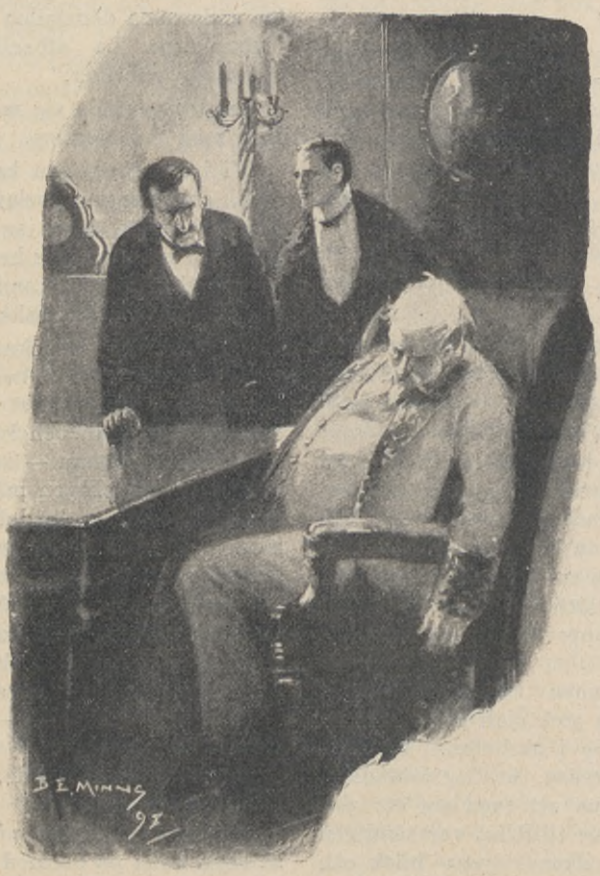

"Det är just som jag trodde!" sade d:r Mulroon.

som hållit hela trakten i spänning under mer än tio år. Låt detta rum förblifva i precis samma skick som det nu är. Telegrafera efter honom först — därefter kan ni tillkalla polisen."

Följden af detta samtal var, att mr Low följande morgon infann sig i huset vid Karma Crescent, åtföljd af dr Mulroon.

Matsalen var ett kvadratformigt rum vänstra armen hängde rakt ned utmed sidan, och vänstra byxbenet var en smula uppdraget. Low böjde sig öfver honom och såg på de uppsvällda blåa läpparne.

"Har ni någon idé med anledning af likets ställning?" frågade Flaxman Low omsider.

"Han har lutat sig framåt för att få luft", svarade Mulroon.

"Tvärtom; han hade böjt sig framåt och till vänster, men lutade sig tillbaka för att vinna lättnad under den sista krampryckningen", invände Low. "Hvad än dödsorsaken må hafva varit, så har den verkat hastigt. Kan ni gifva mig några detaljer angående de föregående dödsfallen, som ägt rum här?"

Mulroon tog upp sin anteckningsbok. "Den förste hyresgästen i detta hus", började han, "var teologie doktor Philipson Vines. Den 16 november 1889 klockan half sju på morgonen fanns han af en tjänare sittande död i denna samma stol. En bok låg uppslagen på bordet framför honom. Han hade synbarligen varit död i flera timmar. Han var femtiotre år gammal, frisk och välfödd.

"Därefter hyrdes huset af en f. d. lärftskramhandlare med stor familj. Hans namn var Richard Stephen Holding, och han påträffades död af sin hustru den 3 februari 1890 klockan två på natten. Han satt också vid bordet i samma ställning som öfverste Hendriks nu, och liksom öfversten var han ännu varm. Hans ålder var sextiotre år, och han led af en hjärtåkomma, som dock icke var dödsorsaken.

"Därefter hyrdes huset af en änkefru Findlater med dotter och en lungsiktig son. Sonen höll sig på sitt rum de första fjorton dagarne, men en varm vårmorgon vågade han sig hit ned. Hans syster lämnade honom i en länstol klockan 11.45 förmiddagen, och då hon en halftimme senare återvände med en kopp buljong till den sjuke brodern, fann hon honom sittande vid bordet, blå och uppsvälld och död — alldeles som de andra båda. Findlater var tjugusju år gammal och måste i alla händelser snart ha dött i lungsot."

"Kan ni erinra er likens ställning, när ni först såg dem?"

"Endast i ett fall — Holdings. De andra båda hade blifvit flyttade före min ankomst", svarade Mulroon.

"Har ni lagt märke till det vänstra byxbenet?" fortfor Low.

"Ja; det var samma förhållande med Holdings. Antagligen ett konvulsiviskt, och utan tvifvel ofrivilligt, grepp i sista ögonblicket."

Man öfverenskom nu, att mr Low skulle återkomma på aftonen för att tillbringa några dagar hos unge Hendriks och taga omgifningarna i skärskådande.

Sedan han gått, underrättades polisen om dödsfallet och genomsökte hela huset, men utan att finna någonting ovanligt. Så vidt undersökningen gaf vid handen, kunde ingen ha kommit in i huset utifrån, och dock hade öfverste Hendriks blifvit mördad, ehuruväl intet sår kunde upptäckas på liket.

Miss Andersons vittnesmål väckte stort uppseende. Flere personer, intresserade af psykiska gåtor, kommo tillstädes, gjorde vidlyftiga anteckningar och förhörde hushållerskan både länge och väl. Men hvarken polisen, läkarne eller psykologerna kommo till något antagligt resultat. Miss Anderson lämnade huset samma dag, enär hon var fullt och fast öfvertygad om, att det ondskefulla, hviskande ansiktet, som hon sett öfver sin säng, tillhörde ingen mer eller mindre än "den lede" själf.

Flaxman Low tog därefter hushållerskans rum i besittning, eftersom "spöket" visat sig där, och bad Hendriks för försiktighetens skull att utgifva honom för en tjänare, som den unge mannen för tillfället tagit i sin tjänst.

Under de följande dagarne var Flaxman Low ifrigt sysselsatt. Han förskaffade sig ett antal starka reglar, dem han, till utseendet på måfå, fäste här och där på dörrar och fönster. Han kunde på detta sätt fullständigt afstänga jordvåningen; och äfven på *utsidan* af fönsterluckorna och glasdörrarna, som ledde från matsalen till trädgården, fastgjorde han dylika reglar. Emellertid märkte Hendriks, att han trots dessa försiktighetsmått flere aftnar gick till sängs utan att skjuta för en eller annan af reglarne.

Om dagarne kunde man se mr Low gå omkring öfverallt i huset och trädgården och omsorgsfullt undersöka allt. Han gick äfven bort till järnvägsstationen och

uppehöll sig gärna på vägen, som ledde förbi huset. Han besökte jämväl den lilla otrefliga kolonien af hus nere vid floden och förskaffade sig med ett ord en noggrann kännedom om grannskapet omkring n:r 1.

"Har trädgårdsporten utåt vägen varit mycket använd, sedan ni flyttade hit?" frågade han Hendriks en morgon.

"Nej", ljöd svaret; "min far tyckte det var bäst att hålla den stängd. Vi ha aldrig användt den."

Mulroon, som ofta tittade in, frågade en afton Flaxman Low, om spöket hade visat sig.

Till hans förvåning besvarade mr Low frågan jakande.

"Hvad gjorde ni då?" gentog Mulroon.

"Ingenting", genmälte mr Low. "Tiden är ännu inte inne att handla. Men så mycket kan jag säga, att miss Anderson är en god iakttagerska; hon gaf oss en mycket god beskrifning på detta spöke."

"Då är det en ond ande?"

Mr Flaxman Low smålog.

"Otvifvelaktigt", svarade han.

Samma afton afstängde mr Low omsorgsfullt jordvåningen. Han hade allt ifrån sin ankomst i huset hållit på, att ingen annan än han själf skulle under någon förevändning få tillträde till matsalen. Själf besökte han den hvarje morgon och afton. Vid nu ifrågavarande tillfälle aflade han sitt vanliga aftonbesök i rummet, och Hendriks kunde höra honom låsa glasdörrarna därinne.

"Skall ni inte dra för er patentregel utanför också?" ropade Hendriks till honom. "Ni har glömt det hvarenda kväll."

"Jag tror jag kan underlåta det för närvarande", ljöd Lows svar.

"Man kan då rakt inte få någonting ur er, mr Low", sade Hendriks i något retlig ton.

"Inte än, men jag hoppas snart ha någonting att säga", svarade Flaxman Low.

Dagen därpå gick mr Low icke in i matsalen förrän på eftermiddagen. Han öppnade dörrarna för att vädra rummet, gjorde upp eld och låste därefter glasdörrarna. Så lämnade han matsalen, stängande dörren efter sig, och gick in till Hendriks i rummet bredvid.

"Jag går ut på en liten stund", sade han. "Vill ni vara så god och inte gå in i matsalen under min frånvaro? Mulroon kommer antagligen hit. Var god och säg till honom också, att han inte går dit."

Det började redan skymma på, när mr Low lämnade huset. Då han efter en kort stund återkom, hörde han till sin förskräckelse Mulroon med hög röst tala till Hendriks inne i matsalen. Han öppnade dörren. Mulroon satt i den högkarmade "dödsstolen". Han var icke fullt nykter, och följaktligen var han högröstad och öfvermodig.

Mr Low hade en korg i handen; han satte ned den på bordet bredvid sig, närmade sig läkaren och sade:

"För himlens skull, Mulroon, rör er inte! Om ni det gör, så är ni dödens! Håll benen raka — — så; stig nu upp försiktigt."

Mulroon brummade åtskilligt, men Flaxman Lows tydliga oro förmådde honom göra som han blifvit tillsagd.

"Och nu, mina herrar", återtog Low, "om ni vilja ha godheten lämna mig ensam några minuter, så skall jag sedan uppsöka er."

Som emellertid Mulroon hade sjukbesök att göra, fann Low amerikanen ensam i hvardagsrummet, när han femton minuter senare inträdde där.

"Det var tvänne frågor jag uppställde för mig själf till besvarande, när jag först kom hit", började han. "Den ena var: På hvad sätt ha dessa personer dött? Där förefanns en egendomlig och dunkel orsak, af hvilken vi sågo verkningarna. Den andra frågan var: Hvilken kraft har varit verksam vid tillfogandet af dödsorsaken? Jag har delvis löst den ena gåtan i afton. I morgon hoppas jag kunna lösa den andra. Om ni och Mulroon vilja möta mig här i morgon afton, så tror jag mig då kunna afslöja hela hemligheten för er."

Hela följande dag höllo sig Flaxman Low och Hendriks inomhus. Men efter mörkrets inbrott gick Low ut och kom ej igen förrän öfver klockan elfva. Mulroon och Hendriks sutto i salongen väntande på honom; Low satte sig i en länstol sägande:

"Nu tror jag, att jag har någonting att meddela er. Redan i början misstänkte jag, att det i detta fall icke var fråga om några spökfenomen. Tvänne iakttagelser, som jag gjorde på öfverste Hendriks, hjälpte mig att komma hemligheten på spåren, nämligen det uppdragna vänstra byxbenet och likets ställning i stolen. Dessa båda omständigheter ledde mig till upptäckten af, på hvad sätt öfversten och de öfriga offren dött. De hade helt enkelt blifvit mördade."

"Af hvem?" utbrast plötsligt unge Hendriks. "Jag skulle gärna vilja träffa den karlen."

"Men tillåt mig fråga", inföll Mulroon, "hur ni förklarar det hviskande spöket i svepningen?"

"Spöket var ingen annan än en kines", svarade Flaxman Low, "klädd i sina smutsgula, vida kläder. Sedan jag kommit till denna slutsats, sökte jag i hela trakten efter ett gult ansikte och påträffade en väl dold liten kineskoloni nere vid floden."

"Men vi hade alltid huset väl stängdt och tillbommadt. Hur kunde då kinesen komma in, och hvad kunde han väl ha emot oss? För öfrigt syntes ju inga spår efter någon strid."

"Anlednigen till spökeriet och morden är tydlig nog. Vissa personer önskade, att detta hus skulle vara obebodt. De hafva något medel att inträngа i jordvåningen, och de äro i besittning af nycklar till alla låsen. Under sådana förhållanden har det varit mycket lätt för dem att ställa till spökerier här. En af mina första åtgärder var fördenskull att förse somliga dörrar med patentreglar. Under de båda första nätterna efter min hitkomst hade jag dörren till jordvåningen reglad, och följaktligen fick jag sofva i fred. Den tredje natten var dörren endast låst, icke reglad — och bums infann sig det hviskande ansiktet, frammumlande hotelser på dålig engelska. Det var som jag misstänkte — ansiktet på en kines.

"Ni sade mig, mr Hendriks, att trädgårdsporten icke blifvit öppnad under er härvaro. Jag hade anledning att tro motsatsen och spände fördenskull en tråd tvärs öfver porten på inre sidan; jag fann den sedermera afsliten och upprepade experimentet med samma resultat. Vidare bildade vägen mellan trädgårdsporten och glasdörrarna i matsalen ett naturligt steg i min teori. Någon hade inträngt i matsalen med tillhjälp af falsk nyckel. För att öfvertyga mig om hans bevekelsegrund till detta besök köpte jag en tam råtta, som jag i går kväll hade med mig hit i en korg. Men Mulroon hade så när besparat mig besväret att utföra experimentet med råttan, ty jag fann honom sittande i den dödsbringande stolen."

Mulroon bleknade och sade med ett ansträngdt skratt:

"Drickandet gör oss alla till narrar, men lyckan stod mig bi. Hur blef jag räddad, mr Low?"

"Jo, ni har den lyckan att vara försedd med långa ben, det är alltihop. När ni satt i stolen, så kom inte edra knäveck i beröring med främre delen af sitsen; hade de gjort det, så hade ni nu legat i er likkista."

"Ni har alltså upptäckt, huru min far fann döden?" utropade Hendriks.

"Ja. Då jag undersökte stolen, fann jag att dess bakre ben blifvit något afsågade, så att stolen något litet lutar bakåt. En person, som sätter sig i den, kommer följaktligen att sitta långt tillbaka i den, hvarigenom knävecken bringas i nära beröring med sitsens främre del och tvärslån där framme. Nu fann jag till vänster i denna tvärslå en stålspets fastsatt, och då jag i går afton pröfvade dess verkan på råttan, dog hon nästan omedelbart, och hennes kropp

svällde ohyggligt upp inom loppet af några minuter. Det var det uppdragna vänstra byxbenet på öfverste Hendriks som kom mig att göra denna upptäckt. Han hade känt stynget af stålspetsen i vänstra knävecket och skyndat att draga upp byxbenet, men giftet verkade genast, och han dog i samma ögonblick."

"Då ni således kan bevisa, att de här timade hemlighetsfulla dödsfallen ägt rum genom förgiftning", anmärkte Mulroon, "så kanske ni också kan förklara det faktum, att intet spår af gift kunnat upptäckas vid den rättskemiska undersökningen af de förgiftades inre delar?"

Framme vid bordet satt en framåtböjd gestalt.

"Det finnes några kända gifter", svarade Low, "som försvinna ur organismen på samma sätt. Då jag visste, att mördaren var en kines, så försökte jag få reda på så mycket som möjligt angående kinesiska gifter. Jag kan dock icke säga er namnet på, och ännu mindre den specifika naturen af det gift, som här blifvit användt, men jag känner af litteraturen liknande förgiftningsfall, nämligen i fråga om offren för ett fruktadt hemligt sällskap i Kina, hvilket för sin makt och sitt inflytande har att tacka den omständigheten, att det kan slå sina fiender med den fruktade 'blå döden'."

"Men vi äro allt fortfarande lika långt som någonsin från att finna mördaren", invände Hendriks. "Att få reda på honom och straffa honom är allt hvad jag bryr mig om. Ingenting annat har det minsta intresse för mig."

"Jag hade beräknat", återtog Low, sedan Hendriks tystnat, "att mördaren skulle komma tillbaka förr eller senare, eftersom han ännu icke lyckats i sin afsikt att drifva oss ur huset. Fördenskull blef jag också angenämt öfverraskad, när 'spöket' gjorde påhälsning hos mig. Jag såg och igenkände karlen redan för två dagar sedan, men jag har afvaktat ett tillfälle att få honom fast. Vilja herrarne följa med mig in i matsalen nu?"

Flaxman Low gick före med ett ljus i handen; efter honom kommo Hendriks och Mulroon. Han stannade ett ögonblick vid matsalsdörren och lyssnade, men dödstystnad rådde därinne.

"Jag reglade fönsterluckorna på utsidan", sade Flaxman Low, "sedan jag sett karlen gå in för att förnya giftet på stålspetsen. Han har gått i fällan, och jag hoppas vi skola finna honom härinne. Antagligen kommer han att rusa på oss. Vi måste fördenskull vara försiktiga."

"Var lugn", sade Hendriks visande sin revolver.

Flaxman Low öppnade dörren. Allt var tyst och stilla i matsalen, men framme vid bordet satt en framåtböjd gestalt. Det var kinesen-mördaren. Hatten hade fallit af honom, och hufvudet med den flätade stångpiskan hvilade på de öfver bordet utsträckta armarne. En blick var nog för att öfvertyga de inträdande, att uslingen var död. De tände ljusen och togo den döde i skärskådande.

Det gula ansiktet var uppsvälldt till oigenkännlighet, och hela gestalten erbjöd en fasansfull anblick. På bordet framman för honom stod en liten lackerad ask innehållande ett mörkt, salveliknande ämne, och i högra pekfingret satt en stålspets instucken. Mördaren hade förgiftat sig själf, då han fann sig fången, hällre än att falla i rättvisans händer.

Vid denna punkt drog sig Flaxman Low tillbaka.

Af polisens senare undersökningar framgick, att Karma Crescent n:r 1 utgjort ett särdeles förmånligt hufvudkvarter för kinesiska och engelska banditer, beläget som det var nära en järnvägsstation, nära floden och nära ett af Londons sämre kvarter. Det befanns, att huset stod i förbindelse med ett vidsträckt grottsystem och att en välgjord tunnel ledde från jordvåningen ut till vägen med en skickligt dold öppning därstädes.

Genom Flaxman Lows ingripande hade sålunda en stor fara blifvit afvärjd, ty bandet i fråga hade gjort en högst oroväckande framfärd i London, hufvudsakligen genom att sätta sig i förbindelse med andra band af brottslingar i landet, dem de kunde erbjuda ett säkert gömställe.

Spindelns spinnapparat.

Ett spindelnät hafva vi alla sett och likaledes hafva vi sett, huru spindeln förfärdigar detsamma af trådar, dem han framprässar ur sin egen kropp. Å spindelns bakkropp befinna sig nämligen fyra eller sex spinnvårtor innehållande en vätska, hvilken genast stelnar, då den kommer i beröring med luften. Hvarje spinnvårta är försedd med en hel mängd — ända till ett tusen — små för blotta ögat osynliga hål, genom hvilka spinnsaften utprässas. Genom hvarje hål framprässas visserligen blott en enda tråd, men en spindel med fyra vårtor frambringar i alla fall samtidigt fyra tusen trådar. Så snart dessa utomordentligt fina trådar utträngt ur vårtorna, klibbar djuret dem med tillhjälp af bakbenen samman till en enda. De trådar, af hvilka vi se spindlarne bygga sina nät, bestå således af flere tusen sammantvinnade enkla trådar. Spindelns tråd består af samma ämne som silkesmaskens kokong. Den af oss så föraktade och afskydda spindeln fångar således sitt byte i silkesnät.

Något om rikslikare.

Många af våra läsare torde undrande spörja sig själfva: "Rikslikare — hvad är det?" Och om vi svara, att det är ungefär detsamma som etaloner eller

Fig. 1. "Grana pro auro".

prototyper, så blifva de icke stort klokare för det, ty samtliga dessa ord äro jämförelsevis sällan använda i vårt språk, ehuru rikslikare eller bara likare är ett äkta svenskt ord. Likare är helt enkelt ett mönstermått, hvarefter målkärl och vikter böra justeras för att vara laggilla. Det kallas äfven kontroll-likare.

Enligt k. förordningen af den 31 januari 1855 och den 10 november 1865 skulle till yttersta efterrättelse i afseende på storleken af då gällande grundenheter för längd och vikt, nämligen foten och skålpundet, finnas två rikslikare, en för längdmåttet och en för vikten. De skulle förvaras i skattkammaren under Kammarkollegiums vård. Af hvardera af dessa likare skulle förfärdigas två kopior i så nära öfverensstämmelse med likarne som möjligt och af samma slags material som dessa. Den ena kopian skulle förvaras i Vetenskapsakademien, den andra hos universitetsstyrelsen i Upsala.

I k. förordningen af den 22 november 1878, hvarigenom metersystemet infördes, stadgades, att meterns längd och kilogrammets vikt skulle bestämmas genom prototyper, hvilket namn numera nyttjas i stället för rikslikare eller det franska étalon, en för metern och en för kilogrammet, hvilka jämte reservprototyper, en af hvartdera slaget, anskaffats af den i Paris inrättade internationella byrån för mått och vikt. Ehuru således prototyper numera är det officiella

Fig. 2. Rikslikare för det engelska skålpundet.

namnet på dessa mönster- eller normalmått, så begagna vi oss hällre här af den svenska benämningen rikslikare i stället för det grekiska ordet prototyp, som ordagrannt betyder "den första typen" eller "den första förebilden".

I hufvudstaden finnes ett särskildt äm-

Fig. 3. Falska vikter och mått.

betsverk, Kontroll- och justeringsbyrån, som sedan år 1855 tillhör Finansdepartementet och som det åligger att biträda departementschefen (finansministern) vid handläggning af frågor rörande brännvins- och hvitbetssockerbeskattningen samt justeringsverket, att öfvervaka kontrollen å brännvins- och hvitbetssockerbeskattningen samt att såsom styrelse för justeringsverket utöfva tillsyn å efterlefnaden af författningar angående mått och vikt, att anskaffa erforderliga likare o. s. v.

Huru de svenska rikslikarne se ut, det veta vi alla — de utgöra endast så att säga idealiska upplagor eller förebilder ("prototyper") af våra gällande mått och vikter och te sig således bara "nyare" och "blankare" än de vi dagligen äro i tillfälle att skåda i handeln. Att afbilda dem skulle vara ungefär detsamma som att porträttera en brödkaka och säga: "Se här en del af vårt dagliga bröd!" Däremot kan det vara af intresse för våra läsare att få se några afbildningar af rikslikare från utlandet, särskildt England, som ännu har kvar sina gamla mått och vikter, jämte några antikviteter på detta område.

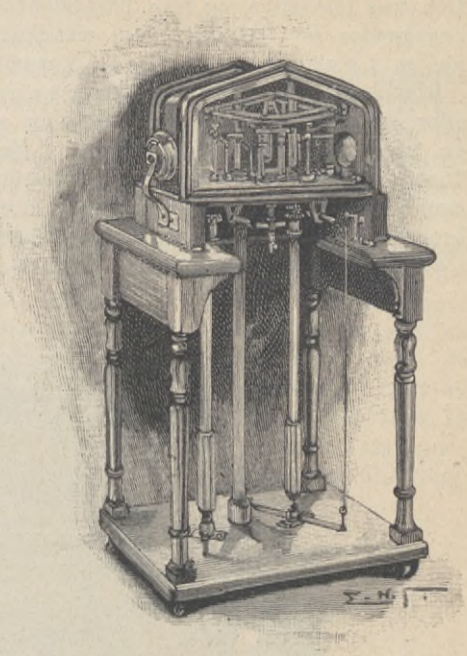

Fig. 4. Vakuumvågen.

En af de äldsta rikslikare, som förvaras i Londons justeringsbyrå, är en liten bronsvikt, innesluten i en konisk ask med påskriften "Grana pro auro" (Fig. 1).

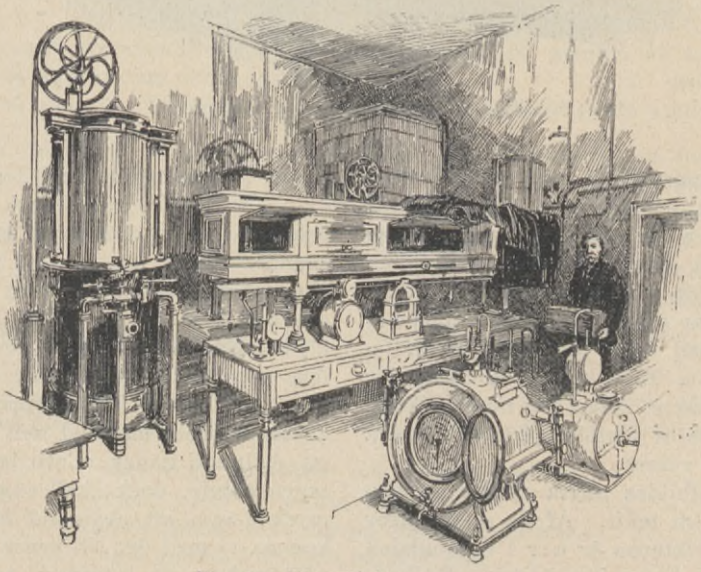

Fig. 5. Gaspröfningsapparater.

Den tros förskrifva sig från 1200-talet och begagnades på 1300-talet som rikslikare för en pennyweight (= 1,555 gram).

Rikslikaren för det engelska pound eller skålpundet (= 454 gram) utgöres af en liten platinacylinder, insvept i det finaste svenska silkespapper till förekommande af nötning samt förvarad i en bronsask, hvilken återigen är innesluten i ett försilfradt metallfodral. (Fig 2.)

och fylldt med bly; n:r 2 är ett mässingsskålpund med pålödd ihålig botten; n:r 3 är en järnvikt, gjuten ihålig och fylld med kork; och n:r 4 visar en järnvikt, innehållande ett stort trästycke.

Den minutiösa noggrannhet, som fordras vid profvet af normalvikterna, har ledt till konstruerandet af en komplicerad och ytterst känslig apparat, känd under namnet "vakuumvågen" (Fig. 4). Den

Fig. 6. Gamla engelska rikslikare.

Utom mönstervikter och mönstermått förvarar den engelska justeringsbyrån i London äfven en samling falska vikter och mått, på grund af hvilka bedrägliga köpmän blifvit straffade med böter eller fängelse. Där finnas för lätta, delvis ihåliga eller med kork stoppade vikter — några af dem ända till 30 procent för lätta; där finnas äfven för tunga vikter, som användts af metalluppköpare, falska mått och så vidare.

I Fig. 3 afbildas några dylika bedrägliga vikter och mått. Af de med siffror betecknade vikterna är n:r 1 en itudelad mässingsvikt, hvars inre blifvit urhålkadt

finnes i justeringsbyrån i London, påstås vara den enda i sitt slag i hela världen och har kostat 250 pund sterling (4,540 kronor). Litet hvar ha vi väl hört den gamla kuggfrågan: "Hvilket väger mest: ett skålpund fjäder eller ett skålpund bly?" Mången har fallit för den försåtliga frågan och svarat, att ett skålpund bly väger mest. Vid närmare eftertanke däremot finner man det helt naturligt, att ett skålpund fjäder, ehuru betydligt mera skrymmande, dock skall väga precis lika mycket som ett skålpund bly. Men nu komma vi med det till synes egendomliga påståendet, att intetdera svaret är rik-

tigt, utan att i själfva verket ett skålpund fjäder väger mera än ett skålpund bly. Ty den precisa vikten af ett ämne beror på den viktmängd luft det undanträngер. På grund fördenskull af det större vakuum eller lufttomma rum, som ett skålpund fjäder åstadkommer, är det tyngre i vakuum än ett skålpund bly. Det är för att blifva kvitt alla dylika störande inflytelser som man i England pröfvar rikslikaren för skålpundet i vakuum; häraf bruket af vakuumvågen, från hvilken all luft är utestängd.

I Fig. 5 återgifves en interiör från ett fotometerrum med dess apparater för pröfning af gasmätare, gasens ljusstyrka, antändligheten hos petroleum och fotogén vid olika temperaturgrader, och så vidare.

Slutligen se vi i Fig. 6 några engelska rikslikare af antikvitetsintresse. N:r 1 är en mönstergallon från 1400-talet (en gallon = $4{,}_{54}$ liter); n:r 2 en mönstergallon från 1500-talet; n:r 3 en mönsterbushel (skäppa, $36{,}_{348}$ liter) och n:r 4 en mönsteryard (aln, $0{,}_{914}$ meter), båda från 1400-talet; n:r 5 ett mönstercentner (= $50{,}_{8}$ kilogram); n:r 6 ett mönsterpound (skålpund = 454 gram) och n:r 7 en mönsterpint ("halfstop", $0{,}_{568}$ liter), de tre sistnämda från 1500-talet; n:r 8 en vingallon från 1700-talet, hvilken ännu är mönstergallonen för Förenta staterna; samt n:r 9 en alnbädd med aln (eng. "ell", $1{,}_{142}$ meter) från 1500-talet.

De snåle.

De gömde på paltor och gnedo med pängar
och sparade in på hvar post.
Han hade ej råd att ha kvar sina drängar,
ej hon att ha pigor i kost.

Och sillspad och fläsksvål, som masken fått fräta,
var kosten — och årsgammal palt.
Men han var så snål, att han ej nändes äta,
och hon var så snål, att hon svalt.

Och hon var för snål att ge grisarne föda —
och grisarne svulto ihjäl.
Och spannmål åt höns var att ödsla och öda —
och hönorna dogo jämväl.

Och han var för snål att ge åkrarne säde,
och gödning var mycket för dyr,
och vallen blef bete och åkern blef träde,
och ängen blef åter en myr.

Till sist låg det ståtliga hemmanet öde,
och öde stod fähus och stall.
De snåle de voro som döfve och döde
och märkte ej gårdens förfall.

De sutto och räknade långt in på natten
förfrusna och sjuka af svält,
och tänkte på glädjen de hade af skatten,
och huru förträffligt de ställt.

Tänk, hundra riksdaler på bottnen af kistan
och lump för väl mera än det!
Då kom kommissarien med uppbördslistan,
och gården blef tagen i mät.

De knogade åter och ledo och gnedo
att spara ihop det de mist,
och svulto och fröso, och utför de gledo
och kommo på roten till sist.

Där fingo de kosten och kläderna gratis,
men tyckte de aldrig fått nog. —
Och han åt ihjäl sig på fläsk och potatis,
och gumman åt gröt så hon dog.

Gustaf Fröding.

BERÄTTELSE

AF

H. B. MARRIOTT WATSON.

(Från engelskan.)

(14)

FEMTONDE KAPITLET (fortsättning).

"Men hur har den gynnaren kommit hit till Marlock?" frågade Warburton med en skarp blick på Filip Carmichael. "Hvad skulle han här att göra?"

"Hvad han hade här att beställa är ju klart som dagen", inföll Gellibrand. "Han är en af det smugglarband vi söka efter. Vi äro således nära deras spår."

"Nu gäller det bara att ej förlora väderkornet", sade Filip skrattande.

Härvid blef Gellibrand förargad och vände sig till Filip erinrande honom, att en kunglig tjänsteman ej tålde skämt, så snart det gällde någon af hans ämbetsplikter. Därpå betraktade han åter den döde och frågade slutligen, huru hans nacke blifvit bruten.

"Kanhända han fallit utför någon klippa", sade Filip Carmichael.

"Nej, som ni ser är han en främmande tjuf. Han har blifvit funnen här på dynerna, och det är jag, som har dödat honom", sade Warburton.

"Ni?" utbrast Gellibrand förvånad men tillade strax därpå: "Det var bra gjordt. Det var tydligen en galgfågel, och om jag fått fatt i honom, skulle han hafva formerat bekantskap med repet."

Gripen af en plötsligt uppflammande tjänsteifver aflägsnade sig löjtnanten lämnande Filip Carmichael och Warburton ensamma med hvarandra.

"Blef ni sistlidne natt öfverfallen af den här karlen?" frågade Filip.

"Ja, vid elfvatiden på kvällen", svarade han kort.

Filip höjde på axlarne, gick ut ur huset och ämnade gå sin väg, men Warburton upphann honom snart.

"Eftersom vi så här oförmodadt råkats, mr Carmichael", sade Warburton, "så skulle det vara en dårskap att skiljas utan att komma på det klara med hvarandra. Ni förstod väl, hvad jag menade med denna förevisning?"

"Naturligtvis, ni ville hota oss", svarade Filip. "Ni kan ju visserligen anklaga oss, men hur skall ni väl kunna bevisa edra påståenden? Där finnes ingenting i grottan, då tullbetjäningen kommer, och hvarje person i hela trakten skall motsäga ert vittnesmål."

"Det är inte häller smugglingen jag hänsyftar på", gentog Warburton.

"Hvad sjutton är det då ni pratar om?" sporde Filip.

"Hafva de ej anförtrott er, att det gäller mycket allvarsammare saker än smuggling?" motsporde Warburton.

"Sjung ut med hvad ni menar!" utbrast Filip förargad.

"Jag menar", sade Warburton, "att spelet är förloradt, och att ni redan står med ena foten under galgen. Ni Car-

michaels äro fosterlandsförrädare; jag har i min ägo dokument, som bevisa det. Jag trodde, att äfven ni visste, att er ö Lynsea är en plats, där Bonaparte har sina krutupplag och där hans planer på alla sätt främjas."

burton befriade sig utan synnerlig ansträngning från sin fiende.

"Jag känner, vid Gud, ingenting om den saken", flämtade Filip, "och jag var nära att taga anställning vid arméen."

"Ni är således endast en smugglare

Filip rusade på honom och grep honom med bägge händer om strupen.

"Det är lögn", var Filips korta, bestämda svar.

Warburton höjde på axlarne.

"Jag har ett bref från Napoleon till er fader i min ficka", sade han.

Filip rusade på honom och grep honom med bägge händer om strupen, men Warburton befriade sig utan synnerlig ansträngning från sin fiende.

"Jag känner, vid Gud, ingenting om den saken", flämtade Filip, "och jag var nära att taga anställning vid arméen."

"Ni är således endast en smugglare men ingenting vidare?" gentog Warburton.

"Håll er fördömda tunga i styr!" utbrast Filip med återuppflammande vrede. "De som använda ord till vapen, riskera att mötas med stål af sina motståndare."

"Jag vet det", sade Warburton och pekade hän mot huset, där den döde fransmannen låg.

"Ämnar ni betjäna er af detta emot oss?" sporde Filip.

"Jag har gifvit er så många upplysningar jag önskar för tillfället, och ni må vara tacksam för hvad ni fått veta i stället för att spörja om mina vidare planer", utlät sig Warburton.

Filip Carmichael brast helt plötsligt i skratt och sade:

"Ni har slagit in på en besynnerlig väg, och jag önskar er lycka på resan. Ert handlingssätt stämmer väl öfverens med er flegmatiska natur, kan jag tro, och ni må gärna dra åstad till den lede på er egen väg. Jag går min."

Härmed aflägsnade han sig, och sedan han därpå ånyo tillbragt en stund på värdshuset, flitigt pokulerande med dess gäster, begaf han sig på väg hemåt.

Under vägen ned till sjöstranden mötte han Dorotea Holt, och drucken som han var kom han att i sitt samtal med henne nämna något om spioneri och att Warburton i sin ägo hade ett för dem viktigt bref. Miss Holt kunde naturligtvis ej veta, hvad frågan gällde, men hon beslöt att göra bruk af hvad hon fått veta. Under det Filip sorglöst hvisslande seglade hem till Lynsea, vandrade Dorotea Holt fylld af nya tankar och planer fram öfver ljungheden vid Marlock.

Sextonde Kapitlet.

Broder och syster.

Sedan Filip förtöjt sin båt skyndade han genom tamarisklunden fram till boningshuset. Strax utanför detsamma mötte han sin syster, som ifrigt sporde honom om han varit i Marlock.

"Ja, det har jag", svarade han godmodigt. "Jag har varit och tömt några glas tillsammans med löjtnant Gellibrand, som är en mycket treflig karl trots sitt myckna skräflande."

"Har du inga nyheter från Marlock?" fortfor Chloris, som knappast ens hört hans yttrande.

"Nej, inte ett dugg. Jo visst", tillade han därpå eftersinnande, "en person, som vi känna, har dött där."

"Store Gud!" utbrast Chloris bleknande.

"Å, du behöfver inte ta dig så nära", gentog Filip, som till följd af sitt lindrigt nyktra tillstånd ej lagt märke till systerns upphetsning, "det var bara den där långbente Jules, som du för resten kanske aldrig har sett. Men detta kommer mig att tänka på någonting, som jag måste tala med Nick om."

"Jules", upprepade Chloris, "nej honom kände jag ej. Var där ingen annan död?"

"Nej, kära syster, önskar du flere dödsfall får du väl själf döda någon, eller kanhända Warburton åtar sig uppdraget, om du ber honom därom."

"Warburton! Hvad är det med honom?"

"Hvad? Å, det var han, som dödade Jules. Hans jättekrafter voro för mycket för en fransman."

"Hade han blifvit anfallen?" sporde hon otåligt.

"Den saken är det bäst att du frågar Nick om", svarade Filip, "ty jag känner ingenting af hela historien utom det, att Warburton knäckte fransmannens nacke."

"Det gläder mig, att han bröt nacken af honom, och jag skulle önska, att det ginge alla lömska och fega uslingar på samma sätt", förklarade Chloris.

"Det var ju inte jag, syster, som ställt till öfverfallet", invände han, "och om du vill ha reda på, hur saken hänger ihop af Nick, så skall jag hjälpa dig. Han har ingen rättighet att så helt och hållet tillvälla sig allt herravälde här, som han har gjort. Han skall minsann få höra på annat."

Därmed fortsatte Filip Carmichael in i huset och inträdde i biblioteket, där den gamle fadern låg på en soffa, under det Nikolas stod och blickade ut genom fönstret.

"Hvad är det här för något, Nick?" började Filip häftigt. "Du tyckes handla en smula för mycket på egen hand och bryr dig inte ett dugg om oss andra. Detta hus är väl ej uteslutande till för Nikolas Carmichaels räkning; det finnes andra än du, som också höra hit, till exempel vår fader."

"Hvad är det du väsnas öfver?" sporde Nikolas kastande en mörk blick på brodern.

"Det vet du mycket väl. När jag kommer till Marlock för att göra upp med Gellibrand, såsom du rådt mig, finner jag, att du haft dina fuffens med Warburton igen. Han satte mig genast på det hala, och jag hade ingenting att svara honom."

"Hvad i all världen är det du menar?" utbrast Nikolas förargad.

"Jag menar endast, att din fula plan helt och hållet misslyckats, och att Jules ligger med bruten nacke, under det Warburton sätter näsan i vädret värre än någonsin. Tro mig, en vacker dag kommer han väl att låta hänga oss allihop. Det var en ful plan — en mycket ful plan, det måste jag säga dig, Nick."

Nikolas Carmichael ryckte ofrivilligt till, då han hörde Filips nyheter, men i nästa ögonblick var han åter sig själf och frågade föraktligt:

"Hvilken plan?"

"Du vet mycket väl, hvad jag menar", genmälte Filip, "och jag vet ju äfvenledes, att Warburton måste röjas ur vägen. Men han skall dö i öppen strid och ej lönmördas, och du har i alla fall ej rättighet att draga oss alla in i någonting utan att först rådgöra med oss."

Chloris, som obemärkt stannat i dörröppningen, gaf till ett undertryckt utrop af smärta vid broderns ord, men lyckligtvis lade ingen af dem märke därtill. Filip vände sig nu till den å soffan liggande fadern och fortfor:

"Fader, var du medveten om Nikolas' plan? Jag vill ej tro det. Han inbillar sig, att han är herre här."

Den gamle sir Stefan tycktes vara alldeles bruten i kroppsligt hänseende, men de i det halft förlamade ansiktet glimmande ögonen hade sitt gamla uttryck kvar.

"Din broder", sade han med låg, otydlig röst, "måste träffa sina försiktighetsåtgärder. Han måste handla. Detta hus sväfvar i stor fara för den mannen."

"Jag skulle själf vilja döda honom i ärlig kamp", sade Filip otåligt. "Låt oss göra det, om han måste undan."

"Du har frihet att göra det", genmälte Nikolas, "därigenom sparar du mig besväret. Men det måste blifva gjordt med det fortaste."

"Det är fråga om någonting annat också", fortfor Filip. "Det rör Warburton och ett bref, som han skulle äga. Jag begär att få veta sanningen angående den saken, att få veta om det är sant hvad han har sagt."

"Hvad har han då sagt?" sporde Nikolas kort.

"Att vi äro fosterlandsförrädare, och att han har ett bref från Napoleon som bevis därpå", sade Filip med hetta.

Nikolas och fadern växlade en blick af samförstånd; därpå upplyste den gamle:

"Hvad han har sagt är sant; vi stå på Irlands och ej på rödrockarnes sida."

"Hvad?" utbrast Filip förvånad. "Ni äro i förbund med fransmännen?"

"Du borde hafva läst historien bättre, så skulle du ej hafva varit dåraktig nog att tro på någon kärlek mellan England och Carmichaels. Vi önska ett fritt och enigt Irland."

"Det hade varit er skyldighet att låta mig veta detta förut", sade Filip i förbittrad ton. "Jag bryr mig inte om Irland; jag är uppfostrad i England, och jag hade tänkt gå in vid arméen. Och nu ämnar jag trots allt göra det och hjälpa till att kämpa emot Bonaparte, som ni intrigera tillsammans med."

Nikolas svarade ingenting härpå utan vände sig blott ifrån brodern. I nästa ögonblick rusade emellertid Chloris, hvilken hela tiden stått kvar i dörren, in i rummet med af harm glödande kinder.

"Vi äro således förrädare", utropade hon, "förrädare mot det land, i hvilket vi lefva. Från denna dag måste jag blygas öfver det blod, som flyter i mina ådror och öfver hvilket jag hittills varit så stolt. Jag trodde, att vår sköld var utan fläck, men han hade rätt — mr Warburton hade rätt, vi äro en ärelös släkt. Jag skulle aldrig hafva trott det, om jag ej nyss hört det från edra egna läppar."

"Tyst, Chloris", befallde Nikolas. "Du säger saker, som du sedan kommer att ångra. Du har redan sagt alltför mycket. Du är ett barn och förstår dig ej på sådana här saker."

"Så mycket förstår jag då åtminstone", vidhöll hon, "att jag hällre ville dö än lömskt öfverfalla en person i skydd af mörkret. Och detta är vårt blod! Har jag sagt för mycket? Å, jag har ej sagt en tiondel af hvad jag ville säga. Jag har visserligen vetat, att du kunde vara grym och hård, samt att du hade samma häftiga lynne som jag själf, men att du var en landsförrädare och en feg stackare, det hade jag aldrig kunnat tro."

"Tyst!" röt Nikolas. "Fader, befall henne tiga!"

Den gamle mannen på soffan lyfte sin darrande hand, men intet ljud kom öfver hans läppar.

"Jag vill ej tiga", gentog Chloris. "Tror du ej jag hört, huru du sistlidne natt legt en skurk att öfverfalla Warburton, som är en tapper man, äfven om han är din fiende. Han går åtminstone ärligt och öppet till väga, och jag säger dig, att han en dag kommer att störta dig i fördärf, hvilket du också väl förtjänar. Vår fader känner ej till detta, du har fört honom bakom ljuset. Jag — jag förstår visserligen ej politik, men ack, jag är ju i alla fall en förrädare — vi äro en brottslig släkt."

Filip lät höra ett obehagligt skratt.

"Är du tokig, syster", sade han; "har du kastat dina blickar åt det hållet? Jag tror sannerligen du är kär i karlen."

Sir Stefan betraktade sin dotter med blickar så genomträngande, som om han haft för afsikt att med eller mot hennes vilja blotta hennes hemlighet. Nikolas var dock den, som förde ordet.

"Du skall bege dig till ditt rum", befallde han med en röst, som skälfde af undertryckt vrede; "vi ha ej tid med några hysteriska fruntimmer. Hvad är Warburton för dig, eftersom du är så ängslig för hans säkerhet? Den andra saken har du ju själf erkänt, att du ej begriper. Du är ett barn, och om vår mor lefvat, borde du ännu ha hållit henne i förklädesbandet. Du borde hålla dig på ditt rum och inte lägga dig i sådant, som ej angår dig."

"Hade vår mor lefvat, så hade du inte varit hvad du nu är", klagade Chloris.

"Dumheter! Kan det vara skamligt att stå i förbund med fienderna till det land, man hatar?"

"Det är dock det land där vi bott och där ingen visat oss ovilja. Men jag vill ej byta ord med dig i den saken. Skammen måste jag naturligtvis bära min andel af. Därest du kan tillåta dig själf att gå Bonapartes ärenden, så gärna för mig; men till lönmördare borde du i alla fall hålla dig för god, ty det ingår väl ändå ej i din så kallade politiska plan."

"Hvad vet du om mina handlingar eller mina hemligheter? Därför att din Warburton blifvit öfverfallen, behöfver väl ej jag vara inblandad däri. Gå nu bara genast till ditt rum, vi hafva annat att sköta."

Med af vrede flammande blickar lämnade hon sakta rummet, och den gamle sir Stefan följde henne med ett ängsligt och frågande uttryck i sina skarpa ögon.

(Forts.)

FRÅN VÄRLDENS SKILDA LÄNDER.

NATUR- OCH FOLKLIFSSKILDRINGAR I ORD OCH BILD.

III.

Sahara, den stora öknen.

Förra afdelningen.

Innan Afrika tilldrog sig den stora uppmärksamhet, som de civiliserade nationerna hafva ägnat detsamma under de senaste tjugufem à trettio åren, hade allaredan nästan samtliga de förnämsta problemen beträffande dess geografi blifvit så godt som fullständigt lösta. Hvad särskildt beträffar den ofantliga öknen Sahara i Nord-Afrika, så var den en af de regioner i de svartes världsdel, hvilka tidigast tilldrogo sig världens uppmärksamhet, hvarjämte denna öken ända in i sista hälften af det nittonde århundradet betraktades såsom ett för den stora kontinenten typiskt område. Men äfven Sahara har i senare tider visat sig vara i besittning af hemligheter, dem forna tiders geografer föga anade. De höllo gemenligen före, att denna region vore en enda ofantlig sandöken, ett gammalt utdorkadt hafsbäcken, som sträckte sig tvärs öfver Afrika.

De senaste årens forskningar i Sahara hafva emellertid gifvit vid handen, att denna regnlösa region ingalunda är täckt af sand utan bildar en stenöken; att den somligstädes bildar kullar af betydande höjd och åtminstone på ett ställe bärg, hvilka resa sig 2,440 meter öfver hafvets yta.

Den franska regeringens energiska ansträngningar att förbinda de franska kolonierna på Afrikas västkust med dem i Nord-Afrika hafva ledt till omsorgsfulla undersökningar af Sahara i syfte att anlägga en järnväg, som skulle förbinda Algeriet och Tunisien med den år 1893 af fransmännen annekterade staden Timbuktu eller något annat handelscentrum samt med bibanor till Atlantiska hafvet. Dessa undersökningar hafva i hög grad ökat våra kunskaper om Sahara.

En resande, hvilkens bekantskap med den väldiga kontinenten är inskränkt till, låt oss säga, Marokko och Algeriet, skall i denna jämförelsevis bördiga region finna föga, som skiljer den från de närliggande landen i Europa. Men så snart man kommer öfver Atlaskedjan, vidtager en helt och hållet olika region, hvilken till och med araberna, som äro så förtrogna med torra och ofruktbara land, gifvit namnet "Zahra" eller öken.

Sahara kan sägas vara en sammanfattning af olika slags öknar. I allmänna ordalag kan öknen sägas sträcka sig tvärs öfver Afrika i form af ett torrt och förbrändt bälte. Ty ehuru Libyska öknen, som ligger emellan Egypten, mellersta Sudan och Tripolis, stundom betraktas såsom en särskild region, är den i verkligheten endast en mindre, friliggande afdelning af den ofantliga ödemark, med hvilken vi nu hafva att göra. Den gamla föreställningen, att Sahara vore en enda oafbruten flygsandsöken, hade tvifvelsutan trängt sig på dem, som från Atlantiska hafvets kust togo öknen i betraktande, ty här sträcker sig en stor halfcirkel af sandkullar från Kap Blanko till

Fessan, utgörande Saharas norra gräns samt berörande Atlaskedjan och Algeriets bärg.

Dessa "dyner" hafva en höjd af från 25 ända till öfver 300 meter, men alldenstund de äro underkastade ökenvindarnes inflytande, växla de både läge och höjd.

Landskap i Sahara.

De bestå af rödbrun kvartssand, och ehuru denna är i fullkomlig saknad af fuktighet, vittnar dock den omständigheten, att några få örter kunna föra ett tynande lif på de mera skyddade ställena, att en och annan rägnskur stundom upplifvar den tröstlösa ytan. Det är också sällsynt, att man ej några få meter under ytan i dalsänkningarna mellan sandkullarne träffar på något vatten, om än obetydligt. Detta fruktansvärda och fruktade land af sandkullar kallas af araberna Erg eller Areg.

På dess motsatta sida reser sig Ahaggars luftiga högslätt, hvilken utgör Sudans mellersta del och, i motsats till den populära föreställningen om Sahara, uppstiger till en höjd af i genomsnitt 1,220 meter öfver hafsspegeln. Här äro vinterarne så stränga, att under hela tre månader i rad snö täcker denna del af öknen.

Från Ahaggarplatån sluttar landet sakta

G. D. Armour

mot insjön Tsads och Nigerflodens bäcken, ehuru Tusiddebärget i Tibbulandet når en höjd af 2,440 meter, under det att oasen Aïr eller Asben i verkligheten är en samling bärg, hvilka åtminstone på ett ställe skjuta upp till nära 2,000 meters höjd.

Dessa bärgiga delar af Sudan äro genomskurna af många djupa dalar, hvilka bildats af gamla, nu uttorkade floder och äro kända under namnet "wadis". Dessa floddalar äro torra under större delen af året, stundom hela år å rad, men det händer ibland efter mycket strida regn eller när snömassorna i höglandet smälta, att de fyllas af skummande forsar, hvilka tömma sig i "sjotterna" eller dessa saltsjöar utan aflopp, hvilka bilda ett så anmärkningsvärdt drag i Tunisiens och närgränsande trakters geografi. Ej ens Draafloden från Atlas når Atlantiska hafvet utom vid snösmältningstiden. Dessa w a d i s äro nästan samtliga bebodda, ty om vatten ej finnes på marken eller i flodbäddarne, så kan tillräckligt däraf för de kringvandrande stammarnes får, kameler, boskap och hästar erhållas genom gräfning af föga djupa brunnar.

H a m m a d a n är en annan karaktäristisk ytbildning i Sahara Den består af låga platåer, strödda med block af granit och andra bärgarter, omväxlande med af sand täckta slätter, stora träsk täckta af ett tunnt saltlager, eller långgrunda flodbäddar, kantade med små runda stenar. Hammadan är öfverallt ofruktbar samt äfven obebodd utom på de ställen, där brunnar finnas. Hammada-el-Homra, beläget på gränsen af Tripolis — Sahara sträcker sig nästan ända fram till staden Tripolis' murar — är ett af de bäst kända af dessa områden, ty karåvanvägen söderut v i a Ghurianbärgen leder genom detsamma. Men äfven under vägen från Timbuktu till Marokko finnas sådana hammadaer och kullar af omkring 600 meters höjd, omväxlande med sanddyner.

Emellertid finnas öfverallt i Sahara, äfven i dess sandigaste och mest afskräckande regioner, spridda oaser eller små grönskande öar i ökenhafvet, där palmträd växa och springkällor gifva upphof åt en växtlighet, som är tillräcklig att underhålla de hjordar, hvilka ökennomaderna föra hit under vissa månader af året. Utan dessa oaser skulle det vara så godt som omöjligt att genomkorsa somliga delar af Sahara. De stora karavanvägarne emellan mellersta Sudan och Barbareskstaterna vid Medelhafvets stränder karaktäriseras af en kedja dylika bebodda oaser.

De populära skildringar, i hvilka Sahara utmålas såsom en enda ofantlig flygsandsslätt med här och där fruktbara oaser, äro sålunda fullkomligt oriktiga. Till och med så långt i norr som i Algeriet är Sahara någonting helt annat än hvad man vanligen föreställer sig. Den stora ökenregionen kan indelas i tvänne skilda regioner: öfre och nedre Sahara. Öfre Sahara är den klippiga platå, som sträcker sig i väster till Marokkos gränser och ofta når en betydande höjd; nedre Sahara utgöres af den ofantliga lågslätt af sand och lera, hvilken utbreder sig i öster ända till gränsen af Tunisien.

Ehuru Saharas gränser af naturliga skäl äro ganska obestämda, kan man likväl uppskatta dess areal till omkring 9,270,000 kvadratkilometer, det vill säga nästan lika mycket som hela Europas, med undantag endast af den skandinaviska halfön och Island. Men under det att Europa har en befolkning af omkring 330,000,000 själar, är det tvifvel underkastadt, huruvida hela Sahara räknar mera än 1,500,000 invånare. Men äfven detta invånareantal ger vid handen, att en stor del af den öken, hvilken gemenligen antages vara ett enda ofruktbart sandfält, i själfva verket är odlingsbar eller åtminstone kan frambringa foder för boskap och får.

Men den måhända mest intressanta upptäckt, som de senare årens utforskare af Sahara gjort, är det faktum, att den väldiga öknen icke under någon af de nyare geologiska perioderna varit hafs-

botten, och att följaktligen dess flygsandsmassor icke bildats på samma sätt som hafssanden vid kusterna. Vatten har i själfva verket utöfvat mycket obetydligt inflytande i Sahara sedan begynnelsen af tertiärperioden, ehuru Sahara före denna period med all sannolikhet var betydligt vattenrikare än vid någon som hälst tidpunkt efter densamma. Det finnes verkligen goda skäl för det antagandet, att Saharas uttorkning stadigt fortskridit under de senaste 2,000 åren och möjligen äfven långt före den kristna tideräkningens början.

Vi säga 2,000 år, emedan det före den tiden icke finnes någon historia, som meddelar oss några underrättelser om öknens tillstånd. Men vi veta, att romarne hade kolonier och militärstationer ett godt stycke söderut i den region, som nu är en obebodd öken. Ruinerna af deras portar, fästningar och andra

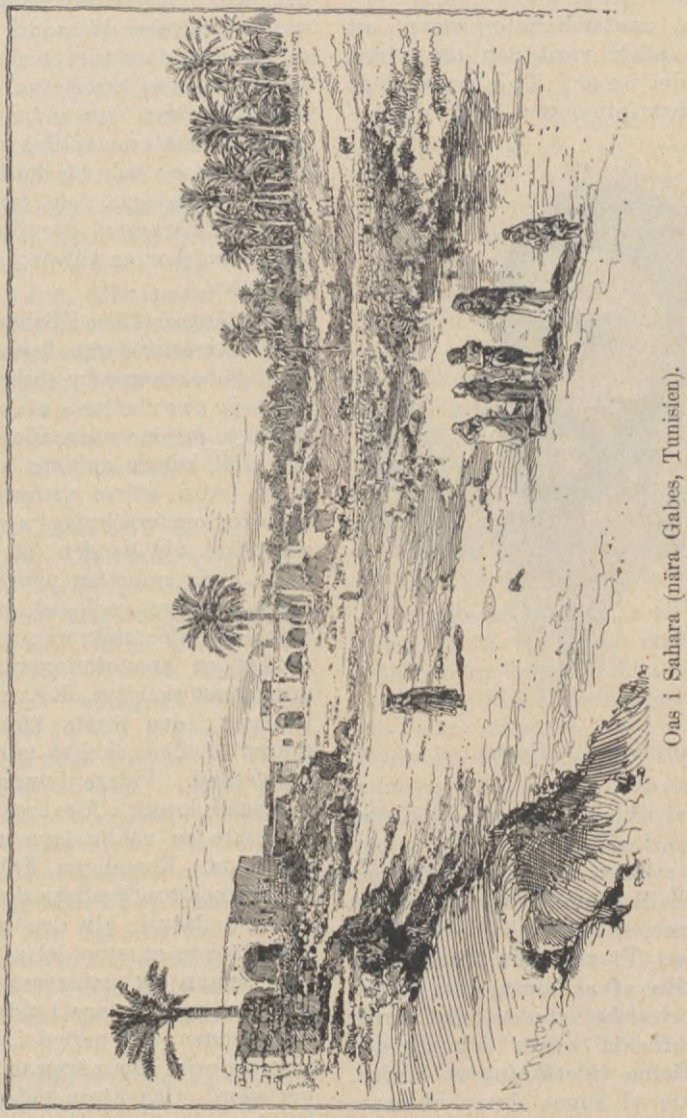

Oas i Sahara (nära Gabes, Tunisien).

byggnader resa sig nu i sandöknar, där ingen människa bor och hvilkas resurser, sådana de för närvarande te sig, aldrig skulle hafva förmått ett så praktiskt folk som världens eröfrare att där uppföra byggnader af varaktig art.

En annan omständighet vittnar, att Sahara icke alltid varit den ofruktbara region som det nu är. Ty i ingen af de egyptiska inskriptionerna eller djurbil-

Berbertyp från Sahara.

derna finna vi någon häntydning på eller framställning af kamelen. Ej häller omnämna de romerske historieskrifvarne detta djur, hvilket nu är så oumbärligt för ökenfararne, såsom tillhörande Nord-Afrikas fauna. Vi veta, att kamelen infördes i Afrika af araberna efter faraonernas tid och icke spridde sig norrut från Sahara förrän några århundraden efter den kristna tideräkningens början.

Den slutsats vi kunna draga af dessa fakta är, att Saharas uttorkning måste hafva försiggått snabbare under de senaste tjugu århundradena än tillförene. En uttorkning af hela Nord-Afrika har i själfva verket varit märkbar sedan den romerska perioden. Doktor Lenz ansåg, att en stor del af Saharas ökenkaraktär hade sin grund i nedhuggandet af skogarne på Atlaskedjan och det däraf följande uttorkandet af de floder, som ledde sin upprinnelse från dessa bärg. Man tillskrifver några af de egyptiska dalarnes ödeläggelse liknande orsaker, i det att träden därstädes nedhuggits för att skaffa foder åt kamelerna. I somliga delar af Tunisien och andra områden inom Barbareskstaterna träffar man på en snarlik förödelse; och där fordom, innan skogarne nedhöggos, en talrik befolkning fann sin bärgning, där för nu en handfull människor en tillvaro af nöd och umbäranden.

På många ställen i Sahara finna vi tydliga spår efter forna floder och insjöar; och i Saharas mindre förbrända delar finnas sjotter eller sebkaer — salta, träskiga insjöar utan aflopp, hvilka med allt skäl kunna antagas vara återstoder efter forna större vattensamlingar. En närmare undersökning af Saharas sand ger också vid handen, att öknen ej kan hafva varit sjöbotten under någon jämförelsevis yngre geologisk period; ty betraktad under mikroskopet företer flygsanden en anmärkningsvärd frånvaro af dessa små skaldjur, Rhizopoda ("rotfotingar", den lägsta klassen bland urdjuren), hvilkas skal så talrikt förekomma i hafssand. Vidare finnes det en tydlig vulkanisk krater i Aïrs isolerade bärgmassa jämte en väldig lavaström utför bärgets sida. Korteligen, Saharas alla geologiska och topografiska detaljer öfverensstämma däruti, att den period, då Sahara liksom en stor del af det öfriga Afrika befann sig under vatten, icke gärna kan förläggas senare i tiden än till kritformationen, den period i jordens utvecklingshistoria, som närmast föregår tertiärperioden. Och äfven vid denna aflägsna tid torde isolerade bärgmassor eller öar hafva höjt sig öfver hafvets yta.

Huru ha då de för Sahara så karaktäristiska sandmassorna uppkommit? De äro tydligen intet annat än upplösnings- och sönderdelningsprodukter af de gra-

nit-, gnejs- och kritklippor, hvilka utgöra Saharas grund. Öknens klimat är utomordentligt torrt, men också ytterst ojämnt. Under dagen stiger termometern ofta till + 38° C., ja stundom ända till + 54° C., och nattetid faller den ofta så lågt, att vattnet fryser i den resandes vattensäckar. Resultatet af denna stora olikhet i temperatur är, att klippgrunden remnar och brister sönder. De våldsamma stormar, som ofta rasa i Sahara, fullborda sönderdelningsprocessen.

På detta sätt hafva sandlager bildats, hvarhälst klippor, som icke skyddats af någon vegetation, stuckit upp i dagen. Vindarne hafva fört tillsammans sanden, och sålunda hafva de fruktade sandkullar, som äro så utmärkande för somliga delar af denna ökenregion, uppstått. Sanden i dessa kullar är så torr, att den ger vika under kamelernas eller de resandes fötter och rasar ned i stora mängder utför kullarnes sidor.

Emellertid är klimatet i Sahara, särskildt i de trakter, där västliga och nordvästliga vindar äro förhärskande, ytterst hälsosamt. Under klara dagar kunna föremål på långt håll tydligt urskiljas, och stundom lifvas den trötte och törstige resenärens mod af bedrägliga hägringar, hvilka förespegla honom grönskande oaser och uppfriskande insjöar på endast några kilometers afstånd. Därpå synes plötsligen en mörk sandpelare dansa fram i riktning mot karavanen, och innan de resande kunna träffa några anstalter för att möta den annalkande stormen, äro de insvepta i ett tätt flygsandsmoln — om de också ej fullständigt begrafvas därunder, såsom det alltför ofta påstått i de icke alltid tillförlitliga berättelserna från Sahara.

Dessa stormar äro stundom så våldsamma, att sanden föres långt ut till hafs från den afrikanska kusten. Det händer äfven understundom, att de grönskande oaserna förstöras och förtäras af ofantliga gräshoppssvärmar, hvilka försvinna lika hastigt som de kommit. Under sådana förhållanden är det en lycka för araberna och andra inbyggare i Sahara, om en östanvind uppstår, ty i sådant fall sopas "den Högstes armé" — för att begagna arabernas eget uttryck — i Atlantiska hafvet. Vid somliga tillfällen hafva sådana tallösa mängder af denna rofgiriga insekt fördränkts i hafvet, att tidvattnet afsatt hela bankar af dem under flera kilometer längs kusten.

Men af alla de faror, som hota den resande i Sahara, är vattenbrist den största. Huru oroliga äro ej ökenfararne, då de nalkas en oas i öknens vida sköte, att den skall sakna vatten, detta det oundgängligaste lifsvillkoret i dessa öde och förbrända regioner! De resande kunna hafva fyllt sina vattensäckar vid en brunn i någon oas under förhoppning, att det sålunda insamlade förrådet skall räcka till nästa vattenställe; men när de så anlända till denna efterlängtade gröna fläck kunna de till sin förfäran finna, att källorna hafva torkat ut och brunnarne äro tomma, antingen nu detta sorgliga förhållande beror på en ovanligare torka eller har sin grund i andra orsaker.

De arabiska köpmän, som färdas genom Saharas svåraste och farligaste del — nämligen mellan Marokko och Timbuktu — hafva många berättelser att förtälja om slika missöden med däraf följande förfärliga lidanden. Så till dömes omkom en karavan till sista man — det påstås, att den räknade 2,000 själar — då den på färd mellan Timbuktu och oasen Tafilet kom till en oas, hvars alla brunnar voro vattentomma. Dessutom omkommo äfven de till karavanen hörande 1,800 kamelerna, djur, som eljes äro i stånd att uthärda törst under längre tid än människan. Olyckshändelser af detta slag förklara till fyllest förekomsten af otaliga hvitnande ben på flera ställen i öknen.

En af de mest anmärkningsvärda egendomligheter i andra trakter af Sahara är däremot det jämförelsevis ringa djup, på hvilket vatten anträffas. I det algeriska Sahara kan man nästan öfverallt med lätthet gräfva brunnar; och hela vägen

från den algeriska oasen Biskra till Timassin genom Wadi Gheirs hela utsträckning och jämväl söder därom finnas depressioner eller sänkor fulla af vatten. En sådan sänka kallas af infödingarne b a h r (sjö, insjö), af fransmännen g o u f f r e; de synas vara till jordytan uppstigande delar af en ofantlig underjordisk vattensamling. Alla dessa bahrer äro mycket fiskrika.

Arabtyp från Sahara.

Genom att draga nytta af detta vatten i Saharas bästa delar bildar man oaser kallade z i b a n genom att bygga dammar tvärs öfver små strömmar och stänga in vattnet i kanaler. På andra ställen bildas oaser genom borrning af artesiska brunnar. Och hvarhälst sådana konstgjorda oaser anläggas, hvarhälst vatten kan erhållas, där kan man äfven vara viss om en yppig växtlighet i detta varma klimat. Inom några få veckor täckas de ödsligaste ställen af rik grönska. Palmer planteras och bära inom kort dessa dadlar, hvilka äro ökenfararnes förnämsta föda. Andra skördar följa snart, och i när och fjärran sprides ryktet om det nya paradiset bland nomadstammarne, tills den förut obebodda platsen blir tätt befolkad af välbärgade människor.

"Det svenska järnet".

Man vet af historien, att tsar Peter den store af Ryssland och August II af Polen voro ovanligt starka karlar. En afton befann sig konung August hos tsaren i en liten fästning på kurländska gränsen. Flere gånger under aftonmåltiden märkte August, att de silfvertallrikar man räckte honom icke voro rena; han tog då den ena tallriken efter den andra, hoprullade den och kastade den å sido.

Tsar Peter, som trodde, att konungen endast ville visa sin styrka, tog då sin tallrik, klämde den tillsammans i en klump och lade den framför sig. Nu tog August, upphettad som han var af vinerna, en bastant silfverpokal och bråkade sönder den mellan flata händerna. Peter blef icke häller efter i detta experiment, och de bägge allierade potentaterna voro på god väg att fördärfva hela servisen, då tsar Peter slutligen yttrade:

"Ja, broder, nog kunna vi klämma sönder silfret, så att det är en lust däråt; men det vore bättre om vi försökte böja det svenska järnet."

För hemmet och familjen.

Att koka och steka kött.

Köttet bör ej användas alltför färskt. I regel kan man säga, att det bör vara tre å fyra dagar gammalt. Det bör före användningen hastigt sköljas i hett vatten och aftorkas, så att det är rent, då det lägges i grytan att stekas eller kokas. Att såsom ofta sker skölja köttet i kallt vatten eller spola det under vattenledningen är absolut förkastligt, enär därigenom en del af dess must bortgår. Genom att sköljas i hett vatten sammandragas de yttersta porerna i köttet, så att ingen saft kan upplösas och bortrinna.

Sedan köttet blifvit sköljdt bör det, om det skall stekas, nedläggas i en mycket het gryta och hastigt brynas i litet smör eller flottyr. Bryningen afser att genom hettan så sammanprässa fibrerna i det yttersta lagret af köttet, att ingen saft under stekningen må kunna utträngа.

Det är därför af stor vikt, att köttet brynes väl på alla sidor, innan den egentliga stekningen börjar. En illa brynt stek blir aldrig så saftig som en väl brynt; i den illa brynta kommer köttets saft i tillfälle att under stekningen prässas ut och stanna i såsen. Ofta är orsaken till, att en stek är torr och hård, just den, att köttet ej varit nog brynt, innan steken påspäddes och själfva stekningen började.

Såsen kan genom tillsats med till exempel litet fiskspad, ett par teskedar ansjovissås, litet soja eller dylikt höjas till smaken, men smaken å illa stekt kött står ej till att upphjälpa.

Äfven sådana stekar, som stekas i ugnen, böra först brynas — hälst i gryta — innan de spädas. Att, såsom ofta sker, lägga steken i pannan, som förut är till hälften fylld med saltadt vatten, och skjuta in alltsammans i ugnen att steka, är ett svårt fel. Vi betona ännu en gång, att det kalla vattnet löser extraktämnena i köttet; en stek måste spädas med hett vatten för att litet eller intet af köttets must må lösas under stekningen.

Är det däremot fråga om att tillreda en kraftig buljong eller att koka musten ur märgben, så skall det kött eller de ben, som därtill användas, sättas på elden i kallt vatten, på det att så mycket af köttets extraktämnen som möjligt må lösas i spadet. Sådant kött bör dock kokas i kort spad och flitigt spädas med kallt vatten. Då köttet är fullständigt urkokadt, utspädes buljongen, så att den blir lagom stark.

Det skum, som flyter upp, då kött kokas, utgöres af ägghviteämnen, hvilka urlakats af vattnet. Om det ej borttages, blir buljongen grumlig, och buljongköttet får en mörk färg däraf.

Då det är fråga om buljong, vill man naturligtvis hafva spadet så starkt som möjligt och bryr sig ej om köttet; därför måste köttet såsom vi ofvan sagt från början läggas i kallt vatten.

Är det däremot frågan om att koka kött till till exempel dillkött, då meningen är, att köttet skall bibehållas så saftigt som möjligt, måste vi gå till väga på samma sätt som vid stekning och tillse, att det yttre lagret af fibrer upphettas så hastigt ske kan för att det skall bilda ett hölje omkring den inre massan. Sådant kött skall således ej läggas i grytan, förrän vattnet kokar. Det skall äfvenledes under kokningen spädas med hett vatten. Kokt kött, behandladt på så sätt, är mycket smakligt och förtjänar ej alls det vanrykte, kokta kötträtter vanligen hafva. En köttbit, som ej passar till stek, kan med fördel kokas och anrättas med olika salader.

Kött bör kokas, tills det lossnar från benen, och stek bör vara mjuk och mör, innan den tages af elden.

Att med fläskstrimlor späcka oxstek är

en så vanlig sak, att vi ej behöfva spilla några ord därpå. Däremot torde det vara mindre allmänt kändt, att oxkött späckadt med i strimlor skurna torkade persikor eller aprikoser får en utmärkt fin smak. Likaså kan oxkött späckas med benfri ostronansjovis.

Fårkött späckas med persiljа, och kalfkött samt gödkalflefver med fläskstrimlor rullade i salt och peppar.

Fläskkarré och skinka späckas vanligen med katrinplommon men får en mycket finare smak, därest de i stället späckas med torkade persikor eller aprikoser. Torkade persikor och aprikoser äro ingalunda dyrbara att därtill använda. Till en stor skinka åtgår knappast för tio öre.

Surstek kan med fördel tillagas på det sättet, att den i stället för att nedläggas i ättika och dricka lägges i sur mjölk tre eller fyra dagar. Kalfstek blir äfvenledes mycket god, om den ett par dagar, innan den skall användas, nedlägges i mjölk.

Att, innan den stekes, under vid pass ett dygn urvattna renstek för att borttaga dess skarpa smak är nästan ett oskick. Rensteken bör behandlas som vanlig oxstek, späckas med fläskstrimlor och under stekningen spädas med grädde — "om man så hafva kan" — eller mjölk.

I hvarje hushåll borde finnas en köttkvarn, och köttfärs borde aldrig köpas malen på torget eller i köttbutiken. Sådan köttfärs, som där erhålles, består ofta af köttafskräde och sådana gamla bitar, som ej blifvit sålda under dagens eller veckans lopp, och det är föga aptitligt att till köttbullar eller dylikt använda färs af småbitar, som en eller flere dagar kastats hit och dit å slaktarens bord och kanske många gånger fallit i marken. På en vanlig köttbit synes damm och orenlighet, men en väl malen köttfärs kan innehålla både det ena och det andra, utan att dess utseende vittnar därom.

Ännu en annan sak, som vi vilja erinra våra läsarinnor om, är att korfberedning ej är ett så konstigt eller tidsödande göra, som mången inbillar sig. "Korfskinn" kunna sys af väf, och korfven stoppas lätt med korfspruta. Vi skola i något följande nummer lämna fullständig beskrifning på några sorter god korf, och vi hoppas, att ej blott en och annan utan många af vår tidskrifts läsarinnor skola göra ett försök att i sina hushåll införa hemgjord vara, hvilken både i smak och snygghet öfverträffar de korfsorter, som säljas till och med i förstklassiga charkuterier.

Apelsinsaft.

Ett halft dussin stora, friska apelsiner skalas och kärnorna borttagas väl. Själfva det tunna, gula ytterskalet skäres i fina strimlor. Innanmätet i apelsinerna och de finskurna skalen blandas väl tillsamman, hvarpå halfannan liter kokande vatten tillsättes. Denna apelsinlag får stå i öfvertäckt kärl — en stenkruka eller glasburk — två dygn, hvarefter den silas genom en tunn handduk. Två kilogram strösocker och för 30 öre citronsyra tillsättas, och sedan sockret och syran blifvit väl smälta, tappas saften på buteljer, hvilka korkas, hartsas och förvaras på vanligt sätt.

Apelsinsaft på annat sätt.

Af tolf blodapelsiner afrifves det gula skalet mot socker — rästen af skalet frånskiljes och bortkastas — fruktköttet söndermosas och kärnorna frånskiljas. Två och en half kilogram socker samt 50 gram citronsyra blandas med de söndermosade apelsinerna och två liter kokande vatten tillslås. Efter tre à fyra dagar silas eller filtreras saften, tappas på flaskor och förvaras å sval, torr plats.

ÖRNHJÄRTAT

AF HAMLIN GARLAND.

ÖFVERSÄTTNING FRÅN ENGELSKAN FÖR SOL.

(8)

SJUTTONDE KAPITLET (fortsättning).

Reynolds smålog, i det han svarade:

"Jag tror, att ni skall finna honom både duktig och villig, kapten."

"Godt, stig in och ät, gentlemen. Jag skall taga hand om hästarne."

Spridda kring tälten och lastvagnen, hvilken gjorde tjänst som kök, syntes omkring trettio boskapsherdar. Till det mesta voro de smärta, brunstekta, lifliga unge män på tjugufem eller trettio år. De voro präktiga exempel på anpassning efter omgifningen — ständigt vaksamma, djärfva och spänstiga i sina rörelser.

Ett arbetslag höll redan på att äta middag. Reynolds och Mose gingo in i ett tält och togo plats där. Männen betraktade den nykomne med forskande blickar, och Mose kände sig icke så litet brydd. Men Reynolds' vänskapliga hållning gent emot den unge mannen var rekommendation nog för honom.

"Gossar", sade Reynolds, "denne unge man har nyss kommit hit. Hans namn är Mose Harding, och han kan rida en häst som en hel karl. Han har fått plats här på min egendom; varen hyggliga mot honom."

Det uppstod några ögonblicks förlägen tystnad; därpå sade Mose:

"Jag skall försöka göra mitt bästa."

Middagen var snart öfver, och "Charley", såsom basen kallades af sina män, gick med Reynolds och Mose till korralen.

"Kan ni infånga boskapen?" frågade Charley, vänd till Mose.

"Nej", blef dennes svar.

"Låt honom vakta hjorden några dagar", föreslog Reynolds. "Han måste ha tid på sig att sätta sig in i arbetet."

"Jag förstår", genmälte basen; "kanske ni vill ta hand om honom i eftermiddag?"

Tillsammans redo Reynolds och Mose ut till hjorden, en hungrig, orolig massa kreatur, som kräfde ständig tillsyn.

Reynolds ropade till två dammiga, svettiga, hesa unga boskapsherdar:

"Rid nu hem och ät middag, gossar!"

Utan ett ord till svar svängde de om sina hästar och redo därifrån, och Reynolds föll genast in på deras plats.

"Nu gäller det, Mose", ropade han; "håll ögonen på hjorden, och om något djur vill lämna den, så drif kvickt in det igen."

En stor, rödbrun tjur lyfte plötsligt hufvudet och skilde sig från hjorden.

Mose sporrade sin häst, satte af som en pil rakt mot tjuren och dref honom med ett tjut tillbaka in i hjorden.

"Det är rätt, Mose!" skrek Reynolds.

Mose förstod sin sak bättre än Reynolds hade trott. Han fyllde väl sin plats och gjorde sig skyldig till endast helt få misstag.

Det var emellertid ett svårt arbete och äfven farligt. De feta djuren skulle uttagas från hjorden för utskeppning, omärkta kalfvar skulle märkas och vilsekomna kreatur återföras till sina betesplatser. Under arbetet måste herdarne således ofta begifva sig midt in i hjorden, och det ville då till att sitta stadigt på hästen, medan en man till fots i denna lefvande, rörliga massa var utsatt för lifsfara eller att blifva svårt skadad. Mose var glad, att han ännu så länge icke behöfde deltaga i det svårare och farligare arbetet, som erfordrade att tränga in i hjorden.

Sålunda intog Mose sin plats bland boskapsherdarne. Han började i rätta änden denna gången och kom från början på vänskaplig fot med sina kamrater.

Ingen utom Reynolds visste, att han förut varit fårherde, och Reynolds räknade honom det icke till nackdel. Han var deras jämlike i ryttarskicklighet; det hade de kommit under fund med före den andra dagens afton, ehuru han icke var så förfaren i att handtera boskap som de hade väntat. Det var i känslan af sin underlägsenhet i detta hänseende som han en afton, när ett lägligt tillfälle erbjöd sig, visade dem sin skicklighet i att behandla revolvern. Han sköt från sin häst i alla upptänkliga ställningar, på alla möjliga mål och med olika hastighet, tills en af gossarne, som själf var en mycket god skytt, utbrast:

"Min själ, kan inte den gossen skjuta!"

"Ja, det stämmer", instämde basen; "jag skulle inte vilja ha honom till min ovän."

Moses hjärta svällde af stolthet. Han stod nu högt i anseende bland sina kamrater och kände sig odeladt lycklig under dessa vackra höstdagar. Han hade ingen tid nu att tänka på Jack och Mary utom under de nätter, då det var hans tur att hafva vakt. Då kände han ofta en stark längtan att återse det sköna flickansikte, som hade förljufvat hans dagar i fängelset.

Bland boskapsherdarne var äfven en Utah-indian vid namn Jim, klädd som de andra men synbarligen en fullblodsindian. Hans hudfärg var mycket mörk, men icke alls röd eller kopparfärgad. Mose och Jim hade genast blifvit goda vänner och tillbragte mycken tid i hvarandras sällskap. Jim var en enkel och trofast själ och hade en allvarlig anläggning med en humoristisk anstrykning. Mose fann stort nöje i att sitta bredvid lägerelden i sällskap med denne slätternas son, under det Jim talade om det vilda och spännande lifvet därute i Västern, innan den hvite mannen kom dit. Jims skildringar från bärglandet i väster, där han tillbragt en stor del af sitt lif, hade en intresserad åhörare i Mose, hvilkens längtan att komma dit blef allt större för hvarje dag.

Mose var vid denna tid en solbrynt yngling, som började växa upp till man. Hans anletsdrag hade blifvit fastare och manligare, och försvarliga bruna mustascher bidrogo i väsentlig mån till att gifva honom ett manligt utseende. Hans fria lif på hästryggen hade också utvecklat hans gestalt, så att han såg mycket äldre ut än han verkligen var. Före höstens slut hade han också blifvit ganska förtrogen med en boskapsherdes olika sysslor, och i skjutkonst stod han alltjämt oöfverträffad af alla sina kamrater.

Mose var nöjd med sitt lif. Han älskade de snabba ridterna, nattvakterna, vargarnes tjut, rörligheten i lägret, den vilda boskapshjorden och de vilda hästarne. Han tänkte mycket litet på sitt gamla hem — till och med Marys bild befann sig i ett dimmigt fjärran.

Då boskapen, som skulle utskeppas, var färdig att afgå till utskeppningsorten, frågade Reynolds honom, om han ville följa med driften. Mose skakade på hufvudet; han var rädd för att ännu kunna råka illa ut för äfventyret i Running Bear.

Det var dock med saknad han såg hjorden afgå, ty han skulle gärna velat vara med. I stället fick han nu återvända till Reynolds' rancho för att där tillbringa senhösten och vintern.

Då de stora bärgstopparne i väster blefvo allt hvitare och hvitare och sågo allt större och större ut i morgonens ljus, började ynglingens hjärta blifva oroligt. Han tänkte på dem om dagen och drömde om dem om natten.

En morgon, när männen på ranchon kallades till frukost, infunno sig icke Mose och Jim. Deras frånvaro förklarades af en liten breflapp från Mose, däri det stod:

"Vi ha gett oss af till bärgen. Jag kommer tillbaka till våren."

Andra afdelningen.

ADERTONDE KAPITLET.

Harold återser Mary.

Den lilla staden Marmion låg på en hög, gräsbevuxen, parkliknande bank vid Cederfloden; åtminstone lågo de flesta byggnaderna däruppe, under det att nere vid den bullrande floden endast ett par kvarnar voro synliga.

För Harold Excell, som nyss hade kommit från de vida slätterna med deras fria lif, kändes luften i den lilla staden tryckande. Han kom dit tidigt en julimorgon, trött och dammig efter en färd på två dagar och en natt i en vanlig diligens. Hans hjärta klappade fortare vid tanken på Burns' farm och det hjärtliga mottagande han där skulle röna.

Och Mary! Hur skulle hon förefalla honom nu? Fyra år voro en lång tid i den perioden af en flickas lif, men han var säker på, att han skulle igenkänna henne. Han hade icke skrifvit till henne, att han skulle komma, ty han ville personligen anmäla sig för henne. Det låg i denna plan någonting af äfventyr och öfverraskning, som behagade honom. Han hade icke hört någonting ifrån henne på nära ett år, och det oroade honom något; kanske hade hon flyttat eller gift sig. Tanken på att förlora henne kom honom att darra af rörelse.

Mose var endast tjugutvå år gammal, men han såg i verkligheten fem år äldre ut. I hans ansikte lästes beslutsamhet och mod, och han förde sig med behag och säkerhet.

Han var ännu ej en boskapskung; han var i själfva verket alltjämt blott en boskapsherde. Den tid hade gått, då en boskapsherde lätt kunde skaffa sig en hjord och börja på egen hand — och dock, ehuru han ägde föga mer än sin sadel och ett par hästar, befann han sig nu i Marmion för att få återse den flicka, som hade hjälpt honom att hålla sig ärlig och hygglig i ett land, där oredlighet och laster voro vanliga. Han hade svurit att aldrig mera sätta sin fot i Rock River, och ingen mera än Jack Burns visste något om hans besök i Marmion.

Då han nu äntligen hade kommit till den stad, i hvilken Mary bodde, kände han sig villrådig angående sitt vidare handlingssätt. Han insåg väl, att en flicka i Marmion icke kunde mottaga besök af en främmande ung man utan att det skulle bli prat därom. Han ville icke utsätta henne därför, men å andra sidan ville han icke låta afhålla sig af några andra betänkligheter, sedan han färdats tusen kilometer för att få träffa henne.

Han visste något, men icke allt, angående det dåliga rykte, som hans namn hade i hans fädernestad. Han hade varit omtalad i dess tidningar såsom "Harry Excell, alias Svarte Mose", till pastor Excells stora ledsnad och förödmjukelse.

Harold brydde sig föga om allt detta, ända tills en dag hans längtan att återse Mary blef honom oemotståndlig. Han insåg då, att han i Marmion måste förblifva okänd för alla andra, hvarföre han tog in på hotellet under namn af "M. Harding, Omaha".

Det var en söndag. Harold hade skrifvit till Jack Burns och bedt honom komma till Marmion för att de skulle få träffas, och han väntade nu på vännens ankomst. Under tiden undrade han på, huru han skulle kunna få se Mary utan att behöfva uppsöka henne. För ett sammanträffande med henne måste han anlita Jacks hjälp.

Plötsligt kom han att tänka på, att Jack i ett bref nämt något om, att Mary brukade sjunga med i kören i kyrkan om söndagarne. Och som det just nu var söndag, beslöt han att besöka stadens kyrkor för att möjligen få se henne. Han gick förgäfves till två af dem, men i den tredje lyckades han få se och höra Mary.

Hon var nu en fullvuxen kvinna full af skönhet och behag. Den unge boskapsherden tyckte, att hon i sin person förenade allt hvad han kunnat drömma om af poesi och förfining, och en känsla af hans egen underlägsenhet smög sig pinsamt öfver honom. Han böjde sig ned i

bänken fruktande, att Mary skulle få syn på och känna igen honom.

Predikanten, en vacker och behaglig ung man, steg upp för att tala. Harold kände sig genast intresserad af honom. Med lugn, jämn stämma framförde han sin predikan och förstod att lämpa den på det dagliga lifvet och dess förhållanden, så att den, långt ifrån att vara någon torr ortodoxt-kyrklig afhandling, gjorde intryck af att vara tagen direkt ut lifvet och vittnade om både lifserfarenhet och människokännedom.

Under tiden sökte Harolds ögon Marys lugna, vackra anlete. Hur skulle hon väl emottaga honom efter så många års förlopp? Hon hade icke besvarat hans senaste bref — — kanske var hon gift? Var hon det, nåväl, då var saken klar. I så fall återvände han till bärgen för att aldrig mera komma hit tillbaka.

Då gudstjänsten var slut, stod han i ett undangömdt hörn och såg henne komma nedåt gången. Hon kastade tillfälligtvis en blick åt honom till; därpå vände hon sig om för att småle åt något yttrande af den unge prästen, som gick närmast bakom henne. Harold följde efter och såg Mary aflägsna sig vid sidan af den vackre unge prästen.

Denne unge man med det bruna, spetsiga skägget, det vänliga, tankfulla anletet, det fina, behagliga sättet var som ett nytt slags man för en sådan som Harold Excell. Han fruktade intet rivalskap från de andra unge männen i staden, men denne intelligente, belefvade man — —

Jack väntade honom på hotellet — den trogne gamle Jack, hvilkens fräkniga ansikte sken, under det ögonen voro fuktiga af glädje bakom binockeln. De skakade hand upprepade gånger och växlade de vanliga utropen och vänskapsförsäkringarna vid sådana tillfällen.

Slutligen satte de sig ned och betraktade hvarandra lugnt och uppmärksamt. Så sade Harold:

"Jag är mr Harding här."

Jack svarade:

"Jag förstår. Din far vet det också. Han vill komma hit och träffa dig. Jag sade, att jag skulle telegrafera; skall jag det?"

"Naturligtvis — ifall han vill återse mig — men jag vill tala med dig först. Jag har sett Mary."

"Har du? Hur bar du dig då åt?"

"Jag spårade upp henne", svarade Harold. "Gick till alla kyrkorna i staden. Hon sjunger i en liten stenkyrka där bort öfver."

"Jag vet. Jag har varit här och hälsat på henne ett par gånger."

Harold grep honom i armen.

"Hör på, Jack — jag måste träffa henne, jag måste tala med henne. Hur skall jag kunna det utan att skaffa henne obehag?"

"Ja, det är just frågan", genmälte Jack. "Om människorna här skulle få en aning om, att du är 'Svarte Mose', så skulle de bilda procession efter dig. Harry, du kan inte veta, du kan inte inbilla dig, hvilka historier de kokat ihop om dig. De ha till och med gjort dig till en veritabel stråtröfvare. Det var det där slagsmålet du kom i därborta i Running Bear, som gaf upphof åt alla ryktena. De gjorde tre fulla spalter om det i en Omahatidning ungefär sex månader efter det hade ägt rum. Naturligtvis visste jag alltihop om det genom dina bref — ingen människa skulle ha tyckt, att det var någonting då, men nu vet hvarenda själ, att du är 'Svarte Mose', och om du skulle blifva igenkänd, så kunde du inte träffa Mary utan att ställa henne rysligt illa ut. Du måste vara mycket försiktig."

"Jag vet det nog", svarade Harold dystert. "Men du måste laga så, att jag får träffa henne genast — i eftermiddag eller i afton."

"Jag skall försöka det. Man känner mig här, och jag kan besöka henne och taga henne med mig — en vän och gammal skolkamrat, förstår du — utan att väcka någon synnerlig uppmärksamhet. Men det är inte rådligt för dig att stanna här länge; du kan slå dig i backen på, att någon kommer att känna igen dig.

Bara det att din far kommer hit kan vara nog för att släppa ut hemligheten. Vi måste som sagdt vara noga på vår vakt. Jag skall besöka Mary omedelbart efter middagen och tala om för henne, att du är här."

"Hon är väl inte gift? Jag kan inte förstå hvarför, men jag tyckte hon såg ut som en gift kvinna."

"Nej, hon är visst inte gift, men den unge prästen, som du hörde predika i dag, gör henne sin kur, säges det, och han är en mycket hygglig gosse."

Unge Burns' vänliga, rödskäggiga ansikte såg helt sorgset ut vid dessa ord, och hans läppar darrade. Det var som om han vetat eller trott mera om den saken än han ville tala om.

Jack klarnade plötsligt upp.

"Jag har sannerligen svårt för att tro, att det verkligen är du, Harry", utbrast han. "Du har blifvit så stor och grof; och så gammal du ser ut sedan! Jag önskar jag kunde få se något af din skjutskicklighet, som man talat så mycket om, men det duger inte — då komme hemligheten ut med samma."

Harold kunde icke förmås att tala om dylika saker.

"Kom ut till ranchon, så får du se", sade han. "Men hur skola vi möta min far? Om man får se honom tala med mig, så kommer folk att fatta misstankar — —"

"Jag skall säga dig hvad", afbröt Jack. "När han kommer hit, så träffas ni på tåget, och du reser till Rock River med honom. Jag menar inte, att du skall stiga af där; han stiger af, och du fortsätter resan. Nu måste du först och främst lägga af den där bredskyggiga hatten; tag på dig en vanlig liten halmhatt, medan du är här. Tag min, så använder jag en mössa."

Efter middagen lämnade Jack hotellet och återkom efter en stund. Harold gick honom ifrigt till mötes.

"Nå, har du träffat henne?"

Jack stängde dörren innan han svarade: "Ja".

"Hvad sade hon?"

"Hon blef en smula blekare och satt tyst en liten stund. Därpå frågade hon: 'Var han i kyrkan i dag?' Jag svarade ja. Då sade hon: 'Jag tror jag såg honom. Jag såg en främling och tyckte, att hans ansikte föreföll mig bekant, men naturligtvis föll det mig icke ett ögonblick in, att det kunde vara Harold.' Hon var först alldeles rådlös, men så sade hon: 'Han har rest långt, och jag måste träffa honom. Jag måste tala med honom, men folk får inte veta, hvem han är'."

"Nå, kommo ni till något resultat?" frågade Harold.

"Ja, vi gå båda tillsammans och besöka henne. Jag, eller också hon, presenterar dig för hennes far, han känner mig. Vi tala om vår skoltid, medan den gamle herrn är i närheten. Naturligtvis går han sin väg efter en stund. Gör han inte det, så tar jag honom med mig ut på en promenad."

Både Harold och Mary ådagalade stor självbehärskning vid sitt sammanträffande. Hon mötte honom med lugnt men blekt ansikte och värdig hållning, sträckte handen emot honom och sade:

"Jag är glad att återse er, mr Harding."

Därpå vände hon sig mot fadern yttrande:

"Pappa, du känner mr Burns; detta är hans vän, mr Harding, som jag känner sedan förr i världen."

Samtalet fortgick en stund på alldagligt sätt; så försvann Jack med Marys far. Harold och Mary voro allena och kunde ostördt uttala, hvad de hade på hjärtat. Harold begagnade sig af tillfället med den mest förbryllande öppenhet.

"Jag har kommit hit för er skull, Mary", sade han. "Jag är inte en boskapskung; jag äger inte mer än två hästar, ett par revolvrar och en sadel — men det gör detsamma, här är jag nu. Jag har längtat efter er, och till slut beslöt jag uppsöka er för att höra, om ni glömt mig eller ej."

"Nej, jag hade inte glömt er", svarade hon med torra läppar, "men jag trodde, att ni hade glömt mig."

"En man glömmer inte en sådan flicka som er, Mary. Ni har varit i mina tankar hela tiden. Er sång har gjort mera för mig än någonting annat. Jag har för er skull sökt hålla mig borta från allt krångel. Jag har inte lyckats alldeles, som ni vet — men de flesta historierna om mig äro lögner.

"Jag såg er i kyrkan i dag", fortfor han, "och jag såg er gå i sällskap med prästen. Det föreföll mig, som om ni tycker mycket om honom, och det undrar jag inte på. Jag kunde se, att han är mannen för er, inte jag. Jag borde då genast ha gett mig af till bärgen igen, men, ni förstår, jag hade sett en skymt af er och kunde inte."

Han började gå af och an på golfvet framför henne, under det han fortfor:

"Jag är inte rätte mannen att bedja en sådan flicka som er att gifta sig med mig, jag vet det. Jag har suttit i fängelse och har dåligt rykte om mig. Jag kan ingenting annat än en boskapsherdes ringa yrke. Jag skulle inte kunna förmå mig att slå mig ned här som jordbrukare eller köpman, och om jag också gjorde det, så borde ni inte ha någonting att göra med mig — men i alla fall är ni mera för mig än någonting annat i världen. Sedan jag första gången såg er, har jag oupphörligt tänkt på och drömt om er. Jag — —"

Han afbröt sig plötsligt och grep hennes vänstra hand.

"Ni bär ju förlofningsring — är det prästens?"

"Ja", svarade Mary, och hennes blick undvek hans.

Harold släppte hennes hand.

"Jag förebrår er inte därför", återtog han. "Jag har bara gjort ett grundligt fiasko. Jag trodde i min enfald, att ni tänkte på mig precis på samma sätt som jag tänkte på er, och jag hade ingenting att skrifva till er om, när det inte gick framåt för mig som jag hoppats. Jag tänkte därför vänta, tills någonting yppade sig. Nu har jag fått betaldt därför."

Mary började slutligen tala i tveksamma, afbrutna ordalag.

"Jag är mycket ledsen — men, ser ni, jag hade inte hört af er på så länge — det skulle vara omöjligt för mig att lefva där ute i vilda Västern — äfven om — äfven om jag inte hade lofvat mr King — —"

"Välan, Mary, det afgör saken", sade Harold med hes stämma. "Jag går tillbaka till mitt arbete igen. Som ni säger, boskapslandet passar inte för kvinnor af ert slag. Dessutom är ni en sångerska; ni kan inte följa med mig. Det är min vanliga otur, som förföljt mig ända från början."

(Forts.)

Märkliga tal.

I "Popular Astronomy" meddelar mr Asaph Hall följande räknetal:

$$1 \times 9 + 2 = 11$$
$$12 \times 9 + 3 = 111$$
$$123 \times 9 + 4 = 1111$$
$$1234 \times 9 + 5 = 11111$$
$$12345 \times 9 + 6 = 111111$$
$$123456 \times 9 + 7 = 1111111$$
$$1234567 \times 9 + 8 = 11111111$$
$$12345678 \times 9 + 9 = 111111111$$

$$1 \times 8 + 1 = 9$$
$$12 \times 8 + 2 = 98$$
$$123 \times 8 + 3 = 987$$
$$1234 \times 8 + 4 = 9876$$
$$12345 \times 8 + 5 = 98765$$
$$123456 \times 8 + 6 = 987654$$
$$1234567 \times 8 + 7 = 9876543$$
$$12345678 \times 8 + 8 = 98765432$$
$$123456789 \times 8 + 9 = 987654321$$

För att multiplicera ett tal med 9 kan man endast multiplicera med 10 och draga ifrån talet sålunda:

$$n \times 9 = n\,(10 - 1) = 10\,n - n.$$

Och för att multiplicera talet med 8 drager man talet dubbelt ifrån produkten af talet multipliceradt med 10, sålunda:

$$n \times 8 = n\,(10 - 2) = 10\,n - 2\,n.$$

Tidsfördrif och tankeöfningar.

Pristäflan.

Alla våra tankeöfningsuppgifter i »Sol» n:r 7 voro *prisuppgifter*, för hvilkas rätta lösning utdelas *fyra pris*. Lösningar skola vara insända *senast till den 5 maj 1901*. I öfrigt hänvisas till »Sols» föregående häfte, n:r 7.

Logogryf.

(Af .... *ie.*)

Jag munter är och yster —
jag är i lifvets vår.
Ej sorgen gör mig dyster,
hos mig blott glädjen rår.
Nu fantasien målar
allting i rosenrödt,
dess rika färgprakt strålar —
dock surt kan bli af sött.
Ja, lifvets vår den blommar
en gång och icke mer,
den har en enda sommar,
en höst sig därpå ter.
Och våra svaga väsen,
hvars lefnadslust är kort,
de vissna såsom gräsen,
som löf de falla bort.

Jag därför kan ej kallas
hvad förr jag kallad var.
Nu är min lott bland allas
som åren samlat har.

Af sju bokstäfver mitt hela består,
och af dem en mängd smådelar du får:
Hvad den ädle till nästan aldrig bar.
Säg huru dimman denna vinter var?
Hur bruka vilddjuren i skogen göra?
Hvad uppå lokalbref vi skrifva böra.
Hvad snälla barn dock ofta kunna vara,
sin liflighet därmed de uppenbara.
Hvad synonymt med stam ock vara kan.
Hvarefter sträfvar kvinna liksom man?
Säg hvad en husvärd har att taga ut
af den hans hus bebor — förutan prut?
Hvad sägas kan, att rägnet faller på.
Den hungrig är, hvad måste den väl få?
Det synes mörkt, man kommer ingen väg,
när det blir knappt, förråden börja — säg?
Hvad på ens lifstråd sorgen kan helt visst.
En "hufvudsak". Ett kvinnonamn till sist.

Palindrom.

(Af S. O. V.)

Rättfram är jag en konung, som suttit på Sveriges tron,
bakfram däremot är jag namn på en järnvägsstation.

Schack-Uppgift n:r 16.

Af *Th. Breede*, Libau.

Svart.

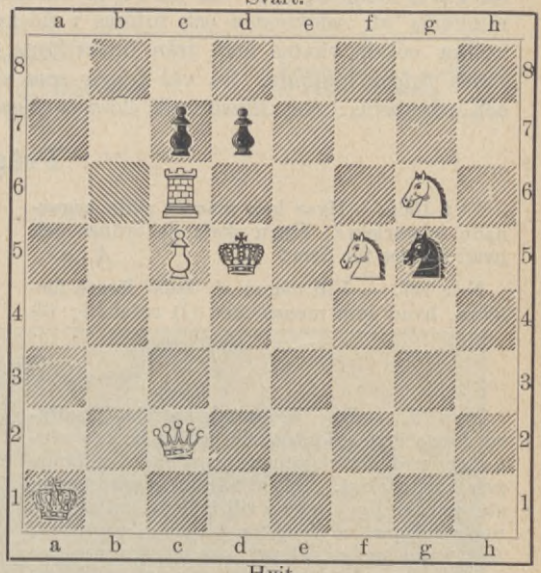

Hvit.

Hvit gör matt i två drag.

Breflåda.

Vår prislogogryf i förra häftet tyckes ha satt myror i hufvudet på en och annan af våra läsare. Så anmärker »Täflande» med anledning af raden: »Så ett pronomen blott», att ur hufvudordet kan fås en mängd pronomen, hvarföre han anser det blifva »ren hasard, om man träffar det afsedda». Härtill kan svaras, att naturligtvis härvidlag intet särskildt pronomen är »afsedt», utan att hvilket som hälst pronomen, blott det ingår i hufvudordet, duger för lösningen. — En annan insändare, som tecknar sig »Prenumerant», undrar, om icke raden: »Fast det så dyrbart är», rätteligen borde lyda: »Fast *den* så dyrbar är». »Prenumerant» har orätt i sak, ty pronomen »det» kan naturligtvis syfta på gissningsordet, vare sig detta är maskulinum, femininum eller neutrum, t. ex. »Hvad är *det* för en *karl*?» och »Hvad är *det*, som ingen kan rätt uppskatta, fast *det* så dyrbart är?» — En tredje gör ungefär samma anmärkning som »Täflande», nämligen med afseende å raden: »Och sedan tvänne namn». »Hur skall man veta», frågar han, »att man just hittar på de två rätta namnen, när ur hufvudordet, såsom här är fallet, kan fås *många* olika namn?» Svaret blir detsamma som till »Täflande» här ofvan: två namn, hvilka som hälst, blott de ingå i hufvudordet, duga för lösningen.

Red. af »Sol».

Afdelning för Frågor och svar.

(**Frågor,** som icke äro af annonsnatur, få af våra läsare framställas rörande allehanda ämnen, i hvilka en upplysning af ett eller annat slag önskas. Frågorna numreras af *redaktionen* och införas i tidskriften i den ordning de inkommit. **Svar,** hvilka också väntas ingå från tidskriftens läsekrets, förses af *insändaren* med *motsvarande frågas nummer.* Så väl frågor som svar skrifvas på endast en sida af papperet och adresseras: *Sol, Illustreradt 25-öres Magasin, Centralpalatset 28, Stockholm.)*

Frågor.

N:r 136. — Hvar kan man få sälja begagnade frimärken? Huru skola de ordnas och hvad betalas för dem? *A...a.*

N:r 137. — Vill någon af "Sols" läsare förklara, hvad som menas med (1) rotehåll; (2) rusthåll; (3) volontär; (4) värfvadt och garnisoneradt manskap? (5) Vid hvilken ålder får man ingå i reserven och hvilka löneförmåner har man vid inträdet? (6) Hvilket regemente är förlagdt å Vaxholm?

Truls Näfvertratt.

Svar.

N:r 70. — Det finnes talrika frimärksaffärer i de större städerna, till hvilka ni kan vända er med förfrågningar angående gällande pris å frimärken. Om ni närsluter svarsporto, stå de säkerligen gärna till tjänst med alla de upplysningar ni kan önska er i branschen. Allt hvad undertecknad kan åtgöra i saken är att gifva er adress på en sådan affär: Ernst Östberg, Klarabergsgatan 56, Stockholm.

Anrik.

N:r 90. — Se ofvanstående svar (n:r 70).

Anrik.

N:r 102. — I allmänna bokhandeln finnas väfnadsböcker af flera slag, dock så vidt jag vet ingen afhandlande m e k a n i s k väfnadskonst. *Anrik.*

N:r 117. — Se de båda svaren n:r 15 (i "Sol" n:r 8, 1900). *Anrik.*

N:r 118. — Tvätta hufvudet då och då med tjärtvål och ingnid dagligen hufvudsvålen med hårolja eller pomada. *Anrik.*

N:r 119. — Se svaret n:r 10 (i "Sol" n:r 8, 1900). För öfrigt bäst att begära priskurant från något fotografiskt magasin (t. ex. Hasselblads i Göteborg; Numa Petersons eller Sven Scholanders i Stockholm). *Anrik.*

N:r 124. — Svårt att säga utan kännedom om den frågandes kunskaper och praktiska förmåga, lokalförhållandena på den ort där han bor m. m. Det finnes sådant som kommissionärskap för böcker och tidskrifter, agentskap för brand- och lifförsäkringsbolag o. s. v.

Anrik.

N:r 128. — Någon sådan bok finnes mig veterligen icke. Till yttermera visso har jag förhört mig å en större bokhandel i hufvudstaden, där äfven svaret blef nekande.

Anrik.

N:r 130. — I. H. S. är ursprungligen ett Kristusmonogram, utgörande de tre första bokstäfverna i namnet Jesus på grekiska. Den grekiska formen för bokstafven E (eta) är nämligen vårt H. Den vidsträckta användningen af detta Kristusmonogram har sedermera gifvit anledning till en mängd tolkningar, i hvilka bokstafven H förlorat sin betydelse af ett grekiskt E, och i stället fått gälla för hvad den synes vara i det latinska alfabetet (och vårt), nämligen rätt och slätt ett H. Af tolkningarna må nämnas: Iesus Hominum Salvator (Jesus människornas frälsare); Iesus Hortator Sanctorum (Jesus hälgonens förmanare); Iesus Habemus Socium (vi hafva Jesus till följeslage); In Hoc Salus (här är frälsningen); och In Hoc Signo, underförstådt "vinces" (i detta tecken, underförstådt "skall du segra"). Utom dessa tolkningar på latin ha vi de rent svenska Iesus Herrens Son och Iesus Har Segrat. — Den vanligaste tolkningen är den först nämda, Iesus Hominum Salvator, och detta är Serafimerordens "härskri", förkortadt till I. H. S. *Anrik.*

N:r 132. — Se svaret n:r 119 här ofvan.

Anrik.

N:r 134. — Af signaturen "Dan" finnas två böcker i allmänna bokhandeln, nämligen "Med vänskap och högaktning" (2,25 kr.) och "Till tant och fosterlandet" (2,25 kr.), ifall det är någon af dem ni menar. *Anrik.*

N:r 135. — I bokhandeln finnas "Visor och berättelser" (med musik) af Jödde i Göljaryd, två häften à 2 kr. *Anrik.*

Göteborg. Göteborgs Handelstidnings Aktiebolags Boktryckeri 1901.

SOL ILLUSTRERADT 25-ÖRES MAGASIN

N:r 9. Årg. 3.

UTGIFVARE:
TORSTEN HEDLUND.

Eftertryck utan angifvande af källan förbjudes.

Vaktparaden i Stockholm.

VAKTPARADEN i STOCKHOLM.

Vår bild å detta häftes första sida visar en för alla Stockholmare och Stockholmsbesökare välbekant scen ur hufvudstadens lif, nämligen vaktparadens marsch under klingande spel från lifgardeskasernen uppe i slutet af Linnégatan till högvakten å kungliga slottets yttre eller lilla borggård. Ingen af de landsortsbor, som årligen i så stor mängd besöka vår sköna hufvudstad, underlåter gärna att taga vaktparaden i betraktande och fägna sina öron med dess krigiska musik. Dagligen ser man också vaktparaden åtföljas af en mängd skådelystna, hvilkas antal växer i den mån vakten närmar sig målet för sin marsch, och här, på lilla borggården, inväntas den i regel, särskildt under vackra dagar, af en lika talrik som intresserad publik.

Vaktparaden utgår om hvardagarne vid 12-tiden (under söndagarne en timme senare) från lifgardeskasernen vid Linnégatan, marscherar på Banérgatan ned till Strandvägen, vidare öfver Nybrohamnen in på Arsenalsgatan, å hvilken den passerar emellan Kungsträdgården och Karl XII:s torg samt förbi Jakobs kyrka och kungliga teatern (Operan) in på Gustaf Adolfs torg, fortsätter öfver Norrbro, svänger därifrån till vänster nedåt Skeppsbron och marscherar slutligen uppför Slottsbacken till slottets yttre borggård, där den utför några för den oinvigde hemlighetsfulla rörelser, innan den i spridda afdelningar skickas ut till de olika vaktposterna. Det hela är undanstökadt på en halftimme.

DET GIFVES EN HÖGRE VÄRLD...

Hvadan kommer det, att regnbågen och molnet öfverskygga oss med en skönhet, som icke är af denna jorden, och att de försvinna och lämna oss allena grubblande öfver deras förbleknande älsklighet?

Hvadan kommer det, att stjärnorna, som tråda den festliga dansen omkring sin pol, äro oåtkomliga för våra begränsade förmögenheter och för alltid gäcka oss med sin otillgängliga härlighet?

Och hvadan kommer det, att ljusa skepnader af mänsklig skönhet te sig för vår syn och tagas ifrån oss samt låta kärlekens tusen strömmar flöda tillbaka i alpbäckar på vårt hjärta?

Vi äro födda för ett högre öde än denna jordens.

Det gifves en högre värld, där regnbågen aldrig förbleknar, där stjärnorna skola utbreda sig framför oss såsom öar i oändlighetens haf, och där denna sköna varelse, som nu ilar förbi oss såsom en meteor, skall förblifva i vår närvaro för evigt.

FRÅN VÄRLDENS SKILDA LÄNDER.

NATUR- OCH FOLKLIFSSKILDRINGAR I ORD OCH BILD.

III.

Sahara, den stora öknen.

Senare afdelningen.

Den ofantliga ökenregionens växter och djur äro naturligen, i likhet med dess mänskliga inbyggare i väsentlig grad inskränkta till oaserna. På dessa fruktbara ställen växer dadelpalmen, och i de mera odlade distrikten finner man jämväl apelsinträd, citronträd, persikoträd, fikonträd, granatträd och andra liknande fruktträd, ris, hirs, durra och andra sädesslag. Utanför de trånga gränserna af dessa öknens grönskande öar utgöres vegetationen nästan uteslutande af tamarisker (Tamarix mannifera), taggiga akacior och små buskväxter, som älska torr jordmån, samt groft gräs och ett par för öknen egendomliga örter. I nästan hvarenda del af södra Sahara, som icke är helt och hållet utan vatten och vegetation, var en gång giraffen (Camelopardalis girafa) ganska vanlig, men detta djur förekommer numera på långt färre ställen och där vida mindre talrikt än förr. Här och där finnas äfven strutsar, vidare två eller tre antiloparter samt en del vild boskap. Sjakaler och vilda åsnor kunna emellanåt påträffas; fågelvärlden representeras af kråkor och ökenlärkor, under det att hornormen (Cerastes ægyptiacus), af egypterna kallad Fi, och några andra reptilier representera kräldjurens klass. Läjonet träffas däremot aldrig i den egentliga öknen.

Saharas egentlige invånare äro de olika tuaregstammarne. Dessa människor tillhöra den öfver hela norra Afrika så vidt spridda berberstammen. Tuaregerna, ehuru så pass civiliserade, att de besitta ett gammalt alfabet, äro dock de vildaste och mest otillgängliga af Saharas nomader. De ströfva omkring på sina kameler från den ena oasen till den andra och närma sig ofta karavaner antingen för att röfva dem eller utkräfva skyddsafgifter. Men då karavanerna äro för starka för att desse "ökenpirater" skulle kunna plundra dem, erbjuda de sig att hyra ut kameler åt de resande köpmännen, hvilka föra varor och produkter från Sudan till hafvet.

Den yttre företeelsen af desse tuareger, hvilka nu för tiden äro fanatiske muhammedaner, är ganska egendomlig, ty männen bära ett tygstycke lindadt om nedre delen af ansiktet, hvarigenom de få en viss likhet med muhammedanska kvinnor. I de flesta fall hafva de våldsdåd, som föröfvats mot resande, hvilka försökt genomtränga öknen, begåtts af desse vilde ökenpirater.

Förutom af tuaregerna bebos Sahara af ett antal araber, hvilka föra ungefär samma lif i öknen som tuaregerna, ehuru de fleste af oasernas invånare tillhöra sistnämda stam. I södra delen af Sahara finnas tibbuer och negrer; och en af oaserna mellan Marokko och Timbuktu bebos af en egendomlig stam, som antingen är judar eller judaiserade tuareger och hvilkens uteslutande sysselsättning är att tjäna som vägvisare öfver

Några af Sahara-oasernas produkter. 1. Ris *(Oryza sativa)*; 2. Durra eller kafferkorn *(Sorghum vulgare)*; 3. Apelsinträd *(Citrus aurantium)*.

sandkullarne åt de karavaner, som välja den marschrutan. Äfven judar, hvilkas bosättning i landet är af mycket gammalt datum, kunna påträffas i nästan samtliga oaserna; och några judar från Akka ha slagit sig ned som köpmän i den en gång så strängt afsöndrade och ännu alltjämt så fanatiska staden Timbuktu.

Emellertid utgöra tuaregerna det förhärskande folkelementet i Sahara; och under det att de halfciviliserade medlemmarne af denna stam äro Saharas förnämste infödde köpmän, bilda de öfrige, hvilka icke känna sig dragna till mera fredliga sysselsättningar, dessa fruktade röfvarband, de där utöfva sitt skräckvälde öfver alla handelsvägarne genom öknen.

Förutom dadlar och salt — den sistnämda varan samlas på ett par ställen i öknen — frambringar Sahara få produkter af något värde. Några få hästar kunna tillfälligtvis få hyras i de större oaserna; men den berömde "Saharahästen" leder sitt ursprung från Algeriet. Äfven soda och något salpeter bilda vanligen en del af den last, som karavanerna föra genom öknen.

Men det är ingalunda för Saharas rikedomar som köpmännen färdas genom dess fruktansvärda ödemarker. Från urminnes tider har Sahara erbjudit den enda vägen emellan de bördiga och jämförelsevis civiliserade landen i Nord-Afrika å ena sidan samt å andra sidan det rika Sudan och Nigerstaterna söder om öknen. I denna region drifves en liflig byteshandel med elfenben, strutsfjädrar, kryddor, gummi arabicum, mysk, indigo, bomull, palmolja, guldstoft, kolanötter och andra artiklar mot vapen, krut och

Scen från Sahara: en ökenröfvare tillfångatages af en fransk-arabisk utpost.

andra europeiska varor, dem köpmännen lämna tibbuer och negrer i ersättning för de nyss uppräknade inhemska produkterna. Äfven en betydande slafhandel bedrifves allt fortfarande emellan Marokko och Sudan; och det antal fångar, som föras af Timbuktukaravanerna till hamnstaden Mogador på Marokkos västkust, har ökats sedan de öfriga utloppen för dessa mänskliga handelsvaror stängts.

De förnämsta handelsvägarne, som för närvarande äro i bruk i Sahara, äro följande. Först hafva vi marschrutan från Marokko till Kairo via Insalah (eller Ain-Salah) och Ghadames, hvilken väg tages af de västafrikanska pilgrimer, hvilka ämna sig till Mekka — det vill säga då ej de fromme muhammedanerna låta föra sig till Djedda af engelska ångbåtar, hvilka hämta dem i deras respektiva hamnar och föra dem till och från nämda hamnstad mot en ringa afgift per hufvud. Vidare hafva vi den mindre brukliga marschrutan från Kukaua till Mursuk och Tripolis. Det finnes jämväl en tredje väg från Tripolis till Aïr och Ghat. Från Timbuktu till Insalah och därifrån till Algeriet och Tunisien leder en annan karavanväg, hvilken en gång i tiden var talrikt befaren; och slutligen nyttjas vägen från Timbuktu till Marokko numera i nästan ännu större utsträckning än i forna tider.

Bland Saharas utforskare må nämnas Mungo Park, Lyon, Laing, Caillié, Clapperton, Denham, Panet, Richardson, Bart, Vincent, Si Bu el Mogdad, Mardokhai Abi-Serour, Duveyrier, Solleilet, Largeau samt först och sist Nachtigal, Gerhard Rohlfs och Lenz.

Den ena färden genom Sahara är nästan fullkomligt lik den andra. De resande behöfva icke här såsom i det tropiska Afrika frukta att stöta på byar, bebodda af fientliga infödingar, och till följd af frånvaron af allt hvad skog heter sväfva de ej i fara att från bakhåll anfallas med förgiftade pilar eller spjut. De kunna färdas vecktals utan att möta någon af ökennomaderna, och de enda människor de hafva att frukta äro de rofgirige tuaregerna. Hägringar och sandstormar; den brännande solen under dagen och nattens köld; vattnet, som finnes i öfverflöd i en oas eller helt och hållet saknas i en annan, utgöra de förnämsta detaljerna i den något enformiga resan.

Trots de många resenärer, som öfverskridit öknens gränser eller genomrest den på handelsvägarne, skulle måhända Sahara ännu alltjämt hafva förblifvit endast delvis kändt, därest icke fransmännen åtagit sig dess vidare utforskande till följd af det politiska intresse de fäst vid denna region med däraf följande planer för dess tillgodogörande. Till en början togo dessa planer sig uttryck i flere på vetenskapliga grunder fotade förslag att förse Sahara med vatten. Bland annat uppstod fråga om att förvandla dess sandöknar till "inhaf".

Västerut från Gabesviken i Tunisien sträcker sig under 400 kilometer en kedja af saltsjöar eller sjotter, hvilka samtliga ligga under hafvets nivå. År 1874 föreslog ingeniör Roudaire, att denna depression skulle fyllas med vatten genom att gräfva en kanal genom den 31 kilometer breda och 46 meter höga landryggen åt Medelhafvet till. Härigenom skulle ett konstgjordt inhaf uppstå med en ytvidd af omkring 8,000 kvadratkilometer och ett medeldjup af ungefär 28 meter — ett obetydligt område i jämförelse med hela det öfriga Sahara.

Planen skulle således knappast, om den sattes i verket, kunna pånyttföda Sahara. Och i betraktande däraf, att Aralsjön och Kaspiska hafvet icke förändra klimatet och genom detta jorden i de regioner, som omgifva dessa sjöar, är det icke ens säkert, att det intill sjotterna stötande området skulle i någon mån blifva förändradt genom deras förvandlande till ett inhaf. Det är också högst osannolikt, att Roudaires haf någonsin blir en verklighet.

Mackenzies ännu ärelystnare förslag att vattenlägga västra Sahara genom att

släppa in vatten från Atlantiska hafvet i det distrikt, som kallas El Djuf, är däremot outförbart, först och främst därför, att största delen af Sahara faktiskt ligger öfver Atlantiska hafvets nivå, och för det andra emedan, såsom Lenz visat, El Djuf icke är någon ofantlig depression utan endast en liten dal.

Men däremot hafva de artesiska brunnar, hvilka Roudaire låtit borra i Sahara, på ett oväntadt sätt löst inhafsproblemet. Ty genom att möjliggöra vattningen af sex kvadratkilometer förut ofruktbart land, där nu 60,000 palmträd växa, hafva alla de fördelar, som till äfventyrs kunnat ernås genom något inhaf, i verkligheten vunnits.

Den framgång, som följde upptagandet af dessa artesiska brunnar, vände snart den allmänna uppmärksamheten i en annan riktning. Man insåg att, under det inhafsproblemet var högst invecklad och tvifvelaktigt samt i bästa fall endast kunde tillgodogöra en ringa del af öknen, däremot byggandet af en stor järnvägslinje tvärs öfver Sahara från oas till oas, som åstadkommits genom bevattning från artesiska brunnar, skulle öppna ett ofantligt landområde både i norr och söder,

Beduinkvinnor i Sahara.

hvilket hitintills varit tillgängligt ensamt för kamelkaravaner.

Af de undersökningar, som anställts af fransmännen för den blifvande järnvägens sträckning genom Sahara, framgår, att den stora öknen praktiskt kan indelas i fyra särskilda regioner eller zoner, nämligen:

1. Oasregionen, hvarifrån man erhåller dadlar samt kameler för karavanernas behof.

2. Ökenregionen, där palmer äro sällsynta, utmärkt för sina ofantliga sand-, sten- och saltslätter, öfver hvilka nomadstammar ströfva omkring, städse vaktande på tillfälle att öfverfalla och plundra karavaner.

3. Gummiträdsregionen, som gifver näring åt boskap, får och hästar.

4. Den sydligaste regionen, där rinnande vatten och tropisk vegetation uppträda.

Denna sistnämda region faller i egentlig mening inom Sudan. Karavanvägarne från Algeriet till denna del af den afrikanska kontinenten leda genom det ofruktbara land, i hvilket — stundom under sex à åtta dagar å rad — köpmännen färdas utan att träffa på någon växtlighet eller något vatten men däremot kunna vänta att när som hälst blifva anfallna af "ökenpiraterna". Af dessa orsaker hafva européerna icke begagnat sig af ifrågavarande karavanvägar; och om ej handeln emellan norra Afrika och

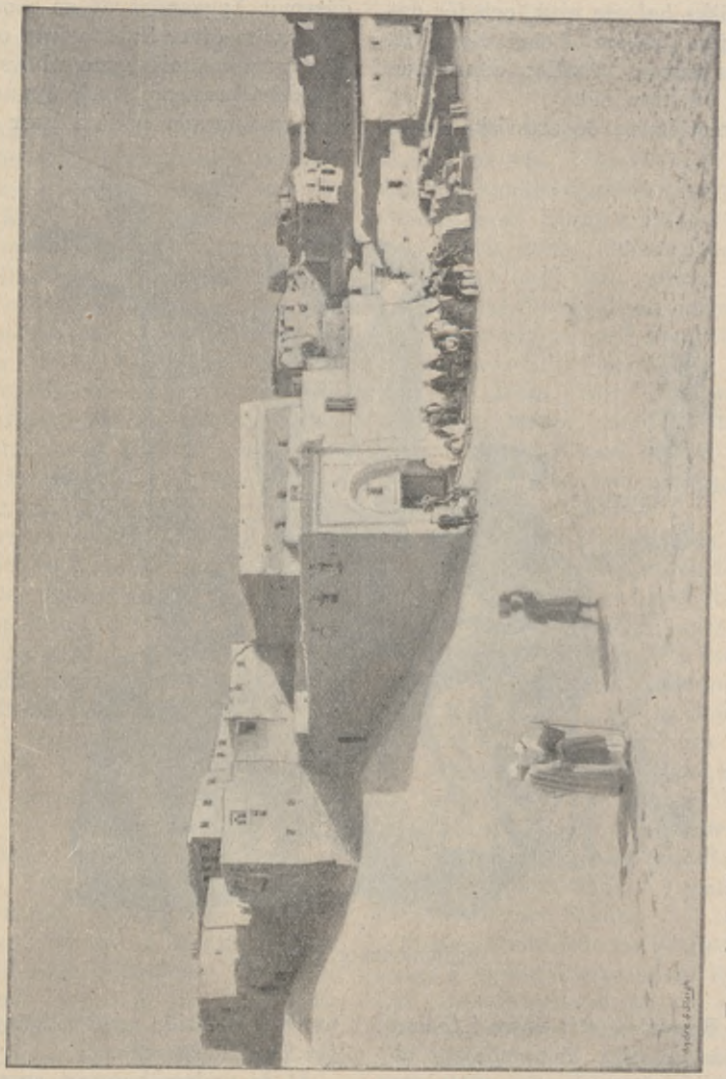

Från dr Rohlfs' expedition 1873—74: Expeditionens bostad i Gasr Dakhel, Libyska öknen.

Oasen Biskra.

de franska besittningarna i Sudan fortfarande skall förblifva i ökenstammarnes händer, så är, kan man tycka, en järnväg oundgängligen nödvändig.

Men en järnväg af sådan utsträckning, byggd genom ett land, som under största delen af sin ytvidd är helt och hållet värnlöst, är ett företag af vida svårare natur än till och med järnvägsanläggningarna tvärs öfver de nordamerikanska prärierna, i Central-Asien och i Sibirien.

Den beramade järnvägen genom Sahara skall naturligtvis utgå från Algeriet, som redan är förbundet med Tunisien förmedels järnväg. Man har valt den sträckning, som framgår genom mellersta Algeriet, det vill säga från Filippeville genom Konstantine, Biskra, Wargla och Amguid. Sistnämda ställe måste fördenskull blifva linjens midtpunkt, närhälst ökensträckningen kommer under byggnad. Från denna plats kunna bibanor utgå i alla riktningar af Sahara, närhälst omständigheterna det påkalla.

Med denna järnväg hoppas fransmännen kunna försäkra sig om Sudans produkter och vända handelns riktning åt norr och väster från dess nuvarande väg utför Nigerfloden och vidare till de engelska handelsstationerna. För detta ändamål måste emellertid en järnväg från Senegal möta den från norr. För närvarande är Saharajärnvägen icke färdig längre än till oasen Biskra.

Biskra, beläget i algeriska provinsen Konstantine, är en ökenstad med historia. Det var nämligen bekant redan på de gamle romarnes tid och hette då Zaba; sedermera blef det säte för en kristen biskop. Det har blifvit kalladt "öknens Paris" och hade för tio år sedan 7,166 invånare, däraf 500 fransmän. Biskra var i forna tider ett betydande handelscentrum, men dess handel är nu, likasom Tuggurts och Warglas, stadd i hastig tillbakagång. Orsaken härtill är, att karavanerna undvika de oaser, som äro under franskt välde, och i stället begifva sig till Marokko och Tripolis, förnämligast därför, att slafhandeln undertryckes inom de franska besittningarna.

Araber återvändande från ett ströftåg i Sahara.

Wargla, beläget ungefär 350 kilometer

söder om Biskra, är för närvarande den algeriska styrelsens sydligaste utpost och dess garnison består af en kamelkår på 250 skarpskyttar, i spetsen för hvilka stå franske infanteriofficerare, hvilka begagna dromedarer som riddjur. Polisstyrkan i öknen är fördenskull i stånd att företaga långa och snabba färder.

Under det att Biskra är en stad med mera fransk än arabisk prägel, är Wargla ännu alltjämt en utpräglad ökenstad oberörd af de civilisationens vittnesbörd, hvilka hafva beröfvat så många platser längre i norr deras intresse. Gatorna äro smutsiga, smala och krokiga samt på många ställen öfverbyggda, så att en ryttare med svårighet kan färdas fram på dem. De flesta husen hafva blott en våning, och hvarenda byggnad i staden är hvitmenad. Under de tidiga morgontimmarne företer torget i Wargla en liflig anblick. Handeln ligger till största delen i händerna på mosabiterna, infödingar från Mosab, ett distrikt af oaser, som för ett tiotal år sedan införlifvades med Algeriet.

Ifrån Wargla skall den blifvande järnvägen följa Wadi Igargar genom Mokhansa, en trång dal, som, själf fri från sand, löper genom flygsandsdynerna, fram till Amguid, beläget 700 kilometer söder om Wargla. Det är mycket möjligt, att järnvägens slutpunkt under en lång tid framåt kommer att förblifva i Amguid. Denna ort har ett så pass centralt läge och är af så stor betydenhet, att dess val såsom utgångspunkt för nya järnvägslinjer i olika riktningar däraf mer än väl rättfärdigas. Ännu har väl ej sträckningen af Saharajärnvägens andra sektion fullständigt bestämts, men det är redan afgjordt, att den skall gå genom Bornus hufvudstad, Kukaua, belägen vid Tsadsjöns strand 3,050 kilometer från Filippeville å Medelhafvets kust. Den skall vidare sträcka sig till Timbuktu och Saint Louis i Senegalflodens mynning å västkusten.

Emellertid är ej den föreslagna järnvägssträckningen från Biskra söderut den enda, som kan komma i fråga. I mångas mening är den västra linjen att föredraga — den som, efter att hafva korsat Tell (norra delen af departementet Oran i Algeriet) och högplatåerna, för närvarande ändar bland Ain Sefras sanddyner i Sahara. Ty man hoppas, att denna linje med tiden skall utsträckas till den vackra oasen Figig med sina 15,000 invånare samt till den samling af oaser, som kallas Tuat.

Enligt de företagna undersökningarna skulle denna järnvägslinje sträcka sig genom Tuat och Morar Fokania till Bu Resk. Morar Fokania är en arabisk by, belägen i en vacker oas, där en ström kastar sig utför klippafsatser. Strax utanför oasen reser sig en hög klippa, på hvilken äro inristade figurer af krigare, äktenskapsceremonier samt djur sådana som strutsar, elefanter och hornboskap. En resande anser, att dessa hällristningar förskrifva sig från egypterna långt före den arabiska invandringen.

De båda blomstren.

Där spira två örter på hjärtats grund
med blommor så skära och klara.
Den ena är röd och den andra hvit,
men båda så underbara.

Den röda hon doftar i själens djup,
då ungdomskänslorna väckas;
den hvita, hon falnar och vissnar bort,
då hjärtat af synd befläckas.

Stå bägge i blom, en ljufvare syn
du i vida världen må leta.
Ej fagrare blomster i Eden gro;
och k ä r l e k och o s k u l d de heta.

Erik Elfson.

Trollkarlens fågel.

Saga.

Det var en gång en trollkarl, som antog en fattig mans skepnad, gick i husen och tiggde och fångade vackra flickor. Ingen människa visste, hvar han gjorde af dem, ty de kommo aldrig mer fram.

En gång kom han till en man, som hade tre vackra döttrar; trollkarlen såg ut som en fattig och eländig tiggare och hade en korg på ryggen, som om han ville samla allmosor däri. Han bad om litet mat, och då den äldsta dottern kom ut och ville räcka honom en bit bröd, rörde han endast vid henne, och genast måste hon krypa ned i hans korg.

Därpå skyndade han bort med långa steg och bar henne till sitt hus, som stod midt inne i en mörk skog. Men allting i huset var präktigt; han gaf henne allt hvad hon önskade och sade:

"Min skatt, du kommer att trifvas väl hos mig, du har här allt hvad ditt hjärta kan begära."

Det räckte ett par dagar; därpå sade han:

"Jag måste resa bort och lämna dig ensam en kort tid. Här äro husets nycklar; du får gå omkring öfverallt och se på allting, men i ett rum, hvartill den här lilla nyckeln hör, får du inte gå in, det förbjuder jag dig vid lifsstraff."

Äfven gaf han henne ett ägg och sade:

"Göm noga detta ägg och bär det ständigt på dig, ty om det ginge förloradt, skulle en stor olycka uppstå däraf."

Hon tog nyckeln och ägget och lofvade att uträtta allting väl.

Då han var borta, gick hon omkring i huset och besåg allting; rummen lyste af silfver och guld, och hon tyckte, att hon aldrig hade sett en sådan prakt. Slutligen kom hon till den förbjudna dörren. Hon ville gå förbi den, men nyfikenheten unnade henne ingen ro. Hon betraktade nyckeln; den såg ut som alla andra. Hon stack in den och vred om litet, då gick dörren upp. Men hvad fick hon se, då hon kom in? Ett stort, blodigt bäcken stod midt i rummet, och däri lågo döda, sönderhuggna människor; bredvid stod ett träblock, och en blänkande bila låg därpå.

Hon blef så förskräckt, att ägget, som hon höll i handen, föll ned i bäckenet. Hon tog upp det och torkade af blodet, men förgäfves, det syntes strax igen; hon torkade och gned, men hon kunde ej få bort de röda fläckarne.

Det dröjde ej länge förrän trollkarlen kom hem från sin resa, och det första han begärde var nyckeln och ägget. Hon räckte honom dem, men hon darrade därvid, och han såg genast på de röda fläckarne, att hon hade varit i blodsrummet.

"Har du mot min vilja gått in i rummet", sade han, "så skall du mot din vilja komma dit in igen. Det är ute med ditt lif."

Han kastade omkull henne, släpade bort henne vid håret, högg af henne hufvudet på blocket och hackade sönder henne, så att hennes blod flöt på golfvet. Sedan kastade han henne till de öfriga i bäckenet.

"Nu vill jag hämta den andra", sade därpå trollkarlen och gick åter i skepnad af en fattig man till flickans fars hus och tiggde.

Då kom den andra dottern ut med en bit bröd; han fångade henne liksom den första blott genom att röra vid henne och bar så bort henne. Det gick ej bättre för henne än för hennes syster; hon lät förleda sig af sin nyfikenhet, öppnade blodsrummet och tittade dit in och måste, då han kom tillbaka, plikta därför med lifvet.

Han gick nu och hämtade den tredje, men hon var klok och förtänksam. Då han hade gifvit henne nycklarne och äg-

get och rest bort, gömde hon först noga ägget, sedan såg hon sig om i huset och gick slutligen in i det förbjudna rummet.

Ack, hvad fick hon väl se! Hennes slöto sig ånyo tillsammans, och bägge flickorna öppnade åter ögonen och voro åter lefvande. Då gladde de sig, kysste och smekte hvarandra.

Trollkarlen återfordrade genast vid sin

Hon betraktade nyckeln.

båda systrar lågo där i bäckenet jämmerligen mördade och sönderhuggna. Men hon gaf sig tid att leta reda på lemmarne och lade dem till rätta, hufvud, kropp, armar och ben. Då ingenting mer saknades, började lemmarne röra sig och hemkomst nyckel och ägg, och då han ej kunde upptäcka något spår af blod därpå, sade han:

"Du har bestått profvet, du skall bli min hustru."

Men han hade nu ej längre någon makt

"Vill du genast gå vidare!"

öfver henne och måste göra hvad hon ville.

"Välan", svarade hon, "du skall först lämna en korg full med guld till min fader och min moder och själf bära dit den på din rygg; under tiden vill jag rusta till bröllopet."

Sedan sprang hon till sina systrar, hvilka hon hade gömt i en kammare, och sade:

"Nu är ögonblicket inne, då jag kan rädda er; den bofven skall själf bära er hem. Men så snart ni äro hemma, så skicka mig hjälp!"

Därpå lät hon dem bägge krypa ned i en stor korg och täckte alldeles öfver dem med guld, så att ingenting syntes af dem. Sedan kallade hon in trollkarlen och sade till honom:

"Bär nu bort korgen, men understå dig ej att stanna och hvila på vägen; jag ser dig genom mitt fönster."

Trollkarlen lyfte upp korgen på ryggen och gick bort med densamma, men den var så tung, att svetten rann utför kinderna på den stackars mannen. Då satte han sig ned och ville hvila sig litet. Men genast ropade en af flickorna i korgen:

"Jag tittar ut genom mitt fönster och ser, att du hvilar dig. Vill du genast gå vidare!"

Han trodde, att det var bruden, som ropade detta till honom, och begaf sig åter på väg. Ännu en gång ville han sätta sig, men genast ropade det igen:

"Jag tittar ut genom mitt fönster och ser, att du hvilar dig. Vill du genast gå vidare!"

Så ofta han stannade, ropade det, och så måste han fortsätta vandringen, tills han slutligen stönande och andfådd kom till föräldrarnes hus och lämnade dem guldet tillika med de båda flickorna.

Hemma hos honom rustade emellertid bruden till bröllopet och lät inbjuda trollkarlens vänner och fränder att öfvervara festen. Därpå tog hon en dödskalle med grinande tänder, prydde den med ett diadem och en blomsterkrans, bar upp den på vinden och lät den titta ut genom vindsluckan.

Då allt var färdigt, doppade hon sig själf i ett fat med honung, skar upp ett bolster och rullade sig i fjädern, så att hon såg ut som en underlig fågel och ingen människa kunde känna igen henne. Sedan begaf hon sig på väg hemåt och mötte under sin vandring en del af bröllopsgästerna, som frågade:

"Du fågeltroll, hvadan kommer du?"
"Från trollkarlens boning kommer jag nu."
"Hvad gör väl där den unga brud?"
"Hon har sopat och pyntat hela hans hus och tittar nu genom vindsluckan ut."

Slutligen mötte hon brudgummen själf, som långsamt kom vandrande. Liksom de andra frågade han:

"Du fågeltroll, hvadan kommer du?"
"Från trollkarlens boning kommer jag nu."
"Hvad gör väl där min unga brud?"
"Hon har sopat och pyntat hela ditt hus och tittar nu genom vindsluckan ut."

Brudgummen såg vid hemkomsten upp och fick se den utpyntade dödskallen. Då trodde han, att det var hans brud, och nickade till henne och hälsade vänligt på henne. Men då han med sina gäster gått in i huset, anlände brudens bröder och fränder, hvilka voro utsända till räddning. De stängde alla husets dörrar, så att ingen kunde fly, och tände eld på trollnästet, så att trollkarlen och hela hans anhang blefvo lågornas rof.

BERÄTTELSE

AF

H. B. MARRIOTT WATSON.

(Från engelskan.)

(15)

Sextonde Kapitlet (fortsättning).

Chloris slöt dörren till sitt rum och försökte klargöra ställningen för sig. Af uttrycket i Nikolas' ansikte slöt hon, att han rufvade på någon mörk plan. Hon var rädd för Nikolas och hans planer och väntade med ängslan och oro att få höra, till hvilket resultat de kommit under sina öfverläggningar. Därest Warburton verkligen ägde bevis på deras förräderi, kunde han ej ett enda ögonblick vara säker. Hon ville varna honom men hon visste, att han ej skulle akta på hennes råd. Hur skulle hon väl kunna förmå honom att sätta sig i säkerhet, medan det ännu fanns tid därtill? Hon grubblade tills hennes hufvud brände men lyckades dock ej finna någon antaglig utväg ur labyrinten.

Skymningen hade redan inträdt, då hon hörde Filips röst ropa på henne. Hon öppnade dörren och han inträdde i rummet.

"Hvad ämna ni göra?" frågade hon otåligt.

"Å, vi måste laga, att skonerten kommer undan senast i morgon natt", svarade han sorglöst.

"Det är inte allt", återtog hon; "ni ha uppgjort någon ny komplott mot Warburton, eller hur?"

Filip svarade ej direkt på hennes fråga utan fortfor:

"Hör nu, syster, var inte dåraktig. Karlen måste försvinna på ett eller annat sätt. Jag hatar visserligen den där Bonaparteaffären, men ser du, det är omöjligt att låta Warburton undkomma."

"Hvad? Du vill således göra gemensam sak med förrädaren Nikolas?" utbrast hon flämtande.

"Nej, den saken blandar jag mig inte i; jag håller mig till kung Georg och kommer ej att röra ett finger för Bonaparte. Men Warburton måste ur vägen, Chloris, så mycket tycker jag du borde begripa."

Hon sköt honom åt sidan utan att svara ett enda ord och skyndade därpå ned för trappan. Nedkommen i den stora förstugan såg hon ljussken genom en halföppen dörr, och då hon inträdde i rummet, befann hon sig ansikte mot ansikte med sin broder Nikolas. Hon hade återvunnit herraväldet öfver sig själf, så att ingenting i hennes yttre vittnade om hvad hon tänkte och kände.

"Hvad vill du, Chloris?" frågade Nikolas.

"Nick, Filip säger, att du uppgjort en plan att bringa Warburotn om lifvet; är det sant? Två gånger förut har du ju försökt samma sak."

"Se så där ja! Skola vi nu återigen upptaga den där saken!" utbrast han för-

bittrad. "Jag har ju redan förut sagt dig, att jag ej kan taga någon hänsyn till dina dåraktiga råd."

vände sig mot väggen, å hvilken hängde vapen af hvarjehanda slag.

"Hör på, Nick", återtog Chloris i be-

Nikolas lämnade rummet utan att kasta en blick på sin afsvimmade syster.

"Det är således sant. Du ämnar göra dig af med honom på hvilket lömskt och fegt sätt som hälst!"

"Mina planer äro ingenting för hysteriska fruntimmer", sade han kort och fallande ton. "Du har inlåtit dig i kamp för dina fosterländska ideal, och jag vill ej förebrå eller anklaga dig därför, ty det kan ju hända du har rätt, då du säger, att jag ej förstår mig på den sa-

ken. Men en ting förstår jag dock, och det är, att ett krig skall föras öppet och ärligt, ty i så fall blir kämpen åtminstone ej en feg stackars lönmördare. Tag ned ditt svärd eller ditt gevär och möt din fiende öppet, så att äfven du påtager dig din andel af faran."

"Jag tror du anklagar mig för feghet?" sporde han hånskrattande.

"Nej, men för förräderi och för dåd, som ej tåla dagsljuset, och det är mycket sämre än feghet", svarade systern. "Den fege har åtminstone sin rädsla till ursäkt, men en tapper man, som handlar lömskt, har ingen ursäkt alls. Jag vill ej tro, att du planlägger något brott, Nick. Det är omöjligt."

"Det är rätt", anmärkte Nikolas kallt, "du skall inte tro någonting alls utan gå tillbaka till din sybåge."

"Tror du jag låter afspisa mig på det sättet", utbrast hon, gifvande efter för sin medfödda häftighet. "Tror du inte jag vet, hvarthän du syftar? Du är ett odjur, Nikolas, men dina planer skola ej hafva någon framgång."

"Jag tror du misstagit dig, Chloris", invände brodern med ett kyligt leende. "Det är han själf och ej vi, som äro orsaken till det hela. Han har tegat alltför länge."

"Hvad menar du?" utropade hon. "Är det därför, att han ej angifvit dig, som du svurit hans död? Huru nobelt och värdigt vore ej ett dylikt handlingssätt!"

"Det där förstår du inte; han har haft sina särskilda afsikter med att tiga. Eller tror du ej han vet, hvilken fruktan och hvilken ängslan som hvilar öfver Lynsea? Han har oss i sitt våld, men han har väntat för länge att begagna sig däraf."

"Nick, Nick!" utropade hon och slog sina armar om brodern. "Kan du ej af hans tystnad i stället se, att han ej ämnar göra dig något ondt? I annat fall skulle han redan hafva talat, han har ju ej haft något skäl att tiga. Kanske har han afstått från sina hämdplaner; kanske han anser sig hafva utkräft tillräcklig hämd redan. Låt mig försöka afråda honom. Jag känner mig förvissad om, att jag skall kunna förmå honom att tiga. Låt mig försöka det, Nick! Låt mig försöka!"

Hon hade, under det hon talade, brustit i gråt, och Nikolas såg på henne med bistert rynkade ögonbryn.

"Sannerligen jag begriper, hvarför du är så lifligt intresserad af denne mans öde. Du måste hafva kastat dina blickar på honom, men det kommer i alla fall ej att inverka på hans öde. Han är dömd, och han måste dö. Vi kunna ej låta honom lefva. — Hvad i all världen är det åt dig?"

Detta hans sista utrop orsakades däraf, att Chloris, då hon hörde sin broders oåterkalleliga beslut att taga Warburtons lif hastigt dragit sig ifrån honom. Hennes ansikte var likblekt, och hon darrade som ett rö för vinden.

"Hvad han är för mig?" sade hon. "Jag skall tala om det för dig, Nikolas. Han är mera för mig än du och hela vår släkt, mera än mitt eget lif. Han är tusen gånger mera för mig än du", upprepade hon stampande med foten i golfvet, och hennes förut likbleka ansikte öfvergöts af en flammande rodnad. "Du må gärna veta det, ty jag är stolt däröfver. Det band, som förenar oss båda, kan ingen makt i himmel eller på jord afslita."

Nikolas gaf till ett utrop af förbittring och tog ett steg emot henne, men hon drog sig undan honom.

"Hör på, Nick", fortfor hon, "jag säger dig, att jag tillhör honom; hela min själ, hela mitt lif har gått upp i honom; han kan befalla öfver mig, om det lyster honom. Just så är det; jag, din syster, som du hållit för ett okunnigt, oskyldigt barn, som ingenting ville, ingenting drömde, ingenting önskade, har blifvit en fullvuxen kvinna och ämnar handla därefter också. Du skall icke kunna hindra mig därifrån, och hvad den mannen angår, som jag älskar, så skall han visst inte dö; jag säger dig det, Nick, han skall ej dö."

Under det hon talade hade Nikolas' ansikte fått ett allt förfärligare uttryck af hat och raseri. Med blodsprängda ögon och sammanbitna tänder ryckte han ned en dolk från väggen och undersökte dess egg.

"Nu är han dödens", sade han, i det han närmade sig dörren.

Med ett skri af fasa störtade Chloris efter honom, men han stötte henne så våldsamt tillbaka, att hon föll, hvarvid hon stötte hufvudet mot bordskanten så hårdt, att hon förlorade sansen och sjönk ned på golfvet. Nikolas lämnade rummet utan att kasta en blick på sin afsvimmade syster.

"Innan hon vaknar igen, skall hennes älskare vara affärdad", mumlade han för sig själf.

Sjuttonde Kapitlet.

Chloris' bref.

Chloris öppnade ögonen och såg sig omkring i sitt fängelse. Rummet hade ursprungligen utgjort en del af vestibulen och var två våningar högt samt erhöll sitt ljus från mycket högt sittande fönster. Numera var det Nikolas' enskilda rum och såg nästan ut som en rustkammare, så uppfylldt var det af vapen och troféer. Halfvägs upp till taket löpte en balkong, från hvilken en gång i tiden ett musikkapell spelat för husets gäster.

Då Chloris lyfte hufvudet, erfor hon en dof smärta i tinningarne och nacken. Hon förde handen upp mot det värkande stället, och då hon drog den tillbaka var den täckt med blod. Hon erinrade sig nu, hvad som händt, och kände sig återigen uppfylld af fruktan för den älskades lif. Han var i fara, och hon ville rädda honom, hon ville kasta sig emellan honom och döden. Ack, om han lydt hennes råd och lämnat den hämd, han trodde sig böra utkräfva af Carmichaels, i Guds hand och flytt från denna laglösa kust! Att ånyo försöka inverka på honom vore säkerligen endast lönlös möda. Så vidt hon kunde se, fanns det för henne blott en utväg att möjligen rädda den älskades lif, nämligen att angifva Nikolas och öfverlämna honom åt rättvisan. Härigenom skulle hon visserligen slita blodsbandet mellan sig och de sina och offra det, som för henne alltid gällt såsom det högsta och dyrbaraste, men hon tvekade dock ej.

I ett hörn af rummet stod Nikolas' skrifbord. Sedan hon letat fram papper och pänna, slog hon sig ned och skref ett bref af följande lydelse:

"Min broder, Nikolas Carmichael, har planlagt ett skändligt dåd. Han ämnar döda mr Warburton, som nu befinner sig i Marlock, och har just då detta skrifves begifvit sig åstad för att sätta sitt uppsåt i verket. Skynda er, sir, att ställa Warburton under ert beskydd och att låta tillfångataga min broder, Nikolas Carmichael. Därest ni ej anser denna min anklagelse såsom giltig orsak till en dylik åtgärd, anklagar jag honom härmed äfven som smugglare. Smugglarebåten ligger just nu i en grotta å Lynsea. Jag bönfaller eder, sir, att ni försäkrar eder om Nikolas Carmichaels person och kvarhåller honom i fängsligt förvar.

Ödmjukligen
Chloris Carmichael."

Hon adresserade brefvet till en fredsdomare i grannskapet af Marlock och gömde det innanför klädningslifvet. Därpå såg hon sig omkring för att finna något sätt att komma ut. Dörren var säkert låst, och det fanns ingen möjlighet att rymma ur fängelset, så vida hon ej kunde praktisera sig upp på balkongen och hoppa ut genom fönstret öfver densamma. Hon försökte att med hjälp af de å väggen hängande vapnen klättra upp till balkongens balustrad, och slutligen lyckades det henne. Därpå firade hon ned sig så försiktigt hon kunde genom det ungefär sju meter öfver marken liggande fönstret. Visserligen bröt hon därvid hvarken armar eller ben värre än att hon kunde både gå och stå, men

stöten var i alla fall så pass våldsam, att hvarje led i hennes kropp värkte.

Hon hade dock ej tid att akta på smärtan, utan skyndade barhufvad och utan ytterplagg som hon var ned till stranden, där hon lösgjorde den störste af de båda båtarne i båthuset och begaf sig ut på sjön. Så snart hon hunnit ut ur den lilla hamnen, satte hon till segel och styrde kurs på en by något ofvanför Marlock. Hon ville undvika Marlock för att ej råka ut för Nikolas eller någon af hans medhjälpare.

Chloris förstod sig på att sköta åror och segel lika bra som någon sjöman, men vädret var lugnt och det dröjde ganska länge, innan hon nådde sitt mål. Sedan hon bundit båten, skyndade hon upp till byn. Invånarne där kände henne väl, och utan synnerligt besvär lyckades hon finna en villig brefbärare. Brefvet till mr Powis i Laycross var viktigt, sade hon, och måste med största skyndsamhet fortskaffas. Den storvuxne trohjärtade unge mannen, som lofvat framföra skrifvelsen, begaf sig genast i väg, och sedan Chloris sett hans affärd, återvände hon till båten.

Nu var visserligen hennes plan satt i verket, men i stället för att känna sig glad däröfver, erfor hon en häftig oro öfver, att den måhända skulle misslyckas. Tänk om mannen ej tids nog hunne fram till Laycross, eller om mr Powis ej ansåge brefvet för en giltig anklagelse, eller om han tyckte, att saken ej brådskade — i så fall skulle alla hennes bemödanden vara förspillda. Hon nästan ångrade, att hon ej själf fortsatt färden och lämnat fram brefvet.

Hvad vore väl nu att göra; återvända till Lynsea kunde hon ej. Där borta på andra sidan dynerna låg Marlock, och hon beslöt att begifva sig dit för att ännu en gång varna den älskade. Visserligen skulle han ej akta på hennes råd, men hon skulle i alla fall få se honom, vara i hans närhet och höra hans röst. I början vandrade hon raskt framåt, trots den oländiga marken, men som hon för att hinna fortare fram afvikit från den vanliga vägen, råkade hon vilse och visste snart ej hvar hon befann sig. Efter flere timmars kringirrande nådde hon fram till kapellruinen utanför Marlock, men nu voro hennes krafter genom ansträngningen och sinnesskakningen så medtagna, att hon medvetslös dignade ned på golfvet i det gamla kapellet.

Nästan samtidigt härmed återvände Warburton från ett besök ombord hos löjtnant Gellibrand på tulljakten. Löjtnanten brann af ifver att få börja sitt arbete och bedyrade, att han skulle ränsa trakten från allt hvad smugglare hette. Han var nämligen, det försäkrade han på sin heder, ej en sådan man, som blott förde stora ord på tungan, utan han ville äfven visa, att han förstod sig på att sköta en tulljakt. Det enda han behöfde för att kunna börja sitt arbete var en liten fingervisning angående smugglarne.

"Gif mig blott ett spår att följa, mr Warburton, jag begär ingenting annat", bad han. "Sedan skall jag nog veta att få fram dem ur sina hål. Det var bra, att jag fick se den där fransmannen, ty det gaf mig en ny idé angående smyghandeln. Jag skulle dock gärna vilja höra ert råd, ty ni känner ju till dem, eller hur?"

"Högst obetydligt", svarade Warburton, "men jag skall med största nöje lämna de upplysningar jag kan."

"Har ni hört talas om smugglingen eller frihandeln, såsom de behaga kalla sitt snygga yrke?" frågade Gellibrand. "Jag skulle önska få del af, hvad ni känner om deras handtering. Det är ej mera än rätt och tillbörligt, att alla rättskaffens och hederliga medborgare understödja lagens handhafvare; den som i ett fall sådant som detta förtiger hvad han vet har sannerligen därigenom gjort sig förtjänt af att hängas tillsammans med smugglarne."

"Men de där herrarne hålla tillsammans, så att det är svårt att få reda på något", sade Warburton.

"De skola också komma att hänga tillsammans. Redan i morgon dag skall jag resa öfver till sir Stefan Carmichael och rådgöra med honom. Han känner säkerligen en god del om dem."

"Ja, han känner säkerligen en god del", bekräftade Warburton, "men han är sängliggande sjuk."

"Är han sjuk!" utbrast Gellibrand. "Det var förargligt. Jag borde hafva besökt honom förut."

Just som Warburtons båt aflägsnade sig från tulljakten, vid hvars reling den artige löjtnanten kvarstod för att se sin gästs affärd, kom en annan båt inom synhåll. Det var Nikolas Carmichael, som ämnade sig till Marlock men som nu, då han såg att Warburton besökt Gellibrand, beslöt att själf aflägga ett besök å tulljakten för att få reda på, hvad ärende Warburton haft dit och huru mycket Gellibrand möjligen kunde känna till af deras förehafvanden. En timme mer eller mindre betydde ju ingenting med afseende på hans beslut om Warburtons öde. Warburton skulle innan nästa soluppgång i alla fall vara tystad för alltid.

Emellertid hade Warburton nu själf äntligen kommit till insikt om, att därest han satte något värde på sitt lif, så måste han vara på sin vakt. Han var nästan fast besluten att ej låta följande dag förflyta utan att öfverlämna Carmichaels till deras välförtjänta straff. För att i lugn och ro kunna öfvertänka saken styrde han sina steg ej direkt till värdshuset utan vandrade genom byn och vidare längs den klippiga stranden, där sjövinden blåste frisk och svalkande.

Efter en liten stunds promenad vände han om, och som det nu var mörkt, beslöt han taga en genare väg hem. Han kom därvid snart till ruinen efter det gamla kapellet, och vid en blick in i detsamma såg han någonting ligga på golfvet där mellan de gamla pelarfragmenten. Han slog eld för att se, hvad det kunde vara, och till sin förfäran upptäckte han nu Chloris' till utseendet liflösa gestalt.

Han lutade sig öfver henne för att höra, om hon ännu andades, därpå lyfte han henne varsamt och försiktigt i sina armar och begaf sig ut ur ruinen. Han erinrade sig att strax i närheten låg en liten obebodd hydda och styrde sina steg ditåt. Sedan han nedlagt sin börda på en gammal lår, som stod i stugan, tog han fram en konjaksflaska och fuktade hennes läppar med dess innehåll. Af hennes dräkt såg han, att hon skyndsamt begifvit sig hemifrån, hvarför han anade, att hon hade viktiga nyheter att förtälja. Han smekte sakta hennes händer, och efter en stunds förlopp slog hon äntligen upp sina ögon.

"Du kan säga mig hvad du vill sedan; men först måste du dricka litet af detta", sade han och förde flaskan till hennes läppar.

Hon skakade på hufvudet, och ett ångestfullt uttryck kom öfver hennes ansikte.

"Du är således ännu oskadd", utbrast hon. "Men ack, du är långt ifrån säker, ty Nikolas har svurit att döda dig redan i natt. Du förstår inte själf, i hvilken fara du sväfvar. Jag har nu hört, att de äro i förbund med Bonaparte, och du förstår väl, att de ej låta dig undslippa, då du känner denna hemlighet. Nikolas har själf åtagit sig att röja dig ur vägen. — O Gud, att detta är min broder!"

"Redan i morgon skall han komma inom lås och bom; jag har väntat länge nog med att angifva honom", förklarade Warburton.

"Å, du har väntat för länge", invände hon, i det hon reste sig upp. "Du får inte gå tillbaka till Marlock i natt. Lofva mig att du inte gör det. Det ser ut som en försynens skickelse, att jag på detta sätt skulle råka dig och varna dig. Trotsa nu ej återigen en så tydlig fingervisning!"

"Jag är ej det ringaste rädd för någon lönmördare, äfven om han är din broder", sade Warburton leende.

(Forts.)

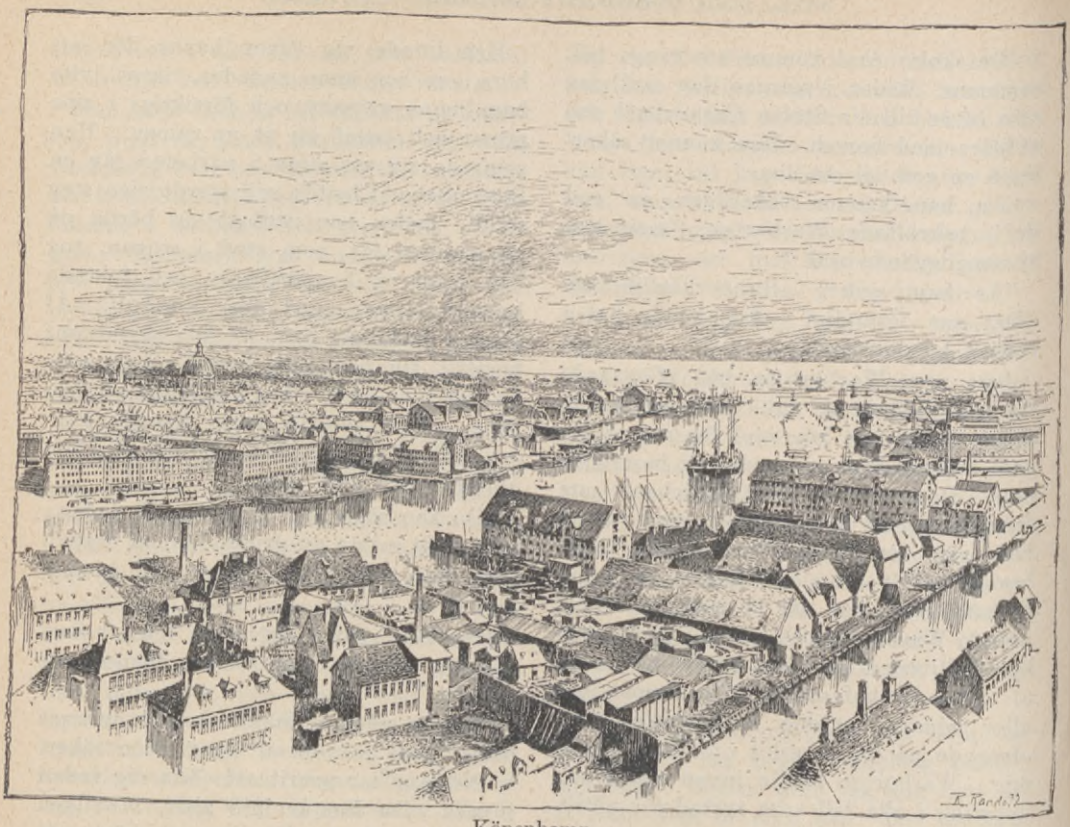

Köpenhamn.

Slaget på redden.

Ett hundraårsminne.

För hundra år sedan utöfvade engelsmännen ett brutalt och oförsynt herravälde på hafven. De lågo vid den tiden i krig med flere europeiska makter, och under sken af att visitera de neutrala makternas fartyg, som till äfventyrs kunde tillföra Englands fiender krigskontraband, utöfvade engelsmännen hvad som i själfva verket icke var något annat än ett omfattande sjöröfveri. Bland andra neutrala makter, som fingo lida af detta engelska skräckvälde till sjös, voro äfven Sverige och Danmark.

Englands öfvermodiga hållning gaf sålunda anledning till ett förbund emellan Ryssland, Sverige, Danmark och Preussen (december 1800) på programmet väpnad neutralitet. England var ej sent att svara på denna utmaning. Den 12 mars 1801 afseglade från Yarmouth en flotta om femton, kort därpå ökad till aderton linjeskepp jämte ett stort antal fregatter, mörsarefartyg och andra. Öfverbefälhafvare var den gamle amiralen sir Hyde Parker, andre befälhafvare lord Nelson.

Vidriga vindar fördröjde den brittiska flottan, och när den kom i sikte af land den 18 mars, skingrades den af en häftig storm, som rasade under tvänne dagar.

Kanonbriggen Blazer drefs mot svenska kusten och uppbringades vid Varberg.

Den 30 mars seglade engelska flottan in i Öresund, och Nelson fick i uppdrag att anfalla danskarne med inalles trettiosex fartyg. I den förestående striden den 2 april 1801 å Köpenhamns redd voro engelsmännen danskarne ungefär dubbelt öfverlägsna i både fartyg, folk och kanoner.

Den 31 mars rekognoscerade Nelson den danska försvarslinjen med det resultat, att han uppgaf sin första plan att anfalla den från norr och i stället beslöt att göra angreppet från söder. Vinden var också gynnsam för denna nya plan. Sent på morgonen den 1 april lättade den engelska flottan ankar, lämnande Parkers division om åtta linjeskepp för ankar vid Mellangrundet.

I skymningen ankrade Nelsons kolonn för natten på tre kilometers afstånd från spetsen af danskarnes linje. Under alla de mörka timmarne rodde de brittiska vaktbåtarne försiktigt fram och tillbaka på det trånga farvattnet för att undersöka bojarne. En af dessa båtar rodde helt nära det danska amiralskeppet och pejlade djupet omkring detsamma med en stång utan att upptäckas.

Klockan sju på morgonen den 2 april lät Nelson signalera till alla sina kaptener att komma ombord på flaggskeppet Elephant. Drabbningen började tre timmar senare. Edgar, förande 74 kanoner, råkade först i strid med den danska Prövesten. Så trång var kanalen, att de engelska skeppen Bellona och Russell satte på grund, när de skulle intaga sina stationer. Elephant, hvars plats var ungefär midt i anfallslinjen, signalerade till de båda strandade skeppen att gå fienden på lifvet. Då ordern icke åtlyddes, gissade Nelson genast orsaken och ändrade ögonblickligen kurs, hvarigenom han tvifvelsutan räddade nära två tredjedelar af flottan från att stöta på grund.

Det fartyg, som Nelson utsett till sin specielle motståndare, var den danske öfverbefälhafvarens, kommendör J. O. Fischers flaggskepp Dannebrog, som förde 62 kanoner och 336 man. På en kabellängds (219,5 meters) afstånd från Dannebrog lät Elephant ankaret gå. Nelson hade önskat komma ännu närmare, men lotsarne voro rädda för det grunda vattnet. Genomsnittsafståndet emellan de fientliga fartygen var eljes 183 meter — ett fruktansvärdt kort håll för linjeskeppens bredsidor.

Under trenne timmar rasade striden med oförminskad häftighet å båda sidor, men därefter började elden från den danska flottan märkbart slappas. Dock kunde kampen ingalunda sägas hafva tagit en afgörande vändning, ehuru Nelson skrytsamt försäkrat, att han — med sin dubbelt öfverlägsna flotta — endast skulle behöfva en timme för att slå danskarne.

Russell och Bellona hade hissat nödsignaler, och äfven en tredje engelsman, Agamemnon, hade stött på grund. London med öfverbefälhafvaren ombord låg ganska långt borta från de stridande, och det är sannolikt, att Parker endast ofullkomligt kunde följa stridens förlopp. Han märkte emellertid, att den danska elden var oafbruten och våldsam, och han började hysa farhågor för de brittiska fartygen, fruktande att fienden till äfventyrs kunde blifva Nelson öfvermäktig. Han lät därföre vid ett-tiden hissa signal till stridens upphörande.

Under hela drabbningen hade Nelson gått af och an på Elephants akterdäck. Öfverste Stewart, som var ombord hos honom, berättar, att Nelson just anmärkt, att striden var het och att hvarje ögonblick kunde vara deras sista, tilläggande: "Men vet ni, öfverste, jag skulle inte för allt i världen vilja vara någon annanstädes!" — då flagglöjtnanten rapporterade ordern från London, amiralskeppet, och sporde, huruvida han skulle upprepa signalen.

"Nej", svarade Nelson; "erkänn den endast!"

Därpå frågade han, om signalen n:o

16 — som var ordern till anfall — fortfarande var hissad ombord å Elephant.

Löjtnanten svarade, att den var det.

"Godt", genmälte Nelson; "låt den också förbli det."

Under tiden fäktade han ifrigt med stumpen efter sin amputerade högra arm, såsom han plägade göra, då han var upprörd.

Därefter vände han sig häftigt till öfverste Stewart och utbrast:

"Vet ni, hvad öfverbefälhafvaren hissat för en signal ombord å amiralskeppet? Jo, n:o 39!"

Öfversten frågade, hvad signalen n:o 39 betydde.

"Den betyder att upphöra med striden!"

Några ögonblick senare utbröt han:

"Upphöra med striden! Nej, fördöme mig jag det gör!"

Efter några sekunders tystnad vände sig Nelson till den i närheten stående kapten Foley och yttrade:

"Foley, ni vet, att jag endast har ett öga; jag har således en viss rättighet att stundom vara blind."

Den engelske sjöhjälten var nämligen vid denna tid både enögd och enarmad.

Han satte nu kikaren för sitt blinda högra öga och fortfor:

"Jag ser verkligen inte signalen."

Följaktligen vardt denna endast erkänd men icke upprepad ombord å Elephant.

Till förklarande af detta orderbrott å den blodtörstige sjöhjältens sida har det blifvit påstådt, att de båda amiralerna (Parker och Nelson) förut öfverenskommit, att Parker, därest skeppen ansattes alltför hårdt af fienden, skulle hissa reträttsignalen, på det att Nelson skulle vara i tillfälle att retirera, om han så funne lämpligt.

Vid half tvåtiden började danskarnes eld betydligt aftaga, och tjugu minuter senare hade den upphört nästan längs hela linjen akter om Själland. Danskarne hade lidit förfärligt, och blodbadet hade varit gräsligt. Liken lågo i stora högar emellan relingarne, och förstärkningar hade måst tillföras fartygen från land, för att manskapet vid kanonerna skulle vara fulltaligt.

Men de tappre danskarne hade också tillfogat sina öfverlägsna fiender så mycket afbräck, att dessa voro angelägna att draga sig ur striden, innan det blef för sent. Det var också i själfva verket Nelson, som först sände parlamentär till danskarne.

Medan parlamentären var i land med ett bref till danske kronprinsen, fortfor skottväxlingen ännu en stund mellan engelsmännen och danskarne. De senare underhöllo elden förnämligast med fästningen Trekroners batterier. Engelsmännen fattade omsider beslutet att låta sina fartyg lämna den farliga kanalen, medan vinden ännu var gynnsam, och reträttsignalen hade redan blifvit gifven, då den danske generaladjutanten Lindholm kom ut med parlamentärflagga. Härvid upphörde elden, och den fem timmar långa, heta striden var slut.

Då Lindholm kom ombord å Elephant med sin parlamentärflagga, hänvisades han till Parker; och vid fyratiden på eftermiddagen gick äfven Nelson ombord å London. Hans eget fartyg Elephant hade vid denna tid jämte flere andra i divisionen drifvit på grund. Det påstås, att Nelson befann sig i en mycket nedtryckt sinnesstämning, emedan kampen faktiskt blifvit oafgjord och hans fartyg så illa åtgångna. Han lär hafva yttrat:

"Jag har kämpat emot order och blir kanske hängd. Men det betyder ingenting — låt dem hänga mig."

Följande anekdot, som skrytsamt berättas af engelsmannen kapten Brenton, gör föga heder åt engelsmännens uppträdande efter striden. De gjorde nämligen anspråk på det danska linjeskeppet Holstein såsom sin pris, enär det enligt deras påstående skulle hafva strukit flagg under bataljen och sålunda gifvit sig. Holstein, som låg under

"Nej", svarade Nelson; "erkänn den endast!"

Trekroners kanoner, nekade emellertid att hafva strukit flagg. Tvänne engelske kaptener kommo efter hvarandra ombord å Holstein för att bemäktiga sig skeppet, men båda fingo återvända med oförrättadt ärende.

Nelson anhöll då enträget hos Parker att få sända kapten Otway i samma beskickning, och hans anhållan beviljades.

När Otway lade till vid Holstein, befallde han sin slupstyrare — en djärf, oblyg sälle — att gå upp i stormärsen och taga ned vimpeln, under det han själf, Otway, var inbegripen i samtal med Holsteins befälhafvare. Karlen utförde ordern och återvände till sin plats i giggen med flaggan dold innanför kavajen.

Då kapten Otways begäran om Holsteins öfverlämnande åt engelsmännen mötte afslag, förklarade han helt fräckt, att ett skepp, som strukit flagg, var fiendens pris; och de båda kaptenerna öfverenskommo att hänskjuta frågan till den danske kommendören, som befann sig i den närbelägna arsenalen. Kommendör Fischer svarade, att fartyget icke strukit flagg, och tillade, att vimpeln ännu svajade på Holsteins mast, såsom kapten Otway själf kunde se. Den brittiske officeren genmälte allvarsamt, att han visst icke kunde se någon vimpel; och danskarne måste till sin harm öfverlämna skeppet åt den bedräglige engelsmannen. Otway kapade hastigt trossen och lät bogsera Holstein utom skotthåll för fästningens kanoner.

Nelson hade visserligen i striden tagit tretton danska fartyg, men af dessa voro de tolf så förstörda, att endast det trettonde, det på bedrägligt sätt bekomna linjeskeppet Holstein, kunde hemföras som "segerpris" till England. Och det må tilläggas, att engelsmännen icke ens skulle kunnat draga sig tillbaka ur sitt farliga läge, om icke Nelson hotat med att sticka de tagna danska fartygen i brand utan att först rädda deras besättningar. Med dessa fakta i minnet får man den rätta belysningen på arten af den sjöstrid, hvilken engelsmännen naturligtvis tillräkna sig såsom en "seger".

Den 4 april gick Nelson i land för att besöka danske kronprinsen. Några engelske historieskrifvare påstå, att den brittiske amiralen af det danska folket emottogs med uttryck af aktning och beundran; detta låter föga sannolikt, men säkert är, att Nelson var omgifven af en stark skyddsvakt, på det att han skulle vara säker till sin person. Underhandlingar inleddes och fortgingo till den 9 april, under hvilken tid den brittiska flottan reparerade sina många och stora skador samt träffade förberedelser att bombardera Köpenhamn, därest fientligheterna skulle ånyo utbryta. Danskarne visade sig mycket tveksamma och bekände ärligt sin fruktan för ryssarne. Nelson svarade, att han önskade ett långt vapenstillestånd, emedan han hade för afsikt att tillintetgöra den ryska flottan.

Efter en fest i det kungliga slottet, hvartill äfven Nelson var inbjuden, drogo sig han och kronprinsen tillbaka i enrum. Resultatet af detta möte vardt en öfverenskommelse om fjorton veckors vapenstillestånd.

Danskarne hade i all sin underlägsenhet kämpat med oförvägen tapperhet, och förlusterna voro å ömse sidor stora. Nelson påstås hafva förklarat, att af de 105 bataljer, hvari han deltagit, ingen varit så blodig som denna.

Den 12 april, tre dagar efter vapenstilleståndets ingående, seglade Parker från Köpenhamn, kvarlämnande tre fartyg. Freden slöts ej formligen förrän lång tid efteråt, och Nelson kvarstannade i Östersjön för att hålla ett vaksamt öga på den ryska flottan. Under tiden företog han äfven en demonstration mot Karlskrona, den 19 april 1801. Befälhafvande amiral i Karlskrona var då den sedermera som Sveaborgs kommendant så beryktade grefve Cronstedt. Då denne af engelsmännen affordrades svar på frågan, huru den svenska regeringen ärnade förhålla sig till de fientliga anslagen mot England, gaf Cronstedt den 22 april ett eftergifvande svar.

När så de politiska förhållandena genom Alexander I:s uppstigande på ryska tronen inträdde i ett nytt skede, återkallades Nelson till England, den 13 juni 1801. Vid sin hemkomst blef han till belöning för sitt välförhållande, enligt engelsk uppfattning, i sjöslaget vid Köpenhamn utnämd till viscount. Det fanns emellertid andra af hans landsmän, som icke gillade hans oförsynta uppträdande; så till dömes skref den engelska tidningen Morning Chronicle därom, att det "knappast anstode en hederlig krigare". Och detta är äfven den opartiska historiens dom.

Klarälfven, motiv från Råda socken, Värmland.

Bilder från den Skandinaviska Norden.

Vårt fädernesland i ord och bild.

Tredje serien.

4.

Värmland.

I.

Det på sjöar och vattendrag rika Värmland anses af ålder vara ett af våra allra vackraste landskap, hvars utmärkande drag äro skogar och bärg i västra delen, bärgkullar och leende dalar i östra delen samt vida fält och skogklädda höjder i södra delen. Inom själfva Värmland finner man de naturskönaste trakterna i Fryksdalen, i nordligaste delen af Nordmarks härad samt omkring Glafsfjorden. Man kan om landskapet i allmänhet säga, att det företer alla grader på naturskönhetens skala — från det storslagna, allvarsfulla, högtidliga till det leende, täcka och glittrande glada. Den bärgart, som genom sina yttre former i hög grad bidrager till Värmlands naturskönhet, är hyperiten, hvilken i talrika, skarpt begränsade, ganska höga och vanligen skogklädda bärg träffas inom mellersta Värmlands eljes enformiga järngnejsområde ända från Kristinehamnstrakten till provinsens nordligaste del.

Värmland (Værmeland) har fått sitt namn efter de gamle inbyggarne, värmerna. Landskapet har koloniserats hufvudsakligen från Västergötland, och sagan omtalar Olof Trätälja såsom den

förste bygdebrytaren i Värmland. Man antager, att det var laxfisket i forsarne, som först lockade till bosättning i landet. Ehuru odlingen antagligen var gammal, fick den icke någon större utsträckning under medeltiden. På de bördiga stränderna utmed Vänern — i synnerhet på Näset — utmed Glafsfjorden, Frykensjöarne och Klarälfven — förr Tingvallaeller Ullerörsälfven — funnos spridda bygder; den östra delen bestod af ofantliga skogar, men där drefs något bärgsbruk. Värmlandsbärgs, senare Filipstads, bärgslag privilegierades af Erik af Pommern.

I rättsligt hänseende framträdde Värmland såsom ett helt för sig, såsom en lagsaga, med säkerhet i slutet af 1100-talet. Lagsagan, hvars utsträckning betecknades med uttrycket "från Amn (Gullspång) till Eda skog", omfattade ungefär det nuvarande Värmland med undantag af Nordmarks härad, som först i medlet af 1500-talet förenades med Värmland. I slutet af 1200-talet synes Värmland hafva ägt en särskild lag; denna är nu förlorad, men enligt bevarade, ännu under konung Kristofers tid på 1440-talet åberopade lagrum tyckes den hafva varit identisk med västgötalagen. På grund af lagsagans obetydlighet deltog lagmannen ej i konungavalet. Ej häller gick konungens eriksgata genom Värmland, utan han aflade i Skara ed inför "alla västgöter och värmar".[1] Landstinget hölls på Lagbärget å Tingvallaön — landets förnämsta ort — Petri och Pauli dag, den 29 juni, och i sammanhang därmed hölls marknaden "Pärsmässan".

Under den senare medeltiden styrdes Värmland af fogdar eller höfvitsmän, som residerade på Edsholms slott i Eds socken; tidtals lydde den östra delen under höfvitsmannen på Agneholm, beläget på en holme i Gullspångsälfven. Efter slottens förstöring under Engelbrekts resning var landet deladt i tvänne "sysslor": Västersysslet, omfattande Näs, Gillbärgs och Jösse härad samt Nordmark, under senare delen af 1500-talet äfven Älfdalen och Fryksdalen; samt Östersysslet, omfattande det öfriga Värmland.

Jämte Södermanland och Närike utgjorde Värmland sedan år 1568 härtig Karls, sedermera Karl IX:s, härtigdöme och 1611—1622 hans son Karl Filips.

Härtig Karls förvaltning var af epokgörande betydelse i Värmlands historia; en mängd nya hemman och torp upptogs, delvis genom inflyttande finnar; bärgshandteringen uppmuntrades och städer anlades, nämligen Karlstad 1584, där en skola inrättades, samt Filipstad 1611, som anlades för bärgslagens räkning.

Sedan härtigdömet med Karl Filips död hemfallit till kronan, styrdes Värmland och Närike af en ståthållare, och under åren 1634—1779 bildade Närike och Värmland ett län under landshöfdingen i Örebro, med undantag af åren 1639—1654, då Värmland, så när som på tvänne härad, jämte Dal hade egen landshöfding i Karlstad. Sedan 1779 har Värmland — utom Karlskoga bärgslag, som stannade under Örebro län — utgjort ett eget län, Karlstads eller Värmlands län.

Under Sveriges ofta återkommande krig med Danmark och Norge såväl under medeltiden som i nyare tiden blefvo Värmlands gränstrakter förhärjade och odlingen hämmad, men i senare fredliga tider har denna tagit ett betydande uppsving och befolkningen i motsvarande grad tillväxt. Under kung Albrekts regering i Sverige, 1364—1389, var Värmland skildt från den öfriga delen af riket och höll sig i likhet med Dal och en del af Västergötland till den i Norge regerande konung Håkan Magnusson.

Den befolkning af finsk nationalitet och med finskt språk, hvilken från äldre tider, åtminstone, efter hvad vi ofvan sett, från 1500-talets senare del, funnits i Värmland, i synnerhet i gränstrakterna mot Dalarne och Norge, har numera, i synnerhet hvad språket beträffar, så uppgått i den svenska befolkningen, att finnarnes antal icke kan till siffran bestäm-

[1] Se "Sols" andra årgång (1900), sid. 1078.

mas. För omkring tjugufem år sedan talades finska språket i vissa hem, och åtskilliga äldre personer funnos, som icke kunde tala svenska, men nu för tiden tala de alla svenska språket, och finska seder och finska byggnader få allt mera vika för de svenska. Dock tyckes Nyskoga socken, enligt Nordisk Familjebok, ännu hafva den relativt mest rena och oblandade finska befolkning, hvaraf återstod finnes äfven i Norra och Södra Finnskoga socknar, i Hvitsand, Östmark och Lekvattnet, således inom den del af Älfdals härad, som gränsar till Norge, och inom nordligare delen af Fryksdals härad. När Värmlands finnar ännu uppgifvas till 3,000 och därutöfver, omfattar detta tal samtliga de ättlingar från finnar, hvilka i mer eller mindre mån hänga fast vid finska seder och bruk.

* * *

I det följande meddela vi en kort beskrifning af Värmland efter skriftställaren Gustaf Schröders målande skildring i Svenska turistföreningens årsskrift för år 1892.

Tegnérs och Geijers Värmland finnes icke mera. De djupa allvarligt ljudande hammarslagen vid de brusande älfvarne hafva tystnat; de högtidliga och vemodsfulla furuskogarne hafva vandrat ut för att uti annan form bilda rikets andra stad; de vackra, prydliga och färgrika nationaldräkterna hafva försvunnit liksom många af de gamla ärevördiga seder och bruk, genom hvilka våra förfäder förvärfvat sig vår aktning, vår kärlek, och hvarom sagan så stämningsfullt täljer.

Men det finnes ett nutidens Värmland, ett föryngradt Värmland, där rök- och ryggåsstugan fått lämna plats för tidsenliga byggnader, där finnplogen utbytts emot långplogen, där träpinnharfven uppgått i lågor, där de oregelbundna små åkerlapparne blifvit regelbundna åkrar, där de dystra barrskogarne förvandlats till leende löfskogsparker, och där de gamla välkända hammarsmedjorna ersatts med suckande ångmaskiner och tysta valsverk, där idogheten växer med hvarje dag, där järnvägar och plaskande ångbåtar äro hemmastadda och där ett gladlynt, gästfritt och upplyst folk bor.

Dit vill jag föra turisten, ty ännu fortlefva våra brusande älfvar, våra tusentals sjöar, våra djärft formade bärgshöjder, och ännu bo uti våra dalar ett ädelt och kraftfullt folk, i hvars minne sagan lefver och hos hvilket tro, ära och heder aldrig skola försvinna.

Redan vid första blicken på kartan öfver Värmland finner turisten dess oregelbundna form och krokliniga gränser. Lika oregelbunden och mångfaldig som planen är reljeffen. I Värmland finnas icke några större slätter, icke ens vid Vänern. Hela landet liknar ett mer eller mindre upprördt, men stelnadt haf genomskuret af tusentals större och mindre vatten. Det är denna nyckfullt formade natur, som gifver landskapet dess omväxling, dess behag och dess friskhet, och som lockar vandraren oupphörligt framåt, framåt till nya studier, till nya utsikter, den ena häpnadsväckande stor, den andra liten, täck och idyllisk. Värmland saknar ej häller fattiga, vemodsfulla och ödsliga trakter, men äfven dessa ha för turisten behag.

Värmland kan delas uti fem hufvuddelar:

Bärgslagen, den östligaste,
Klarälfdalen,
Fryksälfdalen,
Byälfs- eller Glafsfjorddalen
och
Nordmarken eller trakterna omkring sjöarne Silen och Foxen, den västligaste.

Antaga vi Stockholm som utgångspunkt, har turisten att välja mellan Västra stambanan till Laxå eller med ångare genom Göta kanal till Kristinehamn. Väljer han järnvägen, sker ombyte af vagnar vid Laxå, och anträffas då Värmlandsgränsen mellan stationerna Karlskoga och Björneborg, där Värmlandsnaturen genast märkes genom där befintliga löfskogar.

Önskar turisten se Värmlands grufvor,

malmfält och dess större järnindustri lämnar han bantåget vid

Kristinehamn, en liten täck stad vid Vänern, dit han äfven kan komma sjövägen. Där är utgångspunkten för en tur i östra Värmland och äfven för en sådan till Älfdalen.

En fotvandring efter sjön Ullvättern till Lugnsund, Kroppa, Ny- och Gammel-Kroppa och Filipstad lämnar angenäma minnen af leende näjder och vänliga människor. Den är också bekväm, emedan man har tillfälle att begagna båtar, och kosan går helt nära Östra Värmlands järnväg, den man ock kan begagna. Vid Herrhults station anträffas Bärgslagsbanan mellan Falun och Göteborg.

Filipstad, liten bärgstad inklämd mellan bärgen vid en liten sörlande älf med små anläggningar inuti staden och en ovanligt täck kyrkogård, där vår store landsman John Ericssons stoft hvilar. Filipstad är försedt med hotell och utvärdshus. Privat bostad är dock att föredraga och icke svårt att finna. Från Filipstad besökes Persbergs grufvor och äfven Långbanshyttan, där en minnessten är rest vid John och Nils Ericssons fädernegård. Från Långbanshyttan är skäl gå öfver till Nordmarks grufvor och vidare med den mellan Filipstad och Edebäck löpande järnvägen till Uddeholms bolags industriella järnverk Hagfors, hvarest finnes hotell. Vid Hagfors torde skruffabriken tilldraga sig turistens uppmärksamhet såsom mera sällsynt i vårt land. Det är nu skäl att lämna järnvägen och följa landsvägen till den gamla gården Uddeholm för att se, huru Värmland fordom tog sig ut, då skogsförödelsen icke var uppfunnen och markerna voro bevuxna med furuskogar, ty här finnes en liten profbit därpå.[1] Så sågo skogarne ut för 50 à 60 år sedan. Vid Uddeholm torde kunna erhållas en båt för en tur ut på den täcka Rådasjön. Från denna kan man se de vackra egendomarne Risberg och Risätter, och så landstiger man vid Sjögränds station och medföljer bantåget till järnvägens ändpunkt Edebäck. Under vägen dit ligger en liten sjö inne i skogen och på dess högra eller norra sida ett torp — det är det genom engelsmannen Lloyd bekanta Lapptorp.

Strax därpå ljuder ånghvisslan, och man är framme vid Edebäck och Klarälfvens strand. Är lyckan god kan man få medfölja Uddeholms bolags bogserångare mot norr eller genom den del af älfdalen, där Klarälfven flyter nästan lugn under en sträcka af 8 à 9 mil.

Det är dock föga hopp om, att turisten får begagna denna utväg att komma fram. Han tager därföre in i Edebäck, där ett vänligt bemötande och goda råd för fortsatt resa kunna påräknas. Turisten befinner sig nu i Ekshärad eller fordom "Hökeshara". Socknen är gammal, känd sedan hedenhös. Från Hökes- eller Eksbärget är en vidsträckt utsikt, som förtjänar att ses. Likaså många stenkummel vid Hara gård och omkring prostgården. Många af dessa äro dock af älfven utskurna och en del af okynne förstörda. Under digerdöden utdog folket i Ekshärad, och sagan förtäljer, att kyrkan långt därefter återfanns mossbelupen och kringväxt af skog.

Från Edebäck färdas man norrut antingen gående eller åkande med gästgifvareskjuts, eller ackorderar man sig till annan skjuts, hvilket är det bästa och angenämaste. Dock måste turisten, så länge han befinner sig inom Ekshärad, vara försiktig, ty angränsande socknars befolkning är af den mening, att "Ekshäringen" är sniken och opålitlig, grälsjuk och pockande. I fall detta är händelsen har det föga betydenhet, ty snart är man inne i Nysocken, där folket har godt lof om sig, ehuru det beskylles för enfald. Vidare kommer man till Dalby eller nordligare delen af Värmland. Färden genom Värmlands älfdal är tidsödande, men egendomlig. Man befinner sig alltjämt på dalens botten och utmed älfstranden. Utsikterna äro emot öster och

[1] Äfven denna skog har sedermera blifvit sköflad.

väster inskränkta, men vid en eller annan krökning af vägen vidgas de emot norr och söder, och man befinner sig uti ett landskap, hvars motstycke endast återfinnes längre mot norden. Det är något man ej tänkt sig och ej sett, men något som förtjänar att ses. Trakten vid och omkring Dalby kyrka och det en mil därifrån aflägsna Ofvansjö äro glanspunkterna. Där är dalen icke så trång och där ser man mäktiga bärgåsar, hvaraf Branäsbärget intager hedersrummet. Äfven Dalby är kändt sedan gamla tider, och Dalby kyrka anses såsom en af de äldsta i Värmland. Efter digerdöden sägas några munkar här slagit sig ned, troligen för att beskatta de pilgrimer, som här färdades fram på väg till St. Olafs graf i Trondhjem. Sagan bestyrkes af legender och de munkmålningar, hvarmed kyrkan till nyare tider var prydd, samt af funna rökelsekar, offerkistor och å väggen hängande munkekläder. Dalbyfolket bibehöll tills för 20 à 30 år sedan sin nationaldräkt, hvilken beklagligen nu till en stor del försvunnit och därigenom förminskat den uppmärksamhet och det intresse, som den den tiden väckte hos främlingar. Dalbykarlen är reslig och kraftfull, och sin nationaldräkt uppbar han med god hållning och en i ögonen fallande värdighet. Nya tider, nya seder hafva icke verkat fördelaktigt på detta fordom så egendomliga folk.

Längre upp än till Dalby och Ofvansjön torde turisten icke finna något, som ersätter besväret. Vid Ransby går landsvägen öfver älfven till Finnskogarne och vidare västerut till Norge, och söderut till Hvitsand och Fryksände. Vägen är lång och besvärlig.[1] Finnarne hafva blifvit svenskar. Jorden är nu odlad, språket förändradt och finnen liksom Dalbykarlen har förlorat sin egendomlighet. De utsikter man har efter landsvägen mellan Dalby och Hvitsand äro icke framstående annat än möjligen genom sin ödslighet.

Jag rekommenderar därföre turisten att vända vid Ofvansjön och söka erhålla båt till Stället i Nysocken, där en annan väg går öfver höjderna till och genom Hvitsand åt Fryksände. Denna väg är bekvämare och en båtfärd på Klarälfven i vackert väder är både angenäm och egendomlig. Skjuts erhålles i Osebol och färden öfver Osebolshöjden förefaller ovanlig, ty där återfinner man barrskogarna, den tilltalande ensligheten och djupa tystnaden, som utmärka våra nordiska skogar.

Efter ett par, tre timmars färd har man hunnit Vägsjöfors bruk, och där återfinner man civilisationen. Vill man från Öfverby gästgifvaregård göra en "afstickare" till det närbelägna Hoffjället finner man lön för mödan uti en storartad utsikt. För zoologen kan det vara af intresse att veta, att Hoffjället är den sydligaste punkt af Värmland, där dalripan med visshet häckar.

Efter afresan från Öfverbyn är man snart vid Fryksände och Torsby. Där finnes hotell samt daglig ångbåtsförbindelse med Frykens södra ände eller Fryksta järnvägsstation.

Fryksände socken hörer till de äldre, och är känd sedan Olof Trätäljas tid. Thore eller "Thori" Jotun af Värmö säges hafva brukat Torsby gård, och skall han vara höglagd vid Bada bruk, i hvars närhet ett större stenkummel och början till en stenbro öfver Fryken ännu återfinnas.

Från Torsby går en väg nordligt till Östmarks socken, där det 1727 fot höga Rännarbärget och den vackra naturen locka många lustresande. En väg går mot väster till det egendomligt vackra och storslagna Gräsmark samt vidare till det naturskönа och afskilda Mangskogskapell. Utmed denna väg finner man många stora och vackra utsikter, som kunna täfla med landets allra bästa.

Turisten, fornforskaren bör i roddbåt färdas Fryken söderut, emedan där fin-

[1] Denna väg är nu omlagd och öfvergår Klarälfven i närheten af Letälfvens förening med denna och vidare till Letafors bruk.

nas flera sevärdheter. Från Tossebergsklätten har man en storartad utikt, som af ingen turist bör förbises. Under en båtfärd på Fryken får man ett tydligt och riktigt begrepp om Värmlands natur, och vid Frykens stränder bor ett

gifvaregård. Härifrån gå vägar åt alla väderstreck. Turisten har fördel af att göra utflykter i trakten, där flera vackra egendomar finnas, såsom Rottneros, Herrestad i Östra Emtervik och på väg västerut vattenfallet vid Skarped.

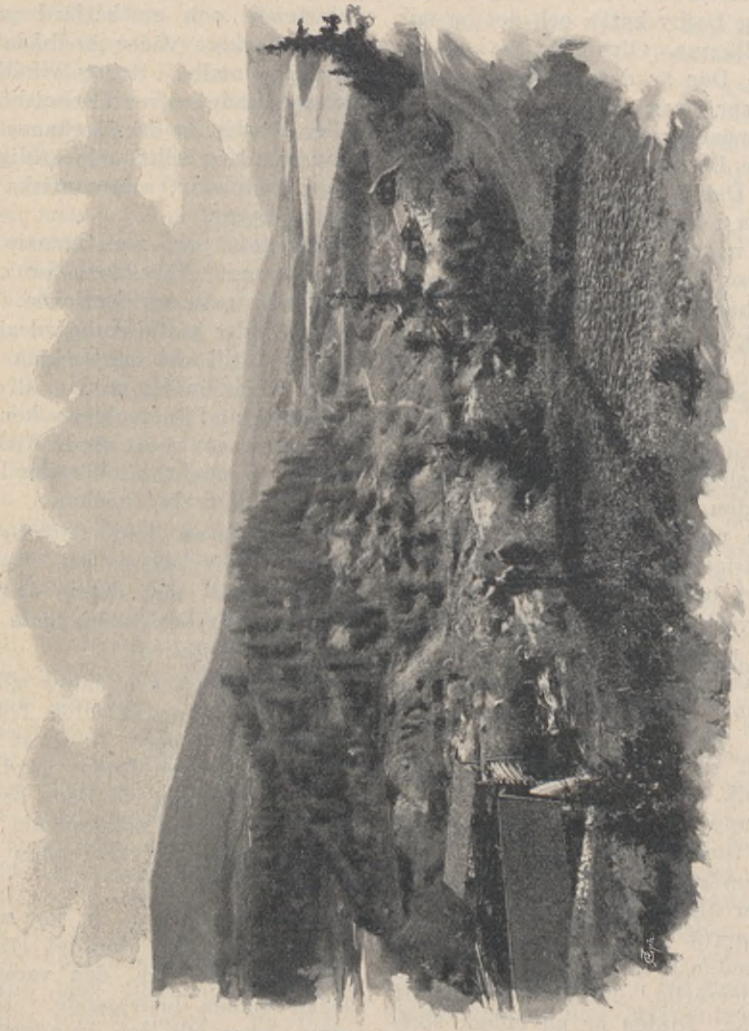

Vägsjöfors, Hvitsands socken, Värmland.

äkta värmlandsfolk lugnt, flitigt, kunnigt och vänligt.

Färdas man med ångare öfver Fryken, är man lätt och bekvämt vid Sunne, en af Värmlands folkrikaste socknar, vackert belägen mellan Öfre och Mellan-Fryken. Sunne har hotell samt bra gäst-

En tur med ångaren till Fryksta och åter till Västra Emtervik, samt därifrån landsvägen upp till Fryksdalshöjden, där utsiktsplats är afröjd, och turisten har sett hela Fryksdalen eller Värmlands centrum. Från Fryksdalshöjden följes landsvägen till Brunnskogs kyrka, belägen vid

sjön Värmelen. Där finner han en idyllisk utsikt och en vanligen spegelblank sjö. På denna fortsättes resan i båt till Värmskog, Borgviks bruk och vidare till Bärgslagsbanans stationer Segmon eller Värmlandsbro. Turisten har nu färdats genom en särdeles vacker trakt, och därtill en bland Värmlands tidigast bebyggda och först afröjda marker. Såväl på Värmelens västra sida Stafnäs, som på dess östra Brunskog och Grums, fordom "Gromers Hundari" samt nedåt Värmskog finnas många stenkummel efter stränderna och inuti skogsbackarna, vittnande om de många strider våra förfäder där utkämpat.

Turisten bör nu taga vägen till Seffle köping, fordom "Sifhälla". Sagan förmäler, att här slog Värmlands rödjare, Olof Trätälja, först upp sina bopålar och här sattes han "i hög". Högen har icke lidit af tiden, ty den synes nästan orubbad och visar oss genom sin storlek, huru den tidens folk aktade sina höfdingar, och icke skydde något arbete för att bevara minnet af dem. Trakten omkring Seffle är icke storartad, men har genom sin historia ett visst intresse. För fornforskaren och botanisten lönar sig en tur ut till Värmlandsnäs, där den gamla odlade marken, de åldriga gårdarna och här och där åsynen af Vänerns stora vattenspegel skänker vandraren en viss hvila, en viss behaglig ro efter de färder, han företagit längre mot norr uti den bärgiga delen af landet. Från Seffle, där den stora Bärgslagsbanan stryker fram, går dagligen ångbåt genom Byälfvens vattendrag till Glafsfjordens norra ände till Arvika köping och lastageplatsen Sulvik. Detta är en af Värmlands mest leende trakter och väl värd turistens uppmärksamhet, måhända före någon annan. Naturen har där slösat med sina skatter. Trakten är prydd med djärft formade kullar, rika löfskogar, blåa vatten och allvarliga skogklädda höjder, och därtill har sagan och historien bredt ett skimmer från vikingatidens dunkel öfver näjden. Här hafva många och heta strider ägt rum, innan landet blifvit hvad det är, och nu kan det räknas till de vackraste, och i saftig grönska och idylliska vyer är det fullt jämförligt med landet omkring Rhen. Jag antager, att färden uppför Byälfven företages med ångbåt. I så fall är turisten ganska snart ute på den s. k. Harfjorden, en af denna leds minst vackra delar. Så kommer man åter in uti älfven, hvilken löper genom mörkt grönskande säfprydda stränder, tills den utvidgar sig söder om Gillberga kyrka och framvisar en tafla, som är värd att se. På högra eller östra sidan ligger den gamla sätesgården Odensta, på västra Aspsäter, och strax därpå är man framme vid Nysäter, där ångbåten brukar uppehålla sig så pass länge, att därvarande stora ättehög kan beses. Ännu en kort bit och man befinner sig uti Björnfjorden, där man under färden kan se de utomordentligt vackra herresätena Björnö och Kisterud på östra sidan, samt Älfvik och Stömne bruk på den västra. Hinner man se parken vid Stömne är bra, ty det är skäl uti att göra. Så kommer man in uti en uppmuddrad ränna förbi Fjöle och ut på Sölje Flogan, där den skogbevuxna och höga Rudsklätten ovillkorligen ådrager sig turistens uppmärksamhet.

Vid det sevärda Sölje bruk uppehåller sig vanligen ångbåten så pass länge, att man kan se sig omkring på platsen, och detta bör man ej försumma. Snart måste man ut på böljan igen och inlöper då uti det trånga och dystra Räfsundet med Rudsklätten snart sagt hängande öfver sig. Rudsklätten är i sig själf märklig nog genom sin form och genom sina minnen. Här äro nämligen spår efter starka befästningar jämte början till en bro öfver sundet, och här täljer sagan om en af de blodigaste strider, som förekommit inom Värmland, ty här i närheten drabbade den bekante "Håkan Jarl" och "Atle Jarl" öfver Gaulum tillsammans med sina drakar. Striden drog sig norr ut till Glafsfjorden eller midt för "Glade-

vall", nu Glafva, där den utkämpades på så sätt, att båda dessa stolta och fruktade kämpar föllo. Striden var förfärlig, ty sagan vet att förtälja, att blod flöt allt uti Vänern. Vid nuvarande "Löfnäsudde" finnes ett kolossalt stenkummel af 70 alnars längd och 40 alnars bredd, där troligen kämparnes ben hvila. För öfrigt anträffas stenkummel efter Glafsfjordens stränder, på dess öar, uddar och holmar.

Sedan man passerat Räfsundet, är man ute på den stora och allvarliga Glafsfjorden omsluten af mörka, skogklädda höjder. Man andas lättare och friare här än uti det dystra Räfsundet, och vissa dagar kunna Glafsfjordens vågor behagligt gunga nutidens drakar, ångbåtarna. Kommen längre mot norr ser man Älgeåfjorden och vid dess ände en make till Rudsklätten uppskjuta utur vatten. Detta är Bärgsklätten, i hvars närhet Glafsfjordens källvatten, den sevärda Jösseforsen, utfaller. Snart viker ångbåten af och kilar in genom ett smalt grumligt sund, och så är man inne uti den vackra Kyrkviken med Arvika kyrka och Arvika köping i fonden. Här landar man nu snart och fortskaffar sig till stadshotellet eller hotell Kristiania.

Arvika köping har en särdeles vacker belägenhet och är ett litet och lyckligt uppåtsträfvande samhälle samt medelpunkten för det omtalade Jösse härad.

Här träffar turisten nordvästra stambanan, där dagliga tåg ankomma och afgå mellan Stockholm och Kristiania. Köpingen förtjänar att beses, likaså kyrkan och dess omgifningar, därtill åtgår dock ringa tid.

Från Arvika har man flera vackra trakter att vända sig till såsom Gunnarskog, Nysockensjön m. fl. En sådan tur vill jag rekommendera. — Marsch till Jösseforsen och Bärgsklätten, vidare till Sulvik, Ränkesed, där den stora och rätt höga bärgshöjden Ränksnipan bestiges. Så med båt öfver Ränken till Noreborg och uppåt sjön Hugn till Hugnåsen, Edaskans och åter till Kölen och Adolfsfors bruk.

Om traktens inbyggare är nog att säga, att de äro Jössehäringar, hvilket betyder ett gladt, gästfritt, upplyst och intelligent samt ytterst tjänstvilligt folk.

Med den turen är man ock på väg till Nordmarken, och den vägen går genom Järnskog, Karlanda och till Silbodal, där man på den vackra Silen gör utflykter och sedan fortsätter till Gustafsfors bruk och Nästegård. I båt gör man nu resan uppåt Lelången till Lennartsfors bruk och Foxen med Fogelvik och Holmedal till vändpunkt. Sedan tager man söderut till Lelång där man en bit färdas utefter riksgränsen och vidare till Nössemark och Ed, där man sedan har att välja mellan järnvägen eller Dalslands kanal till Köpmannabro, Åmål och Karlstad.

Turen genom Nordmarken är behaglig och lämnar blott goda minnen efter sig. Den har hittills varit mindre begagnad, men skall snart tilldraga sig större uppmärksamhet, hvilket den i allo förtjänar.

Karlstad, provinsens hufvudstad, hörer efter den stora branden på 1860-talet till våra mest välbyggda städer och måste antingen som utgångs- eller afslutningspunkt af turister besökas. — Beslutar sig, som jag hoppas, turisten att genomresa Värmland, medtager han sitt bästa humör och visar sig sådan han är, och jag förespår, att han, hvarhälst han sin kosa vänder skall blifva mottagen med vänlighet och tillmötesgående. Det är allt för troligt, att han med skalden skall på sin återresa sjunga:

"Om ifrån Värmeland jag tager mig en mö,
Så vet jag, att jag mig aldrig ångrar."

ÖRNHJÄRTAT AF HAMLIN GARLAND.

ÖFVERSÄTTNING FRÅN ENGELSKAN FÖR SOL.

(9)

ADERTONDE KAPITLET (fortsättning).

"Vill ni inte sjunga för oss, Mary?" frågade Jack några minuter senare.

Mary steg upp för att gå till pianot. Harold satt med hufvudet stödt mot händerna och ögonen orörligt fästa på hennes anlete, medan hon sjöng. Hennes stämma hade blifvit starkare, ljufvare, innerligare, men det var samma själ som hade sjungit för honom i det dystra fängelset, och hennes sång rörde honom i djupet af hans hjärta. Den förde till honom det budskap, som hon icke vågade uttala i ord: "Var trogen trots allt. Mitt hjärta blöder för er; låt mig trösta er."

Han å sin sida tänkte, att en kvinna, som kunde sjunga så, hade en högre uppgift i världen än att åtfölja en boskapsherde till Västerns öde slätter.

När hon hade slutat sjunga, steg han upp och räckte henne handen med ett säreget lugn, som rörde henne djupare än något ord han förut yttrat.

"Vill ni tänka någon gång på mig, när ni sjunger den sången?" frågade han.

"Ja — alltid", ljöd hennes svar.

"Farväl", sade han tvärt, släppte hennes hand och gick utan ett ord vidare.

"Får jag träffa er ännu en gång, innan vi lämna staden?" frågade Jack.

"Ja", svarade Mary, "jag vill gärna tala med er — — om honom", tillade hon hviskande.

Jack hann upp Harold, men gick tyst vid hans sida. När de kommo till sitt rum på hotellet, kastade sig Harold i en stol som om han varit uttröttad.

"Nu är det slut, Jack", sade han; "jag sätter aldrig mera min fot i staterna; från denna stund håller jag mig för alltid till bärgen."

NITTONDE KAPITLET.

Det andra mötet. — Afskedet.

På aftonen samma dag fick Harold ett bref från Mary, däri hon bad honom göra henne ett nytt besök dagen därpå i sällskap med Jack. De båda vännerna öfverenskommo att antaga hennes inbjudning och togo därefter en promenad i stadens omgifningar under den vackra aftonen. De satte sig slutligen ned i gräset under ett träd, och Harold sade:

"Nu kan jag inbilla mig, att jag är tillbaka på den gamla farmen hemma hos dig igen. Berätta mig något om de dina."

"Å, de äro sig fullkomligt lika. De ha inte förändrats mycket. Pappa har skrapat ihop litet pängar och byggt till ett rum på västra sidan. Mamma kallar det 'pojkarnes rum'. Pojkarne äro naturligtvis du och jag. De gamle vilja, att vi skola ligga där, när du kommer tillbaka och hälsar på oss. De skola bli rysligt ledsna öfver att inte få se dig. Mamma tänker på dig lika mycket som på mig."

Dagen därpå, då Harold gick för att besöka Mary, var han herre öfver sig själf och situationen. Hans nerver voro som stål och hans anletsdrag lugna och behärskade.

"Jag är så glad, att ni kom igen", sade Mary. "Jag längtar att få höra er tala om er själf och ert lif därute i Västern."

"Godt", sade han, "det är inte precis samma slags lif, som er mr King lefver."

Det låg ett visst hån i hans röst, hvilket träffade Mary som ett slag, men hon svarade mildt:

"Jag antager, att vårt lif förefaller er ganska tamt nu."

"Ja", svarade han, "det vore vissa dö-

Harold satt med ögonen orörligt fästa på hennes anlete, medan hon sjöng.

den för mig. Jag skulle inte kunna uthärda det ens för ett år; jag skulle ruttna."

Mary märkte, att någon förändring försiggått med honom, och hon betraktade honom uppmärksamt. Han var hård, kall och förbehållsam. Mary var ingen kokett, men hon beslöt att öfvervinna

hans köld. Han föreföll fullkomligt oberörd af behaget af hennes närhet och det hemtrefliga rummet.

"Ni män tyckas hålla före", sade hon, "att alla kvinnor bara älska lifvets lugna och tama sidor, men det är inte sant. Vi tycka också om de stora bedrifterna i fria luften. Jag skulle till exempel gärna vilja se en boskapsrancho och det vilda lifvet därute."

"Å, det är inte alltid så vildt", genmälte Harold en smula mjukare. "Understundom är det lugnt nog, det vill säga lugnt för våra förhållanden. Men man är nästan alltid i sadeln och ute i friska luften på slätterna med bärgen i sikte. Nog har man hårdt arbete också, och stundom känner man sig ensam, men jag tycker i alla fall om det lifvet. När det blir litet för tamt för mig, så beger jag mig af till bärgen i sällskap med en indian. Ogallalah-indianerna äro mina vänner, och jag ämnar tillbringa vintern hos dem, och se'n fortsätter jag till West-Elk-landet. Jag hoppas få skjuta en grå björn och några bärgsfår denna vinter."

Nu var Harold inne på sitt älsklingsämne, och Mary hade intet annat att göra än att höra på.

"Innan jag slutar", fortfor han, "hoppas jag ha genomströfvat hela Klippiga bärgen och känna dem i grund och botten. Det finnes ingenting som håller mig tillbaka nu", tillade han med en plötslig blick på Mary. "Det gör mig detsamma hvart jag vänder näsan eller hvar jag slår läger. Jag tror det vara bäst, att jag inte försöker bli boskapskung."

"Men er far och er syster —" började Mary.

"Å, hon oroar sig inte för mig; jag har inte haft bref från henne nu på två år. Min ende vän är Jack, och han skulle inte kunna följa mig dit ut. Han skulle säkert förlora sina brillor i första strid, och se'n kunde han inte skilja mellan en grå björn och en två års kviga. Det finns alltså ingenting, som hindrar mig från att begifva mig hvart som hälst. Jag vill tillbringa en sommar i Flat-Top-landet. Min vän Jim — indianen — säger, att det är präktigt. Därifrån beger jag mig till Wind-River-bärgen för att jaga älg. Gamle Talfeather, ogallalahernas höfding, har lofvat föra mig till Big Horn Range. Därifrån styr jag kosan åt sydväst, ned genom Uncompahgre-landet till navajo-indianernas reservation. Därifrån bär det af till Walpi, där jag skall se moki-indianerna dansa. Det påstås, att de föra lefvande skallerormar i munnen. Det tror jag nu inte, men jag får väl se. Därpå svänger jag rundt till Kolorados stora kanjon (Grand Canyon). Man säger, att det är den hiskligaste remna i marken som finns på hela vår jord. Så besöker jag Mohave-öknen i Södra Kalifornien. I höst ett år till eller så omkring inträffar jag i Yosemite-dalen. Därifrån återvänder jag förbi Saltsjön."

"Det är storartade resplaner ni har", sade Mary. "Hur tänker ni färdas?"

"På gamle Vildkatten, om inte hans ben bli uppslitna."

"Hur skall ni lefva då?"

"Skaffa mat hvar jag kan. Hjälpa till med arbetet hvar jag kan och förtjäna en slant; för öfrigt jaga och fiska. O, jag skall göra resan, om den så tager tio år."

"Och sedan?" sporde Mary.

"Sedan beger jag mig af åt nordväst", svarade han efter någon tvekan. "Det vill säga om jag lefver. Det är naturligtvis ganska antagligt, att jag dessförinnan kommer att vända näsan i vädret någonstädes på vägen."

Mary betraktade honom med drömmande ögon. Tjusningen af det vilda lif han målat grep henne lika väl som honom själf. Det var äfventyrligt, det var fritt, det var härligt. De naturens under, som han omtalade, antogo väldiga proportioner i hennes dimmiga föreställning om den fjärran Västern. Hon utropade:

"O, jag önskar att jag kunde få se dessa underbara scener!"

Harold vände sig hastigt mot henne.

"Det kan ni få", utbrast han; "jag skall taga er med!"

Hon ryggade tillbaka.

"O nej", sade hon; "det menade jag inte — jag menade — någon gång —"

Harolds ansikte mörknade.

inse, att Marys ord hade sitt ursprung i en tillfällig hänförelse.

När han åter talade, var det med den för honom utmärkande öppenheten.

"Nej", sade han, "här skiljas våra vägar, Mary. Alltsedan jag första gången

Harold och Jack satte sig ned i gräset under ett träd.

"Någon gång — i en salongsvagn, antager jag", sade han. "Det vill med andra ord säga: aldrig."

Båda sutto därefter tysta. Harold visste väl, att han icke skulle kunna förverkliga sina planer med en kvinna i sällskap — och han hade förstånd nog att såg er i fängelset, har ni varit mera för mig än någonting annat i världen, men jag förstår nu så väl, att det aldrig skulle kunna gå ihop med oss båda tillsammans. Jag skulle inte kunna lefva här, och ni skulle inte kunna lefva med mig där ute. Jag är i alla händelser på sätt

och vis en biltog man. Förliden natt försonade jag mig med den tanken att få återvända ensam ut till Västern. Jag vill inte ens bedja Jack följa mig. Om jag hade en god rancho och er, så kunde

"O, ni går väl inte nu!" utropade Mary. "Ni har ju inte berättat mig er historia."

"Ack jo, det har jag — så mycket däraf som ni bryr er om att höra."

"Det kan ni få", utbrast Harold; "jag skall taga er med."

jag måhända slå mig ned och blifva bofast nu — — men då skulle ni inte kunna uthärda ens på en rancho med närmaste grannar på femton kilometers afstånd."

Harold steg upp och tog sin hatt.

"Jag ville se er", fortfor han; "jag hade ingen annan afsikt — och nu har jag sett er — och — och —"

Han vände på hatten mellan sina fingrar, och hennes ögon voro fulla af tårar, då hon sade:

"Ah, gå inte, gå inte; jag hade hoppats, att ni skulle stanna öfver middagen hos mig."

"Ju fortare jag kommer härifrån desto bättre", svarade han med hes stämma,

och Mary såg, att han skälfde af rörelse. "Hvad tjänar det till att stanna här längre? Räkningen är afslutad, och vägen ligger klar framför mig."

"Jag har svårt att se er gå", genmälte hon med låg stämma, "men — jag förmodar — att det — är bäst så. Men jag vill inte, att ni skall glömma mig — jag skall inte glömma er, och jag skall sjunga för er hvarje söndagseftermiddag, hvar ni än är, och om ni då stannar och lyssnar och tänker på mig, så skall ni måhända kunna höra min röst."

Tårar voro i hennes ögon, under det hon talade, och han begagnade sig af hennes rörelse till en sista vädjan:

"Kanske om jag komme tillbaka igen — om jag slår mig ned någonstädes — kanske ni då — om ni bara ville säga ett ord —"

Hon skakade sorgset men bestämdt på hufvudet:

"Nej, nej, jag kan inte lofva någonting."

"Godt — det afgör saken. Farväl."

Och Mary hade ingenting bättre att säga än just detsamma:

"Farväl, farväl!" (Forts.)

SÄLLSAMMA HISTORIER.

VI.

Historien om Konnor Old House.

"Jag anser", sade mr Flaxman Low, den framstående psykologen, "att det i hvad vi kalla den 'öfvernaturliga' världen icke finnes några andra lagar än sådana, som leda sin upprinnelse från eller äro utvidgningar af de kända naturlagarne."

"Högst sannolikt förhåller det sig så", genmälte Naripse med misstänkt ödmjukhet. "Men i alla fall företer Konnor Old House problem, hvilka inte gå ihop med några naturlagar, dem jag känner till. Jag tvekar nästan att framställa dessa problem — så omöjliga och orimliga förefalla de."

"Låt oss ändå höra dem", sade Low.

"Det påstås", återtog Naripse, stigande upp med ryggen mot elden, "det påstås, att en lysande gestalt hemsöker huset. Man ser också ofta ljus i biblioteket — jag har själf sett det en natt härifrån — men icke desto mindre visar dammet, som ligger tjockt på golfvet och möblerna, efteråt intet spår af någon lefvande varelses besök i rummet."

"Har ni tillfyllestgörande bevis på närvaron af den där lysande gestalten?"

"Jag skulle tro det", svarade Naripse kort. "Jag såg honom med egna ögon kvällen innan jag skref till er med anhållan att ni skulle komma hit. Jag gick till huset efter mörkrets inbrott och befann mig på trappan, då jag såg honom — en högrest manlig gestalt, hvit och lysande. Han vände ryggen åt mig, men de uppstående skuldrorna och hufvudet gjorde på mig ett intryck af ondska och elakhet, som jag inte kan beskrifva. Jag lämnade honom i ostörd besittning af platsen, ty det är ett faktum, att en hvar, som försökt lämna sitt visitkort på Konnor Old House, också har lämnat sitt förstånd med det."

"Det förefaller onekligen ganska orimligt", sade mr Low, "men jag antager, att vi ännu inte fått höra alltihop?"

"Nej, det står en tragedi i samband med huset, men det är en helt vanlig historia, som på intet sätt kan förklara den lysande gestaltens gåta."

Naripse var en förmögen ung man,

En högrest manlig gestalt, hvit och lysande.

som tillbragte största delen af sin tid utrikes, men nyss anförda samtal ägde rum på det ställe, hvilket han alltid brukade kalla sitt hem — ett jakthus beläget på hans stora jaktmarker å Skotlands västkust. Det var nytt och helt litet och låg i en vattensjuk dal. Nedanför trädgårdshäcken flöt en forellbäck.

Klockan var omkring elfva en dyster, rägndiger afton, då Naripse började tala om Konnor Old House, där han satt i jakthuset med sina gäster framför en sprakande, lustigt flammande brasa af barrved.

"Konnor Old House ligger på ett utsprång af bärgåsen här midt emot — ett af de präktigaste lägen i världen — och det tillhör mig", återtog Naripse. "Dock ser jag mig nödsakad att bo i det här fuktiga hålet, ty i hela det här grefskapet finns inte en man, som skulle vilja tillbringa en natt i Konnor!"

Sullivan, den tredje i sällskapet, förklarade nu, att det fanns åtminstone en man, som ville det, och, tillade han med en blick på Low, "kanske finns det två."

Naripse ryckte på axlarne.

"Ska' vi slå vad?" frågade Sullivan stigande upp.

Han var en högrest, mörk, skägglös ung irländare, bekant för sin skicklighet i fotbållspel.

"Om så är", fortfor Sullivan, "så blir det ett vad, som jag tänker vinna! Godnatt. Vi återse hvarandra i morgon."

"Jag antar, att den här affären ligger mera för Low än för dig", invände Naripse. "Men inte går du verkligen?"

"Jo, det kan du lita på!"

"Se så, var nu inte en narr, Jack! Low, säg till honom, att han låter bli, säg honom, att det finns saker, som ingen människa borde blanda sig i —"

"Det finns saker, som ingen människa kan blanda sig i", afbröt Sullivan, "och jag vill säga, att det här vadet är en af dem."

Naripse var sällsamt enträgen.

"'Low, tala till honom, afråd honom. Som ni vet —"

Flaxman Low såg, att den storväxte irländarens fåfänga var väckt och sade därför skrattande:

"Sullivan är stor nog att taga vara på sig själf. Men om han inte har någonting däremot, så kunde vi så godt få höra historien till slut, innan han går."

Sullivan tvekade några ögonblick, men sade slutligen:

"Låt gå."

Det var en varm afton för årstiden, och man kunde genom det öppna fönstret höra regnets plaskande där ute.

"Det finns ingenting så dystert som droppandet af ett stridt regn", började Naripse. "Jag sätter det alltid i förbindelse med Konnor Old House. Huset har varit öde under mer än tio år; den siste som bebodde det var sir James Mackian, som hade varit köpman i Sierra Leone. När gården tillföll honom, återvände han till England och bosatte sig här med en vacker dotter och en mängd tjänare, bland dem en nigger vid namn Jake, hvilkens lif han skulle ha räddat i Afrika. Allting gick väl för ett par år, efter hvilken tid sir James reste till Edinburgh på några dagar. Under hans frånvaro påträffades hans dotter död i sin bädd efter att hafva intagit för stor dos af något sömnmedel. Detta slag tog den gamle fadern hårdt; han försökte skingra sorgen genom resor, men efter sin återkomst hem försjönk han i obotligt svårmod och dog några månader senare på en dåranstalt."

"Godt, jag har ingenting emot att möta flickan, eftersom hon ju är så vacker", anmärkte Sullivan skrattande. "Men det är inte mycket i den där historien."

"Naturligtvis", återtog Naripse, "pratar folket mycket dessutom och färglägger duktigt de enkla fakta i historien. Det påstås, att förfärliga omständigheter stodo i samband med miss Mackians död och att flickan under månader dessförinnan hade haft ett olyckligt, förskrämdt utseende. Hon lär ha afskytt negern och bedt sin far att göra sig af med honom, men gubben ville inte höra på det örat."

"Och hvad blef det slutligen af negern?" frågade Flaxman Low.

"Sir James sparkade ut honom efter ett våldsamt uppträde, hvarunder han skall hafva anklagat Jake att ha haft del i flickans död. Niggern svor, att han skulle hämnas, men ett faktum är, att han nästan omedelbart lämnade huset och aldrig sedermera afhörts. Kort tid därefter blef den gamle vansinnig; han fanns liggande på en soffa i biblioteket, obotligt sinnessvag."

Vid dessa ord gick Naripse till fönstret och blickade ut i den mörka, rägniga aftonen.

"Konnor Old House ligger där borta på bärgåsen", fortfor han, "och en del af byggnaden, däraf biblioteksfönstret, i hvilket ljuset stundom ses, är synlig emellan träden härifrån. I afton finns där i alla händelser intet ljus."

Sullivan skrattade på sitt bullrande sätt.

"Hur är det då med din lysande gestalt? Jag hoppas att jag får det nöjet att träffa honom. Jag misstänker, att det är någon listig landstrykare som kommit under fund med, att han kan få en hygglig bostad hyresfritt."

"Det kan ju hända, att det förhåller sig så", svarade Naripse tålmodigt. "Allt hvad jag kan säga är, att jag flere

gånger, sedan jag sett ljuset på kvällen, besökt biblioteket på morgonen och aldrig funnit det tjocka dammet i minsta mån rubbadt."

"Har ni iakttagit, om ljuset visar sig regelbundet, på bestämda mellantider?" frågade Low.

"Nej, det kan visa sig när som hälst, företrädesvis i rägnväder."

"Hvad är det för ena, som blifvit tokiga där borta i Konnor Old House?" sporde Sullivan.

"En var en landstrykare. Han måste ha hållit till i köket flere dagar, innan han begaf sig in i biblioteket, men det

De varseblefvo Sullivan liggande strax utanför tröskeln.

bekom honom inte väl. Man fann honom döende på sir James' soffa med rysliga svarta fläckar i ansiktet. Han var för illa däran för att kunna tala, hvarför man inte kunde få veta någonting af honom."

"Han var förmodligen smutsig i synen", gissade Sullivan, "och då han kände sig ruskig i rägnet, gick han in i Konnor Old House och dog helt lugnt där af lungsot eller någonting dylikt."

"Den siste, som försökte sin lycka med spökena", fortfor Naripse utan att fästa sig vid Sullivans anmärkning, "var en ung man vid namn Bowie, systerson till sir James. Han var student vid Edinburghs universitet och ville sprida ljus öfver mysteriet. Jag var inte hemma själf, men min förvaltare gaf honom tillstånd att tillbringa en natt i huset. Då man icke såg till honom dagen därpå, sökte man efter honom i Konnor Old House. Han påträffades å soffan i biblioteket och har sedan dess inte sagt ett förnuftigt ord."

"Det är bara fruktan, som verkat på en öfverretad hjärna", afgjorde Sullivan. "Och nu går jag. Rägnet har upphört,

jag vill vara i huset före midnatt. Ni kunna vänta mig i dagningen med rapport om hvad jag sett."

"Hvad tänker ni göra, när ni kommer dit?" sporde Flaxman Low.

"Jag tänker tillbringa natten på spöksoffan, som jag hoppas finna i biblioteket. Tro mig, det ligger vansinne i sir James' familj; far och dotter och systerson — alla ha de gifvit prof därpå på olika sätt. Landstrykaren, som kanske var där ett par dagar, dog en naturlig död. Det behöfs bara en frisk och stark karl för att göra ett slut på allt detta dåraktiga prat."

Naripse var synbarligen ganska orolig, ehuru han icke gjorde flere invändningar. Men sedan Sullivan gått, gick han rastlöst af och an i rummet och såg allt emellanåt ut genom fönstret. Plötsligt utbrast han:

"Se där är det! Ljuset, som jag talat om."

Mr Low gick till fönstret. Borta på bärgåsen syntes ett svagt sken i det tjocka mörkret. Low såg på sin klocka.

"Något öfver en timme sedan han gick", anmärkte han. "Jag tror vi vänta här till dagningen. Sullivan är en karl som bör kunna reda sig — under de flesta omständigheter."

"Himlen gifve, att ingen olycka händer", sade Naripse. "Jag önskar natten vore väl öfver. På ett par timmar brukar ljuset vara försvunnet."

Äfven för mr Low tycktes natten lång, och vid dagens första ljusning reste han sig ur soffan, sträckte på sig och sade:

"Vi kunna gärna röra på oss; låt oss gå bort och se, hvad Sullivan tar sig för."

Regnet hade åter börjat falla och stod som spön i backen, då de bägge männen ridande närmade sig Konnor Old House. Ehuru detta var en modern röd tegelbyggnad, ganska målerisk med sina gaflar och spetsiga, utskjutande tak, såg den dock ödslig och frånstötande nog ut i den grådisiga morgongryningen. Till vänster lågo gångar och trädgårdar, till höger stupade klippan brant ned till den skummande forsen vid pass hundra meter nedanför.

De redo till det tomma stallet och skyndade därpå till fots till byggnaden på en stig, som ledde rakt fram till biblioteksfönstret. Naripse stannade under detta och ropade:

"Hallå, Jack, hvar är du?"

Men intet svar kom, och de fortsatte till förstugudörren. Tystnaden i den stora, tomma förstugan var tryckande. Återigen ropade Naripse, men endast ekot svarade. Då skyndade han halfspringande till biblioteket.

Då de kommo i sikte af dörren, slog en vämjelig lukt emot dem, och i samma ögonblick varseblefvo de Sullivan liggande strax utanför tröskeln, likblek och medvetslös. Då de böjde sig ned för att lyfta upp honom, kastade Low en blick in i det stora dystra biblioteket med dess anhopade och nu upptrampade tjocka dammlager. Det fanns icke tid för mer än denna enda blick, ty den obeskrifliga, stinkande lukten nästan öfvervältigade dem, under det de skyndsamt förde Sullivan ut i fria luften.

"Vi måste skaffa hem honom med första görliga", sade mr Low, "ty han är farligt sjuk."

Detta visade sig också vara fallet. Men tack vare mr Lows behandling och oförtrutna omsorger tillfrisknade Sullivan småningom och kunde då aflägga följande berättelse om sina erfarenheter i Konnor Old House, hvilken berättelse omedelbart anförtroddes åt papperet:

Vid framkomsten till huset inträdde han så tyst som möjligt och begaf sig genast till biblioteket, lysande sig med tändstickor. Han lade sig ned å sir James' soffa och kände genast en sur smak i munnen, som han trodde härleda sig från det vid hans gång genom rummet upprörda dammet.

Först tänkte han på en förestående fotbållstäflan, i hvilken han skulle deltaga. Hans sinnesstämning gent emot det påstådda spökeriet var fortfarande

En sekund senare märkte Sullivan, att det hiskliga ansiktet sänkte sig allt närmare och närmare hans eget.

hånfullt tviflande. Plötsligt kom det öfver honom en känsla af, att han icke var ensam i rummet. Han satte sig upp och talade lågt. Han nästan väntade, att någon skulle svara honom, och så stark blef denna förnimmelse, att han till slut ropade: "Hvem är där?" Men intet svar kom. Så satt han där en stund midt i den tryckande tystnaden. Han säger, att det svagaste buller skulle varit honom en lättnad. Hans lyssnande i denna hemska tystnad väckte inom honom ett lifligt begär att få ta ett nappatag med någon motståndare med kött och blod.

Fruktan! Han, som hade förnekat hvarje orsak till fruktan, fann sig nu darrande af en obeskriflig förfäran. Detta var sannerligen fruktan! Han måste er-

känna det inför sig själf, och denna upptäckt fyllde honom med häftig vrede.

Så blef han varse, att mörkret omkring honom började skingras. Ett svagt ljus silade sig igenom detsamma uppifrån. Blickande uppåt taket varseblef han rakt öfver sitt hufvud ett till formen oregelbundet fosforescerande sken, som småningom vardt allt klarare. Huru länge han satt så med tillbakakastadt hufvud stirrande på det sällsamma ljuset vet han icke själf. Det föreföll honom, som om år förflutit därunder. Slutligen talade han tydligt till sig själf. Med en kraftansträngning vände han bort ögonen från ljuset, steg upp och gick rundt omkring rummet. Fosforescensen var af grönaktig färgton och ungefär så ljusstark som månsken, men dammet uppsteg likt ånga vid hvarje hans rörelse och fördunklade i någon mån ljuset. Han gick omkring i rummet, men icke länge. En obeskriflig tyngd, sådan som man känner i en mardröm, tryckte på honom, och hans trötthet ökades af den öfverväldigande fysiska vämjelse, som framkallades af den motbjudande lukten, hvilken slog emot honom, då han stapplade tillbaka till soffan.

Under några ögonblick ville han icke se upp. Han säger, att han hade ett intryck af, att någon betraktade honom genom ljuset såsom genom ett fönster. Luften omkring honom tjocknade allt mera, och den äckliga lukten tilltog. Därpå försjönk han i ett halfsofvande tillstånd, ty han erinrar sig ingenting vidare, förrän han åter fann sig stirrande på den lysande fläcken i taket.

Vid denna tid började dess klarhet aftaga; mörka fläckar visade sig här och där inom dess omkrets; de sammanflöto efter hand, tills utur och af dem framträdde ett fett, svart, ondskefullt ansike. En sekund senare märkte Sullivan, att det hiskliga ansiktet sänkte sig allt närmare och närmare hans eget, under det att öfverallt omkring det ljuset förvandlade sig till en svart, drypande vätska, som bildade stora, fallande droppar.

(Slut i nästa n:r.)

Stjärnornas antal i Vintergatan.

Bland de många astronomer, som under senaste årtiondet varit sysselsatta med att fotografera stjärnhimmelen, intager professor Barnard vid det stora Lickobservatoriet i Kalifornien ett framstående rum. Hans specialitet har varit att fotografera Vintergatan.

Under det att antalet solar i Vintergatan enligt stjärnkatalogerna skattats till tjugu millioner, har man genom Lickteleskopet tydligt kunnat urskilja omkring två hundra millioner stjärnor. Då emellertid de mycket ljuskänsliga fotografiplåtarne uppenbarat vida flere stjärnor på ett gifvet område än man kunnat urskilja i teleskopet, torde antalet stjärnor i Vintergatan, hvilka kunna fotograferas, tills vidare böra anslås till omkring fem hundra millioner. Bilderna af solar af vår egen sols storlek äro på dessa plåtar icke större än ett sandkorn af $^1/_{50}$ millimeter i genomskärning, och rörelserna af väldiga himmelskroppar med en hastighet af hundratals kilometer i sekunden te sig i teleskopet ej snabbare än timvisarens framskridande på ett fickur.

"Men det är dock icke nog med denna snart sagdt ofattbara mängd af solar", säger prof. Barnard; "ty bortom hvarje sådan visar sig en lysande bakgrund af troligen milliontals solar, och de mörka ytorna på mina plåtar representera i verkligheten billioner kilometer af världsalltet, hvilka vid en något längre exponeringstid för plåtarne säkerligen skulle visa sig uppfyllda af ett oändligt antal solar, hvardera högst sannolikt med sin krans af planeter, lydande lifvets och rörelsens mäktiga lagar."

Tidsfördrif och tankeöfningar.

Pristäflan.

Alla våra tankeöfningsuppgifter i »Sol» n:r 7 voro *prisuppgifter*, för hvilkas rätta lösning utdelas *fyra pris*. Lösningar skola vara insända *senast till den 5 maj 1901*. I öfrigt hänvisas till »Sols» förutnämda häfte, n:r 7.

Bokstafsgåta.

(Af Johan L—m.)

Följande 47 bokstäfver, rätt ordnade, bilda tio ord, hvilkas begynnelsebokstäfver utgöra namnet på en amerikansk skald och slutbokstäfver namnet på ett af samme skalds arbeten.

4 A, 1 B, 1 D, 6 E, 1 F, 3 G, 4 I, 1 K, 7 L, 4 N, 4 O, 3 R, 2 S, 1 T, 4 V, 1 Y.

Orden äro:

1. Stad i Sverige. — 2. Tropisk växt. — 3. Slagfält i Ryssland. — 4. Svenskt trädslag. — 5. Motsats till modig. — 6. Flod i Tyskland. — 7. Köping i Sverige. — 8. En af Jakobs söner. — 9. Ett skaldjur. — 10. Flod i Ryssland.

Charader.

1.

En man i England* ägde ett mitt första,
Bland alla som man känt det största.
En sjö, när det var fylldt, blef det en sal
När det var tömdt: Där hölls en bal,
Hvarom man fullt besked i tidens dagblad finner.
Mitt andra sätts ihop med sus
Och åtföljs merendels af rus.
Mitt helas innehåll i rök försvinner.

2.

(Sann händelse.)

En svensk minister, minns jag rätt, i Polen —
Nej, hos den ryska käjsarinnan — ja,
För henne ville han mitt hela ha,
Det bästa af det slag som görs i Smålen;
Men af hans pänna, då han det förskref,
Borttappades mitt andra ur hans bref.
Så kom mitt första fram med struken krage,
Peruk, som bruktes då, och fyllig mage,
Ty fet var han beställd. Och fast han blef
Först med förundran hälsad, se'n med löje,
Var dock hans lycka i detsamma gjord.
Ministern, i hvars hus han, till hans nöje,
Lät höra sig, för honom skref ett ord
Som gjorde, att han snart fick eget bord,
Där, ibland annat, att med gäster dela
Ej saknades mitt stora runda hela.

* Vid namn Whitebread.

Schack-Uppgift n:r 17.

Af *F. Michels*, Altona.

Svart.

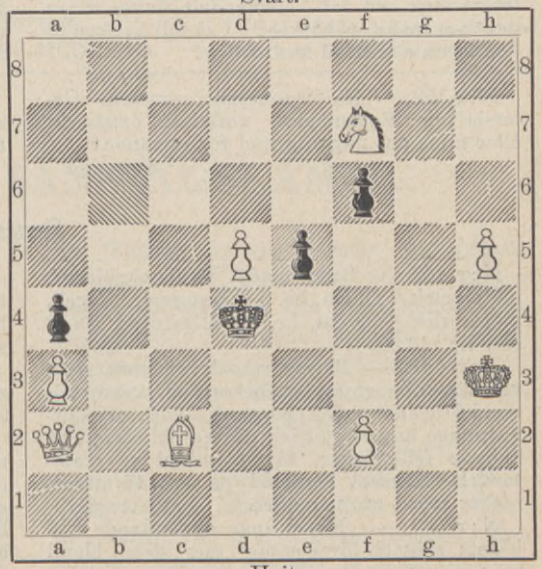

Hvit.

Hvit gör matt i tre drag.

Palindrom.

(Af Johan L—m.)

Mig rättfram ryttarn behöfver.
Omvändt en blind mig behöfver.

Stafningsgåta.

(Af »Lunkentus».)

ö. k. o. a. r.

Rätt ordnade bilda ofvanstående bokstäfver namnet på något, som finns hos ett visst slags husdjur.

Lösningar af tankeöfningarna i n:o 8:

Logogryfen:

Hufvudordet är *Yrhätta*, hvaraf fås småorden: hat, tät, ryta, här, yra, ätt, ära, hyra, yta, äta, tryta, tära, hatt, Tyra.

Palindromen:

Adolf—Floda.

Schackuppgiften n:r 16:

1. Sf5—d6 och matt i nästa drag.

Afdelning för Frågor och svar.

Frågor.

N:r 138. — Kan någon af "Sols" välvilliga läsare säga, om det i bokhandeln finnes några dansk-svenska ordböcker? I så fall hvilken är den bästa och hvad kostar den?

"Atirma".

N:r 139. — Ha personerna i romanen "Galerslafven Rocambole" verkligen existerat, eller finns det någon grund för romanen?

Vetgirig.

N:r 140. — Hur mycket skall man taga utaf hvardera sorterna kol, salpeter och svafvel, när man skall tillverka krut, och hur skall det ihopblandas? *Icke kemist.*

N:r 141. — Hvar i Sverige kan man få köpa de i "Sol" beskrifna amerikanska koffertarne? Äro de mycket dyra?

Spekulant.

Svar.

N:r 119. — Hasselblads "Reklamkamera", plåtstorlek 6×9 cm, kr. 5. Kameran "Daga", plåtstorlek 6×9 cm, kr. 5; plåtstorlek 9×12 cm, kr. 13,50. *Göte.*

N:r 127. — Barnmorskeelever undervisas vid särskilda af staten bekostade läroanstalter, i Stockholm, Göteborg och Lund. Undervisningen är kostnadsfri, och en del elever, så kallade frilärlingar, få understöd af statsmedel. Kursen, fördelad på två terminer, räcker minst nio månader. *Anrik.*

N:r 131. — Frisertångs användande vid hårets skötsel förekommer nog äfven bland män, så att det kan "Brutus" godt användas.

Göte.

N:r 132. — "Flix" för plåtstorlek 4×4 cm med plåtar, kemikalier och papper till ett pris af kr. 1,50. "Mefisto" för plåtstorlek 4×6 cm med tillbehör kr. 4,50. *Göte.*

N:r 133. — "Praktisk trädgårdsbok. En handledning i trädgårdsskötsel" af O. F. Holmsten. Looström & komp:s förlag, Stockholm. *Anrik.*

N:r 136. — Se svaret n:r 70 i föregående häfte. *Anrik.*

N:r 137. — 1) Rotehåll är en samling af två eller flera hemman, som mot vissa skattelindringar åtagit sig att utrusta och aflöna soldat.

2) Rusthåll de hemman, som i likhet med rotehållet åtagit sig att utrusta och hålla häst och karl.

3) Volontär, den person, som är i krigstjänst antagen för att utbildas till officer eller underofficer. För den förre fordras mogenhetsexamen vid allm. högre läroverk, den senare behöfver vid inträdet endast vanlig folkskolebildning.

4) Värfvadt är sådant manskap, som mot en viss lön förbundit sig att tjäna vid krigsmakten en viss tid, garnisoneradt, det manskap, som är förlagdt i garnison (ständig tjänstgöring). Af våra värfvade trupper äro nästan alla garnisonerade.

5) Värfvadt manskap kan i allmänhet inträda i reserven vid 45 års ålder — lönen är beroende af den rang man vid afskedstagandet innehar.

6) I Vaxholm är förlagd Vaxholms artillerikår. *Thartreven.*

Breflåda.

Svar på frågor rörande F. G. B. a) Hvar och en, som kan insända ett urklipp, hvarom förut nämts, äger rätt inträda i föreningen.

b) Medlemsafgiften är att betrakta som en inträdesafgift och gäller så länge som föreningen kommer att äga bestånd, hvilket vi skola hoppas räcker lång tid.

c) Det är meningen att senare, ifall tillräcklig tillslutning därtill vinnes, söka erhålla alster ur hela svenska bokmarknaden.

d) Inträdesafgiften kan betalas i brefmärken.

Tidskriften »Sol» vill uttala sin tack för de varma erkännanden, som kommit henne till del med anledning af hennes sista idé: F. G. B. Våra prenumeranters tillfredsställelse utgör vår egen glädje.

Expeditionen.

Göteborg. Göteborgs Handelstidnings Aktiebolags Boktryckeri 1901.

SOL ILLUSTRERADT 25-ÖRES MAGASIN

N:r 10. Årg. 3.

UTGIFVARE:
TORSTEN HEDLUND.

Eftertryck utan angifvande af källan förbjudes.

EN BANNLYST SANNINGSKÄMPE.

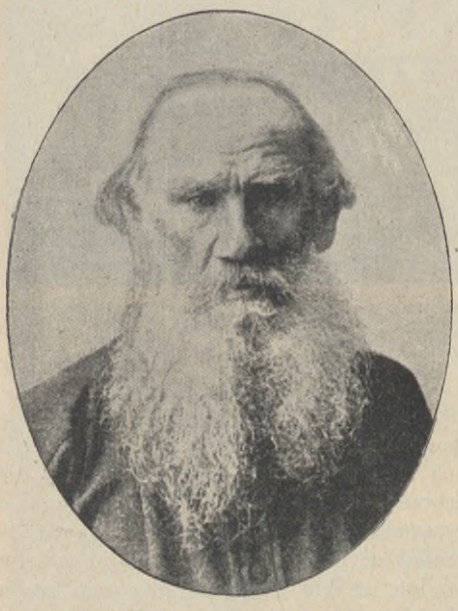

Leo Tolstoys senaste porträtt.

LEON TOLSTOY — så skrifver han sig själf — som nu på gamla dagar blifvit bannlyst af den ortodoxa ryska kyrkan, är den mest kände af den lysande trio af ryske skriftställare, hvilken förutom författaren till "Anna Karenina" utgöres af Fedor Dostojevski och den måhända störste konstnären af dem alla tre, Ivan Turgenev. Men hvilka konstnärliga triumfer de bägge sistnämde författarne än må hafva skördat, så har ingendera af dem någonsin nått fram till grefve Tolstoys världsrykte. Utom det att Tolstoy är en lysande verklighetsskildrare har han från tid till annan väckt hänförelse i alla land genom den sanningsglöd och sanningskraft, hvarmed han predikat en oortodox kristendom och som nu till sist bragt honom i onåd hos hans fäderneslands kyrka.

Grefve Leo Nikolajevitj Tolstoy, hvilkens senaste porträtt vi här ofvan meddela, räknar härkomst från tsar Peter den stores vän grefve Peter Tolstoy. Han föddes den 28 augusti 1828 på sitt fädernegods Jasnaja Polana i guvernementet Tula, där han ännu i dag bor, och uppfostrades på det för ryske ädlingar vanliga sättet — det vill säga först med informatorer i hemmet, hvarpå han genomgick en kurs vid universitetet i Kazan. Från universitetstiden kan man dela hans lif i tre perioder. Den första var mycket kort, börjande vid tjugutreårsåldern då han inträdde i arméen och åtföljde sin äldste broder till Kaukasus. Vid utbrottet af Krimkriget två år senare kallades han till Sevastopol, i hvars försvar han deltog.

Vid krigets slut år 1856 tog Tolstoy afsked, började ägna sig åt litterär verksamhet och inträdde därmed i sin andra väl begränsade lifsperiod. Ehuru han icke skref många böcker under denna första del af sin litterära bana, träda dock tvänne mästerverk skarpt i förgrunden, nämligen "Krig och fred" samt "Anna Karenina". I "Krig och fred", som afhandlar Napoleons invasion i Ryssland år 1812, tillämpar Tolstoy på ett

Jasnaja Polana, Leo Tolstoys bostad.
(Efter fotografi.)

underbart sätt i berättelsens form de erfarenheter och iakttagelser, som han personligen gjort i Krimkriget. Det är ett häpnadsväckande arbete, vimlande af detaljer och skildrande det ohyggliga fälttåget i lefvande, fasaväckande taflor. Om Tolstoy icke hade skrifvit någonting annat, så skulle detta verk ensamt hafva kännetecknat honom såsom mästare, ehuru det senare framträdande arbetet "Anna Karenina" intager en förnämligare plats betraktadt såsom ett konstnärligt helt.

"Anna Karenina", en skildring ur ryssarnes sociala lif, mottogs med hänförelse i hela den bildade världen. En framstående kritiker har sagt, att den sköna, vilsefarande Anna är den mest fullkomligt tecknade karaktär i all världens skönlitteratur. Med denna berättelse och "Kosackerna" ändade den andra perioden i Leo Tolstoys lif. På höjden af den ryktbarhet, som "Anna Karenina" tillvunnit honom, vände han ryggen åt blott litterär framgång, ja, till och med ångrade — har det sagts — de arbeten, hvilka bragt honom sådan berömmelse, och började ägna sig åt lösandet af lifvets problem och åt utarbetandet af en högre religiös och sedlig filosofi.

Härmed är Leo Tolstoy inne i sin sista lifsperiod företeende en skriftställare, hvilkens pännas alster oföränderligen predika en och samma text; en författare som icke längre skrifver romaner och noveller utan predikningar i berättelseform, många af hög både sedlig och litterär skönhet; en man som lefver ett lif af utstuderad enkelhet och till hvilkens hem människor vallfärda för att få se honom syssla med skomakeri, ty en af lärorna i hans tro lyder, att hvar och en bör lifnära sig med ett enkelt yrke. I enskildheterna af denna tro kunna vi icke ingå här. Det må vara tillräckligt

att säga, att den text Tolstoy aldrig tröttnar att framhålla och utlägga är: "I skolen icke motstå den som är ond" (Matt. 5: 39), hvilket bud han tolkar så: "I skolen icke motstå det onda med våld". Hans mening är, att användande af våld i någon som hälst form icke kan rättfärdigas, och han vill hafva bärgspredikan bokstafligen tillämpad i det dagliga lifvet. De som vilja veta mera om Tolstoys åsikter hänvisas till sådana arbeten af hans hand som "Hvari min tro består", "Anden af Kristi lära" och en mängd andra, af hvilka särskildt den sällsamma, mycket missförstådda berättelsen "Kreutzersonaten" ger den förstående läsaren en god inblick i Tolstoys sedliga lifssyn. Han drager däri i härnad mot liderligheten, det vill säga mot könsförbindelser utan sedligt underlag, hvilka äro fiender till äktenskapet, som han i yrkande på strängt engifte försvarar gent emot dem.

I denna tidskrifts första årgång, 1899, sid. 241 o. följ., hade vi en kort lefnadsteckning öfver Tolstoy med porträtt. Vi yttrade däri bland annat följande, som vi här upprepa med anledning af den store författarens nyligen timade bannlysning:

Leo Tolstoy är typen för en sanningssökare — han är en sanningens riddare utan fruktan och tadel. Han uttalar sin öfvertygelse utan hänsyn till gängse meningar eller härskande sed. Och det visar sig ingen viktigare företeelse i det sociala eller politiska lifvet utan att Tolstoy manligt och oförskräckt slungar ut sin af etiskt och religiöst allvar genomsyrade, tungt vägande mening åt världens alla hörn. Det är under sådana förhållanden klart, att han skall vara en nagel i ögat på de maktägande i det despotiskt styrda ryska riket, och rykten hafva gått ej mindre om konfiskering (i ryska riket) af alla hans arbeten än äfven om landsförvisning eller deportation för

Leo Tolstoys bostad från en annan sida.
(Efter fotografi.)

den oförfärade sanningskämpen själf. Men ett sådant steg mot den bland folket i Ryssland ofantligt populäre skalden skulle innebära oberäkneliga vådor, och vederbörande ha fördenskull hittills nöjt sig med att stympa eller förbjuda vissa af hans arbeten.

Dessa ord skrefvos i mars 1899; två år senare, i mars 1901, kommer budet om Tolstoys bannlysning ur den ryska (grekisk-katolska) kyrkan. Denna bannlysning, detta fattigdomsbevis för den ortodoxa kyrkan, som i hela den civiliserade världen endast väckt löje och ömkan, lyder i all sin ohöljda cynism och enfald sålunda:

"Den heliga synoden[1] har i sina omsorger om den ortodoxa kyrkans barn, för att skydda dem mot förförelse och i afsikt att rädda de vilseförda, rådgjort om grefve Leo Tolstoys antikristliga och antikyrkliga läror, och har funnit det lämpligt att, i afsikt att bevara kyrkofriden, utfärda en rundskrifvelse med afseende på grefve Leo Tolstoys irrläror. Rundskrifvelsen lyder sålunda:

Grefve Leo Tolstoy har oaflåtligt i tal och skrift till hela den ortodoxa världens grämelse och afsky sträfvat att skilja sig från all gemenskap med den ortodoxa kyrkan, och det icke endast i löndom utan öppet och offentligt inför alla. Alla försök att förmå honom att afstå från detta uppförande hafva visat sig gagnlösa, och följaktligen betraktar den ortodoxa kyrkan honom icke längre såsom en af sina medlemmar, och kan icke häller anse honom som sådan så länge han icke gör bot och bättring och försonar sig med kyrkan. Fördenskull kungöra vi hans affall från kyrkan, och vi bedja att Herren måtte återföra honom till insikt om sanningen. Vi bedja dig därföre, o barmhärtige Gud, du som icke vill syndarens död, att du måtte bönhöra oss och hafva förbarmande med honom och återföra honom till din heliga kyrka. Amen."

Detta märkliga högkyrkliga aktstycke i det tjugonde århundradets början är undertecknadt af följande kyrkofurstar: Antonius, metropolit af Petersburg och Ladoga; Teognosius, metropolit af Kiev och Galitj; Vladimir, metropolit af Moskva och Kolomna; Jeronim, ärkebiskop af Kolm och Warsjav; Jakob, biskop af Kisjinev och Kotin, biskoparne Markel och Boris samt först och sist den heliga synodens öfverprokurator, den beryktade Konstantin Pobjedonostsev, hvilken naturligtvis är den egentlige upphofsmannen till aktstycket.

I sammanhang med bannlysningen må jämväl här återgifvas det bref, som Tolstoys maka, grefvinnan Sofia Tolstoya, med anledning af densamma låtit tillställa Pobjedonostsev och metropoliterna. Det har följande lydelse:

I tidningarna har jag läst synodens beslut att exkommunicera min make, grefve Leo Nikolajevitj Tolstoy. Denna bannlysning, undertecknad af kyrkans herdar, kan icke lämna mig oberörd. Min harm och smärta äro gränslösa.

Icke därför att detta dokument medför min mans andliga död; det är Guds, icke människors sak. Från religiös synpunkt förblir själens lif ett mysterium, som ingen förmår genomtränga, och detta lif beror gudilof ej af någon myndighet.

Men då jag ser denna bannlysning uttalad af en kyrka, som jag tillhör och aldrig skall sluta att tillhöra, den kyrka, hvilken Kristus upprättat för att hon skall hälga i Guds namn alla det mänskliga lifvets mest högtidliga akter: födelsen, äktenskapet, döden; den kyrka, som har till uppgift att predika barmhärtighetens och förlåtelsens lag, kärleken till våra fiender och till dem som hata oss, och hvilken skall gifva åt alla sina förböner — då förstår jag ej längre.

Denna bannlysning skall icke medföra människors gillande, utan deras harm, och den skall inbringa åt Leo Nikolajevitj blott en ökning af den kärlek och sympati han redan äger. Vi hafva redan emottagit uttryck af dessa känslor, och från alla jordens länder skola sådana ännu länge tillströmma oss i massa.

Huru skulle jag kunna underlåta att också gifva ord åt den smärta, som tillfogats mig af en annan vanvettig åtgärd, som nyligen vidtagits — den hemliga order, genom hvilken heliga synoden förbjuder prästerna att i hän-

[1] Så benämnes den högsta myndigheten i Ryssland i frågor rörande den ortodoxa kyrkan. "Den heliga synoden" inrättades år 1721.

Leo Tolstoy i sitt arbetsrum.
(Efter en oljemålning af professor Repin.)

delse af Leo Nikolajevitjs död begrafva honom enligt kyrkans ritus?

Hvem vill man därmed drabba? Den döde, hans liflösa stoft — eller hans närmaste, de troende, som omgifva honom? Om det är en hotelse, mot hvem riktas den och hvad åsyftar man?

Tror man verkligen, att jag icke skall kunna finna, för att fira dödsmässan öfver min man när han dör och bedja för honom i kyrkan, en god präst, som inför kärlekens sanne Gud icke aktar människor, eller en dålig präst, som för pänningar gör mig till viljes?

Men icke ens detta är nödvändigt. Kyrkan är för mig någonting abstrakt, och jag erkänner inga andra af hennes lärare än dem, som begripa hvad hon verkligen är.

Om man måste tro, att kyrkan består endast i en församling af män, som i sin ondska icke tveka att kränka Kristi högsta bud, kärlekens lag, borde vi redan för länge sedan ha utgått ur henne, alla vi som äro hans trogne och hålla hans lagar.

Affällingarne äro icke de, som misstaga sig vid sökandet efter sanningen, utan de som af sitt högmod ställda i spetsen för kyrkan och otrogna kärlekens, ödmjukhetens, barmhärtighetens lag ha förrättat andliga bödlars arbete. Gud skall vara öfverseende med dem, som äfven utom kyrkan ha lefvat ett lif i ödmjukhet och försakelse af denna världens goda, i kärlek och hängifvenhet. Hans förlåtelse är dem vissare tillförsäkrad än dem, hvilkas mitror och prydnader äro besådda med stjärnor och ädelstenar, men som — såsom dåliga herdar — slå och skada kyrkan, hvars herdar de äro. Det skall vara en lätt sak för hyckleriet att vanställa mina ord. Men den ärliga tron bedrager sig icke på mina verkliga afsikter.

* * *

Leo Tolstoy har maka och nio barn i lifvet, och för någon tid sedan öfverlät han åt dem hela sin förmögenhet. En af sönerna har som bekant hemfört sin maka från Sverige, en dotter af den vidtbekante "Enköpingsdoktorn" Ernst Westerlund.

Af de intressanta bilder, som illustrera denna uppsats, äro tvänne vyer efter fotografi af Leo Tolstoys bostad Jasnaja Polana, och en tredje visar oss den store skalden själf i sitt arbetsrum. Sistnämda bild är efter en oljemålning af professor Repin, samme konstnär, som nyligen målat ett porträtt i kroppsstorlek af Tolstoy. Med detta porträtt är en liten intressant episod till dagskrönikan förknippad. Samtidigt med Tolstoys bannlysning för ett par månader sedan öppnades nämligen i S:t Petersburg en tafvelutställning, hvars glanspunkt utgjordes af förenämda af Repin målade Tolstoyporträtt. Den store författaren är här, som nämdt, afbildad i kroppsstorlek, iförd rysk bondskjorta och barfota. Under ramen lästes i stora bokstäfver: "Såld till Alexander-III-museet". Med anledning häraf anmärker en tysk tidning:

"En skarpare satir öfver öfverprokuratorn Pobjedonostsevs bannstråle hade ej kunnat med afsikt uttänkas. Det är det bästa beviset för, att Pobjedonostsev — och den heliga synoden öfverhufvud — ej mera förstå sin tid."

* * *

Leo Tolstoy hade just tillfrisknat från sin senaste allvarliga sjukdom, då han besöktes af en tidningsman, som bragte samtalet in på frågan om lif och död. Den store diktaren yttrade då bland annat:

"Jag känner mig nu fullt kry, och — uppriktigt sagdt — jag beklagar, att så är fallet. Jag hade kommit att förälska mig i sjukdomen, detta underliga tillstånd, hvari människan så småningom dukar under, men samtidigt förberedes till något nytt."

Tolstoy förklarade vidare, att han tänkte skrifva en bok om lifvet och döden. Döden är, enligt hans uppfattning, blott en episod i lifvet och icke dess afslutning.

"Kanske kunna de tankar, jag ämnar framställa, hjälpa äfven andra människor, såsom de ha hulpit mig att lefva och möta lifvets skiften med jämnmod. Jag tror icke, att döden är fruktansvärd, utan bidar den tvärtom som en glädjande tilldragelse. På sjukbädden väntade jag döden och hoppades hvarje ögonblick, att befriaren skulle komma. Jag kände, att jag skulle ha mottagit den med ett fröjderop — det rop, som omedvetet tränger fram ur barnets bröst, då det födes. Döden är icke annat än en ny födelse."

Ofvanstående uttalanden af den store tänkaren och författaren äro så mycket

mera värda att taga vara på, som det inom vissa kretsar med materialistisk åskådning varit vanligt att räkna Tolstoy till dem, som icke tro på lifvets fortsättning bortom grafven. Som vi finna, omfattar Tolstoy — och har för öfrigt alltid omfattat — den rakt motsatta åskådningen, såsom ju också till fyllest framgår af hela hans ädla, sanningsburna skriftställarskap.

Bilder från den Skandinaviska Norden.

Vårt fädernesland i ord och bild.

Tredje serien.

4.

Värmland.

II.[1]

Från bärglandet Kölen på gränsen mellan Sverige och Norge utgå norr om Värmland tvänne förgreningar, som omsluta landskapet och af hvilka den västra, som äfven stundom kallas Kölen, skiljer Värmlands vattendrag från Glommens, och den östra, som benämnes Dalfjället, är vattendelare mot Västerdalälfvens med flera vattendrag. Från dessa höjdsträckningar utgå jämväl andra förgreningar, som skilja landskapets många och ganska betydande vattendrag från hvarandra.

I den nordligaste delen af Värmland har bärgplatån en höjd af 600 till 700 meter öfver hafvet, men dess förgreningar sänka sig mer och mer, så att de ofvanom de sjöar och vattensamlingar, som ligga i en krets omkring Vänern, och 50 till 80 kilometer från denna insjö hafva en höjd af blott 300 till 350 meter. Dock uppstiger ett och annat bärg något högre, såsom i väster till 407 meter och i öster till 476 meter.

Äfven Vänern itudelas nästan af en af dessa förgreningar, som fortsätter genom det i Vänern nedskjutande Värmlandsnäs och där utanför liggande Lurö skärgård samt mötes inom Västergötland af Kållandsö och Kållandslandet.

Frånsedt några mindre betydande källgrenar, som gå till Glommen eller Dalälfven, utmynna Värmlands alla vattendrag i den stora insjön Vänern. Den förnämsta af dessa floder är Klarälfven, hvilken, om man får betrakta Vänern som en utvidgning af densamma, fortsätter i Göta älf och sålunda bildar Sveriges längsta flod, 706 kilometer. Den egentliga Klarälfvens längd från källorna till utloppet i Vänern är omkring 480 kilometer.

Klarälfven upprinner ur källor på Nässfjället på gränsen mellan Härjedalen och Dalarne samt flyter först mot väster genom sjön Rogen in i Norge till sjön Fämun, som upptager en stor mängd vattendrag från kringliggande fjäll, så att floden vid utträdet ur Fämun redan är ganska vattenrik. Den kallas här under en kort sträcka Glötälfven, fortsätter genom Istersjön och därefter med hastigt lopp mot söder och sydost under namn af Fämunsälfven och längre ned Trysildsälfven genom Norges fjällbygd samt infaller vid Sandkälleforsen i Norra Finn-

skoga socken i Värmland. Här bibehåller floden till en början sydostlig riktning men får vid Råda en sydlig hufvudriktning, som den sedermera bibehåller till utloppet i Vänern.

Under en lång sträcka benämnes floden än Storälfven, än Dalbyälfven, under det den med stridt lopp genomflyter öfre Värmlands i allmänhet ödsliga och dystra, men äfven här och där mycket naturskköna skogstrakter. Inom kort blir dock floden lugnare samt kan på långa sträckor befaras med båtar och mindre farkoster. Framförallt nyttjas den dock till flottning af skogsalster, som icke hindras af forsar och vattenfall.

Klarälfvens hela sänkning på dess 200 kilometer långa färd genom Värmland utgör endast 102 meter, och vattenfallen i älfven äro ej häller särdeles betydande. De mest bekanta äro Skogaforsen samt fallen vid Munkfors, Däjefors och Forshaga.

Älfdalen är i norra Värmland smal och omgifves där af vilda skogshöjder, men vidgar sig längre mot söder. I nedersta delen af sitt lopp flyter Klarälfven lugn och majestätisk fram genom ett flackt, välodladt slättland.

Ofvanför Karlstad delar sig floden omkring Tingvallaön i två utloppsarmar, hvilka ytterligare grena sig i flere smärre, sålunda bildande ett icke obetydligt deltaland. Älfvens bifloder i Värmland äro många, men föga betydande. De största äro, från norr räknadt, Tåsan, Likån, Fämtån, Halgån och Åråsälfven från vänster samt från höger Skoga- eller Grunnaälfven.

Öfriga mera betydande vattendrag i Värmland äro: Upperudsälfven med sjöarne Foxen och en del af Stora Lesjön, Östra Silen, Västra Silen och Lelången; Byälfven med Stora Glasjön och Glafsfjorden; Borgviks- och Malsjöälfvarne, som till Grumsfjorden och Vänern afleda Värmelensjöns vatten, Norsälfven med Frykensjöarne och Rottnen; samt Svartälfven eller Letälfven med sjöarne Möckeln och Skagern. Mindre betydande vattendrag äro Alstersälfven, Varnan och Visnumsån.

Vänern, som till stor del kan sägas falla inom Värmland, är som bekant vårt lands största insjö och näst Ladoga och Onega den största insjön i Europa. Dess höjd öfver hafvet är vid pass 44 meter. Såsom förut är antydt delas Vänern genom halfön Värmlandsnäs, Lurö skärgård, Milskären, Ekens skärgård, Kållandsö och Kållands halfö i tvänne delar — en större, östlig, stundom kallad Stora Vänern, samt en mindre, västlig, med namnet Dalbosjön. Stora Vänerns längd i norr och söder är omkring 108 kilometer, största bredden 56 kilometer; Dalbosjöns längd och bredd resp. 88 och 41 kilometer.

Vänern är rik på klippor och skär, i synnerhet längs kusterna, men fattig på större öar. De förnämligaste af dessa äro Hammarö och Arnö längst i norr, Bromö, Torsö och Kållandsö i söder. Med undantag af östra kusten af Värmlandsnäs äro Vänerns stränder sönderskurna af många, ehuru icke särdeles stora vikar. Genom Göta kanal, som vid Sjötorp utmynnar i Vänern, och den kanaliserade Göta älf står Vänern i förbindelse med Östersjön och Kattegat samt genom Dalslands och Säffle kanaler med de inre delarne af Dal och västra Värmland.

Sjöfarten på Vänern är liflig och underlättas genom den stora mängd smärre fyrar, prickar och andra säkerhetsanstalter, som underhållas af "Direktionen för segelfartens förbättrande å sjön Vänern", ett till hälften privat, privilegieradt sällskap, som varit i verksamhet sedan år 1813.

Värmlandsnäs eller Näset, den stora i Vänern från Värmland utskjutande halfön, utgör en enformig och skogfattig slättbygd med endast obetydliga höjder och vattendrag, men den är bördig och tätt befolkad och hör till Värmlands äldsta och först uppodlade trakter, bebyggd redan under stenåldern, hvarom många jordfynd bära vittne.

* * *

Vi nämde i forra häftet, att sagan förmäler, hurusom Värmlands rödjare, Olof Trätälja, först slog upp sina bopålar vid det gamla Sifhälla, numera Säffle köping, och högsattes där. Snorre Sturleson har följande att säga om Olof Trätälja.

Ingjald hade med sin hustru Göthild två barn, Åsa och Olof. Göthild sände och alla hans vänner. Olof for först upp i Närike, men då svearne sporde till honom, kunde han icke vara där längre, utan for västerut skogsvägar till ån, som nordan faller i Vänen (Vänern) och kallas Älfven. Där stannade de, röjde och brände skogen och odlade sedan. Där uppstodo snart stora härad (bygder), som de kallade Värmaland, och där voro

Vid Sandåna, Dalby socken, Värmland.

gossen till sin fosterfader Bofve i Västergötland, hos hvilken han uppfostrades med Bofves son Saxe flättarn (sköflaren). Man säger att Ingjald dräpt tolf konungar och svikit dem alla i stillestånd; därföre kallades han Ingjald illråda. Han var konung öfver större delen af Svitiod. Sin dotter Åsa gifte han med konung Gudröd i Skåne.

Så snart Ingjalds son Olof sporde faderns död, bröt han upp med dem, som ville följa honom, ty Sveaallmogen lopp upp enhälligt för att vräka Ingjalds ätt goda landskoster. Då man i Svitiod hörde, att Olof röjde skogar, kallade de honom "Trätälja" (täljyxa) och tyckte hans tilltag vara föraktligt. Olof fick till hustru Solveg eller Salva, en dotter till konung Halfdan Guldtand i Solöarna västerut.

Många foro biltoga ur Svitiod för konung Ivar Vidfamne. De sporde, att Olof Trätälja hade goda landskoster i Värmaland, hvadan en sådan människomängd strömmade till honom, att landet icke kunde bära dem alla. Det blef följakt-

ligen oår och svält, hvilket de tillräknade sin konung, såsom svearne äro vana att tillräkna konungen både ondt år och godt år. Konung Olof var icke ifrig blotman; detta likade svearne illa, och de trodde att missväxten berodde därpå. De samlade då en här, anföllo Olof, togo hus på honom och innebrände honom; de gåfvo honom sålunda åt Odin och blotade med honom sig till äring. Det var vid Vänen (Vänern).

De klokare af svearne funno sedan, att oåret vållades däraf, att mer folk var i landet än detta förmådde bära, men att konungen var utan skuld. De togo därefter Olofs son Halfdan Hvitben till höfding öfver sig och gåfvo honom konungsnamn.

— — —

Med anledning af dessa Snorre Sturlesons uppgifter anmärker hans svenske öfversättare och kommentator, Hans Hildebrand:

"Vore detta sant, skulle Värmland allra först fått sin odling från svearne. Däremot tala dock fornsaksförhållandena. Värmland var bebodt redan under sten- och bronsåldrarne. Man har i dess jord funnit spår efter götiske inbyggare. Att svear och nordmän sedermera underlade sig landet, fortsättande, men icke begynnande dess odling, visa ock fornlämningarna. Från tvänne håll hafva folken vandrat in i Värmland, dels genom Bohuslän och Dalsland, dels från nordöstra Västergötland. Norske konungarne gjorde anspråk på Värmland väster om Klarälfven, hvilket område ännu i dag har en starkt framträdande norsk karaktär. Huru mycket af detta beror på den lifliga samfärdseln kan ännu åtminstone icke afgöras. Skogstrakterna mellan Sverige och Norge måste naturligtvis blifva tvistefrön, och frändskapen mellan svenskar och norrmän är för nära, att man skulle kunna mellan de båda elementens områden draga en bestämd gränslinje."

Och en författare i Svenska turistföreningens årsskrift för år 1899, sid. 403, skrifver angående Snorre Sturlesons uppgifter om Värmlands uppodling följande:

"När detta skulle hafva timat känna vi ej närmare, men om vi få taga för goda de af Snorre anförda släktskapsförhållandena mellan Olofs samtida och längre fram i tiden handlande personer, borde de skildrade tilldragelserna antagligen kunna förläggas till början af 700-talet eller kanske något dessförinnan.

"Den nyare forskningen har emellertid, om ock ej fullt samstämmigt, gjort mycket betänkliga angrepp på tillförlitligheten af Snorres uppgift angående Olofs utvandring från Upsala samt hans kolonisering af 'kronan bland Svea rikes länder', och särskildt har framhållits, att berättelsen om sättet för hans död — hans innebrännande och offrande åt Odin — utan tvifvel hvilar på ett misstag. Från arkeologisk synpunkt har dessutom betonats, att sagan ej får tagas strängt efter orden, åtminstone ej i den mening, att Olofs invandring till Värmland skulle hafva varit den första, som där bröt bygd och dit medförde odling. Landet var nämligen utan tvifvel till viss grad befolkadt långt före Olofs tid. Grafvar och andra lämningar från föregående kulturperioder i sten- och bronsåldrarne borga härför; ett förhållande som emellertid naturligtvis ej utesluter, att senare invandringar kunnat äga rum. Om värmländingarne således måste afstå från att blicka upp till Ingjald Illrådes okrigiske son som sin vördade stamfader, kunna de i stället föra sina anor ännu längre tillbaka, ja ända in i den allra gråaste forntiden, hvilket må anses ännu mera yfverboret.

"Huruvida den präktiga grafhög, som nu bär Olof Trätäljas namn, verkligen innesluter hans kvarlefvor, är således dessvärre mycket osäkert. Det är sorgligt, när ett gammalt minne måste rubbas, men i detta fall kunna vi trösta oss med, att, om Värmlands förste trätälja ej bar namnet Olof, så — — hette han något annat, och om den väldiga grafhögen vid Byälfvens strand ej innesluter

stoftet af Olof Trätälja, så har dock säkerligen den man eller kvinna, hvilken där funnit sin sista lägerstad, varit en betydande person, som nog ingripit i landskapets lif och gången af dess odling.

"Enda stödet för grafhögens Olofsnamn är den lokala traditionen, och denna kan alltför väl hafva uppkommit just genom berättelsen om Olofs verksamhet i dessa trakter. Det är nämligen en mycket vanlig företeelse, att, när i en ort minnet af en bekant personlighet kvarlefver, man varit ifrig att knyta detta till någon därstädes befintlig fornlämning, hvilken emellertid sedan vid undersökning ofta visat sig ej stå i ringaste samband med sägnens föremål. Olof Trätäljas hög är ej undersökt, och vi känna således ej beskaffenheten af det grafgods den gömmer i sitt inre. Kännedomen härom skulle emellertid af lätt insedda skäl ej kunna gifva oss ett bestämdt och jakande svar på vår fråga, men väl ett nekande: högen kan nämligen, för allt hvad vi veta, till äfventyrs innesluta föremål tillhörande en kvinnas utrustning eller från en helt annan tid än Olof Trätäljas.

"Vare härmed huru som hälst; den väldiga grafhögen, som Linné fann jämförlig endast med grafhögarne vid Gamla Upsala, är ett märkligt fornminne, väl värdt att beskådas och att med kärleksfullt sinne troget vårdas."

Olof Trätäljas grafhög, enligt sägnen.

ÖRNHJÄRTAT

AF HAMLIN GARLAND.

ÖFVERSÄTTNING FRÅN ENGELSKAN FÖR SOL.

(10)

TJUGONDE KAPITLET.

Harold återvänder till Västern.

Det var med glädje Harold vände ansiktet mot väster igen. Han skakade af sig alla tvifvel, all saknad. Det lugna lifvet i en stad eller by var ej för honom. Inga landsvägar eller gator kunde mäta den unge örnens flykt. Hans voro de Klippiga bärgens glittrande, omätliga väggar, hans de grönskande bärgsparkerna, de tysta dalarne och de skyhöga bärgstopparne. "Glöm Östern och allt hvad den innehåller" vardt hans valspråk, och i detta valspråk uppgaf han alla anspråk på Mary.

Han satt försjunken i tankar med ansiktet mot fönsterrutan, dyster och liknöjd som en i bur instängd örn, men hans själ dvaldes fjärran därifrån. Fem år förut hade han krupit långsamt fram åt samma håll likt en ödla. Nu flög han rakt mot målet likt en hemvändande örn, som ser sin klippa glimma i den nedgående solens strålar.

Kaktusen såg på honom med sitt taggiga anlete. Den första präriehunden sittande upprätt hälsade honom med ett läte, åt hvilket han smålog. Den första hägringen fyllde hans hjärta med minnen af vilda ridter och doftande lägereldar. Han närmade sig med stora steg hemmet — sitt hjärtas och sina tankars hem.

Folket vid stationerna blef mera ociviliseradt, mera vildt och otämdt. Karlarnes bredskyggiga hattar och långa mustascher vittnade till sist om boskapslandets närhet. Det föreföll honom som om han när som hälst skulle få se några bekanta ibland dem. Ett par gånger gick han af tåget för att tala med gossarne.

Det var sent på natten, då tåget kom till den lilla stad, där Mose kvarlämnat sin utrustning. Vildkatten gnäggade af glädje, när hans herre inträdde i stallet till honom och nämde honom vid namn. Det var ännu mörkt, men det betydde föga för Mose. Han sadlade sin häst, rullade ihop sina kläder i filten och band dem bakom sadeln. Därpå skildes han från stalldrängen med dessa ord:

"Nu ger jag mig af, främling. Om någon frågar er, åt hvilket håll Svarte Mose red, så säg, att ni inte märkte det."

Några ögonblick senare hade både häst och ryttare försvunnit i mörkret.

Det var en lång ridt som låg framför honom. Snart bräckte den nya dagen öfver slätterna, hastigt, tyst och med praktfullt färgspel. Moses blod värmdes, hans hjärta klappade fortare. Han var ännu en gång hemma i vildmarken; alla band emellan honom och Östern voro afslitna. Mary fanns icke mera för honom. Maud var honom likgiltig. Jack komme aldrig att resa västerut, och mr och mrs Burns voro endast angenäma minnen. Han hade ingenting att blicka tillbaka på — det fanns ingenting som lade sig hindrande i hans väg såsom jägare och upptäcktsresande. Allt hvad han hittills genomgått var endast förberedelser till vidsträckta färder. Han beslöt att begifva sig ut på okända vägar — att lära känna bärgen så, som ingen annan människa kände dem.

Återigen red han ned i Arickaree-dalen, och när gossarne mötte honom med hjärtliga välkomstrop, så blef han litet våt i ögonen. Han hoppade af hästen och skakade hand med dem alla, hvarpå han tog Kora Craigs lilla dotter Pink och kysste henne på kinden — någonting som han aldrig hade gjort förut.

Reynolds tog hand om Vildkatten, medan Mose åt frukost. Kora sade rodnande:

"Vi äro riktigt glada att ha dig här igen hos oss, Mose. Mamma sade, att

du aldrig mera skulle komma igen, men jag slog vad med henne, att du skulle det."

"Å, jag kunde inte stanna borta från Vildkatten och lilla Pink", förklarade Mose.

"Hurudan mat fick du där borta i öster?" frågade mrs Reynolds.

"Å, den gick väl an — men de kunde naturligtvis inte laga den som ma[1] Reynolds."

"Å, hör man på bara!" utropade mrs Reynolds, högst förtjust. "De ha ju så mycket mera att göra af där borta."

Det gjorde Moses hjärta godt att sitta där i köket, ett föremål för dessa enkla, hjärtliga kvinnors omsorger. De voro så intresserade af att få höra något om lifvet i Östern, huru människorna lefde och klädde sig där. Mrs Reynolds och hennes dotter hoppades att få återvända dit före sin död.

"O, jag är så trött på dessa nakna kullar", sade Kora längtansfullt. "Jag önskar, att jag kunde återvända till Östern igen och komma tillbaka till vårt gamla hem i Missouri."

"Jag önskar nu, att jag hade stannat kvar här och skickat dig i stället", sade Mose.

"Hvarför det, Mose?" frågade Kora öfverraskad.

"Därför att jag hade så föga nöje af resan, under det att den skulle ha beredt dig glädje", svarade Mose.

"Du är mycket snäll, Mose."

Detta var allt hvad Kora sade, men hon betraktade honom forskande. Under de dagar som följde tycktes Kora blifva yngre och vackrare. Hon undvek icke längre människors, ej ens främlingars blickar, ty hon ansåg Mose vara hennes beskyddare och trodde, att han älskade henne. Före hans resa till Östern hade hon tviflat, men nu drömde hennes hjärta om honom.

Mose hade emellertid föga tid att ägna åt henne, ty Reynolds gaf honom på hans egen begäran fullt upp att göra. "Jag vill förtjäna så mycket jag möjligtvis kan under de närmaste tre månaderna", förklarade Mose, och han gjorde ofta skäl för två i sitt arbete. Han var nu fullt hemmastadd i en boskapsherdes olika sysslor och kunde mäta sig med de bäste bland gossarne. Hans muskler och nerver tycktes aldrig svika honom. Rägn, nattlånga ridter, sömn på bara marken under frostbetäckta filtar — allt tycktes han tåla. Han var aldrig munter, men han var häller aldrig surmulen.

En dag i november red han upp till ranchon med en mulåsna med packsadel.

"Hvad skall du ha den där mulan till?" frågade Reynolds, i det han kom ut ur huset, följd af Pink.

"Jag ämnar ha min packning på henne."

"Packning? Hvad menar du?"

"Jo, jag tänker ge mig af på långresa."

Kora skyndade hastigt till.

"God afton, Mose", hälsade hon.

"God afton, Kory. Hur står det till med min lilla Pink?"

"Hvad var det du sade om långresa, Mose?"

"Nu tycker jag det vore lämpligt, att du förklarade dig, Mose", inföll Reynolds med en blick af hemligt förstånd.

Mose var angelägen att undvika ett känsloutbrott, hvarför han försiktigt svarade:

"Å, jag skall bara ge mig af på en liten jaktexpedition — det är ingenting att göra någon affär af. Jag är hungrig som en varg; har du någon mat åt mig, Kory?"

Kora var tyst men icke öfvertygad; och efter maten, sedan de gamle dragit sig tillbaka, återkom hon till ämnet.

"Hur länge tänker du vara borta den här gången, Mose?"

Mose såg, att stormen var i annalkande, men han ville icke ljuga för att undvika den.

"Jag vet inte så noga; kanske hela vintern."

Hon föll ned i en stol, blek och tyst.

[1] Ma = mamma.

När hon åter talade, var det med klagande stämma.

"O Mose, jag kan inte lefva här hela vintern utan dig."

"Åjo, det kan du; du har ju Pink och de gamle."

"Men jag behöfver d i g! Jag kommer att dö här utan dig, Mose. Jag kan inte uthärda det."

Hans ansikte mörknade.

"Det vore bäst du glömde mig, Kory. Jag är en olycksfågel, som gör alla omkring mig olyckliga."

"Jag har aldrig varit riktigt lycklig, förrän du kom hit", svarade hon sakta.

"Det finns en hel mängd bättre karlar än jag, som ingenting hällre önska än att få gifta sig med dig", sade Mose.

"Jag bryr mig inte om dem — jag bryr mig inte om någon annan än dig — och nu reser du ditt håll och lämnar mig —"

Situationen var alltför brydsam för Mose, och han satt tyst medan hon grät. När han slutligen kunde finna ord sade han:

"Jag är mycket ledsen, Kory, men jag tror den bästa utvägen är att jag ger mig af till bärgen, där jag inte kan bereda någon ledsamheter utom mig själf. Det förefaller mig, som om jag vore bestämd att göra folk bekymmer, hvarthälst jag kommer, och därför beger jag mig dit, där det inte finns andra än vargar och gråa björnar att gå i vägen för."

Kora erfor en ny förskräckelse:

"Hvad menar du? Jag tror du funderar på att inte komma tillbaka alls?"

"Ack jo, jag skall väl någon gång ha slutat min rundtur."

Kora snyftade oförbehållsamt.

"Jag ber dig — res inte, Mose!"

Mose kände en plötslig afsmak och sade, i det han reste sig:

"Hör på, Kory, spill nu inte någon tid på mig. Jag tycker om dig och jag tycker om Pinkie, men jag vill inte, att ni ska gråta öfver mig. Jag är inte värd det. Jag är en svart olycksfågel, och du kommer aldrig att bli lycklig förrän jag rest; jag är inte lämplig att gifta mig med någon kvinna i världen."

Egendomligt nog blef den unga kvinnan genast tröstad af detta yttrande; hon lyfte hufvudet och torkade bort tårarne, och innan Mose gick sin väg, smålog hon emot honom, ehuru hennes ansikte var blekt och sorgbundet.

Tjugondeförsta Kapitlet.

Affärden.

Följande morgon var Mose tidigt uppe och hade sin packning färdig och Vildkatten sadlad, då mrs Reynolds kallade honom till frukost. Koras bleka anlete och sorgsna ögon rörde honom djupare än hennes snyftningar aftonen förut, men han var orygglig i sitt beslut och tvekade ej. I grund och botten var Mary den afgörande bevekelsegrunden. Hon var visserligen utstruken ur hans lif, men ingen annan kvinna kunde intaga hennes plats — fördenskull var han besluten att afslita alla band, som bundo honom vid kvinnor.

"Jag är ledsen, att du ger dig af, Mose", förklarade Reynolds, "det är visst och sant. Men du är din egen herre. Allt hvad jag kan säga är, att denna gamla rancho står öppen för dig, så länge vi äro kvar här. Och det blir kanske inte länge, ty jag antager, att vi alla förr eller senare, ja, ganska snart, bli nödsakade att bege oss upp i bärgen till följd af den här rusningen västerut. Det är därför bäst, att du inte stannar länge borta, ifall du vill återse oss här."

"Jag är kanske tillbaka till våren", svarade Mose. "Det är sannolikt, att jag kommer att behöfva pängar och blir tvungen att komma tillbaka hit för att få arbete."

Vid denna lilla smula af tröst hängde sig Koras hungriga hjärta girigt fast. Den lilla rödkindade flickans munterhet gjorde ett välkommet afbrott i den dystra måltiden. Hon hade ingen uppfattning af den långa färd, som hennes hjälte skulle anträda, och höll målron vid makt

genom att tala om den lilla antilop, som en af boskapsherdarne hade gifvit henne.

Mulåsnan var packad, och Mose var färdig att bjuda farväl. Solen stod ännu lågt på östra himmelen. Frost låg på gräset, och luften var frisk och behaglig. Hela familjen stod bredvid honom, under det han lade sista hand vid sin packning.

Då allt var klart, rätade Mose på sig, vände sig till de afvaktande och frågade:

"Ser ni den där öppningen i bärgskedjan?"

De följde alla riktningen af hans finger. Fjärran i väster, strålande i morgonsolens glans, reste sig den stora bärgskedjan med sina snökrönta toppar. Midt i denna oöfverstigliga vägg kunde man se en purpurfärgad öppning.

"Ända sedan jag först kom hit", fortfor Mose med undertryckt rörelse, "har jag blickat bort till den där bärgskedjan och väntat på ett tillfälle att med egna ögon få se passet där borta. Igenom det går min färd — farväl!"

Han skakade hastigt hand med Kora, hjärtligt med mrs Reynolds och kysste Pink, som sade:

"Tag med hem en liten björn eller räf åt mig!"

"Ja, mitt lilla sockergryn; du skall få en grå björnunge."

Han hoppade i sadeln.

"Nu bär det af till den blå öppningen där borta och till landet, där solen går ned. Adjö så länge!"

"Var försiktig om dig, min gosse", manade mrs Reynolds.

"Kom snart igen!" ropade Kora efter honom och betäckte ansiktet med sin sjal.

Under de följande dagarne tänkte hon på honom sådan hon sist såg honom — en liten prick på den vida slätten. Hon tänkte på honom när regnet föll och bad i sitt hjärta, att han icke måtte bli sjuk i feber eller bortryckt af en fors. Han syntes så liten och svag i jämförelse med denna väldiga och omedgörliga snövägg. När så de kalla snöstormarne kommo, ryste hon och tänkte på honom, som kanske i detta ögonblick frusen och hungrig slagit läger invid en klippa. Hon talade ett par gånger härom, men hennes far smålog endast.

"Var du lugn, dotter", sade han; "Mose är en karl som kan reda sig själf."

Månader förgingo, innan de hörde något ifrån honom; omsider fingo de ett bref med Durangos poststämpel. Det var af följande lydelse:

"Kära vänner!

Jag skulle ha skrifvit förr, men saken är, att jag högst ogärna skrifver bref, och så har jag varit på resa hela tiden. Jag färdades genom passet och kom ned till pueblo-indianernas stad Taos, där jag stannade en tid. Därifrån fortsatte jag nedåt dalen till Santa Fé. Där träffade jag Delmar. Han blef glad att återse mig. Han har blifvit gammal och hade en mycket svår tid, sedan jag lämnat honom. Han sålde slutligen sina får och drog västerut, ty han var trött på att skjuta människor, sade han. Jag stannade litet hos honom; han har en treflig familj — två flickor — och så begaf jag mig in i Pueblo-landet. Dessa små bruna människor intressera mig, men de äro ett helt annat folkslag än ogallalaherna. Hvarenda människa talar om ormdansen i Moki, så att jag tänker begifva mig dit och taga vägen genom navajoernas reservation."

I tidningarnas redogörelser för ormdansen nämdes sedan "Svarte Mose", som höll ett band slagskämpar från att blanda sig i dansen. Äfven hans underbara skjutskicklighet omnämdes.

Mose skref sedan icke förrän han kom till Flagstaff. Brefvet därifrån var mycket kort.

"Jag beger mig till Stora kanjon på några dagar", skref han. "Därifrån drager jag söderut för att arbeta på en rancho under vintern. Till våren rider jag öfver bärgen in i Kalifornien."

När de sporde om honom härnäst, var han tillförordnad fogde i en grufstad, och Denvertidningarna innehöllo långa redo-

görelser angående hans åtgöranden för att ränsa staden från laglösa sällar.

Därefter förlorade de alla spår af honom, men Kora uppgaf aldrig hoppet.

"Han har slutat sin stora rundfärd en vacker dag", sade hon, "och då skall han finna oss alla väntande på honom. Eller hur, mitt lilla sockergryn?"

Och med dessa ord tryckte hon lilla Pink hårdt till sitt längtande hjärta.

Tredje afdelningen.

Tjugondeandra Kapitlet.

Den unge örnen fullbordar sitt kretslopp.

Om lördagsaftnarne brukade guldgräfvarne i Wagon Wheel komma ut ur sina hålor och gångar i de höga, gräsbeväxta kullarne och begifva sig till det stora gruflägret för att köpa lifsmedel, hämta sin post och se på eller deltaga i de nöjen, som erbjödos i "staden".

Gatorna voro vid dessa tillfällen fyllda af tusentals män i nedstänkta kläder och storstöflar. De stodo i grupper samtalande om sitt arbete. Men där var föga oväsen. Ett doft sorl fyllde luften, men inga vredgade förbannelser hördes, inga högljudda skrän. I ett land, där revolvern är kvickare än knytnäfven, undvika människorna gärna gräl med hvarandra; de taga sig till vara för förolämpningar och visa en viss hänsynsfullhet mot hvarandra.

De som sökte efter förströelser kunde lätt finna dem, sådana de nu voro. Krogarne voro fullpackade af törstiga själar, och spelborden voro flitigt anlitade.

Men där voro icke endast guldgräfvare i den lifliga staden. Nitiska medlemmar af Frälsningsarméen uppträdde midt i det rörliga lifvet för att frälsa själar, och deras bullrande musik, handklappningar och trummande hördes högt öfver sorlet. Och öfverallt syntes en mängd främlingar, hundratals unge män österifrån, boskapsherdar och söner till farmare, hvilka lyssnade med förvirrade öron och stirrade omkring sig med vidöppna, allvarliga ögon. För dem var denna stad på samma gång häpnadsväckande, underbar och lockande.

För Mose, som nyss anländt dit från en långresa, var den motbjudande och tröttande. Han stod i dörren till ett hotell med drömmande ögon och klädd i Västerns bredskyggiga hatt. Hans ansikte såg äldre, allvarligare och sorgsnare ut än när han för tre år sedan stod framför Mary. Han hade kommit västerifrån till Wagon Wheel för att få se det stora guldgräfvarlägret, hvars rykte var stort i Västern.

Under det Mose stod så med den nedgående solens strålar belysande hans ansikte, kom en kvinna åkande i en öppen sufflettvagn. Hennes blick stannade på den unge mannens orörliga gestalt, och hon befallde kusken stanna. Mose å sin sida såg endast en vackert klädd kvinna, som blickade ut öfver mängden. Vagnen intresserade honom mera än kvinnan. Det var ett ståtligt ekipage, det vackraste han någonsin sett, och han undrade huru det kunnat förirra sig hit upp på bärgstoppen.

En liten man med stort hufvud steg fram ur mängden och hälsade militäriskt på kvinnan. Hon gjorde honom en fråga, och han vände sig om och såg på Mose. Därefter fortsatte kvinnan sin färd, och Mose vandrade långsamt uppåt gatan, ensam och obeslutsam.

Han stannade vid dörren till ett spelhus och blickade in. En yngling och en gammal man sutto tillsammans vid ett rulettbord omgifna af en ring af intresserade åskådare. Mose inträdde och ställde sig i ringen bland de andra.

Plötsligt kände han en hand på sin axel, vände sig om och stod ansikte mot ansikte med densamme mannen, som hade hälsat på kvinnan i sufflettvagnen. Främlingens ansikte hade ett strängt uttryck, hvilket ytterligare förhöjdes af det militäriska snittet på hans skägg, men de fina linjerna omkring hans ögon vittnade om ett godmodigt lynne.

"Främling, jag skulle vilja tala ett ord med er", sade han till Mose.

Mose följde honom till ett hörn af rummet.

"Främling, hvarifrån kommer ni?" frågade han.

"Från Snakelandet", svarade Mose.

"Och hvad har ni för er här?"

Mose blef förargad öfver hans ton.

han. "Jag har kommit hit som en fredlig man med fredliga afsikter och tänker inte låta köra mig ur staden af en sådan åsna som er."

Den andre mannen förblef lugn och stilla.

"Låt mig knäppa upp min rock", sade han, "så skall jag visa er min stjärna. Jag är stadsfogden."

"Var stilla", befallde Mose; "upp med händerna!"

"Det angår er inte", svarade han.

Den äldre mannen blef röd i ansiktet, och det godmodiga uttrycket i hans ögon försvann.

"Kanske ändå", genmälte han bistert. "Jag har sett er någonstädes förut, men vet inte när eller hvar. Det är bäst ni lagar er ur staden ännu denna afton — er härvaro är till ingen nytta."

Mose sköt honom ifrån sig med sin vänstra hand och hade i ögonblicket sin revolver framme.

"Stanna på fläcken där ni är", utbrast

"Var stilla", befallde Mose; "upp med händerna!"

Mose hörde ett utrop och någon som närmade sig, och snabbt som blixten drog han fram en andra revolver under ifrån sin rock. Han kastade en hastig blick rundt omkring rummet. För ett ögonblick voro alla tysta; därpå hördes en stämma ropa:

"Hvad betyder allt det här, Haney?"

"Håll dem stilla", sade Mose, alltjämt hotande fogden.

(Forts.)

KANINERNAS FRIA LEKAR.

En berättelse från Måns Munters menageri.

En massa folk hade samlat sig på lekplatsen utanför staden, där skolan hade öfvat sina "fria lekar" under året, ty nu skulle där blifva uppvisning, och den ville både pappor och mammor, syskon, tanter och vänner åse.

Skolan hölls af magister Truls Hare, som var en stor älskare af all slags sport och hvilkens unga fru äfvenledes intresserade sig för allt, som bidrog till ungdomsglädje och friskhet. Båda hade fördenskull hjälpts åt med och deltagit i skolbarnens öfningar.

Lekplatsen hade för ändamålet upplåtits af stadens fäder, hvilka väl insågo huru viktig denna del af uppfostran var såväl för barnens fysiska som ock för deras psykiska utveckling, och när tiden för uppvisningen nalkades, rådde den största ifver bland unga och gamla. Öfningarna åsågos långt dessförinnan af förståsigpåare, och mellan lärjungarne täflades om hvem som skulle uppnå största färdigheten i vighet och styrka — likväl med måtta, ty magistern ville ej veta af några öfveransträngningar.

Som sagdt, nu voro alla, åskådare och deltagare, församlade på lekplatsen, och de senare stodo i grupper lifligt samtalande, medan de förra intogo sina platser.

Ibland de täflande var Jösse Skutt ansedd för den styfvaste, och han hade också föresatt sig att vinna prisbägaren. Men han hade en ganska farlig medtäflare i Janne Flink, en kvick liten hare, som helt nyligen hade kommit till skolan, och som hastigt vunnit anseende för att vara en öfverdådig hoppare.

Man måste komma ihåg, att striden egentligen stod emellan de två stora partierna Harar och Kaniner — det fanns ungefär lika många af hvartdera i skolan. Det förstnämda hade tagit namnet "Lökarne", och det senare tecknade sig "R. V. S." — hvilket betydde "Röda Vinbärs-Syltet."

Nåväl, täflingen började.

Från starten — det var kappspringning — syntes genast, att priset skulle komma att tillfalla endera Jösse eller Janne. De löpte sida vid sida — än vann den ene ett försprång, än den andre. Jösse tog den första åttondedels milen

Starten.

och lyckades nätt och jämnt få äfven fjärdedelen, men där gjorde Janne en ansträngning just vid hindret och flög öfver det som en pil före Jösse, fullföljde sin fördel med att äfven taga grafven först, men förlorade vid ett felsteg hvad han vunnit, så att Jösse åter tog ledningen under vid pass hundra meter.

Redan genljöd luften af "R. V. S:s" ursinniga jubelskrän, då Janne oförmodadt med samlande af alla sina krafter sköt förbi sin medtäflare fram till målet, midt för dennes och hans vänners långa nosar! Nu var det "Lökarnes" tur att

jubla, hvilket de naturligtvis också gjorde af full hals.

I spjutkastningen vann en annan hare;

Jösse plumsade i bredvid Janne.

och en hittills i sportens annaler obekant tog priset vid målskjutningen.

Gymnastikuppvisningen var särdeles vacker och jämn, men äfven i den vann Janne priset med sina höga och eleganta hopp öfver hästen, hvilka ställde Jösse alldeles i skuggan. Utan att därför vara afundsjuk, satte denne nu in hela sin kraft på att vinna i sista kappspringningen, som skulle afsluta täflingarna, och i hvilken endast de fyra bästa från föregående löpningen fingo deltaga. Den skulle också komma att afgöra, hvem som skulle få prisbägaren.

Banan var rätt långt tilltagen, hvilket var till förmån för Jösse, som var i besittning af stor uthållighet, men den hade några ganska kitsliga hinder, hvilket åter var till Jannes fördel; och sålunda vägde det ganska jämnt emellan de två, som hade största utsikterna att komma att slåss med hvarandra om den slutliga äran.

Just när loppet skulle börja höjde någon bland åskådarne det skrämmande ropet: "Hundar!" och några minuters förvirring uppstod, tills man blifvit förvissad om, att det var falskt alarm. Snart återställdes ordningen, och de fyra täflande stodo färdiga samt började efter ett par falska starter loppet i god ordning, tätt bredvid hvarandra under de första sekunderna — dock föreföll det som om Jösse blef litet efter. Första hindret klarades lyckligt och väl af alla fyra — Janne tog det med glans, Jösse var fortfarande efter, fastän blott helt litet.

Piper och Sniff — de två andra täflande — började snart visa tecken till trötthet — tydligen skulle de icke hålla ut mycket längre.

Vid vattengrafven stodo de flesta af åskådarne samlade — de visste att här skulle löpningen afgöras. Jösses syster Mimmi var naturligtvis närvarande, och hennes ängslan öfver den snälle Jösse var så stor, att hon darrade från öronen till svanstippen, då hon såg honom och

"Sprang bredvid de löpande."

de andra nalkas i full fart. Janne var alltjämt i spetsen; så kom Jösse, sedan Piper och sist Sniff.

Som en båll kom Janne studsande öfver stängslet, men hans sats var för hög och kort — han missade den motsatta stranden och föll baklänges ned i vattnet, medan Jösse, som väl visste, att han ej skulle komma öfver och därför alls ej försökte, plumsade i bredvid honom, men beredd härpå ögonblickligen kraflade sig upp och fortsatte loppet, innan Janne hann torka vattnet ur ögonen.

Piper och Sniff hade samlat sina sista krafter till språnget öfver grafven och lyckades förvånande nog komma torra öfver på andra stranden — men därmed voro de också slut bägge två och lämnade fältet nöjda med att ändå hafva kommit tämligen väl ifrån det. Bäst åskådarne voro som mest spända på utgången, hoppade en bland dem öfver stängslet och sprang bredvid de löpande till de andras stora förnöjelse — men snart måste han uppgifva försöket att följa med och hoppade pustande och skrattande tillbaka bland publiken.

Janne gaf likväl icke tappt så lätt, och det var en fröjd att se, huru väl han löpte in på Jösse — likväl märktes det, att doppningen varit väl mycket för honom, ty medan Jösse alltjämt sprang lugnt och stadigt, gjorde Janne det efter en stund ojämnt och stötvis. Dock var utgången oviss ända tills allra sista slutet, ty då Jösse med sin lidande, lugna lunk var alldeles inpå målet, rusade Janne ännu en gång fram, och det var allt nätt och jämnt som Jösse lyckades få priset med en half svanslängd.

Ni kunna tänka er, huru "R. V. S." skränade af förtjusning! Men äfven "Lökarne" voro vänliga och hurrade för vinnaren, medan de tröstade Janne med att "nästa gång, gosse lilla, är det du som tar'et". Mimmi skyndade förstås fram till den triumferande brodern, kysste och klappade honom, frågade om han var mycket varm och trött, tog honom med in i tältet och såg till, att han bytte och

Jösse mottager prisbägaren.

fick på sig varma och torra kläder. Hon var en omtänksam och rar liten syster, Mimmi!

Sedan följde prisutdelningen. Jösse fick komma fram och emottaga prisbägaren från fru Hares vackra tassar, och magister Truls talade några vänliga och uppmuntrande ord till dem alla, hvarefter de gingo hvar till sitt — Jösse glad och stolt öfver att hafva behållit prisbägaren på "R. V. S:s" sida.

Fickurens mekanism.

Ett fickur är vanligen sammansatt af ej mindre än 98 olika delar, och hela dess förfärdigande omfattar öfver 2,000 särskilda operationer. Några af skrufvarne i ett fickur äro så små, att de ej kunna upptäckas med obeväpnadt öga, och skåran i hufvudet på dessa skrufvar är ofta blott en hundradels millimeter bred. Det är just af den orsak, att åtskilliga delar i ett vanligt fickur äro så ofantligt små, som urmakarne begagna ett slags kikare, under det de arbeta.

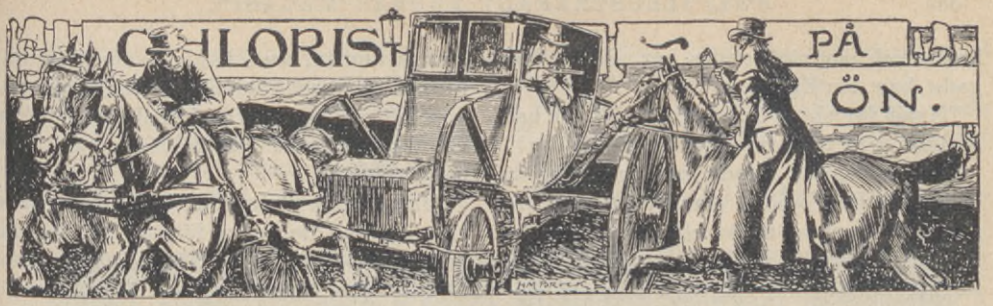

BERÄTTELSE

AF

H. B. MARRIOTT WATSON.

(Från engelskan.)

(16)

SJUTTONDE KAPITLET (fortsättning).

"Du har ännu aldrig bifallit någonting, som jag bedt dig om, Roger Warburton", genmälte hon, "bevilja mig därför nu en bön! Det gäller någonting, som är mig dyrbarare än allt annat — det är ditt lif jag nu vill bedja dig om. Jag skall ej hindra dig att handla hur du behagar, men ditt lif, ditt lif måste du skona för min skull."

"Du behöfver ej vara orolig, älskade", svarade han, "men min första omsorg gäller ingalunda mig själf utan dig; jag måste laga, att du kommer i skydd och säkerhet."

"Jag har skydd och säkerhet nog här", inföll hon ifrigt. "Jag har kommit ända från Lynsea och hit för att varna dig, och du måste lyssna till mig. Du måste stanna här hos mig i natt, och här skall jag hålla vakt öfver din säkerhet."

Hennes röst skälfde af undertryckt rörelse, och Warburton erfor en känsla af den innerligaste kärlek till och ömhet för denna kvinna, då han tänkte på, hvad hon utsatt sig för af kärlek till honom.

"Hade du gått vilse, Chloris?" sporde han, "eller på hvad sätt har du kommit hit?"

Hon skakade blott på hufvudet och svarade ej.

"O, stanna här i natt, stanna här, och ditt lif är räddadt! Jag skall vaka öfver dig, om du vill sofva", utbrast hon efter några ögonblicks tystnad.

"Men i morgon löper jag ju återigen samma fara, ty då måste vi ändå begifva oss härifrån", sade han.

"Nej, i morgon är du säker, det har jag dragit försorg om åtminstone", upplyste hon.

"Hvad menar du?" frågade han förvånad. "Hvad i all världen kan du, en flicka, hafva gjort för att beskydda mig?"

"Jag har gjort någonting sådant, att inga komplotter vidare kunna uppgöras mot dig. När morgondagen gryr är du säker för dina fiender. — Jag har angifvit min broder för fredsdomaren", tilllade hon med en tung suck.

"Hvad?" utropade han. "Har du verkligen gjort det för min skull?"

"Jag har omtalat både planen att döda dig och smugglingen — han kommer att blifva gripen i morgon. O älskade, om du bryr dig om mig det allra ringaste, så stanna här i natt, annars kanske allt hvad jag gjort är förgäfves."

Han kunde ej svara ett enda ord på hennes böner. Hela hennes handlingssätt ställde henne i ett nytt ljus för hans inre syn. Han hade aldrig af hennes tårar och böner låtit rubba sig en enda tum från sina planer, men nu hade hon utan betänkande uppoffrat allt för honom. Länge satt han tigande bredvid

henne och smekte hennes hår, därpå frågade han slutligen:

"Hvad för slags budskap är det du har afsändt, och till hvem har du vändt dig?"

Med hufvudet lutadt mot hans bröst berättade hon honom om brefvet och om sin färd öfver sjön för att fortskaffa det till mr Powis. Under det han sakta smekte hennes hufvud, kom han att vidröra såret på hennes hals.

"Hvad är detta?" utbrast han bestört. "Du blöder ju. Är detta också för min skull?"

"Det är ingenting att tala om", sade hon. "Jag skulle med glädje utstå hvad som hälst för din skull. Min enda önskan är att få vara där du är. Säg, du vill ju stanna här hos mig?"

Han sköt henne sakta ifrån sig och sade:

"Nej, älskade, jag får inte stanna här, men jag skall ej bege mig till Marlock. Jag har någonting, som jag måste uträtta, jag vill ej i alla hänseenden öfverträffas af en kvinna."

"Hvad menar du?" sporde hon förskräckt.

Han drog henne intill sig och kysste henne.

"Var lugn, älskling", sade han. "Jag skall snart återkomma."

"Hvarthän ämnar du begifva dig?" frågade hon åter.

"Ditt bref får icke nå fram till adressaten", sade han i bestämd ton. "Du har, vid Gud, redan uppoffrat alltför mycket för min skull, jag vill ej öfverglänsas af dig."

"Hvad?" utropade hon, "du ämnar bemäktiga dig brefvet och sålunda afskära din enda utsikt till räddning?"

"Du har redan uppoffrat för mycket för mig", upprepade han om igen. "Jag kände dig ej, och jag skulle vara en usling, om jag kunde tillåta, att du för min skull finge din egen broders död på ditt samvete."

"Nej, låt brefvet vara, låt det vara", bad hon bevekande.

Han stod redan i begrepp att träda ut genom dörren, men häjdade sig plötsligt, liksom om han kommit att tänka på någonting särskildt. Han framdrog ur fickan ett papper, som han lämnade till den unga flickan.

"Jag lämnar detta i dina händer", sade han, "bränn det eller förstör det på något annat sätt, tills jag kommer igen. Det är Bonapartes bref."

Därpå aflägsnade han sig med snabba steg.

ADERTONDE KAPITLET.

Fredsdomaren.

Warburton hade räknat ut, att om han till häst begåfve sig åstad till mr Powis, fredsdomaren, så skulle han hinna fram före Chloris' budbärare, hvilken färdades till fots. Men hans egen häst befann sig på värdshuset "De Tre Fjädrarne", och klockan var mellan tio och elfva, innan Warburton hann fram till Marlock och lyckades få hållkarlen så pass vaken, att han kunde taga ut hästen ur stallet och sadla honom. Hållkarlen betraktade honom med misstänksamma blickar, och den harhjärtade värden Tremaynes ansikte visade sig ett ögonblick i ett af fönstren i öfre våningen. Warburton hade ej tid att fästa något afseende härvid, men knappt hade han hunnit utom hörhåll, innan Tremayne sakta och försiktigt smög sig ut från värdshuset och styrde sina steg ned till det lilla huset vid sjöstranden. Efter några minuter återvände han i sällskap med Nikolas Carmichael; hållkarlen tillsades att skyndsamt sadla en häst, och Carmichael red bort samma väg som Warburton tagit.

Hans plan att upphinna sin fiende misslyckades dock, ty Warburton, som var ifrig att hinna fram före budet, gaf sin uthvilade och snabbsprungne häst lösa tyglar. Visserligen tyckte han sig en gång höra hofslag i fjärran bakom sig, men han fäste sig ej därvid. När han äntligen kom till Laycross, red han direkt fram till boningshuset och ringde

på dörrklockan. Han hade sett ljus i ett af fönstren i bottenvåningen och slöt däraf, att någon af husets invånare ännu var uppe. En sömnig yngling svarade på hans förfrågan, att ingen budbärare anländt med något bref, och sedan han erhållit denna upplysning, red han ut genom porten och fattade posto vid kustvägen.

Han hade ej väntat länge här, förrän han hörde ljudet af hästhofvar och såg en ryttare närma sig från Marlocksidan. Det kunde dock ej vara Chloris' sändebud, ty den man, som skulle fortskaffa hennes bref, gick till fots. Då ryttaren hunnit midt för Laycross, höll han in sin häst några ögonblick, men fortsatte därpå i sakta mak vägen framåt. Knappt hade den ridandes långa, mörka figur försvunnit ur sikte, förrän en fotgängare med hastiga steg hördes nalkas.

"Detta måste vara brefbäraren", sade Warburton för sig själf och satte sin häst i rörelse.

Vid ingången till parken upphann Warburton budbäraren och tilltalade honom sålunda:

"Hör på, min gosse där, ni har ett bref till mr Powis, eller hur?"

Den tilltalade svarade ej ett enda ord.

"Jag vet, att ni har det", fortfor Warburton. "Det var en dam, som sände er hit med det. Som ni hör har jag reda på alltsammans, och jag har kommit hit för att säga er, att damen i fråga har ändrat tanke och nu önskar, att brefvet ej skall blifva framlämnadt."

Hållkarlen betraktade Warburton med misstänksamma blickar.

"Jag vet inte, hvad det är för ett bref ni talar om", sade mannen.

"Det är lönlös möda, att ni söker förställa er för mig", utbrast Warburton otåligt. "Ni är från Vincehallow, och jag har kommit hit för att återfordra brefvet från er. Det skall ej lämnas fram till mr Powis."

Mannen drog sig tillbaka, men svarade ingenting.

"Stanna karl!" utropade Warburton. "Jag talar sanning; jag är en vän till damen, som gaf er brefvet."

I stället för att svara skyndade mannen nu framåt och hade hunnit in i parken, innan Warburton kunnat förhindra det. Warburton kastade sig af hästen, ty att bland träden och buskarne i en park till häst hinna fatt på en flyende hade varit omöjligt. Hans möda var i alla fall fåfäng, ty inom några ögonblick hördes åter ringklockan ljuda, och dörren öppnades för brefbäraren.

Men Warburton lät sig ingalunda afskräcka häraf. Han ringde på och frågade, om mr Powis var uppe ännu, och då tjänaren svarade, att han skulle se efter, stannade Warburton ej för att invänta hans svar, utan följde honom i stället till hans husbondes arbetsrum.

Mr Powis hade ej gått till sängs utan satt i sitt lilla hemtrefliga arbetsrum och läste. Vid Warburtons inträde såg han förvånad upp från sin bok. Warburton bugade sig artigt och sade:

"Jag ber så mycket om ursäkt för att jag vid en sådan olämplig tid besvärar, men jag har ett mycket angeläget ärende."

Fredsdomaren lade ifrån sig boken och inbjöd Warburton artigt att taga plats.

"Jag har kommit hit", började Warburton sakta och allvarligt, "angående en sak, som rör en korrespondent till er."

"Såå, hvem kan det vara?" sporde fredsdomaren.

"Det är en kvinna, som i öfverilning skrifvit saker, dem hon ej bort skrifva och som hennes vänner önska att hon ej måtte befatta sig med."

Liksom händelsevis tycktes fredsdomarens ögon falla på det bref han nyss mottagit och som låg framför honom på bordet.

"Jag förmodar, att ni syftar på detta bref, som ligger här framför mig?" sade han och tillade, i det han tog brefvet i handen och tankfullt betraktade detsamma: "Ni önskar, att jag skall lämna er detta oläst?"

"Ja, obrutet till och med, sir", sade Warburton.

"Har ni något bemyndigande därtill från afsändaren?" sporde mr Powis efter några ögonblicks eftersinnande samt tillade: "Och äfven om ni har det, så finnes det ju intet bevis för, att fullmakten är äkta."

"Jag har ingen fullmakt alls", upplyste Warburton, "men jag försäkrar er på mitt hedersord, att detta bref ej borde hafva blifvit afsändt."

"Ni begär det omöjliga, mr Warburton", förklarade fredsdomaren, "ty jag förmodar, att detta bref är ställdt till mig i min egenskap af fredsdomare och ej som en privat person."

"I hvad egenskap det än är adresseradt till er, så är det dock på mitt hedersord säkert, att det aldrig borde hafva blifvit skrifvet och att jag måste återfå det oöppnadt", envisades Warburton.

Mr Powis satt tillbakalutad i sin stol ännu hållande brefvet i handen.

"Mr Warburton", sade han med högtidlig röst, "ni tillhör en ädel och ansedd familj, som gjort staten många stora tjänster. Jag tror, att ni är en hederlig man likasom alla, hvilka tillhöra er släkt. Men jag måste säga, att ni förvånar mig. Jag har i dag nödgats taga befattning med en sak, som varit mig på det högsta motbjudande; jag tvingades därtill genom en under edlig förpliktelse ingifven anklagelse. Är det angående den saken, som ni nu är här?"

"Jag känner ingenting angående den sak, ni talar om", svarade Warburton, "och jag är här endast för det brefvets skull, som jag talat med er om."

"Men eftersom ni nu är här, skulle jag gärna vilja tala med er, om ni ej har någonting däremot; måhända ha alla mina försiktighetsmått varit öfverflödiga."

"Lämna mig brefvet först, sedan står jag till er tjänst", genmälte Warburton kort.

tanken, att jag skulle tillåta någonting sådant, är orimlig."

Trots denna fredsdomarens förklaring ämnade Warburton ej gifva tappt, fastän han å andra sidan ej gärna ville tillgripa våld för att nå sitt syfte.

"Tillåt mig att än en gång framlägga saken för er", gentog han. "Hvad jag

"Ni önskar, att jag skall lämna er detta oläst?" sade mr Powis.

"Jag kan ej gärna tänka mig, att ni skulle söka dölja någonting sådant, som det kunde vara af vikt för lagens handhafvare att erhålla kännedom om", fortfor Powis utan att fästa sig vid Warburtons ifver och otålighet.

"Jag är ingen lagens handtlangare."

Mr Powis rätade på sig.

"Jag beklagar, mr Warburton", sade han i ämbetsmannamässig ton, "att er anhållan är omöjlig att uppfylla. Blotta begärt af er är ej någon ynnest för egen del; jag har endast velat bespara en kvinna lifslånga självförebråelser och ånger öfver en förhastad handling".

"Allt det där låter nog bra, men lagen tar ingen hänsyn därtill", svarade fredsdomaren, "och jag kan ej tillmötesgå eder önskan. Jag ämnar öppna brefvet och taga del af dess innehåll. Om det innehåller någonting, som jag min plikt likmätigt måste blanda mig i, så ämnar jag

göra det, men skulle dess innehåll däremot endast bestå af en upphetsad flickas hufvudlösa fantasier, så kan ni vara viss om, att saken stannar hos mig och aldrig kommer utom dessa fyra väggar."

"Jag kan ej låta mig nöja därmed", inföll Warburton; "jag måste hafva brefvet obrutet, äfven om jag måste anlita våld för att nå detta syfte."

"Mr Warburton", sade fredsdomaren med värdighet, "jag vill påminna er om, att jag ej är en person, som det går att behandla hur som hälst. Jag har varit domare i London och kan upplysa er om, hvad lagen stadgar för straff i dylika fall. Ni skulle genom ett dylikt handlingssätt komma i ett mycket obehagligt läge."

"Låt oss ej spilla några ord på den saken", afbröt Warburton. "Jag har varnat er, och jag lämnar er två minuters betänketid men ej mera."

"Jag beklagar, att ni skulle komma hit i ett sådant ärende", gentog mr Powis alldeles som om han ej hört eller förstått Warburtons sista ord. "Om det hade gällt någonting annat, till exempel den anklagelse, jag förut talat om, skulle jag gärna på ert hedersord gifvit er brefvet."

"Jag vet ingenting om någon anklagelse", sade Warburton samt tillade: "Var god och se på klockan!"

"Ni har alla fördelarne på er sida, mr Warburton, ni är ju en ung man och dubbelt så stark som jag."

"Jag ämnar också draga fördel däraf för att drifva min vilja igenom, dock ämnar jag gå till väga så mildt och fogligt som möjligt. I morgon står jag till ert förfogande när och hvar ni behagar bestämma."

"Icke till mitt utan till lagens, hvars representant jag är", invände mr Powis.

Warburton höjde på axlarne.

"De båda minuterna äro gångna", sade han och tog ett steg framåt och fattade brefvet, som låg på bordet, och stoppade det i bröstfickan. Därpå vände han sig om och närmade sig dörren.

Mr Powis gjorde intet försök att häjda honom, utan följde hans förehafvande med lugn och likgiltig min.

Så snart Warburton åter kom ut i det fria uppsökte han sin häst och styrde kosan tillbaka till Marlock. Nikolas Carmichael, som i skuggan af de höga träden väntat på hans återkomst, gaf sin häst sporrarne för att så fort som möjligt upphinna sin fiende.

"Det har gått som jag trodde", sade han till sig själf, "han har dock till slut talat, således har jag nu ej en utan tvänne orsaker att röja honom ur vägen."

Warburton galopperade raskt framåt, och Nikolas Carmichael manade på sin häst. Det var näppeligen mer än hundra meter emellan Warburton och hans förföljare. Då de nådde det ställe där vägen utträder ur skogen och som en lång grå strimma slingrar sig fram öfver heden, var afståndet emellan dem blott hälften så stort, hvarför Warburton vände sig om i sadeln för att se, hvem det var, som red bakom honom. Men i detsamma hörde han framför sig en kraftig stämma kommendera "Halt!"

Warburton höll in hästen och fann sig inom några ögonblick omgifven af en grupp män.

"Hvad betyder detta?" sporde han, och då han såg en officer i uniform bland skaran fortfor han: "Äro ni stråtröfvare eftersom ni hindra resenärer att färdas fram å allmän väg?"

"Är ni mr Warburton?" sporde officeren, "ty i så fall hafva vi endast fullgjort vår plikt, då vi häjdat er. Det är nämligen vår obehagliga skyldighet att arrestera er."

"Mitt namn är visserligen Warburton, men här måste i alla fall vara fråga om antingen något dåraktigt skämt eller också måste ett misstag vara begånget."

"Jag fruktar, att intetdera är händelsen", genmälte officeren, "ty jag handlar på befallning af mr Powis i Laycross."

(Forts.)

VÄSTERNS NYE TROLLKARL.

Ett och annat om Nikolaus Teslas märkliga uppfinningar.

I det följande redogöra vi för ett besök hos den moderne undergöraren Tesla, som upptäckt metoder att öfverföra kraft utan ledningstråd och att se förmedels telefonen; som uppfunnit ett sätt att använda elektriciteten som gödningsämne; som kan frambringa konstgjordt dagsljus och som arbetar på att magasinera värme direkt ur solens strålar för praktiska ändamål.

Man måste besitta en ganska hög grad af sinnesnärvaro för att icke blifva förfärad vid ett besök i Nikolaus Teslas laboratorium. Åtminstone kan man icke undgå att känna sig en smula yr i hufvudet, då man med egna ögon bevittnar de häpnadsväckande bedrifter, som denne man kan utföra genom att blott, som det synes, vända en hand.

Föreställ er er själf sittande i ett stort, ljust rum med underliga apparater på alla sidor omkring er. En högrest smärt man kommer emot er, och genom att blott knäppa med fingrarne frambringar han ögonblickligen en hoppande röd ljusbåll, den han lugnt håller i sina händer. Han låter den falla på sina kläder, på sitt hår, i ert knä, och slutligen stoppar han in ljusbållen i en träask. Med förundran finner ni, att denna eld eller låga eller hvad det nu är ingenstädes lämnar något spår efter sig, och ni gnider er i ögonen för att öfvertyga er om, att ni är vaken och icke drömmer.

Sedan den sällsamma elden blifvit utsläckt på ett lika underbart sätt som det, hvarpå den framträdde, ger den långe, smärte mannen sina medhjälpare ett tecken att stänga fönsterluckorna. När detta blifvit gjordt, är det så mörkt i rummet som i en källare. Men så säger trollkarlen:

"Nu, mina vänner, skall jag göra litet dagsljus åt er."

Och snabbt som en blixt är hela laboratoriet fylldt af ett egendomligt ljus, vackert som månsken men lika starkt som gamla solens. Luckorna äro för hvartenda fönster, och ingenstädes kan man upptäcka källan till det sällsamma ljuset.

Plötsligt trycker trollkarlen på en knapp, och ljuset är försvunnet. Rummet är åter mörkt, tills fönsterluckorna öppnats på nytt. Ett djur tages nu ur en bur, bindes på en plattform och utsättes för en elektrisk ström. Inom en sekund är djuret dödt. Trollkarlen gör er uppmärksam på, att kraftmätaren (indikatorn) endast utvisar 1,000 elektromotoriska kraftenheter (volt): och sedan det döda djuret aflägsnats, hoppar han själf upp på plattformen. Hans medhjälpare anbringa nu till åskådarnes förfäran samma elektriska ström på honom.

Det går kalla kårar öfver ryggen på er, då ni ser indikatorn långsamt gå upp till 900 och därpå till 1,000 volt. Ni sluter ofrivilligt ögonen i tanke, att undergöraren i nästa ögonblick skall falla död ned framför er. Men han rör sig icke ur fläcken. Hastigt går indikatorn upp — upp — upp, tills den snart visar, att 10,000 volt och omsider två millioner elektromotoriska kraftenheter strömma genom undergörarens kropp utan att han rör en muskel.

På ett tecken afbrytes strömmen, rummet göres åter mörkt som natten, och plötsligt ser ni en skarpt begränsad svart silhuett af undergöraren, med en vacker gloria af elektriskt ljus i bakgrunden, bildad af otaliga elektriska eldtungor, hvilka skjuta ut från alla delar af den långa, smärta gestalten.

Återigen blir rummet ljust, och då trollkarlen kommer fram och skakar hand med er, så vrider ni på er på samma sätt som personer, hvilka hålla i handtagen till ett starkt elektriskt batteri. Denne man är bokstafligen en mänsklig laddad elektricitetsmaskin.

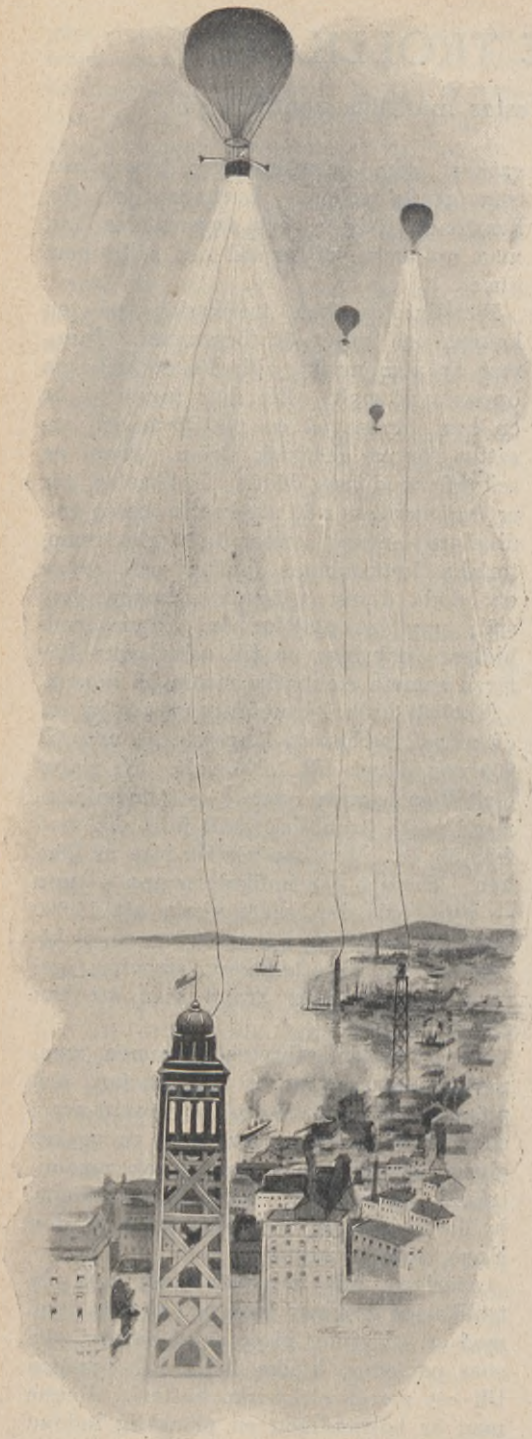

Teslas föreslagna anordning af ballongstationer för öfverförande af elektricitet utan tråd.

Men att berätta om dessa och många andra under, som Tesla gör i en handvändning, bibringar läsaren endast en svag föreställning om det intryck de göra på åskådaren. För att verkligen uppskatta dem måste man själf bevittna dem. Det är en vetenskaplig njutning för lifstiden, men en njutning, som endast kan komma få till del, ty Teslas laboratorium är obönhörligt stängdt för hvar och en, som icke är försedd med ett rekommendationsbref från någon personlig vän till den djärfve trollkarlen.

"Ba, detta är endast leksaker", svarar Nikolaus Tesla, då besökaren uttalar sin förvåning öfver hvad han sett. "Följ mig, så skall jag visa er något, som kommer att göra en storartad omhvälfning i hvarje yrke och hem, så snart jag kan få det i gångbart stånd."

Han för er till en murad plattform, å hvilken hvilar en lång glascylinder fylld med vatten och omgifven af en krets af stora speglar. Taket öfver denna apparat är af glas, och då solen skiner därigenom träffa dess strålar speglarne och återkastas mot glascylindern, men innan de träffa denna gå de genom förstoringsglas, som koncentrera deras värme.

"Detta är experimentmodellen till en apparat, med hvilken jag hoppas en dag kunna använda solstrålarne därhän, att denna himmelskropp skall drifva hvarenda maskin i våra fabriker, hvartenda järnvägståg och hvarenda vagn på våra gator, samt uträtta all kokning i våra hem och tillika förse oss med allt det ljus vi kunna behöfva lika väl om natten som om dagen. Den skall med ett ord ersätta ved och kol såsom frambringare af drifkraft och värme och elektriskt ljus."

Nikolaus Teslas plan att på detta sätt taga solstrålarne i människans tjänst är lika djärf och storslagen som den är enkel. Hvarje skolgosse kan lätt fatta den. Den ledande principen är att koncentrera solvärmen på ett enda ställe (glascylindern) förmedels ett antal speglar och förstoringsglas, så att en fruktansvärd värme uppstår.

Denna med konst frambragta värme riktas på den med vatten fyllda cylindern. Detta vatten är beredt på kemisk väg, så att det på kort tid öfvergår till ånga och passerar genom ett rör till ett annat rum, där den soltillverkade ångan drifver en vanlig ångmaskin, som nyttjas till frambringande af elektricitet. Och denna elektricitet kan antingen begagnas genast eller också magasineras i magasinsbatterier att nyttjas på sollösa dagar.

"På detta sätt skall elektriciteten bli så billig", säger mr Tesla, "att till och med den minste fabriksägare skall kunna nyttja den till mindre kostnad än ånga. Elektriciteten skall på detta sätt undantränga ångan såsom drifkraft på alla järnvägar och — i form af magasinsbatterier — på alla ångbåtar. Den fattigaste stadsbo skall draga nytta af denna metod att frambringa elektricitet, ty han kan få elektricitet i sitt hem att uträtta all kokning och belysning och uppvärmning åt honom, och den skall bli honom billigare än kol, ved eller fotogen."

Det är naturligtvis icke mr Teslas mening, att en enda "solstation" skulle frambringa elektricitet åt all världen. Hans plan är, att i hvarje stad och köping de lokala myndigheterna skulle bygga en eller flere dylika stationer till nytta för alla invånarne, liksom det nu finnes vattenledningar och gasverk i städerna. Hvarje fabrik och hvarje hem kunde sedan få sitt behof af elektricitet tillgodosedt från närmaste solstation förmedels vanliga ledningstrådar.

När denna den amerikanske elektrikerns storartade plan en gång kommer till praktiskt utförande, skall den bland annat gifva lösning på ett problem, som under lång tid sysselsatt vetenskapsmäns tankar, nämligen: "Då nu jordens kolförråd kommer att blifva uttömdt på omkring 1,000 år, hur skola människorna sedan kunna få bränsle?"

Det var när Tesla först tog denna fråga i öfvervägande, som han kom att tänka på uppfinnandet af något sätt att frambringa drifkraft oberoende af kol. Planen att använda solens strålar för ändamålet är resultatet af hans tankearbete i denna riktning.

Fullkomligt oberoende af denna plan, men likväl i stånd att samverka med densamma är Teslas uppfinning att öfverföra elektrisk kraft utan förmedling af metalltråd. Uppfinningen består i ett sätt att frambringa elektricitet på en plats, där det kan ske med föga kostnad, och att öfverföra elektriciteten till någon annan plats, där det är omöjligt att frambringa elektricitet utan stor kostnad.

Naturligtvis är det nu för tiden möjligt att öfverföra elektrisk kraft från ett ställe till ett annat förmedels kablar, men kostnaden för dessa ledningskablar är nästan lika stor som den skulle vara att frambringa elektriciteten själf på den plats, dit den önskas ledd. I Teslas uppfinning intager atmosfären ledningskablarnes plats vid kraftöfverföringen, och alldenstund atmosfärens bruk är kostnadsfritt, skulle kostnaden för elektricitetsöfverföring från en stad till en annan blifva jämförelsevis obetydlig.

Teslas sätt att låta atmosfären spela de dyrbara kablarnes roll består i att låta uppföra stora kraftstationer på hvarje ställe, där kostnaden för elektricitetens frambringande är en småsak, sedan apparaten väl blifvit uppförd, — till exempel vid stora vattenfall såsom Niagara.

Öfver hvarje station vill Tesla så bygga ett högt torn, öfver hvilket en stor ballong hålles sväfvande. I den mån elektriciteten frambringas nere i stationen, fortledes den genom kablar till tornet och därifrån till ballongen, från hvilken den får fritt utströmma i atmosfären. Eftersom atmosfären på denna höjd är mycket förtunnad, och då Tesla har ådagalagt, att förtunnad luft är en god elektricitetsledare, föres den sålunda frigjorda elektriciteten af atmosfären till hvilket afstånd som hälst.

Den andra delen af Teslas plan för öfverförande af elektrisk kraft utan ledningstråd kräfver uppförandet af mottagningsstationer hvarhälst så önskas. Des-

sa stationer tjänstgöra som ett slags kraftupptagare och magasinshus för den i atmosfären utsläppta elektriciteten på tillverkningsstationen många kilometer därifrån. Öfver hvarje mottagningsstation finnes ett torn och en ballong utdess realiserande tänkt sig tillgodogörandet af vattenfallens naturliga kraft, under det han för förverkligandet af sin förstnämda plan vill tillgodogöra sig solens kraft i enahanda syfte. Men de båda planerna stå ingalunda i strid med

Nikolaus Tesla hållande ljusbållar i händerna.

rustade med apparater för upptagande af den fria elektriciteten i atmosfären och fortledande af densamma till mottagningsstationen inunder, hvarifrån den förmedels ledningstrådar kan utsändas till upplysning af det kringliggande distriktet och till drifvande af alla maskiner i detsamma.

Af denna plan framgår, att Tesla för hvarandra. Tesla anser, att när bägge dessa uppfinningar komma i allmänt bruk de skola samverka med hvarandra till mänskligheten gagn.

"Vattenfallens kraft till frambringande af elektricitet kan komma till användning, när den kraften bäst lämpar sig efter de naturliga omständigheterna", säger Tesla; "och solens kraft kan nyttjas

i alla andra fall. Men min plan att öfverföra elektrisk kraft utan ledningstrådar kan tillämpas med lika godt resultat enligt bägge metoderna."

Af alla de stora uppfinningar, som Tesla har under arbete, har hans metod att telegrafera utan tråd hunnit längst. Allt hvad som nu erfordras är bildandet af ett bolag för uppförande af nödiga stationer. Grundtanken i metoden är i korthet följande. En för ändamålet konstruerad apparat sätter de elektriska strömmarne i jorden i rörelse på sådant sätt, att deras störning påverkar en andra apparat uppsatt i en annan del af världen. Särskilda störningar af de elektriska strömmarne frambringa motsvarande särskilda intryck på den andra apparaten — mottagningsapparaten — och på detta sätt kan ett tydligt telegrafiskt alfabet med lätthet åstadkommas.

Den store uppfinnaren har själf på ett populärt lättfattligt sätt beskrifvit sin telegrafering utan tråd med följande ord:

"Tänkom oss, att vi på bordet framför oss ha en ofantlig kautsjuksäck alldeles full af vatten. I denna säck införa vi ett kautsjukrör med pistong uti. När vi trycka på pistongen, så sammanprässas vattnet i säcken, så att denna utvidgas. När vi åter draga tillbaka pistongen, så sammandrager sig säcken precis lika mycket som motsvaras af det i röret uppdragna vattnet. Om vi nu i säckens andra ände införa ett andra rör med pistong, så kan resultatet af hvarje prässning af den första pistongen iakttagas och mätas i det andra röret. Om nu en viss verksamhet hos den ena pistongen angifver ett visst ord eller en viss mening, så kan man genom ett omsorgsfullt iakttagande af den andra pistongen lätt afläsa detta ord eller denna mening.

"Detta är precis hvad som äger rum vid telegrafering utan tråd", slutar Tesla. "Kautsjuksäcken föreställer jorden, vattnet föreställer de elektriska strömmarne i jorden; de två rören och pistongerna motsvara en afsändande oscillator och en mottagande oscillator. Ett slags störning genom en oscillator betyder en viss mening, och när denna särskilda störning ger sig till känna på den andra oscillatorn, så vet tjänstemannen här precis hur han skall tolka den."

"Oscillatorerna" äro stora runda skifvor, på hvilka äro fästa hundratals isolerade koppartrådsringar, hvilkas ändar äro förbundna med skifvans medelpunkt, i hvilken befinner sig ett stort kopparklot. Dessa oscillatorer äro de enda apparater, som erfordras för telegrafering utan tråd. Vid deras användning vänder Tesla den afsändande oscillatorn nedåt och släpper på en ström, som kommer stora elektriska eldtungor att flyga från kopparklotet ned i marken. Den mottagande oscillatorn är försedd med en känslig apparat, som röner intryck af och angifver hvarje störning i jordens elektriska strömmar.

Den icke minst underbara af Teslas många uppfinningar är den, som han gifvit namnet "synlig telegrafi". Med hjälp af denna apparat kan en person vid samtal i telefon med en vän på tusentals kilometers afstånd se dennes ansiktsuttryck, klädedräkt o. s. v. Försöken med experimentapparaten ha lyckats fullkomligt. Principen i denna uppfinning är, att likasom ljudvågor göra sitt intryck på atmosfären omkring oss, så göra äfven ljusvågor sitt intryck.

"Och alldeles som den mänskliga stämmans ljudvågor öfverföras på långa afstånd förmedels den vanliga telefonen", säger Tesla, "så kunna äfven den mänskliga kroppens ljusvågor öfverföras på långa afstånd förmedels ett annat slags telefon. Allt hvad vi behöfva är en ny afsändningsapparat. Alldenstund intrycken af ljusvågor äro många gånger finare än intrycken af ljudvågor, så följer häraf, att vi, för att öfverföra intrycket af till exempel ett människoansikte, behöfva en många gånger känsligare afsändningsapparat. Nu är selen ett mycket känsligt ämne, som jag användt för detta ändamål, och jag har funnit det fullkomligt tillfredsställande."

I detta sammanhang må nämnas, att vår landsman mekanikern R. Berglund redan år 1895 konstruerade en telefotograf, d. v. s. en elektrisk apparat, som gör det möjligt att å en station med elektrisk ledning till en annan station se bilden af ett på sistnämda

lösning Tesla förelagt sig, är att göra våra hem och våra gator lika ljusa om natten som om dagen. Han har arbetat på att frambringa ett nytt slags elektriskt ljus, som skulle hafva solljusets starka, stadiga sken.

Det synes icke kunna betviflas, att

Nikolaus Tesla.

station befintligt föremål. Denna svenska uppfinning stöder sig just på den antydda egendomligheten hos metalloiden selen, hvilken utsatt för belysning mer eller mindre lätt genomsläpper elektriciteten, allt efter ljusstyrkans växlingar — och härigenom framkallas bilden.

En annan af de stora uppgifter, hvilkas Tesla lyckats förverkliga sin dröm att skapa ett konstgjordt dagsljus. För besökaren i hans laboratorium visar han talrika glaskulor af olika storlek, hvilka likna små solar. Glaskulorna äro fullkomligt tomma, det finnes inga trådar vare sig i eller utanpå dem. De bränna icke fingrarne, när man vidrör dem. Lju-

set, som de utsända, skadar icke ögonen såsom direkt solljus och vanligt elektriskt ljus göra.

Helt nyligen har ett antal af de förnämsta fotograferna i New York och Chikago fått sina ateljéer försedda med det nya konstgjorda dagsljuset.

göda mager jord förmedels elektricitet. När han fått ett bolag i gång för tillgodogörandet af denna vidtutseende uppfinning, skulle jordbrukaren icke längre behöfva lägga ned halfva sin årsinkomst på inköp af gödningsämnen. Han skulle endast behöfva köpa sig en egen elekt-

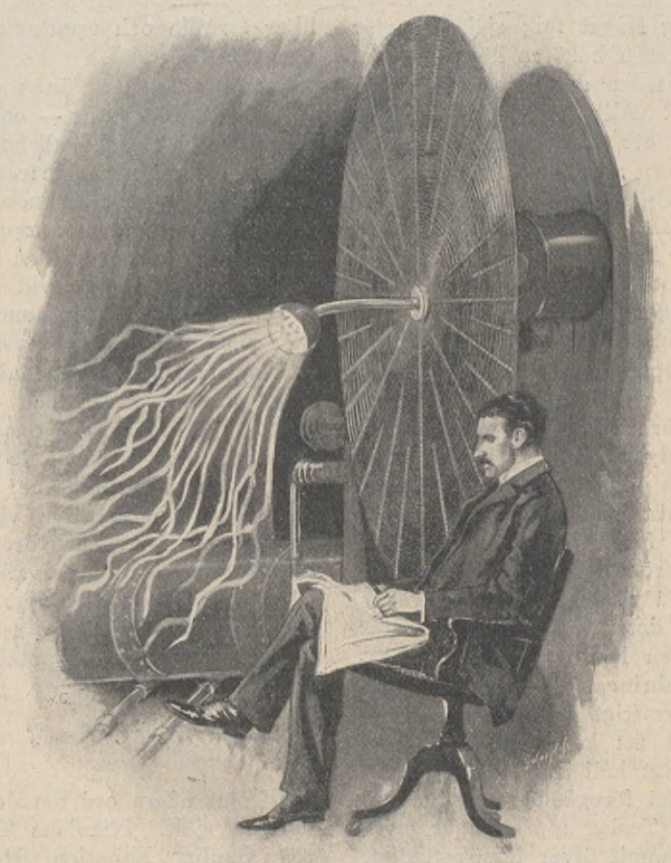

Teslas apparat för telegrafering utan tråd.

"Anledningen till, att jag först försett fotograferna med det nya dagsljuset", säger uppfinnaren, "är att jag anser dem vara de strängaste kritikerna i detta hänseende och mest svåra att tillfredsställa i fråga om ljus. Om ett nytt ljus vinner framgång hos dem, så vinner det framgång öfverallt."

Tesla har äfven uppfunnit ett sätt att

risk gödare till ringa kostnad i närmaste stad.

En viss mängd jord lägges i och får genomgå gödaren, och när den utkommer igen är den färdig att spridas öfver det magra området, som därigenom sättes i stånd att bära en rik skörd.

Teslas förklaring af, huru ett så enkelt förfaringssätt kan åstadkomma så under-

bara resultat, är åtminstone icke svår att fatta.

"Hvarje människa vet", säger han, "att den beståndsdel i ett gödningsämne, hvilken gör jorden fruktbar, är dess kväfve. Hvarje människa vet också, att kväfve utgör fyra femtedelar af luftvolymen öfver en ofruktbar åker. Då så är fallet, har jag frågat mig själf, hvarför skall jordbrukaren behöfva köpa dyrbart kväfve, när han har det kostnadsfritt vid sin egen dörr? Allt hvad som erfordras är att utfinna ett sätt, hvarpå något af detta kväfve kan afskiljas från luften öfver marken och placeras på dennas yta. Det är detta sätt jag försökt upptäcka."

Så vidt en icke-fackman kan se, består arbetsmodellen till den elektriske gödaren af ingenting annat än en upprättstående kopparcylinder med lock, genom hvilken löper en spiralvriden metalltråd. Genom cylinderns botten gå två metalltrådar förbundna med en särskildt konstruerad dynamo-elektrisk kraftmaskin. En viss mängd lucker jord, behandlad med ett hemligt kemiskt preparat i flytande form, inöses i cylindern, en elektrisk ström ledes genom den instängda luften, väte och syre utdrifvas sålunda, och det kväfve som återstår upptages af den luckra jorden. På sådant sätt frambringas hemma till billigt pris ett lika kraftigt gödningsämne som det är möjligt att köpa till betydande kostnad på långt håll ifrån.

Vi hafva i det föregående omnämt endast sådana af Teslas uppfinningar, hvilka allaredan hunnit öfver försöksstadiet. Men med många andra håller han på att experimentera i sitt laboratorium. Af hans storslagna idéer må vi ytterligare endast nämna signalering till andra planeter, tillintetgörande af alla krig genom en fruktansvärd förstörelsemaskin, uppväckande af skendöda genom elektricitet. Att utrota kriget genom fruktansvärda krigsmaskiner, som göra dess förande omöjligt, är för öfrigt en idé, på hvars förverkligande våra store landsmän John Ericsson och Alfred Nobel — Teslas jämlikar i snille och uppfinningsförmåga — jämväl arbetat.

Nikolaus Tesla är ännu en jämförelsevis ung man — 45 år — och äldre vetenskapsmän ha fördenskull betraktat många af hans storartade planer som ingenting annat än drömmar af en ungdomlig fantasi. Ännu har han knappast gjort någon uppfinning, som den vetenskapliga världen ansett möjlig vid det första offentliggörandet af densamma. Men förr eller senare ha dessa snusförnuftiga vetenskapsmän nödgats medgifva, att Tesla bragt deras teorier och fördomar på skam. När han till exempel först tillkännagaf upptäckten af de sedermera så kallade Teslaströmmarne, betecknades han af de konservativa vetenskapsmännen som en fantast och drömmare. Men några af de mera begåfvade vetenskapsmännen fullföljde allvarligt det af Tesla gifna uppslaget med det resultat, att en af dem — Röntgen — upptäckte sina ryktbara x-strålar.

* * *

Till slut några ord om den store uppfinnaren själf. Nikolaus Tesla är född 1856 i Smiljan, Kroatien. Han genomgick tekniska högskolan i Graz och flyttade efter slutade studier till Förenta staterna, där han är den mest berömde elektrikern näst den nio år äldre Edison.

Tigern i trädgården.

En jakthistoria från Indien.

Tschittagong ligger på vägen mellan Kalkutta och Rangun. Om detta vore allt, så vore det icke mycket att tala om, men nu förhåller sig saken så, att denna trakt är ett paradis för jägare af storvildt. Här finnas elefanter, samburhjortar, tigrar och svarta leoparder i sådan mängd, att de liksom gå omkring och titta efter sjikarins (jägarens) kula.

Higgins var en man med enkla vanor. Han var högrest, rak och blåögd som en viking. Hans sätt att döda tigrar var enkelheten själf. Elefanter och dreffolk och allt sådant visste han ingenting om, åtminstone icke i samband med tigerjakter. Han dödade odjuren med sin räffelbössa — det var hans sätt. Så snart han fick höra, att en tiger gick och slog i närheten, dödande infödingar och boskap, gick han genast ut och letade efter honom, tills han och tigern befunno sig ansikte mot ansikte på helt nära håll. Då tog han kallblodigt och stadigt sikte, kulan gick genom bestens hjärna, och så var saken undanstökad. Vid den tid, då den som skrifver dessa rader gjorde ett besök hos Higgins på ett par dagar, hade han på detta öppna, ärliga sätt affärdat inalles tjugu tigrar.

Vi sutto på verandan i eftermiddagens hetta, då en infödning kom rusande och ropade, att det var "sjutton tigrar" nere i trädgården. Antalet var han icke så noga med, ty den stackars mannen var utom sig af förskräckelse.

Öfver gevärsställningen, förfärdigad af ett par samburhjorthorn, hängde en hvisselpipa af silfver. Higgins nedtog den och blåste gällt i densamma, hvarpå han försåg sig med en räffelbössa och mycket ammunition. Inom kort infann sig såsom svar på hvisslingen en kortvuxen, undersätsig, stark infödning, bärgsbo till födseln. Det var sjikarin, Higgins' infödde jägare.

"Låt mig också få en bössa", sade jag intresserad af utsikten till en präktig tigerjakt.

Higgins tog ännu en räffelbössa från ställningen och räckte mig — där voro sex stycken kvar. Han var som en biljardspelare med sina köer.

"Håll dig nära mig!" sade han, i det vi hastigt följde efter sjikarin.

Mitt blod rusade hastigare genom ådrorna, under det jag följde min väns långa steg. Jag måste bekänna, att jag var rädd, hur intresserad jag än kände mig.

Trädgården var en labyrint af små kullar och dalar. Snart kom en infödning rusande emot oss och sade pekande på en kulle till vänster:

"Han är där, och han är så stor som

en elefant. Jag har själf sett honom. Jag gömde mig bakom en tebuske och såg honom äta upp tio människor — —"

Ännu medan den förskräckte infödingen talade hade vi skyndat i den riktning han anvisade. Innan vi voro halfvägs uppför kullen, visade sig åter en infödning kommande emot oss från kullens topp till höger om oss. Och han ropade öfverljudt:

"Människoätaren är där bort öfver; jag kommer just därifrån."

Higgins skyndade bort i denna nya riktning. Då vi närmade oss kullens topp, rörde han sig försiktigare. På motsatta sidan kunde vi se infödingar fly uppför höjden.

"Han måste vara här i närheten", hviskade Higgins till mig, under det vi stodo stilla några sekunder, blickande oss omkring. "Jag hoppas emellertid, att han inte gjort af med någon af de stackars förskrämda varelserna, trots allt hvad de inbilla sig ha sett."

Ett skarpt hväsande ljud hördes nu från sjikarin. Han stod med framåtböjdt hufvud och stirrade med sina skarpa, svarta ögon på något föremål bland buskarne på den lilla däldens botten.

"Där är han", sade Higgins.

I detsamma fick jag syn på den kraftiga svansen, som hotfullt svängde af och an.

"Han har fått fatt i någonting", fortfor Higgins.

Vi kunde dock icke se hvad det var, ty buskarne växte tätt.

"Håll dig litet bakom mig", återtog Higgins, "och om jag inte dödar honom utan han bereder sig till anfall, så sänd honom din kula. Men förhasta dig inte; håll dig bara lugn."

Jag var glad att han gaf mig detta senare råd, ty jag var en smula upphetsad. Higgins däremot var så lugn och behärskad som om det gällt att skjuta till måls på en skottafla.

Tigern befann sig på ungefär hundra meters afstånd från oss, när vi först fingo syn på honom. Higgins gick lugnt emot honom tills han var tjugu steg ifrån honom. Jag höll mig något bakom min vän. Vi kunde nu se tigerns vackra, svart- och gulstrimmiga kropp och äfven någonting annat — där låg något svart under hans väldiga tassar. Jag blef ordentligt sjuk, när jag såg därpå. Där lågo två svarta kroppar, den ena ofvanpå den andra, tryckta till marken under odjurets obarmhärtiga klor.

Tigern hade vädrat oss; hans hufvud var upprätt i lyssnande ställning. Vi voro bakom honom. Higgins närmade sig honom försiktigt, steg för steg, med bössan färdig. På tio stegs afstånd hvisslade han lågt. Det var för att tigern skulle se sig om och få sig en kula midt emellan ögonen. Besten vände också på hufvudet, tills han såg oss.

Men hans ställning var sådan, att skottet icke kunde med säkerhet beräknas. Den sluttande pannan skulle afvärja kulan som ett pansar. Däremot erbjöd sig ett godt hjärtskott bakom det framsträckta frambenet. Tigern piskade sina sidor med svansen, men rörde sig ej från stället. Higgins höjde bössan, tog sikte, och skottet föll.

Det var en våldsam knall, och sanden yrde i luften. Higgins stod fullkomligt orörlig hållande bössan färdig igen. Fem steg ifrån oss låg den väldige besten döende.

"Genom hjärtat", sade min vän. "Jag hoppas, att de båda männen inte äro skadade."

Sjikarin sprang fram till de bägge infödingarne, som lågo där så tysta. Hvarför rörde de sig ej? Tigern hade icke krossat dem. Sjikarin böjde sig ned och vidrörde en af gestalterna. Därpå lät han höra ett underligt utrop. Vi skyndade fram och togo dem i betraktande. De voro döda bägge två — dödade af en kula. Den fruktansvärda "Express"-kulan hade gått igenom både tigern och de båda männen, som lågo vid hans bröst.

Jag kände mig ledsen för Higgins. Han vände sig med afsky bort ifrån tigern. Jag kunde se på hans ansikte, att de

båda infödingarnes död låg tungt på hans hjärta.

"Stackars gamla gossar!" utbrast han, och hans stämma var ostadig.

"Det är ett präktigt skinn", sade jag seende på det döda odjuret och försökande att draga Higgins' tankar bort ifrån de bägge männen.

"Jag vill aldrig se det!" utbrast han lidelsefullt. "Jag skulle aldrig kunna uthärda att ha det i min bostad. Det skulle alltid komma mig att tänka på Sukar och Ramia här."

Jag fick skinnet och mottog det. Higgins var glad att få gifva det åt mig. Jag har det icke i min ägo numera, men jag vet hvar det är. Hur det var, så blef jag slutligen trött på att se det, just som Higgins sagt, att han skulle blifva. Den som nu har det känner icke den sorgliga historia, som är förknippad med detta tigerskinn.

STIFTAREN AF "RÖDA KORSET".

"Röda korset", en internationell förening för frivillig sjukvård i fält, har till upphofsman en schweizisk skriftställare och filantrop vid namn Henri Dunant. Vid tiden för slaget vid Solferino, den 24 juni 1859, vistades Dunant i Italien och besökte efter stridens slut slagfältet.

Anordningarna för de sårades vård voro vid denna tid så dåliga, att ännu fem dagar efter striden många olyckliga funnos kvar på slagfältet. De gräsliga lidanden, som de sårade till följd af denna brist på sjukvård måste utstå, väckte hos Dunant idéen till Röda korsets stiftande.

Sedan han återkommit till Schweiz skildrade han den nöd och det fasansfulla elände, som han bevittnat, i en bok, den han kallade "Ett minne från Solferino" och som väckte stort uppseende. Den vädjan han däri gjorde till mänskligheten hade till resultat, att han uppfordrades att inför Genèvekonventionen framlägga sina idéer och planer med afseende på en internationell sjukvårdsförening i fält. Han gjorde så och arbetade dessutom outtröttligt på att vinna anhängare för sin idé genom tidningsartiklar och besök hos högtställda militärer i Europas olika länder.

Dunants bemödanden kröntes ock med framgång, och såsom ett erkännande åt Dunant och hans fosterland blef just den schweiziska flaggan — ett hvitt grekiskt kors på röd botten — förebilden till föreningens flagga — ett rödt kors på hvit botten. Endast turkarne hafva tillbakavisat denna fana och nyttja i stället för det röda korset en röd halfmåne.

Sedan Dunant tillsatt hälften af sin förmögenhet på grundandet af sjukvårdsstiftelsen "Röda korset" och förlorat den återstående hälften på misslyckade affärer, framlefde han många års tid fattig och förgäten på ett hem för fattiga sjuka i Schweiz. Han hade själf en gång grundlagt detta sjukhus.

Sedermera har han emellertid erhållit en lifstidspension, hvarigenom han tillförsäkrats en ekonomiskt bekymmerfri och lugn ålderdom.

SÄLLSAMMA HISTORIER.

VI.

Historien om Konnor Old House.

(Forts. o. slut från n:r 9.)

Det föreföll Sullivan, som om han vore förlorad; han kunde icke röra sig! Det stridslystna sinnet inom honom var som bortblåst. Men äntligen gåfvo honom fruktan, en vansinnig fruktan, och en stark afsky styrka att handla. Han såg sin egen hand vildt fäkta i luften; den slog gång efter annan igenom det öfverhängande ansiktet; dock bedyrar han, att han kände en svag stöt vid slagen och att han såg den feta, glasartade huden skälfva. Så slet han sig med en sista kraftansträngning lös från soffan, rusade mot dörren, öppnade den och kastade sig ut genom densamma. Därefter minnes han ingenting vidare.

Medan Sullivan ännu låg sjuk ur stånd att redogöra för hvad som hade händt honom i Konnor Old House, gjorde mr Flaxman Low ett besök å sjukhuset, där den unge Bowie var intagen. Men vid ankomsten dit erhöll han det beskedet, att Bowie hade dött natten förut. Underläkaren följde honom till liket, hvars ansikte vanställdes af en missfärgad, upphöjd fläck, som sträckte sig från midten af pannan till bakom högra örat.

"Detta är ett högst ovanligt och dunkelt fall", anmärkte läkaren, "men det är den sjukdom han dog af. När han kom hit för några månader sedan, hade han en liten mörk fläck på pannan, men den utbredde sig hastigt, och han har nu liknande stora fläckar öfver hela kroppen. Jag anser dem vara af en kräftartad natur."

Mr Low böjde sig ned öfver den döde och undersökte noga fläcken på hans ansikte.

"Den ser ut att vara en svampartad växt", sade han slutligen, "och tyckes mig likna den indiska sjukdom, som är känd under namnet mycetoma."

"Kanske är det så", svarade underläkaren. "Som sagdt, fallet är mycket dunkelt, men af hvilken natur sjukdomen än må vara, så tyckes den ligga i släkten, ty Bowies morbror, sir James Mackian, företedde precis likadana symptom under sin sista sjukdom, efter hvad man sagt mig. Han dog också här, men det var före min tid."

Under de två följande dagarne var mr Low ifrigt sysselsatt i ett rum, som Naripse ställt till hans förfogande. Ett bord och en stol var allt hvad han behöfde i detsamma, förklarade mr Low, och därtill lade han ett mikroskop, en apparat för frambringande af fuktig värme samt den rock, som Sullivan haft på sig under sitt nattliga äfventyr.

Vid slutet af den tredje dagen, då Sullivan redan befann sig på bättringsvägen, aflade mr Low i sällskap med Naripse ett nytt besök i Konnor Old House.

Dagen var torr, men grå. Då de från stallet gingo uppför den till boningshuset ledande stigen, anmärkte mr Low med en blick på biblioteksfönstret:

"Det där rummet gör intryck af att vara bebodt."

"Huru? — Hvarför tycker ni det?" sporde Naripse nervöst.

"Det är svårt att säga, men det förefaller så."

Naripse skakade förtviflande på hufvudet.

"Ni må tro jag har också själf alltid tyckt det", genmälte han. "Jag önskar Sullivan vore kry igen och i stånd att tala om för oss, hvad han såg därinne. Hvad det nu än var, så har det så när kostat honom lifvet. Jag betviflar, att vi någonsin få veta något vidare i saken."

Sullivan kastade sig ut genom dörren.

"Jag tror ändå, att jag har något att säga er", svarade Flaxman Low; "men låt oss först och främst gå in i biblioteket och taga det i skärskådande, innan vi afhandla ämnet vidare. Jag skulle emellertid råda er att binda er näsduk för munnen och näsan, innan vi begifva oss dit in."

"Hvarför det?"

"Jo, jag tror att dammet därinne helt enkelt är giftigt. Sullivan har inandats däraf, och detta har gjort honom sjuk."

Samma prägel af dysterhet och ödslighet hvilade öfver det inre af huset som när de gången förut passerade genom förstugan fram till biblioteksdörren. Här stannade de och blickade in. Mängden af grönaktigt damm inne i rummet var utomordentligt stor; det låg i små drifvor och högar på golfvet, men ymnigast

just på soffan. Öfver denna syntes i taket en lång, missfärgad fläck. Naripse pekade på densamma.

"Ser ni den där?" frågade han. "Det är en blodfläck, och den blir större och större för hvarje år!"

De sista orden yttrade han med låg stämma och en rysning.

"Ah, precis som jag väntade!" utbrast Flaxman Low, som med mycket intresse betraktade fläcken i taket. "Det förklarar naturligtvis alltihop."

"Hvad menar ni?" gentog Naripse nervöst. "Hur kan en blodfläck, som blir större och större för hvarje år, förklara alltihop? Se där!" fortfor han pekande på soffan. "En katt har gått där på soffan."

Flaxman Low smålog.

"Min käre vän", sade han, "den där fläcken i taket är ingenting annat än mögel och svamp. Låt oss nu gå fram försiktigt till soffan, så att vi inte röra upp dammet, och undersöka kattens fotsteg, såsom ni kallar dem."

Naripse gick fram till soffan och betraktade med allvarlig uppsyn märkena.

"De äro inte fotsteg efter något djur", förklarade han. "De äro ännu oförklarligare än så. De äro rägndroppar. Men hur ha rägndroppar kunnat komma in i ett fullkomligt vattentätt rum, och till på köpet endast i en liten del af detsamma? Hur förklarar ni den gåtan?"

"Se på dammet här", svarade mr Low. "Det förekommer inte blott i märkvärdigt stor myckenhet; det är äfven grönaktigt till färgen och ytterst fint. Det är af samma natur som stoftet i en röksvamp och består helt enkelt af små svampsporer. Jag fann Sullivans rock betäckt af detta fina stoft, och på kragen och uppslaget såg jag några gummiartade droppar, liknande dessa rägndroppar, såsom ni kallar dem. De ha kommit uppifrån taket. Af sporerna på Sullivans rock har jag odlat icke mindre än fyra svamparter, af hvilka tre äro kända afrikanska svampar. Den fjärde arten däremot har aldrig, så vidt jag vet, blifvit beskrifven, men den tillhör tydligen Phalloidei eller stinksvamparnes familj. Det är denna svamp, som bildat fläcken i taket och de därifrån fallande dropparne. Den mognar mycket hastigt och sönderflyter därunder till ett svartgrönt slem fullt af sporer, hvilket dryper ned och sprider en högst vidrig stank. Med tiden torkar slemmet och efterlämnar detta grönaktiga, af sporer bestående damm."

"Jag känner just ingenting om dessa svampar", genmälte Naripse tviflande; "men ni tyckes veta mer än nog om dem. Men ljuset — ni har själf sett det?"

"De tre förstnämda afrikanska svamparne besitta väl kända, självlysande egenskaper", svarade Low, "hvilka utvecklas icke blott under sönderdelningen utan äfven under växttiden. Ljuset är dock icke alltid synligt; antagligen beror dess framträdande af klimatiska och atmosfäriska inflytelser."

"Men", invände Naripse, "om det här är fråga om ett förgiftningsfall genom svamp, hur kan det då komma sig, att Sullivan kommit bättre undan samma fara, hvilken beröfvat de andra tre förståndet?"

"Så vidt jag kan förstå", ljöd Flaxman Lows svar, "så är den okända svamp, om hvilken jag förut talat, i hög grad farlig och giftig; och den måste, att döma af Bowies fall, genom huden verka på hjärnan med fruktansvärd hastighet samt därefter småningom genomtränga kroppens väfnader och slutligen framkalla döden. I Sullivans fall ha däremot lyckligtvis de fallande dropparne icke kommit i beröring med huden utan endast med kläderna, och därför har han sluppit undan för så jämförelsevis godt pris."

"Men hur i all världen ha dessa svampar kommit in i huset? Och hur skola vi kunna befria huset från dem? Hvad tänker ni göra nu?"

"Först och främst skola vi gå en trappa upp och undersöka golfvet ofvanför den där fläcken i taket."

"Jag fruktar, att ni inte kan det", in-

vände Naripse. "Rummet ofvanför biblioteket råkar vara deladt i två delar af en ihålig skiljevägg vid pass åttio centimeter i genomskärning, som ursprungligen torde varit ämnad till skåp eller garderob eller någonting dylikt. Men jag tror aldrig den varit använd."

"Låt oss då undersöka skåpet; det måste finnas något sätt att komma in i det."

Naripse gick före uppför trappan, men stannade plötsligt, grep Low i armen och utropade:

"Se, ljuset! — Såg ni ljuset?"

För en sekund såg det ut, som om ett ljussken dallrat på väggarna omkring dem, men det var försvunnet innan de hunno blifva säkra på, om de verkligen sett det.

"Kan ni visa mig stället, där ni såg den lysande gestalten, som ni häromdagen talade om?" frågade Low.

Naripse pekade uppåt trappan.

"Där framför panelen emellan de båda dörrarna."

Därinne stod en svagt lysande gestalt.

De tillryggalade de få återstående trappstegen, medan Naripse fortfor:

"Nu erinrar jag mig, att man skall kunna öppna öfre delen af den där panelen. Meningen var att kunna ventilera det där skåpet jag nyss nämde."

Naripse gick fram och trefvade rundt omkring panelen, tills han träffade på en liten metallknapp. Då han vred på

denna, föll öfre delen af panelen ned som en klaff. Bakom syntes ett smalt mörkt rum. Naripse stack hufvudet i öppningen och stirrade in i mörkret, men ryggade genast rysande tillbaka.

"Den lysande gestalten!" utbrast han. "Han är därinne!"

Flaxman Low ryckte med en kraftansträngning bort nedre delen af panelen. Därinne, på armslängd ifrån honom, stod en svagt lysande gestalt! Det var en lång man, som vände ryggen åt dem och stödde sig mot skiljeväggens vänstra sida. Han var från hufvud till fot höljd i ett svagt lysande, hvitt mögel.

Gestalten förblef fullkomligt orörlig, under det de öfverraskade stirrade på honom; därefter tog Flaxman Low på sig en handske, böjde sig fram och vidrörde mannens hufvud. En del af den hvita massan lossnade och följde med hans fingrar; det visade sig vara krusigt negerhår.

"Gode himmel, Low, hvad betyder detta?" utbrast Naripse. "Det måste vara Jakes lik. Men hvad är det här lysande ämnet?"

"Det är en svampbildning", svarade Low. "Den tyckes vara af samma slag som den mögelsvamp, hvilken angriper husflugan. Har ni sett flugor fästa på väggar och rutor, döda och täckta med hvitt mögel? Någonting af samma slag har ägt rum här."

"Men hvad hade Jake att göra med svampen? Och hur har han kommit hit?"

"Allt detta kunna vi naturligtvis endast gissa oss till", svarade Flaxman Low. "Det är otvifvelaktigt, att det finnes vissa för oss okända naturhemligheter, hvilka äro väl bekanta för naturfolken. Det är möjligt, att denne neger hade i sin ägo några giftiga svampar, men huru eller hvarför han gjorde bruk af dem är frågor, som numera inte kunna besvaras."

"Men hvad har han tagit sig för här?" frågade Naripse.

"Svaret på denna fråga kunna vi som sagdt endast gissa oss till. Jag förmodar, att negern begagnat sig af detta skåp såsom en plats, där han kunde vara fullkomligt ostörd; och att han här odlat de giftiga svamparne bevisas af det tillstånd, hvari hans lik befinner sig, samt af fläcken i taket omedelbart härinunder. En sådan sysselsättning kan ingalunda vara fri från fara, i all synnerhet på en så kvaf och instängd plats som denna. Det är uppenbart, att han antingen med afsikt eller genom olyckshändelse blifvit förgiftad af den farliga svampen, hvilken med tiden vuxit öfver hans hela kropp såsom ni nu ser."

"Men hur skall man bli kvitt denna ohyggliga svampbildning? Jag är rädd att ingenting annat hjälper än att bränna upp hela huset."

Low, som nu var försjunken i tankar öfver de sällsamma omständigheter, som voro förbundna med denna tilldragelse, svarade frånvarande:

"Nej, jag förmodar det."

Naripse sade ingenting vidare, men mr Low erinrade sig hans ord, när han några dagar senare i korsband erhöll ett exemplar af tidningen "West Coast Advertiser". Utanskriften var af Naripses hand, och följande notis var förstreckad:

"Konnor Old House förstördes genom eldsvåda förliden natt. Ägaren, mr Thomas Naripse på Konnor Lodge, gör ledsamt nog en betydande förlust, enär det dyrbara huset icke var brandförsäkradt."

Ett och annat ur myrornas lif.

Den bekante engelske naturforskaren sir John Lubbock offentliggjorde för några år sedan en hel serie intressanta skildringar ur djur- och växtvärlden. Bland annat meddelar han en mängd drag ur myrornas lif, hvilka insekters egendomliga vanor han under många år studerat. Det följande är ett utdrag ur den välskrifna skildringen.

Salomo hade, så vidt vi veta, rätt, då han beskref myrorna såsom de där hade "hvarken ledare, uppsyningsmän eller härskare". De så kallade drottningarna äro i själfva verket endast mödrar. Det är emellertid både sant och egendomligt, att arbetsbien och myrorna alltid vända hufvudena mot drottningen. Det är som om åsynen af henne beredde dem nöje. En gång, då jag flyttade några myror från ett ställe till ett annat, kom jag att döda drottningen. De öfriga öfvergåfvo henne icke eller buro bort henne, såsom de göra med döda arbetare, utan de buro henne i stället till det nya boet och samlade sig under veckor omkring henne, liksom om hon varit lefvande. Man kunde icke annat än föreställa sig, att de sörjde öfver förlusten af henne eller hoppades, att hon skulle komma till lif igen.

Myrsamhällena äro ibland mycket stora, räknande ända till en half million individer, och det kan vara en läxa för oss människor, att man ännu aldrig sett tvänne myror, tillhörande samma samhälle, gräla med hvarandra. Däremot lefva de i ständig fiendskap icke endast med de flesta andra insekter, däri inberäknade myror af andra arter, utan äfven med myror af samma art, tillhörande andra samhällen. Jag har gång på gång infört myror från ett af mina bon till ett annat bo, tillhörigt myror af samma art, och de hafva ständigt blifvit anfallna, dragna vid benen eller antennerna och utkörda.

Äfven efter en skilsmässa af ett år och nio månader har det visat sig, att de kände igen hvarandra. Det har antagits, att igenkännandet skulle bero på någon lösen eller något tecken, men att så icke är förhållandet, har jag på följande sätt utrönt:

Jag ville göra dem medvetslösa. Först försökte jag att kloroformera dem, men detta dogo de af. Jag beslöt då att berusa dem; men detta gick icke så lätt som jag trott. Ingen af mina myror ville förnedra sig till den grad att frivilligt supa sig full. Jag lade dem då under några sekunder i brännvin. Jag hade tagit 50 exemplar, 25 från ena boet och 25 från det andra, fick dem dödfulla, märkte dem samtliga med litet färg och lade dem på ett bord, där några myror från det ena boet höllo till. Bordet var som vanligt vid dylika experiment omgifvet af en fördjupning fylld med vatten, för att hindra myrorna att gå sin väg.

Myrorna märkte snart sina berusade kamrater. De tycktes blifva mycket förvånade öfver att finna dem i ett så förnedrande tillstånd och lika rådvilla om, hvad de skulle göra med de druckna, som människorna bruka vara. Efter en stund buro de emellertid bort dem allesammans; de främmande myrorna buro de bort till fördjupningen och släppte ned dem i vattnet, hvaremot de buro sina vänner hem till boet, där de så småningom fingo sofva ruset af sig.

Detta lilla experiment visar också, att myrorna hjälpa sina kamrater i nöden. Om en varg blir skadad, påstås det, att hans kamrater köra bort honom eller döda honom. I ett af mina bon råkade en myra, då hon kröp ur puppan, skada sitt ena ben så svårt, att hon var redlös. Under tre månader blef denna myra omsorgsfullt vårdad af de andra myrorna. I ett annat fall hade en myra skadat sina antenner. Under några dagar lämnade hon icke boet; då hon sedan kom ut, anfölls hon af en främmande myra, som gjorde henne mycket illa, så att hon hjälplös låg på ena sidan. Flere myror

gingo förbi utan att taga notis om henne. Men så kom en, som noga undersökte henne med sina antenner och sedan bar henne till boet.

Hur mycket kunna myrorna meddela sig med hvarandra? Se här ett exempel därpå!

En kall dag voro nästan alla mina myror i sina nästen. Endast en enda var ute på jakt. Jag tog en fluga, fäste den vid en korkbit och satte ned den framför myran. Hon försökte genast bära bort flugan, men till sin förvåning fann hon, att hon icke kunde få den ur fläcken. Hon drog och drog, först åt ett håll och så åt ett annat; sedan hon hållit på därmed i tjugu minuter, gick hon hem till boet. Hon gick rakt in, men efter några sekunder kom hon ut igen med tolf af sina kamrater, hvilka samtliga troppade af med henne, drogo lös den döda flugan och buro hem henne i triumf. Som den första myran ingenting tagit hem med sig, måste hon på ett eller annat sätt låtit sina vänner förstå, att hon funnit föda och behöfde dem, som hjälpte henne att bära hem den.

Bismarck och korfvarne.

En gång blef den tyske rikskansleren Bismarck så uppretad öfver några skarpa uttryck, som den bekante vetenskapsmannen professor Virchow under en riksdagsdebatt fällt emot honom, att han sände sina sekundanter till Virchow med en utmaning till duell.

Sekundanterna träffade Virchow i hans laboratorium, där han var sysselsatt med experiment för att finna ett utrotningsmedel mot trikiner.

"Aha", utbrast Virchow; "en utmaning från furst Bismarck? Det är bra; men eftersom jag är den utmanade, så har jag rätt att välja vapen, eller hur?"

Sekundanterna medgåfvo detta.

"Nåväl, mina herrar", återtog Virchow, "här äro mina vapen!"

Med dessa ord grep han tvänne ill seendet alldeles likadana korfvar och fortfor:

"Den ena af dessa är full af trikiner och dödar sin man; den andra är trikinfri och alldeles oskadlig. Må fursten göra mig den äran att välja hvilkendera han behagar af dessa; de kunna ej skiljas från hvarandra af sitt yttre; och så äta upp den han valt, så äter jag upp den andra."

Bismarck fann emellertid dessa vapen en smula obehagliga och vägrade att vara med om en slik duell. Duellen blef ej häller af, men ingen kunde beskylla Virchow för feghet.

Hvad är en gentleman?

En engelsk tidning hade utsatt ett pris för det bästa svaret på denna fråga. Det svar, som vann priset, lydde:

"En riddare, hvilkens rustning är hedern och hvilkens vapen är artigheten."

Af de öfriga svaren må följande anföras:

"En person, som förenar en kvinnas finhet med en mans mod."

"En man, som gör sitt bästa att göra det bästa."

"En man, hvilkens dygder äro lika blanka som hans skor."

"En man som inser, att det finnes andra utom honom själf, och handlar därefter."

"En man, som gör mot andra hvad han önskar, att de måtte göra mot honom."

"En man, som gör sin plikt troget mot Gud, älskvärdt mot sina medmänniskor och manligt mot sig själf."

"En man, hvilkens första hänsyn är till andras känslor."

"En man, som är god och välvillig mot sina underordnade, vänlig och älskvärd mot sina likar, aktningsfull men självständig mot sina öfverordnade."

"En man som är ridderlig mot kvinnor och hederlig mot män."

För hemmet och familjen.

Något om njutningsmedel.

Af d:r *Ludwig Disqué.*

Till njutningsmedlen höra alla kryddor, kaffe, te, tobak, spirituösa drycker och så vidare. Njutningsmedlen gifva organismen ingen ersättning, såsom näringsämnena göra; de äro därför onödiga och såsom retmedel i större mängd endast skadliga.

"En liten kopp kaffe efter maten smakar så bra och befordrar matsmältningen", säger mången.

Det är visserligen sant, att en liten kopp kaffe då och då efter maten icke behöfver skada den friska människan, blott det icke är för starkt. Kaffet retar magsäckens slemhud och befordrar i någon mån afsöndringen af magsaft. Men om magen icke längre är fullständigt frisk, så har kaffet en skadlig verkan och måste bestämdt förbjudas. Magens slemhud, som redan är förslappad hos dem, hvilka lida af magåkommor, blir det i ännu högre grad genom kaffets retande inverkan. Slemhudens verksamhet blir därigenom allt trögare och trögare, tills den slutligen alldeles upphör att funktionera.

På samma grunder måste vi äfven förkasta de skarpa kryddorna, de spirituösa dryckerna och tobaken. Bruket af dessa ämnen måste helt och hållet förbjudas sjuka personer, i synnerhet sådana patienter, som lida af magsjukdomar. Genom rökningen förorenas saliven med nikotin, och den nedsväljda tobaksspotten retar, likasom kaffet efter maten, magens slemhinna till afsöndring af magsaft.

Däraf härleder sig den ofta iakttagna vanan hos personer att röka en cigarr efter maten, hvarigenom man tror sig befordra matsmältningen; men en sjuk mage retas därigenom blott mer och mer och blir till slut urståndsatt att smälta den intagna födan. Likaså är det mycket skadligt att spotta under rökningen, emedan magen därigenom går miste om den för matsmältningen så betydelsefulla saliven.

Alla de omnämda retmedlen måste fördenskull ovillkorligen undvikas af alla patienter, hvilka lida af magkatarr, magsår, magkräfta, njur-, blås-, lefver- och hjärnsjukdomar och så vidare. Till öfvermått njutna äro de icke mindre farliga för friska personer. Starkt kaffe och te förorsaka höggradig hjärtklappning, sömnlöshet, blodträngningar till lungor, lefver, njurar och hjärna och kunna slutligen leda till slaganfall.

Alla kryddor verka slappande på magens och tarmarnes slemhud, hvarjämte de reta njurarne och blåsan; muskot och peppar åstadkomma förstoppning och verka dessutom en stark törst, hvars tillfredsställande genom för mycken vattendrickning kan göra människan sjuk.

De spirituösa dryckerna, njutna i öfvermått, leda till fyllerigalenskap (sinnesvillor med skälfningar, vansinne o. d.) eller åstadkomma småningom sjukliga förändringar i många organ, såsom magen, lefvern, hjärtat, lungorna och njurarne, samt medföra slutligen en långsam död genom vattensot, slaganfall, lunginflammation och så vidare.

Öl förorsakar ofta (likasom illa tillredda mjölvällingar, härsket fett, sura och kryddade rätter) halsbränna, en outhärdlig, brännande känsla i magen, vidare blåskramp och en brännande känsla i blåstrakten, hvilken i synnerhet gör sig förnimbar vid uttömningen af urinen. Det bästa medlet mot dessa lidanden är en sträng, retelsefri diet, i synnerhet mjölk såsom ensam näring, tills det onda gått öfver.

Alkoholhaltiga dryckers inverkan på barn.

En utländsk medicinsk tidskrift redogör för resultatet af flere sorgfälligt gjorda undersökningar angående hvilken inverkan en måttligt njuten mängd sprit har på barn af olika åldrar. Försöken anställdes under förmiddagarne, och barnens intellektuella förmåga pröfvades 15—45 minuter efter, sedan vinet druckits. Hvarje barn fick allt efter sin ålder från $^1/_2$ till 2 deciliter godt vin.

Resultatet af spritens inverkan befanns vara, att barnen blefvo lifligare och dristigare i tal och handling, än de voro i vanliga fall. De arbetade snabbare och använde ett mera målande språk än eljes, men om svårare uppgifter, till exempel räkneuppgifter, som fordrade någon större eftertanke, förelades dem, kunde de ej reda sig; tankens kraft visade sig vara förslappad.

I utanläsningsprofvet utbytte de likljudande ord mot hvarandra utan att märka, huru meningen därigenom förändrades.

En berättelse, som lästes för dem, kunde de ej såsom i vanliga fall återgifva; men för ett styckes innehåll, som de själfva läst högt, kunde de däremot nöjaktigt redogöra.

Att förvara skrifbläck.

Skrifbläck betäckes ofta med en hinna af mögel, då det får stå länge. Denna olägenhet undvikes, om man lägger en kryddnäjlika i bläckhornet.

Bläck, som torkat in, löses om man påhäller detsamma litet öl.

Putsmedel för koppar och mässing.

Koppar poleras med sur mjölk och groft rågmjöl. Ju surare mjölken är, dess bättre går skurningen. Mjölken blandas med så mycket groft rågmjöl, att det blir en tunn gröt.

Mässing får en vacker glans, om det gnides med en ylletrasa doppad i varm kärnmjölk, som blifvit försatt med litet salt.

Hur galoscher böra rengöras.

Om gummigaloscher väl aftvättas med kallt vatten och, sedan de väl torkats med en mjuk trasa, ingnidas med några droppar olja, förlora de ej sin glans utan se städse ut som nya.

Kajennsprit.

Femton gram kajennpeppar och en fjärdedels liter sprit slås tillsammans på en flaska, som korkas väl. Sedan blandningen under ett par veckors tid fått stå och draga, silas den genom en ren flanellbit, hälles därefter ånyo på flaskor och gömmes att använda till soppor och såser.

Äpplepudding.

Af goda, friska äpplen kokas ett stadigt mos, som sockras efter smak. Af en grof skånsk surlimpa rifves innanmätet och stekes väl i smör. I en väl smord puddingsform lägges omväxlande ett hvarf äpplemos och ett hvarf rifvet bröd, tills formen blir full, då puddingen insättes i bra nog varm ugn att gräddas. Den ätes varm, men ej het, med vispad grädde till.

Äpplegelé.

Af goda, friska äpplen kokas kompott, som sockras och tillsättes med saften af ett par citroner samt det rifna skalet af en half citron. Några blad gelatin lösas i hvitt vin och blandas väl med den kokta kompotten, hvilken därpå slås i en geléskål eller vacker krusig skål — ej af metall — att stelna. Serveras med vispad grädde eller också med vaniljsås.

Tidsfördrif och tankeöfningar.

Vår pristäflan i n:o 7.

De åtta prisuppgifternas lösningar äro följande:

Logogryfen:

Hufvudordet är *Framtiden*, hvaraf fås småorden: arm, far (fader), ram, dam, fri, tam, frid (friden), tiden, Ran, tre, fem (en), Martin, Ida (Tim, Friden, Dina, Efraim, Fram, Ranft, Tea, Fride, Enar, Manfred, Eda, Irma, Ane, Dan, Frida, Edit, Einar, Arne, Marie, Mina, Mia, Fina, Mari, Tina, Ned, Ina, Fia), mer (mera), fet (trind), ren, ni (de, I, den, dem, det, man, min, din, en, er, mina, dina), di (dia). Sista ordet har äfven uttydts "tand".

Palindromen:

Klot — Tolk.

Bokstafsgåtan:

H E L
A N E
RIO DE JANEIRO
T UP P
M I N H O
A L
N O R R L A N D = Hartman, Leopold.

Charaden:

Solklart.

Räknegåtan:

58 tioöringar = 5: 80 kr.

Gåtan:

Båda vilja ha napp (eller: Båda tycka om napp).

Rebusarne:

1. Mål i mun. 2. Tur och retur.

Inom den bestämda tiden har en mängd lösningar ingått, och ovanligt många ha rätt löst *samtliga* uppgifterna. Till följd häraf fördelas naturligtvis de fyra prisen emellan dessa sistnämda i den ordning deras lösningar kommit red. till handa. Enligt denna grund har prisfördelningen utfallit sålunda:

1:a priset, rätt att välja böcker ur vår förlagskatalog för 20 kronor: hr G. Johansson, Wäxiö.

2:a priset, rätt att välja böcker ur vår förlagskatalog för 15 kronor: hr Nils Palm, Göteborg.

3:e priset, rätt att välja böcker ur vår förlagskatalog för 10 kronor: hr J. A. Brogren, Wäxiö.

4:de priset, rätt att välja böcker ur vår förlagskatalog för 5 kronor: hr J. A. Johansson, Alingsås.

Hedersomnämnande för goda lösningar förtjäna dessutom Karl Israelsson, Söderhamn; Alb. Andersson, Alingsås; Ida Anderson, Göteborg; Axel Andersson, Göteborg, och Nils Nordkvist, Ytterån.

Bokstafsgåta.

(Af »Lunkentus».)

a	a	b	d
d	d	d	e
e	n	n	r
r	s	ö	ö

Af ofvanstående bokstäfver, rätt ordnade, bildas fyra ord, som kunna läsas både vågrätt och lodrätt. De fyra orden äro:

1. Födoämne.
2. Motsats till oordning.
3. Annat namn på lifvets växlingar.
4. En musernas konst.

Charader.

1.

(Af »Alexander».)

Mitt första till jorden, *mitt andra* till människan hör,
och uti *mitt första mitt hela* sig osynligt gör.

2.

(Af Johan L—m.)

Mitt första är vår bostad här
i jordelifvets dal.
Plus *n mitt andra* vägen är
ej upp till lyckans sal.
Mitt tredje man ej gifva bör
åt den det ej begär.
Mitt hela till mitt första hör
och är nödvändigt där.

3.

(Af »Lunkentus».)

Mitt första lagdt i mängd ibland bör skottas.
Mitt andra, omvändt, djärft mot stormen brottas.
Mitt hela tecknet är till manligt kön
på släktet, som dras upp ur sjön.

Lösningar af tankeöfningarna i n:o 9:

Bokstafsgåtan:

L I N D E
O L I V
N A R V A
G R A N
F E G
E L B E
LYSEKIL
L E V I
O S T R O N
W O L G A = Longfellow, Evangelina.

Uppgifterna i bokstafsgåtan i n:o 9 innehålla ett förbiseende så till vida, som Lysekil numera är stad och icke längre köping.

Charaderna:
1. Kardus. — 2. Prästost.

Schackuppgiften n:r 17:
1. Lc2—e4, Kd4×e4; 2. Da2—d2, etc.
1. —, Kd4—c5; 2. Da2—b2, etc.
1. —, Kd4—c3; 2. Sf7—d6, etc.
1. —, f6—f5; 2. Da2—d2 †, etc.

Palindromen:
Sadel — Ledas.

Stafningsgåtan:
Koöra.

Afdelning för Frågor och svar.

Frågor.

N:r 142. — Finnes i vårt land någon merkantil förening, hvilken biträden och kontoorister från hela landet skulle hafva fördel af att tillhöra, och i så fall dennas namn och adress? *"Pettson"*.

N:r 143. — Finnes något medel mot dålig andedräkt? Undertecknad lider däraf sedan ett par års tid om mornarne, men icke annars. *Albin.*

N:r 144. — Hvem är Sveriges rikaste man? *Viktor F.*

N:r 145. — Hvilken enskild järnväg har de största inkomsterna pr bankilometer? *Viktor F.*

N:r 146. — Huru många automobiler finnas för närvarande i bruk i Sverige? *Viktor F.*

Svar.

N:r 137. — 1) Det distrikt, som har skyldighet att anskaffa och underhålla en soldat.
2) Det distrikt, som har skyldighet att anskaffa och underhålla häst och ryttare.
3) Af volontärer finnas två slag: officers- och underofficersvolontärer. De förra utbildas till officerare, de senare till underofficerare.
4) Sådana, som tagit anställning vid regemente på vissa år och tjänstgöra hela tiden.
5) För att ingå i reserven erfordras två års stamanställning; åldern bör vara omkring 17—22 år. Lönen är vid inträdet 150 kr. pr år.
6) Vaxholms artillerikår. *Militär.*

N:r 138. — "Dansk-Norsk och svensk Ordbok" af A. F. Dalin. Andra upplagan, granskad och redigerad af J. R. Spilhammar. Pris inb. 4 kr. *Anrik.*

N:r 141. — Det är icke sannolikt, att sådana koffertar, hvilkas beskrifning i "Sol" är tagen direkt från Amerika, ännu finnas i vårt land. Men de torde kunna beställas i någon ekiperingsaffär. *Red. af "Sol".*

Breflåda.

Prenumerant, Östersund. — Det skulle blifva en alltför vidlyftig och långvarig uppgift att i "Sol" förklara alla de i svenska språket förekommande främmande ord och uttryck. Sådana förklaringar finnas t. ex. i Wenström och Jeurlings "80,000 inhemska och främmande ord och namn", samt utförligare i Ekbohrns ordbok. *Red af "Sol".*

Göteborg. Göteborgs Handelstidnings Aktiebolags Boktryckeri 1901.

SOL ILLUSTRERADT 25-ÖRES MAGASIN

N:r 11. Årg. 3.

UTGIFVARE:
TORSTEN HEDLUND.

Eftertryck utan angifvande af källan förbjudes.

SENEKA.

SENEKA.

En lifsbild från antiken.

Den grekisk-romerska fornkulturen kalla vi nu för tiden klassisk i betydelsen mönstergill, ypperlig, med hänsyn till dess storslagna skapelser inom litteraturen och den bildande konsten, skapelser, hvilka ända in till senaste tid ansetts stå som oupphunna och oupphinneliga mönster, särskildt hvad formens förträfflighet angår. Ordet klassisk i denna mening innebär bibetydelsen af "antik". Hvad nu särskildt den romerska litteraturen beträffar, så inföll dess klassiska period, äfven kallad guldålderns period, under tiden från och med Ciceros uppträdande (81 före Kristus) till Augustus' död (14 efter Kristus). Vid slutet af denna period föddes den framstående och namnkunnige romare, hvilkens bild och namn vi finna här ofvan. Filosofen och statsmannen Senekas lefnad, börjad under den romerska litteraturens storhetsperiod, faller således till största delen inom den därpå följande afmattningsperioden, som fått namn af silfverålderns period, från Augustus' till Trajanus' död, eller 14—117 efter Kristus. Först därefter inträder den sista perioden, förfallets period.

I en vidsträcktare mening och speciellt i sedlig bemärkelse hade det gamla Romerska rikets förfall börjat långt tidigare. Romarne hade hunnit långt på det sedliga förfallets sluttande plan redan under Senekas tid. Då Johannes i Uppenbarelseboken beskrifver Rom såsom skökostaden, "af hvilkens skörlefnads vin de som bo på jorden hafva blifvit druckna", använder han ett språk som icke är strängare än Senekas, hvilken kallar Rom en "syndens smutsgrop", eller Juvenalis', satirdiktarens, hvilken skildrar Rom såsom "en stinkande kloak, i hvilken hvarje grekisk och syrisk ström tömt sitt orena, afskyvärda vatten". Förnedrad och förtryckt genom dårars och vidunders tyranni, fördärfvad genom lättsinniga lustspel och förhärdad genom amfiteaterns grymma skådespel, vimlande af krypande odågor, bedragare, giftblandare och usla slafvar, utan allvarlig religion, utan offentlig undervisning, behärskad af öfvermodige soldater och en utarmad pöbel, gifver oss världens hufvudstad under denna tid en bild af skam och elände, hvars make världshistorien knappast kan uppvisa. Förlamad som den var under ett tryckande envälde, som den hvarken kunde eller ville tillintetgöra, hade den romerska världen sökt sin tröst i vidskepelse och liderlighet å ena sidan, å andra sidan i stoicism. Vidskepelsen bestod hufvudsakligen i anslutningen till af prästlist slugt hopgjorda religionssystem, lidelsefulla ceremonier och fasaväckande försoningsmedel, lånade från Egyptens urartade mytologi eller Galatiens och Frygiens sinnliga religioner — till exempel de så kallade "taurobolierna" och "kriobolierna", gräsliga bad i tjur- och bockblod. Liderligheten var så skamlös, att ingen tids historia har att uppvisa något liknande. Under detta djupa, allmänna fördärf var det blott ett litet fåtal, som bevarade sin gamla gudstjänst och

det forna familjelifvets dygd och enkelhet. Tidehvarfvets store och sedligt bestämde andar togo sin tillflykt till stoicismen. Bland dessa ädlare andar var Seneka en.

Lucius Annæus Seneka, son till den romerske skriftställaren Markus Annæus Seneka, föddes i Korduba i Hispanien (nuvarande Kordova i Spanien) några år före Kristus (enligt en annan uppgift omkring år 2 e. Kr.). Han erhöll undervisning i vältalighet och filosofi och uppträdde såsom sakförare och retor (lärare i vältalighet) samt tjänstgjorde äfven i egenskap af pretor (ett slags domare), tills han år 41 af kejsar Klaudius landsförvistes till Korsika af icke fullt känd anledning.

Åtta år senare återkallades han dock för att blifva lärare åt den unge fursten Lucius Domitius, sedermera kejsar Nero. På denne svage, karaktärslöse man utöfvade Seneka till en början icke ringa inflytande, och efter Neros tronbestigning leddes han i sin styrelse åtminstone till år 59 af Seneka och sin andre lärare, fältherren Burrus. Deras inflytande hos den gunstlingsstyrde kejsaren aftog sedan allt mera, och efter Burrus' död måste Seneka träda tillbaka, år 62 e. Kr.

Sedan Pisos sammansvärjning mot Nero blifvit upptäckt (år 65), beslöt Nero, därtill eggad af sin älskarinna Poppea Sabina och sin gunstling Tigellinus, att röja stoikerna ur vägen, ehuru det icke var bevisligt, att mer än en enda stoiker, skalden Lukanus, deltagit i sammansvärjningen. Första slaget gällde Seneka; kejsaren sände bud till sin gamle lärare, att denne skulle själf beröfva sig lifvet. Senekas hustru ville dö med honom, och de ålderstigna makarne öppnade samtidigt sina ådror. Då blodet afrann alltför långsamt, tog Seneka gift, och när ej häller detta verkade, steg han i ett bad och dog i dess ånga. Hans sista ord voro en tacksägelse till Jupiter frigöraren. Hustruns lif räddades mot hennes vilja.

Senekas sista ord föra tankarne till några rader i en af hans skrifter: "Ja tack vare döden är det intet straff att vara född; tack vare honom kan jag vid missödets hot hålla mig lugn och självständig. Jag har ett landfäste. Det är ej svårt att tjäna, när man, trött vid sin herre, kan med ett enda steg nå friheten."

Sjade dessa rader om hans eget öde — anmärker Viktor Rydberg — så finnas där

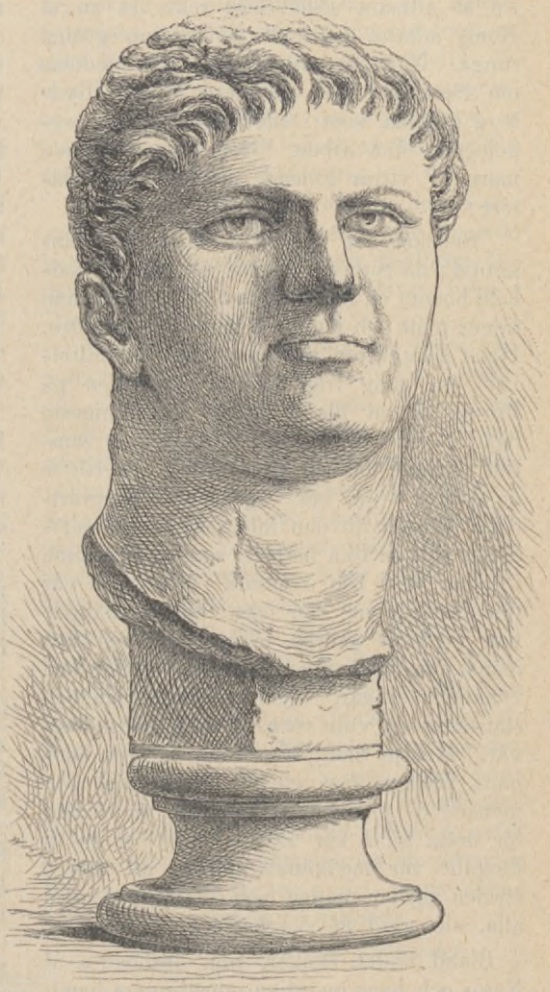

Byst af kejsar Nero.

andra, som bådade Neros: "Gud pröfvar, öfvar och härdar den han älskar. Men de veklige, som synas vara hans älsklingar och hägnas af hans hand mot missöden, dem sparar han för kommande vedermödor."

Seneka har af somlige författare fram-

hållits som en filosof och stoiker i teorien, men som en karaktärssvag och njutningslysten vekling i praktiken. Denna uppfattning af den framstående mannen är med säkerhet öfverdrifven och har till stor del sitt upphof i förtalet, som naturligtvis i en tid af allmänt sedefördärf icke lät en af Roms ädlaste män gå fri för sin giftiga tunga. Närmast sanningen i sitt omdöme om Seneka torde vår store Viktor Rydberg komma, som i sitt klassiska och psykologiskt fina arbete "Romerske kåjsare i marmor" yttrar följande ord om Neros lärare:

"Senekas fel voro väl kända af hans samtid; då Subrius Flavus det oaktadt kallade honom en fläckfri man, så nyttjade han tidens mått och jämförde honom med andra. Hans själs lyten skildrades och öfverdrefvos en gång från själfva talarstolen på Forum af en bland Roms ordkunnigaste bakdantare. Men den vördnad hans samtida ägnade honom dess hällre, ju bättre de själfva voro, bör väga mer i eftervärldens vågskål än den fale sakförarens smädelser och de lika hatfulla som kritiktomma utfallen hos Dio Kassius. Filosof i vår tids mening var han icke: därtill saknade han logikens skärpa, ehuru han om den mänskliga forskningens framtid uttalat förvånande aningar. Han var världsman och statsman och ville vara stoisk lefnadskonstnär. Hvarje man, som i en tid lik hans hade blicken fäst på ett högre mål och manade de unge att sträfva dit, är ensamt för detta värd vår aktning och har ju ej förspillt vår medkänsla därför, att han i striden mellan anden och köttet gaf, som alla, sin gärd åt svagheten."

Bland andra stoiker, som drabbades af Neros och hans ovärdige gunstlingars hand, var äfven Musonius Rufus, hvilken jämte flere filosofer landsförvistes. Efter honom ha vi ett tänkespråk: "Gör du det goda med möda, skall mödan fara, det goda vara; gör du det onda med nöje, skall nöjet fara, det onda vara."

Ordningen att dö kom äfven till själfva dygden, såsom Tacitus säger — till Trasea Petus. Han var hofvet den värste nageln i ögat — skrifver Viktor Rydberg vidare — ty i de aflägsna härlägren, såväl som i Rom, läste man statstidningen, för att se hvad Trasea i c k e gjort, i hvilka senatsbeslut han i c k e deltagit: därefter dömde man deras halt. Detta var ett ofromt sätt att läsa det fromma bladet, men skulden var icke dess utan Traseas. Därtill kom ett annat brott, som hofepikuréerna upptäckt, att nämligen "Traseas och hans vänners styfva och dystra väsen afsåge att förebrå Nero och hans vänner lättsinne". Då Petus mottog dödsdomen, voro många af Roms förnäma män och kvinnor samlade hos honom; själf samtalade han med filosofen Demetrius om själens odödlighet. Han afskedade lugnt den sörjande vänkretsen och öppnade sina ådror. När blodet började rinna, sade han till kvestorn, som framburit dödsdomen:

"Skåda, yngling, och gifve gudarne, att hvad du ser ej må vara dig ett förebud! Men du är född i en tid, då det kan vara af gagn att härda själen med åsynen af sinnesstyrka."

Trasea Petus vände sig därefter till Demetrius, som kvarstannat, och fortsatte med honom det afbrutna samtalet om grunderna för människans oförgänglighetshopp.

Så gingo stoikerna, med Seneka i spetsen, till döden. Egendomligt att se, och stridande mot en senare tids ortodoxa uppfattning om "hedendomens andliga mörker", är dessa forntidens vises ställning till odödlighetsbegreppet och gudsbegreppet. Så till dömes visar Seneka i sina vishetsläror en ren och ädel etisk uppfattning, i väsentliga stycken densamma som kristendomens. "Gud är när dig", säger han, Seneka, den "hedniske" filosofen, "han är hos dig, han är inom dig; en helig ande har sin boning i oss och iakttager och vakar öfver alla våra gärningar, goda och onda; en god man kan ingen vara utan Gud, och ingen kan höja sig öfver sitt öde utan hans hjälp." Inför dylika uttalanden, inför exemplet af sådana män som en Sokrates, en Platon, en Seneka, kommer man lätt till den öfvertygelsen, att den sannskyldiga hedendomen icke består i från-

varon af en viss trosbekännelse, utan fastmera i frånvaron af en sedlig hållning, en religiös anda, med ett ord i frånvaron af en sträfvan i tanke, ord och handling till ett högre människoideals förverkligande. I denna mening finna vi i den hedniska antiken verkliga kristne tänkare och kristna karaktärer; i denna mening finna vi i den kristna nutiden — midt i vår kristna församling — sannskyldiga hedningar af Neros och Tigellinus' mönster.

På grund dels af Senekas ofvan antydda, med kristendomens uppfattning öfverensstämmande uttalanden; dels ock till följd af den omständigheten, att aposteln Paulus och Seneka samtidigt vistades i Rom, uppstod sedermera inom den kristna världen den sägnen, att Paulus och Seneka skulle varit personligen bekanta och stått i närmare beröring med hvarandra. Till denna saga bidrog måhända jämväl det förhållandet, att den i Apostlagärningarnas adertonde kapitel omnämde ståthållaren (prokonsuln) i Akaja, Gallion, var en yngre broder till Seneka. Ja, man hopgjorde till och med i fromt bedrägeri en korrespondens, som utgafs vara växlad mellan Paulus och Seneka, och dessa bref finnas i behåll ännu i dag. Det gifves emellertid alls intet bevis för, att den kristne aposteln och den hedniske filosofen någonsin sammanträffat; och i våra dagar råder intet tvifvel därom, att ju icke nämda korrespondens dem emellan är understucken.

Af Senekas skrifter har man bevarade filosofiska afhandlingar öfver "Mildheten", "Vreden", "Välgärningar", "Själens lugn", m. fl.; 124 "Sedelärande bref" till Lucilius; två "Trösteskrifter" till författarens moder, Helvia, och till Krenutius Kordus' dotter Marcia; sju böcker "Naturvetenskapliga undersökningar", utgörande en fullständig handbok i dåtidens fysik, hvilken användes som lärobok under medeltiden; vidare fragment ur skrifter af naturvetenskapligt, kulturhistoriskt och moralfilosofiskt innehåll; samt i bunden form en satir öfver kejsar Klaudius' död (delvis äfven i obunden form), åtskilliga epigram och tragedier. I fråga om tragedierna är man dock icke säker på, huruvida Seneka verkligen är deras författare.

Vi kunna icke bättre afsluta denna anspråkslösa lifsbild från antiken än med de vackra ord, hvarmed Viktor Rydberg ändar sin snillrika afhandling öfver Nero i "Romerske kejsare":

"Rom inneslöt på samma dag inom sina murar sådane män som Sofonius Tigellinus, Nero, Seneka, Trasea Petus och Paulus från Tarsus, skiftningar af den mänskliga naturen allt ifrån den sataniske vällustdyrkaren till dyrkaren af idealet i törnekrona. De kunna i samma ögonblick hafva trampat Forums stenläggning. Och medan hofepikuréerna, som gjorde skönheten lika oafhängig af sedligheten som en senare tid velat göra den religiösa tron af förnuftet, firade sina vilda fester på Palatinen,[1] vandrade i den tidens Ghetto[2] den fattige tältväfvaren från Cilicien, miskundsamt åseende dessa köttets orgier, emedan han kände dess makt i sina egna lemmar, och fördjupande sig i frälsningens stora hemlighet: syndens tillintetgörelse och de förvillade människornas återförening till en andlig lekamen i det sanna skönhetsidealet, skapelsens förstfödde."

Jean Fr. Rossander.

[1] Det kejserliga palatset på Palatinska bärget.
[2] Judekvarteret.

Bilder från den Skandinaviska Norden.

Vårt fädernesland i ord och bild.

Tredje serien.

5.

Nordmaling. — Bjurholm. — Öre älf.

Det är visserligen till Ångermanlands nordligaste kusttrakter vår närvarande skildring för oss, men Nordmalings och Bjurholms socknar, ehuru belägna i Ångermanland, tillhöra dock Västerbottens län och äro med afseende både på naturen och folkspråket snarare att hänföra till landskapet Västerbotten än till Ångermanland. Ty under det att detta senare landskap är bekant för sin naturskönhet, har dess västerbottniska länsdel på det hela taget ett enformigt utseende med sina sandhedar, myrar och sköflade skogsmarker. För den, som färdas kustvägen från det starkt kuperade, särdeles natursköna norra Ångermanland, blir ombytet i ögonen fallande, när han, väl hunnen inom Nordmalings socken, finner sig omgifven af dennas västerbottniska slättlandsnatur, hvilken ej har någon synnerlig ögonfägnad att erbjuda utom då utsikten öppnar sig öfver någon hafsfjärd med dess öar och skär. Ingen bärgshöjd förtager den allmänna karaktären af slätt- och lågland.

Kusten är sönderskuren af fjärdar, som fordom trängt djupare in i landet, såsom Nordmalingsfjärden och Örefjärden, alla mer eller mindre rika på öar och holmar, hvilka tillsammans bilda en nästan fortlöpande skärgård utmed Västerbottens kust.

Bjurholms socken inne i landet har redan en något annorlunda karaktär. Marken är här mera kuperad, stigningen blir mera märkbar, och floderna, som längre ned flyta med jämförelsevis lugnt lopp, skynda här och i den natursköna, sjörika Degerfors socken (öster och nordost om Bjurholms) fram i ilande fart utför forsar och fall. Man befinner sig här i öfvergången till Lappmarkens skogsland, i själfva gränstrakten mellan detta och det låga kustlandet.

Västerbottens län har åtminstone utefter kusten en vida äldre odling än man i allmänhet varit böjd för att tro. Den går delvis tillbaka ända till den hedniska tiden, hvilket bestyrkes af gjorda fynd och af de fasta fornlämningar, vanligtvis kummel, som man kan iakttaga här och där inom strandbygden ända upp till Åby (norr om Skellefteå). Den yngre järnålderns folk har om också till ett jämförelsevis ringa antal slagit ned sina bopålar i dessa aflägsna trakter långt före slutet af vår hednatid. Antydningar saknas ej häller, att människor slagit sig ned i kustlandet redan före slutet af bronsåldern, sålunda före början af den kristna tideräkningen. Man kan komma till sådana slutledningar på grund af de fynd af stensaker, hvilka från tid till annan blifvit gjorda i Västerbotten, särskildt inom Skellefteå socken. I det inre af landet ända upp mot fjällen vandrade sannolikt långt förut lapparne omkring med sina hjordar. Odlingen framträngde efter hand längs kusten och uppefter de större floderna; men ytterst långsamt synes det ha gått, ehuru jämförelsevis fortare inom den södra delen af Västerbottens län, där likväl svenska bebyggare funnits redan under den hedniska tiden.

I början af 1300-talet hade kristendomen med säkerhet hunnit hit och några kristna menigheter uppstått. Styffe omtalar Umeå och Bygdeå, hvilka i Helsingelagen nämnas såsom frikallade från ledungsskyldighet, "emedan de skulle värna sitt eget land". Nordmaling fanns också, men räknades till Ångermanland. Först under

Magnus Erikssons minderårighet började man med mera ifver tänka på uppodlingen af dessa aflägsna trakter, och denna tanke synes hafva särskildt lifvat ärkebiskop Olof i Upsala, hvilken i en sådan odlingens utsträckning såg ett villkor för lapparnes omvändelse till kristendomen. Enligt Styffe utfärdades af regeringen ett påbud om skattefrihet för dem, som ville bosätta sig mellan Skellefte och Ule älfvar, gällande till dess konungen hunnit myndig ålder. Så framgick odlingen efter hand, på den svenska sidan jämförelsevis fort.

Hela kustlandet kallades ursprungligen "Norrabotten" efter den norr om Kvarken belägna delen af Bottniska viken. Ordet Västerbotten skall icke veterligen förekomma förrän i en handling från år 1454, om också namnet sannolikt var något äldre. Men det gamla "Norrbotten" fortfor länge att brukas och fortlefver i våra dagar i benämningen på grannlänet i norr.

År 1340 bekräftades af Magnus Eriksson nybyggarnes rättigheter med förbehåll af deras skattskyldighet till kronan, och det bestämdes att de skulle lyda under Helsingelagen. Vid början af unionstiden hörde hela Norrbotten under fogden på Korsholms slott i Finland, men den västra — svenska — delen af Norrbotten hörde i kyrkligt afseende till Upsala stift och i judiciellt under Uplandslagmannen, hvilken endast sällan infann sig själf utan lät en underlagman eller häradshöfding hålla ting vid sockenkyrkorna. Först 1441 afsöndrades Västerbotten från Korsholms län, hvarvid gränsen mellan Upsala och Åbo stift följdes. Från den tiden bildade Västerbotten ett eget landskap, ehuru man ej vet, om landsting där blifvit hållna.

Under Sten Sture den äldres dagar var landet bortförlänadt åt ärkebiskop Jakob Ulfson, men konung Hans drog sedermera in länet. Under unionstiden utgjorde hela landskapet ett enda prosteri, och den del af detsamma, som nu hör till Västerbottens län, räknade endast fyra socknar, nämligen Umeå, Bygdeå, Skellefteå och Löfånger.

"Normalingh" var antagligen egen socken redan under unionstiden. År 1571 inbegrep den åtminstone trettio byar. Den sträckte sig fordom ända från hafvet upp till gränsen af Lappmarken samt innefattade således från början nuvarande Bjurholms socken, hvilken afsöndrades först under sistförflutna århundradet. Nordmaling torde ha sitt namn af skogen Malingen, som sträcker sig på gränsen mot Grundsunda. Den egentliga bygden ligger i socknens nedre del till 10 à 20 kilometers afstånd från hafvet. Här inträngер djupt den så kallade Nordmalingsfjärden, rik på öar och begränsad i öster och väster af tvänne utskjutande näs. På det större af dessa näs, det östra, ligga tvänne byar, Bredvik och Järnäs, och Järnäsudde är jämväl namnet på näsets yttersta utsprång.

Längst in vid fjärden ligger ej långt från stranden Nordmalings kyrkoby, en liflig plats i en väl befolkad och idog trakt. Där finnas postkontor, tull- och telegrafstation, bankkontor, läkare och apotek. I omnäjden märkas flera industriella verk. Så ligger nära utloppet af Öre älf Håknäs med stor ångsåg, kvarn samt Kylörns uthamn och lastageplats vid Örefjärden, allt tillhörigt Håknäs sågverksaktiebolag, som dessutom äger eller disponerar stora skogsmarker inom Nordmalings, Bjurholms och Lycksele socknar utefter den till flottning tjänliga Öre älf.

Håknäs sågverk har gamla anor. Det omtalas redan 1761, då dess ägare undfingo privilegium på skogar i Lappmarken mot erläggande af rekognitionsafgift. Tjugu år senare var tillverkningen af bräder ganska betydlig och exporterades till Spanien.

Ett annat stort sågverk är Rundviken, anlagdt vid Nordmalingsfjärden ett stycke nedom Lögde älfs utlopp. Längst uppe vid Nordmalingsfjärden ligger Olofsfors bruk med kvarn, anlagdt på 1700-talet af hofmarskalken John Jennings.

Bjurholms socken var ännu vid slutet af 1700-talet en del af Nordmaling. Denna del blef i början af nittonde århundradet kapellförsamling samt afsöndrades 1815 till eget pastorat. Längre fram i tiden la-

des till Bjurholm några förut till Lappmarken hörande hemman, tillsammans något öfver sex mantal. Sedan dessa hemmans lappmarksfrihetsår med år 1862 tilländalupit, förklarades de i k. bref af den 12 maj 1865 såsom i alla afseenden tillhörande Bjurholms socken och Nordmalings tingslag. Den odlade bygden, till arealen tämligen inskränkt, är företrädesvis att finna i dalgångarne utmed Lögde och Öre älfvar. På den östra stranden af Öre älf ligger också sockenkyrkan. Långt ned i socknen sträcker sig det sydligaste utsprånget af Stöttingsfjället med Ångermanbalen, en bärgklack af 445 meters höjd.

Bjurholms och Nordmalings socknar genomflytas af Lögde älf och Öre älf, hvilka båda upprinna inom Lappmarken, äro viktiga flottleder och utfalla, Lögde älf i Nordmalingsfjärden samt Öre älf i Örefjärden.

Genom Nordmalings socken framgår den stora västerbottniska kustvägen; och från Nordmaling går åt nordväst en väg uppåt Bjurholms socken, där den vid kyrkan delar sig i tvänne, af hvilka den ena fortsätter åt nordväst till Örträsk, den andra går åt väster till Fredrika och Åsele i Lappmarken. Sistnämda väg fortsätter äfven österut från Bjurholms kyrka till Vännäs, öfvergår Vindelälfven och förenar sig på dess östra strand med den stora vägen från Umeå uppåt Degerfors.

En del af stambanan genom öfre Norrland faller inom Nordmalings socken. "Stambanan genom öfre Norrland" kallas den 629,3 kilometer långa statsbanelinjen från Bräcke till Boden, hvilken år 1894 i sin helhet öppnades för allmän trafik. I olikhet med flertalet öfriga norrländska järnvägar går denna linje genom trakter, som icke i nämnvärd grad erbjuda omväxlande och storartade naturscenerier. Banan löper nämligen till större delen genom vidsträckta skogsmarker, som endast här och där afbrytas af odlade bygder, hvilket i synnerhet är förhållandet vid öfvergången af de stora älfvarne.

Lämnar sålunda denna järnväg jämförelsevis få anledningar till naturbetraktelser, så är den å andra sidan af stort intresse på grund af de för svenska förhållanden ovanliga svårigheter, som mött vid byggandet af banan.

De många och djupt nedskurna älfdalarne samt de mellan dessa till ofta betydlig höjd uppstigande vattendelarne, hvilka banan öfvergår, hafva nödvändiggjort skarpa lutningar och kurvor. De märkligaste bland terrasseringsarbetena äro den stora skärningen vid Selsjön, banken i Björnsjön samt tunneln vid Tallbärg.

De utan jämförelse mest omfattande och dyrbara arbetena vid byggandet af denna stambana, som öfvergår vårt lands största floder, hafva dock varit brobyggnaderna. Mellan Bräcke och Boden finnas inalles jämnt 100 broar, af hvilka 86 hafva större spännvidd än fem meter och äro byggda öfver vattenöppningar af sammanräknadt 2,732,3 meters bredd. Bland de större broarne märkas de öfver Indalsälfven, Faxälfven, Ångermanälfven, Lögde älf, Öre älf (af hvilken sistnämda bro vi här meddela en afbildning efter fotografi), Ume älf, Vindelälfven, Skellefte älf, Byske älf och Lule älf.

Bron öfver Ångermanälfven, den så kallade Forsmobron, är hvad beträffar såväl längd som höjd den största, som dittills blifvit utförd inom landet. Den håller mellan landfästena 293 meter i längd och består af fem spann, det mellersta af 76,4 meters vidd. Rälens underkant ligger 40,5 meter öfver älfvens högvattensyta. Arbetet med grundgräfningen och grundmurningen var synnerligen besvärligt till följd af beskaffenheten hos älfdosseringarna, hvilka utgöras af sand och lera med därunder befintligt gruslager. Kostnaden för brons byggande uppgår till 496,562 kr. 40 öre.

Fyra kilometer norr om Nyåkers station öfvergår järnvägen Öre älf, hvilket djupt nedskurna vattendrag äfven kräfde uppförandet af en synnerligen stor bro. Oaktadt banan är lagd med en sammanhängande lutning af 1: 62,5 från Nyåker till älfven, måste brobanan förläggas så högt, att rälens underkant ligger på den betydliga höjden af 37,31 meter öfver älfvens hög-

Järnvägsbron öfver Öre älf, Nordmalings-socken.

vattensyta. Bron är 169 meter lång och indelad i fyra spann, det största af 53 meters vidd. Denna bro kostar 353,810 kr. 48 öre.

Ett af Västerbottens läns förnämsta och vackraste vattenfall är Storforsen i Öre älf. För att besöka detta stiger turisten af vid Nyåkers station och färdas landsvägen därifrån upp till Agnäs (ungefär 11 kilometer), vidare till Bjurholms kyrka (omkring 8 kilometer) och Örträsks kyrka i Lappmarken (vid pass 27 kilometer). Västerbottens lappmarksgräns passeras ungefär fem kilometer från Örträsks kyrka. Ifrån Agnäs och vidare uppåt har man en särdeles målerisk anblick af den mellan väldiga nipstränder nedskurna Öre älf. Från Örträsk färdas man vidare i båt vid pass sex kilometer till den vackra Örträsksjöns öfre ände samt därifrån slutligen ungefär åtta kilometer till Storforsens vattenfall — det vill säga inalles cirka 60 kilometer från Nyåkers järnvägsstation.

Hosiannah![1]

Gören portarna höga och dörrarna vida
och häng slingor af grönt öfver ringmuren din,
dotter Zion, statt upp, att din konung må rida
som en ärones konung,
en ärones konung,
som en ärones konung må draga därin!

Låter harporna ljuda, basunerna stöta,
och lägg kläden och palmer för konungens fot,
låt ditt folk strömma ut att sin härskare möta
under glädje och gamman,
glädje och gamman,
under gamman och fröjd gå sin konung emot!

Se, din konung är arm, se, din konung är ringa,
se, allt stort går föraktadt i stafmannadräkt!
Men en gång skall hans namn genom tiderna klinga
såsom Israels ära,
Israels ära,
såsom Israels ära från släkt till släkt!

Bortom skyn är hans rike af vin och af honung,
bortom skyn är hans härskarors vapendån,
han är kärlekens konung och frihetens konung,
— klinge högt: Hosiannah!
högt: Hosiannah!
klinge högt: Hosiannah, Davids son!

Gustaf Fröding.

[1] Vi meddela här den sköna dikten i fullständigt skick. Af obekant anledning är nämligen den vackra tredje versen utesluten ur diktsamlingen "Nya dikter" (1894).

BERÄTTELSE

AF

H. B. MARRIOTT WATSON.

(Från engelskan.)

(17)

Adertonde Kapitlet (fortsättning).

"Detta öfvergår sannerligen mitt förstånd", utbrast Warburton. "Låt mig se arresteringsordern!"

"Jag har befallning att föra er till mr Powis, och där skall ni få se den", svarade officeren. "Jag hoppas ni följer oss frivilligt, så att vi ej nödgas göra eder till vår fånge."

Warburton var nära att gifva ett häftigt svar, men en blick på den honom omgifvande gruppen kom honom att häjda sin vrede. Han vände om sin häst och följde dem utan ett ord tillbaka till Laycross.

Sedan Nikolas Carmichael på några stegs afstånd bevittnat mötet mellan Warburton och de utsända soldaterna, gaf han sin häst sporrarne och fortsatte färden till Marlock. Då han hunnit fram till byn höll han in sin häst utanför värdshuset "De Tre Fjädrarne", hvars skylt gnisslande svängde fram och åter för vinden.

"Vakna, din åsna!" ropade han i det han slog med piskan på ett af fönstren i öfra våningen. "Vakna! Spelet är förloradt. Rödrockarne äro ute. Ge dig af till ön och varna min fader!"

"Är det ni, mr Carmichael?" sporde värden, i det han stack ut hufvudet genom fönstret. "Ni skrämde mig. Gode Gud, soldaterna! Jag kan inte, sir, det är bäst ni gör det själf."

"Gör bara som jag sagt dig", befallde Nikolas åter och försvann därpå i natten.

Samtidigt härmed hade Warburton och de honom bevakande soldaterna anländt till Laycross, och efter någon väntan blefvo han och löjtnanten samt två af soldaterna införda i fredsdomarens rum.

"Hvem är det ni har med er, kapten Rash?" sporde mr Powis. "Är det en fånge? Nej, naturligtvis ej, mr Warburton. Ni tillhör en släkt, som aldrig skulle tåla en dylik förolämpning."

"Jag har ännu ingen aning om orsaken till min arrestering", sade Warburton häftigt.

Mr Powis vände sig till officeren.

"Arresteringsordern, sir!" sade han och genomläste därpå mycket noga och eftertänksamt det dokument, som officeren räckte honom.

"Den är alldeles i sin ordning", sade mr Powis, i det han vek ihop ordern och lämnade den tillbaka. "Ni är enligt densamma förständigad att arrestera en viss Roger Warburton, som bor på värdshuset 'De Tre Fjädrarne', och som är misstänkt för delaktighet i en sammansvärjning mot hans majestät konungen."

"Sammansvärjning!" utbrast Warburton förvånad.

"Anklagelsen är gjord under edlig förpliktelse", upplyste mr Powis.

Det gick alldeles rundt för Warburton. Kunde detta vara tillställdt af Carmichaels för att skaffa honom ur vägen, tills de voro

färdiga? Omöjligt; endast hans snara död kunde betyda någonting för dem.

"Må det tillåtas mig att fråga, hvem som besvurit anklagelsens riktighet?" spordе Warburton slutligen.

"Det har jag ej rättighet att omtala", svarade fredsdomaren. "Ordern lyder, att ni skall arresteras och undersökas."

Warburtons ansikte blef blossande rödt, och hans ögonbryn drogo sig hotfullt samman.

"Hvad menar ni?" frågade han förbittrad.

"Jag är tvungen; jag har ingen annan utväg", sade mr Powis urskuldande.

Efter några minuters tystnad frågade Warburton med tillkämpadt lugn ton:

"Vill ni taga mitt hedersord på, att jag frivilligt, utan visitation, skall lämna ifrån mig alla papper, som jag bär på mig?"

"Ja", svarade domaren; "vi hysa ingen önskan att på något sätt kränka er, mr Warburton."

Warburton vände ut och in på sina fickor, och sedan fredsdomaren undersökt deras innehåll, såg han upp på Warburton och frågade:

"Har ni ingenting annat på er? Kan ni på hedersord försäkra, att detta är allt?"

Warburton lät höra ett kort skratt och framdrog ur bröstfickan på sin rock ett bref, som han lade på bordet.

"Det återstår endast detta bref, som är adresseradt till er själf, sir" sade han.

Mr Powis tog brefvet.

"Ja, verkligen!" bekräftade han. "Jag får tacka er så mycket för att ni åtagit er att frambära det."

Därpå vände han sig till officeren och sade:

"Kapten Rash, mr Warburton måste kvarhållas i arrest tills undersökningen är afslutad. Hans tillhörigheter äro kvar på värdshuset, och som min närvaro måhända är nödvändig, vill jag rida med er dit."

Warburton gick fram till fönstret och blickade ut i den månljusa natten. Han var en fånge här, under det att Chloris ängsligt och otåligt väntade på honom i den ödsliga kapellruinen vid hafsstranden.

Nittonde Kapitlet.

Tulljakten.

Under det Warburton väntade på fredsdomarens och hans medhjälpares återkomst från Marlock, vandrade han otåligt fram och tillbaka i sitt fängelse funderande öfver, hvad som kunde vara meningen med hela tillställningen. Den som hade anklagat honom måste hafva hoppats att finna bevis för sin anklagelse, måste hafva haft någon vetskap om tillvaron af Bonapartes bref.

Det var en egendomlig tillfällighet, att han just nu lämnat detta bref ifrån sig till Chloris samt bedt henne förstöra det. Carmichaels kunde omöjligen hafva anklagat honom, ty de skulle därigenom endast hafva röjt sig själfva. Men hvem, utom Carmichaels, kunde hafva någon vetskap om brefvet?

Tanken på hans egen fångenskap och orsaken till densamma förargade honom dock ej på långt när så mycket som den omständigheten, att han hade måst återlämna Chloris' bref till fredsdomaren. Nu förstod han, hvarför mr Powis förhållit sig så lugn och förefallit så oberörd, då han tillägnade sig brefvet. Den värde fredsdomaren visste ju, att Warburton på hemvägen skulle falla i händerna på hans utskickade. Genom en underlig ödets skickelse hade han ju blifvit anklagad för det brott, som Carmichaels gjort sig skyldiga till.

Under det han ännu funderade öfver hvad som händt utan att komma till något resultat, öppnades dörren till hans kammare och mr Powis inträdde.

"Jag har den stora tillfredsställelsen att underrätta er", började han i ämbetsmannamässig ton, "att ingenting, som på något sätt kunnat kompromettera er, har blifvit funnet bland edra tillhörigheter."

"Således förmodar jag, att jag genast återfår min frihet", inföll Warburton kallt.

"Ursäkta, sir, men ni tyckes glömma, att ni och jag hade en ouppgjord affär med hvarandra", gentog domaren. "En sak är utagerad, men den andra återstår ännu."

"Jag trodde, att den saken var ett personligt mellanhafvande mellan er och mig", sade Warburton högdraget. "Jag är väl ingen vanlig ficktjuf häller."

Mr Powis tog sig en pris snus, medan han öfvervägde saken.

"Såsom privat person anser jag er naturligtvis stå högt öfver en dylik anklagelse, men jag är icke blott privat person utan äfven lagkarl och fredsdomare. Och saken i fråga rörde mitt ämbete."

"Jag hade redan innan jag kom hit hört ganska mycket om er, mr Powis", sade Warburton leende, "och ni talade för en stund sedan själf om edra erfarenheter i London. Ert sätt att betrakta vårt mellanhafvande tyckes mig dock smaka väl mycket af landsortsadvokatyr."

"Själf har jag ej sett saken i detta ljus", svarade Powis, "jag hade blott tänkt, att jag borde varna en hetlefrad ung man från att kasta sig i en dårskap."

"Ni är mycket god, sir", sade Warburton med kylig artighet, "men jag önskar, att jag under min lefnad ej måtte möta många dylika män, som under lagens skydd taga sig för att spela förmyndare för mig."

Mr Powis tycktes fullkomligt oberörd af hans hånfulla ord.

"Vill ni vara så god och säga mig, hvarför ni ämnade röfva brefvet ifrån mig?" frågade han, och då Warburton ej besvarade hans spörsmål, fortsatte han: "Jag skall upplysa er om, att jag har tagit mig friheten att öppna brefvet, hvilket ju var adresseradt till mig, och taga del af dess innehåll. Hvad jag egentligen skulle önska veta är orsaken till, att ni ville jag skulle lämna det oläst ifrån mig."

"Om ni har läst brefvet, så har ni också redan fått svar på den frågan", svarade Warburton buttert.

Mr Powis framtog brefvet och genomläste det ånyo. Därpå gentog han:

"Så vidt jag begriper, finns det ingenting häri, som kan förklara ert ingripande."

"Kan ni då inte se, hvad den stackars flickan har gjort?" utbrast Warburton otåligt. "Tycker ni då ej, att det är någonting att med rätt eller orätt angifva de sina? Jag ville hafva besparat henne detta minne. Och jag skulle återigen handla som jag för några timmar sedan gjorde, om det ej vore för sent."

"Edra ord förvåna mig sannerligen, mr Warburton", sade fredsdomaren. "Jag tror knappt ni känner, hvad detta bref innehåller. Nikolas Carmichael tyckes just ej vara vänligt stämd mot er."

"Han är min bittraste fiende", upplyste Warburton.

"Huru, ni vet således, hvad det här brefvet innehåller? Var så god och läs det emellertid!"

Härmed räckte han Warburton skrifvelsen. Sedan Warburton läst brefvet, såg han upp på domaren och sade:

"Nikolas Carmichael är visserligen min fiende, men jag vet ingenting om honom. Jag skall säga er, att den stackars flickan är nervös och öfverretad. Detta måste vara en fix idé, som hon fått för sig. Åtminstone vet jag ingenting om saken."

"Och ändå riskerade ni er frihet för att komma i besittning af detta bref", invände domaren.

"Jag är själf herre öfver mina handlingar", sade Warburton högdraget.

Några ögonblicks tystnad uppstod. Därpå återtog mr Powis:

"Mr Warburton, jag skulle visserligen kunna kvarhålla er här och anklaga er för öfvervåld, men det är någonting inom mig, som reser sig däremot. Ni är fri."

"Jag tackar er, sir", sade Warburton artigt. Därpå räckte han domaren Chloris' bref med orden: "Detta tillhör er, sir."

"Jag har tagit del af dess innehåll, och om ni förstör det, sparar ni endast mig besväret", förklarade domaren.

Warburton ref brefvet i småbitar och kastade dem på golfvet. Därpå såg han återigen på fredsdomaren och frågade:

"Ämnar ni företaga någonting på grund af denna dåraktiga anklagelse?"

"Ni är en främling här", svarade Powis, "och därför kan ni näppeligen veta, huru uppfylld af laglöshet denna kust är.

Troligen har äfven ni hört åtskilligt glunkas om en viss framstående person här i orten. Jag känner sir Stefan Carmichael och drar mig för att ingripa, enär jag fruktar, att anklagelsen mot honom kan vara lika obefogad som den emot er."

"Det är ganska troligt", instämde Warburton samt tillade därpå: "Jag kan ej förstå, hvem det är som utlagt den här snaran för mig."

"Törhända", svarade domaren, i det han åter tog sig en pris, "var anklagelsen emot er af samma natur som den andra — ett fantasifoster af en nervös och öfverretad kvinna."

Warburton ryckte till.

"Jaså, det var från en kvinna!" utbrast han. "Då var det från miss Holt, så sant jag lefver. Hon måste vara falsk som en räf. Hvad i all världen kunde hon hafva för bevekelsegrund till detta steg?"

"Mr Warburton, hvilken bevekelsegrund hade miss Carmichael?" sporde domaren.

Warburton rynkade ögonbrynen.

"Det är sent på natten, och jag har måhända redan alltför länge hindrat er att gå till sängs", svarade han utan att låtsa om mr Powis' fråga.

Därpå bugade han sig artigt för domaren och aflägsnade sig.

Han hade knappast hunnit tjugu steg utanför huset, förrän han tyckte sig skymta en kvinnlig gestalt i halfdunklet och hörde sitt namn sakta uttalas.

"Chloris!" utropade han öfverraskad.

"Ja, det är jag, det är jag", hviskade hon, i det hon skyndsamt närmade sig honom. "Jag kunde ej uthärda att vänta så länge. Jag har följt efter dig hit, och jag hörde, när du blef tagen. Å, hvarför skulle de taga dig; det är ju vi, som borde sättas inom lås och bom!"

"Du får ej blifva sedd här", sade han ifrigt, "ty i så fall riskerar du att blifva fasttagen och underkastad förhör af domaren. Jag kunde ej hindra framlämnandet af ditt bref."

"Det gläder mig verkligen", utbrast hon, "och jag skall gärna stanna och besvara höga vederbörandes frågor. Sedan du nu kommit hit och står under soldaternas skydd, är du ju i säkerhet, och jag vill vara hos dig."

"Stackars liten", sade han innerligt, "du misstager dig, jag står ej under någons beskydd; jag har alldeles nyss blifvit fri från min fångenskap."

"Hvad var du anklagad för?" frågade hon.

"För delaktighet i en sammansvärjning", svarade han leende.

"Var det den där Bonaparteska affären det var fråga om?" sporde hon åter samt fortfor: "Talade du om, hur saken verkligen hänger ihop?"

"Nej", genmälte Warburton, "de genomsökte mitt rum på värdshuset, men brefvet hade jag ju lämnat till dig för att brännas. De funno följaktligen ingenting."

"Det är icke brändt", upplyste Chloris. "Hvarför skall du uppoffra dig för deras skull som hata dig och önska din undergång?"

"Det är ej för deras skull utan för din skull, dig som jag älskar. Och för rästen har jag uppoffrat hvarken mig eller dem."

Hon slog sina armar omkring honom.

"Jag vill ej, att de skola kröka ens ett hår på ditt hufvud", sade hon. "Låt Nikolas stå sitt kast. Du är värd bra mycket mera än han."

"Jag bryr mig visst inte om att anklaga honom, men soldaterna hafva blifvit beordrade att söka reda på honom."

"Jag skulle ej vilja röra ett finger för att rädda honom", försäkrade hon upphetsad vid tanken på, huru han traktat efter Warburtons lif.

"Men din fader då?" sporde han.

"Han är min fader", mumlade hon i förändrad ton. "Jag minns ju, hur han har burit mig på sina armar."

Warburton visade med handen utåt sjön och gjorde Chloris uppmärksam på några små ljuspunkter, som rörde sig därute.

"Det är tulljakten", sade han. "Tvifvelsutan har han fått order och ämnar sig till Lynsea. De hålla på att hala upp ankarena, och inom en timme skola de ligga under ön."

"De känna ej grottorna", mumlade hon.

"Dem skola de nog söka reda på", svarade han. "De komma att göra en grundlig undersökning, alldenstund din fader och din broder bo där."

"Nikolas har gifvit sig af", upplyste hon. "Han är åstad för att söka reda på dig."

"Låt honom gå sin egen väg. Men sir Stefan och Filip —"

"Rädda dem! Gode Gud, rädda dem!" afbröt hon ångestfullt.

"Kom", sade Warburton kort. "Vi måste skaffa oss en båt."

"Hvarthän ämnar du då begifva dig?" frågade hon oroligt.

"Till Lynsea", ljöd Warburtons svar. "Vill du, som är en fiende till vår familj, varna min fader?"

"Du borde känna, att jag åtminstone inte är din fiende", svarade han. "Sannerligen, om hvarje droppe blod i dina ådror vore svart, så älskade jag dig i alla fall, och detta är en sköld mot mig för alla de dina."

Hela hennes ansikte strålade af glädje vid dessa hans ord, och de mörka, själfulla ögonen glimmade likt stjärnor.

"Äfven om du toge allt utan att gifva någonting i gengäld skulle jag dock älska dig till mitt sista andedrag", bedyrade hon. "Du är mig nog, och om du så vill skall jag stanna kvar här utan att göra det minsta försök att hjälpa de mina. Jag har gjort mitt val mellan dig och dem, och jag känner mig lycklig däröfver."

Han slöt henne i sina armar och gentog:

"Du måste nu följa med mig, och så begifva vi oss till Lynsea."

"Hvad ämnar du göra där?" sporde hon sakta.

"Jag vill rädda de dina. De äro i mina händer, och jag vill rädda dem för din skull."

"Men jag önskar ej, att du skall bringa mig detta offer", invände hon. "Handla som du finner bäst utan att låta dig hindras af mig. Gör hvad du finner rättvist och lämpligt."

"Inser du då ej, älskade, att hvad som jag med rättvisa kunde anklaga dem för, kan du ej gärna göra."

"Min fader", utropade hon, "inte har jag väl anklagat honom! Det var endast Nick jag anklagade. Min fader är sjuk; han kan ej fly undan."

"Där borta ligger en båt", sade Warburton. "Jag skall lösgöra den om du tar hand om rodret."

Hon lydde honom nästan mekaniskt, och då de kommit ett stycke ut på sjön, tillsade han henne att sätta kurs på grottan.

"Hvad ämnar du göra där?" sporde hon.

"Spränga den i luften", svarade han lugnt.

Tjugonde Kapitlet.

Åskvädret.

Vinden mojnade allt mera, men till följd af sin stora segelyta gjorde tulljakten ändå ganska god fart. Men äfven om Gellibrand kände grottornas tillvaro, visste han dock ej, hvar de voro belägna, hvarför han troligen skulle lägga till i hamnen och rikta sina undersökningar på trakten omkring huset. Säkerligen hade Gellibrand lagligt bemyndigande att genomsöka ön, och måhända var mr Powis i egen person ombord på tullbåten. Warburton kände en viss oro för att man från tulljakten skulle få syn på hans båt, ty hans skyndsamma färd till ön vid denna ovanliga tid skulle förefalla misstänkt, och dessutom ville han ej gärna att hans reskamrats goda namn och rykte skulle råka i fara. Finge mr Powis syn på dem, skulle han kunna arrestera dem båda, ty för fredsdomaren skulle Warburtons handlingssätt förefalla särdeles misstänkt, och Chloris skulle på grund af sitt anklagelsebref utfrågas angående de anklagelser hon gjort. Lyckligtvis var dock hennes olycksaliga bref förstördt, så att om de nu blott kunde undgå upptäckt, vore all fara för henne öfverstånden.

(Forts.)

Australiska infödingar kastande bumeranger.
(Efter fotografi.)

BUMERANGER OCH BUMERANGKASTNING.

Bumeranger äro af två slag: återvändande bumeranger, som på infödingarnes tungomål kallas "marndwullun wunkun", och icke återvändande, "tutgundi wunkun". Det förstnämda slaget afses alltid, då man talar om den australiska bumerangen, emedan detta slags bumeranger uppstått bland Australiens infödingar och nu för tiden nästan uteslutande nyttjas af dem.

Resande försäkra, att en inföding kan lämna sitt hem på morgonen, beväpnad endast med ett par återvändande bumeranger, samt komma hem på aftonen medförande ett stort antal fåglar, som han dödat med detta egendomliga vapen.

Vi sysselsätta oss icke här med den bumerang, som icke återvänder. Den skiljer sig föga från en vanlig klubba och har intet särskildt intresse. Den föredrages emellertid framför den andra af den nutida australiske ur-invånaren.

"Marndwullun är inte bra i strid", säger han. "Om den inte träffar sin man, så kommer den tillbaka och kan träffa en själf eller ens vän."

Och detta är ju en högst olämplig egenskap hos ett anfallsvapen! Då vi hädanefter tala om bumeranger, så afse vi emellertid det återvändande slaget.

I händelse någon af våra läsare skulle vilja försöka sig en smula i bumerangkastning för egen del, skola vi här lämna några vinkar angående förfärdigandet af detta redskap. Nybörjaren gör bäst i att själf förfärdiga sina bumeranger, alldenstund de äro dyra att anskaffa och många slås sönder, innan man når någon skicklighet i kastningen. Dessutom ger förfärdigandet af dem en värdefull inblick i deras egendomligheter.

Bumerangen förfärdigas af ett krumt trästycke, hvars ena sida är rund, den andra flat. Australiens infödingar göra den af grenar af A c a c i a p e n d u l a eller något liknande träd och gifva åt trästycket den önskade böjningen förmedels eld. Det är nödvändigt att utvälja ett mycket hårdt, starkt och tungt träslag. Bäst är att taga ett af naturen krökt trästycke samt låta bumerangens krökning följa fibrernas riktning i träet.

Man ser knappast någonsin två bumeranger af precis samma skapnad, ty de variera från en helt lindrig böjning till nära nog rät vinkel. De variera också i längd från 38 centimeter till 107 centimeter och i bredd från 5 till 8 centimeter. De böra vara ungefär en centimeter tjocka, afsmalnande mot ändarne, som kunna vara an-

Mr S. J. Rawson visar rätta sättet att kasta bumerang. *(Efter fotografi.)*

tingen runda eller spetsiga, under det att kanten måste vara aftunnad rundt omkring. Den ena sidan måste vara kullrig, den andra flat, men kantens skärpa längs den kullriga sidan växlar hos olika bumeranger.

När bumerangen kastas, ilar den framåt en viss sträcka och återvänder därpå vanligen i en ellips till några få steg från kastaren. Om bumerangen träffar sitt mål, faller den till marken.

Vid kastningen gripes bumerangen i ena änden, hålles bakåt bakom axeln och slungas därpå snabbt framåt öfver hufvudet, hvarvid krökningens insida är vänd åt det håll, hvaråt bumerangen kastas. Den kan antingen slungas uppåt i luften eller nedåt, så att den träffar marken på något afstånd från kastaren.

I förstnämda fallet flyger den åstad med en roterande rörelse, och sedan den stigit till en betydande höjd återvänder den plötsligt i en elliptisk bana till ett ställe nära utgångspunkten.

När bumerangen kastas nedåt, studsar den från marken i rak linje från kastaren och når målet genom en rikochetterande

rörelse, det vill säga genom en serie af studsningar i allt mindre och mindre bågar.

Att kasta en australisk bumerang på ett sådant sätt, att man är fullkomligt säker på att den går enligt önskan, är en af de svåraste konster i världen. En resande, som sett infödingarne i Viktoria sysselsatta med bumerangkastning, tillfrågade några af dem, om det vore möjligt att kasta bumerangen så, att den återvände till kastarens hand.

Sju infödingar besvarade frågan nekande och betecknade ett sådant påstående såsom "jet bollan", det vill säga en falsk uppgift. En åttonde af de tillfrågade svarade, att han en gång gjort en bumerang, som, då den med stor omsorg kastades på

Dessa fyra teckningar visa några af en kastad bumerangs egendomliga kurvor.

en lugn dag, hvirflade rundt och rundt, tills den slutligen nedsteg till marken icke långt från honom, därvid rörande sig så långsamt som ett fallande blad från ett träd; samt att han en gång sprang fram och nära nog lyckades fånga den, innan den träffade marken. Han försäkrade också, att "ingen k u r n i (svart man) kan fånga en wunkun i flykten — han skulle skära sönder sin hand."

Bumerangkastning har alltid utförts i det fria, och ingen australisk inföding skulle någonsin komma på den tanken att använda bumerangen inomhus.

Dock finnes det en man — och en hvit man, märkvärdigt nog — som kan med fullkomlig säkerhet och visshet om framgång kasta bumerang på en teater, så att den lyder honom fullkomligt, går hvart han vill och slutligen med ofelbar säkerhet återvänder till honom.

Denne man är en kanadier vid namn S. J. Rawson. Han kan skicka en bumerang så många gånger han vill rundt omkring scenen och laga så, att den återvänder till honom. Han kan också få den att beskrifva nästan så många kroklinjer han behagar och dock veta precis, hvar den skall falla ned. Hans hustru, säker på hans skicklighet, tager plats på scenens motsatta sida, under det han i snabb följd slungar fyra bumeranger rundt omkring henne.

Bumerangerna flyga likt dresserade djur tillbaka till kastaren, stundom kretsande omkring honom innan han griper dem. Han slungar äfven bumeranger öfver åskådarnes hufvuden, och det är en underlig syn att se dem kretsa där fram och åter, innan de slutligen lydigt återvända till sin herre. Åskådaren får nästan för sig, att mr Rawson besitter någon magisk makt öfver sina bumeranger, så fullkomligt lyda de hans bud.

Ett af hans märkligaste konststycken är fångandet af bumeranger i flykten, hvarvid han använder båda händerna och måste akta sig för att icke blifva sårad af den hvassa kanten.

Enligt mr Rawsons egen berättelse har han på följande sätt uppnått sin enastående skicklighet i bumerangkastning.

I sin ungdom var han mycket intresserad af allt hvad han läste om Australiens ur-invånare och deras bedrifter i bumerangkastning, och han beslöt att försöka, om han icke skulle kunna göra detsamma som de. Under fyra års tid öfvade han sig flitigt i bumerangkastning, lämnade hemmet tidigt om mornarne och höll på med sina öfningar dagen i ände.

Till en början fick han gå omkring många kilometer om dagen för att taga reda på sina bumeranger, men efter någon tid hade han vunnit så stort herravälde öfver dem, att han till slut kunde få dem

att återvända till honom, huru kraftigt eller i hvilken riktning han än kastade dem. Ofta blef han skadad af dem, och mer än en gång skulle han blifvit svårt sårad i hufvudet, därest icke en stor och stark hatt mildrat slagets våldsamhet.

En genom luften flygande bumerang är skarp som en knif, och mr Rawson har en gång sett en hund, som nästan blef itu-skuren af en bumerang.

"Det skulle nästan vara omöjligt för mig", säger mr Rawson, "att försöka lära någon att kasta bumerang, och jag kan knappast själf säga, hur jag gör det. Allt hvad jag vet är, att deras flykt beror på den kraft, hvarmed jag slungar dem, och på den roterande rörelse, som jag meddelar dem i detsamma de lämna min hand."

Många olika teorier hafva framställts till förklaring af den återvändande bumerangens flykt, och frågan har satt myror i hufvudet på mången framstående matematiker. En sådan teori meddelade vi i en liten uppsats, "Ett märkvärdigt kastvapen", i "Sols" andra årgång (1900), sid. 510.

Mr Rawson gör själf sina bumeranger, och de äro ovärderliga för honom, emedan han känner alla deras egendomligheter och kan vara säker på, att de fullkomligt lyda honom.

Två bumeranger af olika typ finnas i Indien. Den ena besittes af kolistammen i Gudjaratdistriktet och har formen af ett enkelt krökt trästycke. Den andra typen är egendomlig för marawaerna i Madura och har en från den vanliga bumerangen mera afvikande karaktär. Den är nästan halfmånformig, fullkomligt flat men mycket bredare i ena änden än i den andra. Den smalare änden eller handtaget är vanligen formad till en knopp, såsom synes af bilden. Denna marawa-bumerang göres vanligen af trä, men tillverkas äfven af stål och till och med af elfenben.

Nyare forskningar hafva ådagalagt, att den återvändande bumerangen ingick bland de gamle egypternas vapen, och den användes säkerligen vid jakt äfven af de samtida etruskerna. Det finnes ännu i dag

Bumerang som nyttjas af marawaerna i Madura.

några afrikanska stammar, som nyttja flata, krökta kastkäppar till liknande ändamål, och liknande vapen användas äfven af infödingarne i Arizona och Nya Mexiko.

En dyrbar fisk.

Den vackraste och äfven den dyrbaraste fisk i hela världen kommer från Kina. Det är den äfven hos oss såsom prydnad i akvarier hållna guldfisken, af hvilken särdeles vackra exemplar betalats med ända till öfver 2,000 kronor. Sedan allra äldsta tider hafva guldfiskar varit omtyckta prydnadsdjur, som hållits i särskildt därtill inrättade dammar eller kärl af kineserna. Först på 1850-talet började guldfiskar införas till Europa, där äfvenledes så dåraktigt höga summor som 500, ja ända till 1,500 kronor betalats för en enda vacker guldfisk.

Måhända är guldfisken det i förhållande till sin storlek och kroppsvikt dyrbaraste djur på jorden. Den äkta kinesiska guldfisken har nästan oval kroppsform och en i alla regnbågens färger skimrande guldglans. Bröst- och stjärtfenorna likna utomordentligt fina silkesspetsar. Ena ögonblicket sveper fisken den långa stjärten så mjukt åt sidan som en dansös sin kjol, men i nästa sekund kan han, därest han så för godt finner, göra den alldeles styf och betjäna sig af den som ett verksamt anfalls- eller försvarsvapen.

I somliga delar af Kina äro guldfiskarne föremål för gudomlig dyrkan. I Tai-Ping anses de såsom sinnebilder af gudomen, och i brist på lefvande guldfiskar hembär menige man sin dyrkan åt bilder af trä eller lera, som äro målade i guldfiskens naturliga färger.

ERIK XIV:s BARN.[1]

Historisk scen.

Af **August Blanche.**

(En park invid slottet, rikt upplyst af lampor. Jubelrop, fanfarer och en lekande musik höras från slottet.)

SIGRID (inskyndande):

Hör, hur det jublar där i kungaborgen!
Sin konungs kröning firar detta land.
Upplysta äro gatorna och torgen,
Och glädjen sätter hvarje blick i brand.
Har denna prakt väl något som mig dårar,
Mig, arma flykting utan fosterland
Och utan andra vänner, än de tårar,
Som mina minnen locka fram ibland?

Jag minns en annan kröningsfest, en krona
Som gafs en drottning af en konungs hand,
Och samma glädjesånger hördes tona,
Och folket jublade från strand till strand.
Det var min moders kröning. Kungasalen
Stod liksom denna, rik på prakt och glans:
Men pärlorna i kronan voro kvalen,
Och diademet var cypressens krans.

Då var jag barn: men ännu hör jag ljuden
Af jublet, som kring tronen höjde sig. —
In kom min moder, skön i högtidsskruden:
Men mera skön när där hon log mot mig.
Men då hon stannar vid min broders vagga,
Ett blodigt spöke sig ur djupet drar
Och vecklar ut sin nattligt svarta flagga
Till himmel öfver kronan som hon bar.

Jag ryste till. — Min moder upp sig höjde
Och nalkades min lilla bädd på tå.
Men när sitt hufvud ner till mig hon böjde
Och lät sitt hjärta emot barnets slå,
Då såg jag hennes blick i tårar löga,
Och kall var hennes kind, som låg vid min —
Såg genom molnet i min moders öga,
Att spöket trängt i modershjärtat in.

Hu! det var rysligt! — Värre verkligheten! —
Knappt dagens sol i västern släckt sin glöd,
Förrän ånyo skallade trumpeten, —
Men det var krigstrumpeten då som ljöd;
Ånyo lyste det i rummen höga, —
Men det var svärden då som blixtrade;
Ånyo purpurn blänkte för mitt öga, —
Men det var blodets ström på gatorne.

En broder trängde in på dessa ställen
Bland svärdens klang och mordgevärens skott;
Och innan solen sjunkit bakom fjällen,
Satt brodern smidd i järn, på broderns slott.
Och medan faderns dödsdom man förkunnar,
Slits moder ifrån barn af rånarns arm,
Och kungabarnen ej en gång man unnar
Att gråta ut vid krossad modersbarm! — —

Men tyst! — Hvem smyger där bland folk och vakter? —

(En tiggare framträder ur bakgrunden.)

En tiggare med matta steg. — Jag är
Som du en tiggare på dessa trakter:
Men aldrig skall jag få hvad jag begär.
Jag fordrar blott en ros från hemmets dalar,
En enda vindfläkt från dess fjällar blå; —
Men får det ej — — får intet som hugsvalar! —
Ack! jag är armare än du ändå!

[1] Erik XIV hade med sin gemål Katarina Månsdotter tvänne barn, dottern Sigrid, född på Hörningsholm den 1 december 1566, och sonen Gustaf, född i Stockholm den siste februari 1568. Sigrid blef upptagen af prinsessan Anna, Johan III:s dotter, och följde henne till Polen. Gustaf, undkommen sin farbroders stämplingar och förföljelser, sändes hemligen till detta land. År 1587, då Sigismund besteg detta rikes tron, skyndade Gustaf till Krakau, anlände dit förklädd till tiggare och träffade under själfva kröningshögtidligheterna sin syster.

(Tiggaren träder närmare.)

Han nalkas mig — kom hit! beklagansvärde! —
Här står en usling vid en konungs slott,
Af muren skilda blott! — Säg, hvem dig lärde,
Att söka skydd, där jag fann endast brott?

(Upptager ett guldmynt och bjuder honom detsamma.)

Tag, arme vän! — du endast guld behöfver —
Guld saknas ej på kungens kröningsdag.
Du gråter! — säg, hvad är du gråter öfver? —
Finns någon mer som lider här än jag? —

(Tiggaren, som ej emottager myntet, sträcker ut sina armar mot Sigrid.)

Du vägrar! — hvad! — min hand du från dig skjuter! —
Du stirrar så besynnerligt på mig! —
Din åsyn i min själ en bäfvan gjuter! —
Hvem är du? — Kanske förr jag skådat dig.

(Fattar häftigt tiggarens arm och drager honom med sig, nära några lampor.)

I himlens makter, ej min smärta hånen! —
Hvem är du? — sorgen gjort dig stum jag tror.

(Skådar in i hans ansikte, men studsar förskräckt ifrån honom.)

Ha! — det är Gustaf! — Gustaf, kungasonen
I tiggarns dräkt! —

(Öppnar sin famn.)

O Gud! — det är min bror!

(Springer fram och sluter honom häftigt i sina armar.)

— — — — — — — — — — — —

Min bror! min Gustaf! — — store Gud! han dignar
Af hunger och af kval! — — stöd dig mot mig. —

(Leder honom till ett säte, där han sjunker ned.)

Min lott är ändå skön! — jag den välsignar! —
Det är ej alltid natt på jordens stig. — —
Ack! när kring dig jag mina armar lindar,
De knytas åter hjärtats brustna band.

(Springer upp.)

Behåll, du Nord, din ros och dina vindar,
Ty här har jag mitt hela fosterland! —

"Lifsträdet".

På ön Jamaika växer ett trädslag, som af folket kallas "lifsträdet" till följd däraf, att det är ytterst svårt att utrota detsamma från den plats, där det en gång väl lyckats få rotfäste. Som bevis på dess starka växtkraft må nämnas, att dess blad fortfara att växa, äfven sedan de blifvit afplockade från trädet. Endast genom eld kan "lifsträdet" förstöras.

Londons hundmarknad.

I närheten af Spitalfields i London finnes en marknadsplats, där det drifves stora affärer i hundar. Hunduppfödare — och hundtjufvar — anlända hvarje morgon till hundmarknaden medförande hundar af alla raser och storlekar. Hvarje särskildt hundslag har sitt bestämda pris. Men på samma gång hundvännen här skaffar sig ett sällskapsdjur, må han vakta sin börs, ty ficktjufvarne på Londons hundmarknad äro legio. Dessutom löper hundköparen risken att en vacker dag på ett eller annat listigt sätt blifva frånstulen den hund han köpt af samme person, som sålde den åt honom.

Bedöm en människas kraft efter de lidelser hon kufvar, och ej efter dem af hvilka hon behärskas.

*

Bilden liksom raketen brinner blott en gång; när han återkommer, är han död.

FÖRFÖLJD AF ETT LÄJON.

En berättelse om ett ovanligt äfventyr.

Då morgonexercisen var öfver, gick jag in i officersmässen och tog en tidning, däri jag kom att läsa en notis om huruledes ett läjon lyckats fly från ett kringresande menageri, som för tillfället befann sig i staden Guildford, belägen vid pass fyrtio kilometer sydväst om London.

Läjonet hade — hette det vidare — undgått all förföljelse; det hade allaredan anställt stor förödelse bland fårhjordarne och fjäderfät i trakten, och senast hade det besökt en landtgård nära staden Aldershot, fjorton kilometer väster om Guildford.

Jag genomläste notisen med en viss uppmärksamhet, emedan händelsen ägt rum i samma trakt, där jag befann mig, och fortsatte därefter läsningen utan att vidare tänka på saken.

"Furgerson", ropade kapten Angus en timme senare till mig, "vill du följa med ut på en ridtur i eftermiddag?"

"Hvarthän ämnar du dig då?" frågade jag.

"Hvart som hälst — till exempel till Bagshot", ljöd svaret.

"Godt", genmälte jag; "jag följer med."

Vid tvåtiden begåfvo vi oss alltså åstad och redo snart in i den täta furuskog, genom hvilken vägen till Farnborough går fram. Sedan vi ridit en stund, fick jag genom en glänta i skogen syn på ett öppet fält, där en mängd får gingo på bete. Vid deras åsyn kom jag att tänka på tidningsnotisen jag läst på morgonen.

"Har du hört, att ett läjon stryker omkring här i trakten?" frågade jag min kamrat.

"Ett läjon?" upprepade han förvånad. "Nej — — du skämtar väl bara."

"Visst inte; jag läste det i en tidning i morse. Besten har sluppit ut ur ett menageri i Guildford och har ännu ej kunnat infångas."

"Det var en allvarsam historia", anmärkte kapten Angus, i det han en smula oroligt blickade omkring sig bland träden. "Ett läjon, som ströfvar omkring efter eget behag, kan bli till stor fara både för människor och djur."

Jag gaf till ett lätt skratt.

"Du är väl inte rädd för, att vi ska bli anfallna af besten?" sade jag.

"Nej bevars", svarade han, "det fruktar jag inte för. Men ett läjon är en fruktansvärd varelse. Jag minns då vår bataljon låg på Kap, hurusom vi beordrades på en expedition uppåt landet. En afton slogo vi läger på stranden af en flod, och vid tretiden på morgonen, då allt var lugnt och stilla, sprang plötsligt ett väldigt läjon ut ur ett snår, nära hvilket vi satt ut en post, och dödade honom innan vakten hann rycka ut till hans räddning."

"Jag tror", sade jag, "att ett läjon aldrig anfaller en människa, utan att det drifves därtill af hunger. Annorlunda är det med en tiger. Men så länge vår vän från menageriet i Guildford finner fälten fulla af får och landtgårdarne af fjäderfä, tror jag inte han riskerar sin frihet genom att anfalla människor."

När vi kommo fram till Bagshot-kullarne var klockan nära fem. Vi stego af och läto våra hästar pusta en liten stund. Då vi åter sutto i sadeln, sade kapten Angus:

"Låt oss återvända genom Long Valley. Det är visserligen litet längre, men vi ha ju ingen brådska, och vägen är mycket vackrare."

Vi valde följaktligen denna väg och kommo efter en timmes långsam ridt till den del af dalen, där de höga bärgväggarna stiga brant upp på ömse sidor, ungefär fyra hundra meter från hvarandra. Vi befunno oss där vid pass halffjärde kilometer från lägret.

Jag hade just tändt en ny cigarr, då kapten Angus plötsligt höll in sin häst med sådan häftighet, att djuret stegrade sig under en hög och långdragen gnäggning. Undrande öfver orsaken till denna plöts-

liga manöver, höll jag in min egen häst och stannade bredvid min kamrat.

"Hvad är det frågan om, Angus?" spordе jag.

Han svarade icke ett ord, men höjde långsamt armen och pekade nästan rätt framför oss, hvarefter han vände ögonen mot mitt ansikte och förblef i denna ställning, vaktande på mitt ansiktsuttryck, då jag blef varse det föremål han utpekade.

Och hvad var det väl jag såg? Följande riktningen af hans utsträckta arm och finger, upptäckte jag på toppen af en liten kulle vid pass två hundra meter ifrån oss gestalten af ett stort, raggigt läjon, som stod orörligt som en staty, endast långsamt svängande med svansen från den ena sidan till den andra, och uppmärksamt betraktande oss.

Vi för vår del sutto lika orörliga i våra sadlar, Angus fortfarande med utsträckt arm och ögonen fästa på mitt ansikte, liksom om han blifvit förvandlad till en bildstod.

I ett nu blef min häst istadig; han stegrade sig och gnäggade och började hoppa, som om han blifvit förskräckt. Min väns häst följde genast det sålunda gifna exemplet. Jag höll mina ögon lika stadigt fästa på läjonet som Angus sina på mig.

Med smygande, kattlika fjät började nu odjuret långsamt, mycket långsamt närma sig oss, stannande ungefär vid hvart tredje steg för att lyfta hufvudet och stirra på oss, samt därefter fortsättande sin långsamma, smygande gång utmed åsen på den lilla kulle, där vi först upptäckt detsamma.

Jag vände mig om i sadeln och såg mig omkring; min rörelse tycktes lösa Angus ur hans förtrollning; han sänkte armen långsamt och vände sina blickar mot läjonet. Till höger och vänster om oss stängdes utsikten af bärgväggarna. Framför oss var läjonet; bakom oss vidgade sig dalen, i hvilken vi befunno oss, tills den blef föga mer än en lindrig fördjupning i den vidsträckta slätten, som vi nyss förut lämnat.

Då jag långsamt ögnade trakten bakom oss, fick jag i ett nu syn på en ryttare, som red tvärs öfver dalen vid pass halfannan kilometer från oss. Jag tyckte mig finna, att han var en kavallerisoldat — förmodligen en ordonnans, som blifvit sänd från lägret med någon depesch.

"Vi måste vända om och fly", sade kapten Angus; "läjonet ämnar anfalla oss; det märkes på dess sätt att närma sig oss. Och se, huru oroliga hästarne äro! I samma ögonblick vi begifva oss af på flykt, skall läjonet börja förfölja oss, och vår enda utsikt är att kunna galoppera ifrån odjuret, ty obeväpnade som vi äro kunna vi inte gärna bjuda till att försvara oss mot en sådan best."

"Se ditåt, Angus; där rider en ordonnans tvärs öfver dalen. Du har goda ögon; kan du se hvad det är för en?"

"Det är en lansierryttare", svarade Angus genast. "Jag ser plymerna i hans hufvudbonad och äfven flaggan på hans lans."

"Han är således beväpnad?"

"Han har sin lans", svarade kaptenen.

"Godt!" utropade jag. "Om vi nu bara kunna upphinna honom, innan läjonet hinner oss, så äro vi räddade. Han skall snart ha genomborrat läjonets hjärta med sin lans. Men nu gäller det att rida för brinnande lifvet. Lyckligtvis ha vi inte ansträngt våra hästar förut. Är du färdig?"

"Ja — — kom an!"

Vi vände våra hästar, sporrade dem och gaf dem lösa tyglar. De kloka djuren satte af som pilar öfver den sandiga marken. Ett doft rytande nådde mina öron, och vändande på hufvudet ett ögonblick såg jag läjonet förfölja oss med flygande man, gnistrande ögon och uppspärradt gap.

Som vinden flögo hästarne mot den ensamme lansieren, hvilkens gestalt blef allt tydligare. Min hatt flög af mig under den våldsamma ridten. Sålunda förgingo fem minuter. Våra hästar galopperade med underbar snabbhet, alltjämt sida vid sida. Ännu en gång vände jag hufvudet och såg det förföljande läjonet sakta men säkert vinna på oss. Ännu var det omöjligt att säga, om soldaten blifvit oss varse eller ej; men äfven om han såg oss, så låg det alls

Med blixtens hastighet hoppade läjonet upp på hästen.

ingenting underligt eller ovanligt i åsynen af tvänne officerare galopperande genom Long Valley. Det var en helt vanlig syn. Flere gånger ropade vi emellertid till honom, men han var tydligen ännu för långt borta för att kunna höra oss, ty han fortsatte lugnt sin väg.

Plötsligt såg jag honom dock vända hufvudet åt oss till. Genast började vi svänga med armarne och Angus tog äfven af sig hatten och viftade ifrigt med densamma. Då höll soldaten in sin häst och satt stilla blickande mot oss. Under det vi nu hastigt närmade oss honom, ropade vi och pekade bakom oss, men han förstod uppenbarligen icke dessa tecken — — och huru skulle han också kunnat ha en aning om den verkliga orsaken till vår brådstörtade flykt?

I ett nu reste han sig emellertid nästan upprätt i sadeln, och jag såg honom hastigt göra lansen redo till anfall. Jag förstod då, att han fått syn på läjonet, och jag kunde till och med i detta ögonblick af spänning och förvirring icke låta bli att beundra mannens sinnesnärvaro vid den oväntade åsynen af vår vilde och fruktansvärde förföljare.

Hvad därpå följde tycktes mig äga rum

i ett andedrag. Uttröttade, flämtande och rykande störtade våra hästar förbi soldaten, som satt med sänkt lans redo att mottaga odjuret. I nästa ögonblick höllo vi inne och vände våra hästar för att se, hvad vidare skulle hända. Lansierens häst stegrade sig, och med blixtens hastighet hoppade läjonet upp på djuret i samma ögonblick soldaten med all sin kraft stötte lansen i bestens skälfvande gula kropp.

Läjonet gaf ifrån sig ett högljudt rytande, och i nästa ögonblick lågo de alla tre på marken — ryttare, häst och läjon. Kapten Angus hoppade i ett nu ur sadeln och rusade fram till den kämpande gruppen. Läjonet var tvifvelsutan svårt såradt, men det slet i hästens bog med sina klor, och soldaten, som låg fjättrad vid marken af hästens tyngd, sväfvade i fara att blifva lemlästad af det rasande djuret.

Skyndsamt fattade kapten Angus lansen, som stack upp från läjonets sida, och drog med ett kraftigt ryck ut den, under det läjonet tjöt af smärta. Därpå drog han sig tillbaka ett par steg, grep lansen med bägge händer och dref den i läjonets kropp med sådan kraft, att jag väntade få se spetsen sticka ut på andra sidan. Läjonet gjorde ett språng i luften, föll därefter med en duns i marken och tumlade öfver på sidan, så att lansen stod rätt upp i luften, liksom om besten blifvit fastnaglad vid jorden med densamma. Ännu några ryckningar, och allt var slut.

Jag hoppade nu af min häst och skyndade att bistå Angus vid befriandet af den fallne soldaten. Illa sårad som hästen var af läjonets fruktansvärda klor, förmådde han dock resa sig och stå på benen, då vi fattade tag i tygeln och manade honom att stiga upp. Soldaten var förvirrad och döfvad af sitt fall och gjorde intet försök att röra sig, då vi tilltalade honom. Efter några sekunders förlopp satte han sig emellertid upp och stirrade med förbluffad min på det döda läjonet. När han sedan med vår hjälp lyckats resa sig, kom han underfund med att han dock kunde stå på benen, ehuru knäna ännu darrade under honom.

"Hur känner ni er?" frågade kapten Angus. "Har ni fått något ben brutet?"

Soldaten svarade liksom hufvudyr, att han icke visste det.

"Sitt ned litet här, så känner ni er snart bättre. Det är er häst, som är värst däran."

Efter en liten stund steg soldaten upp under förklaring, att han nu kände sig i stånd att återvända till lägret, hvilket han också gjorde ledande sin häst vid tygeln.

Läjonet blef uppstoppadt och är nu i detta tillstånd ett af de mest i ögonen fallande föremålen i vårt regementes mässrum. En vecka efter äfventyret innehöllo divisionsorderna det tillkännagifvandet, att vicekorporalen Watson blifvit befordrad till korporal för den sinnesnärvaro och det mod han ådagalagt vid biståendet af tvänne officerare, som voro förföljda af ett läjon.

UNDERLIGA FÖDOÄMNEN.

Smaken växlar. Hur pass god aptit en europé än må vara begåfvad med, så finnes det dock åtskilliga rätter, som hos andra folkslag anses för läckerheter, men som han ej utom i yttersta nödfall skulle förtära.

Hvalfiskspäck anses af eskimåerna för en läckerhet, och att dricka hvalfisktran är en lyx, som endast en rik eskimå kan bestå sig med. Inbyggarne i Rysslands nordliga delar läto förr i världen sådana saker som tvål, ljus och talg i hvarje form sig väl smaka, och som vi veta anses köttet af hundar, katter och råttor för stora läckerheter bland kineserna.

Vi skulle näppeligen kunna förstå, huru infödingen i Kanton kunde känna det vattnas i munnen, då han hörde orden kattstek, stekt hundvalp eller torkade råttor nämnas. Men det är med afseende på mat-

rätter som med allting annat; det som på det högsta tilltalar den ene, fyller den andre med vämjelse och afsky. Bland de många för oss motbjudande saker, som i det himmelska riket anses för läckerheter, må äfven nämnas puppor af silkesfjärilar, boen af en särskild art svalor, hajfenor, ankfötter, anklefver, fågeltungor och skämda ägg.

Ett kinesiskt kalas skulle anses mycket tarfligt, därest gästerna ej bjödes på skämda ägg. Vanligtvis lägges en höna att rufva de för kalaset afsedda äggen samma dag som gästerna bjudas. Den kinesiska etiketten fordrar nämligen, att inbjudningen sker minst tolf dagar i förväg, och ägg, som en höna rufvat i ungefär så lång tid, anses af kinesiska läckergommar allra delikatast.

Katter och hundar anrättas på olika sätt. Sedan katten är aflifvad, afdrages huden innan köttet användes; hunden däremot skållas, sedan han förut dödats, alldeles som vi skålla svin för att få af borsten. En liten hårtofs på svansspetsen lämnas dock alltid kvar för att visa, hvad färg djuret i lifstiden haft. Köttet af svarta hundar har nämligen dubbelt så högt värde i Kina som köttet af de gula hundarne.

Bland infödingarne på ön Bourbon anses bland andra egendomliga maträtter fladermöss för den största läckerhet. Kaffrerna i södra Afrika äta gräshoppor, myrägg och en art insektlarver, och Australiens ur-invånare förtära med välbehag köttflugans larver samt spindlar af alla slag. Somliga indianstammar äta jord.

Koreaner och japaneser älska rå fisk, och inom de högre klasserna är det vanligt att servera skifvor af okokt forell täckta med is såsom en förrätt. I Korea är det ej häller någonting ovanligt att en person, då han ger sig ut att fiska, tar en flaska sås med sig och äter fisken därtill sådan han tagit den från kroken. I regeln äro koreanerna utrustade med en glupande aptit och förtära nästan allting, som låter sig tuggas. Därest tillfälle gifves, äta de också ända till tolf bastanta mål om dagen. Såsom svältkonstnär skulle därför koreanen näppeligen kunna ernå ryktbarhet.

Hästkött håller för närvarande på att blifva ett vanligt födoämne i nästan alla jordens länder. Visserligen finnes det ännu land, där hästkött ej betraktas ätbart, men i Arabien, där hästen värderas så högt, är hästkött en viktig handelsvara, i Danmark, Sverige och Frankrike får det fritt salubjudas på torgen. Indier, mongoler och cirkassier finna äfvenledes hästkött smakligt.

Elefantens kött anses för en läckerhet i Indien och södra Afrika; kamelkött skattas högt i Egypten, och apornas kött utgör en värderad delikatess för infödingarne å Emerald-ön.

Fransmännens smak för grodor och sniglar är för väl känd att vidare behöfva ordas om.

I Syd-Amerika anses allt som har lif vara ätbart; ormar, ödlor, pantrar och tusenfotingar kokas och stekas för att ätas.

Må så vara, att en del af de maträtter, hvilka af andra folkslag anses smakliga, förefalla oss vedervärdiga, men därmed är dock ingalunda sagdt att ej våra födoämnen kunna förefalla andra folk med andra vanor lika motbjudande. Vi hafva ingenting att berömma oss af. Surströmming och "ankommet" villebråd anses af läckergommar bland oss för delikatesser, ehuru dylika maträtter i vämjelighet torde kunna mäta sig med såväl kinesernas som de ociviliserade folkens älsklingsrätter.

Då en afrikansk furste en gång besökte Europa, blef han af en högt uppsatt person inbjuden till middag. Bland andra rätter gjorde äfven den artige värden sin gäst uppmärksam på en anrättning af aprikoser samt frågade, huru prinsen tyckte om den.

"Jo", svarade prinsen, "det smakar ganska bra. Men har ni någonsin ätit hvita myror?"

Förmodligen måste värdens svar blifva nekande. För den afrikanske fursten föreföllo dock hvita myror vara en lika naturlig föda som syltade aprikoser voro det för hans värd.

FRÅN VÄRLDENS SKILDA LÄNDER.

NATUR- OCH FOLKLIFSSKILDRINGAR I ORD OCH BILD.

IV.

Från nybyggarlifvet i Australien.

Australien har liksom Amerika stora sträckor kronland eller fritt land, hvilket på vissa villkor öfverlåtes åt nybyggare. Nybyggaren har rättighet att utvälja hvilken lott han vill och behöfver ej taga någon hänsyn till, om det stycke land han önskar komma i besittning af redan förut är upptaget af någon boskaps- eller fårägare. I de australiska tidningarna kungöras ideligen nya landsträckor upplåtna för odlare samt offentliggöras de villkor, mot hvilka regeringen aflåter dem. Kartor öfver de oupptagna kronlanden och uppgifter om deras jordbeskaffenhet finnas tillgängliga för hvem som det önskar i Crown Lands Departement.

Syftet med regeringens tillhandahållande af fri jord åt nybyggare är naturligtvis att sålunda förmå idoge arbetare att slå sig ned på de öde eller glest befolkade trakterna för att där bryta bygd och förvandla ödemarkerna till fruktbärande fält med en befolkning af välbärgad, självfägande allmoge.

De villkor, på hvilka jorden upplåtes, variera i landets olika delar. Lagarne om frilandet växla äfvenledes ideligen, så att den som öfvertagit en jordlott kan ej vara viss om, att lotten näst intill hans egen om ett år eller par öfverlåtes på samma villkor.

Enligt en förordning af år 1869 var 320 acres — ungefär 262 tunnland — den största jordlott, som fick tagas i besittning af en person. För ett dylikt område betalades ett pund — ungefär 18 kronor — pr acre. Mot erläggande af denna summa hade nybyggaren rättighet att under tjugu års tid, eller till och med under sin hela lifstid, besitta och bruka det utvalda området. Erlade han två pund pr acre blef jordlotten hans evärdliga egendom.

Enligt senare lagbestämmelser delas det fria landet i fyra olika klasser: 1:o) betesmarker, 2:o) lotter lämpliga både för åkerbruk och boskapsskötsel, 3:o) kärrtrakter och 4:o) guldsandsfält. De båda sista klasserna kunna dock godt lämnas ur räkningen, enär det högst sällan händer, att någon slår sig ned i en sumptrakt; och guldsandsfälten äro uppdelade i mycket små områden samt äro underkastade samma villkor, som gälla vid guldminorna.

De områden, som benämnas betesmarker, äro hufvudsakligen sådana magra trakter, som ej gärna lämpa sig för odling. Af dylika områden får nybyggaren utvälja så mycket, att han kan föda 4,000 får eller 500 stycken nötboskap. Han är skyldig att i årlig afgäld till kronan betala en shilling (90 öre) för hvarje får och fem shilling (4:50 kr.) för hvarje nötkreatur. Under de första sex åren har han ej något kontrakt, men om han under denna tid punktligt betalat sin skatt, får han vid det sjätte årets slut ett öfverlåtelsebref på de återstående fjorton åren. Jorden blir dock aldrig hans egen såsom före 1869 och som det i vissa fall är förhållandet, därest nybyggaren valt både åkerjord och betesmark, sedan de nyare lagbestämmelserna börjat träda i kraft. Innehafvaren af en betesmark är endast en boskapsherde i mindre skala än skvattern, som innehar

ofantliga af nybyggare oupptagna sträckor och äger oerhörda hjordar.

Naturligtvis väljas mestadels sådana områden, som äro lämpliga ej endast för boskapsskötsel utan äfven för åkerbruk, och af det kronland, som ännu är oupptaget, utgöras de bästa områdena just af dylika jordlotter. Kronlandet är uppdeladt i områden, som ej få vara större än 1,000 acres men vanligtvis äro mycket mindre. I likhet med den, som tagit en betesmark i besittning, får den som valt en jordlott afsedd för åkerbruk och boskapsskötsel ej förrän efter viss tid lagligt arrendekontrakt på sin jord. Han måste enligt detta ikläda sig förpliktelsen att ej blott betala en viss årlig afgift utan äfven att odla sin jordlott, som vanligen utgör 320 acres. Han kan på villkor, som mycket likna dem, hvilka gällde före 1869, blifva ägare till sin jord, hvilket såsom vi förut nämt innehafvaren af betesmarken ej kan blifva. Största delen af Viktoria har på detta sätt blifvit koloniserad.

Det är utsikten att själf blifva ägare till den jordlott nybyggaren utvalt, som gör de blandade åker- och betesmarkerna så begärliga. Hufvudmassan af de kolonister, som slagit sig ner på och uppodlat dylika jordlotter, tillhöra arbetsklassen i Skotland och

Utstakning.

Ringbarkning.

Irland. De äro utmärkta nybyggare, men hafva en viss benägenhet att något för mycket hålla på sina rättigheter, hvarigenom de ofta komma i delo med grannarne, hvilkas boskaps- eller fårhjordar måhända förirra sig in på deras områden. Domstolarne i landsbygden i Australien hafva ett drygt arbete med att afdöma den massa dylika mål, som där anhängiggöras, och ofta gifva vid sådana tillfällen parternas uppfattning af rätt och rättvisa anledning till stor munterhet. En gång hände det till exempel, att en kolonist stämde sin granne inför rätta af den orsaken, att grannen ej begärt den enligt lagen tillåtna summan för en käranden tillhörig oxe, som gjort åverkan å grannens ägor, utan nöjt sig med ett mångdubbelt mindre belopp än det lagstadgade.

Sedan nybyggaren utvalt sig ett stycke land, är hans första göra att medels spetsiga störar staka ut sitt område. Uraktlåter han detta, kan någon annan lätteligen tillägna sig bästa biten af hans jord. Därpå

Inhägning af en jordlott.

framställer han hos vederbörande myndigheter en anhållan om tillåtelse att slå sig ned på och taga i besittning det utvalda området, en anhållan som vanligtvis beviljas. Skulle hans framställning afslås, får han tillbaka den lilla pänningsumma han vid ansökans inlämnande erlagt såsom ett slags borgen för arrendesummans erläggande.

Sedan han erhållit rätt att odla och bruka den utvalda jordlotten, måste han låta en landtmätare uppmäta och kartlägga den, hvilket vanligen kostar nybyggaren något öfver hundra kronor.

Hans nästa göra är att förmedels något slags stängsel inhägna sin egendom samt att å densamma uppföra sig en bostad. Har nybyggaren familj, måste naturligtvis hyddan uppföras med något mera omsorg än om han är ensam. I senare fallet nöjer han sig oftast med en barkhydda. Hans föda är långt ifrån kräslig. Den består hufvudsakligen af små ojästa brödkakor, dem han bakar på glöden af stockelden.

Den gifte kolonisten behöfver naturligtvis ej underkasta sig samma svårigheter som den ogifte. Sedan han upptimrat ett hus till skydd för väder och vind, hämtar han dit sin familj och kan således påräkna att efter dagens möda få hvila ut i skötet af sin familj samt att erhålla ordentlig kost. Har han söner biträda dessa naturligtvis fadern vid odlingen af jorden, likasom döttrarna hjälpa modern att sköta hushållet och ladugården med dess kor, svin och fjäderfä. När sönerna blifva stora, välja de sig måhända jordlotter i närheten af faderns gård, och döttrarna gifta sig med nybyggare i grannskapet eller ock taga de plats som tjänarinnor.

Detta sista händer dock ganska sällan, enär nybyggarens döttrar hafva mycket stark självkänsla. Att arbeta strängt äro de vana vid från sin tidigaste barndom, och det är ej en tjänarinnas sysslor de draga sig för, utan för den ställning till husbondefolkets familj, som tjänsteflickan intager. De finna det kränkande att ej få äta vid samma bord som döttrarna i huset. Klasskillnaden är eljes ej särdeles utpräglad mellan kolonisterna och de store fårägarne (skvatterna) i Australien. Den rike skvattern har måhända börjat sin bana som boskapsherde och är ännu till uppträdande och tänkesätt en obildad man, under det hans fattige granne kan vara en man med bildning och uppfostran.

Sedan kolonisten skaffat sig tak öfver hufvudet och arbetat upp en liten trädgårdstäppa, som han försett med ett stängsel till skydd för Australiens landsplåga, kaninerna, skrider han till bearbetandet af själfva gården. Han indelar sitt område i skiften och börjar odla den mark, som är lämpligast för åkerbruk. Härvid gäller det först att få bort skogen, eller att åtminstone hindra träden från att suga näringen ur jorden.

Att hugga ned träden skulle vara ett alltför besvärligt och tidsödande arbete; därför ringbarkar nybyggaren dem i stället, det vill säga han afskalar barken rundt om stammen några fot ofvan jordytan. Härigenom hindras safven att stiga upp till kronan, och trädet vissnar följaktligen. Dess grenar falla så småningom af, och efter några års förlopp faller äfven stammen. I skogstrakter, där träden på stora sträckor blifvit ringbarkade, höres ideligen ljudet af fallande trädgrenar, och litet emellanåt förkunnar ett väldigt dån, att någon skogens jätte störtat till marken.

Äfven i sådana trakter, som äro glest bevuxna, ringbarkas ofta träden för att de ej skola hindra gräsväxten. Då träden efter någon tid fällt sina grenar, samlas dessa och uppbrännas, under det stammarne kvarstå som nakna skelett.

På somliga håll, till exempel i Gippsland, där skogstrakterna äfven hafva en underskog af buskar och snårväxter, nedhuggas dessa först och lämnas att vissna tillsammans med de ringbarkade träden. Efter vid pass ett år stickes den vissna skogen i brand, eller "rödjebrännes", såsom det på svenskt språk väl lämpligen borde heta. En stor rödjebränning är ett synnerligen praktfullt skådespel. Å stora områden, som redan äro afbrända, glimma glöden ännu, under det eldtungorna fräsande och sprakande höja sig mot skyn på ett annat fält och de väldiga trädstammarne med sina vissna, brinnande grenar förefalla som lefvande varelser omhvirflade af hemlighetsfulla förstörande eldandar.

En nybyggare bör ej blott vara hemma i hvad till åkerbruket och boskapsskötseln hörer, utan äfven kunna utföra sådana arbeten, som i större samhällen utföras af timmermän, slöjdare, smeder, sadelmakare och plåtslagare. Skvattern, som förfogar öfver arbetspersonal, är ej så illa däran, enär bland hans folk den ene vanligen kan det yrket och den andre ett annat yrke, men nybyggaren, som ej har andra medhjälpare än barnen, måste utföra förefallande sysslor med sina egna händer. Naturligtvis kan man ej vänta, att kolonisten i de särskilda yrkena skall kunna ådagalägga någon vidare konstfärdighet; nästan alla möbler och redskap äro också ytterst konstlösa, men deras förfärdigande fordrar icke för ty en ganska stor händighet af den vid dylikt arbete ovane.

Som sagdt, nybyggaren måste vara en driftig och företagsam person, som ingenting förefaller omöjligt, och dessutom måste han vara utrustad med skarpt omdöme och praktisk blick. Den ovane och oerfarne, som ej på förhand satt sig in i de svårigheter nybyggaren måste hafva att bekämpa, utan helt sorglöst väljer sig en jordlott, misslyckas vanligen i sitt uppsåt att skaffa sig ett hem, och därest han från början varit i besittning af ett litet kapital, är det föga troligt att hans koloniseringsförsök inbragt honom någonting annat än förlusten af hans pänningar.

En gammal företagsam och praktisk tysk, som tillsammans med en oerfaren och opraktisk invandrare utvalt sig en jordlott, skildrar deras samarbete på följande sätt:

"För sex år sedan hade han kapital och jag erfarenhet, nu har han visserligen erfarenhet, men det är jag som äger hans kapital."

Somliga kolonister föreställa sig kolonierna såsom vanliga moderna samhällen. En ung man hade till och med föresatt sig, att han skulle idka flitigt umgängeslif med grannarne, och hade för afsikt att förse sitt hus med danssalong samt anlägga en tennisplan, så fort han fått sitt område bestämdt.

Att dylika kolonister misslyckas, är ju endast helt naturligt. Den verklige, insiktsfulle jordbrukaren däremot, som med

seg ihärdighet oaflåtligen sträfvar framåt mot målet: att förvärfva sig ett eget hem och en egen torfva, sitter emellertid ej säker på sin jordlott förrän sex år förflutit, ty först då erhåller han lagligt öfverlåtelsekontrakt på den jord, han valt ut åt sig. Detta kontrakt fritager honom äfven från förpliktelsen att ständigt bo på sitt område och medgifver honom rättighet att skaffa sig pängar antingen genom att sälja sina rättigheter till jordområdet eller taga lån på detsamma. Han är vanligen ej häller sen att begagna sig af dessa utvägar.

Ibland händer det, att en skvatter, som gärna vill komma i besittning af något till hans betesmarker gränsande stycke land, vidtalar någon kolonist att utvälja det för att, sedan de sex åren äro gångna, på skvattern öfverlåta sitt kontrakt. Detta kallas i dagligt tal att vara "träkarl" åt någon. Naturligtvis är ett dylikt tillvägagångssätt lagstridigt, enär det ju står i uppenbar motsägelse till öfverlåtelsekontraktets syfte, men trots alla lagförbud har det varit omöjligt att förhindra dess praktiserande. Detta ofog, ty såsom sådant måste det anses, bedrifves dock nu i ofantligt mycket mindre skala än för blott några år sedan.

Ofta händer det också, att en kolonist väljer sig ett område i den bestämda afsikten att orsaka sin granne skvattern så mycket obehag, att denne skall vara glad att till hvad pris som hälst köpa hans kontrakt blott för att blifva honom kvitt. Erfarenheten har dock lärt skvattern att med alla till buds stående medel skydda sig mot dylika obehag. Dock händer det än i dag, att han någon gång drar det kortaste strået.

Ett exempel må förtydliga förhållandet. Författaren kände en skvatter, som råkade ut för det missödet, att en kolonist kom och lade beslag på betesmarken för skvatterns hästar, hvilken var belägen midt framför boningshuset. Men ej nog härmed, utan den listige kolonisten stal ideligen får från skvattern, tillägnade sig hans boskap genom att lämna stängslet till sitt område öppet och taga in skvatterns boskapshjordar, då de inträdde på hans område, samt lät honom sedan dyrt utlösa djuren. På detta sätt blef hans grannskap slutligen så olidligt, att skvattern måste betala en dryg summa för att blifva af med honom.

Rödjebränning.

Under sådana förhållanden må ingen undra på, att skvatterna och kolonisterna i allmänhet ej äro synnerligen såta vänner. Dock tyckes ett bättre sakernas tillstånd hålla på att inträda, så att skvattern och nybyggaren ofta i all frid och endräkt bo sida vid sida i de australiska obygderna.

Många kolonister äro till och med under en del af året i skvatternas tjänst, och de härunder förvärfvade medlen äro vanligen nybyggarnes enda reda pänninginkomst. Det är särskildt vid fårklippningen, som

därför att hans område är så jämförelsevis litet, ej skulle kunna hafva sin utkomst af fårskötsel. Erfarenheten har bevisat motsatsen. På en gård om 640, ja till och med endast 320 acres kan en lönande får-

En nybyggare i sitt hem.

skvatterna äro i behof af en ökad arbetsstyrka. I somliga distrikt stå dock andra förtjänster nybyggaren till buds. Han kan till exempel hugga och sälja ved till den närmast liggande staden eller skaffa sig ett oxspann och tjänstgöra som forman genom de oländiga busktrakterna.

Det är en falsk åsikt, att nybyggaren, afvel drifvas. Äfven om jorden varit odlad, kan den genom insåning med foderväxter inom kort blifva en ypperlig betesmark. Dock bör kolonisten ej slå sig på fårskötsel af samma slag som skvattern. Denne har små, mycket finulliga merinofår, dem han håller endast och allenast för ullens skull. Men kolonisten, som vanligen har lättare

att nå afsättningsorter, håller sina får ej endast för ullens utan äfven för köttets skull. Han väljer därföre stora får med mindre fin ull men med större köttmassa än merinofåren.

Dock är det naturligtvis ej kolonistens egentliga syfte att slå sig fram som fårägare utan som åkerbrukare. Sedan han odlat en del af sitt område och bestått sina sex profår samt erhållit sitt upplåtelsebref, äro dock hans svårigheter ej på långt när slut. Han måste bekämpa ej blott naturen utan ock de odlingens fiender i form af kaniner, dingoer (ett slags vilda hundar), känguruer och andra vilda djurarter, hvilka han måste freda sina nyodlingar för. Kaninerna äro, som kändt, i Australien en verklig landsplåga, och alla försök att utrota dessa skadedjur hafva till följd af kaninernas oerhörda fortplantningsförmåga krönts med helt ringa framgång.

I Queensland finnes visserligen inga kaniner, men där äro i stället pungdjuren så talrika, att regeringen måst påbjuda deras utrotande.

De kolonister, som slagit sig ned längs de större floderna, äro utsatta för fara genom öfversvämningar, och i de stora skogarne härja ofta förfärliga skogseldar.

Trots allt detta har dock kolonistens utsikter någonting lockande för en man med frisk kropp och fast vilja. Han kan nämligen på detta sätt inom loppet af några år blifva ej blott en välbärgad utan förmögen man. Dessutom åtnjuter han förmånen af ett fritt, hälsosamt och oberoende lif. Hvarje arbete han utför, hvarje umbärande han underkastar sig gäller hans eget bästa, och han kan vara nästan säker om att en gång i framtiden komma i okvald besittning af den jord han nu odlar.

Mer än en nybyggare har utvalt sin jordlott utan att äga ett öre på fickan, men icke för ty har han vid sin död varit en förmögen man, trots det att han haft en stor familj att sörja för. I vanliga fall blir nybyggaren dock endast en välbärgad men ej rik man. Emellertid hafva hans barn alla utsikter att med framgång kunna ägna sig åt faderns yrke. Ända från sin tidigaste barndom hafva de blifvit vana att förstå sig på och sköta hästar och boskap samt att biträda vid alla de olikartade arbetena å nybygget. Lagen gifver dem rättighet att vid fyllda aderton år välja sig jordlotter och i sin tur slå sig ned som kolonister, och de hafva naturligtvis än större förutsättningar än deras föräldrar haft före dem att med tillfredsställande resultat bilda hem i vildmarken. Välja de sitt område i närheten af föräldrahemmet, så att de kunna erhålla hjälp därifrån, blir nybyggarelifvet för dem ej häller så hårdt och mödosamt som det varit för föräldrarne.

Lifvet är för ett stort antal människor mindre en dag än en natt, då och då upplyst af några blixtar, hvilka blott tjäna till att göra mörkret så mycket dystrare och kännbarare. För alla utan undantag gifves det djupt dystra stunder i lifvet, dagar af ångest och smärta, som göra, att till och med de mest skonade kunna fatta Jobs smärtfulla klagan: "Hvi är ljus gifvet åt den arme och lif åt de bedröfvade hjärtan?" Ur själfva källan till vår lycka härflyta ofta våra bittraste smärtor.

A. Vinet.

*

En kvinna grät öfver en olycka, som drabbat henne; hon tänkte visserligen på Gud, men hon grät likväl. Jag talade till henne om Gud och det kommande lifvet, men hon grät ändå. Då grät äfven jag och blickade genom tårarne in i hennes egna tårfyllda ögon; — och se! De torkade så småningom, och hennes hjärta fann tröst.

K. v. Fraustadt.

*

Hvad är väl ett nödvändigt ondt? — Allt, som kan kallas nödvändigt, är godt. Den järnhårda, okufliga nödvändigheten, som regerar världen, är intet annat än gudomlig allmakt, vishet och godhet.

Kosegarten.

*

Vänd ögonen på dig själf, men räds att döma en annans gärningar.

Tomas a Kempis.

ÖRNHJÄRTAT AF HAMLIN GARLAND.

ÖFVERSÄTTNING FRÅN ENGELSKAN FÖR SOL.

(11)

TJUGONDEANDRA KAPITLET (forts.).

"Gossar, drag er tillbaka", bad fogden.

"Den man, som kommer närmare, får skäl att ångra sig", återtog Mose. "Om ni är stadsfogden, så befall dessa män att draga sig tillbaka till andra änden af rummet."

"Gossar, drag er tillbaka", befallde fogden åter.

Karlarne gingo undan med dröjande steg.

"Stäng dörren, någon, och håll mängden ute", ljöd åter fogdens stämma.

Dörren stängdes, och det blef tyst i rummet som i en graf.

"Välan", sade Mose "är det krig eller fred?"

"Fred", svarade fogden.

"Godt."

Med detta ord sänkte Mose revolvrarne.

Stadsfogden andades lättare, i det han åter tog till orda, sägande:

"Främling, ni är nära på den kvickaste karl i vändningarna som jag någonsin mött. Har ni något emot att säga mig ert namn?"

"Inte det minsta. Mina vänner kalla mig Mose Harding."

"Svarte Mose!" utropade stadsfogden, och de närvarande brusto ut i ett mummel och ett skratt.

Haney, stadsfogden, räckte nu fram sin hand sägande:

"Jag hoppas, att ni inte hyser något groll mot mig."

Mose skakade hand med honom, och stadsfogden fortfor:

"För att säga sanningen, så trodde jag er vara en af Lightfoots röfvarband. Jag kunde inte känna igen er. Naturligtvis gör jag det nu — jag har ju ert porträtt på mitt ämbetsrum."

Därpå vände han sig leende till åskådarne af uppträdet och sade:

"Se så, gossar, bry er inte om det här vidare — — det var bara ett misstag af mig. Låt oss nu hvar och en gå och sköta sitt!"

Och vänd till Mose fortfor han:

"Ni förstår, att vi ha varit alldeles öfverlupna af misstänkt folk här, och nyligen ha tre tåg plundrats af Lightfoots band. Därför har jag måst se upp med hvarje okänd främling, som kommit hit. Men jag medger, att jag var alltför burdus emot er. Kom nu med mig till mitt ämbetsrum, så få vi talas vid i ostörd ro."

Mose var glad att undkomma mängdens nyfikna blickar.

"Öppna dörren — mycket förbunden, Kelly", sade stadsfogden till mannen, som stod på vakt vid dörren.

Kelly var en kraftfullt byggd man, klädd som guldgräfvare i bredskyggig hatt och grå blusskjorta. Mose såg forskande på honom och frågade:

"Ni är väl inte händelsevis 'Rocky Mountain Kelly'?"

Kelly smålog, i det han svarade:

"Just densamme; men nu kalla de mig 'gubben Kelly'."

Mose räckte honom handen sägande:

"Det gläder mig att göra er bekantskap. Jag har hört Tom Gavin tala om er."

Kelly skakade hjärtligt Moses hand.

"Å, känner ni Tom? En präktig gosse, den Tom. Vi ha haft mången god dag tillsammans på slätterna och på bärgen. Men det var inte i går, det — nu är allt förändradt — lugnt som i en trädgård, se'n buffeln försvann. En helt annan värld nu; en helt annan värld!"

"Kom med oss, Kelly", sade stadsfogden, "så få vi språka vidare på mitt ämbetsrum."

När de kommo ut på gatan, sågo de framför sig en tätt packad folkmassa. Ett

rykte hade spridt sig, att stadsfogden blifvit mördad, och guldgräfvarne väntade under tystnad på, att dörren skulle öppnas.

Stadsfogden ropade från dörren:

"Allt är i sin ordning. Afspärra inte gatan, godt folk! Skingra er, gossar, skingra er!"

Folkmassan öppnade sig för att låta dem passera, därunder nyfiket betraktande Mose.

Då de tre männen gingo nedåt gatan, kom kvinnan i sufflettvagnen sakta åkande. Kelly och stadsfogden hälsade artigt.

Hon böjde sig ut från vagnen och ropade:

"Hvad är det jag hör, mr Haney, att ni blifvit skjuten?"

"Det är ett misstag, madame. Jag tog denne unge man för en annan än den han är och befallde honom lämna staden, men då drog han sin revolver och fick mig fast."

Kvinnan vände sig med leende ansikte mot Mose.

"Han måste vara ett under", anmärkte hon. "Var så god och presentera mig."

"Detta är mrs Raimon, Mose", sade stadsfogden; "mrs Raimon, detta är min vän, Mose Harding, också känd som 'Svarte Mose'."

"Svarte Mose!" utropade hon. "Är n i den fruktansvärde mannen?"

Hon räckte fram sin lilla handskklädda hand, och då Mose fattade den, betraktade hon hans ansikte med forskande blickar.

"Jag tror vi ska bli goda vänner", fortfor hon; "kom och hälsa på mig; vill ni inte det?"

Hon väntade icke på svar, utan fortsatte färden med en plötslig min af tillbakadragenhet, som klädde henne mycket bra.

De tre männen fortsatte sin väg under tystnad. Men efter en stund sade stadsfogden med en min af hemligt förstånd åt Kelly:

"Mose Harding, ni är en lycklig ost. Nu kan ni få allt hvad ni vill ha i staden. Eller hvad tror du, Kelly?"

"Ja, det äger nog sin riktighet."

"Hvad menar ni?" sporde Mose.

"Endast detta — hvad prinsessan vill ha, det kan hon vanligtvis få. Hon har fattat tycke för er, och om ni är klok, som jag tror ni är, så dröjer ni inte länge med att besöka henne."

"Hvem är hon? Och hvarför är hon här?"

"Hon har kommit hit med sin man — och stannar kvar af sin kärlek till gruf-vorna, tänker jag. I alla händelser har hon lyckats komma öfver några af de bästa grufvorna i hela lägret. Hon bearbetar dem också. Hon lefver på stor fot, men hon är hjälpsam mot de fattiga och betalar sina skulder som en karl, så att jag har ingen anledning att ställa mig till doms öfver henne."

Då de kommit till stadsfogdens kontor, bad han dem sitta ned och dricka ett glas. Sedan de druckit hvarandra till och fått cigarrerna tända, började stadsfogden:

"Mose, jag vill ha er till min underfogde."

Mose blef helt öfverraskad och svarade ej på en stund. Stadsfogden fortfor:

"Jag vet inte, hvad ni ämnar taga er till här, men det vet jag, att jag behöfver er. Rent ut sagdt, så har jag spelat en fördömdt slät roll i kväll och måste ha er till min närmaste man, emedan ni fick upp er revolver bråkdelen af en sekund före mig och slog mig med mitt eget knep. Jag behöfver er — — nå, hvad säger ni nu?"

Mose dröjde med svaret.

"Nog behöfver jag arbete för vintern", medgaf han slutligen, "men jag tror inte jag vill ha af den sorten ni erbjuder mig."

Stadsfogden var enträgen, men Mose nekade slutligen bestämdt.

"Nej", sade han, "jag kan det inte. Jag har en gång haft ett sådant arbete och vill inte ha det på nytt."

Haney kände en djup missräkning, men skakade hjärtligt hand med Mose.

"Välan, kan inte hjälpa't. Godnatt, unge man; titta in till mig, närhälst ni får lust."

TJUGONDETREDJE KAPITLET.

Prinsessan.

Mose var åter ute på gatan. Han kände sig hungrig och begaf sig fördenskull till det förnämsta hotellet i staden för att få sig ett ordentligt mål mat. En italienare spelande fiol och hans gosse ackompanjerande honom på harpa bildade en liten orkester därinne. Några palmer i krukor, sex väggspeglar emellan fönstren samt höga, alldeles nya ekstolar gåfvo matsalen ett tycke af finhet och lyx, som gjorde den enkle unge mannen förlägen för ett ögonblick.

Det låg emellertid icke i Moses natur att visa någon skygghet; han slog sig ned vid ett bord, bredde lugnt den fuktiga servetten öfver sina knän och gaf den färgade kyparen (Palace Hotel hade nämligen de två enda negerkypare, som funnos i Wagon Wheel) order om supé.

Då Mose lyfte sina ögon fick han se "prinsessan" sittande vid ett annat bord midt emot honom. Hon såg äldre ut nu än när han såg henne ute på gatan i vagnen. Hennes ansikte hade hög färg, och hennes hår var rödbrunt. Ögonen voro halfslutna och mungiporna neddragna. Hakan, som hon stödde med vänstra handen, hvilken glittrade af juveler, var framskjuten på ett utmanande sätt, och hon lyssnade med likgiltig min till sin följeslage, en mörk, skägglös man, hvilkens ansikte bar ett bittert och hotfullt leende.

Hennes ögon voro riktade på Mose, och denne kände sig besvärad af hennes ihärdiga blickar. Hon tycktes betrakta honom som en tigrinna från sin håla; hans förlägenhet växte, och maten smakade honom icke. Slutligen blef den unge mannen ond. Hvarför skulle denna kvinna, eller öfverhufvud någon kvinna alls, stirra på honom på detta förargliga sätt? Han skulle ha förstått henne bättre, om hon smålett mot honom — han saknade icke erfarenhet af en sådan kvinnlig uppmärksamhet, men denna ihärdiga, stadiga blick förbryllade och förargade honom.

Plötsligt steg prinsessan upp, gick fram till Moses bord och räckte honom handen. Hennes ansikte formade sig till ett strålande leende, i det hon sade:

"Hur mår ni, mr Harding? Jag kände inte igen er först."

Mose fattade hennes hand, men inbjöd henne icke att taga plats vid hans bord. Hon behöfde emellertid icke någon inbjudan, ty hon tog utan några omständigheter en stol och satte sig midt emot honom vid bordet. Stödjande armbågarne mot bordet betraktade hon honom ihärdigare och uppmärksammare än någonsin, trots deras närhet.

"Jag känner allt om er", började hon. "Jag läste en lång artikel om er i tidningarna för några månader sedan. Där stod, att ni försvarat några indianer mot ett band skojare, som ville slakta dem. Jag tyckte om det. Det stod i artikeln, att ni sköt ned ett par af skojarne. Jag hoppas ni gjorde det."

Mose var mycket kort.

"Jag tror inte någon af dem dog för min hand", svarade han, "men nog förtjänade de döden."

Hon smålog omigen.

"Sedan jag sett er på gatan", återtog hon, "for jag hem och tog reda på det där tidningsnumret. Jag hade gömt det, förstår ni. Jag har under lång tid önskat att få se er. Ni har haft ett högst underbart lif. I artikeln stod det ju en hel hop om er, bland annat att ni är son till en präst. Är det sant?"

"Ja, så mycket var åtminstone sant."

"Den gamla historien!" utbrast hon. "Och jag är dotter till en professor."

Hon smålog ett ögonblick, men blef därpå plötsligt allvarsam.

"Jag tycker om män", sade hon. "Jag tycker om män, som kunna möta en fara utan att blinka. I artikeln stod det vidare, att ni kom till Västern, då ni bara var en gosse, och att ni råkade ut för något lustigt äfventyr på slätterna och måste smyga er undan till bärgen. Hvad har ni tagit er för sedan dess? Jag skulle vara glad, om ni ville berätta hela historien för mig. Kom

hem till mig; jag bor rundt om gathörnet här borta."

"Jag har inte tid därtill", svarade Mose; "och för rästen är min historia ingenting att höra. Ni behöfver inte tro allt hvad de berätta om mig. Jag har flackat omkring en smula liksom tusen andra, det är allt-ihop. Jag lämnar staden i afton; tänker söka upp en gammal vän, som bor här nere på en rancho."

"Nå, så hälsa på mig någon annan gång, vill ni inte det?"

Hennes sätt var så öppet och vänligt och vinnande, att Mose erfor en plötslig omkastning i sina känslor. Han tvekade, och hon skyndade att begagna sig däraf.

"Ni behöfver inte vara rädd för mig", återtog hon. "Gossarne komma ofta in och hälsa på mig. Om jag kan göra något för er, så låt mig bara veta det. Jag skall säga er, hvad ni skall göra. Kom hit och supera med mig i morgon kväll. Hvad säger ni därom?"

Mose blickade bort till kvinnans följeslage med sin hotfulla uppsyn och sade tvekande:

"Jag får se. Om jag får tid, så kanske jag kommer."

Hon räckte honom småleende sin hand, och när Mose tog den, var han så godt som vunnen af hennes vänlighet.

När han lämnade hotellet och gick ut på gatan, märkte han, att folk bemötte honom med större uppmärksamhet och aktning på grund af hans bekantskap med den rikaste och mäktigaste kvinnan i lägret. Hon hade gjort hans ensamhet mycket hård och bitter att bära.

Då han vandrade nedåt gatan tänkte han på Mary — hon tycktes honom vara liksom en syster till den lugna, strålande månen, som just höjde sig på himlen fjärran där borta i öster öfver den tandade, snötäckta bärgskedjan. Det låg en mäktig tjusning hos den lifliga, skiftande kvinna han nyss sammanträffat med, ty hennes like hade han aldrig tillförene mött i sitt lif.

Under det Mose steg upp för kullen till den korral, där han lämnat sin häst, fylldes han af en namnlös afsmak för staden och dess befolkning. Natten var lugn och frisk, nästan kall; och i den rena, klara luften andades han med lätthet och välbehag. Hans hufvud blef så klart, och hans hjärtas slag vordo så regelbundna. Ynglingen drog ett djupt andedrag och utbrast:

"Gudskelof att jag har staden bakom mig!"

Vildkatten gnäggade smeksamt, då han hörde sin herres röst. Sedan Mose fodrat hästen, svepte han in sig i sin filt och gick till sömns med endast en tanke i förbigående på prinsessan och hennes strålande, hemlighetsfulla personlighet.

TJUGONDEFJÄRDE KAPITLET.

Återigen på Reynolds' rancho.

Moses hjärta värmdes af en känsla, som om han åter vore hemma, när han närmade sig Reynolds' nya rancho och hörde tjurarnes bölande, kornas råmande och boskapsherdarnes rop. Reynolds sporrade sin häst och kom emot honom.

"Det är Mose!" ropade han. "Gosse, jag är glad att återse dig. Hjärtligt välkommen! Hvar kommer du ifrån?"

"Wind River."

"Hvad har du gjort där uppe?"

"Varit på en jakttur med några indianer."

"Nå, nu ha vi dig emellertid här igen, och det gläder mig ofantligt."

"Hur står det till med familjen?"

"Tack skall du ha, de må bra allesammans. Kora och lilla Pink skola säkert bli tokiga af glädje, när de få se dig komma."

"Hvar ha ni boningshuset?"

"Alldeles bakom kullen där borta — — men tag af din packning. Gamle Vildkatten ser duktig ut; jag kände igen honom genast, då jag först fick syn på er."

"Ja, vi hålla fortfarande ihop, och han är ännu en präktig gosse."

De gingo fram till ett af tälten, där Mose befriade Vildkatten från sadeln och släppte honom lös att beta.

"Minsann, Mose", sade Reynolds ömt betraktande ynglingen, "gör det inte mina gamla ögon godt att återse dig!"

"Hur är det där nere vid Arickaree nu?" frågade Mose.

"Ah, där var omöjligt att stanna längre — alldeles fullt af farmare. Vi voro kvar där ett par år, sedan du lämnat oss, men så tog jag Gud i hågen och bröt upp till bärgen. Och här tänker jag få stanna så länge jag lefver. De kunna inte odla säd så här högt, och stort annat än gräs växer här inte. Här få vi vara i fred. Det är ett godt boskapsland, men svårt att sköta boskapen, som du väl snart kommer underfund med."

Kocken ropade nu, att maten var serverad, och boskapsherdarne kommo tillstädes. De voro alla främlingar för Mose, men typen kände han väl.

"Du kommer just lagom till föreställningen, Mose", anmärkte Reynolds under måltiden, "ett slags muntration med tjurfäktning. Det är Joe Grassie som ställer till det. Han har fått fatt i några tjurfäktare från Mexiko. Han har utfäst ett pris af femtio dollar för den bäste fäktaren och femtio dollar för den bäste skytten."

"Jag har inte hört talas därom", svarade Mose, "men jag tänker vinna de där femtio; jag behöfver dem."

"Han tänker också ställa till en kapplöpning."

"När blir det?" frågade Mose med intresse.

"Den fjärde."

"Jag kommer att vara med."

Efter kvällsvarden togo Reynolds och Mose en ridtur på ranchon och begåfvo sig därefter hem. Det var mörkt, innan de anlände till boningshuset.

"Här ha vi lägret", sade Reynolds. "Jag har inte byggt det; det är en gammal rancho som jag köpte med rubb och stubb."

Mrs Reynolds hade icke alls förändrats på de tre åren, sedan Mose såg henne senast, men Kora hade nästan blifvit vackrare och såg mycket mindre skygg ut, ehuru hon rodnade lifligt då Mose skakade hand med henne.

"Jag är glad att återse dig, Mose", sade hon enkelt.

Drifven af en ovanlig rörelse utbrast Mose:

"Du har inte tränat bort, Kora!"

"Tränat bort!" utropade hennes mor. "Nej, jag skulle tro det. Du skulle bara se henne, Mose, när Jim Haynes —"

"Mamma då!" afbröt Kora med skarp stämma.

I detta ögonblick kom lilla Pink, nu en vacker flicka på åtta år, mycket lägligt in i rummet och drog uppmärksamheten till sig.

Under det Mose med Pink på sitt knä satt och följde de bägge kvinnorna med ögonen, där de rörde sig af och an i rummet och omkring bordet, formade sig ett halft beslut inom honom. Han var trött på att flacka omkring, trött på sin ensamhet. Denna bekväma, hemtrefliga bostad, denna ljufva lilla varelse i hans armar vädjade till hans hjärta på ett lika mäktigt som oväntadt sätt. Han hade lefvat så länge i sin filt med endast Vildkatten till sällskap, att han i detta ögonblick tyckte det bästa han kunde göra var att stanna hos Reynolds, göra Kora lycklig och hvila ut efter sitt kringströfvande lif. Han hade sett alla sidor af det vilda naturlifvet, han hade förverkligat sina planer att skåda Västerns under. Och slutligen var han i sina egna ögon icke längre ung — hans ungdom försvann med stora steg; kanske hade tiden kommit för honom att slå sig ned och blifva bofast på allvar.

Då vände sig Kora plötsligt från bordet, där hon höll på att duka, och utbrast:

"Mose, det är så sant — vi ha fått ett par eller tre bref till dig. De ha legat här både länge och väl — det är väl inte mycket bevändt med att få dem nu, antager jag. I alla fall skall jag gå efter dem åt dig."

"De se gamla ut", anmärkte Mose, då han tog dem ur Koras hand. "De se ut som om de hade varit med i krig."

Det första brefvet var ifrån hans far, det andra ifrån Jack Burns och det tredje — af kvinnohand — kunde endast vara

från Mary Yardwell. Han stirrade på det, nästan rädd för att öppna det i familjens närvaro. Han läste först brefvet från fadern, som underrättade honom om hans styfmors död och därefter fortsatte:

"Jag har emottagit en kallelse till Sweetwater Springs i Kolorado af tvänne skäl. Först och främst är min hälsa klen och jag hoppas återvinna den där borta i Västern, och för det andra kommer jag närmare dig, min käre son. Om detta bref träffar dig och du kan komma och hälsa på mig, så hoppas jag du gör det. Jag är alldeles ensam nu, och jag längtar efter dig. Församlingen är liten och lönen likaså, men det gör ingenting, bara jag får träffa dig emellanåt. Jag reser till min nya kyrka i april."

Mose var förströdd under hela kvällen, trots hans goda vänners oupphörliga frågor. Han tänkte på de båda andra brefven, som han ville läsa först i sin ensamhet.

Då mrs Reynolds öppnade dörren till det rum, där Mose skulle tillbringa natten, tittade han dit in och sade:

"En säng! Jag har inte sofvit i säng på två år."

"Godt, det tar väl inte lifvet af dig för en natts skull, tänker jag", genmälte mrs Reynolds skämtsamt.

Sedan Mose bjudit familjen godnatt och kommit för sig själf, tog han med en lätt darrning på handen fram Marys bref och öppnade det. Det var dateradt juldagen samma år han senast träffade henne och var nu öfver tre år gammalt. Men han läste det som om det varit skrifvet dagen förut, och det gjorde ett lika starkt intryck på honom. Brefvet lydde:

"Min käre vän. Impulsen att skrifva till er har blifvit starkare hos mig för hvarje dag som gått, sedan ni reste. Ert underbara lif och edra ord tilltalade så lifligt min fantasi, att jag inte kunnat glömma dem. Ni har verkligen väckt en liflig önskan hos mig att se Västern, detta sällsamma land, som kunnat komma er att förgäta er familj och edra vänner och att trotsa långa resors besvär och strapatser. Jag har sjungit för er hvarje söndag, såsom jag lofvade er. Er vän Jack besökte mig i går afton, och vi samtalade länge om er. Han ämnar också skrifva till er och gaf mig er antagliga adress. Ni sade, att ni inte gärna skrifver bref, men jag skulle gärna vilja, att ni underrättade mig om, hvar ni befinner er och hvad ni har för er, ty jag hyser ett djupt intresse för er, ehuru jag inte kan tänka mig er annat än som den Harold Excell jag träffade i Rock River. Naturligtvis är ni i verkligheten inte han mer än jag är den lilla öfverspända och inbilska varelse, som sjöng för er för att rädda er själ!

"Jag hoppas, att ni nu under julen befinner er på ett varmt och skyddadt ställe. Det skulle vara en stor tröst för mig att veta, att ni inte fryser och hungrar, som ni väl annars ofta måste göra under edra färder i vildmarkerna. Jag skulle velat skicka er någonting till julen, om jag endast haft säkert reda på er adress.

"Det kan måhända intressera er att höra, att pastor King, i hvilkens kyrka jag sjöng, har lämnat sin församling för att resa utrikes under ett år. Hans efterträdare är en man med familj — jag förstår inte, hur han skall kunna draga sig fram på den obetydliga lönen. Mr King hade egna medel och var därtill ungkarl."

Här stannade Mose. Någonting sade honom, att han här kommit till kärnpunkten i den unga kvinnans bref. King hade lämnat sin församling och rest utrikes — — hvarför? Tonen i detta tillkännagifvande var afsiktligt kall och likgiltig. Hvarför?

Brefvet innehöll dessutom blott några likgiltiga rader. Men om det icke i förtäckta ordalag sade, att hon hade brutit förlofningen med King, så måste Moses kärlek till Mary ha gjort honom virrig.

(Forts.)

Elektriska spårvägar som förmedlare af sällskapslif.

Några bilder ur de amerikanska storstädernas lif.

De elektriska järnbanorna eller spårvägarne ha af de företagsamme och praktiske amerikanarne drifvits till en vida större utveckling och en mångsidigare användning än hvad fallet är hos oss eller öfverhufvud i hela Europa. Under det att år 1896 i hela Europa endast 85 sådana linjer om tillsammans 7,305 kilometer och med 1,371 vagnar voro öppnade för trafik, hade samtidigt Nord-Amerikas Förenta stater ensamt 90 linjer om 17,300 kilometers längd och med icke mindre än 35,000 vagnar. Den första elektriska järnbanan anlades dock i Europa, nämligen vid industriutställningen i Berlin 1879, under det att i Förenta staterna den första elektriska banan såg dagens ljus först fem år senare.

Vid nämda tid (1896) voro alltså Förenta staternas elektriska järnbanelinjer blott fem flere än i Europa, men vagnarnes antal var förhållandevis så mycket större, nämligen 33,629 flere än i hela Europa. Detta förhållande förklaras däraf, att elektriska spårvägar kommit till användning i de amerikanska storstäderna i vida större utsträckning än i gamla Europa, där de ojämförligt flesta spårvägarne varit ång- och hästspårvägar. Emellertid ha på de senare åren de elektriska spårvägarne äfven i Europa börjat vinna större terräng.

Fig. 1. Elektrisk kraftstation i New York.

De intressanta bilder, som illustrera denna uppsats, visa oss några exempel på, huru amerikanerna tagit de elektriska spårvägarne i sällskapslifvets tjänst. I Figg. 1 och 2 ha vi först ett par vyer från det elektriska spårvägsnätet i New York.

Fig. 2. Elektrisk spårväg i New York.

Fig. 3 ger oss en bild af en utflykt i elektrisk spårvagn i Chikago. Det är särskilda vagnar, som begagnas för detta ändamål af Chikagos befolkning — nämligen till utflykter på aftnarne. Vi se, att vagnen är fullsatt af elektriska glödlampor, hvilka förete ett bländande skådespel efter mörkrets inbrott. Den elektriska utflyktsvagnens öfriga anordningar äro lika glänsande. Den erbjuder med ett ord en anblick, som för oss svenskar här hemma i Sverige är alldeles främmande.

Fig. 4 lämnar en interiör af en elektrisk spårvagn, särskildt afsedd för storstadsbarnens utflykter. Det är i Boston, som denna glada barnaskara hör hemma, och bilden ger oss äfven en god föreställning om vagnens rymlighet och präktiga inredning.

Den elektriska spårvagnen i Fig. 5 användes flitigt af teaterbesökare, som bo på Brooklyn Heights. Medan de sitta på teatern, förvandlas vagnens inre från ett sällskapsrum till en matsal, och supé serveras på hemresan, såsom synes af bilden.

Ett annat slags elektrisk utflyktsvagn afbildas i Fig. 6. Den användes i staten Georgias hufvudstad Atlanta och vittnar om mycken hänsyn för resenärernas bekvämlighet samt om stor smak i anordningar och dekorationer. Äfven denna vagn

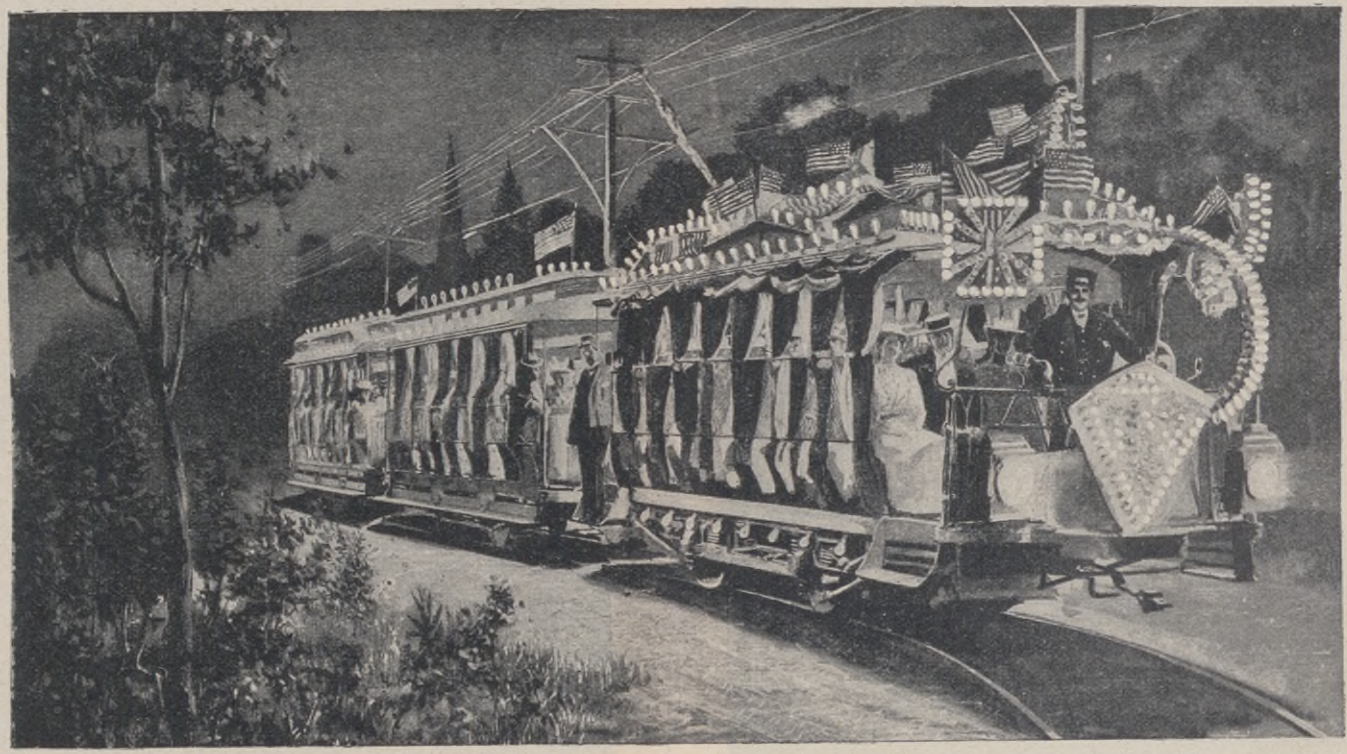

Fig. 3. Utflykt i elektrisk spårvagn i Chikago.

Fig. 4. Barn på utflykt i elektrisk spårvagn i Boston.

Fig. 5. Elektrisk spårvagn för teaterbesökare i Brooklyn.

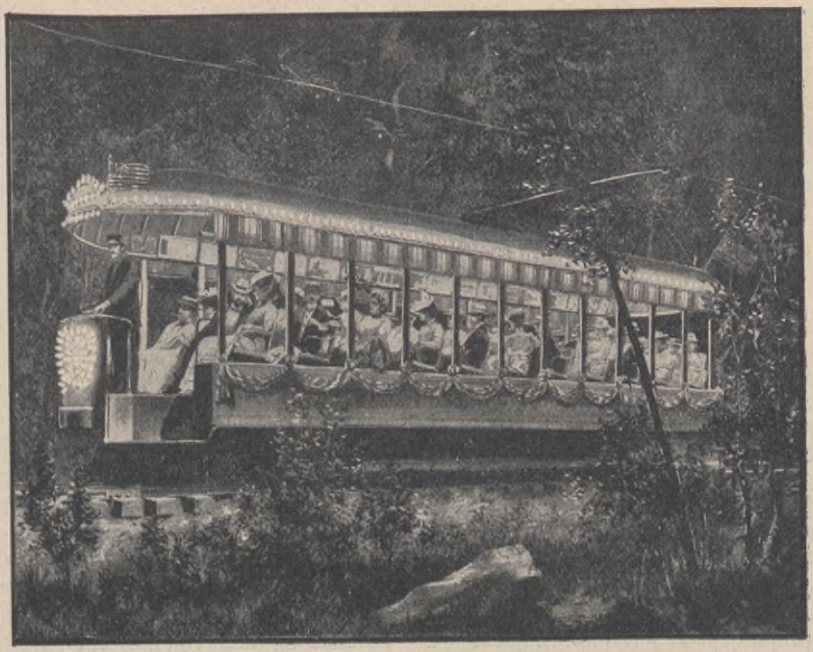

Fig. 6. En elektrisk utflyktsvagn i Atlanta.

Fig. 7. Särskild vagn för spårvägsdirektörerna i Brooklyn.

är rikligt försedd med elektriska glödlampor för de mörka timmarne. Vagnens fönster äro ovanligt stora och dekorationerna så anordnade, att de icke skymma utsikten åt något håll.

Slutligen ger oss Fig. 7 en interiör af en elektrisk spårvagn, särskildt afsedd för spårvägsnätets direktörer i Brooklyn. De använda sig af denna vagn, när de färdas på bolagets linjer, och tack vare dess bekväma inredning minskas de höge herrarnes resestrapatser i hög grad.

(Bilderna med ensamrätt ur *The Ladies' Home Journal.*)

För hemmet och familjen.

Grönsakssoppor af olika slag.

Till och med den inbitne köttätaren erfar på sommaren ett behof af lättare, mildare näring än biff och buljong. Den varma, hetsande buljongen är mycket lämplig att inleda en riklig middagsmåltid med, men de mildare, mera närande grönsakssopporna passa bättre tillsammans med en i öfrigt enklare matsedel.

Liksom i fråga om födoämnen i allmänhet bör noga afseende fästas vid, att grönsakerna och smöret till sopporna äro af bästa beskaffenhet. Dåligt smör kan ofta ej fördragas af personer med klen mage, och af grönsaker, som ej äro friska — eller omsorgsfullt konserverade — kunna inga smakliga rätter lagas.

1. *Sparrissoppa.*

En knippa vacker sparris skrapas och sköljes väl, skäres i små bitar och kokas under fem minuter, hvarefter sparrisen upptages, vattnet bortslås och nytt, förut uppkokadt vatten i stället tillsättes. I detta får sparrisen sakta koka en half timme, hvarpå den åter upptages och prässas genom en purépress eller ett durkslag.

Ett par matskedar godt smör och lika mycket mjöl fräsas tillsamman och spädas med mjölk, så att det blir en tunn gröt. Sparrispuréen med sitt spad tillsättes, och soppan får på sakta eld åter uppkoka. Den kryddas med salt och litet peppar samt serveras mycket varm.

2. *Spenatsoppa.*

Spenaten ränsas och sköljes väl samt lägges därpå i en het kastrull att förvällas under fem minuter. Den bör härvid flitigt röras, så att den ej brännes vid. Den smula vatten, som är kvar, då spenaten upptages, bortslås ej utan gömmes till soppan. Spenaten hackas mycket fin och passeras genom ett durkslag, hvarefter den slås tillbaka i kastrullen tillika med en matsked brynt lök och halfannan liter söt mjölk. Två skedar smör och lika mycket mjöl arbetas väl tillsamman, och soppan afredes därmed, hvarefter den får koka sakta, tills den är lagom simmig. Soppan saltas och kryddas med en nypa hvitpeppar samt serveras med små hvetebrödstärningar stekta i smör.

3. *Soppa af gröna ärter.*

Ett par liter spritärter spritas. Baljorna sköljas och kokas en kvarts timme, hvarefter de frånsilas och ärterna i stället iläggas att koka, tills de blifva väl mjuka, då de passeras genom durkslag. En half liter mjölk tillslås, och soppan redes med ett par skedar smör och lika mycket mjöl, som förut blifvit inarbetadt i smöret. Kryddas med salt, något socker samt peppar och serveras genast.

4. *Soppa af morötter.*

Några stycken vackra, friska morötter rifvas och få tillsamman med en liter vatten, en skifva lök, ett par lagerblad och

några kryddnäjlikor koka på sakta eld en half timme. Därpå tillsättes ungefär hälften så mycket mjölk som morotsblandningens egen volym, och soppan redes med ett par skedar väl samarbetadt smör och hvetemjöl. Sedan den kokat tills den blifvit jämn och lagom simmig, passeras den genom durkslag och serveras.

Morotssoppa kan äfven lagas på det sättet, att i stället för mjölk starkt kålspad användes. Kålen kokas väl, så att spadet får stark kålsmak. En i klyftor skuren lök brynes väl i en gryta, hvarefter kålspadet och några rifna morötter islås och få koka en half timme, då ett par skedar smör tillsättas. Så fort smöret är väl smält, passeras soppan genom durkslag, kryddas med salt och peppar samt serveras med stekta brödtärningar.

5. *Soppa af potatis.*

Några stycken potatis skalas och kokas tillsamman med en bit finskuret selleri, några lökar och ett par lagerblad. Då potatisen är sönderkokad, silas soppan genom ett durkslag. Ett par skedar smör och mjöl fräsas tillsamman i en kastrull; soppan ihälles varligt, så att ej smöret och mjölet klimpar sig; lika mycket mjölk som soppa tillslås, och det hela får koka under ett par minuter. Kryddas med salt och en knifsudd hvitpeppar.

Af jordärtskockor och af rofvor kan man äfven koka soppa på alldeles samma sätt som af potatis. Soppa af jordärtskockor blir synnerligen god, däremot tycker mången, att rofvornas något kärfva smak ej lämpar sig väl för soppa.

Gelé af kalffötter.

Fötterna efter en kalf rengöras väl, klyfvas och sköljas i kallt vatten. En kastrull med ungefär tre eller fyra liter kallt vatten ställes på elden, fötterna läggas däri och få på sakta eld koka tre à fyra timmar.

Om meningen är att använda geléet i stället för gelantin, silas det endast genom en linneduk och slås i en form att stelna, hvarpå det är färdigt att begagnas. Vill man däremot af kalfgeléet göra en självständig rätt, går man till väga på följande sätt.

Sedan kalffötterna äro väl urkokta, ställes kastrullen på sidan af spisen att kallna. Det fett, som möjligen kan synas på geléets yta, borttages äfvensom det grums, som blifvit i bottnen. Geléet lägges därpå tillbaka i kastrullen och ställes åter på elden. En stång kanel, det rifna skalet af en citron, ett par små kaffekoppar socker, ett par blad muskotblomma och ett lagerblad tillsättas. Hvitan af ett par ägg vispas och slås i geléet tillika med saften af tre friska citroner. Alltsammans får därpå häftigt koka ungefär fem minuter, hvarefter kastrullen lyftes af elden och får med lock öfver stå vid sidan af spisen några minuter för att klarna. Geléet silas genom ett par handdukar eller en flanellbit och skall vara alldeles klart och glänsande. Det är visserligen ganska besvärligt att sila kalffotsgelé, men geléet misslyckas aldrig, därest tillräckligt med ägghvita användes och den tillsättes innan geléet blifvit hett samt kokas såsom ofvan är sagdt.

Kalffotsgelé är ej blott en smaklig utan också en mycket närande maträtt.

Torkade nässlor.

Nässlor kunna mycket väl konserveras, så att de som älska nässelkål kunna erhålla denna rätt vid hvar årstid som hälst.

Nässlorna plockas vid torr väderlek, ränsas och utbredas på ett rent lakan eller på papper i ett torrt och luftigt men ej soligt rum. De torka ganska fort — efter fyra, fem dagar — och förvaras sedermera i papperspåsar å torr och mörk plats, samt tillredas alldeles som färska.

EGENDOMLIGHETER HOS SIFFROR.

Med anledning af den lilla uppsatsen "Märkliga tal" i "Sol" n:r 8, sid. 382, för i år har en välvillig prenumerant tillställt oss ett gammalt tidningsurklipp, som han haft i sina gömmor och som kan förtjäna att ånyo offentliggöras på grund af de intressanta inblickar det ger oss i siffrornas egendomligheter. Den insända artikeln, hvars författare är oss obekant, lyder sålunda:

Siffror anses i allmänhet ej lämna stort spelrum för fantasien. De ha rykte om sig att vara kärfva och omedgörliga. Två gånger två är fyra och aldrig något annat än fyra.

Men äfven de allvarliga siffrorna kunna ibland utveckla än en viss lekfull skämtsamhet, än en envis tjurskallighet, som äro ganska lustiga att iakttaga. Om man rätt ser efter skall man snart komma underfund med, att det finnes ej så litet fantastik i själfva aritmetiken.

Vi behöfva inte gå så värst långt för att finna den.

Vi ha t. ex. talet nio. Det är ett mycket fantastiskt, envist, efterhängset och omedgörligt tal. Man kan ej multiplicera bort det eller bli af med det på något sätt. Hvad hälst man gör med det, kommer det genast fram igen, envist som skuggan följer kroppen.

Det påstås, att det var W. Green, död 1794, som först fäste uppmärksamheten på det förhållandet, att hvarje multiplikation med nio ger en produkt, i hvars siffersumma talet 9 ånyo ingår. Multiplicera nio med hvilket tal ni vill, och nio går jämnt upp i produktens siffrors summa. Två gånger 9 är 18. Lägg ihop siffrorna: 1 och 8 är nio. Tre gånger 9 är 27, och 2 och 7 är 9. Och så går det hela vägen. 11 gånger 9 är 99. Lägg ihop siffrorna: 9 och 9 är 18, och 1 och 8 är återigen 9. Hur man än bär sig åt, aldrig kommer man ifrån det efterhängsna talet 9.

Det synes förundransvärdt nog, men det är dock icke det enda. Nians envishet sträcker sig ännu längre. Det var de Maivan, som upptäckte, att om man tager en rad siffror hvilka som hälst samt samma siffror, men i omvänd ordning, och subtraherar det mindre talet från det större, så kommer summan af siffrorna i rästen alltid att slutligen utgöra 9.

T. ex. 2,941
1,492
1,449

1+4+4+9=18, och 1+8=9.

Samma resultat kommer man till, ifall man på liknande sätt behandlar talens kvadrater och kuber.

Vi börja t. ex. med 62, vi vända om det och få 26. 62 — 26 är 36, och 3+6 är 9. Kvadraterna på 26 och 62 äro resp. 676 och 3,844. Drag det förra talet från det senare och ni får kvar 3,168. Siffrornas summa är, som ni finner, 18, och 1+8 =9. På samma sätt med kuberna på 26 och 62. De äro 17,576 och 238,328. Skillnaden dem emellan är 220,752, hvars siffrors summa är 18, och 1+8=9.

Nian håller i sig, som man ser.

Ännu ett försök! Skrif upp ett tal hvilket som hälst, t. ex. 7,549,132. Drag därifrån dess siffrors summa, och ni skall till er öfverraskning finna, att siffersumman i rästen alltid till slut kommer att utgöra 9.

7,549,132, siffrornas summa är 31
31

7,549,101, siffers:an=27, och 2+7=9.

Men nian kan ännu flera konster. Skrif upp kardinaltalen i ordning från 1 till 9 och lämna endast ut talet 8. Multiplicera det sålunda uppkomna talet med ett tal, hvari 9 ingår som faktor, och slutprodukten skall visa sig vara en serie siffror alla af samma slag som den, hvarmed man multiplicerat.

Ni vill ha ett slutresultat af bara 5-or. 5×9=45; ni måste sålunda multiplicera med 45.

12345679
45
61728395
49382716
555555555

Ett konstigt tal är också 142,857. Multipliceradt med 1, 2, 3, 4, 5 eller 6 ger det samma siffror, men i växlande ordningsföljd. Multipliceradt med 7 ger det bara nior.

Pröfva på!

$1 \times 142{,}857 = 142{,}857$
$2 \times 142{,}857 = 285{,}714$
$3 \times 142{,}857 = 428{,}571$
$4 \times 142{,}857 = 517{,}428$
$5 \times 142{,}857 = 714{,}285$
$6 \times 142{,}857 = 857{,}142$
$7 \times 142{,}857 = 999{,}999.$

Multiplicera 142,857 med 8 och ni får 1,142,856. Lägg den första siffran till den sista, och vi få tillbaka 142,857, det märkvärdiga tal, hvarifrån vi utgått.

Talet 37 har också sin märkvärdighet. Multipliceradt med 3 eller någon multipel af 3 upp till 27, ger det en produkt af tre lika siffror. Tre gånger 37 är 111; sex gånger 37 är 222; nio gånger 37 ger en produkt af 3 treor; och 12 gånger 37 ger 3 fyror o. s. v.

Siffrors förmåga att växa har ofta blifvit föremål för uppmärksamhet. Ett gammalt exempel är det om den engelske landtbrukaren, som lofvade sin hofslagare ett hvetekorn för hans första hästskospik, två för den andra, fyra för den tredje o. s. v., och som till sin förvåning fann, att han lofvat bort mer hvete, än som det året skördats i hela England.

Ett annat exempel! Tag talet 15, multiplicera det med sig själft, och ni får 225. Multiplicera sedan 225 med sig själft och gå på efter denna metod, tills 15 produkter ha multiplicerats med sig själfva!

Ni anser det icke för någon svår uppgift. Faktum är emellertid, att ni, hur duktig räknemästare ni än må vara, kommer att behöfva minst ett fjärdedels århundrade för att lösa uppgiften.

Den begärda slutprodukten innehåller 38,589 siffror, af hvilka de första äro 1,442. Om man antar, att tio siffror ta ett utrymme på en tum, är hela talet ungefär 386 fot långt.

För att verkställa uträkningen behöfvas omkring 500,000,000 siffror. Om man vidare antar, att finnandet af hvarje särskild siffra i medeltal tar en minut, så kommer en person, som arbetar 10 timmar om dagen och 300 dagar om året, att behöfva 29 år för att utföra räkningen.

Afdelning för Frågor och svar.

Frågor.

N:r 147. — Hvad är "Pyttis"?
Frågvis.

N:r 148. — Hvad betyder "Rem acu tetigisti"?
Frågvis.

N:r 149. — Hvem har författat en skrift, som heter "Boråsiaden", och hvad handlar den egentligen om?
Frågvis.

N:r 150. — Huru skall man bäst och enklast göra sig en så kallad "slänggunga" under ferierna? frågar en
Skolgosse.

N:r 151. — Kan någon af "Sols" läsare gifva mig orden till en visa, som börjar: "Våren är ej evig, flickor", och säga mig dess författare, så vore jag mycket tacksam.
Nora.

Svar.

N:r 139. — Svårt att säga utan att närmare känna författaren eller de omständigheter och tilldragelser, som gifvit stoff åt hans roman. Emellertid är det högst antagligt, att författaren till "Galerslafven Rocambole" i likhet med andra romanförfattare haft några verkliga personer och tilldragelser till underlag för sin skildring. Här må anföras det gamla kända — och sanna — yttrandet, att verkligheten ofta är mera fantastisk och underbar än dikten.
Anrik.

N:r 140. — Vanligt jaktkrut utgöres gemenligen af en mekanisk blandning af 75 delar kalisalpeter, 15 delar kol och 10 delar svafvel (svafvelblomma duger ej). Ämnena måste vara rena och fint pulveriserade. Träkol användes uteslutande och tillverkas hälst af brakved, al eller hvitpil. De pulveriserade ämnena uppvägas i nämda proportioner, blandas, siktas, samarbetas med vatten ungefär 10 procent, som småningom tillsättas, prässas till kakor och kornas. Hela denna procedur är emellertid alltför invecklad och omständlig, för att man utan förfarenhet i kruttillverkning och utan nödiga apparater skulle lyckas på egen hand tillverka ett godt krut. *Anrik.*

N:r 142. — Sveriges Kontoristförening, Svartmangatan 16, Stockholm. *Anrik.*

N:r 143. — Orsaken måste undanröjas. Beror den elaka andedräkten på skadade tänder, så måste dessa plomberas; beror den på dålig mage, så måste ni söka bot för detta onda. I öfrigt måste tänderna hållas väl rena genom borstning med lämpligt tandpulver, t. ex. följande:

Carb. calcic. prec. ven. 100 gram,
sap. alb. hisp. pulv. 10 gram,
camph. pulv. 10 gram,
ætherol. menthæ pip. 1 gram,
ætherol. caryophyll. 1,5 gram.

Detta pulver beställes blandadt å apoteket och förvaras i glasburk med korkpropp. *Anrik.*

N:r 144. — Förmodligen generalkonsul J. W. Smitt i Stockholm, som skattat för en half million i årsinkomst. *Anrik.*

Tidsfördrif och tankeöfningar.

Schack-Uppgift n:r 18.

Af *P. Bobrow*, Moskva.

Svart.

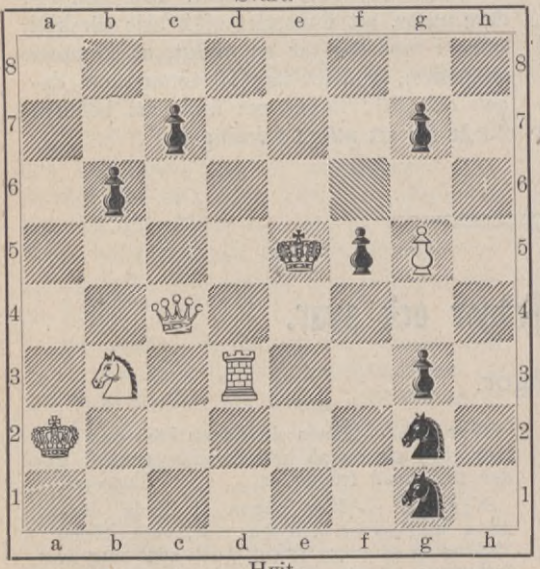

Hvit.

Hvit gör matt i två drag.

Bokstafsgåta.

(Af Johan L—m.)

Följande bokstäfver och stafvelser, riktigt sammansatta, bilda nio ord, hvilkas både begynnelse- och slutbokstäfver utgöra namnet på en stad i Sverige.

ro, bo, nä, est, da, an, ri, ga, mo, m, er, st, tr, a, vi, ls, inf, che, te, ar, kat, ter, ar, reng, ie, s, i, k, ta, s, and, l.

Orden äro:

1. Bärg i Afrika. — 2. Stad i Sverige. — 3. Stad i Nordamerika. — 4. En del af en krigshär. — 5. Insjö i Nordamerika. — 6. Stad i Sverige. — 7. Stad i Österrike. — 8. Stad i Sverige. — 9. Landskap i Sverige.

Lösningar af tankeöfningarna i n:o 10:

Bokstafsgåtan:

BRÖD
REDA
ÖDEN
DANS

Charaderna:

1. Mullvad. — 2. Husgeråd. — 3. Mjölke.

Breflåda.

C. J. C., Seglingsberg. — Tack! Ett par af uppgifterna användas. *Red. af "Sol".*

Göteborg. Göteborgs Handelstidnings Aktiebolags Boktryckeri 1901.

SOL
ILLUSTRERADT
25-ÖRES MAGASIN

N:r 12. Årg. 3.

UTGIFVARE:
TORSTEN HEDLUND.

Eftertryck utan angifvande af källan förbjudes.

ARTUR HAZELIUS †.

†

ARTUR HAZELIUS.

Det är endast något öfver ett år sedan vi i denna tidskrifts andra årgång meddelade en bild af och en kortfattad lefnadsteckning öfver en af vårt fäderneslands störste och i dess tjänst mest outtröttligt verksamme söner. Nu gifva vi åter hans bild och namn här ofvan, men med det betydelsefulla korset uppöfver. Artur Hazelius har gått till hvila efter en ovanligt arbetsam, lycklig och innebördsdiger lifsgärning, hvars båda monumentala skapelser, Nordiska museet och Skansen, skola lefva, och hans namn i dem, intill senaste eftervärld.

En af forntidens vise fällde en gång det sedermera till ordspråk vordna yttrandet, att " ingen bör prisas lycklig före sin död". Så må vi då prisa denne man, som nu lämnat oss, lycklig framför många — han som ägnat sitt lifs bästa krafter åt ett ädelt mål, som ser det till väsentlig grad förverkligadt före sin bortgång, och som tryggt somnar in i döden efter att ännu i det sista ha sträfvat för detta samma måls fullföljande, samt i det trygga medvetandet af, att hans verk är alltför helgjutet och fortkommet och ä l s k a d t af hans landsmän för att det icke skulle fortlefva äfven sedan han personligen dragit sin konstförfarna och ordnande hand tillbaka ifrån detsamma. Det är en skön, en lycklig död, betraktad från sin inre sida; och äfven till det yttre slocknade Artur Hazelius' lif så lugnt och stilla som ett nedbrunnet ljus. Om ett oförtröttadt arbete för ett värdigt mål är lycka, så var hans ett lyckligt lif; om ett stilla insomnande på aftonen, då hvilans tid är inne och dagens plikter äro fullgjorda, också är lycka, då var Hazelius' död jämväl en lycklig död.

* * *

Vi skola nu endast i största korthet upprepa de viktigaste data i den store bortgångnes yttre lefnadslopp. Det är något annat som vi här framförallt vilja fästa uppmärksamheten på: innebörden af hans lifsverk snarare än hans yttre lif; andan och syftet i hans verksamhet snarare än de milstolpar han passerade på sin väg genom tiden; det oförvanskliga och bestående i hans lefnadsbedrift snarare än de förgängliga former hvari den klädde sig.

Artur Immanuel Hazelius föddes i Stockholm den 30 november 1833 och afled å Skansen i Stockholm den 27 maj 1901 (annandag pingst). Hans fader, generalmajoren, publicisten, riksdagsmannen och skolreformatorn Johan August Hazelius, lät sin son växa upp i en prästgård nere i Tjust i norra Småland, därifrån han som yngling återvände till hufvudstaden och fädernehemmet. Student i Upsala 1854 promoverades Hazelius 1860 till filosofie doktor efter att hafva försvarat afhandlingen "Inledning till Havamal". Efter att under några år hafva varit verksam som lärare i modersmålet och litteraturhistoria i Stockholm, uppträdde Hazelius som ifrig fosterländsk skriftställare, deltog i redaktionen af "Läsebok för folkskolan", utgaf "Fosterländsk läsning för barn och ungdom", skref uppsatser och afhandlingar om de svenska bibelöfversättningarna, om svensk rättstafning m. m.

Kom så året 1872, då Hazelius började förverkliga den storslagna idé, hvars vidare utveckling skulle blifva hans förnämsta lifsgärning. Redan under sin studenttid hade han företagit resor och vandringar här och där i fäderneslandets bygder, förnämligast i Dalarne, för att studera och samla kulturhistoriska föremål. På hösten nämda år beslöt han att i hufvudstaden skapa ett etnografiskt museum, afsedt att tillvarataga lämningar af de skandinaviska stammarnes äldre odling. Den 1 oktober 1873 öppnade han för allmänheten denna samling, som därefter småningom genom inköp och gåfvor växte till ett betydligt omfång och af

D:r Hazelius' bostad.

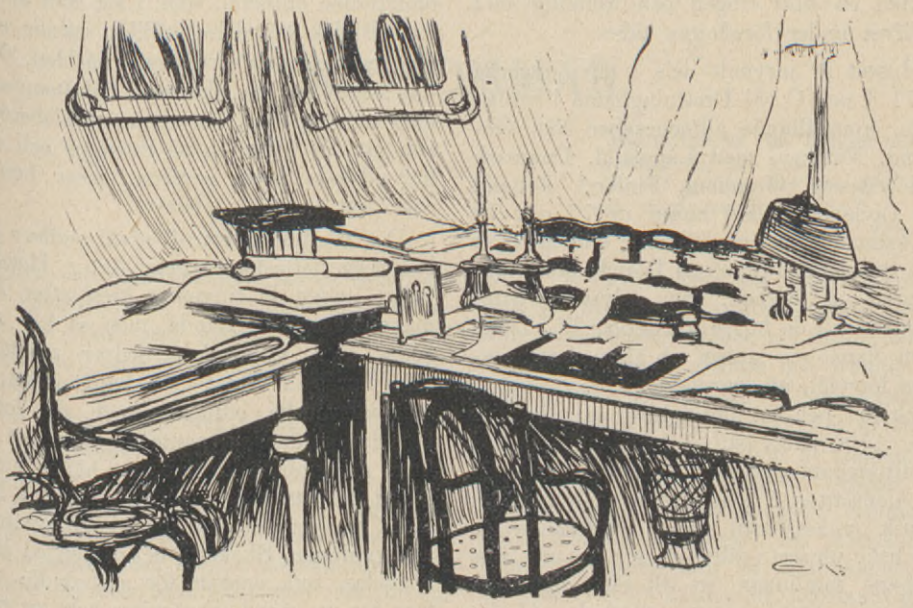

D:r Hazelius' arbetsrum.

allmänheten omfattades med stigande intresse.

År 1880 fick denna skandinavisk-etnografiska samling namnet Nordiska museet och öfverläts af Hazelius till en allmän egendom för svenska folket "såsom en självständig anstalt under en särskild styrelse för att under all framtid och i alla väsentliga delar orubbad uti Sveriges hufvudstad förvaras, vårdas och förevisas". Enligt stadgarne skall Nordiska museet "vara ett hem för minnen framförallt ur svenska folkets lif, men äfven ur andra folks, som med det svenska äro befryndade. Det skall omfatta samhällets alla klasser, således icke endast allmogen, utan ock medelklassen och de högre ståndeu. Och då dess syfte skall vara att på samma gång gagna vetenskapen samt väcka och nära fosterlandskänslan, skall det också upptaga och vårda minnen af svenska män och kvinnor, som i olika riktningar främjat fosterländsk odling och ära". Det är bestämdt att i sig innesluta hvad Norden ännu gömmer af forna dagars husgeråd samt alster af hemslöjd och yrkesskicklighet och att gifva efterkommande släkten en fullt trogen och åskådlig bild af lifvet under förgångna tider.

Museet är inrymdt dels i paviljongerna nr 71 A och C vid Drottninggatan i Stockholm, innehållande allmogesaker från Götaland, Norrland med Lappland, Danmark med Slesvig, Grönland, Finland, Estland och Livland; dels i husen nr 77 och 79 vid samma gata, innehållande allmogesaker från Svealand, Norge och Island jämte samlingarna af föremål, som belysa borgareståndets och de högre klassernas lif. Dessutom finnas en grupp af äldre farmaceutiska föremål, en marinafdelning, ett rum i rokokostil och en nordfrisisk stuguinteriör från 1600-talets stil i huset nr 88 vid Drottninggatan. Sedan 1889 är emellertid å Läjonslätten å Djurgården en byggnad i svensk renässansstil under uppförande för Nordiska museets räkning, och komma dess dyrbara samlingar att dit efter hand öfverflyttas. Samlingarna omfattade vid det nya århundradets början för ett år sedan ej mindre än omkring 85,000 nummer.

Den andra af Hazelius' fosterländska skapelser, Skansen, är den förra lik. Skansen är ett på en jämförelsevis liten fläck samladt Norden, ett Skandinavien "i fickformat", ett friluftsmuseum af märkliga gamla allmogebyggnader och andra forntida minnesmärken. Liksom Nordiska museet söker gifva oss en bild af det inre lifvet i Norden, så gifver oss Skansen dess lif under bar himmel, och ej blott människornas lif utan äfven djurens och växternas. Där finnes således både zoologisk och botanisk trädgård. Till väckande och stärkande af en fosterländsk anda har också Hazelius gjort Skansen till medelpunkt för högtidlighållandet af stora fosterländska minnen och illustrerat dessa tillfällen, särskildt "nationaldagen" (den 6 juni, till minne af Gustaf Vasas val till konung 1523), med historiska festtåg eller andra framställningar af personer eller scener i tidskostym.

Den storartade anläggningen invigdes den 11 oktober 1891 och har sedan dess år för år gått framåt och utvidgats både utåt och inåt till ett allt mera betydande och omfattande museum, som, i sig själf af stor fosterländsk betydelse, tillika saknar motstycke i hela den civiliserade världen. Man kan också nu om Skansens friluftsmuseum med sanning säga, att det är världsberömdt och att det utgör en af Sveriges och dess hufvudstads mest sevärda, mest besökta och mest omtyckta platser.

Det är sålunda ett till såväl omfång som betydelse jättestort arbete Artur Hazelius utfört under de tjuguåtta åren efter Nordiska museets öppnande, men så kan man också säga, att verket hedrar mästaren. Han har själf diktat och skapat detta den gammalsvenska odlingens och de fosterländska minnenas panteon, i hvilket ock hans eget minne kommer att hållas i dyrd bland de främstes. Och vid sidan af Nordiska museet framstår den kompletterande anläggningen, Skansen, också den en jätteskapelse, som ensamt för sig skulle varit nog för en mans lifsgärning och en mans berömmelse.

Vi kunna lämpligen afsluta denna korta

dödsruna med ungefär samma ord som vi för ett år sedan yttrade om den då ännu bland oss lefvande och verkande energiske fosterlandsvännen:

Med det vidtbekanta namnet Skansen är på det närmaste anläggningens upphofsmans förknippadt, så att vi knappast kunna nämna ordet Skansen — eller Nordiska museet — utan att också namnet Artur Hazelius framträder för vår tanke såsom en osökt idéförbindelse, hvilken först gör vårt begrepp om de bägge systerskapelserna fullständigt och helgjutet. Ty dessa enastående, originella anläggningar äro i eminent mening en skapelse af Hazelius, som uti dem på ett storartadt sätt förverkligat en storslagen ingifvelse, hvilken det är hans ovanskliga ära att hafva gifvit börd i tvänne världar: tankens och handlingens. Och än mera: hvad som gör denna förkroppsligade idé så kär och dyrbar för hvarje svenskt hjärta är detta, att den till sin innersta kärna är så äkta fosterländsk. En hvar, som älskar sitt folk i forntid och nutid och med klappande hjärta följer dess historia genom goda dagar och onda, och som i saga och sång och mångtusende minnesmärken med lefvande intresse spårar dess förflutna andliga och kulturella lif — han ser i Nordiska museet och Skansen en nationell guldgrufva för sina fosterländska studier; en ovärderlig länk, som sammanbinder svensk forntid med svensk nutid och eftervärld; en fast fosterländsk klippa, på hvilken det säregna och individuella i vår fosterländska odling har räddats från att öfversvämmas och kanske helt bortsköljas af en flack kosmopolitisms fadda kulturvåg. Den mannen, som har utfört detta innebördsdigra äktsvenska kulturvärf; som väckt vår kärlek till detsamma och förstått att göra det beståndande genom tiderna; som på detta viktiga område har bevarat oss åt oss själfva i sann och berättigad mening — han har därmed också för alltid beredt sig ett hälgadt rum i vårt minne och våra hjärtan.

Jean Fr. Rossander.

MIDSOMMAR.

"Midnattssolen på bärgen satt,
blodröd till att skåda;
det var ej dag, det var ej natt,
det vägde emellan båda."

Tegnér.

Julen och midsommaren, årets båda förnämsta fester, äro hvarandra så olika som — vinter och sommar, och det icke allenast till sina yttre drag, utan ock till innebörd.

De hafva bägge det gemensamt, att de äro glädjefester, men under det att julens glädjeämne är af religiös och medelbar natur med innerst en stämning af högtidligt allvar, består däremot midsommarens fröjd uti en omedelbar, sorglös feststämning, en människosinnets samklang med naturlifvet, hvilket just vid denna tid nått höjdpunkten af friskhet och fägring.

Midsommaraftonen har sin egen karaktär. På förmiddagen ett lifligt, forceradt men på samma gång gladt arbete för att man under eftermiddagen må kunna ostördt öfverlämna sig åt glädjen och friheten ute i det gröna. Till och med i detta ansträngda, men dock mindre än vanligt ansträngande arbete — ty det lifvas af hoppets och glädjens stålsättande känslor — söker man ingjuta en del af den nordiska sommarens skära friskhet och poesi. Så prydas torgståndén i staden med löf, handlanden sätter grönt vid sin butiksdörr, arbetaren löfvar sin arbetslokal, och i hemmen i stad och på landet fäjas det och putsas och blomstersmyckas; öfverallt i bygderna resas fest-

ligt smyckade majstänger, och till och med i hufvudstaden, där eljes Guds fria natur fått vika fjärran från de dammiga gatorna och de stela husraderna, för man blommor och grönt i mängd till torgs ("löfmarknaden") för att för en gångs skull kläda denna civilisationens och konstens metropol i gamla Sverige i naturens egen friskgröna dräkt. För en dag åtminstone vill människan härma naturen därute, hvilken midt under brinnande arbete håller sin verkstad frisk och festprydd och som uträttar det aldrig afstannande arbetet under aldrig tystnande jubel från de millioner varelser eller väsenden, hvilka utföra det eller deltaga däri.

Och så drager man ut i det gröna och samlas till dans vid majstången. Spelmannen stämmer upp en sprittande vals eller polka, och tonernas trollmakt fängslar ungdomens sinnen och ben i dansens tjusning. Man ser äfven en och annan åldrig matrona eller gråhårsman med förtviflans mod svänga rundt i dansens hvirflar — — det minner om de gulnade löfvens dans på senhösten, då träden stå kala och en kylig vind drar fram med gråvädersstämning öfver näjden. Men vid midsommar tjänar en dylik höstbild från människovärldens område endast till att än skarpare framhäfva det ungdomskraftiga, brusande midsommarlifvet.

Natten faller på. Men hvilken natt! Det är som om solen tvekade att lämna det fagra landskapet, som hon själf prydt i midsommarglans. Och efter en kort betänketid vänder hon tillbaka, dubbelt skön och strålande. Men ett, tu, tre drar hon "skyarnes dok öfver kindernas brand", och det blir regn — regn kanske hela dagen. Ett skönt, uppfriskande midsommarregn, om hvilket landtmannen med förnöjdt leende säger: "Nu regnar det tolfskillingar!" Men den midsommarfestande stadsbon känner sig mindre tillfredsställd, ja ofta förargad öfver detta afbrott i naturens gästfrihet, hvilket tvingar honom att gå hem och hvila sig från hvilodagens ansträngningar.

* * *

I Stockholm har midsommaren en särskild festprägel. Ej nog med att löfmarknaden klädt staden i grönt; alla de tusenden, hvilkas arbete fjättrar dem vid staden äfven under sommaren, draga nära nog man ur huse under sommarsöndagarne i allmänhet, och i synnerhet under midsommarhälgen för att få njuta sin frihet i det gröna i stadens omgifningar, där det är fullt i hvarje buske och under hvartenda träd af familjer med barn, barnvagnar, matkorgar, hängmattor och fotogenkök. Man vandrar ut till Ladugårdsgärdet, Ugglevikskällan, Lilljansskogen, Karlberg m. fl. ställen, men först och sist till Djurgården och Skansen. Hit styr en aldrig sinande folkström sina steg; och åkarekipagen och spårvagnarne rulla oaflåtligt fram och tillbaka, tömmande staden på folk och fyllande Djurgården och Skansen.

Det hvilar sol och sommarstämning öfver detta sceneri, där djurgårdsekarne susa vänligt öfver böljande, glädtiga, hälgdagsklädda folkskaror. En och annan dekadansfigur med krokota, osäkra ben skär som en dissonans genom det glada vimlet. Disharmoniskt förnimmes jämväl "kreaturens suckan" från de stackars åkar- och spårvagnshästarne, hvilka äro till det yttersta tröttkörda och säkerligen vida föredraga julens mera stilla glädjehögtid framför midsommarens färgskimrande, doftande, välljudsrika klang- och jubelfest.

* * *

Skansen, ja... denna säreget svenska, fosterländskt storslagna skapelse... huru skön ter den sig icke däruppe på Djurgårdsbärgens branta platå nu i sin prunkande midsommarskrud och med midsommarens fröjdestämning hvilande öfver de lummiga träden och de solglittrande dammarne! Det har sagts, att Skansen har sorg, ty dess skapare är icke mera... han gick till hvila och lämnade sitt verk i andra händer, innan midsommaren hållit sitt festliga intåg i de lundar och på de kullar, dem hans kärlek hägnat.

Det är väl så, att Artur Hazelius, den store, oförgätlige fosterlandsvännen, gått

hädan och lämnat sina landsmän i sorg och saknad — utom hans närmaste fränder och vänner alla dem, som förstodo att skatta hans lifsgärning och nu sörja öfver, att den är lyktad.

Men, läsare, gå upp på Skansen under midsommarens glansdagar och se, om där hvilar sorgestämning öfver dess bärg och backar och skog och dammar! Nej, ty där lefver Hazelius i sitt verk nu och för alltid; hans ande sväfvar öfver Skansen; och öfver den del af hans jag, som han nedlagt i denna sin skapelse, har döden ingen makt.

* * *

Såsom kyrklig fest firas midsommardagen till minne af Johannes döparens födelse och har såsom sådan firats allt sedan medlet af 400-talet. Omkring hundra år förut hade kyrkan börjat fira juldagen som Jesu födelsedag, och Johannes döparens dag förlades till den 24 juni, emedan han enligt Lukas' uppgift föddes sex månader före Jesus.

Men midsommardagen har i vårt land långt förut firats såsom en allmän folkfest med anledning af sommarsolståndet, liksom en midvintersfest (jul) firades med anledning af vintersolståndet. På midsommarnatten (natten mellan den 23 och 24 juni) tändes eldar, hvilken plägsed förts tillbaka till forntidens solkult och hos oss Balders dyrkan. I en senare tid uppstodo hos oss andra midsommarplägseder. Så t. ex. skulle ungmön under midsommarnatten plocka nio slags blommor, bland dem alltid en blomma af johannesörten (Hypericum perforatum), och lägga dem under hufvudgärden, ifall hon i drömmen ville se sin blifvande make; eller ock skulle hon ensam och under tystnad genomvaka midsommarnatten inomhus eller i det fria (midsommarvaka).

Här i Sverige hade midsommardagen en alldeles särskild betydelse några år under 1700-talet. Det var nämligen vid midsommartiden 1756 som Adolf Fredrik och hans ränklystna drottning Lovisa Ulrika gjorde sitt misslyckade revolutionsförsök i afsikt att utvidga konungamakten. Med anledning häraf utfärdade regeringen den 26 juni ett k. bref med förordnande, att en tacksägelsegudstjänst allt framgent skulle firas på midsommardagen till minne af frihetens bevarande. Denna förordning, som väl närmast var en demonstration mot det förödmjukade konungaparets tilltag, förnyades genom k. bref den 5 juli 1758, men upphäfdes för alltid genom k. kungörelse den 21 augusti 1765, sedan Hattpartiet förlorat makten.

Midsommardagen har äfven på senare åren fått en annan betydelse, i det den blifvit föreslagen till svensk nationaldag, enär den icke blott sedan gammalt är en allmän folkfest utan äfven har sin betydelse såsom den afgörande dagen under Västerås riksdag 1527. I alla händelser synes midsommardagen bättre lämpa sig till allmän svensk nationaldag än den äfvenledes på senare åren föreslagna 6 juni (till minne af Gustaf Vasas val till konung 1523 eller af den nuvarande regeringsformens antagande 1809), emedan midsommardagen allaredan lefver i folkets medvetande såsom en allmän nordisk fest- och fridag och redan är hälgdag. Skulle den 6 juni omsider varda antagen till svensk nationaldag, så måste den för visso göras till hälgdag, ty denna egenskap bör väl anses oskiljaktig från begreppet "nationaldag".

Anrik.

SÖNDAGSMORGONEN.

AF J. P. HEBEL. * ÖFVERS. AF F. M. FRANZÉN.

Ej knäpp, ej kny, ehvart jag lyss,
så lörda'n sad' åt sönda'n nyss.
Hvar mänska sofver ren så sött,
af hela veckans omsorg trött.
Det går mig själf på stunden så:
knappt kan jag mer på benen stå.

Så sagdt, slog klockan tolf i byn,
och lörda'n sjönk från himlens bryn,
och sönda'n sad': nu gäller mig. —
I dörrn ännu han sträcker sig,
och bakom stjärnorna en stund
ur ögat gnuggar bort Jon Blund.

Sen tänder han ett rödlett ljus
och går med det till solens hus.
Hon sofver än så skön och varm.
Han klappar på dess fönsterkarm
och ropar: tiden hastar ren.
Hon svarar: gå, jag kommer sen.

På tårna blott så tyst han går
och vänligt ren på bärget står
och tittar ned åt dalens bryn,
men ingen rör sig än i byn.
Allt sofver sött, och st! med flit
han vinkar, då han kommer dit.

Och när de vakna upp till slut
från sorglös hvila natten ut,
så står han där så skön och ser
igenom fönstret in och ler,
i solskensdräkt, så mildt och gladt,
med blommor på sin söndagshatt.

Så from och god han skyr all strid
och vill ej störa någons frid;
men tycker det ej natt är mer,
när solen högt på himlen ler
och minsta blomma mot dess sken
ifrån sin tufva tittar ren.

Hur skön i lilla trädgåln står
hvar säng, som ränsades i går!
Hur frisk och ljuf är hvarje fläkt
från träden i sin hälgdagsdräkt!
Hur flitigt samlar biet där,
som vet ej att det söndag är!

I hus och gård, på väg och fält
allt är så rent och lugnt och sällt.
Man hör i byn ej annat ljud
än Herrens frid! och Signe Gud!
och: Det blir gudskelof i dag
en skön och härlig sommardag!

Och fågeln med så gälla slag
upphöjer Skaparen i dag,
som visste han när hälgdag är. —
Det veta alla barnen där,
som kring sin mor i väntan stå
att sina granna kläder få.

Det ringer tredje gången ren:
i dag är prosten icke sen.
Gå, bryt mig där en rosenknopp,
som håller på att vecklas opp!
Vid kyrkan möter jag min vän
och smyger i dess halsduk den.

SÄLLSAMMA HISTORIER.

VII.

Kornelius Agrippas spegel.

Det var en vacker höstafton. Mörkret började lägra sig öfver det härliga Florens' kyrkor och palats, då en kraftig knackning lät höra sig på Kornelius Agrippas dörr och en främling trädde in till filosofen, där han satt vid sitt arbetsbord.

Främlingen hade ett egendomligt, obeskrifligt hemlighetsfullt utseende, som ovillkorligen injagade undran och skräck. Det var omöjligt att af hans yttre sluta till hans ålder, ty ungdomens och ålderdomens kännetecken voro på ett märkvärdigt sätt sammanblandade i hans anlete och gestalt. Hans stora, mörka ögon strålade af ungdomligt lif, ingen fåra syntes i hans ansikte och ingen rynka i hans panna, men hans kropp syntes böjd af årens tyngd, och hans hår var silfverhvitt.

Hans stämma var svag och darrande, och dock trängde dess melodiska klang till själens innersta. Han var klädd som en florentinsk adelsman, men han höll en staf, liksom pilgrimerna bruka det, i handen, och om lifvet bar han ett med österländska pärlor besatt silkesbälte. Dödens blekhet hvilade öfver hans anlete, som bar prägeln af en öfverlägsen intelligens såväl som af bekymmer och djup sorg.

"Förlåt, högt ärade herre", tilltalade han filosofen, "jag ville ej lämna staden Florens utan att hafva gjort bekantskap med den man, som är dess prydnad och stolthet, och hvilkens namn är kändt och beundradt i hela världen."

"Ni är hjärtligt välkommen", svarade Kornelius Agrippa, "ehuru jag fruktar, att eder kunskapstörst ej kan blifva tillfredsställd hos mig. Jag är endast en obetydlig man, hvilken icke i likhet med så många andra, som måhända äro visare än jag, förvärfvar mig pängar och ära, utan i stället användt många år till mödosamma studier under försök att utgrunda naturens hemligheter och tränga in i vetenskapens dolda djup."

"Många år", utbrast främlingen, under det ett sorgset leende gled öfver hans läppar. "Många år säger du, som knappast sett åttio somrar, sedan du lämnade din vagga, och som nu snart är redo att lägga dig till hvila i grafvens sköte. Men det var ej detta jag skulle säga dig; mitt ärende är ett helt annat. Jag har hört berättas underliga saker om en spegel, som det lyckats din hemliga konst att framställa, och i hvilken hvar och en, som ser i den, kan skåda en frånvarande eller död person, därest han med hela sin själ längtar därefter.

"För mig finnes ingen glädje mer på jorden; grafven har slutit sig öfver alla, som jag älskat. Jag önskar dock nu att få se det ansikte jag en gång älskat, jag vill se hennes strålande ögon, hennes lätta gång och hennes höga panna, på hvilken Gud har tecknat sina skönaste drag. Denna syn skulle fröjda mitt hjärta mera än någonting annat, som världen ännu kan bjuda mig, med undantag af grafven — ja, endast med undantag af grafven."

Denna eremitens klagan gjorde ett så sällsamt intryck på Agrippa, att han beslöt att efterkomma den gåtfulle gästens önskan, oaktadt han endast ytterst ogärna utsatte den egendomliga spegeln för nyfiknas blickar och ofta hade afslagit de största belöningar och högsta ärebevisningar man bjudit honom för att få blicka i detta magiska glas.

"Hvad önskar ni se?" sporde Agrippa med allvarlig stämma.

"Min dotter Mirjam, mitt enda, älskade barn."

Kornelius Agrippa drog nu alla jalusier för fönstren, så att ljuset ej skulle kunna inträngа, placerade sin gäst på högra si-

dan i rummet och började därpå med sakta, melodisk stämma sjunga några strofer på ett främmande språk. Främlingen tyckte sig höra en röst svara på sången, men i en så svag, obestämd och egendomlig ton, att han ej riktigt visste, om det var inbillning eller verklighet. Kornelius fortsatte emellertid att sjunga, och plötsligt började ett mildt ljus utbreda sig öfver rummet, utan att det var möjligt att upptäcka, hvarifrån det kom. Nu fick främlingen på en gång se en stor spegel, som upptog hela bortersta väggen i rummet och liksom omgafs af en sky.

"Dog hon såsom gift?" sporde Kornelius.

"Nej, hon var ungmö, ren och kysk som snön."

"Huru många år ha förflutit, sedan hon dog?"

Främlingen sände Kornelius ett otåligt ögonkast, innan han svarade:

"Många år, flera än jag nu har tid att uppräkna för dig."

"Det är icke nog", invände Agrippa, "att du svarar mig undvikande, ty för hvarje årtionde, som gått sedan hennes död, måste jag med min hand bestryka väggen en gång, och när jag gjort detta det bestämda antalet gånger, skall du få se henne i spegeln."

"Börja blott", sade främlingen med en djup suck, "och samla all din kraft för att inte bli trött."

Kornelius Agrippa såg på sin sällsamme gäst med någon ovilja, men han trodde att främlingens besynnerliga uppförande berodde på de stora olyckor, som han måhända varit utsatt för under sin långa lefnad.

Därpå började han med händerna stryka på ett hemlighetsfullt sätt fram och tillbaka mot väggen och höll på därmed en god stund, men till hans stora förvåning syntes spegeln hafva förlorat sin vanliga, ofta pröfvade kraft.

Han vände sig nu mot främlingen och utropade:

"Hvem är du, gåtfulla människa? Din närvaro börjar förskräcka mig. Efter alla min konsts regler skulle bilden redan hafva visat sig, om också din dotter lefvat för flere hundra år sedan. Skulle du väl hafva vågat drifva gäck med mig, och din dotter aldrig hafva lefvat på denna jord?"

"Sluta ej med dina försök; hon var ett barn af denna jord", ljöd främlingens lakoniska svar.

Den gamle Agrippa kände sig helt förbryllad, men fortsatte dock med strykningarna, och när han tyckte sig hafva räknat till öfver tolf hundra år, då började skyn som betäckte spegeln att skingra sig, och den okände såg på de bilder, som nu upprullades för hans ögon, med utrop af den innerligaste glädje.

Han såg en hänförande, romantisk plats. I bakgrunden syntes höga bärg, betäckta med gamla cedrar, och en brusande ström flöt ned från höjderna. I förgrunden betade kameler; vid en källa släckte en flock får sin törst, och i skuggan af ett palmträd satt en ung, skön flicka, klädd i rik österländsk dräkt, och sökte skydd mot den brännande solens strålar.

"Det är hon, ja, det är hon", utbrast främlingen och stod i begrepp att rusa mot spegelbilden.

Men Kornelius Agrippa höll honom tillbaka:

"Hvad gör du, obetänksamme man; du lämnar den plats jag anvisat dig! Betänk, att för hvarje steg du närmar dig spegeln, blir bilden svagare och försvinner till sist."

Sålunda varnad återtog främlingen sin plats, men hans sinne var så upprördt, att han måste stödja sig mot filosofens axel för att icke sjunka till golfvet, allt under det han lät höra utrop af både hänryckning och förtviflan.

"Det är hon, sådan hon lefde! O, hur vacker hon är! Mirjam, mitt barn, vill du ej tala till mig? Himmel, hon hör mig; hon ler emot mig! O, tala till mig, säg ett enda ord, eller sänd mig blott en hviskning! Ack, allt är stumt, bedröfvadt och sönderrifvet som mitt hjärta. Men ännu har hon sitt ljufva leende, sitt leende, som icke tusen år kunnat taga bort från mitt hjärta. Nej, jag kan icke hålla mig till-

baka längre! Jag måste sluta henne i mina armar."

Knappt hade han uttalat dessa ord, förrän han störtade emot spegeln. Men ögonblickligen försvann bilden, skyn utbredde sig däröfver, och främlingen sjönk medvetslös till golfvet.

Då han återvann medvetandet, låg han på den ärevördige Agrippas soffa. Filosofen ingned hans tinningar med en upplifvande salva och betraktade honom med bekymrade blickar. Hastigt steg han upp, all hans kraft hade återvändt, och han tryckte hjärtligt den mans hand, som hade framkallat den sköna spegelbilden.

"Tack", sade han, "tusen gånger tack för ditt deltagande, din godhet och framförallt för den vemodiga glädje, som du beredt mig med din ädla konst."

Med dessa ord räckte han filosofen en välfylld börs, som denne dock tillbakavisade.

„"Behåll dina pänningar", sade han; jag visar icke min konst för pängar; det höfves icke en kristen och filosof. Jag är tillräckligt belönad, om du säger mig, hvem du är!"

"Se dit", sade främlingen och pekade på en målning, som hängde på vänstra sidan af rummet.

"Jag känner den mycket väl", svarade filosofen, "det är ett härligt mästerverk af en af våra störste konstnärer. Taflan föreställer vår frälsare bärande sitt kors."

"Men se där", gentog främlingen, i det han fäste sin skarpa blick på filosofen och med handen pekade på en gestalt å taflan.

Kornelius Agrippa såg ditåt och märkte nu med förvåning något, som dittills fullständigt undgått hans uppmärksamhet, nämligen att denna gestalt hade den mest omisskänneliga likhet med hans gäst.

"Det är jag; det är jag!" utropade främlingen med hjärtskärande stämma och störtade utan att vända sig om ut ur rummet.

Kornelius Agrippa visste nu, att han hade haft Ahasverus, den vandrande juden, till gäst.

VREDGAS EJ!

Liksom hvirfvelvinden i sitt raseri upprycker träd och vanställer naturens anlete, eller som en jordbäfning i sina konvulsioner kullstörtar stora städer, så sprider en vred mans häftighet ofärd omkring honom; fara och fördärf utgå af hans hand.

Men gif dig tid till eftertanke och glöm icke din svaghet; då skall du förlåta andra deras felsteg.

Öfverlämna dig icke åt vredens passion; det är att hvässa svärdet för ditt eget bröst eller att mörda din vän.

Om du med tålamod bär stora förolämpningar, skall det tillräknas dig som visdom; och om du torkar bort dem ifrån ditt minne, skall ditt hjärta finna frid — ditt samvete skall icke förebrå dig.

Ser du icke, att den vrede mannen förlorar sitt förnuft? Medan du ännu är vid dina sinnens fulla bruk, låt en annans galenskap vara en varning för dig själf.

Gör ingenting medan passionen rasar i ditt inre; hvarför vill du gå ut till sjös under orkanens raseri?

Om det är svårt att behärska din vrede, så är det vist att förekomma den; undvik därföre alla tillfällen, som kunna väcka din harm, eller var på din vakt, när de inträffa.

En dåre blir uppretad af andras oförskämda ord; den vise ler däråt.

Tillstäd icke hämden rum i ditt bröst, ty den skall sarga ditt hjärta och förkrympa dess ädlare böjelser.

Var alltid mer mån att glömma än att återgälda en oförrätt; den som vaktar på ett tillfälle till hämd, ligger på vakt mot sig själf och drager olycka öfver sitt eget hufvud.

Ett mildt svar till en uppretad man är som vatten på eld, det mildrar hettan och förvandlar den förre ovännen till vän. Betänk huru få saker, som äro värda vrede, och du skall förvåna dig, att andra än dårar kunna öfverlämna sig däråt.

Konsten under den egyptiska IV:de dynastien,

de pyramidbyggande kungarnes period.

Att fulländning inom de sköna konsterna och en framskriden civilisation gå hand i hand, det är ett antaget axiom i historien, och dess sanning bekräftas af det sakförhållandet, att den gamla världens mest förfinade och civiliserade nationer, såsom egypter, assyrier, greker och romare otvifvelaktigt äfven voro mera framskridna i skön konst än deras mindre civiliserade samtida. Också svarar en arkaisk konstperiod vanligen emot nationens tidigare ålder, liksom den bästa konstperioden infaller då nationen är på höjden af sin makt, så att dessa två, konst och civilisation, äro oupplösligt förbundna med hvarandra. Och i samma grad som nationen nedsjunker från sin höga rang, försämras också dess konst.

Alla nutida egyptologer sammanstämma i att förlägga pyramidernas uppbyggande till en vida äldre tidpunkt än som Herodotus angifver för bröderna Cheops och Cephran, hvilka nu vanligen identifieras med Manethos Suphis och Khufuf eller Khufu, eller Xufu, samt Khafra eller Shafra, som omtalas på Abydos' och Sakkarahs stentaflor. På papyrusrullen i Turin är blott slutstafvelsen "zaf" af namnet på den tredje kungen af fjärde dynastien läsligt.

Om vi nu uppmärksamt granska konstruktionen af den stora pyramiden, så finna vi däri vittnesbörd om en icke vanlig mekanisk skicklighet. Antingen vi besinna företagets storlek, arbetets utomordentliga fulländning, eller dess proportionsförhållanden, skola vi känna oss öfvertygade om att ett dylikt verk endast kunnat frambringas af en tid, som var i besittning af en hög civilisation. Följaktligen, enligt hvad jag nyss sagt, borde den fjärde dynastiens konst bära vittne om en dylik hög ståndpunkt, och när vi söka därefter i denna periods skulptur, finna vi oss icke besvikna. Det finnes ett anmärkningsvärdt exempel därpå i en bildstod, hörande till denna dynasti, som nu är i British Museum, till hvilket den skänktes af kapten Caviglia 1817. Den framställer en bild i helfigur af en krigare af hög rang, i gående ställning, och är tagen från en graf i närheten af pyramiderna. Figuren är nästan alldeles fristående, så att blott dess baksida stödes af en murbit, och har varit utsatt för grof åverkan, ty hufvudet fattas, större delen af högra armen är förstörd, och vänstra handens fingrar äro borta. Med undantag af en kort kjol är bilden naken, och de nakna delarne äro målade med en mörk, glanslös röd färg. Modelleringen af dessa delar är förträfflig och vida öfverträffande en del af en senare tids skulpturer, i synnerhet dem som härröra från de dynastier som kommo näst efter. Det är i denna staty vida mer af de grekiska konstverkens behag än flertalet egyptiska bildstoder hafva att uppvisa, och likväl är den betydligt äldre än äfven de tidigaste helleniska statyer. Den är i nästan naturlig storlek. Ställningen är ledig, med tyngdpunkten på högra foten, vänstra foten och benet framsträckta, medan armarne hänga ledigt vid sidan. Hela figurens jämvikt är förträfflig, och den har föga eller intet af den stelhet och formalism, som vidlåder den senare egyptiska konsten.

I dess närhet stå några statyer från XI:te och XII:te dynastierna, som icke på långt när äro så goda. Där finnes likväl en sittande bild af Betmes, en ämbetsman, som hör till IX:de dynastien, och som, ehuru den alls icke kan jämföras med den nyssnämda, då figuren är klumpig och undersätsig och hufvudet för stort, dock har en vida bättre m o d e l l e r i n g af ansiktet än några af de senare statyerna. Där finnes också ett hufvud af guden Phtah från denna dynasti, som är väl modelleradt, ehuru det lidit mycket af tidens härjningar. Med anledning af stödet i ryggen på den först nämda bilden, vill jag anföra Rawlinson, som säger:

"En annan egendomlighet hos de egyptiska stenstatyerna är det stöd, som gifvits

dem i ryggen. Utom hvad fallet är med sittande figurer, som hafva stöd af sina stolar eller troner, hafva egyptiska stenbilder nästan utan undantag bakom sig en upprättstående stenplatta eller plint, någon gång liknande en obelisk, mot hvilken de luta sig och med hvilken de kunna sägas utgöra ett. Detta förklaras tvifvelsutan riktigt såsom en reminiscens från en tid, då alla statyer voro fästa vid väggar, och voro endast arkitektoniska prydnader."

I museet i Bulak finnas två statyer af konung Shafra af IV: de dynastien, i grön basalt, hans egen gåfva till Sfinxens tämpel; båda äro väl utförda, likasom äfven ett hufvud af trä på en staty, som kallas "Sheikh el Behed", troligen från tiden för samma dynasti. Dessutom finnas i Wady Magarah några väl utförda basreljeffer från samma tid; allt visar, att konsten vid denna period måste hafva varit på en ganska hög ståndpunkt. Men hvad var då orsaken till dess nedgående, hvarpå man kan se exempel i statyerna från XI: te och XII: te dynastierna? Ty man får komma ihåg, att Hyksos' eller herdekungarnes infall i landet icke ägde rum förrän under den XVI: de dynastien, hvilken mycket senare period, efter hvad som visas af 1 Mose bok, ändock var tidigare än Jakobs och hans familjs invandring i Egypten; ty, säger bibeln, då "voro alla herdar en styggelse för de egyptier".

Brugsch sluter af monumenterna, och af Herodotus' uppgift om Nitocris, att Egypten efter VI: te dynastien var under någon tid splittradt i fäjder, partier och småriken, ända till den XI: te dynastien, då konung Ra-neb-tain kom till väldet.

Manetho, en egyptisk historieskrifvare och diktare, som lefde i tredje årh. f. Kr., omtalar att Othoes af VI: te dynastien blef mördad af sin lifvakt — ännu ett vittnesbörd om fäjd och uppror.

Rawlinson anmärker, att det icke finnes några monumentala spår af de fem dynastier, som Manetho förlägger emellan den VI: te och den XII: te, utom två eller tre från den XI: te dynastien.

Bunsen säger, att VII: de och VIII: de dynastierna påtagligen voro skeden af mycket stor förvirring, och att det pågick en häftig strid om öfverväldet mellan de thebanske och memphiske kungarne.

Alla dessa auktoriteter öfverensstämma således däruti, att en tid af mörker och strider inträffade emot slutet af VI: te dynastien; jag tror mig således vara berättigad att däraf draga den slutsatsen, att IV: de och V: te dynastierna voro vida framom de därefter följande i civilisation och vetande, och att den stora pyramiden icke, såsom några velat påstå, är produkten af en ålder af barbarism och okunnighet. Dessutom är denna den IV: de dynastiens period af en mycket hög ålder; enligt Brugsch skulle den gå tillbaka till år 3,700 f. Kr.

Den minsta och den största hastigheten.

En engelsman Jackson har sedan många år tillbaka sökt utröna olika rörelsers medelhastighet i sekunden. Hans skala börjar med naglarne, som röra sig (det vill säga i växandet) långsammast. Deras tillväxt är enligt hans beräkningar icke mer än två milliondels millimeter i sekunden. De växa tusen gånger långsammare än bamburöret, och snigeln har i jämförelse med dem snälltågsfart, då han skrider framåt halfannan millimeter under samma tid.

På motsatta änden af skalan står den elektriska strömmen, som har större hastighet än till och med ljuset. Urladdad ur en Leiden-flaska och ledd genom en koppartråd af 1,7 millimeters genomskärning rusar den elektriska strömmen i väg med en hastighet af 463,500 kilometer i sekunden, under det att ljusets hastighet på samma tid endast uppgår till i det närmaste 300,000 kilometer.

Som ett kuriosum må anföras, att Jackson uppskattar hastigheten af — en örfil till 8,5 meter i sekunden.

Bilder från den Skandinaviska Norden.

Vårt fädernesland i ord och bild.

Tredje serien.

6.

Upsala domkyrka.

Upsala domkyrka är ej blott Sveriges utan hela Skandinaviens största tämpel. Dess yttre längd är lika med tornhöjden, eller 118,7 meter (400 fot). Vårt fäderneslands näst största kyrka, Linköpings domkyrka, har en längd (inre) af 97,7 meter och en tornhöjd af 105 meter.

Upsala domkyrka är ett treskeppigt gotiskt tämpel med äkta fransk anläggning, byggd ursprungligen af tegel i resning och sträfsystem samt af sand-, kalk- och täljsten i fönster, portaler, gesimser och korets pelare. Af kyrkans tre portaler är den södra den äldsta, från början af 1300-talet. Den prydes med en bild af Sankt Laurentius på midtposten, med sittande figurer af patriarker och profeter i arkivolterna samt med reljeffer dels å portöppningens öfverstycke, föreställande skapelsehistorien, dels å det vänstra, tornartade sidostyckets fot, framställande Adam och Eva, och i nischerna å dessa sidostycken, återgifvande hälgon. Den norra portalen, som delvis synes å vår illustration, har en midtbild af Sankt Olof, trampande på ett troll. Den västra och yngsta hufvudportalen är från 1431.

Man vet icke med säkerhet, när Upsala domkyrka grundlades. År 1258 lämnade emellertid påfven Alexander IV sitt tillstånd till, att domkyrkan skulle få flyttas från Gamla Upsala till Öster-Aros eller Upsala, och här började domkyrkan byggas i kung Valdemars tid. År 1260 var muren färdig ända till taklaget, men först tio år senare beslöto Valdemar och hans råd på herredagen i Söderköping, att flyttningen af namn och rättigheter från Gamla till Nya Upsala skulle äga rum. Den 24 januari 1273 öfverfördes Erik den heliges ben högtidligen från Gamla till Nya Upsala domkyrka, och den dagen kom sedan i vår almanack att heta "Erik translatus" ("Erik flyttad"), hvilket namn borttagits först i vår nya förändrade almanack med innevarande års ingång. På samma gång ditflyttades flere aflidne ärkebiskopars ben. Den relikerna åtföljande processionen utgjordes af konungen själf, ärkebiskop Fulko, ridderskapet och en mängd allmoge.

Upsala domkyrka kan alltså sägas vara anlagd i slutet af 1250-talet, ehuru det dröjde mer än halftannat århundrade, innan hon blef färdig. Flere gånger under slutet af 1200-talet och under hela 1300-talet beviljades påflig aflat åt dem, som med frivilliga gåfvor främjade byggnadsföretaget. År 1287 inkallades från Paris byggmästaren Etienne de Bonnueill med tio gesäller och tio lärlingar för att hugga sten och utföra annat arbete för uppbyggandet af kyrkan, såsom det heter, till likhet med Notre Dame i Paris, hvilket så sent som vid slutet af 1200-talet icke kunde vara meningen — anmärker professor Nyblom — och visserligen icke häller blifvit af, ty planen i Upsala domkyrka är, i motsats till Notre Dame, anlagd i fullt utvecklad gotik, ehuru det kärfva materialet (tegel) i resningen hindrade stilens genomförande i större delen af detaljerna.

Kyrkans östra del blef fullt färdig och tvärskeppet fullbordades under 1300-talet. Äfven västra långhuset antages hafva varit i det närmaste färdigt vid 1400-talets ingång, men år 1402 störtade hvalf och pelare ned på en sträcka af 35,6 meter, ungefär långhusets hela längd. Först 1440 voro hvalfven åter färdiga, men kyrkan hade fem år förut (tredjedag pingst 1435) invigts med en högtidlig akt till de tre häl-

gonen Sankt Laurentius', Sankt Olofs och Erik den heliges ära.

Upsala domkyrka har varit utsatt för många olycksöden. Utom det ofvannämda raset härjades hon af eld år 1447, i juni 1464, i juni 1473, i april 1512 och den 24 april 1572, då hon jämte staden förstördes. Därefter försågs hon med nya tornspiror och täcktes med tegel; betäckningen hade förut varit bly och blef först längre fram koppar. Under en stark storm i mars månad år 1609 blåste den ena af spirorna ned; men åren 1613—1619 ersattes bägge spirorna med två nya af samma höjd som de nuvarande. Dessutom uppsattes en stor takryttare i samma stil som tornen (barockstil) och liksom dessa kopparklädd. Så härjades kyrkan åter af brand den 16 maj 1702, då hon alldeles förstördes jämte staden och slottet. Restaureringsarbetet började genast, och fem år senare öppnades kyrkan åter för allmän gudstjänst.

Sedan dess har kyrkan och dess närmaste omgifning undergått väsentliga förändringar och nydaningar. År 1846 sänktes och planerades kyrkogården, ett tiotal år senare ersattes kyrkans vittrade sockel med en ny af huggen granit och muren kring kyrkogården utfördes i samma stenart. År 1871 fick kyrkan en ny, modern orgel (ombyggd och sänkt 1892) samt en ny orgelläktare. Under 1870-talet försågs kyrkan jämväl med värmeledning. Samtidigt började man äfven träffa förberedelser för Upsala domkyrkas fullständiga restaurering, hvilken började i november 1885 efter af öfverintendenten Helgo Zetterwall uppgjordt förslag och afslutades 1893, hvarefter i september månad samma år 300-års-minnet af Upsala möte med stor högtidlighet firades i det pånyttfödda tämplet. Kostnaden för den omfattande restaureringen uppgick till i rundt tal 1,160,000 kronor. Genom densamma återfingo tornen sin forna höjd, hvilken efter branden 1702 och intill 1886 varit endast 68,3 meter.

Sveriges kröningskyrka är numera, som bekant, Storkyrkan i Stockholm, men Upsala domkyrka var det dessförinnan under långliga tider, allt ifrån medeltiden och ett stycke in på 1700-talet. Magnus Ladulås, som år 1275 hyllades såsom konung vid Mora stenar, kröntes året därpå i Upsala domkyrka. Där hafva också alla Sveriges regenter krönts från och med Gustaf Vasa till och med Ulrika Eleonora, med undantag endast af Kristina och Karl XII, hvilka båda kröntes i Stockholm. Kungseden aflades under "kröningshvalfvet", där hvalfhjässans slutsten prydes af en förgylld hand med två utsträckta fingrar, på blå grund.

Af de historiska dyrbarheter, som förvaras i Upsala domkyrka, må särskildt nämnas Erik den heliges relikskrin, en omkring halfannan meter lång kista af förgylldt silfver. Det förskrifver sig från medeltiden, omgjordes af guldsmeden Lambrecht i Stockholm 1405 och blef på Johan III:s bekostnad repareradt år 1577. Skrinet innehåller bland andra ben hälgonets hufvudskål och en af ett skarpt vapen genomskuren halskota. Konung Erik IX föll nämligen i strid med den danske prinsen Magnus Henriksson den 18 maj 1160. Förutom benen innesluter skrinet en förgylld och med stenar prydd kopparkrona. Benen skrinlades i Gamla Upsala 1257, flyttades, såsom förut nämts, till Upsala domkyrka 1273 och förvarades först i ett inom kyrkan uppfördt kapell af trä.

Dessutom finnas i Upsala domkyrka icke mindre än 21 inbyggda grafkapell, nämligen sju i koret och sju på hvardera sidan af långhuset. Grafkapellen äro följande, uppräknade i ordning från det första å korets norra sida samt rundt omkring kyrkan till det sista å långhusets norra sida: Jagellonska grafkoret med drottning Katarina Jagellonikas vård och bild i marmor; Sturekoret med vårdar öfver bl. a. de af Erik XIV år 1567 mördade Sturarne; Birger Peterssons till Finsta (den heliga Birgittas faders) grafkor; Gustavianska grafkoret, där Gustaf Vasa och hans tre drottningar samt Johan III och drottning Gunilla hvila; Hornska grafkoret med grafsten öfver sjöhjälten Klas Kristersson Horn; De Geerska grafkoret; Oxenstiernska grafkoret; de två därpå följande kapellen på långhusets södra sida närmast tvärskep-

Uppsala domkyrka.

pet voro förr inrättade till bänkrum — nu är i det första uppsatt epitafiet öfver ärkebiskop Beronius och i det andra en minnestafla öfver slottsfogden Engelbreckt Svensson; Banérska grafkoret; Skyttekoret; Bielkeska koret; Stenbockska koret; under golfvet till det därpå följande kapellet är ärkebiskopen O. Svebilius jordad; så kommer det första stora kapellet på norra sidan, hvilket i senare tid nyttjats till förvaringsrum; von Dohnas grafkor; Karl Banérs grafkor; Warnstedtska (sedan Duvallska) grafkoret; Musenbachska (sedan Danckwardtska) koret; samt Gyllenborgska koret. Det sista kapellet utgöres af sakristian. Framför orgelläktaren är Karl von Linnés grafplats belägen, och hans enkla porfyrminnesvård med porträttmedaljong af Sergel återfinnes i Karl Banérs grafkor i närheten.

"ATT SITTA RUN".

Ett midsommarminne.

Händelsen, som jag nu går att berätta om, tilldrager sig i den under reparation varande mangårdsbyggnaden på en tämligen stor landtegendom nere i Småland. Husets undra våning undergår en fullständigt omdanande nyinredning, hvilken flyttar köket, alla gamla landtgårdars allra heligaste, med dess många skåp och hyllor, dess grytor och kastruller till en helt ny och mera undangömd plats.

Den stora bakugnen, som den breda trätrappan till öfra våningen stödt sig mot, är rifven, och den gamla hederliga trappan, hvilken härigenom helt plötsligt kommit på obestånd, vacklar en smula och knakar alldeles erbarmligt. Det är som ville hon klaga sin nöd för hvem hälst hon kommer i beröring med. Och alldeles likadant är det med gamla köks-Stina; ej nog med att hon fräser som ett hett strykjärn, utan hon spår olyckor utan tal och muttrar om alla de gastar, troll och spöken, dem hon påstår sig se och höra i köket.

"Jaja, går det väl, så är det så, och det skulle ingen hällre se än jag", slutar hon städse sina klagolåtar; "men nog ser det märkvärdigt ut alltid, och de säger väl inte för inte, att flytta sin ugn är som byta om kung. Hade det här eländet varit för trettio år se'n, då skulle jag nog haft god lust att sitta run, för nu kan en väl veta, att det vore lätt att få se något. 'I rifvena hus lefver trollena i sus och dus', säger ju de gamla."

O du gamla hederliga Stina, hur dina ord "sitta run" genljödo i mitt då adertonåriga hufvud! Visserligen försökte jag le åt Stinas ord, då hon själf var närvarande, och kalla hennes historier okunnigt prat och skrock, men icke för ty var det just hennes förtäljelser, som gåfvo min blick på tingen dess färg. Ty Stina var en verkligt poetisk natur, och hon kunde om vårt land och våra omgifningar berätta lika trollskt och målande som Rudyard Kipling om Indiens djungler. Och hennes "sitta run" lockade mig oemotståndligt.

Så småningom lockade jag också ur henne, hur det skulle gå till; och när midsommaraftonen äntligen ingick var jag fast besluten att våga försöket.

"Har Stina själf suttit run?" sporde jag henne trefvande och försiktigt, under det jag hjälpte henne röra i midsommargröten.

"Än se'n då", ljöd det snäsiga svaret.

"Var Stina ensam?" frågade jag vidare.

"Hvarför skulle jag det varit?" motsporde hon.

"Behöfver man inte det då?" fortsatte jag.

"Nej visst inte, bara man inte krätter ur sig ett enda ord till de andra."

Nu var Stina uppmjukad, nu behöfde jag ej vara rädd vidare för buttra svar.

"Hvar skall man sitta?"

"Den som vill se mycket skall sitta grensle öfver ryggåsen på ett ladtak, men den som bara vill se fästmannen kan sitta nästan hvar som hälst."

"Jag skulle således kunna sitta i stora förmaket utanför gästrummet i öfre våningen?"

"Visst kunde hon det. Men jag tror ändå, att fröken gör klokast om hon låter bli det, för trösta både mig och henne om hon försöker och pappa får veta't."

"Så tokig Stina är. Inte tror Stina verkligen jag är så dum; det är bara roligt att höra, hur Stina tänker och tror om sådana där saker."

Men jag var just så dum, som jag påstått att jag ej var. Jag längtade att kvällen skulle komma, jag ville försöka, jag ville sitta run, följden måtte bli hvilken som hälst. Och jag tror nog, att Stina begrep det, fast hon ingenting sade.

Hade det gällt att sitta ensam, vet ingen om jag vågat, men nu så —. Jag inbjöd syster Lisa att dela vakan, men hon slog härvid blott en knyck på sin vackra nacke och svarade i öfverlägsen ton, att först och främst så trodde hon ej på några sådana där dumheter och vidare skulle det aldrig falla henne in att göra sig något besvär för en karlsloks skull. Jaha, hon sade verkligen "karlslok" och tillade, att det kvittade henne absolut lika, huruvida någon ville ha henne eller ej.

Det är så lätt för en flicka att uppträda öfvermodigt och prata på det sättet, när hon har godt om beundrare och redan är så godt som förlofvad.

Karola, den lilla sextonåringen, som jag därefter frågade, om hon ville vara med om vakan, gick genast in på förslaget; dock betingade hon sig förmånen att få lägga sig i soffhörnet och sofva, därest hon tyckte det blef tråkigt.

Nu hade jag kamrat — att sitta ensam skulle jag aldrig hafva vågat — och det gällde blott att skaffa "mojänger" eller "remedjor", som det på småländska skulle heta, samt att när tiden var inne praktisera Karola och mig själf så tyst och stilla till den utsedda platsen, att inte far fick nys om saken.

"Mojängerna" bestodo i två glas vatten, ett glas spirituosa, ett nyvärpt ägg samt nio olika slags blommor, plockade i solglänningen på en åt väster sluttande lid. Sedan dessa trollmedel anskaffats och sittaren rört vid dem, måste hon iakttaga absolut tystnad, ända tills "run" är öfver — ett ej alldeles så lätt villkor.

Alla mina förberedelser lyckades emellertid öfver förväntan väl, och strax före tio sutto Karola och jag i hvar sin ände af "Lange Linie", den omätliga förmakssoffan, som var en riktig Goliat i möbelväg.

Under kuddarne i mitt hörn låg den af de nio blomsterslagen efter alla konstens regler flätade drömkransen. Skulle olyckan vara framme och vålla, att jag somnade, så borde jag åtminstone genom kransens magiska kraft komma att drömma om honom, den väntade men ännu osedde.

Det ena vattenglaset stod tillika med ett litet glas konjak på bordet framför soffan; i det andra vattenglaset hade jag med yttersta varsamhet hällt hvitan af det nyvärpta ägget samt därpå ställt det under soffan, sedan jag tre gånger tre gånger andats i det. I det glaset skulle jag nästa morgon få se, hvad lefnadskall min blifvande make hade. Ägghvitan skulle nämligen under nattens lopp forma sig till en bild af något redskap eller verktyg tillhörande hans sysselsättning.

Karola satt ungefär en halftimme vaken i sitt soffhörn, men därpå lät hon sig enleveras af Jon Blund och flydde tillsammans med honom in i drömmarnes rike, lämnande mig ensam i den djupa stillhet och tystnad, som härskar på en i midnattssömn försänkt landtgård.

Hur ofta hade jag ej förut under skym-

ningen suttit just på detta samma ställe, där jag nu satt, och njutit af den fagra naturen på samma gång mitt sinne varit fylldt af de vakna drömmar, på hvilka en liflig kvinnas första ungdom är så rik; men nu kunde jag omöjligt komma i samma stämning. Tystnaden och ensligheten tryckte mig. Jag erfor en känsla som om jag varit ensam på hafvet och med hvarje flyende minut glidit allt längre och längre bort från stranden.

När jag beslöt mig för att "sitta run", ansåg jag näppeligen det hela för någonting annat än ett skämt, men ju längre tiden nu led, desto allvarligare föreföll mig saken, och redan långt innan den gamla dalklockan i nedre förstugan med skrällande slag förkunnade spöktimmens ingång, hade min självhypnotisering fört mig öfver till en helt annan föreställningssfär än den vanliga.

Nu trodde jag bärgfast och orubbligt på Stinas sagor och var alldeles viss på, att den sakta framåtskridande natten skulle bringa mig svaret på frågan: "Gift eller gammal mamsell?"

Ej underligt därför, att sedan tolfslaget förklingat hvarje det minsta ljud ökade nervspänningen. Emellertid slog klockan både en kvart öfver tolf och half ett utan att någon syntes till.

Jag var nära att gråta af förargelse. Det var således sant, hvad bror Karl brukade säga, nämligen att ingen ville ha en sådan som mig. Min lott var sålunda att ensam vandra fram min bana genom lifvet, och min öfverretade hjärna uppgjorde tusen framtidsplaner med syfte att göra den befarade ensamheten så dräglig som möjligt. Från och med i morgon skulle jag också visa mig afvog mot och otillgänglig för mänskligheten maskulina hälft, så att aldrig någon skulle med fog kunna säga om mig som om gamla tant Fina, att jag i hela tjugu år sträfvat att blifva gift, fastän ingen velat ha mig.

Ungefär på det sättet fastän mycket sorgligare och mycket sentimentalare resonerade jag för mig själf, då jag började frukta, att ingen skulle komma. Ty inte var det väl troligt, att "run" på de få återstående minuterna skulle föra till mig den Adam, hvilkens refben jag var!

Men hvad nu? Höres det ej steg ute på verandan? Månne det är far, som fått för sig att göra en nattlig inspektionsrund för att se, hur det står till i hans olåsta hus? Litar han inte på nattvakten och Fiffig, gårdshunden? Gud nåde mig, om det är han; då kommer det att vankas först allvarsord och sedan förlöjligande.

Nej, det är inte fars steg. Han går raskare, framförallt lättare. Är det möjligen den väntade, som nu äntligen behagar infinna sig?

Mitt hjärta slår nästan hörbart. Glädje och ångest, nyfikenhet och rädsla kämpa om herraväldet i mitt medvetande. Jag vill på samma gång fly och stanna kvar; jag längtar af hela mitt hjärta, att han måtte komma, och på samma gång önskar jag, att han måtte vända om och gå ut igen.

Men han går ej.

Stegen närma sig. Nu öppnar han dörren till nedre förstugan... nu bestiger han den sig högt jämrande trappan... nu står han i öfre verandan alldeles utanför dörren till rummet, där jag sitter.

Men du milde himmel, att en människa kan röra sig så snigelartadt!

Jag svettas af ångest och spänning. Jag kryper ned i hörnet bakom en stor länstol, ty fastän jag vet, att besökaren blott är hans skugga, är jag dock rädd för, att han skall kunna se mig.

Äntligen öppnar han dörren och träder in.

Som då en flod återtager sitt lugna lopp, då hon nått jämn mark efter att förut hafva störtat utför en klippsluttning, så inträdde nu i min själ en plötslig, djupt högtidlig stillhet. Hvarenda droppe af forsens vatten finnes visserligen kvar, men det flyter så lugnt, att det synes stillastående. Jag var ej det bittersta grand rädd utan blott så ytterligt spanande och intresserad, som man är då man befinner sig ej nära utan m i d t i en stor fara eller på annat sätt genomlefver något af lifvets stora, innehållsdigra ögonblick.

Från mitt hörn mönstrade jag besökaren, så godt nattdunklet det tillät.

Det var märkvärdigt, att han hade klackjärn på sina stöflar. Sådant brukas ju endast af drängar och arbetsfolk. Är det en allmogeman, en bondpojke rätt och slätt?

Med några långa, klumpiga steg närmar han sig bordet. Men just som jag böjer mig framåt för att se, hvilket af glasen han fattar, kröker han af åt gästrummet till, öppnar dörren och stiger dit in.

Som genom ett trollslag var nu hela suggestionens makt bruten. Denne passagerare är ingen skugga. Nej, det måste vara en tjuf, och för mitt minne framträda med lefvande tydlighet de allra värsta bland de många blodiga röfvarehistorier jag läst. Om jag vågade röra mig, skulle kanske ej blott mitt eget utan äfven den lilla söta Karolas lif vara slut inom några minuter. Klokast vore nog att vara alldeles stilla, tills han aflägsnat sig men omedelbart därpå göra alarm, så att Fiffig kunde ledas på spåret och uppsöka honom.

Ungefär samtidigt med, att jag kommit till detta resultat, trädde den förmente brottslingen ånyo ut i rummet, där jag satt. På armen bar han en blus och i handen en murslef.

Det var en af muraregesällerna, som hämtat sina tillhörigheter, sedan han under förnatten varit med tjänarne ute i ängsbacken och klädt majstången.

Midsommardagsmorgonen berättade jag i största hemlighet mitt äfventyr för syster Lisa, som naturligtvis heligt bedyrade, att hon skulle vara tyst som grafven. Följden häraf vardt, att hela syskonskaran långt före middagen visste, hvad jag tagit mig för, och i ungefär en månads tid titulerades jag inom syskonkretsen "muraremadamen".

Dock inbragte mig ej vakan enbart obehag, ty bror Karl förklarade högtidligt, att jag tillvunnit mig hans synnerliga aktning, enär jag, ehuru ett fruntimmer, dock kunnat tiga i hela tre timmar samt utstå verklig ångest utan att skrika.

Jane.

Asteroiderna eller småplaneterna.

Dessa små världar uppträda i samlad flock inom ett visst område af vårt planetsystem, nämligen emellan de fyra inre och de fyra yttre planeterna, eller närmare bestämdt emellan Mars och Jupiter. Emellan dessa bägge planetgrupper var ett stort tomrum, ända tills de ifrågavarande småplaneterna upptäcktes därstädes. Den första asteroiden, Ceres kallad, upptäcktes för hundra år sedan, på själfva nyårsdagen 1801.

Sedan dess ha årligen nya asteroider upptäckts — under förlidet år icke mindre än elfva — så att hela antalet den 1 januari i år utgjorde 463. Af denna mängd är det endast några få, som erbjuda något af intresse för astronomen. De allra flesta äro för små för att ens vara värda att betraktas genom teleskopet. En asteroid, hvars hela ytinnehåll vore så stort som Norges eller Danmarks, skulle betraktas som en stor asteroid.

Småplaneterna likna ljussvaga stjärnor och ha också förväxlats med sådana. Men de upptäckas på det sättet, att man granskar fotografier af stjärnhimmelen, på hvilka de jämförelsevis orörliga fixstjärnorna te sig som punkter, under det att asteroiden under den långa exponeringstiden (en timme eller mera) hinner röra sig så pass mycket, att den å plåten frambringar ett streck. Den franske astronomen Charlois i Nizza har ensam under årens lopp upptäckt ett hundratal asteroider.

Vi känna knappast någonting om dessa små världars natur. Om några lefvande varelser finnas på dem, så måste de vara af helt annan natur än vår jords.

Genesaretslätten.

FRÅN VÄRLDENS SKILDA LÄNDER.

NATUR- OCH FOLKLIFSSKILDRINGAR I ORD OCH BILD.

V.

Sjön Genesaret (Galileiska hafvet).

Det är till Palestina, "det heliga landet", som närvarande skildring för oss — till trakter, som, ehuru fjärran belägna från vårt eget kära fädernesland, likväl äro oss alla så nära bekanta allt ifrån vår tidigaste ungdom, att vi med godt skäl skulle kunna kalla dem vår barndomsfantasis hemland. Och hur gamla vi än blifva, hur nyktert och hvardagligt och illusionsfattigt lifvet än må te sig för många af oss, som fått slita ut sina bästa krafter i den skoningslösa, järnhårda kampen för tillvaron, så står dock städse för vår erinring det heliga landet, de gamle profeternas och apostlarnes land och först och sist vår Herres och Mästares jordiska hemland, omstrålad af ett sällsamt skimmer, en fantasiens gloria, som bäst vittnar om, hvilket djupt

ehuru då för oss omedvetet intryck den bibliska historiens berättelser gjorde på vårt ungdomliga sinne. Det har mången gång förefallit oss som om de trakter, där dessa sällsamma händelser utspelades i en tid, så fjärrbelägen från vår egen att äfven denna omständighet bidrager till att öka det romantiska och underbara i dem, icke skulle kunna vara verkliga ställen på denna vår jord, ställen dem man ännu i dag skulle kunna skåda med sina lekamliga ögon och trampa med sina fötter. Och fördenskull bruka vi gärna med ett alldeles särskildt intresse taga del af faktiska, nutida skildringar och bilder från dessa minnesrika orter och i dem späja efter något bekant drag, som stämmer öfverens med de i vår egen erinring lefvande fantasibilderna. Åtminstone har den, som skrifver dessa rader, ofta förnummit det så.

Den näjd, som vi nu gå att skildra, är bland de oftast omnämda i Nya testamentet i samband med vår Mästares lefnadshistoria; på sjön Genesarets stränder uppehöll han sig ofta själf, och där hade de flesta af hans apostlar sina hem. Sedan den tiden har emellertid denna trakt undergått genomgripande förändringar.

Sjön Genesaret (eller Gennesaret) har fått sitt namn efter den på västra sidan belägna slätten Gennesar, äfven kallad Genesaretslätten. Sjön kallas i bibeln äfven Kinneret, Kinnerot, Galileiska hafvet och Tiberias haf; på arabiska heter sjön nu för tiden Bar Tabarije.

Galileiska hafvet, beläget i norra Palestina, har formen af ett päron. På bredaste stället mäter det tolf kilometer; dess längd är tjugutvå kilometer. Sjön ser emellertid betydligt smalare ut till följd af Palestinas klara luft. Äfven vattnet är utomordentligt klart och därtill sött utom i närheten af de heta källorna och vid Tiberias, där det förorenas af stadens kloaker. På sjöns västra sida söder om Tiberias löper en grönskande strandremsa af ungefär fyra kilometers längd och 400 meters bredd. Söder om denna närma sig bärgen nästan vattenbrynet under en sträcka af fem kilometer eller hart när till den punkt, där Jordan utträder ur sjön. På en lika lång sträcka norr om Tiberias är förhållandet enahanda. Därpå vidtager den välbekanta omkring fem kilometer långa och halfannan breda Genesaretslätten. Norr därom på en sträcka af ungefär sju kilometer — nästan till Jordans inträde i sjön — nå bärgen åter vattenbrynet. Det största grönskande område i hela landskapet utbreder sig kring sjöns norra ände. På sjöns östra sida finnes betydligt mera slättmark än på den västra. Under bibelns tider voro dock betydligt flere hebreer bosatta på västra sidan än på den motsatta, dels emedan "hinsidan Jordan" var så godt som ett främmande land, dels emedan landet ofvanför sjön på östra sidan var utsatt för araberna. Numera är östra stranden en af rofgirige beduiner bebodd öken, och äfven västra sidan är endast glest bebodd och sparsamt odlad.

På Kristi tid speglade sig otaliga båtar, bildande hela flottor, i Galileiska hafvets klara vatten. Flere tusen människor hade ständig sysselsättning dels af fiske, dels af kusthandel och samfärdsel emellan de motsatta stränderna. Vattnet är lika fiskrikt nu; men vingårdarne och olivlundarne och de många folkrika städerna, som då gjorde sjöns stränder så lifliga, hafva försvunnit, och få äro de fiskarebåtar som numera synas på dess yta.

Ett besök å sjön Genesarets västra strand på det ställe, där det gamla Tiberias låg, är af stort intresse. Stranden är här beströdd med spillror efter den en gång så lysande staden, hvilken hade en utsträckning af inemot en kilometer. I dess ställe företer den nuvarande staden, Tabarije kallad, ett skådespel af ruiner, smuts och elände, som är enastående till och med i Palestina. Den på en kulle vid stadens norra ände belägna, tornprydda borgen blef svårt skadad vid den fruktansvärda jordbäfningen år 1837, då omkring hälften af stadens invånare dödades. Den mot hafvet uppförda vallen — naturligtvis ett minne från fordomtima — som reser sig ur vågorna framför staden, remnade och förflyttades på flera ställen; stadsmurarne rubbades och splittrades och de flesta husen

På Galileiska hafvet.

förstördes; somliga af dem kvarstå ännu i ruiner.

Jordbäfningar äro icke sällsynta i Palestina, och de voro lika mycket fruktade på bibelns tider som nu. Palestina ligger i en väldig klyfta, i hvars närhet jordbäfningar äro vanliga. Den börjar vid de vulkaniska Taurusbärgen, passerar emellan Libanons båda bärgskedjor, bildar Jordandalen och Döda hafvets bädd samt fortlöper till Akabaviken. Långs denna linje inträffa stundom jordskalf af fruktansvärd våldsamhet. Josefus omnämner ett dylikt, hvilket under Herodes' regering omkring år 30 f. Kr. ödelade Judeen och dödade 10,000 människor samt en myckenhet boskap. Himmelens förmörkande vid Jesu korsfästelse måste äfvenledes tillskrifvas ett jordskalf i närheten af Jerusalem. År 1181 skakades hela Hauran, som gränsar till Jordans område, af en jordbäfning. 1837 års jordbäfning öfvergår dock alla andra af oss kända. Icke blott Tiberias utan äfven Safed förstördes, och skakningen sträckte sig öfver ett område af 800 kilometer i norr och söder samt från 130 till 160 kilometer i öster och väster. Alla jordskalf hafva dock ett största kraftcentrum, hvarifrån stötarne fortplanta sig i alla riktningar med en hastighet af omkring 50 kilometer i minuten, och stötarnes styrka aftager naturligen i samma mån afståndet från medelpunkten ökas. Städer som Nasaret och Jerusalem lida mindre af en stöt, hvilken omstörtar andra, de där i likhet med Tiberias ligga närmare medelpunkten.

De i Tiberias år 1837 omkomne voro till största delen judar, ehuru icke så få andra dödades. På skilda ställen öppnade sig gapande klyftor i jorden, hvilka uppslukade

Det nutida Tiberias (Tibarije).

många omisstänksamma vandrare och ånyo inom få sekunder slöto sig öfver dem, liksom jorden fordom uppslukade "Korah och hans anhang" (4 Mos. 16: 32). År 1759 ödelades Tiberias af en liknande katastrof.

Judarne äro mycket talrika i Tiberias, ty denna stad och Safed äro näst Jerusalem och Hebron de heligaste i landet. Messias skall nämligen, enligt judarnes tro, en gång uppstiga ur Galileiska hafvets vatten och gå i land vid Tiberias, och i Safed (10 kilometer nordväst om sjön) skall hans tron stånda. Åtminstone två gånger i veckan måste böner hållas i Tiberias för att rädda världen från undergång. Israeliterna i Tiberias äro hufvudsakligen från ryska Polen och tala ej tyska. I staden, som har omkring 3,000 invånare, finnes en meteorologisk station, den lägsta på jorden, ty den ligger ungefär 200 meter under hafvets nivå. Själf ligger sjön Genesaret 208 meter under hafsspegeln och utgör en del af den märkvärdiga El ghor ("insänkning"), såsom araberna kalla Jordandalen, hvilken är den djupaste depression eller sänka på hela jordytan. Den slutar nämligen i Döda hafvet, hvars yta ligger 394 meter och botten på djupaste stället 793 meter under Medelhafvets vattenspegel.[1]

Vid pass sju kilometer norr om Tiberias ligger i södra vinkeln af Genesaretslätten byn Mejdel, evangeliernas Magdala. Byn har nu ingen befolkning att tala om; de få som bo där äro fattiga och eländiga. Husen eller kojorna, ett dussin inalles, äro byggda af lera och sten i en våning med

[1] Med depression eller sänka afses naturligtvis endast ett landområde med eller utan insjö, som ligger lägre än hafsytan. De stora hafsdjupen bilda ofantligt mycket djupare insänkningar i jordytan än El ghor; så till dömes är det största kända hafsdjupet 9,427 meter.

Grottor i "Dufvodalen' nära sjön Genesaret.

platt tak; de hafva intet fönster utan få allt sitt ljus från dörren. En skroflig pelare af sten och lera i midten af det enda rummet uppbär taket, som består af rör och grenar. Tvänne afdelningar i lergolfvet, en högre och en lägre, anvisa familjens och husdjurens respektiva områden, ty fjäderfä, getter och kanske en åsna eller något annat husdjur dela familjens rum. Några fikonträd, fläderbuskar, oleandrar, nubkträd och andra halftropiska växter gifva platsen ett mindre ödsligt utseende.

städer för talrika gamar, korpar och örnar, hvilka djur man här ständigt ser kretsa högt i luften, vaktande på rof eller späjande efter as.

På Herodes' tid tjänade dessa grottor som tillflyktsort för ett stort antal judiska svärmare, som voro missnöjda med regeringen och önskade upprätta en rent teokratisk styrelseform. Det var gagnlöst att hoppas fred i landet, så länge dessa religiösa entusiaster innehade ett så starkt naturligt fäste, hvarifrån de efter behag kun-

Mejdel vid Galileiska hafvet (bibelns Magdala).

Dalen bakom Magdala, kallad Wady Hamam eller "Dufvodalen" till följd af de otaliga dufvor, som bebo klyftorna och håligheterna i dess branta sidor, är ryktbar i den judiska historien. I generationen före Kristus, då Herodes den store var ståthållare i Galileen under sin fader, utförde han i denna dal en af sina djärfvaste bedrifter. I de höga klippväggarna på norra sidan finner man ett stort antal små grottor, af hvilka några blifvit satta i försvarstillstånd genom byggandet af en mur framför öppningen. Det är hufvudsakligen dessa grottor dufvorna bebo, men de äro äfven bo-

de oroa styrelsen. Herodes marscherade då i spetsen för sina trupper till toppen af klipporna. Grottorna kunde ej nås nedifrån, ty under dem stupade klippan lodrätt till ett oerhördt djup. Därföre måste de anfallas uppifrån, och till den änden lät han förfärdiga ett stort antal ofantliga burar, försedda med starka järnband. I dessa burar instego så många soldater, som fingo plats, hvarpå de medels järnkedjor nedfirades från toppen till jämnhöjd med de närmaste grottmynningarna. Soldaterna voro väl beväpnade, icke blott med svärd och spjut utan äfven med långa hakar till att

draga ut dem, som gjorde motstånd, och störta dem utför klipporna. På detta sätt och genom att bestiga bärget, där fotfäste fanns, vardt slutligen soldaternas framgång fullständig. I många grottor fann man tillräckligt med brännbara ämnen för att fylla hålornas innandömen med en kväfvande rök, som i sin mån underlättade det ohyggliga arbetet, tills slutligen många självmant störtade sig hufvudstupa ned i afgrunden. De öfverlefvande gåfvo sig. Denna seger var högst märklig i sitt slag, ty många af grottorna hade stor utsträckning och voro väl befästa; därjämte voro de sinsemellan förenade medels gångar och försedda med vatten från talrika cisterner. I senare tider hafva fredliga eremiter tagit sin bostad i dem.

Längs bärgssidorna på västra stranden af sjön Genesaret löper telegrafledningen till Damaskus och där utmed slingrar sig den af alla resande åt norr eller söder använda vägen. Så fullständig är hela landskapets nutida ödslighet, att Tiberias och det eländiga Magdala äro de enda bebodda platserna vid sjön. På Kristi tid däremot lågo nio städer och många folkrika byar på dess stränder eller på bärgssidorna ofvanför.

Midt igenom sjön från norr till söder skönjes Jordans strömfåra på hennes väg till Döda hafvet. Det ställe, där Jordan inträder i sjön, omgifves af en sumpig slätt med yppigt grönskande vegetation, ett kärt tillhåll för svarta, platthufvade bufflar, hvilkas horn äro underligt krökta längs hufvudets sidor. Sjön är ingenstädes öfver 50 meter djup, under det att Döda hafvets djup uppgår ända till 399 meter. Om sjöns vulkaniska ursprung vittna de omgifvande basaltklipporna och varma källorna. Nu som på Jesu tid upprörés vattnet stundom af häftiga, men kortvariga oväder, då "en stormvind far ned på sjön" (Luk. 8: 23) från högländerna.

Under sommaren äro Galileiska hafvets stränder till följd af den stora hettan och fuktigheten i hög grad besvärade af insekter och andra plågodjur. Mångfotingen, som kryper fram ur någon stenhög, ger ett bett, som enligt arabernas påstående är fyrtio gånger svårare än spindelns, ty den genomborrar huden icke blott med sina käkar utan med hvar och en af sina många fötter. Skorpionens giftiga bett har mycket smärtsamma verkningar. Besvärligare äro dock moskiterna, som vid Galileiska hafvet nå en ovanlig storlek. Vid Tiberias förekomma de i tallösa svärmar. Lopporna äro dock den största landsplågan i dessa trakter. Beduinerna tvingas ofta att byta om lägerplats till följd af dessa insekters talrikhet.

EN VIS MANDARIN.

Den kinesiske käjsaren Tsi hade en favorithäst, som han satte högt värde på. Genom någon vårdslöshet af förste hofstallmästaren omkom denne häst, och käjsaren blef häröfver så ursinnig, att han rusade emot den olycklige ämbetsmannen med draget svärd.

Mandarinen Yentse, som var närvarande, skyndade emellan, parerade käjsarens hugg och sade:

"Sire, denne man har ännu icke fått veta, för hvad han är anklagad och hvarför han förtjänar döden."

"Nå så säg honom det då, men fort!" utlät sig käjsaren.

Mandarinen vände sig till den olycklige och sade i bister ton:

"Lyssna, skurk, till listan öfver dina brott. För det första har du låtit en häst dö, som käjsaren anförtrott i din vård. För det andra är det din skuld, att vår nådige härskare vardt så vred, att han var nära att besudla sin hand med att döda dig. För det tredje är det din skuld, att han var nära att förnedra sig i allas ögon genom att taga en människas lif för en hästs."

"Låt honom gå", afbröt käjsaren, som begrep läxan och fann den rättvis; "jag förlåter honom."

BERÄTTELSE

AF

H. B. MARRIOTT WATSON.

(Från engelskan.)

(18)

Tjugonde Kapitlet (fortsättning).

Emellertid grydde dagen allt mera, och slutligen då de voro ganska nära land upptäcktes från tulljakten den lilla båten med sina båda passagerare. Chloris föreslog Warburton, att de skulle landa någonstädes, där ingen, som ej kände kusten, vågade lägga till, men som han insåg, att detta endast skulle förefalla misstänkt, beslöt han att lägga till på en tillgänglig plats, men endast laga så, att de kunde komma före den lilla julle, som satt ut från tullbåten.

Båten hade knappast nått land, förrän Chloris hoppade ur, och Warburton följde henne ögonblickligen, hvarpå de båda försvunno i buskskogen å strandbanken.

"Vi måste skynda oss", sade Warburton i hviskande ton. "Du som känner ön, säg hvar vi skola dölja oss, medan de passera förbi."

Hon betänkte sig ett ögonblick, men därpå utropade hon:

"Kom, skall du få se!"

Så skyndade hon med lätta, snabba steg framåt, tills hon nådde ett mörkt, ogenomträngligt snår af ormbunkar och lärkträd.

Efter en liten stund sade Warburton:

"Nu måste de hafva gått, och vi hafva ingen tid att förlora. Inom en halftimme hafva vi oväder med storm och åska."

De lämnade sin tillflyktsort och klättrade raskt åstad bland klipporna.

"Nu hafva de ingen utsikt att fånga oss", utlät sig Warburton.

Men knappt hade han yttrat dessa ord, förrän någon hördes ropa ur skogsdunklet bakom dem:

"Är det ni, Cave? Jag trodde sannerligen, att jag råkat vilse bland alla dessa gemena klippor och skogssnår."

Warburton skulle hafva velat draga sig tillbaka i sitt gömställe, men hann ej utföra denna sin afsikt innan den talande i sällskap med några följeslagar stod framför honom.

"Sannerligen tror jag inte det är mr Warburton!" utropade Gellibrand vid detta oväntade möte. "Hvad i all världen gör ni här vid denna tid på dygnet? Detta var ett lyckligt möte. Men — jag tror minsann ni har fruntimmerssällskap!"

"Sir", sade Warburton i afmätt ton, "det är en dam, som jag har den lyckan att kunna göra en tjänst. Hon öfverraskades af natten i Marlock, och jag erbjöd mig att föra henne öfver hit."

"Såsom en artig riddare kunde ni ej gärna handla annorlunda", medgaf Gellibrand. "Jag afundas er dock dylika angenäma plikter."

"Sir", inföll Warburton otåligt, "det är miss Carmichael."

"Jag ber så mycket om ursäkt för min frispråkighet, miss Carmichael", sade Gel-

librand bugande. "Jag är här å tjänstens vägnar; jag måste lyda order och göra min plikt, hur obehaglig den ock understundom kan vara. Mr Powis har gått att besöka sir Stefan; han kommer att undfägna honom med en röfvarehistoria, åt hvilken de säkerligen få sig ett godt skratt tillsammans. Visserligen är detta en olämplig tid för visiter, men plikten — plikten! Jag kan själf ej låta bli att skratta åt anklagelsens orimlighet.

"Skulle ni vilja bedja miss Carmichael draga sig tillbaka", hviskade han därpå till Warburton; "jag har någonting att berätta för er."

Sedan Chloris aflägsnat sig och Gellibrand under några ögonblick uttömt sig i lofprisande af hennes skönhet och kvinnliga behag, kom han äntligen till sitt ämne.

"Kan ni gissa hvarför jag är här? Jo, det har blifvit påstådt, att här bedrifves smyghandel på ön, och att Nikolas Carmichael är inblandad i affären. Militären är efter honom. Naturligtvis är det bara en uppdiktad historia, men den är i alla fall obehaglig. Jag tycker det är onödigt, att den där vackra flickan får veta om saken, utan ni kan gärna låta den stanna hos er."

Warburton skilde sig från den pratsamme löjtnanten så fort som möjligt och skyndade sig därefter att uppsöka ingången till smugglarnes grotta. Då han anlände dit, stannade han och sade:

"Det vore bäst, att du väntade här, Chloris; du måste vara grundligt uttröttad."

"Nej, nej; jag vill hjälpa dig", invände hon ifrigt.

De inträdde i klippgången och kommo snart till den mellersta grottan. Här slog Warburton eld och tände ett par facklor, som de funno därinne. Längre in i grottan såg han en mängd krutfat uppstaplade mot väggen.

"Det är en lätt uppgift att spränga grottan i luften", sade han till Chloris. "Snart skall här hvarken finnas någon grotta eller något krut åt Bonaparte."

Under nära en timmes tid var han ifrigt sysselsatt med att rulla krutfaten i ett lämpligt läge, öppna dem och utlägga den nödiga krutledningen, under det Chloris lyste honom på säkert afstånd. Vid timmens slut hade han ledningen färdig ända till klippgångens mynning.

Under tiden hade himlen öfverdragits med svarta moln, och åskan mullrade doft

Han tog Chloris i sina armar och bar henne.

på afstånd. Allt emellanåt skar en bländande blixt genom mörkret. Vid skenet af en sådan såg Warburton en trupp soldater närma sig honom på ungefär 400 meters afstånd.

"Nu är ögonblicket inne, Chloris", sade han. "Soldaterna komma häråt; de ämna sig troligen till grottan."

Han tog henne i sina armar och bar henne ett stycke från grottans öppning. Sedan han satt ned henne på marken, åter-

vände han skyndsamt till det ställe, där krutledningen började.

Warburton tog en pistol ur bältet och spände hanen. I detsamma upplystes omgifningarna af ett par fräsande ljungeldar, och i nästa ögonblick skakades marken som af en jordbäfning; Warburton kastade upp armarne liksom för att afvärja ett slag; så störtade han baklänges och hörde i sina öron ett dunder som af tusen åskor. Smugglaregrottan på Lynsea var ej mera.

TJUGONDEFÖRSTA KAPITLET.

Huru Chloris kom hem.

Chloris satt ännu kvar på sin skyddade plats med spänd uppmärksamhet lyssnande efter att minan skulle springa. Åskan fortfor att mullra, och hon böjde sig framåt ansträngande sina öron såsom om hon fruktade, att åskdundret skulle förtaga ljudet af den förestående explosionen. Hon räknade de flyende sekunderna och tyckte sig i hvarje ögonblick höra ljudet af den på samma gång efterlängtade och fruktade katastrofen. När flamman af nästa blixt upplyste himlahvalfvet, hördes samtidigt ett så förfärligt brak, att det slog lock för hennes öron och hon ofrivilligt sjönk tillbaka mot marken. Jorden skakade som om den varit en geléartad massa, och luften rundt omkring var förmörkad. Hon klängde sig i sin förskräckelse fast vid buskarne, under det ekot af den förfärliga explosionen om och om igen återkastades mot klipporna. Bakom sig hörde hon, huru jord och stenar föllo ned, och synkretsen rundt omkring var uppfylld af sand och damm. Det väldiga dånet efterföljdes snart af en graflik tystnad, hvilken hos Chloris återuppväckte minnet af hvad som händt. Hon reste sig förfärad, ty hon undrade, huru det gått med Warburton.

Hittills hade det ej regnat, men nu utbröt plötsligt ett störtregn, som bildade vattenfall, då det strömmade ned för bärgens sidor eller samlade sig till pölar i fördjupningarna här och där. Med vacklande steg skyndade Chloris, så fort hennes ben kunde bära henne, ut i det hällande regnet och den osäkra dagern. Sådana hon genom regnet och stormen kunde iakttaga dem företedde de omgifvande klipporna ett utseende som förbryllade henne. Hela naturen hade ett främmande utseende; väldiga klippblock lågo kringspridda öfverallt, och jordhögar reste sig här och hvar, såsom om en mängd nya grottor och hålor hade blifvit gräfda i marken. Men fastän världen syntes henne hafva ändrat utseende, vägleddes dock Chloris af något slags instinkt till den plats, där ingången till grottan hade varit belägen. Solen hade nu höjt sig bakom åskmolnen, och dess strålar brötos i alla regnbågens färger af det nedströmmande regnet och öfvergöto näjden med ett fantastiskt skimmer.

Plötsligt fick Chloris spanande öga syn på Warburton, där han låg till utseendet stel och liflös med den stirrande, glasartade blicken riktad upp mot molnen. Med ett ångestrop som från en moder, hvilken blifvit beröfvad sitt barn, lutade hon sig öfver honom. Han lefde ännu, Gud vare lof, och hans ögon vändes med igenkännande mot henne.

"Det är gjordt", sade han, "men det var ej jag, det var Försynens hand, som tände minan."

Fylld af glädje och tacksamhet, att han ännu lefde, hjälpte hon honom att resa sig upp, hvarpå de långsamt begåfvo sig af inåt ön. Hvad brydde hon sig om åska och regn; hvad brydde hon sig om explosionen eller om de lagens handtlangare, som voro ute för att söka bevis och skipa rättvisa! Men Warburton gjorde det i hennes ställe. Han var visserligen genomvåt och styf i alla leder samt till på köpet svedd på hals och händer af det exploderande krutet, men för öfrigt var han oskadd, och han tänkte som sagdt på, huru det gått med tulljakten och dess besättning.

"De närmade sig med god fart", sade han nästan för sig själf, "och då jag sist såg dem voro de ganska nära. Har månne blixten skonat dem?"

"Hvad rör det oss?" sade Chloris otåligt. "Låt oss blott laga, att vi komma här-

ifrån; du behöfver komma under tak så fort som möjligt."

Han sköt henne sakta ifrån sig och spejade ifrigt ut öfver hafvet för att om möjligt få sikte på tullbåten.

"Måhända äro de alla döda", sade han sakta och vände om för att gå ned till stranden.

"Nej, du får inte; jag tillåter det ej", utbrast Chloris och sökte hålla honom tillbaka.

Åter lösgjorde han sig från hennes grepp och sade, denna gång i allvarlig och förebrående ton:

"Försök ej att hålla mig tillbaka, då det gäller plikter, som mitt samvete ålägger mig. Säg, skulle du vilja, att vi lämnade dem utan bistånd, ifall de voro döende?"

Hon svarade ingenting utan följde honom tyst. Regnstormen piskade bärgets sidor, och hvarje rännil hade förvandlats till en forsande bärgbäck, som i rasande fart tömde sitt innehåll i sjön nedinunder. Tvärs öfver sundet skymtade fastlandet med sina hedar och sandbankar; borta i väster syntes de hvita seglen af en båt, och nere på stranden stod en grupp män, som tycktes hafva sökt skydd för stormen under de framskjutande klipporna.

Warburton drog en lättnadens suck och utbrast:

"Gudskelof, de hafva alla undkommit!"

Han stod på bärget i morgonsolens ljus, och den vid stranden samlade gruppen kunde ej gärna undgå att få syn på honom och hans följeslagerska. Warburton skrattade, då han märkte, att de sett honom.

"Det är Gellibrand och hans seglare", sade han och vände sig om för att gå därifrån, men häjdades helt plötsligt och oväntadt af fredsdomaren, som kom gående vägen framåt.

Mr Powis var genomvåt, och regnet hade lagt hans svarta hår i stripor utmed hans tinningar, men fastän hans kläder och hela hans yttre företedde en allt annat än prydlig anblick, uppträdde han dock lika världsmannamässigt som då han några timmar förut talat med Warburton hemma hos sig.

"Jaså, det är ni, mr Warburton", sade han utan att visa någon öfverraskning. "Jag tyckte just, att jag såg er från slupen för en stund sedan. Ni är tidigt ute, och i detta fula väder till på köpet!"

"Mitt ärende tålde ej något uppskof", svarade Warburton kort.

Mr Powis kastade en blick bort till männen från Osprey och sade därpå till Warburton:

"Hvilken väg ämnar ni gå? Låt oss åtminstone söka skydd någonstädes. Ni har ju en dam i sällskap", tillade han därpå och bugade sig artigt för Chloris.

"Jag ämnar icke gå dit ned", sade Warburton med en åtbörd mot gruppen.

"Nåväl", sade mr Powis lifligt, "jag har ej häller någon brådska att komma dit. Men låt oss i alla fall söka skydd för damens skull."

Warburton tvekade. Han funderade ett ögonblick på att skjuta den lille mannen åt sidan och fortsätta sin väg, innan Gellibrand och hans män hunno komma tillstädes. Det låg någonting olycksbådande i fredsdomarens utseende och uppträdande, som retade Warburton, och han var nu ej i humör att tåla så synnerligen mycket. Men å andra sidan måste han söka behärska sig, ty det vore bättre att uppgörelsen mellan honom och fredsdomaren, ifall en sådan äntligen måste ske, ägde rum å en mera undangömd och obemärkt plats. Han gick därför in på förslaget att söka skydd och vände sig till Chloris fattande hennes hand, hvarpå han slog in på en stig, som ledde till en tät skogsdunge i grannskapet. Här voro de skyddade för regnet, och här kunde de äfvenledes ostörda och osedda tala med hvarandra.

De båda männen stodo nu ansikte mot ansikte med hvarandra. Öfver Warburtons anlete hvilade ett uttryck af fast beslutsamhet, och mr Powis' drag buro en mer än vanligt högtidlig och ämbetsmannamässig prägel.

"Jag beklagar, att damen i ert sällskap blifvit utsatt för ett sådant här oväder",

började mr Powis; "det måste ju för henne vara mycket obehagligt."

Warburton återgäldade hans artighet med en bugning.

"Jag tackar er, sir", sade han, "men hon är verkligen ej i behof af ert deltagande."

"Jaså, jaså, är det på det sättet?" återtog mr Powis i frånvarande ton som om han talat för sig själf.

"Jag ber så mycket om ursäkt, men vi måste lämna er nu", inföll Warburton.

"Vill ni lämna mig?" sporde fredsdomaren fortfarande i samma ton. "Ni ämnar er att gå ned till boningshuset, antar jag? Är det för att aflägga visit hos sir Stefan som ni är här — ni och den unga damen? Mitt ärende var beklagligtvis ej af så angenäm art. Ni har måhända hört, att en arresteringsorder är utfärdad mot mr Carmichael? Det är angående den saken, som jag kommit hit."

Härvid kastade han en blick bort till Chloris, som satt hopkrupen och skälfvande under sin kappa i skuggan af träden.

"Ja, jag har verkligen hört det", svarade Warburton kort, ty han kunde ej begripa, hvart fredsdomaren ville komma, och började blifva otålig.

"Jag kom hit för att arrestera Nikolas Carmichael", återtog mr Powis, "men jag har misslyckats. Det ser ut, som om han ej vore här."

Denna omständliga redogörelse för, hurudan ställningen var, kunde omöjligen vara afsedd för Warburton, utan måste vara ämnad åt Chloris i stället. Sedan Warburton äntligen fått detta klart för sig, sporde han sig själf med förvåning, hvad fredsdomaren kunde hafva för afsikt med sina ord. Om han känt igen Chloris, hvarför hade han ej helt enkelt låtit tillfångataga henne och sedan utfrågat och förhört henne angående brefvet?

"Det skulle ju vara otänkbart, att en person i mr Carmichaels ställning skulle göra sig skyldig till förbrytelse mot landets lagar", invände Warburton slutligen.

"Ja, sir, det skulle vara lika så löjligt och otänkbart, som om sir Stefan själf vore skyldig därtill", svarade fredsdomaren.

Warburton betraktade honom skarpt, och det syntes en rörelse under Chloris' kappa, men under några minuter sade ingen af dem ett ord. Slutligen bröt mr Powis tystnaden och började:

"Det skulle synas otänkbart och löjligt, ifall det ej funnes några bevis. Men jag fruktar, att det finnes många vittnen, som kunna styrka anklagelsen."

"Hvilka är det då, som kunna vittna därom?" frågade Warburton, som nu beslutat att till hvad pris som hälst tvinga fredsdomaren att tala rent ut och ej endast göra antydningar.

"Ursäkta, mr Warburton, men i den här saken finnes det verkligen ett och annat, som ej kan hänföras under rubriken löst prat och skvaller. Jag skall säga er, att så snart det är en sak, i hvilken många äro invecklade, så händer det alltid förr eller senare, att någon af de förbundna skvallrar ur skolan. Ty bland flere sammansvurne finns det alltid någon, som längtar efter ett tillfälle att afbörda sig sin hemlighet."

"I detta fallet finnes det dock ingen, som har gjort det", sade Warburton skarpt och med en hotande åtbörd. "Kom ihåg det, sir, och tag er i akt!"

Mr Powis lät sig icke förbluffa af Warburtons ord.

"Jag måste bekänna", gentog han, "att jag hade mina tvifvel ända tills för en timme sedan."

För en timme sedan! Då kunde hans ord således ej hafva afseende på Chloris.

(Forts.)

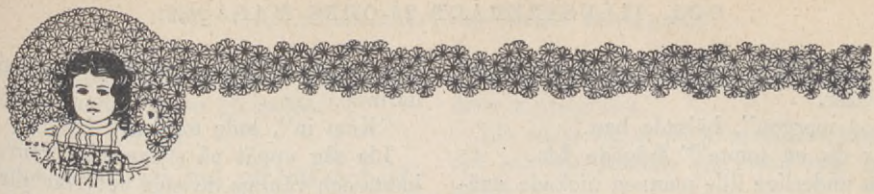

På underjordisk färd med en tomte.

En fé-saga.

Ida brukade alltid klaga öfver, att andra voro vackrare eller mera afhållna än hon. Och hon kände sig olycklig därför, att hon icke alltid kunde få sin vilja fram i allt. Hennes egen mor var död, och hon nekade att lyda sin styfmor. Denna hennes olydnad gjorde, att fadern skickade bort henne till en gammal landtgård, där hon fick vistas ensam med en pålitlig vårdarinna och tjänarne. Här kände hon sig olyckligare än någonsin.

En morgon, då Ida vaknade, tjöt vinden dystert utanför hennes fönster; en liflig brasa flammade i eldstaden, och en gammal negress, som afvaktat hennes uppvaknande, skyndade ut för att hämta en kopp varm mjölk åt henne. Ida satte sig upp i bädden för att dricka den varma drycken men utbrast:

"Usch, hvad det blåser! Så hemskt det låter! Så olycklig jag är!"

"Kors, barnet mitt, säg inte så", genmälte negressen.

"Hvad skulle jag annars säga?" gentog Ida med skärpa. "Kan man vara annat än olycklig på det här stället?"

"Hör på, barnet mitt", återtog den trogna tjänarinnan, som funderade på något sätt att förströ och roa sin unga härskarinna, "jag hittade en mycket underlig ask i er mammas byrå, som ni bad mig tömma i går."

"Får jag se asken", sade Ida.

Negressen lämnade henne en liten röd och hvit ask, på hvars lock stodo skrifna dessa ord:

"Att öppnas endast af Marta Denton eller hennes dotterdöttrar."

"Det var er mormor, barnet mitt", sade negressen. "Hon var en mycket besynnerlig gammal kvinna, som brukade sitta ute halfva natten vid en tulpansäng och tala med älfvor och tomtar. Folk påstod, att sådana små varelser bodde i hennes tulpansängar."

* * *

Ida öppnade asken försiktigt och fann därinuti ett skrifvet papper gulnadt af ålder. På papperet stod:

"Till mina dotterdöttrar. — Denna ask är en trollask; jag har fått den af en tomtfamilj, som bodde i min gamla tulpansäng. Om man blåser i den tre gånger, så visar sig en liten tomte och uppfyller en önskan, som uttalas af någon dotterdotter till tomtarnes gamla vän Marta Denton."

Ida omtalade icke för negressen hvad hon hade läst, men sedan hon ätit frukost gick hon in i biblioteket och stängde dörren om sig, men öppnade i stället ett fönster. Sedan blåste hon tre gånger i trollasken, och tre gälla hvisslingar hördes komma ur den. Ida gick i spänd förväntan af och an på golfvet. Slutligen hörde hon ett pipande ljud från det öppna fönstret; och se! på fönsterbrädet satt grensle öfver ett löf en liten brun tomte med en grön toppmössa

öfver sina lockar och spetsiga skor på sina små fötter.

"God morgon", hälsade han.

"Är du en tomte?" frågade Ida.

Den underlige lille mannen nickade småleende.

"Jag har en önskan", återtog Ida. "Jag vill, att du visar mig någonting, som jag aldrig hört talas om eller läst om förut. Jag är trött på allting här på jorden. O, jag vet hvad jag skall önska! Jag önskar att få komma ned under jorden och se jordens medelpunkt."

Ida ville gärna springa in, men tomten påskyndade henne.

"Godt", genmälte tomten; "möt mig i natt klockan tolf vid Vindarnes grotta, och du skall få komma till jordens medelpunkt."

Med ett litet skratt skyndade han bort.

* * *

Vindarnes grotta är en stor håla i en bärgsluttning, som aldrig blifvit undersökt af människor. Ida visste, att det var farligt att gå dit, till och med på dagen, men sedan hon läst hela aftonen om undren under jordens yta, beslöt hon att se dem med egna ögon; och vid midnatt smög hon sig ut ur sitt varma rum och gick ensam öfver de mörka fälten till bärgshålan. Grottan såg mycket stor och mycket svart ut, men hon kunde tydligt se ett litet ljus röra sig därinne.

"Kom in", sade tomten.

Ida såg uppåt på stjärnorna. Huru bekanta och vänliga de sågo ut! När allt kom omkring kände hon sig ändå rädd för att gå in i den svarta grottan.

"Är du fullkomligt säker på, att du är en riktig tomte?" frågade hon med darrande stämma. "Om du är det, så låt mig få smaka på ditt ljus; ty jag vet, att tomtar göra sina ljus af biens vax och att de smaka sött."

Hon bet i det lilla ljuset.

"Ja, det är sött", sade hon. "Hvad har du i det där paketet?"

"Trollmedel åt dig", ljöd tomtens svar; "utan dem skulle du inte kunna lefva ett enda ögonblick under jorden."

* * *

Tomten öppnade paketet och tog därur en kappa med hufva, hvilken såg ut som om den varit af spindelväf. I den inhöljde han Ida från hufvud till fot och satte sedan på hennes fötter ett par tofflor, hvilka lyste som med fosforsken.

"Kappan", förklarade han, "sätter dig i stånd att passera genom den minsta öppning i marken, och tofflorna göra din gång lätt och sätta dig i stånd att gå genom vatten och eld. Den här lilla asken, som jag nu gifver dig, innehåller luft inbakad i trollkakor. Utan sådana skulle du inte kunna andas under jorden utan dö på några ögonblick af de giftiga gaserna där. Är du färdig?"

Ida tog en af luftkakorna i sin mun. Den hade en stark, kryddartad smak och ingaf henne tillförsikt och mod.

"Ja", svarade hon och sprang in i den mörka grottan.

Tomten började nu långsamt förlänga sig själf på ett sätt, som var högst märkvärdigt.

"Hvarför gör du så?" sporde Ida.

"Det är nödvändigt. Man måste göra sig smal för att kunna passera de ställen, som komma i vår väg, innan vi nå vår resas mål. Dessutom måste jag vara lång

nog för att du skall kunna se ljuset på min mössa, under det vi gå nedåt."

* * *

Tomten tände nu ljus på sitt hufvud, sina axlar och hälar, hvilket åstadkom en ljusväg, där han gick fram. Han gick ej rakt ned i jorden, utan följde först en gammal torr flodbädd och därpå en remna i klipporna efter en jordbäfning för många år sedan. De gingo mycket fort, ty Idas tofflor voro som vingar, och hon började snart få se underbara ting vid skenet af hennes lille vägvisares trolljus.

På bottnen af lugna sjöar såg hon hela städer med sina gamla broar och öppna fönster. Längre fram visade sig underbara gamla slott, prydda med elfenben och guld. Dessa tillhörde stora städer, som för tusentals år sedan hade blifvit begrafna under lavan från ett eldsprutande bärg. Hela dalen omkring detta bärg hade blifvit betäckt af lavan. Inom dessa hus såg Ida gestalterna af barn i sina mödrars armar — mumier, som höllo i sina händer hvad som en gång hade varit bröd; vackra vaser, dockor och leksaker och till och med sådana hvardagliga föremål som saxar och fingerborgar och glasögon.

Ida ville gärna springa in och ut i dessa gamla palats och se på alla de vackra sakerna, men tomten påskyndade henne. Stundom kommo de till vattenfall, som dånande störtade sig ned där i mörkret, och de voro fulla af hvita, blinda fiskar. Hon såg lågor, som icke hade någon värme, och fält af rödglödande lava, som icke kunde brinna af brist på luft. Hon såg gamla fartyg med förstenade passagerare stående ombord. Klipporna och jorden voro så heta, att hon icke skulle kunnat uthärda det, om hon icke haft trollkappan och luftkakorna. Dock kommo de en gång till en liten insjö och sågo ett högt isbärg. Litet längre fram kommo de till ett fält uppfylldt af elektricitet. Där var det som om otaliga ljungeldar oupphörligt jagat hvarandra öfver en ändlös gul slätt.

Sedan de passerat detta ställe och vandrat ännu en stund, stannade tomten plötsligt och sade nästan högtidligt:

"Din önskan är uppfylld. Här är jordens medelpunkt."

Ida smög sig ut på klippan där han stod och stirrade framför sig, men såg ingenting!

Jordens medelpunkt var ihålig! Den var en stor, fruktansvärd, tom håla. Ida

Idas händer började blöda, och hon tappade sin ena toffel.

tyckte, att ingenting kunde ha synts henne förskräckligare än detta. Det var isande kallt. Trots trollkappan hackade hon tänder, och hennes knän slogo emot hvarandra.

Då tänkte hon på de vänliga, välbekanta stjärnorna, på sin faders sorgsna ögon, på sin styfmors förebrående ansikte.

"För mig tillbaka hem!" flämtade hon, men hennes röst åstadkom intet ljud. Där härskade en tystnad, som ingenting kunde bryta.

* * *

Till och med tomten såg förfärad ut, då han förde henne tillbaka. Ida kände sig nu verkligen olycklig och rädd. Hon insåg äntligen, att hon i själfva verket aldrig tillförene i sitt lif hade varit olycklig. De fortsatte sin färd uppåt och kommo omsider till gångar af het, hård jord. Den heta luften slog Ida i ansiktet genom hennes sönderrifna hufva och brände henne grymt. Ett ljus föll ned från tomtens axel. Från den heta jorden kommo de till en hvit kalkvägg, som var mycket svår att bestiga. Idas händer började blöda, och hon tappade sin ena toffel.

Så fick hon då slutligen, o lyckliga syn! se en stråle af himmelens eget gyllene solljus. Hon skrek högt af glädje och sprang med bevingade fjät till grottans öppning. Framför henne utbredde sig de välkända fälten, och där borta låg hennes eget hem. Hennes panna svalkades af den tidiga morgonens ljufva fläktar.

En fågel sjöng i kronan af en lönn.

"O sköna värld!" utropade Ida. "Huru lycklig är jag inte att åter vara här!"

I sin nya, ödmjuka sinnesstämning vände hon sig om för att tacka sin ledsagare tomten, men han hade försvunnit. Det fanns ingenting kvar, som kunde erinra henne om hennes förskräckliga resa, utom den nya känslan af ödmjukhet och tacksamhet i hennes hjärta.

* * *

Åtföljd af glädtiga små älfvor och tomtar gick Ida med snabba steg hemåt. Hon tyckte sig hafva varit borta minst ett år; ty hon tänkte icke på, att hon hade färdats i trolltofflor. Det var ännu mycket tidigt på morgonen. Hon gick till sitt rum och blef förvånad öfver att finna fönstret öppet såsom hon lämnat det på natten, då hon sprang hemifrån. Hon steg in genom det lågt liggande fönstret och fann allt i rummet oförändradt; där på bordet låg en bok uppslagen, "Färder under jordens yta", i hvilken hon hållit på att läsa. Just som hon förundrad stod och stirrade på den orörda bädden, inträdde den gamla negressen i rummet.

Åtföljd af glädtiga små älfvor och tomtar gick Ida hemåt.

"Kors, barnet mitt", utbrast hon förvånad, "är ni uppe?"

"Jag måtte ha drömt", sade Ida; "jag tyckte, att jag varit borta så länge."

"Ni har inte varit borta någonstans, barnet mitt; jag tyckte jag hörde ert fönster öppnas i natt. Här har varit tomtar inne. Ni har drömt."

Ida sade ingenting. "Ingen skulle tro mig, om jag berättade det för dem", sade hon för sig själf. Men hon glömde aldrig sin midnattsfärd, och dess inflytande på henne var så stort, att hon blef en helt annan flicka — lycklig och munter. Hennes far och styfmor blefvo så glada öfver hennes förändrade väsen, att de aldrig mera skickade henne bort ifrån sig, ty hon var som en solstråle omkring dem i hemmet.

"Jag undrar, hur du alltid kan vara så glad?" sade en kamrat till henne en dag.

"Jo", svarade Ida, "jag har lärt mig, att det är någonting att vara lycklig öfver att få lefva på en skön jord i det härliga solskenet och den friska luften."

Och allt sedan dess har Ida sökt troget följa den visa uppmaningen: "Hur mörkt lifvet än må synas, så fortsätt att sträfva framåt och uppåt; spara dina krafter för detta sträfvande och förslösa dem ej på gagnlös klagan."

BRÖDHÄMDEN.

En episod från skräckväldet.

"Till lyktpålen! till lyktpålen!"

"Ned med aristokraten!"

Åsynen af den oroliga folkmassan och dess vilda skrik skulle hafva varit förfärande nog vid hvilken tid som hälst utom i Franska revolutionens hemska dagar. Men på den tiden hade människor lärt sig att vara kallsinniga, och jag hade burit mitt lif i händerna alltför länge för att blifva så lätt uppskrämd; den minsta lilla hviskning om, att äfven jag var en aristokrat, skulle eljes varit tillräcklig för pöbeln att hänga upp mig på närmaste lyktstolpe. Min förklädnad till arbetare hade emellertid skyddat mig bra under många fasansfulla veckor — — jag hade fått lära självbehärskning i en hård skola.

Jag skulle ha fortsatt min väg, om ej massan stängt den för mig. Jag fann mig inklämd i en port midt emot det hus, från hvilket människor trängde sig ut för att blanda sig i mängden. Allas ansikten voro vända mot dem, allas röster hördes fråga, hvar han var — han, aristokraten.

"Där kommer han!"

En liten man hoppade ut från ett af fönstren i bottenvåningen — en underlig, illa klädd gestalt, hälsad med höga bifallsrop af massan såsom en af dess ledare. Med vilda åtbörder pekade han mot huset, på en af dess öfre våningar och på en lyktstolpe i närheten.

"Medborgare!" skrek han.

Ett bifallsskrän följde på detta tilltal; en jättelik karl grep honom som om han varit ett barn och placerade honom på sin axel, och från denna upphöjda ståndpunkt tilltalade han folkmassan. Han var icke stilla för ett enda ögonblick; hans smala kropp vaggade af och an, och högra handen var i oaflåtlig rörelse. Jag märkte nu, att vänstra armen var borta; endast en liten stump återstod af densamma.

I få ord och med många åtbörder skildrade han adelsmännens orättfärdighet och missgärningar och folkets förtryck.

"Men nu, när vår tid har kommit, så låt oss inte försumma att begagna oss däraf; då ingen barmhärtighet har blifvit oss visad, så låt oss i vår tur inte visa någon barmhärtighet! Här ha vi den fördömde aristokraten själf!"

Mängden följde med ögonen riktningen af hans utsträckta finger och hälsade med vilda förbannelser detta nya föremål för dess uppmärksamhet. En liten grupp hade utträdt på trappan till huset; det var tre män, som fasthöllo en fjärde, hvilken reste

sig hufvudet högre än alla de andra. Han bar den allmänna blå blusen, nu sönderrifven på många ställen, men hans hållning och utseende vittnade om den födde aristokraten. Han hade en jättegestalt med grymt och sinnligt ansikte, och af ögonens uttryck framgick, att han nu lärt hvad fruktan vill säga.

Han flämtade ännu efter en sista kamp för friheten. Det svarta håret föll ned öfver ansiktet, och han kastade tillbaka en lock från detsamma — hans händer voro bakbundna. När jag efter några ögonblick igenkände honom, så visste jag, att han minst af alla hade något förbarmande att vänta. I en nation af tyranner hade härtig de Saint-Honorats namn blifvit liktydigt med tyranni och förtryck.

"Till lyktpålen! till lyktpålen!" skränade massan.

En kvinna sprang upp på trappan och slog härtigen i ansiktet med sin öppna hand. Han gaf till ett stönande af raseri, liknande en tjurs bölande — och själf liknade han en tjur; men jag såg fruktan växa i hans ögon.

"Till lyktpålen!" tjöt mängden, och de tre karlarne började draga honom med sig utför trappan. Hundratals händer sträcktes fram till hjälp. Han stretade emot och svor, men förgäfves. De släpade honom framåt under triumfskrän, tills han stod under lyktpålen, och där brast hela deras raseri löst emot honom. De dansade omkring honom, tjöto och pekade finger åt honom. Jag väntade hvarje ögonblick att få se honom slitas i stycken.

Plötsligt blef mängden tyst och stilla; de hade slagit en ring omkring den enarmade mannen och Saint-Honorat, och den förre höll upp sin hand bjudande tystnad.

"Medborgare Saint-Honorat!" sade han därpå.

Härtigen stirrade på honom, och jag såg hans ansiktsuttryck förändras.

"Du känner igen mig, medborgare!" fortfor den enarmade. "Tiderna ha förändrats, sedan jag hade den äran att vara din slaf. Andra tider, andra seder. Jag har en liten ouppgjord affär med dig, medborgare."

Härtigen slungade ut en ed med vrålande stämma.

"Jag är af naturen barmhärtig", återtog den lille mannen hånfullt, "jag talar endast för andra — för egen del kräfver jag ingen räkenskap af dig. Men i alla fall, medborgare, skulle du kanske kunna förklara — det här."

Han rörde vid stumpen af sin förlorade arm, och jag såg härtigens ögon oroligt fara af och an.

"Lyktpålen väntar, och vi ha annat arbete att utföra", fortfor den enarmade. "Dock får jag utbedja mig ditt tålamod för fem minuter, medborgare. All rättvisa skall vederfaras dig, blott du vill lyssna till mig —"

"Blixt och dunder!" röt Saint-Honorat. "Om jag skall hängas, hvartill då allt detta slösande med ord? Spelet är ert; ni veta det, och jag erkänner det. Sluta ert verk, om ni våga, ert pack!"

Ett olycksbådande sorl hördes från massan. Den enarmade höll upp sin hand, och det blef åter tyst.

"Medborgare Saint-Honorat!" sade han. "Jag skall fatta mig kort, såsom du önskar. Låt dina tankar gå tillbaka till året för den stora hungersnöden. Då såsom nu gjorde du oss den äran att kalla oss pack."

Härtigen bibehöll sin trotsiga uppsyn, men hans blick var ostadig.

"Vi fingo svälta, medborgare — vi, våra hustrur och barn. Vi bådo dig om bröd, men du nekade. Du sade kort och godt: 'Låt de hundarne svälta!' Och svälta fingo vi. Men hunger gör till och med en hund djärf, och vi visste, att du hade säd i dina spannmålsmagasin, att du hade mer än nog af bröd. Vi sågo våra hustrur och barn döende af hunger; och vi vädjade ännu en gång till din barmhärtighet. Kommer du ihåg det, medborgare?"

Från folkmassan hördes ett doft sorl.

"Då gjorde du ett tillkännagifvande: låt alla som behöfva bröd komma upp till slottet! Vi välsignade dig och kommo; där samlades en hel mängd, alla svaga och kraftlösa af hunger, och vi värmde oss vid den stora elden på bakgården. Du under-

höll dig med ditt främmande — en stor mängd högförnäma gäster. Vi hade hört talas om dina gästabud och dryckeslag, under det vi svulto; nu hörde vi sångerna och musiken, medan vi väntade. Du lät oss vänta länge, mycket länge; men vi voro varma för första gången på många veckor, och vi hade alla fått lära oss konsten att vara tåliga."

Den enarmade mannen gjorde ett uppehåll; folkmassan lyssnade andlös till hans ord.

"Så kom du ut till oss, medborgare Saint-Honorat — du och dina förnäma gäster, skrattande och glammande. Mademoiselle de Montaigle bar det stora diamanthalsbandet, som du förärat henne, och som hade kostat fyrtio tusen francs; för det priset kunde vi ha blifvit räddade hundra gånger om. Du befallde oss att draga oss tillbaka och inte tränga oss på dig. Vi lydde — vi förstodo så väl att lyda! Vi lämnade den goda elden och stannade frysande vid gårdens bortre ände."

Han gjorde åter ett uppehåll. Mängden var tyst. Saint-Honorat vred oroligt på hufvudet än åt det ena, än åt det andra hållet, och fruktan växte i hans ögon.

"Så talade du till oss igen. Du sade: 'Här är brödet, som ni ha bedt om!' Vi sågo dina tjänare, en hel procession, bära ut stora högar af brödkakor åt oss. Ah, det välsignade brödet! Vi slukade det med våra ögon, och vi välsignade dig omigen."

Ett sorl lopp genom massan och dog bort.

"Så stodo vi där väntande, tåliga ännu, men ack huru ifrigt längtande! Vi kunde lukta det sköna brödet ända dit där vi stodo — inte vårt eget rågbröd, utan sådant som du åt själf — lyxbröd, ordinärt bröd, groft bröd. Dina tjänare buro fram det och staplade upp det på stora silfverbrickor. Vi tänkte på våra svältande hustrur och barn där hemma; vi föreställde oss deras glädje, när vi återkomme med brödet. Det var svårt att vänta. Du höjde din hand; och alla tjänarne skyndade till vid detta tecken. Ett ögonblick därefter hade de kastat allt brödet — ah! det goda brödet — i den stora röda elden — allt det dyrbara brödet, som kunde ha räddat våra svältande hustrur och barn...

"Och du — du skrattade! Du och dina gäster skakade och tjöto af skratt, då vi som vansinniga rusade in i lågorna för att rädda hvad räddas kunde. Det var förspilld möda; allt brödet var förtärdt, innan vi kunde nå det. Brända och svärtade som vi voro rusade vi emot dig — så slafvar vi voro skulle vi dock kunnat mörda dig. Men du och dina gäster drefvo oss tillbaka med edra svärd. Vi voro uthungrade, kraftlösa, obeväpnade; vi kunde inte strida. Och du sade med din öfvermodiga, dundrande stämma: 'Jag skall lära packet att inte besvära mig med sin närgångenhet!' Medborgare Saint-Honorat, kommer du ihåg det?"

Han framstötte orden med gällt skrikande stämma, sprang så fram och slog härtigen i ansiktet.

"På lyktpålen med honom!" skrek han; och hundratals röster instämde i ropet.

Ringen sammandrog sig omkring härtigen, och han föll för ett kraftigt slag af den jättelike karlen, från hvilkens axel den enarmade talat. Jag hörde hans basstämma skrika på nåd. I nästa ögonblick hade ett dussin vilda händer lyft upp honom igen, blodet strömmade från hans ansikte, hans ögon stirrade framför sig af vansinnig fruktan, ett rep låg om hans hals.

Någonting gick ur hand i hand genom folkmassan, tills det kom fram till den enarmade mannen. Denne höll upp det i allas åsyn — det var brända brödkanter uppträdda på ett snöre till ett stort halsband. Han trädde det öfver hufvudet på härtigen.

"Vi utnämna dig härmed, medborgare, till riddare af Brödorden!" utropade han med hånfull högtidlighet, och skallande skrattsalvor hördes från folkmassan.

Ett ögonblick senare hängde härtig de Saint-Honorat på lyktstolpen med brödhalsbandet omkring sin tjurnacke. Folkmassan drog sig förnöjd tillbaka.

Den enarmade mannen stod på tå, skickade slängkyssar åt den hängande gestalten och ropade:

"Medborgare, packet har hämnats!"

För hemmet och familjen.

Gif barnen sysselsättning under ferierna!

Att under åtta eller nio af årets månader genom ett strängt skolarbete andligen och delvis äfven fysiskt — genom brist på lämplig rörelse och kroppsarbete — öfveranstränga barnen är visserligen ett ondt, som bör motarbetas, men ett annat nära nog lika stort ondt är att under ferierna lämna barnen utan någon som hälst sysselsättning.

Visserligen är det sant, att människan för sitt välbefinnande behöfver omväxlande arbete och hvila, men arbets- och hvilotiden måste vara afpassade i lagom långa perioder och följa på hvarandra i en efter den mänskliga naturens behof lämpad ordning. Ty lika litet, som det skulle lända barnets kropp till båtnad om vi under nio månader på året ideligen sökte med alla till buds stående medel proppa i det mat, men läte det svälta de öfriga tre månaderna, lika litet bidrager det till ett sundt och harmoniskt utveckladt själslif att under skolterminerna med all makt arbeta på barnets uppfostran, men lämna det utan all ledning under ferierna.

Den andliga utvecklingen försiggår liksom den fysiska i en ständigt fortlöpande ström och behöfver ständig näring. Härmed hafva vi dock ingalunda sagt, hvarken att skolans arbete är öfverflödigt eller att det i skolarbetets form bör fortgå året rundt, utan blott att barnen ständigt skola vara sysselsatta.

Barnen känna sig alltid lyckliga, då de äro sysselsatta.

"Vill du naturens väg till verklig sällhet veta? Se här dess första bud: Arbeta!" heter det, och den som något djupare satt sig in i orsaken till den anda af lifsleda och självförakt, som genomgår vår tid, skall finna, att den har sin yttersta grund däri, att arbetet, det sunda kropp och själ stärkande och utvecklande arbetet ej hålles i den ära det borde. Öfveransträngning är ett af vår tids slagord, och vår tid är öfveransträngd, det är sant, men det är äfvenledes sant, att en god del af dess ansträngning går ut på att slippa anstränga sig, att få njuta utan arbete. Barn, som uppfostras i denna anda, måste blifva olyckliga, ty den enda källåder, i hvilken en barmhärtig försyn låter lifsglädjens, den verkliga lifsglädjens källsprång flöda, är arbetet. Våra små barn skulle i detta hänseende kunna gifva oss lektioner i lefnadsfilosofi. Stäng in en parfvel på fyra, fem år i ett rum utan leksaker eller någonting att sysselsätta sig med, och han skall genast känna sig olycklig och finna tiden lång; låt honom däremot fördjupa sig i någon för honom intressant sysselsättning, och han skall känna sig nöjd och lycklig. Men om han vid fyra år behöfver arbete för att känna sig nöjd, skulle han då ej hafva samma behof, när han blir tio, tolf eller fjorton år? Behöfver han det ej, är det endast ett bevis på, att han redan på ett eller annat sätt blifvit bragt från den sunda, naturliga utvecklingens väg. Ty naturens mening är, att den fullvuxna mannen och kvinnan skola hängifva sig åt sitt arbete med lika stor glädje som barnet åt sin lek.

Men alldeles som kroppen behöfver olika födoämnen för sin utveckling, så fordrar också själen för sin allsidiga utdaning en omväxlande näring.

(Forts.)

ÖRNHJÄRTAT

AF HAMLIN GARLAND.

ÖFVERSÄTTNING FRÅN ENGELSKAN FÖR SOL.

(12)

TJUGONDEFJÄRDE KAPITLET (forts.).

Mose skyndade att öppna det tredje brefvet, Jacks bref. Det var kort och rakt på sak.

"Käre Harry", skref han. "Om du kan komma ifrån, så res tillbaka till Marion igen och hälsa på Mary. Hon längtar mycket efter att få träffa dig igen. Jag vet inte, hvad som inträffat, men jag tror, att hon gifvit King afsked på grått papper — och det endast och allenast för din skull. Ja, jag vet det. Det kan inte vara för någon annans skull. Hon talade om dig hela aftonen. Hon sjöng för mig, men hennes tankar voro bland bärgen hos dig, det märkte jag väl. Detta är hela och rena sanningen. Kom tillbaka och tag henne. I hast din Jack."

Mose greps af en svindlande fröjd. Jacks bref, så olikt hans vanliga lugna ton, var öfvertygande. Han sprang upp med tindrande ögon, glädjestrålande anlete och högt klappande hjärta. Men så kom han ihåg, att brefven voro tre år gamla. Då skymde det för hans ögon, hans lemmar vordo kalla, och glädjen försvann ur hans blick.

Tre år! Tre hela år! Tusen saker kunde ha inträffat under denna långa tid. Länge hade hon förgäfves väntat på svar från honom och undrat, om han någonsin fått hennes bref.

Han sprang åter upp.

"Jag skall resa och hälsa på henne!" sade han för sig själf.

Men så tänkte han på sin uttröttade häst och sin egen utblottade belägenhet. Han hade hvarken pängar eller lämpliga kläder.

"Jag skall skrifva", afgjorde han.

Det föll honom icke in att telegrafera, ty han hade aldrig gjort något sådant i hela sitt lif.

Morgonen därpå, när Mose följde Reynolds ut, sade denne:

"Jag har förlorat möjligheten att döda den skurken Craig."

"Hur så?"

"En mexikan har gjort det i mitt ställe", svarade Reynolds med ett uttryck af dyster tillfredsställelse samt fortfor utan att se på Mose: "Detta är orsaken till, att min dotter ser så kry ut. Hon är fri från den skurken nu och kan hålla sitt hufvud upprätt. Hon är fri att gifta sig med en hygglig karl."

Mose var tyst. Marys bref hade kommit emellan honom och den vackra Kora, och han hade uppgifvit all tanke på ett äktenskap med henne.

Då de kommo tillbaka till lägret, stod kocken där med en tidning i handen omgifven af boskapsherdar.

"Här är ni annonserad som en cirkus", sade han till Mose.

Mose tog tidningen och såg på dess första sida en artikel med följande rubrik i stora bokstäfver:

SVARTE MOSE!

Hemlighetsfull som alltid besöker den berömde mästerskytten Wagon Wheel och försvinner lika hastigt som han kommit.

"Fördömda åsnor!" utbrast Mose. "Kunna de inte låta mig vara i fred?"

TJUGONDEFEMTE KAPITLET.

Mose återvänder till Wagon Wheel.

Under ridten till Wagon Wheel var Mose försjunken i tankar på framtiden. Han hade varit mer än åtta år hemifrån, och allt hvad han ägde i denna värld var en sadel, sina revolvrar och en häst. Åsynen af Kora, den lekfulla lilla Pink och Marys bref hade väckt inom honom en stark längtan efter en hustru och ett eget hem.

Vintern närmade sig, och den unge mannen kände ett behof att söka sig vinterkvarter. Äfven andra band än kärleken till Mary drogo honom till Marion för vintern. Han ville återvända dit och återse henne. Men att *smyga sig* dit igen såsom förra gången, det var honom omöjligt.

Mose var icke längre den äfventyrsälskande yngling han en gång varit. Lifvet gjorde honom nu bekymmer; hans handlingssätt låg icke så klart och enkelt för honom nu, som det förr hade gjort; han fann det svårare att fatta afgörande beslut. De tre kvinnor, som kommit i hans väg, gåfvo honom mycket att tänka på: Kora, som var van vid lifvet i bärgen och hvilkens intressen i så många afseenden sammanföllo med hans egna; prinsessan, hvilkens pängar och inflytande kunde skaffa honom något att göra i Wagon Wheel, och Mary, hvilkens själfva namn kom hans hjärta att klappa fortare. Han tänkte på en hvar af dem — — och Mary var för visso den, som af dem alla tre allra minst lämpade sig för att dela hans lif, och likväl gjorde tanken på henne de andra båda omöjliga för honom.

Stadsfogden, som såg honom rida uppåt gatan och kasta sig af hästen, skyndade emot honom med framsträckt hand.

"Hallå, Mose, jag har ett telegram till er."

Mose tog det utan ett ord och öppnade det. Det var från hans far och innehöll följande meddelande:

"Kommer till Wagon Wheel. Vänta mig där."

"Såg ni artikeln i vår tidning i går? frågade stadsfogden leende.

"Ja, jag såg den — och jag svor öfver er för den", genmälte Mose.

"Det visste jag ni skulle, men jag kunde inte hjälpa det. Billy, redaktören, fick fatt i mig och pumpade mig på hela historien, innan jag visste ordet af. Men det kan ju inte göra er någon skada."

"Det kan inte göra mig något gagn", svarade Mose kort.

"Hör på, Mose, prinsessan önskar träffa er. Hon är någonstädes på gatan nu i hopp att få se er."

"Hvar är telegrafstationen?" frågade den unge mannen plötsligt.

Telegrammet från hans far hade ingifvit honom den idéen att meddela sig med Mary och Jack på samma sätt.

Stadsfogden följde honom till telegrafstationen.

"Hvad kostar ett telegram till Marion, Iowa?" frågade Mose.

"En dollar för tio ord."

"Låt mig vara ensam", sade Mose till stadsfogden, och denne återvände ut på gatan.

När nu Mose skulle affatta sitt budskap och besvara Marys bref i tio ord, så fann han sitt förstånd stå stilla, och han stirrade på den gula blanketten med förbryllad uppsyn. Telegraftjänstemannen betraktade honom med road min. Denne boskapsherde var tydligen icke van vid att telegrafera.

Mose kände sig besvärad af tjänstemannens närvaro och frågade:

"Kan jag få sitta ned här och fundera på saken?"

"Ja, var så god; tag en stol och sätt er vid bordet där borta."

Mose gjorde så och började: "Kära Mary". Så stannade han och började fundera på nytt, men denna gång gingo hans tankar i en annan riktning.

"Kära Mary". — Karlen vid andra änden af linjen skulle läsa de orden och draga sina slutsatser af dem. Så strök Mose öfver dem. Därefter föll det honom in, att om han undertecknade telegrammet med "Harry", så skulle karlen vid *den här* änden få anledning att undra, och om han skref "Mose", så skulle återigen karlen vid andra änden få något att undra öfver. Slutet blef, att Mose steg upp, kramade ihop papperet i handen och gick ut på gatan. Det fanns endast en utväg — att skrifva ett bref.

Detta gjorde han också inne på postkontoret, och brefvet lydde som följer:

"Kära Mary. — Jag har nyss fått ert bref. Det har kommit mig väl sent till handa, men kanske inte för sent. I alla fall hoppas jag, att ni är densamma som

då ni skref det. Jag önskar jag kunde besöka er igen, men jag är rädd, att jag inte kan göra det en gång till utan att blifva igenkänd. Men skrif till mig genast, och om ni säger kom, så kommer jag. Jag är fattigare nu än jag var för fyra år sedan; men jag har varit på resande fot, och nu känner jag bärgen. Det finnes ingen annan plats för mig, men jag känner mig ensam ibland, när jag tänker på er. Jag duger inte till att skrifva bref — kan inte skrifva så bra ens som jag kunde vid tjugu år; bry er därför inte om mitt korta bref, men om jag bara kunde få träffa er! Skrif genast, och jag skall låna så mycket pängar, att jag kan resa till er, ty jag väntar inte att någonsin få se er här ute i Västern."

Under det han ännu funderade öfver sitt bref, hörde han frasandet af en kvinnas klädning, och vändande sig om fann han sig ansikte mot ansikte med prinsessan, som, elegant klädd, med strålande uppsyn räckte honom sin behandskade hand.

"Hvar i all världen har ni hållit hus, min käre gosse?"

Mose skakade hand med henne, under det han höll brefvet till Mary i vänstra handen.

"Jag har varit nere på en väns rancho", svarade han förlägen.

"Men ni l o f v a d e ju att komma och hälsa på mig!"

Han vände sig om för att försegla sitt bref, och hon betraktade honom med beundrande blickar.

"Ni är ett stort barn", sade hon till honom, när han kom tillbaka. "Jag tycker om er; jag vill göra någonting för er. Kom med i mitt ekipage och låt mig utveckla mina planer för er."

Han såg på sina slitna, urblekta kläder och svarade:

"Nej, jag kan inte göra det."

Hon skrattade.

"Ni borde väl kunna uthärda det, om jag kan. Jag skulle känna mig stolt öfver att hafva 'Svarte Mose' i mitt ekipage."

"Det tror jag inte", svarade han.

Det låg i dessa få ord något afgörande, för hvilket hon gaf vika.

"Så kom då åtminstone bort och hälsa på mig", sade hon.

"Nåväl, jag skall göra det", svarade han intresselöst.

"Kom hem till mig om en halftimme."

"Jag skall komma om en halftimme", genmälte Mose.

"Adjö till dess."

Han svarade ej, men fattade hennes framsträckta hand, under det den unge posttjänstemannen grinade försmädligt i

Mose vände sig mot honom med rynkade ögonbryn.

postluckan. Sedan prinsessan gått ut, anmärkte denne yngling:

"Ni är allt en lyckans guldgosse, ni."

Mose vände sig mot honom med rynkade ögonbryn.

"Håll er ni till edra brefpåsar, unge man; det torde vara nyttigast för er hälsa."

Den unge tjänstemannen blef förskräckt öfver främlingens hotande uppsyn och stammade urskuldande:

"Jag menade ingenting ondt."

"Det är godt och väl", genmälte Mose; "men ni måste ha kommit nyligen från Östern, eljes skulle ni inte försöka att skämta med främlingar här i landet. Se efter om det finns något bref till Mose Harding — eller Harry Excell."

"Nej, sir — intet till mr Harding, intet till mr Excell."

Mose vände ryggen åt luckan och skref ett kort bref till Jack Burns bedjande honom att omgående få veta, hvar Mary var och om det vore rådligt för honom att besöka henne.

Då han kom ut på gatan för att stiga till häst, mötte han åter stadsfogden. Mose, som var både nervös och hungrig, utbrast med skarp stämma:

"Hör på, stadsfogde, ni handlar fördömdt lika en karl, som håller vakt på mig."

"Visst inte, visst inte", skyndade sig stadsfogden att säga. "Jag tycker bara om er, det är hela saken. Jag vill tala med er — — jag har i själfva verket order från prinsessan att hjälpa er att få något arbete, ifall ni vill ha det. Jag har ett anbud åt er nu. Expressbolaget vill anställa er som konduktör häremellan och Canon City. Lönen är hundra dollar i månaden och fri ammunition."

Mose räckte honom handen.

"Tack, stadsfogde; jag mottager anbudet."

Stadsfogden skakade hand med den unge mannen, och de redo tillsammans nedåt gatan.

"Låt mig nu säga er, Mose, hur jag uppfattar prinsessan. Hon är en godhjärtad kvinna, men har en helt annan färg än kvinnorna i kyrkosamfunden här. Hon är också en riktig affärskvinna, och hennes goda lycka besegrar allt. Hon behöfde inte bo här — hon är värd minst en half million dollar — men hon tycker om grufarbetet och hon tycker om män. Hon förstår att behandla dem också — som ni snart skall finna. Hon står på kamratlig fot med oss alla, men jag säger er, att hon måste tycka om en karl rakt igenom, innan han får se insidan af hennes salong. Hon har fattat ett synnerligt tycke för er. Vi äro goda vänner; hon besökte min hustru i går, och hon talade om er nästan hela tiden. Jag har aldrig förr sett henne så intresserad för någon man. Jag tror hon vill gifta sig med er, Mose — det är just hvad jag tror."

"Det blir ingenting af med den saken", svarade Mose.

Stadsfogden vände sig om i sadeln.

"Men betänk, min gosse, att ni då blir ägare till hälften af allt hvad hon har, och hennes sista grufva kan gifva en million inom sex månader."

Mose kände den äldre mannens välmening och nöjde sig med att svara:

"Allt det där är mycket bra. Men jag ämnar själf förtjäna mina pängar. Jag kan inte gifta mig med en kvinna, som är femton år äldre än jag, för hennes pängars skull. Det vore hvarken rätt eller passande, och ni skulle göra mig en tjänst, om ni ville låta bli att vidare tala om den saken."

Stadsfogden suckade ödmjukt.

"Hon är åtskilligt äldre än ni, det är sant — men hon har bibehållit sig ovanligt bra. I alla fall har ni rätt i, att det är en sak som inte rör mig. Kan hon inte öfvertala er, så lär jag inte kunna det. Kom in, så skall jag göra er bekant med direktören för Expressbolaget."

"Kan inte nu; kommer senare."

"Godt; adjö så länge. Kom när ni vill."

Tjugondesjätte Kapitlet.

Mose besöker prinsessan.

Mose gick in i en rakstuga för att låta klippa och raka sig, ty han hade nu fått en högre tanke om prinsessan.

Mrs Raimon, prinsessan kallad, mottog den unge mannen i matsalen i sitt palats med ett hjärtligt småleende.

"Sitt där!" sade hon pekande på en stol.

Mose satte sig på den anvisade platsen midt emot henne och såg på henne med allvarsamt ansikte.

"Någonsin varit i Östern — Chikago, Washington?" började hon.

"Nej."

"Önskar komma dit?"

"Nej."

Hon smålog igen.

"Känner ingenting till om grufarbete?"

"Inte ett dugg."

Hon betraktade honom med en fundersam, beundrande blick och återtog:

"Jag har skaffat mig en stor boskapsrancho; vill ni blifva föreståndare för den åt mig?"

"Hvar ligger den?"

Hon skrattade och stammade en smula, då hon svarade:

"Välan — jag menar, att jag har tänkt på att köpa mig en. Jag börjar bli trött på dessa grufstäder. Jag tror jag skulle tycka om att lefva på en rancho med er som förvaltare öfver den."

Moses ansikte mörknade igen, och hon skyndade sig att säga:

"Boskapsaffärerna komma snart upp sig igen. Alla människor öfvergifva dem nu, men nu är tiden inne att hålla sig framme och köpa."

En uppassare inträdde med förfriskningar.

"Jag dricker för er välgång", sade prinsessan höjande sitt glas.

De drucko, och medan hon torkade sina läppar med näsduken, betraktade hon honom åter med sina sällsamma ögon.

"Ni tycker inte om mig", sade hon; "hvarför vill ni inte låta mig hjälpa er?"

"Ni vill ha ett rättframt svar?" frågade Mose, i det han stadigt såg henne i ögonen.

Hon bleknade en smula och svarade:

"Ja."

"Det finnes en flicka i Iowa — jag har gjort det till min uppgift att arbeta för henne."

Hon sänkte blicken och började långsamt kringvrida sitt glas. När hon åter blickade upp, såg hon äldre ut, och hennes ögon voro sorgsnare.

"Det behöfver inte göra någon skillnad", sade hon.

"Jo", genmälte han långsamt, "det gör all den skillnad där är."

Hon blef plötsligt mycket anspråkslös.

"Ni missförstår mig", sade hon; "jag menar, att jag vill hjälpa er båda. Hur tänker ni lefva?"

Nu var det Moses tur att slå ned ögonen. Han rodnade och vred oroligt på sig i sin stol.

"Jag vet inte", svarade han. "Det är just det som gör mig hufvudbry nu."

Hon fullföljde sin lilla fördel.

"Om ni gifter er", sade hon, "så måste ni afstå från alla edra långfärder."

"Just det ja! Och äfven det skrämmer mig. Jag vet inte hur jag skall kunna uthärda med att blifva bunden vid husknuten."

Hon lade handen på hans arm.

"Hör på nu, Mose, ni skall låta mig hjälpa er. Ni måste ha något slags sysselsättning, så att ni kan slå er ned, sätta bo och ha en egen torfva att gräfva i. Är det inte så?"

"Jo, ungefär så måste det väl bli."

Det var egendomligt, huru vänlig och behaglig hon nu föreföll honom. Det låg någonting så öppet och välvilligt i hennes stämma (ehuru hennes blick fortfarande var dyster), att Mose nästan började fatta förtroende till henne.

"Välan då, jag skall säga er, hvad ni skall göra. Ni mottager att börja med den plats, som jag skaffat er hos Expressbolaget, och under tiden skall jag försöka tänka ut någonting annat åt er."

Mose kunde icke neka att fatta hennes hand till tecken af en öfverenskommelse härutinnan. Därefter frågade hon i skenbart likgiltig ton:

"Har ni något porträtt af flickan? Det skulle roa mig att se, hur hon ser ut."

Moses anlete mörknade igen.

"Nej", svarade han kort; "jag har aldrig haft något porträtt af henne."

Hon märkte hans ovillighet att säga mera.

"Välan då, farväl så länge, Mose; kom och hälsa på mig!"

Han skildes från henne med en känsla af att ha varit onödigt kärf och tillbakadragen mot en kvinna, som önskade att vara hans goda vän.

Mose kände sig hungrig, och detta kom honom att tänka på sin häst, till hvilken han genast begaf sig. Han vattnade och fodrade det trötta djuret, som han fått låna hos Reynolds', under det han kvarlämnat sin egen häst, Vildkatten, å ranchon, för att

han där skulle få hvila ut och återhämta sig efter den långa resans strapatser.

Därpå gick han till ett kafé för att få sig litet mat för sina sista slantar.

"Jag m å s t e förtjäna litet pängar", tänkte han, och för hvar gång han upprepade dessa ord för sig själf, kom tanken på Expressbolagets erbjudande. Han beslöt hvarje gång att antaga det, ehuru det betydde att färdas samma väg fram och åter gång efter annan, en utsikt som kom honom att rysa. Men hundra dollar i månaden var tre gånger så stor aflöning som en boskapsherde i vanliga fall kunde få, och en enda månads tjänst skulle sätta honom i stånd att göra sin tripp till Östern.

Från kaféet gick han till bolagets kontor och anmälde sig till mottagande af platsen.

"Ni är just den man vi behöfva", sade direktören. "Vi ha varit utsatta för några öfverfall på senare tiden, men med er som konduktör skall jag känna mig fullkomligt lugn. Stadsfogden Haney har rekommenderat er — och jag känner till ert rykte som en djärf och modig karl och skicklig skytt. Kan ni börja i morgon bittida?"

"Ju förr dess hällre", ljöd Moses svar.

"Jag skulle hälst se, att ni sofve här på kontoret. Jag skall se till, att ni får en god bädd."

"Hvar som hälst."

Sedan Mose gått ut, nickade direktören åt stadsfogden och sade:

"Det är bra, att vi fått honom på vår sida. Han skulle vara en svår karl på den andra sidan."

"Säkert!" svarade Haney.

Tjugondesjunde Kapitlet.

Mötet med fadern.

Under det Mose stod i ett gathörn grubblande på framtiden, fick han syn på en högrest man sittande å en ståtlig svart häst. Ryttaren, som kom ridande nedåt gatan, där Mose stod, hade grått hår och skägg; han såg trött ut, men hans hållning röjde den vane ryttaren.

"Om inte det där buskiga hufvudet vore så hvitt", tänkte Mose, "så skulle jag säga, att det var far mins. Det ä r ju pappa!"

Mose lät honom passera och märkte med förvåning den stora förändring fadern undergått.

"Åhå, gubben har vaknat upp, ser jag", anmärkte han för sig själf. "Nu ser han minsann ut som en riktig karl!"

Skrämd af något plötsligt ljud gjorde den svarta unghästen ett våldsamt språng åt sidan. Ryttaren var situationen vuxen och satt som gjuten i sadeln.

Mose smålog förnöjdt.

"Jag trodde inte, att gubben var så pass styf ryttare", mumlade han.

Den unge mannen följde intresserad efter sin fader och kom fram till honom just som stadsfogden framträdde ur folkhopen och hälsade honom. För första gången i sitt lif kände sig Mose böjd för ett litet skämt med fadern.

"Stadsfogde", sade han, "den där mannen är en farlig karaktär. Jag känner honom; visa honom ut ur staden."

Fadern vände sig om, och ett leende upplyste hans solbrända anlete.

"Harry —", började han.

Mose gjorde ett snabbt tecken.

"Gamle gosse, hur mår du?" fullföljde pastor Excell.

Faderns sätt tilltalade den unge mannen. Han grep sin fars hand och kramade den hjärtligt, sägande:

"Jag har just väntat er. Hvar kommer ni ifrån?"

"Jag har legat i sommarläger häremellan och Springs. Jag såg tillkännagifvandet om dig i gårdagens tidning. Jag har studerat tidningarna noga under en lång tid i hopp att få höra något om dig. Och vid första tillfälle sadlade jag min häst och kom hit."

Mose vände sig om.

"Stadsfogde", sade han, "jag går i god för den här mannen; han är en gammal granne till mig."

Pastor Excell hoppade af hästen, och Mose tog tygeln öfver sin arm.

(Forts.)

Afdelning för Frågor och svar.

(**Frågor,** som icke äro af annonsnatur, få af våra läsare framställas rörande allehanda ämnen, i hvilka en upplysning af ett eller annat slag önskas. Frågorna numreras af *redaktionen* och införas i tidskriften i den ordning de inkommit. **Svar,** hvilka också väntas ingå från tidskriftens läsekrets, förses af *insändaren* med *motsvarande frågas nummer.* Så väl frågor som svar skrifvas på endast en sida af papperet och adresseras: *Sol, Illustreradt 25-öres Magasin, Centralpalatset 28, Stockholm.)*

Frågor.

N:r 152. — Hvem döljer sig under signaturen "Sven Tröst"? *Erik.*

N:r 153. — Kan någon af "Sols" läsare säga mig, hvad en "svenska" är förutom en svensk kvinna? *En undrande.*

Svar.

N:r 145. — Detta växlar med olika månader och olika år. Under februari månad i år hade af de enskilda järnvägarne Stockholm—Saltsjöns järnväg den största inkomsten med 49,01 krr pr dag och bankilometer; under mars månad i år hade Gäfle—Dala järnväg den största inkomsten med 48,73 krr pr dag och bankilometer. I februari hade Gäfle—Dala 45,02 krr, i mars Stockholm—Saltsjön 36,51 krr i inkomst pr dag och bankilometer. *Anrik.*

N:r 147. — Pyttis är en socken i Finland, Viborgs län, vid mynningen af Kymmene älf. Den närbelägna finska socknen Strömfors hette förr "Svenska Pyttis". *Anrik.*

N:r 148. — "Rem acu tetigisti" är ett latinskt ordspråk, som egentligen betyder: "Du har berört saken med nålen", det vill säga "träffat hufvudet på spiken". *Anrik.*

N:r 149. — "Boråsiaden" författades 1776 af kanslisten i Riksarkivet Olof Rudbeck den yngste (född 1750, död 1777). Den är en komisk hjältedikt, som behandlar det af bondadvokaten Sven Hofman år 1766 anstiftade bondeuppploppet i Borgstena socken i Älfsborgs län. *Anrik.*

N:r 150. — En järnstör fastkilas i marken; på den trädas två vagnshjul, så att stören bildar en hjulaxel, och på det öfre hjulet, som löper fritt på det undre, lägges en stege — och så är "slänggungan" färdig. *Anrik.*

Tidsfördrif och tankeöfningar.

Charader.

1.

Vid läxan ledsen och för färlan rädd,
En pilt ur skolan bort i skogen rymde.
Där sprang han rådlös, än på älfvens brädd,
Än vid ett bräddjup, till dess natten skymde.
Då kom en man med dyster blick,
Som att begå mitt hela gick,
Men då af gossens mun han hörde
Det felsteg honom vilseförde,
Besinnade han sig och fann,
Att, såsom denne, äfven han
Olydig mot sin Faders vilja,
Från skolan, dit han skickad var,
I förtid ärnade sig skilja,
Och irra utan hem, han visste icke hvar.
Nu honom syns mitt andra på mitt första, —
(Lägg »sig» framför) ett missdåd bland de största;
Och bägge skatta se'n sig lyckliga att få
I hvar sin skola återgå.

2.

Sköna ro i sommarkvällens svalka,
Att på spegeln af mitt första halka
Långs med vassen af den nära strand,
Och vid glaset, medan till dess rand
Du mitt andra svälla ser och fräsa,
Glömma allt hvad världen kallar stort;
Och ur rök-kar, af mitt hela gjordt,
Tyst beröka... blott... din egen näsa.

3.

Mitt första är ett styggt imperativ,
Som kostat mången skälm hans lif.
Mitt andras höghet, fast det bär en krona,
Plär yxan, jakobinskt, ej skona.
Mitt hela mer sig hänger, än sig bär;
Dock ler det vänligt i det gröna,
Och kunde liknas vid de sköna,
Dem, då den icke tillgjord är,
En liten vårdslös matthet klär.

Schackgåta.

(Af Johan L—m.)

Efter hästens gång på schackbrädet skall af följande bokstäfver och stafvelser sammansättas en känd folkvisa.

stän	grön	ken	da	bort	re	där	ra
mar	hyd	digt	och	ra	all	om	stan
så	står	där	byg	djur	min	kä	bör
en	vill	land	få	där	ä	på	bärg
tor	jag	ga	där	da	och	trä	ro
un	grö	lind	vill	den	med	som	så
en	ör	der	lar	jag	ta	pryd	blom
så	allt	nan	Till	da	mor	skönt	dof

Urgåta.

(Af S. O. V.)

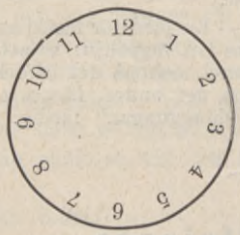

1, 2, 3, 4, 5. Namn på en af Europas härskare.
1, 2, 3. Bibliskt namn.
4, 5, 6. Kvinnonamn.
5, 6. 7. Landskap.
6, 7. Träd.
6, 7, 8. »
6, 7, 8, 9. Kvinnonamn.
8, 9, 10, 11. Kroppsdel.
10, 11, 12. Husdjur.

Palindrom.

(Af »Alexander».)

Jag plöjer vågen på sjö och haf,
och stundom äfven jag går i kvaf.
I omvänd ställning jag är en sak,
som ger åt maten en bättre smak.

Bokstafsgåta.

(Af C. J. C.)

Af nedanstående 52 bokstäfver bildas 7 ord i en fyrkant så beskaffad, att första raden kan läsas både vågrätt och lodrätt:

4 A, 2 B, 3 D, 7 E, 1 F, 4 G, 2 I, 4 L, 3 M, 5 N, 2 O, 5 R, 2 S, 2 T, 3 V, 2 Ä, 1 Ö.

De sju orden äro: 1. Ett konungarike. — 2. Ett landskap i Sverige. — 3. Ett konungarike. — 4. Ett mansnamn. — 5. En flod i Sverige. — 6. En stad i Sverige. — 7. Ett kvinnonamn.

Logogryf.

(Af »Flis».)

När hösten kommer och fallit på,
Och det är kallt både ut' och inne,
Med välbehag synes mången gå
Till mig, att där med ett glädtigt sinne,
På långa kvällen en saga tälja
För dem, som slutit om mig en ring.
Men nu vi börja att småord välja
Bland mångahanda diverse ting.
Likväl må nämnas att åtta delar
Jag ock besitter, som I här sen.
Hvad barnen göra kring lundens ekar.
Hvad valpen är vid sin moder len.
En fisk se'n nämn, två träd också.
Person, som finnes i många land.
Hvad göra barnen mot moder sin,
Då de af henne små gåfvor fått?
Hvarmed utmättes väl väfven din
I forna tider med andra mått?
Hvad är väl rägnig och kylig höst?
Nämn så en krydda man nyttja plär.
Sedan till sist något i ditt bröst.
Och så den gåtan helt färdig är.

Lösningar af tankeöfningarna i n:o 11:

Schackuppgiften n:r 18:

1. Sb3—d4, och matt i nästa drag.

Bokstafsgåtan:

MOKATTA**M**
A R V I K **A**
ROCHESTE**R**
INFANTERI
E R I **E**
STRÄNGNÄ**S**
T R I E S **T**
A R B O G **A**
DALSLAN**D** = Mariestad.

Göteborg. Göteborgs Handelstidnings Aktiebolags Boktryckeri 1901.

SOL ILLUSTRERADT 25-ÖRES MAGASIN

N:r 13. Årg. 3.

UTGIFVARE:
TORSTEN HEDLUND.

Eftertryck utan angifvande af källan förbjudes.

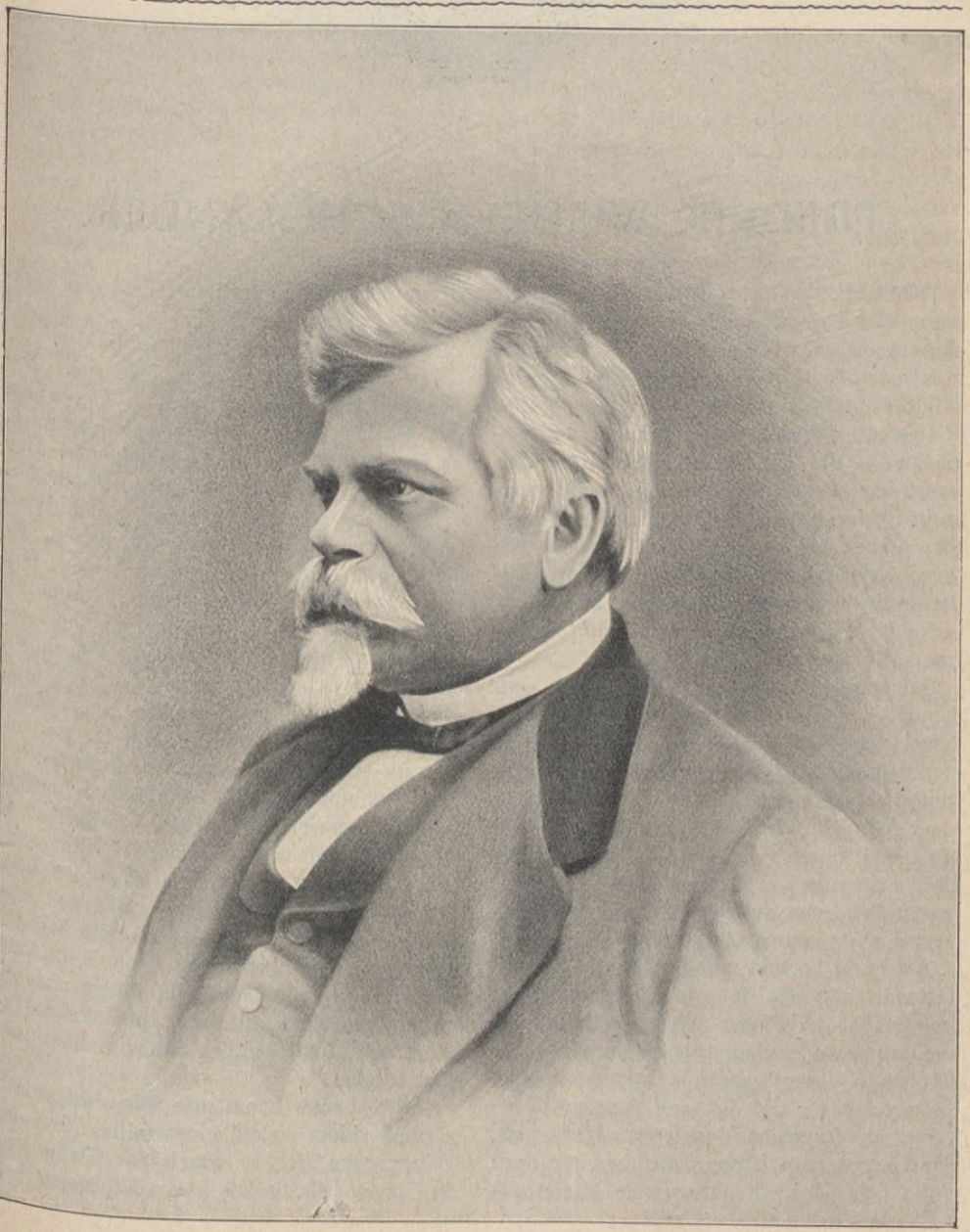

FREDRIK WILHELM SCHOLANDER.

"Fredrik Wilhelm Scholander har ett namn bland dem, som våra konsthäfder ej skola glömma. Från midten af förra århundradet — då man väl kan säga, att särskildt arkitekturen i vårt land nått djupet af sjunkning efter den gustavianska blomstringen — till sin dödsstund, då samma konst var stadd i det stigande uppåt, som ännu fortfar, stod Scholander med sin kraftiga gestalt och sin järnvilja i spetsen för dem, som arbetade på förbättringar, och det är hans impulser vi i många fall ha att tacka för det grundlag, hvarpå vår tid med framgång bygger vidare."

Så begynner den minnesteckning som C. R. Nyblom vid Svenska akademiens högtidsdag 1898 uppläste till firande af ofvannämde märklige mans minne, och samtidigt slogs öfver honom en medalj, där hans mångsidighet betecknas med inskriften, som nämner honom en konsterfaren Proteus, samt med frånsidans emblem, framställande en dubbelherm med bildkonsternas och tonkonstens attribut.

Att här i korthet redogöra för en så omfattande verksamhet som Scholanders är omöjligt — Nybloms skrift, däri denne ändå upprepade gånger beklagar sig öfver att behöfva sammanträngа materialet alltför mycket för att det skall kunna blifva annat än fragment, innefattar 252 sidor. Sant är att man häpnar när man ser huru snille och dådkraft tillsamman kunna utdryga en enda människas lefnad och verksamhet, så att man tycker att det kunnat räcka till för tio genomsnittsindivider.

Ty det var just hvad S. icke var. Nyblom skrifver härom bl. a.: — "Och frågas det hvilken hos oss var renässansmannen, så var det ingen annan än Scholander. Han var det i kynne och begåfning, såsom flersidig talang och mångfrestare, med hufvudsaklig lust för den yttre företeelsen, för prakt och stål, kostymer och vapen, färg och pittoresk anordning äfven i arkitektur, målande rim och mustiga uttryck inom ordets konst, men också i flit och ihärdighet, kunnighet och tilltagsenhet, alltid färdig, när det gällde, med passare eller pänna eller pänsel, språkskicklig som få, med en mimisk talang, som gått i arf, kosmopolit i hela sitt uppträdande, och dock i hjärtats botten svensk som någon — hvilket ej hindrade honom att ibland i ljungande vrede bryta ut i bannord öfver det kära landet och landsmännen, alldeles som Dante när han vredgades på sitt älskade Firenze — renässansman äfven i sin kärlek till 'Italia la bella', ja, i hela sitt utseende och sist i sitt inre, som alla renässansens riktiga män, en fullödig, helgjuten personlighet."

"Att skrifva hans yttre lefnadshistoria", säger Nyblom på ett annat ställe, "är i det hela ganska lätt, ty den ligger färdig som en öppen bok, sedan han själf såsom he-

dersdoktor vid jubelfesten i Upsala 1877 lämnat sitt 'curriculum vitæ', sin sammanträngda lifshistoria, till promotorsprogrammet. Där finna vi uppgifter, år för år, från födelseåret 1816, huru han efter hvartannat var skolgosse, murarelärling, elev vid konstakademien, muraregesäll, konduktör vid öfverintendentsämbetet, agré af Akademien för de fria konsterna, dess resepensionär, slottsarkitekt, akademiprofessor, intendent, akademiens sekreterare, ledamot af in- och utländska akademier och societeter, kommittéer och föreningar samt sist hedersdoktor och membre de l'Institut de France. Allt detta, som utgör den faktiska ramen kring hans lifsbild, skall också behandlas och har sin betydelse, men icke för sig själft, utan genom sitt innehåll af mannens verksamma arbete, trofasta pliktuppfyllelse och nitiska sträfvan, praktiskt och åstetiskt, med hand och hufvud, som människa och konstnär, som offentlig och enskild person — och i alla dessa hänseenden var han ej blott ovanlig, utan delvis till och med enastående."

Så långt Nyblom. Och hans ord låta oss som en väldig skuggbild mot minnets bakgrund skymta konturerna af en man, den där lämnat djupa spår där han gått fram — outplånligt är hans bild ristad i vänners och fränders hjärtan, liksom hans kraftiga ande och eldiga håg ännu lefva i egna och lärjungars arbeten och verksamhet.

* * *

Fredrik Wilhelm Scholander föddes i Stockholm midsommaraftonen 1816. Föräldrarne voro kamreraren i kongl. postverket Fredrik Georg Scholander och Catharina Rebecca, född Nyström. Om släkten finnes upptecknad en legend, som säger, att under Karl XII:s krig hade tvänne bröder af en adlig ätt (enligt uppgift ätten Stålarm) blifvit utfattiga, hvarpå de bortlade namnet och kallade sig Scholander (eller Skolander efter den plats dit de flyttade och odlade en liten jordlapp). Den ene af bröderna hade tvänne söner, af hvilka en blef stamfader för släktens skånska gren, den andre för Stockholmsgrenen.

Fredrik Georg, fader till vår Scholander, var född 1785. Han hade såväl på fäderne som möderne i arf ett äfventyrslystet, lifligt och originellt sinnelag, hvilket i högsta mått fortplantades på sonen. Men ledda och riktade af en kärleksfull, klok och begåfvad mor, buro de hos denne helt andra och rikare frukter. Vid faderns död 1824 var Fredrik Wilhelm åtta år. Familjen lämnades af sin försörjare i ganska små omständigheter, och det gällde för modern att på allehanda sätt förskaffa bröd åt sig och sina små. Fredrik var en riktig liten vildbasare, men ärlig och öppen och med ett sinne mottagligt för naturens skönhet, lika väl som för allt hvad konst hette. Hans mor hade stort inflytande på hans utveckling äfven i detta fall: poetiskt och musikaliskt begåfvad ägde hon i hög grad förmåga att fängsla barnasinnet och gifva näring åt sin sons ystra fantasi.

Äfven en gammal släkting och ritlärare, Erik Acharius, hade stort inflytande på gossen och invigde honom med sina sagor, sina ritade illustrationer och de upprepade besöken i lifrustkammaren och kyrkorna, till det kall som mästare med stift och pensel hvilket väntade honom. Det var ock Acharius' namn som sedermera blef pseudonymen för F. W. Scholander.

Hur han sedermera genom sin morbror och förmyndare, intendenten Axel Nyström, blef öfvertalad att slå in på arkitekturvägen i stället för att, såsom alltid hans lust varit, ägna sig åt måleriet, hans erfarenheter såsom murarelärling under de fem år denna, då för tiden vanliga, förberedelsekurs till arkitekturskolan varade — de intressanta anteckningarna om Konstakademiens dåvarande tillstånd, hans studieresor utomlands med deras oerhördt rikhaltiga resultat i studier, teckningar, akvareller och lavyrer, hans första bittra erfarenhet vid hemkallandet från det härliga, soliga Italien med sitt friluftslif och glada sträfvan i skönhet och ro, till köld, kif och motgångar — allt detta blefve allt för långt att i minsta mån utförligt berätta. Alltnog, småningom fann Scholander sin plats härhemma, gjorde sig gällande allt mer och

mer, steg i graderna, och intog vid sin död en bland de mest framskjutna ställningar någon konstnär i vårt land intagit: älskad, beundrad och aktad af sina närmaste som af en stor vänkrets, af förmän och underordnade, af små och stora, dog han på sin post, under en sammankomst, som akademiens sekreterare den 9 maj 1881.

Af hans arbeten äro mest spridda de akvareller, hvilka den outtröttlige "hvilade sig med" att på lediga stunder framtrolla. Hans motiv växlade i det oändliga, men likväl voro arkitektoniska sådana mest använda. Ofta framställdes någon episod, ibland med ett par, ibland med många figurer, och den fenomenala säkerhet, hvarmed pänna och pänsel fördes, gjorde det till ett stort nöje för den som unnades att närvara vid dessa, stundom hemska, stundom muntra bilders, tillblifvelse. Särskildt barnen fröjdades med otaliga alster ur denna aldrig sinande fantasikälla: visor, på stället komponerade och föresjungna till likaledes improviserad text och tillhörande "gubbar", hörde till ordningen för dagen — åtminstone så länge ej barnaskaran var alltför stor för att rymmas på och vid hans knän: på närmaste pappersblad, i sanden, på väggen, i böcker och på griffeltaflor — oräkneliga äro de i sprudlande humor och grottesk tragik skiftande sagor, som så framsprungit ur detta ständigt skapande ingenium, och fast många äro omsorgsfullt tillvaratagna där han strödde dem kring sig, lefva ännu fler i barnens sinnen, kvarlämnande intryck af oförgätliga högtidsstunder. Äfven hans "samlade arbeten", utgifna efter hans död, gifva endast ett svagt begrepp om hvad han skrifvit. Ty de innefatta endast hvad han själf, åtminstone till större delen, menat för allmänheten — men hans med ytterlig noggrannhet och nästan pedantisk ordentlighet skötta ämbetsskrifvelser (särskildt att nämna hans till stil och innehåll mönstergilla årsberättelser vid konstakademiens högtidsdagar), hans stora, intressanta korrespondens (hvaraf dock en del utgifvits) och hans åt alla håll slösade festdiktning på vers och prosa, bilda ett helt för sig och hafva, de senare icke minst, vid otaliga tillfällen höjt stämningen och kryddat samkvämet i glada lag.

En annan minnestecknare, Johan Jolin, ger i några korta drag ur den då nyligen bortgångnes lif en inblick i hans intimare samvaro med vänner och familj, bland hvilka förstnämde Jo. Jo. med hustru och barn hörde till de närmaste och käraste. Dessa varmt kända och af innerlig saknad genomandade sidor låta oss förstå, hur snille och känsla, fantasi och hjärta gingo hand i hand hos F. W. Scholander. Fast stundom dolda under en sträf och frånstötande yta, kunde de dessemellan taga sig uttryck i ord och handling af så betagande makt och oemotståndlig älskvärdhet, att intrycket däraf varade för lifvet. Och då den, som skrifver detta omsusad af de stora ekarne på hans kära "Lilla Skuggan", där han tillbringade somrarne samman med en innerligt älskad, god och förstående maka, tänker tillbaka på de många år som gingo under lek och allvar, uppfostrande tal och lifvande skämt i omedelbar närhet till denne "dundergubbe" (ett af hans egna favorituttryck beträffande andra hedersmän), förefaller det som om när som hälst den bredskuldrade, undersätsiga lilla gestalten med det präktiga hufvudet och den klara, ömsom skarpa, ömsom goda blicken, kunde komma vandrande raskt och ungdomligt från sitt dagliga stadsbesök. Man tycker sig höra gitarrens spröda toner ackompanjera de välkända sångerna i sommarkvällen, och känna den sträfva mustaschen vid godnattkyssen — — —

Men det är längesedan.

Dock skulle det glädа mig om jag med dessa rader lyckats frammana en, om än så svag bild af en af adertonde århundradets och vårt lands störste män, arkitekten, målaren, diktaren och tonsättaren, maken och fadern F. W. Scholander.

Maria Hedlund,
f. *Scholander.*

Vid sjumila skogen der mötte en mö,
En högvext Vala:
"Dig akta, o Konung, på Selands ö
"För vindlös sjö,
"För troll når de olyckor mala."—

"Och leker mitt lif ej i Rans ondska håg
"På draken rides,
"Gladt giljar jag henne i hornets våg
"Och Frodes tråg
"Höfs hvetmåld; ej sejdkarn som vrides."

Efter en äldre pännteckning till Fjolners Saga af F. W. Scholander.

(Sol torde längre fram komma i tillfälle att meddela reproduktioner från Scholanders pänna.)

Porträttet vid M...åker.

Sannsaga.

Af **F. W. Scholander.**

Sedan Soop i tyska fäjden
stora rikedomar fått,
kom han hem till Mälarnäjden,
och där byggde han ett slott.
Ännu stå dess murar trygga,
än är slottet hvad det var,
ty, att dyrt, men bärgfast bygga,
så var sed i forna dar.

Väfda brabantska tapeter,
cordovanska gyllne skinn,
allt hvad skönt och sällsynt heter
bragte byggnadsherrn dit in.
Ej de stora visthus glömdes
båldt var deras öfverflöd,
och ett haf i källarn gömdes
utaf drufsaft, hvit och röd.

Slottet fylldes snart med gäster —
lefva! det var Soopens sak —
fester trängde undan fester,
glädjens sorl stod högt i tak.
Kåsar, humpar, krus och bolkar,
bräddade af gästfri värd,
blefvo blixtsnabbt tömda tolkar
af de bjudnes hyllningsgärd.

Då sad' Soopen: "Ädle vänner,
skam, att lifvet är så kort.
Redan saknad djupt mig bränner
att en gång jag måste bort;
dock, när i de fjärran leder
ättebarnen tumla här,
anden än med dem sig gläder,
och jag midt ibland dem är."

"Ty min bild jag låtit måla
öfver högtidssalens spis,
och jag hällre här vill pråla
än i kyligt paradis,
till hvars port min själ ej länder,
i hvars sköt han ej får ro,
därest han hos framtidsfränder
dväljas kan i detta bo." —

Soop blef lagd hos sina fäder.
Slottet gick ur hand i hand.
Men, i saln med gyllenläder
tycktes spöka smått ibland;
stundom klingade de gamla
dryckeskärl, med festligt ljud,
stundom hördes stolar ramla
såsom förr vid gästabud.

Bilden, mörknande och trumpen,
stod i ramen öfver härd,
höll en hand på fyllda humpen
och den andra på sitt svärd.
Blott när taffeln rikligt täcktes
och i saln blef sus och dus,
fältherrn liksom återväcktes,
taflan strålade af ljus.

Sekler gingo. Med dem smälte
adelns makt och rikedom,
så att spisens gamle hjälte
fann sin sal alltmera tom.
Månget gods ur andrygt välde
dök i ofrälst mörker ned,
och de höga stamträd gällde
snart ej mer än annan ved.

Soopens slott med frälsejorden
under klubban gick också,
och var bilden förr ej vorden
svart af harm blef han det då.
Ty den nya ägarn förde
pännan blott, en ämbetsman,
han till yngre adel hörde
och behag i freden fann.

Hösten kom med dagar kulna,
nordan vildt i skogen röt;
al och ek re'n börjat gulna,
frostigt glänste ängens sköt. —
Slottets stora port stod gläntad,
fönstren strålade af ljus,
ty den unga ätt var väntad
i det gamla herrehus.

Lastad med sin nyckelknippa
sysslar ifrigt åldmadam,
pigor så beställsamt trippa,
städa under muntert glam.
"Sooparne" — de gröna, gula
sofgemaken — redda stå,
men, den svarte Soop i fula
ramen tänkte ingen på.

Gyllenlädersalens taffel
blott för tvänne dukad var.
Dräll och glas och knif och gaffel,
allt det gamla vapnet bar.
Elden sprakade på härden,
draget kring porträttet lät
som en suck från andevärlden:
det var Soopens själ, som grät.

Nu hörs vagnen komma, stanna. —
Utanför hvad spring och tramp!
Se, då fåras bildens panna,
hans gestalt förvrids i kramp. —
Herrn och frun högtidligt tåga
in i anrik hälgedom. —
Bilden faller, börjar låga — — —
Soop är borta, ramen tom.

Så den gamle bussen kände
väl sin tid och gick till ro. —
Åldmadamens nyckel vände,
slog upp salsdörrn, och må tro
nu blef väsen, skrik på vatten. — — —
Slottsherrn tog dock saken lätt,
log och ropte: "Nå, för katten!
gjorde icke Soopen rätt."

Bilder från den Skandinaviska Norden.

Vårt fädernesland i ord och bild.

Tredje serien.

7.

Riksgränsen mot Norge.

Det hvilar ett visst romantiskt skimmer öfver en riksgräns, i synnerhet då den, såsom fallet är med gränsen mot Norge, till största delen består af en af människohand verkställd röjning, så att de båda landen utan någon som hälst naturlig skillnad öfvergå i hvarandra. Man kan där faktiskt stå med den ena foten i sitt fädernesland och med den andra på utrikes botten; och af tvänne träd, som växa på några meters afstånd från hvarandra, är det ena "svenskt" och det andra "norskt". Denna på sitt sätt onaturliga men ändå så betydelsefulla skillnad kan icke undgå att göra ett egendomligt intryck på sinnet, i synnerhet hos en person, som första gången står vid en dylik riksgräns.

Riksgränsen mot Norge, bestämd genom 1751 års gränstraktat i Strömstad, är utmärkt dels genom en uthuggen nio och en half meter bred gata i skogen, där sådan finnes, dels genom 363 gränsmärken, så kallade riksrös. Enligt traktaten skall gränsen periodiskt uppgås af delegerade (konduktörer) från hvardera gränsmakten, då bristfälligheter å rösen botas samt skogsgatan upphugges och ränsas.

Riksgränsröjning mellan Sverige och Norge ägde senast rum år 1894, då den svenske konduktören vid röjningen längs Jämtland och Härjedalen var majoren C. G. Skytte i Östersund. Denne har i Svenska turistföreningens årsskrift för år 1895 offentliggjort en intressant skildring af röjningsarbetet, ur hvilken vi hämta följande uppgifter.

Själfva rikslinjen utmärkes genom runda, kallmurade stenrösen, med en diameter i botten af ungefär 178 centimeter och en höjd växlande mellan 148 och 178 centimeter. I rösets midt står den så kallade hjärtstenen, flathuggen, med inristadt kungligt namnchiffer, årtal och nummer, det sistnämda räknadt från första riksröset på Hisön. I linjens riktning äro på ömse sidor om hjärtstenen tvänne visarstenar inmurade, hvarförutom i dessas förlängning, på större eller mindre afstånd från själfva röset, äro uppförda smårösen eller utliggare, hvilka tjäna till att ytterligare underlätta bestämmandet af gränslinjen. På de större så kallade femstensrösena, hufvudsakligen uppsatta i gränsens brytningspunkter, finnas dessutom tvänne vittnesstenar, vinkelräta mot hjärtstenens flatsidor. Afståndet mellan rösena är mycket varierande, från två till tjugu kilometer. Gränsen bestämmes dessutom ytterligare af riksmärken, hvartill i allmänhet tagits i ögonen fallande punkter på höga, svårtillgängliga fjäll, såsom Stor-Sola, Saulotjock med flera.

Om de egendomliga väderleksförhållandena under sommaren häruppe i fjällvärlden ger major Skyttes skildring en liflig föreställning. Hans förrättning tog sin början den 18 juni i Frostviken (norra Jämtland) vid riksröset nr 196, Linnebota rös. I olikhet mot hvad vid föregående förrättningar ägt rum, då arbetet påbörjats vid distriktets sydligaste röse, nr 145 Rogsjörös, vid gränsen mot Dalarne, valdes denna gång utgångspunkten betydligt nordligare, hvarigenom den fördelen vanns, att arbetet i dessa mera otillgängliga trakter kunde försiggå under en tid, då väderleksförhållandena i allmänhet äro gynnsammare. Den sammanlagda arbetsstyrkan pr dag utgjorde i allmänhet tjugufem man och fjor-

ton hästar. För manskapets räkning medfördes skyddstält och presenningar, hvarje tält afsedt för fyra man.

Den 17 juni sammanträffade major Skytte med den norske konduktören i Skogen tillryggalagd, och här mötte länsmannen i Nordlie med manskap och hästar. Sedan folket indelats i tält- och arbetslag samt hästar och klöfsadlar m. m. besiktigats, började arbetet, hvilket bestod dels i

Riksrösets nr 156, med lappen Anders Kauti (80 år). Sylarne i bakgrunden.

Gäddede kyrkby, hvarefter de båda följande morgon anträdde färden öfver det ståtliga Kvarnbergsvattnet. Efter något öfver tre timmars rodd och segling var den 32 kilometer långa vägen till gränsbyn uppröjning af gränslinjen, dels i eftersyn af riksrösena. Då endast femton år förflutit sedan senaste gränsröjningen, och som växtligheten på dessa höga fjälltrakter i allmänhet är ringa, så skred arbetet raskt framåt.

Den 21 juni nåddes norska nybygget Vallervattnet, där större delen af arbetsstyrkan kvarlämnades, under det att återstoden fortsatte marschen norrut. Den 22 juni slogs läger vid Tvärälfven, ungefär 25 kilometer söder om nr 204 Jadnemsröset, slutpunkten åt norr för de båda konduktörernas arbete.

Den 23 fortsattes röjningen dels i Orrevandsdalen dels i Lybeckerdalen. Sedan Sipmekälfven ej utan svårighet passerats, besiktigades nr 213 Sipmek rös. Hjärtstenen och södra utliggaren rättades; södra visarstenen ersattes med en ny. Norra utliggaren, som var begrafven under en djup snödrifva (i slutet af juni!), kunde ej återfinnas. Härifrån gick marschen in på svenskt område ett godt stycke öster om Sipmeken-kokka, till största delen öfver vidsträckta snöfält, till Jetnamsälfven. Denna var till följd af den starka snösmältningen och isgången omöjlig att passera. Tre fåfänga försök gjordes att öfvervada densamma. Först vid östra änden af sjön Jetnamen-jaure lyckades expeditionen att, kvarlämnande hästarne på södra stranden, på hoppackad drifis öfvergå till den norra, hvarefter marschen fortsattes till Jadnemsröset, hvilket befanns i god ordning; endast södra utliggaren rättades något. Tidigt på midsommardagens morgon återkom expeditionen till lägret vid Tvärälfven och fortsatte därifrån återmarschen till Vallervattnet.

Från Vallervattnet gick marschen söderut tillbaka till Skogens by, och var härmed arbetet i distriktets nordligaste del afslutadt. Af villebråd hade expeditionen sett massor af vildgäss i fjällsjöarne, och arbetsmanskapet hade stött på såväl älg som en björn.

Den 30 juni slogs läger vid norska gästgifvaregården Sandviken i närheten af gränsen, å vägen Melen—Sulstuen. Då åtskilligt röjningsarbete här erfordrades, kvarstodo tälten under ett par dagar, och var det för expeditionens medlemmar, efter den långa turen öfver Hartkölen — eller såsom den i dagligt tal på stället benämnes: Hästkölen — en angenäm omväxling att åter komma i åtnjutande af civilisationens förmåner.

Nästa station var Skalstugan, sista skjutsstationen åt Norge på vägen från Dufed i västra Jämtland, den så kallade Karl-Johans-vägen. Här uppstiger från de omgifvande stora myrarne och träsken en kall dimma, hvilken om aftonen lägger sig som en tjock rök öfver näjden. Dock funnos här flere luftgäster.

Den 4 augusti nåddes Storlien efter en ganska besvärlig och villosam vandring i dimma, blåst och rägn. Öfver söndagen rastades här — skrifver major Skytte — och på måndagen den 6 kunde vi åter med stärkta krafter fortsätta vår väg öfver Stora Kluken till Klepvolden vid Rangladalen, cirka 21 kilometer norr om Sylarne. Det var här som 1719 års karoliner, under sitt sorgliga återtåg från Tydalen, passerade gränsen, och på mer än ett ställe sågo vi spår af svenskgrafvar. Vid Klepvolden mötte vi den gamle 80-årige lappen Anders Kauti från Essandsjö för att lotsa oss vidare efter Enaälfven, genom Ekorrdörren, längs Härjedalsgränsen. Det var ej första gången gamle Anders tjänstgjorde som förare längs riksgränsen, och ännu var han, trots sin höga ålder, liflig, rörlig och hemma i fjällen, som gossen på mammas gata, om än litet knarrig och hastig till humöret. Hade vi förut endast sparsamt sett en och annan rengrupp, mötte vi nu dagligen stora hopar af dessa djur, betande på de vidsträckta, af renmossa hvitklädda fjällplatåerna. Vid pinglandet af våra hästskällor blef det rörelse i hopen, därpå en tvärhalt för att taga främlingarne i skärskådande, och så bar det af i galopp till någon aflägsnare höjd, hvarifrån de fortfarande sökte stilla sin nyfikenhet. Sedan vi lyckligen passerat Ekorrån och Neaälfven, hvilka bägge, i följd af det oupphörliga rägnandet, betydligt ökat sin vattenmängd, gick marschen förbi Skardörren (Skarfdörren) längs Vigelfjällen till Vauldalen, på vägen Malmagen—Röras. Efter ett kort provianteringsbesök på det vackra välbyggda Fjällnäs fortsatte vi öfver Ruten- och Vigelskaftfjällen till nr 145 Rogsjörös, där vår förrättning slutade. Härifrån hade andra konduktörer tagit vid och upprojt gränsen till första riksröset på Hisön.

Under senare delen af förrättningen var väderleken mycket ogynnsam med köld, rägn och blåst. Då härtill kom dimma eller "skådden" försenades marschen i ej obetydlig mån, och tvingades vi ofta att taga vägen öfver vidsträckta stenkummel, hvilka vid klarare väder kunnat kringgås. Jag kan ej nog berömma de små fjällhästarnes förmåga att, ehuru tungt lastade, taga sig fram i all sorts mark, uppför och utför de brantaste fjäll, öfver myrar och öfver dessa stenkummel, där de försiktigt men säkert klefvo som stengetter från det ena kantiga, slippriga blocket till det andra. Själf red jag en dylik häst största delen af vägen, och om det än till att börja med kändes litet kusligt i utförsbackarne, vande man sig snart vid förhållandena och öfverlämnade sig lugnt åt hästens omtanke och säkra ben. Under hela vår resa blef icke någon häst skadad eller ofärdig; och de höllo sig vid godt hull och goda krafter, ehuruväl det flera gånger inträffade, att vi till följd af dimma nödgades lägra på kala fjället, där hvarken buske eller strå stod att upptäcka på mils afstånd, och ehuru något foder ej häller medfördes.

Från Rogsjöröset fortsattes färden öfver Nordviken, vid Fämundsjön, till Rörås, som vid vår ankomst hade smyckat sig i festlig skrud med anledning af det pågående firandet af koppargrufvans 250-åriga födelsedag. Äfven vi kände oss ganska glada efter afslutningen af den två och en half månader långa fjällturen. Omkring 685 kilometer hade vi färdats, mestadels på hästryggen, efter vårt sammanträffande i Gäddede.

* * *

Femton år förut (1879) hade gränssträckan mot Kristiania och Trondhjems amt uppgåtts. Den nordligaste sträckan, från Jadnemsröset till finska gränsen, uppgicks senast år 1887. Härvid konstaterades, att gränsen emellan Sverige och Finland ej går öfver riksröset nr 294 Kuokkimuodka, hvilket dittills utgjort gemensamt gränsmärke för Sverige, Norge och Finland och följaktligen allt sedan konventionen i Torneå 1810 betecknats som Sveriges nordligaste punkt. Gränsen mellan Sverige och Finland fastslogs till en punkt 150 meter väster om Kuokkimuodka, i bäcken Rajajokka (ett källflöde till Köngämä älf), och här har sedermera ett nytt gemensamt riksröse för de tre rikena uppförts. Kuokkimuodka ligger nu helt och hållet inom Finland, och Sveriges nordligaste punkt är numera riksröset nr 294 Rajajokka, på 69° 3′ 29″ nordlig bredd.

Gränsen mot Norge bevakas af gränsridare, hvaraf fyra, tillhörande västra tulldistriktet (Göteborgs- och Bohus län samt Halland), stå under befäl af tullförvaltaren i Strömstad, och fjorton, under en bevakningskontrollör, tillhöra Älfsborgs och Värmlands gränstulldistrikt och äro stationerade inom Karlstads tullkammarområde.

SALT OCH BRÖD.

Den ännu i Ryssland och Österlandet härskande plägseden att bjuda en gäst på salt och bröd har en sinnebildlig innebörd, som framgår af saltets bevarande egenskap och brödets nödvändighet för lifvets uppehållande. Salt och bröd hade också i forntiden en religiös betydelse just på grund af dessa ämnens oundgänglighet som näringsmedel. Såväl greker och romare som ock de semitiska folken brukade offra salt och bröd åt sina gudar, och då vid dessa tillfällen ofta förbund af ett eller annat slag ingingos personer emellan, så blef fördelandet af salt och bröd en sinnebild af gästvänskap, tillgifvenhet och trohet.

ÖRNHJÄRTAT af HAMLIN GARLAND.

ÖFVERSÄTTNING FRÅN ENGELSKAN FÖR SOL.

(13)

TJUGONDESJUNDE KAPITLET (forts.).

"Kom; vi sätta in hästen där jag har min."

Far och son gingo bort sida vid sida. En märkvärdig förändring hade försiggått med pastor Excell. Han var solbränd, liflig och kraftfull — och framförallt, blicken var klar och genomträngande och glädtig.

"Ni ser frisk ut", anmärkte sonen.

"Ja, jag är frisk, gudskelof."

"Predikar ni fortfarande?"

"Ja, jag predikar en gång i veckan i Springs. Jag rider dit ned från min stuga och rider tillbaka igen samma dag. Förhållandet är, att jag stannade i Rock River tills jag var nära nog nedbruten. Jag förlorade min hälsa och blef sjuklig. Nu är jag åter en fri man, sedan jag kommit tillbaka till det vilda landet. Naturligtvis kunde jag inte lämna Rock River, så länge min hustru lefde, men nu har jag ingen annan än mig själf att tänka på, och mina behof äro små. Jag är lyckligare än jag varit på många år."

Under det de vandrade sida vid sida och samtalade med hvarandra, kommo de båda männen omsider till ett närmare samförstånd. Pastor Excell kände sig för första gången på många år säker om sin sons intresse, och han undvek alla ömhetsbetygelser i ord eller handling. Efter sitt återvändande till det friare och friskare lifvet i Västern hade han omedvetet lämnat bakom sig alla dessa känsloutgjutelser, hvilka väckt en sådan afsmak hos sonen. Och i samma mån fadern i sitt sätt ådagalade en kärfvare manlighet, i samma mån öppnade sig sonens hjärta för honom.

Tillsammans skötte de om hästarne; tillsammans vandrade de på gatorna. De sutto vid kvällsvarden tillsammans, och fadern erfor en innerlig glädje, när de på kvällen delade samma rum för natten och Mose gick så långt i meddelsamhet, att han berättade om sina äfventyr. Men sina känslor för Mary anförtrodde han icke fadern. En främmande kvinna hade fått reda på hemligheten genom list, men faderskärleken förmådde icke genomtränga densamma.

TJUGONDEÅTTONDE KAPITLET.

Den unge örnen vaktar får.

Det var icke med glädje Mose tillträdde sin anställning som konduktör. Det syntes vara en föga lämplig, ja till och med mindre passande sysselsättning för en boskapsherde och friströfvare. Det var som att sätta örnen till att vakta får. Mose tyckte också, att det var ett dåraktigt slöseri med pängar att betala hundra dollar i månaden för ett sådant arbete. Men som intet bättre erbjöd sig, så måste han finna sig däri och taga det.

Tidningarna gjorde naturligtvis affär af Moses anställning och lyckönskade bolaget till dess klokhet att försäkra sig om hans tjänster. De förutspådde också, att inga vidare öfverfall skulle komma att äga rum på den leden, så länge Mose var konduktör.

Så for Mose ut ur staden sittande å kuskbocken bredvid kusken, med ett Winchestergevär liggande öfver hans knän och ett bälte omkring lifvet för patroner till såväl geväret som revolvrarne. Han lämnade stallet på morgonen klockan fyra, for med till värdshuset på halfva vägen, där han sof öfver natten, och återvände följande dag. Från värdshuset till Springs funnos nybyggare vid vägen, så att där förefanns ingen fara för öfverfall.

Mose var under tiden föremål för mycken nyfikenhet, ty hans rykte hade vid denna tid stadgat sig. Man hviskade till

hvarandra: "Svarte Mose", "en elak karl", "tyst som grafven", "bra karl när han är nykter". Kusken hyste en djup beundran för den nye konduktören.

Mose kände sig emellertid som om han varit ett utställningsföremål där han satt på kuskbocken, ett föremål för hviskningar och nyfikna blickar. Denna känsla blef starkare i samma mån tiden gick utan att någonting inträffade. Inga smygande gestalter syntes till i tallarnes skugga, inga vilda röster ropade "Halt!" under vägen. Det hela blef mer och mer som ett slags teaterföreställning för honom, där han var den ende aktören, den där hade att utföra sin passiva roll som statist.

En afton, när han återvände till Wagon Wheel, väntade honom ett bref från Jack Burns, hvars innehåll gjorde honom mycket bekymmer. Brefvet lydde:

"Käre Harry. — Jag reste till Marion för några veckor sedan för att hälsa på Mary, men hon hade lämnat staden och rest till Chikago. Hennes far dog för öfver ett år sedan, och hon beslöt kort därefter att så snart som möjligt begifva sig till Chikago för att fullborda sina musikstudier där. Hon är i något musikkonservatorium där. Jag vet inte hvilket. Hon gjorde slut med King kort efter ditt besök — huruvida du hade något att göra därmed eller ej vet jag inte — men jag tror, att det var för din skull. Men när du sedan aldrig skref, så tror jag att hon öfvergaf tanken på dig, ehuru hon visst inte upphörde att tänka på dig. Hon talade alltid om dig och undrade, hvar du fanns; och hvarje gång jag besökte henne, brukade hon sjunga den där sången du minns: 'Om jag vore en röst'. Hon s a d e aldrig, att hon sjöng den för dig, men hon hade tårar i ögonen — — och jag med för rästen, gamle gosse. Du borde verkligen inte kasta bort din ungdom i det där vilda landet långt borta från all ära och redlighet, min käre vän. Vi brukade alltid tala om dig mesta delen af tiden vi voro tillsammans. Allt emellanåt, när hon fått se någon liten notis om dig i tidningarna, klippte hon ur den och skickade den till mig. Och så gjorde jag på mitt håll. Vi läste om dig från Flagstaff i Arizona. Det nästa vi hörde om dig var det där krakelet du hade med mormonerna, men vi kunde ju inte skrifva, ty vi visste inte din adress. Hon sade, att det var ledsamt att spörja dig endast från de tillfällen, då du varit med i något uppträde, men jag invände, att vi aldrig fingo höra något från din sida af saken, och det skänkte henne mycken tröst. Den där affären, då du försvarade indianernas rätt att jaga, gladde oss båda. Det var en rättvis sak, och hon sade, att ditt uppträdande därvidlag liknade en riddares i forna tider.

"Hon var ofta orolig för din skull, och en gång sade hon: 'Jag önskar, att jag kunde skrifva till honom. Det där vilda lifvet förskräcker mig. Han är i ständig fara'. Jag tror hon var rädd för, att du skulle börja dricka; och jag medgifver, gamle gosse, att äfven jag haft mina bekymmer för den saken. Om du bara hade någon, som kunde se om dig — någon att arbeta för — såsom jag har. Jag ämnar gifta mig i september. Du känner henne — fastän hon bara var en liten flicka på den tiden du var hemma. Hennes namn är Lily Blanchard.

"Jag önskar innerligt, att jag kunde hjälpa dig med afseende på Mary. Jag tänker skrifva till ett par bekanta, som kanske känna till hennes adress. Om hon är i Chikago, så kan du naturligtvis besöka henne utan minsta betänkande. Där skulle ingen människa fästa sig vid dig. Om du reser, så lofva mig att komma den här vägen. Din fader reste till Denver härifrån — har du hört något ifrån honom?"

Moses hufvud var fullt af tankar den kvällen. Det hopp han närde var för ljuft att uttryckas i ord — hoppet att hon ännu tänkte på och längtade efter honom. Om Jack hade rätt, så hade hon väntat på honom under alla de år han strövat omkring i den fjärran Västern, under det att han, bitter och oböjlig och troende, att hon var Kings hustru, icke hade brytt sig om att söka lyssna till hennes stämma om söndagseftermiddagarne, då hon lofvat sjunga för honom.

För första gången vände sig nu Moses tankar till den stora staden där borta i öster, hvilken var för honom som ett virrvarr af okända ting, en labyrint af gator, en brusande ström af mänskliga varelser. Denna stad hade nu fått intresse för honom endast och allenast därför, att Mary befann sig i densamma. Hans tankar utmynnade i dessa ord, som han mumlade för sig själf: "Jag kommer att göra en ny resa österut."

Det var emellertid en mycket allvarlig sak. Att taga Vildkatten och färdas sexton hundra kilometer öfver bärg och slätt, det var mycket enkelt; men att kasta sig midt in i det vilda vimlet i en storstad, det kom hans modiga hjärta att skälfva af ångest. Pängar var en fråga af underordnad vikt i bärgen, men i staden var det en fråga på lif och död. Pängar måste han hafva, och då han icke kunde få låna några, så måste han förtjäna dem. Efter en månads anställning som konduktör skulle hans lön uppgå till hundra dollar, men det var för litet och gick för långsamt. Som han emellertid icke såg någon annan utväg, så bet han ihop tänderna och beslöt att fortsätta med det "narraktiga arbetet" att vakta Expressbolagets värdeförsändelser.

Moses tankar återvände ofta till boskapsherdarnes täflingar, som snart skulle gå af stapeln efter att ha blifvit uppskjutna en månad, under hvilken tid Grassi försökte lösa problemet, huru han också skulle kunna ställa till med en tjurfäktning tvärt emot statens lagar.

"Om jag kunde knipa mig något af prisen där", tänkte Mose, "så skulle jag kunna anträda resan i slutet af augusti. I annat fall måste jag hänga i till förste oktober."

Han beslöt att deltaga i täflingen för lassokastning, i kapplöpningen och i skjuttäflingen med revolver. Stadsfogden Haney var förtjust.

"Jag kommer att vara med", sade han, "men inträdesafgiften blir omkring tjugu dollar."

Denna underrättelse var obehaglig nog för Mose. Det betydde ett bortkastande af nära en fjärdedel af hans månadslön på inträdesafgifter, för att nu icke tala om kostnaden att underhålla Vildkatten, ty den gamla hästen måste tränas och fodras med säd. Mose var emellertid alltför säker på att vinna pris för att tveka.

En dag hämtade Mose sin häst Vildkatten på Reynolds' rancho. Boskapsherdarne där hade beslutit att i samlad trupp öfvervara täflingarna. Kora förklarade lugnt: "Jag vet, att du kommer att vinna."

Tjugondenionde Kapitlet.

Täflingarna.

Naturligtvis voro täflingarna bestämda att hållas på en söndag, och tidigt på morgonen den bestämda dagen strömmade folk i stora skaror uppför den väg, som ledde till täflingsplatsen, belägen ungefär fyra kilometer från Wagon Wheel och det enda ställe på 125 kilometers omkrets, som erbjöd ett slätt område stort nog för ändamålet.

Haney och Kelly redo till platsen med Reynolds och Mose, under det mrs Reynolds och Kora följde efter i vagn.

Vildkatten var liflig och yster som en fyraåring. Hans långa hvila hade fyllt honom med ärelystnad att göra sitt bästa åt sin afhållne herre, hvilkens minsta ord och beröring han lydde med snart sagdt mänskligt förstånd.

"Skulle ni kunna tro, att den där hästen är tolf år gammal, gentlemen?" sade Reynolds. "Men det är just hvad han är, och han har i sin dag färdats väl 25,000 kilometer."

Bland åskådarne såg Mose vid framkomsten till den inhägnade platsen äfven prinsessan, som viftade åt honom med sin näsduk. Men han låtsade icke märka henne, ehuru det smickrade hans fåfänga, att den elegantast klädda kvinnan bland hela publiken hyste så stort intresse för honom.

Mose kände redan sin farligaste medtäflare — en stark och vacker karl vid namn Denver Dan, hvilkens ansikte icke var olikt hans eget. Dans näsa var rak och kraftfull,

hans haka fint skuren och hans hufvud ädelt formadt; men han var tyngre än Mose, och en viss rodnad på näsan och ögonlocken skvallrade om hans begifvenhet på starka drycker. Hans händer voro små och vackert formade; men munnen var grym och ögonen hade ett hotfullt uttryck. Han var känd för sin vildhet, när han var drucken.

"Det första numret på programmet är 'packningstäflan'," läste Haney.

"Det står jag öfver", utlät sig Dan; "jag är ingen packare."

"Jag skall försöka det", sade Mose; "jag låter ingenting gå mig ur händerna i dag."

"Inträdesafgift en dollar."

"Här är den" — och Mose tog upp en dollar.

"Därefter kommer täflan i lassokastning."

"Där vill jag vara med!" utropade Dan.

"Det finnes flera", sade Mose.

I packningstäflingen deltogo utom Mose fem andra boskapsherdar, men han hade packat sin häst en god stund före någon af de öfriga.

"Nio dollars ren förtjänst på den affären", mumlade Mose, då stadsfogden räckte honom en guld-tio-dollar.

"Nästa nummer på programmet är täflan i lassokastning", tillkännagaf Haney. "Fram med djuren!"

I ett moln af damm närmade sig en boskapshjord med djur af alla storlekar.

"Denver Dan kommer först!" ropade stadsfogden.

Sedan Dan fått sig anvisadt det djur, på hvilket han skulle pröfva sin skicklighet, kastade han lasson vårdslöst — och fångade bägge bakbenen på den bölande tjuren.

Därefter hördes stadsfogdens stämma: "Vänstra bakbenet! Högra frambenet!" — och med nästan ofelbar säkerhet lydde Dans lasso de sålunda gifna orderna.

De som kommo efter Dan gjorde icke sin sak bättre än han. Slutligen red Mose inom inhägnaden, och han kunde endast göra efter hvad de andra gjort före honom, så länge han måste följa stadsfogdens anvisningar. Men när han som de andra fick frihet att handla efter eget godtfinnande, utvalde han den störste och starkaste tjuren och kastade sin lasso om hans ena horn och ena framben. Tjuren satte iväg och nådde änden af repet med fruktansvärd kraft. Det såg ut som om sadeln måste lösslitas — men det våldsamma rycket möttes med sådan skicklighet, att tjuren störtade öfver ända med ett vildt bölande. Under det Vildkatten höll det fångna djuret, tog Mose lugnt en cigarr ur fickan, bet af spetsen, strök eld på en tändsticka och började röka helt vårdslöst. Detta var ett gammalt konststycke, men det utfördes väl, och åskådarne hurrade af hjärtans lust.

Efter några andra lika lysande bedrifter var Mose självskrifven till priset.

"Ytterligare fyrtiofem dollars ren förtjänst", anmärkte han.

"Jag tror ni tänker taga alla prisen?" sade en af prisdomarena.

"Ja, så länge ni håller er till mitt fack", ljöd Moses svar.

Därefter följde kapplöpningarna. Vildkatten tog priset i den första raka löpningen, men förlorade i den långa kapplöpningen omkring pålen. Han kom in två gånger å rad som andra häst efter Denver Dans fux.

Mose klappade den gamla hästen och sade:

"Det gör ingenting, gamle gosse; du sprang ändå in fyrtio dollar åt mig."

Så följde täfling i ridt på otämd häst. En ung, vacker skymmel leddes fram.

"Hundra dollar till den man, som sitter på den hästen i tre minuter!" skrek Joe Grassi.

Denver Dan försökte först sin lycka, till en början med framgång, men kastades af innan de tre minuterna voro gångna.

Så tog Mose vid, och nu uppstod en ursinnig kamp, som räckte en kvarts timme, hvarefter den vilde hästen var besegrad och Mose hade vunnit sina hundra dollar.

"Ni har ärligt förtjänat edra pängar, Mose", sade Grassi, i det han räckte honom hundradollarsedeln.

Mose tämjande en vildhäst.

Mose var emellertid svårt medtagen af den våldsamma kampen, och hans gång förrådde svaghet och svindel.

"Nu får jag allt hålla mig ifrån skjuttäflingen", anmärkte han till Haney; "jag skulle inte kunna träffa en mulåsna i sidan en gång."

"Å, ni kryar väl till er efter middagen", genmälte stadsfogden.

"Min kära gosse", hördes mrs Raimons stämma; "kom hit — jag vill tala med er."

Mose kunde icke gärna neka att gå fram till hennes vagn.

"Min gosse, ni får inte utsätta er för sådana faror — jag har nästan varit utom mig af ängslan", sade hon. "Ni är en alltför bra karl att bli dödad eller lemlästad af en vild häst. Gör det inte om igen — för min skull, eller om det inte har någon betydelse för er, för h e n n e s skull!"

"Det var just för h e n n e s skull jag gjorde det", svarade Mose.

"Hvad menar ni?" sporde hon med orolig uppsyn.

"Det skall ni få veta om en eller ett par dagar. Jag ämnar lämna min anställning som konduktör hos Expressbolaget."

"Jag förstår", sade hon hastigt, "ni tänker resa härifrån. Hvad var det för en flicka jag såg er samtala med i dag? Var det h o n?"

Mose skrattade åt henne för första gången.

"Nej", genmälte han, "inte på ett par tusen kilometer när."

"Hvad menar ni därmed? Bor hon kanske i Chikago?"

Han upphörde att skratta och rynkade pannan, hvarvid prinsessan lugnt tillade: "Det är en sak, som inte rör mig, skulle ni vilja säga. Och det har ni fullkomligt rätt i. Men skulle ni inte vilja komma och äta middag med mig? Jag vill hedra dagens hjälte."

Mose skakade på hufvudet.

"Nej, jag har lofvat att äta middag tillsammans med några gamla vänner."

"Den där flickan där borta?"

"Ja."

"Godt, gör då det, men ni måste åtminstone äta kvällsvard tillsammans med mig i afton. Vill ni inte det? Seså — hvad svarar ni?"

Med ett halft löfte lämnade Mose prinsessan och gick bort till Reynolds' vagn — icke utan saknad, ty det låg ändå ett visst behag i prinsessans sällskap. Hon lockade honom och stötte honom tillbaka på en och samma gång.

Under middagen vände sig Mose till Reynolds sägande:

"Kapten, skulle ni kunna skaffa mig ett tillfälle att föra ned en järnvägslast boskap till Chikago?"

Reynolds såg öfverraskad ut.

"Hvad skall du i Chikago att göra, Mose?" frågade han. "Jag har aldrig hört dig tala därom förr."

Mose rodnade lätt.

"Å, jag skulle endast vilja göra en liten tripp och se mig om litet i staterna", svarade han.

"Det påstås, att Chikago skall vara en rysligt ogudaktig stad", inföll mrs Reynolds.

"Jag tror inte, att Chikago är värre än Wagon Wheel, mamma", invände Kora.

"Kan väl hända, men Chikago är många gånger större."

"Det är nog så, mamma", sade Reynolds; "men fastän en björn är större än en bålgeting, så kan ändå bålgetingen sticka honom och öfvertrumfa honom."

Mose var glad öfver detta meningsbyte, ty det afledde tankarne från hans egen resa, och när Reynolds åter vände sig till honom, var det för att säga:

"Jag tror nog, att jag kan skaffa dig det där tillfället, Mose. När ämnar du ge dig i väg?"

"Ju förr dess hällre — hälst redan nu i veckan."

"Blir du borta länge?"

Kora afvaktade ängsligt svaret, och hans tvekan och osäkerhet i tonen gjorde hennes hjärta tungt.

"Å — nej — — endast en kort resa, tänker jag", svarade Mose dröjande; "i alla händelser måste jag återvända, innan mina pängar taga slut." (Forts.)

EGENDOMLIGA KÄLLOR.

Huru petroleum och fotogen erhållas.

Fastän de flesta af våra läsare väl näppeligen kunna minnas den tid, då vår tids viktigaste och på samma gång billigaste belysningsmedel fotogen ej under en eller annan benämning fanns i marknaden, så är icke för ty framställningen af fotogen i stor skala en ganska ung industri.

Visserligen har alltid den råa bärgoljan, ur hvilken fotogenen framställes, varit känd och använd både hos vilda och civiliserade stammar sedan uräldsta tider, men mera som ett slags universalmedicin än som ett lysmedel. Det fanns fordom ingen vare sig in- eller utvärtes krämpa, som ej troddes kunna botas genom intagning af eller bestrykning med fotogen, och ännu har fotogenen ej för allmogen här och hvar i vårt land förlorat sitt värde som medicin. Författaren har ofta hört allmogemän försäkra, att ingenting är så bra mot "ekta" (gikt), som att dricka ett kvantum fotogen, och mot hudutslag och ohyra hos nötkreatur användes den äfvenledes mycket ofta. Till och med mot fräknar ansågs det för ett tiotal år sedan vara bra att tvätta sig i fotogen.

Tron på fotogenens, eller petroleums, såsom den oförädlade varan borde kallas, helande kraft torde dock befinna sig i stark tillbakagång, då däremot dess användning för belysnings- och uppvärmningsändamål väl ännu kan anses vara i stadigt stigande. Dess pris har äfvenledes såsom vi alla veta sjunkit till hundradelen af den summa den förr betingade.

Förr i världen erhölls petroleum på så sätt, att det antingen skummades upp från ytan af oljeförande strömmar eller också upphämtades ur gräfda oljebrunnar af oansenligt djup. Den förste, som kom på den idéen att låta borra oljebrunnar af ansenligt djup och tillverka fotogen af rått petroleum i stor skala, var amerikanen öfverste Drake. Han lät borra sin första oljebrunn år 1859. Såsom fallet vanligen är med alla nya, oförsökta idéers bärare, fick öfverste Drake utstå åtskilligt hån för sin löjliga och förmätna plan. Särskildt sparade sig invånarne i Titusville i Pennsylvanien ej tid och möda, då det gällde att göra lifvet surt för honom. Men hånet byttes i beundran och beröm, då han den 25 augusti 1859 fått sin brunn färdig och den befanns gifva öfver 3,500 liter petroleum dagligen.

Detta gaf uppslag till en rusning efter oljekällor i Amerika. I trakten omkring Drakes oljebrunn svärmade det snart af oljespekulanter, och brunnar borrades på både möjliga och omöjliga ställen. Inom några månader hade städer vuxit upp likt svampar ur jorden i en trakt, där förut ödslighet och dödsstillhet härskat.

Under sommaren 1861 påträffades den första flödande oljekällan, och under någon tid gaf denna springbrunn ej mindre än 45,000 liter petroleum dagligen. På hösten samma år påträffades ej långt från den förra en annan oljeåder, som gaf ej mindre än 400,000 liter dagligen. Ägarne till oljebrunnarne hade emellertid svårt att finna afsättning för sin vara, och ideligen uppstodo nya petroleumspringbrunnar, ända tills år 1882 brunnen nr 646 i Cherry Grove gaf öfver 600,000 liter dagligen. Brunnarnes tillväxt och rikliga flöden tycktes likasom vilja håna ägarnes vinningslystnad, alldenstund det var dem omöjligt att fullständigt tillgodogöra sig brunnarnes afkastning.

Men de pennsylvanska oljekällorna hafva icke för ty blifvit ställda i skuggan af Kanadas petroleumbrunnar, hvilka ofta gifvit dubbelt så mycket. En brunn i Kanada gaf till exempel ej mindre än 1,200,000 liter på en enda dag.

I brist på rum för uppsamlande af den flödande oljan gingo emellertid oerhörda mängder förlorade. Det har beräknats, att endast år 1862 ej mindre än 800,000,000 liter förlorades af denna orsak. Storleken af denna förlust låter sig lättare öfverskådas,

om vi erinra att den bortrunna oljan skulle hafva fyllt fem millioner sådana fat, som fotogen vanligen förvaras i, och att om dessa fat placerats i en enda linje denna skulle hafva blifvit mellan 4,000 och 5,000 kilometer lång, det vill säga mellan 9 och 10 gånger så lång som järnvägslinjen mellan Stockholm och Göteborg.

Nästan i alla delar af världen hafva petroleumkällor påträffats. I Galizien finnes ett oljeförande bälte. Kina, Indien och Java frambringa petroleum. I vårt land hafva borrningar i afsikt att finna bärgolja företagits i Dalarne, men försöket blef resultatlöst.

Att Amerika är synnerligen rikt på oljekällor hafva vi förut omtalat. Men största delen af den i vårt lands marknad förda fotogenen kommer ej från Amerika utan från Asien. Där ligger i trakten af Kaspiska hafvet det nästan ökenartade Baku med sina oljekällor, hvilkas strålar skjuta hundratals fot upp i luften och i jämförelse med hvilka Islands stora gejser är en obetydlig dvärg. Luften är genomträngd af petroleumångor, och här och hvar finnas kärrtrakter genomdränkta af petroleum. Då dammet ibland är alltför besvärande, "vattnas" vägarne med rått eller obrukbart petroleum, enär vatten skulle vara alltför dyrt att använda till detta ändamål.

Under det att oljebrunnarnes i Amerika afkastning räknas i liter eller fat, beräknas den i Baku i ton (1 ton = 1,000 kilogram). Den oraffinerade oljans pris är, eller har åtminstone varit så lågt, att den endast gällt några öre pr ton, och när en brunn började flöda alltför våldsamt, kände sig dess ägare allt utom belåten med den rikliga afkastningen, enär han löpte risken att få utgifva dryga summor till grannarne för den skada å deras egendom, som den kringflytande oljan orsakade. För att skilja sig från alla obehag, sökte därför ofta ägaren att till hvad pris som hälst sälja en dylik "häjdlös oljekälla".

Men fastän i Baku liksom i de flesta petroleumtrakter olja ända sedan äldsta tider blifvit använd, är det dock först under de senaste trettio åren som Bakus naturliga rikedom blifvit på ett praktiskt och planmässigt sätt tillvaratagen af vår landsman ingeniören Ludvig Nobel, en broder till den likaledes världsbekante Alfred Nobel. Ludvig Nobel bildade år 1878 bröderna Nobels bolag i syfte att bearbeta naftakällorna i Baku, och destilleringsverken för petroleum därstädes äro numera de största i världen. Därifrån utsändas årligen i marknaden ej mindre än 672 millioner liter fotogen. De Nobelska fabrikerna och transportmedlen anses vara riktiga under af teknisk fullkomlighet. Enligt Nobelska systemet transporteras fotogenen ej i träfat, utan de ångare eller järnvägsvagnar, medels hvilka varan forslas ut i marknaden, äro försedda med cisterner, i hvilka oljan direkt inpumpas. Härigenom förekommes all eldfara samt vinnes dessutom den fördelen, att i- eller urlastningen af tusentals ton kan ske på några få timmar.

Af Bakus öfver 400 oljekällor äga bröderna Nobel ej mindre än 87, hvilka därtill äro de mest gifvande.

Den första oljebrunnen i Baku borrades år 1873 och gaf så ymnigt, att oljans pris föll till fem kopek pr ryskt pud (en kopek = 2,9 öre; ett pud, något öfver 16 kilogram), ett pris, hvilket då betecknades såsom ovanligt lågt, men nu skulle anses obilligt högt på produktionsorten.

Under de följande åren tillväxte brunnarnes antal, men största delen af oljan gick förlorad ända tills ett medel uppfanns, hvarigenom oljeflödet kunde hämmas och brunnarnes innehåll utsläppas efter behag. En af Bakus oljebrunnar, Droojbabrunnen, som borrades 1883, ruinerade sin ägare genom den stora skada dess oerhörda oljeflöde orsakade; en annan oljekälla, Tagieff, gaf på en enda dag den oerhörda massan af 11,000 ton petroleum.

Droojbabrunnens utbrott ägde rum, medan ännu borrningsarbetena pågingo, och var så våldsamt, att borrningsverktygen förstördes och oljan och gaserna rusade ut med ett dån, som hördes vida omkring och bildade en pelare af gråsvart färg, som ibland höjde sig ända till 100 meter. Oljestrålen medförde äfven ett moln af sand, hvilket

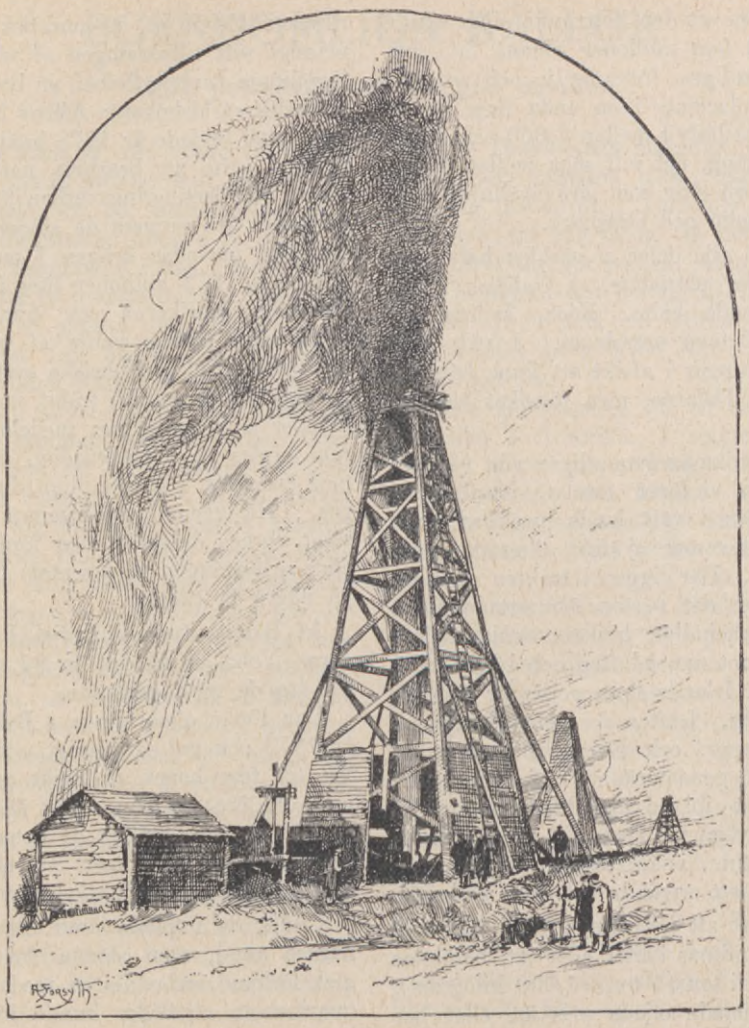

En petroleumkälla i Baku.

begrafde alla de oljereservoarer och byggnader, som befunno sig i källans grannskap, på den sida åt hvilken vinden låg. Oljan bildade en flod, som så småningom sökte sig utlopp i hafvet. Under vägen dit var oljefloden på sina ställen så djup, att den kunnat befaras med båt.

Brunnen fortfor att med sin rikedom sprida förödelse omkring sig under en tid af tre månader, men slutligen lyckades ingeniörerna efter otaliga fåfänga försök häjda dess flöde i slutet af december 1883. Men då var hela trakten bokstafligen genomdränkt af bärgolja, och brunnens ägare var ruinerad genom de skadeersättningar han måst utbetala. Värdet af den bortrunna oljan beräknades till omkring tjugu millioner kronor.

För denna oerhörda förlust kunde dock ingen ställas till ansvar, ty behållare att mottaga sådana kvantiteter olja kunna ej gärna på förhand iordningställas, enär det ju är omöjligt att beräkna, hur gifvande en under borrning varande brunn kan

blifva. Fastän oljebrunnarne i Baku äro mycket gifvande, hafva dock inga andra källor än de båda förut omtalade, Dróojba och Tagieff, visat sig så häjdlöst öfverflödande.

På den i Kaspiska hafvet utskjutande halfön Absjeron, där Baku är beläget, finnes en gammal åt eldens gudom ägnad hälgedom, till hvilken årligen stora skaror eldsdyrkare vallfärda. Detta tämpel har säkerligen de eldpelare af brinnande gas, som här och där uppstiga ur remnor i jorden, att tacka för sin tillkomst. Nordost om Baku ligga de största af dessa gaskällor, som gifva näring åt de stora eller "eviga eldarne", hvilka enligt eldsdyrkarnes tro hafva brunnit ända sedan jordens skapelse.

PAPYRUSVÄXTEN.

Denna underbara rörväxt, från hvilken vårt papper erhållit sitt namn, finnes numera, så vidt kändt, endast vid Sirakusa å Sicilien samt i Syrien och Palestina.

Syrisk papyrus.

Papyrussäfven, som på afstånd ser ut som dvärgpalmer, reser sig hög och smal med en rödbrun tofs i spetsen; den hör till halfgräsens familj (Cyperaceæ), och dess vetenskapliga namn är Papyrus antiquorum (Linné kallade den Cyperus papyrus). I Nildeltat i Egypten odlades papyrus i fordomtima i stor skala och nådde där en höjd af ända till åtta meter och därutöfver; numera är växten för länge sedan utdöd därstädes.

Hvad som gifvit detta halfgräs dess stora ryktbarhet är den omständigheten, att det af de gamle egypterna användes till beredande af "papyrus", motsvarande vår tids papper. Af det ganska tjocka stråets inre bark tillverkades i särskilda fabriker det värderika skrifmaterialet. Papyrusremsorna hopfästes med ett slags lim till blad af olika storlek, hvilka hårdt prässades, så att de blefvo släta och jämna. I mjukhet och böjlighet, tänjbarhet, varaktighet och billighet stod detta skrifmaterial framför alla andra i forntiden. Det i Jonien nyttjade skrifskinnet, Mysiens pergament, romarnes linnetyg och indiernas palmblad voro i dessa hänseenden vida underlägsna Egyptens papyrus.

Egyptens rika fornlitteratur är till största delen skrifven på papyrusremsor rullade kring runda stafvar, hvarföre detta slags böcker kallas papyrusrullar. Många sådana hafva under senast förflutna århundradet påträffats i fornegyptiska grafvar innanför mumiernas svepning och räkna en ålder af 4,000 år och därutöfver.

Den egyptiska papyrusväxten nyttjades äfven till förfärdigande af rep, mattor med mera. En besläktad art, Papyrus corymbosus, användes ännu i dag i Indien till liknande ändamål.

SÄLLSAMMA HISTORIER.

VIII.

Drinkarnes håla.

Jag hade färdats, jag vet icke huru länge, i jordens innandömen med min sällsamme, ögonlöse, men dock klarseende ledare — en innanjordsmänniska af högre och ädlare utveckling än den vanliga jordytemänniskan — då jag knäföll framför honom och bad att få återvända till jordytan för att förkunna de höga sanningar, i hvilka han invigt mig.

"Jag knäföll framför honom."

"Jag besvär eder för denna olyckliga mänsklighets skull, af hvilken jag själf är en medlem", bad jag, "att ni villfar min bön. Jag lofvar att återvända till er och att i allt lyda er."

"Var vid godt mod", svarade han resande mig upp, "och ni skall i sinom tid få återvända till jordens yta såsom bärare af stora och goda nyheter till människorna."

"Skall jag då meddela dem hvad ni lärt mig?"

"Ja; ni skall i vissa stycken blifva en förgångsman, men innan ni erhåller den därför nödiga undervisningen, skall ni återigen besöka den öfre jorden och på nytt återvända, kanske upprepade gånger. Ni måste dokumentera eder såsom få. Den resa ni börjat är långt ifrån sitt slut, och det är möjligt, att ni icke är vuxen de pröfningar, som ännu förestå eder. Förbered er fördenskull på händelser, som komma att kräfva allt ert mod. Om ni hade fullt förtroende för er ledare, skulle ni icke hysa någon fruktan, men eder misstänksamma mänskliga natur kan icke öfvervinna en känsla af bäfvan, hvilken är helt naturlig för en den där blifvit uppfostrad midt ibland jordytans nyckfullt växlande förhållanden."

Nu stannade jag vid åsynen af en egendomlig svamp, olik alla andra jag sett. Den kullriga delen af dess hatt var vänd nedåt, och stammen var jämförelsevis kort. Hattskifvorna hade djupgrön färg och utgingo spiralformigt från midten. Därtill voro de — det märkvärdigaste af allt — täckta af frukter, också gröna till färgen och från fem till sju och en half centimeter i genomskärning. Jag tog en af dessa frukter och fann den försedd med ett hårdt, genomskinligt skal med skönt formade fördjupningar samt nästan full af en klar, grön vätska. Då min ledare såg, med hvilken uppmärksamhet jag betraktade frukten, sporde han:

"Hvad är det som drager dödliga till denna frukt?"

"Den är egendomlig", svarade jag; "det är allt."

"Den är icke egendomlig alls", blef svaret; "lobelians frön på öfre jorden äro egendomligare; de äro icke allenast lika vackert fårade utan jämväl mikroskopiskt små. För det andra misstager ni er, när ni säger, att den endast är egendomlig, 'det är allt', ty ingen dödlig har någonsin gått förbi denna svamp utan att göra precis som ni."

Därpå knäckte han skalet af frukten mot stengolfvet, öppnade den försiktigt och

räckte mig den ena halfvan, fylld af en grön vätska, i det han yttrade det enda ordet: "Drick!" Jag gjorde som han bjöd; och stående upprätt framför mig kastade han sig skenbart utan all anledning in på ett ämne, som icke tycktes stå i minsta samband med våra föregående studier, samt höll en föreläsning öfver dryckenskap.

"Omättlighet", sade han, "har varit en last hos alla folk och förekommer i alla klimat, och dock kunna rusmedlen, rätt använda, tjäna mänsklighetens högsta syften. Sjukdomen börjar tidigt i ett folks historia och utvecklas med nationens tillväxt, tills den slutligen, om icke knifven anlitas, gör en ände på folkets civilisation. Ett lågt stående folk urartar ytterligare, i den mån bruket af spritdrycker tilltager; ett kultiveradt folk sjunker tillbaka i barbari till följd af det sedefördärf, som leder sitt upphof från utsväfningar. Här mötas nationerna, här sjunka individerna ned till samma nivå. En person, som har för vana att förtära starka drycker, är icke stark nog att med visshet säga: 'Jag kan icke blifva en drinkare'; ingen nation är rik och kultiverad nog att utan oro se sina medlemmar skatta åt dryckenskapslasten.

"Den försupne afrikanen har ett värdigt motstycke i den finare societetens lättjefulla vindrinkare. De högt bildade grekernas och romarnes utsväfningar under deras stormaktsdagar fördunkla de barbariske negrernas och indianernas orgier. Omättlighet sänker människan i den djupaste förnedring; den förekommer i alla land och bland alla nationer."

"Förstodo urfolken sig på att bereda rusdrycker, och voro barbarerna drinkare, innan de kommo i beröring med civiliserade nationer?"

"Ja; hvarje klimat med undantag endast af den höga norden, där människorna knappast äro annat än djur, frambringar rusmedel, och hvarje folk begagnar sig af dem. Öfverallt har människan en böjelse att berusa sig, och dock är det icke bruket utan missbruket af rusmedel, som människan bör frukta."

"Men här i detta underjordiska land", inföll jag, "kan denna skamliga last icke existera. Här finnes ingen eggelse till omättlighet, och äfven om jordytemänniskan med sitt inneboende begär efter rusdrycker befunne sig här, kunde hon icke finna medel att tillfredsställa det."

"Ni misstager er", genmälte min ledare. "Hvadan skulle denna del af jorden utgöra ett undantag från den allmänna regeln? Naturen förser alltid människan med medel, och hennes instinkt lär henne att nyttja dem. Om ni icke skulle vara vuxen den uppgift ni åtagit eder, om ni ryggar tillbaka för resans fortsättning och vänder om, så skall det med all säkerhet icke lyckas er att uppnå jordytan. Ni skulle med tämlig visshet stanna i det rum, hvilket vi nu nalkas och för hvars beträdande jag nu förberedt eder; och där skulle ni blifva en bland många andra drinkare. Så länge ni har en dödligs alla lägre passioner, kan ni ännu gå förlorad för människans dygder. I detta rum stanna och förblifva för alltid de, hvilka ej bestå profvet utan vända om; och här sjunka de djupare än någon drinkare på jorden. Utan något återhållande inflytande, utan bekymmer för uppehället, utan behof af kraftutveckling, gifva de sig här mänsklighetens härskande passion i våld. Lyssna! Hör ni dem ej?"

Jag hörde nu ett virrvarr af röster, som om en mängd personer pratat hit och dit utan reda och sammanhang med denna sluddrande stämma, som ofta utmärker drinkare. Detta sorl af röster än tilltog, än aftog, men blef högljuddare och mera förvirradt i samma mån vi närmade oss det, tills vi slutligen voro omgifna däraf. Nu förnam jag enstaka röster och skrik alldeles inpå mig och kunde urskilja ord på olika tungomål. Grottan omkring mig genljöd af vilda skrik, tjut, svordomar och förbannelser, men jag kunde icke upptäcka en enda lefvande varelse. Vi fortsatte hastigt färden midt igenom det ohyggliga oväsendet, som småningom aftog i styrka i den mån vi lämnade det bakom oss. Men nu tyckte jag det lät som om oräkneliga pilar hade susat förbi oss, hvar och en af dem hvinande med sin egen ton. Jag stannade för att lyssna

och tyckte mig finna, att dessa ljud stodo i samband med drinkarnes aflägsna röster. Det var som om projektiler, laddade med vanvettiga skrik, sånger, tjut, skrän och stönanden, hade affyrats förbi mitt öra och exploderat inom hörhåll i grottan bakom mig, vid explosionen frigörande de ohyggliga rösterna. Detta fruktansvärda oväsen var icke ett eko, icke en hallucination, utan full verklighet.

mig bakifrån en svamp i närheten. Han hade en människas skapnad men rörde sig nästan som en orm. Förfärad vek jag tillbaka, men den vederstyggliga varelsen räckte ut sin arm och tog ett fast grepp i mig. Lutande sig fram emot mig med sin vidriga mun tätt intill mitt öra, stönade han:

"Tillbaka, tillbaka, gå du tillbaka!"

Jag teg, slagen af fasa.

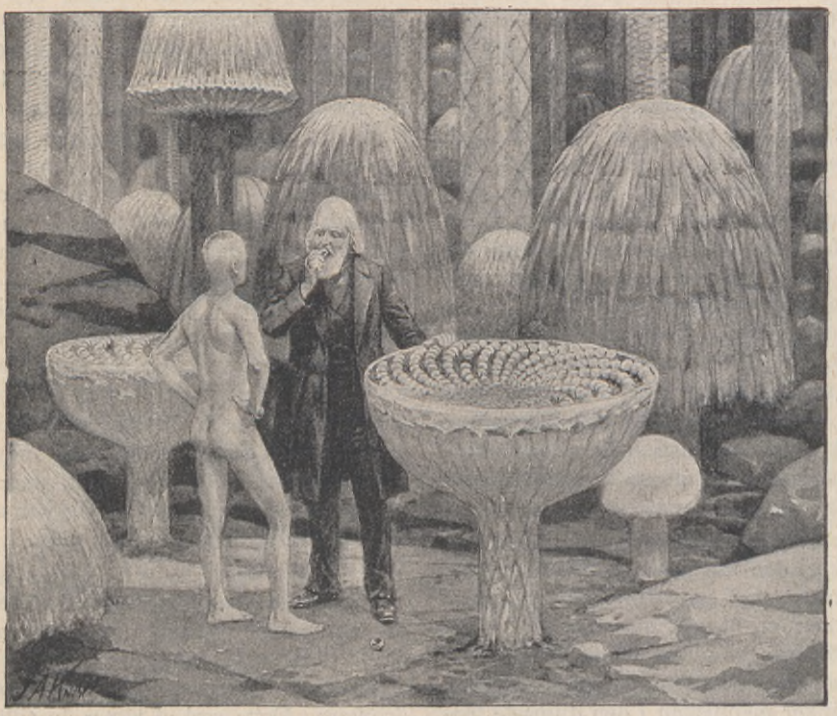

"Han yttrade det enda ordet: Drick!"

Förfärad betraktade jag min ledare, som nu tog till orda:

"Erinrar ni er icke, att för någon tid sedan eder egen röst kastades långt utom eder kropp?"

"Jo", svarade jag.

"Dessa förryckta människor eller rättare förnedrade mänskliga varelser stoja i grottan framför oss", fortfor han. "Men deras röster gå förbi oss och göra sig gällande först ett godt stycke bakom oss."

Knappt hade han yttrat dessa ord, förrän en afskyvärd varelse kom raglande fram till

"Tillbaka, säger jag, tillbaka till jorden, eller —"

Han tystnade, och jag var fortfarande alltför förskräckt för att kunna yttra ett ord.

"Gå då vidare", återtog han, "vidare ditt öde till mötes, olyckliga människa."

Med dessa ord vacklade han tillbaka och försvann bakom svampen.

"Kom", sade min ledare, "låt oss passera drinkarnes håla. Detta var blott en af dem; stålsätt eder, ty snart skola hans kamrater omringa oss."

De bakom oss ljudande rösterna blefvo allt svagare, i den mån vi fortsatte färden, men de hvinande röstprojektilerna susade alltjämt förbi oss. Jag darrade för hvad som väntade mig. I ett nu studsade jag tillbaka, ty alldeles framför mina fötter såg jag ett väldigt, lefvande människohufvud, som låg på den massiva klippan. Vidundrets ögon voro fästa på mig med ett bönfallande uttryck. Den stora pannan vittnade om intelligens, den fint skurna munnen om förfinad smak, det vackert formade hufvudet om en väl utvecklad hjärna, och dock var det hela ett vidunder. Munnen öppnade sig, en röstprojektil sköt förbi mig och förlorade sig i fjärran.

"Hvad är detta?" flämtade jag.

"En drinkares öde", svarade min ledare. "Detta var en gång en intelligent man, men nu har han förlorat kroppen och trälbundit sin själ i dryckenskapens håla framför oss. Hans kamrater hafva fört hit honom och sålunda befriat sig från hans närvaro. Här måste han förblifva för alla tider. Han kan icke röra sig, han har blott ett begär, att dricka, och denna lidelse, starkare än lifvet, kan icke mättas."

"Men han vill tala; tala lägre, människa, eller människohufvud, om ni vill, att jag skall förstå er", sade jag.

"Tillbaka, tillbaka, gå du tillbaka!" hviskade vidundret.

"Alla fingrarne pekade mot den öppna vägen framför oss."

Jag svarade ej.

"Tillbaka, säger jag, tillbaka till jorden, eller —"

Jag teg fortfarande.

"Gå då vidare, vidare ditt öde till mötes, olyckliga människa."

"Detta är förfärligt", mumlade jag.

"Kom", sade min ledare, "låt oss fortsätta."

Jag såg nu flere sådana hufvuden omkring oss, alla hvilande upprätt på stengolfvet. Somliga voro tysta, andra skreko,

några sökte genom hviskningar tilldraga sig min uppmärksamhet. Ju längre fram vi kommo, dess talrikare blefvo dessa abnorma varelser. Somliga voro ordnade i rader så nära hvarandra, att vi med knapp nöd kunde passera emellan dem. Slutligen hade vi till min stora lättnad lämnat dem bakom oss.

Men jag hade föga skäl att lyckönska mig, ty strax därpå greps jag af en väldig hand — en hand så stor, som om den tillhört en femton meter lång jätte. Jag blickade också upp i tanke att få se en jätte, men i stället skådade mina ögon en skrumpen dvärg. Det var en brobdingnagiers hand på en lilliputs kropp.

"Gör ej motstånd", manade min ledare; "lyssna till hvad han vill säga."

Jag lutade mig ned öfver det lilla vidundret.

"Tillbaka, tillbaka, gå du tillbaka!" hviskade dvärgen.

"Hvarför skulle jag det?" frågade jag.

"Tillbaka, säger jag, tillbaka till jorden, eller —"

"Eller — hvad?" gentog jag.

"Gå då vidare, vidare ditt öde till mötes, olyckliga människa", svarade han, i det handen släppte sitt tag.

Vi fortsatte färden, och jag såg nu omkring mig en mängd jättehänder, som på alla sidor rörde sig i luften. Somliga voro knutna, andra hade fingrarne utspärrade, andra åter pekade åt det håll, hvarifrån vi kommit, och från alla håll susade dvärgarnes hviskningar i mina öron: "Tillbaka, tillbaka, gå du tillbaka!" Omigen tvekade jag, nervspänningen blef mig outhärdlig; jag kastade blicken tillbaka och såg en svärm af vanskapliga små varelser, hvar och en hållande upp en jättehand i luften. Vägen bakom oss var afskuren för reträtt. Hvarje dvärg hade blott en hand; den andra var i likhet med hela kroppen förkrympt och hade synbarligen gått upp i denna abnorma lem. Medan jag sålunda stod tvekande, knöt sig likasom på kommando hvarenda hand med undantag af pekfingret, och alla dessa fingrar pekade mot den öppna vägen framför oss. Därpå hörde jag liksom tusentals pilar susa förbi mig, och mitt öra träffades å nyo af samma ord i tusenstämmigt eko: "Gå då vidare, vidare ditt öde till mötes, olyckliga människa!"

Instinktmässigt sprang jag framåt, drifven af ett vildt begär att undfly de fasaväckande varelserna bakom mig. Men min ledare grep mig i armen och hviskade:

"Stanna, om edert lif är er kärt. Har ni ej märkt, att dessa varelser icke försöka skada er? Hafva de ej alla talat vänligt till eder; har väl någon af dem brukat våld?"

"Nej", svarade jag, "men de äro gräsliga."

"Ja, det veta de själfva; och dock säger jag er, att ni icke har någonting att frukta, blott ni är modig nog. Kom, lita på mig, och låt ej öfverrumpla er af hvad som än visar sig."

Jag insåg min ytterliga hjälplöshet och följde åter undergifvet min ledare, af hvilkens hjälp och ledning jag så fullständigt berodde. Vi kommo snart till ett stort rum, hvilket utbredde sig framför oss till liknelse med en ofantlig amfiteater. I dess midt låg en plattformliknande sten, hvars topp var flat och cirkelrund; den reste sig vid pass tre och en half meter öfver golfvet och mätte ungefär trettio meter i genomskärning. Golfvet sluttade jämnt till foten af denna plattform. Amfiteatern var minst tre hundra meter i genomskärning; dess höjd var ansenlig, och golfvet bokstafligen lefde af sällsamma varelser. För mina bestörta blickar visade sig hvarje tänkbar form af mänsklig abnormitet. Och nu som förut tycktes hvarje abnorm lem hafva utvecklat sig på bekostnad af den öfriga kroppen. Här såg jag till exempel ett ofantligt ben, fullt tre och en half meter långt, och där ofvanpå en liten mänsklig varelse, som grotteskt hoppade omkring på detta enda ben. Där såg jag ett väldigt öra, fäst vid ett litet hufvud på en liten kropp; där åter en näsa, så stor, att dess ägare måste gå med ansiktet uppåtvändt, för att ej det vanskapliga organet skulle stöta emot stengolfvet. Här tronade en gigantisk panna öfver ett

förkrympt ansikte och dito kropp, och där promenerade ett par oformligt stora fötter under ett barns kropp med en mans ansikte.

"Ni måste passera detta rum", sade min ledare; "det finnes ingen annan väg. Gif noga akt på mina ord och följ mina råd. Detta är drinkarnes håla. Dessa människor äro förlorade för sig själfva och för världen. En hvar af dem har en gång, likasom ni nu, gått fram här under en ledares skydd. De kunde ej nå det mål, hvilket ni eftersträfvar, och på återvägen stannade de i denna håla för att blifva dryckenskapslastens offer. Några af dem hafva dvalts här under århundraden, andra endast en helt kort tid."

"Hvarför äro de så vanskapliga?" sporde jag.

"Emedan materien nu endast är delvis underordnad viljan", svarade han. "Tankekroppen och själen hos en drinkare på jordens yta blifva abnorma genom rusdryckernas inflytande, men hans verkliga gestalt är osynlig, ehuru den tydligen visar sig vara missbildad för de få, som kunna iakttaga det. Kunde ni se den inre gestalten hos en drinkare på jordytan, så skulle ni hos honom finna en lika stor mental vanskaplighet som hos något af de fysiska vidundren här, och den fysiska abnormiteten är i själfva verket mindre frånstötande än den mentala. På jordytan blir en drinkares själ vanskaplig, här hans kropp."

"Huru kommer det sig", frågade jag vidare, "att dessa varelser blifva förkrympta, i samma mån något särskildt organ abnormt utvecklas?"

"Emedan den abnorma lemmen kan växa endast genom att draga näring från kroppens öfriga delar, hvilka följaktligen aftaga i styrka och storlek. Men individens totalvikt förblifver i det närmaste oförändrad.

"Människorna på jorden bedöma sina medmänniskor icke efter hvad de äro utan efter hvad de synas vara. Den fysiska formen kan uppfattas af synsinnet, men den verkliga människan är osynlig. Men likasom en sko icke kan fullständigt dölja fotens form, så röjer äfven kroppen i någon mån den inneboende andens karaktär, hvilken småningom sätter sin prägel på den materiella människan. Till och med på jordytan, där människans materiella väsenssida är förhärskande, skall en vrång och lastbar ande afspegla sig i personens utseende; en inskränkt person får ett uttryckslöst ansikte och en kärleksfull själ skall bringa främre delen af hufvudskålen till utveckling.

"Vid tillämpningen af samma lag här, hvarest själen eller anden är härskaren och materien slafven, skola under enahanda förutsättningar sådana abnorma gestalter, som dem ni här ser, frambringas. Den del af deras ande, som är mest utvecklad, drifver den motsvarande delen af deras fysiska kropp till utveckling på de öfrigas bekostnad. Gestalten förändras småningom under det upplösande inflytandet af detta fruktansvärda inomjordiska rusmedel, och slutligen återstår blott ett enda organ såsom vittne om den en gång harmoniskt danade människan. Och när vidundret icke längre kan förflytta sig själf, föra kamraterna ut det bland andra dylika i det rum, hvilket ni redan genomvandrat, och dit de själfva en gång i sin ordning skola utbäras. Vi sågo där abnorma hufvuden och händer, men i andra rum finnas abnorma fötter, ben eller andra delar af människor, som gått förlorade genom missbruk af egna krafter.

"En drinkare på jorden är, såsom jag redan sagt, icke mindre abnorm än dessa varelser; men människorna kunna icke se drinkarens andeform. En dödligs själ skjuter ut från den synliga kroppen som fjunet från ett tistelfrö, men hon är osynlig. Den verkliga gestalten af en drinkare på jordens yta sträcker sig i betydlig mån utanför kroppshöljet och är ytterst vederstygglig. Om människan plötsligt blefve begåfvad med det inre synsinnet, skulle hon finna sig omgifven af fantastiskt vanskapliga personer. Till lycka för mänskligheten är hon dock ännu förskonad från detta skådespel."

"Hur länge skola dessa varelser förblifva här?"

"Många af dem hafva vistats här under

århundraden; deras öde binder dem här ännu under kommande århundraden."

"Ni har antydt, att jag, därest mitt mod sviker mig, skall återvända till denna grotta och blifva såsom en af dem. Men tror ni väl, att, sedan ni nu varnat mig för detta öde, någonting, vore det än en bråd död, skulle kunna afskräcka mig från min resa? Döden är sannerligen att föredraga framför en sådan tillvaro som denna."

"Var icke för säker. En hvar af dessa varelser har före eder haft samma tillfälle som ni och blifvit varnad såsom ni. De bestodo icke profvet, och äfven ni kan misslyckas. På jorden hafva människor städse drinkarens öde för sina ögon, men vända de icke trots detta tillbaka och uppsöka hans hålor? Lifvets resa är icke så fruktansvärd, att de behöfde blifva drinkare för att undandraga sig dess ansvar. Ni har välbehållen nått denna punkt. Ni har passerat utposterna och skall snart befinna er midt i hären af drinkare. Lyssna noga till mitt råd. En drinkare söker alltid vinna sällskapare, att draga andra ned till sin egen ståndpunkt, och ni skall blifva frestad såsom aldrig tillförene. Men smaka icke deras dryck, af hvem den än bjudes er. De hafva ingen makt att skada den, som har mod att motstå. Om de truga er, motstå; om de hota er, motstå; om de locka er, motstå. Låt edert svar blifva nej, och frukta ingenting. Om eder styrka sviker eder, så —"

Innan han talat ut, kände jag mig plötsligt fångad i en oemotståndlig famning, och hjälplös som en fjäder fördes jag likasom af en stark vind in i drinkarnes håla.

(Forts. i nästa nr.)

FRÅN VÄRLDENS SKILDA LÄNDER.

NATUR- OCH FOLKLIFSSKILDRINGAR I ORD OCH BILD.

VI.

Tvärs öfver Syd-Amerika: Buenos Aires—Valparaiso.

Vår förra skildring, från sjön Genesaret i Palestina, förde oss vid pass lika långt norr om ekvatorn, på ungefär 33° nordlig bredd, som vår närvarande skildring, från Syd-Amerikas Pampas, för oss söder om ekvatorn, eller till ungefär 33° sydl. bredd. I förra fallet befunno vi oss alltjämt på norra halfklotet med däraf betingade, för oss alla välkända egendomligheter i naturföreteelserna; i senare fallet komma vi till ett område på södra halfklotet, hvars invånare i vissa fall hafva rakt motsatta erfarenheter med afseende på somliga viktiga naturföreteelser. Där inträffar vårdagsjämningen i september månad, sommarsolståndet i december, höstdagsjämningen i mars och vintersolståndet i juni. På Pampas' stora vidder firas midvintersfesten, när vi hafva midsommar; och när Argentinas inbyggare fira sin midsommar, stå vi midt uppe i julens firande. Eller rättare sagdt: då Argentina är en kristen stat och Jesu födelsedag alltså firas där som hos oss den 25 december, så sammanfaller hos argentinerna julen med midsommaren. Under det att hos oss middagssolen alltid står i söder, står hon för argentinen städse i norr. Norr är där middagssolens och värmens väderstreck ("solsidan"); söder skuggans och svalkans.

Buenos Aires, vår resas utgångspunkt, har blifvit kallad "Söderns Atén". Staden är sedan 1882 hufvudstad i Argentinska republiken och har omkring 666,000 invånare, eller vid pass 66,000 flera än hela provinsen Buenos Aires hade för ett tjugutal år sedan. Detta förhållande tyder på en stark invandring under nittonde århundradets sista decennier. Af stadens invånare är också endast $^1/_6$ född i Argentina, och mer än dubbelt så många äro de i Buenos Aires inflyttade italienarne. För öfrigt träffas där folk af alla Europas nationer. Trots stadens namn, som betyder "god luft", är klimatet icke det bästa; koleran och gula febern ha flere gånger rasat med stor våldsamhet. Så skördade koleran 1867—1868 icke mindre än 51,000 offer, och i gula febern dogo 26,000 personer år 1871. Staden är regelbundet byggd med kvadratformiga kvarter och i allmänhet breda gator, af hvilka dock få äro stensatta eller makadamiserade. Buenos Aires är ärkebiskopssäte, har en praktfull katedralkyrka,

Buenos Aires, Argentinska republiken.

universitet med stort bibliotek, flere akademier m. m. I stadens nyare byggnadsverksamhet har den svenske arkitekten E. Åberg, bosatt i Buenos Aires under åren 1869—1886, inlagt stor förtjänst. Han har byggt regeringspalatset vid Plaza Mayo, ett praktfullt grafkapell åt den argentinske nationalhjälten general San Martin, flere hospital och privathus m. m.

Buenos Aires är landets förnämsta hamn. Emedan vattnet vid stranden har obetydligt djup, såsom synes af vår bild, måste djupgående fartyg ankra på ganska stort afstånd från land. Fördenskull har man låtit fördjupa floden Riachuelos mynning söder om Buenos Aires, så att fartyg om $5^1/_2$ meters djupgående kunna gå in där, och genom två 600 meter långa vågbrytare skapat en hamn. Därifrån går en rad bassänger norrut, som bilda den nya hamnen. En bred kaj begränsar staden mot sjön, och från denna gå långa landningsbryggor ut till fyra meter djupt vatten.

Om man emellertid vill lära känna den Argentinska republikens människor, seder och bruk, så bör man lämna städerna. Städer äro så där tämligen jämnstrukna världen rundt. På de vilda Pampas är lifvet mera ursprungligt än till och med i den minsta by i den Argentinska republiken. En skildring af denna skulle blifva högst ofullständig utan några ord om gauchon och hans hem. Låt oss därför taga en ridt öfver Pampas till kontinentens motsatta sida.

Hela den argentinska slätten från Atlantiska hafvet till Andernas östra sluttning är täckt af ett tjugu till sjuttiofem meter mäktigt lager af gul- eller rödaktig kalkhaltig lera, som man kallar pampasformationen. Endast i närheten af bärgen omväxlar denna lera med lager af sand eller sten, och här och där bildar kalk blandad med pampaslera mer eller mindre vidsträckta bäddar eller bankar. Stora vidder i Pampas betäckas af flygsand, som bildar vandrande sandkullar, så kallade medanos. Sänkorna i Pampas upptagas af saltaflagringar af ofta stor utsträckning. De bästa slätterna äro betäckta af vid pass en meters djup mylla, bildad af den år efter år förmultnade, yppiga vegetationen.

Pampas kan i allmänhet betecknas som Syd-Amerikas prärier. De sakna nästan helt och hållet träd och buskar, men äro bevuxna med höga, oftast taggiga örter samt en mängd gräsarter, bland andra det ståtliga pampasgräset (Gynerium argenteum), hvilket hos oss ofta odlas som prydnadsväxt i trädgårdar och parker. Det är ett af de vackraste gräs man känner; det når här i Sverige vid blomningen en höjd af ända till två meter. De vid pass en meter långa, smala, sträfva bladen äro båglikt böjda mot jorden. Blomställningen är en synnerligen vacker, plymlik, silfverglänsande (däraf namnet "argenteum", silfver), ungefär trettio centimeter lång vippa. På Pampas når detta gräs halftredje meters höjd. Ett annat pampasgräs — Gynerium saccharoides — innehåller ganska mycket socker.

De från norr och nordväst kommande vattendragen försvinna i saltsjöarne eller utsina oftast under den torra årstiden, medan de under rägntiden bilda en mängd sjöar och träsk. Under den torra årstiden, som börjar i oktober och ofta räcker tre à fyra månader, faller icke en droppe rägn. Pampas' grässlätter gifva näring åt ofantliga hjordar af nötkreatur, hästar och får, samt dessutom åt en mängd vilda djur.

Dessa stora boskapshjordar ägas af estancieros, och en landtgård, som är uteslutande afsedd för boskapsskötsel, kallas en estancia. De infödde boskapsherdarne och arbetarne på de stora estancias kallas gauchos. Till namnet äro desse män spanjorer, men de allra fleste af dem hafva indianskt blod i sina ådror — äro hvad vi kalla mestiser. Allt deras arbete uträttas på hästryggen; deras vapen utgöras af kastsnaror, lasson och bolan, dem de använda med utomordentlig skicklighet. Kött är deras föda, maté deras dryck; och pampan är deras hem.

Några af dessa gauchos äro förtviflade sällar, och de hafva i allmänhet ett vildt utseende, beväpnade som de äro med långa, glittrande knifvar. Men på det hela taget

äro de hårdt arbetande män, och en främling, som uppträder med tillbörlig fasthet och klokhet ibland dem, har föga att frukta hvarken för sin person eller sin egendom. Gauchon kan i vanliga fall hvarken läsa eller skrifva; hans bostad utgöres af en jordkoja eller en af hudar uppförd hydda (rancho). Då han så att säga är uppvuxen på hästryggen, är han en lika djärf som outtröttlig ryttare. Han är antingen själf ägare af en liten hjord eller också i tjänst på någon estancia.

Förr i världen utgjordes Pampas' befolkning till stor del af indianer, som med ett gemensamt namn kallades pampas-indianer, men dessa blefvo nästan fullständigt utrotade af general Rosa i slutet af

Uspallata-passet mellan Argentina och Chile.

1870-talet. Sedan dess ha många hvita kolonister inflyttat, hufvudsakligen boskapsägare, men äfven jordbrukare.

Från Buenos Aires utgå numera sex järnvägslinjer inåt landet. Af dem går en åt väster tvärs öfver Pampas till Mendoza och Valparaiso vid Stilla-hafs-kusten. Den

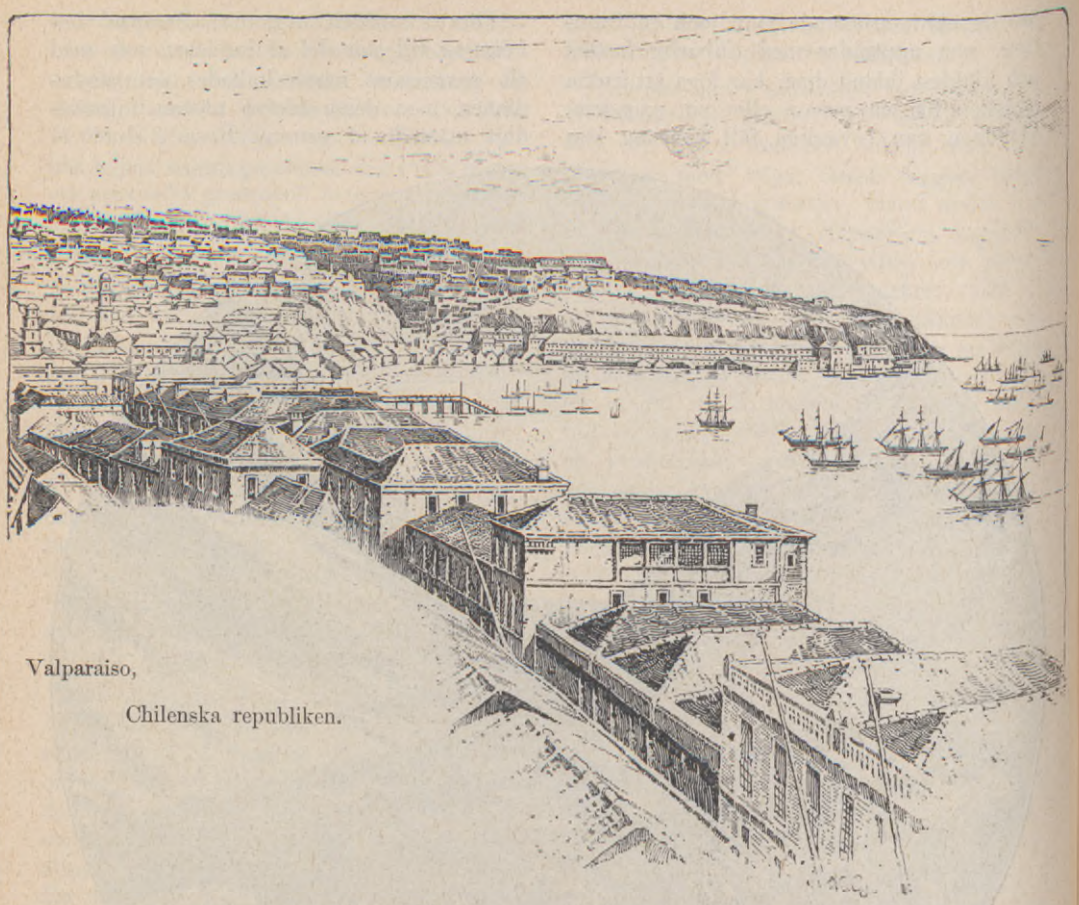

Valparaiso,

Chilenska republiken.

passerar genom Uspallata-passet emellan Argentinska provinsen Mendoza och chilenska provinsen Akonkagua. Uspallata-passet ligger nära staden Mendoza och söder om vulkanen Akonkagua, hvilken med sin till 6,970 meter beräknade höjd är det högsta kända bärg i hela Amerika. Själf stiger passet till 4,070 meters höjd öfver hafsspegeln.

Mendoza, hufvudstad i provinsen med samma namn, ligger på 724 meters höjd öfver hafvet vid foten af Sierra de Uspallata i Kordillerernas eller Andernas bärgskedja. Staden är ryktbar för den fruktansvärda olycka, som i år för jämnt fyrtio år sedan (den 20 mars 1861) drabbade densamma genom ett våldsamt jordskalf, hvarvid staden nästan fullständigt förstördes. En samtida skildring redogör för olyckans förlopp på följande sätt:

Med ens råkade jorden i sådan rörelse, att människorna kastades omkull på gatorna. Den första stöten gick från söder till öster, omedelbart följd af en stöt från norr till väster. Inom fem à sex sekunder var hela Mendoza en enda hög af ruiner. Stötarne voro ej vertikala, utan vågformigt horisontala, och hufvudrörelsen följde ungefär riktningen af den på meridianen löpande remna, ur hvilken en gång Kordillerernas hufvudkedja genom plutoniska krafter blifvit uppvräkt.

Ingen människa fick tid att fly ut på öppna fältet. De, som befunno sig inomhus, blefvo i ett nu begrafna i ruinerna eller ögonblickligen ihjälslagna. Alla hus

och kyrkor utan undantag sammanstörtade. Att flere tusen människor omkommo bekräftades af verkställda undersökningar. Någon bestämd siffra har emellertid icke kunnat fastställas, utan växla uppgifterna mellan 2- à 3,000 och upp till 10- à 15,000. Af 132 nunnor i klostren omkommo 110.

De fasansfulla scenerna blefvo ännu gräsligare, när lågor frambröto här och hvar bland ruinerna samt landtbefolkningen inträngde i den ödelagda staden icke för att hjälpa och rädda, utan för att plundra. De scener, som utspelades under de närmaste dagarne, äro för ohyggliga att närmare beskrifvas.

Omkring 30 timmars väg norr om Mendoza ligger den lilla staden San Juan, hufvudorten i den liknämda provinsen, i alldeles samma riktning som jordstötarne togo. Den skakades mycket starkt, men blef icke förstörd. De från Anderna nedstörtande floderna stego högt öfver sina bräddar, och flere af dem förändrade sitt lopp.

I Santiago, Chiles hufvudstad, som ligger 46 timmars väg från Mendoza, väster om Kordillererna, märktes inga stötar, men väl på Pampas långt mot öster ända fram emot Atlantiska hafvet.

Mendoza har sedermera åter uppbyggts, men något öster om sin forna plats. Staden räknar nu omkring 30,000 invånare.

Mendoza är utgångspunkten för den år 1896 fullbordade transandiska (= öfver Anderna ledande) järnvägen genom Uspallata-passet. Banan går öfver Anderna i en nästan sammanhängande följd af åtta tunnlar, hvilkas längd tillsammanstaget utgör 15,375 meter. En del af linjen, sammanlagdt 38 kilometer, är kuggstångsbana enligt Abts system; största stigningen är åtta procent. Hela linjen emellan Mendoza i Argentina och Santa Rosa i Chile är 240 kilometer lång. Från Santa Rosa fortsätter banan vidare till Valparaiso.

Valparaiso ("Paradisdalen"), hufvudstad i chilenska provinsen af samma namn, är en af de förnämsta handelsstäderna på Syd-Amerikas västkust. Staden ligger nordväst om Santiago (Chiles hufvudstad, belägen ini landet), hvars hamnstad den är, vid en vik af Stilla hafvet, hvilken bildar en på tre sidor af höga tämligen branta, nakna bärg omgifven och endast mot norr öppen hamn, som försvaras af flere fort. Den västra äldre delen af staden, kallad Puerto, i hvilken ligga de förnämsta offentliga byggnaderna och handelshusen, är genom en udde skild från den nyare stadsdelen, El Almendral. Valparaiso är medelpunkten för hela Chiles industri och handel. Staden har omkring 150,000 invånare.

Den korta våren.

Från spanskan af J. L. Runeberg.

Våren är ej evig, flickor,
våren är ej evig.
Låt er ej af tiden gäckas,
icke narras af er ungdom;
tid och ungdom binda kransar
af för veka blommor.

Våren är ej evig, flickor,
våren är ej evig.
Snabbt förflyga våra dagar,
och bevingade af roflust
komma de, vår fest att störa,
som harpyer åter.

Våren är ej evig, flickor,
våren är ej evig.
Bäst I tron er lefnadsklocka
morgontimmen er förkunna,
slår hon redan aftontimmen,
som er glädje slutar.

Våren är ej evig, flickor,
våren är ej evig.
Glädjens, då I glädjas kunnen,
älsken, medan er man älskar,
innan åldern snart försilfrar
edra gyllne lockar.

HUSFLUGAN SOM SMITTOSPRIDARE.

I forna tider var det en allmänt utbredd tro — och är kanske ännu här och där i vårt land — att flugor och andra insekter uppstå af sig själfva ur gödsel, förruttnande växt- och djurlämningar och dylikt. Men flugorna — och andra insekter — uppstå icke mera än andra slags djur af sig själfva. Saken har i själfva verket ett helt naturligt förlopp, i det att flugorna lägga sina ägg i dylika ämnen. Ur dessa ägg utkläckes flugynglet i form af små hvita larver, som lefva af gödsel och genomgå insekternas vanliga "förvandlingar", tills de slutligen utvecklats till flugor af samma utseende som föräldrarne.

Antalet ägg, som hvarje flughona lägger, säges belöpa sig till 120 stycken. Äggen äro hvita, valsformiga och något tillspetsade i ena änden. De kläckas under loppet af 24 timmar. Larverna, som komma ut ur äggen, äro också hvita till färgen, spetsiga i den främre änden och afstympade baktill, samt hafva hvarken fötter, ögon eller något tydligt hufvud.

De sky ljuset och hålla sig alltid dolda nere i gödseln, hvari de lefva. Under gynnsamma omständigheter blifva de fullvuxna på en vecka och förvandlas då i gödseln till tunnformade puppor med hårdt, rödbrunt skal, i hvilka djuren ligga lugnt utan att taga någon näring till sig en veckas tid eller två, hvarefter puppskalet spränges och flugan kommer framkrypande. De i början mjuka och små, till flykt otjänliga vingarne växa fort ut och hårdna i luften, så att flugan snart kan använda dem och blanda sig i den surrande svärmen af äldre kamrater.

Detta flugornas utvecklingssätt förklarar ganska naturligt deras ofantliga talrikhet mot hösten, i det nämligen under gynnsamma omständigheter icke mer än cirka fjorton dagars tid åtgår till utvecklingen af hvarje generation. Det kan sålunda under loppet af sommaren utvecklas en hel rad generationer. Tillika förklaras härigenom den omständigheten, att det förnämligast är på landet och i närheten af stall och ladugårdsbyggnader med därtill hörande gödselhögar, som flugorna grassera värst.

Dessa gödselsamlingar äro just utkläckningsställena för flugorna; det är därifrån de ständigt framkomma, i större och större antal för hvarje generation som utvecklas; och det är dit de också ständigt återvända för att lägga sina ägg.

En hvar torde säkerligen hafva märkt, huru ifrigt flugorna putsa sig, i det de gnida fötterna mot hvarandra och öfver vingarne och så vidare, när de sitta stilla en stund. Liksom många andra insekter utöfva de nämligen en omsorgsfull toalett och tåla icke ett dammkorn på sig. En amerikan vid namn Emerson trodde sig hafva upptäckt, att flugorna på detta sätt inlägga en icke oväsentlig förtjänst genom att ränsa luften från allehanda sjukdomsfrön och smittämnen, dem de nämligen skulle uppsamla på sin kropp och därefter förtära.

Upprepade undersökningar af andra forskare, såsom Grassi, Ranvier, E. Hoffman med flere, hafva emellertid visat, att flugorna i sig visserligen upptaga en hel del både frön och ägg af sådana parasiter, som påföra människor och djur sjukdomar, men då dessa mikroskopiska sjukdomsämnen icke smältas af flugorna, utan komma igen med exkrementerna i lika lifskraftigt tillstånd, så är det dess värre blott såsom utbredare af smittosamma sjukdomar och icke såsom deras motarbetare, som flugorna få betydelse. Att till exempel både tuberkel- och tyfusbaciller upptagas af flugorna och åter afsättas med exkrementen är fullkomligt bevisadt.

Bland sex husflugor från ett rum, där en af tuberkulos död person låg, fann sålunda Hoffman tuberkelbaciller i tarminnehållet hos fyra, liksom också i flugexkrementen på väggarna. Och vid inympning af dessa baciller på marsvin visade de sig fullt lifskraftiga, i det marsvinen mycket snart blefvo tuberkulösa.

Italienaren Grassi har påvisat, hurusom

äggen af både binnikemaskar, springmaskar och andra inhysesmaskar likaledes upptagas af flugorna under deras oupphörliga slickande på alla möjliga ställen, och tillsammans med flugexkrementen åter införas i våra hus, ja ofta nog upp i matvarorna — ty flugorna äro ju, som bekant, icke mycket hänsynsfulla i så måtto. Vi se häraf, att dessa våra redan förut så föga afhållna huskamrater få en allvarlig tillökning i sitt syndaregister och att det är viktigt att så vidt möjligt är hålla dem på afstånd ifrån oss, i synnerhet under sådana gängse smittosamma sjukdomar eller epidemier, då de kunna befaras medverka till utbredande af smittan.

Lyckligtvis förekommer emellertid också en svampsjukdom, som angriper flugorna själfva och som de i synnerhet mot hösten falla offer för. Många ha säkerligen lagt märke till, att på väggar, gardiner, fönsterrutor och dylikt kunna sitta döda flugor, på ett förunderligt sätt fästa där med utbredda ben och starkt uppsvälld, hvitringad kropp. På glasrutorna visar det sig tydligt, att rundt omkring stället, där en sådan död fluga sitter, är liksom ett hvitt kornformigt mögel, och vid närmare undersökning visar hela flugans kropp sig alldeles uppfylld af mögeltrådar från en egendomlig snyltsvamp, som dräpt flugan. Det är groddkornen af denna svamp, som bilda de stoftlika, gråhvita plättarne omkring de döda flugorna, i det nämligen dessa grodder eller sporer afsnöras och kastas omkring af svamptrådarne som tränga fram mellan ringarne på bakkroppen af de af sjukdomen smittade flugorna. Komma nu friska flugor i beröring med sådana svampsporer, smittas äfven de af sjukdomen, i det sporerna gro och sända svamptrådar in i kroppen på dem, hvarest sjukdomen sålunda hastigt utbreder sig och framkallar flugans död. På detta sätt uppstår en epidemi bland flugorna om hösten, som man bör göra sitt bästa att främja genom att icke bortskaffa de af sjukdomen döda flugorna alltför snart, utan först låta dem få verka såsom smittspridare, antingen genom att låta dem sitta en tid där de sitta, eller om man ej vill det, genom att lägga dem å fönsterposter eller andra ställen, där flugorna i synnerhet förekomma.

Äfven inom djurriket hafva flugorna mångfaldiga fiender, som hjälpas åt att förminska deras antal. Bland insekterna finnas sålunda rofflugor, som fånga och suga ut dem; den allmänna gula fäflugan ses till exempel ofta i färd med att dräpa och utsuga husflugan om hösten, i det hon håller den fast med fötterna och borrar sin sugsnabel in mellan hufvudet och bröstet på det ömkligt surrande offret. Äfven under sitt larvtillstånd i gödseln måste visserligen många släppa lifvet till för alla de rof- och snyltinsekter, som öfver allt äro på färd efter byte. Vidare utspänna ju spindlarne sina nät och lura på dem öfverallt både ute och inne, liksom alla slags insektätande småfåglar ständigt snappa bort alla de flugor, de kunna komma öfver. Och så kommer slutligen kölden om hösten och gör ände på största delen af de vingade skaror, som fienden lämnat kvar.

Det blir sålunda blott en helt ringa procent af sommarens talrika flugsvärm, som öfverlefver vintern, i det de taga sin tillflykt in i husen för att där söka skydd mot vinterkölden. Hvem har icke i synnerhet på landet haft tillfälle att se, huruledes sådana inne i rummen öfvervintrande flugor kunna ligga långa tider hvarje gång såsom döda, så länge vederbörande rum icke uppeldas, men komma till lif igen och surra omkring, när där blir varmt?

Då tycker man i regeln, att det är synd om dessa "julflugor", såsom man kallar dem, och sparar deras arma lif, i det man glömt och tillgifvit dem deras synder från sommaren. Men det vore likväl långt förnuftigare att utan nåd göra slut på dylika gamla öfvervintrande flugmatronor. Ty det är just de, som till våren blifva stammödrar till de nya flugsvärmar, hvilka surra om öronen på oss intill nästa höst och som man då önskar dit pepparn växer allesammans. För hvar fluga man dräper om vintern, gör man därför ände på tusenden till sommaren!

I ladugårdarne, där det till stort obehag

för djuren kan vara förfärligt fullt af flugor, skall man lättast kunna bli af med dem genom att öfverstryka väggar och tak med kalkvatten. Där de förr funnits i millioner, sägas de efter användningen af detta enkla medel vara nästan totalt försvunna.

En tillsats af lagerbärsolja skall också vara ett utmärkt medel att hålla flugor på afstånd. Sålunda berättar en person, som för åtskilliga år sedan besökte en af de största korffabrikerna i Thüringen, att ägaren af fabriken, under det han förde honom omkring i alla lokalerna där, erbjöd sig att betala honom 1,000 thaler för hvarje fluga, som han kunde fånga i dessa rum. Men oaktadt han såg sig noga omkring öfverallt, var det honom omöjligt att upptäcka en enda fluga. Fabrikanten meddelade honom då, att hela hemligheten bestod däri, att bestrykningen på väggarna var uppblandad med lagerbärsolja, hvars lukt flugorna sky.

För öfrigt finnes det ju många sätt, hvarpå man brukar draga i fält mot flugorna, när de börja blifva besvärliga i husen, i det man dels anställer jakt efter dem med flughåfvar och smällor, limspön eller fångstglas, dels förgiftar dem med insektpulver eller med olika slags afkok, som de suga i sig och därigenom sätta lifvet till.

TYKOBRAHE-DAGARNE.

Nu för tiden har uttrycket "Tykobrahedag" öfvergått till ett talesätt, hvarmed man betecknar en dag, då man mer än vanligt är utsatt för obehag och motigheter. Men egentligen utgöras Tykobrahe-dagarne af vissa bestämda dagar på året, under hvilka man, enligt den gamla bondepraktikans råd, icke bör företaga sig någon viktigare handling, såsom trolofning, bröllop, barndop, flyttning, resa och så vidare. Den, som på någon af dessa dagar faller sjuk, säger bondepraktikan, får bot antingen snart eller aldrig; den, som då födes, lefver icke länge eller råkar i stort armod; den, som på en sådan dag trolofvar sig eller håller bröllop, får inga barn; den, som på en Tykobrahe-dag ger sig ut på resa, kommer sällan åter, och så vidare.

Tykobrahe-dagarne ha fått sitt namn efter den store danske astronomen Tyge Brahe (född 1546, död 1601), men det uppgifves som säkert, att han aldrig haft något att skaffa med deras bestämmande. I Danmark kallas de emellertid "Tyge Brahes dage", och deras antal uppgifves där till 32. I Sverige äro de 33, men uppgifterna om deras data växla; vanligen uppgifvas följande data:

Januari 1, 2, 4, 6, 11, 12 och 20.
Februari 11, 17 och 18.
Mars 1, 4, 14 och 15.
April 10, 17 och 18.
Maj 7, 15 och 18.
Juni 6.
Juli 17 och 21.
Augusti 2 och 10 (enligt en annan uppgift 20 och 21).
September 1 och 18 (enligt en annan uppgift 16 och 18).
Oktober 6.
November 6 och 18.
December 6, 11 och 18.

Den farligaste af Tykobrahe-dagarne skall vara den 11 januari. Det må tilläggas, att Tyge Brahe äfven påstås ha bestämt fyra synnerligen lyckliga dagar under året, nämligen den 25 januari, den 9 och 10 februari samt den 14 juni.

BERÄTTELSE

AF

H. B. MARRIOTT WATSON.

(Från engelskan.)

(19)

TJUGONDEFÖRSTA KAPITLET (fortsättning).

"Ni har således funnit en angifvare, som lämnat er upplysningar?" sporde Warburton och erinrade sig nu, huru tulljaktens färd mot grottan plötsligt liksom på kommando blifvit afbruten. "Det var således någon, som alldeles nyss lämnade er upplysningar?" tillade han hastigt.

"Ja, mr Warburton", bekräftade fredsdomaren, "och jag skall mycket snart veta, till hvilket resultat de ledt. Jag tror säkert, att de nyheter jag önskar hafva reda på redan befinna sig i händerna på mr Gellibrand där borta."

I detta ögonblick erfor Warburton en stark känsla af tacksamhet mot fredsdomaren för att denne ej inkallat Chloris att vittna i saken.

"Jag tror emellertid, att ers nåd har kommit för sent", sade han.

"Hvad menar ni?" sporde mr Powis.

"Mr Gellibrand är en sölmakare", svarade Warburton. "Han har blifvit förekommen."

Mr Powis funderade några ögonblick. Därpå tog han åter till orda:

"Mr Warburton, det är möjligt, att det finns grottor där borta i klipporna."

"Har funnits, sir, har funnits", invände Warburton. "Blixten har slagit ned i dem och kommit dem att instörta."

"Ni säger, att grottan är borta. Jag kommer att undersöka den saken. I alla händelser återstår oss vittnet."

"Hvilket vittne?" sporde Warburton trotsigt.

"Det är min sak", svarade fredsdomaren. "Men jag fruktar, att damen är trött. Hon är också genomvåt af regnet och borde därför genast föras inomhus."

"Denna dam, sir, står under mitt beskydd och min ledning", sade Warburton.

Mr Powis bugade sig.

"Jag är säker på, att ni skall beskydda och leda henne väl."

Han vände sig om för att gå, men Warburton grep honom i armen.

"Hvart går ni och hvad ämnar ni göra?" sporde han.

"Jag ämnar arrestera Nikolas Carmichael för högförräderi", svarade fredsdomaren.

"Och sir Stefan?" frågade Warburton.

Mr Powis betänkte sig ett ögonblick, innan han svarade:

"På sir Stefan hvila inga misstankar. Vi skola inte besvära honom."

Med dessa ord gick han, under det Warburton och Chloris begåfvo sig till hennes hem.

"Här finnes någon förrädare", anmärkte han; "det är någon som röjt grottans tillvaro. Din broders öde är besegladt."

"Låt honom träffas af sitt öde", sade Chloris lifligt. "Han står efter ditt lif. O min älskade", mumlade hon upprörd,

"hvem är väl jag? Jag är syster till lönmördare. Gå härifrån!"

Warburton skrattade.

"Ingen skymt af skam kommer att vidlåda dig. Hvad kunna de bevisa mot Nikolas? Och sir Stefan ämna de ej besvära, som du hörde."

Chloris svarade ej. Då de kommo fram till huset, funno de dörrarna redan öppna. De gingo in, och Chloris kallade på tjänaren med en ringklocka. Ingen hördes af. Hon ringde på nytt. Efter några ögonblick stack en mans hufvud ut genom en dörr i korridoren.

"Sloan!" ropade Chloris befallande. "Hvarför kom du inte genast vid första ringningen?"

"Är det ni själf, miss?" genmälte tjänaren med stark irländsk brytning, i det han sakta närmade sig och kastade en orolig blick på Warburton.

Sloan var en mager, skägglös äldre man med små stickande ögon.

"Jag behöfver mat för denne gentleman, Sloan", återtog Chloris.

Sloan såg ängslig och nervös ut och svarade med en hes hviskning:

"Den där är sir Stefans fiende, miss. Det är han som mr Nikolas vill döda."

"Gör som jag säger", sade Chloris otåligt. "Det är en gentleman som har gjort oss en stor tjänst, och han gör vårt hus en heder med sin närvaro."

"Chloris siktade med pistolen mot betjäntens hufvud."

Tjänaren drog sig tillbaka med en misstänksam blick.

"Det är inte lätt att få någon mat nu på morgonen", invände han, "ty alla tjänsteflickorna ha gått ut, och det finnes ingen i huset mer än jag, miss Chloris."

"Gått ut?" upprepade Chloris. "Hvart då? Har då litet åskväder skrämt alla människor i huset från sina sinnen?"

"Det var inte det", genmälte Sloan med blicken fortfarande på Warburton.

"Här har varit främmande tidigt i morse!" utbrast Chloris hastigt, påminnande sig deras möte med mr Powis.

"Ja", svarade betjänten. "Det var en fredsdomare. Han sökte mr Nikolas, men då han inte träffade honom, gick han igen."

Chloris vände sig plötsligt mot tjänaren med blixtrande ögon.

"Hvem var det som förrådde grottorna för fredsdomaren?" frågade hon.

Sloan stod tyst, men bleknade och stirrade hjälplöst mot golfvet.

"Det är du, som är förrädaren", utropade hon vildt. "Det är du, Mikael Sloan, som förrådt din husbondes hus!"

I våldsam vrede ryckte hon till sig en pistol från Warburton och siktade med den mot betjäntens hufvud.

Sloan böjde sig framåt och höll upp armen liksom för att afvärja skottet från sitt ansikte.

"Jag är ingen förrädare", sade han med jämrande stämma; "jag har intet ondt gjordt."

Warburton tog nu ett steg fram och gaf med sin hand pistolen en annan riktning, så att skottet träffade i taket.

Chloris släppte pistolen, betäckte ansiktet med händerna och utbrast snyftande:

"Gud förlåte mig; icke är jag den, som skall straffa en förrädare — icke jag — icke jag."

Hon vände sig om och gick mot den dörr, från hvilken Sloan kommit. Men då sprang betjänten fram och ställde sig i vägen för henne.

"För Guds skull, gå inte in dit, miss Chloris!" bad han med skälfvande stämma.

Chloris gick dock förbi honom och öppnade dörren. Rummet där innanför var biblioteket hvarest sir Stefan Carmichael brukade sitta, och här satt han nu också för sista gången, stel och orörlig, med ansiktet vändt mot väggen.

TJUGONDEANDRA KAPITLET.

Brefvets uppbrännande.

Warburton följde efter Chloris in i biblioteket, där hon stod blek och darrande.

"Hvad är det?" frågade han. "Vid himlen, jag tror att det är slut med honom."

Med ett klagande läte sprang Chloris fram till fadern och berörde hans kalla panna. Därpå började hon snyfta våldsamt.

Warburtons kallblodighet gaf för ett ögonblick vika, och han rörde oroligt på sig.

"Se så, Chloris", sade han, "lägg band på dig. Kom nu!"

Han lade sin hand på hennes arm, men hon vände sig ursinnigt emot honom.

"Du! Du!" flämtade hon. "Är det du, som skall befalla öfver mig? Min Gud, det är du, som är skuld till allt detta — du och din djäfvulska hämdlystnad! Jag vill inte veta af dig vidare; du skall dö i dag och blifva öfverlämnad åt dem, som du så djupt förorättat!"

"Öfverlämnad åt Nick, eller hur, madame Chloris?" sade Warburton med ett hånleende. "Du är i sanning dåraktig, som vänder dig i vredesmod mot mig. Jag är inte van vid sådana här uppträden, och de äro vid himlen tröttsamma!"

"Min fader ligger där!" flämtade hon.

"Ja, jag ser det", genmälte Warburton; "han ligger där såsom hans förfäder legat före honom, och det är väl att han gör det, såsom du borde veta."

"Hvad menar du?" frågade hon vredgad.

"Mitt stackars barn", svarade han; "du är ju från dina sinnen. Hvad kunde de ha gjort annat än häkta honom?"

"Fredsdomaren sade ju, att han icke skulle göra det", mumlade hon.

"Han hade varit här och visste redan, hur det stod till", återtog Warburton. "Jag undrade just, hvad som låg bakom hans undfallande ord. Han visste, att ingen kunde besvära sir Stefan på jorden

mera. Han skulle inte besvära honom, sade han. Det kunde han tryggt lofva."

Chloris var tyst en stund. Så sade hon med låg och ödmjuk stämma:

"Jag skall inte gråta vidare. Jag skall i stället glädjas. Du har rätt i hvad du säger. Det var döden som räddade honom."

Warburton vände sig nu mot betjänten Sloan, som kommit in i rummet efter dem, och frågade pekande på den döde sir Stefan:

"Hur har detta gått till?"

Sloan vred upprörd händerna i det han svarade:

"Det gick alltihop mycket hastigt. Det var någon som knackade på stora dörren vid tretiden på morgonen. Jag tittade ut, ers nåd, och himlen var svart af regn; men han knackade på dörren och stod mycket stilla, och i handen hade han en lykta. Jag blef rädd, och han knackade igen; då stack jag ut hufvudet genom fönstret och frågade hvem det var, som förde ett sådant buller midt i natten. Han tittade upp, och jag såg hans ansikte; det var som en död mans ansikte — stilla och hvitt i lyktskenet. 'Öppna åt mig', sade han; 'jag har kommit hit för att träffa din husbonde.' 'Nej', sade jag och stängde fönstret, ty min husbonde låg och sof. Men efter det knackade han hårdare än förut och befallde mig i arg ton att släppa in honom i lagens namn, och då blef jag ännu mera förskräckt och vågade inte annat än lyda honom. När han kom in, vände han sig skarpt mot mig. 'Jag hör, att din husbonde är sjuk', sade han; 'men mitt ärende tål intet dröjsmål. Jag måste tala med honom genast', sade han. Men i detsamma hördes en röst i trappan, och vi vände oss om, och där stod sir Stefan med ett ljus i handen, mycket blek och darrande. Jag gaf till ett rop, ers nåd, ty det var första gången på många veckor som jag såg honom på fötter. Men gentlemannen, som hade kommit in, han sade lugnt: 'Jag är mycket ledsen att behöfva störa er, sir Stefan, men det finns saker, som jag i lagens namn måste tala med er om.'

"Och då, miss Chloris", fortfor Sloan med klagande stämma, "var alltihop slut med ens. Ty ack, min husbonde tog ett steg och öppnade sina läppar, men föll ner på stället där han stod, och låg där utan att säga ett ord. Och så bar jag in honom hit och satte honom där i soffan."

"Och det var du, som gaf upplysningar mot din husbonde?" sade Warburton betraktande honom med förakt.

"Ers nåd", svarade mannen i ödmjuk men surmulen ton, "det tillkom inte mig att motsäga lagen, då min husbonde var död, och mr Nikolas och mr Filip borta."

"Han är inte mera förrädare än någon af oss andra här i huset", sade Chloris med hård stämma. "Jag är glad öfver de upplysningar han gifvit, ty det gör slut på oss alla."

Hon gick fram till sin döde fader och böjde sig ned öfver honom. Warburton gick bort till det öppna fönstret och blickade ut. Några ögonblick senare kände han Chloris' hand på sin arm.

"Du är allt som återstår mig", sade hon sakta men lidelsefullt. "Jag beder till Gud, att du inte måtte vända dig ifrån mig."

"Barn, hvarför skulle jag det?" svarade han. "Men här får du inte stanna. Jag har satt min hand till plogen och skall inte se mig tillbaka. Vi måste utplåna alla anledningar till misstankar mot någon af detta hus — undantagandes denne man", tillade han med en blick på Sloan.

"Hvad menar du?" frågade Chloris dystert.

"Vi få inte lämna vårt arbete halfgjordt", svarade han. "Hvar är brefvet, som jag lämnade dig?"

"I stugan där borta bland dynerna", stammade Chloris.

"Det måste brännas upp", gentog Warburton. "Liksom ditt bref blifvit förstördt, så måste äfven detta bli, och därefter skall ingen kunna kasta en sten på min hustru."

Femton minuter senare voro Warburton och Chloris på väg till fastlandet. Hon somnade under färden och sof djupt, tills båten stötte mot land, då Warburton väckte

henne. Tillsammans vandrade de öfver dynerna till stugan. När de kommo fram till denna, stod solen redan högt på himmelen.

"Hvar är brefvet?" frågade Warburton.

Hon lämnade honom det utan ett ord. Han slog eld och antände det, och båda åsågo tigande, hur det förtärdes af lågan. Därefter blickade Warburton upp på

och äfven Nikolas ådagalade en för honom ovanlig självbehärskning, ty han gjorde ingen min af att sätta sin vilda hotelse i verket. De båda männen stirrade tigande på hvarandra några ögonblick; slutligen bröt Carmichael tystnaden.

"Jag har sökt er länge, mr Warburton", sade han; "men med tålamod vinner man allt, och nu har jag omsider funnit er."

"Nikolas Carmichael drog skälfvande af vrede upp en pistol."

Chloris och sade med ett svagt småleende:

"Det är gjordt."

I samma ögonblick inträdde någon genom kojans öppna dörr. De vände sig om, och där stod Nikolas Carmichael med ett uttryck af vild segerglädje i sitt mörka anlete.

"Det är inte gjordt ännu", sade han hånleende, "men det skall bli mycket snart, mr Warburton."

Warburton betraktade lugnt sin fiende,

"Sir, ni må gärna för mig njuta af all den tillfredsställelse detta faktum kan skänka er", genmälte Warburton med köld.

"Vi hafva en liten affär ouppgjord med hvarandra", återtog Nikolas.

"Tvärtom", svarade Warburton likgiltigt; "jag kan inte finna, att vi i något afseende hafva något intresse gemensamt."

"Ni undrar väl, hvarför jag talar så lugnt", fortfor Nikolas utan att låtsa om

den andres ord; "det kommer sig däraf, att jag är säker om er den här gången. Vid andra tillfällen har jag litat på åsnor och blifvit lurad; nu litar jag endast på mig själf."

"Jag gratulerar er till denna tro på er själf", genmälte Warburton hånfullt.

Nikolas Carmichael drog skälfvande af vrede upp en pistol.

"Jag har nu både makt och rätt att skjuta ned er som en hund", sade han.

Chloris gaf till ett utrop och tog ett steg framåt, men Warburton höll henne tillbaka.

"Hvarför söker ni gräl med mig, sir?" frågade han. "Jag bekänner, att jag inte riktigt förstår er."

"Det är onödigt att upprepa edra förolämpningar", svarade Carmichael. "Det enda som är nödvändigt är att bli er kvitt."

"Ni misstager er om mig, sir", sade Warburton, otåligt suckande. "Ni tror att jag har angifvit er inför lagen för att befordra er till ett rättvist straff. Men det är ej så; er hemlighet är fortfarande i mina händer. Jag har ingenting gjort."

"Ni ljuger", sade Nikolas hastigt; "och äfven om det vore som ni säger, så hade jag ännu större skäl att taga ert lif."

"Jag är en man af heder", återtog Warburton, fortfarande lugn till det yttre, "hvilket icke kan sägas om alla som göra anspråk på namnet gentleman. Emellertid är jag en sådan, och jag försäkrar er om sanningen af mina ord."

"Hur kan det då komma sig, att en arresteringsorder är utfärdad mot mig?" utbrast Nikolas vildt. "Soldaterna äro efter mig."

"Det finnes någon annan, som icke är en vän till er och ert hus", sade Warburton långsamt. "Det finnes kanske många."

"Hvem är det?" frågade Nikolas.

"Jag har nyss kommit från ön", förklarade Warburton, nedtystande Chloris, som var ifrig att få tala. "Där fanns en trupp sjömän, som hade order att arrestera er."

"Välan", sade Nikolas med ett hånskratt, "mig få de inte fatt i."

"De veta om grottan", återtog Warburton.

"Det förvånar mig inte alls", genmälte den andre med en betydelsefull blick på Warburton.

"Nej, tro mig, sir", sade denne, "ni gör mig orätt. Den, som upplyst dem om grottan, är en man tillhörande ert eget hus — en irländare."

"Sloan!" utbrast Nikolas med en vild ed. "Men hvad har detta med saken att göra? Det kräfver endast er död så mycket mera."

(Slut i nästa n:r.)

För hemmet och familjen.

Gif barnen sysselsättning under ferierna!

(Forts. o. slut fr. föreg. n:r.)

Ferierna böra ej användas till bokstudier.

Det finnes många föräldrar, som ej kunna tänka sig, att uppfostran ej enbart består i bokliga studier. Uppfostran är enligt deras uppfattning liktydig med skolgång, boksynthet och examina. Den som har gått igenom den eller den skolan, han eller hon är en bildad man eller kvinna, men den som ej druckit sin uppfattning af lifvet ur böcker alldeles som ett barn suger mjölk ur sin diflaska, han eller hon är egentligen icke någonting. För sådana personer äro tydligen den snillrika fru Lenngrens ord: "Ett odladt vett, en upphöjd själ, det kunna inga böcker skänka", en tom fras.

Barnet glömmer under ferierna kanhända

både multiplikationstabellen och en del af de oregelbundna franska verben, men detta är en förlust som förvånansvärdt snabbt går att reparera, därest det under fritiden som sig bör tillvuxit ej blott i ålder utan äfven i visdom, genom den skärpa i iakttagelsen och den klarhet i omdömet, som fostras genom direkt beröring med naturen och det praktiska lifvets mångahanda bestyr. En sådan direkt beröring kan ej ske under skolterminen, ty till och med de bästa undervisningsmedel kunna ej uthärda en jämförelse med det direkta studiet ute i den fria naturen. Och det är detta studium, denna lefvande erfarenhet af, att föremål och företeelser utveckla sig eller tilldraga sig på det eller det sättet, som vi vilja att barnen under ferierna skola inhämta.

Barnen böra sysselsättas med praktiskt, tankeväckande arbete.

Att samla olika stenarter eller fågelägg, eller företaga botaniska exkursioner, är naturligtvis ingenting ondt uti i och för sig, men det skulle säkerligen visa sig fördelaktigt för barnens utveckling, därest de under sommaren finge vänja sig vid vanligt enkelt, praktiskt arbete. Att riktigt på allvar hjälpa till vid till exempel en trädgårds skötande, vid arbetet på åker och äng, i kök och skafferi är synnerligen utvecklande för de unga, hälst om de till arbetskamrater erhålla intelligenta och vakna personer, som hafva blicken fästad på att göra arbetet lärorikt för dem. Den som skrifver dessa rader hade en gång nöjet att undervisa en gosse, som redan vid sin tidigaste barndom varit sin fars följeslage i skog och mark, på åkern och i fabriken, och bland de många elever jag haft har jag aldrig funnit någon med snabbare och skarpare iakttagelse- och omdömesförmåga. Han var ej hvad man i dagligt tal menar med ett godt hufvud, men han ägde en beundransvärd förmåga att använda de små gåfvor han hade.

Ännu ett annat exempel på det praktiska lifvets utvecklande förmåga!

En fattig gosse, vi kunna kalla honom Johan, tycktes vara alldeles oförmögen att lära sig räkna. Läraren i folkskolan ansåg det nästan omöjligt att ens lära honom multiplikationstabellen. En termin var emellertid Johan borta från skolan; han hade tjänst hos en fiskare, som han ett par gånger i veckan måste följa med åt staden för att sälja fisk. På hösten då han kom igen till skolan, kunde han räkna. Han räknade både färmt och säkert; han hade lärt sig det på sina stadsresor, då han sålde fisk. Och ej nog därmed, utan gossens hela inre utveckling tycktes genom hans deltagande i det praktiska lifvets bestyr hafva tagit ett jättesteg framåt.

Verkliga kunskaper kunna inhämtas under arbetet.

Då vi talat om enkelt praktiskt arbete hafva vi ej menat, att detta för skolungdomen skulle likasom bortskymma den i skolan inhämtade kunskapen, utan tvärtom. Det finnes ingenting som hindrar, att en gosse eller flicka, som sköter ett litet trädgårdsland, äfven examinerar och prässar några af de växter han eller hon odlat, eller under sina vandringar i skog och mark samlar flera af markens örter, än hvad en trädgårdstäppa rymmer. Vi mena emellertid, att odlandet bringar honom i en intimare och kärleksfullare beröring med växtvärlden än några enbart bokliga studier kunna göra. Likaså kunna barnen under sommaren utan böcker tillägna sig ett godt mått zoologiskt vetande. Låt dem förstå, att det är en skam att ej känna till de fåglar och insekter, som äro utmärkande för vårt land, och de skola snart taga reda på och lära sig känna igen olika slags fåglar och insekter samt sätta sig in i deras lefnadssätt och egenheter.

Någon torde härvid invända, att det endast är naturkunnighet, som barn på detta sätt kunna lära sig. Så är emellertid ej förhållandet. Historiska data kunna visserligen ej direkt inhämtas genom det slags arbete vi talat om, men olika kunskapsgrenar äro ej som skilda hyllor i ett skåp, utan stå genom otaliga förmedlingslänkar i samband med hvarandra. Dock kunna ej barn af sig själfva draga full nytta af arbetet och naturen, utan —

De behöfva någon, som handleder dem.

Denna handledning bör dock ej hafva skolarbetets karaktär. Det "lärda" resultatet af arbetet bör springa fram lika gladt och osökt ur själfva arbetet som blomman på det friska och kraftiga trädet. Det bör vara som skatten i åkern, hvilken mannen, som plöjde där, oväntadt fann under sitt arbete.

Lyckligt vore, om alla föräldrar hade kunskaper nog och därtill äfven en lefvande lust att handleda sina barn. Arbetet skulle för båda parterna därigenom erhålla en lyckligare och glädtigare prägel. Och skulle icke måhända då den klyfta mellan "gröfre och finare" arbete, som nu anses existera, så småningom utfyllas? Ty det finnes verkligen intet slags arbete, som ej för den vakne kan gifva uppslag till nya idéer och forskningar. Men så vida barnen ej äro särdeles högt begåfvade, behöfva de någon äldre, mera utvecklad person, som handleder dem och öppnar för dem själfva ingången till vetandets tämpel.

Att handleda barnen föryngrar föräldrarne.

Det är ej endast barnen, som vinna på samarbetet med föräldrarne, utan föräldrarne själfva lära och föryngras däraf. Den, som lefver samman med sina barn och likasom låter sin tanke- och känslovärld smälta samman med deras, har därigenom skaffat sig en ständigt flödande källa till föryngring och själsspänstighet. Våra ord väcka nya tankar och känslor hos barnen, men deras ord och anmärkningar afslöja äfven nya vidder för oss. Vi gå miste om mycket, därest vi ej, särskildt då vi under sommarferierna kunna få hafva våra barn hemma hos oss, så mycket som möjligt arbeta i hvarandras sällskap och lära af hvarandra.

Vi måste sörja för, att barnen hafva roligt.

Att ett arbete blir utfördt, att en kunskap blir inhämtad, är nog godt och väl, men sträfvandet bör ske med fröjd och icke med suckan, ty det senare är oss icke nyttigt. Människan har ett osläckligt behof af omväxling och förströelse, och vi böra tillgodose detta behof hos barnen. Arbetet bör ske med glädje, hemlifvet bör vara otvunget, enkelt och glädtigt och barnen böra hafva riklig tid och rikliga tillfällen till lek och umgänge med jämnåriga. Men vi böra akta oss för att lägga an på, att barnen skola ha roligt, ty därigenom förstöra vi den oskyldiga, hjärtliga glädjen. Glädje och lycka komma alltid objudna och fly obevekligt, så fort vi försöka befalla dem att stanna kvar. Liksom verkligt arbete är bästa medlet att framkalla matlust, så är ett sundt och enkelt lefnadssätt bästa eller rättare sagdt enda medlet att framkalla glädtighet samt lek- och lefnadslust hos barnen.

Vår lilla uppsats har ingalunda haft till syfte att förmena barnen deras lek- och fritid och göra dem till grubblande och filosoferande småfolk; utan vi hafva endast för mödrarna och fäderna bland våra läsare velat omtala de erfarenheter vi själfva gjort i fråga om barnuppfostran, nämligen att barnens själsförmögenheter rosta under ferierna, därest vi ej äfven då skaffa dem utvecklande och intresseväckande sysselsättningar.

Afdelning för de unga.

Historien om gamle Gruffer, den stygga hummern.

En berättelse från Måns Munters menageri.

"Ja, mina vänner", sade gamla fru Flip-flap, "jag förmodar, att ni inte minnas gamle Gruffer? Han var nog före er tid, tänker jag. Men det säger jag, att det var väl för er, ty visserligen var han svart utanpå, men han var ändå svartare i själen. En mera illasinnad, tvär och gemen grälmakare kunde man inte träffa på, om man så sökte ända till bottnen af Röda hafvet, där humrarne gå omkring kokta, säges det, för vattnet är så varmt — och jag skulle inte tro, att sådant gör lynnet gladare.

Men man skall nu inte tro a l l t hvad folk säger, förstås.

D e t försäkrar jag i alla fall, att en otäckare figur än den där Gruffer fanns inte. Otaliga gånger låg han på lur efter edra morbröder, när de gingo från skolan; de voro förstås små på den tiden, och deras skal voro ännu ej hårdnade — och då nöp han dem och ryckte i deras känselspröt, så att de tjöto af smärta och förskräckelse, stackars lille Långklo och Storöga! Och så skrämde han dem till att söka reda på något godt åt honom att äta, ty han var snål, det gamla kräket, och därtill en storätare, så att en läckerbit kunde locka honom till hvad som hälst.

Och det var just det, som kom honom på fall.

Så här var det: Unge Storöga hade en dag haft en förskräcklig pärs med gamle Gruffer och beslöt sig för att hämnas både sina egna och de andras lidanden.

Redan nästa morgon kom han till Gruffers boning och ropade:

'Hallå, herr Gruffer, jag har något läckert åt er. Det finns där borta bakom stenen!'

Och Gruffer kom förstås springande, så fort hans smala gamla ben orkade, för att se hvad det var. Bakom stenen stod också mycket riktigt ett lustigt litet hus med en dörr på toppen — det såg så trefligt och inbjudande ut med sina spjälväggar, som

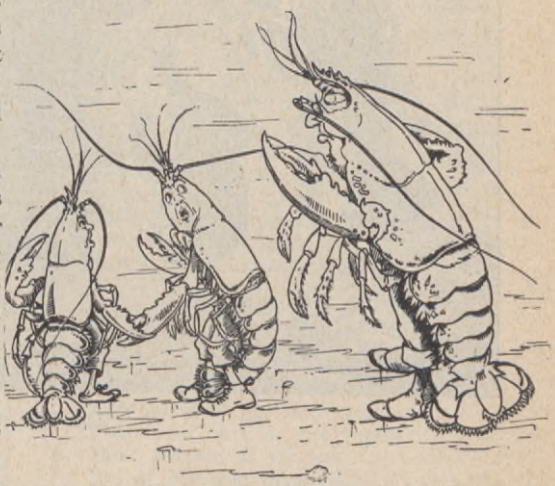

"Då nöp han dem och ryckte i deras känselspröt".

släppte vattnet ut och in. Och därinne låg i midten ett stycke af det rödaste, färskaste kött, som någonsin kommit det att vattnas i munnen på en hummer.

Gamle Gruffer blef alldeles röd i ansiktet af ifver och smällde med sina stora, skarpa klor, så att Storöga fick brådt med

att aflägsna sig så långt som möjligt, och det var just hvad Gruffer ville, ty han unnade ingen annan att smaka på den delikata steken, som han genast skyndade ned genom dörren och kastade sig öfver med den största glupskhet.

När den sköna måltiden var slut, ropade unge Storöga till honom:

smällt igen, stod det ej i hans makt att öppna den inifrån.

Nu ska ni tro, att där blef ett lefverne och ett jubel! Unge Storöga, som naturligtvis vetat om fällan, kallade på alla sina vänner, hvilka äfven de blifvit mer eller mindre pinade af den gamle plågoanden, som nu satt fången, ursinnig, svär-

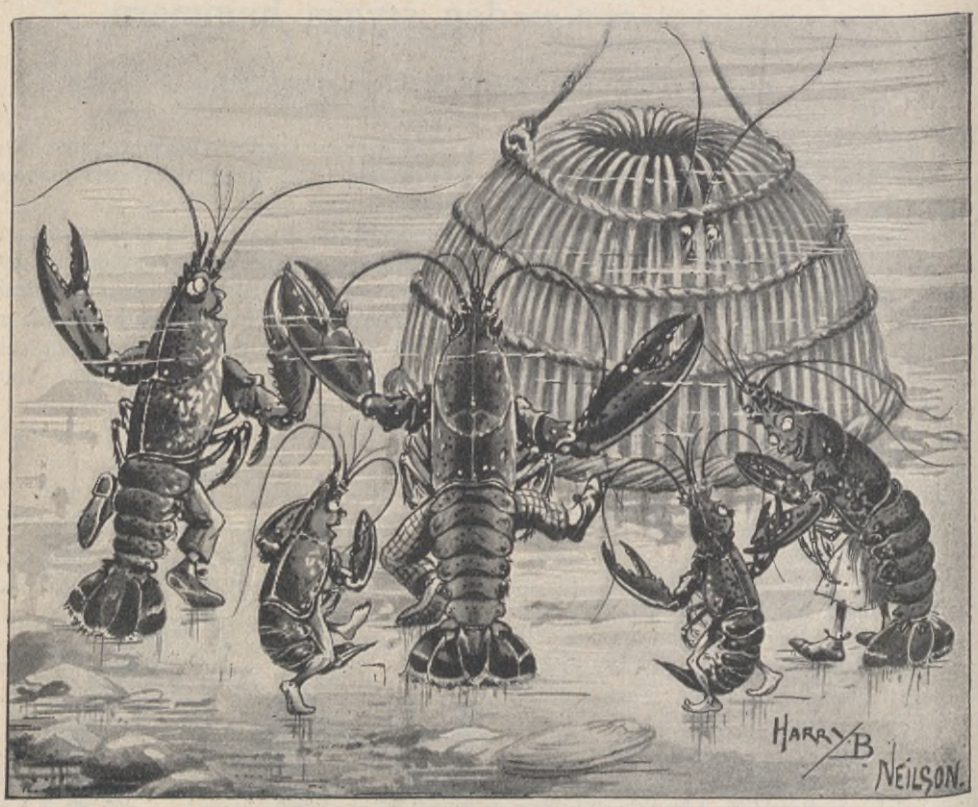

"Det blef ett jubel!"

'Hör nu, herr Gruffer, skulle ni inte vilja ha litet mer, hva? Det står en sådan här tingest till vid nästa hörn, kom bara ut, så skall jag visa er!'

Gruffer tyckte, att en så hygglig ung hummer hade han aldrig förr råkat på, torkade sina spröt och beredde sig att gå till ännu en festmiddag. Men — o du alla humrars beskyddare, hjälp! — han kunde ej komma ut. Dörren var alldeles lagom stor att släppa ned honom, men sedan den

jande och tiggande om hvartannat om att blifva utsläppt.

Rundt om buren uppfördes den vildaste krigsdans, och Gruffer fick veta, hvad de tänkte om honom den gången!

Men han blef ej häller svaret skyldig, och gräsliga voro de löften om vedergällning, när han väl komme ut igen, som han gaf åskådarne.

Men ett, tu, tre började korgen att helt långsamt röra sig uppåt — högre och högre

lyftes den, tills den slutligen försvann ofvan vattenytan.

Det sista vi sågo af Gruffer var hans af fasa darrande spröt mellan korgens spjälor.

Visst kom där sedan en dag ett gammalt rödt hummerskal flytande, och Storöga påstod, att han kände igen det såsom Gruffers, därför att det var så hårdt och knöligt — men man skall inte tro allt hvad som säges här i världen."

Tidsfördrif och tankeöfningar.

Stafningsgåta.

(Af »Lunkentus».)

e. s. n. o.

Ordna ofvanstående bokstäfver rätt. Rätt ordnade bilda de namnet på något, som förekommer vid räkning.

Rebus.

(Af Johan L—m.)

g g g g g g g g
g g g g g g g g G ka Å llt R
g g g g g g g g

Schack-Uppgift n:r 19.

Af *S. Magner*, München.

Svart.

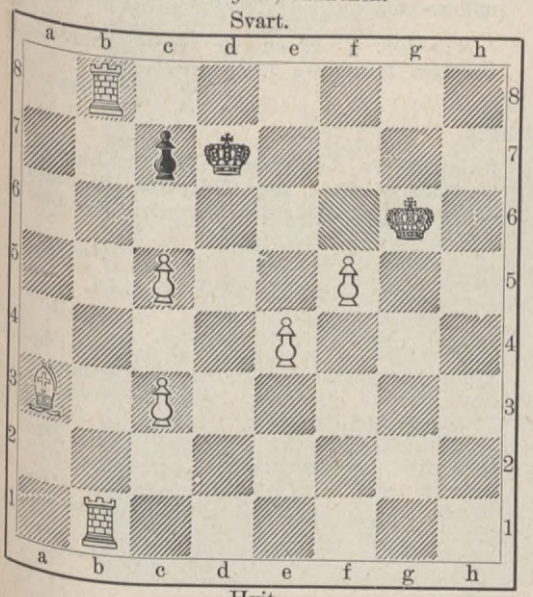

Hvit.

Hvit gör matt i tre drag.

Charader.

1.

Så sakta, som blomman från träden om våren
I gröngräset rägna man ser,
Mitt första i natt på mitt andra föll ner
Och höljde om spåren
Af renar, så lätta som flickor i dans.
Nu himlen har klarnat och morgonen målar
Med glödande strålar
Mitt helas af snöliljor flätade krans.

2.

Om mitt första ha de små
Drömt se'n sist, hur det var då.
Rikt på gåfvor och på nöjen
Och på lekar och på löjen,
Hur i skägg, i horn och språng
Likt mitt andra kom mitt hela,
Och dem skrämde på en gång
Och dem tjuste med att spela
Puts med dem och ge dem se'n
Sockerbröd och karameller,
Tennsoldater, lärftsmamseller,
Och hvad mer i dag de hoppas få igen.

3.

Af mitt första, för de stränga
Trillingssystrarne en lek,
Troddes lifvets skiften hänga
Fordom så af göt som grek.
Men vi tro, hur än det vimlar
Inom kretsen af vår syn,
Att af *En*, som ofvan skyn
Ofvan alla himlars himlar
Har mitt andra, väfves där
Allt som sker. Ja världen är
Lik mitt hela, där som spolar
Svängas stjärnor, svängas solar,
Men af allt det stora där
Blott en profbit se vi här.

4.

Ack! om alla på mitt andra så
Hjärtligt och oskyldigt glada vore,
Som mitt första på mitt hela, då
Tror jag att hit ner från himlen fore

Afven änglar för att se därpå,
De som alltid sväfva kring de små.

Lösningar af tankeöfningarna i n:o 12:

Charaderna:

1. Själfmord. — 2. Sjöskum. — 3. Hängbjörk.

Schackgåtan:

Till Österland vill jag fara,
där bor allra kärestan min,
bortom bärg och djupa dalar,
allt under så grönan en lind.

Jag där vill bygga en hydda,
där marken står ständigt så grön,
och där träden äro prydda
med blommor, som dofta så skönt.
(Folkvisa.)

Urgåtan:

Hamid. Ham. Ida. Dal. Al. Alm. Alma Mage. Get.

Palindromen:

Köl—Lök.

Logogryfen:

Hufvudordet är *Kakelugn*, hvaraf fås småorden: leka, lugn, lake, ek, al, kung, le, aln, kulen, kanel, lunga.

Afdelning för Frågor och svar.

(**Frågor,** som icke äro af annonsnatur, få af våra läsare framställas rörande allehanda ämnen, i hvilka en upplysning af ett eller annat slag önskas. Frågorna numreras af *redaktionen* och införas i tidskriften i den ordning de inkommit. **Svar,** hvilka också väntas ingå från tidskriftens läsekrets, förses af *insändaren* med *motsvarande frågas nummer.* Så väl frågor som svar skrifvas på endast en sida af papperet och adresseras: *Sol, Illustreradt 25-öres Magasin, Centralpalatset 28, Stockholm.)*

Frågor.

N:r 154. — Är det kändt, hvem som är den äldsta människa i världen? Och hvem är den äldsta i Sverige?

Alumn.

N:r 155. — Har Svenska vetenskapsakademien något valspråk, och i så fall hvilket?

Alumn.

N:r 156. — Huru har uttrycket "bita i gräset" uppkommit i sin nuvarande betydelse? undrar en

Prenumerant.

N:r 157. — Hvem är för närvarande Sveriges förnämste författare?

Tomas.

Svar.

N:r 150. — Skaffa först en ungefär 1 eller $1^1/_2$ meter lång stolpe, lagom tjock; gräf sedan en grop, sätt ned stolpen och lägg stenar och jord omkring, så att han står stadigt. Skaffa vidare en grof sprint och en planka eller tjock bräda. Borra sedan hål i midten på plankan och i toppen på stolpen med en passande borr. Så slås sprinten in i hålet på stolpen och plankan läggas däruppå; sedan spikas en klots i hvardera änden af plankan till att hålla fast sig i, och gungan är färdig. Om man vill göra gungan för fyra, får man lägga en planka tvärs öfver den andra, så att de bilda ett kors. Sprinten måste naturligtvis gå igenom bägge plankorna, så att de ligga stadigt.

Viktor F.

N:r 151. — Visan, "Den korta våren", meddelas å annat ställe i detta häfte. Dess författare är den spanske skalden Luis de Gongora y Argote, född 1561, död 1627, men Johan Ludvig Runeberg har gifvit den dess svenska dräkt.

Anrik.

N:r 152. — Skalden Karl Snoilsky.

Anrik.

N:r 153. — Ordet nyttjas i skolorna i betydelsen svenska språket, svenska grammatikan, svenska historien. "Vi ha svenska" = lektion i svenska språket; "Hvar har du din svenska?" = lärobok i ett svenskt ämne. Men "svenska" är äfven namn på grönfinken (*Ligurinus chloris*), som också kallas grönhämpling, gröning, svensk kanariefågel och "svenska".

Anrik.

Göteborg. Göteborgs Handelstidnings Aktiebolags Boktryckeri 1901.

SOL ILLUSTRERADT 25-ÖRES MAGASIN

N:r 14. Årg. 3.

UTGIFVARE
TORSTEN HEDLUND.

Eftertryck utan angifvande af källan förbjudes.

Kyrka och missionärbostäder i Namurembebärgen i Uganda, Afrika.

ARABERNAS APOSTEL.

Ett blad ur missionens historia.

AF alla tecken att döma är islam eller muhammedanismen Afrikas framtidsreligion. Man har exempel på, att kristendomen på ställen, där den en gång vunnit fotfäste, dock blifvit undanträngd af muhammedanismen. Å andra sidan har

Kardinal C. M. A. Lavigerie.

kristendomen aldrig förmått vinna terräng på muhammedanskt område, och hedendomen har häller aldrig lyckats utränga islam från områden, där den väl en gång vunnit fast fot. Under tolf århundraden har islam varit oafbrutet sysselsatt med proselytmakeri i Afrika, och den gör proselyter där än i dag i ofantligt mycket högre grad än de kristna.

De muhammedanska lärorna hafva också alltid visat sig vara mera tilldragande för negrerna än kristendomens. Islams sinnesvädjande ceremonier tilltala helt naturligt negrernas outvecklade förstånd. Det är så bekvämt att omfatta en tro, hvilken icke vädjar till sådana känslor och föreställningar, som ett stort antal af negrerna äro ur stånd att fatta. Att under bönen iaktta vissa bestämda rörelser och åtbörder i riktning mot Mekka; att oupphörligt upprepa Allahs namn i förbindelse med alla möjliga alldagliga talesätt och att iföra sig en af religionen föreskrifven dräkt är för afrikanens förstånd vida mindre förvillande än om ett fritt val i dylika angelägenheter vore honom medgifvet. Af samma anledning är det lugnande för negern att veta, att både morallagen och den borgerliga lagen finnas i "boken". Han råkar ej i förlägenhet öfver några lokala lagbestämmelser, hvilka stå i strid med "bokens" bokstaf. Koran säger helt enkelt: så eller så är det; och därmed är saken afgjord.

Det kan emellertid ej förnekas, att muhammedanismen i det stora hela öfvat ett godt inflytande på Afrika. Korans läror ha omskapat förnedrade barbarer till halfciviliserade nationer. Om man, låt oss säga i Väst-Afrika, kommer från en hednisk negerby med dess smuts, dess afgudadyrkan, dess människooffer och dess halfnakna, apliknande invånare till en muhammedansk by, hvars invånare äro af precis samma stam, så kan man ej undgå att genast märka den ofantliga skillnaden. Många resande hafva berättat om de stora, välbyggda städerna i Sudan; om den snyggt, stundom praktfullt klädda befolkningen; om invånarnes värdiga uppträdande samt om deras idoghet och välstånd. Här behandlas främlingen med gästfrihet, och hans värdar uppföra sig, trots sitt svarta ansikte, i alla väsentliga afseenden såsom verklige gentlemen. Dock voro dessa människor för icke så många år sedan allenast afrikanske vildar, som lefde under oket af en ständig fruktan för fetischer och fetischmän och hvilkas enda religion var en kedja af råa vidskepelser.

Doktor Blyden, själf en afrikan, säger härom:

"Emellan Sierra Leone och Egypten äro muhammedanerna den enda stora intellektuella, moraliska och kommerciella makten. De stammar, som bebo detta område, hafva under mer än tre hundra år befunnit sig i muhammedanismens händer. Den har tagit i besittning och gestaltat det sociala, politiska och religiösa lifvet bland de mest intelligenta stammarne. Islams anhängare hafva i sina händer politikens och handelns alla trådar i nästan hela Afrika norr om ekvatorn."

Efter den egyptiska civilisationens förfall och Kartagos undergång — Kartago var den största stad som någonsin funnits i Afrika, åtminstone så vidt historien har sig bekant — har muhammedanismens införande och spridning varit den största faktorn i Afrikas civilisation. Det är alldeles otvifvelaktigt, att hedendomens ersättande med denna form af monoteism eller dyrkan af en enda Gud utöfvat ett afgjordt fördelaktigt inflytande på negern. Islams apostlar hafva varit lika självförsakande, lika uppriktiga som någon af de kristne missionärerna; men i olikhet med desse sistnämde hafva de muhammedanske religionslärarne införlifvat sig med folket. Ty européen är i Afrika alltid med nödvändighet en främling och utländing. Han kan icke gifva sin dotter till äkta åt en infödd kristen, lika litet som han, därest han har någon aktning för sig själf, kan taga en landets dotter till hustru. Araberna sprida dessutom sin trosbekännelse och sin civilisation gradvis; och hvarthän de begifva sig, tala de språket och förstå vanorna bland det folk, som de vilja påverka.

Med alla dessa förhållanden i minne kan man lätt förstå, hvilken hopplös uppgift den man, som blifvit kallad "arabernas apostel", förelagt sig, då han upprättade kristen (romersk-katolsk) missionsverksamhet bland de muhammedanske araberna i Nord-Afrika. Men kardinal Lavigeries vidtfamnande ande verkade för många andra mål än arabernas (och negrernas) kristnande. Mest bekant är han för sina energiska sträfvanden att utrota negerslafveriet i Afrika. Arten och omfånget af hans lifsgärning skola närmare framgå af en kort teckning af hans feberaktigt verksamma lif.

Charles Martial Allemand Lavigerie föddes i Bayonne, Frankrike, den 31 oktober 1825. Under åren 1854—1861 var han professor i kyrkohistoria vid Sorbonne i Paris; 1863 blef han biskop i Nancy och 1867 ärkebiskop i Alger. Året därpå blef han påflig delegat för missionen i Sa-

Marbut (muhammedanskt hälgon), Gambia.

hara och Sudan, grundade 1874 Algers missionssällskap och sände 1878 sina missionärer, de så kallade "hvite fäderna", till Ekvatorial-Afrika. Efter Tunisiens ockupation genom fransmännen blef han 1881 apostolisk vikarie därstädes, utnämdes 1882 till kardinal, 1884 äfven till ärkebiskop af Kartago (Tunis) och var sålunda nu ärkebiskop af Alger och Kartago samt Afrikas primas. Såsom ifrig motståndare till negerslafveriet sökte Lavigerie år 1889 förgäfves samla en internationell kongress

för denna fråga till Luzern, men året därpå lyckades han få till stånd i Paris en sådan kongress, hvars självskrifne ordförande han var. Lavigerie, hvilken näst påfven var den katolska kyrkans namnkunnigaste prelat på sin tid, afled i Alger den 26 november 1892, 67 år gammal.

Ur en fransk skildring af den märklige mannen kort efter hans död hämta vi följande närmare detaljer och karaktärsdrag. Om man studerar hans lefnadslopp — heter det däri — hans planer, det mål han uppnådde, men i synnerhet hans karaktär, så kommer man till den slutsatsen, att han förfelat sin egentliga kallelse — hur underligt detta än må förefalla med afseende å en man, som nästan hade uppnått det högsta mål, hvilket den mänskliga ärelystnaden kan eftersträfva.

Hans energi, hans rastlösa verksamhet, hans skarpa blick, hans genomträngande förstånd, hans vidtutseende planer och framförallt hans förmåga att hänföra och leda människor skulle hafva tillförsäkrat Lavigerie ett ännu större namn i världshistorien, ifall han blifvit militär eller diplomat eller blifvit född till en tron. Han förenade hos sig tre naturer: den äregirige, men aldrig ofördragsamme prelaten, den brinnande franske patrioten och först och sist den kärleksfulla, varmhjärtade människan.

En tidigare verksamhet i Palestina hade hos Lavigerie alstrat en önskan att få öfvertaga förvaltningen af ett stort missionsfält i Asien eller Afrika. Det var denna hans önskan som förde honom till ärkebiskopsstolen i Alger. Från denna tid daterar sig hans världsrykte. Hans resor genom Algeriet och Tunisien, hans missionsverksamhet, grundandet af kyrkor, seminarier och skolor, upprättandet af nya ordnar — utom de "hvite fäderna" äfven "Saharas väpnade bröder" — byggandet af katedralen i Kartago, grundandet af hela fransk-arabiska undervisningsväsendet: allt detta vittnar om hans outtröttliga verksamhet. Han var städse på resor från Alger till Paris, från Paris till Rom och därifrån till Tunis och ned i landet ända till Biskra, för att skaffa medel till missionsverket, för att öfvervinna svårigheter, för att uppväcka intresse för sina planer och för att finna medarbetare.

Klart ljus öfver hans karaktär och idéer kasta följande ord, som han i Biskra riktade till de "hvite fäderna":

"Framförallt behandlen araberna som bröder! Lären dem läsa, skrifva, räkna; lären dem att föra en människan värdig tillvaro, varen deras rådgifvare, deras vänner, deras läkare — det är allt hvad jag fordrar af eder. Visen eder som människor, ej som präster!"

Märkliga ord af en kyrkofurste!

Intet under att han var så godt som afgudad ej allenast af sina präster och de kristna, utan äfven af araberna. Då Lavigerie en gång skulle besöka Biskra, hade några araber, hvilka med oblida ögon sågo Sahara-brödernas uppfostringsarbete, planlagt ett slags sammansvärjning i syfte att offentligen förolämpa kardinalen. Saken dunstade emellertid ut, hvarför man erbjöd Lavigerie militäreskort, hvilket han dock afböjde. Ensam begaf han sig till en marknadsplats, hvarest snart en mängd araber samlades omkring honom; den högresta gestalten, det böljande skägget gjorde honom igenkänd mer än hans prästerliga dräkt. Dock tilltalade intet araberna så mycket som de vänliga ögonen, den faderligt milda blicken, och då han slutligen grep den närmast stående arabens hand och med sin klangfulla stämma, under det han höjde vänstra handen till välsignelse, utropade: "Varen hälsade, mina barn; Guds frid vare med eder!" — då böjde alla knä liksom för en profet, och det fanns ingen som tänkte på att förolämpa denne kärlekens och fördragsamhetens apostel.

Lavigerie hade låtit på egen bekostnad uppfostra och undervisa ungefär ett dussin unge araber från söder i den kristna läran; de återsändes till hemnäjden, friska till kropp och själ, i den förhoppningen att de skulle göra sin uppfostrare och sin uppfostran heder och bidraga till den kristna civilisationens utbredande. Men huru stor blef ej missräkningen, då man fick spörja

att alla de unge araberna utan undantag inom mindre än sex veckor åter öfvergått till islam och därtill hängifvit sig åt ett skändligt, lastbart lefverne! Då sade Lavigerie, djupt rubbad i sin öfvertygelse:

"För att tygla denna ras behöfva vi andra krafter — det är ej präster som kunna betvinga dem; det behöfves hustrur, som kunna inverka på sina män."

Kardinal Lavigeries missionsverksamhet hade emellertid äfven ett fosterländskt politiskt syfte. Den af honom stiftade orden "Notre Dame d'Afrique" skulle således, utom sina rent missionerande uppgifter, främja en äregirig politisk plan att utbreda det franska inflytandet till Central-Afrika. Kardinalens korståg mot slafveriet hade också det bisyftet att vinna ett mäktigt politiskt inflytande åt den nya organisationen. Nämda ordens centralafrikanska missioner voro så planlagda, att de skulle bilda fyra särskilda distrikt — nämligen provikariaten Unjanjembe och Öfre Kongo samt de tvänne apostoliska vikariaten Tanganjika och Viktoria Njansa. Men dess missionärer, särskildt de som kommo till Uganda (Viktoria Njansas vikariat), voro både stridslystna och ofördragsamma och verkade alltså i helt annan anda än den jämförelsevis så frisinnade kardinalens. De ville icke medgifva de öfriga kristna kyrkosamfunden att dela missionsfältet med dem. De tycktes hålla före, att det vore bättre för infödingarne att förblifva hedningar än att omfatta någon kättersk form af kristendomen. Detta deras förhållande skadade i hög grad missionens sak i Uganda.

* * *

I katedralen på Byrsas kulle vid Kartago hvilar Afrikas primas, begråten icke minst af dem, hvilka skillnaden i religion i allmänhet stämplar som fiender till kristendomen. Också kan på Lavigerie, om någon, tillämpas den store engelske diktarens ord: "Det fordras blott en fläkt af natur för att göra hela världen till vänner."

LIF ÄR RÖRELSE.

(Ur "Hvad vi behöfva" af **Pontus Wikner.**)

Människolifvet är ett lif i rörelse. Man må filosofiskt tvista därom, huruvida det rörliga lifvet är det högsta, eller om icke tillfventyrs det högsta lifvet är ett lif i salig fullhet, i hvila vid ett hunnet mål. Här lämna vi detta därhän. Säkert är, att för det närvarande lifvet stillastående är död. Vi säga därföre om den natur, som rundt omkring oss ikläder sig de stela formerna af sand och öknar, som äro sig lika år från år, af kala klippor, som genom årtusenden bjuda samma uppsyn åt de förbigående — vi säga om denna natur, att hon är död. Men där gräset gror, där hjärtbladen smyga fram i dagen, där stängeln skjuter i höjden för att bära högt sina blad och blommor; där säga vi, att lifvet står nära sitt uppvaknande, om det ock ännu dväljes i drömmarnes portar. Och där djuret slår upp sitt kloka öga med den halft medvetna blicken, där det går ut att söka sin föda eller går hem att mata sina ungar, där misstaga vi oss icke på lifvets närvaro. Och om den unge världsmedborgaren, som med eld i ögat och kraft i armen knappt är i stånd att sitta en halftimme stilla på sin skolbänk, pläga vi gärna säga: det är lif i den ynglingen. Ja, lifvet är här i rörelse, och vi äro så vana att med hvarandra förknippa de två, att när någonting rör sig, till exempel en liten bäck, vi då gärna lyssna till ljudet däraf och tro, att vi höra hviskningen af ett lefvande väsen.

SÄLLSAMMA HISTORIER.

VIII.

(2)

Drinkarnes håla.

Jag erinrar mig hafva stått en gång vid randen af Niagaras väldiga vattenfall, men fruktansvärdare syntes mig ej dess sjudande vattenmassor än den hvirfvel af halfmänskliga varelser, i hvilken jag nu fann mig kastad. Min ledare försvann ur min åsyn, och drinkarnes skrän upphörde ögonblickligen. Jag fann mig bortförd högt uppe i luften, sittande på en ofantlig hand, som fördes af sina halfmänskliga kamrater, och på alla sidor omgifven af ett haf af mänskliga fragment, lefvande, i rörelse stadda delar af människor. Vi kretsade amfiteatern rundt, likasom en vattenhvirfvel kretsar i en af klippor innesluten bassäng, och icke mindre tyst är vattnet i en sådan hvirfvel. Därpå märkte jag, att den mänskliga strömmen rörde sig likformigt i spiral, bärande mig på sin yta. Småningom minskades afståndet mellan mig och plattformen, dit jag tydligen fördes. Det var alltså metod i drinkarnes rörelser, ehuru de voro invecklade.

Genom en plötslig rörelse af den hand, hvari jag satt, kastades jag slutligen ned på plattformen, hvarefter den mänskliga strömmen kretsade omkring mig. I ett nu sprang en till utseendet felfri och färdig mänsklig varelse upp på plattformen. Han kom fram till mig och tryckte min hand som en vän.

"Frukta ej", sade han; "villfar vår begäran, och intet ondt skall vederfaras er."

"Hvad önskar ni?" frågade jag.

Han pekade mot plattformens midt, där jag varseblef många gigantiska svampar med omvända hattar. Frukterna och fröskifvorna i somliga voro krossade till mos, genomdränkt af en vätska, hvilken, måhända genom något slags jäsning, förändrats till sin sammansättning: andra voro ännu orörda; i några såg jag människor, som skuro sönder fruktskifvorna i små stycken och krossade frukterna.

"Ni skall dricka med oss", svarade han.

"Nej, jag vill inte dricka", förklarade jag.

"Då måste ni dö; ni har att välja emellan att dricka med oss och att säga farväl åt lifvet."

"Välan; jag vill icke dricka."

Det förvånade mig, att en så vacker man kunde vara en dryckeskamrat till vidundren omkring mig. Han var en fulländad typ af manlighet, klädd i en löst nedhängande mantel, som afslöjade och förhöjde skönheten af hans symmetriska gestalt. Han hade ett vackert, rödlett ansikte; hår och skägg voro väl vårdade; hans sätt var elegant och hans utseende hurtigt och tilldragande. Kontrasten emellan honom och de ohyggliga varelserna omkring oss var så stor, att jag osökt kom att tänka på en ängel bland dämoner. Han tog genast åter till orda, synbarligen ångrande sitt burdusa uppträdande nyss.

"Jag är en vän, en befriare", bedyrade han. "Jag vill hjälpa eder såsom jag hjälpt andra före er. Lita på mig och mottag min erbjudna vänskap. När ni har hvilat ut, skall jag ledsaga er i säkerhet tillbaka till jordytan och återgifva er åt edra vänner."

Detta vackra tal kunde jag icke motstå. Mot mitt eget bättre omdöme trodde jag på hans uppriktighet och kände mig öfvertygad, att han måste vara en vän, en räddare. Jag grep hans hand, tackade honom för hans intresse och försäkrade honom om mitt förtroende.

"Jag är i edra händer", slöt jag, "och skall lyda er obetingadt. För mig tillbaka

till jordytan, och jag skall i er hälsa min befriare!"

"Detta skall jag för visso göra", återtog han. "Anförtro er blott åt mig och bekymra er icke alls för framtiden. Jag skall emellertid först och främst förklara för eder några af edra senaste upplefvelser. Ni har varit i en ond andes våld och blifvit bedragen. De grotteska, abnorma varelserna omkring er existera endast i eder egen sjuka inbillning. De äro icke verkliga. Människorna här äro lyckliga, fria från plågor och bekymmer. De dväljas i en öfversvinnelig sällhet. Se på deras ögon, icke på deras skenbart vanskapliga gestalter."

Jag såg nu en myckenhet mot mig vända ansikten, hvilka alla betraktade mig med blida, vänliga ögon. I det jag lät mina blickar glida från ansikte till ansikte, försvunno de motbjudande gestalterna ur min åsyn, och jag såg endast den blidhet och oskuld, som talade ur deras ögon. Jag insåg, att jag hade dömt efter ytan och dymedels gjort dessa mina medvarelser orätt. Jag greps af ånger och kände ett lifligt begär att godtgöra hvad jag kortsynt brutit.

"Jag har förorättat dessa människor", utropade jag. "Hvad kan jag göra för att försona mitt fel?"

"Hör mig", blef svaret. "Dessa människor äro lyckliga. De äro som ett samfund af bröder. De önska göra er en tjänst, att rädda er från olycka. En enda timme af det lif de njuta är mera värd än hundra år af sådana fröjder, som dem ni erfarit. Denna oskattbara gunst, en timme af salighet, bjuda de er, och sedan ni njutit denna sällhet, är jag redo att ledsaga eder tillbaka till jordytan, närhälst ni önskar lämna oss."

Han lade tonvikt på ordet "önskar".

"Jag är färdig; låt mig smaka denna sällhet!" utropade jag.

"I dessa svampar", fortfor den angenäme föröraren, "hafva vi ett lifselexir, som innehåller glädjens hufvudbeståndsdelar, frid, ro, sällhet och välbehag. Om människan kunde ur hänförelsen utdraga dess kvintessens, så skulle denna icke gå upp emot de kostbara vätskorna i dessa kärl."

"Hvaraf bestå de?" frågade jag.

"Af essenser från svampfamiljens sällsyntaste arter. De äro resultatet af under tusentals år fortsatta experiment. Kom, låt oss icke längre fördröja sällhetens timme."

Han fattade mig vid handen och förde mig till den närmast stående svampen. Dess innehåll var djupgrönt till färgen och stadt i liflig rörelse, och fast ingen ånga var synlig, genombäfvade mig likväl en känsla af välbehag, följden af den gröna vätskans magiska inflytande. Min följeslage tog ett skal, fyllde det med vätska och räckte mig det.

"Drick!" sade han.

Jag mottog bägaren, glömsk af min ledares varningar, och förde den till mina läppar. Men i samma ögonblick kastade jag blicken på min frestares ansikte och såg nu i honom, icke den nye vän jag trott mig finna, utan en triumferande dämon, som med hånlöje betraktade mig bakom den vackra masken af min förmodade väns anlete. I ett ögonblick hade han inför mina blickar förvandlats från människa till djäfvul.

"Nej, jag vill icke dricka", utbrast jag, i det jag krossade bägaren mot klippan.

Ögonblickligen genljöd grottan af rasande skrik. Tusentals röster föllo samstämmigt in i det vilda skränet, och på samma gång började åter strömmen af människofragment att hvirfla. Den mystiska spiralen tycktes upprulla sig likt en på längden tudelad orm, hvars båda kroppshälfter gledo mot hvarandra. På detta sätt försvann småningom den ohyggliga spiralen ur sikte.

Jag vände mig mot min följeslage, men äfven han hade försvunnit. Jag blickade omkring mig efter svamparne — plattformen var öde och tom. Jag stod ensam i den gigantiska amfiteatern. Icke ett spår af någon lefvande varelse var synligt. Öfvergifven kastade jag mig ned på stenen, förbannande min usla tillvaro.

"Kom tillbaka", ropade jag i förtviflan, "kom tillbaka, jag vill dricka, dricka, dricka!"

Med ekot af min röst, som studsade mot klippväggarna, blandade sig — tycktes det mig — tonerna af en aflägsen musik. Jag höjde på hufvudet och lyssnade; ja, det måste vara musik! Melodien blef småningom tydligt urskiljbar, och jag förnam både vokal- och instrumentalmusik i förening. De musicerande närmade sig mig, men jag kunde icke urskilja några ord. I ett nu sväfvade vackra kvinnliga gestalter fram ur grottans korridorer; de voro klädda i mantlar af olika färg, från rent hvitt till de briljantaste regnbågsfärger, och denna färgkontrast frambragte på något afstånd ett det praktfullaste skådespel. Somliga voro fantastiskt klädda i korta klädningar, sådana som jag föreställer mig att de i bibliska historien omnämda danserskorna buro; några hade klädningar i en enda bjärt färg, andra buro mångfärgade dräkter eller skrudar af rent hvitt, gasliknande tyg. I det de närmade sig plattformen, bildade de olika geometriska figurer i alla färger och former. Slutligen voro de så nära mig, att jag kunde urskilja deras anletsdrag, och aldrig tillförene hade jag skådat så mycken fägring i mänsklig gestalt. Aldrig hade någon mästare dukfäst fullkomligare madonnatyper, och likväl besutto icke tvänne af dem en och samma skönhetstyp. Somliga voro mörka med glänsande, gagatsvart hår; andra blonda med ljusbrunt till guldgult hår. Deras hufvudklädsel var i regeln ytterst enkel. Ett färgadt band eller snöre fäste behagfullt håret samman, och deras silkeslockar voro antingen flätade, upplagda i ringlar eller hängde lösa i vågor kring skuldrorna. Somliga förde sällsamma musikinstrument, andra sköna stafvar, och i sin helhet åstadkommo de en scenisk verkan af oförliknelig glans och tjusning — en tafla sådan, att sagoskaldens dristigaste fantasi icke mäktade framtrolla dess like. Hvilken skärande kontrast bildade icke den scen jag nyss upplefvat mot detta fägringsstrålande, färgmättade skådespel! Det var samma skillnad som mellan rufvande mörker och skimrande dagsljus.

Jag vände blicken uppåt; den väldiga klippsalen var klädd i briljanta färger, de nakna klippväggarna hade försvunnit, det luftiga hvalfvet prunkade i regnbågens alla färger. Flaggor och vimplar fladdrade för vindfläktar, hvilka också satte de änglalika varelsernas kläder i rörelse men som jag icke kunde känna; tjusande ansikten fyllde den ljusmättade rymden uppöfver mig; jag ensam var blott åskådare af, icke deltagare i fröjderna omkring mig.

De himmelska väsendenas rörelser fortforo alltjämt, och den himmelsburna musiken blandade sig med rörelsens poetiska rytm. Jag var hänryckt, det förflutna svann för min erinring, jag gick helt och hållet upp i en enda känsla af öfversvinnelig sällhet.

Andarnes eller älfvornas skara nådde äntligen plattformen, jag vet ej efter huru lång tid; det kunde för min uppfattning lika väl hafva varit en evighet som en sekund. Ett enda ögonblick af den tillvaro jag nu njöt syntes mig mer värd än ett sekel af någon annan fröjd.

Omgifvande mig och plattformen i en krets, upphörde de eteriska varelserna med sin rörelse, och musiken tystnade. Jag stod uppöfver dem men likväl midt i deras krets. Grottan tycktes mig helt försvunnen; mina blickar förlorade sig skenbart i den oändliga rymden, men öfverallt möttes de af dessa fagra väsenden, hvilka jag här så ofullkomligt beskrifvit.

Plötsligen sprungo några af den luftiga skaran upp på stenterrassen, där jag stod, och började sjunga och dansa framför mig. Hvarje deras rörelse var idealt fullkomlig, hvarje ton var mättad af det renaste välljud. De dansande drogo sig snart tillbaka och efterträddes af andra, hvilka i sin tur aflöstes af nya, och så vidare i oupphörlig växling, tills tid och antal försvunno och uppslukades af ett enda oafbrutet saligt nu.

Icke tvänne danserskor voro lika skrudade, icke tvänne sånger voro lika ljudande, men alla voro öfver beskrifning

Etidorhpa.

hänförande, och hvarje följande grupp af danserskor och deras sånger tycktes mig skönare, mera tjusande än de föregående. I ett nu upphörde sången, gestalterna omkring mig vordo stilla, och den oöfverskådliga skaran delade sig i tvänne afdelningar med en bred gång emellan båda. På denna gång, som sträckte sig från mina fötter ut i fjärran, blef jag varse ett ensamt kvinnligt väsende närmande sig mig.

I den mån hon nalkades, slöto sig åter de båda afdelningarna bakom henne, och när hon slutligen nådde stenen, på hvilken jag stod, voro de älskliga väsendena förenade såsom tillförene i en enda ändlös skara. Den nykomna ställde sig vid min sida:

"Mitt namn är Etidorhpa. I mig skådar du den ande, som höjer människan och kufvar den mest våldsamma bland lidelser. Ända från tidernas morgon, där historien räcker handen åt de mytologiska legenderna, har jag härskat öfver världen, henne till välsignelse. Lös min makt öfver människor och djur, och himlen skall försvinna, paradisets behag förgås. Jag vet af ingen härskare. För min makt böjer sig universum. Stjärnor och solar, lågande af kärlek, pulsera och vibrera i rymden och kyssa hvarandra i vågor af ljus; kalla atomer famna hvarandra och sluta sig tillsammans; liflösa substanser attrahera och förena sig med hvarandra; kroppar, döda för andra ädla passioner, äro icke döda för kärleken. De vilda djuren, rörda af min trollmakt, krypa till sin kula och vaka ömt öfver sin afkomma; äfven människan blir mindre våldsam, sticker sitt svärd i skidan och undertrycker sitt hat, i det jag mildrar hennes passioner i och genom hem- och familjekärleken.

"Jag har varit känd under många benämningar i folkens mytologi. Stryk mitt namn ur tideböckerna, och Zevs' och Diones älskliga döttrar skola försvinna, och med dem kvinnligt behag och kvinnlig skönhet; Venus, kärlekens gudinna, skulle icke hafva någon plats i sången, och kärleken själf, skaldens heligaste begrepp, människans högsta uppfattning af himmelens dyrbaraste välsignelser, skulle begrafvas med myrtnen och rosen. Mitt namn är Etidorhpa; tolka det rätt, och det betecknar hvad som för mänskligheten har varit kärlekens kvintessens, modern till allt som förädlar. Den, som älskar sin maka, dyrkar mig; hon, som gör ett hem lyckligt, liknar mig. Jag är Etidorhpa, jordens begynnelse och ände. Skåda i mig afundens och illviljans motsats, sorgens fiende, lifvets härskarinna, den odödliga sällhetens drottning.

"Människans föreställning om himmelen sätter mig, Etidorhpa, på den högsta tronen. Med den rena jungfruns behag förenar jag makans hängifvenhet och moderns helighet. Beröfva människans lif de skatter, som sammanfattas i mig, och hon skall blifva hemlös, barnlös, utan kärlek. Ett lif i en himmel utan kärlek skulle vara ett lif af ändlös pina, såsom ock de heliga skrifterna lära.

"Kärleken behärskar världen. Afskär det band, som binder den kalle vetenskapsmannen vid hans lifsarbete, och detta är ändadt. Döda den kärlek, som konstnären hyser för sin konst, och hans frambringelser skola blifva kyliga och själlösa. Soldaten tänker på sitt hem och sitt land och utgjuter utan knot sitt blod.

"Dock gifves det förnedrande faser af kärleken, ty likasom kärleken till fosterlandet bygger en nation, så kan kärleken till rof förstöra den. Kärleken till det upphöjda och sköna står i det mänskliga lifvet i motsats till kärleken till det låga och lastbara, och jag, Etidorhpa, är representanten för människans högsta kärlek. Likasom samma kraft förenar rosens eller violens molekyler och den giftiga örtens, så kan samma själ drifvas af kärleken till det goda eller af kärleken till det onda.

"Människans böjelse att tjäna sina högre eller sina lägre passioner kan sålunda i hvartdera fallet betecknas såsom en grad i kärleken, och det ena hjärtats kärlek kan yttra sig såsom motsats till det andras kärlek. Likasom bittert är angenämare för somliga människors smak än sött, och an-

dra föredraga surt, så kan den ena människan älska det sköna, den andra det grotteska, och den tredje kan finna sin lust uti att se sin nästa lida. Den förädlande fasen af kärleken är den, som bringar mänskligheten den största glädjen och lyckan, men den kärlek som förnedrar är icke desto mindre kärlek. Kärleken styr världen, och jag, Etidorhpa, är representanten för människans högsta, heligaste kärlek. Himlens ädlaste gåfva till mänskligheten är den högsta uppfattning af kärleken, och jag, Etidorhpa, är kärlekens själ. I mitt hem finnes hvad människans själ dyrkar utan hänsyn till materiella omgifningar."

Hon stod framför mig, hög och smärt, harmonisk, strålande. Hennes hår var skönare än pänna kan skildra; det var färglöst, emedan det icke kan beskrifvas med färger, kända af dödlige. I jämförelse med hennes anletes öfverjordiska skönhet bleknade allas deras fägring, hvilka jag förut sett. Hon kunde icke vara en älfva, ty ingen älfva kunde vara skön och tjusande som hon; hon var icke en ande, ty hon hade för visso en materiell kropp; hon var icke en ängel, ty inga abnorma, förnuftsvidriga vingar vanprydde hennes serafiska gestalt.

"Nej", mumlade jag; "hon är en annan varelse; hon är hvarken människa eller ängel."

"Utan hvad?" frågade hon.

"Jag vet icke", svarade jag.

"Då skall jag säga dig det", återtog hon. "Ja, jag skall berätta för dig om mig själf och mina följeslagerskor. Jag skall visa dig vårt hem och föra dig genom den materialistiska himlens skuggor till mitt sköna, ljusa land, ty himlen är dyster utan Etidorhpa. Se", fortfor hon, i det hon med sina fina fingrar aflägsnade från sin dräkt ett stycke af en genomskinlig slöja; "se, detta är en spindelväf, som fastnade vid min klädning, då jag på min väg till ditt möte passerade genom de dystra, öde gångarne i materialistens kärlekslösa himmel."

Hon lät spindelväfven falla på golfvet. Jag böjde mig ned för att taga upp den, men förgäfves — mina fingrar gingo igenom den som genom dimma.

"Ni måste ändå vara en ängel!" stammade jag.

"Kom", sade hon leende, "förspill ej tiden med tankar på en materialistisk himmel; kom med mig till det ljusare landet därbortom, och i dess härliga näjder skola vi, du och jag, för alltid vandra tillsammans."

Hon räckte mig sin hand; tvekande fattade jag den och förde den till mina läppar, i det jag knäföll framför henne.

"Skall ni blifva min?" utropade jag. "Min för alltid?"

"Ja", svarade hon; "om du vill det, ty den som älskar skall blifva älskad tillbaka."

"Jag vill det", svarade jag; "jag gifver mig åt er, hvem ni än må vara; jag uppgifver jorden bakom mig och hoppet om himlen framför mig. Låt oss skynda", tillade jag, då hon stod orörlig.

Hon skakade på hufvudet.

"Du måste blifva frestad såsom aldrig förr, och du måste motstå frestaren. Du kan icke ingå i Etidorhpas land, innan du har lidit så som endast de fördömda kunna lida, innan du har uthärdat törstens kval samt en obeskriflig hetta och köld. Minns din förre ledares varning, märk noga Etidorhpas ord: du får icke gifva vika. Det var till din hjälp jag nu kom i din väg, det var för att rädda dig från drinkarnes håla som jag låtit dig få denna vision af landet bortom jordens ände, där vi åter skola mötas, om du består i frestelserna."

Hon höll upp tvänne små bägare; jag sprang upp och grep den ena, och då jag blickade framför mig på den vackra skaran, såg jag hvarje strålande gestalt hålla en likadan bägare i sin vänstra hand, i det alla betraktade mig. Jag såg på den genomskinliga bägaren i min hand; den tycktes innehålla en grön vätska. Jag såg på Etidorhpas bägare; den innehöll en liknande vätska.

Förgätande hennes så nyligen gifna varning förde jag bägaren till mina läppar,

men strax innan jag berörde den fäste jag åter blicken på hennes anlete. Hon stod med böjdt hufvud och betäckte ansiktet med handen; hela hennes gestalt och ställning vittnade om sorg och missräkning. Med den andra handen tycktes hon hålla tillbaka någon, som ville tränga sig förbi henne; och jag upptäckte nu bakom henne samma hånfullt leende, sataniska ansikte, som hade grinat emot mig, då jag förra gången frestades af den vackre mannen.

Jag kastade bägaren till marken utropande:

"Nej; jag vill icke dricka!"

Etidorhpa föll på knä med sammanknäppta händer. Den sataniska gestalten försvann ur sikte. I glädjen öfver att hafva motstått frestaren knäböjde äfven jag.

(Slut i nästa n:r.)

"KUNG MÄRTA" OCH "GREF EBBA".

Det är till en blodig tid i Sveriges historia dessa båda namn föra våra tankar, och de två kvinnorna behöfde i sanning all den manhaftighet, som deras binamn antyder, för att hålla modet uppe midt i den krets af mord och bråddödar, hvari deras lif förflöt.

Märta Leijonhufvud, för sin manhaftighet och kraftfullhet kallad "kung Märta", föddes på Ekeberg i Närike julafton 1520. Hon var syster till Gustaf Vasas andra maka Margareta och moster till hans tredje drottning, Katarina Stenbock, samt till Johan III och Karl IX. Hon blef gift den 23 februari 1538 med grefve Svante Stensson Sture, hvarvid hennes svåger kungen höll bröllopet åt dem på Nyköpings slott. "Kung Märta" blef moder åt ej mindre än femton barn, af hvilka fem dogo i späd ålder. En son, Sten, stupade 21 år gammal i ett sjöslag 1565. Hennes man, Svante Sture, samt sönerna Nils (24 år gammal) och Erik (21 år) mördades af Erik XIV i Upsala 1567 ("Sturemorden"). Hennes bror, Sten Eriksson Leijonhufvud, blef nedstucken vid Erik XIV:s tillfångatagande i Stockholm 1568, och hennes far, Erik Abrahamsson Leijonhufvud, föll för Kristian tyranns mördarebila i Stockholms blodbad 1520. År 1570 tillerkände Johan III henne Svante Stures grefskap, Stegeholm och Västervik, med ökadt område och vidsträckta privilegier. "Kung Märta", som dog på Stegeholm den 15 januari 1583, var i likhet med flertalet af den tidens storman en egenmäktig härskare öfver sina underhafvande.

"Kung Märtas" broder, den förutnämde Sten Eriksson, var gift med Ebba Lilliehöök, hvilken på grund af sin härsklystnad och karlavulenhet fick binamnet "gref Ebba". Hon föddes den 13 januari 1529 och blef 1548 gift med herr Sten. Änka 1568, upphöjdes hon kort därefter i grefligt stånd och erhöll Raseborgs grefskap i Finland. Hennes dödsår är okändt, men ligger före 1621. Liksom "kung Märta" förlorade "gref Ebba" på våldsamt sätt sin far samma år hon föddes. Fadern, Måns Bryntesson Lillichöök, afrättades nämligen 1529 i Stockholm för förrädiska stämplingar mot konung Gustaf. Om hennes son, Axel Stensson Leijonhufvud, heter det, att han var en af sin tids våldsammaste och egennyttigaste stormän samt ytterst ombytlig och oberäknelig i sitt offentliga uppträdande. Men "gref Ebba" skall hafva varit etter värre. En samtida anteckning om henne fäller det omdömet, att hon var "ett hår af Hin Håle, värre till lynnet än fadern, sonen Axel och dennes söner." Hon var synnerligt processlysten, behandlade sina underhafvande våldsamt och försökte till och med att blanda sig i statens angelägenheter. År 1604 hade hon en tvist med sonen Maurits, och i den till vår tid bevarade anklagelseskriften mot honom blottar den lifskraftiga 75-åriga damen en exempellös råhet. Denne son, riksdrotset Maurits Stensson Leijonhufvud, var emellertid en hederlig och dugande man, om hvilken hans kusin Karl IX fällde det omdömet, att han var "den förnämste och förståndigaste herre och man i riksens råd."

Bilder från den Skandinaviska Norden.

Vårt fädernesland i ord och bild.

Tredje serien.

8.

En julifärd på Mälaren.

Det är i Eskilstuna, vår nybakade stapelstad. Solen bränner julihett, och människorna svettas väldeligen. Man vet egentligen inte, hur det skulle smaka i en masugn, men man håller för troligt, att stadsgatorna ge en tämligen god föreställning därom. Allt hvad anda och lif och valfrihet har söker sig ut till landet eller sjön — med tåg, ångdrässin, skjuts, velociped, ångbåt eller annan båt. Ja, somliga resa till och med till Stockholm, landsens hufvudstad, där det bränner ännu värre, och doftar se'n... Men en Stockholmsfarare har åtminstone några timmars Mälarluft och Mälarfläktar att njuta af, innan han kommer fram till den sköna, ögontjusande, men näspröfvande och öronfrestande Mälarstaden, så att en Stockholmsresa kännes ändå alltid som en vederkvickande utflykt från stadens högsommarheta kvalm.

Låtom oss alltså välja Stockholm till vår resas mål och stiga ombord å "Eskilstuna II"!

Sedan vi väl hunnit utom den sinksamma slussen kommenderar kaptenen "full fart", och den präktiga, snabbgående ångaren skjuter som en pil genom det möljiga åvattnet, där abborrarne lägga hufvet på sned och förbluffade kika efter det väldiga vidundret, men därefter, gripna af plötslig skräck, kila undan med blixtens hastighet.

Det sträfsamma rökande Eskilstuna med sina många fabriker och ännu flera skorstenar försvinner småningom i bakgrunden, omgifvet af stenkolsröksskyars gloria. Många spetsar sticka upp ur stadens djup, alla rykande utom kyrktornet.

Den lilla ån — Eskilstunaån, äfven kallad Torshällaån — svallar väldigt för ångbåtspropellerns kraftiga slag. Se huru stränderna skäras ut af de svepande vågornas mjuka tag! Se huru ödmjukt vassen bugar ända till vattenbrynet för den stolt förbifarande ådrotten! Men där vassen bugar, där bevaras stränderna för vågens underminerande tendens.

Vi kasta en blick omkring oss i ådalen. Där håller ett arbetslag skjortärmadt landtfolk på med höbärgsel utmed åstranden; där åter se vi en skara badande pojkar, som med höga indiantjut ge sin förtjusning till känna öfver friheten från klädseltvånget och öfver ångarens förbifart — sannskyldiga små vildar, hvilka med kläderna aflagt hvarje spår af kaukasisk civilisation.

Floden kröker och landskapet växlar. Där framme i fonden speglar sig Torshälla kyrka med ekdungar å ömse sidor i åns stilla vatten; och där till vänster om oss löper järnvägen från Hällby brunn till Mälarbaden i en rak linje nästan parallell med ån.

Torshälla passeras genom de båda tidsödande slussarne. Med sakta fart rör sig ångaren framåt genom den långa, trädomkransade kanalen med sina vackra promenader å ömse sidor.

Åter växlar sceneriet sedan kanalen tillryggalagts. Betesmarker sträcka sig utmed floden. På högra stranden står en hjord hornboskap med framfötterna i ån och betraktar i salig självbeundran sina intelligenta anleten i vattenspegeln. Luften är mängd med sommarens skönaste dofter, burna af svaga vindfläktar från de blomsterprydda ängarna. Den första fiskmåsen seglar på hvita vingar nära åns utlopp i Mälaren. En segelbåt med sina stora sol-

beglänsta dukar stäfvar hän mot Mälarvågor. Torshälla hufvud blottar sin gråa hjässa där framme till vänster. I fjärran tecknar sig Västerås höga domkyrkotorn måleriskt mot den klarblå himmelen. Den ena grönklädda holmen efter den andra sticker idylliskt upp öfver insjöns krusade yta — dessa holmar, som göra denna den fagraste af våra större insjöar så fager.

De hafva ett säreget skaplynne, dessa Mälarholmar. Träffande skildras de af hr L. Améen i Svenska turistföreningens årsskrift för 1898 på följande sätt:

"På afstånd tyckas de bestå af de lummigaste så godt som direkt ur vattnet uppstigande träd. Dessa små holmar tillhöra det typiska Mälarslaget, som förtjänar sitt eget kapitel, ty det är till stor del dessa Mälaren har att tacka för sin skönhet. Det är svårt att, när man ser dem, underlåta att göra en liten jämförelse mellan dem och de små skären och kobbarne ute i vår yttre skärgård. De sistnämda förefalla sedda från sjön så oansenliga, fattiga och ogästvänliga. De locka en ej alls till landstigning, men frestar man en gång på och gör dem ett besök, blir man öfverraskad. Aldrig förstår man bättre hafsbandets poesi än när man från en af de små förtjusande gräsvuxna plättarne, som dolt sig i lä om klipporna, skådar ut öfver de vågsköljda klipphällarne och följer måsarnes flykt öfver den blå vattenöknen. Denna lilla obetydliga vegetationssmula, dessa enkla vindspolade blommor i klippskrefvorna ha en alldeles särskild förmåga att stämma sinnet till glädje. Det finnes få ställen, där man känner sig mera belåten med tillvaron än på ett sådant litet skär.

"Med Mälarholmarne däremot förhåller det sig alldeles tvärtom. När man ser dem på afstånd, har man svårt att tänka sig något graciösare. De lummiga, på vattnet liksom flytande löfmassorna med sina mjuka former göra ett rikt, sydländskt, i hög grad inbjudande intryck. Man tänker sig allehanda intressanta saker under detta luftiga grenverk. Det hvilar en god del lycksalighetens-ö-stämning öfver dem. Nog af, man lockas ur sin kosa och styr till stranden, beredd på rosor och näktergalar. Men hur besviken blir man ej! Vanligen är en sådan holme endast ett stenrös med svart, fuktig jord i mellanrummen. Ingen uppfriskande gräsmatta, ingen brokig undervegetation: endast en dragig pelarsal af tråkiga trädstammar, färglös och dyster som en gammal gobelin.

"Nej, man gör bäst i att betrakta Mälarholmen endast från afstånd. Den är liksom skogssnufvan: på långt håll 'fager som den skönaste jungfru', men när man kommer den in på lifvet 'ihålig som ett baktråg'."

Vi fortsätta emellertid färden. I närheten af Strängnäs möta vi en ångslup knogande och pustande med nio stycken lastpråmar i släptåg, liknande ankor uppträdda på ett snöre — äfven det en typisk Mälarbild från vår prosajska tid. Där ilar en annan ångbåt förbi oss på ett pistolskotts afstånd; på dess däck lysa några unga lärdomsljus med sina hvita mössor och bredvid dem en frälsningskapten i sin bjärtröda väst.

I Strängnäs göra vi en fransysk visit, aflämnande en passagerare och mottagande en annan. Jag är just på väg ner att fråga vår styrman, om tiden medgifver några minuters landgång, då ångaren ånyo lägger ut, innan frågan hinner framställas. Detta hindrar dock icke, att vi i denna skildring kunna dröja något litet vid den gamla minnesrika staden.

Strängnäs var redan under hedniska tiden Södermanlands hufvudort och blef på 1100-talet biskopssäte, som det än i dag är. Stadens märkligaste byggnad är den ståtliga domkyrkan, som invigdes år 1291 och samma år härjades af en eldsvåda. Sedermera har det ärevördiga tämplet skadats af eld flere gånger, senast år 1723, hvarefter det fick sitt nuvarande ljusröda tegeltorn med koppartak.

I kyrkan ligga bland andra Karl IX och hans drottningar begrafna. Här hade ock riksföreståndaren Sten Sture den äldre sin graf i det kor till höger om altaret, hvilket nu upptages af riksamiralen Gustaf Otto Stenbock och hans maka, Kristina

de la Gardie. Till historien om detta märkliga benbyte, om vi så må säga, hör, att Strängnäs konsistorium år 1698 sålde grafkoret i fråga — den store Sten Stures grafkor! — till Stenbocks änka för 600 daler silfvermynt och ett par silfverljusstakar, hvilka nu förvaras i domkyrkans sakristia. Nu står framför högaltaret en stor grafvård till Sten Stures minne, upprest på 1700-talet af Gustaf III.

Många betydelsefulla kyrkliga och världsliga möten ha hållits i den ärevördiga gamla staden. Särskildt erinra vi om riksdagen 1523, då Gustaf Vasa den 6 juni utkorades till Sveriges konung.

I Strängnäs fanns ända till 1871 en gammal byggnad, "Kråkslottet" kallad, hvari Gustaf Vasa säges ha bott. Detta gamla hus hade länge fått stå kvar, emedan vid detsamma var fäst den spådomen, att staden skulle brinna, om huset refs. I det upplysta nittonde århundradet hade man emellertid kommit ifrån — kanske blott alltför långt ifrån — dylikt skrock, och huset refs med fördomsfritt mod år 1871. Nu hade visserligen Strängnäs flere gånger dessförinnan härjats af svåra eldsvådor, men underligt förefaller det i alla fall, att den senaste svåra vådelden gick öfver staden samma år Kråkslottet refs. Kanske ligger det ändå till slut mera i "gammalt skrock" än vår upplysta okunnighet vill bekväma sig till att medgifva! Ty så pass mycket måste vi ändock medgifva, att vi, trots all vår upplysning och i flere hänseenden storslagna vetenskap, likväl känna högst obetydligt om de hemlighetsfulla makter, som verka i naturen och människolifvet.

Men det var icke meningen, att vår solglittrande och sommarfagra Mälarfärd skulle ända i filosofiens och metafysikens ännu så länge dunkla irrgångar. Låtom oss lämna den lilla lugna staden med dess för ett fosterländskt sinne så dyrbara minnen och fortsätta vår för en stund afbrutna färd ut på lekande Mälarvåg!

Vi närma oss Stallarholmen. Det gör ett egendomligt intryck att å motsatta stränder se de båda landsvägarne, som på blott några meters afstånd från hvarandra mynna ut i Mälaren. Här är det slut med vidare hjulfart! Emellan de bägge hopträngda stränderna skall vår ångbåt fram. På Stallarholmssidan står en gumma med en kärra, och på Selaösidan håller en skjuts med sin körkarl. Båda kasta längtansfulla blickar öfver till hvarandra — dock lära de ej vilja träffas utan endast byta plats. Och sedan ångaren väl skjutit igenom det smala sundet, kör skjutsen ombord på den tillreds liggande färjan, som långsamt drages öfver till andra stranden, där aflämnar sin last och tager in gumman med kärran i stället.

Med snabba propellerslag ilar ångaren vidare genom Kolsundet ut på Prästfjärden. Snart ha vi Gripsholmsviken till höger om oss, ledande in till Mariefred och det ärevördiga, fornminnesrika Gripsholm. In genom Ridösundet går färden förbi den täcka lilla ön Hamnskär, hvarifrån vi här meddela en äkta Mälarvy, och så in på Södra Björkfjärden. Där färdas vi förbi holmarne Pingst och Midsommar samt den längre i norr belägna, riksbekanta Björkön, den fornminnesrikaste jordfläck i Sverige med sina tusentals grafhögar och andra märkliga fornlämningar. Här har man velat finna läget för den betydande fornstaden Birka, där Nordens apostel Ansgar först predikade kristendomen för uppsvearne. Därom äro dock meningarna delade; vår store Geijer för sin del ville finna Birkas läge i omedelbar närhet af Sigtuna. På Björkön restes emellertid 1834 inuti borgruinen på öns högsta punkt ett monument till Ansgars minne.

Resan närmar sig sitt slut; Mälarens stränder blifva om möjligt allt vackrare, men också mera bebyggda (af sommarvillor) och folkrika (af sommargäster) ju närmare Stockholm vi komma. Fram på kvällen äro vi framme i hufvudstaden efter en i allo angenäm resa på den skönaste af insjöar.

Anrik.

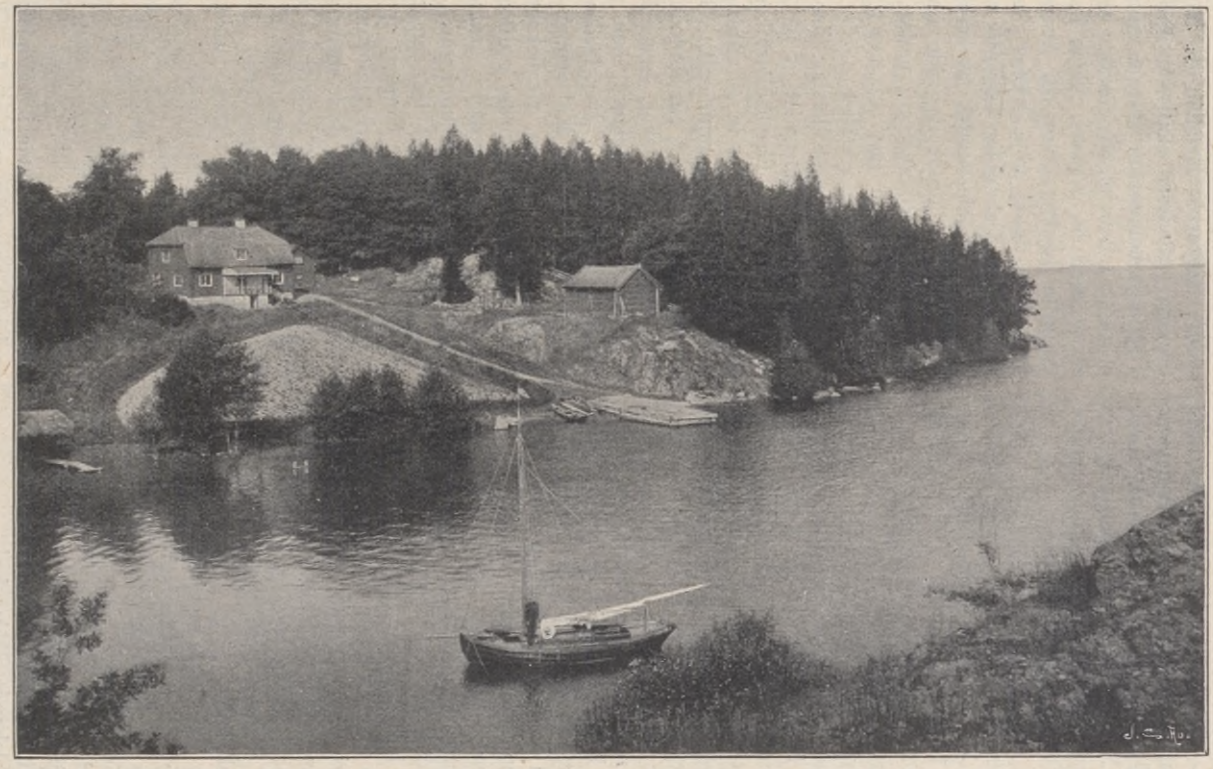

Hamnskär vid Ridösundet, Mälaren.

BERÄTTELSE

AF

H. B. MARRIOTT WATSON.

(Från engelskan.)

(20)

TJUGONDEANDRA KAPITLET (fortsättning).

"Ni talar så tvärsäkert om min död", svarade Warburton lugnt. "Det vore klokare af er att tänka på er egen nacke och huru den nu sväfvar i fara. Hör på, mr Carmichael, jag har ingen lust för vidare meningsbyten, ty jag är mycket trött. Låt mig förklara mig. Jag har alls ingenting otaldt med er. Jag trodde en tid, att jag hade det, men jag misstog mig. Låt de döda begrafva sina döda. Jag har ingen önskan att blanda mig i edra angelägenheter. Jag har tvärtom gått ur vägen för att hjälpa er, eller rättare sir Stefan, ty ni är ingenting för mig. Löjtnant Gellibrand kommer inte att finna någonting i grottan."

"Hvad menar ni?" frågade Nikolas stirrande på honom.

"Där finnes ingen grotta mera", gentog Warburton. "Den försvann i dagningen, tack vare ett häftigt åskväder och Bonapartes krut."

Nikolas Carmichael betraktade honom med rynkade ögonbryn, men stod några sekunder tyst och betänksam. Slutligen sade han med hånfull stämma:

"Ert nit är berömvärdt, sir. Ni har gjort oss Carmichaels en god tjänst, och vi glömma ej. Men det där brefvet — —"

Warburton pekade mot den öppna spisen.

"Det är där", sade han. "Jag brände upp det strax innan ni kom in. Det finnes i min ägo intet bevis mot någon Carmichael. De äro fria."

"I sanning, sir", återtog Nikolas Carmichael i samma hånfulla ton, "vårt hus står i djup tacksamhetsskuld till er. Det finnes intet bevis emot oss, säger ni. Det gläder mig att höra, och det gläder mig ännu mera, att ni har gjort så mycket af kärlek till oss."

"Jag skulle inte vilja röra ett finger för att hjälpa er", utbrast Warburton vredgadt. "Det är icke för er skull jag gjort detta — nej, vid himlen, icke för er skull."

"För hvems skull då?" frågade Nikolas Carmichael med hes stämma. "För hvems skull?"

"Jag ville icke, att sir Stefan vid sin ålder skulle råka ut för en sådan olycka", genmälte Warburton kallt, "och jag tog mig friheten att förena mig med miss Carmichael här i ett försök att afvända den ifrån honom. För uppbrännandet af brefvet och grottans förstöring har ni henne att tacka."

Warburton talade i okunnighet om, hvad som hade tilldragit sig emellan Nikolas och hans syster, och han kunde fördenskull icke förstå det uttryck af raseri, som vid hans ord kom öfver Nikolas Carmichaels ansikte.

"Verkligen", sade denne. "Emellertid

har ni försonat er fientlighet genom denna er ödmjuka underkastelse. Jag hyser icke längre något agg mot er för det ni spionerat på oss, ej häller för det ni stal det där brefvet. Men tror ni, er åsna, att jag kommit hit endast för att hämnas på er för det? Nej, ni är dömd af många orsaker; och hvarje dom är en dödsdom. Tror ni inte att jag vet, hvad som förmått er till detta handlingssätt? Det är hon som förmått er därtill — hon som står där med förskräckelse i sitt ansikte", röt han, pekande på Chloris. "Det är för hennes skull jag kommit hit, för att i ert blod aftvå hennes och vår skam. Ni har understått er att älska henne, och af er har hon fått lära sig att förråda sitt blod. Därför skall ni dö."

Warburton lämnade sin plats vid spisen.

"Ni är ifrån edra sinnen", sade han. "Ni nämner en, som inte borde nämnas i sammanhang med detta gräl."

"Jag nämner en, som dragit vanära öfver mitt blod och som skall dö därför!" utbrast Nikolas dragande sin klinga.

Warburton var obeväpnad, och då Nikolas Carmichael gick löst på honom, hade han ingenting annat att göra än rycka till sig första bästa föremål, hvilket var en brädstump, och därmed nödtorfteligen parera galningens stötar.

Men innan Nikolas hunnit stöta för tredje gången, rusade Chloris på honom och grep honom om högra armen.

Nikolas utstötte en vild ed, men Warburton skyndade fram och vred värjan ur hans hand.

"Låt honom gå, Chloris", sade han; "låt honom gå! Han spelar ju en narrs roll; han är galen."

Chloris släppte sitt tag i broderns arm, och denne stötte henne våldsamt tillbaka.

"För er systers skull ber jag er gå", återtog Warburton med sträng stämma. "Jag skulle ha lust att slå er med ert eget vapen, om det inte vore för hennes skull, som skall bli min hustru."

"Hon skall aldrig bli er hustru!" utropade Nikolas och drog åter fram sin pistol.

Men innan Nikolas hann göra någon användning af den, hördes röster utifrån. Han vände hastigt på hufvudet och såg därute soldaternas röda rockar. Med en ed sprang han förbi sin syster fram till fönstret, hoppade ut genom detsamma och sökte sin räddning i en brådstörtad flykt.

TJUGONDETREDJE KAPITLET.

Slutet.

Soldaternas befälhafvare, i hvilken Warburton igenkände densamme officeren, som hade tillfångatagit honom själf och fört honom till fredsdomaren, mr Powis, utfärdade i hast några order, och soldaterna skyndade att sätta efter flyktingen. Han hälsade därefter höfligt på Warburton, men ryckte till, när han fick syn på Chloris.

"Huru — en dam här?" utbrast han. "Jag ber om förlåtelse, men jag tror, att vi kommo ganska lägligt — en förtviflad sälle, den där mr Carmichael — ehuru det är synd om hans familj."

Warburton gjorde ett tecken åt officeren att lämna rummet, hvilket han också gjorde. Därpå fattade han Chloris' hand och sade:

"Jag följer med dem och ser till, hvad som kan göras. Stanna du här."

"Jag bryr mig inte om hvad som händer", genmälte hon trött.

Warburton och officeren gingo tillsammans i samma riktning som soldaterna. Långt borta syntes en ensam gestalt stiga uppför en höjd.

"Det är han", sade officeren. "De kunde skjuta ned honom, men det vill jag inte. Har inga order därtill."

"Han är galen", sade Warburton. "Låt honom undkomma."

"Nej, jag måste tillfångataga honom", invände officeren.

Därefter började de springa och kommo snart ut på en gräsbevuxen sandslätt. Ingen människa var synlig.

"Han kommer undan", anmärkte Warburton plötsligt. "Han är väl förtrogen med dessa ödemarker."

"Möjligt", genmälte officeren. "Men han blir väl ändå tagen förr eller senare."

De fortsatte färden på den öde, vågformiga slätten, hvars tröstlöst enformiga vidder icke erbjödo någon ledning för förföljarne eller något hopp att uppspåra flyktingen.

"Sannerligen tror jag inte vi ha gått vilse!" utbrast officeren plötsligt. "Jag vet inte, hvart vi nu skola taga vägen."

Warburton pekade till vänster, där en man på långt afstånd syntes bestiga en sandkulle. De gingo åt detta håll, och då de kommo närmare, igenkände de i honom en af soldaterna. Officeren vinkade åt honom, och då de möttes förklarade han, att han och hans kamrater hade skilts från hvarandra för att kunna undersöka ett vidsträcktare område. Men så vidt han hade sig bekant, hade ingen af dem funnit något spår af Nikolas Carmichael.

"Han kan inte ha sprungit så fort, att han alldeles lyckats undgå oss", invände officeren. "Han måste vara dold någonstädes i närheten bland dessa fördömda sandkullar."

"Ja", sade Warburton leende; "det blir för er som att leta efter en nål i en höstack."

Men knappt hade han yttrat dessa ord, förrän ett stycke till vänster om dem en man reste sig upp och flydde. Soldaten skyndade efter den flyende, som icke var någon annan än Nikolas Carmichael. På andra sidan om denne hördes nu rop, och en tredje gestalt kom i sikte, springande mot Nikolas. Warburton betraktade intresserad jakten, inom sig önskande att den förföljde måtte undkomma.

Nikolas Carmichael tvekade ett ögonblick om hvilken riktning han nu skulle taga. Därpå vek han af åt vänster med de båda männen efter sig. Nu höjde officeren sin stämma och ropade öfver sanddynerna för att kalla de öfrige soldaterna till platsen.

"Låt bli det där!" utbrast Warburton otåligt.

"Sir", genmälte den andre rätande på sig, "jag kan inte taga några order från er."

Warburton började springa i samma riktning som soldaterna hade försvunnit. Snart fick han åter syn på den förföljde och förföljarne. Afståndet dem emellan var oförändradt. Hvart ämnade Nikolas Carmichael taga vägen? Var det månne möjligt för honom att undgå sina förföljare?

Plötsligt blef det klart för Warburton, hvarthän jakten ledde. Där borta öfver dynerna såg han hafvet glittra i morgonsolen. Nikolas Carmichael såg det också, och denna anblick tycktes uppmuntra honom, ty han sprang nu fortare än förut. Hans afsikt var uppenbarligen att hinna ned till stranden, där taga en båt och sätta öfver till Lynsea.

Warburton sprang utför en gräsbevuxen sluttning ned åt hafvet till. Så hörde han någon flämta bakom sig och gissade, att det var officeren; och i nästa ögonblick hördes denne andlös ropa:

"Skjut, skjut! Han måste bli tagen, innan han når båten!"

I detta ögonblick inträffade något, som på ett oväntadt sätt gjorde slut på hela jakten. Nikolas Carmichael syntes plötsligt kasta upp armarne, vackla och falla; så kämpade han några ögonblick och försvann slutligen med ett fasans skri, liksom uppslukad af jorden.

Den närmaste förföljaren tvärstannade vid randen af den förrädiska marken; den andre soldaten kastade sig framstupa och drog häftigt efter andan. Snart kommo Warburton och officeren till stället.

"Det är kvicksanden", anmärkte den förre.

"Min Gud!" utbrast officeren rysande.

"Kvicksanden har honom", återtog Warburton. "Jag hade orätt, då jag trodde, att det skulle vara bäst, om han undkom. Det som nu inträffat var det bästa."

Officeren ryste åter och stirrade på Warburton.

"Ett hemskt öde i alla fall", anmärkte han. "Dock är jag glad, att jag slapp skjuta honom eller arrestera honom."

Utan ett ord vidare återvände Warburton till kojan, där han kvarlämnat Chloris. Han fann henne sofvande och väckte henne med en kyss på pannan. Hon satte sig stirrande upp, men då hennes blick föll på honom, smålog hon ömt. Han kunde läsa en fråga i hennes anlete.

"De ha inte tillfångatagit honom", sade Warburton; "men han är död — kvick-

"Där satt Filip Carmichael med hatten på sned."

sanden tog honom. Hans hemlighet dör med honom."

Chloris suckade, men sade ingenting.

"Det är bäst, att vi bege oss härifrån, älskling", återtog Warburton.

"Härifrån — — hvart då?" frågade hon lågt.

"Jag tänker lämna dig i din broder Filips beskydd", svarade han. "Han skall taga sig an dig, tills jag kommer och hämtar dig."

Hon svarade ej. Några ögonblick senare voro de på väg till Marlock. Hela byn var nu i rörelse, ty rykten om hvad som händt hade hunnit dit. Då de kommo till värdshuset "De Tre Fjädrarne", mötte Warburton sir Georg, som ifrigt kom emot honom.

"Mr Warburton", började han, "det går underliga historier om sir Stefan och — —"

Han tystnade plötsligt, då han i detsamma fick syn på Chloris.

"Hur kommer det sig, att denna dam är här?" frågade han förvånad. "Vet hon kanske inte, att hennes fader är död?"

Warburton betraktade honom stadigt.

"Ni kan inte gifva oss några nyheter, som vi inte redan känna, sir Georg", svarade han.

Bakom sir Georg stod Dorotea Holt, hvilkens nyfikna blickar Warburton nu mötte. Han tyckte sig också i hennes ansikte läsa ett uttryck af triumferande skadeglädje.

"Sir Stefan är död", fortfor Warburton. "Dödsfallet var ju väntadt, och jag hoppas hans familj skall bära sin svåra förlust. Där finnes också en arftagare till namnet, så att det kommer att förblifva."

"Säger ni det, sir? Jag för min del har hört något helt annat", inföll sir Georg. "Den äldre sonen var — —"

"Jag har sagt, att ni inte kan gifva oss några nyheter, som vi inte redan känna till", afbröt Warburton med skärpa. "Sir Filip Carmichael återstår, och här" — han fattade Chloris' hand — "ber jag att för er få föreställa en dam, som lofvat att bli min hustru."

Sir Georg stirrade förbluffad än på Warburton, än på Chloris, och öfver miss Holts ansikte flög en vredens rodnad.

"På min ära, mr Warburton", sade äntligen sir Georg, "detta var en öfverraskning för mig. I alla fall ber jag att få gratulera er, sir."

Warburton bugade sig. Därpå vände han sig till miss Holt sägande:

"Jag tror, madame, att jag har er att tacka för en natt i fängelset."

"Hvad säger ni?" utbrast sir Georg ännu mera förbluffad.

Miss Holt ömsom rodnade och bleknade, under det Warburton förklarade sig.

"Miss Holt, sir Georg, har varit artig nog att låta arrestera mig", sade han. "Anledningen därtill känner hon väl bäst själf. Hon gjorde emellertid en angifvelse mot mig och edfäste den."

"Han är i maskopi med de där Carmichaels", utbrast flickan i hysterisk vrede, men på samma gång darrande af förskräckelse.

Från Chloris' ögon sköt en blixt, men sir Georg tillrättavisade sin myndling skarpt.

Warburton bjöd nu sir Georg farväl och gick in i värdshuset med Chloris. I det långa rummet därinne hördes en röst kalla på Tremayne. Warburton öppnade dörren och inträdde.

Där satt Filip Carmichael med rödbrusigt ansikte, hatten på sned och en butelj vid sin armbåge. Han skrattade bullersamt vid åsynen af Warburton, men tystnade plötsligt och stirrade förvirrad på sin syster.

"Hvad betyder detta?" frågade han med osäker stämma.

"Det betyder, sir, att detta icke är någon lämplig tid för dryckjom", svarade Warburton strängt, i det han slog till buteljen, så att den föll ned och det röda vinet rann ut på golfvet.

"Hvad är detta för oförskämdheter?" stammade Filip och reste sig upp. "Och hvad gör du här, syster?"

"Gå ut, så får ni väl veta, hvad det betyder", sade Warburton föraktligt. "Har ni inte hört nyheten om er faders död?"

"Det är sant — han är död — hvile han i frid", genmälte Filip buttert. "Men ni har förstört mitt vin", tillade han och knackade hårdt efter värdshusvärden.

Warburton betraktade den unge mannen med vämjelse. Chloris smög sakta sin hand i hans, och då han vände blicken mot henne, såg han hennes ögon riktade mot brodern med ett uttryck af fasa och medömkan. Han tryckte hårdt sin fästmös hand.

"Vet ni också", återtog han med sträng stämma, "att äfven er broder Nikolas är död?"

Chloris' fingrar slöto sig krampaktigt om hans, och Filip ryckte till.

"Huru, är Nick död!" utropade Filip förbluffad. "Hur gick det till? Ni ljuger väl bara? Å tusan, är han död — — då är ju jag sir Filip!"

"Ja, det är er väl undt", sade Warburton med afsmak.

"Sir Filip!" återtog den unge mannen. "Stackars Nick! Det är värdt en ny butelj. Stackars Nick!"

Warburton vände sig hastigt om och gick ut ur rummet med Chloris, som var blek och matt af sinnesrörelse.

"Var vid godt mod, min älskling", hviskade han.

Warburton hade genast uppgifvit tanken på Filip som systerns beskyddare.

"Det är bra, att det har gått som det har", mumlade hon. "Det är väl, att världen blir befriad från sådana som oss."

Warburton slog armen om henne utan att svara och ropade på värden. Tremayne kom ut i förstugan.

"Värdshusvärd", sade Warburton, "denna dam vill hvila här en stund. Styr genast om litet mat åt oss. Och laga att en droska förspänd med två hästar håller här utanför om en timme."

Tremayne stammade några ord till svar, men gick genast på en vink af Warburton.

"En droska!" upprepade Chloris drömmande. "Hvart reser du då, Roger? Till London? Är du trött på den här trakten? Jag undrar inte därpå."

"Ja, jag reser till London", svarade han med armen om hennes lif.

"Och du reser redan i dag?" mumlade hon. "Jag skulle gärna velat, att du stannat litet hos mig; men det betyder ju ingenting. Du gör klokast i att lämna den här tråkiga och — och — eländiga trakten. Det är ingen plats för dig. Jag får då bjuda dig farväl — så länge — Roger."

Warburton såg ned på henne med ett småleende.

"Jag ämnar också stanna hos dig, min älskling", sade han. "Det är du och jag — vi båda, som resa tillsammans. Jag reser inte utan dig, och när jag reser, så reser du med. Detta är ingen plats för dig; din plats är hos mig, och där min plats är, där är också din. Ty det är väl ändå så du vill ha det, min älskling?"

Hon öppnade sina halfslutna ögon; en djup suck undslapp henne; därpå slöt hon åter sakta ögonen och föll sanslös i hans armar.

SLUT.

En apotekare-ed för 600 år sedan.

Ett bidrag till edens historia.

I sin "Dict. des Sciences médicales" meddelar Brice-Bauderon följande egendomliga ed, som det fjortonde århundradets farmacevter i Frankrike hade att aflägga, innan de ansågos mogna för sitt ansvarsfulla kall:

"Jag lofvar och svär vid Gud, alltings skapare och uppehållare, att till punkt och pricka efterlefva följande stycken:

För det första lofvar och svär jag att lefva och dö i den kristna tron; i t e m, att ära och älska mina föräldrar så mycket som möjligt; i t e m, att ära, akta och tjäna, så mycket som det mig tillkommer, icke blott de medicinske doktorer, som hafva undervisat mig i kunskapen om Farmaciens grunder, utan också mina lärare och apotekaremästare, under hvilka jag lär mitt handtverk; i t e m, att icke baktala någon af mina gamle medicinske doktorer och apotekaremästare eller hvem det vara måtte; i t e m, att inberätta allt som är mig möjligt till läkekonstens ära, anseende, prydnad och höghet; i t e m, att icke meddela något af dess hemligheter och egenheter till något dumhufvud eller till någon otacksam; i t e m, att icke på egen hand företaga något vågadt eller göra något för vinnings skull utan läkarens vetskap; i t e m, att icke gifva något medikament eller purgativ åt sjuka, som lida af svåra sjukdomar, utan att först hafva rådfrågat en kunnig läkare; i t e m, att icke utan stor nödvändighet beröra vissa kroppsdelar hos fruntimren, d. v. s. endast då det är fråga om att anbringa läkemedel; i t e m, att icke för någon uppenbara de hemligheter, som blifva mig anförtrodda; i t e m, att icke gifva någon, eho det vara måtte, gift att dricka, ej häller någonsin råda någon att så göra — vore det ock mot hans värsta fiender; i t e m, att aldrig gifva någon abortivmedel att dricka; i t e m, att aldrig försöka fördrifva frukten, om det icke är efter läkarens föreskrift; i t e m, att noggrannt utföra läkarens föreskrifter utan att tillägga eller borttaga något — alldeles som det enligt konstens regler bör ske; i t e m, att aldrig betjäna mig af något substituerande medel utan att rådfråga en, som är mera vis än jag; i t e m, att som pästen sky och fly de skändliga och högst farliga metoder, af hvilka våra dagars charlatanер, kvacksalfvare och guldmakare betjäna sig — till stor skam för de öfverheter, som tolerera dem; i t e m, att hjälpa och understödja alla dem, som tjäna mig; och slutligen, att aldrig hålla en dålig eller gammal drog i min officin. Herren välsigne mig alltid, så länge jag efterlefver dessa stycken."

Ett och annat om teaterdekorationer.

Det moderna teaterväsendet med sina byggnader, sceniska anordningar och dekorationer leder sitt ursprung från Italien, där de utvecklats på grundvalen af af större omväxling och större illusion i sceneriet.

Teaterdekorationer afse att försätta åskådarens fantasi till den plats, där den spe-

Fig. 1. Målning af en scen i förminskad skala.

den konstriktning, som fått namn af renässansen (”konstnyfödelsen”), och hvarifrån de sedan efter hand spridt sig till den civiliserade världens alla teatrar och — särskildt under nittonde århundradet — vunnit en hög grad af fulländning. Ögonmärket för teaterdekorationerna under nämda århundrade har varit att förläna dem naturlighet och sanning för vinnande lade handlingen tänkes försiggå. De målas med limfärg och utgöras af kulisser, fonder, soffiter m. m. Kulissen är en flyttbar vägg, som utgör en del af sidodekorationen å scenen och består af en träram med däröfver spänd duk, hvarå en del af heldekorationen är målad. Kulisserna gå ned igenom scenens golf och föras där i rännor förmedels maskineri. De äro må-

lade perspektiviskt och uppställda bakom hvarandra på vissa afstånd. Emellan dem ha skådespelarne ingångar till scenen.

tionsmålaren) noggrann kännedom om linear- och luftperspektivets lagar samt om de förändringar, som färgerna undergå

Fig. 2. Målning af en scen i skalan 22×13 meter.

Den dekoration, som bildar scenens bakgrund, kallas fond och växlar efter olika stycken. Scenens tak bildas af de hängande dekorationer, som kallas soffiter och föreställa luft, moln, hvalf eller tak.

Dekorationernas förfärdigande kräfva af den utförande konstnären (teaterdekora-

till följd af den konstgjorda belysning, hvari scenen och dekorationerna skola ses af åskådaren. Af framstående svenska teaterdekoratörer må nämnas Desprez, Brusell, Roberg, Ahlgrensson och Grabow.

När dekorationsmålaren erhåller en beställning från teaterregissören, får han

också några antydningar till vägledning med afseende å det arbete som väntas af honom. Somliga regissörer kunna teckna ett utkast till den önskade dekorationen; andra, som icke äga denna lyckliga förmåga, gifva sina antydningar muntligen eller förklara endast de situationer och förhållanden, som genom dekorationerna skola i höjd. Att på den slutliga dekorationen omgöra eller förändra och ommåla en sådan detalj skulle gifvetvis innebära betydande arbete och kostnad.

Den i teaterangelägenheter oinvigde skulle säkerligen blifva mycket road af att se alla de olika saker, som omgifva en dekorationsmålare i arbete — sidenlappar,

Fig. 3. En teaterdekoration.

illustreras, och förbehålla sig rätt att sedermera göra sådana ändringar, som kunna befinnas nödiga.

Det bästa arbetssättet är att först måla den önskade scenen eller dekorationen i förminskad skala (Fig. 1), i hvilket fall nödiga ändringar äro lätta att göra. Ty på denna miniatyrmålning mäter ett träd eller en pelare, som på den verkliga dekorationen skall hafva öfver nio meters höjd, endast — låt oss säga — fyrtio centimeter gelatin, silkespapper, muslin, kol, gips, böcker, limpanna, fotografier, verktyg, färglåda m. m., m. m. Med kol och gips skapas klippor och bärghällar; af siden, färgadt gelatin o. s. v. göres atmosfären. Öfver en bärghäll störtar en fors — af flocksilke; de aflägsnare partierna äro naturligtvis målade. Böckerna och fotografierna m. m. förse artisten med detaljupplysningar rörande de scenerier, som skola framställas å duken.

DEN HEMLIGHETSFULLE FRÄMLINGEN.

En verklig röfvarhistoria.

Emellan Varde och Ribe i sydvästra Jylland, Danmark, finnas två halft förstörda kummel eller ättehögar, hvilka kallas "röfvarenas källare", emedan enligt sägnen ett röfvarband en gång i tiden haft sitt näste i dem. Vid antydda tid kunde knappast någon resande färdas fram på vägen förbi kumlen utan att blifva anfallen och plundrad. I synnerhet formän och gårdfarihandlande voro illa ute för röfvarena; och det var så mycket svårare för myndigheterna att uppspåra bandet som dettas medlemmar hade gömställen i Gellerup och andra byar i grannskapet.

Sent en afton anlände en ung man till Endrupholm, ett gammalt gods i närheten af Varde. Han bad om tillstånd att få stanna där öfver natten, alldenstund han blifvit förföljd af röfvare, som legat i försåt för honom, hvarföre han icke ansåg det rådligt att fortsätta sin resa förrän dagen därpå. Han berättade, att han hade blifvit anfallen på heden, och att hans häst hade fallit öfver ett rep, som var spändt tvärs öfver vägen. Vid hästens fall hade han tagit till flykten och med största svårighet uppnått Endrupholm.

Godsägaren och hans dotter mottogo främlingen med förekommande artighet, i synnerhet som hans uppträdande och konversation tydde på en belefvad och bildad man. Han var därtill en vacker ung man, som redan från första stund på ett fint sätt lade sin beundran i dagen för den unga godsägaredotterns skönhet.

Främlingen förklarade sig vara son af en godsägare vid namn Kield, som bodde på andra sidan Kolding, samt att han för sitt nöjes skull rest omkring i landet hela sommaren.

Den följande dagen gick utan att främlingen lämnade Endrupholm, hvars båda invånare funno allt mer och mer behag i hans sällskap. Han deltog gärna i godsherrens jakt- och kortpartier, och för den unga flickan var hans närvaro en angenäm omväxling i hennes enformiga lif. Hon lyssnade begärligt till hans underhållande skildringar från de olika städer och länder han hade besökt, och rodnade vid de artigheter han hviskade i hennes öra.

Så förflöt en månad, och Kield var ännu kvar hos godsherrens. Hvarje dag hade han bestämt för sin afresa, men den blef ständigt uppskjuten. När han omsider lämnade stället, var han förlofvad med godsägarens unga dotter. Vid afskedet lofvade han att snart återkomma; under mellantiden skulle han underrätta sin familj om förlofningen och om möjligt söka öfvertala sin far att följa med honom tillbaka vid hans nästa besök.

Godsägaren och hans unga dotter saknade mycket den hygglige unge mannen. När denne slutligen återkom till Endrupholm, mottogs han med öppna armar. Han hade fått sin fars samtycke till förbindelsen och medförde många hjärtliga hälsningar från sin familj, men hans far hade till följd af sjukdom icke kunnat medfölja till Endrupholm.

De båda ungas bröllop utsattes till våren, och under tiden kvarstannade Kield på Endrupholm. För hvarje dag blefvo hans fästmö och blifvande svärfar allt mera fästa vid honom. Godsägaren förklarade, att han aldrig sett Kields like i allt hvad som rörde jaktens idrott, ehuru den gamle herrn själf var en skicklig jägare. Kield hade också en starkt utpräglad böjelse för jaktsport och friluftslif, och han tillbragte mera af sin tid i skog och på fält än som var angenämt för hans fästmö. Förgäfves sökte hon förmå honom att hålla sig mera inomhus; han återhölls ej ens af fruktan för röfvarena, hvilka just vid denna tid grasserade värre än någonsin i trakten.

En dag begaf sig Kield som vanligt ut på jakt och hade ännu vid skymningens inbrott ej återkommit. Den unga fästmöns ängslan växte för hvarje minut. Slutligen förmådde hon sin far, som någon tid till

följd af ett fall från hästen varit urståndsatt att hängifva sig åt sitt älsklingsnöje, att begifva sig ut och söka efter den försvunne.

Den gamle godsherren beväpnade sig med sitt svärd och gick till skogs, där han länge vandrade omkring utan att upptäcka ett spår af den han sökte. Plötsligt hörde

"En af dem bar i sina armar en ung kvinna."

han sitt namn nämnas af någon person i närheten. Han lyssnade och såg tvänne gestalter närma sig från ett snår, som hittills dolt dem för honom. Försiktigtvis gömde han sig bakom en buske, där han osedd af de båda okända kunde åhöra deras samtal.

Och hvad han nu fick höra kom håret att resa sig på hans hufvud. Han förstod, att han befann sig i närheten af röfvarenas gömställe, men beslöt icke dess mindre att lugnt afvakta händelsernas vidare utveckling.

Efter några minuters ytterligare samtal skildes de båda personerna från hvarandra. Den ene försvann på andra sidan om landsvägen; den andra, som, så vidt han kunde urskilja i mörkret, var en gammal kvinna, gick förbi busken, bakom hvilken han stod, och skyndade tillbaka in i snåret. Sakta följde godsägaren efter henne. Då hon nådde den med skog tätt bevuxna ättehögen, stannade hon ett ögonblick liksom för att se sig omkring. Därefter aflägsnade hon, som det tycktes med föga ansträngning, en stor sten, som låg vid högens fot, kröp in genom en öppning, som stenen dolt, och drog därefter inifrån stenen tillbaka till dess plats.

Den modige gamle mannen fattade ge-

nast sitt beslut. Han drog sitt svärd, sköt undan stenen och följde kvinnan. Hans fot träffade på en smal, brant trappa, nedför hvilken han smög sig så ljudlöst som möjligt. Då han nådde foten af trappan, befann han sig i en rymlig källare, bildad af stora ohuggna stenblock, hvilka upplystes af tvänne brinnande facklor. Öfverallt i hålan lågo kläder och vapen kringspridda. Ett långt bord stod dukadt med mat och fulla buteljer. I taket hängde en stor ringklocka, hvilken var så inrättad, att den ringde hvar gång någon åkte eller red på landsvägen ofvanför.

Till lycka för godsherren från Endrupholm befann sig vid tillfället för hans besök i grottan ingen därinne mer än den gamla kvinnan, hvilken utan att ana det hade tjänstgjort som hans vägvisare. Hon var sysselsatt i gången, som ledde inunder landsvägen till den andra ättehögen, ty de båda ättehögarne lågo på hvar sin sida om vägen; och det var väl därför hon icke hört något af det buller, som hans inträde i grottan måste ha förorsakat. När hon kom tillbaka, förstod han af det långsamma och försiktiga sätt, hvarpå hon rörde sig, och af hennes trefvande med händerna framför sig, att hon var blind.

Sedan godsägaren under några minuter nyfiket betraktat scenen omkring sig, hörde han plötsligt ett buller öfver sitt hufvud. Klockan i taket rang, hvarvid den gamla kvinnan lät höra ett belåtet skrockande och mumlade för sig själf:

"Nu komma de! Jag undrar hvad de ha med sig nu?"

Orolig för att blifva upptäckt såg godsägaren sig omkring i hålan efter något möjligt gömställe, och just som ingångsstenen flyttades, kröp han under en stor säng, som stod i ett hörn af grottan.

Ögonblicket därpå hörde han ljudet af många röster, och åtta à tio personer kommo nedför trappan. En af dem bar i sina armar en ung kvinna.

"Här, gamla mor", utropade han, "bringar jag dig vår fångst för i natt. Det är den vackraste kvinna jag någonsin sett; jag skulle kunna krossa skallen på Jakob för det han stötte ned henne. Om jag kommit tids nog för att hindra det, så skulle hon blifvit min hustru; nu ha vi ingenting annat att göra än taga hennes smycken och begrafva henne bredvid de andra."

Under det röfvaren talade sålunda, sleto några af bandet smyckena från liket. Slutligen återstod endast en tjock guldring, som de icke kunde få af fingret. En af röfvarena tog då en handyxa, lade den dödas hand på kanten af sängen, under hvilken godsägaren låg, och afhögg fingret med guldringen. Härvid flög fingret under sängen, och godsägaren var nära att blifva upptäckt under röfvarenas sökande efter detsamma. Men så sade en af männen, att han kunde finna det när som hälst och att det vore bäst att genast begrafva liket i den andra högen samt därefter äta kvällsvard. Detta råd följdes.

Kort därefter intogo röfvarena sina platser rundt omkring bordet och började äta och dricka. Ifrån sitt gömställe under sängen iakttog godsägaren allt hvad som tilldrog sig. Ju mera röfvarena drucko, desto mera växte hans hopp att lyckligt komma ifrån äfventyret.

Natten var emellertid långt framskriden, innan röfvarena lämnade bordet och begåfvo sig till hvila, rusiga af det myckna drickandet. Så snart de hade släckt ljusen och somnat, försökte han lämna sitt gömställe. Sakta och ljudlöst kröp han fram till trappan, men då han skulle bestiga den i mörkret, gjorde han ett felsteg och föll tungt till marken. Bullret väckte en af de sofvande, som reste på sig och frågade, hvad som var på färde. Då han icke fick något svar, sprang han till trappan och såg i samma ögonblick den gamle mannen flytta stenen däruppe och krypa ut genom hålet.

I nästa sekund voro alla röfvarena på benen och skyndade sig uppför trappan för att taga reda på den nattlige fridstöraren. Då de sågo honom springa öfver heden, började de ögonblickligen förfölja honom, men natten var så mörk, att det endast på kort afstånd var möjligt att urskilja den flyende.

När godsägaren kom ut ur det förut nämda snåret, fann han här en häst, som tvifvelsutan tillhörde någon af röfvarbandet. Han kastade sig upp på hästryggen och red i sporrsträck från stället utan att tänka på, att han styrde kosan i riktning från Endrupholm.

Röfvarena uppgåfvo emellertid ej förföljelsen, ty ryttaren var nödsakad att hålla sig på den i många krokar slingrande vägen, under det förföljarne, som kände hvarenda gångstig i trakten, begagnade sig af denna kännedom till att genskjuta honom. Inom några minuter hann också en af röfvarena ifatt honom, grep tag i hästens svans och snodde den fast omkring sin hand, hvarpå han ropade till sina kamrater.

Godsägaren insåg, att hans lif berodde på omedelbar handling. Han drog sitt svärd och gjorde ett hugg mot röfvaren. Mörkret hindrade honom från att se, huru det träffade, men han hörde röfvaren uppgifva ett genomträngande skri och falla. Han var åter fri.

Godsägaren manade på hästen och galopperade i riktning mot staden Varde. När han närmade sig den vidsträckta ängen, genom hvilken en upphöjd väg leder till stadens södra port, fann han att vattnet från ån hade öfversvämmat vägen, så att den icke kunde passeras.

Efter ett ögonblicks betänkande fann godsägaren det klokast att rida till Gellerup och stanna där till morgonen, ty han vågade icke rida tillbaka samma väg han kommit, enär han för att nå Endrupholm måste passera de båda ättehögarne. Så vände han hästen och anlände snart till Gellerup.

Här fann han alla hus stängda för natten; äfven i gästgifvargården var det mörkt. Den olycklige godsherren ämnade just lämna byn igen, då han fick se ett ljus lysa i fönstret på en enslig liten koja. Hastigt begaf han sig dit och knackade på. En ung kvinna och en gosse mottogo honom med förekommande vänlighet och läto honom med största beredvillighet få det nattlogi han begärde för sig och sin häst. Flickan hämtade en lykta för att lysa honom till stallet, där hästen insattes och fodrades, och de skulle just lämna stallet, då den lille gossen, som följt dem, utropade:

"Han drog sitt svärd och gjorde ett hugg mot röfvaren."

"Nej, se bara, hvad som hänger i svansen på hästen!"

Med dessa ord drog gossen ut ur det hopsnodda taglet en afhuggen människohand och höll den intill lyktan. Flickan

gaf till ett anskri, och godsägaren blef icke litet öfverraskad vid dess åsyn, men han förstod, att det var den förföljande röfvarens hand, som han råkat hugga af.

"Se, Jane", fortfor gossen, som med nyfiken förvåning undersökt handen; "detta är min brors hand; jag känner igen den på ärret på tummen. Och guldringen är också hans."

Flickan kastade en vredgad blick på gossen och gjorde ett tecken åt honom att tiga.

En dödlig förskräckelse grep nu den gamle mannen. Det var uppenbart, att denna kojas invånare stodo i mycket nära förbindelse med röfvarena. Fördenskull tog han utan att yttra ett ord hästen ut ur stallet igen och red tillbaka till Varde, hvarje ögonblick fruktande att blifva upphunnen af röfvarena.

Då han kom i närheten af den öfversvämmade ängen, gjorde han inom sig ett löfte till himmelen, att han skulle grundlägga en kyrka i Varde, därest han lyckligt och väl kom igenom vattnet. Därefter öfverlämnade han sig åt hästens instinkt och uppnådde verkligen staden i säkerhet.

* * *

Tidigt på morgonen följande dag, då godsägaren återvände hem, träffade han på Kield, som också var på väg till Endrupholm. Kield omtalade, att hans häst under jakten hade störtat med honom i ett dike, hvarest han — Kield — hade blifvit liggande sanslös och svårt skadad, tills några förbipasserande bönder hade fått syn på honom och fört honom till en läkare, som förband hans sår. Den unga fästmön hade genomvakat en natt full af farhågor och oro såväl för Kields som faderns skull.

Den gamle godsherren tycktes hafva förjagat från sitt sinne alla obehagliga minnen af nattens äfventyr; han var glad och munter som vanligt och förklarade sin frånvaro hela natten därmed, att han under sitt sökande efter Kield hade mött en granne, hvilken återvände från en jakt med några vänner, samt att han följt med grannen hem och tillbragt natten hos honom.

Nu hände det sig så, att det just samma dag — dagen efter godsägarens märkvärdiga äfventyr — var hans dotters födelsedag, hvilken enligt gammalt bruk på Endrupholm skulle firas med en stor fest. Tidigt på eftermiddagen började gästerna samlas. Glädje och feststämning rådde öfverallt på godset. Endast Kield var tvärtemot sin vana tyst och tankfull, men hans bleka ansikte vittnade till fylles, att det var den olyckshändelse han råkat ut för som vållat förändringen. Mot sin fästmö var han öm och uppmärksam som förut. Vid bordet tömdes månget glas för det unga parets framtida lycka, och efter middagen tillbragte man tiden angenämt med att berätta historier och lustiga anekdoter.

När en hvar af gästerna tycktes ha uttömt sitt förråd af anekdoter och samtalet började mattas, tog äntligen värden till orda och började:

"Jag måste nu berätta för er en underbar dröm, som jag hade i natt. Det är den märkvärdigaste dröm jag haft i hela mitt lif."

Efter denna inledning började han förtälja den föregående nattens händelser — huruledes han kommit till snåret vid ättehögarne, hört sitt namn nämnas, följt en gammal kvinna till en grotta och gömt sig där under sängen vid röfvarenas ankomst.

"Jag kunde inte se liket de hade med sig", sade han, "men när de höggo af fingret, på hvilket guldringen satt, så tyckte jag, att det flög under sängen, där jag låg; och fastän alltsammans bara är en dröm, så har jag icke desto mindre fingret här."

Vid dessa ord tog han upp det afhuggna fingret ur sin ficka och lade det framför sig på bordet.

Ett utrop af öfverraskning hördes från alla hans åhörare; men på ingen gjorde godsägarens berättelse ett så djupt intryck som på Kield. Denne blef dödsblek och reste sig från sin plats i afsikt att lämna rummet, men godsägaren höll honom kvar.

"Du måste stanna kvar här hos oss, min käre svärson", sade han i vänlig ton, "och höra min dröm till slut. Det bästa af den återstår ännu att berätta."

Så förtäljde den gamle herrn, hurusom han lyckats fly från röfvarkulan, hade träffat på en häst, blifvit förföljd och slutligen till följd af öfversvämningen utanför Varde nödgats rida till Gellerup.

"Det var gossen där, som först fick syn på den afhuggna handen", fortfor godsägaren; "och han utropade förvånad, att det var hans brors hand. Jag tyckte, att jag tog handen med mig, när jag red därifrån; och ehuru allt detta, såsom ni, mina ärade gäster, väl kunna förstå, endast är en besynnerlig dröm, så kan jag icke desto mindre lägga upp den omtalade handen här framför er."

Återigen drog han upp något ur sin ficka och lade framför sig på bordet en människohand, som blifvit afhuggen strax ofvanför handleden.

Utan att bry sig om den häpnad och öfverraskning, som bemäktigade sig alla de närvarande, fortsatte godsägaren:

"Det föreföll mig också, som om jag kände igen ringen på den afhuggna handen, och vid närmare efterseende fann jag också, att den tillhör en af mina bekanta."

Den gamle mannen reste sig nu från sin plats, tog den afhuggna handen och kastade den till Kield, som mera död än lefvande hade lyssnat till sin tilltänkte svärfars berättelse.

"Se där, Kield", utropade godsägaren, "tag tillbaka din ring och se efter, om inte handen passar till stumpen, som du har ombunden där."

Alla gästerna stego upp från sina platser med ögonen riktade på Kield, som bar sin arm i band. Godsägaren sprang fram och slet af bandaget, hvarvid alla de närvarande sågo, att handen var borta från denna arm.

"I detta ögonblick", återtog godsägaren, vänd till Kield, "är din håla omringad af polis från Varde, dina kamrater äro tillfångatagna, och här utanför vänta personer, som skola föra dig till en plats mera lämplig för dig än denna."

* * *

Kield var banditernas höfding. Han hade ställt sig in hos godsherren och hans dotter för att blifva i stånd att utplundra den gamle mannen. Han och hans kamrater blefvo rådbråkade och halshuggna på samma ättehög, som så länge varit deras tillflykt.

Enligt sitt löfte byggde godsägaren den så kallade "Lilla kyrkan" i Varde; och det berättas, att han vid läggandet af grundstenen uttalat en förbannelse öfver den, som först försökte rifva kyrkan.

När kyrkan skulle rifvas för några år sedan, ville till följd af denna sägen ingen arbetare taga itu med arbetet, förrän prästen själf hade tagit ut den första stenen ur muren.

LJUSETS HASTIGHET.

Ljuset framkallas som kändt af vibrationer (svängningar, dallringar, vågrörelser) i etern, och ljusstrålen är den väg, på hvilken vibrationsrörelsen framilar i rymden. Vibrationerna ske med en utomordentlig hastighet; man har beräknat, att antalet vibrationer i sekunden för de röda strålarne i spektrum uppgår till omkring 450 billioner och för de violetta till omkring 728 billioner. Ljusets fortplantning består däruti, att dessa vibrationer meddela sig från den ena etermolekylen till den andra i strålens riktning, hvilket visserligen icke sker ögonblickligt, men dock med mycket stor hastighet. Den längd på strålen, hvartill rörelsen hunnit framila på en sekund, kallar man ljusets hastighet, och denna har befunnits uppgå i tomrummet till omkring 300,000 kilometer. I luften är denna hastighet något mindre, i vatten endast $^3/_4$ och i glas $^2/_3$ så stor som i tomrummet. Enligt nyligen i Frankrike utförda undersökningar angående ljusets hastighet har ur 1,500 observationer framgått en medelhastighet af 299,900 kilometer i sekunden.

SANKT MIKAELS MOUNT.

Denna lilla klippö, belägen midt emot staden Marazion å grefskapet Cornwalls i England sydvästra kust, är sannolikt identisk med Diodorus' "Iktis" och var en af de förnämsta platserna för den forntida feniciska tennhandeln. Cornwall är nämligen mycket rikt på tenn, af hvilken metall de gamle fenicierna hämtade en stor mängd från denna trakt. Därföre kallades också de brittiska öarna i forntiden Tennöarna.

Sankt Mikaels Mount är vid högvatten en ö, men vid lågt vatten kan den nås förmedels en chaussé (upphöjd, stenlagd väg), som leder dit. En liten by ligger vid foten af bärget, men det förnämsta intresset knyter sig vid en på toppen, inemot 70 meter öfver hafvets yta, belägen gammal borg.

Sankt Mikaels Mount, Cornwall.

Ett benediktinkloster anlades här år 1047, och platsen var befäst vid tiden för den normandiska eröfringen (1066—1070). Klostret och borgen förefunnos samtidigt. Det höga tornet, som synes å illustrationen, är klosterkyrkan. I forna tider nyttjades detta torn som sjömärke.

Regeringsbyggnaden i Pretoria.

Vyen är tagen den 12 maj 1898, då presidenten Krüger för fjärde gången aflade ämbetseden såsom Sydafrikanska republikens president
Ceremonien försiggick på balkongen (till höger), där presidenten står omgifven af de öfrige regeringsmedlemmarne

FRÅN VÄRLDENS SKILDA LÄNDER.

NATUR- OCH FOLKLIFSSKILDRINGAR I ORD OCH BILD.

VII.

Bilder från Transvaal.

Skildrade af ett ögonvittne.

Det var med en känsla af lättnad vi gledo ut från den magnifika järnvägsstationen i Johannesburg, och ånghvisslan ljöd i våra öron som en frihetssignal. Ty det långvariga kriget med dess förlamande återverkan på samhällslif och näringar hade gjort vistelsen på denna förr så blomstrande och lifliga plats olidlig. Och det ständigt gäckade hoppet om ett snart slut på eländet syntes ännu långt ifrån sannolikt.

Telefontornet, Johannesburg, är centralt och vackert beläget midt emot järnvägsstationen (Park Station).

De flesta af befolkningen hade gripna af panik vid krigets utbrott skyndat att lämna staden, och af de ursprungliga 150,000 återstod väl endast en tiondedel. Järnvägen förde vid denna tid ända till 20,000 människor hvarje dag till kusten, och af dessa fingo många nöja sig med ståplats i lastvagnar, då boggievagnarne till största delen tagits i anspråk för mobiliseringen. Många hade lämnat sin egendom vind för våg, men i allmänhet hade man försett sina bostäder och affärslokaler med barrikader af trä eller järnplåt.

De folktomma gatorna erbjödo också en dyster anblick, och det såg ut, som om pästen dragit fram där. Vinden jagar hvirflar af damm öfver det stora, öde torget, fordom skådeplatsen för det brokigaste marknadslif, som väl någon stad i världen kunde uppvisa. Folk af snart sagdt alla nationaliteter trängdes där kring de väldiga boervagnarne, som med sina långa spann af oxar kommo in till staden med landtmannaprodukter. Och om besittningen af dessa täflade europeiska återförsäljare med kinesiska och indiska.

Med drastisk auktionisthumor utbjödo ryske judar sitt godtköpskram i beklädnadsväg åt kaffrerna, under det indiske och arabiske sidenhandlare utbredde sina rariteter till ögonfägnad för det täcka könet af alla kulörer. Den färgade befolkningen utgjorde omkring en tredjedel af hela invånarantalet, och för densamma

voro anvisade särskilda stadsdelar. De intogo gent emot den hvita befolkningen en underordnad ställning, och kaffrerna utgjorde den egentliga arbetare- och tjänareklassen.

Européerna bodde komfortabelt — för att ej säga idylliskt — i moderna villastäder, under det de centralare delarne af guldstaden hade fått mera prägeln af europeisk storstad. Ståtliga byggnader inrymde de talrika affärslokalerna, och på de breda gatorna rådde en synnerligen liflig trafik.

Här myllrade en välklädd europeisk publik å trottoarerna, under det de färgade traskade i dammet på körbanorna, där det fordrades stor vaksamhet att lotsa sig fram mellan ekipager, arbetsåkdon, spårvagnar, bicykelryttare och s. k. rickshas — ett af européerna mycket användt fortskaffningsmedel, bestående af en lätt sufflettkärra, dragen af en kaffer, oftast fantastiskt utstyrd med tagel- och fjäderprydnader, oxhorn på hufvudet och bjällror vid knäna eller fotlederna.

Utanför börsen var en tvärgata medels kedjor afstängd för körtrafik, och här samlades dagligen hundratals spekulanter i guldgrufveaktier för att följa med börsnoteringarna. Från guldverkens batterier hördes dag och natt ett dån som af ett vattenfall.

Guldådran, som stryker tätt förbi Johannesburg — den s. k. Randen — har en längd af fem svenska mil och bearbetas till hela sin utsträckning af en massa guldverk, som under de senaste åren lämnade nära en tredjedel af allt guld, som produceras på jorden. Det guldförande lagret ligger emellertid på ett ansenligt djup, och det fordras vidlyftiga maskinerier och mycken arbetskraft för att bringa guldet i dagen.

Arbetspersonalen utgjordes till största delen af kaffrer, och vid de större guldverken uppgick deras antal till flere tusen. Deras betalning utgjorde omkring 40 kr. pr månad, under det de hvita, som voro förmän, betingade sig 15 à 20 kr. pr dag och ofta mera.

Då det fordras åratal af arbete, innan grufdriften börjar blifva fruktbärande, inses, att endast mycket kapitalstarka bolag kunna börja ett sådant företag. Och då resultatet det oaktadt stundom blir långt under förväntan, blir det ibland fallet, att man gräfver ned mera guld än man hämtar upp.

Lefnadskostnaderna i Johannesburg voro ungefär dubbelt så höga som i Sverige, men då lönerna voro fyradubbelt större än här, blefvo alla i tillfälle att samla ett litet kapital. Och de, som så gjorde, använde vanligen sina besparingar till spekulationer i grufaktier, ty man hoppades alltid, trots erfarenhetens varningar, att på det sättet lättast kunna mångdubbla sina pund.

Börsspelet reglerades emellertid af de stora kapitalisterna och millionärbolagen alltid så, att de små förlorade, och på så sätt tog man tillbaka, hvad man utbetalat i höga aflöningar.

Många föredrogo också att i stället för att kasta sig i äfventyrliga affärer genast omsätta sina inkomster i "vin och spel" etc., och härtill erbjöd guldstaden rika tillfällen. En dryck af hvad slag som hälst kunde å de bättre ställena ej fås billigare än en shilling (90 öre), och en cigarr betingade samma pris.

Kopparmynt voro ej i bruk, och oaktadt sådana präglats, tviflade mången ännu efter årslång vistelse i Transvaal på, att sådana funnits. De hade ingen användning och ansågos endast som kuriositeter. Det minsta mynt i bruk hade ett värde af 23 öre, men äfven detta hade föga användning. Jo, för detta pris fick man en tidning, ty sådana funnos på sin tid flera, och af de stora dagliga tidningarna utkom en 3 gånger om dagen.

Teatrar, konsertsalar och varieté, alla af ganska hög rang, voro här till finnandes, och trots den långa och dyrbara resan gästades de ofta af framstående sällskap och artister från Europa. Ty det lönade sig att uppträda här, och johannesburgarne voro lika litet knussliga när det gällde skön konst som något annat.

Sportintresset var naturligtvis ett fram-

stående drag hos denna öfvervägande engelska befolkning, och de stora kapplöpningarna voro allt annat uppslukande tilldragelser. Då åkte "hela Johannesburg" ut till den söder om staden belägna kapplöpningsbanan för att pröfva sin lycka i vadhållning, och kolossala summor bytte därvid ägare. Äfven kvinnorna ägnade sig med passion åt detta spel, och i familjerna såväl som i klubbarne och på de offentliga lokalerna talades dagarne före och efter en kapplöpning om ingenting annat än hästar och dylikt på det mest invecklade sportmannaspråk.

Damerna voro här i minoritet — såsom fallet är å alla nya platser — och af den europeiska befolkningen utgjorde de endast tredjedelen. En icke oväsentlig kontingent bildades af fransk demimonde, som, oaktadt ett från boerregeringen på sin tid utfärdadt utvisningsdekret, likväl fortfor att i Johannesburg föra en yppig tillvaro, ehuru i mindre anstötlig form än förut varit fallet, i det att efter den betan ett förvånande stort antal modister uppstod. Ordet "fransk" hade också fått en tvetydig klang, och många fransmän föredrogo att presentera sig som schweizare.

Det rådde gifvetvis en stor språkförbistring i detta moderna Babylon, men engelskan hade dock tillvällat sig herraväldet och talades af alla. Boernas holländska respekterades föga, och regeringens kungörelser voro alltid försedda med engelsk öfversättning. I allmänhet uppehöllo dock de olika nationerna sina respektive hemlands språk och seder, och äfven våra landsmän hade en klubb, där man hedrade de gamla svenska traditionerna så långt omständigheterna medgåfvo.

Johannesburg, som är medelpunkten för guldindustrien och den viktigaste staden i Syd-Afrika, har vuxit upp med en förvånande hastighet, ty där för cirka femton år sedan ej fanns ett spår af människoboningar, finner man i dag en modern stad af ansenliga dimensioner och solida byggnadsverk. Gatorna sakna väl ännu på många ställen någon annan stenläggning än den naturen bestått dem, men resultatet är dock beundransvärdt, hälst om man besinnar, att trä- och järnmaterialet blifvit ditforsladt på oxvagnar. Ty staden, som ligger hundratals mil från kusten, hade sin nuvarande fysionomi redan innan järnvägarne blifvit färdiga.

Sedan tåget lämnat den stora Park Station, har man att passera ännu två stationer, innan man befinner sig utom staden, och därefter följer järnvägen den långa raden af guldverk, hvilkas skyhöga skorstenar man varsnar så långt blicken når. Men inga rökmoln hafva på länge stigit därur, de ofantliga hjulen stå stilla, och batteriernas stampar äro antagligen fastrostade. Ej ens pumpverken äro i rörelse, och många grufvor ha till följd däraf blifvit så fyllda med vatten, att man misströstar om möjligheten att få dem läns en gång.

Efter en timmes färd äro vi i den stora anknytningsstationen Elandsfontein, och här sker ombyte af tåg. Här väntade en tåglast boerfångar, som skulle föras till kusten för att därifrån utskeppas till Ceylon. De hade att tillryggalägga den tre dagar långa järnvägsresan i öppna lastvagnar, och soldater med påskrufvade sabelbajonetter höllo ett vaksamt öga på dem. De skäggige, allvarlige männen sågo likväl förtröstansfulla ut, och jag hörde en af dem yttra: "Al zal recht komen" ("Allt skall blifva bra igen").

Från Elandsfontein gick färden söderut öfver ändlösa, kala slätter, som sakna all annan vegetation än torrt gräs. Landskapet liknar ett haf i sakta svallning, och där den vida synkretsen slutar, förtona sig höjderna i ljusaste blått. Luften är mild och sval, långt svalare än man kunnat vänta här i närheten af heta zonen. Men så befinna vi oss också 2,000 meter öfver hafsytan.

Solnedgången är praktfull som på hafvet, men kortvarig, och natten kommer med fuktig kyla. Jag tänkte med en rysning på deras öde, som måste tillbringa den i de öppna vagnarne, och på dem, som under flere månader kamperat i fält utan skydd för rägn och blåst.

Bilder från Johannesburg, Transvaal.

1 (öfverst till höger): Park Station, en byggnad af ofantlig storlek, den största järnvägsstationen i Syd-Afrika, inredd i modernaste europeiska stil. — 2 (till vänster): Vy från Pritchardgatan. — 3 (nederst till höger): Postkontoret, en vacker byggnad, som nyligen blifvit uppförd till en kostnad af 67,000 pund sterling (i rundt tal 1,217,000 kronor). Inrymmer äfven telegrafstationen

Under natten stod tåget försiktigtvis stilla, ty man vågade ej lita på, att "trafikdirektör" De Wet höll banan klar. Han och de andra boercheferna hade nämligen på sista tiden ofta orsakat rubbningar i tågtrafiken, hvars återställande kostat engelsmännen så oerhörda ansträngningar.

Öfver de talrika vattendrag, som under vägen passeras, leda nu provisoriska broar vid sidan af dem, som boerna i strategiskt syfte sprängt. Somliga af dessa hafva en betydlig längd och en svindlande höjd öfver flodbäddarne och äro vanligen primitivt uppbyggda af trä, hvarför man icke utan bäfvan färdas däröfver, oaktadt tåget har minskat sin hastighet till minsta möjliga och kryper fram som en snigel öfver det sviktande gallerverket.

Alla dessa broar äro bevakade af större eller mindre styrkor engelske soldater, hvilkas bedröfliga yttre nogsamt vittnar om fältlifvets strapatser och försakelser.

Jag återsåg ibland dem en man, som jag under fredens dagar träffat i Johannesburg och som af patriotisk hänförelse förenat sig med arméen.

Men nu var han knappast igenkännlig. Ansiktet hade frostskador, och den smutsiga och trasiga khakiuniformen gaf honom utseendet af en tiggare. Han var slö och uttråkad och hade blott en önskan: att alltsammans skulle taga slut.

På långa mellanrum ligga boergårdarne, öfvergifna eller brända; kadaver af hästar ligga öfverallt till pris för gamarne, och några primitiva träkors angifva platsen för soldaters grafvar.

Efter ett par dagars färd genom detta dystra land äro vi slutligen utanför boerrepublikernas gräns, hvilket man bland annat kan sluta däraf, att vid järnvägsstationerna finnas krogar för färgadt folk, under det att boerna för dem hade stadgat absolut rusdrycksförbud.

Nils Åkerblom.

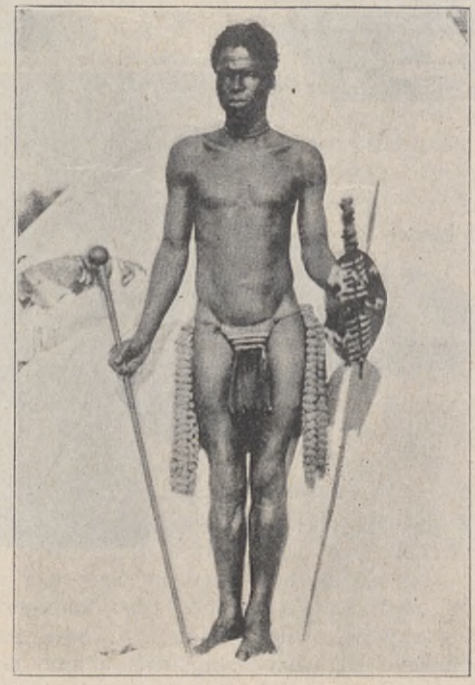

Inföding (kaffer) i Transvaal.

För hemmet och familjen.

Något om julifrukterna.

Bland de många odlade eller vilda frukter och bär, som under juli månad mogna, intaga säkerligen smultronen och dess odlade släkting jordgubben den främsta platsen. Ej ens den saftiga, välluktande melonen kan i välsmak eller doft jämföras med skogssmultronet.

Dock innehåller smultronet en syra, hvilken hos somliga personer, efter förtäring af helt få smultron, framkallar ett rödfläckigt utslag jämte allmänt illamående (så kallad "smultronfeber"). De flesta människor kunna dock ostraffadt förtära nära nog huru mycket smultron som hälst.

Därest smultronen äro sandiga eller på annat sätt orena, då vi plocka eller köpa dem, böra vi ej på vanligt sätt skölja dem i ett fat, enär de då gärna gå sönder, utan i stället hälla dem i ett durkslag, som sedan sakta och försiktigt nedsänkes i ett kärl med vatten, hvarefter bären få afrinna innan de hällas i serveringsskålen. Durkslaget får ej vara af bleck, enär bären blifva mörka och få osmak genom beröring med metall. Om smultronen ställas i kyligt rum och serveras tämligen kalla, framträder deras sura smak mindre än om bären hafva en högre temperatur.

Jordgubbar böra ej ränsas, det vill säga befrias från blomfodret, förrän de skola serveras. De se friskare ut, då de ej legat länge ränsade. Så vida de ej skola ätas med grädde, är det onekligen prydligast att låta hvarje bär behålla sitt foder samt en stjälk om ett par centimeters längd.

Ingen husmoder bör, då hon serverar smultron eller jordgubbar, underlåta att garnera fatet eller skålen med några gröna blad. Till och med en helt vanlig tarflig tallrik kan, då den smyckas med en bladkrans, i hvars midt en smultron- eller jordgubbspyramid höjer sig, blifva en ögonfägnande bordsprydnad.

Men då vi under sommardagarne njuta af de friska frukterna och bären, erfara vi helt naturligt en önskan att till de kulna vinterdagarne kunna förvara en del af sommarens skatter, och den omtänksamma husmodern syltar och saftar under juli och augusti månader sådana bär och frukter, som hon anser sitt hushåll vara i behof af under vintern.

Till och med smultron, som äro så svåra att förvara, trattas på flaskor, som sedan fyllas med kallnadt kokt vatten, hartsas, korkas och förvaras i källaren; eller syltas, eller röras till gelé eller kokas till saft. Alla dessa sätt att lägga in vinterförråd äro dock så allmänt kända, att det vore öfverflödigt att här beskrifva dem. Däremot vilja vi lämna ett par recept på smultronkonservering, hvilka åtminstone, så vidt vi veta, ej äro så särdeles vanliga.

Att konservera smultron i solen.

Endast väl mogna och torra bär användas härtill. Bären ränsas och vägas; till hvarje kilogram bär tages lika mycket socker. Några flata stenfat upphettas på järnspisen och beströs med ett lager socker, hvarpå smultronen i ett tunnt lager utbredas på faten och öfverströs med det socker, som är kvar. Faten täckas med hvar sin glasskifva och ställas ut i solskenet, men intagas på aftonen, innan det blifvit kallt. Efter ett par dagars förlopp plockas bären sakta och försiktigt i glasburkar, och sedan den saft, som samlats i faten, kokats till gelé, hälles den öfver bären, hvarpå burkarne öfverbindas med pergamentpapper och förvaras på vanligt sätt.

Ett annat sätt att konservera bär och smärre frukter i solen.

Väl ränsade och torra bär af hvad slag som hälst vägas. Lika mycket socker och bär läggas i en kruka och få stå några

timmar. Saften afhälles sakta och försiktigt i en emaljerad gryta eller kastrull, uppkokas och skummas mycket väl. Därpå iläggas bären litet i sänder, och så snart de blifvit genomhettade upptagas de med en hålslef och bredas i ett tunnt lager på sten- eller porslinsfat som täckas med glasskifvor och ställas ut i solen. Öfver nätterna inflyttas faten i ett varmt rum. Efter ett par dagar äro bären färdiga. De rullas i strösocker och förvaras sedan i glasburkar på vanligt sätt.

Alla frukter och bär böra noga aktas för att komma i beröring med metall. De innehålla nämligen växtsyror, som upplösa metall, hvarföre bär, som hållas i dylika kärl, få metallsmak. Vid all saftning och syltning äro emaljerade eller glaskärl samt träslefvar mycket lämpliga.

Tomater och tomatfikon.

Tomaten eller "kärleksäpplet" (Solanum lycopersicum) är en från Syd-Amerika härstammande ettårig ört, tillhörande samma växtfamilj som potatisen. Tomater odlas numera i större delen af Europa, äfven i mellersta Sveriges trädgårdar. Genom odlingen hafva flere varieteter af "kärleksäpplen" uppkommit. De mogna frukterna hafva glänsande högröd färg och äro ett slags bärfrukter med en mängd frön inbäddade i en saftig massa med fadd, syrlig smak. I södra Europa begagnas tomater såväl kokta som råa till födoämne.

Tomaten användes mycket i hushållet, särskildt som krydda till såser och kötträtter. Man bevarar den vanligen genom att däraf bereda tjock puré, som förvaras på flaskor. Sådan puré finnes äfven att köpa i speceriaffärerna.

Tomaten anrättas på mångahanda sätt, äfven som självständig rätt. Vi skola här endast meddela ett recept på beredning af tomatfikon.

Härtill användas små, päronformiga tomater, som måste vara fullkomligt mogna och släta. Till ett kilogram tomater tages ett halft kilogram strösocker. Tomaterna läggas, några få åt gången, i en metalltrådskorg och doppas hastigt i kokande vatten. De få icke kvarstanna ens ett ögonblick i detta, emedan de eljes blifva mjuka. Därefter aflägsnas skalet, och ett lager af de skalade tomaterna lägges på bottnen af en emaljerad gryta. Öfver dem strös den bestämda mängden socker (hälften af tomaternas vikt). Därefter ställes grytan öfver mycket sakta eld, så att sockret får långsamt smälta utan att innehållet röres. Detta fortsättes tills sockret tyckes ha fullständigt genomträngt tomaterna, hvarefter de upptagas, en i sänder, med en gaffel. Så läggas de på fat och torkas i ugnen eller i solen, under det de allt emellanåt beströs med strösocker och vändas en eller ett par gånger. När de äro fullkomligt torra, insvepas de i vaxpapper och inläggas i bleckdosor emellan lager af strösocker.

Dessa tomatfikon, liksom alla andra soltorkade eller solkonserverade frukter, måste väl skyddas för fukt och få under torkningen icke vara ute längre än solen skiner på dem.

Hafremjölssoppa med äpplen.

Hafremjölssoppa är mycket närande och lättsmält och ges med fördel åt barn och åt personer, som lida af magåkommor. Soppan får en angenämare smak, om den kokas med finskurna äpplen, tills dessa äro alldeles söndermosade. Till hvarje person beräknas en matsked hafremjöl och ett à två äpplen.

Afdelning för Frågor och svar.

(**Frågor,** som icke äro af annonsnatur, få af våra läsare framställas rörande allehanda ämnen, i hvilka en upplysning af ett eller annat slag önskas. Frågorna numreras af *redaktionen* och införas i tidskriften i den ordning de inkommit. **Svar,** hvilka också väntas ingå från tidskriftens läsekrets, förses af *insändaren* med *motsvarande frågas nummer.* Så väl frågor som svar skrifvas på endast en sida af papperet och adresseras: *Sol, Illustreradt 25-öres Magasin, Centralpalatset 28, Stockholm.)*

Frågor.

N:r 158. — Vill någon af "Sols" läsare godhetsfullt besvara följande frågor:

1. Hvad heter Jupiters månar?
2. Hvad heter Neptunus' måne?
3. Hvad kostar en billig stjärnkarta; hvar kan man få köpa en sådan?
4. Hvilket är rättast: Cassiopeja eller Cassiopea?
5. Huru heta Pegasus' fyra största stjärnor?
6. Kan någon af "Sols" läsare säga mig några asteroider? *Litet astronom.*

N:r 159. — Hvad är en "brobdingnagier"? Det, åtminstone för undertecknad obegripliga ordet läses i den annars så ytterst intressanta sällsamma historien "Drinkarnes håla" i "Sols" förra häfte. *Karl Johan.*

N:r 160. — Hade den afsatte svenske konungen Gustaf IV Adolf några barn, och hvad blef det af dem? *Intresserad.*

Svar.

N:r 154. — "Världens äldste man" (och äfven "världens äldsta kvinna") får man allt som oftast höra omtalas i tidningarna, men det är ej godt att afgöra, hvilken grad af tillförlitlighet dessa notiser äga. Riktigare vore i alla händelser att säga "den äldste k ä n d e mannen" o. s. v. Det har för icke länge sedan i en tidningsnotis uppgifvits, att världens äldste man skulle vara en gubbe vid namn Noah Raby, som bor i Plainfield, staten New York, Förenta staterna. Han är född 1772 och var alltså en man i sina bästa år för 100 år sedan!

Men ungefär samtidigt med denna notis uppgafs i en annan, att å ett sjukhus i staden Tomsk i Väst-Sibirien vistades en gubbe, hvilkens pass utvisar en ålder af 140 år, ehuru mannen själf anser sig vara öfver 200 år. Hans namn nämnes ej.

Om ej den äldsta, så en af de äldsta kvinnor i världen är Nancy Hallifield i Ellenborough, Nord-Karolina, Förenta staterna. Hon är 112 år gammal. En engelska, mrs Mayant Neve, som vistas på ett fattighus i Middlesex, är 107 år.

Den äldsta person i Sverige är antagligen änkan Ingrid Klar på Isaberg i Norra Hestra församling af Jönköpings län. Hon fyllde 103 år den 5 mars 1901. Och 102 år fyller den 13 december i år — om han får lefva till dess — gubben Sjul Svensson i Öfverhogdal, Jämtland. Han är sannolikt vårt lands äldste man. *Anrik.*

N:r 155. — Svenska vetenskapsakademiens valspråk är: "För efterkommande". *Anrik.*

N:r 156. — Uttrycket "bita i gräset" har förklarats på olika sätt. Är det fråga om en krigare, som dödligt sårad störtar till marken, ofta på ansiktet i gräset, så är uttrycket självklart såsom en nära till hands liggande bild. Kommer härtill, att han, såsom ofta är fallet med döende, krampaktigt öppnar och åter sluter munnen, så blir äfven talesättet bokstafligen sant. En annan förklaring vill veta, att ordet "beissen" i det tyska talesättet "ins Gras beissen" på forntyska betydde "hoppa". "Bita i gräset", som nu är en ordagrann öfversättning af "ins Gras beissen", skulle alltså egentligen lyda "hoppa i gräset" — det vill säga dödligt sårad störta med ifrån stridshästen. Den förstnämda förklaringen förefaller sannolikare. *Anrik.*

N:r 157. — Därom tror jag att "meningarna äro delade", som man säger. Viktor Rydberg intog på sin tid odisputabelt platsen som "Sveriges förnämste författare". Han innehade skriftställaretronen öfver partierna. Den tronen är väl ännu så länge obesatt. I den efter hans frånfälle inträdda litterära "förmyndar-regeringen" — för att fullfölja bilden — ha många skilda stämmor låtit höra sig, hvar och en af sitt parti mer eller mindre oförtäckt utropad som "den förnämste". Det ena håller på Strindberg, det andra på Heidenstam, det tredje till och med på — Ellen Key, många andra att förtiga. Som sagdt, den verklige tronarfvingen är väl ännu ej funnen. Bland våra skalder däremot torde Gustaf Fröding vara den förnämste, anser — *Anrik.*

Afdelning för de unga.

ÖRNHJÄRTAT

AF HAMLIN GARLAND.

ÖFVERSÄTTNING FRÅN ENGELSKAN FÖR SOL.

(14)

TJUGONDENIONDE KAPITLET (forts.)

Mose hade icke haft för afsikt att deltaga i täflingsskjutningen, men när det kom till afgörandet kunde han icke låta bli att anmäla sig. Han var visserligen så godt som lam i armen, men hans nerver, som icke voro försvagade af starka drycker, hade hastigt återhämtat sig. Han aktade sig dock för att gå utom täflingens gränser, hvilket han under vanliga omständigheter skulle ha gjort. Han hade ingen farlig medtäflare utom Denver Dan, men denne hade druckit flitigt hela dagen och var till följd däraf osäker på handen. Mose vann också med lätthet det utsatta priset.

Den aftonen stoppade Mose nära två hundra dollar i sin ficka såsom resultat af dagens arbete. Han begaf sig omedelbart till Expressbolagets kontor och begärde att blifva entledigad från sin anställning som konduktör.

"Jag är ledsen, att ni lämnar oss", sade direktören; "men jag hoppas, att ni snart återvänder till oss igen. Jag skall hålla platsen öppen för er, om ni vill."

Mose afslog detta.

"Jag tycker inte om platsen", sade han; "jag tycker inte att jag gör skäl för pängarne."

TRETTIONDE KAPITLET.

Prinsessans historia.

Tänkande på sitt löfte att supera hos prinsessan sade Mose till Reynolds:

"Vänta inte på mig. Jag tar fatt er sedan på vägen."

Prinsessan hade icke förlorat Mose ur sikte för ett enda ögonblick, och strax efter det han skilts från sina vänner, körde hennes vagn fram till honom.

"Ni skall komma hem till mig i afton — glöm inte det", sade hon.

"Jag måste taga fatt mina vänner på hemvägen, så att jag kan inte stanna länge", genmälte han lamt.

Makten af hennes personlighet ökades af hennes hem. Mose hade väntat att finna taflor och fina mattor och ett piano där, och de funnos där också; men det fanns en hel mängd annat där också. Mose stod och såg sig omkring i det eleganta rummet, när mrs Raimon (såsom han nu beslutit kalla henne) kom in efter att ha bytt om dräkt.

Mose blef förvånad öfver den förändring hon undergått. Hon bar en mörkgrå klädning nästan utan några prydnader, och hon såg mindre, äldre och blekare ut, men föreföll ojämförligt mycket mera vinnande och kvinnlig än någonsin förut. Hon tycktes vara sorgsen och hennes röst var mild och behaglig.

"Så är ni nu här, min gosse — under mitt tak", började hon leende. "Det är inte så oäfvet här för att vara i en grufstad, eller hur?"

"Nej", svarade Mose, seende sig omkring i rummet. "Allt det här måste vara hitfördt från staterna; det kan inte vara gjordt här ute."

Hon förblef allvarsam.

"Mose, jag skulle vilja säga er — —"

"Vänta ett ögonblick", afbröt han; "låt oss vara på det klara med hvarandra från

början. Mitt namn är Harold Excell, och jag tänker kalla er mrs Raimon."

Hon räckte honom handen.

"Utmärkt, min präktige gosse", sade hon. "Jag ämnade säga er, Harold, att ni inte kan förvärfva er ett hem genom att år efter år flacka omkring här i bärgen i sällskap med indianer."

Mose blef tankfull.

"Jag tror nog ni har rätt däri", genmälte han. "Jag slösar bort tiden. Jag måste ställa in gamle Vildkatten någonstädes och skaffa mig en ordentlig sysselsättning, om jag —"

Han stannade tvärt, och hon smålog sorgset.

"Ni behöfver inte tveka", sade hon; "säg mig alltihop."

Han satt emellertid tyst — en tystnad, som slutligen blef så god som en tillrättavisning. Mrs Raimon steg upp.

"Välan då", återtog hon; "låt oss gå ut och supera — vi kunna tala bättre vid bordet."

Mose kände sig brydd och obehaglig till mods, men han dolde detta så godt han förmådde, under det han intog sin plats vid bordet midt emot henne. Hon hade sina skäl att så mycket som möjligt framhålla den husliga sidan af sitt lif, och hon ingaf den allvarlige ynglingen nära nog vördnad genom sin kvinnliga värdighet och sitt kvinnliga behag. Det lilla bordet var behagfullt dukadt för två. Starka drycker af något slag funnos ej på bordet, men en tekanna bars in af en leende negress och sattes på mrs Raimons högra sida. Hon talade först endast om teet, maten, hans smak med afseende å socker samt om andra ting hörande till hennes plikter som värdinna. Alla hans föregående mörka föreställningar om henne fördunstade, och tusen nya och gamla föreställningar om hustru och hem och en fridfull medelålder trängde sig på honom. Om hon spelade en för tillfället antagen roll, så utförde hon den åtminstone väl. Mose försjönk ofta i tystnad och djupa funderingar.

Hon vände sig plötsligt till honom och utbrast:

"Ni får inte döma mig efter hvad folket pratar ute i staden. Döm mig endast efter hvad jag är för er. Jag gör inte anspråk på att vara någon söndagsskolelärarinna, men nog tror jag mig vara så pass god kvinna som kvinnor i allmänhet äro. Jag framstår här i staden icke synnerligen till min fördel. När Raimon dog, så tog jag hand om hans affärer här ute, och jag har

"Jag reser härifrån i kväll", sade Mose.

skött dem med god framgång. Jag har anlag för affärer, och jag tycker om affärer. Jag har förtjänat nog för att föra ett sysslolöst och dåraktigt lif, om jag ville, men jag ämnar taga vara på mig själf — och det kan äfven hända, att jag gifter om mig igen. Jag kan se, att ni är djupt förälskad, Mose, och jag önskar ärligt och uppriktigt att hjälpa er — men jag skall inte säga ett ord vidare om saken — kom blott ihåg, att närhälst ni behöfver hjälp, så kan ni utan betänkande vända er till Marta Jane Williams Raimon. Hvad är väl det för ett namn? frågar ni. Jo, det är mitt; min

far var Lawrence Todd Williams, professor i paläontologi vid Blank College. Raimon var en aktör af tionde rangen, och naturligtvis ville inte professor Todd ha en aktör till svärson. Då rymde jag med honom. Launt Raimon var en snäll gosse, och vi hade en lycklig smekmånad, men han förlorade sin hälsa och kom ut hit och nedlade sina pängar i en guldgrufva. Det var någonting för mig, det. Jag har alltid haft lyckan med mig, det gick bra för oss — men den stackars gossen fick inte lefva för att njuta af vår framgång. Nu vet ni alltihop", slutade hon med en suck.

Efter en stunds tystnad sade Mose långsamt:

"I alla fall vill jag, att ni skall förstå, att jag är mycket tacksam för er välvilja. Jag är inte den som förstår att lägga mina ord, och jag tror att det blir sämre med mig för hvarje dag i den saken, men ni har visat er som min vän, och — och jag vill säga er, att ni i dag kommit mig att blygas för mig själf. Från denna stund kommer jag inte att rätta mig på någon annans omdöme om en kvinna. Ni känner mitt lif — allt som kan intressera er. Jag vet inte, hur jag skall tala till en kvinna — hvem det vara må — men hvad jag än säger, så är det åtminstone inte min afsikt att såra eller förolämpa någon. Jag håller på att bli som en indian — jag talar endast för att uttrycka hvad jag tänker. Allt sedan jag var sjutton år gammal har jag haft mycket litet med flickor att göra — har alltid varit mest tillsammans med män. När jag var pojke var jag talför nog, men jag känner till en god del mindre nu än jag då gjorde — det vill säga i somliga hänseenden. Hvad jag ville säga är detta: jag är er mycket tacksam för hvad ni har gjort för mig här — men jag reser härifrån i kväll — —"

"Inte för alltid, väl?" afbröt mrs Raimon.

"På den frågan kan jag inte svara", genmälte Mose. "Allt hvad jag vet är, att jag skall ge mig ut på den längsta och vildaste färd jag ännu varit med om. Hvar den ändar eller hvad den leder till — därom är jag alldeles okunnig. Men jag skall inte glömma er; ni har varit en god vän för mig."

Mrs Raimon darrade en smula på rösten, då hon svarade:

"Jag önskar, att ni ville skrifva till mig någon gång och tala om, hur det står till med er."

"Ack, begär inte det af mig", invände Mose. "Jag har så förskräckligt svårt för att skrifva — värre nu än någonsin förr. Det är möjligt, att jag kommer hit till bärgen igen; jag kan inte förstå, hur jag skulle kunna lefva någon annanstans. Om jag kommer den här vägen, så skall jag låta er veta det."

Ingendera af dem åt något nu; och spänningen var stor. Hon visste, att inga konstgrepp kunde hjälpa henne att kvarhålla honom; och han var medveten om hennes sinnesrörelse och önskade ifrigt att undkomma henne.

Slutligen sköt Mose tillbaka sin stol, hvarvid hon reste sig och gick emot honom med framsträckt hand.

"O, hvad det gör mig ledsen, att ni skall resa", utropade hon med en lidelsefull darrning i rösten, som rörde honom djupt. "Ni har återväckt mitt intresse för ett enkelt och okonstladt lif, och lifvet synes mig värdt att lefva, då jag är tillsammans med er."

Han skakade hennes hand och sade:

"Farväl så länge!"

"Så länge!" upprepade hon och tillade med ett försök att anslå en glädtig ton: "Och stanna inte borta för länge, och glöm inte att låta mig veta, när ni kommer häråt igen."

TRETTIONDEFÖRSTA KAPITLET.

Resan till främmande land.

Dag efter dag rullade boskapståget stadigt mot sitt mål i öster. Finkan var full af boskapsägare och deras medhjälpare, som rökte, talade politik, berättade historier och gjorde sina anmärkningar om allt, som mötte deras blickar under färden.

Mose höll sig för det mesta tyst, ty han lefde om igen sitt lif på slätterna och iaktog de förändringar, som hade ägt rum. Landet hade blifvit betydligt mera odladt och bebyggdt. I samma mån bärgen sakta sjönko bakom den jämna horisonten i väster, blef den unge mannens hjärta allt tyngre. Hvarje timmes färd mot öster var för honom nedslående; det var honom som närmade han sig en obestämd fara. På andra dagen efter afresan kände han lust att hoppa af tåget och vinka farväl åt det; men han lade band på sig och satt på bakre plattformen med blicken riktad mot banan.

Äntligen kommo de till Chikago, den stora staden, på hvilken Mose knappast kunnat tänka utan förskräckelse. Men när han nu befann sig där i verkligheten, hade han den likgiltiga uppsynen hos en man, som ofta varit där och fullkomligt visste, hvad han hade där att göra.

De hade icke varit många minuter i den stora staden, innan alla boskapsherdarne utom Mose voro druckna. Han förblef tyst och sluten. Under resan hade han skött sina åligganden på bästa sätt, och McCleary, boskapsägaren, var tacksam mot honom och fylld af beundran för den hyggliga unge mannen. McCleary hade antagit honom utan att veta hvem han var, sedan Reynolds framställt en begäran därom. Nu sade McCleary:

"Ni är en duktig karl, Mose; jag tycker om er och behöfver er. När ni har uträttat edra ärenden här, så följ med mig tillbaka, och jag skall laga att ni kommer på er rätta plats."

Harold tackade honom på sitt vanliga rättframma sätt och skildes från honom för att gå till hvila.

Harold hade icke sofvit i en hotellsäng sedan den natten, då han var i Marion och delade rum med Jack. De båda dagar han vistades där kommo nu lifligt tillbaka för hans erinring, och tanken därpå höll honom vaken nästan till dagens inbrott. Han steg upp sent, men fann endast McCleary vid frukostbordet; de andra männen lågo ännu och sofvo ruset af sig.

Efter frukosten gick Harold ut på gatan och såg sig omkring. Där borta bredde jättestaden ut sina husmassor — där någonstädes bodde Mary. Tillsammans med McCleary tog han en vagn för att åka in till staden. Lifvet omkring dem blef allt rörligare, människorna blefvo allt flera.

"Hvart gå de alla?" undrade McCleary. "Hur kunna alla dessa människor lefva och försörja sig här?"

"Det är just hvad som förvånar mig", genmälte Harold. "Jag tycker de skulle sluka allt ätbart i världen."

Mose satt på bakre plattformen med blicken riktad mot banan.

Den äldre mannen suckade, i det han sade:

"Jag antager, att de veta, hvad de ha för sig, men jag skulle inte för allt i världen vilja dela deras lott."

Ett djupt svårmod grep Harold, när stadens rök och gråa ljus slöto sig öfver hans hufvud. Under halfva dagen gjorde han föga annat än vandrade upp och ned på Klarkgatan. Han kände sig svag och sjuk i vimlet och tyckte sig hafva handlat dåraktigt, då han kastade sig in i denna nya, okända värld. Också erfor han en stark önskan att återvända med sina kamrater på resan, när de efter en veckas förlopp vände Chikago ryggen, men en viss

seg ihärdighet, som så att säga låg utanför hans vilja, dref honom att fullfölja det syfte, hvarför han kommit till denna så motbjudande värld.

Under hela denna vecka hade Harold icke gjort något för att få reda på Mary. Han hade endast strövat omkring på gatorna under dagen och på aftonen besökt teatrarne. Staden blef för hvarje dag allt större och allt förhatligare för honom. Blotta tanken på att vara nödsakad att skaffa sig ett lefvebröd i en sådan malström kom honom att rysa.

Då McCleary reste tillbaka västerut, reste Harold ned till stationen för att bjuda honom farväl. Sedan de skakat hand för sista gång, gick Harold till biljettluckan och lämnade sin returbiljett åt tjänstemannen sägande:

"Jag skulle vara er tacksam, om ni ville lägga den här afsides för min räkning."

Tjänstemannen log förstående.

"Godt; skall ske. Ert namn?"

"Excell — 'X L'; det är mitt märke."

"Godt; biljetten ligger här för er räkning, närhälst ni vill ha den — det vill säga inom trettio dagar — giltighetstiden utgår den femtonde."

Mose begaf sig till ett annat hotell i staden, där han fick ett rum i öfversta våningen till billigt pris. Han intog sina måltider hvarhälst han råkade befinna sig, när han blef hungrig. När han blef trött på att ströfva omkring, gick han och satte sig på träsoffan framför hotellet och betraktade de förbigående.

En afton vände han sig till nattvakten, en hurtig ung man, med frågan:

"Hur skulle ni bära er åt, om ni ville taga reda på en bekant i den här staden?"

"Jo", genmälte nattvakten; "först skulle jag söka honom i adresskalendern. Om han inte stode där, så skulle jag skrifva till någon af hans släktingar och fråga om hans adress — eller också skulle jag vända mig till polisen. Hvad heter han?"

Harold låtsade icke om denna fråga.

"Hvar kan jag få fatt i den där adresskalendern?" återtog han.

"Där ligger en på pulpeten där inne", ljöd svaret.

"Den där stora boken?"

"Just den, ja."

"Står det i den, hvar alla människor bo?"

"Å, inte precis; men de flesta äro nog upptagna i den."

Under nattvaktens ledning fann Harold snart namnet Yardwell, men någon Mary Yardwell såg han icke till. Han tog då reda på fyra musikkonservatoriers adresser och skref upp dem.

Därefter begaf han sig ut på upptäcktsfärd. De första båda musikkonservatorierna lågo flere trappor upp och voro stängda. Det tredje låg i ett klart upplyst hus, som tornade upp sig högt öfver gatan. I ett litet kontor i åttonde våningen satt en ung flicka med strängt utseende sysselsatt med skrifning. Hon såg upp från sitt arbete och frågade i afmätt ton:

"Hvarmed kan jag stå till tjänst?"

Harold rodnade, i det han med någon ansträngning frågade:

"Finns det i den här skolan någon flicka med namnet Mary Yardwell?"

"Det tror jag knappast", ljöd svaret; "men jag skall se efter."

Hon slog upp en bok och sade omsider med affärsmässig höflighet:

"Nej, sir; det finnes ingen med det namnet."

"Mycket förbunden."

"Jag ber", sade flickan kort, i det hon återtog sitt arbete.

(Forts.)

En växlingsfråga.

Skrytlund: "Tänk dig, jag kan få gifta mig med en stenrik flicka!"

Prutlund: "Nå, hvarför gör du inte det då?"

Skrytlund: "Nej, olyckan är, att hon är engelska, och jag vill endast gifta mig med en svenska."

Prutlund: "Ah prat; man kan ju växla pund sterling i kronor."

Hvarför Pettersson tror på sjöormen.

En komedi i två akter.

Första akten. Under det Pettersson njuter sin middagsgrogg, sammangadda sig några af hans medpassagerare för att spela honom ett puts. De taga reda på en präktig kålmask bland kockens grönsaker och smussla in den i kikaren.

(Hvad Pettersson såg.)

Andra akten. Pettersson, skinande af belåtenhet efter inmundigandet af groggen, tar sig en titt genom kikaren och får syn på en sannskyldig sjöorm af ofantlig storlek. Han blir mycket förargad öfver de andra passagerarnes misstrogenhet, men själf är han ännu i denna dag lifligt öfvertygad om, att han sett en verklig sjöorm.

Tidsfördrif och tankeöfningar.

Charader.

1.

(Af Johan L—m.)

Med a förlängdt mitt första
behöfver en och hvar,
det få vi också alla
uti vår barndoms dar.
Med c tillökt mitt andra
ett välkändt utrop är,
i glädje som i smärta
man det begagna plär.
Mitt tredje bör man säga
åt den, som pratar jämt,
ty måtta är nödvändig
i allvar som i skämt.
Mitt hela, sade mästarn,
att Mats i skolan var,
och därför fick han äfven
beröm utaf sin far.

2.

Var mitt första för den, som med smicker
Dig vill köpa åt sig!
Var mitt andra för den, som dig sticker,
Eller retar dig!
Är du mitt hela, så gläds,
Att du ej vet hur du bedömes,
Om du berömmes,
Eller försmäds.

3.

Se där en slyngel och en slyna,
Som först i gatuhörnet stå
Och med hvarann mitt första slå,
Och sedan i mitt andra gå,
Att tigga och därunder syna
Med snabba, sneda ögonkast
Hvar något finns, som de i hast
Må med de långa fingrar nappa;
Ja, späja om de kunde dit
Sig smyga på en nattvisit.
Ej endast de, men deras pappa
Och mamma, som dem fostrat så,
Förtjänte den undfägnad få,
Som ges uppå mitt helas trappa.

4.

En engelsk amiral* bjöd gäster på mitt första
Väl tusen: Ingen dock behöfde törsta.
Mitt andra var så stort, att där en julle sam,
Hvari en gosse for ikring och fyllde glaset
För hvar och en, som höll det fram.
Ett rykte flög om det kalaset
Från bygd till bygd, från hamn till hamn.
Och knöt mitt helas bild vid amiralens namn.

* Russel.

5.

När mitt första skvalar neder,
Och mitt andra sväller opp;
Strax mitt hela sig bereder
Skrytsamt till sitt korta lopp.

Stafningsgåta.

(Af »Lunkentus».)

Stafvad med k är jag ett nyttigt djur.
Stafvad med l är jag ett farligt djur.
Stafvad med s är jag ett »otäckt djur».

Rebusar.

1.

Den gifver s s s s s s s
Den gifver s strax s
s s s s s s s

2.

d
v
l

Palindrom.

(Af »Lunkentus».)

Jag är en gud, hvars jättehand
från rymden skräck mot jorden sänder;
och omvänd ett föreningsband,
fast afklippt, mellan skilda länder.

Lösningar af tankeöfningarna i n:o 13:

Stafningsgåtan:

En-os.

Rebusen:

Tre grader kallt i går.

Schackuppgiften n:r 19:

1. Tb1—b4, Kd7—c6;
2. Tb4—c4, etc.
1. —, Kd7—e7;
2. Tb4—b6, etc.

Charaderna:

1. Snöbärg. — 2. Julbock. — 3. Väfstol. — 4. Barnbal.

Göteborg. Göteborgs Handelstidnings Aktiebolags Boktryckeri 1901.

SOL ILLUSTRERADT 25-ÖRES MAGASIN

N:r 15. Årg. 3.

UTGIFVARE
TORSTEN HEDLUND.

Eftertryck utan angifvande af källan förbjudes.

H. E. G. HAMILTON.

Det försiggår ett ständigt utbyte nationerna emellan, såväl i andligt, moraliskt och intellektuellt hänseende som ock i lekamligt, merkantilt och — meteorologiskt. Den östanvind, som blåser i Ryssland i dag, stryker i morgon fram öfver Sverige och i öfvermorgon öfver Skotland — detta är ett exempel på meteorologiskt utbyte de olika landen emellan. Det svenska språket innehåller en mängd "låneord" från främmande tungomål, de där under tidernas lopp vunnit burskap och blifvit organiskt inympade på den svenska språkstammen; och vice versa innehåller det engelska språket en mängd skandinaviska låneord — detta är exempel på mellanfolkligt utbyte i etymologiskt eller språkligt hänseende. Och slutligen innehåller vårt svenska folkelement en mängd under tidernas lopp från andra land och nationer inflyttade familjer, hvilka slagit rot och vunnit burskap i sitt nya fädernesland och hvilkas "främmande" härkomst ofta nog kan spåras endast i det från far till son fortplantade främmande familjenamnet. Detta är hvad man skulle kunna kalla ett mellanfolkligt utbyte i antropologiskt hänseende, ett utbyte som städse försiggår i större eller mindre omfattning och som säkerligen spelar en ganska viktig roll för nationernas sunda och lifskraftiga utveckling. Det är med en framstående ättelägg af en sådan till vårt land invandrad utländsk familj som vi här ha att göra — landshöfdingen i Gäfle, f. d. ledamoten af riksdagens andra kammare grefve Hugo Hamilton.

Af de många utländingar, som under vår store Gustaf Adolfs tid dels inkallades till landet för att höja vårt näringslif (bland dem nederländaren Louis de Geer, "den svenska industriens fader"), dels skyndade att taga krigstjänst hos den ärehöljde "guldkonungen från Norden" och hans dotter drottning Kristina, voro äfven de båda skottarne, halfbröderna Hugo och Ludvig Hamilton, tillhörande en urgammal engelsk-skotsk släkt och söner af ärkebiskopen Malkolm Hamilton i Kashel på Irland. De trädde under förra hälften af 1600-talet i svensk krigstjänst, blefvo naturaliserade svenske adelsmän och upphöjdes 1654 i friherrligt stånd. De återvände emellertid snart båda till sin fäderneö, men en yngre broder till den ofvannämde Hugo, vid namn John Hamilton, hade två söner, Malkolm och Hugo, hvilka trädde i svensk tjänst och erhöllo svensk friherrlig värdighet. En af denne Hugos söner, Gustaf David Hamilton, upphöjdes år 1751 i grefligt stånd, och från honom härstammar den man, hvilkens bild inleder föreliggande häfte.

Hugo Erik Gustaf Hamilton, son af landshöfdingen i Upsala län Adolf Ludvig Hamilton och dotterson af Erik Gustaf Geijer, föddes på Blomberg den 21 aug. 1849. Student i Upsala vid tjugu års ålder, aflade han 1878 juris kandidatexamen, utnämdes 1880 till vice häradshöfding och tjänstgjorde därefter en tid i riksdagens kansli. År 1884 fick han i uppdrag att vidtaga förberedande åtgärder för inrättandet af en patentmyndighet, förordnades

samma år till chef för den då organiserade Patentbyrån samt utnämdes 1895, sedan nämda byrå utvidgats till det nuvarande Patent- och registreringsverket, till öfverdirektör och chef för detsamma.

Hamilton har tagit liflig del i det kommunala och politiska lifvet i hufvudstaden. Under åren 1886—1889 och 1891 var han ledamot af arbetareförsäkringskommittéerna, år 1894 ordförande i kommittéen för afgifvande af utlåtande rörande arbetslösheten i hufvudstaden, år 1895 likaledes ordförande i kommittéen för omorganisation af Stockholms fattigvård, samt år 1897 ledamot i befästningskommittéen. Fattigvårdsväsendet har han också ägnat mycket intresse och arbete i sin egenskap af stadsfullmäktig i hufvudstaden under åren 1888—1893 och 1896—1900.

Grefve Hamilton har vidare under åren 1891—1893 och 1897—1901 varit en af Stockholms stads representanter i riksdagens andra kammare, där han såsom framstående talare och omfattande frisinnade idéer samt i sin egenskap af ifrig frihandlare framträdt såsom en af de mera bemärkte männen bland hufvudstadens liberale politiker. Han har också dokumenterat sig som politisk och nationalekonomisk skriftställare.

Förlidet år utnämdes Hamilton till landshöfding i Gäfleborgs län efter A. T. Odelberg, som då öfvertog chefsposten för det nyinrättade jordbruksdepartementet.

* * *

Ett grunddrag hos grefve Hamilton har varit — och är säkerligen allt fortfarande — entusiasm. Få talare ha i vår riksdags andra kammare tilldragit sig mera uppmärksamhet än denne liflige och varme man.

Hamilton har räknats till radikalerna i vårt land, fastän man nu från visst håll vill söka påvisa affall under förmenande, att landshöfdingeposten i Gäfle skulle hafva bundit hans tunga. Grefvens uppträdande i försvarsfrågan i år har betraktats som ett sådant affall. Denna uppfattning torde dock vara tämligen orättvis, då denna stora fråga: vårt lands politiska självständighet, borde anses utgöra en sådan hufvudfråga, att strängt taget alla andra frågor måste vid sidan af densamma betraktas såsom underordnade, såsom partifrågor.

Den starka glöd och fasta hjärtegodhet, som ännu alltjämt göra sig gällande hos Gäflelandshöfdingen i frågor, som röra "de små", tyda ej på att han skulle vilja gå in under något konservativt ok — lika litet som hans viljekraft och självständighet torde tillåta honom att gå under något som hälst annat partiok.

De egendomligheter, som senare tiders politiska lif frambragt, de "parlamentariska" partierna, torde ej böra räknas till de institutioner, som härstamma direkt från visdomens källa och äga värde att få bestå orubbade. Tvärtom synas redan tecken, som tyda på att nya former, som gifva större trygghet åt sann tankefrihet, ej äro aflägse.

Framtiden måste tillhöra de verkligt frisinnade — de samvets- och öfvertygelsetrogna, de må sedan hysa hvilka meningar som hälst eller kallas radikala, liberala eller konservativa.

Ty sant frisinne fordrar samma fördragsamhet med andras uppfattningar som den man kräfver för sina egna; och i detta afseende tro vi att grefve Hugo Hamilton är både en frisinnad man och en framtidsman.

Bilder från den Skandinaviska Norden.

Vårt fädernesland i ord och bild.

Tredje serien.

9.

Karlsöarna.

Liksom Visby och Gotland i sin helhet på senare åren dragit en städse växande turistström till sin minnesrika jord; så ha äfven de i flera hänseenden märkvärdiga Karlsöarna utanför hufvudöns västra kust blifvit föremål för en allt mera ökad uppmärksamhet och allt talrikare besök af intresserade turister. Ty det är icke blott så, att de båda små öarna ha en storslagen, egendomlig natur; man har äfven anledning att räkna dem bland de allra tidigast bebodda orter i Sverige, hvaraf spår påträffats i de många underligt formade grottorna, som finnas på dessa små öar.

Stora och Lilla Karlsö äro tvänne höga, branta klippöar i Östersjön, belägna den förra 6,5 kilometer, den senare 2,7 kilometer från Gotlands västra kust ungefär i jämnhöjd med Ölands norra udde och fyrtio kilometer söder om Visby. Karlsöarna räknas till Ejsta socken af Gotlands län; "Storön" tillhör numera det 1880 bildade "Karlsö jakt- och djurskyddsförenings aktiebolag", utom en mindre del, som äges af lotsverket. Under åren 1886—1887 uppfördes där en aderton meter hög fyrbyggnad af huggen sten, på den västra, omkring femtio meter höga, lodräta klippbranten. Fyren är en gruppblänkfyr med tre blänkar och har en lysvidd af 20—24 minuter.

Karlsöarna äro i det närmaste skoglösa, men hafva ett förträffligt fårbete. Här funnos också förr stora hjordar af halfvilda får, hvilka tillhörde bönder på Gotland och som fingo vistas både sommar och vinter på öarna. Numera är denna fårafvel inskränkt till Lilla Karlsö, dit ägarne föra sina får vid sommarens början och återföra dem till Gotland på hösten. Ty det gamla bruket att låta djuren gå ute året om öfvergafs klokt nog, emedan många af dem under vintern omkommo af hunger och köld. Vid rägn och oväder taga fåren sin tillflykt till grottorna i bärget med sina stora, halfcirkelformiga ingångar. Karlsöfårens kött anses såsom det bästa och läckraste, men de äro mindre och fulare än hemfåren samt hafva gröfre ull än dessa.

Ur en skildring i Svenska turistföreningens årsskrift för år 1896 af en botanisk utflykt, som i juni 1892 företogs till Gotland och Karlsöarna af två lärare och några skolynglingar från hufvudstaden, låna vi följande intressanta beskrifning af de båda öarna:

Sedan expeditionen på aftonen landstigit i Norderhamn på Stora Karlsö, gingo vi följande morgon ut på ströftåg under ledning af gamle "Moses", som bodde i en liten koja på stranden vid Norderhamn och hade till uppgift att skydda äjdrarne på ön. Han kände också alla äjderbon och hade vid hvart och ett nedstuckit en numrerad sticka. Vägen gick först invid stranden utmed den öfver 50 meter höga, lodräta bärgväggen till den nordvästra udden, den s. k. Spangändan, där jättelika fyrkantiga block ligga kastade om hvarandra nedanför bärget. Midt på bärgväggen ser man ingången till en fullkomligt otillgänglig håla, "Rindhålet", hvars öppning delvis döljes af en tät och flera meter lång matta af murgröna, som i rika festoner hänger lodrätt nedåt. Hvarje sten, likasom hela bärget, är en enda samling af petrifikater, ortoceratiter, enkrinitstjälkar, koraller m. m. Däröfver kretsade hundratals sjöfåglar, tordmular, måsar och tärnor,

och här och där sam en äjderfamilj fram på den för en lätt bris krusade hafsytan.

Vi letade oss från stranden — heter det vidare — utefter en brant stig upp på den vidsträckta höjdplatån, som upptager

Här var man nära att trampa på en rufvande äjderhona, där skuttade en skrämd hare upp midt framför ens fötter. Åt sydost sluttar bärgsplatån långsammare ned mot hafvet. Nära stranden funno vi i en

Vy från Stora Karlsö.

största delen af ön. Marken är här nästan alldeles steril såsom på Ölands alfvar. Den sällsynta Adonis vernalis sköt fram sina fina blad och utsökt vackra gula blommor ur bärgspringorna och hamnade såsom ett välkommet byte i våra portörer.

grotta, bildad af en stor, lutande stenplatta, en mängd människoben, som tillsammans bildade ett helt skelett. Var det möjligen någon skeppsbruten, som här sökt skydd för storm och rägn och som ensam utandats sin sista suck?

Längre mot öster på höjden sågo vi ett ensamt träd. Detta beskrifver redan Linné i sin gotländska resa på följande sätt:

"Här ofvan uppå låg en stenhög af en famns högd, hvarpå växte en ask af två Famnars högd, och lika bredd i kronan, hvilket var det enda trädet uppå Carlsöens höga fält, och lyste långt bort för Siöfarande, som härefter dömde sin kosa."

Nu var asken nästan alldeles förtorkad. — Vi slogo oss ned på en gräsmatta nära branten. Djupt under våra fötter, så långt ögat kunde nå, det skimrande hafvet rundt omkring, och öfver oss en blå himmel, vattrad af hvita cirrhusmoln. Hela den vilda, men tjusande taflan lifvades genom svärmen af fåglar, som flögo fram och tillbaka mellan klipporna, döko upp och ned i vattnet eller i stora flockar lugnt simmade på vattnet under oss.

Vi gjorde nu ett besök i de märkvärdiga grottorna från den förhistoriska tidsåldern (stenåldern). De innehålla talrika lämningar af urtidens människor och hafva under flera år varit föremål för noggranna undersökningar af d:r L. Kolmodin i Visby (och 1889 af prof. G. Retzius i Stockholm).

De flesta af oss togo sig därefter ett friskt bad i Norderhamn, där bottnen var betäckt med fin, hvit sand, som smulats sönder i atomer af nordanstormarnes vågor. Länge stannade vi dock ej i vattnet, ty det var kallt som det friskaste källvatten. Äfven under högsommaren kan vattnets temperatur vid gotländska kusten variera samma dag mellan 19 à 20 gr. och 5 à 6 gr. Celsius. Då s. k. "aflandig" vind blåser, skummas det varma ytvattnet utåt hafvet, och nytt, kallt vatten strömmar till från hafsbottnen.

Efter middagen eldade man upp ångpannan på vår lilla ångbåt, vi sade farväl åt vännen Moses och foro öfver till den $^1/_4$ mil längre inåt land belägna Lilla Karlsö. Denna är något högre än Storön och ännu brantare och vildare. Vi lade i land på nordöstra sidan och klättrade bland klippblocken nedanför branten för att uppnå det ställe, där den rara ormbunken Scolopendrium officinale växte. Lilla Karlsö var det enda då (1892) kända växtstället i Sverige. Nyligen har man upptäckt densamma på själfva Gotland. — Här och där hade kalkklipporna genom vattnets och luftens förenade åverkan antagit besynnerliga former, liknande de på östra kusten af Gotland i närheten af Slite förekommande "raukarne". Toppen på en af dessa hade tydligt formen af ett hundhufvud. Expeditionens nitiske fotograf passade genast på att "taga" den besynnerliga klippformationen, som här meddelas i bild.

Klättrandet bland stenarne blef allt mödosammare, men snart förestodo oss ännu svårare vedermödor. Vi kommo nämligen till ett ställe, där bärgväggen stupade brant ned i vattnet. Af med strumpor och skor — och det lyckades att komma förbi. Detta upprepades ännu en gång. Men den tredje gången var det ej nog med skorna och strumporna. Vattnet var isande kallt, stenarne än hvassa, än slippriga, och det gjorde ondt i fötterna.

Strax därefter voro vi framme vid fyndorten för Scolopendrium. Den växte högt upp på bärgväggen i små håligheter, som sågo fullkomligt otillgängliga ut. Men ingen fara kunde nu häjda de ifrige botanisterna, och vi tågade därifrån med ett par exemplar af en af Sveriges sällsyntaste växter i portören.

Sedan klättrade vi med stor svårighet långs en remna upp på höjdplatån, som liknade den på Storön. Växtligheten var dock något rikare; ask och oxel växte här och där i remnorna, och det korta gräset gaf en kraftig näring åt en talrik skara får, som jämte massor af sjöfågel utgjorde öns enda invånare.

Solen hade redan gått ned, då vi ångade tillbaka till Klintehamn. Sent skola vi glömma den vilda, storslagna naturen på Karlsöarna där midt ute i hafvet...

* * *

Lilla Karlsö har oval form och är högst på nordvästra sidan, hvarifrån ön småningom sänker sig mot sydost. På högsta stäl-

let stiger ön till åttio meter, som är den största bärgshöjden inom Gotlands län.

Stora Karlsö har formen af en parallellogram, hvars ena sida är ungefär halfannan, den andra sidan ej fullt en kilometer lång. Stora Karlsö, med ett ytinnehåll af omkring 240 har, är ej alldeles dubbelt så stor som Lilla Karlsö, hvars areal uppgår till ungefär 140 har. Högsta höjden på Stora Karlsö befinner sig i det inre af ön och stiger till vid pass sextio meter. Skäl finnas att antaga, att de båda öarna en gång i tiden varit sammanhängande och utgjort en enda större ö. Ännu synas utanför västra, norra och östra kusterna af Stora Karlsö, samt utanför västra kusten af Lilla Karlsö de så kallade "pallarne" — jämnlöpande, terrassformiga afsatser ett par meter under vattenytan, hvilka en gång i fordomtima utgjort öarnas stränder och som ett stycke från den nuvarande stranden stupa tvärbrant ned i hafvets djup. I storm förete de väldiga bränningarna mot dessa "pallar" ett lika storartadt som vildt skådespel, och många fartyg hafva här förlist.

Parti från Lilla Karlsö.

Af grottorna, i hvilka fornlämningar påträffats, må nämnas "Stora Förvar" å

Stora Karlsö samt "Norder Vagnshus" och "Suder Vagnshus" å Lilla Karlsö. I Stora Förvar har uppgräfts ett kulturlager af inemot fyra meters mäktighet, hvari man funnit bland annat en mängd lerkärl och skärfvor af sådana. I grottornas öfre lager ha påträffats lämningar af järn, men i de undre lagren, som förskrifva sig från brons- och stenåldrarne, har man hittat verktyg af brons och sten samt vackert arbetade spjut och nålar m. m. af ben. Dessa spår af en förgången mänsklighet lära vara de äldsta, som hittills påträffats i vårt land.

Af Karlsöarnas underliga klippartier märkes det bekanta Stor Nasu, på Storön, ett klipputspräng, som har formen af ett hufvud med väldig näsa. Under denna finnes en svårtillgänglig grotta, hvars namn, Tjufhålet, antyder, att den en gång varit en röfvarkula.

Lilla Karlsö saknar godt vatten, men på Stora Karlsö finnas flera källor med friskt, kallt vatten. Lilla Karlsö är som sagdt obebodd; men på Storön har fyrpersonalen sin bostad året rundt. Under sommaren ha dessa människor förbindelse med den öfriga världen en gång i månaden — utom vid tillfälliga besök af turister och andra — nämligen den 15, då lotskuttern kommer ut med tidningar och annan post, så vida väderleken det tillåter, ty vid nordlig storm kan kuttern icke ingå i Norderhamn. Under vintern äro enslingarne på den lilla klippön afspärrade från all gemenskap med "fastlandet", såsom de nämna Gotland. Först någon dag på vårsidan visar sig ånyo den med glädje hälsade lotskuttern, medförande proviant samt "nyheter" från den öfriga världen för de senaste fyra à fem månaderna.

Känsel i en amputerad lem.

Det är ett välbekant faktum, att personer, som haft den olyckan att förlora en arm eller ett ben, kunna erfara känselförnimmelser, dem de förlägga till den amputerade lemmens plats, liksom om denna alltjämt sutte kvar. Men något ovanligt och till synes omöjligt är, att själfva den amputerade lemmen kan öfverföra känselintryck till sin ägares hjärna. Ett märkligt och väl bestyrkt exemped härpå meddelades nyligen i en engelsk tidning, som skrifver:

Mr A. B. Knapp, en framstående man i Norwich, råkade ut för en olyckshändelse, som nödvändiggjorde aftagandet af hans ena arm. Efter amputationen hämtade sig Knapp hastigt, tills han plötsligt klagade öfver köld i armen. Denna förnimmelse af köld i den aftagna lemmen tilltog, och ehuru läkarne och hans vänner skrattade, påstod han dock, att armen frös och värkte af köld.

Den aftagna armen hämtades nu från ett angränsande rum och lades på ett varmt ställe, utan att Knapp hade en aning därom, men han erfor genast lindring och förklarade, att armen nu började bli varm.

Senare klagade Knapp åter öfver, att någonting, som var bundet om handleden, kom armen att värka. Det befanns, att ett bandage var hårdt ombundet kring handleden. Bandaget aftogs utan Knapps vetskap, och återigen erfor han lindring i armen.

Dessa obestridliga fakta ha satt myror i hufvudet på läkarne, enär det framgår af dem, att det emellan hvarje del af kroppen och hjärnan förefinnes en psykologisk förbindelse, hvilken icke kan afskäras med kirurgens instrument.

SÄLLSAMMA HISTORIER.

VIII.

Drinkarnes håla.

(Forts. o. slut fr. föreg. n:r.)

De älfvalika gestalterna framför mig skingrades och försvunno i ett nu. Äfven Etidorhpa försvann likasom i en genomskinlig sky. Amfiteatern, själfva grottan försvunno, och jag fann mig stående ensam i en ändlös öken. Ingenstädes bröts enformigheten af något synligt föremål. Jag stod på en slätt af ren, hvit sand, en ändlös, hvit yta, som lindrigt vågformig sträckte sig ända till synranden. Det var som hade ett haf i sakta vågor plötsligt förvandlats till sand och stelnat.

Jag böjde mig ned och tog upp en handfull sand, som jag långsamt lät sila ned igen emellan fingrarne. Ja, det var sand. Jag nöp i min egen kropp, ryckte mig i håret, slet mina kläder, stampade i sanden och ropade högt — allt för att förvissa mig om, att det verkligen var jag själf. Ja, det ägde sin riktighet. Jag stod ensam i en sandöken. Dagen bräckte, och solens gyllne skifva steg långsamt och majestätiskt upp ur sandhafvet i öster.

"Gud vare tack för solen!" utropade jag. "Gud vare tack för solens värme och ljus!"

Jag befann mig således åter på jordens yta; ännu en gång såg jag detta härliga ljusklot, som jag så mycket längtat efter i den dystra underjorden. Jag föll på mina knän och välsignade den uppgående solen, sandhafvet, luften, den blåa himmelen, med ett ord allt omkring mig. Jag tänkte icke, ville icke tänka på, huru detta underverk, min plötsliga förflyttning till jordytan, hade försiggått; jag fruktade, att jag möjligen kunde bedraga mig själf.

Jag vände mig åt öster och började vandra motsols. Ju längre det led på dagen, desto hetare brände solen. Vid middagstiden kändes det som om märgen i mina ben skulle smälta. Den snöhvita, lavaheta sanden bländade mina ögon, så att jag måste täcka dem med händerna. Solen brände som hade hon varit en hvitglödande järnkula nära mitt hufvud. Jag aftog rocken och höll den med ena handen öfver hufvudet för att sålunda mildra den förfärliga hettan, men förgäfves. De glödande strålarne trängde genom tyget som kvicksilfver genom en gasslöja. De genomträngde mitt kött och upphettade mitt blod. Händer, fingrar, armar svällde upp. Mitt ansikte svällde ut, så att jag till slut icke kunde se, ty kinder och ögonbryn möttes öfver ögonen. Jag strök min oformliga hand öfver ansiktet; det var trindt som en båll — näsa och öron voro inbäddade i det uppsvällda köttet.

I detta mitt elände önskade jag mig döden och anropade i samma andedrag de makter, som återfört mig till jordytan, att låta mig vända åter till underjorden. Erinringen af den därstädes rådande svala, uppfriskande atmosfären var för mig hvad tanken på himlen måste vara för en fördömd ande. Nu tycktes mig de dystra, underjordiska grottorna som de saligas hemvist, och jag förbannade min dårskap att hafva längtat därifrån tillbaka till jordytan. Jag förbannade solen, jorden, Gud, allting. Jag kände på mina uppsvällda lemmar och önskade, att jag vore mager som ett skelett. Jag släpade mig fram under de intensivaste lekamliga och själsliga marter; ögonblicken vordo till år, och med hvarje ögonblick växte våndan och kvalen. Dock, omsider dalade solen, hettan aftog, och i samma mån återvann min vanställda kropp sin normala form. Mina ögon skådade ånyo solen, som eldröd sjönk i västerlid. Likasom löst ur en förtrollning segnade jag uttröttad ned på sanden och

somnade. Jag drömde om solen; plötsligt stod en ängel framför mig och sporde, hvarföre jag var så olycklig. Till svar pekade jag på solen:

"Se där", sade jag, "upphofvet till människans elände."

"Funnes det ingen sol", svarade ängeln, "så skulle det icke häller finnas några människor, men likvisst skulle det finnas elände."

"Hvad för elände?" frågade jag.

"Själselände", blef ängelns svar. "Elände är en verklighet, elände är icke en föreställning — smärtan är verklig, smärtan är icke en sinnesförnimmelse. Elände och smärta skulle fortfarande existera och gnaga på själssubstansen, äfven om det icke funnes människor, ty själen är också verklig och icke en blott föreställning. Den smärta du har lidit har icke varit materiell smärta, utan själssmärta. Materien kan icke lida. Vore det materien som lede, så skulle den upphettade sanden vrida sig i vånda. Nej; det är endast själen och anden, som erfara smärta eller njutning, och hvarken själen eller anden kan undgå sitt öde, äfven om den undslipper kroppen."

Jag vaknade och såg ännu en gång solen höja sig öfver synranden i min öde värld. En ny pina väntade mig, ty jag började nu känna en olidlig törst, detta det svåraste af lekamliga lidanden. När den lefvande organiska väfnaden kräfver vatten, förnimmes inga andra fysiska behof. Jag tänkte icke längre på den uppgående solen; jag hade förgätit den brännande sanden under gårdagen; jag kände endast törstens kval.

"Vatten, vatten, vatten", ropade jag, och likasom till svar på mitt rop såg jag i fjärran en insjös lugna vattenspegel.

Ögonblickligen började jag springa i riktning af den välsignade synen, och medan jag sprang, steg solen högre på molnlös himmel, sanden började bränna under mina fötter, blodet koka i mina ådror, och ännu en gång erfor jag samma outhärdliga pina som under gårdagen, nu ökad med törstens slitande kval, allt under det jag andlös skyndade hän mot en sjö, som oupphörligt vek tillbaka för mina längtande blickar och blytunga steg.

Fruktansvärdare vardt denna dag än den föregående, och likväl var den raka motsatsen med hänsyn till solens verkan på min kropp. Min önskan af gårdagen gick i uppfyllelse på ett förfärligt sätt; mina förbannelser då föllo nu tillbaka öfver mitt eget hufvud. Jag hade önskat att blifva mager som ett skelett, och mitt kött bokstafligen torkade ihop. Den sammandragna huden stramade öfver det allt fastare vordna köttet, och i den mån dettas safter torkade in, lade sig huden däröfver som en skrumpen, brungul hinna, tätt åtdragen öfver benstommen. Genom det hornartade, genomskinliga köttet såg jag de tomma blodkärlen, de skrumpna nerverna. Jag kunde icke sluta ögonen, icke skydda dem för de glödande solstrålarne. Jag var en mumie, en lefvande mumie, ett torkadt lik, vandrande i sandöknen, död för allt utom för kvalen och våndan. Jag sökte falla, men kunde ej; jag kände, att jag måste vandra upprätt, så länge solen dröjde; jag kunde icke stanna, icke böja mig. Äntligen sjönk solen, den marterbringande, inunder synranden; och då dess sista stråle svann öfver de västliga ökenfälten, dignade jag ned på sanden.

Jag sof icke, hvilade icke, andades icke, jag lefde icke såsom en människa lefver; jag hade tillvaro allenast som en lefvande smärta, som smärtans idé, förverkligad i en själfmedveten kärna. Så förflöt natten. Återigen höjde sig solen öfver sandöknens östliga rand, och vid ljuset af hennes första stråle såg jag nära mig en karavan, kameler, hästar, människor, en stor ryttarskara. De närmade sig hastigt, anföraren steg af sin häst och lyfte mig upp, ty jag kunde själf icke röra mig. Han tilltalade mig vänligt, och — hur sällsamt det än kan förefalla andra, men mig syntes det icke sällsamt alls — han kallade mig vid namn.

"Vi träffade på edra spår i öknen", förklarade han; "och vi hafva nu kommit hit för att rädda er."

Jag tecknade efter vatten; tala kunde jag icke.

"Ja", sade anföraren, "ni skall få vatten."

Han fyllde en kristallbägare med gnistrande klart vatten och höll den till mina läppar; men just som jag skulle dricka, drog han bägaren tillbaka, sägande:

"Jag glömde att först hälsa er på vårt folks sätt."

Jag såg nu i hans andra hand ett litet glas, innehållande en grön vätska, hvilken han förde till mina läppar med det enda ordet: "Drick!"

Mina blickar häftade vid vattenbägaren, och jag öppnade munnen. Jag kände lukten af den starkt narkotiska vätskan i glaset och kastade därvid en blick på min räddare, som nu röjde de bekanta dragen af den sataniske dämon, som tvänne gånger förut hade frestat mig. Ögonblickligen, utan en tanke på följderna, slog jag glaset ur hans hand och ropade för tredje gången: "Nej; jag vill icke dricka!"

I samma ögonblick försvann karavanen och med den frestaren. Jag blef återigen sådan jag varit före detta fasansfulla eldprof, och jag föreställde mig nu, att min plötsliga befrielse från de underjordiska grottorna hade följts af en tillfällig sinnesförvirring. Men slutligen såg jag åter klart, de pinande fantasierna hade förgått, yrseln var öfver.

Med hjärtat öfversvallande af tacksamhet föll jag på mina knän; det elände jag erfarit var icke verkligt; jordgrottorna voro inunder mig; hägringen och frestelserna voro inbillade; de fasor jag genomgått voro drömda, men sanden i öknen var verklig sand.

"Det är ej att undra på", sade jag för mig själf, "att min andliga jämvikt rubbades vid den plötsliga förflyttningen från underjorden hit upp i solskenet, och att jag i reaktionens ögonblick hemsöktes af rysliga drömmar."

En kall, uppfriskande bris började nu blåsa; den var mig välkommen som ett angenämt afbrott mot de fruktansvärda hallucinationerna. Solen brände het, och sanden glödde under mina fötter, men den kalla vinden svalkade min panna och vederkvickte hela min varelse.

"Tack, o Gud", utropade jag, "för denna vind och dess härliga svalka!"

Jag tänkte icke på det orimliga uti, att en kall vind kunde blåsa i denna öfverhettade sandöken. Vederkvickt steg jag upp och fortsatte vandringen.

"Det är kölden", anmärkte jag, "värmens välsignade motsats, som uppehåller lifvet. Värme förslappar, köld upplifvar organismen. Gud vare tack för vindar, vatten, köld."

Jag vände mitt ansikte mot den behagliga, stärkande brisen.

"Denna vind kommer från lifvets källa, jag vill uppsöka den, jag vill lämna den förhatliga öknen, det afskyvärda solskenet, och begifva mig till de välsignade näjder, som gifva börd åt kalla vindar."

Jag påskyndade min gång, och brisen vardt allt starkare, allt kallare.

"Hvilken lisa!" mumlade jag. "Min Gud har på sistone visat sig vara en rättvis Gud. Ömmande för mitt behof, sände han mig denna bris. Förbannad vare hettan!" ropade jag högt, i det jag erinrade mig mina utståndna marter; "välsignad vare kölden!" — och som svar på mitt rop friskade brisen och tilltog kölden.

Snart knastrade sanden under mina fötter; jag böjde mig ned och fann den hårdfrusen. Sällsamt, att torr sand kunde frysa! Men nu märkte jag som först spår af snö omkring mig; det var på en skorpa af snö och sand jag vandrade. En känsla af fruktan kom plötsligt öfver mig; jag vände instinktmässigt om och började uppskrämd springa med vinden tillbaka mot sandöknen, tillbaka mot solen, som blek och kall stupade mot västra synranden. Min fruktan växte, och jag skälfde under det jag sprang. Med ryggen mot den vind jag hade välsignat flydde jag mot den dalande solen, som jag hade förbannat. Jag sträckte armarne bönfallande mot det hastigt sjunkande ljusklotet, ty svarta skuggor jagade mig bakifrån och en rytande orkan kringhvärfde mig. Förgäfves. Den hjärt-

lösa solen försvann i gäckeri inför mina ögon, orkanen piskade mig med svarta vingar, och en intensiv köld isade mitt blod. Det fruktansvärda mörkret uppslukade allt omkring mig, och mina lemmar förfröso i den förfärliga kölden, tills jag, stel som en staty, stod orörlig midt i den rasande stormen. Död för smärta och beröring, beröfvad min syn, kunde jag endast förnimma den våldsamma orkanens dån. Och då slutligen äfven min hjärna stelnade till is i den allt genomträngande kölden, slöts jämväl hörselsinnet, och allt blef lugnt och ljudlöst omkring mig. Beröfvad mina fysiska sinnen, hade jag endast medvetandet, tankeförmågan, kvar, inspärradt i den stelfrusna gestalten, som det icke kunde lämna men ej häller längre behärska.

Tanke efter tanke jagade genom detta infrusna medvetande, och de sorgliga misstag jag under mitt lif begått stodo nu pinande för mig. Gud hade bönhört mig; jag hade en efter annan pröfvat jordiska fröjders tomhet, men föga lärdom hade jag hämtat ur mina rön. Hade jag icke först bedit om och sedan förbannat hvarje Guds gåfva? Hade jag icke bedit om värme, köld, ljus och mörker och i tur och ordning förbannat dem alla? Hade jag icke i tystnaden bedit om ljud, i stillheten om vindar och stormar? Hade jag icke i själfva himlens salar, i Etidorhpas närhet, sträckt mig efter nya fröjder?

Hade jag icke funnit hvarje lifvets njutning ett bländverk och trots hvarje bitter läxa fullföljt min halsstarriga bana, ömsom välsignande, ömsom förbannande min skapare och mig själf, tills jag nu äntligen befann mig i en tjutande ödemark, i absolut mörker, inspärrad i det fruktansvärdaste af alla fängelser — i en till isstod stelnad och förfrusen kropp? Allt omkring mig var dödt och svart, allt inom mig var stilla och kallt, endast mitt medvetande var vaket och lefvande, likasom i hvarje lik den själfmedvetna väsenheten måste kvarstanna, så länge kroppen bibehåller sin mänskliga form, ty kroppens död medför ej själens omedelbara befrielse. Den döda människans medvetande är fortfarande vaket, och den som tror, att de döda äro själlösa, skall inse sitt fruktansvärda misstag, då han själf ligger lik, ur stånd att röra en lem, men medveten om allt, som äger rum omkring honom, afvaktande den själens frigörelse, hvilken kan komma till stånd först i och genom kroppshyddans upplösning och förstöring.

Okänslig för smärta, död för hvarje fysisk känsla, framlefde jag sålunda århundrade efter århundrade, ty tiden hade icke längre för mig något vara, den var uppgången i ett enda oföränderligt, evigt nu. Jag bad nu om någon förändring, af hvad slag det vara månde och afundades själfva djäflarne i helvetet deras njutningar, ty voro de ej begåfvade med rörelseförmåga, kunde de icke höra och se och förnimma den pina de ledo? Jag bad om döden — absolut död, evig död.

Äntligen glesnade mörkret; jag kunde urskilja den frusna marken och de gigantiska isbärgen omkring mig. Jag förnam också den rasande orkanen, ty jag hade nu genom reflexion lärt att iakttaga direkt med själen, att se med det inre ljuset. Min kropp, hård som sten, var fastfrusen och konserverad i en isöken. En isvandlad värld omgaf mig. Solen, månen och stjärnorna voro nästan stilla på firmamentet och hade bleknat i rymdens kalla djup. Universum själf var inbegripet i en isvandlingsprocess, och midt i ödeläggelsen kvardröjde endast min öfvergifna själ. Tidsålder efter tidsålder hade svunnit, åoner af tidsåldrar hade flytt, nation efter nation hade uppstått och förgåtts, och mänskligheten hade funnit sin graf i svunna tiders omätliga djup. Ur stånd att frigöra sig från sin frusna kropp, återstod endast min egen själ såsom den osälle bevittnaren af detta dödens herravälde. Slutligen försvann månen inför mitt åskådande, stjärnorna slocknade en efter annan, och därpå blef solen allt mattare, tills slutligen endast en mjölkig, gasliknande slöja betecknade dess plats i rymden. Så försvann äfven denna afstymmelse af en sol. Jag hade öfverlefvat universum.

I det nu inträdande absoluta mörkret var min själ fortfarande fängslad i sin ishydda, medveten om allt som hade tilldragit sig under gångna tidsåldrar. Jag genomtänkte min egen historia från längst förflutna tider, jag erinrade mig de frestelser jag genomgått och kallade mig själf en dåre, ty om jag hade lyssnat till frestaren, så hade jag nu åtminstone kunnat lida, jag hade haft kamrater, äfven om det varit djäflarne — i helvetet. Jag lefde om och om igen mitt lif i tider utan tal; jag tänkte på mina frestare, på de erbjudna bägarne, och resonerade med mig själf:

"Nej", sade jag; "nej, jag hade gifvit mitt löfte, jag tror på Etidorhpa; och frestades jag på nytt, så ville jag icke dricka."

I samma ögonblick upplöste sig isscenen, den isvandlade kroppen försvann, och med min egen naturliga kropp i sitt normala skick återfann jag mig själf i den inomjordiska grottan, knäböjande bredvid den sällsamma svampen med sin omvända hatt, hvars frukt jag hade smakat på min ledares uppmaning. Framför mig stod min ledares välbekanta gestalt med korslagda armar; och i detsamma min blick föll på honom, räckte han mig handen och reste mig upp.

"Hvar har ni varit under den förfärliga evighet, som förflutit sedan jag sist såg er?" frågade jag.

"Jag har varit här", svarade han, "och ni har varit där."

"Ni ljuger, eländige trollkarl!" utbröt jag; "ni ljuger nu liksom ni ljugit förut. Jag följde er till gränsen af dämonernas land, till drinkarnes hålor, och där öfvergaf ni mig. Sedan vi senast sågos, har jag genomgått millioner, billioner år af outsägliga marter, och min vånda har varit dubbelt förfärlig genom kontrasten med tanken på, ja, själfva åsynen af och beröringen med himlen. Jag har genomgått en dubbel evighet och erfarit såväl de saligas fröjder som de fördömdas kval, och nu säger ni mig fräckt, att jag har varit här, och att ni har varit där, sedan jag senast såg er stå vid denna afgrundssvamp!"

"Ja", återtog han lugnt utan att låta min häftighet bekomma sig; "ja, ingendera af oss har lämnat detta ställe; ni har läppjat en jordfördömd drinkares dryck och smakat något af omåttlighetens förbannelse, af den yrsel, som följer på förtärandet af narkotiska drycker. Tusentals människor på jorden hafva i sina dryckenskapshallucinationer genomgått hetare helveten än dem ni nu skådat; eder dröm har icke öfverdrifvit deras lidanden, hvilka torteras af dryckenskapens delirium."

Efter en kort paus fortfor han:

"Erinrar ni er det ögonblick, då ni lämnade mig vid denna svamp för att, såsom ni inbillade er, med mig i sällskap begifva eder till drinkarnes håla?"

"Nej, ty jag lämnade er ej. Jag läppjade på vätskan, och därpå följdes vi åt härifrån. Vi skildes först vid gränsen af drinkarnes håla."

"Hör på", genmälte han; "jag hvarken lämnade er eller följde med er. Ej häller lämnade ni detta ställe. Ni såg hvarken min närvaro eller min frånvaro; eder resa hade ingen begynnelse. Ni smakade den narkotiska drycken; ni har varit berusad."

"Nej, det har jag icke", utfor jag. "Jag har varit i edra fördömda hålor och i helvetet därbortanför. Jag har under resan smakat både den eviga fördömelsen och den eviga saligheten."

"Och dock har ej, sedan ni drack af den gröna vätskan, längre tid förflutit, än att ni nätt och jämnt hann falla på knä. Ni smakade på vätskan, föll på knä och vaknade därefter ögonblickligen. Se bara, fruktskalet vid edra fötter är ännu vått af den återstående vätskan, som ni icke drack. Under inflytandet af denna starkt narkotiska rusdryck utplånades tidsbegreppet i edert medvetande; eder dröm började inom evigheten, ni öfvergick ej småningom dit."

"Ni påstår således, att jag föll på knä, att jag genomgått hallucinationer till följd af ett narkotiskt rus och att mina drömupplefvelser ägde rum under den sekund, som behöfdes för att falla på knä?"

"Ni missförstår mina ord. Jag menar, att allt hvad ni erfarit under eder evighet af lidande och fröjd ägde rum e m e l l a n

det ögonblick, under hvilket det af vätskan frambragta mentala intrycket meddelades er, och det ögonblick, som följde omedelbart därpå. Med andra ord: hela den af eder upplefvade evigheten tog icke i anspråk ens bråkdelen af någotdera ögonblicket, den kräfde icke någon tid alls. Antag, att den entitet, som människor kalla själen, hölle på att skiljas från kroppen. Ni medgifver, att denna process skulle kräfva tid, till dess frigörelseögonblicket nåddes. Skulle icke döden, om därmed förstås materiens och andens skilsmässa, i det kritiska momentet vara ögonblicklig? Om så är, kan detta kritiska ögonblick hvarken hafva någon början eller något slut, utan måste innebära en evighet, hvari både tid och rum äro tillintetgjorda. Den linje, som skiljer själen i kroppen från själen utom kroppen, ligger utanför alla ting. Skulle icke allt, hvad en evighet af lycka kan erbjuda, kunna sammanträngas i detta kritiska ögonblick? Allt hvad en moder saknar hos sina döda barn kunde återuppstå i deras älskade gestalter; allt hvad en ädel själ tillkämpat sig skulle taga form i hennes erfarenheter i denna evighet, men icke som en illusion, änskönt ingen intellektuell njutning, ingen fysisk smärta kunna jämföras med hallucinationens fröjder och kval. Kan en vrång och lastbar lefnad undkomma det oundvikliga kritiska ögonblicket? Skapar månne icke ett sådant lif sin egen sorgliga evighet? Ni har erfarit naturen af en evighet med slut men icke med början, ty ni kan ej urskilja någon begynnelse af eder vision. Ni har varit i det grotteskas hålor och i det skönas sfärer, ni har vandrat i den ändlösa öken, som bringar själen elände, och ni har som isstod bevittnat det isvandlade universums undergång. Ni är tacksam, att allt detta endast var en illusion, såsom ni nu skattar det; men hvad skulle ni hafva tänkt, därest ni enbart erfarit den himmelska delen af visionen?"

"Jag skulle hafva förbannat den, som skingrade illusionen."

"Ni medgifver då, att människor, som lefva så att de vinna en dylik evighet, vare sig den är en mental illusion eller en verklighet, icke misstaga sig?"

"Ja, men ni förbryllar mig, då ni förfäktar, att evigheten kan vara evig för själen utan uppfattning af tid."

"Jag har förut sagt eder, att människan har ett oriktigt begrepp om tiden. Människan kan icke fatta evighetens idé utan bibehåller sin solborna uppfattning af tiden. Därutinnan ligger felet. Likasom piksnärtens spets förflyttar sig med snärten, så förflyttar sig människosjälen genom lifvet med kroppen. Och likasom det finnes en punkt, där pisksnärtens spets är på gränsen af sitt återvändande och där all rörelse af den snärt, som innehåller spetsen, upphör; så finnes det äfven en orörlig punkt, där själen lämnar kroppen. Likasom pisksnärtens spets utsänder en smäll, icke under det den är i rörelse åt någotdera hållet, utan från den punkt, där rörelsen upphör, den rum- och tidlösa punkt, som ligger emellan bakåt och framåt; så utsänder människosjälen ett rop (evigheten) vid den kritiska vändpunkten. Det är dödsekot, och sålunda utkastar hvarje 'klatsch' af lifstråden en evighet, sin egen evighet, i evighetens haf, och hvarje evighet är danad af hvar sin af de väsensenheter, hvilka sålunda slungas ut från den kritiska punkten. Med slutet af hvarje själs jordiska resa uppkommer en ny evighet, som icke intager något rum, icke upptager någon tid och icke kommer i konflikt med någon annan, i det hvar och en är precis hvad själen under sitt jordelif gjort den till, en evighet af fröjd (himlen) eller en evighet af kval (helvetet). Något indifferent tillstånd kan icke finnas.

"Drinkaren måste lida i en drinkares evighet, såsom ni har lidit; dryckenskapens lockelse är snart öfvergående, de följande kvalen äro eviga. Ni har sett, att det finnes ett rusmedel äfven här i underjorden. Smaka det icke på nytt; låt eder första läxa äfven blifva den sista. Hvarje rusmedel är en fiende till människan; det förstör sitt offer och förnedrar själen. Akta er för drinkarens evighet! Kom, vi skola fortsätta resan."

DEN DANSKE YNGLINGENS BEDRIFT.

I april månad år 1801, då en engelsk flotta under amiral Nelson skändligen anföll danskarnes endast hälften så starka flotta å Köpenhamns redd, utförde en dansk yngling om sjutton år vid namn Velmoes en bedrift, som vittnar om ett mer än vanligt mod hos en så ung man. Velmoes förde befäl öfver ett litet flytande batteri, beväradt med sex kanoner och bemannadt med tjugufyra man. Han lät staka sin flotte från stranden till midt under aktern på Nelsons flaggskepp "Elephant" och öppnade där eld på det väldiga linjeskeppet med sitt lilla artilleri. Marinsoldaterna på Nelsons skepp besvarade elden med det resultat, att tjugu man

"Velmoes öppnade eld på det väldiga linjeskeppet".

af flottens besättning stupade. Men den unge befälhafvaren nekade att lämna sin post, förrän vapenhvila inträdt.

Med alla sina stora fel var Nelson dock själf en modig man, och ynglingens tapperhet gjorde ett lifligt intryck på honom. En vecka senare, då vapenstillestånd slöts under en fest på slottet, bad Nelson danske kronprinsen att få träffa Velmoes. Sedan han hjärtligt omfamnat ynglingen, vände han sig till kronprinsen sägande:

"Af denne unge hjälte borde i sanning göras en amiral!"

Leende genmälte kronprinsen:

"Min lord, om jag skulle göra alla mina tappre officerare till amiraler, så skulle jag snart inte hafva en enda kapten eller löjtnant kvar i min tjänst."

KALABARBÖNAN.

Kalabarbönor äro de giftiga fröna af Physostigma venenosum, en klättrande buske, som hör till ärtväxternas familj (Leguminosæ) och som i sitt hemland, de sumpiga delta-landen kring Nigers och Gamla Kalabarflodens mynningar, således i Afrikas hetaste trakt, når en längd af ända till sexton meter. Rankans utseende liknar våra störbönors. Frukten är en balja af nära tjugu centimeters längd och innehåller två till tre mörkbruna frön af ungefär bondbönors storlek. Dessa frön eller bönor (Semina calabar) finnas på apoteken, och deras verksamma beståndsdelar användas i medicinen, särskildt vid ögonsjukdomars behandling. Det är bönans båda hvita, tjocka, fasta hjärtblad, som innehålla drogens giftiga ämnen, de tre alkaloiderna fysostigmin, eserin och kalabarin.

Kalabarbönorna ha äfven ett annat namn, ordaliebönor, hvilket antyder det bruk, hvartill de användas af negerstammarne i det tropiska Väst-Afrika. En person, som är misstänkt för trolldom eller något annat brott, måste nämligen undergå ett ordalie- eller Gudsdoms-prof genom att intaga något vegetabiliskt gift i en dryck, som ofta tillredes af kalabarbönor. Som det emellertid är fetischmannens uppgift att tillreda drycken, så ligger det i denne mäktige trollkarls fria skön att göra den dödande eller oskadlig, hvarföre det i själfva verket är han, som i de allra flesta fall fäller domen. Det kan nämligen också tänkas, att offret kan blifva räddadt från en eljes dödande giftdryck genom att kasta upp den i tid.

Kalabarbönan.

DAUPHINS SCHWEIZARE.

Berättelse från franska revolutionen.

AF H. P. Kane.

Öfversättning för "Sol".

INLEDNING.

(Af öfvers.)

Efterföljande berättelse gör anspråk på vårt intresse icke blott för själfva ämnet, som är hämtadt från franska revolutionens upprörda tid, utan fastmera därför, att den söker gifva en antaglig lösning på ett historiskt mysterium, som under hela det förflutna århundradet trotsat historieskrifvarnes skarpsinne och forskningar, likasom det satt tusendens fantasi i liflig rörelse. Frågan rör sig om det hemlighetsfulla öde, som drabbade den olycklige Ludvig XVI:s och hans olyckliga drottning Marie Antoinettes son Ludvig, i historien känd under namnet Ludvig XVII. Den vanliga framställningen af hans öde är i korthet följande.

Född i Versailles den 27 mars 1785 blef Ludvig efter sin äldre broders död (1789) dauphin eller fransk tronföljare. Efter sin faders afrättning den 21 januari 1793 utropades han af det kungliga partiet till Frankrikes konung. Den 3 juli samma år skildes han från sin mor i fångenskapen och öfverlämnades åt skomakaren Simon och dennes hustru — "två uslingar", heter det, "som gjorde allt för att kroppsligt och moraliskt fördärfva prinsen. De fyllde honom med starka drycker, tvungo honom att sjunga oanständiga visor och misshandlade honom förfärligt". I januari 1794 insattes han så i en osund fängelsehåla, där han helt och hållet lämnades åt sig själf. Maten instacks genom ett hål i väggen; han fick aldrig komma ut, aldrig byta om linne.

Då skräckväldet den 27 juli 1794 störtades, slapp äntligen den olycklige prinsen ut ur sitt fängelse, men man fann då en aftärd gestalt, som vimlade af ohyra, och hvars hufvud och hals voro betäckta af ett giftigt utslag. Ej fullt ett år därefter dog Ludvig af följderna af de lidanden han undergått, den 8 juni 1795, något öfver tio år gammal.

Så lyder den officiella historien om den unge prinsens korta lefnadsbana. Men nu komma de invändningar, som vilja förvisa denna enkla framställning till de blå dunsternas område och svepa det hemlighetsfullas slöja omkring prinsens vidare öden. Det fanns naturligtvis i det republikanska Frankrike godt om personer, som hade intresse af att låta den unge kungasonen på ett eller annat sätt försvinna — och bland dem både fiender till och anhängare af kungadömet. De som sutto inne med makten hade intresse af att utgifva honom för död; rojalisterna hade intresse af att föra honom i säkerhet för att vid lägligt tillfälle göra gällande hans anspråk på tronen.

Härtill kommer nu, att de läkare, som intygade gossens död, aldrig hade sett honom såsom dauphin, hvarföre de icke häller kunde intyga, att den döde gossen verkligen var Ludvig XVI:s son. Snart spredos också rykten, att prinsen lefde och hade undkommit, samt att ett annat barn hade begrafts i hans ställe. Till historien nör också, att pretendenter uppträdde, hvilka falskeligen utgåfvo sig för att vara Ludvig. År 1802 dömdes en sådan, J. Marie Hervagaut, till fyra års fängelse, och 1818 dömdes en annan pretendent, M. Brumeau, till sju års fängelse.

Den märkligaste af alla dessa pretendenter var dock urmakaren Karl Wilhelm Naundorff från Potsdam, som först bodde i Berlin och 1812 slog sig ned i Spandau

samt efter åtskilliga äfventyr 1833 ankom till Paris, där han vände sig direkt till representationen med sina anspråk, ehuru utan framgång, hvarefter han år 1836 utvisades. Han dog 1845 i Delft i Holland. Hans familj, som låter kalla sig Bourbon, bodde ännu på 1880-talet i Holland. Naundorff framlade så många bevis för att styrka sina påståenden, att en mängd personer hyllade honom såsom Ludvig XVI:s son, och än i dag finnas många fransmän, som i hans familj se de verklige arfvingarne af Bourbonernas anspråk.

Slutligen förtjänar omtalas, att den franska tidskriften "La nouvelle revue" för 1882 framkom med det påståendet, att Ludvig skulle ha räddats ur fängelset af Vendée-öfversten grefve de Trotté och sedermera under namnet de la Roche lefvat i trakten af Savenay (Loire inférieure), där han skulle ha aflidit 1870 vid åttiofem års ålder.

Vi lämna nu ordet åt förf. H. P. Kane, hvilkens framställning af Ludvigs öde i flera väsentliga hänseenden skiljer sig från ofvan omnämda förmodanden eller påståenden. Några fullgiltiga historiska bevis för sin framställning har emellertid Kane lika litet som någon föregående författare i det dunkla ämnet förmått framlägga. Den efterföljande berättelsen må tala för sig själf och gälla för hvad den kan.

Första Kapitlet.

Det var fest i Lilla Trianon. Alléerna voro upplysta af kulörta lyktor; orkestern i den lilla teatern började spela uvertyren till det nya skådespel, som skulle uppföras denna afton. Den vackra unga drottningen stod just och gladde sig åt sin effektfulla teaterkostym, då ett barns skrik, efterföljdt af förvirrade röster, kom hennes glada ansikte att blekna af förskräckelse. Hon stod ett ögonblick som bedöfvad; i nästa ögonblick sprang hon med snabba steg genom korridoren.

Vid dörren stod omgifven af en skara förskräckte hofmän och tjänare en högrest ung schweizare med ett barn i sina armar; bägges kläder dröpo af vatten. Med ett svagt anskri sprang Marie Antoinette fram till honom, tog barnet i sina armar och sjönk likblek och darrande ned i närmaste stol, under det den lille dauphin, visserligen förskrämd men eljes oskadd, snyftande berättade hvad som händt.

Trött på att vänta i den tomma teatern med madame Campan och sin syster, hade han gått ut för att leka med svanarne.

"Men de ville inte komma till mig, mamma", klagade gossen, "ehuru jag ropade och lockade på dem. Då trodde jag, att de skulle komma, om jag bara kunde få dem att tro, att också jag var en svan. Och så klättrade jag öfver bröstvärnet; men ack, mamma, vattnet var så kallt, och det gick mig öfver hufvudet. Då blef jag så rädd, så rädd; men så kom Pierre och bar mig in."

Marie Antoinette tryckte gossen häftigt till sig, så att vattnet rann öfver hennes fantastiska dräkt, allt under det hennes modershjärta ryste vid tanken på den fara, som hotat hennes älskade barn. Därefter vände hon sig om för att tacka den unge schweizaren, men han hade redan aflägsnat sig.

* * *

Följande morgon sände konungen efter förste trädgårdsmästaren och frågade honom, huru man lämpligast skulle belöna den unge schweizaren. Han sporde nu, att den unge mannen ämnade bli trädgårdsmästare endast därför att hans fader hade varit det, men att hans egentliga håg stod till soldatkallet. Nu lät konungen kalla till sig Pierre själf och sade honom på sitt vänliga sätt, att hofvet behöfde sådana som honom bland sina försvarare, hvarefter han befallde honom att gå och anmäla sig för schweiziska gardets befälhafvare. Och till erkänsla för den tjänst han gjort dauphin utnämdes han på stället till dennes särskilde skyddsvakt. Pierre knäföll och kysste lidelsefullt konungens hand till tecken af sin tacksamhet och hängifvenhet.

"Sire", utbrast han, "jag vill skydda honom med mitt lif!"

Härtill genmälte konungen:

"Det är bra, min vän; det kan hända, att ni kommer i tillfälle att erinra er detta löfte."

De lyckliga dagarne på Lilla Trianon ledo nämligen hastigt mot sitt slut, och det gafs tillfällen, då dystra förebud till den annalkande stormen störde äfven Ludvig XVI:s ro.

Pierre begaf sig omedelbart till Versailles, anmälde sig som han blifvit befalld af konungen och blef genast inskrifven i rullorna. Därefter vakade han med oaflåtlig trohet i närheten af den unge prinsens person.

Nämda fest på Lilla Trianon var en bland de sista. Allt mörkare och mera hotande skockade sig molnen öfver den samhälleliga vulkanen. "Medborgarne", de manliga och de kvinnliga — alla voro jämlikar i dessa fasansfulla dagar, och benämningen "medborgare" var en stoltare titel för republikanerna än "konung" för Ludvig XVI — tillkastade hvarandra råa smädelser och skymford mot "österrikiskan", allt under det en hvar blickade misstroget på den andre, ty det var så lätt att blifva en "misstänkt". Slutligen kom den förfärliga dagen, då pöbeln angrep Tuilerierna och den maktlöse konungen insattes med sin maka och sina båda barn i Tämpeltornet, där de vaktades af människor, hvilkas blodtörst icke kunde stillas, sedan de en gång smakat blod.

Så följde skenrannsakningen med den fångne monarken, under hvilken Ludvig skickade sig mera kungligt än vid något föregående tillfälle i sitt lif; och äntligen föll hans hufvud på schavotten.

* * *

Ludvig XVI:s olyckliga familj inspärrades i ett strängare fängelse. Förolämpning efter förolämpning utöstes öfver "änkan Capet". De "medborgare", som höllo vakt i hennes rum, voro råa och brutala människor; och den fångna drottningens lif gestaltade sig till en daglig tortyr under dessa grymma vaktares blickar.

En dag snafvade och föll emot henne en af vaktarne, synbarligen under rusets inflytande; med en ed sökte han resa sig och kom i knäböjande ställning framför drottningen, och det ansikte, som nu för ett ögonblick vördnadsfullt vändes mot henne, var Pierres, dauphins schweizares.

Stackars Pierre! Vid Tuileriernas stormning hade han jämte många andra kvarlämnats som död i det plundrade och förstörda palatset. Sent på natten hade han återkommit till medvetande och matt och yr i hufvudet af sina sår satt sig upp på stora korridorens golf, blickande omkring sig. Här och där på golfvet omkring honom lågo mörka, formlösa massor. Han släpade sig till den närmaste och studsade tillbaka af fasa, då hans fingrar kommo i beröring med en död mans kalla ansikte.

Långsamt erinrade han sig det timade. Han mindes skriken, förbannelserna, det djäfvulska hatet i deras ansikten, hvilka stormade in på de få schweiziske försvararne. Han mindes det förfärliga blodbad som följde. Så gick hans erinring drömmande tillbaka till den där morgonen på Lilla Trianon, då konungen hade skickat efter honom och utnämt honom till dauphins särskilde skyddsvakt. Han erinrade sig sina ord till konungen:

"Sire, jag vill skydda honom med mitt lif!"

Och han mindes konungens svar:

"Det är bra, min vän; det kan hända, att ni kommer i tillfälle att erinra er detta löfte."

Han erinrade sig det nu...

* * *

Med ens blef Pierres medvetande fullt klart och vaket. Dauphin, som han hade lofvat att skydda med sitt lif — — hvar befann sig månne han nu? Med möda banade han sig väg genom korridoren till den dörr, där han brukat stå på vakt. Dörren stod på vid gafvel, och vid den annalkande dagens första ljusning började han feberaktigt mönstra de döda omkring honom. Han drog en suck af lättnad, då hans spanande blickar icke någonstädes kunde upptäcka dauphins välkända drag. Att han

själf befann sig i lifvet, ifall hans käre prins var död, det föreföll honom som en skam, en vanheder, den han icke förmådde bära.

Morgonen var tämligen långt framskriden, när han på afstånd fick höra ett oväsen, som mycket liknade gårdagens fruktansvärda tumult. Självbevarelseinstinkten kom honom nu att tänka på sin egen räddning. Han kände "medborgarnes" hat mot det schweiziska gardet, och han visste, att han utan förbarmande skulle blifva ihjälslagen af den förste "medborgare", som fick syn på hans uniform. Det var ett mödosamt arbete för den sårade och svage mannen att taga af sig den; och huru motbjudande det än var för honom, måste han tillägna och ikläda sig den röda mössan och det röda skärpet från en i närheten liggande död "medborgare", ja, till och med dennes träskor. Sedan bytet skett, sjönk han matt och trött tillbaka på golfvet; men så eggade honom en ny tanke till nya ansträngningar. Hans lilla krigslist skulle genast blifva upptäckt, ifall de grymma fienderna fingo se en afkastad schweizergardsuniform, en död medborgare utan mössa, skärp och skor samt honom själf, Pierre, lefvande där bredvid! Med stor ansträngning lyckades det honom att ikläda den döde medborgaren sin egen uniform, men sedan han gjort detta, voro hans krafter uttömda, och han föll afsvimmad ned bredvid liket.

* * *

Under tiden kom oväsendet allt närmare, och snart tågade en brokig skara in på borggården, medförande två långa skjutvagnar. De beträdde skådeplatsen för gårdagens blodsutgjutelse, måttande sparkar och slag åt soldaternas och hofmännens lik, men de döda kropparne efter "republikens medborgare", hvilka stupat för en ärofull sak, lades i rader på vagnarne. Två af männen fattade tag i Pierre.

"Vid Jupiter!" ropade den ene, i det han plötsligt släppte sitt tag; "det är ju lif i honom! Republiken har inte råd att förlora en medborgare. Fort hit någon med något styrkande!"

"Här har ni, min gosse", sade en af kvinnorna, lösande en fältflaska från sitt bälte. "Låt mig taga hand om honom. Vid min själ är han inte en vacker pojke!"

Och med hårdhändt ömhet lyfte hon upp det tunga hufvudet och hällde af den vederkvickande drycken mellan Pierres läppar. Han sväljde vätskan ofrivilligt och öppnade snart ögonen för att se böjdt öfver sig en kvinnas anlete, hvars ostyriga lockar täcktes af den röda mössan, under det att ett skärp af samma blodiga färg löpte öfver hennes kraftiga byst. Han vände sina ögon från henne till andra vilda ansikten af män och kvinnor, alla med mer eller mindre sönderrifna och blodstänkta kläder, alla med blodfläckade knifvar i sina bälten, och många med blodiga bandage kring hufvudet eller någon annan lem, men alla blickande ned på honom med ett uttryck af vänskapligt intresse. Han ryste ofrivilligt och slöt åter ögonen.

"Han kommer åter till sig", sade en af dem. "Gif honom en klunk till, Jeanette."

Och återigen hällde hon af den stärkande drycken mellan hans läppar, denna gång med den verkan, att han förvirrad satte sig upp. Ett dussin villiga händer hjälpte honom, man reste honom upp och ledde honom ut på borggården.

"Hör på, medborgare", sade en muskulös karl i förskinn, "ni ser mig inte ut att kunna gå till fots. Det bästa vi kunna göra för er är att hissa upp er bland edra förträffliga kamrater här — ni kommer då i ovanligt godt sällskap."

Med dessa ord tog han honom som ett barn i sina armar och lade honom bland liken på en af vagnarne.

"De skola inte oroa er!" utropade en af kvinnorna.

Därefter fördes vagnarne med de döda under afsjungande af stridssånger och sorgekväden till begrafningsplatsen.

* * *

Pierre låg under två veckors tid yrande sjuk i sårfeber. Då han återkom till medvetande och började tillfriskna, fattade han beslutet att återfinna och rädda dauphin, om denne ännu var i lifvet.

Han visste väl, att utförandet af detta beslut var förenadt med stor fara, kanske döden, ty det var endast hans förmenta fiendskap mot den unge prinsen som hade räddat hans eget lif. Han började nu icke endast täfla med, utan sökte öfverträffa sin omgifning i skenbart hat mot sin dyrkade härskarinna drottningen. Han blef snart känd i staden såsom en nitisk anhängare af de blodtörstigaste talarne; han var ständigt närvarande i tribunalet (revolutionsdomstolen); Marat, Robespierre och Danton hade icke någon mera entusiastisk beundrare än han, och han blef slutligen belönad med förtroendeposten som fångvaktare i Tämpeltornet.

Endast hans långa öfning i självbehärskning kunde förmå Pierre att oafbrutet förblifva i de öfrige fångvaktarnes närhet, då han såg föremålen för sin kärleksfulla trohet. Det dystra lilla rummet, den tarfliga möbleringen, hans älskade drottnings hvita hår och framförallt den hänsynslösa uppsikt, som oaflåtligt hölls öfver henne, så att hon icke ett enda ögonblick fick vara ostörd eller obevakad — allt detta fyllde den hederlige schweizarens hjärta med det djupaste medlidande.

Han både längtade efter och fruktade för det ögonblick, då drottningen och hennes barn skulle igenkänna honom, och han undrade inom sig, huru han med en blick skulle kunna öfvertyga dem om, att han ännu alltjämt var deras trogne tjänare och vän. Men den unga prinsessan Charlotte och dauphin hade, liksom deras moder drottningen, lärt att frukta sina fångvaktares blickar, och så kom det sig, att den trogne Pierre under flere dagar hade bestridt sin tjänstgöring, utan att han varit i stånd att tilldraga sig deras uppmärksamhet. Huru detta skulle lyckas honom utan att uppväcka misstankar hos kamraten var ett problem, som han slutligen löste genom att skenbart drucken falla omkull framför drottningen, såsom vi redan omtalat. Den andre fångvaktaren fattade detta som en afsiktlig råhet mot "änkan Capet" och belönade sin kamrats bedrift med ett rått skratt.

Marie Antoinette hade emellertid igenkänt dauphins schweizare och rätt tolkat uttrycket i hans anlete, och hon kände tröst af denne anspråkslöse väns närhet, ehuru hon icke på något sätt vågade visa sin tacksamhet. Hon motsåg därefter med längtan tiden för Pierres vaktgöring, och det var med sorgset hjärta hon såg honom aflägsna sig.

* * *

Pierre insåg med bitter sorg, att det var omöjligt för någon dödlig att rädda hans älskade drottning. Ingenting annat än ett underverk skulle kunna förändra eller från makten aflägsna de förfärlige män, hvilka dagligen sände så många människor till döden på Place de la Concorde. "Madame Guillotine" var desse herrars af skräckväldet fruktansvärda favorit; de omhuldade henne och kallade henne med smeknamn; men det har händt mer än en gång i historien, att sådana favoriter, i begynnelsen lätta att behärska, omsider vuxit sina herrar öfver hufvudet.

Pierres hela själ var upptagen af tanken på dauphins räddning. Han uppgjorde mången slug plan endast för att slutligen nödgas förkasta den. Till sist hittade han på en utväg, om hvars framgång han var nästan säker, alldenstund den tycktes innebära en ytterligare förödmjukelse och förnedring för familjen Capet. Han framkastade nämligen på flere håll det förslaget, att dessa kungliga personer skulle sättas till arbete. Där växte en stor, lat pojke upp — sade han — som republiken måste underhålla, under det han kunde och borde förtjäna sitt bröd själf. Om det blefve ett knappt och tarfligt bröd, så mycket bättre — han borde få smaka på, hvad hans farfar hade ansett för godt nog åt folket.

Pierres förslag blef omtaladt och gilladt i vida kretsar, men så försiktigt hade han gått till väga, att ingen människa visste, att det hade utgått från honom. Slutligen vågade han gifva det en bestämd riktning. Han bodde vid denna tid hos en gammal skomakare nära fängelset. Någon tid förut hade en obetydlig händelse kommit honom att draga den slutsatsen, att gamla mor

Simon, ehuru till det yttre en trogen "medborgare", dock i sitt hjärta var tillgifven den gamla styrelseformen och konungens olyckliga familj. Han beskyllde henne en gång mellan fyra ögon härför. Hon förnekade det häftigt; men då han icke ville tro henne och hotade att angifva henne, föll hon darrande på knä, bekände sanningen och bad honom enträget att icke förråda henne. Sedan han förskräckt henne tillräckligt för att vara öfvertygad om, att han icke satte sin lit till en förräderska, anförtrodde Pierre mor Simon den verkliga orsaken till, att han blifvit fångvaktare, och frågade henne omsider:

"Om jag nu utfunderar något sätt att rädda min lille dauphin, mor Simon — säg, vill ni då vara mig behjälplig?"

"Ja, det vill jag för visso", svarade den gamla kvinnan. "Den gode Guden är mitt vittne, att jag vill det."

"Och hur är det med er man?" gentog Pierre. "Han kommer väl att angifva oss båda?"

"Nej, nej!" utropade mor Simon ifrigt. "Han är inte så elak — min man — som man ser ut."

Senare utfrågade Pierre skomakaren, André Simon, och öfvertygade sig om, att han äfven i denne hade en trogen bundsförvant. Då skyndade han att bringa sina planer till mognad.

Sedan Pierre uppväckt den tanken, att hårdt arbete skulle vara nyttigt för Ludvig Capets son, återstod det för honom att laga så, att gossen blefve satt i skomakarlära samt att André Simon skulle blifva hans mästare. Men han aktade sig såsom förut för, att någotdera förslaget skulle synas komma från honom. Och när det slutligen förordnades, att "Ludvig Capets son skulle utlämnas till skomakaren André Simon, på det han skulle lära sig att förtjäna ett ärligt lefvebröd", så troddes det, att Pierre hade påyrkat ett ännu hårdare arbete för gossen, samt att han var missnöjd öfver prinsens emottagande i det hus, där han själf bodde.

* * *

Samma dag upplästes för Marie Antoinette den order, som skilde hennes son ifrån henne, och Pierres hjärta blödde, då han såg ångesten i hennes tärda anlete. Men allt hvad han kunde göra var att inför sin medvaktare svärja och beskärma sig öfver obehaget att hafva pojken i samma hus, där han själf bodde — — allt i afsikt att drottningen skulle förstå, att han, Pierre, skulle vara i närheten af dauphin för att vaka öfver och om möjligt beskydda honom. Hon förstod det också, men hon vågade icke ens sända den trogne schweizaren en tacksam blick.

Full af sorg slöt sig gossen intill sin moder och syster. I likhet med sin fader hade han en öm och god och vek karaktär. Hans syster, prinsessan Charlotte, hade ärft vida mera af sin moders stolta, oförfärade sinne och sökte i likhet med den modiga drottningen att under detta sista farväl stålsätta honom för hvad än måtte hända.

(Slut i nästa n:r.)

DYGNETS INDELNING I TIMMAR.

Dygnet indelas sedan uråldriga tider i tjugufyra timmar, såsom hos oss, men icke alla folk hafva följt denna indelning. Så till dömes delade de gamle inderna dygnet i sextio timmar; och kineser och japaner dela det än i dag i blott tolf timmar. Nattens timmar kallas sedan gammalt för planet-timmar. Den franske astronomen Laplace (född 1749, död 1827) föreslog år 1792, att man på dygnets indelning skulle tillämpa decimalsystemet och dela detsamma i tio timmar med hundra minuter på hvarje timme och hundra sekunder på hvarje minut, men denna mera praktiska och för allehanda tidberäkningar lättare indelning stannade vid blotta förslaget.

KUNNA DJUREN RÄKNA?

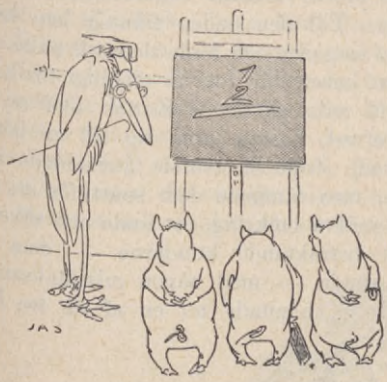

I skolan.

Det är otvifvelaktigt, att djuren till en viss grad kunna räkna. Den berömde engelske naturforskaren John Lubbocks experiment med sina hundar ådagalägga detta till fylles. Den ryktbare djurtämjaren Bisset bragte flera djur till denna punkt och lyckades äfven genom tålamod och skicklighet att lära svinet räkna till ett, två, tre, och så vidare. Hvar och en som betviflar detta må vända sig till Bissets egna redogörelser för sina erfarenheter. De resultat han uppnådde med katter, hundar och apor öfverträffade endast i någon mån hvad andra hade åstadkommit före honom, men det är icke utan misstro vi läsa om hans framgångar med turturdufvor och guldfiskar, och vi tro honom först, när vi finna de märkliga fallen väl bestyrkta.

Efter sex månaders dressyr fick Bisset en turturdufva att apportera som en hund, och på tolf månader lyckades han få ett svin — detta oläraktiga och halsstarriga djur — att räkna till ensiffriga tal.

Chimpansen Sally i zoologiska trädgården i London kunde tydligen räkna åtminstone till ett dussin, och på sin vaktares begäran kunde hon räkna upp strån åt honom till hvilket antal som hälst under tolf. Sally var lika förståndig och listig som hon var sin vaktare varmt tillgifven.

Råkor besitta säkerligen förmågan att räkna; likaså skogsdufvor, hvilka verkligen gå till väga på ett mycket regelmässigt och om beräkning vittnande sätt. Då de söka sig föda i flock på åkrar och fält, underlåta de aldrig att utsätta en eller ett par skiltvakter. De gå därefter framåt på åkern i en tät flock, men för att alla skola få lika andel af anrättningen — sädeskorn eller rötter eller hvad det nu må vara — flyger det eftersta ledet allt emellanåt öfver sina framför varande kamrater till fronten, där de under en eller ett par minuter intaga den främsta och bästa platsen, tills återigen ett nytt led — alltid det eftersta — rycker fram i têten. Ett sådant "rent spel" iakttaga de obrottsligt under hela måltiden.

För att kunna uträtta hvad han gör i byggnadsväg måste bäfvern för visso hafva gåfvan att beräkna; likaså den lilla vattensorken, som kan gräfva en tunnel genom den mörka jorden till just det ställe han önskar — något som ej ens den skickligaste ingeniör kan göra utan konstens hjälpmedel. Vissa arter ekorrar måste vara i stånd att räkna — förmodligen sina steg — enär de annars svårligen vid tillfälliga uppvaknanden ur sin vintersömn skulle vara i stånd att finna sitt lilla förråd af nötter, hvilket de hafva lagt upp för dylika tillfällen. Mullvaden skulle näppeligen kunna bygga sitt ganska konstmässiga bo i den mörka jorden, med dess sinnrikt anordnade gångar till vattnets afledande, därest han icke hade någon insikt i aritmetikens grunder. En liknande insikt måste myror och spindlar besitta; huru skulle de sistnämda djuren eljes kunna spinna sina nät?

Det förefaller emellertid, som om somliga sångfåglar icke hade någon föreställning om ens de enklaste tal; eljes skulle det knappast vara möjligt för göken att smussla in sina egna ägg i andra fåglars nästen. Ty det händer icke alltid, att gökhonan i stället för sitt eget ägg uttager ett af de öfriga äggen i nästet. Däremot ser

det ut, som om gökhonan själf hade någon förmåga att räkna, ty hon håller väl reda på de bon — n:r 1, n:r 2, n:r 3 och så vidare — i hvilka hon smusslat in sina ägg, och hjälper sina ungar i de olika bona att blifva kvitt sina fostersyskon, dem hon själf understundom kastar ut ur nästet till sin glupske unges lättnad.

Naturligtvis kunna hundar — åtminstone de mera begåfvade bland dem — räkna, såsom till fylles framgår af de välkända historierna om hundar, som själfva med pängarne i munnen gått till bagaren för att köpa bröd och vägrat att lämna buti-

Chimpansen Sally.

ken, förrän de fått det bestämda antalet bröd. Vi hänvisa till en artikel i ett föregående häfte af "Sol" (n:r 2, 1901, sid. 70), "Affärssinne hos djuren"; däri anförda exempel på djurens affärsanlag kunna i sin mån tjäna till att belysa äfven ämnet för föreliggande uppsats, ty affärssinne och förmåga att räkna hafva ett ganska nära sammanhang med hvarandra.

Att katter kunna räkna framgår af följande historia. En af våra vänner hade en katta, som fick fem ungar; och som de små krypen voro mycket vackra, beslöts det att de skulle få lefva och föräras åt

några af hans bekanta. Emellertid beslöt vår vän, som vi kunna kalla för S., att först pröfva kattans minne och räkneförmåga. Till den änden fråntog han henne tre af ungarne och förde dem till olika ställen af huset, där det var omöjligt för henne att få reda på dem. Kattan blef mycket bedröfvad, nästan utom sig till en början, slickade ifrigt de tvänne återstående ungarne, men lämnade dem snart för att oroligt ströfva omkring, jamande och sökande, samt betraktande hundarne — dem hon väl kände — med någon misstänksamhet.

Hr S. hämtade nu en af de tre kattungarne och lade honom bredvid de andra båda. Kattan välkomnade honom med mycket jamande och slickande, men lämnade honom snart för att fortsätta sitt sökande. Efter en stunds förlopp hämtade hr S. ännu en unge, som mottogs på samma sätt som den förra af den ömma modern, hvilken dock äfven därefter fortfor med sitt sökande. När slutligen den siste af de tre förlorade ungarne var återförd till den lyckliga modern, blef hon fullkomligt belåten och lämnade sedan icke sin nu fulltaliga kull, hvars antal hon visat sig hafva så väl reda på.

Ett annat, nästan lika öfvertygande fall har också kommit till vår kännedom. En kull på tre kattungar kastades i dammen. Genom en tillfällighet kom kattan-modern ned till dammen, medan de små stackarena ännu kämpade för lifvet. Trots sin naturliga motvilja för vatten skyndade kattan genast efter först den ena och så den andra ungen och förde dem i munnen på det torra. Och fastän den tredje ungen redan hade drunknat och sjunkit, så att hon icke kunde se honom, gick hon dock omkring dammen och spejade ängsligt jamande efter honom. Slutligen uppgaf hon sökandet och förde de båda räddade ungarne i säkerhet till ett ställe i trädgården, där hon tillåts uppfostra dem. — Detta är i förbigående sagdt ett högst obarmhärtigt sätt att dränka kattungar; naturligtvis bör man på ett eller annat sätt laga så, att de genast blifva kväfda under vattnet och slippa att arbeta sig till döds under fåfänga räddningsförsök.

Att kråkor äro listiga fåglar är en känd sak, och de förstå äfven konsten att räkna, åtminstone till en viss grad, såsom framgår af följande händelse.

En mycket stor åker, som hade blifvit insådd med hvete, vaktades af en gosse, för hvilkens räkning en liten koja blifvit uppförd i åkerns midt. En person, som önskade skjuta några kråkor för att hänga upp dem till skydd för sin egen åker, tyckte, att ett godt tillfälle här erbjöd sig till utförande af denna afsikt, ty kråkor svärmade i stora skaror omkring den väldiga åkern, och vaktgossen hade all möda att drifva bort dem. Personen i fråga, hr L., tog alltså sin bössa och begaf sig till kojan, åtföljd af gossen, samt beredde sig att genom hål i väggarna skjuta några af inkräktarne. Men han hade gjort upp räkningen utan värden. De listiga fåglarnes vaksamma utposter tycktes instinktivt genomskåda komplotten, ty de varnade sina kamrater med högljudda kraxanden, och ingen enda af de många fåglarne närmade sig inom skotthåll. Hr L. väntade en god stund förgäfves; därefter skickade han bort gossen med tillsägelse, att han skulle

"Råkor besitta säkerligen förmågan att räkna."

gå sin väg rakt öfver åkern. Men ej häller denna list hjälpte. Då lämnade han själf åkern, men knappt hade han kommit utanför denna, innan utposterna gåfvo sina signaler, och tjogtals kråkor slogo genast ned på åkern och började sin plundring utan att bekymra sig om den nu öfvergifna kojan.

L. beslöt nu att icke låta öfverlista sig på detta sätt, hvarföre han tog med sig tvänne personer till kojan. Efter en stund sände han bort den ene af dem, och efter ännu en stunds förlopp den andre, hoppandes att kråkorna därefter skulle komma tillbaka. Men förgäfves. "Akta er!" kraxade utposterna högljudt på sitt kråkspråk, och ingen af de sålunda varnade vågade nalkas kojan.

Besluten att ytterligare pröfva kråkornas räkneförmåga, lämnade L. åter kojan och återvände snart med tre personer. Alla fyra inträdde samtidigt i kojan. Och så skickades de tre personerna bort ifrån densamma en efter annan. Nu kröntes äntligen hr L:s ansträngningar med framgång. Kråkorna visade sig kunna räkna till tre, men fyra var för mycket för dem, och knappt hade den tredje personen lämnat den stora åkern, förrän de öfverlistade fåglarne omisstänksamt skyndade att taga den i besittning. Men då small ett skott, och två af dem lågo döda på åkern, offer för sin bristande kunskap i räknekonsten.

Det må emellertid här rättvisligen framhållas, att äfven människor under liknande omständigheter kunna blifva förvirrade i sin räkning och efter en stunds förlopp känna sig ovissa om, huruvida det var två eller tre de räknade sist, då de utföra räkningen i minnet utan hjälp af pänna och papper. Vi kunna fördenskull icke med någon bestämdhet af nyss anförda fall sluta, att kråkornas räkneförmåga icke når till fyra; däremot är det till full klarhet ådagalagdt, att de under ganska brydsamma omständigheter kunna räkna åtminstone till tre.

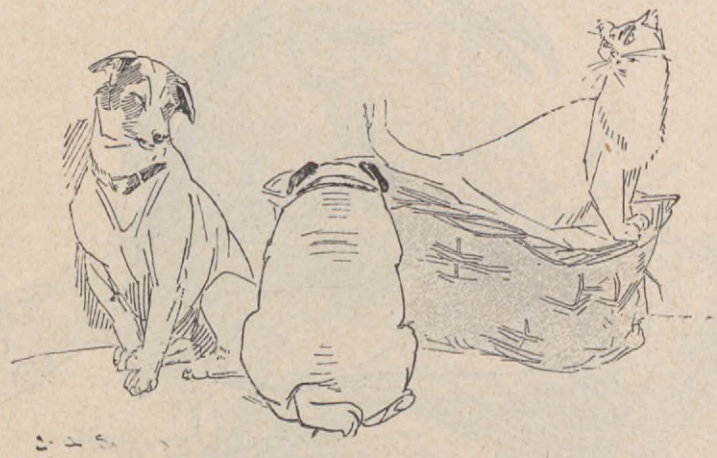

Hon betraktade hundarne med någon misstänksamhet.

Somliga hundar tyckas känna veckans olika dagar, sannolikt därigenom att de besitta förmågan att räkna dem. En person på landet ägde två gårdar belägna på något afstånd från hvarandra, och han brukade regelbundet besöka den ena af dem på två bestämda dagar i veckan. Vid dessa tillfällen hade han alltid med sig sin rapphönshund som sällskap. Så kom en tid, då han af någon anledning ville lämna hunden hemma äfven dessa båda dagar, och han smög sig därför i väg osedd af hunden, men denne upphann honom alltid på vägen, innan han nådde sin utgård. Så beslöt han att nästa gång låsa in hunden

och sade detta till sin hustru, medan det kloka djuret låg skenbart sofvande i rummet. Men när den bestämda dagen kom och Lina skulle låsas in, kunde man ingenstädes finna henne — hon hade försvunnit tidigt på morgonen. Ägaren blef både förvånad och orolig; men till sin öfverraskning fann han henne väntande på honom just på det ställe af vägen, där hon plägade hinna upp honom, och vid hans annalkande gjorde hon allt hvad hon förmådde för att ställa sig in hos och behaga honom. Efter den betan fick hon fritt som förut åtfölja sin herre på hans promenader till utgården.

Många fårherdar hafva försäkrat, att deras hundar hafva lika väl reda på söndagen som de själfva; och i Skotska högländerna begagna sig fårhundarne af söndagsfärden till kyrkan med lika stort nöje som deras herrar.

Slutligen må här omtalas en hund, som hade blifvit uppdragen i en strängt katolsk familj och som aldrig kunde förmås att röra kött på fredagen — katolikernas fastedag. Man ingick vad och utsatte honom för de svåraste frestelser för att öfvervinna dessa egendomliga samvetsbetänkligheter hos en hund, men alltid förgäfves. Han instängdes i ett rum under en hel fredag med kött inom räckhåll, men han föredrog att lida hunger framför att röra det.

"Han kunde aldrig förmås att röra kött på fredagen."

Prins Eriks första blodsdåd.

Folksägen från Öland.

Under ett af de sista åren af Gustaf Vasas regering satt en dag i ett rum på Borgholms slott den halft landsförviste kronprins Erik, sedermera så sorgligt ryktbar som konung Erik XIV.

Trots alla sina verkligen stora egenskaper, sin höga förståndsbildning, ja delvis verkliga lärdom, var hela den gustavianska ätten rätt besynnerlig.

Erik XIV:s dystra grubblerier, Johan III:s religionsfanatism, Karl IX:s despotiska vildhet, drottning Kristinas snillrika nyckfullhet och lättsinne, för att icke nämna stamfaderns egenheter, den gustavianska egennyttan parad med den gustavianska landsfaderligheten — allt detta ger en brokig tafla af en regentsläkt, där redan hvarje karaktär i sig själf är en roman och hvarje tilldragelse vinner skenet af ett äfventyr.

Den förstfödde, den mest tillbakasatte af konung Gustafs söner — bland hvilka i öfrigt själsbesynnerligheten hade sin gradmätare från Magnus' fullständiga fånighet till Karl IX:s dystra, blodtörstiga kraft — Erik, den lycklige poeten, den talangfulle målaren, den belefvade världsmannen, det ädla föredömet i hvarje ridderlig idrott och därtill dyster svärmare — — denne underlige, disharmoniske, illa afvägde furste satt blek och grubblande i Borgholms slotts tornrum vid ett bord betäckt med astrologiska instrument och skrifter.

Prins Erik var sysselsatt med att annotera något på sin skriftafla, hvarvid han jämförde åtskilliga olika uppsatser, tecknade på särskilda papper.

Dystert talade prinsen för sig själf:

"Jag skall snart, kanske redan i dag — det ser nästan så ut — föröfva ett blodigt dåd; det första, men ingalunda det sista — säga stjärnorna. Ah, hvarföre står det icke i min förmåga att ifrån mig själf afvända denna nödvändighet? Det är en hemsk tanke, denna, att vårt öde redan vid vår födelse är oåterkalleligen bestämdt. Människan är således endast en slaf — fursten såväl som dagakarlen. Stjärnorna härska öfver oss alla. Ve öfver dem, på hvilka de oblida nedblicka!... En blodig gärning, som jag är tvungen att begå... Ligger detta tvång i de allsmäktiga stjärnorna, eller ligger det i min egen karaktär?... Och min egen karaktär — hvem har dana den?... Månne jag själf? Men jag vill åtminstone icke blifva inledd i frestelse."

Han tog en rikt briljanterad dolk från sin gördel och inlade den i en bordslåda.

Efter en stund gaf prins Erik befallning, att hans hästar skulle sadlas. Han ville göra en utflykt nedåt Räpplinge för att dymedels förjaga sina dystra tankar.

Snart vimlade borggården af pager hållande frustande springare vid tygeln, af sirlige hofmän med klingande sporrar och lismande tungor.

Strax därpå kom Erik själf ned på borggården.

Ännu aldrig har en skickligare ryttare satt sin fot i stigbygeln, eller en säkrare hand tumlat om med en tredskande springare. Prinsen kastade sig vigt och behagfullt i sadeln utan annat tecken till uppmärksamhet på de omgifvande än en nick åt sin gunstlingspage, hvilken framförde hästen åt honom.

Hofmännen förstodo alltför väl det dystra uttrycket i sin herres anlete för att våga bryta tystnaden. Tigande skred ryttarskaran framåt på den dammande landsvägen.

När Erik lämnade sitt observatorium i tornet, glömde han att taga nyckeln ur dörren. Tornrummet betraktades af prinsens omgifning med en känsla af fruktan, blandad med nyfikenhet.

Det var där den unge fursten hängaf sig åt sina nattliga vakande drömmar; det var där den olycklige mannen trodde sig läsa sin framtid i stjärnornas ställning. Här fick ingen inträde till den astrologiske

svärmaren, som med sina tuber och afhandlingar här tillbragte hela nätter, tills den första morgonrodnaden glödde öfver Kalmarlandets gröna ekskogar och föll tillbaka mot den klippa, hvars panna kröntes af Borgholms torn och murar.

Vid den tiden på dagen såg man honom äntligen, blek som en vålnad, smyga sig till sin sängkammare för att i en afbruten morgonslummer åter drömma om de scener ur framtiden, hvilka under natten stått för hans giriga blick.

Händelsevis gick en kammarsven, Ambjörn Svarte, förbi dörren till tornrummet och såg den polerade nyckeln skimra i nyckelhålet.

Tillfället var mera än lockande. Den sällsamma känsla af på en gång nyfikenhet och bäfvan, som utgör vidskepelsens hufvuddrag, kom pagen att skälfva i hvarje lem. Att träda inom detta hälgade område och se alla dess hemligheter — den frestelsen vardt honom för stark. Darrande lade han sin hand på nyckeln, öppnade dörren och inträdde.

Med tysta bäfvande fjät smög pagen fram till bordet. Prins Eriks hela framtida lifshistoria låg där i spridda drag — — han hade fått en opåkallad förtrogen i sitt ödes fördoldaste hemligheter — det fanns ännu en människa utom Erik själf, som redan på förhand visste dem.

Emellertid hade Erik under sin ridt kommit till ett ställe af vägen, där tvänne käppar voro lagda i kors öfver hvarandra. Den vidskeplige mannen fann i detta tillräcklig anledning att genast återvända. Så kunde tidens vidskepelse inverka till och med på en man, som dock var i besittning af sin tids högsta bildning.

Häraf kom det sig, att Erik helt oförmodadt återkom till slottet. Han inträdde i tornrummet. Ett uttryck af dystert raseri flög öfver hans bleka anlete, när han varseblef pagen och förstod, att hemligheten af förutsägelser, på hvilka han själf obetingadt trodde, var röjd af en tjänares nyfikenhet.

Denna vansinnets blick, som i en framtid så dystert stirrade in i Nils Stures öga, innan nådestöten gafs, sprutade nu af lågande hat.

Med jättekraft fattade han den bäfvande pagen och skakade honom i obeslutsamt raseri. Hade han haft dolken till hands, så...

Pagen kämpade med förtviflans kraft för att slita sig lös, ty han fruktade ett af dessa lidelsefulla ögonblick hos prinsen, då denne i sin våldsamma upphetsning icke skydde att grymt misshandla sin omgifning.

På sina kinder kände Ambjörn Svarte den uppretade furstens flämtande andedräkt, och i hans hemska blick tyckte han sig läsa ett förfärligt beslut. Rop på hjälp skulle ha dött bort ohörda inom de tjocka murarne, och en inför människor oansvarig furste kan räkna på strafflöshet för äfven de uslaste brott. Ambjörn beslöt fördenskull att kämpa för sitt lif, ty han trodde icke på möjligheten af en förlåtelse från denne ursinnige man.

Ambjörn mötte följaktligen Eriks anfall med kraftiga brottaretag och sökte slå honom till marken för att sedan fly — fly långt bort från den farlige furstens närhet.

Men när Erik märkte, att hans motståndare beredde sig på försvar, att tjänarens händer trotsigt vidrörde hans hälgade person — då vaknade hos honom en dämonisk lust att trampa denne vanbördige och vanvördige usling under fötterna, denne fräcke usling, som till på köpet en gång skulle kunna profetera Eriks lefnadsöden med stöd af hans egna förutsägelser. Utan betänkande släpade han pagen till det öppna fönstret, under hvilket klippan stupade nästan lodrätt ned i afgrundsdjupet.

För att vinna möjlighet till flykt, slog Ambjörn prinsen då med knytnäfven i ansiktet. Utom sig af raseri öfver denna nya himmelsskriande skymf fattade Erik den förmätne om midjan och slungade honom handlöst ut genom fönstret...

Ett par dofva studsningar mot klippväggen... därefter ett plaskande ljud, då kroppen föll i vattnet... och allt var åter stilla, sundet låg lika spegelklart som tillförene.

Erik böjde sig ut genom fönstret och blickade dystert ned i djupet. Så stod han några ögonblick, men ilade därpå ut ur rummet till en terrass, från hvilken en slingrande gångstig ledde ned till stranden. Där låg en båt fastbunden; prinsen hoppade i densamma, rodde några årtag, men släppte plötsligt årorna vid åsynen af Ambjörn Svartes lik, hvilket han fann i nästan stående ställning uppburet af några knotiga trädrötter. Det föreföll Erik, som om liket rest sig ur vattnet för att anklaga honom som mördare.

I guld och purpur sjönk solen i detsamma ned bakom Smålandslandet. Som en reflex däraf brann en röd flamma på Eriks panna. Var det månne det första Kainsmärket?

Den olycklige prinsen dolde pannan i sina händer och utbrast snyftande:

"Detta var således mitt första blodsdåd!"

Därpå tillade han hviskande:

"Men det blir ej mitt sista, säga stjärnorna. Ve mig!"

Harpolekaren och hans son.

Ur "Vapensmeden" af **Viktor Rydberg.**

Luften tung och dagen varm.
Hed jag haft att vandra,
gossen på min ena arm,
harpan på min andra,
harpan trött vid strängalåt,
sonen trött vid sanddjup stråt.
Hvila godt jag unnar
harpan och min Gunnar.

Nu en milsvid tämpelsal,
byggd af gran och furu,
öppnar sig med skugga sval,
och jag lyssnar, huru
bäcken sorlar klar och ren,
siskan kvittrar på sin gren,
furudunklet nunnar
för min lille Gunnar.

Dagen dör, en fuktig vind
andas öfver tegen,
och min gosses väna kind
lutas mot min egen.
Aftonrodnans gyllne bloss
vinka: Gunnar, kom till oss!
Ljufva änglamunnar
hviska: du vår Gunnar!

Utur ödesdjupen fram
många källor välla.
En är bittert hälsosam:
det är sorgens källa.
Väl jag vet, du käre vän,
att du dricka skall ur den,
men för lastens brunnar
Gud beskydde Gunnar!

Granen växte stark och rak,
och hon vedergälde
under snöbetungadt tak
den, som henne fälde,
mildt med brasans ljus och glöd.
Kraftig växt och ädel död,
ber jag, Gud förunnar
sångarbarnet Gunnar.

För hemmet och familjen.

Praktisk köksinredning.

På kökets inredning och anordningarna därstädes borde nedläggas lika mycken omsorg, som på inredningen och möbleringen af något annat rum i våningen. Framförallt måste köket vara luftigt och bör därföre vara försedt med ett tillräckligt antal ventiler.

kan öfverspolas eller sköljas med vatten, hvilket genom afloppet bortrinner utan att som vid vanlig skurning behöfva uppsamlas i baljor.

Köksbordet bör såsom vår första illustration visar hafva minst fyra lådor; tvänne flata i olika fack indelade öfverst och tvän-

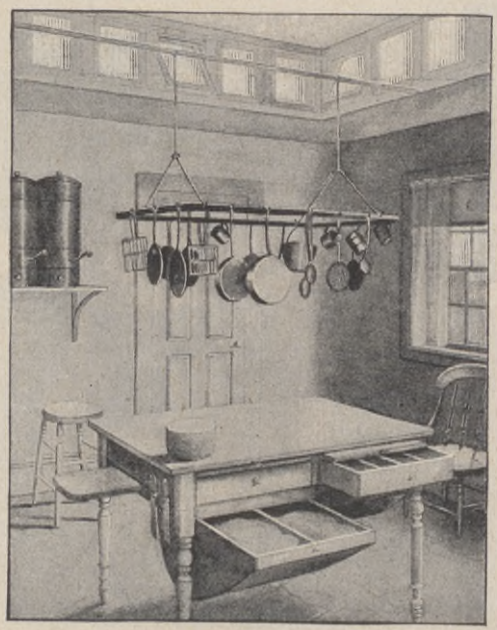

Fig. 1. Praktiskt köksbord.

Väggarna i köket böra aldrig vara tapetserade utan, så vidt sig göra låter, panelade och fernissade eller oljemålade, så att de kunna tvättas. Det är äfvenledes förmånligt, om alla hörn i köket vid panelningen rundas, ty i dylika rundade hörn kommer man lättare åt att hålla fullständigt rent och dammfritt än i de vanliga skarpa hörnen och vinklarne.

Idealet för ett köksgolf är ett fullständigt tätt golf af hårdt trä med något slags afloppsanordning, så att golfvet dagligen

ne stora med rundade bottnar underst. Vårt bord har en liten hylla eller klaff att ställa ifrån sig pannor eller kastruller på vid vänstra kortsidan. På bordet bör äfven finnas ett bräde eller dylikt att ställa heta kärl på, ty komma dessa i direkt beröring med den hvita bordskifvan, lämna de efter sig märken, som äro mycket svåra att utplåna.

Diskvasken i Fig. 2 är af galvaniserad plåt och står i förbindelse med slaskröret. Väggen bakom vasken är äfvenledes plåt-

beklädd, och strax ofvanför vasken finnes en hylla, som undertill är försedd med krokar att hänga upp kökskärl på. Till höger om vasken finnes ett litet bord att sätta odiskade kärl på och till vänster äfvenledes ett litet bord med en korg af förtennt stålträd att låta diskarne rinna af uti. Detta senare bord är placeradt något högre än vasken, dess yta är räfflad och skifvan har en svag lutning, på det vattnet från de

ven finnas en från taket nedhängande ställning för köksredskap, hvilka böra vara försedda med krokar att hänga upp dem i, så att de hastigt kunna nedtagas, då de behöfvas. Anmärkas bör kanske också, att vi tänkt oss köksbordets plats ganska nära spisen, så att kokerskan ej behöfver springa tvärs öfver köksgolfvet, då hon skall ställa ifrån sig någonting på bordet.

Köksskåpen böra vara försedda med

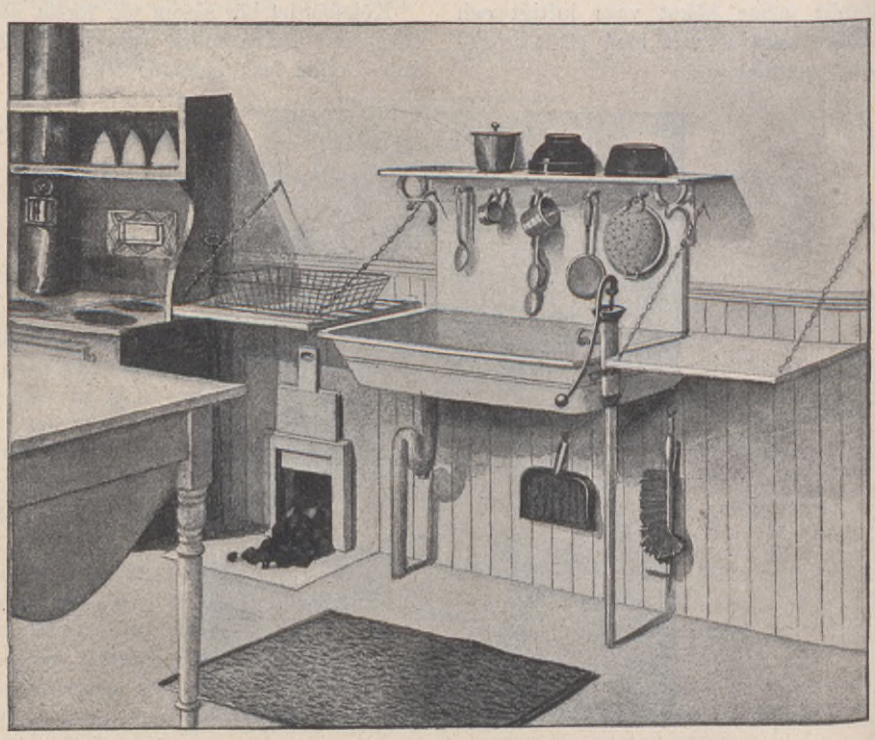

Fig. 2. Diskvask af plåt.

diskade kärlen må rinna ned i vasken. När diskningen är öfver, fällas dessa båda bord ned, ty som synes äro de med gångjärn fästa vid väggen, och häktas upp medels små med krokar försedda järnkedjor, då de behöfva användas.

De kökskärl, som mest användas, böra befinna sig i spisens omedelbara närhet. På och under hyllan vid diskvasken kunna visserligen en del af dessa saker läggas och hängas, men öfver köksbordet bör äf-

glasdörrar, så att innehållet är lätt öfverskådligt utifrån. Detta besparar mycket letande. Mjöl, strösocker och dylika varor borde förvaras i burkar försedda med något slags mekanisk inrättning, så att vid vridning på en kran en viss kvantitet af innehållet runne ned i den kopp eller skål, som hölles under kranen. På vår första illustration finnes å en hylla till vänster på väggen ett par dylika burkar afbildade.

Köksspisen bör hälst vara placerad midt

emot ett fönster och ej såsom nu ofta är vanligt i ett af kökets mörkaste hörn. Såsom vi förut sagt, bör köksbordet befinna

biff på bordet. Hackknifvar och köksknifvar i allmänhet böra finnas i köksbordets ena låda, så att de alltid äro nära till

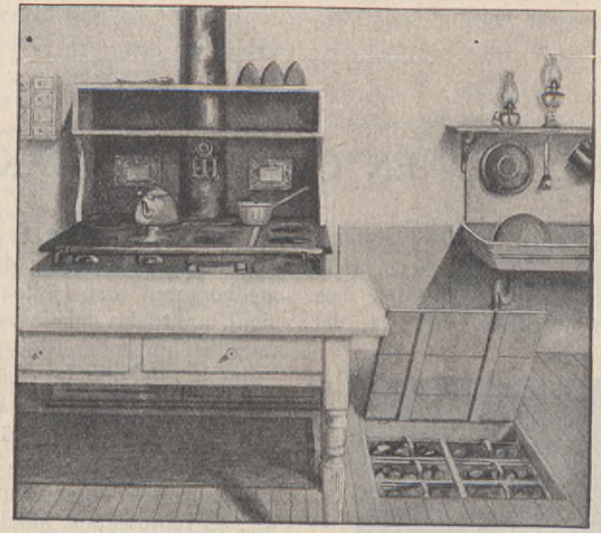

Fig. 3. Spisen och köksbordet.

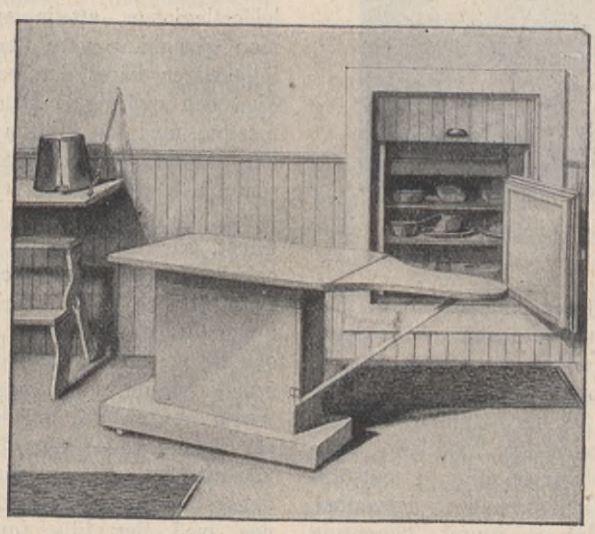

Fig. 4. Strykbordet.

sig i närheten af spisen. Bordet bör vara mycket stadigt, och i dess närhet bör finnas en liten huggkubb, så att köksan ej frestas att hugga sönder kött eller bulta

hands. Fig. 3. gifver oss en öfverblick öfver köksspisen med det strax framför stående köksbordet.

I Fig. 4 är ett praktiskt strykbord af-

bildadt. Klaffen vid dess högra ände är afsedd att begagnas vid strykning af stärkkjolar och dylikt. Bordet är mycket tungt och försedt med trissor undertill, så att det ej skall behöfva lyftas utan kan skjutas undan till en vägg, då det ej behöfver användas. Ett par bord och några trästolar fullända köksmöbleringen.

HEDERSLEGIONEN OCH VIKTORIAKORSET.

Likasom Gud låter det rägna öfver både rättfärdiga och orättfärdiga, så rägna ordenstecknens nådevedermälen ner på både värdiga och ovärdiga bröst; ja, det

Hederslegionen.

har i vår praktiska tid till och med gått så långt på utförsbacken med ordensväsendet i de civiliserade landen, att de värdigaste medborgarne gärna draga sig för att låta pryda sig med dylika tvetydiga eller i bästa fall barnsliga äretecken. Viktor Rydberg, som var en afgjord motståndare till ordensväsendet, hade i detsamma, sådant det utvecklat sig, funnit "någonting som nöter på konungamakten och folkets moral". Detta uttalande innebär en förkastelsedom, som är lika rättvis och skarp i sak som mild i form. Den tid torde också icke vara så synnerligen aflägsen, då hela ordensväsendet med dess granna lull-lull af band och stjärnor är förvisadt till historiens skräpkammare; då den framstående medborgaren och ädle fosterlandsvännen skall uppträda enkel, osmyckad, odekorerad, "en uppenbarelse" — såsom Rydberg yttrar — "af det inre värdets oändliga öfverlägsenhet öfver de påhängda värdigheterna, af den egna, vägbrytande sedliga kraftens betydelse gent emot det kärnlösa dvärg-äflandet efter gunst och utmärkelser, en representant för det enkla, klassiska midt i denna rokokogrannlåt af band och stjärnor".

Det har blifvit sagdt om den franska hederslegionen, att ingen ärelysten fransman gärna kan vara utan densamma, och följaktligen bäres den också af både värdiga och ovärdiga. Den lilla röda bandrosetten med sin stjärna på rockuppslaget kan sålunda betyda ungefär hvad för slag som hälst. Den kan betyda förtviflad tapperhet på slagfältet, en mångårig militärtjänst, sår undfångna i krig. Den kan också, då den bäres af civila personer, betyda rätt och slätt framgång i handel, "affärsgeni", eller lyckade börsspekulationer; och såsom ordensskandalerna för några år sedan visade, kan hederslegionen jämväl vittna om en väl späckad börs' förmåga att på smygvägar köpa den mycket åtrådda utmärkelsen. Ej underligt, att man i våra dagar ofta får höra ordensväsendet betecknas med det lilla innebördsdigra ordet "humbug".

Hederslegionen (Légion d'honneur) är numera Frankrikes enda militär- och civilförtjänstorden. Den stiftades den 19 maj 1802 af Napoleon Bonaparte och har sedan dess genomgått åtskilliga förvand-

lingar, tills den efter Napoleon III:s fall 1870 fick sitt nuvarande utseende och sin nuvarande organisation. Den består af en femstrålig hvit emaljerad stjärna, med Franska republikens bild på ena sidan, omgifven af en eklöfs- och lagerkrans och med omskriften "République française 1870". Frånsidan visar två trefärgade fanor (trikolorer) med omskriften "Honneur et patrie". Orden har fem grader: riddare (chevaliers), officerare (officiers), kommendörer (commandeurs), stor-officerare (grands officiers) och storkors (grands croix). Antalet ledamöter i de fyra högre graderna är strängt begränsadt, i den lägsta graden (chevaliers) obegränsadt; tre femtedelar i hvarje grad skola utgöras af militärer (nu tillsammans omkring 33,000) och två femtedelar af civile (inalles omkring 22,000). De militäre medlemmarne åtnjuta årliga pensioner.

Antalet medlemmar i storkorsgraden är bestämdt till högst åttio med en årlig pension för de militäre af 3,000 francs; i stor-officersgraden respektive 200 medlemmar och 2,000 francs; i kommendörsgraden resp. 1,000 medlemmar och 1,000 francs; i officersgraden resp. 4,000 medlemmar och 500 francs; i riddaregraden resp. obegränsadt och 250 francs. De civile medlemmarne erhålla ej blott inga pensioner, utan måste betala för sina kors: riddare 15 francs, officerare 74, kommendörer 169, stor-officerare 240 och storkors 328. Till hederslegionen hör en uppfostringsanstalt i Saint-Denis för nära kvinnliga släktingar till ordensmedlemmarne; med denna äro förenade två hjälpskolor i Ecouen och Les Loges, och de tre skolorna hafva tillsammans plats för 400 kvinnliga frielever.

De olika graderna utmärkas genom det sätt, hvarpå dekorationen bäres, dess färg samt bandets bredd och storlek. I regeln äro alla medlemmar "gradpasserare" och börja som riddare, i hvilken grad de kvarstanna någon tid, innan de kunna uppflyttas i en högre, men det gifves undantag, t. ex. då det gäller att belöna lysande bedrifter i fält. Alla bärare af orden äro berättigade till militärisk honnör. Äfven utländingar kunna dekoreras med hederslegionen.

* * *

Viktoriakorset (The Victoria Cross) är en storbritannisk militärorden för militärer af hvarje rang. Den stiftades af framlidna drottning Viktoria den 29 januari 1856 vid Krimkrigets slut. Ordensdekorationen utgöres af ett malteserkors i brons med kunglig krona och läjon samt undertill inskriften "For valour" (För tapperhet). Den bäres af militärer tillhörande hären i rödt, af sjömän i blått band. Orden gifves endast till belöning för någon hjältedat mot fienden och medför en årlig pension af tio pund sterling (ungefär 180 kr.).

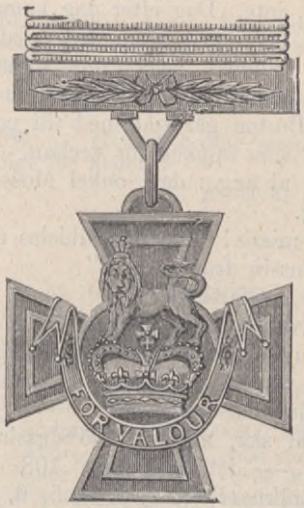

Viktoriakorset.

Viktoriakorsets civila motsvarighet är Viktoriaorden (The Royal Victoria Order), som stiftades den 21 april 1896. Den omfattar fem klasser och utdelas för civila förtjänster, äfven åt utländingar.

DEN LISTIGE ÄGGHANDLAREN.

Amerikansk historia.

Gamle onkel Moses lefver af att sälja ägg och kycklingar på Austins gator. Han anser sig själf så hederlig som någon gammal "nigger" gärna kan vara; men han har den vanan att språka smått förtroligt med sina kunder, och om han härunder skulle råka att räkna fel — inte är det hans fel, inte. Dag efter dag kommer han med sin lilla kärra, som drages af en beskedlig gammal åsna; nu stannar han framför grosshandlaren Burtons hus. Gamla mrs Burton går själf ned till porten för att göra sina uppköp för veckan.

"Har ni ägg i dag, onkel Moses?" frågar hon.

"Ja, missis! Jag har alldeles nyss fått tjugu dussin från landet."

"Äro de färska?"

"Ja, det kan jag gå i god för. De äro så friska som om jag själf hade lagt dem."

"Låt mig få nio dussin då. Räkna upp dem i den här korgen."

"Skall ske, missis. Nio dussin — låt mig se — det är jämnt 108 stycken. (Moses räknar:) 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10. Missis kan vara säker på, att de äro riktigt färska. Men hur går det för unge master Burton nu för tiden? Hvad han måste vara stor nu!"

"Ja, onkel Moses; min son har fått plats i en bank i Galveston."

"Hur gammal kan han vara nu?"

"Han är aderton år."

"Verkligen? Aderton år och har fått lön redan! Aderton — (räknar:) 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25. Och hur är det med unga miss Etel, om jag törs fråga? Hon bör vara vuxen nu, ty det är så många år sedan jag såg henne."

"Hon är också gift för länge sedan."

"Å nej då, så tiden går! Och har hon barn? Hur gammal kan hon vara nu? Hon är väl så där en — —"

"Trettiotre år."

"Trettiotre — jaha! (Räknar:) 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43. Hvem skulle kunna tro, att missis har så gamla barn! Missis ser ju själf inte ut att vara öfver fyrtiotalet."

"Dumheter, onkel Moses; jag förstår att ni vill smickra mig. När man blir femtiotvå år gammal, så — —"

"Femtiotvå! Hvem skulle kunna tro det! (Räknar:) 53, 54, 55, 56, 57. Jag får be missis följa med räkningen, så det inte blir något fel — 59, 60, 61, 62, 63, 64. Pu, så varmt det är i dag. På en sådan dag känner man sannerligen årens tyngd. Pu! Jag kan inte ha lång tid igen. Men missis härstammar från en familj, som inte brukar dö i unga år. Missis' far var visst sjuttio år, när han dog."

"Sjuttiofyra år."

"Ja, det är en ålder, som förslår, det. Sjuttiofyra! (Räknar:) 75, 76, 77, 78, 79. Och missis' mamma? Hon var då en strålande skönhet i sina dar, hon. Missis påminner märkvärdigt mycket om henne. Jag tror minsann hon blef hundra år gammal."

"Nej, onkel Moses, inte mer än nittiosex."

"Ja, det är verkligen en vacker ålder! Nittiosex! Att en människa — (räknar:) 97, 98, 99, 100 — bara kan bli så gammal! Hundra, sade vi — 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 — se så där, ja, 108 färska ägg — precis nio dussin — och här är ett ägg på köpet, ifall jag händelsevis skulle räknat fel."

Gamle Moses drog vidare med sin åsna och sin äggkärra.

Ett par dagar senare såg mrs Burton helt nedstämd ut vid middagsbordet, och då gamle grosshandlaren frågade henne om orsaken därtill, svarade hon:

"Jag fruktar för, att vi måste afskeda Mary. Jag är alldeles säker på, att hon stjäl mjölk och ägg. I förgår köpte jag hela nio dussin färska, stora ägg, och nu är knappt hälften kvar. Jag stod ju där nere i porten och hörde gamle Moses själf räkna upp dem i min korg, och jag fick till och med ett ägg på köpet."

Afdelning för Frågor och svar.

(**Frågor,** som icke äro af annonsnatur, få af våra läsare framställas rörande allehanda ämnen, i hvilka en upplysning af ett eller annat slag önskas. Frågorna numreras af *redaktionen* och införas i tidskriften i den ordning de inkommit. **Svar,** hvilka också väntas ingå från tidskriftens läsekrets, förses af *insändaren* med *motsvarande frågas nummer.* Så väl frågor som svar skrifvas på endast en sida af papperet och adresseras: *Sol, Illustreradt 25-öres Magasin, Centralpalatset 28, Stockholm.)*

Frågor.

N:r 161. — Hvilken enskild järnväg i Sverige är längst, och hur lång är den?
Viktor F.

N:r 162. — I hvilken stad ligger Sveriges längsta gata; hvad heter hon och huru lång är hon? *Viktor F.*

N:r 163. — Hvar ligger det största och rymligaste huset i Sverige? *Viktor F.*

N:r 164. — Huru stor är New Yorks folkmängd, och hvilken stad är störst i omkrets: Paris eller New York?
Viktor F.

N:r 165. — Hvaraf består smink? Är det skadligt för huden?
En Evas dotter.

Svar.

N:r 158. — 1. Jupiters fem månar ha inga särskilda namn, utan betecknas med romerska siffror. Ända till 1892 voro endast fyra kända, och dessa numrerades efter sina resp. afstånd från hufvudplaneten, så att I var den innersta och IV den yttersta. Månen n:o V, som upptäcktes nämda år, ligger planeten närmast och är alltså nu den innersta. Särskilda namn på Jupitersmånarne ha väl blifvit föreslagna, men icke antagna.

2. Neptunus' måne har häller intet särskildt namn.

3. Några små stjärnkartor offentliggjordes i en uppsats, "Stjärnstudier under vinterkvällarne", i "Sols" n:r 4 för i år, sid. 181 o. följ. Större stjärnkartor kunna fås genom bokhandeln. En transparent stjärnkarta (af Friedr. Braun, på Wilhelm Nitzchkes förlag i Stuttgart) med tillhörande tysk text kostar 5 mark.

4. Rättast är formen Kassiopeja (med K), ty ordet är ursprungligen grekiskt. Cassiopea är en senare latinsk form.

5. De båda största stjärnorna i Pegasus heta Markab och Scheat. Mindre stjärnor i Pegasus äro: Algenib (en stjärna med samma namn finnes äfven i stjärnbilden Perseus), Enif, Matar och Baham.

6. Asteroiderna betecknas med nummer i den ordning de upptäckts samt tillfogade namn. T. ex.: N:o 1 Ceres, n:o 2 Pallas, n:o 3 Juno, n:o 4 Vesta, n:o 5 Astrea, n:o 6 Hebe, o. s. v. Att räkna upp dem alla här vore mindre lämpligt, eftersom deras antal f. n. uppgår till öfver 460. N:o 153 Hilda har det största medelafståndet från solen (587,000,000 kilometer) och kommer äfven under loppet af sin excentriska (= från cirkelformen afvikande) bana längst ifrån solen af alla asteroiderna, nämligen 687,000,000 kilometer. Det kortaste medelafståndet från solen har n:o 244 Sita med 323,000,000 kilometer, men n:o 164 Eva kommer dock under loppet af sin mera excentriska bana solen närmast af alla asteroiderna, nämligen på 255,000,000 kilometers afstånd. Andra asteroider med starkt excentriska banor äro vidare n:o 33 Polyhymnia, n:o 36 Atalanta, n:o 75 Eurydice, m. fl. De största asteroiderna äro n:o 1 Ceres och n:o 4 Vesta med en diameter af omkring 375 kilometer och en yta så stor som Sveriges; en af de minsta kända asteroiderna är n:r 232 Russia med en diameter af blott tjugu kilometer och en yta så stor som tredjedelen af Gotlands. *Anrik.*

N:r 159. — Brobdingnag är namnet på jättarnes land, liksom Lilliput på dvärgarnes, i Jonatan Swifts bekanta satir "Gullivers resor". En "brobdingnagier" är alltså detsamma som en jätte i motsats till en "lilleputt". *Anrik.*

N:r 160. — Gustaf IV Adolf hade sönerna Gustaf, "prinsen af Vasa", född 1799, död 1877 såsom österrikisk fältmarskalkslöjtnant; samt Karl Gustaf, född 1802, död 1805. Hans döttrar voro: Sofia Vilhelmina, född 1801, död 1865; Amalia Maria Charlotta, född 1805, död 1853; och Cecilia, född 1807, död 1844. Den förstnämda blef gift med storhärtigen Karl Leopold Fredrik af Baden och var farmor till Sverige-Norges nuvarande kronprinsessa, Viktoria. Cecilia blef gift med storhärtigen Paul Fredrik August af Oldenburg.
Anrik.

Afdelning för de unga.

RIDDAREN AF RÖDA KORSET.

En episod från korsfararnes tid.

Då jag var en liten gosse sådan som ni — började den gamle sjömannen sin berättelse — långt innan jag ännu befarit de stora hafven, tog min gode fader mig en gång med sig för att visa mig en gammal riddarborg. Jag kan nu inte erinra mig mycket om densamma; men jag har en svag hågkomst af gamla mossiga stenvallar, ett fällgaller med sina rostiga kedjor, som hängde öfver portgången, och små smala öppningar, genom hvilka bågskyttarne sköto med sina bågar och pilar långt innan kanoner voro uppfunna. Men i det grå kapellet fanns någonting, som jag väl ihågkommer; det var en gammal illa medfaren sköld, som hängde på väggen därinne. Ett rödt kors var måladt på densamma. Jag skall aldrig förgäta den saga jag då hörde om denna gamla sköld. Den hade för många hundra år sedan burits af en korsriddare, som följde Rikard den förste till det Heliga landet. Jag har glömt riddarens namn, men vi kunna kalla honom Sankt Göran.

Många och stora voro de faror och strapatser, som denne tappre riddare hade att genomgå. Sittande på sin ståtlige stridshäst med lansen i hand kunde han ofta anfalla sina fiender saracenerna. Där striden brann hetast, där såg man också hans glänsande sköld med dess röda kors blixtra i solskenet.

En dag, jag minns ej af hvilken orsak, hade Sankt Göran blifvit efter den öfriga skaran af korsfarare och red alldeles ensam öfver en glödande sandslätt. Plötsligt syntes tvänne saracenske ryttare komma sprängande emot honom med sanden yrande som moln omkring hästhofvarne. Sankt Göran bad en kort bön — ty han var en lika from som tapper riddare — gaf sin häst sporrarne och red med fälld lans fienderna till mötes. Den främste föll, genomborrad af riddarens lans, hvilken i detsamma bröts tvärt af. Sankt Göran drog nu sitt svärd och vände sig mot den andre muselmanen, hvilken var en jätte i storlek och styrka.

Kampen emellan de bägge männen var både långvarig och hårdnackad. Slagen föllo tätt, och gnistor flögo från de hvarandra korsande klingorna. Väl var det för Sankt Göran, att han hade en sköld af metall härdad och pröfvad! Trenne gånger skyddade den honom för hugg, hvilka eljes skulle hafva klyft hans hufvud. Tredje gången splittrades fiendens kroksabel mot skölden. Saracenen, som sålunda blifvit afväpnad, vände sin häst och flydde i öknen. Sankt Göran kunde emellertid ej förfölja honom, ty hans häst hade blifvit svårt sårad, och knappt hade muselmanen försvunnit ur sikte, innan den ståtlige springaren sjönk döende ned på sanden.

Sankt Göran sörjde uppriktigt sin trogne tjänare, och han var tillika orolig för sin egen öfvergifna belägenhet, vilse som han var i den tröstlösa öknen utan någon tillflyktsort inom synhåll. Han plågades af törst, och solens glödheta strålar tycktes förvandla öknen till en brinnande ugn.

Korsriddaren tog sitt parti och började vandra i öknen på måfå. Så hade han gått en lång stund, då hans spanande blick upptäckte några palmträd, som fjärran vid synranden höjde sina fjäderliknande kronor mot den klara blå himmelen. Med förnyade krafter styrde han kosan mot detta aflägsna mål, men tungt lastad som han var med hjälm, brynja och sköld, kunde han endast gå långsamt framåt, och det såg ut, som om han aldrig skulle nå sitt

mål och få vederkvicka sig i palmernas skugga. Sankt Göran erfor då en stark frestelse att kasta den tyngande skölden ifrån sig, äfven med fara att råka ut för nya fiender; gång efter annan var han nära däran att gifva vika för frestelsen, men åsynen af det röda korset höll honom städse tillbaka.

"Nej", utropade korsriddaren beslutsamt, "ingen otrogens fot skall någonsin blifva i tillfälle att trampa på denna sinnebild af min heliga tro. Hvad än må hända, så behåller jag skölden och kastar den icke ifrån mig i stoftet!"

Omsider lyckades det äntligen den hart när utmattade riddaren att släpa sig fram till den lilla ön — oasen skulle jag säga — i öknen. Sedan han förgäfves sökt efter vatten, kastade han sig ned i palmernas skugga, lade skölden under sitt hufvud och insomnade snart djupt.

Då han vaknade, sjönk solen som ett stort rödt eldklot vid västra synranden. Sankt Göran kände sig dyster till mods i den rundt omkring honom allsmäktigt härskande ödsligheten och stillheten. Han blickade ned på sin sköld, måhända för att stärka sitt mod vid åsynen af det röda korset. Den polerade metallen var blank som en spegel utom på de ställen, där fiendens vapen hade gjort repor eller skåror. Korsriddaren såg palmernas kronor spegla sig i skölden; han såg deras smärta, räfflade stammar, och han såg äfven någonting annat, som slog till och med hans tappra sinne med förfäran. I skölden afspeglades nämligen en orm med klufven tunga och glänsande gifttänder, ringlande sig omkring palmstammen öfver riddarens hufvud och just färdig att störta sig öfver sitt rof! Varnad i tid flyttade riddaren sig skyndsamt åt sidan, just som det giftiga djuret sköt ned för att hugga honom. Ormen gick miste om sitt byte, och i nästa ögonblick låg han med krossadt hufvud under den tunga skölden, som riddaren med all sin kraft slungade mot odjuret.

"Gud vare lofvad!" utropade den fromme riddaren, betraktande den liflöse ormen; "hade jag icke sett detta giftiga djur speglas i min blanka sköld, så skulle jag nu hafva legat där död i dess ställe! Huru lyckligt var det ej för mig, att jag motstod frestelsen att kasta skölden ifrån mig!"

Återigen öfverväldigade sömnen den uttröttade mannen, men nu lade han ej sitt hufvud å skölden utan lät denna ligga kvar i samma ställning den intagit vid ormens krossande, det vill säga med armfästet upp och det röda korset mot sanden.

Länge och djupt sof riddaren, så djupt, att han icke ens väcktes af ett plötsligt oväder, som utbröt under natten, ehuru dånet af detsamma förvirradt blandade sig i hans drömmar. Nästan halfdöd af törst, som han var, drömde Sankt Göran, att himlen öfverdrogs af tunga moln, hvilka utgöto sig i strida skurar öfver honom, men lika fort som regnet föll uppsögs det af den bränntorra ökensanden. Trots regnet tyckte han sig allt fortfarande lida brist på vatten att därmed släcka sin törst.

Slutligen vaknade han för att finna, att hans dröm varit blott alltför sann. Oväder-ret var redan öfver; sanden ångade, palmträden voro våta, droppar hängde i bladen, och riddarens kappa var våt — men hvar kunde han väl få en dryck vatten att släcka sin olidliga törst?

"O!" utbrast riddaren, prässande den våta kappan till sina läppar, "ett enda glas vatten vore värdt en hel förmögenhet!"

Det var just i dagningen, och solens första stråle föll på den upp- och nedvända skölden. Med innerlig glädje och tacksamhet såg riddaren nu, att sköldens hålighet var full af klart, kallt regnvatten. Människorna i Österlanden pläga än i dag tala om vatten såsom en G u d s g å f v a; aldrig hade riddaren funnit detta talesätt mera berättigadt än nu, då han i djupa drag drack den välsignade svalkande drycken ur sin egen sköld!

Efter att hafva druckit sig otörstig kände Sankt Göran sig stark nog att stiga upp och fortsätta sin vandring i öknen. Han befann sig på långt afstånd från den kristna korshärens lägerplats; men innan det började kvällas, upptäckte han de hvita

Tvänne saracenske ryttare kommo sprängande emot honom.

tälten och fördes halfdöd af värme, törst och utmattning in i lägret. Efter att hafva ätit, druckit och hvilat sig återvann han snart sina krafter.

När korståget var slut och Sankt Göran återkommit till sitt land och sina vänner, hängde han upp skölden med det röda korset på i kapellet, där jag i min barndom såg den. Han hade burit den i svårigheter, bekymmer och faror; den hade räddat honom från fiendens hugg, från den giftiga ormens bett och från en kvalfull törstdöd i öknen.

"Hädanefter", hade Sankt Göran utropat, då han hängde upp skölden i kapellet, "närhälst jag dyrkar Gud i detta kapell, skall åsynen af skölden erinra mig om allt, hvad jag har att tacka hans barmhärtighet för; och när mina dagars tal är slut och jag samlas till mina fäder i grafhvalfvet, så skall skölden, som jag bar i striden, hänga där öfver min graf!"

FULLBLOD.

Den dumma åsnan från Tåbytäpp —
han tror att han är på modet
för det han kan röka och går med käpp!
Nej — har man åsnan i blodet,
man blir ej läjon i första taget.
Och öronen förråda,
att här man kan få skåda
en fullblodsåsna af rätta slaget!

ÖRNHJÄRTAT AF HAMLIN GARLAND.

ÖFVERSÄTTNING FRÅN ENGELSKAN FÖR SOL.

(15)

TRETTIONDEANDRA KAPITLET.

Mötet.

Harold gick ned för de många trapporna för att undvika hissen. Nästa ställe var tryckande genom sin lyx och glans. En bred marmortrappa ledde upp till de högre regionerna af detta palats, som strålade i elektriskt ljus. Unga människor — mest vackert klädda flickor — trängdes i hissen. Åsynen af dem kom Harold att tänka på hans egen skoltid, då han var kamrat med unga personer sådana som dessa. Han hade vandrat fjärran ifrån dem nu — deras lyckliga anleten gjorde honom sorgsen.

Harold gick uppför fyra trappor och kom till en lång korridor, full af unga flickor — ifriga, lifliga, glada och bekymmerslösa.

En gammal man med slätrakadt ansikte syntes Harold vara den rätte att vända sig till för erhållande af upplysningar, och honom frågade han om Mary.

Den gamle mannen svarade småleende: "Miss Yardwell? Ja — hon är en af våra bästa elever. Willy!" ropade han till en gosse, klädd i livré; "gå och säg till miss Yardwell, att här är en gentleman, som önskar träffa henne."

Därpå vände han sig åter till Harold frågande:

"Jag förmodar, att ni är från hennes hemort?"

"Ja", svarade Harold kort.

"Var så god och sitt — hon kommer genast."

Harold tog den erbjudna stolen med en känsla af djup beklämning. Det länge motsedda och efterlängtade mötet var äntligen för handen. Det föreföll honom omöjligt, att Mary kunde vara där så nära honom — att hon strax skulle stå framför honom.

Han kände genast igen henne, där hon kom gående långt borta i korridoren. Hennes gång — hållningen på hennes hufvud — allt var honom så välbekant. Då hon kom närmare, kände han sig ännu mera beklämd om hjärtat af hennes skönhet och eleganta dräkt. Hon såg först på honom och därefter på den gamle mannen liksom för att fråga: "Är det han som vill träffa mig?"

Då steg Harold upp och sade:

"Här är jag nu, Mary."

Hon betraktade honom frågande en sekund; därpå tändes liksom ett ljus i hennes ögon.

"Huru — jag tror det är — —"

Hon afbröt sig plötsligt, i det han grep hennes utsträckta händer. Kanske borde hon icke nämna honom vid namn.

"Jag kände inte igen er", återtog hon. "Hvar kommer ni ifrån?"

Hennes ansikte var blossande rödt; hennes ögon voro lifliga, forskande, oroliga.

"Kom med mig hit in", sade hon plötsligt och förde honom omedelbart till ett litet väntrum med en väggsoffa, på hvilken de togo plats sida vid sida.

"Det är inte möjligt!" utbrast hon, ännu stirrande på honom med häftigt klappande hjärta. "Kan det vara ni — Svarte Mose sittande här — hos mig — i Chikago. Ni sväfvar i fara!"

"Jag känner det inte så", genmälte Harold.

Han smålog för första gången, och då Mary såg hans hvita tänder, sade hon:

"Nu förstår jag, hvarför jag inte genast kände igen er. Ni har rakat af er de stora mustascherna. De klädde er bättre."

"De växa snart ut igen", sade han. "Jag är här nu i förklädnad."

Han smålog åter vid detta skämt.

Mary tänkte åter på "Svarte Mose."

"Hvilket lif ni har fört!" sade hon.

"Hur kan det komma sig, att ni är här? Aldrig hade jag väntat att få se er i en stad — ni passar inte för stadslifvet."

"Jag är här därför att ni är här", svarade han enkelt. "Jag reste hit så fort jag fick ert bref."

"Mitt bref? Jag har skrifvit endast ett bref, och det var kort efter ert besök i Marmion."

"Ja; det är just det brefvet jag menar. Jag fick det nära fyra år efter det ni skref det. Jag hoppas, att ni inte förändrat er sedan ni skref det."

"Jag har blifvit äldre", svarade hon undvikande. "Min far dog för något öfver ett år sedan."

"Jag vet det. Jack har skrifvit till mig därom."

"Hvarför fick ni inte mitt bref förr?"

"Jag var ute på långresa."

"Ute på långresa! Ni är då alltid ute på långresa. O, hvilket vildt lif ni har fört! Jag har sett tidningsnotiser om er några gånger — och alltid har ni varit med i något uppträde."

Hon såg på honom småleende, men det låg sorgsenhet i hennes leende.

"Det är inte mitt fel", utbrast Harold. "Jag har endast tagit de förfördelades parti — och för öfrigt öfverdrifva tidningarna allting. Ni får inte fördöma mig, förrän ni hört min framställning af saken."

"Jag fördömer er inte alls", svarade hon sakta, "men det gör mig ledsen. Ni förslösar ert lif i det där vilda landet därute — — o, är det inte besynnerligt, att vi båda nu sitta här? Jag är så upptagen med tankar på detta under, att jag inte kan tala med något sammanhang. Aldrig hade jag trott, att jag skulle få återse er mera — —"

"Ni är väl inte gift?" frågade han rakt på sak.

"Nej", svarade hon lifligt rodnande.

"Är ni förlofvad då?"

"Nej."

"Då är ni min!" utbrast han häftigt med ett grepp om hennes handled.

"För all del låt bli!" bad hon. "De kunna se er."

"Det bryr jag mig inte om!" utropade han jublande.

Så mörknade åter hans anlete, i det han återtog:

"Men kanske ni blyges för mig?"

"Ack nej, nej — men —"

"Det är inte möjligt" utbrast Mary. "Svarte Mose sittande här — hos mig — i Chikago!"

"Jag undrar inte på, om ni gjorde det", fortfor han med bitterhet. "Jag är endast en fattig bärgsbo, som det inte anstår att sitta här bredvid er."

"Berätta mig något om er själf", skyndade hon att infalla. "Hvad har ni haft för er under alla dessa år?"

"Det skulle inte intressera er mycket att höra", genmälte han. "Det har inte ens tillfredsställt mig själf så mycket som jag på förhand hoppades och trodde. När jag hörde, att King fått ert löfte, så begaf jag

mig i väg på min långfärd och brydde mig inte om, hvart det bar. Jag ville inte återse er vidare eller höra något mera om er. Men hvad blef det af King? Hvarför afskedade ni honom?"

Hon slog ned ögonen för att undvika hans blick.

"Jo", svarade hon, "efter ert besök hade jag inte mod att uppfylla mitt löfte — och så bad jag honom att lösa mig därifrån — och det gjorde han — han var mycket god."

"Han kunde inte gärna göra något annat", invände Harold.

"Fortsätt eder berättelse om er själf", sade Mary hastigt.

Under det de båda unga människorna sutto där i det lilla väntrummet, kommo och gingo konservatoriets elever och gäster från kapprummet, betraktande det ifrigt samtalande paret med leende och nyfikna blickar. Hvem kunde den där mörke, vackre unge mannen vara, som med så varma blickar betraktade miss Yardwell? Flickorna funno både honom och hela scenen mycket intressanta.

Harold å sin sida brydde sig icke det minsta om den uppmärksamhet han väckte, ja, han märkte icke ens de förbiskymtande gestalterna. Deras hviskningar rörde honom icke mera än vindens sus i träden, deras fotsteg icke mera än de vilda djurens omkring hans läger i den fjärran Västern. Framför honom satt den enda varelse i världen, som kunde befalla öfver honom, och hon var liflig intresserad af hans historia. Ju längre denna fortskred, desto ömmare, ifrigare och snabbare talade han. Det tjusade honom att se den glöd af intresse och hänförelse, som gaf färg åt hennes kinder och uttryck åt hennes ögon vid hans berättelse om scenerna och äfventyren i det vilda landet. Omsider hade han slutat.

"Och nu — nu känner jag det, som om jag skulle kunna binda mig och slå mig ned — om jag endast hade er. Den långa färden blef tröttsam det sista året — jag hade aldrig trott, att den skulle kunna bli det — men den blef det. Efter tre års förlopp var jag glad att få återvända till mina gamla vänner Reynolds'. Jag tänkte på er hvarenda dag — men jag försökte inte lyssna till er sång, emedan jag trodde, att ni var Kings hustru — jag ville aldrig mera höra talas om er — men allt det där är nu förgånget — jag är här och ni är här. Vill ni följa med mig tillbaka till bärgen den här gången?"

TRETTIONDETREDJE KAPITLET.

Konserten.

Mary vände bort hufvudet ifrån honom.

"Kom och besök mig i morgon", sade hon. "Jag måste tänka på saken. Det är så svårt att komma till något afgörande — ert lif är så olika mitt — —"

Hon reste sig plötsligt och utbrast:

"Jag måste gå nu. Kom med på konserten — jag skall sjunga."

De följdes åt genom korridoren till konsertsalen. Denna var nära fullsatt af en elegant klädd publik, men Mary skaffade Harold en plats nära dörren och sade med ett leende:

"Jag kanske inte återser er förrän i morgon. Här är min adress. Kom tidigt. Vid tretiden. Jag vill ha ett långt samtal med er."

Då Harold blef ensam, såg han sig om i salongen, hvilken föreföll honom lika stor som lysande. Den var fylld med damer i vackra kostymer och med herrar i frack. Han hade i tidningarna sett illustrationer af aftondräkter, men aldrig tillförene hade han sett människor uppträda i sådana kläder. Männen voro till det mesta små och bleka. Han hade aldrig förr sett kvinnor i djupt urringade dräkter, och han blickade förvånad på en dam, som satt på bänken framför honom. Han kände sig glad vid tanken på, att Mary var allt för blygsam för att kunna uppträda i en sådan dräkt.

Konserten intresserade honom, men rörde honom icke. Sångerna voro i samma anda som allt det andra, lysande men tomma och innehållslösa. Han väntade otåligt på Marys inträdande och var därunder ett rof

för de mest stridiga tankar. Han förstod, att Mary allaredan var lika förtrogen med detta lysande lif som hon varit med lifvet i Marmion, fullkomligt lugn och självbehärskad och säker på sig själf. Han kände, huru klyftan dem emellan snabbt vidgades. Hon var oändligt mycket längre ifrån honom än hon någonsin förr varit. Hans sak var fullkomligt hopplös; han hade ingen rätt att begära ett sådant offer af henne, ej ens om hon själf vore villig att göra det.

Då hon steg fram i ljusskenet på estraden, syntes hon honom så fjärran ifrån honom som Sierra Blankas snökrönta hjässa där borta i Västern. Hennes sång rörde honom mindre än hennes behagfulla skönhet, men han erfor samma känslor af hennes röst som då han senast hörde henne sjunga i den lilla kyrkan i Marmion.

Harold deltog icke i de allmänna handklappningarna, som följde på hennes sång. Han undrade, om hon skulle sjunga den gamla sången "Om jag vore en röst" för honom. Han kände liksom en domning smyga sig öfver honom, och han andades med svårighet.

Mary var blek som en lilja, då hon återvände och stod afvaktande applådernas slut. Därefter hördes åter hennes stämma darrande af rörelse — den liksom smög sig öfver hela det andlöst lyssnande auditoriet rakt bort till honom — hon vågade sjunga den gamla sången för honom.

Plötsligt försvann allting i den stora salongen för den upprörde unge mannens sinnen. Han såg endast sångerskan, som stod där framme liksom kringhvärfd af en gloria af hvitt ljus. Han ihågkom den bleka lilla flickan i fängelset. Detta var icke Mary — men hon hade Marys stämma och Marys själ —

Så tystnade sången, och sångerskan drog sig tillbaka. Det hvita ljuset försvann med henne. Han hörde de kraftiga applåderna — han såg Mary återvända och buga sig med ett sorgset leende på sitt anlete — ett leende som han allena kunde förstå — hennes hjärta var fullt af medlidande med honom. Så drog hon sig ännu en gång tillbaka, och Harold stapplade ut ur salen och nedför trapporna under en tydlig känsla af svindel. Han kände sig som en förkastad själ utdrifven ur paradiset...

Denna strålande sångerska var icke för en sådan som Svarte Mose.

TRETTIONDEFJÄRDE KAPITLET.

Bekymmer och nöd.

Tjänstemannen vid järnvägsstationen var icke densamme vänlige unge mannen, som hade mottagit Harolds returbiljett för att gömma den åt honom. Han visste ingen-

Harold stirrade förbluffad på biljetten.

ting om den och letade en god stund efter den, innan han slutligen fann den. Efter att noga ha betraktat datumstämpeln, kastade han den ifrån sig och sade kort:

"Tiden för den här är redan förliden."

Harold såg skarpt på honom och invände:

"Det är inte möjligt; den skulle gälla i trettio dagar."

Tjänstemannen blef otålig.

"Jag vet hvad jag säger", genmälte han. "Biljetten gällde till den femtonde; vi ha den sjuttonde i dag. Den är värdelös nu."

Harold tog upp biljetten och stirrade förbluffad på den.

Tjänstemannen hade rätt; han hade stannat öfver tiden och hade nu inte ens

fem dollar i sin ficka. Harold greps af en förlamande känsla af sin hjälplöshet och öfvergifvenhet. Han var som en man, som förlorat sin häst i öknen. Han satte sig i ett mörkt hörn af väntsalen och öfvertänkte sin ställning.

Under tvänne timmar satt han där, och den ena tanken jagade förvirrad den andra i hans hjärna. Han hade dåraktigt försummat sitt tillfälle att undkomma den fruktansvärda staden, och bärgen syntes honom allt skönare och mera tilldragande i samma mån möjligheten att nå dem försvann för honom. Han hade hoppats på sitt återvändande till sina vänner där borta i Västern såsom en lindring i sin förtviflan öfver detta andra misslyckande att få Mary tillbaka med sig.

Där han nu satt, tänkte han på Kora och lilla Pink och därefter på mrs Raimon, hvilkens vänskap och rikedom nu vädjade till honom mera än någonsin förr. Han visste väl, att ett enda ord från honom skulle vara nog för att genast bringa henne och hennes pängar till hans undsättning. Men det var någonting inom honom, som gjorde uttalandet af ett sådant ord omöjligt. Tanken på Kora och hennes lilla dotter väckte helt andra känslor till lif inom honom; och det var de som slutligen eggade honom till handling.

"Jag skall skaffa mig någonting att göra", sade han för sig själf, "så att jag kan förtjäna pängar nog till återresan. Jag får söka arbete hos någon annan, det är den enda utvägen som återstår mig. Jag har misslyckats i allt annat, som jag företagit mig. Jag har ingenting att skaffa med en sådan flicka som Mary; hon är inte för en sådan som mig. Äfven om jag hade en rancho, så vore det ingen passande lott för en sångerska sådan som hon att följa mig dit ut. Jag har gjort värre än misslyckats; jag har råkat in i en återvändsgränd, och det första jag måste göra är att förtjäna pängar för att kunna komma ut ur den."

Harold blygdes för att återvända till det lilla hotellet, där han med så stor lättnad bjudit farväl. Det var också för dyrt för honom, och han skyndade fördenskull att uppsöka ett billigare logi. Han fann ett sådant i ett gammalt träruckle i en gränd nära järnvägsstationen och gick därifrån återigen in i staden, hvilken för hvarje ögonblick syntes honom allt obarmhärtigare och mera hotfull.

Nästan utan att själf veta det styrde han sina steg till det musikkonservatorium, där han träffat Mary, och fann sig gående af och an utanför detsamma. Han närde intet bestämdt hopp att få se henne igen, men det föreföll honom, som om detta hus utgjorde den enda ljuspunkten i denna stads svarta, dystra kaos, där han nu hotades af hunger och köld.

Dag efter dag sökte Harold få något arbete, men förgäfves. Han hade skrifvit till Reynolds och bedt denne köpa hans sadel och ridtyg — gamle Vildkatten kunde han icke förmå sig att sälja — och hvarje dag hoppades han på svar. Han hade dock icke nämt något om sitt stora behof af pängar, men det var en sak, som Reynolds själf kunde tänka sig. Hans små värdesaker hade en efter annan gått till betalning för logiet. Nu hade han endast kvar en liten guldklimp, som han burit på sig under många månader som ett slags "lyckopänning"; äfven denna måste han sälja liksom ock — sist af allt — revolvrarne, hvarefter han var alldeles utblottad och strandsatt.

TRETTIONDEFEMTE KAPITLET.

Harold blir sjuk.

Intet ord från Reynolds kom, och det värsta var, att äfven om Harold nu fick pängarne för sadel och ridtyg, de icke skulle räcka för återresan. Om han varit i stånd att till dessa med så stor längtan motsedda pängar lägga dem han fått för guldklimpen och revolvrarne, så skulle deras summa varit nog att föra honom åtminstone till Denver. Men nu var det för sent.

Efter ett sista fruktlöst försök att skaffa sig arbete gick Harold till Great Western Hotell och höll sig i närheten af detsamma i hopp att träffa någon bekant från Västern,

ehuru han därvid på samma gång utsatte sig för en viss risk att blifva igenkänd som Svarte Mose. Han såg visserligen en mängd boskapsägare på hotellet, men de flesta voro från Texas och Oklahoma. Intet bekant ansikte mötte hans spejande blickar. Han led nu så förtvifladt af hemlängtan, att han funderade på att anropa en af dessa välmående boskapsägare om hjälp tillbaka till boskapslandet. Men hvarje gång höll hans stolthet honom tillbaka från detta förtviflade steg, som skulle gjort det nödvändigt för honom att berätta sin historia men dölja sitt namn — hvilket var en mycket svår uppgift för honom, äfven om han icke hade haft någonting att dölja.

Sent på aftonen återvände han matt af hunger till sitt kyffe. Han hade nu endast några kopparslantar kvar, och likväl hade han under en hel veckas tid icke ätit mera eller annat än tre franska bröd om dagen.

På vägen hem greps han plötsligt af ett slags feberaktig öfvertygelse, att Reynolds' bref äntligen var kommet och väntade honom i hans logi. Denna tanke fyllde honom med en förnuftslös förtjusning, som kom honom att förgäta allt annat. Han drömde om att lämna staden med tåget redan följande morgon.

"Jag skall resa så långt som möjligt från den här fördömda stadshålan", resonerade han med sig själf. "Jag skall resa dit där människorna inte äta upp hvarandra för att hålla sig själfva vid lif. Han skickar mig säkert tjugu dollar. Ensamt silfret på ridtyget är värdt den summan. Kanske också att han förstår, att jag är i nöd, och skickar mig femtio."

Harold kände sig slutligen så säker härpå, att han gick in på en restaurang och köpte sig ett stort glas konjak för att förjaga en frysning, som smugit sig öfver honom. När han steg upp och gick, kände han en egendomlig matthet och stelhet i hela kroppen. Han hade aldrig någonsin varit drucken, men trodde att han blifvit det nu af konjaken.

"Jag skulle inte ha druckit konjak på tom mage", mumlade han för sig själf, under det han drog sina trötta lemmar utanför dörren och vacklade hem.

Då han återkom till sig själf, låg han till sängs i sitt lilla rum. Det var midt på dagen, och uppasserskan var inne hos honom.

"Är ni fortfarande sjuk?" frågade hon.

"Gå er väg", genmälte Harold vresigt. "Jag vill vara i fred."

"Ni har varit drucken — eller hur?" återtog flickan. "Jag måste hjälpa er uppför trappan i natt."

"Hur mycket är klockan?" frågade han med ett försök att erinra sig, hvar han hade varit.

"Klockan är tolf", svarade flickan, fortfarande betraktande honom med nyfikna blickar.

"Gå er väg", upprepade Harold. "Jag måste stiga upp."

Under det hon gick mot dörren, reste Harold sig upp för ett ögonblick, men han föll tillbaka igen som för ett knytnäfslag.

"O, det är ute med mig", klagade han, prässande händerna mot sitt värkande hufvud. "Jag kan inte stiga upp. Jag brinner upp af feber."

Flickan kom tillbaka.

"Det var just hvad jag trodde", sade hon. "Ni ser inte kry ut. Er mor skulle inte kunna känna igen er nu — så har ni förändrats, sedan ni kom hit. Det vore bäst, att ni genast skickade efter edra anhöriga."

"O, gå ut — låt mig vara ensam. Ja, jag skall göra det. Jag skall strax stiga upp."

När flickan återvände med värden, funno de Harolds dörr låst, under det den sjuke innanför häftigt bultade på den och skrek:

"Släpp ut mig! Släpp ut mig, säger jag!"

Värden, en stor och stark tysk, satte skuldran mot dörren och tryckte in den. Harold sade med lugn stämma:

"Det är bäst, att ni godvilligt släpper ut mig härifrån. Mexikanarne hålla på att anfalla boskapen. Det är deras vanliga sätt."

(Slut i nästa n:r.)

Tidsfördrif och tankeöfningar.

Schack-Uppgift n:r 20.

Af *N. Maximow*, S:t Petersburg.

Svart.

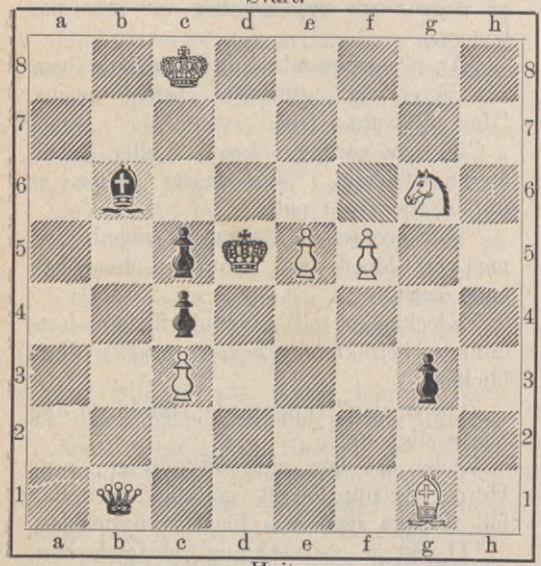

Hvit.

Hvit gör matt i två drag.

Rebusar.

(Af Johan L—m.)

1.

B r k 0

2.

n n n n
n n
n 4 e 7 e 2 n are
n n
n n n n

Charader.

1.

Mitt första står förnöjd och smeker
det söta barn, som i *mitt andras* famn
med hennes ljusa lockar leker
och ler och jollrar bägges namn.
Mitt hela ser därpå, och tårar trilla
af modersömhet för den lilla.
Då är väl barnet hennes? Nej,
men hade hon ej funnits, fanns det ej.

2.

Till bärg *mitt första* motsats är.
Mitt andra minskadt med ett s
vi mannen kalla plär.
Mitt tredje jämt oss minner på,
hur hastigt lifvets timmar gå.
Mitt hela är en gammal slöjd
uti en svensk provins;
det än i månget bondehem
i våra bygder finns.

Palindromer.

1.

Ett djur jag är, ett muntert djur,
som mänskan kläda kan och föda.
Vänd mig, och jag en jordfläck är,
som kostar henne svett och möda.

2.

En mäktig stad jag var
i forna dar.
För hvarje mänska kär
jag omvändt är.

3.

(Af Johan L—m.)

Rättfram jag är ett namn,
— en gud jag fordom var,
och uti sagans famn
jag lefver ännu kvar.

Omvändt jag finnas plär
hos björk, hos gran och fur,
i jorden gömd jag är
och suger kraft därur.

Lösningar af tankeöfningarna i n:o 14:

Charaderna:

1. Läraktig. — 2. Döfstum. — 3. Rådhus. — 4. Punschbål. — 5 Rägnbäck.

Stafningsgåtan:

Ko — lo — so.

Rebusarne:

1. Den gifver dubbelt som gifver strax.
2. Öfvervåld.

Palindromen:

Zeus — Suez.

Göteborg. Göteborgs Handelstidnings Aktiebolags Boktryckeri 1901.

SOL ILLUSTRERADT 25-ÖRES MAGASIN

N:r 16. Årg. 3.

UTGIFVARE
TORSTEN HEDLUND.

Eftertryck utan angifvande af källan förbjudes.

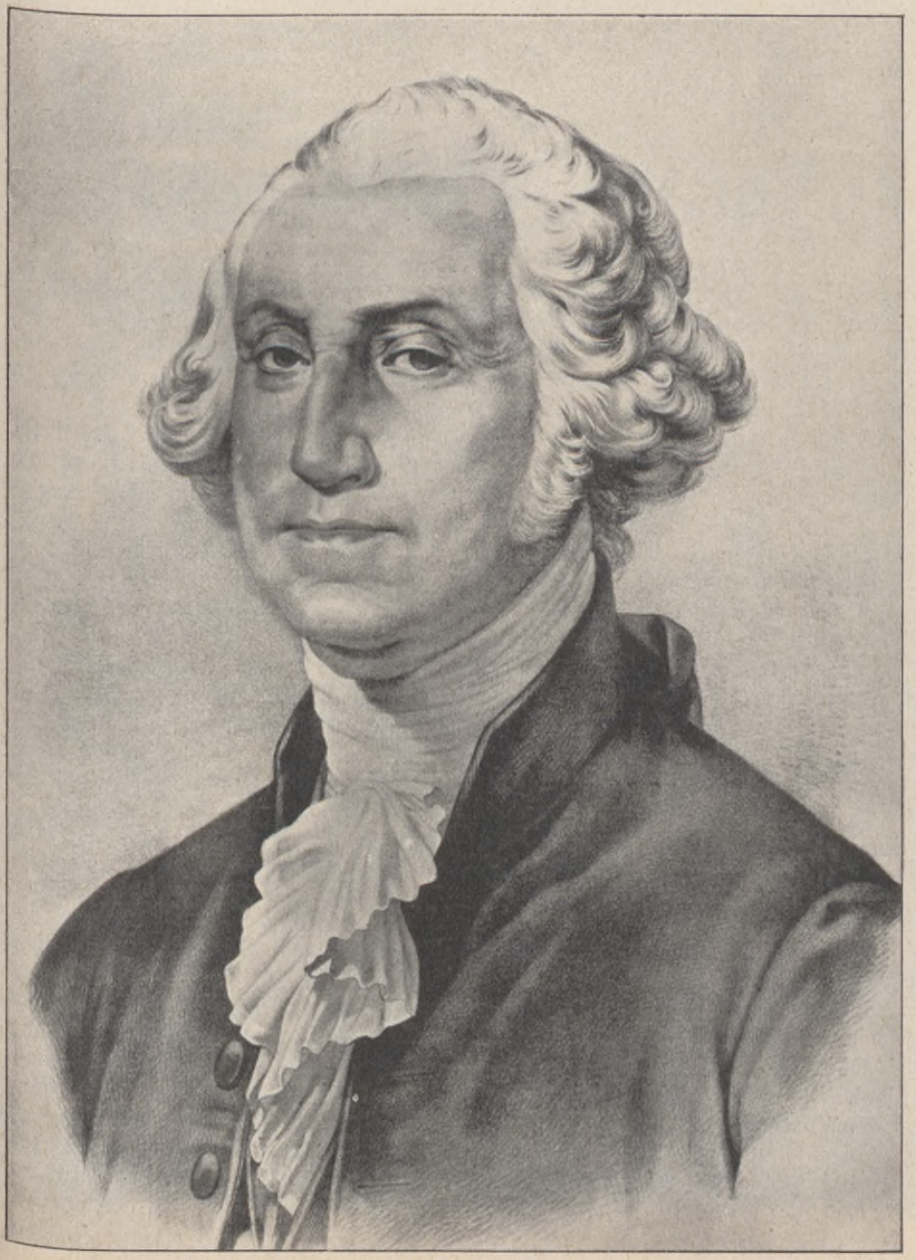

GEORGE WASHINGTON.

GEORGE WASHINGTON har blifvit kallad den stora nordamerikanska republikens fader, och historiens eftermäle öfver denne märklige man är ännu i dag detsamma som John Marshall kort efter hans död gaf uttryck åt i de ryktbara orden: "Först i kriget, först i freden, först i sina landsmäns hjärtan". Man kan om George Washington säga, att han var en skickelsehjälte bestämd att rädda sitt fädernesland från det förlamande engelska förtrycket och att lägga grunden till dess framtida storhet — en skickelsehjälte, som i väsentliga delar spelade samma landsfaderliga roll för republiken Förenta staterna som vår egen Gustaf Vasa på sin tid spelade för konungariket Sverige.

George Washington föddes i staten Virginia på fädernegården Bridges Creek, i närheten af floden Potomac, den 22 februari 1732. Han härstammade från en släkt, som år 1657 under Cromwells protektorat utvandrade från England till Virginia. Vid sjutton års ålder erhöll Washington anställning som landtmätare i sin fädernestat; och då år 1754 det nioåriga gränskriget emellan England och Frankrike utbröt i Ohios vildmarker, fick den unge Washington göra sin militära lärospån i egenskap af anförare för en mindre styrka af Virginias landtmilis. Då han under detta krig ådagalade ej mindre stort personligt mod än äfven en mindre vanlig förmåga att leda och utbilda soldater, steg han hastigt i graderna, blef snart öfverste vid den virginiska milisen och slutligen högste befälhafvare för provinsens stridskrafter.

Emellertid nedlade han sitt befäl år 1758, gifte sig och bosatte sig på den efter en äldre halfbroder ärfda egendomen Mount Vernon, belägen vid floden Potomac. Här framlefde han en följd af år som duktig jordbrukare, den där äfven flitigt deltog i det kommunala arbetet inom provinsen.

Efter det nämda krigets slut, genom freden i Paris 1763, var det som England började uppträda mot sina amerikanska kolonier med denna våldspolitik, hvilken slutligen ledde till deras lösryckande från moderlandet. Washington ställde sig som en sann fosterlandsvän öppet på koloniernas sida och var för sin del beredd att med vapen i hand värna om deras naturliga, af moderlandet hotade rättigheter. År 1774 valdes han till ett af Virginias ombud vid den första generalkongressen i Filadelfia, hvilken sammanträdde den 5 september sistnämda år med ombud från tolf kolonier för beslutande af åtgärder mot de engelska öfvergreppen. Här spelade Washington en framstående roll, och sedan det nordamerikanska frihetskriget (1775—1783) utbrutit, valdes han den 15 juni 1775 vid den andra kon-

George Washington i kretsen af sina vänner på Mount Vernon.

gressen i Filadelfia till högste befälhafvare öfver den amerikanska arméen. I kriget visade sig Washington som den borne fältherren — en man som kunde på bästa sätt begagna sig af sina segrar och på bästa sätt godtgöra sina nederlag. "Han lade i dagen ett sällsynt organisatoriskt snille", heter det, "och han förstod dessutom att hos sina råe och obildade milissoldater ingifva icke blott militärisk disciplin, utan äfven aktning för och kärlek till den sak, åt hvars tjänst de ägnat sig. Han utspanade och tillintetgjorde därjämte många gånger stämplingar af Englands hämdfulle och illasinnade anhängare, höll med mycken möda kolonierna tillsammans och stärkte gång efter annan det sjunkande modet hos sina medborgare, som voro färdiga att gifva allt förloradt. Han framstod alltjämt såsom det lysande föredömet af offervillighet och patriotisk dygd och blef därigenom icke blott det militära, utan ock det moraliska stödet för den amerikanska frihetens sak."

Efter krigets slut, för hvars lyckliga utgång amerikanerna till så väsentlig del hade George Washington att tacka, återgick denne till sitt jordbruk på Mount Vernon. I maj 1787 finna vi honom emellertid som ordförande i det i Filadelfia sammanträdande förbundskonventet, som gaf Förenta staterna dess nya författning och ännu gällande grundlag; och vid presidentvalet i februari 1789 utsågs Washington enhälligt till unionens förste president. Mandatet förnyades lika enhälligt fyra år senare, och han satt kvar på presidentstolen till den 3 mars 1797, då han afgick till följd af sin egen bestämda afsägelse att vid valet vidare ifrågakomma.

Sina sista år tillbragte George Washington i skötet af sin familj (han hade två styfbarn, men inga egna barn) på sitt älskade Mount Vernon, hvarifrån vi här meddela en bild med expresidenten sittande bland sina vänner. Han afled därstädes den 14 december 1799. Hans maka, Martha, född Dandridge, med hvilken han lefvat i ett mycket lyckligt äktenskap, öfverlefde honom endast tvänne år.

George Washington ligger begrafven vid Mount Vernon nära Potomacflodens strand. En af Förenta staterna samt dessas hufvudstad, jämte en mängd större och mindre orter i Amerika, äro uppkallade efter honom, och i flere af Unionens städer är hans staty rest. George Washington är amerikanernas största och käraste historiska personlighet, och i honom se de gärna förkroppslingen af den amerikanska nationens bästa och ädlaste egenskaper.

HVEM VAR HAN?

Historien om en hemlighetsfull man och en märkvärdig bok.

För sju år sedan utkom i Förenta staterna en bok, som väckte stort uppseende i Amerika och England, särskildt inom frimurarekretsar, dels på grund af de sällsamma omständigheter, under hvilka den sett dagen, dels ock till följd af själfva det märkvärdiga innehållet, dels slutligen emedan man på vissa håll trodde sig i denna bok finna lösningen af ett historiskt mysterium, hvilket på sin tid — år 1826 — väckte ett ofantligt uppseende både i och utom Amerika. Den märkvärdiga boken upplefde på kort tid många upplagor, och då den år 1898 öfverflyttades till vårt språk, skedde det från ett exemplar af originalets sjunde upplaga. Den egendomliga bokens svenska titel är "Etidorhpa eller Jordens ände", och den utkom för tre år sedan i auktoriserad upplaga på Torsten Hedlunds förlag i Göteborg.

I de tre senaste häftena af "Sol", n:is 13—15, ha vi under rubriken "Sällsamma historier" offentliggjort ett brottstycke med tillhörande illustrationer, kalladt "Drinkarnes håla", ur ifrågavarande bok. Då, efter hvad vi förnummit, denna verkligen högst sällsamma och om en nästan hemsk fantasi vittnande skildring ur drinkarnes värld väckt en viss uppmärksamhet bland våra läsare, ha vi funnit det lämpligt att något närmare redogöra för bokens tillkomst och innehåll samt klargöra dess möjliga sammanhang, så vidt det är oss bekant, med det ofvan antydda historiska mysteriet, hvilket för tre fjärdedels århundrade sedan satte en värld i rörelse och spänning. Ämnets själfva beskaffenhet gör denna redogörelse till en "sällsam historia" i sig själf, och dess intresse och njutbarhet torde ökas af de illustrationer vi äro i tillfälle att ytterligare meddela ur det ifrågavarande arbetet.

* * *

En afton i november månad år 1856 befann sig Llewellyn Drury ensam i sitt rum i den lilla staden Queen City i Ohiodalen, Förenta staterna. Drury var en vetgirig ung man, som bekländde en mycket fordrande post hos en fabriksfirma i staden och som använde sina fristunder och en god del af natten till ifriga studier, företrädesvis af "mystiska och ockulta ämnen", i hvilka han samlat ett stort bibliotek. Plötsligt fick den unge mannen en förnimmelse af, att han icke längre var ensam i rummet; och då han vände sig om, såg han till sin bestörtning en hvithårig man sitta i en länstol vid bordet och lugnt betrakta honom.

Denna syn kom blodet att stelna i den unge mannens ådror, och han darrade från hufvud till fot. Då främlingen märkte detta, yttrade han med behaglig stämma:

"Lugna er, min bäste herre; ni har ingenting att frukta; sitt ner."

Drury lydde mekaniskt, och hans fruktan försvann snart. Det låg någonting lugnande i främlingens trygga väsen och i den milda, ehuru genomträngande blicken från hans ögon. Han var en medellång man med fullkomligt rak hållning, välbyggd och hvarken fet eller mager. Hans hufvud var mycket karaktäristiskt; hakan, som kunde urskiljas genom silfverskägget, var rundad och väl utvecklad; munnen var rak och vackert tecknad med ett uttryck af beslutsamhet; ögonen lågo djupt och skuggades af kraftiga ögonbryn. Öfver detta ansikte tronade en panna, så väldig, så hög, att den nästan föreföll vanskaplig, men likväl gjorde den intet obehagligt intryck. Det var en lärds, en tänkares, en forskares panna. Näsan var stor och något böjd. Håret, som var tunnt öfver hjässan, nådde ända ned till axlarne, och det ovanligt långa skägget nästan till midjan. Både hår, skägg och ögonbryn voro rent silfverhvita, nästan genomskinliga, och tycktes omgifva hufvudet med en gloria af skimrande silfver i skenet från gaslågorna i

Lead on my friend I cried" lead on to
these undescribed scenes, the
occult wonderland that —"
He interrupted me almost rudely,
and in a serious manner said,
"Have you not learned that wonder
is an exemplification of ignorance?
the child wonders at a goblin story,
the savage at a trinket, the man of
science at an unexplained manifes-
tation of a previously unperceived nat-
ural law; each wonders in ignorance
and because of ignorance. Accept
now, that all you have seen, from
the day of your birth on the surface of
the earth, to the present, and all
that you will meet here are
wonderful only because the finite
mind of man is confronted with
evidence that from whatever
direction we meet them
springs from an unreed-
able infinity.

Faksimile af en sida ur manuskriptet.

rummet. Främlingens ålder var omöjlig att gissa; med en annan färg på hår och skägg kunde han hafva varit tjugufem år; med några få rynkor i ansiktet kunde han hafva varit nittio.

En mängd frågor drogo blixtsnabbt genom Drurys hjärna: "Hvem är han? Hvad är han? Huru kom han hit in utan min vetskap, och hvarför? Hvad är hans ärende?"

Främlingen betraktade sin värd lugnt och vänligt liksom afvaktande, att han skulle komma till något resultat angående honom och hans uppträdande. Slutligen tänkte Drury för sig själf: "Han är en dåre, som beredt sig inträde hit på något af de egendomliga sätt, hvilka äro utmärkande för vansinniga; och för min personliga säkerhets skull måste jag vara mycket försiktig."

"Ganska bra", anmärkte den objudne gästen, tydligen läsande den andres tankar; "ni kan antaga det lika väl som någonting annat."

"Men hvarför har ni kommit hit?" frågade Drury. "Hvad är ert ärende?"

Främlingen besvarade denna fråga med en hänsyftning på den unge mannens förehafvande strax före hans, den objudne gästens, uppträdande; och efter något meningsbyte dem emellan förklarade han sitt besök sålunda:

"Mitt egentliga ärende är att, under vissa villkor, inviga er i en berättelse af ovanligt intresse. Om ni antager dessa villkor, skall ni icke allenast gagna eder själf utan äfven mig."

"Var god nämn villkoren", genmälte Drury.

"De äro enkla nog", gentog främlingen. "Den antydda berättelsen befinner sig i manuskript, som jag i en nära framtid skall föra hit. Min afsikt är att läsa berättelsen högt för er eller att låta er uppläsa den för mig, allt efter edert godtfinnande. Vidare önskar jag, att ni under läsningen skall göra så många invändningar eller frågor, som ni finner lämpliga. Denna läsning kommer att taga många aftnar i anspråk, och fördenskull måste jag nödvändigtvis ofta besöka er. Sedan läsningen är afslutad, skola vi inlägga manuskriptet i ett väl försegladt paket, hvarefter jag för alltid lämnar er. Ni skall därefter förvara manuskriptpaketet på ett säkert ställe och låta det ligga där under trettio år. Efter förloppet af denna tid skall ni offentliggöra berättelsen för världen."

Drury förklarade sig gå in härpå med det villkor, att han eventuellt finge uppdraga åt någon annan att offentliggöra manuskriptet.

"Det är bra; jag skall åter besöka eder", sade främlingen med en höflig bugning.

Han gick därefter mot dörren, hvilken Drury förut hade låst, öppnade den sakta och försvann i förstugan med ett lugnt godnatt.

På dagen ett år efter detta sitt första besök återkom den hemlighetsfulle främlingen och inträdde hos Drury på samma mystiska sätt som förra gången. De träffade nu närmare öfverenskommelse om manuskriptets läsning, som skulle äga rum under närmaste tiden, och när främlingen reste sig för att gå, uppstod följande samtal:

"Får jag framställa en fråga till er?" började Drury.

"Ja, gärna."

"Hvad skall jag kalla er?"

"Hvarför kalla mig något alls? Då vi tala till hvarandra, är det ej nödvändigt att nyttja något namn."

"Men hvem är ni?" framhärdade Drury.

Ett smärtsamt uttryck flög öfver främlingens anlete, och han svarade sorgset, med rösten hvilande på hvarje ord:

"Jag — är — mannen — som — gjorde — det."

"Gjorde — hvad?" återtog Drury.

"Fråga ej; manuskriptet skall säga er det. Var tillfreds, Llewellyn, och vet, att jag — är — mannen."

Deras tredje möte skildrar Drury själf på följande sätt:

En vecka därefter infann sig den besynnerlige främlingen punktligt hos mig, satte sig i länstolen och yttrade, i det han

framtog en manuskriptrulle, som han räckte mig:

"Jag är redo att höra; ni kan börja läsningen."

Jag öppnade rullen och fann, att hvarje manuskriptsida var något större än ett postpappersark, men skriften upptog en vida mindre yta, enär författaren lämnat en bred marginal. Rullen innehöll hundra sidor. Den sista punkten på sista sidan afbröts midt i en mening. Vid hvarje följande besök medhade han emellertid ytterligare ungefär lika mycket manuskript. Vid försök att läsa manuskriptet sattes jag i förlägenhet af den egendomliga och karaktäristiska, men ytterst dåliga handstilen. Förgäfves sökte jag tyda de svårläsliga bokstäfverna; och det var först efter lång granskning och mycken möda som jag trodde mig kunna fatta innehållet i den allra första meningen.

Då den gamle mannen märkte min förlägenhet, befriade han mig från det svåra uppdraget, tog själf manuskriptet och uppläste detsamma flytande utan ett ord till inledning. — — —

I detta manuskript, som utgör läjonparten af "Etidorhpa", få vi nu veta en del af den hemlighetsfulle mannens historia och läsa en redogörelse för den högst underbara resa i inomjorden, hvaraf den sällsamma historien "Drinkarnes håla" utgjorde ett litet brottstycke. Hvad vi inhämta om främlingen själf — "Jag är mannen" är det enda namn han uppger om sig — är i korthet följande. För korthetens skull skola vi här kalla honom M., en initial som, efter hvad vi längre fram skola visa, har ett visst berättigande och en ganska stor grad af sannolikhet för sig.

M. fördes af sina vaktare till ett blockhus.

M. var en vetgirig och hängifven sanningssökare, hvilken, då han icke längre fann tillfredsställelse i den kunskap, som kunde hämtas ur vanliga böcker öfver vetenskapliga ämnen, med ifver började studera skrifter i alkemi och ockultism. Dessa studier bragte honom i gemenskap med ett hemligt sällskap, ett "brödraskap af adep-

ter", till hvilket han slöt sig såsom medlem. Af allt att döma var detta hemliga sällskap ett frimurare-samfund, i hvilket funnos både "statsmän, prästmän, lagkarlar och vetenskapsmän, hvilka af åtskilliga orsaker utan undantag med stor omsorg hemlighöllo sin förbindelse med brödraskapet."

Så beslöt M. af missriktad nitälskan för mänskligheten att bryta sin ed och förråda brödraskapets hemligheter genom att offentliggöra dem i hvad han kallade sin "bekännelse". Under en sommar på 1820-talet nedskref han en för trycket afsedd skildring "af det mystiska värf" — säger han själf — "hvilket min ed borde hafva förbundit mig att för alltid hemlighålla såsom ett heligt förtroende. Jag är mannen, som i öfvermod begick en ödesdiger handling, hvilken aldrig i minsta mån kunde gagna mig själf, men som till äfventyrs kunde vara till nytta för mänskligheten."

M:s samfundsbröder och vänner gjorde allt för att förmå honom afstå från sitt förehafvande, hvilket han efter nedskrifvandet af sin "bekännelse" icke gjorde något försök att dölja. Men förgäfves. För att gifva honom annat att tänka på stämde de honom inför rätta för småskulder, men detta gjorde honom endast fastare besluten att låta trycka "bekännelsen". Slutligen blef han fängslad för en mindre skuld såsom förevändning, och från detta ögonblick var han förlorad för världen. Hvad därefter tilldrog sig skildrar han själf sålunda:

"På aftonen den 12 augusti 1826 kom min fångvaktares hustru till mig med underrättelsen, att den skuld, för hvilken jag satt fängslad, hade blifvit gäldad af okände vänner, hvadan det stode mig fritt att aflägsna mig. Jag följde denna uppmaning utan dröjsmål, men i detsamma jag lämnade fängelsets dörr bakom mig, greps jag plötsligt af tvänne personer och fördes till en täckt vagn. Innan jag ännu hunnit få klart för mig, att man ämnade bortföra mig, hade man kastat in mig i vagnen, som omedelbart satte sig i rörelse. Jag ropade på hjälp, men utan påföljd..."

Midt emot M. i den kolmörka vagnen sutto hans båda vaktare, men han upptäckte snart, att han bredvid sig hade en person, som hvarken rörde sig eller gaf ett ljud ifrån sig. Han sträckte ut handen och vidrörde sin sidokamrat, hvarvid han fann, att denne var stadigt bunden med tätt åtdragna läderremmar vid vagnens säte och ryggstöd. I tanke att denne fånge vore försedd med munkafle, förde M. sin hand försiktigt uppåt hans öfverkropp och in under hans haka. Men handen kom i beröring med det kalla, stelnade köttet på ett lik — mannen bredvid M. var död och stel.

Den döde kastades öfver bord.

Efter en långvarig färd togs M. ur vagnen och fördes af sin vaktare till ett blockhus. Där var han instängd, han visste icke huru länge, dagar eller veckor... En vaktare försåg honom allt emellanåt med mat och dryck, men vaktaren var alltid

fullständigt maskerad och tyst som graf-ven.

En natt öppnades plötsligt dörren till M:s fängelse, tre män inträdde och förde honom med sig ned till stranden af en flod. Där stego alla fyra i en båt, som inneköll ett lik — förmodligen detsamma, som åtföljt M. på resan. Man rodde tyst ut till flodens midt, kastade där den döde öfver bord och återvände så till den ödsliga flodstranden.

(Forts. o. slut i nästa n:r.)

HURU GUSTAFVA BLEF BOTAD.

Teckning ur folklifvet af JANE.

Alfred Anderssons hustru hade gått och hankat och varit sjuk så länge, att de slutligen funno rådligast att söka riktig doktor, alldenstund de hemkloke intet förmådde uträtta. Eljes kunde det ju habba sig så, att mor blefve liggande åklädd, och då vore det bättre att ha henne till doktorn först som sist, så att han finge ånera ordentlig abeteksmedicin. Annars är det icke vanligt bland allmogefolk att söka doktorn i första märket, ty dels blir det så ohunsligt dyrt och dels äro vägarne så långa.

Som sagdt, mor Gustafva var riktigt hängselsjuk, och en dag, då Alfred skulle in till staden med en tunna potatis, tyckte han, att gumman kunde få följa med. Han drog ut kvarnhäcken, spände för Pärlan, stufvade i potatissäcken och gumman, och så kuskade han åstad. Resan aflopp emellertid icke utan äfventyr, och det är detta äfventyr som är orsaken till, att den kommer i tryck.

Vi låta nu Alfred själf berätta.

Si mor var sjuk, och först trodde jag det bara var skotet eller tocket otyg, men sedan vi hade sökt klokt och det inte hjälpte, tänkte jag det vär bäst fara till doktorn, så hon blefve bra tills bärgseln.

Som jag skulle in till staden i veckan med några putatisar, fick hon ge sig till tåls till dess, och så på torsdagen gåfvo vi oss i väg. Hon var så sjuk käringkräket, att hon inte kunde sitta rak utan halfhang mot min axel.

När vi så voro komna halfvägs, blef märren skrämd af en skock får, som flöjde öfver stenmuren ut på vägen, och det bar af i sken. Så snäll märren annars är, var hon ändå inte mänska till att stanna nu, och till slut tänkte jag slå armen om Gustafva och kasta oss ur på vägen. Men det var jag då inte guför (=orkade inte med) och då tänkte jag:

Gustafva, som har varit sjuk så länge och läst och bedt så mycket, är det inte så farligt för som för mig, ifall det nu skulle barka åt helkutte för oss.

Och så kastade jag mig ur ensam.

Nog fick jag mig en duktig sinkadus, när jag trall i vägen, men så fort jag kunde resa mig och stå på benen igen, gaf jag mig i väg för att söka reda på märren och gumman.

Jag hade väl gått så där vid lag en hundra famnar, när jag oppsalverade nå'ntingen på vägen, och då trodde jag att det var mor. Men si det var det då inte; det var putatissäcken, som hade trullit å, för si han låg så högt i bakändan, och då tänkte jag, det är väl bäst jag trillar ner säcken i diket, för älles så syns han så väl och då tar di honom. Och sena jag häft dit'en gaf jag mig af efter Gustafva.

Jag hittade henne ett stycke bortom. Hon låg döanes stilla midt på vägen, och jag blef så rädder så det riktigt klack till i mig, för si hur det nu är, så kan en ändå inte vara utan berkeskog och frun-timmer, och Gustafva hon har alltid varit så katig både "i sin ställning" (= sätt att styra och ställa) och till att "göra på huset" (= genom arbete förkofra), och dämmeså blef jag allt lite "korken" (häpen), när jag fick si henne.

"Lefver du Gustafva?" sade jag, när jag kom fram till henne. Men eftersom hon var alldeles åfalnad (= afsvimmad), sade hon ingenting. När jag så hade stått där lite och glott på henne, ornade hon vid, och jag frågade om igen:

"Lefver du Gustafva, eller ä' du dö?"

"Jaa", sade hon, och då tänkte jag: ja, då lefver hon nog, så att jag kan ta reda på Pärlan, och så gaf jag mig af att söka märren.

Jaa, jag fick då gå både i sju och i tu, men till slut fick jag reda på Pärlan och vagnen med, men selen var sönder och skaklarne med, så att jag hade att göra en två'll tri timmar, innan jag var vändfärdig.

Litet sinkad blef jag också af en grannbonde, som jag mötte och som äntligen ville bjuda en sup. Och så kom vi att prata ett bete om de oryseliga utskylderna och om hur dyrt det är och ondt efter folk.

När jag se'n till sistningen kom tillbaka till det stället, där Gustafva var, så såg där ut som en marknad eller teminstingen aggesjon, för där var så det bara kryllede med fruntimmer kring henne, och somliga hade luktvatten, och somliga hade opodell, och somliga hade de fyra slagen, och somliga koleradroppar, och somliga brännvin och allt möjligt, så det var som ett helt abetek ikring henne och det luktade lång väg.

De ville ha in henne i en stuga, men det ville inte hon, ifall jag kom snart. Nu var det ändå så sent på dagen, så jag kunde i alla fall inte hinna med några ärenden eller uträttningar i staden, och så voro käringarne så evinnerligt envisa, så vi fingo lof att följa med en af dem hem, och där fägnade de oss med mat och kaffe alldeles obegripligt.

Fram på kvällen reste jag och Gustafva hem, och då voro vi näran på litet glada i mössan båda två utaf all spanderinga. Och sedan hade jag inte tid att fara åt stan i den veckan mer, för si putatisa dem tog en annan bonde med sig, när han skulle till stan dagen efter.

Lite ti om te blef Gustafva bättre, och till bärgseln var hon till all lycka så kry som ett vinterny, och sedan har hon inte varit sjuk en endaste dag.

Så nog blef Gustafva doktorerad den gången, fast det såg ut att bli ett ledt ämne, det där med märren.

DAUPHINS SCHWEIZARE.

Berättelse från franska revolutionen.

af H. P. Kane.

(Forts. o. slut fr. föreg. n:r.)

Andra Kapitlet.

Anländ till André Simons dörr skuffade Tribunalets tjänsteman den lille dauphin in framför sig.

"Hvar är er man, medborgarinna?" frågade han.

"I Välfärdsutskottet, medborgare. Hvar skulle en god medborgare annars vara vid denna timme?" genmälte mor Simon i förolämpad ton.

"Det är bra nog, när Tribunalet inte har användning för en karl annorstädes", anmärkte tjänstemannen; "men hädanefter får han allt vara så god och hålla sig hemma! Här är en slyngel, som han skall lära att arbeta; håll honom i säkert förvar, ni, tills Simon kommer."

"Hvad ha vi med slynglar att skaffa?" invände mor Simon vresigt. "Vi ha redan alltför många munnar att mätta."

Tjänstemannen skrattade rått.

"Ordern innehåller ingenting om mat", sade han. "Staten vill inte föda honom längre; det skulle vara oresonligt att begära, att ni skall göra det."

Och efter att hafva gifvit gossen ännu en knuff, aflägsnade sig tjänstemannen gnolande på den bland republikanerna populära revolutionssången:

"Ah! ça ira, ça ira, ça ira;
les aristocrats à la lanterne!"

(Ja, det skall gå, det skall gå, det skall gå; till lyktpålen med aristokraterna!)

Darrande af blandad glädje och förskräckelse antog mor Simon en rå, bannande ton för deras räkning, som möjligen kunde höra henne, och befallde den halft bedöfvade gossen att stiga upp och gå före henne. Sedan de kommit in i ett litet rum, hvars dörr hon reglade, förändrades hennes sätt.

"Var så god och stanna här, monseigneur", sade hon ödmjukt, "till dess min man kommer hem. Han vet, hvad som är bäst att göra för monseigneur."

Med dessa ord lämnade hon rummet och låste dörren efter sig.

Några timmar senare hörde dauphin en man stanna utanför dörren och nyckeln vridas om i låset. Vid åsynen af en af sina fångvaktare sprang gossen upp, men i ett ögonblick hade Pierre låst dörren och gripit gossens händer, dem han betäckte med kyssar och tårar. Förbluffad betraktade honom Ludvig; ombytet från skenbar råhet och hårdhet till dessa varma vänskapsbetygelser var alltför stort för hans af sorg omtöcknade sinne.

"Min dauphin! Min dauphin!" snyftade Pierre. "Jag är er egen Pierre, er egen schweizare. Jag svär, sire, att jag är er trogne tjänare."

Vid benämningen "sire" darrade gossen.

"Kalla mig aldrig så, Pierre!" bad han.

"Jo, en gång, om den gode Guden tillåter, min dauphin", svarade Pierre, som därpå hastigt utvecklade sin plan till räddning och flykt.

Från den dagen började ett egendomligt dubbellif för Ludvig XVI:s olycklige son. Han stod under Tribunalets uppsikt, hvarföre det var nödvändigt, att han, åtminstone till dess vaksamheten något slappades, blefve sedd i skomakarverkstaden, finge lära några af yrkets detaljer och blefve behandlad med skenbar grymhet. Men i det förut nämda lilla rummet, hvars fönster skyddades mot späjarblickar af täta gardiner, höll den stackars lille Ludvig XVII sitt lilla hof af tre personer.

Under tiden lät Tribunalet, som tyckte sig hafva varit alltför efterlåtet mot den hatade "österrikiskan", skilja henne från hennes enda återstående tröst, döttern och den ädla madame Elisabeth, Marie Antoinettes svägerska.

Pierres deltagande hjärta blödde för den ensamma modern och afsatta drottningen. Han gjorde hvad han kunde för att bringa henne underrättelser från sonen, nämligen genom att till sin medvaktare tala om honom i förolämpande ordalag. Marie Antoinette förstod den dolda meningen och goda afsikten, och när hon vågade belönade hon honom med ett tacksamt leende. Men tiden för denna tröst var knapp. Danton var fast besluten, att hon skulle dö. Tribunalet tillställde en skenrättegång och tillät henne nådigt att försvara sig.

"Jag har ingenting att säga", svarade den stolta, ensamma kvinnan. "I hafven mördat min make och beröfvat mig mina barn. Det återstår er endast att döda mig. Gören det hastigt."

* * *

Den trogne Pierres värf i fängelset var slut. Han gick sorgsen hem till sin lille dauphin, som läste den förskräckliga nyheten i hans anlete.

"De ha mördat henne, Pierre?" utropade han.

"Ja, sire", svarade schweizaren.

Gossen satt en lång stund med ansiktet doldt i händerna, stum af smärta. Slutligen smög Pierre med vördnadsfull ömhet en mjuk hvit hårlock i hans hand. Då bröto tårarne fram ur barnets ögon, och snyftning på snyftning skakade hans smärta gestalt.

"Hvarför kvarlämna de mig?" klagade han. "Hvarför döda de inte mig också?"

Då tog schweizaren gossen i sina armar och gjorde allt hvad han förmådde för att trösta honom, tills slutligen sorgens första våldsamhet hade lagt sig och den lille dauphin tryggt somnade i sin trogne schweizares armar.

Tiden var nu inne, tyckte Pierre, att försöka sätta sin plan i verket.

Tribunalet, som nu icke längre hotades ens af en skugga af kunglig myndighet, blef mindre vaksamt; grannarne, hvilkas uppmärksamhet togs i anspråk af det ständigt nya intresse, som guillotinen med sina ständigt nya offer erbjöd, vordo mindre nyfikna; och Pierre började klaga öfver en sjuklighet, som kunde botas endast af bärgsluften i hans fädernesland. Han hade gjort sig känd som en ifrig "rödmössa", och när han djärft begärde pass för sig själf och Jean Berger, en ung landsman, hvilkens föräldrar hade dött för sitt land, erhöll han det utan svårighet.

På olika ställen och med största försiktighet förskaffade sig Pierre åtskilliga klädespersedlar, hvilka skulle förvandla hans unge konung till likhet med en schweizisk bondgosse.

Som en förberedande åtgärd fick dauphin spela sjuk. Han låg på en madrass i sin lilla kammare, under det André Simon högljudt beklagade sig för grannarne öfver att behöfva hysa och föda en sådan odåga och lätting till pojke.

Så kom den bestämda natten. Pierre färgade dauphins hår och satte fläckar på hans hud och iförde honom de schweiziska kläderna. Därpå togo han och makarne Simon den föregifne schweizergossen i betraktande — och se, han motsvarade i hvarje hänseende beskrifningen i det pass, som Pierre hade anskaffat, och hvad som var ännu viktigare: hvarje spår af dauphin hade försvunnit.

Det var efter midnatt. Äfven det oroliga Paris tog sig en kort hvila. Dörren öppnades sakta, och den högreste, manhaftige schweizaren gick med sin smärte följeslage tyst nedåt den mörka gatan. André och mor Simon följde de bägge gestalterna med sina blickar, tills de försvunno bortom hörnet; då först gingo de åldriga makarne in till sig igen och stängde dörren sakta efter sig.

* * *

Dagen därpå beklagade sig André Simon högljuddare än någonsin öfver den unge odågan Capet, som alltjämt låg och spelade sjuk.

"Det skulle just vara likt honom att ligga och dö hos mig, den lymmeln!" utbrast han harmset. "Tänk bara på min förlust! Republiken betalar mig hundra francs om året, tills han fyller tjugu år. Skall han nu också lura mig på det?"

Men redan följande dag syntes det på

skomakaren Simons dystra, vredgade anlete, att någonting inträffat. Han gick ut tidigt och snäste af en hvar, som kom i vägen för honom. En stund senare anlände en grofhyflad likkista, som nedsattes utanför skomakarens bostad och inbars af André och mor Simon. Samma öppna vagn, som fört dit den, väntade utanför, och snart hördes Simon ropa på kusken:

"Hallå, Jean, kom in och tag ett tag! Den här Capet är för mycket för gumman min!"

Kusken gick in, och han och Simon buro ut kistan med dess innehåll (i själfva verket en säck fylld med sand). Därefter bortfördes det förmodade liket och begrofs i all tysthet. Först då André Simon en stund senare återkom hem, kunde mor Simon, som darrat för sin mans säkerhet, åter andas lugnt.

* * *

Om nu endast gränsen vore passerad, så skulle allt vara bra!

Om endast gränsen vore passerad, ja! Pierres modiga hjärta darrade af ängslan, då vakten uppmärksamt jämförde beskrifningarna i de båda passen med de bägge personerna framför honom.

"Hum!" anmärkte vakten. "Ögon — hår — längd — men hur skall jag kunna veta, att ni verkligen äro de personer ni utgifva er för?"

Pierres hjärta klappade våldsamt, men han låtsade likgiltighet.

"Om det är allt, medborgare", sade han, "så skola vi göra er ett litet besök, medan ni skickar någon tillbaka för att göra förfrågningar. Fråga efter Pierre, fångvaktare vid Tämpeltornet. Jag har inte brådtom, och hvad Jean här beträffar, så är han belåten med att stanna hos mig. Slå dig ned, min gosse; man kan inte alltid göra anspråk på att blifva hyst och född på republikens bekostnad."

Vakten betraktade honom halft misstänksamt; många flyktingar sökte komma öfver gränsen, och det var någonting hos denne bondgosse som icke fullt stämde öfverens med hvad passet utgaf honom för att vara.

Vakten ropade på en annan soldat i vakthuset och sände honom efter vakthafvande officeren. Denne, som just vid detta tillfälle gjorde sig en glad dag i sällskap med en munter marketenterska, begaf sig åtföljd af henne bort för att se på de "misstänkte".

Officeren jämförde, liksom förut vakten, pass och passagerare. Äfven han lade märke till ett visst drag af förfining hos den föregifne bondgossen och rynkade misstänksamt ögonbrynen. Då gick plötsligt marketenterskan, som uppmärksamt betraktat Pierre, fram till honom.

"Hur står det till, min vän?" frågade hon. "Det är mången god dag sedan vi togo Tuilerierna tillsammans."

Pierre såg hastigt upp; flickans ansikte föreföll honom bekant, ehuru han icke kunde erinra sig henne. Han beslöt emellertid djärft att draga nytta af denna förväxling eller möjliga bekantskap.

"Ja, min vän", genmälte han. "På min ära trodde jag inte, att den dagen skulle bli min sista!"

"Ja, det såg sannerligen inte bättre ut", återtog marketenterskan. "Jag stod bredvid, när Jeanette gaf er styrkedrycken."

Här inföll officern:

"Ni känner alltså denne medborgare, Jacqueline?"

"Ja, jag skulle tro det!" svarade flickan. "Han blef så godt som dödad samma dag vi förde österrikiskan och hennes barn från Tuilerierna. Om jag känner honom!" fortfor hon med en knyck på nacken. "Hvarför inte lika gärna fråga, om jag känner Danton, eller Robespierre, eller er själf, min gosse?"

"Nå, men känner ni också ynglingen, som han har med sig?" sporde officeren.

* * *

Jacqueline var nu riktigt i tagen. Sanningen att säga kände hon alls ingenting om Pierre utom hvad hon hade sett den enda morgonen, då han i det plundrade och förstörda palatset gjorde sin andra bekantskap med Parispöbeln. Men hon ämnade icke vidgå denna omständighet;

dessutom var hon en godhjärtad flicka, som gärna ville räcka den ståtlige unge schweizaren en hjälpsam hand. Och därför svarade hon med liflig uppfinningsförmåga:

"Liksom om jag inte kände hela familjen! Äro er stackars lille kusins båda föräldrar döda, vän Pierre?"

"Ja", svarade Pierre; "de hafva dött för sitt land."

"Arma barn!" utbrast Jacqueline, läggande sin hand på dauphins axel.

Gossen såg upp vid denna vänliga beröring och sade "Tack", i det hans ögon fylldes af tårar.

Vid åsynen häraf beslöt Jacqueline att göra sitt bästa, och hon vände sig åter till officeren.

"Hvarför uppehållas de?" frågade hon. "Hvad misstänker ni dem för?"

"Just ingenting", svarade officeren. "Jag trodde bara, att gossen möjligen kunde vara en af dessa flyktingar, som oupphörligt försöka att komma öfver gränsen; men eftersom ni ansvarar för dem, så — —"

"Visst ansvarar jag för dem", utbrast flickan med lugn djärfhet.

Och så kom det sig, att dauphin och hans schweizare utan vidare äfventyr lyckades öfverskrida den så mycket fruktade gränsen.

* * *

Någon tid därefter erhöll André Simon ett bref. Han och mor Simon betraktade det länge med nyfikna och undrande blickar. Men som detta sätt att taga brefvet i betraktande icke kunde förläna dem någon kunskap om dess innehåll, började de allvarligt lägga råd om, till hvem de skulle vända sig för att få det läst. Själfva kunde de naturligtvis icke läsa. Antagligen var det ifrån Pierre och kunde blifva farligt för dem. Slutligen beslöto de vända sig till en rojalistisk präst, som bodde i närheten — en af dessa hängifne och behjärtade män, hvilka, sedan den "heliga" guillotinen hade intagit korsets plats, fortfarande förblefvo trogna i sin kallelse, voro de fattigas och sjukas vänner, härbärgerade mången flykting och redeboget hjälpte en hvar, som i sin nöd kom till dem.

Till denne präst gick André Simon med sitt bref. Det visade sig vara skrifvet af själasörjaren i en schweizisk by och förmälde, att Pierre och hans "unge vän" lyckligt och väl hade nått denna by; att de befunno sig vid god hälsa och hjärtligt hälsade sina vänner i Paris.

* * *

Och i denna lugna schweiziska by bodde sedan Pierre och hans skyddsling under många långa år. Detta hade dock ingalunda ingått i Pierres beräkningar. Han hade väntat att gossen, hvilken han i sitt trogna hjärta alltid ärade som sin kung, en gång under bättre och lugnare tider skulle begifva sig till Österrike till sin moders släktingar. Men Ludvig hade ärft sin faders blida, tillbakadragna anläggning, och den lugna schweizerbyns frid var som balsam för hans af barndomens förfärliga erfarenheter sargade sinne. Han fruktade allt, som kunde störa denna frid. Äfven åratal senare, när Napoleon I:s meteorliknande bana stäcktes och det legitimistiska partiet för en kort tid fick öfverhand, uppmanade Pierre honom förgäfves att träda fram och göra sina anspråk gällande. Ludvig XVIII begaf sig till Paris och tog tronen i besittning med fullt samtycke af denne andre Ludvig — hans brorson — om hvilkens tillvaro han var okunnig. Han vägrade till och med att sätta sig i förbindelse med sin syster, i det han fruktade att blifva inkastad på politikens fäktarebana, därest hans tillvaro blefve känd. Systern trodde honom vara död. Han ryste vid tanken på den oro och de slitningar, som skulle blifva hans lott, ifall han återvände till det offentliga lifvet. Han var lik sin fader i detta fall, och liksom fadern besatt han äfven en naturlig händighet, som gjorde honom till en skicklig handtverkare.

Ludvig och Pierre voro mycket goda vänner. Ingen i byn visste, hvem den lugne, fridsamme mannen egentligen var

"Här är en slyngel, som han skall lära att arbeta!"

eller hvarifrån han hade kommit. Han lefde midt ibland dem och förde samma enkla lif som de och fann sin lycka däri. De visste icke, att Pierre i hemlighet tilltalade honom med titeln "monseigneur"; själfva kallade de honom "monsieur Ludvig", under det Pierre, som alltjämt i sitt modiga och trogna hjärta förblef dauphins schweizare, var känd ibland dem under benämningen "monsieurs vän".

EXCELSIOR![1]

Af **H. W. Longfellow.** * På svenska af **H. A. Ring.**

Re'n nattens skuggor föllo på,
då man en vandrare såg gå
igenom byn mot alpens is.
Han bar en duk med stolt devis:
Excelsior!

Mörk var hans panna, men det gick
liksom en flamma ur hans blick,
och med trumpetens gälla klang
ett okändt ord från läppen sprang:
Excelsior!

I hem där brasan flammade
de unga muntert glammade —
men snöhvit lyste jökelns topp,
och med en suck han såg dit opp:
Excelsior!

"Gå icke dit", ljöd gubbens ord,
"nu blåser vinden kall från nord,
och forsen skummar vildt i kväll" —
men då var stämman klar och gäll:
Excelsior!

"O, stanna här!" ljöd flickans röst,
"ditt hufvud hvila mot mitt bröst" —
en tår i ljusa ögat brann,
men än alltjämt dock svarte han:
Excelsior!

"För murken gren och slipprig stig
och vred lavin blott akta dig",
till afsked hördes folkets rop —
hans svar klang ner till lättskrämd hop:
Excelsior!

När klockans ljud i morgonstund
till bönen upp ur nattens blund
Sankt Bernhards munkar kallade,
en röst från alpen skallade:
Excelsior!

Och halft i snön begrafven fann
den kloke hund en vandringsman.
Uti hans hand, så kall som is,
en duk man såg med stolt devis:
Excelsior!

I gråkall gryningsdagers sken
han låg där död, men skär och ren;
och ifrån himlens ljusa led
en röst sköt som ett stjärnskott ned:
Excelsior!

[1] "Uppåt", "mot höjden".

Något om sömn och drömmar.

Sömn är af två slag — fullständig och ofullständig. I förra fallet är viljans makt såväl öfver musklerna som öfver tankeverksamheten helt och hållet upphäfd; i senare fallet äro ett eller flera af hjärnans organ vakna, och viljans makt är då icke fullständigt upphäfd. Det är hufvudsakligen i detta sistnämda sömntillstånd som de företeelser inträffa, om hvilka vi nu skola tala, såsom drömmar, talande eller gående i sömnen, maran med mera.

Vi skola emellertid först nämna den sjukliga sömnen, som bildar en art för sig, sömndvalan eller s o p o r, och den ännu djupare dödlika dvala, som kallas k o m a. Flere exempel finnas på sådan onaturlig, långvarig sömn. En man, som träffats af slag, var under ett helt år sällan vaken mera än tre timmar på dygnet. Vid ett tillfälle sof han emellertid oafbrutet i tre veckor och hvarken åt eller drack på hela denna långa tid. Han kunde icke väckas ens för ett ögonblick, och dock föreföll hans sömn att vara lugn och naturlig.

Gamla medicinska verk omtala andra märkvärdiga fall. Maria Lyall somnade på morgonen den 27 juni och vaknade på aftonen den 30 i samma månad; därefter somnade hon åter den 1 juli och sof oafbrutet till den 8 augusti. Man försökte alla möjliga delvis ganska hårdhändta medel för att väcka henne, men förgäfves. Efter den första veckans förlopp mottog hon omedvetet föda, och vid uppvaknandet hade hon ingen aning om hvad som tilldragit sig omkring henne. Hon hade endast förnimmelsen af att hafva sofvit en lång natt.

Som i detta fall ingen särskild sjukdom hos den unga kvinnan omnämnes, ha vi här icke att göra med vare sig "sopor" eller "koma", utan med det självständiga sömnliknande tillstånd, som fått namn af sömnsjuka.

Motsatsen till detta tillstånd, sömnlöshet, är vida mera vanlig, i synnerhet hos personer, som lida af hjärnsjukdomar. En af dessa olyckliga slöt icke sina ögon till sömn på hela tre månader, så vidt man hade sig bekant, och han tillbragte sina dagar och nätter i samtal med en mängd för vanliga människor osynliga varelser. Läkaren Wigan hade en patient, som icke fick en blund i sina ögon på femton dygn; en annan patient, en kvinna, kunde icke sofva tio minuter åt gången under nära ett år. Hon led af en fruktansvärd vanföreställning. Hon inbillade sig nämligen, att hon var ingen mer eller mindre än paradisormen, som hade lockat Eva att äta af den förbjudna frukten, och till straff därför hade hon ständigt, både dag och natt, hos och omkring sig skorpioner, giftiga ormar och andra vederstyggliga kräldjur. "Jag sofver på skorpioner", kunde hon säga till sin läkare emellan jämmerropen; "min säng är full af rysliga, slemmiga varelser; i min hufvudkudde och omkring halsen har jag huggormar! För himlens skull haf medlidande med mig och befria mig från denna ohyggliga hemsökelse!"

Denna kvinna var icke i egentlig mening vansinnig, men dårar hafva ofta af liknande orsak varit rädda för att sofva. De ha bestämdt vägrat att försöka sofva eller att ens gå till sängs af fruktan för dessa fasansfulla, okroppsliga väsenden.

Sådana hemsökelser bruka ofta förebåda häftiga utbrott af hjärnsjukdomar. En man, som fick ett slaganfall, hemsöktes under de föregående fjorton dagarne af en mängd hemska drömmar; i en af dem tyckte han sig blifva skalperad af indianer. En annan drömde tre eller fyra gånger, att hans hus stod i lågor och att han själf småningom förbrändes till aska. En tredje drömde natt efter natt, att han blef anfallen af mördare, som slogo ut hans hjärna med stora hammare.

Under huru lång tid kan en människa undvara sömn? Frågan är svår att besvara. Napoleon I kunde, om det behöfdes, vara utan sömn två till tre dygn, och vi ha märkliga exempel på frivillig afhåll-

samhet från sömn, men detta har varit under ovanliga omständigheter, förenade med stark själslig och lekamlig spänning. Säkert är, att den mänskliga organismen icke tål ett upprepande alltför ofta af ett dylikt sömnlöshetstillstånd utan allvarsamma följder.

Det finnes antecknadt ett fall, i hvilket en man lefde utan sömn i nitton dygn, men denna sömnlöshet var honom påtvingad. Det var en kinesisk köpman, som mördat sin hustru och blifvit dömd att dö i och genom sömnlöshet. Han insattes i ett fängelse, där han bevakades af tre män, hvilka aflöste hvarandra vid bestämda timmar och hade befallning att hindra fången från att sofva, både dag och natt, genom att skaka eller sticka honom, närhälst han visade tecken till att vilja insomna. Han lefde sålunda,. såsom vi redan sagt, under nitton dygn, innan han strök med; men redan på den åttonde dagen var hans elände så stort, att han bönföll om den nåden att blifva strypt, halshuggen, bränd, dränkt, hängd, skjuten, fyrstyckad, huggen i småbitar eller sprängd i luften — med ett ord att blifva dödad på hvad sätt som hälst, blott han sluppe att lefva längre utan sömn.

* * *

Man har exempel på en hel mängd märkvärdiga drömmar, men vi skola här förtälja endast några af det märkligaste slaget, så kallade profetiska eller sanndrömmar. Vetenskapen har ännu ej kunnat nöjaktigt förklara ens de enklaste företeelserna i fråga om vanlig sömn och vanliga drömmar; men när det gäller sanndrömmarnes — de förutskådande drömmarnes — obestridliga klass, så står han absolut handfallen, så vida han icke väljer den bekväma utvägen, såsom ofta skett, att absolut förneka dem och deras möjlighet eller att bortförklara dem såsom "tillfälliga sammanträffanden".

I en familj vid namn Rutherford, bosatt i Skotland, inträffade för ett antal år sedan följande händelse. En kvinnlig medlem af familjen drömde upprepade gånger, att en ålderstigen kvinnlig släkting mördades af sin svarte tjänare genom ett knifhugg i hjärtat. Hon blef så upprörd af det ständiga återkommandet af denna dröm, att hon slutligen anförtrodde den åt en manlig släkting och tog af honom det löftet att vaka öfver den gamla damens säkerhet. Då han på natten höll vakt utanför hennes rum, hörde han vid tretiden smygande fotsteg i trappan, och strax därpå inträdde den svarte tjänaren i rummet. Han hade en knif gömd hos sig och erkände efteråt, att det varit hans afsikt att mörda sin matmor för att hämnas någon inbillad förolämpning.

Följande händelse tilldrog sig, äfvenledes i Skotland, för flere år sedan. En gårdfarihandlande hade blifvit mördad och hans lik funnet. Intet spår af mördaren kunde upptäckas lika litet som af den dödes tillhörigheter, hvilka blifvit honom frånröfvade. Några dagar efter mordet kom en man till polisen och omtalade, att han drömt, att de stulna sakerna blifvit gömda i en brunn, i hvilken de ock återfunnos. Men drömmen föreföll polisen så misstänkt, att drömmaren häktades såsom misstänkt för mordet. Han förnekade dock hvarje kännedom om brottet; och kort därefter fick man mycket riktigt tag i den verklige mördaren.

En person berättar om en egendomlig händelse, som han upplefvat. Han var sjuk en gång, och läkaren ordinerade medikamenter, som tid efter annan hämtades från apoteket. En afton fick han som vanligt hem medicinen, men behöfde ej intaga något förrän morgonen därpå. Under natten drömde han, att något fruktansvärdt skulle inträffa, och tyckte sig höra en vacker bön, men ej med sin vanliga hörsel, och det var ej han själf som bad. Det var en obeskriflig röst, som bönföll för hans moders skull, att olyckan ej måtte ske. När han vaknade på morgonen, stod drömmen lifligt för honom, men han hade icke en aning om någon öfverhängande fara. Då han gjorde sig i ordning att intaga medicinen, märkte han, att dess färg var annorlunda än förut, och han tog fördenskull tveksamt en matsked i stället för som van-

ligt två matskedar. Då han nu blef sämre upptäcktes det, att ett misstag blifvit begånget på apoteket och att den vanliga dosen af två matskedar ofelbart skulle ha tagit lifvet af honom. Nu blef han räddad och den expedierande apotekaren slapp att stånda till ansvar för hans död.

Stundom har det inträffat, att drömmar varit tvåfaldiga; först ha de inneburit en varning, hvilken, om den följts, skulle ha förekommit en olycka eller ett brott, och sedan ha de lämnat spår till brottets upptäckande.

Två vänner voro ute och reste tillsammans. När de framkommo till bestämmelseorten, måste den ene af dem taga in på ett värdshus, emedan den vän de besökte ej hade rum för dem bägge. Under natten drömde den ene, att hans på värdshuset boende vän hölle på att rånas och mördas af värdshusvärden samt att han anropade sin vän om hjälp. Vännen fäste emellertid intet afseende vid hvad han endast ansåg för "en dum dröm", utan insomnade igen. Men så hade han en ny dröm, hvari hans vän, nu blodig och sårad, kom till honom och bad honom att, då han ej kommit till hans hjälp, åtminstone laga så, att brottet blefve upptäckt och bestraffadt. Vännen sade honom, alltjämt i drömmen, att värdshusvärden mördat honom och lagt ned hans lik i en låda, som nu skulle köras bort. Drömmaren vaknade förfärad, steg genast upp och skyndade till värdshuset, där han verkligen fann allt sådant han fått det beskrifvet i drömmen.

En slaktare i staden Holytown skulle för många år sedan fara till en stad i grannskapet för att uppköpa boskap. Några nätter innan han reste hade han en dröm, i hvilken han tyckte sig på ett för honom välbekant ställe å vägen blifva mördad och rånad af tvänne män klädda i blå kläder. Då samma dröm flere gånger upprepades, beslöt slaktaren att taga sig i akt och lagade så, att han fick en granne med sig som sällskap. När de anlände till den plats han drömt om, stodo där verkligen två blåklädde karlar under några träd. De togo genast till flykten när de funno, att deras tilltänkta offer icke var ensamt.

En litterärt bildad kvinna, som ämnade hålla en föreläsning, drömde några nätter dessförinnan, att hon vid den bestämda tiden icke fann någon enda åhörare i föreläsningssalen och fördenskull måste inställa sitt föredrag. Hon fäste sig ej vidare vid denna dröm, utan annonserade föreläsningen och infann sig på utsatt tid på den bestämda lokalen. Men drömmen hade varit profetisk — ingen enda åhörare hade infunnit sig, och föreläsningen måste inställas.

En tysk läkare omtalar, att en af hans patienter en gång berättade för honom, att han drömt att några personer voro i färd med att stjäla ifrån honom hans humle. Han vaknade och förvissade sig om, att det "blott var en dröm". När han ånyo insomnade drömde han återigen detsamma, vaknade och brydde sig ej om det. Men då han för tredje gången drömde precis detsamma och tillika hörde en röst som sade, att han skulle skynda sig, om icke all hans humle skulle stjälas bort, så sprang han upp, klädde sig i hast och skyndade ut i trädgården. Han kom just lagom för att få se tjufvarne springa sin väg med det mesta af hans humle.

En kvinna, som var i sin svågers familj på landet, drömde en natt, att hon såg alla ekonomihusen stå i ljusan låga. Svågern var borta, men hemkom under branden, hvarvid hans hustru sprang emot honom under utropet: "Käre Johan, hvad skola vi taga oss till?" Mannen svarade dystert: "Ack, kära Anna, här är ingenting att göra."

Morgonen därpå omtalade drömmerskan sin dröm, men ingen fäste vidare afseende vid den. Någon tid efteråt inträffade emellertid eldsvådan precis så som drömmerskan förutskådat den; svågern hemkom under branden, och de ofvan anförda orden växlades verkligen emellan honom och hans hustru.

Vy från Himalajabärgen.

FRÅN VÄRLDENS SKILDA LÄNDER.

NATUR- OCH FOLKLIFSSKILDRINGAR I ORD OCH BILD.

VIII.

Bilder från Indien.

Englands öfvervälde i Indien daterar sig från år 1757, då engelska Ostindiska kompaniets makt därstädes grundlades. Från 1773 till 1858 styrdes Indien af generalguvernörer, tillsatta af brittiska parlamentet, men de indiska besittningarna räknades alltjämt som kompaniets, ända till dess det fruktansvärda sipahiupproret 1857 gjorde slut på kompaniets tillvaro. Genom ett parlamentsbeslut år 1858 öfvergingo de indiska besittningarna ur kompaniets i engelska kronans händer, och i spetsen för Indiens styrelse sattes en statssekreterare i England och en vicekonung i Indien.

Det brittiska Indien omfattar nu det ofantliga området af vid pass fem mill. kvadratkilometer med inemot 300,000,000 invånare. Det gränsar i norr till Himalajabärgen, hvilka äro till största delen belägna utom det brittiska området och bilda en dubbel vall långs norra Indien; i öster till Siam, Annam och Kina; i väster till Persien och Afganistan.

I norra delen af detta väldiga rike ligger Delhi, den gamla lysande hufvudstaden i stormoguls eller de muhammedanske härskarnes i Indien rike, hvilket till namnet upphörde att finnas till först 1857. Ett hundra femtio år förut hade det upp-

nått höjden af sin maktställning under stormogul Aureng Sib, som dog år 1707. Efter honom fanns det ingen stormogul mera, som förmådde sammanhålla det vidsträckta riket.

staden, och dess invånareantal nedgick betydligt, men har under de senaste trettio åren återigen stigit till samma antal som före upprorets utbrott. Då hade Delhi att uppvisa en glänsande samling af tämpel,

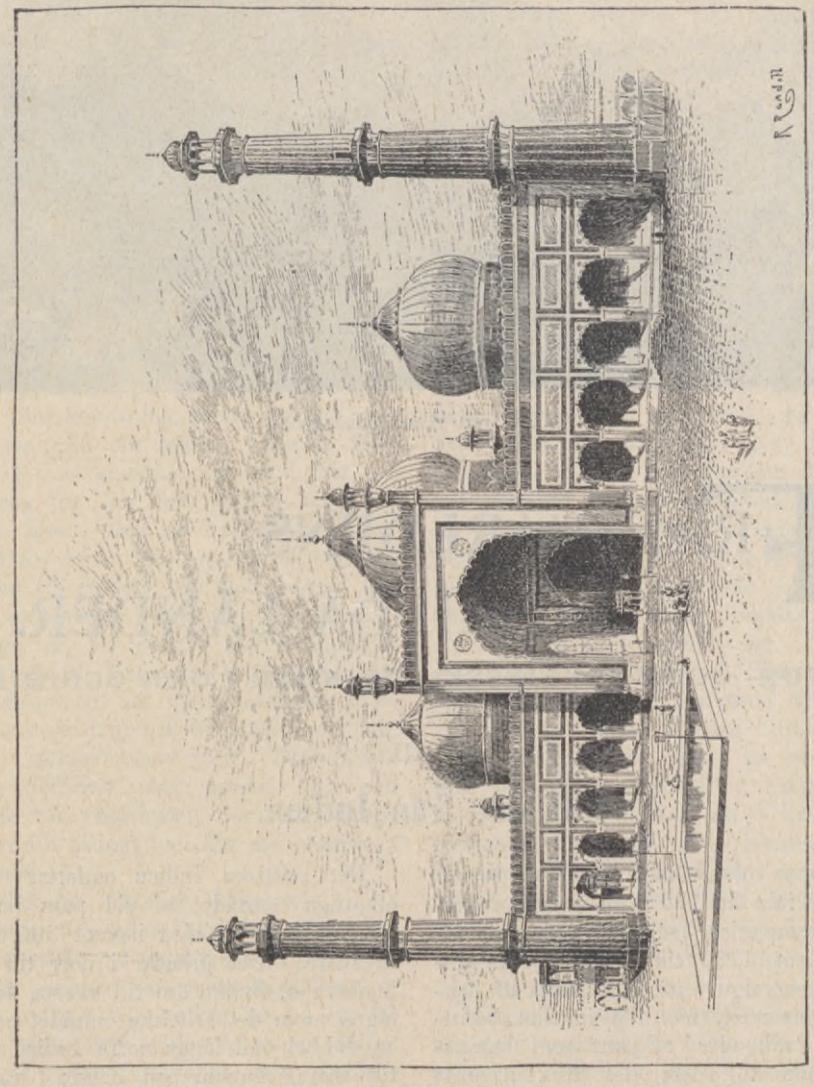

Djamnamoskéen i Delhi.

Delhi var brännpunkten för det förutnämda blodiga sipahiupproret. Staden ligger på högra eller västra sidan af floden Djamna, hvilken här är vid pass 400 meter bred, och räknade 1857 nära 200,000 invånare samt hade en omkrets af vid pass elfva kilometer. Efter upproret förföll

moskéer och palatser, nu till stor del förfallna. Den förnämsta moskéen var den af hvit marmor uppförda Djamna Maschid eller den stora muhammedanska katedralen, en storslagen byggnad, som dominerar hela staden. En praktfull byggnad är äfven stormogulspalatset, hvilket engelsmännen

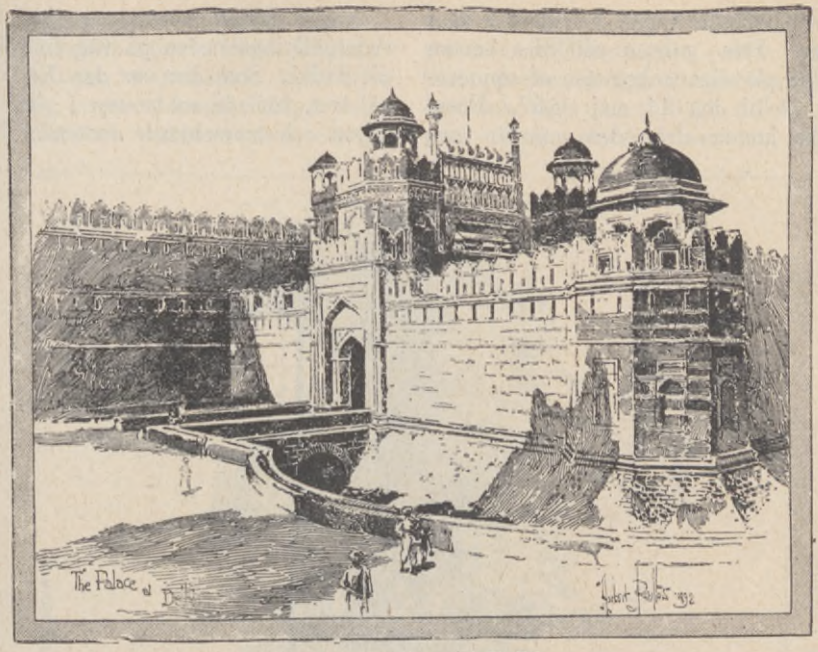

Stormogulspalatset i Delhi.

delvis förvandlat till kaserner. Delhis förnämsta gata är Tschandni-Tschauk (”silfvergatan”), hvilken löper rakt igenom staden till stormoguls palats.

Den siste stormogul i Delhi var Bahadur Sjah, hvilken under engelsmännens inflytande naturligtvis endast var en namnkonung; och den förödmjukande tanken, att han icke längre var någon härskare utan allenast en leddocka i händerna på Indiens verklige styresmän, hade uppfyllt hans hjärta med ett hat, som endast be-

Tschandni-Tschauk (”silfvergatan”) i Delhi.

höfde en tändande gnista för att slå ut i full låga. Den gnistan tillfördes honom genom den plötsliga ankomsten af upprorsmän till Delhi den 11 maj 1857. Desse upproriske kommo från den ungefär sex-

Några dagar senare var den brittiska vedergällningsarméen på väg från Umballa till Delhi. Som det var den hetaste tiden på året, hvilade soldaterna i sina tält om dagen och marscherade nattetid. Nätterna

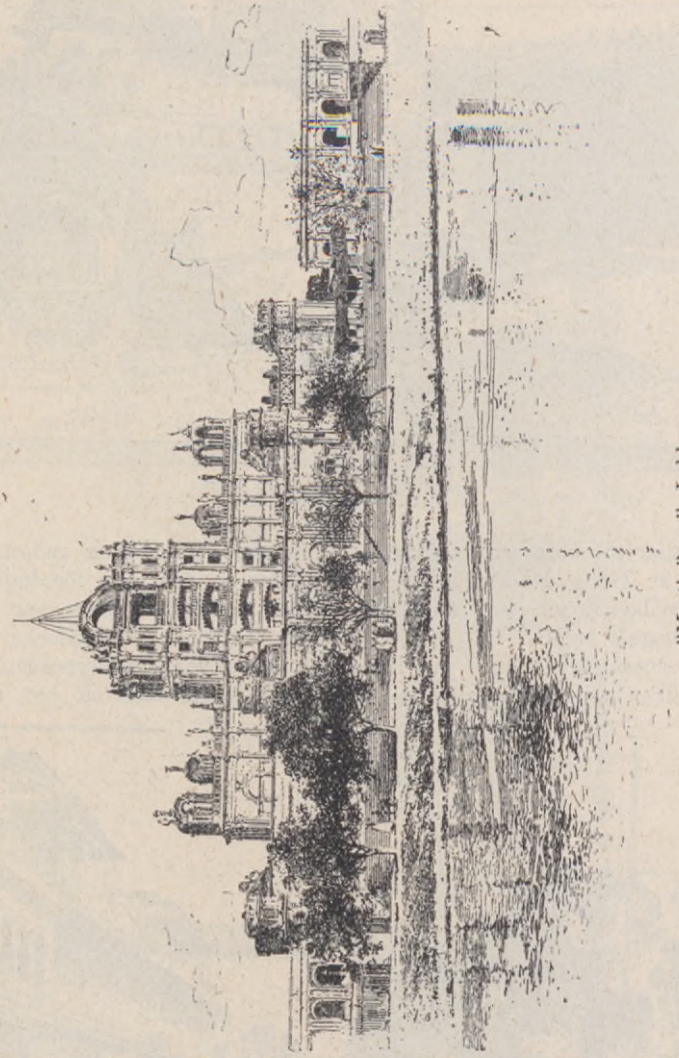

"Martinièren", Lakhnau.

tiofem kilometer nordost om Delhi belägna staden Mirat, där sipahiupproret hade utbrutit dagen förut.

Bahadur Sjah med det kungliga gardet i staden slöt sig genast till de upproriska, och alla engelsmän i Delhi utrotades, hvarefter staden sattes i försvarstillstånd.

voro synnerligen angenäma; stjärnorna strålade klart på det djupsvarta firmamentet; eldflugorna rörde sig som gnistrande punkter från buske till buske, och luften, som i Europa skulle kallats varm och kvalmig, kändes här sval och vederkvickande efter dagens brännande vindar. Bullret af

de tunga kanonvagnarne blandade sig med betslens och sabelbaljornas rassel från kavalleriet. Därnäst marscherade infanteriet med ett doft, intensivt tramp; långa rader af lastkameler och oxkärror med otaliga marketentare och fälttjänare afslutade tåget under flere kilometer i bakgrunden, medan de väldiga elefanterna med gravitetiska steg skredo framåt vid sidan af vägen.

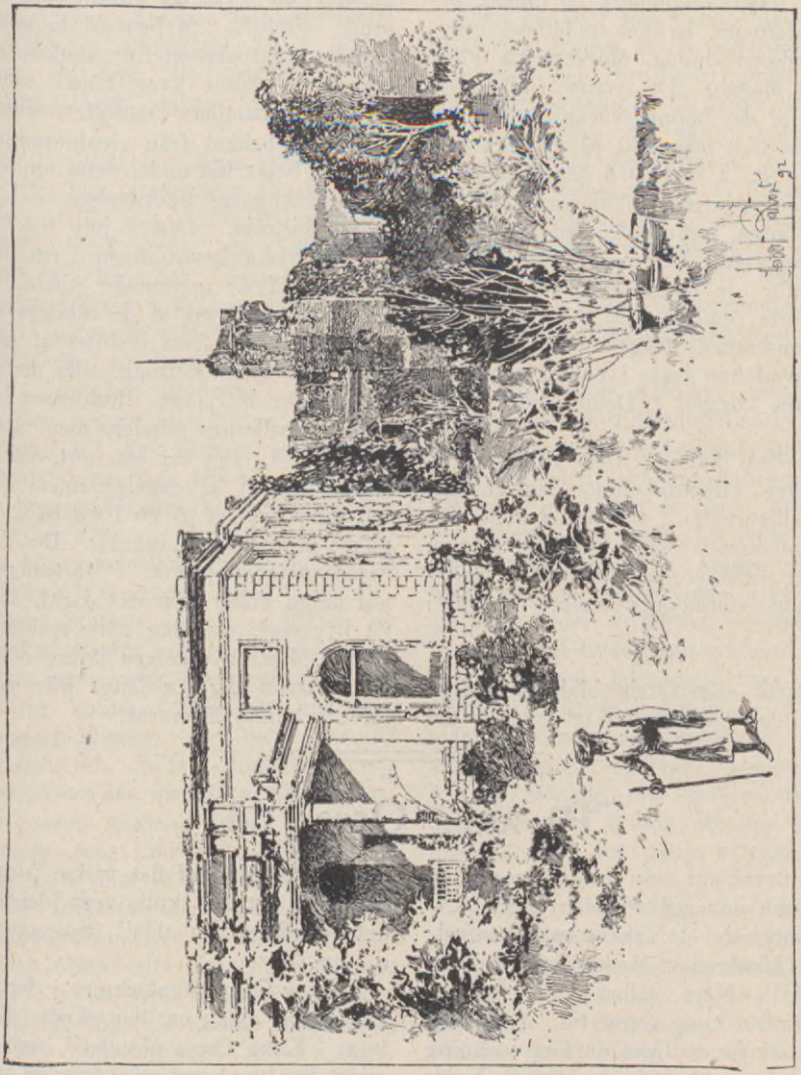

Ruiner af residenset i Lakhnau.

Delhi uthärdade emellertid en tämligen långvarig belägring, och först den 20 september sprängde de brittiska trupperna portarne till stormoguls palats. Bahadur Sjah, denna skugga af en monark, hade flytt och tagit sin tillflykt till en gammal graf utanför staden; men han uppsöktes här af en löjtnant Hodson, som, åtföljd endast af några infödde kavallerister, åtagit sig det farliga uppdraget att tillfångataga konungen. Sedan han bemäktigat sig sin fånge, började marschen mot staden — "de längsta åtta kilometer jag någonsin ridit", förklarade Hodson; ty palankinen

(bärstolen) med konungen uti skred naturligtvis endast i sakta mak framåt under betäckning af de få ryttarne och efterföljd af tusentals sipahier, af hvilka hvem som hälst kunde skjutit ned Hodson i hvarje ögonblick. Hans ordonnans, en infödd, berättade sedermera, hvilket underbart inflytande Hodsons lugna, oförskräckta blick utöfvat på massan. De tycktes fullkomligt lamslagna af det häpnadsväckande faktum, att en enda hvit man höll på att föra bort deras konung. I den mån tåget nalkades staden, skingrade sig folkmassan, och det var icke många, som följde med ända fram till Lahoreporten. Där red Hodson några steg framför de öfrige och befallde, att porten skulle öppnas. Då han passerade genom densamma, frågade vakthafvande officern, hvad han hade i palankinen.

"Å, bara kungen i Delhi", ljöd Hodsons svar.

Ett jubelrop hälsade detta tillkännagifvande. Tåget fortsatte uppför den ståtliga, nu öde "silfvergatan" till slottsporten, där Hodson aflämnade sin kunglige fånge. Hans söner nedskötos af Hodson. Så snöpligt ändade stormoguls stolta dynasti i Delhi.

* * *

Våra båda återstående bilder äro från Lakhnau, den stolta hufvudstaden i det forna konungariket Audh och med sina 300,000 invånare ännu i dag en af Indiens största städer. Många af dess gator äro bredare och vackrare än i de flesta indiska städer, och staden företer på något afstånd en ovanligt präktig och imponerande anblick. Många af de muhammedanska praktpalatsen från stadens storhetstid finnas ännu kvar, bland andra den ofantliga Imambara-mausoléen samt "Martinièren", bekant från sipahiupprorets tid. Stadens belägring under detta uppror bildar den märkligaste tilldragelsen i Lakhnaus nyare historia. Den 1 juli 1857 började den brittiska besättningen i residenset att belägras af de upproriske sipahi. Platsen försvarades tappert af de fåtaliga engelska trupperna, som först i slutet af september fingo någon undsättning, tills de slutligen i november befriades. Residenset lämnades då i rebellernas händer, men återtogs i mars 1858. Det var ett stort, vackert palats, uppfördt af engelsmännen i modern stil samt beläget på en liten höjd och omgifvet af vackra trädgårdar. Det ramponerades under upproret. "Martinièren" fick sitt namn under upproret däraf, att i denna byggnad, som låg nära residenset, inhystes Martinièreskolans lärare och elever, enär skolan låg för långt från residenset för att kunna försvaras.

"På kung Orres tid."

Detta uttryck får man ännu någon gång höra här och där i Sveriges bygder. Uttrycket innebär ett skämtsamt tvifvel: "Det var (hände eller skedde) väl på kung Orres tid." Mera sällan användes uttrycket "f r å n kung Orres tid." Talesättet i fråga är förmodligen en försvenskning af det danska uttrycket "fra (från) Arilds tid", som jämväl förekommer någon gång i Sverige och betyder "från urgammal tid". Någon historisk personlighet är "kung Orre" (eller Arild) icke, utan endast en diktad figur. De lärde ha uppställt flere hypoteser till förklaring af ordet "Arilds" härledning, bland annat att det skulle vara en förvrängning af det tyska "uralt" (urgammal), att det skulle vara identiskt med det isländska "ar alda" (tidernas början), o. s. v.

"Kung Orre" förekommer i den svenska litteraturen dels i en liten skrift från 1600-talet, "Kung Orres Mandat", som utgått i minst fem upplagor och utgör en parodi på den tidens kungörelsestil; dels ock i "Kung Orres visa" ("Kung Orre han skulle till gästabud fara"). Under 1600-talet plägade mandaten uppläsas och visan sjungas på tjugonde dag jul "mest hoos alle Bönder", skrifver Olof Rudbeck den äldre i sin namnkunniga "Atlantica".

HVARFÖR MÄNNISKAN ÄR HÖGERHÄNDT.

Världens antropologer ha under de båda senast förflutna årtiondena sökt gifva ett antagligt svar på denna rätt intressanta fråga. Följande framställning af ämnet förskrifver sig från ett föredrag af den tyske antropologen doktor Alsberg från Kassel.

Det är bevisadt — säger doktor Alsberg — icke blott att jordens alla folkslag, såväl kulturfolk som vilda folkslag, äro högerhändta, utan äfven att förhållandet var enahanda i forntiden. Häraf framgår, att högerhändtheten icke kan förklaras af bruk och sedvänja allena, utan tvärtom måste härledas ur bestämda fysiologiska orsaker. Professor Baldwin i Toronto, Kanada, har genom iakttagelser på späda barn kommit till den åsikten, att hos det stora flertalet människor böjelsen att öfvervägande begagna högra handen framträder redan vid en ålder af sju à åtta månader utan att något som hälst yttre inflytande kan anföras till förklaring häraf.

Vänsterhändtheten utgör som bekant ett jämförelsevis sällsynt undantag från regeln, och erfarenheten visar, att uppfostran och vana aldrig kunna fullständigt upphäfva denna egendomlighet. Ty den, som är född vänsterhändt, anlitar alltid den vänstra handen såsom den för honom naturligaste och pålitligaste, närhälst det är fråga om förrättningar, som kräfva utvecklandet af synnerlig kraft eller skicklighet.

För att förklara högerhändtheten har man framkommit med en hel mängd teorier, hvilka dock nästan alla visat sig ohållbara. Utan vidare måste man förkasta den uppfattningen, att högerhändtheten framkallats af sättet för vapnens förande i äldre tider. Denna uppfattning stöder sig på det resonemanget, att då urmänniskan måste skydda sin viktigaste kroppsdel, hjärtat, med den på vänstra armen hängande skölden, så skulle högra armen helt naturligt hafva erbjudit sig till förande af anfallsvapnen och således genom den ständiga öfningen hafva ernått en större utbildning, den där sedermera gått i arf på följande släkten.

Lika ohållbar som denna tämligen sökta förklaring är den af de engelske forskarne Buchanan och Struthers framställda teorien, enligt hvilken de till höger liggande inälfvornas större vikt skulle hafva medfört tyngdpunktens förskjutande åt höger och därigenom åstadkommit de högra extremiteternas användning i öfvervägande grad.

Ohållbar är äfven den åsikten, som vill ställa vänsterhändtheten i samband med den ytterst sällan förekommande omkastningen af inälfvornas läge från höger till vänster.

Enligt doktor Alsbergs mening gifves det endast en tillfredsställande förklaring af den öfvervägande högerhändtheten, nämligen att den vänstra halfvan af stora hjärnan i allmänhet är bättre utvecklad än den högra. Det påvisades redan af Broca, att språkcentrum är beläget i vänstra hjärnhalfvans tredje vindel, det vill säga att i denna del af hjärnan försiggå de nervprocesser, på hvilka talförmågan beror, och denna Brocas iakttagelse har sedermera blifvit ytterligare bekräftad. Af aderton hjärnor, tillhörande framstående och tillika såsom talare begåfvade personer, hvilka hjärnor samlats och undersökts af Rüdinger, visade sjutton stycken en ovanlig utveckling af den tredje vänstra hjärnvindeln.

Enligt undersökningar af doktor Guiseppe i Pisa utvecklas hos personer, som lära sig skrifva med höger hand, ett "skrifcentrum" i vänstra hjärnhalfvans andra pannvindel. Sjukdomsprocesser i tredje vänstra pannvindeln framkalla i regeln afasi eller förlust af förmågan att frambringa artikulerade ljud, hvaremot sjukdom i andra pannvindeln har till följd agrafi eller förlust af skrifförmågan. Det är emellertid icke omöjligt, att när det vänstra centrum förstöres eller skadas, nya centra bildas i motsvarande del af högra hjärnhalfvan. Om man nu får anse för be-

visadt, att vänstra stora hjärnan är den högra öfverlägsen i fråga om tal och skrift, så kan man med stor sannolikhet antaga, att detsamma äger rum i fråga om handens rörelser. Vidare gifva de af engelske och franske vetenskapsmän utförda undersökningarna vid handen, att vänstra hälften af stora hjärnan öfverträffar den högra både i storlek och vikt. Denna starkare utveckling af vänstra hjärnhalfvan skulle nu kunna förklaras genom de olikheter, som förefinnas i fråga om blodtillförsel och näring mellan de båda hjärnhalfvorna.

På vänstra sidan utgår nämligen hufvudets stora pulsåder (carotis) direkt ur aortabågen, medan däremot på höger sida carotis icke omedelbart utlöper från aorta, utan från en för carotis och nyckelbenspulsådern gemensam pulsådersgren; och till följd häraf skulle — enligt Alsbergs åsikt — blodtrycket i vänstra hjärnhalfvans pulsåder vara större och därför också dess näring rikligare, hvilket i sin ordning förorsakar, att alla från vänstra hjärnhalfvan utgående nervprocesser äro kraftigare än de motsvarande från högra hjärnhalfvan.

Som vi veta, är vänstra hjärnhalfvan till följd af nervbanornas korsning samordnad med högra kroppshälften, och högra hjärnhalfvan med vänstra kroppshälften. Slutligen må omnämnas, att hos vänsterhändta personer, hvilkas vänstra kroppshälft är bättre uppöfvad än den högra, talcentrum befunnits intaga en motsvarande plats på hjärnans högra sida. Erfarenheten har jämväl ådagalagt, att talförmågan, som efter en hjärnskada försvunnit, småningom återbildas, hvilket sannolikt har sin grund däruti, att i detta fall motsvarande ställe på den motsatta hjärnhalfvan åtager sig det skadade ställets förrättningar.

HVAD ÄR EN DRAGOMAN?

Ordet dragoman är en spansk-italiensk förvrängning af det arabiska terdsjuman, som betyder tolk. En terdsjuman är egentligen en i Turkiet och andra muhammedanska land vid högre ämbetsverk och beskickningar anställd ämbetsman af olika grader. Äfven vid de europeiska beskickningarna och större konsulaten i Turkiet och Persien bära tolkar titeln dragoman eller drogman. Samtliga dessa ord hafva tonvikten på sista stafvelsen, liksom muselman och talisman; och deras pluralform är terdsjumaner, dragomaner eller drogmaner — alldeles som muselmaner och talismaner.

En dragoman är emellertid i Österlandet ofta detsamma som en vägvisare, den där icke blott förstår den resandes språk utan äfven skall leda anordningarna för hans resa. Så i Palestina, där den resande ofta färdas i sällskap med en dragoman, hvilken han erhåller genom turistbyråns i Joppe försorg. Doktor Cunningham Geikie beskrifver i sitt framstående arbete "Det Heliga Landet och Bibeln" sin dragoman sålunda:

"Den som i härvarande fall beklädde posten af dragoman var en ung man, anställd vid turistbyrån under denna årstid, men enligt egen utsago tillbringande rästen af året såsom fårherde (eller måhända i någon mindre oskyldig egenskap) bland araberna på andra sidan Jordan. Han anförtrodde mig, att han två gånger varit slagen i bojor: sista gången — helt nyligen — för mord. Han var i högsta grad okunnig, fräck och lat och på det hela taget sämre än oduglig. Till nationaliteten var han en kopter och berättade bland annat om sin hustru, att hon hade blifvit köpt åt honom af hans moder, blef trolofvad vid tolf års ålder och gift med honom vid fjorton. Han kunde förskjuta henne, om han ville, sade han, blott hon en enda gång förstört hans middagsmåltid, men han måste i så fall betala henne sjuttiofem

öre om dagen i underhåll. 'Men', tillade han självbelåtet, 'kopter bruka inte skicka bort sina hustrur på det sättet, och hvarken man eller hustru får gifta om sig, så länge den andre lefver'."

Doktor Geikie nämner emellertid äfven en mr Rolla Floyd i Joppe såsom "den ojämförligt bäste dragoman i Palestina", och beskrifver honom såsom en samvetsgrann person "med klart förstånd, detaljerad bibelkunskap och en uppriktig önskan att vara angenäm".

Dragoman i Palestina.

Vår bild af en palestinsk dragoman är också efter Geikie, som under detta porträtt skrifvit "Typen för en dragoman", kanske just densamme koptern, som skröt af att han suttit inne för mord — i sanning en treflig reskamrat!

För hemmet och familjen.

Ljus är hälsa.

En tysk läkare skrifver i detta ämne följande:

När ett gammalt ordspråk säger: "Dit solen icke kommer, kommer läkaren", antydes därmed uppenbart, att bostäder, som sakna nödigt ljus, äro ohälsosamma för sina invånare. Och när ett orientaliskt tänkespråk säger: "Solen allena gifver lifvet", så torde därmed ljusets hälsobefordrande inverkan på djurens och växternas hela organiska lif vara uttryckt i likaså korta som sanna ord.

Däri liknar det animala eller djurlifvet alldeles växternas lif. Liksom plantan, när hon undandrages ljuset, mister sin gröna färg, förkrymper och trots den bästa vård vissnar bort, så äfven, ja i ännu starkare grad, vissnar människan bort utan solljus, förbleknar, blir eländig och sjuk, och går döden långsamt men säkert till mötes. Vetenskapen känner också numera icke blott en växternas heliotropism[1] utan äfven en sådan hos djuren. Och hos dessa är den af en sådan oerhörd betydelse, att vi med en auktoritet på detta område kunna säga: "Ljuset är nervlifvets oumbärligaste retmedel. När naturen efter den långa vintersömnen åter utsättes för dess lifgifvande strålar, vaknar den upp till nytt lif. Och djuret sträfvar efter ljuset, när det från ett lägre tillstånd utvecklar sig till högre fullkomlighet. Fjärilens utveckling ur larven är en skön sinnebild af denna förädling."

Framförallt är det absolut nödvändigt för det i utveckling stadda barnet att regelbundet få njuta af ljuset i dess renaste form. Det skulle särskildt dessa oförståndiga föräldrar ihågkomma, hvilka i stället för att släppa ut sitt barn i det fria, där det kunde få inandas den rena, syrerika luften och träffas af solens lifgifvande strålar, under allehanda oantagliga förevändningar stänga in det i den trånga mörka kammaren — icke blott för en stund utan för dagar och veckor! Blodbrist och blekssot, skrofler och nervsvaghet, ja fröet till lungsot — se där de sorgliga följderna af detta alldeles förvända uppfostringssätt.

För att blott framhålla ett exempel, så är det statistiskt fastslaget, att skrofler, detta plågoris för den lägsta och fattigaste befolkningen, företrädesvis är en källarväxt, som bäst trifves i dystra, fuktiga och ljusfattiga lokaler.

Om vi blott för ett ögonblick träda in i något af de många, trånga och mörka kvarteren i någon af våra storstäder, såsom London, Paris, Hamburg m. fl., dit aldrig en stråle af solens ljus tränger, icke ens under själfva högsommaren, och se något närmare på barnen i de där boende eller rättare begrafda familjerna, så finna vi bleka, eländiga gossar och flickor med safter, blod och ben sjuka. Sådan är den unga generationen, hvilken, om den också kommer därifrån med lifvet, dock bär sjukdomsfröet i sig, ifall den icke får komma i bättre förhållanden. — Och hela den här af barn, som lider af blodbrist och blekssot! Äfven dessa träffa vi, om icke uteslutande, dock företrädesvis i stadslifvets eländiga hålor, där både sol och ljus saknas.

Nämda barnsjukdomar framkallas visserligen icke blott genom brist på ljus och luft, utan äfven genom hudens bristande skötsel, och otillräcklig eller olämplig föda, i följd hvaraf dålig blod- och annan vätskebildning uppkommer. Men det är dock ett påfallande faktum, att nämda lidanden vida mera sällan pläga uppträda i för solen tillgängliga trakter än där brist på ljus

[1] Heliotropism kallar vetenskapen växternas, i synnerhet blommornas, egenskap att vända sig mot solen. Denna egenskap framträder i synnerligen hög grad hos till exempel solvändan, Helianthemum vulgare.

råder, liksom att samma sjukdomar rätt snart kunna häfvas genom en riklig tillförsel af ljus, i synnerhet genom mildt solsken. Detta ljusets för hälsan ytterst gagneliga inflytande hafva vi upprepade gånger haft tillfälle att konstatera såväl vid hafsstranden som på soliga slätter.

Men icke blott hos sjuka barn, utan äfven hos vuxna framträder klart denna solljusets välgörande inverkan. Det är ju en gammal erfarenhet, att en sjuk eller en konvalescent vida fortare tillfrisknar och återfår sina krafter, ifall han ofta, ja om möjligt dagligen låter solen skina på sig.

Denna solljusets inverkan kunde tydligt iakttagas på sjukhusen under Krimkriget 1854—1855. Den ädla miss Nightingale, som därunder ägnade sig åt sjukvård, meddelar oss i utförliga "Notes on Hospitals" sina rika erfarenheter därom. Konvalescenter, hvilka icke på grund af lunglidanden måste skyddas, återfingo i otaliga fall sina krafter icke genom dagsljus, utan genom direkt solljus, medan hälsan i påfallande grad dröjde att återvända i mot norr liggande sjukrum, där solen icke kom åt att skina.

Enligt framstående nordpolsfarares öfverensstämmande berättelser är det icke så mycket kölden som fastmera den långa natten, som utöfvar det skadligaste inflytandet på deras hälsa, hvilka besöka dessa aflägsna trakter. Vid mörkrets inbrott inställer sig en nästan obetvinglig sömnighet och ovilja för rörelser af alla slag. Mot slutet af den mörka tiden uppträder däremot sömnlöshet. Hos många nordpolsfarare omväxlar stor nervös retlighet med djup nedstämdhet i lynnet. Deltagarne i en svensk expedition ledo mot slutet af den arktiska natten mer eller mindre af blodbrist. Ansiktet antog på dem en gröngul färg, som försvann först efter en längre tids inverkan af det återkommande solljuset.

Ljusets välgörande inflytande på människans hälsa och välbefinnande är alltså obestridligt. Men däraf framgår af sig själf den fordran, att hvarje människa, vare sig hon är frisk eller sjuk, mera än som kanske hittills skett, bör göra sig delaktig af denna så viktiga och dock så billiga och öfverallt för en hvar tillgängliga faktor i fråga om hälsan.

QUATTUOR SPECIES.

Benämningen "quattuor species" ("fyra slag") afser som bekant de fyra enkla räknesätten: addition, subtraktion, multiplikation och division. I forna tider voro emellertid "de enkla räknesätten" dubbelt så många, nämligen numeration eller läran om tals beteckning och utnämning, addition, subtraktion, fördubbling, halfvering, multiplikation, division samt kvadrat- och kubikrotutdragning. Stundom tillkom äfven ett nionde räknesätt: progression eller läran om aritmetiska och geometriska progressioner. Under 1500-talet började man utelämna räknesätten "fördubbling" och "halfvering", emedan de endast äro särskilda fall af multiplikation och division (eller också addition och subtraktion; t. ex. 2×2 eller $2+2$; $4:2$ eller $4-2$); däremot bibehölls numeration såsom särskildt "species" ända in på 1700-talet.

Bekant är den fria, ehuru tämligen meningslösa öfversättningen af "quattuor species" till "ett kvarter specier"; mindre bekant torde däremot vara, att "Quattuor species" ännu i dag förekommer på somliga af våra apotek såsom latinsk benämning på de "droppar", hvilka allmogen ofta begär under namn af "de fyra slagen" (Hoffmanns, hjärtstyrkande, nerv- och prinsens droppar).

"SACHSARNES KLÄMMA".

I början af 1800-talet, då Napoleon låg i krig med halfva världen, hade äfven Österrike och med det dess kronland Tyrolen rest sig mot tyrannen. Denne tillfogade emellertid österrikarne under ärkehärtig Karl det afgörande nederlaget vid Wagram den 6 juli 1809, och i det omedelbart därpå följande vapenstilleståndet befallde segraren, att alla österrikiska trupper skulle utrymma Tyrolen, hvilket ock skedde.

Den 30 juli besatte marskalk Lefebvre, härtig af Danzig, Innsbruck och utfärdade en order, att alla vapen skulle utlämnas inom fyrtioåtta timmar samt att tyrolerledarne skulle gifva sig med ens. En truppstyrka sändes öfver Brennerpasset (emellan Nord- och Syd-Tyrolen), en annan uppåt Inndalen.

Men tyroleranförarne gåfvo icke tappt. Deras öfverbefälhafvare, folkhjälten Andreas Hofer, lät kringsända ett cirkulär med uppmaning till alla tyrolare att gripa till vapen. Den 2 augusti tog en styrka under Haspinger och andra tyrolske ledare position i Eisachdalen och besatte Peisserbron, där vägen emellan de små byarne Oberau och Unterau öfvergår floden. Speckbacher, en annan tyrolerledare, slöt sig här till dem med sina män, och allt gjordes i ordning för att emottaga den förste fiende som visade sig.

General Rouyers division nådde Sterzing (söder om Brennerpasset) den 3 augusti. Klockan sju på morgonen den 4 marscherade den första kolonnen — ett öfver 2,000 man starkt sachsiskt regemente — in i den smala klyftan nedanför Mauls. En barrikad tvang soldaterna att göra halt, hvarvid Speckbachers män öppnade eld på dem. Emellertid fortsattes marschen till Mittewald, där väg måste röjas med artilleriets tillhjälp. Fullt 800 skarpskyttar befunno sig framför och på ömse sidor om kolonnen, hvilken led stora förluster. Då sachsarne nådde Peisserbron, hörde de en röst öfver sitt hufvud ropa:

"Stefan, skall jag låta det gå?"

"Nej, inte ännu!" ljöd svaret.

Kolonnen gjorde halt, och en ordonnans sändes att inrapportera de gåtfulla orden för general Rouyer. Denne befallde, att marschen skulle fortsättas, men det påstås, att han själf försiktigtvis drog sig tillbaka till kolonnens kö.

Därpå hördes åter en röst:

"Låt det nu gå, Johan, i den heliga treenighetens namn!"

Med ett dån likt åskans brast det fruktansvärda "stenbatteriet" löst. Stenar, stockar och väldiga klippstycken brakade ned öfver de olycklige sachsarne. Hundratals soldater krossades af de ohyggliga projektilerna, och kolonnen klöfs i tu. Vid dagens slut räknade den ramponerade styrkan en förlust af 1,300 man. Under natten drog sig Rouyer med kolonnens kö tillbaka till Sterzing. Sachsarne kringrändes och måste efter ett tappert försvar gifva sig. Sedan den dagen har hålvägen emellan Mittewald och Oberau kallats Sachsenklemme (sachsarnes klämma).

BANKERNA I KINA.

Ingenstädes äro bankerna säkrare än i Kina. Det är öfver 900 år sedan något bankfallissement inträffade därstädes. Då just vid den tiden — omkring år 990 — en bank nödgades inställa sina betalningar, utfärdade kejsar Hi Hung ett edikt af innehåll, att om därefter någon bank "stoppade", skulle direktörens, kassörens och styrelseledamöternas hufvuden ingå i konkursmassan. Detta edikt, som ännu i dag äger laga kraft, utgör det Damoklessvärd, under hvilket de respektive tjänstemännen med yttersta omsorg handhafva bankernas förvaltning.

STRUTSEN OCH EMUN.

Den egentliga strutsen (Struthio camelus), som finnes i Afrikas och västra Asiens öknar, är den största af alla nu lefvande fåglar. I Syd-Afrika, där en storartad strutsafvel bedrifves, träffas han ännu upp till Sambesiflodens södra strand, men märkvärdigt nog ej på dess norra. Strutsen jagas med större framgång än man skulle kunna tro till följd af hans stora snabbhet. Djurets egendomliga vana att söka honom i lovart om sin förföljare begagnas af jägaren till att genskjuta flyktingen, hvilken i trots af allt fortsätter flykten i den en gång inslagna riktningen. Strutsens snabbaste lopp beräknas till fyrtiotvå kilometer i timmen. Honan lägger sina hvitgula ägg i en fördjupning i sanden vid pass en meter i genomskärning, och man har funnit ända till fyrtiofem ägg i balen. Både hannen och honan deltaga i rufningen, och de nykläckta ungarne näras af ägg, hvilka uppenbarligen för detta ändamål lagts utomkring balen. Livingstone säger, att strutsen, ehuru lätt att tämja, dock är till ingen nytta såsom husdjur. Huru föga anade han då, att den industri, hvilken i själfva verket börjat redan på hans tid, i det att åttio strutsar tamdes år 1865, skulle så tillväxa, att de tama strutsarnes antal nu beräknas till öfver 150,000. Vikten af de strutsfjädrar, som år 1865 exporterades från Kapkolonien, uppgick till 7,955 kilogram, representerande ett värde af i rundt tal 1,194,000 kronor, under det att motsvarande siffror för år 1887 voro 121,825 kilogram och 6,640,000 kronor.

Rufvande strutshanne.

Buschmannen närmar sig de vilda strutsarne, klädd i en strutshannes skinn, och förstår att listigt begagna sig af fågelns kända nyfikenhet. Men förklädnaden är icke utan sin fara, ty om jägaren skulle försumma att i rätt tid afskjuta den förgiftade pilen från sin båge, utsätter han sig för att blifva anfallen af någon svartsjuk strutshanne, hvilken kastar honom till marken med en kraftig spark af sin tvåtåiga fot.

* * *

Jakt på emu.

Nyholländska emun (Dromæus novæ Hollandiæ) är Australiens struts, den där i storlek nära nog kan mäta sig med sin afrikanske släkting. En strutshannes höjd uppgår ända till två meter; en emuhannes ända till 1,9 meter. Äfven emuns lopp är mycket snabbt, men ej fullt så snabbt som strutsens. Hans bruna, borstlika fjädrar hafva intet värde som handelsvara, men köttet, som liknar oxkött, gör honom till ett eftersökt villebråd. Nybyggaren jagar emun med enkom för denna jakt inöfvade hundar, och infödingen förföljer honom springande samt dödar honom med sina fruktansvärda kastvapen. Australnegrerna jaga honom äfven med pil och båge, såsom vår bild utvisar, på alldeles samma sätt som buschmannen i Syd-Afrika jagar strutsen. Med en kraftig spark af sina starka fötter kan emun slå ihjäl en förföljande hund. De mörkbruna äggen väga omkring 430 gram; honan lägger emellan tjugu och trettio i hvarje kull. Den afrikanske strutsens ägg äro betydligt större.

Emun, som förr bebodde kuststräckorna af Australiens fastland, har i nyare tider allt mer och mer dragit sig tillbaka till de stora slätterna i det inre landet. Emun kallas understundom äfven kasuar, men de egentlige kasuarerna utgöra andra arter inom strutsfåglarnes ordning.

ÖFVERSTENS BERÄTTELSE.

AF **Guy de Maupassant.**

Aftonen föll långsamt på. Damerna stannade inne, under det herrarne samlade sig omkring kaffebordet i trädgården. Cigarrerna lyste som ögon i mörkret, hvilket tilltog för hvarje minut. Man talade ännu om en förfärlig händelse, som alldeles nyss timat: huru två karlar och ett fruntimmer drunknat på motsatta sidan af floden, medan sällskapet ur stånd att hjälpa sett därpå.

"Ja, nog äro sådana händelser gripande", tog öfversten till orda, "men de slå en inte med skräck. De äro förfärliga, men inte skräckinjagande. Detta sistnämda ord innebär mera. En sådan sorglig händelse, som den vi nyss bevittnat, rör och förfärar, men den förlamar ej. För att man skall känna isande, förlamande skräck fordras mera än att själen röres af smärta, mera än en blott sorglig död; det fordras tillika något hemlighetsfullt, oförklarligt, som med makt tränger sig på ens sinne och liksom öppnar en mörk afgrund framför ens fötter, den man känner och förnimmer utan att kunna se eller begripa den. Detta väcker skräck. En människa som dör väcker inte rädsla, äfven om hennes död inträffar under de mest dramatiska omständigheter; en valplats inger icke skräck, ej häller blod. Det är sällsynt till och med att de största förbrytelser slå en med skräck. Jag skall berätta för er en händelse, som slog åtminstone mig med skräck."

Den gamle öfversten tystnade några ögonblick, smuttade på sitt kaffe och tände en ny cigarr. Så började han sin berättelse:

Det var under vårt krig med Tyskland 1870. Vi voro stadda på återtåg från Rouen. Den 20,000 man starka hären var flyende, upprifven, demoraliserad, uttröttad; den skulle till Havre för att omorganiseras.

Marken var täckt af snö; natten föll på. Ingen af oss hade fått någon mat den dagen. Vi retirerade med all möjlig skyndsamhet, ty preussarne förföljde oss.

Likblekt bredde sig det normandiska landskapet framför oss; blott här och där syntes mörka fläckar, där af träd omgifna gårdar stucko upp öfver snötäcket. Himlen var svart, dyster, tryckande. Intet annat ljud kunde förnimmas i mörkret än det dofva trampet af soldaterna, som mödosamt pulsade genom snön med långa, trötta steg, krokig rygg och tom mage.

Det rådde en bitande köld den natten. En och annan soldat tog af sig skodonen och gick barbent i snön med sina förstörda fötter, lämnande blodspår efter sig för hvarje steg. Så kunde han sätta sig på marken för att hvila en smula — och för att aldrig resa sig mer. Ty hvar och en, som slog sig ned till hvila i denna köld, var dödens vissa rof.

Huru många af de stackars trötte soldaterna hade vi ej på detta sätt måst lämna bakom oss! De ville så gärna följa med, men först måste de hvila sina styfva ben en smula. Strax efter det de slutat gå och satt sig ned, upphörde blodet att cirkulera i de frusna lemmarne, en oöfvervinnelig dåsighet bemäktigade sig dem, de sutto som fastsmidda vid marken, ögonlocken slötos ofrivilligt, och inom några sekunder var den öfveransträngda kroppen som förlamad. De olycklige sjönko litet tillsammans och böjde ned hufvudet öfver knäna, men de föllo icke omkull på marken, ty höfterna och lemmarne styfnade, blefvo hårda som trä och kunde icke vidare böjas eller uträtas.

Vi andra, som hade större energi eller kanske voro vid bättre krafter, gingo oupphörligt framåt, liksom drifna af en osynlig makt, hvilken en gång för alla satt oss i rörelse. Genom natt och snö, genom det kalla, mordiska landet tågade vi alltjämt framåt, frusna genom märg och ben, nedtryckta af sorg, nederlag, förtviflan... Och under allt detta pinades vi af den ohygg-

liga känslan, att allt var förbi, att ingen räddning vore möjlig vare sig för oss eller för vårt arma, olyckliga fädernesland...

Plötsligt såg jag tvänne gendarmer hålla en ovanligt liten karl i armarne; han var gammal och skägglös och såg på det hela taget mycket underlig ut. De blickade omkring sig efter en officer, emedan de misstänkte fången vara en spion.

Ordet "spion" gick som en löpeld bland de efterföljande leden. Soldaterna skockade sig omkring fången, och en af dem ropade: "Han skall skjutas!" Desse män, som eljes voro färdiga att störta till marken af trötthet och hunger, som endast kunde hålla sig upprätta genom att stödja sig på geväret — desse samme män lifvades nu plötsligt af en ohygglig lidelse, af detta djuriska raseri, som drifver massor att mörda.

Jag försökte tala förstånd med dem i min egenskap af befälhafvande officer; men ingen brydde sig numera om disciplin och befäl — jag sväfvade i själfva verket i fara att själf blifva skjuten.

En af gendarmerna vände sig till mig och sade:

"Han har följt efter oss i tre dagar, och han frågar alla människor om artilleriet."

Jag försökte utfråga främlingen:

"Hvarföre följer ni med härén? Hvad har ni här att göra? Hvem söker ni?"

Han stammade något till svar på ett för mig obegripligt språk. Det var verkligen en besynnerlig varelse med smala axlar, skygga ögon, härjadt anlete, gammal och skröplig. Han såg så olycklig ut vid mina frågor, och blickade så ödmjukt och bedjande på mig, att jag icke tviflade på, att det verkligen var en spion jag hade framför mig.

Soldaterna omkring oss stimmade och ropade:

"Mot trädet med honom! Skjut honom!"

I samma ögonblick fick jag en våldsam knuff, som kastade mig till marken. Under det jag åter reste mig upp, såg jag huru den förmodade spionen greps af de ursinnige soldaterna och under sparkar och slag släpades bort till vägkanten, där han kastades ned vid foten af ett träd. Och där låg han som död.

Men det oaktadt sköto soldaterna på honom, laddade åter och sköto på nytt med vilddjurs glupskhet. De slogos om att komma i tillfälle att skjuta, de gingo i gåsmarsch förbi liket och sköto på det, såsom man går från en begrafning och stänker vigvatten öfver den döde.

Så ljöd plötsligt ett rop: "Preussarne äro här!" och jag hörde rundt omkring mig det hemska larmet från en flyende här.

Men det var falskt alarm. Paniken hade uppstått genom skjutningen på spionen och skrämde äfven bödlarne, hvilka icke insågo, att det var de själfva som framkallat ropet. Också de togo till bens och försvunno i mörkret.

Jag stannade hos liket jämte de två gendarmerna, hvilka af pliktkänsla blefvo kvar hos mig.

De upplyfte den sargade och blodiga köttmassan, denna ohyggliga återstod af hvad som nyss varit en människa.

"Det är bäst, att han blir visiterad", anmärkte jag räckande den ene gendarmen en tändsticksask, som jag haft i fickan.

Den ene gendarmen lyste den andre, under det jag stod bredvid dem.

Gendarmen, som lyfte liket, sade:

"Blå blus — hvit skjorta — byxor och skor."

Första tändstickan brann ut; en ny tändes, och mannen fortfor, i det han vände ut och in på fickorna:

"En knif med benskaft — en näsduk — en snusdosa — ett snöre — ett stycke bröd."

Andra tändstickan var slut; gendarmen strök eld på en tredje.

Efter en omsorgsfull undersökning ljöd utslaget:

"Här finnes ingenting mera!"

"Kläd af honom!" sade jag då. "Han har måhända någonting doldt innanför kläderna."

För att de bägge gendarmerna skulle kunna hjälpas åt, lyste jag dem. Jag såg

dem vid tändstickornas korta och afbrutna sken draga af de sönderskjutna kläderna stycke efter stycke, sålunda afklädande den blodiga, ännu varma, döda massan.

Plötsligt utbrast den ene af dem:

"Vid alla hälgon, herr major, det är en kvinna!"

Jag kan icke beskrifva, hvilken egendomlig, kväljande känsla af ångest, som vid dessa få ord grep om mitt hjärta. Jag kunde icke, ville icke tro, att det förhöll sig så, hvarföre jag föll på knä i snön framför den oformliga köttmassan för att med egna ögon öfvertyga mig. Det var blott alltför sant. Den skjutna var en kvinna.

Den ene gendarmen framkastade med dröjande stämma en gissning:

"Hon gick måhända för att söka reda på en son, som är artillerist, och som hon inte hört någonting ifrån."

"Det är väl knappast troligt", invände den andre gendarmen, liksom för att jaga på flykten det rysliga i en sådan föreställning.

Och jag... jag har upplefvat många rysliga ting i min dag, men här föll jag i en oemotståndlig, krampaktig gråt. Ty framför denna döda kvinna, i den isande natten, på den svarta vägen, i det hemska mörkret, trängde sig det hemlighetsfulla, det oförklarliga, det skräckinjagande i lifvet med makt på mig; inför denna mördade kvinna förnam jag, hvad fruktan vill säga...

Så lydde den gamle öfverstens berättelse.

"EN TUNNA GULD".

Detta uttryck till beteckning af en större summa pänningar kan man ännu i dag få höra här och där i Sveriges landsbygd. Den som skrifver dessa rader erinrar sig, hurusom för ett trettiotal år sedan i hans hembygd, i Mörbylånga på Öland, bodde en från Amerika hemkommen änka, som af folket allmänt kallades för "Guldfrun", emedan hon ansågs för "bottenrik". Vid fråga om huru mycket hon ägde, fick man merendels till svar "en tunna guld". Men häri låg icke någon bestämd uppskattning af hennes förmögenhet, utan endast en dimmig föreställning om en stor rikedom, och det är antagligt, att många bland allmogen hade samma barnsligt konkreta uppfattning som jag själf, nämligen att någonstädes i "Guldfruns" hus stod inlåst en vanlig tunna fylld med guldklimpar. I alla händelser hade redan vid denna tid den ursprungliga betydelsen af uttrycket "en tunna guld" såsom beteckning för en viss bestämd summa pänningar gått förlorad.

Vårt svenska "tunna guld" är en ordagrann öfversättning af det tyska Tonne Goldes och begagnades redan på 1500-talet såsom benämning på en summa pänningar motsvarande 400,000 kronor, det vill säga 100,000 daler silfvermynt, som ursprungligen var lika med 100,000 riksdaler specie. Då sedermera dalerns värde allt mera sjönk, fick också en tunna guld motsvarande mindre värde i riksdaler. Enligt 1776 års myntrealisation blef 1 daler silfvermynt lika med $^1/_6$ riksdaler specie, hvarför en tunna guld också sjönk till $^1/_6$ af sitt ursprungliga värde, det vill säga till $16{,}666^2/_3$ riksdaler specie eller $66{,}666^2/_3$ riksdaler riksmynt (kronor). Och då efter 1830 års myntreform 1 daler silfvermynt blef lika med allenast $^1/_{16}$ riksdaler specie, så sjönk värdet af en tunna guld till sitt lägsta, eller $^1/_{16}$ af det ursprungliga, det vill säga till 6,250 riksdaler specie = $16{,}666^2/_3$ riksdaler banko = 25,000 riksdaler riksmynt.

En tunna guld har alltså alltjämt under tidernas lopp varit lika med 100,000 daler silfvermynt och troget följt detta mynts stadiga värdefall. Om den ofvannämda "Guldfrun" således år 1870 verkligen ägde "en tunna guld", så uppgick följaktligen hennes förmögenhet till allenast 25,000 riksdaler eller kronor. — I Tyskland däremot betyder "Tonne Goldes" 100,000 thaler eller 267,000 kronor.

Anrik.

Hamletssagans ursprungliga betydelse.

Ämnet till sin tankedigra Hamlets-tragedi tog Shakespeare ur "Historia Danica" af Saxo Grammatikus, hvilken dog som stiftsprost i Roskilde år 1206.

Saxo berättar Hamletssagan på följande sätt: År 500 före Kristus mördade en konung Fengo af Seeland eller Jutland sin broder, konung Örvendel, och äktade dennes gemål Gerutha. Men Örvendels son, Amleth, dödade sin faders mördare, förmälde sig med den skotska prinsessan Hermuntrud, och öfvervanns på en hed af den danske konungen Viglet, med hvilken sedan den trolösa Hermuntrud gifte sig.

Saxos berättelse har stort tycke med en halft förklingad saga om någon familjetvist mellan gammalnordiska stamhöfdingar, och dock är den blott, enligt nyaste forskningar, en historierad naturmyt ur Eddan.

Denna, som omkring 1050 af Sämund Vigfurson den vise hade sammanställts ur urgamla skaldesånger, innehåller nämligen, i form af handlingar af gudomliga och heroiska personligheter, i hvilka naturkrafterna äro personifierade, bilderna af den forngermanisk-nordiska naturfilosofien.

Eddans sista sång är den om konung Frode af Danmark och hans kvarn Grotte, som malde allt hvad han önskade, guld och fred. De jättemör som malde hette Fenja och Menja. Sjökonungen Mysing röfvade kvarnen och lät på sitt skepp mala hvitt salt, till dess alla sjönko i Petlandsfjorden.

Konung Frode är den i hjältegestalt uppträdande guden Fröj, föråret. Grödan gror och växer på nytt vid vårtid under Frode-Fröjs herradöme. Kvarnen Grotte är den moderliga jordkraften själf, detsamma som annars gudinnan Fröja och Fröjs brud Gerd betyda. Fenja och Menja tyda enligt språkstammarne på vattnets lifgifvande kraft och skördens guld. Frode öfveranstränger kvinnorna, d. v. s. kornet drifves till mognad genom solens makt. Men då kommer fienden, Mysing, såsom röfvare, alldeles som Loke, hvilken afskär håret på Sippia; sädesfältet i skördetiden är solhettan. Han röfvar kvarnen tillika med Fenja och Menja, sedan de själfva hafva malt dit honom. Skörden af det mogna kornet är inbärgad, och därefter mala de salt, d. v. s. snö. Slutligen sjunker allt i hafvet, d. v. s. fältet öfversvämmas af rägn- och snövatten.

På denna gamla naturbild stödde Saxo sin vidare utvecklade saga, som han nedskref efter folktraditionen, i hvilken de personifierade naturkrafterna längesedan hade blifvit till historiska personer, såsom detta hundrafaldigt förekommer i alla folkslags mytologier och hjältesagor. Konung Örvendel dödas af konung Fengo, såsom Frodes makt slutligen males sönder genom Fenjas och Menjas arbete. Fengo-Mysing gifter sig med konungens änka, Gerutha-Grotte. Sonen, Amleth, hämnas faderns död. Amleth betyder det malda, kornet, och har därmed också betydelsen af den unga sådden, den pånyttfödde Frode, Fröj, föråret. Shakespeare har gjort Gerutha till Gertrud, med hvilket namn gudinnan Gerutha-Fröja öfverhufvud betecknas såsom kristet hälgon. Fengo kallar han Klaudius, som är den latinska öfversättningen af det nordiska Loke (den haltande), hvilkens plats han ju också intager.

Med Ofelia-Hermuntrud umgicks Shakespeare betydligt friare. I Saxos saga tyder den trolösa Hermuntrud på Irmins fästekvinna. Irmin är identisk med Fröj; således är Hermuntrud den föryngrade Fröja, jorden i den unga våren, hvilken öfvervinnes af Viglet, den föryngrade Fengo (Laertes). Redan i Lokasenna anklagar Loke Fröja för olofligt umgänge med alla asar och vaner.

Häraf framgår således, att Hamlets-tragedien är en bild af årets eviga växling.

En märkvärdig lek af ödet gaf åt Hamlets andre fader, diktaren, samma namn som den förste, den mytiske fadern bar: "Örvendel" eller "Horvendil" betyder nämligen "pil- och spjutskakare" (vårvinden), just som "Shakespeare".

Carl Kiesewetter.

Afdelning för Frågor och svar.

(**Frågor,** som icke äro af annonsnatur, få af våra läsare framställas rörande allehanda ämnen, i hvilka en upplysning af ett eller annat slag önskas. Frågorna numreras af *redaktionen* och införas i tidskriften i den ordning de inkommit. **Svar,** hvilka också väntas ingå från tidskriftens läsekrets, förses af *insändaren* med *motsvarande frågas nummer.* Så väl frågor som svar skrifvas på endast en sida af papperet och adresseras: *Sol, Illustreradt 25-öres Magasin, Centralpalatset 28, Stockholm.)*

Frågor.

N:r 166. — Huru mycket väger en hektoliter träkol? *Sone.*

N:r 167. — Huru mycket är en gammal svensk mil precis i kilometer? Jag har sett olika uppgifter därom; i Nordisk Familjebok t. ex. växla uppgifterna; på ett ställe står 2 mil = 16 kilometer; på ett annat $2^1/_2$ mil = 25 kilometer, o. s. v. På annat håll har jag sett uppgifvet, att en gammal svensk mil skall vara öfver $10^1/_2$ kilometer. *Turist.*

N:r 168. — Jag har skaffat mig en så kallad cyklometer eller vägmätare till min velociped, men jag har funnit, att jag icke kan lita på den, emedan den mäter samma väglängd olika vid olika tillfällen. Det har till exempel händt, att den angifvit längre vägsträcka för hemvägen än för bortvägen. Kan någon af "Sols" läsare upplysa mig om, hvarpå detta beror? *Turist.*

Svar.

N:r 158. — 1. Jupiter har 5 månar: de 4 heta Io, Europa, Ganymedes och Castillo; den femtes, den senast upptäcktes namn känner ej undertecknad.

6. Den förste af Asteroiderna (Småplaneterna) upptäcktes $^1/_1$ år 1801 af astronomen Piazzi i Palermo, och deras antal uppgick 1896 till 420. Den största af dem heter Vesta, vidare Ceres, Pallas, Juno, Massalia, Kleopatra, Agathe o. s. v. En af asteroiderna har sin bana närmare solen än Mars.

H. H.

N:r 158. — 1. Till undertecknads svar å denna fråga i förra häftet må läggas följande. De fyra Jupitersmånarne upptäcktes af Galilei i Padua den 7 januari 1610 och kallades af honom "de mediceiska stjärnorna" (efter hans vän och beskyddare Cosimo de' Medici). Detta namn blef dock icke antaget. Så uppträdde astronomen Simon Marius med påståendet, att han observerat Jupitersmånarne redan 1609 eller året före Galilei, och han — Marius — föreslog, att de skulle kallas Io, Europa, Ganymedes och Kallisto. Men ej häller dessa namn godkändes i den vetenskapliga världen, emedan man icke genom deras antagande ville gifva hemul åt Marius' anspråk att hafva upptäckt månarne före Galilei. De ha fördenskull allt sedan betecknats — och betecknas fortfarande — endast med romerska siffror. *Anrik.*

N:r 159. — "Bróbdingnag", namn på jättarnes land i den engelske författaren Swifts bok "Gullivers resor", och följaktligen "bróbdingnagier" en jätte från detta land.

Sone.

N:r 163. — Förmodligen k. slottet i Stockholm. *Anrik.*

N:r 165. — Rödt smink är vanligast karmin (färgämnet i konsjonell), antingen enbart eller blandadt med rismjöl (poudre de riz). Rismjöl användes också för sig som hvitt smink. Såsom sådant begagnas eljes vanligen zinkhvitt (= zinkoxid). Dessa äro de enklaste sminksorter, men många olika sammansättningar finnas i handeln. Vid längre användande är allt slags smink, särdeles zinkhvitt, skadligt för huden. *Anrik.*

Afdelning för de unga.

ÖRNHJÄRTAT

AF HAMLIN GARLAND.

ÖFVERSÄTTNING FRÅN ENGELSKAN FÖR SOL.

(16)

TRETTIONDEFEMTE KAPITLET (forts.).

"Det äger sin riktighet", bekräftade värden. "Gå ni bara och lägg er igen, så skall jag sköta om de där mexikanarne, det lofvar jag er."

Han trodde, att den unge mannen var drucken.

"Vill ni släppa ut mig härifrån, annars slår jag er sönder och samman", utbröt den sjuke, i det han rusade på värden.

En förtviflad kamp uppstod, i hvilken Harold slutligen dukade under. Schmidt — så var tyskens namn — höll den utmärglade unge mannen, tills denne åter blef lugn.

"Har ni någonsin haft ett brinnande träd i ert hufvud?" frågade Harold.

"Gå efter en polis och en läkare", hviskade Schmidt till flickan. "Karlen har feber och yrar; han är inte drucken."

Polisen kom och frågade i likgiltig ton: "Hvad är det frågan om? Är han full?"

"Nej", svarade Schmidt, "jag tror inte det. Han har visst fått något slags feber."

Polismannen kände den sjuke på pulsen. "Ja, nog har han feber. Hvem är han?"

"Han heter Hank Jones."

"Det är lögn", utbrast Harold. "Jag är Svarte Mose."

Polismannen smålog, i det han sade: "Svarte Mose dödades i somras i San Juan."

Harold åhörde med allvarsam uppsyn denna öfverraskande nyhet.

"Det var ledsamt för honom", gentog han, "men jag är den mannen. Ni finner mitt namn på min revolver — den störste af dem, inte på den minste. Jag är den ende Svarte Mose som finns. Låt mig få något att dricka; jag är törstig."

"Godt", genmälte polismannen, "var nu bara lugn, tills doktorn kommer. Jag skall se igenom er kappsäck så länge."

Efter en hastig undersökning återtog han:

"Här finns litet nog, och inte ett spår af någon revolver. Äter han här på stället?"

"Nej", svarade tysken; "han bor här endast."

"När allt kommer omkring, så äter han kanske inte någonstans; han ser mig ut som en mycket hungrig man."

"Det är just hvad jag tror", anmärkte flickan. "Jag skall gå efter litet mat åt honom."

"Det är för sent nu", inföll Harold lugnt; "min mage är alldeles hoptorkad."

"Har ni inte några släktingar?" spordе polismannen.

Harold tycktes tänka efter.

"Det tror jag nog jag har", svarade han slutligen, "men jag kan inte tänka. Mary kan säga er det."

"Hvem är Mary?"

"Hvad har ni med det att göra? Låt mig få något att dricka — jag brinner af törst."

Polismannen gick sin väg, när doktorn kom. Denne föreskref ett febersstillande medel och aflägsnade sig därefter. Några ögonblick senare inträdde en liflig ung man med slätrakadt, leende ansikte. Han fann ett sönderrifvet kuvär med namnet "Excell" på samt ett porträtt af en liten flicka

med orden: "Till Mose från Kora". Den unge mannen skrockade belåtet vid dessa fynd, i det han sade för sig själf:

"Finns här ingen ledtråd till hvem han är, he?" Därpå sade han till värden: "Jag är från tidningen The Star. Om någonting nytt kommer i dagen, så var god och tag reda på mig genast och låt mig veta det."

Följande morgon innehöll The Star en lång artikel med öfverskrift: "Svarte Mose, den ryktbare mästerskytten, döende på ett hotell på västsidan." I artikeln upprepades alla de bedrifter, som hade blifvit tillskrifna Harold, och tillades några alldeles nya.

Mrs Raimon befann sig vid denna tid i Chikago. Hon satt vid frukostbordet på sitt hotell och uppvecklade långsamt och likgiltigt The Star. Plötsligt ryckte hon till, vid det hon fick syn på artikeln om Svarte Mose. Hon genomögnade den hastigt och sprang därpå upp.

Mrs Raimon var en beslutsam kvinna. I artikeln stod ej hotellets namn nämdt. Hon tog en vagn och for genast till The Stars byrå. Sedan hon där fått veta stället, hvarest Mose låg sjuk, begaf hon sig utan dröjsmål dit. Han yrade och kände icke igen henne. Af hans osammanhängande tal fäste hon sig endast vid namnen "Jack" och "Mary", hvilka upprepade gånger undsluppo honom.

"Hvem är Jack?" frågade hon sakta.

Harold skrattade.

"Känner ni inte den gamle fräknige Jack? Jag skulle känna igen Jack i en mörk källare. Han är min bäste vän. Han glömde mig inte, när de skickade mig till fängelset. Det gjorde inte Mary häller. Hon sjöng för mig."

"Kan ni inte säga mig Marys namn?"

"Jo, det är ju Mary — Mary Yardwell."

"Hvar bor hon?"

"Hon bor långt borta i öster — i Chikago. Det är för långt dit för att jag skulle kunna få reda på henne. Det tar fem dygn att resa dit på ett boskapståg, och så måste man söka upp henne på ett musikkonservatorium. Jag kunde inte finna henne."

Mrs Raimond skref upp Marys namn och sände ett stadsbud att söka få fatt i henne.

Under tiden lät mrs Raimon flytta Harold till ett större och bättre rum och skickade efter sin läkare åt honom.

Sent på eftermiddagen, då mrs Raimon återkom till sjukrummet efter att hafva varit ute ett ärende, blef hon öfverraskad af att finna en lång, vacker flicka sitta vid den sjukes sida och hålla hans händer i sina. Det hvilade ett egendomligt, högtidligt allvar öfver den unga kvinnans anlete, under det Harold låg stilla och stirrade på henne, liksom tillbedjande, emellan sina halfslutna ögonlock.

Mrs Raimon väntade till Harolds ögon slöto sig som ett sömnigt barns och den unga kvinnan steg upp. Då närmade hon sig skyggt och frågade:

"Är ni Mary?"

"Ja", ljöd det enkla svaret.

Den äldre kvinnans röst darrade, i det hon återtog:

"Det gläder mig, att ni har kommit. Han har oupphörligt ropat på er. Ni måste låta mig hjälpa er — jag är mrs Raimon från Wagon Wheel — jag känner honom därifrån."

"Jag tackar er", svarade Mary. "Han är mycket sjuk, och jag lämnar honom inte förrän hans vänner kommit hit."

Hon telegraferade därpå efter Jack, som kom vid elfvatiden på aftonen.

"O, hvad jag är glad, att du är hos honom, Mary!" utbrast Jack. "Hur är det med honom — finns det något hopp?"

Äntligen öfvergaf Marys lugn henne i närvaron af denne vän.

"O, Jack!" utbrast hon. "Om han skulle dö nu — —"

Hon lutade hufvudet mot hans axel och skälfde af en undertryckt snyftning. Men innan Jack hann säga något, hade hon redan återhämtat sig.

"Han har endast känt igen mig för några ögonblick", fortfor hon. "Nu yrar han igen. Doktorn är inne hos honom —

— o, jag kan inte uthärda att höra honom yra! Det är förfärligt! Han ropar på mig, och känner ändå inte igen mig. O Jack, det skär mig i hjärtat att se honom så svag och utmärglad! Han kom hit till Chikago för att träffa mig — och så försvann han — jag visste inte hvart han tagit vägen. Och under hela tiden gick han här och svalt! Jag skulle bli utom mig af förtviflan — om han nu dog!"

"Vi skola inte l å t a honom dö!" genmälte Jack Burns förtröstansfullt. "Jag skall gå in och se honom."

De gingo in tillsammans. Läkaren satt tyst och orörlig, uppmärksamt betraktande sin patient. Han såg upp och tecknade åt de inträdande att stanna.

Harold låg stilla och mumlade afbrutna meningar. Omsider hördes han tydligt säga:

"Jag bryr mig inte om det — men vattnet är kallt som is — låt bli, Vildkatt! Här skall finnas en bro någonstans."

"O, han drömmer om sina resor igen!" hviskade Mary. "Harold, känner du inte igen mig?" Hon böjde sig ned öfver honom. "Jag är här, Harold; säg, ser du mig inte?"

Han såg på henne med vilda, undrande blickar under några sekunder; därpå kom ett svagt leende öfver hans läppar.

"Jo, jag ser dig, Mary — jag känner igen dig — men floden är emellan oss, och den är strid och kall, och Vildkatten är trött och hungrig — jag kan inte öfvergå den nu!"

"Doktor", sade Jack, då läkaren beredde sig att gå; "säg, finns det något hopp?"

Den tillfrågade svarade med öfvertygelse:

"Å, han kommer säkert att gå igenom — han har en förträfflig kroppskonstitution." Och så tillade han med ett leende: "Han kommer ledigt att öfvergå floden — och landstiga på vår sida!"

Emellertid hade Jack skyndat att telegrafera till Harolds far, och tvänne dagar senare anlände kyrkoherden, stor och stark och solbränd. Med liflig ängslan målad i sina manliga drag gick kyrkoherden fram till sin sons sjukläger, föll på knä och slog sin arm öfver den maktlösa gestalten.

"Harry, min gosse, känner du igen mig?"

Harold såg upp på honom med stora, stirrande ögon och sträckte långsamt fram sin hand.

"Säkert!" sade han. "Och jag är inte död än, pappa! Jag skall snart vara alldeles bra. Jag har fått Mary med mig nu. Hon kan bota mig — om inte doktorn kan det."

Han talade långsamt och ansträngdt, men det låg vilja bakom denna stämma. Och hans tärda anlete hade ett uttryck af blidhet, som rörde fadern i djupet af hans hjärta. Han kunde icke se på sin en gång så kraftfulle och manlige sons utmärglade gestalt utan att gråta, och erinrande sig Harolds motvilja mot alla känsloutgjutelser, lämnade han rummet för att återvinna herraväldet öfver sig själf.

Till Mary sade kyrkoherden:

"Jag känner er inte, men ni är en god kvinna. Låt mig betyga er min faderliga tacksamhet. Låt mig veta, hvem ni är!"

"Mitt namn är Mary Yardwell", svarade hon på sitt enkla, rättframma sätt. "Jag hade mitt hem i Marmion, men gick i skolan i er stad. Jag brukade sjunga i er kyrka en liten tid."

Kyrkoherdens ansikte sken upp.

"Å, jag kommer ju ihåg er — en blek, allvarlig liten flicka. Var ni bekant med min son där?"

Mary såg bort för ett ögonblick. Därpå svarade hon:

"Jag sjöng för honom — medan han var i fängelset. Jag tillhörde Kristliga föreningens af unga kvinnor sångkör."

En skugga föll åter öfver kyrkoherdens anlete. Här var någonting hemlighetsfullt — någonting som han icke förstod.

"Jag har aldrig vetat det", återtog han. "Har ni inte träffat honom sedan dess? Jag förmodar, att ni måste ha gjort det."

"Ja, en gång — i Marmion för ungefär fyra år sedan", svarade Mary.

Ett leende upplyste plötsligt kyrkoherdens drag.

"Aha", utbrast han, "nu förstår jag Harolds besök i Marmion. Jag trodde han kom dit för att träffa Jack och mig. Han kom i själfva verket för att träffa er. Har jag inte rätt?"

"Jo", genmälte Mary. "Han ville, att jag skulle följa med honom tillbaka, men jag — jag — kunde det inte."

"Jag förstår — jag förstår", sade kyrkoherden hastigt. "Han hade ingen rättighet att begära det af er — stackars gosse."

"Det förefaller mig nu", svarade Mary, "som om jag inte haft rättighet att vägra. Jag kunde ha varit honom till hjälp. Om han skulle dö nu, så skulle jag blifva obotligt sjuk här" — hon lyfte sin hand och lade den öfver bröstet; "och så länge jag lefde skulle jag aldrig kunna förlåta mig själf."

TRETTIONDESJÄTTE KAPITLET.

Slutet.

I den mån Harold långsamt återvände till lif och klar tankeförmåga, fylldes hans hjärta af en frid och en känslans friskhet, som han icke förnummit allt sedan sin barndom. Han var lik en gosse försjunken i bekymmerslösa drömmar — — han tänkte icke på framtiden, han tänkte icke på det förflutna; han var fullkomligt nöjd med att se Mary komma och gå omkring i rummet, och hans lycka var ogrumlad då han hörde hennes röst eller kände den milda beröringen af hennes hand.

Hon å sin sida kunde icke förstå denne unge mans förskräckliga rykte för vildhet och okufligt trots, då hon leende blickade in i hans nu så milda och drömmande ögon.

Mrs Raimon talade också om detta, i det hon en gång yttrade:

"Jag har sett Svarte Mose stå på Wagon Wheels gator som den ryktbaraste mästerskytten i hela staten. Jag kan inte fatta, att det är samme man som ligger här. Han är nu så from och medgörlig som ett litet barn; han var lika fruktansvärd — och lika vacker — som en tiger då."

Reynolds sände omsider femtio dollar med en ursäkt för dröjsmålet, och kyrkoherden erbjöd äfven sin börs för Harolds räkning, men mrs Raimon sade:

"Jag vill sörja för alla kostnader här. Det är det enda jag kan göra för honom — — var så snäll och låt mig göra det!"

Och kyrkoherden, som visste, huru rik hon var, gaf vika för hennes enträgenhet.

Men allt detta började slutligen plåga den sjukes stolta hjärta, och då han blef starkare och kryare, grumlades hans stilla glädje af oroliga beräkningar öfver den skuld, hvari han stod till mrs Raimon såväl som till Mary och Jack. Han önskade vara fri från alla förbindelser, till och med tacksamhet. Han påyrkade, att fadern skulle återvända till sin församling; och i slutet af veckan lämnade kyrkoherden sin son, öfvertygad om att denne snart skulle vara fullkomligt återställd och att han under tiden befann sig i goda händer.

Emellertid uppgjorde Jack Burns och Mary Yardwell planer för Harolds bästa. De beslöto att låta flytta honom till en vackrare del af staden. Tillsammans läste de och diskuterade de bref, som kommo till Harold från teaterdirektörer, cirkusdirektörer, varietéer och skjutbanor, äfvensom från dåraktigt öfverspända flickor och påpasslige fotografer. Anbuden från cirkusdirektörerna var Jack hågad att fästa afseende vid och taga i öfvervägande.

"Han skulle göra stormande lycka där", förklarade han, "både som ryttare och mästerskytt. De betala också bra."

Men Mary svarade lugnt:

"Jag tror inte, att Harold skulle reflektera på något af dessa anbud."

De funno också snart, att Harold icke reflekterade på någonting, som innebar hans kvarstannande i Östern. I samma mån hans ögon blefvo klarare och hans hufvud blef redigare, återkom hans oemotståndliga längtan till den fjärran Västern. Han lyfte sina armar öfver filtarne med en åtbörd som när den unge örnen lyfter sina vingar till flykt från klippafsatsen,

där han har sitt hem. Det var en sorglig och nedslående syn för hans omgifning att se denne eljes så kraftfulle unge man utmärglad, blek och svag af sjukdomen. Men samma oförfärade ande som alltid bodde alltjämt i den för tillfället nedböjda gestalten.

"Han måste återvända till Västern, innan han kan bli fullt återställd", förklarade läkaren.

Härtill genmälte prinsessan, mrs Raimon:

"Det är bra, doktor. Säg bara dagen, när han kan få anträda resan, och vi skola begifva oss åstad. Jag skall abonnera en särskild järnvägsvagn, om det blir nödvändigt. Men först af allt måste han komma till ett godt hotell. Kunna vi inte flytta honom dit nu genast?"

Till det yttre erkände Mary all den godhet, som denna rika och mäktiga kvinna bevisade dem, men det var någonting inom henne som tog emot vid tanken på en närmare och förtroligare bekantskap dem emellan. Hon kunde icke med hennes utpyntade skönhet och hennes prålande med juveler. Det låg någonting så vulgärt och uppkomlingsaktigt i detta, något som instinktmässigt stötte den enkla och finkänsliga Mary tillbaka.

Med anlitande af sina små besparingar började Mary betala räkningarna. Sedan allt var klart, satte hon sig en dag, då de voro ensamma, bredvid Harold, lade sin hand på hans arm och sade:

"Harold, doktorn säger, att du nu kan flyttas härifrån. När så är, måste du tillåta mig att taga dig med mig hem."

Harold svarade leende:

"Rätt så, Mary; du har att befalla öfver mig. Det är i alla fall förödmjukande nog för mig. Jag drömde en gång om, att jag skulle kunna komma och hämta dig en dag i min egen vagn. Om du stannar hos mig, så kanske jag ännu kan bli en boskapskung. Jag har ännu en hel mängd energi kvar i mig."

Dagen därpå flyttades Harold till ett privat hotell på nordsidan, och Mary drog en djup suck af tillfredsställelse, då hon såg honom sjunka ned i en mjuk bädd i ett hemtrefligt och soligt rum.

I ett anfall af godt lynne utbrast Harold muntert:

"Den här kojen går säkert utanpå en ihålig trädstam, men icke desto mindre längtar jag efter den stund, då jag kan kampera i min sadel igen."

Mary endast smålog och smekte honom såsom en moder smeker sitt barn.

"Jag kan inte förlika mig med den tanken", sade hon slutligen, "att du skall resa din väg och lämna mig kvar — nu."

"Ingen fara för det, Mary", genmälte Harold. "Vi kampera hädanefter tillsammans."

* * *

Kyrkoherde Excell kom till Chikago för att viga Harold och Mary, men Jack Burns sände postledes sina bästa välgångsönskningar. Han hade själf ett godt öga till den vackra, duktiga flickan och kunde icke förmå sig att se henne gifva bort sig till en annan — äfven fastän denne andre var hans bäste vän och hans hjälte Harold.

Mrs Raimon tog sitt nederlag med ett högst rörande behag.

"Ni har rätt", sade hon till Mary; "han är er — jag vet det fullkomligt väl; men ni måste låta mig hjälpa honom att komma sig i gång. Det kan inte skada honom, men det skall glädja mig. Jag har en rancho, jag har grufvor, och jag kan gifva honom något att göra, tills han åter kommer på fötter, blott ni vill tillåta mig det — — och jag hoppas, att ni icke skall neka mig ett nöje, som inte alls medför någon förpliktelse eller tacksamhetsskuld."

Mrs Raimon var djupt rörd, när hon gick in för att taga farväl af Harold. Han satt i en länstol, men såg mycket blek och svag ut. Hon sade:

"Mose, ni är en lyckans gullgosse; ni har fått en hustru, som skall blifva er till välsignelse. Hon är trofast, och hon är stark — — jag har ingenting vidare här att göra, så vida ni inte vill låta mig hjälpa er. Hör på — hvarföre skulle jag

inte kunna få hjälpa er att komma er i gång; säg, Mose?"

Harold kände uppriktigheten i hennes tillgifvenhet för honom, och han svarade enkelt:

"Välan, låt mig veta hvad ni kan finna åt mig, och jag skall tala därom med Mary."

Mrs Raimon tog nu hans magra hand mellan båda sina, tryckte den hårdt och sade med tårar i ögonen:

att du låg sjuk i Chikago. Han hade med sig ett bud från ogallalahernas höfding, gamle Talfeather, som är orolig för boskapsmännen. Han säger, att de börja komma in på hans reservation, och hans önskan är, att du skall komma och hjälpa honom. Han vill, att du skall tala med dem och för hans och hans stams räkning besöka den store fadern (presidenten) i Washington. Han medsände inneslutna 'medicin' och sade, att den skulle draga

"Mrs Raimon tog hans hand mellan båda sina och tryckte den hårdt."

"Ni är en präktig gosse, Mose; ni är en sådan som är god och hederlig mot kvinnor på ett sätt, som de stundom inte tycka om. Jag hoppas, att ni skall förgäta det dåliga hos mig och endast ihågkomma det goda."

* * *

Ungefär tio dagar efter nyss skildrade afsked anlände ett stort tjockt bref, adresseradt till "Mose Excell". Det var från mrs Raimon, men innehöll ett annat från Reynolds, som skref:

"I går hitkom en ung cheyenne-indian, som frågade efter dig. Jag sade honom, dig till honom. Han säger, att han nu är blind och att hans hjärta är tungt, emedan han fruktar krångel och svårigheter. Jag begaf mig genast till Wagon Wheel och träffade där prinsessan. Hon sade, att hon skulle skrifva till dig. Vildkatten mår förträffligt, men börjar bli lat."

Mrs Raimons bref hade följande lydelse:

"Käre vän. — Här är arbete för er! Regeringens agent i Sand Lake har inlagt om afsked, och jag har skrifvit till senator Miller, att han skall laga så att ni blir utnämd till agent där. Han tyckte mitt förslag var utmärkt, och vi tro båda, att er närvaro skall lugna såväl boskaps-

männen som Talfeather och hans stam. Vill ni mottaga erbjudandet?"

Harold läste brefvet högt för Mary och förklarade situationen för henne.

"Nå, hvad säger du härom, Mary?"

Mary kände sig mycket intresserad, men som hon var en kvinna som tänkte, innan hon talade, förblef hon tyst.

Efter några ögonblick steg Harold upp från stolen, mager och ostadig på benen som han var.

"Det här är precis något, som lämpar sig för mig, Mary. Där har jag lösningen på mitt framtidsproblem. Jag känner dessa boskapsmän; de känna mig. Jag är den hvite höfdingen för Talfeathers stam. Om du kan uthärda att lefva där tillsammans med mig, Mary, så beger jag mig dit. Vi kunna uträtta mycket godt där; kvinnorna behöfva en sådan som dig till att undervisa dem i ett och annat."

Förslaget tilltalade Marys människovänliga natur.

"Tror du verkligen det, Harold? Skulle jag kunna bli till någon nytta där?"

"Till någon nytta? Ja visst, Mary; dessa stackars indiankvinnor och deras barn behöfva dig bättre än de behöfva något annat i världen. Jag vet det, ty jag har lefvat midt ibland dem."

"Då vill jag för visso, att vi begifva oss dit, Harold."

I detta ögonblick bröt solen fram ur västliga moln och göt sin glans öfver de stora, ödsliga slätterna.

* * *

Återigen färdades "Svarte Mose" uppför den nästan omärkliga sluttningen till Klippiga bärgen. Återigen såg han de väldiga snötopparne torna upp sig högt öfver högslättens mattgröna kullar. Men denna gång lämnade han ingenting bakom sig. Hans hjärtas hunger var stillad, ty vid sin sida hade han Mary, ifrig som han att skåda det underbara bärglandet i den fjärran Västern...

Om det fanns något kvar inom henne af tvifvel eller tvekan, så dolde hon det, ty hennes natur var danad för ett offer sådant som detta — — och för öfrigt tillväxte för hvarje dag allt mera hennes kärlek till den ursprungliga och modiga själ, som bodde i Harold Excell.

SLUT.

Han gaf sitt lif för sin gifte vän.

I Indianapolis, Förenta staterna, tilldrog sig nyligen följande händelse.

Tvänne färgade män, William Phelps och James Stansbury, voro sysselsatta med att rengöra en stor ångpanna inuti. Tillträdet till pannan förmedlades genom ett manhål i toppen och en stege ned till bottnen.

Under de båda männens arbete släppte en tredje person på ånga, som genom någon otäthet inträngde i en stark ström i pannan. Ögonblickligen rusade de båda till stegen. Men här kunde endast en i sänder komma upp. Phelps, som var ogift och bodde hos Stansbury, nådde stegen först. Han tog ett steg, men hoppade därpå åt sidan ropande:

"Gå först du, Jim; du är gift, men det är inte jag."

Stansbury sprang uppför stegen och undkom med lifvet, ehuru illa skållad på benen och i ansiktet.

Phelps följde honom i hälarne, men fastän det endast var en half minuts skillnad i tiden, var det nog för att beröfva honom lifvet. Med en jätteansträngning släpade han sig ut genom manhålet och föll utanför detsamma.

Han lefde två timmar under förfärliga plågor, men utan att klaga. Strax före döden sade han:

"Du har en snäll hustru, Jim, men jag är inte gift. Det var därföre rätt, att du gick först." — Så dog en hjälte.

Tidsfördrif och tankeöfningar.

Rebus.

(Af J. L.)

Ätran g g g g g / g g g / g g g g g / S — Taberg — dr S t r t — t t t / M / t t — T — — Högt Tiveden & Vättern

Schackgåta.

(Af Johan L—m.)

Efter hästens gång på schackbrädet.

han	ner	ser	mot	haf	ra	blå	att
len	e	sitt	ty	jan	är	vets	där
öga	slår	him	ken	vor	på	hö	ljuft
han	näc	spe	böl	bland	nor	i	små
han	på	när	men	ring	älf	de	som
och	na	oek	lar	stjär	där	ej	nom
ra	ken	stjär	dans	så	ho	tind	frå
nor	gå	tind	Näc	ra	ja	ler	mot

Charader.

1.

Det mest intagande och ömma,
Försakande och hulda är
Mitt första, då det rätt det namnet bär.
Du, som en sådan haft, kan du väl nå'nsin glömma
Hvad vård hon om din barndom bar,
Hur hennes varning dig som yngling följde,
Hur bland de moln, din lefnadsafton höljde,
Dig hennes minne än en stjärna var?
Precis detsamma är mitt andra;
Två bär ej likna mer hvarandra.
Mitt hela med den lilla i sin famn,
Fördubbladt bär detsamma namn.

2.

(Af »Lunkentus».)

Om från mitt första jag är mitt andra,
Då kan ej någon min vandel klandra.

3.

(Af Johan L—m.)

Mitt första finns på fot men ej på hand.
Mitt andra plus ett g i alla land
rättvisa skipa bör åt en och hvar.
Mitt tredje hjälten uti barmen har,
när oförfärad han till striden drar.
Har du till följesven uppå din färd
mitt hela, kan du uti denna värld
fördraga onda såsom goda dar.

Bokstafsgåta.

(Af Johan L—m.)

Följande bokstäfver och stafvelser, riktigt sammansatta, bilda åtta ord, hvilkas begynnelsebokstäfver, lästa uppifrån och nedåt, utgöra namnet på en dansk konung och slutbokstäfver, lästa nedifrån och uppåt, samme konungs fädernamn:

arr, bar, ar, bar, da, ge, te, al, pol, od, er, per, j, ne, gu, men, ri, y, ta, te, bar, eck, e, a, v.

Orden äro:

1. Stad i Sverige. — 2. Hvad hvar och en bör göra. — 3. Svensk skald. — 4. Flod i Ryssland. — 5. Fruntimmersnamn. — 6. Engelsk romanförfattare. — 7. Bärg i Asien. — 8. Fruntimmersnamn.

Lösningar af tankeöfningarna i n:o 15:

Schackuppgiften n:r 20:

1. Lg1—h2, och matt i nästa drag.

Rebusarne:

1. Stort bråk för ingenting — 2. En italienare.

Charaderna:

1. Farmor. — 2. Dalkarlsur.

Palindromerna:

1. Get—Teg. — 2. Rom—Mor. — 3. Tor—Rot.

Göteborg. Göteborgs Handelstidnings Aktiebolags Boktryckeri 1901.

SOL ILLUSTRERADT 25-ÖRES MAGASIN

N:r 17. Årg. 3.

UTGIFVARE
TORSTEN HEDLUND.

Eftertryck utan angifvande af källan förbjudes.

ADOLF NORDENSKIÖLD.

Adolf Nordenskiöld var till börden finne. Inflyttad från Upland vid förra sekelskiftet hade familjen Nordenskiöld hunnit förvärfva äkta finska nationaldrag. Dess medlemmar utmärkte sig därjämte genom litterär begåfning och naturvetenskaplig forskning i förening med tekniska och praktiskt-ekonomiska intressen. Så släktens båda först adlade medlemmar, hvilka vid Vetenskapsakademiens stiftande fingo säte i denna, liksom de också, i synnerhet den yngre, inlade stora förtjänster om Finlands jordbruk och näringslif; så i särskild grad Adolfs fader, den finska mineralogiens grundläggare, Nils Gustaf Nordenskiöld, hvilken med sin vidsträckta vetenskapliga verksamhet under nära trettio års tid förenade platsen som chef för bärgsstyrelsen. Vid sidan häraf kan man ock hos släktens medlemmar förmärka ett annat drag — en liflig fantasi, som icke blott var mäktig nya vetenskapliga och praktiska uppslag, utan i enskilda fall kunde slå öfver: där fanns den bekante alkemisten Aug. Nordenskiöld, som i en andesyn trodde sig hafva fått guldmakeriets gåfva och af Gustaf III engagerades att exploatera den; där fanns också den »revolutionäre» svedenborgaren C. Fr. Nordenskiöld.

Ur denna familj framgick Adolf Nordenskiöld. Från den tog han i arf den finska seghet och energi, som slutligen förde Vega fram öfver dittills oframkommeliga vägar; den vetenskapliga begåfning, som skulle gifva honom plats bland föregångsmännen inom polarforskningen och de främsta i geografernas och naturvetenskapsmännens led; det praktiska intresse, som icke blott af en liflig fantasi drefs att i Nordostpassagen se en betydelsefull kommerciell framfärdsled, utan äfven ledde till en så betydelsefull upptäckt som vattenborrningarna i urbärget; denna fruktbara inbillningskraft, hvilken väl stundom kunde slå öfver målet i utkastandet af nya vetenskapliga idéer, men alltid var rik på uppslag, som sporrade vidare, och rik på välvillig uppmuntran vid bedömande af från andra framkastade forskningsplaner; den eleganta stilen, som kom nationen att ryckas med af hans skildringar; frisinnet slutligen, som dref honom i landsflykt öfver Bottnen och i hans nya fädernesland aldrig svek. Låtom oss kasta en öfverblick öfver hans lefnadslopp!

* * *

Nils Adolf Erik Nordenskiöld — sådant var hans fulla namn — föddes i Helsingfors den 18 nov. 1832. Sin uppfostran fick han till en början i hemmet på det gamla Wredegodset Frugård, där familjens naturvetenskapliga samlingar tidigt gåfvo riktning åt hans håg. Knappt 13 år gammal kom han till Borgå gymnasium med

bl. a. Runeberg till lärare och fick här efter tidens sed fritt sköta sina studier. Vistelsen där blef likväl icke lång: en utdelad kroppsaga trädde gymnasisternas kåranda för nära, och bland oppositionen, som med anledning däraf 1848 öfvergaf läroverket, voro äfven Adolf Nordenskiöld och hans bror.

Följande år, 1849, aflade han emellertid studentexamen och inskrefs vid universitetet och var redan 1853 färdig med kandidatexamen. Bland sina lärare nämner han i sin självbiografi särskilt Arppe och Nordemann. Följande år ledsagade han sin fader på en mineralogisk resa till Ural, hvarunder han synes ha rönt djupa intryck af det i Ryssland rådande olidliga sociala tillståndet. Han återvände emellertid till Helsingfors, disputerade för graden å en mineralogisk afhandling och offentliggjorde 1856 tillsammans med d:r E. Nylander en prisskrift om »Finlands mollusker.» Han hade redan erhållit ett par akademiska befattningar, då ett uppsluppet skämt med de utrikespolitiska förhållandena — det var på Krimkrigets tid — väckte den skuggrädde ryske generalguvernörens misshag och föranledde hans afskedande. Vid promotionen följande år rågade han måttet genom ett som det annars vill synas ganska oskyldigt tal för »Finlands minne och hopp» vid en afskedsfest för de närvarande svenska universitetsdeputationerna. Nordenskiöld landsförvisades och begaf sig till Stockholm, där han fortsatte sina mineralogiska studier vid naturhistoriska riksmuseets mineralkabinett, för att följande år efter prof. Mosanders död blifva professor och museiintendent, en befattning han ännu vid sin bortgång innehade. Hans förtjänster om ordnandet af riksmusei samlingar äro synnerligen stora och särskildt är det hans förtjänst, att det viktiga material Vegaexpeditionen hemförde ej som så mycket annat i ifrågavarande museum af brist på arbetskraft måst ligga obegagnadt. Om Nordenskiölds verksamhet här blifvit mindre beaktad, beror det endast därpå, att polarforskarens uppseendeväckande upptäcktsfärder med nödvändighet måst skymma mineralogens tysta verksamhet i kabinettet.

Redan samma år han blef utnämd till professor och intendent, hade han nämligen under Otto Martin Torells ledning deltagit i den första vetenskapliga ishafsexpeditionen (till Spetsbärgen) och därmed kommit in på det område, hvarpå han sedan företrädesvis skulle vinna sina lagrar. Efter att ännu en gång (1861) hafva åtföljt Torell ledde han 1864 en egen arktisk *expedition till Spetsbärgen* för att fortsätta den 1861 påbörjade gradmätningen därstädes. Resultaten af dessa färder har Nordenskiöld framställt i Vetenskapsakademiens skrifter.

Riksdagen hade 1864 förklarat, att några ytterligare statsbidrag för polarforskningen ej vore att från dess sida påräkna. Efter några misslyckade förkänningar på andra håll vände sig Nordenskiöld då till den för vetenskapen varmt nitälskande landshöfdingen i Göteborg, grefve Ehrensvärd, med en framställning af en ny reseplan och begäran, att denne i Göteborg skulle söka anskaffa de pänningemedel som erfordrades. Detta lyckades inom kort genom rikliga bidrag af handelsmagnaterna Oscar Dickson, Ekman, Carnegie m. fl. Härmed var den förbindelse inledd, som i historien för alltid förenar den förstnämdes och Nordenskiölds namn. Så kom till stånd *1868 års svenska polarexpedition*, hvilken framträngde till den högsta nordliga bredd, som dittills med fartyg uppnåtts. Oscar Dickson erbjöd sig nu bekosta en ny expedition, hvars plan var att öfvervintra på Spetsbärgens nordkust och därifrån framtränga norrut med slädar öfver isen. För att utröna huruvida hundar voro lämpliga såsom dragare vid denna färd, företogs 1870 likaledes på Dicksons bekostnad en *resa till Grönland*, hvarvid bl. a. å Diskoön upptäcktes de kolossala block af meteorjärn, om hvilkas ursprung sedermera lifliga vetenskapliga strider utkämpats. Man kom till det resultat att renar vore att föredraga, och företog utrustningen af *Svenska polarexpeditionen 1872—73*. Ehuru utsatt

för allehanda missöden, som hindrade utförandet af den ursprungliga planen, vann äfven denna expedition betydande vetenskapliga resultat.

Försöken att tränga norrut och nå Nordpolen, hvilka hade ett uteslutande teoretiskt intresse, fingo emellertid nu vika för företag i en förmodad praktisk nyttas tjänst. Det gällde att upptäcka sjövägen till Sibirien. Så kommo till stånd de färder längs Asiens nordkust 1875 och 1876, hvilka företogos på Oscar Dicksons bekostnad och slutligen ledde till den världsberömda *Vegafärden 1878—79*, som verkställdes med tillhjälp af bidrag från konungen, Oscar Dickson och den sibiriske köpmannen Sibiriakoff. Den 28 juli 1878 anträddes färden från Tromsö; efter två månaders förlopp var man nära målet, Nordostpassagens fullbordan, då den 28 sept. »Vega» instängdes af is, hvarur man först kom loss i juli följande år. Saknaden af underrättelser väckte i hemlandet ej ringa farhågor. Den 3 sept. 1879 kunde emellertid telegrafen från Jokohama förkunna, att färden lyckligt bragts till slut.

Bortsedt från vetenskapliga observationer och de samlingar som åstadkommits, hade Asiens karta fått en ny nordgräns och ishafssjöfartens möjlighet ådagalagts, ett resultat, hvilket Nordenskiöld själf optimistiskt måhända skattade högst. Färden från Japan tillbaka genom Suezkanalen och Medelhafvet, genom Öresund och Östersjön blef ett triumftåg, sådant som aldrig förut kommit en svensk man till del. Redogörelsen för resan »Vegas färd kring Asien och Europa» utgafs samtidigt utom på modersmålet på 10 olika språk och vann intresserade läsare världen öfver. Nordenskiöld öfverhopades med hedersbetygelser. Konung Oscar begagnade sitt prerogativ att upphöja Nordenskiöld i friherrligt stånd och riksdagen gaf honom en nationalbelöning af 4,000 kr. årligen.

Ännu en nordfärd företog han, i det han 1883 verkställde en *expedition till Grönland*, hvarvid inlandsisen undersöktes och ett stycke af ostkusten kartlades.

Som polarforskare vann emellertid Nordenskiöld en betydelse långt utöfver de omedelbara forskningsresultaten. Tillsammans med Torell är han *grundläggaren* af den vetenskapliga polarforskningen öfver hufvud. Det icke minst stolta i Jokohamatelegrammet voro orden »no sickness, no scurvy» — ingen sjukdom, ingen skörbjugg: omtanke och förtänksamhet vid utrustningen hade brutit udden af ishafsöknens och polarköldens fasor. Och hvad har han ej verkat som rådgifvare för efterföljande polarfarare? Äfven en Nansen byggde i mycket på erfarenheter, som Nordenskiöld inhöstat.

Utom inom polarforskningen intog Nordenskiöld inom kartografiens historia banbrytarens plats. Redan i slutet af 1870-talet påbörjade han de storartade och ytterst dyrbara samlingar af gamla kartor, som satte honom i stånd att 1889 och 1897 utgifva sina standardverk: *Facsimileatlas till kartografiens äldsta historia* och *Periplus, utkast till sjökortens och sjöböckernas äldsta historia.*

På geologiens och mineralogiens områden är mest bekant hans teori om det kosmiska stoftet och hans därpå grundade opposition mot den Kant-Laplaceska hypotesen om jordklotets bildning. Denna teori, som visserligen ej räknar många anhängare, utgör dock ett bevis på sin upphofsmans skapande genialitet och skarpsinne: vederlagd har den, noga taladt, icke blifvit.

Vi hafva satts i tillfälle att här bredvid meddela ett bref från Nordenskiöld, som återgifver hans handstil och ett karaktäristiskt yttrande om »det röda skenet».

Nordenskiölds sista vetenskapliga insatser röra dels de i praktiskt hänseende så ytterligt viktiga borrningarna efter vatten i urbärget, hvilka öppnat möjligheter att i skärgårdar och på fjordöar tillfredsställa behofvet af sött dricksvatten, dels föremålet för hans ungdoms första företag: gradmätningarna på Spetsbärgen. Främst genom hans förmedling är det nämligen, som det nu pågående, för bestämmande af jordklotets form så betydelsefulla samarbetet med Ryssland å Spetsbärgen i denna sak åvägabragts.

Har du sett det röda skenet om
der är en grann illustration
af sjelfvaste vår Herre till mina
Kosmologiska funderingar [N.B.
förklaringen att det ej skulle vara
kosmiskt utan härom från.
Vulkan utbrutsen på Sunda öarne
är likstälig med den lärde Madarinens
uppstäckt att jordbäfningar härröra
af Mammut djurets bökningar.
Den föruträtsen att Naturkraftdirektö-
ren i vårt solsystem sig suspenderat
för nämnde stafte gravitationslagens
verkningar]

Lef väl. Godt nytt är

Vännen

A. Nordenskiöld

Nordenskiöld var en af de mest framträdande deltagarne i hufvudstadens intellektuella lif och fick 1893 säte i Svenska akademien. Att han dessutom var medlem af en oräknelig mängd akademier och lärda samfund i in- och utlandet faller af sig själf, likasom att han öfverhopats med ordensutmärkelser. Det skulle bli för långt att ens tillnärmelsevis fullständigt här uppräkna dem.

* * *

Äfven i det politiska lifvet har Nordenskiöld gjort sina insatser. Såsom ledamot af ridderskapet och adeln bevistade han de två sista ståndsriksdagarne och tog liflig del i agitationen för representationsförändringen. Efter denna inträdde han i det »nyliberala sällskapet» och deltog som representant för Stockholms stad i andra kammaren riksdagarne 1869—71 samt 1881—87 och 1891—93. Ehuru ingen egentlig talare gjorde han värdefulla inlägg i förhandlingarna och deltog äfven i utskottsarbetet. Från hans första riksdagsperiod är att anteckna, hurusom på hans initiativ teknologiska institutets ombildning till en verklig teknisk högskola bragtes till utförande, om än icke i den utsträckning han i sin motion afsett. Under sin senare riksdagsmannatid ägnade han särskildt intresse åt lapparnes förhållanden och gruflagstiftningen, hvarjämte han gjorde talrika inlägg i de kulturella frågor, som kommo under riksdagens behandling.

Senast gjorde han sig bemärkt på detta område genom sitt verksamma deltagande vid åvägabringande af världsadressen till ryske tsaren i den finska frågan och deltog äfven i den deputation, som fick i uppdrag att framlämna densamma.

* * *

De senare åren drabbades Nordenskiöld af mångahanda sorger. Den ene sonens förtidiga bortgång lika litet som de ekonomiska ledsamheter, för hvilka han blef ett offer, kunde emellertid rubba hans ljusa och optimistiska syn på tillvaron. Med samma välvilja stod han in i det sista dem till buds, som sökte råd och bistånd af hans rika erfarenheter, och med största beredvillighet ställde han sina stora samlingar och sitt på det geografiska området enastående rikhaltiga bibliotek till yngre forskares förfogande.

Närmast sörjes han af maka, finska friherrinnan Anna Maria Mannerheim, sonen Erland, f. n. stadd på en expedition till det inre af södra Amerika, och dottern Anna Sofia, gift med kaptenen vid Norrlands artilleriregemente Wilh. Svedenborg, samt barnbarn.

Men bakom dem står hela svenska nationen. Ingen enskild man, i allt fall ingen vetenskapsman, har såsom Nordenskiöld varit ett föremål för vördnad och beundran ända ned i våra djupaste samhällslager. Betydelsen af sorgebudet om hans död den 12 aug. 1901 kan endast mätas vid jämförelse med glädjebudskapet för 22 år sedan från Jokohama. Det betydde förlusten af Sveriges världsberömdaste man, och tomrummet efter honom kan för närvarande icke af någon fyllas.

* * *

Vid Nordenskiölds inträde i Svenska akademien karaktäriserade skalden honom träffande:

»— — — själf du är en lefvande epik.
Bland polens is, den underfulla färden
du ock med pännan tecknat upp för världen
och skildrat klart och sant din fångenskap
i solberöfvad Fimbulvinters gap.
Vi börda dig från vetenskapens gårdar,
där du din forsknings segerbyten vårdar,
din skörd af stuffer djupt ur Urals schakt
och himlafallet järn från Grönlands trakt.
Du bringar med en fläkt af salta vågen,
det fria lynnet och den friska hågen
och sist ett eko från en älskad strand,
som sjönk för oss bak Österhafvets rand,
vår svenska häfds Atlantis, ön som drömmer
uppå det största djup, som minnet gömmer».

Sigurd Hansson.

ÖLAND. För Sol af J. FR. ROSSANDER.

Dig, väna Öland, prisar jag
i enslig ro vid lutans slag.
I lönnars skymning stod min vagga
vid dina kusters silfverfragga.
— — — — — — — — — — —
Ja, hell dig, Öland, festligt skön,
så blomsterrik, så frisk, så grön!
Omkring dig nardusångor sväfva,
och gyllne ax din mantel väfva.

E. J. Stagnelius.

Öland, vårt lands minsta landskap, sträcker sig utanför Smålandskusten och ett stycke af Blekingskusten, allt ifrån några kilometer norr om Oskarshamn i Småland till några kilometer söder om Kristianopel i Bleking. Öns största längd är 137 kilometer eller i det närmaste tretton gamla svenska mil; en tämligen allmänt utbredd föreställning såväl hos öns befolkning som hos sjömän, att ön skulle mäta aderton mil i längd, är alltså oriktig. Ölands största breddlinje, som går genom Näsby by på östra sidan och Karlevi by på västra, mäter 16 kilometer eller halfannan gammal svensk mil. Öns afstånd från fastlandet är högst 30 kilometer (midt för Oskarshamn) och minst 4 kilometer (midt för Refsudden å Skäggenäs). Ölands hela ytinnehåll utgör något öfver 1,345 kvadratkilometer, däraf 6,2 kvadratkilometer vatten. Af denna ringa vattenareal upptager Hornsjön å norra Öland hälften.

Öland har en viss formlikhet med Vättern, liksom Gotland med Vänern; häraf härleder sig den gamla sägnen om de bägge öarnas och insjöarnes uppkomst. I fordomtima, när jättarnes eller resarnes släkte härskade i Norden — heter det — råkade de ofta i slagsmål med hvarandra. Vid sådana tillfällen brukade de slunga stora landstycken mot hvarandra; sålunda uppstodo insjöar, och där landstycket hamnade i sjön blef en ö. På detta sätt har det Vänern motsvarande landstycket blifvit ön Gotland, och det Vättern motsvarande landstycket Öland. Äfven alla de öfriga småländska insjöarne hafva bildats på enahanda sätt — mäler sägnen — och deras motsvarande öar får man söka än i Östersjön, än i Skagerack och Kattegatt.

Öland utgöres af en väldig kalkklippa, som har en undergrund af sandsten. De olika geologiska lagren eller bäddarne, till ett antal af väl ett dussin, slutta eller stupa svagt mot öster, hvarföre de äldsta lagren gå i dagen på öns västra kust, de yngsta på östkusten. På denna lagrens lutning beror också det förhållandet, att landet är högst på västra kusten och sakta sluttar mot den östra. På västra sidan höjer sig från strandbältet en brant vägg af de nästan lodrätt genomskurna bärglagren, den så kallade västra landborgen, hvilken uppstiger till högst 51 meter öfver hafvet och alltså utgör öns största höjd. Inom ungefär norra tredjedelen af ön stupar västra landborgen omedelbart ned i hafvet och är där ständigt utsatt för hafsvågornas nedbrytande verksamhet, men inom öns mellersta och södra delar är den skild från

själfva stranden genom en lägre, sakta sluttande, mestadels mycket bördig strandremsa, som i trakten af Mörbylånga når ända till fyra kilometers bredd. Äfven här var dock en gång i långt förfluten tid hafsbotten, och Kalmar sunds vågor sköljde då västra landborgens fot ända upp ifrån Ölands norra udde ned till dess södra, så längsta strandvallen löper parallellt med östra kusten på något afstånd från hafvet, och kallas östra landborgen. Den utgöres af en på kalkhällen, flerestädes med ett torflager emellan, hvilande grus- eller sandås, som här och där grenar sig i flere med hvarandra parallellt löpande mindre åsar, hvilka på somliga ställen omsluta små vat-

Hallnäs alfvar å norra Öland (med minnesvård efter en olyckshändelse).

att västra landborgen är i själfva verket en uråldrig strandlinje i fast bärg.

Flere gamla strandvallar finnas emellertid på olika ställen af Öland och till olika höjd öfver den nuvarande hafsytan; så till dömes höjer sig den ofvannämda strandremsan flerestädes terrassformigt upp till västra landborgen, men själfva stranden, särdeles i Mörbylångatrakten, är svagt sluttande och mycket långgrund, så att man vid badning i sundet får vada långt ut på den fina sandbottnen, innan man når något djup att tala om. Den största och tensamlingar eller träsk. Östra landborgen har alltså en helt annan geologisk karaktär än västra.

Landborgarne sammanträffa i söder vid Ottenby i ett mindre sandfält, och i norr i Borgholmstrakten i en betydligare sandhed. Trakten dem emellan kallas för midtlandet. Detta utgöres till en väsentlig del af en öken, där den nakna kalkhällen (alfven) ligger i dagen, så att man kan bli den "var" (varse); denna riksbekanta ödemark har fördenskull fått namnet alfvar.

Denna kalkstensslätt, alfvaret eller alf-

varen, har blifvit liknad vid ett ofantligt, af större och mindre remnor sönderstyckadt stengolf, öfver hvilket vinden — det blåser mycket på alfvaret — jagar det stoftfina kalkdammet i kväfvande massor. Af sommarsolen upphettas denna stenöken till afrikansk glöd, som förbränner den sparsamma växtligheten; under vintern däremot yr snön i syn och andedräkt förtagande massor fram öfver alfvaret. En sådan snöstorm kallas af öländingen "fåk"; och mången som råkat ut därför har kommit vilse i ödemarken och fått sätta lifvet till.

Alfvaret har emellertid sina oaser. Hvarhälst någon mylla vunnit fotfäste på den rödaktiga kalkstenen, där finner man också en inhägnad och odlad plätt, en så kallad "alfvarhorfva"; och där större odlingsbara trakter förekomma, äro gårdar och byar anlagda, så kallade alfvargårdar och alfvarbyar. De allbekanta, härdiga små ölandshästarne, "alfvardamparne", hvilka numera äro så godt som utdöda, funno förr i världen såväl sommar som vinter sin föda på alfvaret. Alfvaren gifva äfven ett sparsamt fårbete.

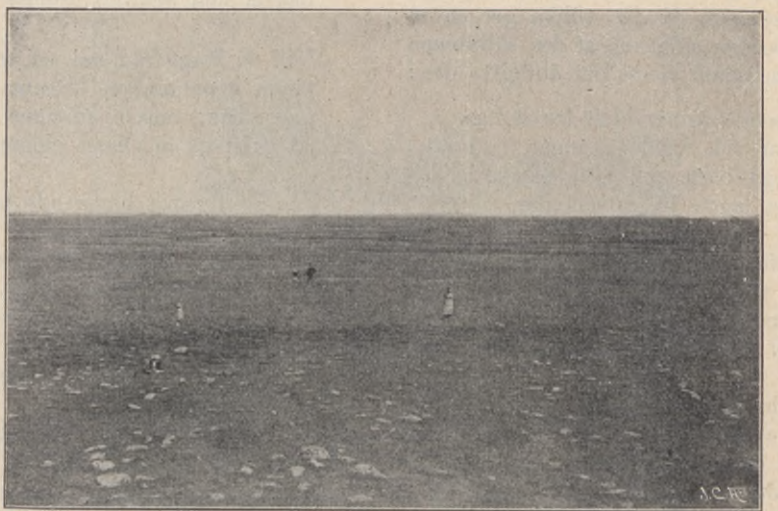

Vy från Ölands alfvar.

Alfvaret upptager midtlandet af södra Öland från Torslunda och Gårdby socknar till Ås kyrka. Det har här flerestädes en bredd af tio kilometer. Men äfven andra trakter af ön hafva alfvarnatur. Mellersta delen af Räpplinge socken strax söder om Borgholm upptages af det så kallade Greby alfvar; och jämväl den nordligaste delen af ön har att uppvisa icke så obetydliga alfvarsträckor. En af våra bilder ger en vy från en sådan alfvartrakt i Hallnäs by på norra Öland med en efter en olyckshändelse upprest minnesvård af sten. Den andra alfvarvyen ger oss en ännu mera karaktäristisk bild af den i all sin nakenhet tjusande ödemarken.

Det har sin säregna tjusning att under den vackra årstiden ströfva omkring på de milsvida, golfsläta, ensliga och ödsliga alfvaren. Öfver dem hvilar en härlig dager, hvars make man får leta efter i vårt land; utsikten är åt alla håll fri och vid; och om man befinner sig vid västra landborgens alfvargräns — till exempel på den där framstrykande, förträffliga landsvägen, idealisk för velocipedryttare — så ser man i öster, minst femton kilometer i fjärran, de liksom hägrande seglen och masterna af fartygen på Östersjön, under det att i väster blicken ilar fram öfver den bördiga strandremsan med dess mosaikartade företeelse af gröna gräsmattor, böl-

jande sädesfält, rutformiga åkerlappar och idylliska lundar, samt vidare bort öfver Kalmar sunds solglittrande vågor till det gröna Smålandslandet eller de liksom ur hafvet uppstigande spetsarne af Kalmar stad. Det är en oförgätlig anblick för den som en gång skådat den; och där borta öfver Ölandsöknen hvilar en oförliknelig poetisk stämning af dallrande solljus och blånande luft och lärkjubel...

Ur en sådan stämning är det som skalden A. T. Gellerstedts dikt "På alfvaren" framgått; och som denna dikt väl är den enda i vår litteratur som besjungit detta ämne; och då den tillika ger en så målande poetisk skildring af den sällsamma ödemarken, tillåta vi oss här återgifva den:

Du som svärmar blott för stolta
lundar och för lena ängar,
klarögd bäck och lätta skyar,
sirligt lagda blomstersängar,

och för Sylvians nätta visor
i de väna näjders hagar —
följ mig ut på vida alfvarn
en af sommarns första dagar!

Är du kär i solsken? Vill du
skåda himlens alla skyar
i ett dråpligt perspektiv, ej
villadt bort af trän och byar;

vill du höra lärkor, icke
en och två som hemma öfver
dina tegar små, som bölja
utaf råg och dofta klöfver;

vill du höra tusenvingad
lofsång, vill du en gång känna
fläktar, som i snår ej suckat
ut sig — då är platsen denna.

Kom, och räds ej ensamheten,
veke son af stadens vimmel!
Kom hit ut till ostördt jubel,
omängd luft och oskymd himmel!

Eller vill du hällre komma
hit en stund septemberkvällen,
när de glesa blommor tynat
ner på brustna kalkstenshällen,

och den sista vipan drager
söderut mot bättre dagar,
och en långsträckt skara vildgäss
ner ur aftonmolnen klagar,

och den skumma luften hviner
under slag af änders vingar,
medan späda aftonklockan
från den fjärran kyrkan klingar.

Kom då! Kom när månens gullö
ligger än på vågors toppar,
eller kom när himlens hvälfning
liksom utaf stjärnor droppar!

Vill du långt från stoj och trängsel
tänka egna tankar, drömma
tusen nya, vackra drömmar —
då skall du ej Öland glömma.

Äfven i ett annat hänseende har Ölands alfvar ökenkaraktär: hägringar visa sig där ofta under lugna och varma dagar. Det är ett lika vackert som intressant skådespel att se träd och kyrkor och byar och väderkvarnar sticka upp som öar i den illusoriska sjö, som vanligen uppträder vid hägringsföreteelser.

Om alfvaret är vidare att säga, att det har en af botanister mycket eftersökt, egendomlig flora, hvaraf några arter hafva fått namn efter ön, t. ex. Ölandssolvändan (Helianthemum ölandicum), en varietet rödsvingel (Festuca ölandica), o. s. v. Utmärkande för alfvarets fågellif är brockfågeln eller ljungpiparen (Charadrius apricarius), som af öns befolkning fått namnet alfvargrim. Han träffas öfverallt på alfvaret och igenkännes genast på sitt karaktäristiska, klagande läte, hyip, hyip. I utkanterna finnes en ofantlig mängd lärkor, under det att vid vattensamlingarna tofsvipor, strandpipare och rödbenor (tolkar) m. fl. hålla till. Tamgäss finnas i stort antal, äfvensom öfriga betande husdjur, hästar, boskap och får. Af vilda däggdjur finnes knappast något annat än haren på alfvaret. Ormar och ödlor träffas där ej.

* * *

Den egendomliga kyrkform, som, tillhörande den svenska romanska konsten, kallades klöfsadelkyrkor, var egentligen utmärkande för Öland, där den sista — Alböke gamla kyrka i norra delen af ön — refs år 1862. Så vidt vi hafva oss bekant, var denna kyrka äfven den sista återstående klöfsadelkyrkan i hela Sverige. Klöfsadelkyrkorna hade tvänne torn, ett öfver koret och ett som vanligt vid kyrkans västra ände. Dessa torn tjänade till skydd och försvar mot fiender i krigstid. Äfven Föra gamla kyrka norr om Alböke var en klöfsadelkyrka, som ännu delvis är i behåll. Nu har den blott ett torn med en smal och brant trappuppgång i den tjocka muren, ledande till de tre öfver hvarandra liggande rummen. I tornets murar finnas små skottgluggar. I ett sidorum finnes ännu kvar en gammal nattstol med stensits och afloppsrör i muren.

Vår illustration från Föra visar ett enkelt stenkors af något öfver manshöjd, rest bakom kyrkogården i den efter korset uppkallad korshorfvan (horfva = jordstycke, åker). Detta kors är rest till minne af en präst i Föra, Martin, som dräptes därstädes år 1431 af en från biskopen i Linköping utskickad fogde. Berättelsen därom lyder sålunda. Under medeltiden hörde Öland liksom Gotland och Kalmar län under Linköpings stift, och såväl biskopsstolen som de stora Östgötaklostren ägde många jordagods på Öland. När nu biskopsfogden kom för att uppbära skatt, stod fader Martin på sin gård sysselsatt med att uppväga tionde. Med betsmanet i hand gick han så emot fogden för att hälsa ho-

Stenkors i Föra, Öland.

nom välkommen, men fogden, som misstog sig om afsikten, drog sitt svärd och nedhögg den intet ondt anande prästen.

Parti af Gråborg, Öland.

På korset läser man följande latinska inskrift:

Anno d:ni m c d XXXI d:nica prima post festum trinitatis hic d:nus Martinus peremptus fuit.

Af öns många andra intressanta fornlämningar skola vi i denna afdelning omnämna ännu endast en, nämligen Ölands största vikingaborg, Gråborg eller Algutsrums borg i Algutsrums socken. Borgen ligger ungefär midt på den här femton kilometer breda ön, det vill säga midt emellan "Västerhaf" och "Österhaf". Från Färjestaden till Gråborg är vägen ungefär nio kilometer. Den bredå, vackert hvälfda portalen, hvaraf här en bild lämnas, är af yngre datum än själfva borgen. Den vidsträckta borggården, som nu är odlad (!), är till formen oval med en längd af 206 och bredd af 172 meter. Ringmurens höjd uppgår till fem à sex meter och är byggd af löst på hvarandra lagda alfvarflisor (kalkstenshällar).

Bredvid Gråborg ligger ett minnesmärke af betydligt yngre datum, ruinen af det medeltida Sankt Knuts kapell, hvaraf nu endast återstå de båda höga gafvelmurarne. (Slut i nästa n:r.)

EGENDOMLIGT BRUK.

Då det i Hesekiel 16: 4 liknelsevis säges om Jerusalem: "Och med salt vardt du icke gniden", så syftas med dessa ord på ett ännu i dag i Syrien och Palestina härskande bruk att "salta barn". Vanligt groft salt pulveriseras i en mortel strax efter barnets födelse; och så snart den stackars lilla varelsen blifvit tvättad, beströs han helt och hållet därmed och insvepes likt en mumie i lindekläder. Detta förfaringssätt upprepas dagligen i tre dagar. På somliga ställen är man mänsklig nog att upplösa saltet i vatten och bada barnet i laken. På fjärde dagen badas barnet i olja, tvättas därefter och påklädes som vanligt. En infödd moder kan ej begripa, att de europeiska barnen icke få röna samma välvilja. "Stackars kräk", skall hon utbrista; "det blef inte saltadt alls!"

Äfven den grekiska kyrkan i Jerusalem använder salt vid sitt döpelseceremoniel. Detta egendomliga bruk än i dag är ett bevis på den märkvärdiga seghet, hvarmed österländingarne äfven i obetydliga saker hänga fast vid sina förfäders vanor och plägseder.

DEN ÖDESDIGRA BRON I LEIPZIG.

Historisk originalberättelse för Sol

af

HERBERT ARNOLD.

Det var sent på aftonen den 9 november 1813. Snö hade börjat falla, och de dunlika flingorna drefvos hit och dit af iskalla vindilar. På den lilla kyrkogården, som omger det heliga korsets kyrka i Praga, en af Varsjavs förstäder, tedde sig vid denna sena timme en egendomlig syn. På en graf helt nära kyrkans portal låg den orörliga gestalten af en man, endast delvis klädd i hvad som en gång hade varit en lysande uniform — nu söndersliten nästan till trasor. Fötterna voro nakna, sårade, blödande. På hans hand syntes en dyrbar ring, prydd med en polsk adlig familjs vapen. Mannen var döende af köld, hunger och utmattning.

Timmarne skredo långsamt fram. Allt tätare och tätare föll snön, tills dess hvita svepning omsider hade fullständigt doldt den olycklige. Från kyrkans fasad skådade en Kristusbilds lugna, medlidsamma anlete ned på den dystra scenen. En nattfågels hemska skri hördes från ett närstående träd, och i fjärran blandade sig en hunds tjut med vindens klagan.

Den olycklige mannen på grafven var nu, af det yttre utseendet att döma, kall och död; men ännu hade ej själen flytt från den stelfrusna gestalten; ännu var medvetandet verksamt i hans hjärna. Ty det sista som dör hos en människa är hjärnan, hvilken ofta är lefvande och fylld af bilder under flere timmar efter det lifvet tyckes vara utsläckt.

Så var det med denne man. Hvarje liten händelse i hans förflutna lif drog med lefvande klarhet förbi hans inre syn. Han hade nyligen genomvandrat det vidsträckta område af öde sandslätter, hedar, träsk, ofantliga barrskogar och bebodda trakter, hvilket bredde sig emellan Varsjav och en annan, fjärrbelägen stad. Han hade lifnärt sig af markens bär och det svarta rågbröd, som då och då räckts honom af medlidsamt bondfolk, hvilka själfva nästan voro bragta till hungersnödens gräns genom förbipasserandet af en plundrande, tygellös, demoraliserad krigshär. Han hade kommit till detta ställe för att dö.

Återigen genomlefde han de fruktansvärda scener af strid och blodsutgjutelse, i hvilka han tagit del — — och ständigt på nytt, om och om igen, stod för hans själs öga ett förfärligt skådespel, som fördunklade alla andra, så skarpt och lifligt hade det inpräglat sig i hans minne. Ett förfärligt, fasaväckande skådespel... I detta ohyggliga drama var han nu tvungen att spela tvänne roller: rollen af hufvudaktör likaväl som af åskådare. Alldeles såsom i en utomordentligt liflig dröm besatt han ett dubbelt medvetande: både den verksamme deltagarens och den overksamme betraktarens. Han led ett helvete af samvetskval, hvilket tycktes honom vara under århundraden. Slutligen upphörde dessa själsmarter. Bilden af hans förlorade kärlek före den katastrof, som hade förstört hans lif, återgaf honom frid; och i den mån hans erinring gick tillbaka i tiden, upplefde han på nytt sin ungdoms lyckliga drömmar och sin barndoms sälla dagar, då han var omgifven af dem, som han hade älskat och förlorat. Omsider nådde hans själ stillhetens rike. Mannen var död.

Den dödes kropp var nu betäckt af djup snö. I grafven inunder låg en kvinnas multnande lik...

Det var en decembereftermiddag år 1806. En vacker ung man vid 21 års ålder red långsamt mot slottet Natolin i förstaden Praga. Han bar en pälsmössa med örnfjädrar, en kappa kantad med pälsverk samt halfstöflar. Ett bredt bälte och en kroksabel fulländade hans utrustning.

Slottet utgjordes af tre skilda delar; köket och stallet lågo åt söder och öster, under det boningsrummen vette mot väster. Den unge riddaren hoppade af hästen vid hufvudingången till slottet och inträdde oanmäld i gästrummet likt en som stod på förtrolig fot med slottets invånare.

Den unge mannens namn var Sigismund Boleslas, och han tillhörde en polsk adelsfamilj. Han hade kommit till slottet för att besöka sin trolofvade, Vanda Piast, en fader- och moderlös flicka vid omkring aderton års ålder, hvilken blifvit uppfostrad hos sin förmyndare på en egendom, som gränsade intill Sigismunds. Sammanförda vid tidiga år och jämnbördiga som de voro, var det helt naturligt, att Sigismund och Vanda skulle fatta tillgifvenhet för hvarandra; och denna känsla mellan de båda unga hade omsorgsfullt underhållits af deras anhöriga.

Vid tiden för vår berättelse hade de båda familjernas fordom stora förmögenhet betydligt smält ihop, så att nu föga återstod. På Sigismunds sida hade den tillgifvenhet han hyst för sin barndoms lekkamrat utvecklats till en lidelsefull kärlek till den unga flickan. Men Vanda Piasts känslor för Sigismund Boleslas voro af en helt annan karaktär. Visserligen närde hon allt fortfarande för honom samma känslor som förut, men dessa känslor voro icke kärlek och hade aldrig öfvergått därtill. Hon hade endast samtyckt till förlofningen med Sigismund såsom någonting oundvikligt, då båda familjerna önskade det. Men i sitt inre afskydde hon den boja, hvartill hennes öde tycktes ha dömt henne.

Härstammande från en polsk adelsfamilj, hvilken en gång i tiden innehaft Polens vacklande tron, var Vanda Piast en brinnande fosterlandsvän. Af ett oroligt sinnelag, vacker, kokett och ärelysten samt böjd för intriger, lefde den unga flickan upp liksom med nytt lif och fann en kraftig eggelse för alla de nämda egenskaperna, när Napoleon i december 1806 ankom med en fransk armé till Polen såsom landets befriare. Umgänget med de lysande franske officerarne, alltid så artiga och ridderliga på ytan mot kvinnor, och i all synnerhet bekantskapen med en af dem hade åstadkommit emellan Vanda och Sigismund en klyfta, den ingenting kunde igenfylla. Hon hade samtyckt till ett sammanträffande nu med Sigismund under det fasta beslutet, att detta möte också skulle blifva det sista.

Sigismund fann Vanda hvilande i en soffa. Hennes smärta gestalt, något öfver medelhöjd, var klädd i en modern fransk dräkt. Hon reste sig likgiltigt vid hans inträde och hälsade på honom, hvarefter hon åter satte sig med en viss otålighet.

"Vanda", började den unge mannan med darrande stämma; "hvarför har detta moln kommit emellan oss? Jag har med stigande oro iakttagit ditt uppträdande under de senaste fjorton dagarne på de baler och gästabud, som gifvits till kåjsarens och den franska arméens ära. Hvadan kommer sig din köld emot mig; och hvad betyder den påfallande uppmärksamhet du lagt i dagen mot denne främling, öfverste Ravaillac?"

"Sigismund", svarade hon sakta och med lugn stämma, "jag har visat desse franske krigare den uppmärksamhet som tillkommer dem. De hafva kommit hit som vårt olyckliga fäderneslands befriare. Du vet det."

"Nej, det vet jag icke, och du vet det inte häller", genmälte han med värme. "Och äfven om så vore, så hade du icke någon rättighet att tillåta denne fransman att lägga beslag på hela din uppmärksamhet. Har du då glömt ditt löfte till mig?"

"Jag tror att du har glömt, att du är en polack", svarade hon med samma lugna stämma.

"Nej, det är tvärtom just hvad jag kommer ihåg", återtog Sigismund. "Jag har

helt nyss fått ett bref från vår verklige ledare, Kosciusko, som befinner sig i Frankrike. Han varnar mig emot käjsaren och erinrar oss om, att Frankrike alltid begagnat Polen blott för sina egna själfviska syften."

"Huru!" utropade Vanda. "Kan Kosciusko verkligen tala på det sättet — han som utfärdat en proklamation till Polens patrioter, däri han uppmanar oss att lita på Napoleon. Han måste ha blifvit tokig!"

"Det förhåller sig icke så", invände Sigismund. "Vår ledare har icke utfärdat någon sådan proklamation. Det dokument du syftar på är falskt, och Kosciuskos underskrift är förfalskad."

"Hvem skulle ha gjort sig skyldig till denna förfalskning?" utbrast Vanda.

"Käjsar Napoleon", ljöd Sigismunds svar.

"Det får du mig aldrig att tro!" förklarade den unga flickan. "Käjsaren är ur stånd att begå en så usel handling."

"Den där fördömde fransmannens inflytande gör dig blind för sanningen", utbrast Boleslas med hetta.

"Hvem skulle då hjälpa vårt fädernesland?" utropade Vanda, som nu började bli uppretad. "Vi ha inga fästningar, ty de äro i ruiner; inga garnisoner, inga vapen, ingen ammunition, ej häller någon armé till vårt försvar!"

"Var viss om", återtog Sigismund, "att Napoleon endast bedrager oss med falska löften."

"Nej", invände åter Vanda. "Jag hörde honom säga senast i går kväll, att han skulle tåga till Moskva och bringa käjsar Alexander till underkastelse med polsk hjälp. 'Jag skall kvarlämna 50,000 fransmän i Polen', slutade han, 'och betala Polen 50,000,000 om året. Jag är rik nog därtill'."

"Olyckliga flicka, du är förlorad!" utropade Sigismund.

"Och du kunde blifva räddad", genmälte Vanda, "om du slöte dig till det polska lätta kavalleriet, som prins John Sulkovski nu håller på att uppsätta."

Med en lindrig bugning för sin olycklige fästman lämnade Vanda nu rummet, gnolande på en fosterländsk sång.

Vanda Piast hade fullkomligt lyckats i sitt uppsåt. Sigismund Boleslas red hem med fullständigt krossade förhoppningar, förvirradt hufvud och bedöfvadt hjärta.

Några veckor senare marscherade öfverste Ravaillacs regemente ut ur Varsjav med hufvudstyrkan af de franska trupperna för att taga del i slaget vid Eylau. Samtidigt försvann Vanda Piast från sitt hem, och alla försök att finna något spår af henne voro fruktlösa.

Detta försvinnande grep den olycklige Sigismund Boleslas så djupt, att han svårt insjuknade. En lång tid sväfvade han mellan lif och död, och hans tillstånd syntes hopplöst för hans oroliga vänner, men efter sex månaders förlopp tog sjukdomen en vändning till det bättre, och slutligen var han så pass återställd, att han åter kunde gå uppe. Men slaget hade varit för hårdt för att han någonsin mera skulle kunna bli densamme som förr.

I djupet af sitt hjärta älskade han alltjämt Vanda med oförminskad styrka. Hans älskande hjärta fann och närde omsorgsfullt en mängd ursäkter för Vandas uppförande. Han visste, att det var fransmännens uppträdande såsom Polens frälsare, hvilket så lifligt hade påverkat den unga flickans sinne, fylld som hon var af en uppriktig och glödande fosterlandskärlek. Detta hade förblindat henne och helt och hållet rubbat hennes jämvikt. Härtill kom, att hon hade sammanträffat med och genast råkat under inflytande af en listig och samvetslös fransk officer, nämligen öfverste Ravaillac vid 9:de kavalleriregementet. Denne man hade fäst sin uppmärksamhet vid Vanda redan vid deras första sammanträffande, och genom att slugt begagna sig af hennes fosterländska idéer hade han på kort tid vunnit ett fullständigt herravälde öfver henne. Med sorg och grämelse hade Sigismund iakttagit uppkomsten och utvecklingen af detta den franske öfverstens farliga inflytande öfver hans fästmö; men han stod maktlös däremot, och vi hafva bevittnat misslyckandet af hans sista försök att öfvervinna det. Blind som han var för Vandas svåraste fel, kunde

Sigismund ej ens nu klandra henne. För honom var Ravaillac den ende brottslige.

* * *

Nära sju år hafva förflutit sedan ofvan skildrade händelser. För Sigismund hade det varit en tröttsam och overksam tid, men bilden af hans förlorade Vanda hade aldrig utplånats ur hans själ.

Då inträffade något, som medförde en genomgripande förändring i hans hittills overksamma lif och kom honom att blifva en medspelare i en af den moderna historiens hufvuddramer.

I medlet af augusti månad år 1813 erhöll Sigismund underrättelse om, att en okänd kvinna låg döende i en torparstuga på en granngård. Ögonblickligen föll honom en tanke in: kunde denna kvinna möjligen vara hans sedan så många år försvunna Vanda? Sedan hennes hemlighetsfulla försvinnande i början af år 1807 hade man icke försport det minsta om hennes öde. Han visste icke hvarför, men med hvarje ögonblick blef han allt mera öfvertygad om, att det verkligen var den försvunna Vanda, som nu omsider hade återkommit. Han steg skyndsamt till häst och red till den eländiga kojan, hvarest en i sanning sorglig syn mötte hans ifrigt spanande blickar.

På en halmbädd därinne låg gestalten af en ung kvinna, klädd i trasor och utmärglad af sjukdom och umbäranden. Hennes kinder brunno af feberglöd, och ögonen voro onaturligt klara. Men trots hennes eländiga tillstånd igenkände han i henne genast Vanda Piast. Igenkännandet var ömsesidigt. Han närmade sig den olyckliga och bad den gamla kvinnan, som satt i ett hörn af rummet, att lämna dem ensamma.

En timme därefter utträdde Sigismund ur kojan och red snabbt därifrån. Vid sitt återinträde i sjukrummet fann den gamla kvinnan Vanda Piast död. Kort därefter erhöll den olyckliga Vanda sitt sista hvilorum på den lilla kyrkogården i Praga.

De sämsta egenskaperna i Sigismund Boleslas' lägre natur hade eggats till liflig verksamhet genom den bekännelse Vanda aflagt på dödsbädden. Hon var visserligen oåterkalleligt borta; men det var ännu möjligt att utkräfva en fruktansvärd hämd på upphofsmannen till hennes lidanden.

Fransmännen hade naturligtvis brutit sina löften till polackerna, men desse kämpade likväl fortfarande i deras led, och Sigismund kände sina landsmäns ledare, prins Poniatovski. Han beslöt att sluta sig till denne.

Under de blodiga åren mellan 1806 och 1813 hade den väldiga stridens bränningar rasat fram och tillbaka öfver det olyckliga Polen. Napoleons stora armé hade marscherat sitt öde till mötes på Rysslands vidsträckta snöfält, och efter en tid hade några få ömkliga spillror af densamma återvändt. Den store eröfrarens stjärna tycktes vara i nedgående. Men hvem kunde så noga veta, hvad framtiden bure i sitt sköte?

Sigismund realiserade återstoden af sin förmögenhet och uppsatte med någon svårighet en liten trupp lätt kavalleri, hvarmed han i oktober månad begaf sig till Leipzig, dit spillrorna af den franska arméen voro på väg från alla håll. Den 15 oktober anlände Napoleon till Leipzig, där han var fångad liksom i ett nät af de från alla sidor anryckande allierade fienderna. Mot slutet af sin bana var Napoleon utsatt för märkvärdiga anfall af vankelmod, hvarigenom tid och tillfällen gingo förlorade för honom. Så äfven nu. Före sin ankomst till Leipzig hade han förspillt flere dyrbara dagar.

Sedan äfven marskalkarne Marmont och Augereau med sina trupper ankommit till Leipzig vid middagstiden den 15 oktober, rekognoscerade käjsaren staden, dess försvarsverk och vidsträckta förstäder. Staden var omgifven af en lindrigt kuperad slätt, hvilken, här och där skogbevuxen, sträckte sig så långt ögat kunde nå. Den täcktes af talrika byar, och ett nätverk af vägar genomkorsade den i alla riktningar. Väster om staden låg ett morasigt område, genom hvilket floderna Pleisse och Elster långsamt flöto fram i sina smala, men djupa och dyiga bäddar.

W. F. Wollo
1895

På eftermiddagen anlände en ordonnansofficer med viktiga depescher. Napoleon emottog dem och läste dem med ifver.

"St Cyr kvarlämnad i Dresden med 35,000 man", mumlade han. "Davoust i Hamburg med 25,000. Magdeburgs, Wittenbergs och Torgaus fästningar isolerade. Nittio tusen man i fara vid Elbe. Endast ett dunderslag kan rädda oss."

Kort därefter återvände käjsaren till Leipzig.

Under tiden marscherade Sigismund med sin lilla trupp genom lägret till furst Poniatovskis kvarter vid Pleissefloden. Fursten mottog sin landsman mycket vänligt.

"Jag skall genast föra er till käjsaren", sade han, "och göra hvad jag kan för er. Men ni kommer i ett kritiskt ögonblick."

De båda polackerna begåfvo sig till käjsarens högkvarter, där de funno flere högre franske officerare samlade. Macdonald var där, den blide och barmhärtige — Ney, den tappraste bland de tappre — Marmont, den tappre och duglige — Augereau, den djärfve och oförsynte — Berthier, stabschefen, den personifierade ordningen och punktligheten. Nära dörren stod general Fredericks, den vackraste karlen i hela franska arméen.

Efter några minuters förlopp öppnades en inre dörr, och någon hördes säga med klar, hög röst:

"Madame, kungen af Bajern, er broder, är en stor skurk. Men tack vare mitt beskydd skola sachsarne snart befinna sig i paradiset."

"Det tviflar jag inte på", hviskade en sachsisk officer till en annan, "ty han har allaredan gjort oss nakna."

Käjsaren trädde nu ut i det yttre rummet och gick till dess midt utan att tyckas märka någon af de närvarande. Som detta var första gången Sigismund såg den märklige mannen, betraktade han honom med stort intresse. Napoleons stora blekfeta ansikte med en hårtofs på pannan hade ett dystert, stelt uttryck, ögonlocken voro rynkade och vänstra ögat nästan slutet. Talande för sig själf gick han af och an med snabba, oregelbundna steg och böjdt hufvud. Ofta gned han händerna mot hvarandra och tog sig då och då en pris snus.

Omsider stannade han framför en officer och sade:

"Savary, ditt stora djur, jag tycker om dig. Om jag befallde dig att mörda dina föräldrar, så tror jag du gjorde det."

Och nypande honom i örat lämnade han honom.

Napoleon hade undergått en märkvärdig förändring, sedan han blef käjsare. Hans sinnesstämning växlade plötsligt, och han hade anfall af slöhet, talträngdhet och sinnesfrånvaro. Allt vittnade om denna en gång så mäktiga viljas förfall.

General Oudinot, en skicklig officer och oförfärad soldat, steg nu fram.

"Sire", sade han, "om ni drager tillbaka alla edra garnisoner, förenar dem till en enda stor här, retirerar med denna till Rhen samt förlägger de mest uttröttade trupperna i goda kantoneringar och låter de öfriga intaga starka positioner, så skulle ni ännu kunna diktera fredsvillkoren för de allierade."

Napoleon, uppretad öfver Bajerns affall, som han nyss fått veta vid sitt möte med konungen och drottningen af Sachsen, svarade ej ett ord. Han stampade häftigt i golfvet och slog sig med knytnäfven för pannan. Slutligen sade han:

"Antingen befaller jag eller också tiger jag. Jag har lidit stora förluster, men de kunna snart repareras. Jag känner mitt folk; de hafva gått för långt för att kunna träda tillbaka. De hafva gifvit mig sina söner — sönerna skola draga sina fäder med sig. Jag skall gå igenom denna strid med ära."

Därpå talade marskalk Macdonald sägande:

"Om ers majestät ville befalla, att ett tillräckligt antal bryggor omedelbart slås öfver floden, så skulle arméens reträtt vara tryggad. Med endast en bro äro vi i en fälla, ifall något går galet."

Innan käjsaren kunde svara, inträdde en officer och sade till honom med låg röst:

"Sire, en man, som är helt och hållet insvept i en stor röd mantel, begär enskildt företräde. Han vägrar att säga sitt namn."

Napoleons ansiktsuttryck förändrades, och några af de närmast stående officerarne växlade menande blickar.

"För genast in honom i mitt kabinett", sade käjsaren med upprörd stämma. "Berthier, låt fördubbla vakterna omkring högkvarteret, såsom jag befallt."

"Ja, sire", svarade stabschefen.

Napoleon lämnade rummet. En halftimme senare blef Berthier inkallad till käjsaren. Denne var ensam i kabinettet. Ingen hade sett den rödklädde främlingen aflägsna sig.

Emellertid hade Poniatovski presenterat Sigismund för stabschefen och lämnat hans sak i Berthiers händer. Därefter återvände de båda polackerna till det polska lägret.

Morgonen den 16 inbröt dyster och tung. Vid en tidig timme galopperade en ordonnans in i det polska lägret och lämnade ett bref till fursten, däri Sigismund Boleslas utnämdes till löjtnant vid gardeshusarerna.

Klockan nio på morgonen började slaget vid Wachau. Sex gånger angrepo österrikare och ryssar med ursinnigt raseri denna by och blefvo lika många gånger tillbakaslagna med stora förluster. Vid middagstiden anlände Napoleon dit och förberedde ett afgörande anfall på de alliera des center. Österrikarne bragtes i oordning, men fransmännen häjdades slutligen af ryska förstärkningar. Det lysande franska reservkavalleriet, som på så många föregående slagfält hade afgjort segern, togs nu i flanken af de österrikiska gardeskyrassiererna och blef tillbakaslaget.

Äfven på andra håll gick det fransmännen illa, och vid nattens inbrott hade de förlorat terräng och gjort stor manspillan. Sigismund, som under hela den förfärliga dagen befunnit sig i käjsarens närhet, hade icke fått en enda skråma. Under natten låg han vaken vid en vakteld och tänkte på Vanda. Från henne gick tanken till Ravaillac. Var denne man ännu i lifvet? I så fall skulle vedergällningens dag för honom snart randas. Sigismund skar tänder af raseri vid tanken på att en gång möta honom ansikte mot ansikte. Då skulle Vandas lidanden och död blifva hämnade. Dagen bröt in, medan Sigismund ännu var upptagen af dessa tankar.

Den 17 föreslog käjsaren de allierade ett vapenstillestånd genom general Meerfeldt, som hade blifvit tillfångatagen af fransmännen. Han erhöll intet svar, blef häröfver mycket uppretad och utöste sin vrede öfver hvem hälst som kom i hans närhet.

Den 18 ingick. De allierades infanteri framryckte i täta massor till anfall på fransmännen, understödt af sitt väldiga kavalleri och af elden från 1,300 kanoner. Under den blodiga slaktningen öfvergingo sachsarne till fienden. Öfverallt blefvo fransmännen drifna tillbaka på Leipzig, trots Napoleons nästan öfvermänskliga ansträngningar.

Natten föll på, och de allierades oräkneliga vakteldar omgåfvo Leipzig i en vid eldcirkel. Napoleon höll ett krigsråd; så föll han i sömn i sin stol, men ryckte plötsligt till, vaknade och utropade:

"Är jag vaken; eller är det en dröm?"

Så använde han hela natten till att utfärda order.

Den 19 på morgonen stormade de alliera des trupper på alla sidor till anfall; och en fruktansvärd strid man emot man började på gatorna och i husen. Napoleon underrättades tvänne gånger om, att fienden var i staden. Då lämnade han med ett litet följe Leipzig genom Sankt Petersporten. Hans ansikte var lugnt och outforskligt, men han badade i svett.

Emellertid hade Sigismund fått order att uppsöka furst Poniatovski och meddela honom käjsarens befallning att hålla förstäderna så länge han hade en man kvar. Med stor svårighet lyckades det Sigismund att komma till fursten, som med stor tapperhet kämpade sin sista strid. På Boleslas' budskap gaf fursten till svar:

"Säg käjsaren, att jag har endast 2,000 man kvar af mina 8,000, men de äro alla

redo att dö för honom. Begif er till bron, som är underminerad, och säg till sappören, som har vakt där, att spränga den i luften, så snart vårt arriergarde har öfvergått den."

Med detta besked skyndade Sigismund Boleslas till bron öfver Pleissefloden, den han med yttersta möda och under stor fara

till andra sidan, där sappören var. Han kastade sig i vattnet och kom lyckligt öfver.

Boleslas skulle just framföra furstens order till sappören, då han i samma ögonblick fick syn på sin dödsfiende Ravaillac. Denne befann sig midt på bron, ansträngande sig till det yttersta för att komma öf-

Napoleon lämnar Leipzig genom Sankt Petersporten.

äntligen nådde. Här mötte honom en sällsam anblick. Bron och vägen dit å ömse sidor voro fullpackade af människor och hästar. Ingen ordning eller disciplin härskade längre i detta fruktansvärda virrvarr. Många människor knuffades i floden och drunknade. Sigismund insåg, att han måste simma öfver floden för att komma öfver

ver på den säkra sidan. Sigismund greps af ett ögonblicks vansinne — hans hela varelse uppgick i en enda känsla af hat och hämdbegär.

"Fienden!" ropade han. "Låt minan gå!"

Sappören skyndade att lyda befallningen. En förfärlig explosion skakade luften,

som fylldes med spillror af bron och mänskliga lemmar. Flere hundra människor blefvo krossade, stympade och dödade, och floden fylldes af drunknande, kämpande varelser.

"Vi äro förrådda! Rädde sig den som kan!" ropade de öfverlefvande.

Allt var förstörelse och förvirring. Genom denna katastrof förlorade fransmännen 22 generaler, 250 kanoner, en mängd bagage samt 30,000 fångar, förutom 23,000 man i sårade och döde.

Så snart Sigismund hade gifvit ordern, försiggick en våldsam omkastning i hans sinnestillstånd. Hans själ blef en tummelplats för stridiga känslor, och han greps af ett plötsligt begär att fly från stället. När dånet af explosionen träffade hans öron, vände han sig om och flydde. En skur af spillror rägnade ned omkring honom, men han undkom oskadd. Han sprang så fort han förmådde — framåt, alltjämt framåt, tills han föll utmattad till marken.

Den olycklige mannen hade nu blott en enda önskan: att få dö på Vandas graf. Viljan att lefva var fullkomligt utplånad hos honom. Döden skulle bli en lättnad för honom, så snart han nått den älskades sista hvilostad...

Efter en stund hade han återvunnit nog krafter att kunna stiga upp och fortsätta sin färd. Det landtfolk han mötte gaf honom föda, utan att han bad därom. Hans själ arbetade automatiskt i riktning af den enda idé, som nu besjälade och uppehöll honom. Resans fruktansvärda strapatser kommo honom icke i minsta mån att rygga sin föresats. Han var knappast ens medveten om dem.

Tre veckor förflöto. En högrest, utmärglad gestalt klädd i trasor visade sig på den lilla kyrkogården i Praga och kastade sig ned på Vanda Piasts grafkulle. Snö började falla i stora, dunlika flingor. Den olyckliges sista önskan hade gått i uppfyllelse. Döden ändade Sigismund Bolesläs' dystra bana på den grafkulle, under hvilken hans ungdoms älskade sof den sista långa sömnen.

MYRAN.

FÖR SOL.

E. E.

Och vandringen den blef så lång, så lång,
och bördan togs och släpptes gång på gång,
och föda tröt, och starkt låg solen på,
dock hvar och en drog hemåt med sitt strå,
och millioner strån tillsammans, ack!
utgjorde nu på kullen grön en stack —
när tusen, tusen draga hvar sitt strå,
blir det till slut ett jätteverk ändå.

Min väg är lång och hinder stänga den,
och det blir kväll, förr'n jag når hem igen,
och hur jag sträfvar, får jag ej ändå
till hemmet mer än blott mitt lilla strå.
Så liten myra, när på upptäcktsfärd
hon styrde kosan ut i villsam värld.
Men millioner myror lika små
de gingo ut som hon att söka strå.

Så tröttna icke på din lefnadsstig,
ty många andra sträfva jämte dig,
vårt mål är stort, men det skall nås en dag,
ty rätt skall segra, så är lifvets lag.
Glöm ej din plikt, snart kvällen faller på,
då du bör vara framme med ditt strå.
Af eftervärlden väl ditt verk blir krönt,
om du med otack ännu varder lönt.

HVEM VAR HAN?

Historien om en hemlighetsfull man och en märkvärdig bok.

(Slut fr. föreg. n:r.)

Några dagar senare började den sällsamma, inomjordiska resan, under hvilken M. hade till följeslage och ledare densamme ögonlöse inomjordsmannen, hvilken uppträdde i den sällsamma historien "Drinkarnes håla". Denna resa innebar för M. ett upplefvande af städse nya under, för hvilka vi här icke kunna närmare redogöra, och som, lösryckta ur sitt sammanhang, skulle förefalla vida mera fantastiska och otroliga än de göra i den sammanhängande skildringen, där de i själfva verket bilda till synes helt naturliga och på det hela taget ganska antagliga länkar i den underbara kedja af djärfva, vetenskapliga teorier, som från pärm till pärm genomgår "Etidorhpa". För ett närmare studium af dem kunna vi fördenskull endast hänvisa den intresserade läsaren till boken själf.

* * *

Sedan M. vid sitt sista besök hos Drury slutläst sitt manuskript, lämnade han honom det tillika med ett försegladt bref, hvilket först efter de trettio årens förlopp skulle af Drury öppnas och läsas. Det sista afskedet från den hemlighetsfulle mannen skildrar Drury sålunda:

"Han sträckte ut handen, jag fattade den, och i samma ögonblick blef hans gestalt otydlig, tills den småningom upplöste sig inför mina blickar. Min hand omslöt tomma luften, och med utsträckt arm stod jag ensam i rummet, hållande manuskriptpaketet, på hvars baksida stod skrifvet med tydliga bokstäfver:

"Mer finns i himmel och på jord, Horatio, än någonsin filosofien drömt om."

Efter de bestämda trettio årens förlopp öppnade Drury det manuskriptet åtföljande brefvet, hvilket lydde sålunda:

"Se här en efterskrift till manuskriptet, äfvensom en bild af eder ovälkomne gäst, Jag-Är-Mannen, hvilken bild ni uppmanas låta gravera och nyttja som titelplansch till verket. Det finnes ännu lefvande personer, som skola känna igen mig på detta porträtt och som blott behöfva kasta en blick därpå för att blifva öfvertygade om tillförlitligheten af manuskriptets utsagor, ty det är ansiktet af en person, som de kände, då han ännu var en ung man, och som de skola igenkänna nu, när han är ålderstigen. Bekymra eder icke om det mottagande, som kan komma arbetet till del, ty ni är på intet vis ansvarig för dess uppgifter. Ännu lefvande intresserade personer skola icke bry sig om att uppträda offentligt i samband därmed, och de, som kunna fatta och uppskatta dess sanningar, de, som kunna läsa mellan raderna och hafva nyckeln till dithörande förhållanden, skola säkerligen behålla sin kunskap rörande dessa fakta för sig själfva eller försåtligt uppträda emot dem, och sålunda genom sin tystnad eller sina anfall dölja sin förbindelse med den olycklige författaren för alla människor utanför brödraskapet. De våga icke tala.

Genomse manuskriptet; tag en utgifvare till hjälp, om ni så önskar, och förmå någon annan att offentliggöra boken, ifall ni själf ryggar tillbaka för ansvaret, men ändra icke i något fall innebörden af manuskriptets utsagor. Låt renskrifva det för boktryckarens räkning och blanda er icke i de meningsbyten, som torde uppstå bland människor rörande arbetet. De, som äro bäst underrättade rörande vissa delar af boken, skola visa sig minst intresserade af densamma, och de, som klarast inse dess sanningar, skola ståndaktigt undvika att bekräfta dem. Om man vädjar till vetenskapsmannen, så skall han, likaväl som det brödraskap till hvilket jag hör, an-

tingen kritisera eller förlöjliga boken, ty många af dess uppenbarelser finnas icke omnämda i hans böcker.

Det står eder fritt att i boken inrycka en redogörelse för eder förbindelse med författaren äfvensom att såsom mellanskof inflicka våra samtal. Ifrågasätt icke lämpligheten af att bekantgöra sådant som ni vet hafva ägt rum; nedskrif öppet hela sanningen, ty ehuru mänskligheten icke nu skall godkänna såsom fakta allt det, som ni och jag hafva erfarit, så hålla dock nya faser af lif och sällsamma lifsföreteelser på att afslöja sig, och mänskligheten skall för visso nå en högre ståndpunkt. I den mån människor undersöka frågor af historiskt intresse och jämväl sådana utomvetenskapliga företeelser, som framställas i denna berättelse, skall slöjan lyftas och bevis för dessa detaljers sanning uppdagas."

* * *

Om "Etidorhpa" är vidare att säga, att dess för världen synlige utgifvare dock icke blef Llewellyn Drury, utan en af Förenta staternas mest framstående vetenskapsmän, professorn vid Eclectic Medical College i Cincinnati John Uri Lloyd — ett namn, som åtminstone borgar för arbetets vetenskapliga värde. Det var han, som emottog manuskriptet af Drury, och under sju års tid hade han det i sin ägo, innan han beslöt sig för att utgifva detsamma i den bok, som fick titeln "Etidorhpa eller Jordens ände", och till hvilken han själf — detta "stora faktum" i den sällsamma bokens historia — skrifvit ett företal, hvilket bekräftar åtskilliga uppgifter rörande arbetet, dem den skeptiske läsaren eljes gärna skulle vilja förlägga till det apokryfiska området.

Vi återkomma nu slutligen till det i början af denna uppsats antydda historiska mysteriet, hvilket, för så vidt det i "Etidorhpa" funnit sin lösning, med ens ger ett fast underlag af yttre fakta och verklighet åt hela den sällsamma historien i boken. År 1826 försvann nämligen i Förenta staterna en handtverkare vid namn William Morgan under så hemlighetsfulla omständigheter, att försvinnandet väckte det största uppseende i hela Unionen. En tid efteråt fann man visserligen i en flod liket af en man, som af många antogs vara den försvunne Morgan, men identiteten blef aldrig ådagalagd. Morgan var frimurare och hade kort före sitt försvinnande varit anklagad för att ha förrådt frimurarehemligheter, hvarföre man både vid denna tid och allt framgent tillskrifvit frimurareorden hans försvinnande. Äfven de, som ville identifiera den i floden funne med Morgan, trodde att han blifvit bragt om lifvet af frimurarne, hvadan desse i hvarje fall ansetts skyldiga till hans försvinnande.

Med dessa faktiska omständigheter må man nu jämföra uppgifterna af "Etidorhpas" hemlighetsfulle hjälte, "Jag-är-mannen", som vi i det föregående kallat för M. Han säger själf i sitt manuskript, att han var "stenhuggare till yrket"; att han var medlem af ett "ockult sällskap" och ett "hemligt brödraskap"; att han "under en sommar på 1820-talet" var sysselsatt med att nedskrifva en för trycket afsedd berättelse om hemligheter, dem han icke bort röja; samt att han den 12 augusti 1826 på aftonen i hemlighet bortfördes af några sina samfundsbröder.

Häraf framgår med en till visshet gränsande sannolikhet, att "Jag-är-mannen" icke var någon annan än den historiskt namnkunnige William Morgan, och man kan däraf förstå, hvarföre denna bok, "Etidorhpa eller Jordens ände", vunnit en så stor spridning särskildt inom frimurarekretsar.

Hvem hvar han?

FUNDERINGAR.

FÖR SOL AF THORD BONDE.

"De skola smida sina svärd till plogbillar och sina spjut till vingårdsknifvar. Folk skall icke lyfta svärd mot folk och icke mer lära sig krig."

Hur mången kretsar ej i vår tid som i en hvirfvel. Hela ens tankelif är uppfylldt af ett sökande — sökande efter något obestämdt, konturlöst. Vi hafva en förnimmelse af att detta sökande ej kan försiggå i lugn och ro, ej genom stillasittande. Och så kretsa vi rundt, rundt. Och så komma vi tidt och ofta tillbaka till vår utgångspunkt.

Vi förtvifla öfver att vi ej nått det vi önskade. Men visste vi då någonsin hvad vi önskade?

Jo, lycka, säga somliga, och somliga säga frid. Är det sant? Hafva vi preciserat målet? Och om vi ha gjort det, äro vi beredda att gå den väg, som leder dit eller underkasta oss de sätt att gå, som med nödvändighet kräfvas? Draga vi oss ej vid vissa punkter tillbaka för hvad som fordras och är det ej just detta, som fört oss åter till vår utgångspunkt?

Somliga anse sig hafva nått lugn och frid och mena att de funnit sitt mål. Lyckliga de. Och I, som ägen en sådan uppfattning, sen med fördrag på alla dem, som ej erhållit ert sinneslugn.

Jag sänder ej mina funderingar till er, ty I behöfven dem sannolikt ej. Lyckliga ären I, säger jag ännu en gång, men skänken en stråle af eder lycka åt oss andra, ty det kunnen I. Ej genom att försöka öfvertyga oss, lära oss något af hvad I kunnen, ty det skall icke lyckas, men med ert välvilliga öfverseende, med att se på oss, som om vi, trots allt, ägde något gemensamt med er. Och törhända en dag skola vi råkas i den stora människoparken, under den sol som lyser lika öfver ond och god.

Men jag sänder mina funderingar till mina medsökande, till dem, som hvirfla omkring i sökandet såsom jag. Måhända skall påpekningen om något af det jag sett kunna rikta en medsökandes uppmärksamhet på samma föremål och lända honom till gagn, när han sett det samma.

Ty i den stora hvirfveln känner jag att det finnes milliarder evighetsbilder, endast få kunna vi uppfatta, men de fästa sig djupt i sinnet och kunna tjäna oss till själsföda. Stundom blundar jag till af trötthet och då är det godt att det ropas till mig: se, se där, att jag må åter öppna mitt sinnes blick och se.

Ibland är det min egen själ, som tillropar mig ett: vakna upp igen, se dit så får du en lösning på det som trycker dig

just nu! Ibland ropar en kamratsjäl. Tack kamrat, ur hjärtat tack — du kanske med detta sparade åt mig ett helt nytt kretslopp i min hvirfvel!

Enär jag tror att vi sålunda kunna spara tid och onödig ansträngning för hvarandra vill jag tala — du skall ock tala till mig, du vill ju det?

Ofta retades jag i föregående hvirfvellopp åt de heliga skrifterna. Jag fann ej det jag sökte däri.

Kunde jag väl finna det? Jag tror ej det, enär jag antagligen ännu var blind för dessa skrifter. Mina fördomar förblindade mig och allt det jag hade blifvit lärd. Det sista kanske mest, ty det är ju egentligen häri som fördomar hafva sin rot. Och så kom min ofördragsamhet. Därför att just jag höll mera på vetenskaplig eller annan förklaring af tillvarons hemlighet än på de förklaringar religionen kunde gifva mig, så retades jag af de heliga skrifterna, hvilkas författare icke hade samma mening som jag.

Det låg strid i min lifsluft, strid var ock min fröjd. Om det kom ett fridsrop i min väg, så steg mig blodet åt hufvudet och jag ville endast slå ihjäl. Tysta ned, sätta i fängelse, förinta motståndaren, det var mitt lifsprogram; ty jag trodde att min och alla människors lycka berodde af min egen uppfattning, den var den enda rätta — och just den uppfattningen skulle frälsa världen.

Men jag förstod ej genast, att jag själf under stridens hetta oupphörligt ändrade mening. Och så rullade jag tillbaka igen till min utgångspunkt — aldrig nöjd med hvad jag nått.

"En fluga gör ingen sommar" ljuder det i mitt öra, en människa kan ej omskapa världen i ett tag, det hade varit gjordt många gånger förr i så fall af store män. När ej dessa kunnat det, kan jag det ej, vi måste vara några flera — och flera, flera — och alla människor. Har jag orätt?

Äro två människor lika?

Huru skulle de kunna vara det, så sammansatt som människan är, när ej ens så enkla ting som två blad kunna uppletas lika?

Men hur kunna vi då vilja föreslå, att alla människor skola tänka, vilja, handla lika. Är det ej barnsligt af oss? Jag tror det.

Skulle ett gemensamt själslif vara omöjligt?

Hvarför skulle det vara omöjligt därför att hvar och en af oss måste tänka, vilja och handla på sitt eget sätt och i enlighet med sin egen natur, som ej är lik någon annans?

Jag funderar öfver det svaret endast ett ögonblick, ty min tanke hjälper mig genast att fylla ut med orden: Bilden, som vi alla se, är densamma för så vidt den äger verklighet, d. v. s. utgör sanning, vi se den endast alla hvar och en på sitt sätt.

Och detta gör att bilden blir mångsidigt betraktad och förklarad ibland oss. Jag är glad att vi äro många, som kunna beskrifva för hvarandra hvad vi se om samma bild. Jag tager däraf mycken lärdom till den lilla jag själf äger. Men min egen syn kan dock aldrig blifva en annans syn.

Ej häller ser hvar och en bilden, som tror sig se — det märker endast den, som själf sett. De beskrifva då endast hvad de hört af andra, hvilka i sin tur kanske häller ej ha sett, utan endast beskrifva hvad de hört efter beskrifning af dem, som åter igen ha hört beskrifning.

Därför blir den, som själf sett, ofta storliga förvånad och smått förlägen, då han hör enkla, rena och klara ting beskrifvas så konstiga och tillstyrda, utpyntade och präliga, att han alls ej fattar att det kan vara den bild, som han har sett.

Naturen är i sig själf fin, enkel, ren, klar — naturlig, men människorna söka tillkrångla den och i henne inlägga sina tycken, sin smak och sin egenvilja. Till sist kan naturen alls ej känna igen sig själf, och det är verkligen ej att undra på.

Kanske vi skulle kunna återställa naturbilden ifall vi klädde af den allt godtköps-

kram, som vi i vår osmak beklädt den med? I vårt religiösa, vårt politiska och sociala lif.

Ifall vi skulle hjälpas åt med detta? Måhända skulle vi draga stor nytta af det gemensamma arbetet, ty belöningen vore ju att vi finge se själfva ursprungsbilden — Sanningen.

Vi såge den naturligtvis hvar och en på sitt eget sätt att se, men det vore dock Sanningen; och vi kastade ej bort vårt omdöme och vår uppmärksamhet på en grotesk karrikatyr.

Men nu vill jag tala om för dig en bild, som kom för mig.

I mig fanns en Kämpe, som ock var utanför mig, ja, jag var själf Kämpen och var det dock icke. Jag torde vara så sammansatt, att jag både äger en kraft i mig, som kan kämpa och en som icke kan men dock bjuder till. Den ena stora har jag sett som den, hvilken icke häller kan förlora i kampen — men mitt lilla jag tappar oupphörligt. Huru kommer sig detta?

Och dock — nu såg jag det draga blixtsnabbt förbi! Den store Kämpen är Arbetet, det stora ihållande, allsidiga arbetet i världen, det som aldrig tröttnar och därför aldrig kan förlora slaget, som vi små göra, som tröttna. Men hvarför tröttna vi? Emedan vi ej veta nog om Kämpen, som aldrig kan tröttna.

Därför strida vi, strida i vår enfald — och tröttna; i stället för att arbeta och aldrig tröttna.

Det gick upp för mig, att nu förstod jag orden i en Helig Skrift, som så vist lyda:

"De skola smida sina svärd till plogbillar och sina spjut till vingårdsknifvar. Folk skall icke lyfta svärd mot folk och icke mer lära sig krig."

Kanske du finner återgifvandet af min bild väl dunkel, det är nog så, men fäst själf din blick på den och säg hur du ser den.

ETT KAPITEL UR SILLENS HISTORIA.

Sillen (Clupea harengus) är en art af sillsläktet (Clupea), hvilket hör till sillfiskarnes familj (Clupeidæ). Men den vanliga sillen uppträder under så många sinsemellan afvikande former, att man velat särskilja den i flere afarter eller raser. Efter allt att döma bero emellertid dessa skiljaktigheter endast på lokala förhållanden, och några vetenskapligt bestämda afarter ha icke kunnat påvisas. Allt hvad man från vetenskaplig synpunkt är berättigad till är att indela sillen i olika lokala stammar, hvilka skiljas genom olika geografiska gränser och utmärkas genom olika storlek, olika fetma, olika lektid och så vidare — allt till följd af de olika omgifningarna och däraf betingade olika utvecklingsmöjligheter. Enligt denna teori skulle alla de skilda stammarne, om de kunde sammanföras inom ett enda, för dem alla gemensamt geografiskt område, också ernå en likformig utveckling och endast förete en enda likformig silltyp. Samma teori vinner jämväl stöd af det bevisade förhållandet, att äldre och fullt utvuxna individer af Östersjöströmmingen nå samma storlek som Nordsjösillen, ehuru sådana storväxta Östersjösillar äro jämförelsevis mycket sällsynta.

Sillen skulle alltså kunna indelas i två hufvudstammar: Nordsjösill och Östersjösill. Den sistnämda åter sönderfaller i Blekingssill, som förekommer vid skånska och blekingska kusten, samt strömming, som förekommer omkring Gotland och från kusten af Kalmar län norrut.

Nordsjösillen däremot, i hvilken vi äfven inräkna sillen vid Norges västkust, har indelats i öfver ett dussin olika stammar, hvilka falla under någon af de i praktiskt hänseende viktiga underafdelningarna hafssill och kustsill. Den mest kända och för vårt land förnämsta af dessa stammar är sydöstra Nordsjöns och Skageracks höstsill, en hafssill som ger upphof åt de namnkunniga periodiska sillfiskena vid Bohusläns och norra Hallands kuster. Denna sills lektid infaller hufvudsakligen i september och försiggår under en del af den bohuslänska fiskeperioden å bankarne i norra Kattegatt och under en och annan af perioderna till och med inom södra bohuslänska skärgården.

Som bekant företager sillen årliga flyttningar till och från kusten för att leka eller söka föda, och hos de största sillstammarne har man iakttagit flyttningar, som omfatta längre perioder, dem man velat sätta i samband med de af solfläckarne beroende periodiska växlingarna i väderleken och hafsströmmarne. Dessa perioder hafva en medellängd af 55,5 år, och af dem betingas de periodiskt ymniga sillfiskena. Man har nämligen funnit, att stor hafssill i ofantlig mängd årligen besöker Bohuskusten och norra Kattegatt under regelbundet återkommande fiskeperioder af omkring 30 till 60 års längd, hvarefter sådan sill under en mellanperiod af 60 à 70 års längd uteblifver från samma hafstrakt. Två sådana perioder af silltillgång och sillbrist pläga tillsammans utgöra i genomsnitt 111 år.

Så vidt man af de knapphändiga historiska uppgifterna kan sluta, ha rika bohuslänska sillfisken ägt rum i början af 10-, 11- och 12-hundratalen. Under den sista

af dessa perioder blefvo Marstrand, Gullholmen och Öckeröarna bebyggda. Jämväl under förra hälften af 1300-talet samt omkring medlet af 1400- och 1500-talen var bohuslänska sillfisket mycket gifvande. Under åren 1747 och 1748 började den längsta och ryktbaraste af de bohuslänska sillfiskeperioderna; den nådde sin spets omkring år 1795, då ända till 1,750,000 tunnor sill fångades under säsongen. Då denna ovanligt rikt gifvande period med vintern 1808—1809 upphörde, bragtes en stor del af skärgårdens befolkning, som illa förstått att bära framgången, i armod. Med de oerhörda "sillbärgen", såsom stimmen benämdes, flödade rikedomen; men folket drogs ifrån åkerbruket och lärde sig förakta en stadig handtering. En mängd lösdrifvare från rikets alla kuster samlades till fiskerierna, och sedeslöshet och oordningar vunno insteg bland fiskarbefolkningen.

Emellertid finnas exempel på, att sillen uppträdt i massor vid kuster, som den veterligen aldrig förr besökt, och att den lika plötsligt för alltid öfvergifvit stränder, som den sedan urminnes tider årligen plägat besöka.

I 13:de och 14:de århundradena hade sillen sitt högkvarter vid ön Rügens kuster. Man skulle förgäfves sökt en plats med rikligare fiske, om ej möjligen vid skånska kusten, där de nu halft förgätna små städerna Skanör och Falsterbo stodo i en lysande blomstring vid denna tid. Men från och med år 1425 ändrade sillen, likasom på en hemlighetsfull befallning, sina vanor; Östersjön och dess kuster öfvergåfvos, och det blef nu klippön Helgoland, som gynnades med det mest inbringande sillfiske.

Denna fiskelycka blef dock af kort varaktighet. Sedan denna tid har Helgoland två gånger bytt om herrar; det har efter hvartannat varit danskt, engelskt och tyskt, men sillen har icke i någon betydligare grad återkommit. Invånarne på den ofruktbara ön lefva nu icke längre på sill, utan på badgäster. Till Rügen däremot har sillen återkommit.

Det fanns också en tid, då den i våra dagar så allmänna sillen var en lika sällsynt som dyrbar och eftersökt rätt. Sägnen mäler, att en af det feodala Englands mest lysande herrar, grefven af Northumberland, som lefde i fjortonde århundradet, hvarje morgon lät servera sig fyra färska och sex salta sillar. Det var hans dagliga frukostmatsedel, och denna oerhörda slösaktighet gjorde honom ryktbar vid den kungliga ätten Plantagenets hof.

För den gamla engelska aristokratien hade sillen icke blott förtjänsten att vara en utomordentligt fin och dyr föda; den uppskattades äfven och i synnerhet såsom ett eggelsemedel utan like för strupens törst. Om grefven af Northumberland icke haft tillgång till detta konstlade medel att underhålla en törst utan motstycke i England, så skulle han måhända sett sig ur stånd att till hvarje måltid hvälfva i sig en väldig stånka öl och en dito vin.

Ett århundrade senare hade den salta sillen upphört att vara en rätt uteslutande för de store herrarne, men den fortfor icke desto mindre att vara ett "högdjur", som alltjämt räknades till lyxmaten. Froissart, den franske krönikören, berättar, att en liten kagge sill på hans tid (under senare hälften af 1300-talet, alltså samtidigt med grefven af Northumberland) kostade 30 ecuer (ungefär 65 kronor). Men pänningens värde var på den tiden ofantligt mycket större än nu, hvarföre det är lätt begripligt, att sillen icke var till salu för hvem som hälst.

Men tiderna ha förändrats, och sillen med dem. Den af Plantagenetkungarnes feodaladel mest eftersökta fisken har blifvit den förnämsta födan för Europas fattigaste invånare. Man måste räkna i milliarder antalet af de sillar, som årligen säljas till på det hela taget allt billigare pris. Det finnes ingen rätt, som är så vanlig i fattigare hushåll som sillen; ingen fisk som är mera populär än hon.

Våra gällande mynt.

Enligt k. förordning af den 30 maj 1873 är för Sverige antaget ett nytt myntsystem med guld som värdemätare och hufvudmynt. Räkneenheten i det nya systemet blef kronan i stället för den dittills gällande riksdalern, och såväl Danmark (1873) som Norge (1875) hafva antagit samma myntlag, hvadan alla tre rikena nu hafva samma myntslag, hvilka gälla och omlöpa obehindradt i dessa rikens offentliga kassor och allmänna rörelse. De praktiska fördelarne af en sådan gemensamhet äro påtagliga.

Till myntvikt är numera i Sverige, liksom i andra land, antagen den franska gramvikten. Myntenheten, kronan, är egentligen en kvantitet fint guld, vägande $^1/_{2480}$ kilogram eller $0,_{4032258}$ gram. Men då ett så litet guldmynt skulle blifva svårhandterligt och därför opraktiskt, präglas i guld endast mynt af högre värde, nämligen ett å 5 kronor, ett å 10 kronor och ett å 20 kronor.

Af 1,000 gram (= 1 kilogram) fint guld utmyntas 496 femkronestycken, eller 248 tiokronestycken, eller 124 tjugukronestycken. Guldmynten präglas af så kalladt myntguld, som utgör en blandning eller så kallad legering af 900 delar fint guld och 100 delar koppar, samt väga: femkronestycket $2,_{24015}$ gram, hvaraf $2,_{016129}$ gram fint guld; tiokronestycket $4,_{48030}$ gram, hvaraf $4,_{032258}$ gram fint guld; samt tjugukronestycket $8,_{96060}$ gram, hvaraf $8,_{064516}$ gram fint guld.

Af silfver präglas fem större och mindre mynt, nämligen å 2 kronor, 1 krona, 50 öre, 25 öre och 10 öre. Silfvermynten präglas af myntsilfver, en legering af silfver och koppar, dock finare för de större och mera kopparhaltig för de mindre skiljemynten. Vikt och finhet för dessa mynt äro:

Tvåkronestycket 15 gram, innehåller 12 gram silfver och 3 gram koppar (resp. 80 % silfver och 20 % koppar); enkronestycket $7,_5$ gram, innehåller 6 gram silfver och $1,_5$ gram koppar; femtioörestycket 5 gram, innehåller 3 gram silfver och 2 gram koppar (resp. 60 % silfver och 40 % koppar); tjugufemörestycket $2,_{42}$ gram, innehåller $1,_{452}$ gram silfver och $0,_{968}$ gram koppar (likaledes 60 % silfver och 40 % koppar); samt tioörestycket $1,_{45}$ gram, innehåller $0,_{58}$ gram silfver och $0,_{87}$ gram koppar (resp. 40 % silfver och 60 % koppar).

Af brons präglas tre olika myntstycken, nämligen å 5 öre, 2 öre och 1 öre. Myntmetallen eller bronsen till dessa sammansmältes af 95 % koppar, 4 % tenn och 1 % zink. Af 1 kilogram brons utmyntas 125 femörestycken, eller 250 tvåörestycken, eller 500 ettörestycken. Således väger femörestycket 8 gram, tvåörestycket 4 gram och ettörestycket 2 gram.

Silfver- och bronsmynten benämnas med ett gemensamt namn skiljemynt.

Under det att guldmyntet är lagligt betalningsmedel man och man emellan till huru stort belopp som hälst, så är detta icke förhållandet med skiljemyntet. Ingen enskild är pliktig att vid en betalning mottaga högre belopp än 20 kronor i två- och enkronestycken, 5 kronor i mindre silfvermynt och 1 krona i bronsmynt. Men vid betalning till statens kassor måste dessa skiljemynt emottagas till huru stort belopp som hälst.

Myntstycke af guld, silfver eller brons, som blifvit vanställdt eller genom skafning, filning, borrning, tillödning eller annan olaglig åverkan af hvad slag som hälst skadadt, utgör icke längre lagligt betalningsmedel.

Guldmynt upphör att vara lagligt betalningsmedel till statens kassor, när det genom nötning förlorat mer än två procent af sin lagliga vikt, men till andra, när det förlorat mer än en half procent af samma vikt. Skiljemynt upphör att vara lagligt betalningsmedel till statens kassor, när det är så nött, att ej med säkerhet kan skönjas, huruvida det för rikets räkning är prägladt, men till andra, när prägeln genom nötning blifvit otydlig.

MINA FÖRSÖK I TRÄSNIDERI.

Berättelse.

Det är någonting fruktansvärdt att vara en man med ärelystnad, ifall man icke ser sig i stånd att tillfredsställa den.

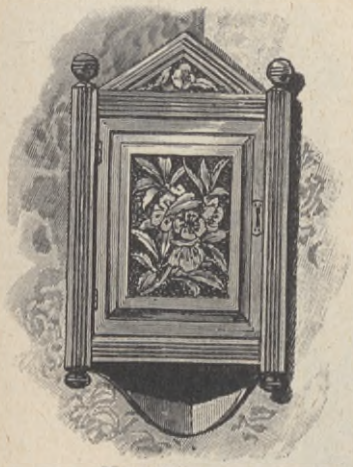

Nyckelskåpet.

I mina unga dagar närde jag många ärelystna planer, och jag behöll dem icke häller för mig själf. Jag invigde hela världen i mitt förtroende; alla mina bekanta visste på förhand, hvad jag ämnade taga mig till och hur jag ville ha min framtid — hurudan hustru jag skulle ha och hurudant mitt blifvande hem skulle se ut. Detta var mitt misstag — jag gjorde för mycket bruller af det som ännu inte var. Det föll sig litet svårt för mig att draga mig ur spelet eller att hålla mitt hufvud högt, när jag blef tvungen att göra precis tvärt emot hvad jag tänkt — och sagt.

Min hustru blef naturligtvis så olika mina drömmars hjältinna som en kvinna gärna kan vara den andra. Hon var ej ens vacker; och hvad det beträffar, att hon skulle vara späd och ömtålig och hjälplös och icke hafva någon annan vilja än min — såsom jag tänkt mig henne — så skulle hon hjärtligt hafva skrattat åt en sådan föreställning. Men sedan jag nu sagt allt detta, så må jag gärna med detsamma tillägga, att hon icke förty var den kvinna jag älskade och som gjorde mig lycklig, hvarföre jag icke stort brydde mig om mina vänners skämt öfver mitt gamla ideal, som förmodligen, oss emellan sagdt, skulle ha blifvit ett våp och varit omöjlig att lefva tillsammans med.

Men med mitt hem var det en annan sak. Huru ofta hade jag icke talat därom och med öfverlägsen min kalfatrat mina vänners kälkborgerliga möblemang och låtit dem förstå, att de skulle få se på annat, när jag själf en gång komme att sätta bo! Mitt hem skulle minsann icke blifva stöpt i samma form som deras.

Och nu var jag färdig att gifta mig, och mina vänner lefde i spänd förväntan på hvad komma skulle. Men eftersom Susanna icke var den rika flicka som mitt ideal hade varit; och eftersom jag hade måst spara på hvartenda öre för att ens kunna tänka på att gifta mig, så hade jag nödgats afstå från den förtjusande utflykt till den fjärran Östern, hvarifrån jag tänkt hemföra så

Blomkrukan och en af stolarne.

många märkvärdiga och ovanliga ting. Och fördenskull hade jag också, trots all sparsamhet och trots all den självförsakelse, hvaraf jag varit mäktig, endast så mycket pänningar till öfvers, att jag kunde förse mitt hem med de allra billigaste och vanligaste möbler.

liga, vedertagna sättet, eller som hade en yllematta i sin ägo! Och här stodo vi nu med icke mindre än två yllemattor, som vi fått i lysningspresenter, och ur stånd att skaffa oss annat än helt vanliga, billiga möbler.

Vi betraktade hvarandra under tystnad.

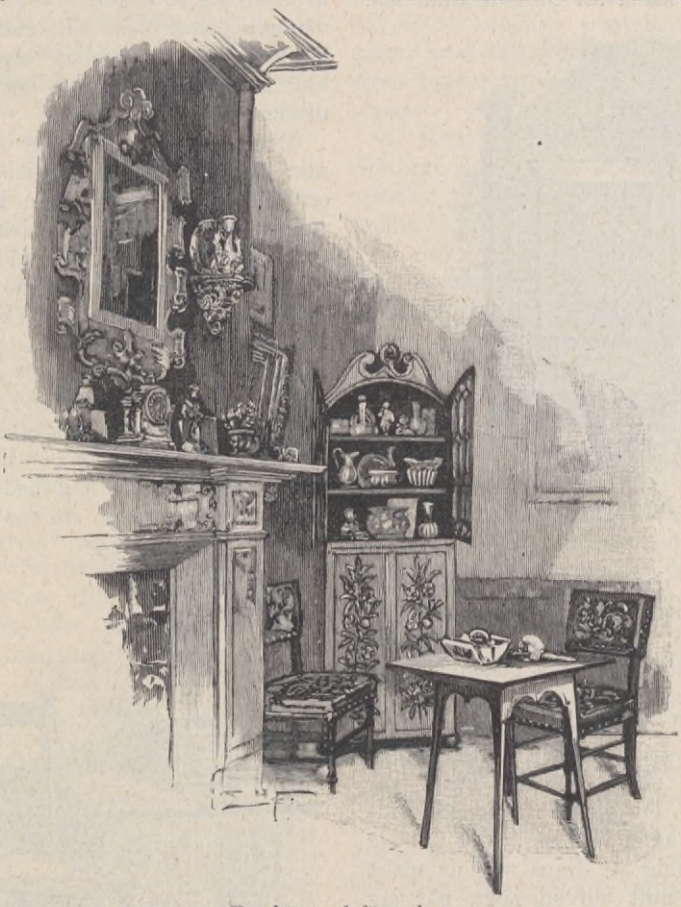

Ett hörn af förmaket.

Detta vållade mig verkligen bekymmer, ehuru jag blygdes att låtsa därom, tills jag gjorde en upptäckt. Susanna tänkte nämligen också därpå — ja, hon tänkte till och med mycket mera än jag därpå. Hon var också en kvinna med ärelystna planer, och hon bekände för mig, att hon ofta brukat säga, att ingen makt på jorden skulle kunna förmå henne att gifta sig med en man, som möblerat sitt hem på det vanDet var en tröst att veta, att vi båda kände förödmjukelsen lika lifligt, och att Susanna hade förklarat, att en yllematta icke skulle få skilja våra hjärtan åt.

Jag stod tyst, men Susanna afgjorde saken, och jag kände mig i detta ögonblick tacksam för att hon var en kvinna med idéer.

”Du har sagt, min vän”, började hon, ”att du tänkt dig en sex veckors bröllops-

resa för oss. Jag frågade dig, om det skulle bli utrikes, men du svarade, att vi inte hade råd därtill, utan att du planerat en tripp till Norrland. Hör nu på, Johan

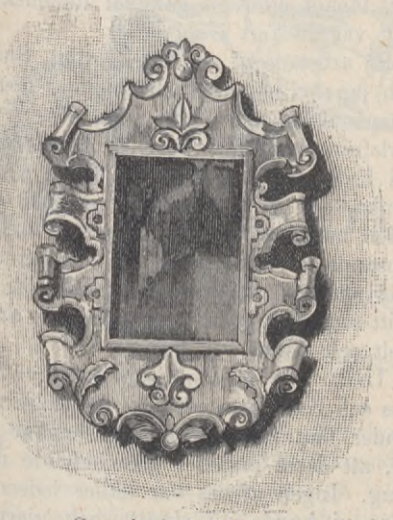

Spegeln i förmaket.

— vi bry oss inte om någon bröllopsresa alls; vi skulle bara ge ut en mängd pängar utan någon verklig valuta därför. Låt oss helt beskedligt stanna kvar här i Stockholm — — eller på sin höjd göra en liten utflykt till Saltsjöbaden efter vigseln. Så återvända vi hem i all tysthet, skaffa oss en gammal kvinna som uppasserska, äta middag ute på en restaurang och arbeta för rästen hela dagen med rullgardinerna nedfällda åt gatan. Det skall bli så roligt — och ett sådant lyckadt skämt se'n!"

Mitt hjärta klappade af glädje vid utsikten att slippa ifrån den beramade Norrlandsfärden.

"Men hvad skola vi arbeta på?" frågade jag.

"På vårt möblemang, naturligtvis", ljöd Susannas svar. "Det skall snidas. Jag har tagit lektioner i träsnideri, och på de sex veckorna, som återstå till vårt bröllop, kan du också hinna lära dig konsten. Om du börjar genast, så är jag säker på, att vi inte skola behöfva skämmas för vårt hem, ifall vi bägge arbeta flitigt."

Vi utförde vår plan i största hemlighet och med stor förnöjelse för oss båda. Se här, huru vi buro oss åt — — hvilket kan tjäna till ledning för alla dem af mina läsare, som vilja följa vårt exempel!

Först af allt varnade Susanna mig för att börja som amatör. Hon sade, att om jag tog lektioner för en person, som brukade undervisa amatörer, så skulle jag snart finna mig invecklad i en oändlig mängd verktyg — fina verktyg, som skulle springa sönder i min hand, ifall jag använde dem med nödig kraft, och som skulle kosta mig mycket pängar.

Fördenskull gick jag till en yrkesträsnidare och bad honom skaffa mig sådana verktyg som dem han själf använde. Han sade, att jag till en början icke behöfde så många, och han skaffade mig sju stycken till billigt pris äfvensom nödigt trä till att börja arbetet med.

Min lärare började med att visa mig, huru man skall uppdraga mönstret på träet. och han rådde mig att aldrig påklistra ett pappersmönster och skära ut på det — såsom så många göra — emedan detta förfaringssätt gör verktygen slöa.

Jag öfvade mig en lång tid att snida på plana trästycken, och sedan jag vunnit färdighet däri, fann jag mig hafva tagit

"Vi arbetade ihärdigt."

det första steget i träsnideri. Det var emellertid lång väg emellan detta och min första skulpterade träplatta, och jag förstörde denna platta genom att skära för djupt, så att jag gjorde ett hål, som icke kunde botas. Min sjätte platta använde jag

till ett litet nyckelskåp, hvaraf jag här ger en bild. Det inre af detta lilla skåp är försedt med krokar till att därpå hänga hushållets nycklar. Andra skulpterade träplattor, infattade i vackra ekramar, fingo tjäna till omklädnad för blomkrukor.

Så öfvergick jag till de egentliga möblerna och började med en uppsättning matsalsstolar, dem jag till billigt pris köpte i en möbelaffär. Det var starka furustolar med furusäten, omålade och opolerade. På sitsen skar jag ut en sju centimeter bred bård, men lät den i öfrigt vara oskulpterad. Tvärribborna i stolsryggen snidade jag på samma sätt, och de båda träknopparne öfverst på stolsryggen förvandlade jag till blommor, hvarigenom de fingo ett mycket trefligare utseende. Så gned jag hvarje stol omsorgsfullt med sandpapper och beströk dem fyra gånger med ekbetsning. Slutligen polerade jag dem, så att de skeno som glas. Härigenom undergingo stolarne en så fördelaktig förvandling, att ingen skulle kunnat känna igen dem sådana de ursprungligen varit.

Uppmuntrad af framgången med stolarne snidade jag ett gammalt furubord på samma sätt, och äfven det lyckades förträffligt. Förmaket möblerades i ek i sin naturliga färg, men struken med olja, enär olja kommer träets färg att bättre framträda.

Öfver kakelugnshyllan i förmaket hängde en ekspegel, snidad af Susanna. Såsom synes af illustrationen, förekom icke mycket detaljsnideri i ramen; men dess mönster, lånadt efter en gammal italiensk spegel, var vackert i sig själf.

Så arbetade vi mycket ihärdigt, Susanna och jag; vi samlade omkring oss högar af träspån — och hvad vi pratade se'n! Vår förlofning hade icke varit en dans på rosor. Vi hade grälat mer än de fleste älskande bruka, och vi tillbragte nu en stor del af tiden med att tala om dessa ordväxlingar. Susanna var öfvertygad om, att jag ensam var skulden till dem alla; och jag hade mitt samvetes goda vittnesbörd, att skulden helt och hållet var hennes.

Under vår förlofningstid hade vi ångrat oss och bedt hvarandra om förlåtelse nästan under tårar; men som äkta makar funno vi, att dessa ursäkter icke betydde någonting. Ingen af oss var häller ledsen därför; vi kunde nu skratta och gjorde det äfven af hjärtans lust.

Det var en glad och lycklig tid, och vi voro verkligen ledsna, när vi omsider hade slutat vårt arbete, och den gamla uppasserskan efterträddes af tjänarinnor, och vår dörrklocka började ringa — och våra vänner kommo på besök till oss och begynte granska våra händers verk.

EN FRUKTANSVÄRD UPPTÄCKT.

Då en äldre man en gång af misstag kom att bryta ett bref, som var ställdt till hans son, fick han till sin fasa läsa följande rader:

"Hvad du gör, så spinn dina intriger med större försiktighet! Den unga flickans lik i källaren kan annars lätt bli upptäckt, och då är det förbi med hemligheten. Förfalskningarna bör du ej häller inskränka till futtiga 3,000. Större summa kan du tryggt ta till. Om strykninen tror jag, efter hvad jag sett i fackböcker, att du tagit för stor dos åt Fredrik. Öfverlåt för öfrigt de andra af din älskvärda familj åt mig, så skall jag nog utfundera något fint sätt att få dem förpassade ur världen. Det skall bli ett bra slut på alltsammans, om du bara lugnar dig och inte har alltför brådtom."

För den stackars gamle fadern var det rätt lugnande att få veta, att denna egendomliga skriftväxling rörde sig om en röfvarroman, som hans unge herr son höll på att koka ihop i all hemlighet tillsammans med en jämnårig vän.

En sjöröfvare och en prinsessa.

BERÄTTELSE.

Craddock drog ett djupt andedrag och mumlade någonting liknande en ed, när han kom upp på kullens krön och såg en ståtlig ångjakt ligga för ankar ute på vikens lugna vatten.

Den nyss öfver synranden uppstigna solen göt sin strålglans öfver det sköna sceneriet; och från det ställe, där Craddock stod, syntes intet annat tecken till lif än den nyssnämda jakten. När solen gick ned, hade hon icke legat där; när den nya dagen föddes, tycktes hon hafva legat där alltid.

Under det Craddock, skuggande ögonen med handen, betraktade det vackra ångfartyget, syntes en hvitklädd gestalt komma upp på dess däck och rikta en kikare mot land, hvarpå han aftog och svängde mössan åt den ensamme mannen på kullen. Craddock besvarade hälsningen med synbar ifver; ett ögonblick senare visade sig flere gestalter på däck, en båt sattes i sjön, och mannen med kikaren, tagande plats i dess akter, roddes snabbt mot land.

Craddock vände sig om och blickade tillbaka längs den stig, på hvilken han kommit till kullen, tills hans ögon stannade vid en bland träden halft dold byggnad. Han suckade djupt, tvekade ett ögonblick, men vände sig därpå åter och skyndade utför den branta gångstigen, som ledde ned till stranden. Han ankom dit just som båten lade till. Mannen med kikaren hoppade i land — det var en Herkulesgestalt med brungult hår och skägg — och sträckande fram sina båda armar grep han Craddocks händer och tryckte dem hårdt.

Under några ögonblick yttrade ingendera af dem ett ord. De sågo hvarandra i ögonen, skakade hand om och om igen och släppte slutligen, alltjämt tigande, hvarandras händer.

"Du har fått mitt bref, Craddock?" frågade den andre plötsligt.

"Ja, för mer än en vecka sedan."

"Nå, kan jag räkna på dig?"

Craddock ryckte på axlarne, men svarade ej.

"Ska vi gå hem till dig, eller — —"

"Nej, inte dit", afbröt Craddock med en otålig åtbörd.

"Nå, till jakten då. Du skall frukostera med mig ombord på Carlotta."

"Du har således gifvit henne det namnet?"

"Ja — men hon bär ett falskt namn för närvarande. Vidare om den saken, när vi sitta mellan fyra ögon i kajutan. Klart gossar! Alle man ombord! Kom, Craddock."

En stund senare sutto de båda vännerna i kajutan med en ångande kaffepanna emellan sig.

"Nå, hvad tycker du om jakten? Min

förmögenhet är här. Mitt hem är här. Jag kommer aldrig att lefva i land mera. Denna jakt är min fästmö, min hustru, min hela värld, om ej —! Och går hon till botten, så går jag med henne jämte allt hvad jag äger. Nå, Craddock, säg mig nu — följer du med mig på denna tur?"

"Nej."

"Huru?"

"Jag kan det inte."

"Hvarför?"

"Det är sjöröfveri."

"Juridiskt sedt har du rätt", svarade jätten efter en paus, och hans stämma var låg och lugn; "men efter hvarje morallag, mänsklig och gudomlig, är min sak rättvis, och rättfärdig, och hederlig."

"Det är sjöröfveri, Rolf, ingenting mer och ingenting mindre. I alla händelser kan jag inte följa med dig."

Jättens vackra ansikte blef dystert, och han ryckte häftigt i sitt brungula skägg.

"Du har inte läst hela mitt bref", sade han slutligen.

"Jag har läst det från början till slut, många gånger om."

"Då vet du Carlottas öde, om jag inte utför min plan?"

"Ja."

"Och du vägrar ändå att följa mig, fast du vet, att de mot hennes vilja ämna bortgifta henne med en annan?"

"Jag vägrar ändå att följa dig."

Craddock reste sig från sin plats och gick med händerna på ryggen af och an i kajutan. Efter en stund satte han sig åter och sade:

"Kan ingenting förmå dig att uppgifva denna plan, gamle vän? Låt oss taga den i närmare skärskådande för ett ögonblick. Vi ha varit goda vänner sedan vi voro pojkar i världen. Vi gingo till sjös tillsammans. Tillsammans gjorde vi vår lycka, när världen tedde sig som mörkast för oss. Under tjugusju års tid ha vi aldrig varit skilda åt, utom för några få timmar åt gången. Vi voro tio år gamla, när vi först träffades, trettiosju när vi för fyra år sedan skildes åt. Tjugu års släp och slit, sju års äfventyr och fyra års lugn eftertanke borde ha lärt oss någon lefnadsvisdom.

"Hör nu på, gamle vän Rolf. Antag, att du såge mig färdig att störta mig i ett företag, som du visste skulle leda till min undergång — — säg, skulle du inte då försöka att hålla mig tillbaka därifrån? Skulle du kanske inte vägra att vara mig följaktig i detsamma, äfven om din ställning vore en annan än min nu är. Emedan du till din olycka kom att rädda lifvet på en prinsessa, en konungadotter — — är det därför nödvändigt, frågar jag, att du med berådt mod skall offra ditt lif och din heder, och hennes också, för den kärlek, som genom nämda händelse föddes hos er båda?

"Och om denna din galna plan" — fortfor Craddock — "äfven skulle lyckas därhän, att du kunde bemäktiga dig det fartyg, på hvilket hon är ombord under sin resa — hvar tänker du då gömma dig och henne? Hvar i hela den vida världen kan du hoppas att finna en hamn, där du skulle hafva den minsta utsikt att undgå upptäckt och fångenskap? Ombord på denna jakt? All världens flottor skola förena sig till ditt förföljande. Det finnes ingen fläck i land eller på haf, där du skulle vara säker."

"Du glömmer — —"

"Nej, jag glömmer inte Käjsarön — vår ö, där vi ledo skeppsbrott och lefde i ensamhet under nära tre år. Men Käjsarön ligger inemot 20,000 kilometer härifrån. Du kunde inte tillryggalägga en tiondedel af detta afstånd utan att blifva tillfångatagen — och för öfrigt kan du inte begifva dig dit. Din ed till mig förhindrar dig ifrån att besöka den. Vi öfverenskommo om att aldrig återvända till ön utom i hvarandras sällskap, så vida inte den ene af oss gaf den andre sin uttryckliga tillåtelse därtill. Jag vill inte följa med dig, och jag ger dig inte min tillåtelse att segla dit utan mig. Du kan inte bryta ditt ord till mig; fördenskull kan du inte heller begifva dig till Käjsarön, äfven om det annars vore möjligt.

"Tyst!" fortfor Craddock. "Du behöfver inte säga något! Jag vet, att du är ond. Säg inte något, som du sedan skulle ångra. Men jag vill hällre under hela mitt återstående lif vara ett föremål för din oförsonliga vrede än underlåta ett enda försök att förmå dig att afstå från din hufvudlösa plan. Du är vansinnig, om du sätter den i verket; du var vansinnig, när du uppgjorde den; du skall blifva hängd som en missdådare, innan du hunnit utföra den till hälften.

"Och hvarför, och för hvem störtar du dig i detta vanvettiga äfventyr?" fortfor Craddock med större hetsighet än förut, i det han återigen steg upp och mätte kajutgolfvet med stora steg. "För en kvinna, som du inte sett mer än en enda gång i ditt lif och i hvilkens sällskap du tillbragt mindre än fem timmar af din fyrtioettåriga tillvaro. För en kvinna, som är befryndad med hvartenda krönt hufvud i Europa; hvilkens porträtt är bekant för hvarenda tidningsläsare i hela världen; hvilkens bortförande skulle sätta alla mänskliga krafter på jorden och på hafvet i rörelse till hennes återfinnande och till din undergång!

"I ditt bref till mig skrifver du, att du planlagt detta företag under tre år; jag säger dig, Rolf, att om du också hade planlagt det i tre hundra år, så hade du ändå inte den minsta utsikt till framgång däri. Hon stiger ombord på den kungliga jakten den och den dagen och begifver sig till det och det stället — välan, hela världen har reda därpå. Du tänker förfölja, och om det händelsevis blir storm eller något annat missöde, så tänker du anfalla jakten på öppna hafvet, bemäktiga dig ditt byte och segla bort därmed, förlitande dig på, att intet fartyg i sjön kan hinna upp dig. Men hvad i himlens namn skola de två kryssare, som åtföljа jakten, sysselsätta sig med, under det att detta sjöröfvardåd utföres? Vet du inte, att dessa kryssarkonvojer skola ligga en på hvardera sidan om jakten; och är du inte så mycket sjöman att du vet, att du inte skall hafva den minsta utsikt att komma inom präjningshåll för det fartyg du ämnar anfalla, utan att blifva beskjuten? Är du galen, Rolf? Jag vet, att det är ditt allvar; men har du då förlorat hvarje gnista af förnuft?"

"Har du nu slutat, Craddock?" frågade jätten lugnt. På hans ansikte fanns icke längre ett spår af vrede; han smålog tvärtom.

"Ja", var Craddocks korta svar.

"Skall jag då låta servera frukosten?"

"Nej. Låt mig komma i land."

"Godt; men först ännu en fråga. Vägrar du fortfarande att låta mig besöka Käjsarön utan dig?"

"Ja; jag vägrar nu och för alltid, så vida du inte uppger din vansinniga plan."

"Huru var löftet, som vi gåfvo hvarandra? Vill du upprepa det för mig? Jag kan hafva glömt dess ordalydelse."

"Öfverenskommelsen lydde, att ingendera af oss någonsin skulle ånyo besöka ön under den andres lifstid, utom i hvarandras sällskap eller med uttrycklig tillåtelse af den frånvarande. Det är tydligt nog."

"Alldeles. Tack skall du ha. Vill du inte frukostera med mig nu?"

"Nej. Jag vill gå i land. Du behöfver inte följa mig upp på däck. Låt oss skaka hand och skiljas här."

"Nu är det min tur att vägra, Craddock. När vi mötas igen, om vi någonsin göra det, så skall jag erbjuda dig min hand. Du tager den kanske inte då; och det är fördenskull bättre att du lämnar den orörd nu. Jag följer dig upp på däck. Jag seglar inte förrän någon gång i natt. Om du ändrar beslut, så kom ut till mig. I morgon bittida är jag borta."

Rolf — vi vilja kalla honom så; det är det enda namn vi här kunna gifva honom — följde med blicken sin vän, tills denne efter en sista viftning med handen försvann bakom kullens krön.

"Ledsamt det här, Craddock", mumlade han med ett sällsamt småleende, halft sorgset, halft hånfullt. "Jag kan inte besöka Käjsarön utan dig; därför måste jag taga dig med mig. Det finnes intet i öfverenskommelsen som säger, att den ene inte får taga den andre med våld; ergo

måste du åtfölja mig. Craddock, min vän, vi afsegla i natt — och vi afsegla tillsammans."

* * *

Kvällen var molnhöljd, och en frisk bris drog genom träden på kullen. Klockan hade just slagit nio hos Craddock, när han hörde en knackning på dörren. Han skyndade hastigt att öppna i hopp att hans vän hade kommit på bättre tankar rörande sitt tillärnade vågstycke. Ett dussin gestalter sprungo in i den rymliga förstugan, grepo Craddock och bundo honom i ett ögonblick. Under tiden stod Rolf med korslagda armar och betraktade tigande scenen.

När det var gjordt, tog han till orda sägande:

"Jag kan inte tvinga dig att samtycka, Craddock, men jag kan tvinga dig att åtfölja mig. Är det någonting jag kan uträtta åt dig, innan vi gå ombord?"

"Ja. Mitt moderlösa barn och dess sköterska måste följa med mig."

Tvänne timmar senare hade jakten lämnat viken.

Craddock fogade sig kallblodigt i det oundvikliga. Under de närmaste timmarne visade han intet yttre tecken till sin förtrytelse utom det att han fullständigt ignorerade Rolfs tillvaro; och Rolf låtsade icke se, att han var ignorerad. Hans lifliga, entusiastiska tal förblef alltjämt obesvaradt från den tigande vännens sida, utan att han tycktes märka det.

Jakten ångade genom Engelska kanalen ut i Nordsjön och sköt snabbt framåt mot sin första ankarplats. Så kom en dag, då hon låg förtöjd på mindre än tre kabellängders afstånd från det kungliga fartyg, på hvilket prinsessan snart skulle stiga ombord. Rolfs jättelika gestalt syntes högre än någonsin. Hans ögon voro klarare och blicken stadigare än förut. Ett ständigt småleende lekte omkring hans mun, men hans rynkade ögonbryn vittnade om en skarp tankeverksamhet.

Han bevakade icke på något sätt sin väns görande eller låtande, men tvänne sjömän befunno sig alltid vid sidan af Craddocks barn och dess sköterska, när de voro uppe på däck. Craddock, som förstulet följde Rolf med sina blickar, undrade inom sig, huruvida han funderade på att göra anfallet där, i flottans närvaro och under kanonerna på de båda fästningar, som bevakade den smala passagen, genom hvilken han i sådant fall måst fly. Ett dylikt försök å Rolfs sida skulle icke hafva öfverraskat honom.

Men jätten gjorde intet tecken. Han var idel lugn och småleenden. Hans djupa, manliga stämma darrade aldrig.

På femte dagen efter sin ankomst till platsen gingo de till sjös igen.

"Nu ge vi oss af, Craddock", sade Rolf i ett af dessa ensidiga samtal, som ofta höllos dem emellan, då engelsmannen lyssnade utan någon anmärkning och norrmannen talade utan något svar. "Det kungliga sällskapet afseglar i morgon i dagningen; vi skola gå före dem genom kanalen och nedåt kusten. Och sedan — hvad sedan, vän? Hvem vet? Skall jag sätta dig i land, min vän, eller vill du se slutet på historien, sedan du nu en gång kommit ombord?"

"Såg du henne, Craddock?" frågade han senare. "Såg du henne, när hon gick ombord med sin svit? Gode himmel, hvilken skönhet! Hvilket majestät! Hvilken oändlig ömhet och kärlek! Ah, om du bara hade varit med mig i land! Om du hade sett, huru hon ryckte till af öfverraskning, då hon fick se mig — de rosor, som i ett ögonblick stego upp på hennes kinder! Rodnaden, småleendet, rynkningen af pannan, den rörande, bönfallande blicken, trotset, den odödliga kärleken, det orygglige beslutet...

"Jag gjorde intet tecken; hon gjorde intet; men hennes hjärta klappar nu just så som mitt klappar — med våldsam kraft, men stadigt och troget — stadigt och troget, Craddock; stadigt och troget.

"Du såg henne från däcket, Craddock, med hennes ögon lysande som stjärnor i himmelen. Du såg henne, eller hur? Dottern af hundra konungar; ättlingen af förgätne härskare öfver människor; samman-

fattningen af alla himmelska och jordiska löften. Craddock, kan du hålla dig tyst ännu?"

* * *

Det hvilar någonting hemskt öfver dödstillheten hos en afton på Medelhafvet, då elementen sofva, då jord och himmel och ocean äro i hvila, då till och med böljorna upphöra med sin rastlösa rörelse och de ankrade fartygen ligga liflösa öfver djupet. Så låg den kungliga jakten.

Det var emellertid lif på dess däck. Här och där lutade sig en sjöman öfver relingen och stirrade frånvarande ut i natten. Vakten trådde sin rastlösa, regelbundna gång; men vakten var sömnig och gäspade under det han gick. På ömse sidor lågo de båda kryssarne, slöa, sömniga äfven de. Under soltältet hvilade prinsessan, som vi hafva kallat Carlotta, med lifligt sinne skådande aftonens skönhet, på båda sidor omgifven af hoffröknar och vakthafvande sjöofficerare, men i alla andra afseenden ytterligt ensam.

Af det kungliga sällskapet var hon ensam ombord på jakten. Hvarför hon kvarstannat där skulle hon icke kunnat förklara, om det icke var för den egendomliga aftonens skönhet här ute på hafvet. Af någon oförklarlig anledning tänkte hon på den norske jätten, som för längesedan uppträdt som hennes räddare. Hennes blick sväfvade sakta utåt sjön, där ett grönt ljus hängde orörligt öfver vattnet, och därifrån tillbaka till stranden till den punkt, där hennes anhöriga hade försvunnit.

Där återkom barkassen, som hade fört dem i land, och på samma gång prinsessans ögon föll på densamma, träffades hennes öra af en jodling, klar och skarp — en jodling sådan som hon endast en gång förut hade hört vid ett oförgätligt tillfälle. Hon rörde sig ej. Hoffröknarna fortforo att hviska sinsemellan. Sjöofficerarne förblefvo döfva.

Barkassen närmade sig och lade till vid jakten. Endast en man hoppade upp på däck; det var Rolf, stor i sin djärfhet, småleende och beslutsam.

Prinsessan reste sig lugnt och behärskadt från sin stol; med några få ord bjöd hon de uppvaktande att draga sig tillbaka. Så gick hon emot sin gäst med utsträckt hand; Rolf föll på ett knä, grep ömt hennes hand med bägge sina och förde den till sina läppar.

Han ville tala, men hon tystade honom med en åtbörd, och så förblefvo de i denna ställning under sekunder, hvilka föreföllo dem bägge som timmar. Därpå talade hon.

"Ni har djärfts komma till mig trots alla hinder", sade hon med darrande stämma. "Jag kan ej säga, att jag icke är glad. Tala ej. Jag får icke höra ett ljud af er röst. Mitt öde gestaltades, när världen var ung; trots kan ej förändra det. Ni har vågat allt för att ännu en gång få se mig — för att jag ännu en gång skulle få se er. Jag måste fordra ett till och med ännu större mod af er nu. Lämna mig, min vän, utan att säga något af allt hvad ni ville säga. Jag får icke höra därpå — men jag vet det ändå. Vi få icke nämna kärlek — men en gång, en gång när detta jordiska öde har nått sin fullbordan — då, min vän, skall jag uppsöka er såsom ni har uppsökt mig nu. Stig upp. Stig upp och gå, på det att icke min styrka må svika mig i detta stora ögonblick. Gud vare med er. Stig upp; tala ej; vid eder kärlek till mig, vid min kärlek till eder: lämna mig. Se er ej tillbaka. Jag bönfaller — nej, jag befaller! Lämna mig! Min själ skall ledsaga er. Min kropp — den är ett intet — den måste stanna här. En gång — på andra sidan — i det kommande lifvet — skall jag uppsöka er! För Guds kärleks skull, lämna mig!"

Han prässade sina läppar mot hennes hand, och därpå lämnade han däcket utan ett ord, hoppade ned i barkassen och försvann i mörkret.

* * *

Herkules' stoder befunno sig långt akterut, när Rolf uppsökte sin vän på jakten Carlottas akterdäck. Till det yttre var han oförändrad, utom det att hans leende var djupare och det grubblande uttrycket hade försvunnit från hans panna.

"Jag har uppgifvit min plan, Craddock", sade han lugnt; "vill du nu taga min hand?"

"Gärna, Rolf, och med full förlåtelse därtill."

Rolf tycktes icke höra vännens ord, utan fortfor drömmande:

"Det är inte mycket jag har att säga dig. Tillsammans med mina män bemäktigade jag mig barkassen och gick ombord på den kungliga jakten. Hon var där. Jag träffade henne. Hon gaf mig sina befallningar och ett löfte. Jag lydde, och jag väntar. Det är alltsammans. Skola vi nu begifva oss till Käjsarön och hvila ut där?"

"Ja, gärna för mig, Rolf, om du så vill."

Afdelning för Frågor och svar.

(**Frågor,** som icke äro af annonsnatur, få af våra läsare framställas rörande allehanda ämnen, i hvilka en upplysning af ett eller annat slag önskas. Frågorna numreras af *redaktionen* och införas i tidskriften i den ordning de inkommit. **Svar,** hvilka också väntas ingå från tidskriftens läsekrets, förses af *insändaren* med *motsvarande frågas nummer.* Så väl frågor som svar skrifvas på endast en sida af papperet och adresseras: *Sol, Illustreradt 25-öres Magasin, Centralpalatset 28, Stockholm.)*

Svar.

N:r 161. — Den längsta enskilda järnväg i Sverige är Bärgslagernas (Falun—Göteborg), som utom bibana (Filipstad—Daglösen, 8 kilometer) mäter 478 kilometer.

Anrik.

N:r 162. — Antagligen för närvarande Valhallavägen i Stockholm, Östermalm. Den mäter ungefär 1,75 kilometer, men håller nu på att utläggas till sin fulla längd, som blir omkring 2,16 kilometer. — När en gång Ringvägen på Stockholms Söder blir färdig, kommer den säkerligen att blifva Sveriges längsta stadsgata med ungefär 4 kilometers längd. *Anrik.*

N:r 164. — Hela staden New York med sina förstäder ("The greater New York") har omkring 3,500,000 invånare. New York är betydligt större i omkrets än Paris.

Anrik.

N:r 167. — Det är sant, att Nordisk Familjebok i somliga artiklar i början af arbetet har felaktiga uppgifter om en gammal svensk mils längd i kilometer. Två mil kunna aldrig bli = 16 kilometer, ty nymilen, som är kortare än den gamla, mäter 10 kilometer. Men om "Turist" slår upp Nordisk Familjeboks artikel "Mil", så får han den rätta uppgiften, nämligen 1 gammal svensk mil = $10{,}688_{54}$ meter, eller ungefär $10_{,7}$ kilometer.

Anrik.

N:r 168. — Att en cyklometer angifver längre vägsträcka för hemvägen än för bortvägen kan bero af tre orsaker. Ni kan på bortvägen åka så fort, att cyklometern "kuggar öfver" och således icke ger rätt utslag, emedan för hvarje öfverkuggning ett hjulhvarf uteblir i mätningen. Denna olägenhet förekommes i de flesta fall genom en noggrann insättning af cyklometerns olika delar, ty den bör kunna fungera rätt äfven vid fortåkning. För det andra kan ni på hemvägen vara trött, så att ni åker mera slingrande än på bortvägen; härigenom förlänges naturligtvis den uppmätta vägen. För det tredje och sista kan luftringen hafva förlorat luft under resan, så att den är slakare på hemvägen än på bortvägen; härigenom får hjulet gifvetvis en mindre genomskärning och måste för att tillryggalägga en gifven väglängd göra flera hvarf än det behöfver göra, då ringen är styf och hjulets diameter alltså större. Den sista orsaken är den vanligaste, men kommer därtill någon af de andra, så kan cyklometerns missvisning blifva betydlig.

Anrik.

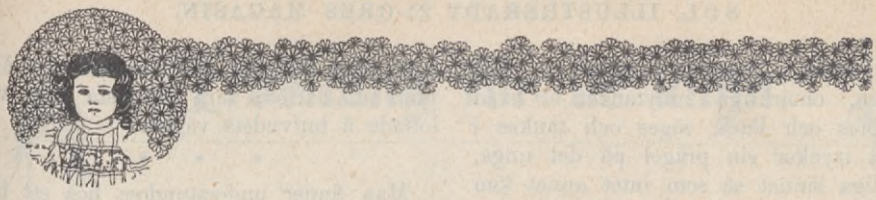

För hemmet och familjen.

Några råd till mödrar.

Barnens tänder böra väl vårdas. De små kunna tidigt vänjas vid att använda tandborste, och den bör hälst brukas efter hvarje måltid. Om mjölktänderna äro felaktiga eller hastigt förstöras, så bör man rådfråga en tandläkare och följa hans anvisningar, i hopp att den följande tanduppsättningen må gagnas däraf.

Barn hafva i allmänhet begär efter sötsaker, särskildt sådana barn, som icke få god eller lämplig föda. Ett annat märkvärdigt begär hos barn är till omogen frukt. Man kan få se dem äta all möjlig surkart, om de få hållas. Denna ovana är icke blott skadlig för magen och kroppen i allmänhet; den förstör äfven tänderna. Syror och sötsaker förstöra båda hvar på sitt sätt tänderna.

Syrliga, väl mogna frukter äro däremot mycket stärkande och välgörande för barn. När det icke låter sig göra att få färsk frukt, bör kokt sådan utgöra en del af den dagliga födan för hvarje barn öfver två år. Torkade äpplen, persikor och aprikoser kunna därtill användas; om litet citronsaft blandas till kokta äpplen, smaka dessa nästan som färska. Sviskon äro också mycket lämpliga, antingen ensamma för sig eller anrättade med litet kanel eller citronsaft. I synnerhet vid hårdt lif är frukt synnerligen att rekommendera för sina lösande egenskaper. Det är bättre att gifva ut pängar för torkad frukt än för medikamenter, hvilka i längden endast förvärra det onda, om de också tyckas hjälpa för tillfället.

* * *

Äfven barnens hår kräfver sin vård. Håret bör tvättas en gång i månaden med såpsprit, eller grönsåpa löst i sprit. Sådan lösning fås å apoteket. Ofta skeende tvättning gör håret torrt och sträft; för att hålla det rent må man borsta det väl hvarje dag och laga så, att borsten kommer i beröring med hufvudsvålen. Hvarje barn bör ha sin egen kamm och borste. Kammen hålles ren genom urborstning med borsten för hvar gång den användts; och borsten hålles ren genom att efter hvarje användning urkammas med kammen. Emellanåt bör den också ingnidas väl med hvetekli, men ej gärna rengöras med tvål och vatten, emedan den då snart förstöres. Finkamm bör undvikas utom då det gäller att befria barnet från ohyra i hufvudet.

* * *

Uppodla hos barnen en benägenhet för och en uppskattning af enkla, oskyldiga nöjen. Tillställ små fester för dem och deltag själf i deras lekar och förströelser. Det säkraste sättet att göra barn glada är att själf med glädje deltaga i deras små förströelser. Lyxens anda har så genomträngt den tidsålder vi lefva i, att enkelheten har blifvit omodern, och många barn hafva blifvit vanda vid konstlade förströelser, som kosta mycket pängar och på samma gång missrikta deras sinne. Detta är alldeles galet. Hos barnen böra framförallt bibehållas barndomens ofördärfvade friskhet, för hvilken hela världen är ny och har nyhetens behag.

Hemmets inflytande är den mest bety-

Längre hann han ej, ty Radha slog snabeln om honom och placerade honom hastigt och lustigt upp på sin breda rygg. Uppenbarligen ville icke Radha, att hans vän Mohun skulle kvarlämnas, och därföre fick denne sitta kvar där elefanten hade placerat honom.

När jaktsällskapet kom till djungeln, där tigern höll till, sändes några af elefanterna in i djungeln för att afdrifva densamma genom att marschera genom den och drifva tigern framför sig. De tio öfriga elefanterna, hvar och en med en jägare på ryggen, väntade vid den bortre änden af djungeln för att där mottaga tigern, när han visade sig. Bland de sistnämda tio elefanterna befann sig äfven Radha.

De behöfde icke vänta länge. Elefanterna stodo orörliga, ty de förstodo tydligen, att någonting viktigt var på färde. De vädrade också tigern.

Plötsligt syntes tigern i utkanten af djungeln. Ett skott föll från en af jägarne, och innan någon kunde hindra det, sprang den sårade tigern upp på Radhas rygg, där han höll sig fast i howdahn med sina klor. Han hade sprungit upp på den sidan af elefanten, där Mohun satt, och skulle säkerligen ha slagit klorna i denne, om icke Mohun ögonblickligen hoppat ned på marken.

Fortare än det går att omtala sände den till lifvet hotade jägaren i howdahn ett skott i tigern. Denne störtade till marken; och sårad och ursinnig som han var vände han sig mot det närmaste offret han kunde se, nämligen Mohun.

Den unge mannen hade vid sitt kraftiga hopp från Radhas rygg fallit hufvudstupa ned i det höga gräset, och tigern skulle hafva varit öfver honom, innan han hunnit resa sig, om icke elefanten hade kommit emellan.

Ännu en gång, med blixtens snabbhet, greps Mohun af sin väns rörliga snabel och placerades i säkerhet på Radhas rygg, under det elefanten själf, som icke hade någon lust att omigen få tigern till ryttare, med upplyft snabel flydde genom skogen, utstötande väldiga trumpetanden af förskräckelse. Ett tredje skott sträckte därefter tigern död till marken.

Radha fick den kvällen en extra förplägning för det han räddat Mohuns lif, nämligen ett slags madeirapudding, sådan som elefanter tycka särdeles mycket om, bestående af konjak, ingefära, kryddnäjlikor, peppar och sirap blandade med mjöl.

"Och ut att meta gick."

DEN ÄLSKLIGE KROKODILEN.

En berättelse från Måns Munters menageri.

En krokodil
med älskligt smil
och mänskovänlig blick,
tog matsäck med
som var hans sed,
och ut att meta gick.

Bäst som han satt,
tänk sådant spratt —
ej ens det hann bli napp —
Han ropte: "Aj!
uti min paj
jag bet itu en knapp!"

Man skulle tro
det ej bero
på sådan småsak, att
vår vackre vän
for illa, men
det blef en tandvärksnatt!

"Det blef en tandvärksnatt!"

"Det blir din död, om ej min nöd du hjälper i ett nu!"

När sol gick opp
en doktorsknopp
fanns efter sorger sju:
"Det blir din död,
om ej min nöd
du hjälper i ett nu!"

Förskräckt med fog
tanddoktorn tog
i hast sin största tång
och drog och drog —
patienten log
och tjöt på samma gång.

"Herr krokodil,
ert vackra smil
en smula lidit har;
er värk är slut,
men jag drog ut
hvar tand, ej en är kvar!"

Tidsfördrif och tankeöfningar.

Charader.

1.

Mitt första som en krans kring tegen är,
Fast rik på blomster, den dock illa klär.
Mitt andra är en samlad skara,
Som, väpnad och i fast förbund,
Dock styrs utaf ett barn och af en hund.
Som forsens böljor utför klippan fara,
Så nedför bärgets brant mitt hela rörs.
Men lik den rök, som vinden sakta böjer,
Det uppför bärget går, och fjärran hörs
Den knäppning, som dess tåg i öknen röjer.

2.

"Obemärkt och dock så täck du är,
Purpurdräkt i ringa stånd du bär":
Hannas ord i det hon blommor bryter
Af mitt första och en krans sig knyter,
Som är alltid lika skön,
Lika blomstrande och grön.
Tusen konstverk kan mitt andra göra,
Men ock allt i hast förstöra.
Snabb som tanken når mitt helas språng
Öfver jord och himmel på en gång.

Rebusar.

1.

(Af M. S.)

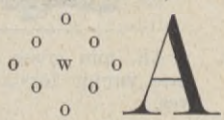

2.

(Af S. O. V.)

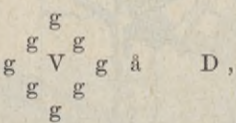

3.

(Af S. O. V.)

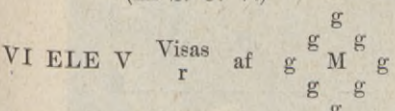

4.

(Af S. O. V.)

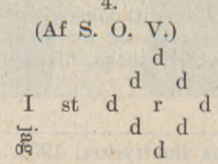

Schack-Uppgift n:r 21.

Af Dr. *A. Decker*, Chicago.

Svart.

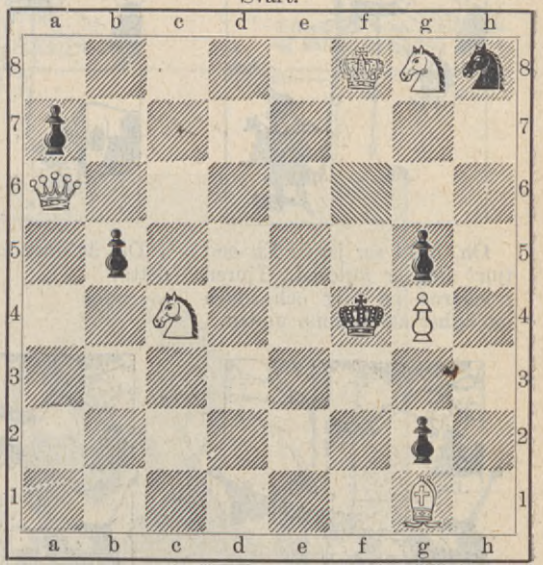

Hvit.

Hvit gör matt i 3 drag.

Lösningar af tankeöfningarna i n:o 16:

Rebusen:

Å bärgig ås där står mitt hus,
högt öfver skog och sjö.

Schackgåtan:

Näcken han spelar på böljan blå,
ljuft är att höra därpå!
Hafvets små älfvor i ringdans gå,
och stjärnorna tindra också.
Men Näcken, när han emot himlen ser,
slår han sitt öga ner;
ty bland de stjärnor, som tindra där,
Fröja ej mot honom ler. (Romans.)

Charaderna:

1. Mormor. — 2. Skuldfri. — 3. Tålamod.

Bokstafsgåtan:

V A R B E R G
A R B E T A
L E O P O L D
D N J E P R
E U G E N I E
M A R R Y A T
A R A R A T
R E B E C K A = Valdemar Atterdag.

NYTTAN AF IDROTTSÖFNINGAR.

Oh, hvad ser jag? En ond tjur! Jag är förlorad. Tjuren i hälarne på mig och ingen möjlighet att komma undan.

Det är dock en hemsk död, detta!

Jag vill taga till med det sista. Jag tager honom vid hornen.

Oj, oj, detta är ruskigt!

Aldrig skall jag komma att trampa denna jorden mera.

Ah, min gosse, jag har väl inte vunnit första pris förgäfves.

Han lyfte mig förträffligt.

Farväl, herr tjur. Där fick du intet. Lär ditt köns representanter att se sig för innan de angripa en flicka, öfvad i gymnastik!

Göteborg. Göteborgs Handelstidnings Aktiebolags Boktryckeri 1901.

SOL ILLUSTRERADT 25-ÖRES MAGASIN

N:r 18. Årg. 3.

UTGIFVARE
TORSTEN HEDLUND.

Eftertryck utan angifvande af källan förbjudes.

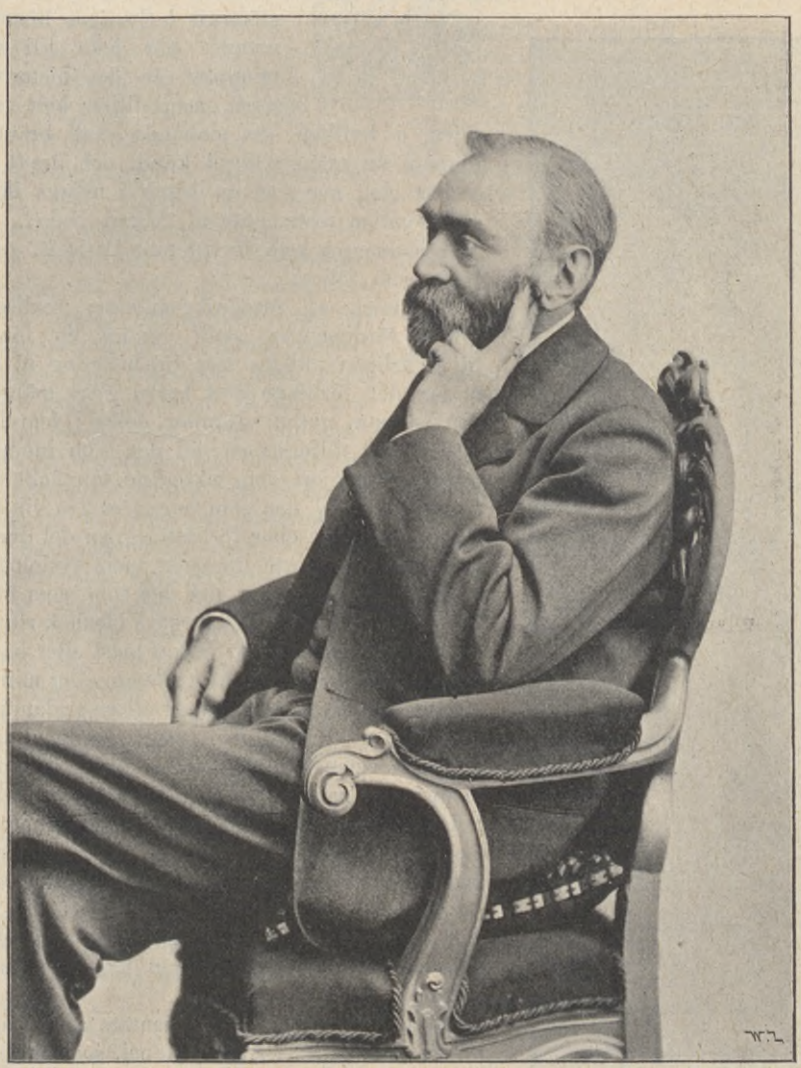

ALFRED NOBEL.

ALFRED NOBEL.

NOBEL är ett namn, som sent skall glömmas i Sveriges historia. Det namnet hör icke till forntiden, knappast är det historiskt i nutiden, men tillhör helt visst framtiden, i hvilken det måhända skall bränna sig in djupare än månget förut kändt och äradt.

Det slog ner som en bomb i många läger detta egendomliga testamente af Alfred Nobel.

Testamentet, som är dateradt Paris 27 nov. 1895, lyder som följer:

Kapitalet, af utredningsmännen realiseradt till säkra värdepapper, skall utgöra en fond, hvars ränta årligen utdelas som prisbelöning åt dem, som under det förlupna året hafva gjort mänskligheten den största nytta. Räntan delas i fem lika stora delar, som tillfalla: en del den som inom fysikens område har gjort den viktigaste upptäckt eller uppfinning, en del den som har gjort den viktigaste kemiska upptäckt eller förbättring, en del den som har gjort den viktigaste upptäckt inom fysiologiens eller medicinens domän, en del den som inom litteraturen har producerat det utmärktaste i idealisk riktning, och en del åt den som har verkat mest eller bäst för folkens förbrödrande och afskaffande eller minskning af stående arméer samt bildande eller spridande af fredskongresser. Prisen för fysik och kemi utdelas af Svenska vetenskapsakademien, för fysiologiska eller medicinska arbeten af Karolinska institutet i Stockholm, för litteratur af Akademien i Stockholm samt för fredsförfäktare af ett utskott af fem personer, som väljas af norska stortinget. Det är min uttryckliga vilja, att vid prisutdelningen intet afseende fästes vid något slags nationalitets tillhörighet, sålunda, att den värdigaste erhåller priset, antingen han är skandinav eller ej.

Man har sagt att testamentets affattning visade på en naivitet hos Alfred Nobel, som skulle komma att varda till mycket besvär vid den praktiska tillämpningen af testamentet.

Och egendomligt eller karaktäristiskt, hvilket må vederbörande själfva döma om, möttes bestämmelserna nästan af ovilja från deras sida, som voro utsedda att fullgöra testators önskningar.

Naiv kan man ju roa sig med att kalla den man, som satte ett så obegränsadt förtroende till sina landsmäns goda omdömesförmåga och starka pliktkänsla gent emot fäderneslandet, att han gaf dem så fria händer, att där snart sagdt icke voro satta några gränser.

Man rör sig icke här med småsaker utan med en prisbelöning öfver hela världen, som årligen belöper sig till öfver en million kronor.

Det är första gången i världshistorien, som en rik man kommit på idéen att så stimulera till allmäntmänsklig god verksamhet som Nobel har gjort. Visserligen kan det sägas, att medlet pänningen icke är alldeles behagligt att använda när det gäller att främja stora idéer till hela mänsklighetens gagn; men man skall icke kunna kalla Nobel dålig psykolog, då han just använder det medel, som i vår tid onekligen är det verksammaste och effektivaste.

Månne Nobel var alldeles fri ifrån öfvertygelsen, att det stora och ansvarsfulla förtroende, som han ifrån hela världens folk tilldelade den skandinaviska halfön, innebure en nödvändig kraftutveckling, som skulle lända de skandinaviska folken till framtida godt i högre mån än något annat? Ty icke torde det vara utan sin verkan, att vi hvarje år komma att erhålla hela den civiliserade världens uppmärksamhet kritiserande riktad på oss såsom från en den sanna intelligensens alla strålar samlande ljuskägla.

Men de vida gränser, som Nobel tillstadde för de olika institutioners omdöme, till hvilka han lämnade sitt förtroende, hafva ej passat dem — redan genast "inskränkte" man Nobels afsikter genom en hop reglementen.

Att "byråkratisera" hans idé var alltså det första steget som togs vid den praktiska tillämpningen.

Nutid har gjort det — därmed är ej fastslaget att icke framtid skall kunna se friare och i synnerhet yngre på det märkliga aktstycke, som heter Alfred Nobels testamente.

* * *

Följande notis visar med hvilka oerhörda maktmedel man har att röra sig i detta land, om hvilket en gång sjöngs: "— — fattigt, skall så bli för den som guld begär".

NOBELSKA FONDEN. Ett sammandrag af Nobelska sterbhusets räkenskaper från åren 1896—1900 har nyligen blifvit tryckt. Häraf framgår, att förmögenheten vid bouppteckningen upptogs till i rundt tal 31,600,000 kr.; att under 1896—1900 inkomsterna af räntor och dividender utgjort omkring 5,800,000 kr., att realisationsvinster och realisationsförluster visat ett öfverskott af omkring 1,300,000 kr., att testamentslegater till ett belopp af omkring 1,400,000 kr. utgått, att arfsskatten belöper sig till 3,170,000 kr.; att i förlikning med arfvingarna utbetalats omkring 1,900,000 kr., och att kostnaderna för utredningen uppgått till 960,000 kr., allt i runda tal. Den utgående behållningen den 31 december 1900 var 31,225,000 kr., hvaraf 1,500,000 kr. afsatts till de 5 olika prisutdelningsinstitutionerna, att användas enligt stadgarnas föreskrift.

Nobelstyrelsen skall, enligt statuterna, senare afsätta särskildt belopp för byggnader.

Alfred Nobel var utgången ur en uppfinnarfamilj.

Fadren Immanuel, född 1801, död 1872, var en ganska framstående uppfinnare redan han. Alfreds moder, Karolina Andrietta, född Ahlsell, synes hafva kunnat meddela sina söner särdeles goda lifsvyer, som hjälpt dem äfven i deras vetenskapliga verksamhet — de erhöllo en ledning till idéell koncentration, som måste komma hvarje uppfinnare till ovärderlig nytta. Den älskade modern, som lefde ända in i sena ålderdomen, hedrades ock alltid troget med sina märkliga söners besök i Stockholm på hennes födelsedag den 30 september.

Den idéella anläggning, som karaktäriserar Alfred Nobel, har han otvifvelaktigt ifrån sin moder.

En anekdot om fadren Immanuel, som betecknar denna tidiga vakenhet och skarpa blick för naturens arbetssätt — det är ju

just uppfinnarens konst att upptäcka detta — må här anföras.

Den unge Immanuel hade sett sin fader hafva förstoringsglas, hvarmed man kunde antända papper o. d., men de voro för små att vara användbara vid tändning af t. ex. en pipa tobak. Med praktisk uppfattning, ovanlig för en sexåring, sökte han ett lätt tillgängligt material, hvaraf han själf kunde tillverka sig en större lins. Han fann det i färskvattensis. En tunn isskorpa uthöggs rund och sattes i en träring, formades därefter med händerna till en lins, och han hade glädjen att nå sitt syfte att på sådant sätt kunna tända sin fars tobakspipa.

Immanuel Nobel (1842).
Född 1801, död 1872.

Immanuel Nobel hade ganska stor framgång i Ryssland, där familjen en tid bodde. Det var redan då sprängämnen, som gaf honom framgång. Minförsvaret har i honom en grundläggare.

Behofvet af ökad kraft vid sprängningar hade emellertid länge förefunnits, och på de kemiska laboratorierna hade ämnen af stor effekt blifvit framställda, såsom bomullskrut 1832 af Bracannot och 14 år senare nitroglycerin af italienaren Sobrero; men deras tillverkning i större skala lät länge vänta på sig. Nitroglycerinen rönte på grund af sina giftiga egenskaper ej någon större uppmärksamhet, förr än Immanuel Nobel började och hans söner fortsatte att experimentera därmed. Immanuel Nobel påvisade ett lätt och i allt väsentligt ännu användt sätt att framställa detta kraftiga sprängämne, den s. k. Nobels sprängolja.

Att använda nitroglycerin ensamt för sig till sprängning var dock ej afsikten, så mycket mindre som sättet för explosions framkallande i detta sprängämne ej då var kändt. Alfred Nobel framträdde härvid som uppfinnare och nöjde sig i sitt första patent, som utfärdades den 14 oktober 1863, med att beteckna sitt sprängämne som en blandning af vanligt krut med nitroglycerin till förstärkande af det förra sprängämnets effekt.

Det dröjde dock ej länge, innan Alfred Nobel tog ett långt steg på uppfinnarebanan. Endast ett sätt var nämligen hittills kändt för sprängämnens bringande till explosion, nämligen medels eld vare sig genom stålets anslag med flintan eller knallhattens tändning med slag eller fängkrutets antändning, öfverallt tjänade eld och e n d a s t eld, som impulsgifvare. På nitroglycerinet hade emellertid ej eld en så kraftig verkan som förmodades. Alfred Nobel underkastade dessa förhållanden ett noggrant studium och kom till det resultatet, att för en fullständig explosion af nitroglycerin fordrades en förberedande detonation inuti massan, eller, som han i patent af den 15 juli 1864 säger, "att om krutets värme kan meddelas nitroglycerinet med den hastighet, som fordras för en explosion, så borde äfven nitroglycerinets ännu större värmeutveckling med tillhjälp af slaget och pressionen af de bildade gaserna, efter en gång erhållen detonationsimpuls kunna underhålla sin egen explosion".

Visserligen tillvann sig sprängoljan stort förtroende för sin kraftiga verkan och den ringa skada å människolif i förhållande till

svartkrut, som vid laddning eller skottlossning ägde rum, men utan olägenheter var ej det nya sprängämnet, och särskildt bidrog därtill dess flytande form.

Nobels skarpsinne insåg nödvändigheten att omdana det flytande nitroglycerinet till ett fast sprängämne. Enklast hade varit att, som från början föreslogs och hvarå patent beviljats, indränka svartkrut med nitroglycerin, men de vid det kraftiga nitroglycerinet vanda konsumenterna kunde ej nöja sig med så svagt sprängämne, som på detta sätt åstadkoms. Efter noggranna försök fann Nobel lämpligast använda kiselgur eller infusoriejord såsom absorptionsmedel, emedan detta material i följd af smådelarnes ihålighet och form hade förmåga att uppsuga och kvarhålla ända till 3 gånger gurens egen vikt nitroglycerin, och erhöll den 19 september 1867 patent å uppfinningen i Sverige.

Denna blandning, benämd dynamit, hvilket namn äfven uppfunnits af Nobel, har mer än något annat nytt sprängämne blifvit spridt och kändt i världen.

Ytterligare ett tiotal år förgick innan Alfred Nobel framträdde med en ny epokgörande uppfinning.

Den nästa var ballistit, ett ypperligt rökfritt krut, som kallats nobelkrut. Detta krut, som snart sökte sig väg till olika länders arsenaler, är olikt andra krutslag särskildt däri, att det är okänsligt för vatten, och har äfven som sportkrut visat sig synnerligen förträffligt.

En stor styrka hos Nobel var, att han ägde självbehärskning och utplottrade icke sin förmåga och sina ansträngningar än hit än dit, som uppfinnare ofta göra, utan samlade sig med hela sin kraft på några få uppgifter.

Man kan göra sig ett begrepp om omfattningen af den verksamhet som till sist berodde af Alfred Nobel, då man erfar att mängden af nitroglycerinämnen, som pr år tillverkas, torde i medeltal under de sista 10 åren af Nobels lefnad ej understigit 60 millioner kg. till ett värde af omkring 90 millioner kronor. Vid fabrikationen voro sysselsatta omkring 12,000 arbetare och befäl.

I och för sig är denna verksamhet, hvars impuls Alfred Nobel gifvit, synnerligen storartad. Att den varit betydelsefull äfven i socialt hänseende framgår af det sakförhållande, att sträjk eller försök till sträjk aldrig förekommit inom någon af de fabriker, som tillhöra Nobelska bolagen, ehuru flere äro 25 år gamla eller mera.

Alfred Nobel bildade 1878 jämte sina bröder ett bolag för tillgodogörandet af de

Carolina Andrietta Nobel, född Ahlsell. (Akvarell af Zorn.)

rika petroleumkällorna i Bakuområdet i Ryssland. Firman fick namnet Bröderna Nobel. Denna firma är världsbekant och dess verksamhet har varit af ofantlig omfattning.

Allt bidrog att åt Alfred Nobel enskildt samla den stora förmögenhet, som skulle blifva hans ära just emedan han kunde afhända sig henne till allmänt gagn.

Alfred Nobels beundran för svenskt studiesätt och svenskt ingeniörskap framgår af den storartade donationen. Likaledes vittna hans och brödernas åtgärder att i vidsträcktaste möjliga mån använda svenska ingeniörer tillräckligt om deras kärlek till fäderneslandet. Särskildt må påpekas, i hvilken hög grad Alfred Nobels arbete inverkat särskildt på de från Teknologiska

institutet utgångna och Svenska teknologföreningen tillhöriga ingeniörerna.

Alfred Nobel förenade en hög grad af blidhet med en sällspord energi och bar inom sitt eget väsen anspråkslösheten själf. Hans personliga älskvärdhet, hans hjärtas godhet och förmåga att ägna deltagande åt andra skola bereda honom ett kärt och tacksamt minne.

Namnet Nobel skall lysa klart i häfderna till heder för Alfred Nobel själf och hans fosterland Sverige.

Ehuru Alfred Nobel under största delen af sitt lif vistats utomlands och fick sluta sina dagar i San Remo, den 10 december 1896, kunde han dock aldrig rotfästa sig i främmande land, hans håg och kärlek lågo ständigt åt gamla Sverige; hans kvarlefvor blefvo ock hitförda samt efter högtidlig jordfästning i Stockholms storkyrka den 29 december och samma dag verkställd bränning begrafda å Norra kyrkogården.

PANSARBÅTEN "ÄRANS" SJÖSÄTTNING.

Det är vår åttonde pansarbåt af Svea-typ som i dopet erhållit namnet "Äran".

En sådan anblick, som Lindholmens varf, stränderna på båda sidor af älfven och rivieret utanför varfvet erbjödo vid sjösättningen, har man väl ej sett förr.

Då konung Oscar senaste gången var närvarande vid en sjösättning vid Lindholmen, då "Niord" gick i vattnet, tyckte man, att det var mycket folk, men det var nära nog ingenting mot detta sista. Hvarenda bärgsknalt, därifrån utsikt erbjöds, var tätt besatt af åskådare:

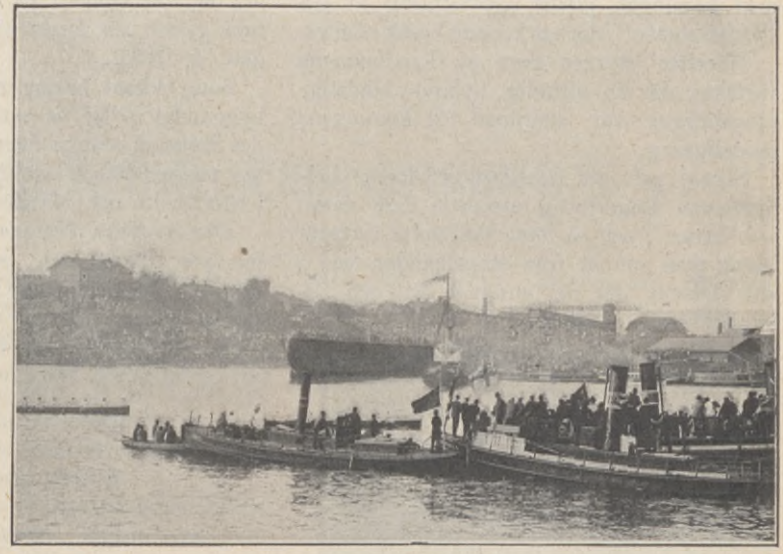

"Äran" just nedlöpt från Lindholmsslipen.

väl ett tjog ångslupar lågo på strömmen fullsatta af passagerare, två sexårade giggar från Gymnastikföreningens roddklubb ilade fram på vattnet förbi otaliga roddbåtar, och härtill kom, att två örlogsmän lågo förtöjda mellan bojarne midt för Lindholmen. "Svensksund" hade nämligen kommit in och så var där "Dristigheten", som ju än så länge visserligen är endast till hälften krigsfartyg, till dess den levererats till staten och fått full utrustning ombord, men den verkade dock särdeles de-

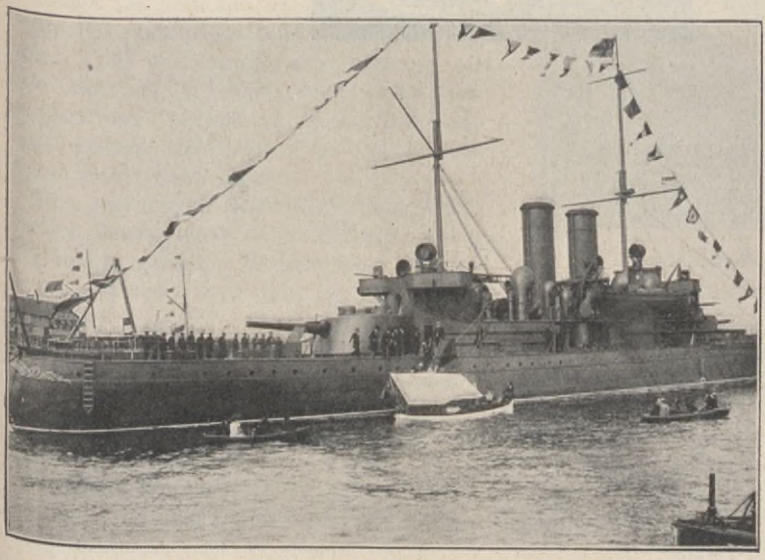

Pansarbåten "Dristigheten" färdig till affärd.

korativt, färdig som den är, och med de långa kanonerna hotfullt blickande ut från sidorna.

Vid tvåtiden ångade "Drotts" ångslup med konungen jämte uppvaktning ut till "Dristigheten", där ett kortare besök aflades.

Härefter styrdes kurs på Lindholmens varfskaj, där en tillfällig, flytande landstigningsbrygga var anordnad för konungens landstigning.

Signal gafs att låta fartyget löpa. Friherrinnan Lagerbring utropade dess namn — "Äran", och så löpte det stolta fartyget lugnt men snabbt från stapelbädden ned i sitt element, där det gungade lätt och behagligt som en svan.

Konungen gaf själf tecken till de entusiastiska hurrarop, som följde "Äran" på dess väg ned i vattnet.

Det namn, som nu äges af vår åttonde pansarbåt, bars en gång af ett linjeskepp, som sedermera omdöptes till "Göteborg", och konungen omtalade för de närstående, att det var ombord på den gamla "Äran" han gjorde sin första sjöresa som ung kadett år 1830.

Som bekant anslog riksdagen medel till byggandet af tre pansarbåtar samtidigt, och det dröjer ej många dagar, innan ytterligare två pansarbåtar af samma cert sättas i sjön, i Stockholm och Malmö.

Den svenska flottans styrka till försvar för vår frihet och självständighet ökas snabbt, och konung Oscars bekanta yttrande, att det ej skall skrifvas i hans historia, att han lämnat vårt lands försvar å sido, vinner allt mera hemul.

GUNNAR WENNERBERG.

Med Gunnar Wennerberg gick ännu en af vårt lands stormän ur lifvet.

Denna tidskrifts första häfte för 1901 har redan innehållit en biografi i korta drag af den märklige mannen och hjärtevarme fosterlandsvännen.

De sista tio åren af sitt lif lefde Wennerberg i ett väl förtjänt "otium cum dignitate". Han sjöng själf i en dikt, att nu vore han "emeritus", uttjänad — men ekot vill gärna tillägga ett "bene meritus" ett väl förtjänt af fäderneslandet.

Och åt detta ägnade han till det sista sina krafter.

Länge var gestalten upprest; håret, som omgaf det martialiska hufvudet, yfvigt och brunt. Till en biograf, som talat om att åren strött silfver i hans lockar skref han, att detta vore "ett misstag, ty försynen hade varit sparsam med silfver så väl i hans lockar som i hans börs".

Men småningom brast dock hans kraft, hörseln försvagades; håret började gråna, den resliga gestalten började luta. I synnerhet det sista året åldrades den gamle märkbart.

Han fick dock upplefva den vackra hyllning, som bragtes honom med anledning af Gluntarnes femtioårsjubileum: stiftandet af Wennerbergsfonden och vårfesten i Upsala.

Gripande liknade han sig själf i Upsala vid en af de gamle höfdingar, som gingo i hög med alla sina dyrgripar; ungdomen hade åt honom bragt det guld han samlat under sitt lif: diktens och sångens; hjärtevarma, manande och storslagna —

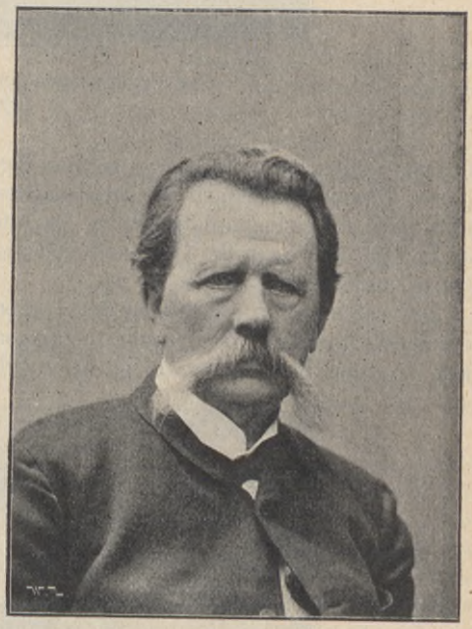

Gunnar Wennerberg.
(Efter en fotografi tagen i Göteborg 1890.)

trots den nu svaga rösten — voro de sista ord han talade till studenterna om den ungdomshänförelse han skådat hos de olika släktled, som hyllat honom.

En vemodsfull epilog till denna fest bildade den vackra hyllningsgärd, som studentmötet i Leckö bragte honom, sedan han redan intagit sjukbädden. Under sången utanför hans fönster kunde de

Till höger om ingången fönstret till Gunnar Wennerbergs sjukrum.

främste sångarne iakttaga, hurusom den gamle ljusets riddersman besvarade deras viftningar med studentmössorna genom att sakta höja och sänka det ljus, som stod vid hans sjukbädd.

Det var som en symbol af hans egen flämtande lifslåga. Den gamle höfdingen fick dö, som han önskat, i sin hembygd, där Vänerns susande vågor ekande mot Leckö slotts mäktiga murar söfde honom till ro.

Med tacksamhet för hvad han verkat i diktens rike, i tonernas värld, till konstens fromma och i statens värf skall Gunnar Wennerbergs minne vårdas och vördas af yngre släkten intill sena tider.

Leckö slott i månsken.

ÖLAND. För Sol af J. FR. ROSSANDER.

Senare afdelningen.

Öland har en lika gammal som rik historia, ehuru en lucka på nära nog ett par århundraden förefinnes i densamma. Redan på 800-talet hörde ön till Svea välde, och öländingarne kallades då och långt sedermera öningar. Många ortnamn bevara ännu minnet af den hedniska tiden, t. ex. Resmo (Reshem), Torslunda, Fröslunda, Göslunda, Ås, Ottenby (Odens by), m. fl. Man vet icke, när kristendomen först började predikas på Öland; det skedde antagligen under elfte århundradet, sedan Smålands apostel, Sankt Sigfrid, efter år 1008 verkat i Värend. Enligt en gammal sägen skall han hafva landstigit i Hagby på Smålandslandet, ungefär midt emot Mörbylånga på Öland. Sedermera inträder den ofvannämda luckan i öns historia, sträckande sig öfver slutet af elfte århundradet, hela tolfte och början af trettonde. Vid folkungaättens uppstigande på Sveriges tron år 1250 skall ön hafva befunnit sig i ett olyckligt tillstånd, hvilket ytterligare förvärrades genom den förskräckliga pästsmitta, som år 1280 infördes från trakten omkring Svarta hafvet och ödelade Öland.

Under medeltiden bildade ön ett helt för sig; den hade egen lagman, men antagligen östgötalag, ty enligt landslagen gick nyvald konung ed "inför alla östgötar och öländingar" i Linköping. Öland utgjorde då ett särskildt län under höfvitsmannen på Borgholm och lydde i kyrkligt hänseende under Linköpings biskopsstol, men hade sina egna stadganden i afseende på afgifterna till prästerskapet. Vid riksdelningen i Helsingborg år 1310 tillföll Öland härtigarne Erik och Valdemar och vid det så kallade "häfdaskiftet" 1315 Valdemar ensam, som under ett par år residerade och förde ett slösande lif på Borgholms slott. Han dog redan 1318, hvarefter hans änka Ingeborg innehade ön och skref sig "härtiginna af Öland".

Den fruktansvärda farsot, som under namn af digerdöden år 1350 härjade vårt land, gjorde nästan hela Öland folktomt och öde. Sägnen mäler, att i Persnäs socken icke flere människor öfverlefde farsoten än som kunde rymmas på en grafsten, hvilken under namn af "digerflisan" blifvit bevarad till vår tid. Elfva år senare härjades Öland ytterligare af danske konungen Valdemar Atterdag samt lydde under de följande århundradena flere gånger under utländskt, särdeles danskt herravälde. Sista gången danskarne hemsökte ön med brand och plundring var 1677. Under Karl XII:s landsfördärfliga krig föllo två tredjedelar af Öland i ödesmål, hvarefter en stark inflyttning från Småland ägde rum.

Under åren 1682—1849 bildade Kal-

mar län och Öland en lagsaga. År 1569 skildes ön från Linköpings stift och lades till Växiö, men hör sedan år 1607 till Kalmar stift. Enligt 1634 års regeringsform blef Öland jämte Kalmar län ett landshöfdingedöme, men 1820—1824 hade ön egen länsstyrelse med en vice landshöfding i Borgholm för utvecklingen och fullbordandet af flere å ön under de föregående åren vidtagna hushållsanstalter. — Öns invånareantal tyckes i vår tid vara i sjunkande; det utgjorde vid 1897 års slut 31,266 personer eller knappt så mycket som femtio år förut.

* * *

Öland är som bekant mycket rikt på fornminnen. Från den förhistoriska tiden finnas stenåldersgrafvar (stendösar); flere ringformiga borgar med väldiga murar uppförda utan murbruk; en stor mängd stensättningar, bl. a. med skeppsformer; många runstenar o. s. v. Rika fynd hafva gjorts på ön af romerska, angelsaksiska och kufiska mynt; ej mindre än en tredjedel af alla från Norden kända så kallade "solidi" (romerska guldmynt) är funnen på Öland.

Öns läge vållade ända till mot slutet af medeltiden talrika besök från sjöröfvarenästena kring Östersjöns kuster, och det var till skydd mot sådana hemsökelser som ej mindre borgarne än äfven, i en senare tid, de förut nämda klöfsadelkyrkorna uppfördes.

Ett af Ölands på en gång yngsta och mest storartade fornminnen är ruinen af Borgholms slott. Medeltidsfästet Borgholms slott är bekant åtminstone sedan år 1280 och nämnes ofta i vår krigshistoria, men vi hafva oss ej bekant, huru detta äldre Borgholms slott såg ut, ej häller när det uppfördes. Allt hvad vi veta är, att det redan på den tiden hette Borgholm, ehuru borgen aldrig kan hafva varit uppförd på en "holme". Staden Borgholm har sitt namn efter slottet; den är ej äldre än sedan 1816 och var dessförinnan en köping med namnet Borgehamn.

Det nuvarande Borgholms slott började uppföras af Johan III, och byggandet fortsattes af Karl X Gustaf och Karl XI intill år 1694, hvarefter det fick förfalla, till dess slutligen den 14 oktober 1806 en vådeld fullbordade förstörelsen och ruinlade slottet.

Den mäktiga ruinen ligger vid randen af västra landborgen, som här brant stupar ned mot strandbältet. Ruinen skildras på följande sätt af riksantikvarien Hans Hildebrand, som sedan några år tillbaka lär vara sysselsatt med utarbetandet af en grundlig skildring af Ölands fornminnen:

"Borgholms slott består, mellan ytterverken och branten, af tvänne delar: en hufvuddel, som bildar en fullständig fyrkant, med ett rundt torn i hvarje hörn, mellan tornen fyra flyglar, af hvilka den västra har ett bredt utsprång mot klippbranten, mellan flyglarne en borggård, samt en mindre del, ej lika regelbunden, som ligger åt norr, med byggnader längs branten och vinkelrätt från denna in på en borggård, som genom tvänne genomgångar i den norra flygeln står i förbindelse med den stora borggården. Dessa byggnader äro vida lägre än slottets hufvuddel. På en planritning, som förvaras i krigsarkivet, betecknas den byggnad, som från hufvudbyggnadens nordvästra torn sträcker sig utmed branten, med namnet 'gamla kungshuset'. Denna bortre del af slottet är således den äldsta, men vi få icke antaga, att det gamla slottet icke var större än hvad nu står kvar däraf; det nya slottet är icke helt och hållet uppfördt vid sidan af det gamla, utan är delvis byggdt på det förras område. Detta visar sig däraf, att en planritning af år 1625, förvarad i krigsarkivet, som upptager grundplanen af det nya slottet, med antydan, att af detta endast den västra flygeln med dennas två hörntorn var fullbordad, visar ännu på den nya borggården, helt nära intill den nämda flygeln, ett rundtorn, som icke kan vara något annat än det gamla slottets kärna, hvilken måste hafva rifvits sedan de öfriga flyglarne med dessas två hörntorn börjat byggas."

Om Borgholms gamla slott förtäljer sagan, att detsamma i början af den kristna tiden beboddes af en drottning Gunhild,

hvilkens man var sjökonung och mycket vistades på sjöresor. Slottets vård anförtrodde han åt sin borgfogde Elav, som ock hade nycklarne till tornet, där fångarne förvarades. Drottningen intogs af en brottslig kärlek till denne man, men Elav var en hederlig man, som icke ville bedraga sin herre. För att hämnas bemäktigade sig då drottningen genom list nycklarne till fångtornet och utsläppte fångarne, hvarefter hon vid konungens hemkomst anklagade fogden för trolöshet och förräderi. Förgäfves betygade han inför konungen sin oskuld; drottningen blef trodd, och Elav dömdes att läggas i en spiktunna, som förspändes med tvänne otämda fålar, hvilka jagades ut från borgen. Fålarne ilade bort längs klippranden åt öster, till dess vid

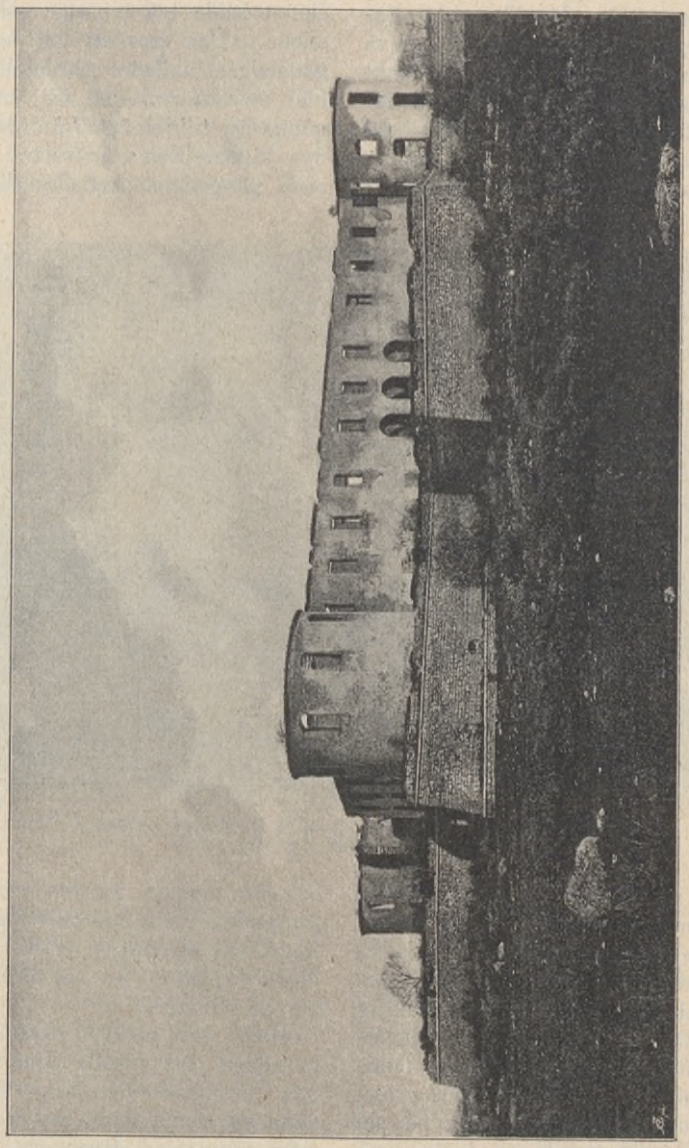

Borgholms slottsruin, Öland.

Köpings klint tunnan slogs sönder och Elavs hufvud krossades mot en sten, hvarest upprann en klar källa, som sedan kallades "offerkällan". Därifrån ilade hästarne med den liflösa kroppen ner mot hafsstranden till en udde, där liket blef liggande och återfanns af sjömän. På denna plats uppfördes sedermera ett kapell, Sankt Elavs kapell, som delvis kvarstod ända till år 1819. Platsen är nu förvandlad till kyrkogård för Borgholms stadsförsamling, hvartill den också förut synes hafva varit

gen österut med utmärkt godt vatten; den kallas än i dag fiendebrunnen, emedan danskarne vid slottets belägring år 1612 begagnade sig af densamma. Äfven i Borgahage funnos brunnar, till hvilka från slottet ledde två i bärget uthuggna gångstigar. Den nordost om borgen belägna gångstigen kallades garderobstrappan och blef 1879 förvandlad till en allmän uppgångsväg till slottet från den så kallade nya vägen. Den från västra rundeln utgående gångstigen kallades helvetestrappan

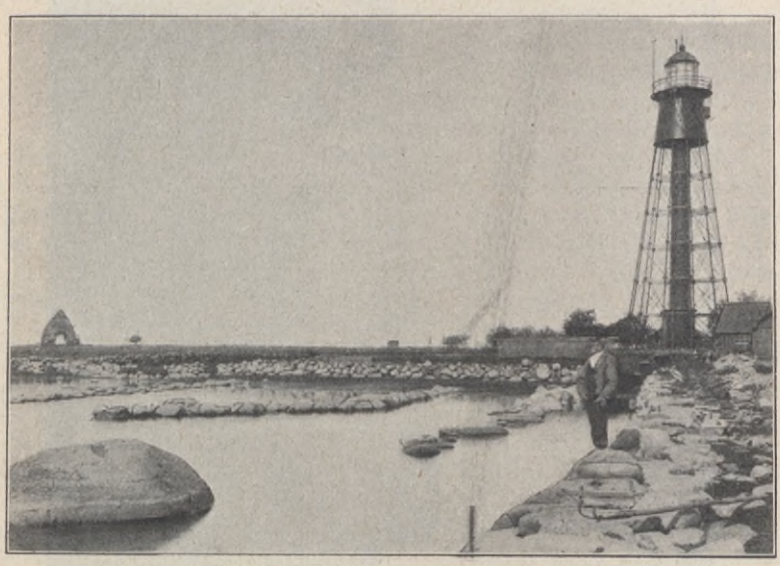

Kapelluddens fyr och Långöre kapell i Bredsätra socken å Öland.

använd, enär man där vid gräfning påträffat delar af människoskelett.

Inom norra slottstornet finnes en i kalkklippan till ett djup af ungefär femtiotre meter sprängd brunn, men den har aldrig gifvit tillräckligt vatten, hvarför Borgholms slott saknat förmåga att uthärda en långvarig belägring. Gustaf Vasa ansåg fördenskull slottet alldeles olämpligt på sin plats såsom krigsfäste och var betänkt på att anlägga ett sådant längre söderut, där det fanns friskt vatten, men någon för ändamålet lämplig hamn kunde ej finnas. Under fredstid erhölls vatten från brunnar utom slottet. En sådan finnes på landbor-

och var brantare än den andra. På denna trappa smög sig den tvetydige Ivar Axelsson Thott en natt år 1487 ned till stranden och flydde i en båt förbi svenska flottan till Gotland.

Med den nämda slottsbrunnen är en folksägen förknippad. Den kallas nämligen jungfrubrunnen och skall hafva fått detta sitt namn däraf, att en hofjungfru af sorg störtat sig i densamma, hvarefter hennes lik flutit upp på stranden af klippön Jungfrun, belägen norrut i Kalmar sund nio kilometer från Ölandslandet.

Af Ölands många runminnesmärken är den så kallade Karlevistenen i Vickleby

socken det märkligaste och viktigaste. Om densamma läses i det nyligen utkomna stora arbetet "Ölands runinskrifter, granskade och tolkade af Sven Söderberg", följande:

"Karlevistenen skiljer sig redan i yttre hänseende från alla andra runstenar på ön, dels därigenom att den är den enda, som är af granit, dels också därigenom att den blifvit rest på en plats afsides från människoboningar, under det alla andra runstenar på ön träffas i närheten af byarne eller af ålder bebyggda platser. Denrig. Den motsatta sidan mot söder, hvilken saknar inskrift, är däremot plan och har erhållit denna form genom klyfning. Stenens höjd öfver den lilla kullen, hvarpå den står, är 130 centimeter. Runinskriften täcker en större del af stenens östra sida, hela norra och en mindre del af västra sidan. Runorna äro inhuggna mellan parallella streck, som begränsa och åtskilja skriftraderna. Inskriften består af två delar, en längre affattad i versform och en kortare i vanlig språkform.

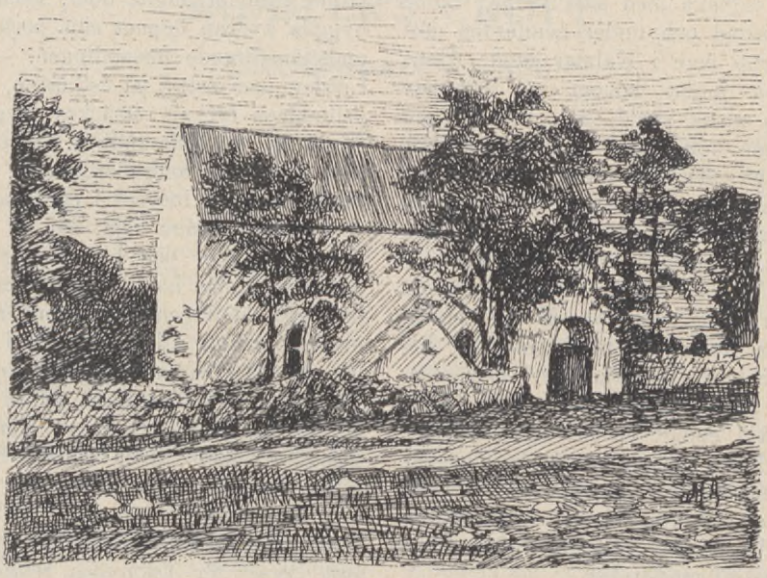

Källa gamla kyrka, norra Öland.

na senare egendomlighet vid Karlevistenen erhåller sin förklaring genom den märkliga inskriften. Innehållet i denna visar nämligen, att hvarken den, till hvars åminnelse inskriften är inhuggen, eller de, som åstadkommit minnesmärket, tillhört öns befolkning. Genom språkformen tro vi oss kunna bevisa, att den, som författat och inhuggit inskriften, kommit från en från Öland vidt skild trakt af Norden."

Karlevistenen har formen af en i hufvudsak fyrkantig pelare med afrundad topp. Äfven de två kanterna äro starkt afrundade, så att den norra sidan är kull-

Enligt prof. Söderbergs — den nyligen aflidne framstående forskarens — tolkning betyder versen (ett så kalladt drottkväde) å Karlevistenen följande: "En hjälte, hvars bana, såsom hvar man visste, utmärktes genom de största bedrifter, ligger gömd i denna grafhög. En dygdigare, stridsmäktig sjöhjälte skall aldrig komma att råda öfver land i det danska riket." Den andra inskriften upplyser om, att den höglagde var Sibbe den vise, Foldars son.

Karlevistenen har gifvit upphof åt en hel litteratur och satt myror i hufvudet på många lärde både inom och utom Sveriges

gränser. De resultat Söderberg kommer till angående den märkliga inskriften äro följande: Den tillhör slutet af 900-talet; stenen är rest till minne af en dansk höfding, som blifvit höglagd invid stenen; inskriften är inhuggen af en norsk skald, som befann sig i den danske höfdingens följe. Det är möjligt, att Sibbe jämte sitt danska följe deltagit i slaget på Fyrisvall på 980-talet, då Styrbjörn Starke med dansk hjälp sökte öfvervinna sin farbror Erik Segersäll, men led nederlag och stupade i striden. Efter Styrbjörns fall ha danskarne dragit sig tillbaka med sina skepp; Sibbe har varit sårad och under hemfärden dött på sitt skepp nere i Kalmar sund. Hans män hafva jordat honom på närmaste strand; en norsk skald, som befunnit sig i höfdingens följe, har diktat till hans åminnelse en vers, som inhöggs på den vid grafven resta stenen. Utan tvifvel hafva många norrmän deltagit i danskarnes tåg till Upsala, då stora delar af Norge vid denna tid omedelbart lydde under Danmark.

Nämnas bör, att på Karlevistenens västra sida finnes en tredje inskrift, bestående af latinska majuskler. Där står: NINONI, samt i raden under: EH. Detta är emellertid endast en del af inskriften; rästen är borta genom en skada i stenen. Hvad denna inskrift betyder känner man ej. Af bokstäfvernas form sluter Söderberg, att den blifvit inhuggen redan under en tidig del af medeltiden.

Af Ölands fornminnen bör vidare nämnas Ismanstorps borg i byn Folkeslunda, Långlöts socken — den bäst bibehållna af öns fornborgar. Den ligger liksom Gråborg långt inåt midten af ön. Ringmuren är uppkastad af väldiga granithällar och kalkstensflisor, sammanfogade utan murbruk och vittnande om, att ofantliga arbetskrafter här varit i verksamhet. Den nästan cirkelformiga, ända till 3,5 meter höga muren har fyra, nu dock igenfyllda öppningar, en i hvart väderstreck. Området inom ringmuren har en genomskärning af inemot 130 meter. Grundmurarne till de inom borgen förlagda husen finnas ännu kvar till en höjd af ända till 0,9 meter. De äro ställda i radialriktning, hafva en mot medelpunkten afsmalnande form och i midten mellan sig ett slags oregelbundet torg.

Vi afsluta dessa enkla teckningar från den egendomliga, intresseväckande ön med ett par bilder från dess norra del. Källa gamla kyrka ligger vackert nere vid östra kusten och lyfter sitt smala skepp utan torn högt öfver den gamla kyrkogårdsmuren. Den ligger där öfvergifven som ett minne från förgångna tider, sedan den nybyggda kyrkan öppnat sina portar för den gudstjänstfirande församlingen. — Längre i söder, men också på östkusten, reser Kapelluddens fyr sin smäckra byggnad till tjänst för de sjöfarande å Östersjön. Fyren, som är af andra ordningen med tindrande sken, är inrymd i ett öppet järntorn af trettiotre meters höjd, har en lysvidd af fjorton minuter och blef färdig 1872. I närheten finnas lämningar af den år 1580 ödelagda köpingen Sikehamn, som under medeltiden, då sillen gick till i Östersjön, var en liflig hamn- och handelsplats. Till vänster å vår illustration synes ruinen af ett åt den heliga Birgitta hälgadt kapell, Långöre kapell, äfven kalladt Sankt Birgittas kapell. Strax söder om ruinen är rest ett vackert stenkors. Enligt sägen skall Birgitta ha låtit bygga kapellet och rest korset för fiskarenas religiösa behof, då hon en gång under en resa besökte Öland — måhända år 1349, då hon anträdde sin färd till Rom, eller tio år tidigare, när hon med sin man vallfärdade till den helige Jakobs graf i Santiago de Compostela i Spanien. Nu är fyrmästarens familj de enda människor, som bebo denna en gång så lifliga plats. Ej ens namnet Sikehamn är bevaradt å orten; "Kapelludden" har tydligen fått sitt namn efter det gamla kapellet, som sålunda till evärdlig tid blifvit hugfäst i befolkningens minne, under det att minnet af den gamla köpingen endast lefver i historien.

SÄLLSAMMA HISTORIER.

SADDLER'S CROFT.

FRÅN ENGELSKAN FÖR SOL.

Huru Flaxman Low har ägnat sitt lif åt studiet af psykiska företeelser, har han dock alltid på det lifligaste varnat för faran att opåkalladt befatta sig med spiritism och ockulta naturkrafter. Ytterst få personer äro nämligen tillräckligt herrar öfver sig själfva för att ostraffadt kunna våga sig in på det ofantliga kraftområde, som ligger utanför den ännu vanliga människans kunskapsområde. Minst af allt äro dessa krafter skickade att låta bruka sig till förströelser och tidsfördrif — de äro i sanning fruktansvärda "leksaker".

Följande utomordentliga berättelse är en ny bekräftelse på befogenheten af dessa Flaxman Lows varningar.

* * *

I grefskapet Sussex i England ligger en låg tvåvåningsbyggnad, skild från landsvägen af en stenmur, genom hvilken en liten hvit port leder till hufvudingången. Det är ett lugnt och underligt gammalt ställe, hvars ålderdomliga tycke lifligt tilltalade den vackra Sadie Corcoran, då hon med sin man kom åkande på vägen därutanför. Corcorans voro amerikaner och besutto i hög grad den vanliga amerikanska smaken för allt fornt. Saddler's Croft föreföll dem båda som en idealplats, och då de funno att huset var både rymligare och bekvämare än det såg ut att vara utifrån vägen, samt att det omgafs af ett vidsträckt tillhörande område, beslöto de genast att hyra det på ett eller ett par år.

När de omnämde detta sitt beslut för Phil Strewd, deras värd och Corcorans gamle vän, skakade han på hufvudet. Hur gärna han än ville ha dem till grannar, ansåg han dock, att Saddler's Croft vore en alltför obehaglig bostad för hans vänner. Huset hade stått obebodt under tre års tid, emedan det hade namn om sig att vara ett spökhus allt sedan det innehades af de senaste hyresgästerna, hvilka varit spiritister af ett eller annat slag.

Men mrs Corcoran var icke den, som lät skrämma sig så lätt. Hon förklarade skrattande, att just denna lilla tillsats af spökeri var det enda som ytterligare behöfdes för att Saddler's Croft skulle vara den mest förtjusande bostad i hela Europa.

Corcorans flyttade in i början af oktober, men det var icke förrän i juli månad det följande året, som mr Strewd mötte Flaxman Low på Viktoriastationen.

"Det gläder mig, att ni kommer och hälsar på Corcorans", började Strewd. "Ni kommer väl ihåg Andy Corcoran? Jag presenterade er för hvarandra på klubben för ett par år sedan. Han är en präktig gosse och gammal vän till mig. Han har nyligen gift sig med en mycket vacker kvinna, och de ha hyrt ett hus i mitt grannskap.

"Jag ville nu förstås inte", fortfor Strewd, "att de skulle hyra Saddler's Croft, ty det hade ett elakt namn om sig för några år sedan. Där bodde då några spiritister eller hvad det var för ena, som nere i trädgården bakom huset inrättade ett slags grekiskt tämpel åt sig, där de hade underliga

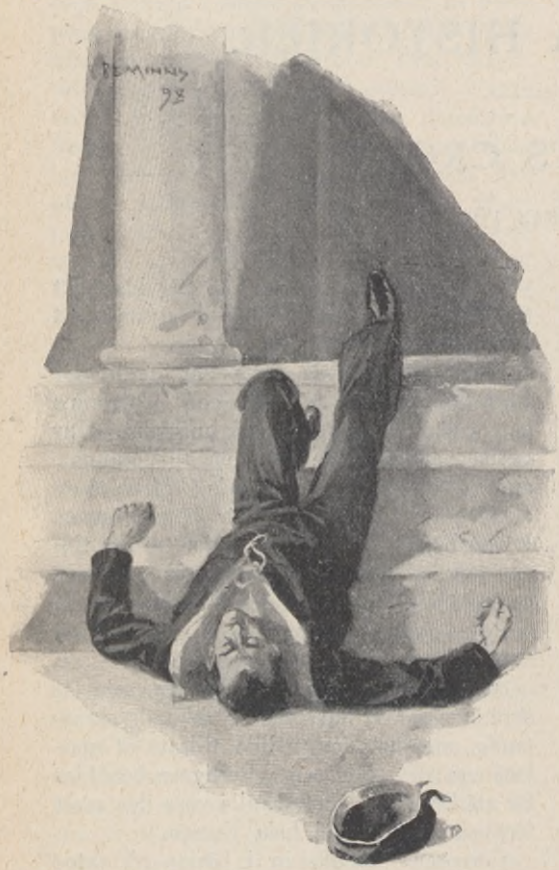

"Morgonen därpå fann man honom på tämpeltrappan".

saker för sig, efter hvad man berättat mig. Där bodde en grek hos dem, som hette Agapoulos och var öfversteprästen i deras sekt. Omsider dog Agapoulos en månljus natt i tämplet, midt under deras hokus pokus. Därefter öfvergåfvo hans vänner platsen, men folket påstod naturligtvis, att han spökade där. Själf har jag aldrig sett någonting, men en ung sjöman, som kom hem på permission just vid den tiden, svor på att han skulle fånga spöket — och morgonen därpå fann man honom på tämpeltrappan. Han var emellertid ur stånd att tala om hvad som händt eller hvad han sett, ty han var död. Jag kan aldrig glömma hans ansikte. Det var ohyggligt!"

"Nå, än sedan?"

"Därefter gick det inte att få huset uthyrdt, fastän pratet om att man sett spöket småningom dog bort — ända tills helt nyligen. Jag förmodar, att den gamle husvaktaren gick till sängs tidigt och undvek att låta störa sig af spöket. Men under de senaste månaderna har Corcoran själf sett det upprepade gånger, och — — ja, det tyckes försiggå mycket underliga ting därborta. Hvad mrs Corcoran beträffar, så är hon rent vild med sina psykologiska studier, såsom hon kallar det, och —"

"Jaså, mrs Corcoran är anlagd åt det hållet?"

"Ja, åtminstone sedan unge Sinclair kom hem från Ceylon för ungefär fem månader sedan. Han var förr i världen mycket intim med Agapoulos, och folk sade, att han brukade vara med i alla galenskaperna på Saddler's Croft. Resten får ni se själf. Det hetes nu, att ni blifvit inbjuden till Saddler's Croft för mrs Corcorans skull, men Andy hoppas, att ni skall hjälpa honom att sprida ljus öfver mysteriet."

Flaxman Low fann i Corcoran en högrest, mager, kraftfull amerikan, under det att mrs Corcoran var så vacker och behagfull som amerikanskor bruka vara.

"Jag förmodar", började Corcoran, "att Phil invigt er i allt hvad man pratar om detta hus? Jag ställde mig i början fullkomligt tviflande och afvisande; men nu — — säg, tror ni på midsommarvansinne?"

"Jag tror att det ofta ligger en djup sanning dold i vanligt skrock och hvad vi kalla vidskepliga sägner och föreställningar. Men låt mig höra mera."

"Jag skall tala om för er något, som hände för mindre än tjugufyra timmar sedan. Allting har samverkat därtill under de senaste tre månaderna, men det nådde sin spets förra natten, hvarefter jag genast

telegraferade till er. Sedan jag suttit och läst i mitt rökrum till ganska sent, släckte jag lampan och skulle just gå till sängs, då det klara månskenet kom mig att sticka ut hufvudet genom det öppna fönstret och se mig omkring i trädgården. I detsamma hörde jag sång af ett högst ovanligt slag från det håll där tämplet ligger vid bortre änden af trädgården. Så kunde jag urskilja en enda stämma, en vacker tenor, från de öfriga, och tyckte att den närmade sig huset. Plötsligt fick jag se min hustru gå med dröjande, osäkra steg till trädgården. Jag skyndade ut och sprang efter henne, ty jag trodde hon gick i sömnen; men innan jag hann fram till henne, kom en man ut ur en gång på andra sidan af trädgården.

"Jag såg dem nu gå tillsammans nedåt gången till tämplet, men jag kunde icke röra mig ur fläcken — månstrålarne tycktes genomborra min hjärna, mina fötter voro som fastkedjade, och de vildaste och hemskaste tankar tycktes gunga — detta är ordet — i mitt hufvud. Med en ansträngning slet jag mig lös och sprang på en annan gång till tämplet, på hvars trappa jag mötte dem. Jag hade krafter nog att gripa efter mannen — jag såg honom tydligt med hans mörka grekiska ansikte — men han undgick mig och sprang in i parken, lämnande i min hand endast en knapp från hans rock.

"Men nu kommer det oförklarliga", fortfor Corcoran. "Sadie återvände till huset, som det tycktes utan att se mig; men jag var besluten att få fatt i mannen, som undkommit mig. Månskenet göt sig öfver mitt bara hufvud; jag förnam det som en fysisk beröring. Sången ljöd allt högre och uppslukade allt annat i min erinring. Jag glömde Sadie, jag glömde allt utom de förtrollande tonerna, och jag — jag, en det nittonde århundradets son, en praktiskt förståndig yankee — hamrade vildt på de fördömda tämpeldörrarna för att blifva insläppt. Då, liksom i en dröm, förnam jag sången bakom mig och rundt omkring mig — någon kom, eller åtminstone tyckte jag det, och sköt mig sakta in i tämplet. Månen sken in genom fönstret vid öfre änden; många personer voro därinne. Men på morgonen, när jag återkom till mig själf, fann jag mig liggande på tämpelgolfvet, och öfverallt omkring mig var dammet orördt utom på den fläck, där jag tagit mitt eget enda fotsteg, och på det

"Han undgick mig och sprang in i parken".

ställe där jag hade fallit. Ni skall måhända säga, mr Low, att alltsammans blott var en dröm, men jag säger er, att någon infernalisk makt drifver sitt spel i den där byggnaden."

"Efter allt hvad ni berättat för mig", sade Flaxman Low, "så kan jag nästan med full säkerhet påstå, att mrs Corcoran för närvarande är så godt som, om icke helt och hållet, okunnig om den roll hon spelat i den rysliga erfarenhet ni upplef-

vat. Hos henne ha endast känslor af undran och nyfikenhet blifvit påverkade liksom i en dröm."

"Jag litar fullkomligt på henne", utropade Corcoran, "men denna hemlighetsfulla makt öfvervinner allt motstånd. Jag har att tillägga ännu en besynnerlig omständighet. Då jag återkom till mig själf, hade jag ännu knappen kvar i min hand. Sedermera har jag också funnit rocken, i hvilken den suttit. Den tillhör en man, som ofta kommer hit på besök, en ung Sinclair, som odlar te på Ceylon, när hans hälsa tillåter det, men som nu är hemma på en rekreationsresa. Han är son till en godsägare i grannskapet och i alla afseenden — både till utseende och figur — olik den vackre grek, som jag såg i natt."

"Har ni talat med honom om saken?"

"Ja, jag visade honom knappen och sade, att jag hittat den nära tämplet. Han bar sig mycket underligt åt vid denna upplysning. Han såg icke förvirrad eller brottslig ut, han föreföll helt enkelt som om han blifvit skrämd från vettet. Han sökte inte förklara saken, utan lämnade oss med en hastig ursäkt. Min hustru ådagalade härvid den mest fullkomliga likgiltighet och gjorde ingen anmärkning."

"Har mrs Corcoran förefallit mycket trött de senaste dagarne?" frågade Low.

"Ja, det har jag tyckt mig finna."

"Att döma af den verkan sången hade på er skulle jag förmoda, att ni själf är musiker?" återtog Low.

"Ja", svarade Corcoran något undrande.

"Vill ni då i afton, medan jag samtalar med mrs Corcoran, återgifva den melodi ni hörde i natt?"

Corcoran samtyckte, hvarefter mr Low anhöll att blifva föreställd för mrs Corcoran.

Sadie Corcoran mottog honom med liflig tillfredsställelse.

"O, mr Low, så förtjust jag är att få göra er bekantskap! Jag väntar mig de mest underhållande samtal med er i psykiska ämnen. Det är så spännande! Ni skall veta, att jag riktigt ifrigt sysslade med sådant innan jag blef gift, men sedan öfvergaf jag det, emedan Andy har sådana gamla fördomar däremot."

Flaxman Low frågade, hur det kom sig, att hennes intresse nu åter vaknat.

"Ack, det ligger så att säga i luften på den här kära gamla platsen", svarade hon mera allvarligt. "Jag har alltid funnit ämnet mycket tilldragande, och nyligen ha vi gjort bekantskap med en mr Sinclair, som känner till en hel del därom."

"Huru råder han er att experimentera?" frågade mr Low. "Har ni någonsin försökt att sofva med månen skinande på ert ansikte?"

Hon rodnade och ryckte till.

"Ja", svarade hon, "mr Sinclair har sagt mig, att spiritisterna, som förr bodde här i huset, trodde att man på så sätt kunde sätta sig i förbindelse med — andra intelligenser. Det kommer en att drömma sådana underliga drömmar", tillade hon.

"Är det angenäma drömmar?" frågade Flaxman Low allvarligt.

"Ännu inte, men han försäkrar mig, att de efter hand skola blifva det."

"Men ni måste tänka på edra drömmar hela dagen, eljes verkar inte månskenet så hastigt vid nästa tillfälle, och så måste ni väl upprepa en viss formel? Är det inte så?"

"Jo", medgaf hon, "men mr Sinclair säger, att om jag bara framhärdar, så skall jag snart passera igenom de onda andarnes zon och inträda i de godas krets. Därför ämnar jag fortsätta. Det är så underbart och spännande. Men här ha vi ju mr Sinclair själf! Jag är säker på, att ni skall finna det mycket intressant att tala med honom."

En ung man i riddräkt gjorde sitt inträde. Inom några minuter blef det klart för Flaxman Low, att unge Sinclair hyste en djup beundran för sin värdinna — denna hänsynslösa, envisa beundran, hvarmed en man med svag vilja men starka känslor ofta bedrager sig själf och den kvinna han älskar. Det var påtagligt, att den unge mannen led af dålig hälsa och dåligt lynne.

Medan de tre drucko te tillsammans, gjorde mrs Corcoran ett försök att föra sam-

talet in på spiritism, men Sinclair undvek ämnet, och snart förlorade mrs Corcoran sin liflighet, hvilken efterträddes af en i ögonen fallande trötthet, ett tillstånd, hvilket Low genast satte i samband med Sinclairs närvaro. Snart lämnade hon dem, och de båda männen gingo ut tillsammans och vandrade af och an en stund i trädgården, tills Flaxman Low omsider tog vägen nedåt gången till tämplet. Sinclair följde honom med tydlig motvilja.

Snart stodo de framför det lilla tämplet, hvilket Low fann vara en aflång stenbyggnad med fasad af joniska pelare. Det var tätt omgifvet af träd och hade endast ett fönster, nu utan rutor, hvilket satt högt uppe i byggnadens bortre ände. Low gjorde en fråga.

"Det är bara ett lusthus, som byggdes af dem som förr bodde här", svarade Sinclair otåligt. "Låt oss gå härifrån; här är så kväfvande."

"Det är ett underligt slags lusthus. Det ser mera ut som —" Low häjdade sig. "Kan man komma in, månne?"

Han gick uppför den låga trappan, öppnade med lätthet dörren och inträdde.

Väggarna hade en gång varit prydda med figurer i svart och någon glittrande färg. Vid öfre änden under bågfönstret stod en tolf decimeter hög estrad. Det hela gaf ett obestämdt intryck af en kyrka. Ett par egendomligheter i anordningarna och dekorationen fäste Lows uppmärksamhet. Han vände sig hastigt mot Sinclair.

"Hvad begagnade man denna byggnad till?"

Men Sinclair stirrade omkring sig med blekt, förvridet anlete; hans blick tycktes följa de halft utplånade figurerna på väggarna och stannade slutligen på estraden. Hans anletsdrag förvredos krampaktigt, under det hufvudet rycktes framåt liksom af en osynlig kraft; samtidigt förde han handen till munnen och kysste den. Därefter uppgaf han ett sällsamt, utdraget rop och störtade hufvudstupa ut ur tämplet för att icke visa sig på Saddler's Croft mera den dagen.

Aftonen ingick lugn och klar. Bland många andra goda ting var Andy Corcoran äfven en fulländad musiker, och under det Flaxman Low och mrs Corcoran sutto inbegripna i samtal vid det öppna fönstret, satte han sig vid pianot och började spela

Sinclair störtade hufvudstupa ut ur tämplet.

en underlig melodi. Mrs Corcoran afbröt sig midt i en mening och begynte sakta vagga i takt med musiken. Så började hon sjunga. Plötsligt slog Corcoran sin hand våldsamt på tangenterna. Hans hustru sprang upp från sin stol.

"Andy, hvar är du? Hvar är du?"

Och i ett ögonblick kastade hon sig krampaktigt snyftande i hans armar, under det han bad henne säga hvad det var som oroade henne.

"Det var den där melodien. O, spela den inte mera! Jag tyckte om den först, men så på en gång förskräckte den mig."

"Hvar har du lärt dig den där sången, Sadie? Säg mig det."

"Jag vet det inte!" svarade hon, seende på honom med sina klara ögon. "Jag kan inte komma ihåg det, men det är som ett hemskt minne. Spela den inte mera! Lofva mig det!"

"Naturligtvis lofvar jag dig det, min älskling."

* * *

Vid midnatt sväfvade fullmånen klar och strålande på firmamentet. Flaxman Low och amerikanen sutto tillsammans i rökrummets mörker, Low vid det öppna fönstret, Corcoran i dunklet bakom honom. Lärkträdsalléens skugga låg i en tjock linje öfver gräset, luften var stilla och tung, ej ett blad rörde sig. Från sin plats kunde Low se skogens mörka massor sträcka sig i ett dimmigt fjärran öfver det kuperade landskapet. Det var ett mycket vackert, mycket ödsligt och mycket vemodigt skådespel.

En klocka inne i rummet slog halftimmen öfver midnatt, och knappt hade detta ljud förklungit innan ett annat utifrån träffade de vaktandes öron — en lång, rytmisk, klagande sång af enstämmiga röster, svag och fjärrtonande, men med en enda tydlig ton, densamma som Low tidigare på dagen hade hört i Sinclairs egendomliga, långdragna rop.

Sedan denna sång tystnat, följde en lång paus, omsider afbruten af en enda sjungande stämma, till en början så svag och aflägsen, att den lät som en hviskning i natten. Efter hand ljöd den högre och närmare. Det var samma melodi, som Sadie hade bedt att aldrig mer få höra, och den sjöngs af en skön, vibrerande tenorstämma.

Low kände Corcorans hand gripa tag i hans skuldra, då i detsamma Sadies smärta, hvitklädda gestalt syntes med osäkra steg närma sig lärkträdsalléen och den därstädes nu framträdande sångaren. Denne var icke Sinclair, utan en till sin yttre företeelse vida mera anmärkningsvärd personlighet. Han stannade och höjde sitt ansikte mot månen — ett ansikte skönare än något Flaxman Low någonsin tillförene skådat. Men de stora, mörka ögonen, de manliga, kraftfulla anletsdragen hade en egenskap gemensam med Sinclairs ansikte — de hade samma djupt olyckliga uttryck.

"Kom", sade Corcoran, fattande Low i armen. "Hon går i sömnen. Vi skola se, hvem karlen är den här gången."

De skyndade på en omväg till tämplets baksida. Månen göt sin strålglans öfver det tomma fönstret, och ljudet af dämpad sång sväfvade ut bland de tysta träden. Detta ljud verkade som opium på hjärnan, och tusen objudna tankar tumlade genom Flaxman Lows själ. Men han hade både själ och kropp under sitt herravälde. Han fortsatte sin väg och såg Sadie Corcoran och hennes följeslage stiga upp för tämpeltrappan emellan pelarne. Den unga kvinnan gick med öppna, stirrande ögon, långsamt och dröjande, liksom dragen framåt mot sin vilja.

Nu störtade Corcoran fram ur skuggan.

Hvad därefter hände fick Low icke veta, ty han förde skyndsamt mrs Corcoran tillbaka till boningshuset. Hon följde villigt med, gick tigande bredvid honom till förmaket, där han ledde henne till en soffa, på hvilken hon sjönk ned som ett trött barn och slöt ögonen utan ett ord.

Därefter återvände Flaxman Low till tämplet för att se efter Corcoran. Tämplet var mörkt och tyst; ingen syntes till där. Han gick genom det höga gräset till byggnadens baksida och träffade här på amerikanen, som låg stönande på marken, förfärligt illa tilltygad och misshandlad.

* * *

Nästa förmiddag infann sig mr Strewd på Saddler's Croft, ditkallad af Flaxman Low. Sedan han fått höra hvad som tilldragit sig under natten, anmärkte han:

"Det har således gått därhän till slut!

Men jag hade ingen aning om, att Sinclair var en sådan slagskämpe."

"Sinclair? Hvad tror ni Sinclair haft att göra med detta?"

"Å, se så, mr Low, hvad skall det tjäna till att spela okunnig? Jag hörde i morse, låter er fantasi löpa bort med ert förstånd. Det där är bara dumt prat skall ni veta."

"Vi skola försöka att taga reda på, huru det förhåller sig därmed", svarade Low. "Vill ni komma hit i kväll och stanna hos mig? Det blir fullmåne."

Sadies smärta, hvitklädda gestalt syntes med osäkra steg närma sig lärkträdsalléen.

att Sinclair kommit hem i natt alldeles nedsölad af blod. Jag kunde då gissa, hvad som händt."

"Men jag försäkrar er, att jag såg mannen, som Corcoran var i batalj med. Det var en ovanligt vacker karl med grekiska anletsdrag."

Strewd hvisslade.

"Vid Jupiter, mr Low", sade han, "ni

"Ja, och det är väl den, som förvridit hufvudet på er allesammans! Tänk bara: mrs Corcoran är full af förvåning öfver sin mans tillstånd! Ni tror väl ändå inte annat än att den är spelad?"

"Jag vet, att den inte är spelad", genmälte Low lugnt. "Tag med er er kamera, när ni kommer."

Kvällen kom med klar himmel. Flax-

man Low beslöt att hålla vakt ensam nära tämplet, under det Strewd höll sig inomhus, färdig att lämna sin hjälp, om det skulle behöfvas.

Efter midnatt började Low höra obestämda ljud, tassande fotsteg, mummel och skratt, men alla dessa ljud voro svaga och otydliga. Småningom började samma tumlande tankar som den föregående natten jaga hvarandra i hans hjärna.

När tenorsångaren började sjunga sin vanliga sång visste icke Low. Det var endast med en våldsam viljeansträngning som han var i stånd att kasta af sig den förtrollning, som smög sig öfver honom och höll honom fången, nära nog med hans vilja. Men självbehärskning hade varit Flaxman Lows enda räddning i många fruktansvärda faror. Den kom till hans hjälp äfven nu. Han gick fram till tämplet just lagom för att se Sadie gå in genom tämpeldörren. Koncentrerande sin vilja på den enda tanken att rädda henne, följde han efter och inträdde i tämplet. Han säger att han var medveten om, att han rundt omkring sig hade en mängd människor; han visste utan att se det, att figurerna på väggarna återigen glödde och lefde.

Low tilldelade gestalten ett våldsamt slag för bröstet.

Genom det höga fönstret midt emot honom föll en bred flod af månljus in i tämplet, och omedelbart därunder på estraden stod den man, som Low nu inom sig kallade Agapoulos. Storslaget i sin skönhet och sin sorgsenhet blickade detta anlete öfver de närvarandes böjda hufvuden rakt in i Flaxman Lows ögon. Långsamt, mycket långsamt närmade sig Low estraden emellan de tillbakavikande gestalterna på ömse sidor om honom. Agapoulos' leende tycktes draga honom, och då han kom tillräckligt

nära, sträckte greken fram sin hand emot honom. Low kände ett lifligt begär att fatta den, äfven om det blefve hans fördärf.

I sista ögonblicket, när han tyckte sig icke kunna motstå längre, blef han varse Sadie Corcorans hvitklädda gestalt bredvid sig. Äfven hon blickade upp i det sköna anletet med ett stirrande uttryck i sina ögon. Low tvekade icke längre. Han befann sig nu på endast två stegs afstånd från estraden. Hastigt drog han tillbaka sin vänstra arm och tilldelade gestalten ett våldsamt slag för bröstet. Mannen vacklade tillbaka med ett mycket mänskligt stönande och föll därefter framstupa på estraden. Ett moln af damm tycktes stiga upp och fördunkla månljuset; ett doft hväsande ljud hördes som af en svärm flädermöss i flykt; så förnam Flaxman Low Phil Strewds stämma nere vid dörren, och han ropade till honom att komma.

"Hvad har händt?" frågade Strewd, i det han hjälpte till att resa upp den fallne. "Hvem i all världen är detta? Gode Gud, mr Low, det är ju Agapoulos! Jag kommer väl ihåg honom!"

"Lämna honom där i månljuset. För mrs Corcoran härifrån och skynda er tillbaka med kameran. Det är ingen tid att förlora, innan månen lämnar fönstret."

Månskenet var starkt och ofördunkladt, och plåten exponerades länge, så att när Flaxman Low efteråt framkallade bilden — — men vi gå händelserna i förväg, ty natten och dess öfverraskningar voro ännu ej slut. Low och Strewd väntade till dagningen för att då flytta sin fånge till annat ställe. De sutto på estraden sida vid sida och samtalade; Strewd höll under hela tiden på Lows begäran den medvetslöses hand i sin.

"Jag tror det är på tid att flytta honom nu", sade omsider Strewd, då dagsljuset började sila in genom fönstret.

I detsamma såg han sig om på den sårade mannen bakom honom och sprang upp med ett utrop.

"Hvad skall detta betyda, mr Low? Jag har blifvit tokig, tror jag! Se hit!"

Flaxman Low böjde sig ned öfver det bleka, medvetslösa anletet. Det var icke längre den sköne grekens — det var unge Sinclairs.

* * *

Några dagar senare ref sig Strewd energiskt bakom örat och utbrast:

"Det är en underlig värld vi lefva i, mina herrar!"

"Den andra världen är ännu underligare, förmodar jag", genmälte Andy Corcoran torrt, "om vi få döma af det prof på det öfvernaturliga som vi nyligen erfarit."

"Ni vet att jag håller före", sade Flaxman Low, "att det inte finnes någonting sådant som öfvernaturligt; allt är naturligt. Vi behöfva bara mera ljus, mera kunskap. Likasom det finnes en tydligt begränsad lucka i den mänskliga röstens tonskala, så finnes det en lucka emellan det vi kalla naturligt och öfvernaturligt. Men tonerna i det öfre registret motsvara dem i den lägre skalan; på samma sätt borde vi, genom att bygga på vår erfarenhet af ting som vi känna och se, vara i stånd att bilda oss riktiga hypoteser angående sådana ting, hvilka, ehuru de tydligen stå i samband med oss, dock hafva blifvit betraktade som mysterier."

"Jag betviflar, att någon teori kan komma åt detta mysterium", invände Strewd. "Jag har utfrågat Sinclair och antecknat hans svar, såsom ni bad mig, mr Low. Här äro de."

"Behåll dem så länge och jämför min teori med hvad han sagt er. Först och främst antager jag, att Agapoulos tillhörde ett kotteri, som kallade sig dianister och hade föresatt sig att återupplifva de gamles måndyrkan. Jag slöt därtill af månsymbolen på tämplets fasad och af de halft utplånade figurerna på väggarna därinne. Vidare iakttog jag, att Sinclair, när vi stodo framför estraden, nästan omedvetet nyttjade måndyrkarnes åtbörder. Sången vi hörde var en klagolåt öfver Adonis. Jag kunde framdraga flere bevis, men det är öfverflödigt. Vidare hemsökes tämplet endast på månljusa nätter."

"Sinclairs bekännelse bekräftar allt detta", sade Strewd.

Corcoran vände sig otåligt på soffan, där han hvilade med ännu förbundet hufvud.

"Måndyrkan var just inte den trefligaste formen af afguderi", sade han i trött ton; "men jag kan inte inse, huru den kan förklara det egendomliga förhållandet, att en man, som inte blott ser ut som Agapoulos, utan tillfångatages och till och med fotograferas som Agapoulos, efter ett par timmars förlopp visar sig vara en helt annan person med ett helt annat utseende. Lägg härtill, att Agapoulos är död och att Sinclair lefver, och vi hafva här några fakta, som komma oss att misstänka, att sundt förnuft är ett bedrägeri. Fortsätt mr Low."

"Sinclairs förvandling till Agapoulos", svarade Flaxman Low, "är ett af de allra klaraste och bäst bevisade fall af besatthet, med hvilka jag personligen kommit i beröring. Ni torde erinra er, att under Sinclairs vistelse på Ceylon ingenting hördes af spöket — efter hans återkomst visade det sig igen."

"Hvad är besatthet?" sporde Corcoran. "Jag vet hvad det vanligen antages vara, men — —"

"Jag skulle i detta fall vilja kalla det för ande-hypnotism", ljöd Flaxman Lows svar. "Vi veta, att det finnes något sådant som mänsklig hypnotism; men hvarföre skulle icke en utomkroppslig ande också kunna besitta hypnotiska krafter? Sinclair har varit besatt af Agapoulos' ande; han icke blott underkastade sig grekens inflytande under dennes lifstid, utan han sökte det på nytt efter hans död. Jag gör inte anspråk på någon större kunskap i detta ämne, men jag vet, att dylika spiritistiska experiment haft de förfärligaste följder. Sinclair har medvetet och frivilligt ställt sig under kontroll af en ande — i hvad syfte vet han bäst själf; och då han saknade all inneboende motståndskraft, blef han denne andes slaf. Agapoulos måste ha ägt en utomordentlig viljekraft; hans själ behärskade fullständigt Sinclairs. Sålunda blefvo icke blott Sinclairs själsegenskaper, utan äfven hans lekamliga utseende modifierade till likhet med grekens. Sinclair själf betraktade antagligen sina erfarenheter som en serie lifliga drömmar, framkallade genom tankekoncentration i en viss riktning och upprepandet af vissa formler, ända till dess hans tillstånd i morse öfvertygade honom om, att de voro verkliga nog."

"Det där är nog alltsammans godt och väl, så långt det går", inföll Strewd, "men jag kan inte begripa, huru en svag och sjuklig karl som Sinclair kunde gå så illa åt min vän Andy här, hvilket vi måste antaga att han har gjort, ifall ni har rätt, mr Low."

"Ni vet väl", svarade Flaxman Low, "att till och med ganska svaga personer under abnorma förhållanden kunna utveckla en högst oväntad styrka. Så är fallet till exempel med vansinniga. Hvad Sinclair beträffar, så stod han ju under sin besatthet under abnorma inflytanden."

"Jag har en annan fråga att göra", sade Corcoran. "Kan ni förklara den egendomliga dragningskraft och det sällsamma inflytande, tämplet utöfvade på oss alla, särskildt min hustru?"

"Jag tror det. Genom sin nyfikenhet för spiritistiska erfarenheter försatte sig mrs Corcoran under sömnen i ett slags rapport med andevärlden. Tänk på, att greken bodde här, och personers tankar och känslor aftrycka sig och förblifva i auran eller den psykiska atmosfären på de platser, där de dväljas. För egen del tviflar jag inte på, att Agapoulos är en kraftig och lefvande intelligens, och de personer, som besöka tämplets grannskap, kunna lätt komma i rapport med hans kringirrande ande i och genom auran här på platsen. För att nyttja ett vanligt uttryckssätt: onda inflytelser hemsöka tämplet."

"Men detta är outhärdligt. Hvad skola vi taga oss till?"

"Lämna Saddler's Croft och öfvertala mrs Corcoran att inte vidare befatta sig med spiritism eller hvad därtill hörer."

SKOR OCH SKOMAKARE.

Skomakare från fjortonde århundradet.

Hvem var den förste skomakaren? Benedict Baddouth, en af det sextonde århundradets lärdaste män och till yrket skomakare, skref om de gamles skomakeri en afhandling, i hvilken han spårade konsten ända tillbaka till Adam. Adam, säger han, var en skomakare, och Eva var klädsömmerska. Utan att försöka följa denne auktoritet till paradiset, kunna vi lätt förvissa oss om, att de forntida nationer, med hvilka vi äro bäst bekanta, tidigt förstodo sig på skomakarekonsten.

Sandalerna voro antagligen fotbeklädnadens ursprungligaste form. De gamle egypterna buro både skor och sandaler. Prästernas sandaler förfärdigades af papyrus, samma gräs som också användes för litterära ändamål och hvaraf vårt papper fått sitt namn. De skor, som nyttjades af kvinnorna och af de öfre klasserna, tillverkades af ett böjligt ämne och voro rikt utsirade, och på insidan af sulan målades ofta en slaf till att utmärka, att trälarne trampades under fötterna.

Bland greker och romare buros skor af nästan alla utom de unga och slafvarne, och deras fotbeklädnader hade att uppvisa den största möjliga mångfald i fråga om färg, form och material. Enligt en romersk förordning fingo röda tofflor användas endast af dem, som beklädt en edils ämbete. De romerske senatorerna buro svarta läderstöflar, prydda med en halfmåne af guld eller silfver öfverst på skaftet. En sådan stöfvel kallades koturn, och den bars sedermera af de tragiske skådespelarne, under det komedianterna nyttjade en låg fotbeklädnad eller sko, kallad soccus. Därigenom kom koturnen att i bildlig mening beteckna tragedien eller den tragiska diktningen, medan soccus blef en bildlig beteckning för komedien.

Käjsar Aurelianus förbjöd alla utom kvinnor af rang att använda färgade skor, och käjsar Heliogabalus förbjöd alla kvinnor att nyttja juvelprydda skor. De romerske soldaterna hade skor, hvilkas sulor voro besatta med spetsiga järntaggar, på

det de skulle kunna klättra och marschera säkrare i oländig terräng.

De gamle saksernas fotbeklädnad var förfärdigad efter mönstret af den romerska

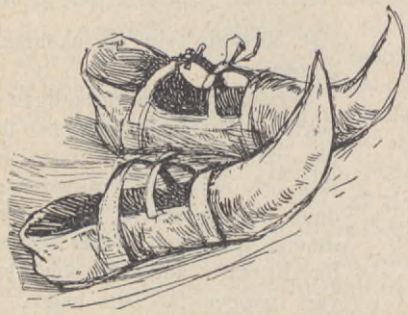

Fig. 2. Etruskiska skor.

koturnen och utgjordes af en hög sko eller halfstöfvel. Af allmogen nyttjades träskor, men man vet icke så noga, huruvida dessa "träskor" voro förfärdigade uteslutande af trä eller af trä och läder i förening. Skor

och de öfre delarne af rödt läder, som är fäst vid sulorna med läderremmar. De passade så väl till fötterna, att den högra skon icke skulle kunnat sättas på den vänstra

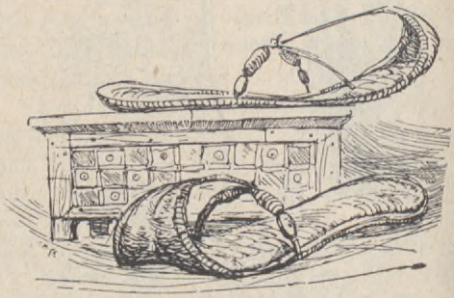

Fig. 3. Egyptiska skor.

foten, och den vänstra skon icke på den högra foten."

Detta är en upplysning äfven af litterärt intresse, emedan den fritager den store dramaturgen Shakespeare från beskyllning-

Fig. 4. (Se texten!)

med träsulor buros i alla händelser på den tiden af de högst uppsatte; så beskrifvas de skor, som buros af konung Bernhard af Italien, Karl den stores sonson, hvilken lefde i början af 800-talet, på följande sätt af en italiensk författare, som såg dem vid öppnandet af konungens graf:

"Skorna, hvilka beklädde hans fötter, finnas kvar ännu i dag: sulorna äro af trä

en för en anakronism. I sitt historiska skådespel "Konung Johan" (Johan utan land, konung af England, som lefde i slutet af 1100-talet) låter han nämligen Hubert säga i fjärde aktens andra scen:

"Jag såg en smed som stod där med sin
slägga —
på städet järnet kallnade — han svalde
med öppen mun en skräddarnyhet ner;

med sax och mått i handen skräddarn stod
på tofflor, dem han, yr i hastigheten,
på vilse fötter hade orätt satt."

Shakespeares kommentatorer ha skakat sina vördnadsvärda hufvuden åt denna "anakronism"; ty, säga de, höger- och vänsterskor äro en senare tids uppfinning. "Shakespeare", anmärker den store engelske kritikern Samuel Johnson, "synes hafva förblandat mannens skor med hans handskar. Den som är rädd eller har brådtom kan taga orätt handske på handen; men i fråga om skorna, så måste de ha passat för hvilkendera foten som hälst." Häruti har emellertid Johnson orätt och Shakespeare rätt.

Vi meddela här några upplysande illustrationer af gamla egendomliga skor. I Fig. 4 synes en piksko från sjuttonde århundradet (öfverst till vänster) och en dito från femtonde århundradet (nederst till höger); en flamländsk sko från år 1752 (öfverst i midten), en tysk sko från sjuttonde århundradet (nederst till vänster) samt en tysk sko från början af sextonde århundradet (öfverst till höger).

Fig. 5 visar oss följande fotbeklädnader: öfverst till vänster venedisk toffel från sextonde århundradet; nederst till vänster indisk toffel; öfverst till höger piktoffel från femtonde århundradet; samt nederst till höger venedisk toffel från sextonde århundradet.

Rikard Läjonhjärta hade guldränder på sina stöflar; hans broder John Lackland hade gyllene cirklar på sina, och konung Henrik III hade sina stöflar prydda med guldlinjer, som bildade rutor, och hvarje ruta var prydd med ett gyllene läjon. Konung Ludvig XIV:s af Frankrike hofmän voro beryktade för den vansinniga lyx, hvarmed de styrde ut sina skodon.

Under större delen af adertonde århundradet buro förnäma damer skodon med mycket höga klackar, som förökade deras kroppslängd med några tum, men gjorde det svårt för dem att gå och omöjligt att springa.

På tal om skomakare må vi erinra om, att några af dem gjort åtskilligt annat förutom stöflar och skor. Om vi svenskar också ej vilja skrifva under på den öfverraskande uppgiften, som för någon tid sedan förekom i en mycket spridd engelsk tidskrift, nämligen att "den botaniska vetenskapens grundläggare, Linnæus (Karl von Linné), var — skomakare", så kunna dock det hedervärda skomakeriyrkets utöfvare inom sin krets räkna män sådana som en Jakob Böhme, den store mystiske filosofen; en Robert Bloomfield, den engelske folkskalden; en William Gifford, den engelske latinaren och skriftställaren, som grundade den ansedda tidskriften "Quarterly Review"; en George Fox, den bekante stiftaren af kväkarnes sekt; med flere.

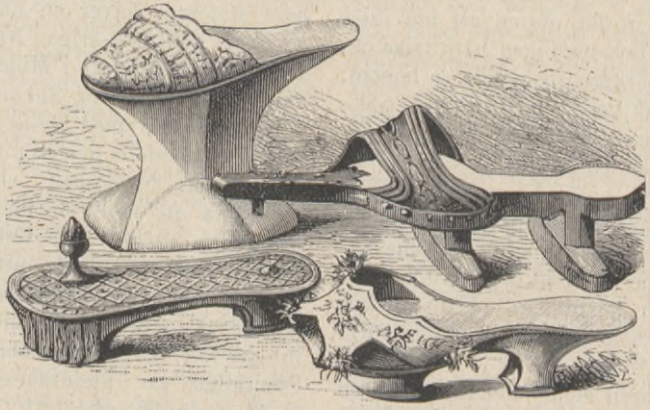

Fig. 5. (Se texten!)

Huru länge kan en människa lefva?

Mårt lif varar sjuttio år, och, om det är långt, åttio år, heter det i Psaltaren (90: 10). Emellertid händer det understundom, att människans lif öfverskrider äfven åttioårsåldern, och det saknas icke exempel på, att en människa kan uppnå till och med dubbelt så hög ålder. Det är tämligen väl bestyrkt, att en viss grefvinna af Desmond lefde 140 år. Om denna dam vet man, att hon dansat med konung Richard III af England, då han var härtig af Gloucester, det vill säga före år 1483; att hon var 124 år gammal år 1589, samt att hon lefde på Irland ännu år 1603.

Vidare ha vi den bekante engelsmannen Thomas Parr, som blef 152 år gammal och säkerligen skulle ha blifvit ännu äldre, om han icke råkat ut för oturen att äta ihjäl sig. Konungen fick nämligen höra talas om den gamle 152-åringen och ville se honom. Han fördes följaktligen till hofvet och trakterades där så rundligt med mat och dryck, att han strök med på kuppen. Gubben oducerades af den berömde anatomen William Harvey, som förklarade, att hans kropp var i så godt stånd, att han, om han fått stanna kvar i sin obemärkthet, skulle kunnat lefva ännu länge till. Hans dödsår känna vi ej, men det inföll under förra hälften af 1600-talet.

Så ha vi fiskaren Henry Jenkin, också en engelsman, som upplefde åttioårsåldern två gånger om och litet därtill; han dog nämligen år 1670 i en ålder af 169 år. Om honom berättas, att han vid 140 års ålder var instämd som vittne till en domstol samt att han infann sig åtföljd af tvänne söner om respektive 102 och 100 års ålder.

För tre år sedan dog vid 134 års ålder den engelske posttjänstemannen Robert Tylor. Han hade blifvit medlem af det äkta ståndet först vid den respektabla åldern af 108 år. År 1898 dog äfven mrs Anna Armstrong vid 117 års ålder; hon var fullkomligt kry ända till sin död, hade sina själsförmögenheter i behåll, såg utan glasögon och gick utan käpp. Den äldsta kända kvinnan i världen torde i närvarande stund vara en mrs Donald, som befinner sig på ett hem för ålderstigna i Filadelfia, Förenta staterna; hon har uppnått 130 års ålder. I Ellenborough, Nord-Karolina, Förenta staterna, lefver en annan ålderstigen kvinna, den 112-åriga Nancy Hallifield. Och på ett fattighus i Middlesex, England, vistas den 107-åriga änkan Mayant Neve.

I jämförelse med dessa respektabla ålderssiffror förefalla nästan nittio- och hundraåringar som "dufungar", ehuru vi för visso äro vana att anse en hundraåring såsom någonting högst ovanligt i åldersväg. Dock visar statistiken, att det finnes ett ganska stort antal hundraåringar i världen. År 1890 fanns det i Förenta staterna ej mindre än 3,981 personer öfver 100 år. Samtidigt var hundraåringarnes antal i världsstaden London 21. För närvarande uppgifves hundraåringarnes antal i nedan-

nämda länder till: Ungern 334, Italien 302, Österrike 228, England 160 och Skotland 79.

Hvarföre skulle också icke en människa kunna uppnå hundra år och därutöfver? Svaret blir, att hon i regeln skulle kunna det, men anledningen till, att hon i allmänhet icke uppnår denna patriarkaliska ålder, är att söka däruti, att hon i allmänhet icke lefver ett sundt och naturenligt lif.

För ett stort antal människor är det emellertid omöjligt att föra ett sundt och naturenligt lif. Vi skola nu icke nämna dem, som förkorta sitt lif genom laster och utsväfningar; ej häller dem, som genom fattigdom, lättja eller oförmåga att försörja sig komma att lefva i lifsfientliga förhållanden och omgifningar. Vi åsyfta snarare dem, som föra ett skötsamt och hyggligt lif, men som genom själfva beskaffenheten af sitt arbete eller näringsfång utsätta sig för skadliga och lifsförkortande inflytelser. Skräddare, bagare, grufarbetare, kolbrytare och järnsvarfvare hafva ohälsosamma yrken. Kuskar och konduktörer blifva i allmänhet icke långlifvade, ty ehuru de vistas mycket i fria luften, hafva de icke tillräcklig kroppsrörelse för att sätta blodet i hälsosamt omlopp. Däremot hafva jordbrukare, trädgårdsmästare och kreaturshandlare, hvilka föra ett tillräckligt rörligt lif, mycket hälsosamma yrken.

Sotare äro vanligen kortlifvade och benägna för hudsjukdomar till följd af sotets retande inverkan på vissa delar af kroppens hudyta. Värdshusvärdars, bryggares och bryggardrängars omfångsrika kroppshydda och jovialiska utseende är ett bedrägeri och en snara; de uppnå sällan någon hög ålder. Hvad bagare beträffar, så lider ett stort antal af dem af blodspottning, och detta är icke något lofvande tecken till ett långt lif.

Däremot utgöra, märkligt att säga, gatsopare och renhållningshjon ett hälsosamt släkte; en auktoritet på yrkesstatistikens område betecknar dem som "de friskaste människor han någonsin träffat på." Om man jämför dem med andra arbetare på liknande lefnadsområden, så skall man finna, att renhållningsarbetaren, i stort sedt, öfverlefver dem alla, och detta fastän många af de sistnämda, af det yttre att döma, hafva fördelen på sin sida gent emot den förstnämde. Jämför denne till exempel med tegelslagaren och murararbetaren, och man kommer till ganska underliga resultat, som äro värda att antecknas. Den förutnämda auktoriteten fann, att procenten af renhållningshjon, som aldrig varit ifrån sitt arbete en enda dag till följd af sjukdom, uppgick till 53, under det att procenten för murararbetare och tegelslagare uppgick till respektive 36 och 18. Procenten af febersjuka inom de tre yrkena var respektive 8, $35^1/_2$, samt $21^1/_2$; och sjukdomsprocenten i allmänhet respektive 19, 25 och 36.

Det är icke de store eller rike — icke de, som hafva obegränsad tillgång till läkare och medicin — som blifva gamla, utan sådana som begagna sig af mycken kroppsrörelse, hafva riklig tillgång på frisk luft, och hvilkas föda är sund, enkel och måttlig, såsom jordbrukare, soldater, och så vidare — — det vill med andra ord säga folk, som sällan eller aldrig anlita läkare eller medicin, därför att deras naturenliga lif icke tarfvar denna "hälsolyx", om vi så må uttrycka oss; folk, som sällan eller aldrig sysselsätta sina tankar med sådana medel som anses, eller begagnas till att, förlänga lifvet.

Häraf följer dock ingalunda, att icke "de store" och "de rike" kunna blifva gamla. Det är tvärtom ett välbekant faktum, att kungar och politiker i allmänhet åtnjuta god hälsa och blifva långlifvade. Mer än två tredjedelar af alla käjsare, kungar, sultaner och kalifer, som någonsin lefvat från historiens gryning, hafva passerat femtioårsåldern, och ett stort antal af dem har kunnat lägga ännu ett fjärdedels århundrade till det halfva, innan de måst i ödmjukhet böja sitt krönta hufvud för majestätet med lien och timglaset.

Statsmän och filosofer kunna i allmänhet fröjdas åt ett långt lif; likaså de sköna konsternas utöfvare, militärer — i fredstid, uppfinnare, högre ämbetsmän, professorer, historiker och präster. Apotekare och läkare äro vanligen mindre gynnade.

Hvad förhållandet mellan de olika könen beträffar, så bli i allmänhet kvinnor äldre än män. Detta förhållande beror väl närmast därpå, att kvinnor gemenligen föra ett mera regelbundet och måttfullt lif än män. Det är ett välkändt faktum, att det finnes betydligt flera änkor än änkemän, men detta faktum kan icke förklaras ensamt af kvinnans högre medellifslängd, utan fastmera däraf, att i de ojämförligt flesta äktenskap mannen är äldre än hustrun. Medellifslängden för årtiondet 1881—1890 i vårt land har beräknats till 48,95 år för mankönet och 51,47 för kvinnkönet, och sannolika lifslängden till respektive 59 år och 63,37 år. Dessa tal äro för kvinnkönets del de högsta, som af något folk uppnåtts, och äfven för mankönets del ställa de sig högst fördelaktigt.

Skämt och infall.

Drinkarens logik.

"Skall jag taga mig ett glas till eller ej? Mitt hufvud säger nej, magen säger ja. Hufvudet är naturligtvis det förståndigaste af de två, men den som är förståndigast ger hällre vika än fortsätter tvisten. Följaktligen bör jag taga mig ett glas till."

Hvilketdera månne?

Den tjocke dagdrifvaren: "Jag kan rakt inte begripa, om jag blifvit så här lat, sedan jag blef så tjock, eller om jag blifvit så tjock, därför att jag varit så lat."

Sanning framförallt.

Stadsbon på sommarnöjet (till en fiskare): "Var god och kasta till mig ett halft dussin af de största aborrarne. Men de ska k a s t a s!"

Fiskaren: "Ska de k a s t a s, säger herrn?"

Stadsbon: "Ja, just det, ty ser ni då kan jag säga, när jag kommer hem, att jag f å n g a t dem. Det må vara, att jag är en dålig fiskare, men ljuger gör jag inte."

En balblomma.

Löjtnanten till sin dam: "Hvilka förtjusande små fötter ni har! Sådan skada, att ni inte har fyra i stället för bara två!"

I bryderi.

En torpargumma har fått sin enda ko sjuk och klagar sin nöd för en bekant i följande ordalag:

"Slaktar jag kon och hon kommer sig, så är det galet; och låter jag henne lefva och hon dör, så är det lika tokigt."

Ur barnamun.

Den främmande: "God morgon, min gosse; är din pappa hemma?"

Lille Anton: "Nej, pappa har gått till tandläkaren; det var visst någonting i olag med mammas tänder."

Den främmande: "Jaså; jag kommer väl igen senare då."

Lille Anton: "Men mamma är hemma!"

Kasernblomma.

Underofficeren (till rekryten): "Vill ni stå rak, nr 47! I jämförelse med er ser en vindeltrappa ut som en riktig linjal."

En benig fråga.

Läraren: "Hur många ben har du i din kropp, Pettersson?"

Pettersson: "Två hundra nio."

Läraren: "Men dina kamrater ha inte så många."

Pettersson: "Då ha de inte häller fått fisk till middagen som jag."

EN FALLEN AFGUD.

AF F. ANSTEY.

ÖFVERSÄTTNING.

I.

PROLOG.

SKÅDEPLATSEN: Ostindien. TIDPUNKTEN: Adertonde seklet.

Strax utanför byn Chandra-gurry i södra Mysore satt en tidig morgonstund för mer än hundra år sedan en gammal präst under den pelarprydda portiken till ett litet tämpel.

Byn liknade de flesta andra byar vid denna tidpunkt och i denna trakt. Den omgafs af en låg jordvall och bestod af några dussin tvåvåningshus, målade i breda, lodräta, röda och hvita ränder och täckta med tegel eller palmblad. På trenne sidor omgafs den af tamarindlundar och åkerfält, bevuxna med ris, hirs och bomull och genomskurna af blänkande vattenledningskanaler; på fjärde sidan höjde marken sig så småningom i terrasser och kullar, täckta af sammetslent gräs och ståtliga träd, mot de skrofliga bärgshöjderna i bakgrunden.

Tämplet stod just i backsluttningen. Det var en vacker byggnad, med en pyramidformigt uppstigande klunga af snöhvita kupoler, krönt af en konstrikt utarbetad och genombruten tornspira, på hvars spets lyste en gyllene kula. Det var emellertid icke traktens ortodoxa eller så att säga statskyrkliga hälgedom — denna låg ett stycke längre ned och behärskade med sina majestätiska röda granitmurar byns anspråkslösa tak — utan tillhörde den del af befolkningen, hvilken bekände sig till Jainsekten. Denna sekt var en afart af buddhismen, samt utmärkte sig förnämligast för sin tro på icke mindre än sjuttiotvå jordiska buddhauppenbarelser — tjugufyra under ett förflutet tidsskede, tjugufyra under det nuvarande och tjugufyra under ett kommande sådant. Dessa buddha-inkarnationer kallades "arhater" eller "tirthankarer"; de voro hälgon, hvilka lefvat på jorden som andra dödlige, men därunder så frigjort sig från såväl laster som dygder att de till sist helt och hållet uppgått i n i r v å n a, eller andens fullkomliga försänkande i världsalltet.

Det närvarande tidsskedets sista hälgon var Mahâvîra, hvilken uppgått i världsalltet något mer än två tusen år före den tidpunkt, där vår berättelse begynner. Tämplet var hälgadt åt honom och hans afbild var den största och intog den förnämligaste platsen i det rum, där de tjugufyra gudabilderna inrymdes.

Tämplet tillhörde för öfrigt den gamle prästen, Acharya Chick, och ehuru han stod under ett slags öfverinseende och upp-

sikt af sektens andliga öfverhufvud, ägde han dock i de flesta fall att sköta sin gudstjänst efter eget godtfinnande. Han var en god och from gammal man, oskuldsfull som ett barn, samvetsgrann i uppfyllandet af sina plikter och mycket stolt öfver sitt tämpel och dess prydnader.

Som han nu satt där på stenbänken, där han vanligen brukade sitta för att samla sina tankar till den gudstjänst, med hvilken arbetsdagen började, plågades han emellertid af tvifvel och frågor, hvilka först nyligen börjat oroa hans fridfulla tro.

Han hade helt nyligen blifvit nödsakad att inrymma ett splitter nytt hälgon bland sina ärevördiga gudomligheter; och redan i detta låg något för en person af hans konservativa sinnesbeskaffenhet oangenämt och oroande. Åtskilliga biomständigheter ökade i icke ringa mån detta intryck.

Saken förhöll sig på följande sätt. Ungefär tjugu år före denna tidpunkt fanns i byn en gosse, ett hittebarn af okända föräldrar, hvilken blifvit upptagen af en af de kopparsmeder, hvilka utgjorde en icke obetydlig del af befolkningen och alla, som en man, bekände sig till jainernas lärosatser.

Gossen var en liten vildhjärna och utmärkte sig för ett oinvigdt öga på intet sätt framför byns öfriga, oklädda, mörkögda ungdom — utom så till vida, att ett större mått af viljekraft och uppfinningsförmåga gjorde honom till den självskrifne ledaren vid alla mer än vanligt lagstridiga och för den allmänna säkerheten vådliga företag och skälmstycken.

Men en vacker dag kom jainernas öfverstepräst från det stora hufvudtämplet i Belligola till byn på en af sina vanliga, periodiska ämbets- och inspektionsresor. Nu gjordes en öfverraskande upptäckt.

Mer än två tusen år hade som sagdt förflutit sedan den innevarande tideräkningens siste tirthankar lämnat detta jordiska, och enligt alla beräkningar borde den tid, då man kunde vänta en ny inkarnation af det eviga, längesedan vara inne.

Stor blef alltså den glädje och häpnad som fyllde alla fromma hjärtan, då öfversteprästens skarpa blick upptäckte att den längtansfullt väntade gudomligheten valt den ofvan omtalade gossens kropp till sin timliga hydda! Det var omöjligt att vid närmare granskning hysa några tvifvel därom, — ty kroppen företedde alla de mystiska tecken och kännemärken, hvilka borde tillkännagifva hans höga bestämmelse.

Denna upptäckt förändrade naturligtvis helt och hållet gossens framtidsutsikter. Man gaf honom det mystiska namnet Chalanka, öfverlämnade honom åt lämpliga lärare och uppfostrare samt lät honom framför allt studera naturlig magi — i hvilken vetenskap han snart förvärfvade sig stor färdighet — under ledning af en framstående y o g i, lika utmärkt för sin helighet som för sin osnygghet.

Förtalet påstod visserligen, att Chalanka icke alltid gjorde det bästa bruk af sitt förborgade vetande och att hans underverk alltid bibehöllo en viss bismak af elakt skämt; men sådant händer ju så lätt, då hälgonet är ungt och obetänksamt. — —

Chalanka växte emellertid upp, lång och smärt, vacker och stark och i sinom tid, då han genomgått sitt noviciat, upphöjdes han till y a t i, eller adept af första klassen. Han klippte af sig håret, bar kläder af en gulgrå färg (hvilken blef alltmera smutsgrå med tiden) — och inskränkte sitt personliga bohag till en knippa påfågelsfjädrar och en lerkruka. Han fördjupade sig i betraktelser öfver det abstrakta och frigjorde sig, efter hvad de rättrogne påstodo, mer och mer från alla jordiska lidelser och skröpligheter. Då och då genomströfvade han byn, blåsande i en snäcka för att tilldraga sig uppmärksamhet samt hopsamlande allmosor af barmhärtiga människor. Härvid hände det icke så sällan att han äfven förirrade sig i närheten af det stora Brahmin-tämplet, till stor förargelse för prästerna, men till lika stor glädje för danserskorna. — —

Några år förgingo och hans visdom ansågs mogen till skörd. Han lät upprycka sina få återstående hårstrån med rötterna, aflade sina kläder innan han förtärde någon föda och omgaf sig med en skara lärjungar, hvilka hade till uppgift att lyssna till hans

visdomsord samt förvara och öfverlämna dem åt kommande släkten. Olyckligtvis hafva inga anteckningar beträffande dessa läror blifvit bibehållna till våra dagar. Sannolikt hafva de befunnits antingen alltför djupsinniga eller alltför framskridna för att meddelas den stora hopen. Det enda man med visshet har sig bekant är att han vid denna tidpunkt af sitt lif förstod att ingifva sina lärjungar en hälsosam fruktan.

Efter ytterligare någon tids förlopp afskedade Chalanka emellertid sina fromma anhängare och drog sig tillbaka till en enslig klippgrotta, där han förklarade sig skola tillbringa flere år under tystnad och försjunken i stilla självbetraktelse.

De fromma eller nyfikna, som vallfärdade till denna hälgedom, fingo dock sällan skåda honom; ty bland andra underbara och hemlighetsfulla förmögenheter ägde han äfven den att efter behag kunna göra sig osynlig. Såsom ett underverk omtalades äfven, att man understundom nattetid i närheten af Brahmintämplet i de tjocka busksnåren varseblifvit en skugglik gestalt, hvilken af alla tecken att döma icke var annat än en mystisk projektion från den helige adepten, hvars fysiska kropp alltjämt satt orörlig som en stenbild i grottan högt däruppe bland bärgen; — understundom återskallade äfven ett gällt och vildt skratt bland klipporna, och de som hörde det visste då att Chalanka för tillfället befann sig i ett tillstånd af helígt vanvett och skulle icke för allt i världen velat störa honom. — — —

Men en vacker dag fann man helt plötsligt och oförberedt hans stela och uppsvällda lik vid foten af en brant klippvägg, utför hvilken man, ifall det varit fråga om en vanlig människa, ovillkorligen måst hafva antagit att han fallit och brutit halsen af sig. Ingen hade väntat att han skulle lämna denna världen ännu på många år och allra minst att det skulle ske med en så fullkomlig frånvaro af alla onödiga ceremonier; men såsom den förste af ett nytt tidskede ägde han ju på sätt och vis rättighet att i någon mån afvika från sina föregångares seder och bruk samt skapa ett nytt prejudikat för framtiden. I alla händelser var han onekligen död; och det återstod intet annat än att bränna hans kropp och kasta askan i floden.

Chalankas förtidiga frånfälle gaf en och annan mod att öppet uttala de tvifvel, som mången i tysthet hyst redan under hans lifstid. Var han, när allt kom omkring, verkligen ett hälgon? — Jämförd med sina föregångare stod han sig onekligen ganska slätt inför en strängare kritik. Hans rykte var begränsadt, hans underverk öfver hufvud taget af en ganska simpel och tvetydig beskaffenhet, och så vidt man visste hade han icke riktat religionen med några synnerligen djupsinniga eller beaktansvärda lärosatser. Och de som haft tillfälle att iakttaga honom på nära håll — bland dessa befann sig också den gamle prästen, Acharya Chick — kunde icke dölja för sig, att han understundom visat prof på en högfärd, småsinthet, grymhet och hämdgirighet, hvilka ej stodo väl tillsammans med antagandet om ett fullkomligt frigörande från alla köttets svagheter.

Emellertid var ingen benägen att i ett så kinkigt fall åtaga sig allmänna åklagarens otacksamma roll, och den allmänna åsikten i församlingen påverkades dessutom icke litet af föreställningen om den utmärkelse, som Chalankas upptagande bland jainernas skyddsgudar skulle medföra för byn och tämplet. Man hänsköt slutligen frågan till öfversteprästen. Denne vidhöll naturligtvis sin från början uttalade åsikt; Chalanka var, försäkrade han, obestridligen en helig a r h a t, den förste af ett nytt tidskede, och sålunda berättigad till alla rättrogna jainers vördnad. Man borde ofördröjligen bereda en plats för hans bild i tämplet i hans fäderneby.

Öfversteprästens utslag var afgörande. Bildhuggaren grep genast verket an och företedde snart ett litet sittande gudabeläte, hvars drag på det mest slående och tillfredsställande sätt återkallade den aflidne Chalankas. Bilden hade blott tillbringat en enda natt under tämplets heliga tak, då den morgon randades, hvilken fann den åld-

rige prästen försänkt i djupa och bekymmersamma funderingar under tämplets pelarportik.

Den gamle var alltför ödmjuk och alltför from för att ett enda ögonblick, ens i sina egna tankar, våga ifrågasätta sin vördade förmans vishet. Men han kunde dock omöjligt förmå sig att betrakta den nya gudabilden som en vinning för tämplet. Han kände dessutom, att han var alltför gammal för att på befallning kunna inrymma ett nytt föremål för vördnad och tillgifvenhet bland de höga och tillbedjansvärda heliga, till hvilka han hela sitt lif vant sig att blicka upp. Då han föregående afton utdelade offergåfvorna hade han därför, halft omedvetet, ej kunnat afhålla sig ifrån att tilldela den nykomna gudabilden de sämsta frukterna och de blommor, som i afseende på friskhet lämnade något öfrigt att önska; och för första gången i sitt lif erfor han denna morgon en med samvetsförebråelser blandad motvilja vid tanken på att åter inträda i det allra heligaste.

Dessa obehagliga tankar afbrötos på ett lika obehagligt sätt. Från den plats han valt hade han utsikt öfver den slingrande gångstig, som från byn förde upp till tämplet, och på densamma urskilde han nu en ståtlig, framåtskridande gestalt, i hvilken han snart igenkände sin bittraste ovän, Ram Chunga, öfverbrahminen vid det stora tämplet, där Brahma dyrkades tillika med Siva och Parvati samt Genesvara, deras son.

Brahminen var tydligen på väg till Jaintämplet; han var redan nästan framme vid inhägnaden, och den gode Acharya Chicks hjärta klappade ofrivilligt fortare vid tanken på att mottaga en dylik gäst. Han kände sig till mods ungefär som en dissenterpredikant, då han just ser sig i begrepp att sammanträffa med en biskop i statskyrkan. Predikanten anser sig själf vara fullt ut lika god präst som biskopen; men han har icke dess mindre en obehaglig förnimmelse af att biskopen hyser en motsatt åsikt. Acharya Chick ansåg sig själf tillhöra den vördnadsvärda brahminkasten; men han kände med sig att Ram Chunga, enligt all sannolikhet, alldeles icke erkände giltigheten af dessa hans anspråk.

Han gissade emellertid brahminens ärende. Jaintämplet ägde, utom sina egna hälgonbilder, äfven en stor bild af guden Siva, och Ram Chunga hade redan vid ett par tillfällen framkastat ett förslag att få inköpa densamma, då den ju tydligen icke var på sin plats i en främmande trosbekännelses hälgedom. Han hade emellertid framställt detta förslag med en så högdragen och öfvermodig ton, att den fromsinte Acharya Chick känt sig djupt kränkt och retad däraf samt föresatt sig att under inga omständigheter gifva vika för en önskan som uttalades på ett så otillbörligt och om ringaktning för honom själf och det tämpel han tjänade vittnande sätt.

Då nu brahminen inträdde på tämpelgården med det förargelseväckande utseendet af en person, som iakttager alla försiktighetsmått mot såväl andlig som kroppslig besmittelse, reste sig den gamle Acharya och hälsade honom med all den höflighet han kunde förmå sig att visa.

Ram Chunga vägrade att enligt sin ämbetsbroders inbjudning taga plats på stenbänken, samt förblef stående på något afstånd, i det han yttrade, att man sannolikt borde kunna gissa hvad det var som förmått honom att göra ett besök på ett sådant ställe.

Härpå genmälte Acharya Chick saktmodigt, att såvida hans gäst kommit för att upprepa sitt förslag att få inköpa Sivabilden, så måste svaret tyvärr, nu som förut, blifva nekande. Han ansåg sig icke berättigad att beröfva tämplet en prydnad.

Brahminen svarade högdraget, att han icke längre begärde att få inköpa bilden; han fordrade att den utan betalning skulle öfverlåtas åt honom. Det vore, fortfor han, för honom såsom en den sanna gudomens tjänare, outhärdligt och skamligt att tänka sig att Den Mäktiges bild på detta sätt förblandades med samt delade offer och tillbedjan med den skara af eländiga halfgudar, hvilka, enligt hvad han hört berättas, dyrkades i jainernas tämpel.

"Detta", sade Acharya Chick, "vore ett misstag. Det vore ingalunda vanligt att brahmanska bilder och symboler förekommo i de Jainska tämplen; men de ansågos alltid såsom underordnade deras egna heligas bilder, och hvad särskildt den ifrågavarande Sivabilden beträffade, betraktades den, som sagdt, endast såsom en prydnad, och man ägnade den hvarken offer eller tillbedjan."

Långt ifrån att tillfredsställa brahminen, uppretade detta svar honom ytterligare. I så fall, genmälte han, vore förhållandet ännu mera hädiskt och upprörande. Hvarför skulle Sivas bild icke hedras, då dessa eländiga små tirthankarer belastades med gåfvor? — Hvilkendera vore väl mäktigare, en liten skara gudablifna människor, eller en guddom, som varit till före världsalltets begynnelse?

"Du misstager dig, Ram Chunga, du fattar icke vår tros innersta väsen och betydelse." (Brahminens läppar kröktes af ett hånfullt leende.) "Om vi frambära våra offer af frukt och blommor inför dessa synliga sinnebilder af våra heliga arhater, så sker detta ingalunda i den fåfängliga tron att vi därigenom kunna behaga dem eller åt oss själfva utverka några jordiska fördelar. Dessa heliga och rena varelser, mänsklighetens tänkare, vise, hjältar och lärare, kunna icke beröras af vår jordiska hyllning; men att hedra det rena och goda är i sig själf välgörande, och fromma handlingar hälga hjärtat, om de också icke medföra någon annan belöning."

"Och denna eder nyaste gud", frågade brahminen, "hvem och hvad var då h a n?"

Den gamle prästen hostade en smula förläget.

"Du talar om Chalanka, hvilken ännu i går var här ibland oss och nu har gått hädan? Vi tro att äfven han var värdig vår hyllning; vi tro att han, medan han fastade under tystnad, liksom den välsignade Mahâvîra, lyckats öfvervinna de åtta stora synderna; vi tro att han besegrat alla mänskliga lidelser och svagheter, och nu, då han öfverfarit lifvets ocean, kvarstår hans jordiska tillvaro såsom en förebild för oss."

Brahminen utstötte ett föraktligt struplјud.

"I sanning ett härligt föredöme!" utbrast han.

Därpå kom han närmare och sänkte rösten, i det han med sina kalla, genomträngande ögon granskade den andres ansikte.

"Vet du väl huru han dog — och hvarföre? — Så hör då!"

— — — — — — — — — — — —

Det var en vild och hemsk berättelse — till hvilken den gamle prästens motvilliga öron tvungos att lyssna — en berättelse om stulna fröjder och orena njutningar, om upptäckt, om ett förskräckligt straff och hopplös förtviflan. Intet under att den gamle fromme Acharya Chick helt och hållet vägrade att tro därpå.

"Och flickan, den menediga danserskan, hvar finnes då hon?" frågade han. "Jag skulle själf vilja utfråga henne om allt detta."

"Flickan?" sade brahminen torrt. "Hon är där hvarken du eller någon annan människa kan träffa henne mera. Men det är åt d e n n e man, Acharya Chick, som du gifvit en plats bland dina gudomligheter — det är h a n s altare som du pryder, under det att Sivas bildstod saknar en enda krans! Detta kan icke längre få fortfara. Som Sivas präst kan jag icke tillåta att han sålunda skymfas. Utlämna den bild, som du icke förstår att hedra — utlämna den, säger jag!"

Acharya Chick var en fridsam och saktmodig man, men den andres öfvermodiga och pockande ton retade honom ovillkorligen till motstånd. Han ville icke låta skrämma sig af någon, allra minst i sitt eget tämpel och på sin egen grund.

"Jag har talat, o Ram Chunga!" sade han; "lämna mig nu att sköta min tämpeltjänst och gå i frid."

"Du vägrar alltså?" sade Ram Chunga med rynkade ögonbryn.

"Jag vägrar!"

"Så hör då min varning. En slik halsstarrighet kan icke länge förblifva ostraf-

fad. Våra gudar hafva åtminstone icke drömt sig in i ett tillstånd af evig overksamhet. De kunna belöna och, hvad mera är, de kunna straffa. Förskräcklig såsom hämnare är Siva, den Härlige, dödens besegrare, i hvars namn jag nu talar. Betänk dig noga innan du ådrager dig hans vrede!"

Acharya Chick reste sig med lugn värdighet.

"Jag måste lämna dig, o Ram Chunga!" sade han. "Detta är den timma, då tämpeltjänsten tager sin begynnelse."

Brahminen ryckte på axlarne.

"Må följderna komma öfver ditt eget hufvud", sade han. "Du är varnad, och jag säger dig, Acharya Chick, Sivas bildstod skall ännu tillhöra mig!"

Han vände sig om och gick med stolt hållning tillbaka utför stigen, under det att den gamle prästen stod kvar på samma ställe några ögonblick och gaf akt på brahminens skarlakansröda mössa, hvilken lyste som eld i solskenet, innan han begaf sig in i tämplet.

De tvifvel, som förut plågat honom, hade nu fått ökad näring. Han kunde, han ville icke sätta tro till detta afskyvärda förtal, men i tysthet önskade han innerligt att hans andliga öfverhufvud icke yttrat sig fullt så bestämdt angående Chalankas helighet. I alla händelser var han fast besluten att iakttaga en märkbar måtta i afseende på de offer han för egen del ägnade den nya gudabilden.

Upptagen af dessa tankar strök han af sig tofflorna på marmorgolfvet i tämplets försal och uppläste de tunga och med rika inläggningar smyckade dörrar, hvilka ledde in till det allra heligaste, ett stort, svalt och svagt upplyst rum, hvarest luften var uppfylld af den samlade doften af de dagligen förnyade, välluktande offerblommorna.

Hela ena väggen var konstnärligt skulpterad samt indelad i tvänne rader rikt prydda nischer. Den öfre radens mellersta nisch intogs af Mahâvîra, tämplets skyddshälgon, hvars bild var målad ljusgul samt dessutom öfvergjuten af ett hemlighetsfullt, strålande sken från en osynlig öppning i taket, hvarifrån allt det ljus kom, hvilket insläpptes i detta heliga rum.

I de öfriga nischerna sutto bilderna af de andra arhaterna; hvarje bild var målad i sin egen, symboliska färg, det mystiska tecknet stod inristadt på fotställningen, och den heliga tredubbla parasollen bildade ett tak öfver dess hufvud. Ställningen var oföränderligen densamma på alla bilderna. De sutto med korslagda ben och uppåt vända fotsulor; händerna hvilade, den ena öfver den andra, framför dem i skötet. De fleste voro behängda med halsband och smycken af större och mindre värde, och framför hvarje nisch var en marmorskifva eller altare, afsedt att mottaga offren.

I hörnet närmast dörren stod Sivabilden, som brahminen eftersträfvade för att därmed pryda sitt eget tämpel. Det var en stor och vördnadsbjudande bildstod af ljusblå färg och försedd med flere par armar än till och med en gudomlighet tycktes böra kunna finna bruk för.

Det hade visat sig omöjligt att finna en plats för Chalankas bild bland de öfriga; men man hade i stället anordnat en särskild nisch och ett prydligt, fastän tillfälligt altare åt honom på motsatta väggen. Hans bildstod liknade till sina allmänna drag de öfriga, men var, till följd af en lätt vink, som Acharya tillåtit sig att gifva bildhuggaren, betydligt mindre än dessa. Hans mystiska kännetecken var jaktleoparden.

Skymningen i det stora rummet gjorde det till en början omöjligt för den gamle prästen att urskilja något med tydlighet; men då hans ögon hunnit vänja sig därvid, gjorde han en häpnadsväckande upptäckt. Någon fräck hälgerånare hade under natten inträngt i tämplet och beröfvat gudabilderna deras smycken! — Röfvaren hade till och med gått ända därhän, att han vågat borttaga offerblommorna och frukterna; ty alla de föregående kvällen fyllda altarena stodo nu tomma.

(Forts.)

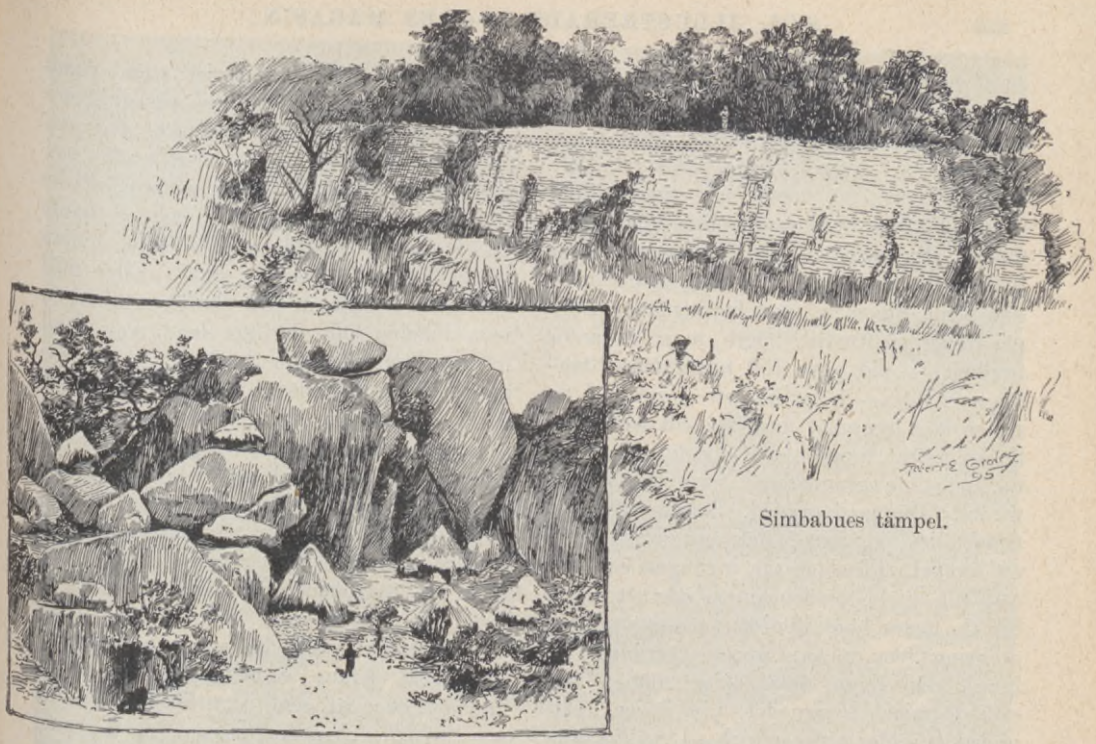

Simbabues tämpel.

Simbabues kraal.

SIMBABUES HEMLIGHETSFULLA RUINER.

I Masjonaland 370 kilometer rakt väster om Sofala på Afrikas sydöstra kust ligger den namnkunniga ruinkomplex, som fått namn af Simbabues ruiner och hvars ursprung förlorar sig i ett outforskligt tidernas fjärran. Dessa ruiners nyare historia är i korthet följande. Man trodde länge, att de voro portugisiska minnesmärken, ända till dess man genom en berättelse af Barbosa, Magelhaens' kusin, fann, att de voro fornlämningar redan på den tid, när portugiserna första gången sågo dem, eller i början af 1500-talet. Som Masjonaland alltid haft rykte om sig att vara mycket guldrikt, trodde man, att Simbabues ruinkomplex var lämningar efter den i bibeln omtalade drottningens af Saba palats, samt att här vore till finnandes det från kung Salomos historia bekanta guldlandet Ofir. Man vet, att portugiserna på 1500-talet hämtade guld från grufvorna i Manika, det nuvarande Massikesse, 300 kilometer nordost om Simbabue. Men snart fördrefvo infödingarne — matabeler och masjoner — de hvite ur landet, hvarefter det lyckades dem att ända till vår tid, i början af 1890-talet, hålla européerna på afstånd från sina landsändar. Häraf kom det sig, att Simbabues ruiner så småningom föllo i glömska eller på sin höjd förlades till sagans område. Men så återupptäcktes

de af den tyske Afrikaresanden Karl Mauch den 8 september 1871, och sedan den tiden ha många européer besökt dem.

Simbabues ruiner ligga dels på, dels bredvid en 120 meter hög granitkägla, rundt omkring hvilken gå olika höga stenmurar. Bakom den inre stenmuren finnas tydliga spår af cirkelformiga byggnader, som förmodligen ha varit boningshus. Därpå följer en tredje, högre mur, innanför hvilken — vid pass 150 meter från bärgkäglans fot — höjer sig en cirkelrund tio meter hög byggnad med två till tre meter tjocka murar, uppförda af sorgfälligt huggna, polerade granitstenar utan bindningsmedel. Denna byggnad, hvaraf vår bild framställer ett parti, har antagligen varit ett tämpel. På sidan om ingången och liksom till skydd för densamma står ett ungefär tio meter högt koniskt, massivt torn af omkring fem meters genomskärning. På bärgkäglan ligga räster af en mängd små cirkelformiga byggnader, nio öfver hvarandra murade terrasser och på själfva toppen väldiga granitblock, sannolikt återstoder efter fästningsverk. Vår andra bild återger ett parti af dessa fästningsruiner med en kraal eller infödingsby i deras skygd. Man känner ej anläggningens ändamål och har ingen aning om, hvilka dess upphofsmän voro, lika litet som om tiden för dess tillkomst.

Emellertid ha flere teorier framkommit till förklaring af Simbabues ruiner. Somliga anse dem vara af feniciskt, andra af persiskt ursprung, medan en tredje meningsgrupp förfäktar den hypotesen, att de förskrifva sig från morerna, och en fjärde att de uppförts af de grufarbetare, hvilka fyllde Salomos behof af guld. Eller med andra ord: denna region skulle, som sagdt, vara bibelns Ofir, hvilket land man velat förlägga än till södra Arabien, än till Indien, än på Sumatra, än på Västindiska öarna och än till Peru. Mauch, ruinernas återupptäckare, hör till dem, som anse att Ofir är att söka i dessa trakter. Afrikaresanden Theodore Bent åter anser, att ruinerna äro räster af forntida fästningar och tämpel, anlagda af invandrare från Arabien för att försvara de arbetare, som vid Simbabue uppträdde som guldgräfvare. Ty de runda tornen hafva mycket gemensamt med sådana, som för årtusenden sedan byggdes af semitiska folk i Arabien och Syrien, och nedanför ruinerna har man påträffat uråldriga smältugnar för guld, stora kvantiteter guldförande kvarts samt redskap för guldutdragning, polerfilar, krossningsapparater m. m. Robert Brown slutligen anser det vara höjdt öfver hvarje tvifvel, att byggnaderna hafva uppförts för gulddrift, och finner det högst sannolikt, att de äro af persiskt ursprung.

FÖRNÖT EJ TIDEN!

Akta dig för att falla offer för en böjelse, som lätt vinner insteg, om du icke har din tid fullt upptagen — nämligen böjelsen att förspilla tiden på småsaker. Ditt motto måste vara: H o c a g e, eller med andra ord: Gör genast, hvad som skall göras! Tag dina fritimmar efter arbetet, aldrig före detsamma. När ett regemente är på marsch, så råkar eftertruppen ofta i oordning, därför att förtruppen icke marscherar stadigt och utan afbrott. Det är samma förhållande med arbetet; om icke det, som du har för händer, göres undan genast, ihärdigt och regelbundet, så hopa sig andra göromål bakom, tills de börja tränga på alla på en gång, och ingen mänsklig hjärna kan stå ut med den däraf uppstående villervallan. WALTER SCOTT.

Ön Pitcairn.

ÖN PITCAIRN OCH DESS HISTORIA.

En verklighetsroman från Söderhafvet.

För SOL af **Anrik.**

Långt ned i Stilla hafvet, ungefär halfvägs emellan Syd-Amerika och Australien, reser sig den lilla, öfver 300 meter höga ön Pitcairn som en ensam utpost midt i den omätliga vattenöknen. Från ingen annan ö i dess omnäjd kan Pitcairn skönjas, och själf erbjuder ön på alla sidor en obegränsad utsikt öfver Stora oceanens oöfverskådliga vattenmassor — obegränsad så till vida, att synranden här bildar en enda oafbruten stor cirkel, som i evig enformighet och storslagenhet hvilar på oceanens glittrande barm.

Pitcairn är den sydligaste ön i den ögrupp, hvilken kallas Paumotu ("Ömolnet") eller Tuamotu, hörande till den del af Söderhafvets övärld (Oceanien), som fått namn af Polynesien. Paumotu-öarna ha äfven blifvit kallade Låga öarna och Farliga öarna, men den allmänna karaktär, som åt de åttio öarna förvärfvat dessa båda sistnämda namn, delas ej af Pitcairn och tre dess systeröar, hvilka äro höga och till sin byggnad afvikande från de öfriga. Pit-

cairn saknar sålunda korallref och uppstiger från djupet med branta, skrofliga klippor af svart basaltlava. Ingen ankargrund finnes omkring ön utom på en bank vid dess västra ände; och äfven det bästa af öns tre landningsställen — Bounty bay på norra kusten — är farligt till följd af den våldsamma bränningen.

Ön Pitcairn är 8 kilometer lång och 1,6 kilometer bred. Af dess rika vegetation må nämnas batater, bananer, jams, taro och ananas. Då ön 1767 upptäcktes af Carteret, var den obebodd, men sedermera därstädes anträffade stenyxor, räster af huggna stenpelare, liknande dem på Påskön, samt människoskelett visa, att Pitcairn en gång i en aflägsen tid varit bebodd. Nu är Pitcairn åter obebodd alltsedan år 1896, men under de 106 åren emellan 1790 och 1896 var ön befolkad af ett släkte, hvars ankomst dit och utveckling därstädes bilda den romantiska episod i öns historia, hvilken gjort Pitcairn så namnkunnigt och som vi nu här skola förtälja.

* * *

År 1787 sändes löjtnant Bligh med fartyget "Bounty" för att hämta brödfruktträd från Tahiti i syfte att föra dem till Västindiska öarna att där utplanteras. Löjtnant William Bligh — sedermera amiral i engelska flottan — var en duglig sjöman, som hade åtföljt Cook på hans sista världsomsegling. Han anlände till Tahiti den 26 oktober 1788, och efter sex månaders vistelse därstädes lämnade han bukten vid Matavai med en liten simmande trädgård af brödfruktträd ombord å "Bounty".

Förhållandena ombord voro emellertid icke de bästa. Bligh var en sträng och häftig kapten, som genom sitt öfvermodiga uppträdande retat flere af sina underordnade, bland dem styrmannen Fletcher Christian, en ung man af god familj, väl bevandrad i sitt yrke och därtill en djärf och tilltagsen natur. Han satte sig i spetsen för de upproriske, och i slutet af april 1789 gjorde de myteri och bemäktigade sig fartyget. Bligh och med honom aderton andra utsattes i en båt tillika med nödig proviant för en tid bortåt. Platsen för detta drama var ungefär trettio sjömil (1 sjömil = 1,852 meter) från Tofoa, en af Vänskapsöarna; och det låter som en saga, att de skeppsbrutna — ty så må man väl kalla dem — i sin öppna lilla båt lyckades uppnå ön Timor, 3,600 sjömil från det ställe där de öfvergifvits.

De upproriske återvände till Tahiti, där några af dem kvarstannade, men Christian, som fruktade för följderna af sitt brott, satte till segel för att söka sig ett nytt hem. Med honom följde ombord å "Bounty" åtta engelsmän samt aderton tahitier, däraf sex män och tolf kvinnor. I januari 1790 anlände de till den obebodda ön Pitcairn, landstego där och uppbrände "Bounty". Och därmed börjar ön Pitcairns roman.

Fletcher Christian bibehöll till en början ännu en befälhafvares anseende och lyckades upprätthålla någon ordning bland sina vilda, obändiga följeslagar. Dock plägade han tillbringa mången timme på en hög klippspets, som han kallade sin "utkik på hafvet". Därifrån sväfvade hans oroliga blickar långt ut öfver oceanens öde rymder, där när som hälst den förolämpade lagens hämd kunde uppdyka i form af ett segel vid den fjärran horisonten.

Genom "Bountys" uppbrännande, på det att icke fartyget med sina höga master skulle röja upprorsstiftarnes vistelseort, hade desse dömt sig själfva till en ständig fångenskap på denna öfvergifna klippa, 16,000 kilometer från sitt fädernesland, sina familjer och vänner. Med rent samvete och ett endräktigt sinne skulle de dock kunnat lefva lyckliga där, men genom deras egen inneboende ondska förvandlades den härliga, fruktbara ön för dem till ett sannskyldigt helvete. Stridigheter utbröto och hade mord till följd. Ännu innan ett år hade förflutit, blefvo Christian och fyra andra engelsmän öfverfallna och ihjälslagna af tahitierna, hvilka snart därefter omkommo på samma sätt. En af de kvarlefvande engelsmännen lyckades finna på konsten att af en rot bereda en rusande dryck, hvaraf han njöt så omåttligt, att han i ett anfall af fylleri-

galenskap störtade sig i hafvet och omkom. En annan nedsköts till självförsvar af Adams och Young — de enda, som sedan dogo en naturlig död.

År 1800 var den då trettiosexårige John Adams (han hade förut hetat Alexander Smith, men bytt om namn) den ende kvarlefvande mannen på ön och det obestridda öfverhufvudet för den lilla, af några kvinnor och hans döda kamraters tjugu barn bestående staten. Hans lifs bittra erfarenheter hade emellertid hos honom verkat en märkvärdig förändring: han hade blifvit allvarlig och gudfruktig, läste flitigt i bibeln och bemödade sig att uppfostra det uppväxande släktet i kristendomens grundsatser. Så hade den råe, okunnige sjömannen, som i sin ungdom fört ett så vildt lif, blifvit patriark och fader för en fredlig församling, som under hans ledning uppblomstrade i ordning, arbetsamhet och endräkt.

Emellertid började hvalfiskfångare allt mer och mer besöka Stilla hafvet; och förr eller senare måste väl Pitcairnklippans hemlighet blifva känd. Men det dröjde ända till år 1808, innan den ensliga ön för första gången under det nittonde århundradet besöktes af ett fartyg, det amerikanska skeppet "Topas", hvars kapten landsteg och i en af de öfvergifna hyddorna — ty den lilla kolonien hade på Adams' befallning gömt sig vid främlingarnes ankomst — till sin stora förvåning fann flere saker från "Bounty", bland annat en kronometer och en kompass, hvilka han sände till det engelska amiralitetet.

Sex år senare såg Adams till sin stora bestörtning två fregatter, "Briton" och "Tagus", närma sig ön. Han hade nu all anledning att frukta, att det länge uppskjutna straffets stund äntligen var kommen för honom, ty flere båtar med officerare och beväpnade män stötte ut från skeppen och rodde rakt på landningsplatsen. Fogande sig i sitt öde gick han emot de ankommande, men erfor till sin stora glädje, att man alldeles icke hyste några onda afsikter emot honom, utan förlåtit och glömt hans redan alltför gamla brott.

När Adams på detta sätt fann sig befriad från sitt tjugufemåriga bekymmer, var det honom som om en kvarnsten blifvit aflyft från hans bröst. Efter trettionio års vistelse på Pitcairn dog han år 1829, djupt saknad af hela den menighet, som hade honom att tacka för så mycket. Före sin död samlade han sina barn, såsom han kallade alla öboarne, omkring sin dödsbädd, och sedan han innerligt förmanat dem att aldrig förgäta sina sedliga och religiösa plikter, rådde han dem att välja en ibland sig till öfverhufvud.

Omkring fyra månader före Adams' död hade till ön ankommit en man, som ägde de lämpliga egenskaperna att blifva den aflidnes efterträdare. George Henn Nobbs, född år 1799 på Irland, hade från sitt elfte år tjänat i den engelska marinen och sedermera under lord Cochrane på den chilenska flottan, där han blef befordrad till löjtnant. Sedan han upplefvat många lyckans växlingar och ofta sett döden i ögonen, återvände han år 1822 till England på ett skepp, som hade besökt Pitcairn. Kaptenen gaf honom en så fängslande beskrifning öfver den lilla menighetens frid och lycka, att Nobbs beslöt att så fort som möjligt bosätta sig på Pitcairn. I denna afsikt begaf han sig till Kallao på Syd-Amerikas västkust (Peru) och förmådde där ägaren af en slup att föra honom öfver till Pitcairn, dit han efter 42 dygns resa anlände på det bräckliga fartyget den 15 november 1828.

Vänligt emottagen och anställd såsom skollärare af den gamle Adams, förvärfvade sig Nobbs på kort tid allmän aktning och kärlek, samt fortfor efter patriarkens död att såsom lärare, läkare och själasörjare leda den lilla, till 68 personer förökade menighetens öden.

Men snart yppade sig svårigheter. Ön har inga källor, hvarföre dess invånare voro beroende af nederbörden för sitt behof af sötvatten. Före sin bortgång hade Adams uttalat bekymmer, att öns vattenförråd icke skulle räcka till för en växande befolkning. Några år senare önskade också invånarne af denna anledning lämna ön,

och år 1831 öfverfördes de allesammans — 87 personer — till Tahiti. Det här rådande sedefördärfvet uppfyllde emellertid invandrarne med afsky, och sjukdomar bortryckte inom kort sjutton af dem. De återstående skyndade därföre att återvända till sitt älskade Pitcairn.

Kom så året 1856, hvilket betecknar en vändpunkt i öns historia. Vid denna tid hade befolkningen mer än fördubblats, så att den uppgick till 194 själar. Då ön var alltför trång för detta antal, lät brittiska regeringen nämda år flytta dem allesammans till den sköna, romantiska, men framförallt större ön Norfolk, belägen norr om Nya Seeland. Här grepos emellertid några af dem af hemlängtan, och år 1858 återvände två familjer till Pitcairn, sedermera följda af ytterligare några andra, så att kolonien i april 1881 åter räknade 96 personer. Så upprepades på nytt den gamla historien: all deras kärlek till sin lilla fäderneö kunde icke lägga en aln till dess längd; den var och förblef för liten för en öfver hundratalet växande befolkning, och år 1896 återvände Pitcairns samtliga invånare — då 126 personer — till sina stamförvanter å Norfolk. Sedan dess har man icke sport, att någon återinflyttning till Pitcairn ägt rum, hvadan det är antagligt, att den lilla oasen därnere i Söderhafsöknen nu är lika obebodd som den var vid tiden för Fletcher Christians beryktade myteri ombord å "Bounty".

* * *

Det har sitt såväl historiska som allmänmänskliga intresse att läsa om det idylliska lifvet inom denna allenastående, afsöndrade lilla koloni af mänskliga varelser på den ensliga klippön i Söderhafvets vida famn. Själfva deras hem var så romantiskt som man väl kan tänka sig. Pitcairns skrofliga klippkust störtar sig tvärbrant i den bottenlösa oceanens blågröna djup — den öppnar sig ingenstädes till en hamn och sänker sig ingenstädes till en strand. Vi hafva redan sagt, att bränningen gör det svårt att landstiga, och så snart den resande satt foten i land, måste han genast klättra uppför en brant afsats. Den norra sidan erbjuder en högst målerisk anblick med sina ända till bärgets högsta spetsar skogklädda terrasser samt omgifven som den är af tvärbranta, nakna strandklippor. Nybygget låg på dessa ter-

John Adams' hus på ön Pitcairn (år 1825).

rasser. De enkla hyddorna, hvilkas tak utgjordes af pandanusträdets blad, lågo kringspridda på gröna sluttningar och till hälften dolda i tät småskog. Smala gångstigar förde från den ena till den andra och förlorade sig ofta i dystra lundar af majestätiska bananer. Pisanger, kokos- och brödfruktträd, som införts af nybyggarne, gåfvo obetydlig skörd; den hufvudsakliga födan bestod af ignamer, batater och rötter af bärgtaron. Kött förtärdes knappt en gång i veckan, emedan ett den tillväxande befolkningen motsvarande antal svin och getter icke fanns på ön, och behöfliga betesmarker saknades för större boskapsdjur. Äfven fisk var tämligen sällsynt vid kusten och dess fångst icke utan fara. Maten stektes på polynesiskt sätt under heta stenar, hvartill kokosnötternas torkade hylsor lämnade det egentliga brännmaterialet.

Inbyggarnes vanliga dräkt var knappast mera än en gördel, emedan deras torftiga garderob blott kunde ökas genom tillfällig införsel. Kvinnorna buro vanligen en lång klädning af pappersmullbärsträdets bark och prydde ofta sitt hår med kransar af välluktande hvita och bjärtröda blommor, en prydnad som väl anstod deras vackra ansikten. I hvarje hus började dagen med bön och bibelläsning. Efter en lätt frukost vidtog genast dagens arbete, och på hela ön fanns ingen enda dagdrifvare. Barnen gingo till skolan, männen fiskade, skötte åkern eller förfärdigade hattar af palmblad eller korgar och dosor, afsedda att säljas åt främmande sjömän, och kvinnorna voro sysselsatta med hushållet, hvartill särskildt äfven hörde klädesplaggs förfärdigande och lagning. Efter gemensam aftonbön gick man tidigt till hvila och sof lugnt utan lås eller regel.

Alla pitcairnier kunde läsa och sysselsatte sig gärna därmed på lediga stunder. De firade sina gudstjänster i skolhuset, en sjutton meter lång och sex meter bred stenbyggnad.

Ankomsten af ett främmande segel var alltid en fest för det ensamma lilla folket. Skeppsbrutna blefvo gästfritt förplägade, men fingo återvända med nästa fartyg som besökte ön. Utan denna åtgärd skulle svårligen öboarnes vandel kunnat förblifva så ren och kristligt moralisk, som den utom af andra äfven skildras af amiral Moresbys skeppskaplan, hvilken under den hederlige Nobbs' tio månaders frånvaro förvaltade det prästerliga ämbetet på Pitcairn. Enligt hans utsago fanns det ej på hela jorden någon gudfruktigare församling. Under hela den tid han vistades ibland dem förekom icke ens den minsta träta, ännu mindre någon förbrytelse. Och amiral De Horsey, som i september 1878 besökte ön, anmärker, att "lagarnes nästan barnsliga enkelhet torde vara det bästa beviset på folkets goda uppförande". Några pänningar funnos ej på ön utom ett fåtal mynt, hvilka gömdes som kuriositeter. Spritdrycker användes ej utom för medicinska ändamål, och dryckenskap var således en alldeles okänd last.

Hälsotillståndet på Pitcairn var dock icke så gynnsamt som man i betraktande af invånarnes enkla lefnadssätt skulle kunnat vänta. Lungsot, astmaartade lidanden och feber förekommo ganska ofta. Klimatet var härligt, men understundom utbröto stormar öfver ön med härjande våldsamhet. En sådan, som uppstod den 15 april 1845, bortsköljde med sina ösande rägnskurar den fruktbara jorden från klipporna, uppryckte 300 kokosträd med rötterna och störtade dem i hafvets vilda bränningar. Flere fiskarbåtar sönderslogos, och alla bananträd, bland dem 2,000 stycken rikt lastade med frukter, bortsopades från jorden. Fyra långa månader af hungersnöd följde på denna olycksdigra orkan, hvilken de fromma öboarne ödmjukt underkastade sig såsom en hemsökelse från Gud dem till tuktan och bättring.

* * *

Så lyder Pitcairnöns saga — en rörande verklighetssaga, som saknar motstycke i vår tid. Den visar, huru människor kunna lefva lyckliga och nöjda under de enklaste förhållanden — men lyckliga därför, såsom Viktor Rydberg just på tal om Pitcairnkolonisterna anmärker, "att de lefde under de moraliska lagarnes välde. De

moraliska lagarne äro naturlagar äfven de, naturlagar nämligen för de mänskliga samhällena. Man bryter dem icke strafflöst. I lydnaden för dem ligga samhällenas styrka och lycka". — Och detta är Pitcairnsagans tillämpning, uttryckt i den store svenske moralfilosofens ord vid en afslutning i Djursholms samskola.

ETT RYKTBART MINNESMÄRKE: STONEHENGE.

Denna märkvärdiga stensättning från en längst försvunnen tid, belägen å Salisburyslätten i engelska grefskapet Wilts, tolf kilometer norr om staden Salisbury, har nyligen åter låtit tala om sig, i det att på själfva nyårsafton 1900 två af stenarne i den stora cirkeln kullstörtade till följd af en lindrig sammandragning i marken. De fallna stenarne utgjorde en del af den yttre cirkeln samt bildade en af pelarne och det horisontala öfverstycket i en så kallad "trilit" (monument af tre stenblock, hvaraf två stående och det tredje hvilande ofvanpå dem). Det upprättstående, nu kullfallna blocket reste sig i det närmaste fem meter öfver marken; dess bredd var ungefär 180 och tjocklek 90 centimeter. Tvärblocket mätte 360 centimeter i längd och 180 i bredd.

Stonehenge består af fyra kretsar, två cirkelformiga och innanför dem två hästskoformiga, med en stor sten i midten. Den yttre cirkeln är något öfver trettio meter i genomskärning och utgjordes ursprungligen af trettio upprättstående stenblock af angifven höjd samt trettio andra öfver dessa pelare horisontalt lagda stenar. Efter det senaste fallet återstå i sitt ursprungliga läge endast sexton pelare och fem öfverstycken. Den inre cirkeln bestod af smärre stenar, däraf blott några få ännu stå upprätt. Den yttre af de två hästskoformiga kretsarne bildades af fem par stora stenar, af hvilka flere nu äro fallna. På hvarje par hvilade en stor sten, så att öfverstyckena icke här, såsom i den stora yttre cirkeln, voro sammanhängande. Det mellersta stenparet midt för ingången var högst; dess stenar hade, utom öfverstycket, en höjd af sex och en half meter. Den inre hästskoformiga kretsen bestod, liksom den inre cirkeln, af mindre stenar, på hvilka inga andra synas hafva hvilat. Den i midten belägna stora stenen, "altaret", har en längd af $4,_6$ meter. Hela stensättningen är omgifven af en graf. Från dess nordöstra hörn utgår en väg, som grenar sig i tvänne, af hvilka den ena leder till en rad af grafkullar, den andra till ett "kapplöpningsfält" af tjuguåtta kilometers längd och hundra meters bredd.

Många af stenarne i Stonehenge äro af en stenart, som ej finnes i trakten, hvarför de med ofantlig möda måste hafva blifvit ditförda långväga ifrån — från Cornwall, Wales och Kanalöarna (Normandiska öarna). Äfven af denna märkliga omständighet torde framgå, att stensättningen tjänat sina uppbyggare till något synnerligen viktigt religiöst ändamål. Stonehenge torde hafva varit en "domkyrka" för den tidens folk, under det att de smärre stensättningar, som finnas spridda i södra England, i Wales och Cumberland, äfvensom i Skotland, kunna betraktas som "sockenkyrkorna". Det är okändt, från hvilket folk de härleda sig; man hör dem ofta benämnas "druidstenar" och "druidaltaren", men de äro med säkerhet mycket äldre än druidkulten, ehuru det är sannolikt, att jämväl druiderna — de gamle kelternas präster — använt sig af dem vid sin religions utöfning.

Tidsfördrif och tankeöfningar.

Palindromer.

(Af Johan L—m.)

Rättfram en båt jag är
och plöjer böljan blå.
Kanal jag omvändt är.
där lifvets safter gå.

(Af »Lunkentus».)

Ett djur jag är, ett muntert djur, som människan kläda kan och föda.
Vänd mig, och jag en jordfläck är, som kostar henne svett och möda.

Rebusar.

1.

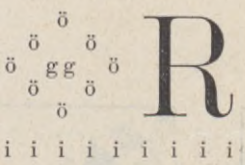

2.

(Af K. B.)

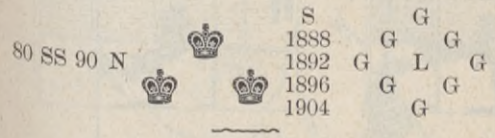

Charader.

1.

Mitt första föll som bomull ner, och Ulla
Tog däraf bägge händren fulla,
Och till mitt andra tryckte det ihop,
Och slängde det på Carl, som med ett rop
Tog henne fatt och se'n bekände,
Att huru kallt mitt hela var,
Det dock, då hon det sände,
En gnista i hans hjärta bar.

2.

Mitt första är en bild af mänskolifvet
Då det som skönast i sin blomning står,
Då lik ett strömoln, af mitt andra drifvet,
All sorg, ehuru bitter, snart förgår.
Mitt helas andedräkt från varma skyar
Naturens lif och ansikte förnyar.

3.

Mitt första hade Ingrid ärft,
Och Per mitt hela sig förvärft,
Och då de älskade hvarandra
Och hon åt honom gaf mitt andra,
Så blefvo de ett lyckligt par,
Förnöjdt ännu på gamla dar.

4.

För en gäst med fjädrar i sin hatt
Upp från stolen alla stego,
Bockade och nego;
Nelly ensam stilla satt
Vid mitt första och blott syntes nicka.
»Skäms du ej att så dig skicka?»
Hviskade af vrede röd,
Modren och mitt andra böd.
Nelly fortfor dock att nicka,
Ty hon var mitt hela, stackars flicka.

5.

Mitt första växer vildt i Norden,
Och bär likväl till jul en ädel frukt
Mitt andra hör till barnens tukt.
Mitt hela leder till ett rum i jorden.

Geografisk namngåta.

(Af Johan L—m.)

Af följande 56 bokstäfver kunna bildas åtta ord (geografiska namn), hvilkas både begynnelse- och slutbokstäfver utgöra namnet på en del af Sverige.

6 a, 1 b, 3 d, 6 e, 2 g, 4 i, 1 j, 2 k, 5 l, 5 n, 3 o, 1 p, 6 r, 2 s, 3 t, 1 u, 2 v, 3 ö.

Orden äro:

1. En stad i Sverige. — 2. Sjö i Västergötland. — 3. Rike i Europa. — 4. Bärg i Nordamerika. — 5. Stad i England. — 6. Stad i Värmland. — 7. Flod i Afrika. — 8. Landskap i Sverige.

Lösningar af tankeöfningarna i n:o 17:

Charaderna:

1. Renhjord. — 2. Ljungeld.

Rebusarne:

1. Iowa. — 2. Vi gå före, de komma efter. — 3. Sex elever undervisas af mig. — 4. Jag ligger under i striden.

Schackuppgiften n:r 21:

1. Sc4—e5, Kf4×e5; 2. Da6—f6 etc.
1. —, Kf4—g3; 2. Da6—a3 etc.
1. —, Kf4—e4; 2. Da6×a7 etc.
1. —, Sh8—likg.; 2. Sf8—g6† etc.
1. —, b5—b4; 2. Da6— d3 etc.

DEN GAMLE LINDANSAREN.

Nej, Lotta, tag icke in kläderna, de kunna gärna få litet mera luft — och solen gör godt på dem. Vi ha ett så högt staket, och Karo skyddar dem för rästen.

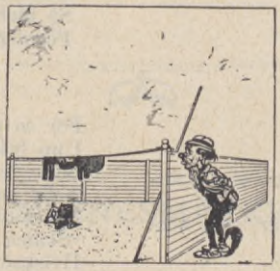

Nej se en så'n vacker omgång kläder — stackare jag.

Jag tror hunden är ond. Nå, mig skall du då inte komma åt.

Gamla tag sitta i ändå!

Å lugna dig, min gosse — har väl vågat värre än detta i mina dagar.

Först rock, så väst — och byxor med!

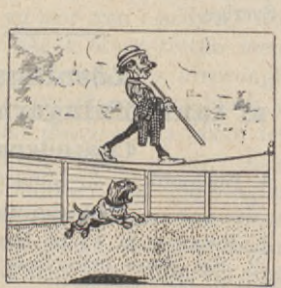

Se så, väl gjordt, gamle gosse — i cirkus hade jag nu fått en stormande applåd.

Säg att inte talangen är till nytta i lifvet. Konsten frambringar ej endast martyrer!

Göteborg. Göteborgs Handelstidnings Aktiebolags Boktryckeri 1901.

SOL ILLUSTRERADT 25-ÖRES MAGASIN

N:r 19. Årg. 3.

UTGIFVARE
TORSTEN HEDLUND.

Eftertryck utan angifvande at källan förbjudes.

FÖRENTA STATERNAS NYE PRESIDENT

THEOD. ROOSEVELT

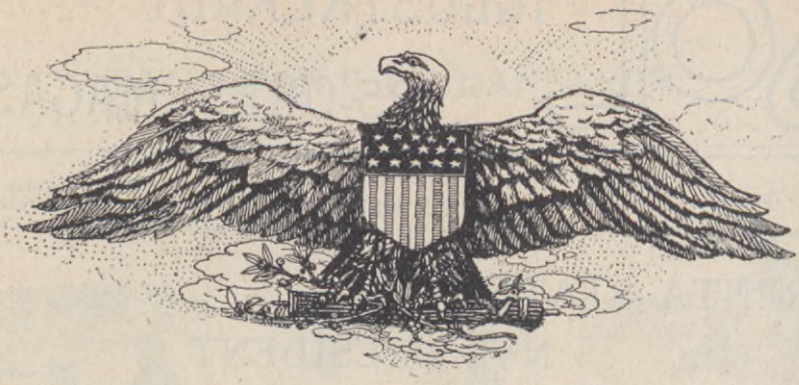

FÖRENTA STATERNAS NYE PRESIDENT.

EN FRAMTIDSMAN.

heod. Roosevelt, den stora nordamerikanska republikens hittillsvarande vicepresident, anlände den 14 sept. på middagen till Buffalo, där han sedan aflade ed på författningen och öfvertog presidentvärdigheten för tiden till den 4 mars 1905. Han förklarade, att han ämnade fortsätta Mac Kinleys politik till uppnående af fred, framgång och ära för Förenta staterna.

Sedan han undertecknat edsformuläret, anmodade han ministrarne att tillsvidare behålla sina portföljer och senare meddelade han, att han ansåg det onödigt att sammankalla kongressen till extra ordinarie sammanträde.

Om den nye presidentens karaktär och föregående lif innehåller en fransk tidning en liflig, men måhända något romantiserad skildring, hvarur vi meddela följande:

Roosevelt är född i New York, där åtta generationer Roosevelt lefvat före honom. Hans familj är en af de gamla holländska, som utgjort New Yorks styrka och prydnad och gifvit staten icke endast några af dess rikaste köpmän, utan äfven några af dess bästa borgare. Vicepresidentens fader var en stor industriidkare och en filantrop, som förvaltade sina ägodelar till sina mindre lyckliga medborgares väl. Sonen hade med sin förmögenhet kunnat föra det sysslolösa lif, som la jeunesse dorée i alla länder för, men han var ur stånd att förbli overksam och bekymrade sig å andra sidan icke om att förtjäna mera pängar. "Det finns", har han en gång sagt, "ingen föraktligare typ i världen än amerikanen, som endast söker bli rik, likgiltig för hvarje plikt, afvog mot

alla principer och endast sysselsatt med att hopa en förmögenhet för att sätta sin son i stånd att föra ett lif i lättja, dumhet och slöseri eller för sin dotter köpa en förnäm äfventyrare i social ställning, utländing eller amerikan".

Roosevelt kände sig dragen till det politiska lifvet. Knappast hade han lämnat Harvard-universitetet, där han med framgång studerat historia och juridik, förrän han begaf sig till New York och blandade sig i det politiska stridsvimlet. Endast 23 år gammal var han plötsligt vald till deputerad i lagstiftande församlingen i Albany till de gamla politikernas stora förvåning. Den unge aristokraten visade dem snart af hvad stoff han var. Lagstiftande kåren hade i honom fått en energisk och stridslysten medlem, som på samma gång började ett kraftigt angrepp mot sitt eget partis och mot motpartiets korruption.

Hans ifver ryggade icke tillbaka för något, och en dag angaf den unge "aristokraten" direktörerna för ett järnvägsbolag, för hvilket den ryktbare Gould stod i spetsen, som "simpla tjufvar" och betecknade dem med ett ord, som bibehållit sig, "den rika förbrytareklassen". Roosevelt var dock ingalunda någon demagog. Han bekymrade sig icke om bifallet, och i spetsen för New Yorks polis kämpade han, trots alla protester, mot de populäraste missbruken. Han var en lång tid en af de mest smädade männen i New York, emedan han med järnhand lät tillämpa de lagar, som hade afseende på krogvärdar och deras kunder.

Roosevelt är en krigisk natur. Han hyser, liksom många sina landsmän, en oinskränkt beundran för fysiska kraftyttringar och en förkärlek för äfventyr. I Harvard tog han dagligen del i all slags sport. Senare skyndade han under pauserna af sin ämbetsverksamhet gärna bort till den "vilda västern", där han köpte en "ranch" och lefde som jägare och "cowboy". Det är bekant, huru han vid utbrottet af kriget med Spanien jämte sin vän Leonard Wood bildade regementet "Rough Riders", i hvilket New Yorkklubbarnes rika sportsmän och präriernas råa "cowboys" stodo sida vid sida. Fälttågets vid Santiago historia innehåller ingen mera dramatisk episod än angreppet på San Juan, då Roosevelt, sittande på sin häst i spetsen för sina män, förde dem till stormning mot kullen, synbarligen osårbara i det fruktansvärda kulregnet. Richard Harding Davis, som den dagen befann sig i hans närhet, beskrifver honom som en "präktig och romantisk gestalt af en de gamla tidernas hjälte och riddare".

Roosevelt är medelstor till växten med något tung gång; han har rufsigt hår, framstående kindkotor och gör snarare intryck af en "rough rider" än af en person med intellektuella sysselsättningar. Han är ingen stor talare, men han kan uttrycka sig i kraftiga, afbrutna satser, som icke förfela sin verkan, och han eröfrar sina åhörare genom en manlig energi och en accent af uppriktighet, som griper hjärtat.

De af lyckan och genom uppfostran gynnade påminner han oupphörligt om deras plikter mot samhället: "Den som vill göra sin plikt, måste inträda i det aktiva politiska lifvet. Framåtskridandet framkallas af den man som handlar, icke af den som talar".

"Roosevelt är den amerikanska politikens hopp", yttrade för icke länge sedan den engelske historieskrifvaren James Bryce till en utländsk publicist; och en universitetsprofessor, som lärt känna honom under hans studietid, förklarade en dag, att den offentliga andans i Förenta staterna sundhetstillstånd "kunde mätas på den framgång, som denne unge man skulle finna på sin politiska löpbana".

* * *

En korrespondent från Montreal skildrar halft skämtsamt huru "Teddy", såsom den nye presidenten kallas, de senaste dagarne varit allmänna samtalsämnet öfver hela unionen samt citerar några yttranden om honom, som han en passant hört fällas på gatan. Damerna kalla honom "en alldeles förtjusande man"; en man på gatan, en kusk, kallade honom "en stor man";

det unga Amerika är entusiastiskt öfver honom och efterapar honom så godt sig göra låter till klädedräkt och uppträdande. Finansiärerna på Wall Street äro stolta öfver honom, dock icke så alldeles utan en smula faderligt bekymmer för honom. "Vi föredraga Mac Kinley, som vi känna, framför Teddy, som vi alls icke känna", sade en. "Vi förlåta Teddy mycket, emedan han är absolut hederlig", sade en annan. Och en tredje slutligen yttrade efter lång eftertanke: "Jag menar, att när Teddy regerat ifrån sig i Amerika, så skall det behöfvas en ny Columbus för att upptäcka hvad som är kvar af detsamma".

Hvilket än Roosevelts öde till sist må olifva, slutar korrespondenten, så är jag säker på att han äger de element, som göra en stor man och att han skall utöfva ett stort inflytande till godt eller ondt. Hans fara ligger, tror jag, i hans ytterliga impulsivitet.

En annan amerikansk korresponden skrifver:

"Intelligens, parad med absolut hederlighet och stort personligt mod, förenadt med redlighet och måttfullhet, göra honom lämplig för hans höga befattning. Man har icke att vänta något uppseendeväckande afvikande från den politik, som så framgångsrikt fullföljdes af hans företrädare, och de smärre förändringar, som nu måste vidtagas i styrelsemaskineriet, torde komma att göras med statsmannamässig urskillning. Ty den nye presidenten har, ehuru ung till åren, likväl i tjugu år deltagit i det offentliga lifvet och har länge utöfvat ett godt inflytande på sin fädernestats politik."

Brefskrifvaren erinrar därefter om, huru han arbetade mot den politiska korruptionen i New York, huru han såsom Civil Service Commissioner i Förenta staterna fyllde sitt kall med takt och nit, huru han såsom polismästare i New York visserligen dref sitt nit väl långt med sina nattliga Harûn-al-Raschid-liknande ströftåg, men likväl utvecklade den vaksamhet och energi, som fordrades på denna post, samt slutligen huru han beklädde guvernörsposten i staten New York. Därefter heter det:

"Roosevelts val till vice-president berodde hufvudsakligen på den popularitet han förvärfvat sig genom sitt uppträdande i den stora västern, och samma stora popularitet äger han ännu. Hans folk, massan af detsamma och de, som bo aflägset från hans fädernestat, tro på honom.

Till sin begåfning och mångsidiga talang är Roosevelt mycket olika den presidenttyp Förenta staterna de sista åren uppvisat. Till sin härkomst, sin uppfostran och åskådning liknar han mera den kategori af "gentlemän och lärde", som beklädde presidenturen under hvad amerikanerna pläga kalla "den förkrigiska perioden". Men han tillhör tydligen sin egen epok. Han har varit en litterär man såväl som en statsman och soldat, och hans historiska arbeten utmärkas af en originell tankegång och sund kritik, medan hans berättelser om sin erfarenhet såsom jägare af storvildt i Klippbärgen äro fyllda af den sanne sportsmannens och borne friluftsmannens entusiasm.

Genom resor och studier känner han Europa och europeiska institutioner och kan godt betecknas såsom en man med "bred bildning", medan hans orubbliga "amerikanism" icke kan sättas i fråga. Tvärtom plägade han i yngre dagar gifva uttryck åt densamma med en kanske öfverdrifven häftighet, då han uppkallades att tillbakavisa, med en pojkaktig men dock icke alldeles orimlig hetsighet, de hårda omdömen om amerikanernas karaktär, som till följd af okunnighet och nu lyckligtvis mera sällan plägat fällas af engelska skriftställare!"

En annan korrespondent skrifver:

"Jag kan icke dela den fruktan man på vissa håll hyser, att presidentens impulsivitet skall hindra det rätta och omsorgsfulla uppfyllandet af ämbetets plikter. Kasta en blick tillbaka! I tjugu år har Roosevelt varit i statens tjänst, och på hvarje post, som han innehaft, har alltid hans känsla af ansvar motvägt hvarje personlig böjelse att följa en kurs, som kunde skada statens intressen. Han har under det

förflutna samlat en mångsidig och värdefull erfarenhet, hvaraf landet för framtiden kan draga nytta. Han har ett ansedt familjenamn att upprätthålla. Att han värdigt, kraftfullt och lyckosamt skall fylla sitt nya ämbete tages för gifvet af hans stora krets af vänner och bekanta. Kontinuiteten i politiken skall upprätthållas. Politici kunna vara lugna, och finansiärerna behöfva ej hysa ängslan."

"New York Herald" återgifver några intressanta yttranden, som den nye presidenten fällt beträffande Monroedoktrinen, imperialismen, militarismen och arbetarefrågan.

Presidenten skall ha yttrat:

"Jag tror af hela mitt hjärta på Monroedoktrinen och beslutet att ingen makt i gamla världen skall få förvärfva territorium på denna västliga kontinent. — Fred kan icke uppnås förrän världens civiliserade nationer i en eller annan form hafva utbredt sig öfver de barbariska nationerna. — Af allt tanklöst prat är pratet om militarismens faror det dummaste. — Det allra viktigaste problemet, med längst gående betydelse, är det problem eller rättare sagdt den grupp af problem, som plägar beteckna sås om arbetarefrågan."

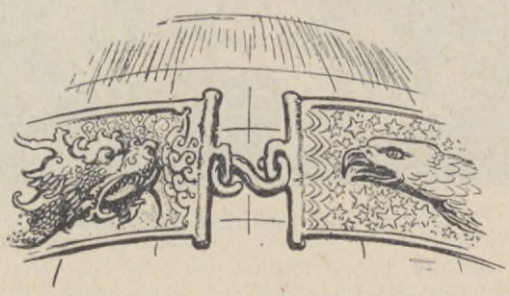

"Att länka den yttersta Västern till Asien."

Konung Oscar landstiger i Marstrand.

KONUNG OSCAR I MARSTRAND.

Äfven denna sommar har Marstrand kunnat glädja sig att få mottaga den folkkäre monarken.

Konung Oscars landstigning visas här ofvan i bild.

Marstrand emottog H. M:t med ett härligt väder, i solsken och frisk nordvästvind, och hade iklädt sig festskrud. Flaggor svajade öfver allt, och societetshuset var särskildt festligt smyckadt åt sjösidan.

Med underbart ungdomlig spänstighet steg konungen i land. Vänligt hälsade H. M:t åt vänner och bekanta och alla som väntade att få återse hans kära drag vid förnyadt besök i "västkustdrottningens" residensstad.

Under konung Oscars vistelse i Marstrand anlände en norsk eskader till ön. Hälsningar och vänskapsbetygelser utbyttes emellan svenskar och norrmän — och särskildt är att notera de broderlighetens ord, som från norskt håll där uttalades.

Sådana möten skola vara ägnade att närma broderfolken till hvarandra och framkalla de försonlighetskänslor, som vår konung alltid varit mån om att främja.

H. M:t har till ganska senhöstliga dagar denna gång uppehållit sig vid den friska västkustbadorten.

JOHN ERICSSON-MONUMENTET I STOCKHOLM.

För SOL af J. G. C.

Aftäckningen af John Ericsson-monumentet, som ägde rum den 14 september i hufvudstaden, fick en alldeles särskild högtidlig prägel öfver sig genom den väldiga tillslutningen af människor ur alla samhällsklasser och genom det bidrag till festligheternas förhöjande, som lämnades från vår store landsmans andra fosterland, Amerika, då det mäktiga rikets främste representant i Stockholm, minister W. W. Thomas j:or, tog aktiv del i hyllningen af minnet.

Hela staden hade ett festligt utseende och öfverallt vajade de blågula färgerna. Tusentals människor närvoro vid aftäckningen, som ägde rum efter ett väl komponeradt festprogram. Då täckelset drogs undan af en ung dam, klädd i hvit klädning med garnering i Sveriges och Amerikas färger, dånade kanonerna från monitorn John Ericsson, som låg i hamnen strax nedanför monumentet, musiken föll in med fanfarer, och "Hör oss, Svea" ljöd från en väldig sångkörs läppar.

Glanspunkten af festen utgjordes likväl af mr Thomas' stora tal. Vi äro just icke bortskämda att höra verkliga talare eller ett tal framföras med den kraft, som ämnet kräfver. Mr Thomas' imponerande gestalt i talarestolen, hans lifliga gester, den väldiga kraften i talets framförande och till sist de gripande orden själfva kommo åhörarne att med spänning lyssna så långt den mäktiga stämman nådde. I ministerns tal förekom ett par gånger ett uttalande, som mer än något annat var ägnadt att vinna genklang i svenska hjärtan. Det var, då han så tydligt pointerade den tacksamhetsskuld, som Nordamerikas Förenta stater stod i till den svenske mannen och tillade, att Amerika aldrig skulle glömma det handtag, som det i ett kritiskt ögonblick fick af en man, utgången ur svenska folket. Det var som om ministerns ord inneburo något mycket mera än alla de ord af höflighet, som vid dylika tillfällen bruka växlas mellan representativa personligheter. En svensk mans snille gjorde en gång världsstaten på andra sidan hafvet en ovärderlig tjänst: då ministern uttalade denna mening var det nog mer än, som rördes af en förhoppningens trygghet, att den lilla nationen, som födt John Ericsson, om farans stund skulle komma, kan räkna på en återtjänst af den stora och friborna nation, hvars ord nu väger tungt i makternas rådslag.

* * *

Monumentet öfver John Ericsson, sådant det framträdde för åskådaren efter aftäckandet, visar tyvärr en del brister, som man icke så noga kunnat iakttaga då man sett skisserna.

Bystens hufvud är så starkt vridet åt vänster, att åskådaren vid en stunds be-

traktande af det måste få en obehaglig förnimmelse. I en dylik ställning kan en människa ej uthärda många minuter, och det torde vara obestridligt att en pose, som gör intryck af att vara så ansträngd, icke är lämplig vid återgifvandet af en porträttbyst.

Den kraftiga arbetarefiguren vid sockelns fot utvecklar en väldig kraft för att hugga in John Ericssons namn i graniten. Men Tanken att låta ett växtmotiv öfverskyla den urgröpta bålens baksida torde endast komma att senteras af himmelens fåglar, som där lämpligen kunna finna en angenäm bostad. Sammankopplingen af acantusmotivet med propellrar och hjul på porfyrpelarens kapitäl verkar oroligt.

Men när vi anmärkt så mycket på konstverket, är det icke mera än rätt att ock nämna något om förtjänsterna.

H. K. H. Kronprinsen tackar minister Thomas för hans tal.

namnet står där redan fullt färdigt, och förgylldt till på köpet! För att denna Herkulesfigur skall vara motiverad, borde all förgyllning varit borta och åtminstone namnets sista bokstaf ofullbordad. Genom hela sin idé liknar konstverket mera ett grafmonument än ett monument lämpadt att pryda en starkt trafikerad allmän plats. Med fog kan äfven anmärkas, att konstverket icke verkar, harmoniskt sedt, mer än från en enda sida.

I själfva motivet, där konstnären uppgifvit det traditionella uppslaget att framställa en gubbe i långkappa, kavaj eller redingote och i stället infört den vackra, nästan nakna mansfiguren, gifves åt monumentet en särskild imponerande prägel. Det behöfves sannerligen någon omväxling, såvida icke Stockholm snart skall hafva en hel skog af mer eller mindre fula gubbar som stå på piedestal! Hufvudfigurens karaktäristiska uttryck och den kraft som rö-

jer sig i hela kompositionen berättiga äfven till ett tacksamt erkännande. John Ericsson är den femtonde i ordningen af de stora män, som på Stockholms offentliga platser stå förevigade i brons.

* * *

Under det musiken spelade en marsch, utdelades en fint illustrerad minnesteckning, författad af Cl. Adelsköld.

Ordföranden i John Ericsson-kommittéen, major Adelsköld, framträdde och anhöll att kronprinsen ville tillåta att täckelset finge falla.

offrande fosterlandskärlek, genom vetenskaplig forskning, genom trollmakten af skön konst, men företrädesvis genom bländande krigiska bedrifter gjort sig världsbekanta och fästat uppmärksamhet på det svenska namnet. Men i fråga om storsinthet och varmt hjärtelag och en ärelystnad af ädlaste motiv, som dref denna snillrika, eldiga natur att, allt ifrån tidiga år, drömma om storverk och fullborda en mångfald sådana, till sitt lands och mänsklighetens gagn, torde knappast någon öfverträffa John Ericsson.

Hans tacksamma fädernesland har äf-

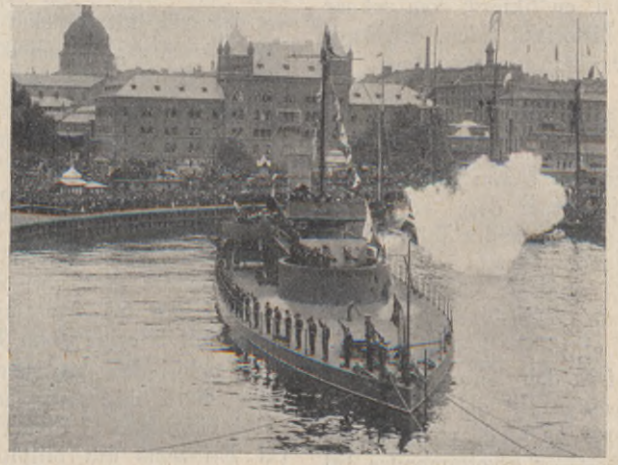

Monitorn "John Ericsson" saluterar sin uppfinnare.

Kronprinsen reste sig upp och gaf med några ord sitt bifall härtill.

Major Adelsköld intog härefter sin plats på talarestolen och skildrade i korta drag John Ericssons ungdomsår, hans märkligaste uppfinningar — framförallt hans ryktbara "Monitor", som räddade de amerikanska nordstaterna från en öfverhängande fara — och hans kärlek till sitt fosterland. Tal. omnämde det högtidliga hemförandet af den store svenskens jordiska kvarlefvor samt resandet af hans staty i New York år 1893 under storartade högtidligheter, hvarefter han yttrade:

"Sverige har varit nog lyckligt att bland sina barn räkna många, som genom upp-

ven med detta i minnet beredt honom ett värdigt hvilorum, och i Sveriges förnämsta handels- och sjöstad är skrufpropellerns uppfinnare förevigad i brons.

Äfven här i Sveriges hufvudstad aftäckes i dag ett monument åt den varme fosterlandsvännen och den plikttrogne arbetaren John Ericsson, och bland andra, som önskat hylla honom, hafva svenska arbetare med trogen uppfattning af dessa hans framstående egenskaper velat på ett storartadt sätt bidraga till detta ändamål och till hedrande af Sveriges mest fräjdade arbetare. Och det är till ej obetydlig del genom omkring 7,000 kronors sammanskott af kroppsarbetare från hela landet, detta monument kunnat förverkligas.

Heder och tack för detta!

Och konstnären har, som det förefaller, äfven velat hugfästa arbetets ära, då han låtit en allegorisk figur, symboliserande "arbetet", i graniten rista John Ericssons namn."

Slutligen vände major Adelsköld sig till Förenta staternas representant minister Thomas, framförde ett beklagande af den förlust, som drabbat Förenta staterna genom den ädle presidenten Mac Kinleys död, och yttrade:

"Det är nu elfva år sedan Nordamerikas förenta staters regering beredde en Sveas son, John Ericsson, en likfärd, som saknar motstycke i den historiska tiden, och hans stoft genom amerikanske ministern mr Thomas — som vi fortfarande ha glädjen se på samma höga plats som då — å sin regerings vägnar aflämnades till Sverige. Och det har ansetts såsom företrädesvis lämpligt att välja denna dag, då tvänne nationer förenades uti att hedra John Ericssons minne, till monumentets aftäckning, för att därmed offentligt och inför hela världen betyga det höga värde, svenska folket sätter och alltid skall sätta på den utmärkelse, som från den stora republikens sida kommit Sverige till del genom det ärofulla sätt, hvarpå en af dess ädlaste söners jordiska kvarlefvor öfverlämnades till fäderneslandet.

Och jag tillåter mig vördsammast anhålla, det Eders excellens behagade låta till sin regerings, sina landsmäns och den million John Ericssons landsmäns, som bygga och bo i Nordamerikas Förenta stater, kännedom komma de känslor af den djupaste och varmaste tacksamhet, Sveriges land och folk alltid skall hysa till den mäktiga republiken på andra sidan hafvet, och den stolthet vi känna för denna utomordentliga hedersbevisning.

Säg dem, att, om det också icke förunnats oss att få äga den förevigade här i hemlandet under hela hans lifstid, vi glädja oss öfver, att han i sitt nya fosterland fått utveckla sitt snilles rika tillgångar och därigenom kunnat vara Eder, mänskligheten och oss till gagn samt att vi genom Eder regerings storsinthet blifvit satta i tillfälle att, enligt af honom uttalad önskan, få ömt vårda hans jordiska kvarlefvor!"

Efter detta tal sjöng en mäktig kör Wennerbergs härliga fosterlandshymn "Hör oss Svea".

Så framträdde amerikanske ministern mr Thomas, hvilken som bekant väl behärskar vårt språk och nu talade på svenska. Han yttrade:

"Det är med tungt hjärta jag uppträder här i dag. Sorgebudskapet har nyss flugit öfver hafvet, att Amerikas älskade president ligger död i vårt fjärran land. Men om hans döda läppar kunde tala, vet jag väl, att de skulle säga till mig: "Fullgör eder plikt och låt ej min död förorsaka, att Amerika skall vara frånvarande, när Sverige i dag firar minnet af den store svensk-amerikanaren, som i en kritisk tidpunkt i Amerikas historia gjort republiken oskattbara tjänster och räddat henne från stor fara".

För elfva år sedan, på denna septemberdag, var det mitt värf att här, i Stockholms hamn, på Amerikas vägnar öfverlämna till Sverige John Ericssons hälgade stoft, och i den dag som är har den hedern blifvit mig förunnad att få närvara vid invigningen af denna minnesstod, som till Ericssons ära blifvit rest i Sveriges hufvudstad.

Deltagandet i denna högtidlighet är mig en kär plikt, ty Ericsson hör till Amerika likaväl som till Sverige. Här var förvisso hans fosterland, men hans stora verksamhetsfält var i den nya världen bortom västervåg, och där låg skådeplatsen för hans största bedrifter.

Dessa bedrifter voro ägnade att främja hela världens framåtskridande, ty Ericsson var en sann arbetare för mänsklighetens utveckling och civilisation. Men om vårt land har han förvärfvat sig en alldeles särskild förtjänst.

Vi amerikanare komma aldrig att glömma vårt stora af motgångar och segrar uppfyllda krig för unionen, hvilket skänkte friheten åt fyra millioner slafvar och räddat vår nations lif.

Vi glömma aldrig en vacker vårmorgon, när sydstaternas järnbeklädda krigsfartyg "Merrimac" angrep vår träskeppseskader vid Hampton Roads, borrade våra stolta gammaldags fartyg i sank, bröt vår blockad och för några timmar var härskare på sjön.

Vi glömma aldrig, huru den lille "Monitor", liksom skickad af försynen, uppträdde på platsen och anföll slafstaternas koloss, såsom David Goliath, och huru efter en hård tvekamp det lilla unionsfartyget besegrade sin jättefiende och räddade vår flotta samt dess maktställning på hafvet.

Vi glömma häller aldrig, att den man, hvilkens snille uppfann och gaf oss "Monitor", icke var barnfödd amerikanare utan svensken John Ericsson, född och uppfödd i detta gamla ärorika land.

Amerika skall alltid stå i tacksamhetsskuld till Sverige, som har skänkt oss en million af sina bästa medborgare, en hvar en länk i den fasta kedja, som binder två stora och besläktade nationer tillsammans med välviljans och vänskapens band; men vår största tacksamhet gäller, att Sverige gaf oss den man, hvars minne vi i dag fira och som med rätta tillvunnit sig det stolta namnet "den store svensk-amerikanaren".

Och Amerika skall aldrig glömma sin skuld. I den nya världen ha vi rest vårdar till John Ericssons ära i den tiden trotsande bronsen och inristat hans namn i vårt Pantheon af republikens odödliga hjältar. Som en gärd af hyllning ha vi skickat hans jordiska kvarlefvor hem till fosterjorden med de största hedersbetygelser, nationen kunde förläna. Och i dag då täckelset faller från den vård, som här skall i synlig måtto bevara hågkomsten af hans lifsgärning, klappa våra hjärtan Edra till mötes i tacksam åminnelse af den storman, hvilken två folk glädjas öfver att få kalla sin."

Mr Thomas' tal åtföljdes af Förenta staternas folksång, "The starspangled banner", utförd af en musikkår, hvarpå kören sjöng Wennerbergs "Stå Stark, du ljusets riddarvakt".

Sedan högtidsprogrammet hade genomgåtts företogs en defilering förbi bysten.

Olika korporationer passerade den ena efter den andra. Gripande var det ögonblick då folkskolungdomen med sina svenska fanor och ett par skolkompanier med gevär på axeln passerade. Det fanns framtidshopp och ungdomsmod i blickar och sätt. Skolkompanierna verkade ganska imponerande, korrekt och fast.

Det var som om bystens bistra drag nu hade uttryckt en säker förtröstan om att John Ericssons tilltro till sitt fäderneslands inneboende kraft konstaterades som en påtaglig verklighet.

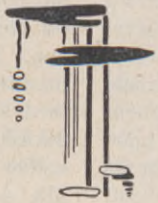

Förenta staternas regeringshus.

FÖRENTA STATERNAS AFLIDNE PRESIDENT.

MAC KINLEY föll slutligen offer för de lömska skotten ifrån Czolgosz' mordvapen.

Så har en vilseförd lika meningslöst som upprörande föröfvat en hemsk handling, i hans egen förvirrade hjärna ett storverk, för normala människor ett grymt brott. Anarkismens läror lämpa sig ej väl för svaga hjärnor och de förvirrades kamratskap är ej nyttigt för en svag karaktär.

Man har svårt att lägga en redig tankegång bakom det beslut, som dref Czolgosz att begå sin blodiga handling. Man kan visserligen förstå, huru samhällets orättvisor, den skriande kontrasten mellan rikedom och nöd, åsynen af andras lidande och förbittringen öfver eget kunna drifva en man, därtill upphetsad af fanaticis glödande predikningar och kanske äfven ledd af en sjuklig åtrå att göra sitt namn omtaladt, att begå ett brott sådant som det, hvilket nu åter upprört hela den civiliserade världen. Men frågar man sig, hvad gärningsmannen och hans tillskyndare vilja vinna med sitt illdåd, huru de vilja försvara ett åskådningssätt, som mot allt sundt förnuft ställer en enda individ till räkenskap för allt det elände, som ännu dväljes i våra samhällen, för de lidanden, som hemsöka tusenden under ett ofullkomligt samhällsskick, så söker man förgäfves efter ett rimligt svar. Världens gång rubbas icke, om en man, är han ock käjsare, konung eller president, ryckes bort ur lifvet; att tro mot-

satsen är att tillskrifva jordens mäktige alltför stor makt och att frånkänna folkens massor alltför mycket.

William Mac Kinley föddes den 28 juni 1844 i Niles i staten Ohio. Han var den tredje presidenten af Förenta staterna, som fallit för mördarehand; före honom hafva Abraham Lincoln och den ädle Garfield delat samma öde.

Mac Kinley hade nyss slutat sina skolstudier, då inbördeskriget bröt ut. Han gick då vid aderton års ålder ut i fält, där han utmärkte sig och vann erkännande från män sådana som Sheridan, Hayes och Crook. Efter fyra år lämnade han armén såsom major — en ung major, ty han var endast 22 år gammal — och ägnade sig åt juridiska studier samt slog sig 1867 ned som advokat i Canton i sin fädernestat Ohio. Här förvärfvade han sig en vidsträckt praktik, men kastade sig samtidigt med ifver in i det politiska lifvet. År 1877 fick han säte i kongressen och ägnade sig nu uteslutande åt politiken.

Mac Kinley har helt visst utgjort en karaktäristisk representant för det Amerika, hvilket den gamla världen haft allt skäl att frukta; men å andra sidan torde detta Amerika vara ett framtidens världsvälde af helt annan art än hvad vi hittills af det yttre erfarit.

Vi européer se säkerligen ganska ensidigt på Amerika och i synnerhet hafva vi nog låtit en hel del egennytta ingå i bedömandet af utvecklingen hos den stora republiken på andra sidan Atlanten. Vi inblanda i vårt omdöme, kanske rätt ofrivilligt, en god del fruktan och en god del afund.

Det var ju en ganska naturlig sak, att Amerika en dag skulle framträda ur sin tillbakadragna hållning och börja spela en roll i såväl det rent politiska lifvet som i all synnerhet i det kommersiella.

Mac Kinley var den amerikanske patrioten. Han proklamerade satsen "Amerika för amerikanarne" ungefär samtidigt som en likartad nationell och kanske mest nationalekonomisk våg drog öfver Europas olika länder.

Den s. k. Mac Kinley-billen var hans stora verk, på hvilket han arbetade med seg uthållighet under många år. Billen har haft ett högst betydligt inflytande på Amerikas Förenta staters ekonomiska och industriella lif.

Man berömmer och förebrår Mac Kinley att han i hög grad bidragit till den egendomliga ekonomiska form, som kallas

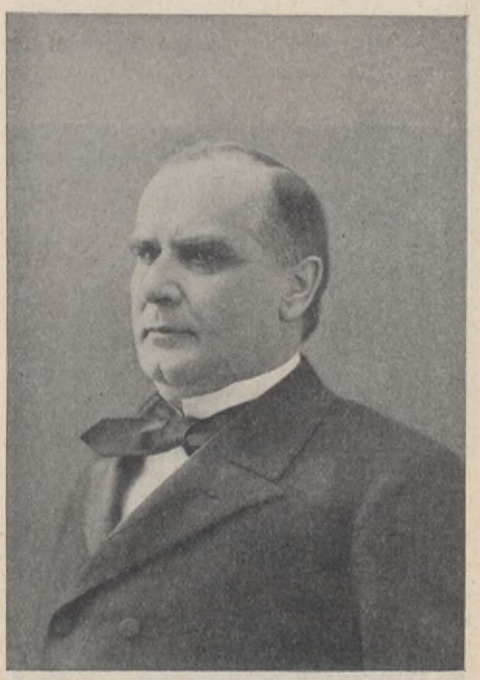

President Mac Kinley.

"trusts" eller stora ringar af likartade affärsgrenar för att begränsa en allt uppslukande inre konkurrens. Hvad framtiden bär i sitt sköte torde vara tryggast att lämna åt framtiden själf att afgöra — men att "trusterna" äro ett tveeggadt svärd på godt och ondt torde icke kunna förnekas.

Mac Kinleys sista tal gifver vid handen, att han insåg tidpunkten nu vara inne att släppa utaf på den hårda begränsning emot utlandet, för hvilken han själf varit ett medel.

Det var det spanska kriget, som först

öppnade Europas ögon för att Amerika nu är en faktor att räkna med äfven i politiken. Detta krig har bedömts olika, säkert torde emellertid vara, att en ej ringa kraft till krigets genomförande härledde sig ur en verklig medkänsla med ett lidande grannfolk — ett i sig själft fint och intelligent folk som kubanerna, grymt och rått misshandladt af obildade rester af ett en gång högt stående kulturfolk som spaniorerna.

Man må säga hvad man vill om den eröfrareanda som senare här beslagtog ame-

President Mac Kinley i sitt hem i Canton.

rikanerna, men det var dock från början ett befrielsekrig som skall stå till en ära i Mac Kinleys historia.

Som ett betecknande inlägg torde nedanstående karrikatyr, som nog är mer än endast skämt, anföras ur den framstående tidningen "Harpers Weekley".

"Ingen annans arm om detta lif."

Hvem vet om ej i denna bild kan skymtas konturerna af en stor och omfattande kamp emellan Amerika och Europa, en kamp, som man bör hoppas kunna afgöras utan blodsutgjutelse — Mac Kinleys efterträdare har helt bestämdt uttalat sig för alla tvisters afgörande med skiljedom.

* * *

Ett telegram från Buffalo lördag morgon meddelar, att presidenten dog kl. $2,^{15}$ på morgonen efter amerikansk tid. Fredag e. m. kl. $5,^{40}$ förlorade han medvetandet och kände icke igen någon tills kl. $6,^{24}$, då han frågade efter sin hustru. Detta återvändande till medvetande berodde på användande af oxygen. Presidenten tog afsked af sin hustru och sina släktingar med orden: "Farväl, farväl! Ske Guds vilje!" Sedan bad han läkarne att låta honom få dö. De slutade då upp med att använda oxygen. Man hörde honom sedan mumla orden ur en psalm: "Nearer, my God, to thee!"

†

OLOF WIJK.

Den man, som länge och ärofullt burit namnet Göteborgs främste medborgare har plötsligt bortryckts efter endast en dags sjukdom.

Olof Wijk var en sällsynt välvillig man, en fridens man med en märklig förmåga att ur stridiga intressen vinna fram resultat till gemensamt bästa. Vid företag af allmännyttig art saknades ej hans personliga hjälp — och på de otaliga "listor" för samhällsnyttiga ändamål, som särskildt karaktäriserat ett visst skede i Göteborgs historia, saknades aldrig Wijkska namnet.

Olof Wijk var i detta ords verkliga mening en gentleman.

* * *

Wijkska namnet är under hela det gångna århundradet på det närmaste sammanknutet med Göteborgs historia. Kommerserådet Olof Wijk den äldre, den anspråkslöse sjökaptenens från Hisingen son, hvilken för nära ett sekel tillbaka grundade det berömda handelshuset, styrde på sin tid staden med stark hand, skapade dess hamn, ordnade dess rubbade ekonomi och förskönade den. Den driftige, store affärsmannen och den handlingskraftige, af verksamhetshåg fyllde, vidblickande och nitälskande kommunalmannen voro sammangjutna i denna myndiga och storslagna personlighet, hvilken varit af stor betydelse för Göteborgs stads utveckling.

Sonen, Olof Wijk den yngre, gick i faderns fotspår. Han tog i arf en stor förmögenhet och ett namn af högt offentligt anseende. Han var sålunda född till en framstående ställning, och lyckliga och ädla personliga egenskaper läto honom häfda denna på det värdigaste sätt och gifva namnet ökad glans.

Född 1833, äldst bland bröderna, genomgick han Göteborgs realgymnasium, tog vid 17 års ålder studentexamen och vistades därefter ett år i Upsala, där han tog kameralexamen, hvarefter han ingick på faderns kontor, begynnande sina lärospån på köpmansbanan från början. Fadern afled 1856, och vid 23 års ålder fick den unge öfvertaga ledningen af den stora firman.

Det var en begåfvad och bildad ung man, intresserad för allmänna ting. När stadsfullmäktiginstitutionen inrättades 1862, invaldes han också till medlem af densamma, liksom han blef riksdagsman i Andra kammaren för Göteborg från och med det nya representationsskickets första riksdag 1867. Året dessförinnan hade han valts af Göteborgs stad att å borgarståndets vägnar deltaga i statsrevisionen.

Som riksdagsman tillvann sig Olof Wijk från början anseende och återvaldes regelbundet af sin födelsestad, oftast så godt

som enhälligt. I sammanlagdt tjugufem riksdagar, 1867—90, representerade han vid riksdagen sin fädernestad och deltog från början med lifligt intresse i riksdagsarbetet. 1869 samt 1873—80 var han ordinarie ledamot af bevillningsutskottet, 1870 af konstitutionsutskottet. Hans riksdagsanföranden gälla mest bevillnings- och bankfrågor. Han uttalade sig emot ökandet af den indirekta beskattningen, för frihandeln, för ökning af brännvinsskatten i förening med nedsättning af tullarne å förnödenhetsvaror, för lastpänningarnes borttagande, hvarjämte han uppträdde till försvar för de enskilda bankerna mot de angrepp, som då gjordes mot dem. Med värme uppträdde han för utvidgning af de främmande trosbekännarnes medborgerliga rättigheter samt för utsträckning af den gifta kvinnans äganderätt. 1875 nämdes Wijk till talman i riksdagens Andra kammare.

Att Olof Wijk ofta anlitades för att gifva de råd, hans erfarenhet, takt och politiska skarpblick satte honom i stånd att lämna bättre än de flesta, är känd och vittnad sak, liksom också att hans bemödanden här gingo i riktning af att medla, försona och förebygga ytterligheter.

1890 afgick han från talmanskapet och afböjde tillika återval till riksdagen. Någon lomhördhet, som kommit med åren, var den anledning, han angaf, med sin stora känslighet för att icke sköta någon befattning så, att man kunde göra anmärkning däremot; "bättre att gå sin väg, medan man vill hafva en kvar, än då man vill bli af med en", så ungefärligen föllo på tal härom hans ord.

Under uttryck af kammarens varma sympatier lämnade han talmansplatsen; sedermera under samma år förlänade honom konungen adlig värdighet, hvarvid han bibehöll sitt namn oförändradt.

Efter denna tid tillhörde hans krafter odelade hans firma och hans födelsestad.

Sedan 1878 var han ledamot af kungl. Vetenskaps- och Vitterhetssamhället, därjämte fil. hedersdoktor i Upsala. Af offentliga utmärkelser innehade han, utom adelskapet, stora kommendörkorset af Vasaorden äfvensom Nordstjärnans riddarkors.

* * *

Han yttrade en gång i ett enskildt samtal: "Ja, jag har haft ett ovanligt lyckligt lif, förmögen, hedrad, lycklig i min familj; men då känner man också förpliktelsen". Sorg sparades honom icke, och den tog mycket af hans kraft. Men öfver hufvud ligger hans lif synnerligen ljust för blicken. Till förmögenhetens och den höga samhällsställningens företräden sällade sig de goda hufvudets och hjärtats egenskaper, hvilka allena äro i stånd att bära upp dessa.

Han var en god talare, klartänkt och lugn, med väl afvägda uttryck, och han var en mästare i att finna det rätta ordet för hvarje tillfälle, ej minst de representativa.

Den förmögne mannen, som "känner sin förpliktelse" och äger inre förutsättningar att väl fylla den, är en vacker och ädel typ, och det samhälle är lyckligt, som äger många sådana att uppvisa. De gynnsamma yttre förutsättningarna finnas för en lycklig utveckling af goda naturanlag och för att kunna bruka dem till eget och det allmännas gagn. I alla tider hafva sådana af yttre förmåner gynnade män satts högt, hvilkas tankar gått utöfver hemmets och affärskontorets tröskel och hvilka använt sina andliga och materiella medel att gagna till det större eller mindre samhällets eller den mänskliga odlingens fromma. Framträder då denna håg och förmåga hos en personlighet, präglad af själsodling, värdighet, ädelhet i uppfattning och lugn harmoni, står man inför en karaktärsbild, hvilken i sällsynt grad är ägnad att tilldraga sig vördnad och tillgifvenhet. Det är i detta afseende, som Olof Wijk gifvit ett föredöme af den art, att det skall länge och tacksamt minnas.

Sedan 1870 var han gift med Caroline Dickson, dotter till den ädle J. J. Dickson, och öfverlefves af henne, en son, delägare i affären, och en gift dotter.

En fallen afgud.

af F. Anstey.

ÖFVERSÄTTNING.

(2)

I nästa ögonblick andades han åter friare. Intet hälgerån hade i själfva verket blifvit begånget; blommorna, frukterna och dyrbarheterna funnos ännu kvar i tämplet; de hade endast bytt om plats. Alla halsbanden och örringarne prydde nu Chalankas bildstod, och på dennes altare voro äfven alla offerblommorna och frukterna uppstaplade.

Oaktadt den lättnad han erfor, harmade denna syn den gamle Acharya. Tämpeltjänaren var ung och obetänksam; det var onekligen ganska oskickligt af honom att på detta själfrådiga och taktlösa sätt välkomna det nya hälgonet på de gamlas bekostnad. Han efterskickade sin alltför nitiske underordnade och gjorde honom allvarliga föreställningar beträffande det opassande i hans beteende. Olyckligtvis var ynglingen genom ett för dagen aflagdt tystnetslöfte förhindrad att ursäkta sig eller afgifva några förklaringar; han skakade blott häftigt på hufvudet, liksom för att förneka hvarje andel i det skedda.

Då den gamle Acharya den kvällen öfvervakade offrens fördelning, inskränkte han med afsikt Chalankas andel såväl till mängd som beskaffenhet så mycket sig göra lät. Det var visst godt och väl att icke fästa något afseende vid brahminens smutsiga förtal — — — men ett hälgon, som förtalet en gång börjat syssla med, är i alla fall som ett skadadt plommon; det blir aldrig mera hvad det en gång varit; — — och Acharya hade ju dessutom alltid i tysthet hyst sina tvifvel angående Chalankas helighet.

— — Men redan följande morgon medförde en upptäckt, som kom honom att glömma allt annat. Någon hade gjort sig skyldig till en handling af den mest hädiska och upprörande beskaffenhet. Alla hälgonbilderna hade blifvit vända upp och ned och stodo på hufvudet i sina nischer — alla, utom Chalanka, som däremot var nästan dold under en massa blommor.

Acharya visste att ingen jain kunnat göra sig skyldig till en dylik gudlöshet; han tyckte sig häri spåra sin samvetslöse motståndare Ram Chungas hand, och kände sig uppfylld på en gång af rädsla och vrede.

Han skyndade att återgifva de heliga bilderna en mera passande ställning innan deras tillbedjare hunnit anlända, och så snart tämpeltjänsten det tillät, begaf han sig ned till byn och uppsökte Fattekhan Gûl, militärbefälhafvaren, hvilken han meddelade hvad som inträffat. Denne sände honom en afdelning soldater, hvilka, såsom varande muselmän, kände ett lika djupt förakt för såväl jainer som brahminer och alltså kunde antagas vara fullkomligt opartiska. De fördelades nu kring tämplet på ett sådant sätt, att ingen främling obemärkt kunde nalkas detsamma. Därpå smorde Acharya gudabilderna omsorgsfullt med olja

och sköljde dem med sandelträdsvatten samt lämnade dem för natten i den fasta öfvertygelsen, att deras ro icke vidare skulle störas.

Men då han följande morgon inträdde i hälgedomen, möttes han af en anblick, som kom honom att vackla af häpnad och fasa. Allt det föregående hade varit blott en barnlek mot detta. Alla nischerna voro tomma och bilderna lågo uppstaplade i en hög midt på golfvet. Men icke nog med detta: hvarje bild var på det förskräckligaste sätt stympad; dess öron, näsa och den tredubbla parasollen öfver dess hufvud voro afhuggna, och på hvarje altare syntes ett par öron, en näsa och en tredubbel parasoll, ordnade med skändlig och hånfull symmetri.

Den stackars gamle Acharya var nära att förlora förståndet vid denna förfärliga syn. Han hade själf vakat hela natten, han hade oafbrutet gått från den ena skiltvakten till den andra och han visste, att denna gång var det icke möjligt att skjuta skulden för det skedda på brahminen.

Men icke dess mindre hade hans dyrbara och vårdade bilder blifvit obarmhärtigt förstörda under natten. Hvad skulle han säga åt de fromma, hvilka om få ögonblick skulle inställa sig för att förrätta sin morgonandakt — hvilken förklaring skulle han gifva dem? — Hvad skulle de väl tänka?

För hans egen upplysta själ voro visserligen dessa bilder intet annat än symboler; men han visste mycket väl att hans församlingsbor icke voro mäktiga af en så filosofisk uppfattning, och han bäfvade vid tanken på den verkan som denna förstörelse skulle utöfva på deras enfaldiga sinnen.

Tämpeltjänaren, som var snabbtänkt och uppfinningsrik, föreslog att man helt lugnt skulle återställa bilderna till deras nischer och förlita sig på den svaga belysningen, som sannolikt skulle förhindra folket från att märka deras stympade tillstånd; men den gamle prästen var alltför nedslagen och alltför rättänkande för att kunna begagna sig af en sådan undanflykt.

Då de första kopparsmederna och bronsarbetarne således infunno sig, och, sedan de aflämnat sina offergåfvor i försalen, inträdde i det heligaste för att förrätta sin andakt på öfligt sätt, funno de den gamle prästen, hvilken med nedböjdt hufvud och sönderslitna kläder stod bredvid en hög stympade gudabilder.

Så småningom fylldes rummet och ett sorl af nyfikenhet och förskräckelse hördes från de olika grupperna. Om deras gudar voro förstörda, hvad återstod väl för dem att dyrka? — Deras blida, sömniga, leende gudar, hvilka aldrig besvärade någon och hvilkas anleten för de fleste af dem voro kära och förtroliga som gamla vänners anleten.

"Mina barn", stammade den gamle prästen, då han såg att de väntade på en förklaring. "Fördärfvaren har utfört sitt verk under nattens mörker. Jag vet lika litet som I, hvarföre denna hemsökelse kommit öfver oss, att förödmjuka mig och bedröfva edra hjärtan."

"Det är de onda andarne!" hviskade Murli Dass, kopparsmeden, och hela församlingen upprepade efter honom: "Det är de onda andarne! — det är s a k t i s!"

De kastade sig ned på knä och slogo sina hufvuden mot golfvet — och Acharya motsade dem icke.

Men nu uppstod en plötslig rörelse i hopen; flere reste sig upp och drogo sig tillbaka, liksom för att lämna rum för någon framstående personlighet; och Acharya Chick såg med en obeskriflig känsla af harm och förödmjukelse den sista människa han skulle velat träffa i detta ögonblick — brahminen Ram Chunga — närma sig.

En by, hvar den än må vara belägen, är aldrig rätta stället för bevarandet af en hemlighet. Acharya Chicks misstankar och hans anhållan om en militärvakt för att skydda sitt tämpel hade snart hunnit till brahminens öron; full af harm hade han nu genast skyndat dit upp för att frigöra sig från hvarje misstanke för delaktighet i det skedda. Redan utanför tämplet hade han märkt, att något ovanligt måste vara på färde, och med sin vanliga missaktning

för alla fördomar utom sina egna, beslöt han att genast inträngа i det heligaste för att förvissa sig om förhållandet.

I det han så mycket som möjligt undvek beröring med de öfriga stod han nu där och betraktade med undran det skådespel, som erbjöd sig för hans förvånade blickar.

"Hvad är detta, o Acharya Chick?" frågade han slutligen.

"Du ser själf", genmälte Acharya, "att våra välsignade arhaters bilder blifvit stympade och vanhedrade. Hvilken hand som utfört det brottsliga dådet veta vi icke."

"Är det väl möjligt", tänkte brahminen för sig själf, "att denne eländige gubbe själf förstört de gudar han tjänat? — Det måste vara han; men hvad kan väl vara hans afsikt?"

Plötsligt tyckte han sig genomskåda alltsammans. Gubben hade troligen i sin enfaldiga halsstarrighet föredragit att förstöra Sivabilden framför att utlämna den, och för att afvända alla misstankar hade han äfven stympat sina egna afgudar.

"Hvar är den odödlige Sivas bildstod?" frågade han med mörk min.

"Den står där bakom dig", sade den gamle prästen med nedslagen ton.

Ram Chunga vände sig om och varseblef för första gången den bildstod, som varit upphofvet till hans oenighet med jainprästen. Hittills hade dess återvinnande för honom varit en blott principfråga; men dess anblick bestyrkte hans fasta föresats att befria den ur kätterska händer. Det var verkligen en ovanligt prydlig bildstod, ortodox i alla detaljer och synnerligen väl bibehållen; den skulle ovillkorligen göra heder äfven åt det praktfullaste tämpel.

Hans förvåning var stor öfver att finna den helt och hållet oskadad. Den gamle narren hade tydligen, när allt kom omkring, ej haft mod att bära hand på den — — — eller — var det väl möjligt — hade han väl skonat den i afsikt att därigenom få ett säkrare stöd för anklagelsen mot honom själf, Ram Chunga? Var det hela en löjligt anlagd plan för att skada h o n o m? I så fall skulle den eländige vinkelpredikanten sannerligen finna att han missräknat sig.

Han vände sig mot jainerna med en vördnadsbjudande åtbörd.

"Hör mig, Acharya Chick", sade han, "och svara sannfärdigt. Begärde jag icke för blott tvänne dagar sedan att du skulle utlämna denna bildstod af en gud, från hvilken du och dina anhängare hafva affallit? Varnade jag dig icke för att väcka hans vrede genom att i hans sällskap införa bilden af en eländig y o g i, hvilken ännu för få dagar sedan strök omkring på våra gator? Sade jag dig icke, att han skulle veta hämnas denna skymf?"

"Du talar sant, Ram Chunga", sade den gamle prästen. "Jag kan icke förneka det."

"Och du ser att min varning gått i fullbordan!" utropade brahminen. "Siva, den förskräcklige, har talat; han har krossat de eländiga afgudar, hvilka han alltför länge tålt vid sin sida."

Hans ord gjorde intryck på jainerna. För deras outvecklade sinnen voro arhaternas bilder verkliga gudar, hvilka hörde deras böner och tillfredsställde deras anspråkslösa behof. De hade alltid i tysthet misstänkt, att man icke bort så helt och hållet försumma Siva; och nu hade denne länge förbisedde gud visat sin makt och sin vrede på ett mycket påtagligt och omisskänneligt sätt.

Men Acharya Chicks misstankar fingo ny näring genom brahminens skickliga försök att ge saken en för honom själf gynnsam vändning.

"Hvad bevis har du väl, o Ram Chunga, att det förhåller sig såsom du säger?" frågade han.

"Bevis?" sade brahminen. "Är icke Sivas bildstod oskadad? Äro icke dina afgudar stympade och förstörda? Begär du flere bevis?"

Acharya hade redan förut anmärkt ett förhållande, som han icke brytt sig om att nämna, emedan det endast ökade hans villrådighet; men nu begagnade han sig däraf med förtviflans fyndighet.

"Siva har gjort det, därför att Sivas

bildstod är oskadad!" utbrast han. "Huru kommer det sig då, att han skonat just den bild, som du påstår vara orsaken till hans vrede? Om Sivas bildstod är oskadad, huru mycket mera då Chalankas — ty se blott till hvilken hedersplats han blifvit upphöjd!"

I det han talade, pekade han på den förnämsta af nischerna, den, hvilken hittills upptagits af Mahâvîras majestätiska bild.

Där syntes nu i stället Chalanka, den siste och minste af alla arhaterna. Bilden såg oproportionerligt liten ut i den stora nischen, men tycktes med ett leende af undertryckt och stilla belåtenhet sola sig i den hemlighetsfulla strålglans, hvilken hittills uteslutande ägnats den afsatte Mahâvîra.

Församlingen, som förut icke varseblifvit detta underverk, hälsade det nu med ett rop af hänförelse. Chalanka, hvilken sålunda visat sig kunna uthålla en storm, i hvilken så många gudomligheter af, så att säga, vida större dräktighet gått till bottnen, — Chalanka måste ovillkorligen vara en gud, som det lönade mödan att dyrka — en gud, lika god som någon annan i hela indiska gudaläran!

Brahminen smålog. Detta var alltså förklaringen. Den gamle prästen hade uppoffrat större delen af sina afgudabilder för att förhöja de återståendes värde. Men i detta afseende skulle han i alla händelser göra honom ett streck i räkningen.

"Lurar väl tigern på en råtta?" sade han föraktfullt. "Anfaller väl elefanten en sköldpadda? Dårar och förblindade som I ären! Insen I icke, att denne Chalanka endast har sin obetydlighet att tacka för sin räddning? Desse andre äro dock i någon mån gudomligheter, men h a n är mindre än dem alla, och den mäktige Siva föraktar att lyfta ens det minsta finger på sin sjätte arm emot en sådan som han. Han har satt honom däruppe för att förhåna eder, som den gud, för hvilken det i sanning är tillbörligt att varelser sådana som I ödmjuken eder!"

Jainerna blefvo åter villrådiga. Ram Chunga var vis och talade med myndighet; det var icke omöjligt att han hade rätt.

"Uppsätten åter edra stympade afgudar", fortfor brahminen med bitande förakt, "dyrken dem såsom förr — hvad bekymrar det mig eller den gud jag tjänar? Men kvarhållen icke längre Sivas bildstod — utlämnen den åt mig, hans tjänare. För sista gången fordrar jag det. Frukten eljes den Förskräckliges hämd. Acharya Chick, ännu en gång frågar jag dig — vill du återställa Sivas bild till det tämpel, där han kan blifva ärad på det sätt som honom tillkommer?"

Den gamle prästen tvekade. Han stod i begrepp att vägra ännu en gång, men det uppskrämda folket ville icke höra talas därom.

"Utlämna bilden!" ropade de. "Utlämna den, eljes kommer ofärd öfver oss!"

Acharya Chick kände att deras tillit till honom fått en stöt, från hvilken den kanske aldrig skulle återhämta sig.

"Så tag då din bild", sade han med dyster min till brahminen. "Tag den — och lämna oss i frid hädanefter."

Sålunda hade Ram Chunga segrat.

"Du handlar klokt", sade han betydelsefullt till sin förödmjukade motståndare. "Jag mottager din underkastelse i Sivas mäktiga namn. Med stånd och fröjdebetygelser skall hans beläte föras till en mera passande boning. Vid solnedgången skall den välsignade Brahmas heliga bildstod komma för att afhämta honom. Se till att dina portar äro öppna, då vi komma, och att inga oskickliga stridigheter uppstå mellan mina och dina följeslagare."

Acharya Chick böjde i tyst undergifvenhet sitt hufvud. Han erfor ett slags dystert begär att få sin förödmjukelses kalk fylld till brädden. Driffjädern i hans fromma, oförargliga lif hade brustit, allt det goda han velat uträtta var omintetgjordt och hans själ fylldes af bitterhet och harm mot de makter, som kunde tillåta sådana ting.

Sedan brahminen aflägsnat sig, stod han en stund orörlig, stirrande på marmorgolfvet. Tämpeltjänaren och föreläsaren vågade icke fråga huruvida morgongudstjänsten

skulle äga rum som vanligt, och stodo väntande på något afstånd. Acharya kunde icke förmå sig att gifva befallning om gudabildernas återställande till deras förra platser; folket hade aflägsnat sig, och det torde vara tvifvelaktigt huruvida de framdeles skulle vilja hembära sin hyllning åt de stympade gudomligheter, som de denna morgon sett på ett så föraktligt sätt uppstaplade på hälgedomens marmorgolf.

Slutligen vaknade han med en djup suck ur sina dystra drömmar och flydde som jagad af onda andar från sitt vanärade tämpel. Han skyndade uppåt klipphöjderna och fortsatte sin vandring ända till dess middagssolens brännande hetta tvang honom att flämtande kasta sig ned i skuggan af ett framskjutande klippblock. Tämpeltjänarne begåfvo sig äfven bort, hvar åt sitt håll, och tämplet låg öfvergifvet.

— — — — — — — — — — — —

Solen var nära sin nedgång, och hvita dimmor började uppstiga från de vattendränkta fälten. Knappt hade mörkret börjat inbryta, förrän långa rader af fladdrande eldslågor syntes på byns gator och ett mångstämmigt sorl ljöd från trakten af den stora basaren. Sorlet tilltog allt mer och mer, blandadt med slamret af cymbaler och den gälla klangen af blåsinstrumenter. Snart började en tät människosvärm vältra sig uppför kullen; processionen hade satt sig i gång för att afhämta Siva till hans nya hem.

Allt närmare kommo de, i skyar af damm, med vajande banér och mystiska sinnebilder, föregångna af fakirer och af danserskornas ormlikt buktande rader — och i midten af tåget, dragen af oxar, syntes den ofantliga, klumpiga afgudavagnen med den barbariska prakt af bildverk och förgyllningar och dess kupolformiga tronhimmel, hvilken uppfångade solens sista, röda strålar.

Nu strömmade mängden in på tämpelgården, under det att Ram Chunga och en hel skara af andra, hvitklädda brahminer, bemödade sig att bringa någon ordning i den vilda hopen. Då man slutligen lyckats bana väg för den, rullade afgudavagnen långsamt och tungt, knarrande i alla fogningar, öfver tröskeln. Man uppsatte i hast ett praktfullt tält i ena änden af tämpelgården, och den vidtbekanta och undergörande gudabilden, hvilken framställde Brahma såsom till hälften läjon, till hälften människa, förflyttades från vagnen dit in.

Därpå begåfvo sig brahminerna in i tämplet, hvarifrån de efter några ögonblick återkommo, vördnadsfullt bärande Sivas bildstod, hvilken hälsades med skallande jubelrop och nedsattes i tältet vid sidan af Brahma.

Därpå drogos förhängena tillsammans för att gudarne i stillhet skulle få samtala med hvarandra, och brahminerna bildade en krets kring tältet, på det att ingen världslig nyfikenhet måtte störa dessa heliga mysterier.

Under tiden besteg Ram Chunga afgudavagnen och tilltalade mängden. Han berättade med vältaliga ord huru Sivas bild på ett underbart sätt blifvit bibehållen bland de kätterska jainerna, samt gaf till sist en starkt färglagd skildring af de häpnadsväckande underverk, hvarmed guden tillkännagifvit sin vrede öfver den skymf man tillfogat honom genom att inrymma den ovärdige Chalanka i den hälgedom, där han hade sin plats. Denna skildring var i hög grad ägnad att uppegga de rättrognes raseri mot jainerna; men Ram Chunga lugnade dem efter bästa förmåga genom en försäkran, att dessa stackars uslingar endast felat af okunnighet och att de ej voro värda deras harm.

Som gudarne nu ansågos hafva haft tillräcklig tid att utbyta åsikter, ville man fröjda dem en stund med anblicken af danserskornas tämpeltjänst, innan man åter begaf sig mot hemmet med samma pomp och ståt som man kommit.

Trummorna bullrade och skramlade alltså med ökadt nit och andakt, och facklornas sken gjorde tämpelgården lika ljus som midt på dagen, då de smidiga danserskorna i genomskinliga draperier af purpur och orangegult och grönt med glittrande silfvertygsbårder beredde sig att genomgå sina långsamma och drömlika, slingrigt inveck-

järnbron, som leder öfver floden, kastar blickar uppåt fallen, finna vi där en ö i älfvens midt. Loppet smalnar härigenom utaf och fallens intensitet på ömse sidor är utomordentlig. Går man till höger om bron öfver på västra stranden nedåt en stig, som leder dels till ett turistföreningens laxfiske och dels till en utsiktspunkt, jag tror den kallas "Näckens fröjd" eller något sådant alltför modernt, så skall man vid det sistnämda stället komma den vilda forsen alldeles in på lifvet. Loppet är här så våldsamt att man nästan vill sugas med, pärlstänket så härligt att man känner sig fröjdas med näcken af hela själen. Dånet är bedöfvande men också insöfvande. Släpper man efter för sina intryck är det som om man sveptes in i en omätlig lockton, som drager och drager — men det leder nedåt. Plötsligt slås man af den tanken: Det är de obehärskade naturkrafterna — folkfantasien säger väsendena och makterna — som drifva sitt ohäjdade spel. Ve den, "som följer med strömmen"!

Men på andra stranden se vi fabrikerna och flitiga arbetare, som utnyttja en del af den obändiga kraften, ledd i korrekta rännor och tunnlar och reglerad intill minsta effekt.

Så äger dock det mänskliga snillet makt öfver den vildaste naturkraft och en stor uppgift att fylla. Ifrån den store Polhem, som började att leda de mäktiga vågorna genom kanaler och slussar till gagn för hans medmänniskor, har den ene efter den andre af industriens män gjort insatser vid Trollhättan för att åt de allmänna näringarna bevara den kraft, som genom årtusenden utan hinder runnit igenom denna passage.

Nu kan man nog med fog säga, att hvad som vunnits i nyttighet har förlorats i skönhet. Ty lika majestätiskt i sin frihet som fallet är vid "Näckens lust", lika ynkligt förfallen, ovårdad och oskön ter kraften sig i de ruskiga fabrikerna på motsatta stranden.

Detta är dock väl ej meningen med na-

turmakternas tämjande, att det nödvändigt skall leda till det fula, tarfliga, ruskiga?

Skall den, som behärskar sina passioner och lägre karaktärselement, nödvändigt behöfva vara en otvättad och ovårdad gåpåare eller fräck tiggare? Det kan ej vara meningen.

Vi taga intrycken från det som ligger oss närmast. Högre upp i Trollhättans samhälle finnas mycket snygga fabriker — om egentligen sköna blir en annan fråga, men man måste vara firman Nydqvist & Holm tacksam för ett vattentorn, som "gör sig" riktigt bra uti skogsrandens linje emot horisonten.

Men vattenmassorna brusa och vältra alltjämt ned förbi oss under dessa tankar, som flyga genom hjärnan. Några högt uppsprutande pärlekaskader tilldraga sig vår uppmärksamhet och "rycka upp" oss.

Vid brons slut och början på vägen till "Kopparklint" leder en serie trappor — jag tror 150 steg — upp för den branta bärgsluttningen till en storartad utsikt öfver fallen och vattnet där bakom, bort till Halle- och Hunnebärgs vackra profil vid synranden och skogklädda bärg rundt om. Under oss brusar fallet med vildt dån.

Till vänster vid samma bro leder först stora landsvägen och sedan en vacker skogsstig ut till Kopparklint. Här öppnar sig utsikten åt söder ned emot Åkersvass. Under oss hvitt skum, längre ned skarpa vattenhvirflar som välta upp till ytan ur djupet. Det är ständigt upprepade utbrott af samlad kraft. Strömsättningarne äro så starka, att en båt näppeligen skulle kunna våga sig öfver. Men allt som älfven leder mot söder mildras ström och hvirflar och vattenmasorna glida öfver i en jämn och lugn ytas stilla rinnande.

I den vackra morgondagern och vindstilla luften speglar sig skogen ifrån älfstränderna. Älfven ligger som en blank insjö.

Man måste kasta blicken därifrån till brusningen nedanför oss för att kunna öfvertyga sig om att det är samma vatten vi iakttaga.

På andra stranden slingrar sig turiststigen utmed älfven nedåt slussarne, och det trefliga Hotell Utsikten behärskar höjningen midt emot oss.

Det var ju afsikten att draga en tunnel rätt igenom "Kopparklint" för det nya kraftbolaget, men det vardt intet af. Kanske är det i stället meningen, att denna sida tillsvidare skall ägnas åt naturen och den andra endast åt onatur?

Jag kommer tydligt ihåg då jag förra gången var här på samma gång som en del folkdansungdom. De lifliga grupperna i sina vackra dräkter passade så bra i stycket här. Ungdomen hör liksom ihop med Trollhättan — det är kraft och friskhet, lifsmod och framtidsmöjligheter hos båda. Vårt fosterland, gamla moder Sverige, fostrar båda. Hon bär stora krafter i sitt sköte.

Trollhättan utgör på samma gång en verklighet och en hög symbol för Norden.

Upptäckterna behöfva ej hinna så otänkbart långt fram i tiden förrän dessa väldiga kraftresurser skola kunna omvandlas i strålande ljus och lysa med klart sken utöfver ej endast vårt eget utan ock i främmande land.

När den andliga och materiella kraften enas till ett enda stort skapande skall Norden kunna växa till en ljusbringare utöfver världen; ty här finnas visserligen stora möjligheter.

ETT NATTLIGT MYSTERIUM.

Berättelse.

Öfversättning för SOL.

FÖRSTA KAPITLET.

Försvinnandet.

"Har ingenting hörts af henne då?"

"Ingenting alls! Vi ha ingen aning om, hvart hon tagit vägen."

"Men har ni då inga misstankar i någon riktning?" frågade jag åter. "Kan ni inte gifva mig några närmare upplysningar angående hennes resa?"

"Jag vet inte mera än hvad värdinnan på 'Kronan' sagt mig", svarade mrs Graham. "Min dotter Eleanor lämnade mig för en vecka sedan, som ni vet, i afsikt att besöka sin faster, min aflidne mans syster. Mrs Mason är änka, hon som jag, men en mycket egendomlig person — sträng, otillgänglig, hård. Eleanor anlände icke till Beacham, byn där mrs Mason bor, förrän ganska sent; och då hon var rädd för att störa sin faster vid denna sena timme, tog hon ett rum för natten på värdshuset 'Kronan'. Efter att ha druckit te, gick hon upp på sitt rum för att lägga sig; och sedan dess har hon icke blifvit sedd mera. Å, det är förfärligt!"

"Menar ni, att hon försvann från värdshuset under natten?" frågade jag öfverraskad.

"Ja, man såg henne gå in i sitt rum på kvällen, men när tjänstflickan kom dit upp på morgonen, var Eleanor borta. Hennes reseffekter voro kvar — orörda. Hon hade försvunnit klädd som hon kommit. O, försök att taga reda på henne! Hjälp mig, käre Alfred!"

"Kära tant, jag vill naturligtvis göra allt hvad jag kan. Jag har nu fjorton dagars ledighet, och fastän julveckan just inte är den lämpligaste för en sådan upptäcktsfärd, skall jag dock försöka. Har ni icke anledning till misstankar mot någon?"

"Nej; Eleanor känner ingen där utom sin underliga faster och sin kusin, Harry Mason, gummans son. Men han håller alltför mycket af Eleanor för att vilja skada henne."

"Håller hon också af honom?" frågade jag med en känsla af svartsjuka, ty sanningen att säga hyste jag en liflig beundran för den vackra unga flickan.

"Nej, jag tror inte, att Eleanor ännu gifvit bort sitt hjärta åt någon. Men hjälp oss, Alfred!"

Jag hade min anställning i den stad, där mrs Graham bodde, och hyrde ett par rum af henne. Mrs Graham var en änka med "en vacker dotter och ingenting annat", och jag älskade Eleanor Graham. Mr Graham hade dött och lämnat dem i fattiga omständigheter. Om söndagarne brukade jag intaga mina måltider hos min värdinna och hennes dotter. Så kom jag att dricka te hos dem hvarje afton; och så kom jag att älska Eleanor; och så reste Eleanor på det ofvannämda ödesdigra besöket hos sin faster.

Det var på vintern. Julen var öfver. Den kalla nordanvinden hade medfört en bitande köld. Det var ett dystert landskap snälltåget genomilade. Jag blickade ut genom kupéfönstret och mumlade:

"Just trefliga utsikter! Att behöfva tillbringa min fritid i ett landtvärdshus, kanske insnöadt till på köpet, och utan någon människa att tala med! Just en treflig julhälg! Men Eleanor — är det inte mödan och obehaget värdt att söka efter henne? Tänk om jag finner henne — vore det inte ersättning nog? Skulle inte hon veta att uppskatta och belöna min hängifvenhet?"

Omsider höll tåget i Beacham. Jag steg af med kappsäcken i hand och begaf mig genast till värdshuset "Kronan". Värdinnan, mrs Jennings, var en angenäm kvinna, men värden var en äldre man med frånstötande utseende, som gaf intryck af girighet och bakslughet. Här fick jag återigen veta, att "miss Graham hade kommit för att besöka sin släkting, men då hon fruktade att störa henne så sent kvarstannat på värdshuset."

Hon kunde icke gärna ha blifvit mördad, ty intet spår af ett sådant brott hade blifvit upptäckt. Hennes faster, som för det mesta var sängliggande af ålder och sjuklighet, kunde icke ha gjort af med henne; hennes kusin, en kraftig, välbyggd, men uppenbarligen rå och hänsynslös ung man, hade anställning som öfverfångvaktare i grefskapsfängelset ett par kilometer från byn och lämnade väl sällan fängelsets område utom för att besöka sin moder.

Men just denna afton var han på värdshuset. När jag efter den sena middagen kom ut i skänkrummet med pipan i munnen för att se mig omkring och skaffa mig de upplysningar, som stodo till att få, blef jag varse en stor, stark karl, väl klädd och med militäriskt utseende. Allt hos denne man vittnade om starka, djuriska lidelser, hårdhet och slughet. Det var uppenbarligen en farlig karl i somliga hänseenden, men han gjorde också intryck af att vara lika försiktig som beslutsam. Mannen var ingen annan än Eleanors kusin, öfverfångvaktaren.

Jag tillbragte en stund i sällskap med mitt värdfolk och mr Mason. Klockan var elfva, innan vi skildes åt.

"Ni kan aldrig hitta tillbaka i kväll, mr Mason", anmärkte värden. "Det är en god bit ni har att gå. Men jag vet, att ni inte har tjänstgöring nu; därför kunde ni gärna stanna kvar här. Gör det, så ska vi ha oss ett glas till."

"Ja, gör det, mr Mason", inföll mrs Jennings. "Ni kan annars försvinna såsom den unga damen för någon tid sedan."

"Nej, det är inte mycket troligt, att jag försvinner. För rästen skall jag vara hemma hos mor min i natt; jag har lofvat henne det, och hon väntar mig nu."

Jag kände mig hågad att fråga denne man om hans kusin, men jag afhöll mig därifrån, ända till dess mrs Jennings sade:

"Den här herrn har kommit hit just med anledning af miss Grahams försvinnande."

"Verkligen?" sade mr Mason, i det han betraktade mig med en forskande blick. "Skall ni taga reda på henne, så får ni allt att göra, fruktar jag."

"Kan ni gifva mig någon upplysning om henne?" frågade jag djärft.

"Jag? Hvarföre skulle — huru skulle jag kunna det? Jag är fullt upptagen vid fängelset, och min tid tillåter mig inte att gå ut och söka efter försvunna fruntimmer, fast den här var min kusin. Vi ha naturligtvis gjort allt hvad vi kunnat."

"Det är fullkomligt omöjligt, att den unga damen kan hafva försvunnit, utan att någon här i grannskapet haft sin hand med i spelet", återtog jag; "så vida hon inte råkat ut för någon bof, som mördat henne."

"Nej, sir; något mord har icke blifvit begånget. Hon skulle möjligen ha kunnat bli bortförd af någon, som hade intresse däraf; men hvem det skulle vara kan jag inte inse. Kanske ni känner till något om henne?"

"Vet ni då inte, att miss Graham kommer i besittning af en ganska stor förmögenhet, så snart hon fyller tjuguett år?

För sex månader sedan dog en släkting till hennes mor, och han har testamenterat henne en betydande summa, som hon äger att lyfta efter fyllda tjuguett år."

"Vi ha inte hört talas därom. Hon kom hit för att besöka min gamla sjukliga mor, som nästan ständigt ligger till sängs. Farväl; jag måste gå nu."

Så snart mr Mason aflägsnat sig, vände jag mig till mr Jennings och frågade:

"Kommer han hit ofta?"

"Nej, inte så särdeles ofta", svarade värden. "Låt mig se", fortfor han eftersinnande; "när var han här senast, Marta?"

"För ungefär fjorton dagar sedan", svarade mrs Jennings.

"Var han här den aftonen, då miss Graham försvann?" frågade jag åter.

"Nej, sir — åtminstone — hur var det, Marta? Var mr Mason här den kvällen flickan försvann? Nej, nu kommer jag ihåg det — han var här inte då. För öfrigt var den unga kvinnan uppe på sitt rum. På morgonen saknades hon. Det var förskräckligt!"

"Högst märkvärdigt!" utbrast jag.

Sedan jag därefter bjudit godnatt, gick jag uppför trappan till mitt rum. Detta låg vid änden af korridoren till höger. Midt emot till vänster var en dörr, som jag af ren nyfikenhet öppnade. Den ledde till en brant trappa, vid hvars fot befann sig en stängd ytterdörr. Denna trappa begagnades uppenbarligen sällan eller aldrig, och jag undrade mycket på, hvad afsikten med densamma kunde vara.

Sedan jag sålunda undersökt omgifningen, återvände jag till mitt rum, besluten att fortsätta mina undersökningar dagen därpå. Så reglade jag dörren, gick till sängs och sof lugnt till klockan åtta på morgonen.

Andra Kapitlet.

Efterforskningar.

Sedan jag genom mina undersökningar kommit tämligen på det klara med värdshusbyggnaden, vände jag mig till värden. Han föreföll mycket beredvillig att gifva mig alla de upplysningar jag kunde önska.

"Har det aldrig fallit er in", frågade jag, "att den unga damen kan ha öppnat dörren till trappan däruppe i korridoren och i mörkret störtat ned för densamma?"

"Jo", blef hans svar, "men om hon hade gjort det, så skulle vi ha funnit något spår af fallet och framförallt af henne själf. Men där finnes intet. Ni kan ju gå och se efter själf, sir. Jag önskar af hjärtat, att det blefve klarhet i saken. Folk kan tro, att jag mördat den stackars flickan och gömt undan liket. Somligt folk kan tro och säga hvad för slag som hälst."

Efter frukosten undersökte jag närmare den förutnämda trappnedgången. Den slutade som nämdt vid en tillstängd ytterdörr. Denna dörr var emellertid helt knapphändigt fäst med ett bräde; med föga ansträngning kunde man bereda sig inträde genom densamma utifrån, och äfven inifrån kunde man komma ut på gården genom att gifva dörren en duktig knuff.

Jag öppnade dörren och undersökte den omsorgsfullt. På en rostig spik satt någonting, som väckte min uppmärksamhet. Det var ett mörkt ämne — en liten tygbit — ett stycke af en kvinnodräkt! Ja, därom rådde intet tvifvel — det var ett stycke af en mörk, tjock vinterdräkt, och tillika några fransar af en mantilj eller sjal.

Här funnos tydliga bevis! Den stackars flickan hade gått ut genom denna dörr. Kanske hade hon gått i sömnen och fallit i brunnen på gården? Jag skyndade att undersöka brunnen, men där fanns intet.

Hur det nu var, så föllo mina misstankar på gamla mrs Mason. Kunde hon hafva någon bevekelsegrund för att undandölja flickan i sitt hus?

Arfvet! Kanske hon hade fått reda på bestämmelserna i det till Eleanor Grahams förmån upprättade testamentet; och som hon, enligt mrs Grahams uppgifter, var en girig, excentrisk gammal kvinna, som var mycket svag för sin son, kunde man med ganska stort skäl antaga, att hon ville försäkra sig om den unga flickan och hennes arf för sonens räkning. Men å andra sidan

hade ju Mason förklarat, att de ingenting hört om testamentet och arfvet. Var dock detta sannolikt? Nej. Han var kär i Eleanor Graham och kunde ha förmått sin mor att hålla henne inspärrad i sitt hus.

Jag ställde några frågor till min värd, mr Jennings, och han stärkte mina misstankar. Han visste tydligen mera än han ville omtala; och jag vardt slutligen öfvertygad om, att han hade ett finger med i denna hemlighet. Jag gick till sängs den kvällen med ett beslut att fortsätta undersökningarna i värdshusets närmaste grannskap. Så somnade jag och hade en mycket märkvärdig dröm.

Jag tyckte, att jag stod i dörren till den branta trappan och blickade ned framför mig, då jag plötsligt fick se två män inträda genom den nedre tillbommade dörren åt gården. Ett ögonblick senare fick jag en häftig knuff i ryggen, så att jag hufvudstupa störtade utför trappan, vid hvars fot jag dock föll på någonting mjukt, så att jag icke led någon skada af fallet. De båda männen grepo och bundo mig ögonblickligen samt lade munkafle på mig, hvarefter de förde mig i mörkret till ett hus, framför hvars fasad växte fem popplar. En man, som liknade Mason, skyndade ut från huset och grep mig — — i detsamma vaknade jag och fann mig stående alldeles invid den branta trappan, dit jag begifvit mig i sömnen.

Så snart jag blef klart medveten om situationen, drog jag mig hastigt tillbaka till mitt rum och lade mig igen. Jag låg en stund vaken och genomgick händelserna i den underliga drömmen, hvilken lifligt intryckt sig i mitt minne. Äfven under det jag var fullt vaken, kunde jag, om jag blott slöt ögonen, se karlarne, popplarne och det långa, låga huset lika tydligt som om jag haft dem framför mig i verkligheten.

Jag vågade först icke försöka somna igen, ty drömmen hade upprört mig. Jag hörde klockan slå fem. Hu, så kallt det var! Jag höljde på mig mera kläder och låg en stund i funderingar, tills jag slutligen omedvetet sjönk i en djup och drömlös sömn.

Klockan nio på morgonen steg jag upp, klädde mig och åt frukost. Denna dag var nyårsafton.

Ännu en dag, och det nya året skulle vara inne. Eleanor fyllde tjuguett år i februari — den tjuguåttonde februari. Hon brukade skämtsamt anmärka, att hon med knapp nöd undgått en skottårsfödelsedag, ty hon var född på skottåret 1876, och de händelser jag nu berättar tilldrogo sig i slutet af år 1896 och början af 1897. Min ledighet utgick den tredje januari. Jag hade således ingen tid att förlora. Jag måste genast gå ut och fullfölja mina undersökningar.

Det var en kall, vacker morgon. Snart började dock snö falla, men det oaktadt fortsatte jag mina strötåg i byns lugna omgifningar. Först och främst ville jag taga reda på mrs Masons hus och taga detsamma i närmare skärskådande. Jag hade i byn fått en ungefärlig anvisning på vägen dit.

Då jag gått ett stycke på den hvita, hårdfrusna vägen, kom jag till en afväg, som ledde djupare inåt skogen. Här skulle jag alltså vika af. Efter en stunds vandring såg jag ett hus skymta mellan träden. Snart kom jag ut på en ny väg, som skar skogsvägen i nästan rät vinkel; och följande denna nådde jag inom kort en järngrind, bakom hvilken en kort allé förde upp till det hus jag nyss sett. Jag stannade vid grinden och fäste mina blickar på det framför mig liggande huset; och där, framför dess fasad — ja, så sant jag lefver, framför fasaden af detta hus reste sig desamma fem popplarne, som jag hade sett i min dröm!

Tredje Kapitlet.

Gåtan löses.

Jag kunde icke tro annat än att försynen hade visat mig detta ställe i drömmen, emedan här vore att söka nyckeln till Eleanor Grahams hemlighetsfulla försvinnande. Kunde jag nu betvifla, att mrs Mason eller hennes son hade reda på flickans öde? Hvarföre hade jag blifvit visad till detta

hus om icke för att rädda stackars Eleanor?

Jag beslöt att genast förvissa mig om, huruvida Eleanor fanns i huset eller ej, hvarföre jag inträdde genom grinden och tillryggalade de få stegen genom den korta alléen. Ja, huset var detsamma jag sett i min dröm. Den ena flygeln tycktes vara omöblerad och obebodd; de fem popplarne stodo på några stegs afstånd från byggnaden.

Jag gick uppför trappan och ringde på. En gammal gumma öppnade.

"Kan jag få träffa husets ägare?" frågade jag.

"Nej, det kan ni inte få", ljöd gummans afvisande svar.

"Hvem bor här?" frågade jag åter.

"Mrs Mason. Hvad är ert ärende?"

"Är mr Harry Mason hemma?" återtog jag.

"Nej, det är han inte. Inte nu."

"Säg, har ni någon här på besök? En ung dam till exempel? Nej, stäng inte dörren."

Det var nära att hon stängt dörren midt för näsan på mig, men jag satte foten emellan och hindrade henne.

"Se så", utbrast hon argt, "gå er väg, annars lockar jag hit hundarne. Mr Harry kommer hem i kväll, tror jag", tillade hon i blidare ton, då hon såg, att jag tog fram min portmonnä. "Ni kan fråga honom. Tack så mycket!"

Och därmed var samtalet slut. Jag hade för tillfället ingenting annat att göra än återvända till byn och värdshuset, där jag efter intagen middag drog mig tillbaka till mitt rum för att öfverväga mitt vidare handlingssätt. Ty jag hade beslutit att angripa läjonet i dess håla och anklaga Mason för Eleanors försvinnande. Jag kände mig nu öfvertygad om, att det var han som bortfört henne.

Mr Mason kom icke till värdshuset "Kronan" den kvällen. Då det blef mörkt, begaf jag mig af på min expedition och gick samma väg genom skogen som jag gått på morgonen. Järngrinden till Masons hus var låst.

Hvad skulle jag nu taga mig till? Jag kunde icke i mörkret upptäcka någon annan utväg att komma in. Muren omkring huset och gården var hög och omöjlig att klättra öfver.

Plötsligt föll mig en idé in. Om jag kunde klättra upp i ett träd nära muren, så skulle jag kunna se husets fönster och måhända upptäcka någonting, som kunde hjälpa mig ur min förlägenhet. Sagdt och gjordt. Jag klättrade med någon svårighet upp i det närmast muren växande trädet och hade härifrån en god öfverblick öfver husets äldre del, som dock var mörk och såg obebodd ut.

En kvarts timme förflöt utan att något inträffade. Min ställning började blifva outhärdlig, och jag var just på väg att stiga ned till marken igen, då jag fick se ljus i ett af fönstren. Ljuset bars genom korridoren från hufvudbyggnaden till den obebodda delen af huset. Den person som bar ljuset var Harry Mason.

Hvad hade han månne att uträtta i de öde rummen? Men å andra sidan — hvad rörde det mig? Huset var hans. Det behöfde väl icke ligga något underligt däri, att han gick igenom sitt eget hus med ljus på kvällen. Dessutom var jag nästan stel af köld, och klokheten rådde mig att lämna min lika obehagliga som obekväma ställning. Mina händer voro nästan styfva och oböjliga, och det skulle icke hafva dröjt många ögonblick innan jag stigit ner, om jag icke i detsamma fått höra ett högt anskri. Det kom från den öde delen af huset. Det var en kvinnas stämma.

Jag samlade alla mina krafter och vågade ett mycket riskabelt språng; det lyckades, så att jag vann ett knappt fotfäste ofvanpå muren. I nästa ögonblick hoppade jag ned på gården. De tomma rummens fönster voro utan gardiner, men det yttersta rummet å flygeln hade ett med rullgardin försedt fönster, hvilket var upplyst.

En kvinnlig gestalt sprang ut från detta rum in i det angränsande, följd af en man bärande ett ljus. Detta ställde han ifrån sig på golfvet och grep kvinnan, just som

hon lade handen på dörrvredet för att fly ut ur rummet.

Kvinnan var Eleanor Graham! Mannen var Mason!

Han tog hårdt i henne och ryckte henne tillbaka. Hon kämpade häftigt emot och sökte stöta honom ifrån sig med all makt. Eleanor var fullt klädd och hade synbarligen ämnat fly, då Mason kom och öfverraskade henne. Hvad de sade kunde jag naturligtvis icke höra, men kampen dem emellan var bevis nog. Utan ett ögonblicks tvekan slog jag in en fönsterruta och hoppade upp på stenfoten.

Vid ljudet af det sönderspringande glaset vände Mason hastigt hufvudet mot mig.

"Skurk!" ropade jag. "Jag har afslöjat er. Ni skall dyrt få gälda detta. Eleanor, jag skall rädda dig! Vänta ett ögonblick."

"Ja, ett ögonblick!" hväste Mason och drog en revolver ur bältet.

Jag hade icke förutsett, att han var beväpnad. Han riktade revolvern mot mig, men Eleanor störtade fram och grep med ett häftigt ryck hans hand. Härigenom kom revolvern att vridas mot honom själf, skottet gick af och sårade honom svårt i ansiktet och handen. Han vacklade tillbaka för ett ögonblick; Eleanor använde sig häraf till att skynda fram till fönstret, som hon öppnade. I nästa sekund befunno vi oss båda på gården.

"Spring!" ropade jag. "Spring! Han kan hinna upp oss."

Vi sprungo långs muren och kommo till den bebodda delen af huset. Ett ljus vägledde oss. Vi bultade på köksdörren, som genast öppnades. I detsamma föll Eleanor afsvimmad på trappan.

"Du store Gud, hvad har händt?" frågade tjänarne, i det de upplyfte den sanslösa flickan. "Hör — — ännu ett skott! Hvad skall detta betyda?"

"Jag skall genast förklara det alltsammans för er", flämtade jag. "Tag först vård om miss Graham."

"Miss Graham?! Hon som försvann?"

"Ja. Finns det några karlar här?"

"Nej; de äro i närmaste granngård."

"Hämta dem då genast — fort! Det är fara på färde."

En ung flicka sprang för att hämta dem och återkom snart, följd af kusken.

"Hvad är det frågan om?" sporde denne.

"Denna unga dam har hållits inspärrad här af er herre, mr Harry Mason", svarade jag. "Han försökte skjuta mig. Kom, han är i andra flygeln. Vi måste arrestera honom."

"Ba", genmälte kusken, "rummen där stå tomma, och det spökar i dem. Där finnes ingen annan än spöket. Jag vill inte gå dit; åtminstone inte förrän dager."

"Ni kruka!" utbrast jag. "Finns här ingen som vill taga ett ljus och följa mig?"

"Det skall jag göra, sir", sade den unga flickan, som hämtat karlarne. "Jag är inte rädd för spöken."

"Ni är en duktig flicka", sade jag. "Nå, ni karlar, blygas ni inte för er själfva? Karlar kan tänka! Krukor är det rätta ordet!"

"Nog kan jag följa med, om Betty går", sade en betjänt och trädde fram.

Då togo äfven de andra mod till sig, och så gingo de allesammans med mig i spetsen till den obebodda flygeln. Den tappre kusken höll sig efterst, kastande nervösa ögonkast omkring sig. Hastigt genomvandrade vi korridoren och kommo omsider till det rum, där kampen mellan Eleanor och Mason ägt rum.

Dörren öppnades försiktigt. Mr Mason hade försvunnit! Nej — därborta vid väggen, halft stödd mot densamma, låg en gestalt. Vi närmade oss med ljus och lyste på honom. Det var blodfläckar på golfvet och väggen. Mason var död! Hans liflösa hand slöt sig fast omkring revolvern. Han hade skjutit sig en kula för pannan.

Detta var en fruktansvärd upptäckt. Kusken sprang efter en läkare, men den olycklige Mason var och förblef död.

Jag lärde icke känna de närmare omständigheterna vid bortförandet förrän efteråt, ty Eleanor var länge ur stånd att gifva en sammanhängande skildring af för-

loppet. Värdshusvärden på "Kronan" passade dessförinnan på att försvinna tillika med sin säkerligen oskyldiga hustru.

Mutad af Mason hade Jennings hjälpt till att i största hemlighet föra Eleanor Graham till mrs Masons hus, utan att den gamla frun, Eleanors faster, haft en aning därom. Det var Harry Masons afsikt att tvinga den unga flickan att gifta sig med honom för att han sålunda skulle komma i besittning af både henne och hennes förmögenhet. Eleanor hade enständigt vägrat att gå hans önskningar till mötes, hvarföre Mason höll henne instängd i hopp att hon omsider skulle gifva med sig och samtycka till att blifva hans hustru. Hon hade försökt att fly samma afton jag lyckades rädda henne.

Stackars mrs Mason öfverlefde icke länge det våldsamma slag sonens brott och självmord tillfogat henne. Hon upprättade sitt testamente till Eleanor Grahams förmån för att därigenom i någon mån försona den oförrätt brorsdottern lidit genom hennes egen son. Sålunda blef Eleanor en rik arftagerska på samma gång jag blef hennes lycklige fästman.

Tvänne år senare firade vi vårt bröllop, men vi hyrde ut det Masonska huset, ty Eleanor kunde aldrig uthärda att vistas där. Hvart Jennings och hans hustru tagit vägen ha vi aldrig sport.

HAN VAR DEN RÄTTE.

Den gamle herrn hade i sitt hjärta ingenting emot att få den unge mannen till svärson, men den gamle herrn var en af den sorten, som tycker om att göra invändningar först och att sedan gifva med sig liksom af gunst och nåd. När så den unge mannen kom, var han väl beredd att taga emot honom.

"Jaså", afbröt han honom häftigt, nästan innan friaren hunnit börja; "ni vill, att jag skall låta er gifta er med min dotter, hva?"

Den unge mannen svarade lugnt och kallt:

"Har jag kanske sagt det, hvafalls?"

Den gamle herrn flämtade:

"Men ni ämnade ju säga det?"

"Hvem har sagt, att jag ämnade säga det?" gentog friaren begagnande sig af sitt öfvertag.

"Men ni vill ju, att jag skall låta er gifta er med henne, eller hur?"

"Nej."

"Nej?!" utropade den gamle herrn, fullständigt bragt ur koncepterna.

"Ja, det var just hvad jag sade."

"Hvad i halfva världen vill ni då, människa?"

"Jag vill, att ni skall gifva ert samtycke", svarade den unge mannen lugnt. "Jag ämnar gifta mig med henne i alla fall, men vi tyckte, att det inte skulle vara så galet att ha ert samtycke att börja med."

Den gamle herrn behöfde en hel minut för att komma på det klara med situationen. Så sade han:

"Se här har du min hand min gosse. Jag har alltid önskat mig en svärson med litet mod i bröstet, och jag är säker på, att du är den rätte!"

RHODOPES SANDAL.

En berättelse från det gamla Egypten.

(Följande berättelse utgör den ursprungliga historien om "Askungen" eller snarare den källa, hvarur den är hämtad. Konung Psametik regerade i Egypten år 670 före Kristus, och hans giftermål med Rhodope i enlighet med följande framställning är ett historiskt faktum.)

En sommardag för mer än 2,500 år sedan satt på sin tron i Memfis den egyptiske konungen Psametik. Ett triumferande leende lekte på hans läppar, men likväl var det med rynkad panna han vinkade åt Manasseh, sin förnämste hofman, att framträda.

"Söker du ännu förgäfves, eftersom du ser så nedslagen ut?" frågade han.

"Ja, förgäfves", svarade den andre.

"Är det då så mycket jag har begärt af dig?" gentog Psametik, rynkande sina raka, svarta ögonbryn.

"Mycket i sanning", genmälte hofmannen, "ty fordrar du icke af henne, som skall blifva din drottning, att hon skall vara en blygsam, dygdig och vis jungfru — men tillika vara i besittning af en skönhet utan like till anlete och gestalt?"

"För visso; men träffas då aldrig visdom och skönhet i förening?" frågade konungen.

"Blott mycket sällan, o konung. Har jag icke låtit komma inför dina ögon Laodike, den fagraste grekinnan i ditt rike? Laodike, hvilkens lockar glimmade som Ofirs röda guld; hvilkens väsens berusningskraft var såsom starkt vins; och likväl — —"

"Och likväl", afbröt konungen otåligt, "hvilkens stämmas ljud var såsom cymbalers slamrande."

"Och vidare", fortfor Manasseh; "förde jag icke till dig Asenath, den visaste och renaste bland jungfrur, och — —"

"Den fulaste bland kvinnor", ifyllde Psametik i en ton, som afklippte hvarje vidare samtal.

Han satt några ögonblick tyst och fingrade frånvarande på smyckena i sin gördel. Omsider reste han sig med en djup suck och nedsteg på tronens lägre trappsteg, under det att Manasseh drog sig tillbaka.

"Si, mitt folk!" tog Psametik till orda. "Jag är eder konung med maktens rätt! Jag är eder styresman, jag är eder vän; dock finnes det ibland eder icke en man,

som kan föra till mig en vis och skön mö, att jag må sätta min krona på hennes hjässa och kalla henne drottning."

Fullkomlig tystnad rådde under några ögonblick.

"O konung, värdigas du mottaga din ödmjuke tjänares tjänst?"

Det var den åldrige ädlingen Amasis' böjda gestalt, som konungen såg knäböjande framför sig.

* * *

"Tala, Amasis", sade Psametik omsider, "och väl vore dig, om sanning och visdom ligga i dina ord."

"Jag vill då bedja dig", började den vördnadsvärde åldringen, "att du ställer till mitt förfogande två tjog af dina snabbaste budbärare. Innan månen går i nedan skall jag hafva genomsökt de elfva furstarnes länder och hafva bragt framför dig den mö du söker."

Vid dessa ord smålog Manasseh föraktfullt.

"Väl sagdt", tog Psametik till orda; "men märk: om du icke bringar henne inför mina ögon innan den nionde dagen upprinner, så skall ditt straff blifva döden."

Amasis bugade sig djupt och aflägsnade sig genast för att begynna sitt arbete.

Igenom landet färdades dagligen snabbfotade budbärare sökande efter en vis och skön jungfru. Fagra mör funnos i myckenhet och visa mör icke så få, men då det blef fråga om skönhetens och vishetens förening hos en enda kvinna, vardt Amasis gäckad och insåg svårigheten i sin uppgift.

På den sjunde aftonen, hvilken var näst den sista före månens nedan, satt konung Psametik vid sitt fönster och blickade bort till de majestätiska pyramiderna utanför staden. I samma stund knäböjde Amasis i bön inom Osiristämplet.

"Vid den heliga Isis!" utbrast konungen bedröfvad; "det är bara en kort dag Amasis har igen att lefva."

Efter flere timmar steg den knäböjande Amasis upp och trädde med spänstiga steg ut i sommarnattens högtidliga stillhet. Han log triumferande, ty han hade hugnats med en syn och visste, att allt skulle blifva bra.

Icke långt från Memfis, vid Nilens delning, bodde Rhodope, en fager egyptisk flicka, hos sin fader, astrologen Shishak. Hon var lika vis som skön; och tack vare sina egna gåfvor och sin faders undervisning var hon i stånd att läsa stjärnesfärernas hemlighetsfulla inflytelser.

* * *

Dagen var varm och tryckande, och jungfrun syntes långsamt vandra på gångstigen, som ledde ned till den mörka, djupt flytande floden. Anländ till stranden aflade hon sin dräkt och fäste sitt svarta hår i en tjock knut öfver hjässan. Därefter satte hon sig på stammen af ett kullfallet träd och böjde sig framåt för att upplösa de lädersnören, som fäste sandalerna vid hennes små fötter. Sandalerna lämnade hon på stranden och trädde ut i flodens svala böljor.

Då hördes plötsligt starka, susande vingslag; Rhodope vände sig om och såg en örn sänka sig ned och gripa en af hennes små sandaler. Ofrivilligt sträckte hon bedjande ut sina armar, men fågeln flög snabbt uppåt, tills han försvann som en punkt i det blå.

Samma dag satt Psametik på sin domarestol och skipade rättvisa öfver de anklagade, som bragtes inför honom. Han var blek och bedröfvad, ty det var nu sista dagen före månens nedan, och skatten, för hvilken den ålderstigne hofmannen hade vågat sitt lif, var ännu ej funnen. Icke desto mindre satt Amasis helt lugn och med ett förtröstansfullt leende på sina läppar i den kungliga rådsförsamlingen.

"Bär han det inte tappert?" frågade Manasseh en kammarherre bredvid sig.

"Vid Osiris' helige tjur!" svarade kammarherren; "vore jag Amasis, så skulle jag gå bort till tämplet och bedja i stället för att sitta och le Psametik midt i ansiktet."

"Denne fånge, som står framför oss", började konungen, "anklagad för mordet på — —"

I detta ögonblick, då allas ögon utom

Amasis' voro riktade på brottslingen, föll någonting sakta ned på Psametiks axel och därifrån i hans knä. Han stirrade i undran på det sällsamma föremålet och såg därefter uppåt himmelen, hvarest ingenting var synligt förutom en ensam fågel, som sväfvade fjärran i det blå.

* * *

Hofmännen började snart förstå, att någonting ovanligt hade inträffat; och Amasis steg upp och närmade sig tronen. Darrande af glädje plockade han nervöst i sitt långa, hvita skägg och sökte Psametiks blick.

"Tala!" sade konungen upprörd; "men frigif först fången. Han är fri. Bort med honom."

Öfver församlingens ansikten drog ett uttryck af öfverraskning, som öfvergick till undran, då Amasis framträdde.

"O mäktige Psametik", började han, "du har just nyss emottagit ett tecken, som skall bringa dig den mö du söker."

"Hvad är då tecknet?" frågade konungen tryckande till sitt bröst det föremål, som han nu trodde hafva kommit direkt från Osiris. "Tala", fortfor han, "och om detta betyder uppfyllandet af din dröm, så räddar du lifvet på alla de i dag anklagade fångarne."

"Är då icke detta en jungfrus sandal, utomordentligt liten och försedd med lädersnören?"

* * *

"Väl har du talat", utropade Psametik, skrattande högt af glädje och hållande upp framför sig den lilla sandalen, som Rhodope hade lämnat på Nilens strand.

"Då —" började Amasis, men den gamle mannens röst förlorade sig i sorlet omkring honom.

"Tyst!" dundrade konungen.

"Då", sade Amasis, "må du ställa till mitt förfogande Sethon, din snabbaste ryttare, och två af dina snabbaste springare, och jag skall genast begifva mig af med ditt tecken och skall återvända med henne, som ensam kan bära sandalen."

"Hvad är hennes namn? Hvar dväljes hon?"

"Hennes namn har det ännu icke förunnats mig att få veta, men hon bor någonstädes i närheten af Nilens delning. Med ögon som midnattens stjärnor och läppar som den röda granatblomman afvaktar hon, o konung, dina budbärares ankomst. Sandalen, konung, på det att jag må gifva mig af i denna stund."

"Du vill väl icke taga den ifrån mig?"

"Huru skulle jag eljes kunna finna henne som jag söker?" gensporde den gamle med ett leende.

Motsträfvigt lämnade konung Psametik sandalen ifrån sig, sägande:

"Vid den heliga Isis, hon som burit denna måste vara född till drottning."

Amasis aflägsnade sig omedelbart, Psametik sände ifrån sig sitt hof och intogs af en djup ängslan. Tänk om flickan vore död? Tänk om Amasis förlorade sandalen och aldrig återvände? Tänk om — —

Men hvad tjänar det till att upprepa alla de tvifvel och farhågor, som i alla tider hafva hemsökt älskande hjärtan? Konungens hjärta var fullt af kärlek till den okända jungfrun. Omsider föll han i en orolig slummer.

"Vakna!" ropade Manasseh, utan krus rusande in i den kungliga kammaren på aftonen. "Din brud, ungmön Rhodope, nalkas."

"Hur är det med dig? Är ungmön här?" utropade den så plötsligt väckte konungen.

"Sethon har kommit med glädjefulla tidningar. Hon kommer ridande med Amasis och sin fader, och de åtföljas af oräkneliga skaror af ditt folk. Alldeles nyss passerade de Osiristämplet, och — —"

"Ja, ja! Sänd mig mina slafvar med de kostbaraste skrudar och smycken!"

Manasseh skyndade att utföra konungens befallning.

* * *

Genom gatorna skred det lysande tåget; Rhodope satt på en snöhvit springare, som sken likt poleradt elfenben. På hennes högra sida red Amasis, på hennes vänstra

den åldrige Shishak, hennes lärde fader. Hennes ögon tindrade som stjärnor, det mörka håret fladdrade bakom henne som svart silke, och själf satt hon på hästen med rak och värdig hållning.

De närmade sig det festligt upplysta palatset, ljuf musik fyllde luften, och vällukter uppstego från gyllene rökelsekar. Mellan långa rader af knäböjande hofmän skred Rhodope fram, full af skönhet och behag.

Då hon nådde den kungliga tronen, höjde hon sina strålande ögon och mötte Psametiks hänförda blick. Hans hjärta klappade fortare, och han slöt henne i sina armar med orden:

"Du mitt hjärtas drottning!"

"Min konung", svarade hon rörd.

Amasis, som fann sig glömd, lade sakta sin hand på konungens arm och räckte honom den lilla sandalen.

"Till belöning för dina tjänster utnämner jag dig till min förste minister", sade konungen med ett lyckligt leende. "Och nu", fortfor han med hög röst, i det han förde Rhodope till tronen, "kröner jag i närvaron af mitt folk denna älskliga mö, Rhodope, till Egyptens drottning och mitt hjärtas härskarinna."

Och denna afton skådade pyramiderna ned på den festliga scenen i Memfis, och tidsåldrarnes ande hviskade sin välsignelse öfver det äktenskapliga förbundet mellan Psametik och Rhodope.

EN DRUNKNANDES FÖRNIMMELSER.

"Drunkning är en angenäm död" är en anmärkning, som man ofta får höra af personer, hvilka icke veta hvad det vill säga att få saltvatten i lungornas fina och ömtåliga väfnader. Tvänne gånger har den, som skrifver detta, haft tillfälle att pröfva på de angenäma förnimmelser, hvilka sägas åtfölja drunkningsdöden; och vid bäggedera tillfällena voro mina förnimmelser, så långt medvetandet varade, raka motsatsen till angenäma. De voro i själfva verket så smärtsamma, att jag undrar, om icke drunkning i likhet med farmakopéens droger framkallar olika sensationer hos olika personer.

Till följd af någon egendomlig själisk process, hvars orsak jag icke kan förklara, har den tidigare af de erfarenheter jag nu går att skildra hos mig kvarlämnat ett ofantligt mycket lifligare intryck än den andra, ehuru denna inträffade femton år senare i tiden än den förra. Hvarje liten detalj, känsla och förnimmelse i den tidigare erfarenheten återkomma oupphörligt till mig nattetid. Den senare tilldragelsen förblifver i glömska, om jag icke frivilligt och afsiktligt återkallar omständigheterna därvid i mitt minne, hvadan alltså den därigenom framkallade scenen beror på en medveten ansträngning af minnet. I det förstnämda fallet däremot är det fråga om ett lefvande och själsspännande panorama, som jag ännu i dag ofrivilligt tvingas att bevittna på nytt, och från hvilket jag icke genom någon viljeansträngning kan frigöra mig.

Den tidigare af de här åsyftade tilldragelserna var till sina yttre drag alldaglig nog. Som gosse badade jag en dag i stormigt väder vid hafsstranden å en badort i

norra Frankrike. Förd ut till hafs kämpade jag, sjönk, förlorade medvetandet och räddades af en fransman. Detta var allt. Omständigheterna voro således helt vanliga. Tusen dylika tilldragelser kunna äga rum hvarje år. Psykologiskt sedt förefinnes emellertid här åtskilligt af intresse, emedan jag klart och tydligt ihågkommer allt hvad som tilldrog sig under en tidsperiod, hvilken torde hafva uppgått till fyra eller fem minuter, men som föreföll mig som lika många timmar.

Så fort jag hade kommit i vattnet slog mig vågornas dån med en känsla af ödslighet och sorg, full af förebud och förskräckelse. Jag blygdes för denna känsla, hvarföre jag dåraktigt nog gick längre ut. Plötsligt förlorade jag bottnen, och vattnet gick mig öfver hufvudet. Det var visserligen icke min afsikt att visa mig djärf eller löpa någon risk, ty jag kunde icke simma; utan saken var den, att den starka strömmen hade urhålkat sandbottnen, som på detta ställe betäcktes af sex fots vatten.

Jag kullkastades af vågorna och mäktar icke beskrifva den koncentrerade ångest, som intog mig i det ögonblick, då vattnet första gången slöt sig öfver mitt hufvud. Det var det bittraste ögonblicket i kampen. En grym, allsmäktig kraft omgaf mig plötsligt, utan varning, utan förnuftig anledning, tycktes det mig; och mina vilda, beslutsamma ansträngningar att rädda mig endast ökade svårigheten att hålla anden och behofvet att göra en ny inandning.

Jag kände instinktmässigt, under det jag vred mig i det kalla, svarta vattnet, att om jag gaf vika för frestelsen att andas ut, det skulle vara slut med mig, ty jag skulle då genast blifva tvingad till en ny inandning under vattnet. Och dock hotade mitt bröst att sprängas af den våldsamma ansträngningen att hålla anden. Till slut var det mig omöjligt att motstå längre, och den fruktade strömmen af luftbubblor steg upp till ytan.

Några veckor förut hade jag bevittnat dränkandet af en katt i en rinnande ströms klara vatten. Djuret var bundet vid en sten och kämpade för lifvet med uppåtvändt hufvud. När luftbubblorna stego upp från ena mungipan, stod djuret på bakbenen på bottnen och svängde lindrigt för den svaga strömmen. Så svängde det rundt och uppgaf anden efter en sista fruktlös ansträngning. Denna scen kom nu lifligt för mig. Jag tänkte på den stackars katten och kände mig halft road vid tanken, att jag nu befann mig i samma belägenhet som katten då. Jag erfor ingen fruktan; de förhandenvarande omständigheterna togo min uppmärksamhet i anspråk. Plötsligt underordnades min längtan efter räddning och känslan af mina ansträngningars maktlöshet under en förnimmelse af outhärdlig smärta. Ögon, bröst, lemmar voro alla säte för en enda häftig smärta.

I detsamma vidrörde jag hafsbottnen med mina fingrar och ett knä. Hastigt tog jag en handfull sand och stoppade i munnen för att göra ett slut på kampen för luft. Allt hvad jag ville var att göra slut på smärtan. Ingen tanke på döden, utom såsom en intressant och immateriell faktor i situationen, kom öfver mig. Dock tänkte jag på, att man skulle sakna mig vid middagen; och vid tanken på mina närmaste kom jag äfven att tänka på en blå halsduk, som jag kvarlämnat på byrån i min sängkammare och som jag tänkt taga på mig.

Då fann jag plötsligt mina ögon öfver vattnet för en sekund, och jag kunde dunkelt skönja tvänne gestalter nära mig. Därpå sjönk jag åter och blef medveten om, att mina ansträngningar slappades, och jag öfvergick från ett medvetet tillstånd till ett drömliknande, ehuru jag icke kunde göra mig reda för drömmarnes innehåll. Ur detta tillstånd uppvaknade jag under stor smärta midt ibland en skara människor på stranden, dit min räddare hade fört mig. Det första jag erfor var en stark och oresonlig blygsel; men det äckel och de kväljningar jag kände efter det myckna saltvatten jag sväljt bragte mig hastigt tillbaka till jorden igen.

* * *

Vid det andra tillfället många år senare sam jag på något afstånd från stranden i ett af de heta landen, och då jag skulle

vända om och simma i land fann jag, att strömmen var för stark för mina krafter. Hur jag än arbetade fördes jag vidare i östlig riktning, och som kustlinjen svängde åt norr, aflägsnade jag mig från land utåt hafvet. Känslan af att ännu en gång befinna mig i hafvets allsmäktiga och obevekliga våld gjorde mig hart när förtviflad. Jag erinrade mig med fasa alla de förnimmelser jag erfarit vid det förra drunkningstillfället, och därtill kom nu medvetandet, att jag sväfvade i någon, ehuru icke så stor fara för hajar.

Jag blickade åt land och utåt hafvet; till min glädje såg jag därute, att en liten korallö eller klippa reste sig ur hafvet i östlig riktning. Om jag hushållade med mina krafter skulle jag kanske kunna uppnå densamma.

Ömsom simmande och flytande öfvervägdigades jag omsider af en så fruktansvärd trötthet, att det syntes mig omöjligt att nå den ännu alltjämt aflägsna korallön. Då jag sålunda nästan hade uppgifvit hoppet, började jag ofrivilligt jämföra de förnimmelser jag erfor i denna dödsfara med de känslor jag under liknande omständigheter erfarit femton år tillförene.

Plötsligt föll det mig in, att om jag ropade af alla krafter man möjligen skulle kunna höra mig i land och sätta ut en båt till min räddning. Jag gjorde så, och mina rop hördes, ehuru jag icke visste det förrän efteråt.

Halft simmande, halft följande med strömmen hade jag redan sväljt tillräckligt med saltvatten för att blifva halft sanslös; men jag hade lyckan med mig, så att jag nästan medvetslös nådde den förutnämda korallklippan. Korallväxternas skarpa kanter skuro mig svårt på händerna och kroppen, och jag blödde ymnigt, när omsider båten, som blifvit utsatt till min räddning utan att jag hade en aning därom, anlände till korallklippan.

Jag blef plötsligt medveten om mina räddares närvaro och grep fastare i de knifhvassa korallerna, som på det fruktansvärdaste tilltygade mina händer. Just i detsamma man drog mig ur vattnet in i båten, var en haj nära att hugga mig, antingen han nu lockats dit af blodlukten eller befann sig där af en tillfällighet. Emellertid lyckades det männen i båten lätt nog att skrämma bort odjuret. Jag har intet minne af det ögonblick, då man drog mig in i båten, där jag låg fullkomligt medvetslös under flere minuter.

Vid intet tillfälle under denna sist skildrade erfarenhet var jag medveten om någon tendens att skåda tillbaka på mitt förflutna lif, något som eljes många personer, hvilka sväfvat i öfverhängande lifsfara, berätta sig hafva gjort.

HEVREKA-BARRIKADEN * * *
AUSTRALIENS ENDA DRABBNING.

Af **Justin Charles Mac Cartie.**

I.

Oron bland guldgräfvarne.

Australiens historia begynner i egentlig mening med den "första flottans" inlopp i Botany bay i januari månad år 1788; och under de snart 114 år, som förflutit sedan dess, har i denna aflägsna kontinent härskat en ständig fred, med undantag endast af det korta uppror, som nådde sin höjdpunkt i striden vid Hevreka-barrikaden i "guldstaden" Ballarat. Under det att i Gamla världen krigets åskor dundrade nästan utan uppehör, förde de få invånarne i Australien krig endast med vildmarken eller skärmytslade tillfälligtvis med de svarte ur-invånarne och dessa förrymde brottslingar, hvilka bilda en egen typ som fått namn af "skogsströfvare" (b u s h r a n g e r s).

Sålunda har Australien under de sistförflutna hundra åren att uppvisa en i folkens historia ovanligt fredlig utveckling; och många skola till och med tycka, att "Australiens enda drabbning" under nittonde århundradet näppeligen gör skäl för ett så fruktansvärdt namn. De skola måhända betrakta hela den rad af händelser, som utmynnade i nu åsyftade strid, såsom blott och bart guldgräfvareoroligheter; men vi skola i det följande visa, att ett ganska allvarligt sakernas tillstånd afvändes genom den strid, som utkämpades vid Hevreka-barrikaden söndagen den 3 december 1854.

* * *

För att bättre förstå de händelser, som ledde till ifrågavarande konflikt, är det nödvändigt att lära känna något om de samtida politiska förhållandena i Australien. Kolonien Viktoria — på den tiden känd under namnet Port Phillip-distriktet — var skild från Nya Syd-Wales och bildade en självstyrande koloni sedan den 5 augusti 1850. Koloniens befolkning, uppgående till omkring 75,000 själar, ägnade sig till det mesta åt boskapsskötsel; och skvatterna eller de store boskapsägarne, hvilka till största delen rekryterades från Englands välmående klasser, hade ett afgörande inflytande öfver den unga koloniens angelägenheter. När så kolonien vardt självstyrande, lades dess lagstiftning i händerna på en guvernör och en rådsförsamling, bestående af trettio medlemmar, hvaraf tio tillsattes af guvernören och tjugu valdes af folket.

Hade ställningar och förhållanden förblifvit oförändrade, så skulle antagligen detta styrelsesystem en tid bortåt hafva varit tillfredsställande, ehuru det tvifvelsutan måst undergå vissa efter befolkningens tillväxt afpassade förändringar. Men med guldets upptäckt i det inre af landet på nyåret 1851 inträdde en helt och hållet ny sakernas ordning. Massor af folk från världens alla kanter strömmade till de guldförande distrikten — människor, besjälade af helt andra syften och före-

ställningar än dem, som utmärkte de gamle invånarne. Desse betraktade nykomlingarne med oblida ögon; och det är väl bekant, såväl att skvatterna och de styrande ämbetsmännen gärna skulle velat hemlighålla den omständigheten, att landet var guldförande, som äfven att detta verkligen lyckades dem under flere år.

Vid denna tid betraktades alla i jorden påträffade mineral såsom kronans egendom. På grund af denna förutsättning gjorde först Nya Syd-Wales' och sedermera Viktorias styrelse anspråk på afgift af guldgräfvarne för rättigheten att söka guld. Afgiften bestämdes till 30 shillings[1] i månaden för hvarje guldsökare.

Från allra första början väckte denna skattepålaga ond blod hos guldgräfvarne, och bestämmelsen därom jämte det stränga sätt, hvarpå den genomdrefs, voro de orsaker, som ledde till Hevrekastriden.

Tillståndsbrefvet hade följande utseende:

TILLSTÅNDSBEVIS FÖR GULDGRÄFNING.

N:o..... ..... 185...

Innehafvaren häraf..... har erlagt en summa af Ett pund sterling Tio shillings[1] till koloniens skattkammare, hvadan honom härigenom meddelas tillåtelse att söka eller gräfva guld, eller utöfva och drifva hvilken annan affär eller yrkesgren som hälst inom sådana kronoområden inom kolonien Viktoria, hvilka för nämda ändamål honom anvisas af vederbörande myndighet.

Detta tillståndsbevis äger gällande kraft under månaden ....., men ej längre.

.....

Kommissarie.

Därefter följde de närmare bestämmelser, som det ålåg tillståndsbevisets innehafvare att iakttaga, vare sig han ärnade gräfva guld eller utöfva annan sysselsättning å guldfälten.

Tillståndsbeviset fick ej öfverlåtas å annan person och skulle uppvisas för hvilken som hälst ämbetsman, som önskade se det.

[1] Ungefär 27 kronor.

Vidare utfärdades beviset från närmaste polisstation och kunde nyttjas endast inom 800 meters afstånd från den polisstation, hvarifrån det utfärdats — en högst orimlig och förargelseväckande bestämmelse.

Alldenstund tillståndsbrefvet skulle företes vid anfordran, måste guldgräfvaren, som ofta under sitt arbete stod i gyttja och vatten upp till knäna, städse bära dokumentet på sig, hvadan han gifvetvis alltid var utsatt för risken att förlora det eller få det förstördt af vatten — en olyckshändelse, som kunde kosta honom böter eller fängelse.

Agitationen mot guldgräfningsskatten började mycket tidigt.

Guld upptäcktes i Ballarat i augusti månad år 1851, och den 10 september anlände en guldfältskommissarie vid namn Doveton, åtföljd af ett antal trupper, till platsen. Utfärdandet af tillståndsbevis för guldgräfning började en vecka senare. Guldgräfvarne höllo omedelbart ett möte och sände en deputation till kommissarien med begäran om skattens upphäfvande. Doveton emottog männen otåligt och afspisade dem helt kort med förklaringen, att han icke haft någonting att göra med lagens tillkomst, men att han ämnade tillämpa den.

"Ty", tillade denne belefvade ämbetsman, "om ni inte vilja betala afgiften, så skall jag min själ snart lära er!"

I samma anda uppträdde alla de första ämbetsmännen mot hvarje klagomål öfver den förhatliga skatten. Den indrefs också från första början med en stränghet och ett maktmissbruk, som satte äfven de fredligaste och mest laglydige guldgräfvare i eld och lågor. "Guldgräfvarjakt" blef ett älsklingsnöje för ämbetsmännen och poliskadetterna, hvilka mestadels voro "yngre söner" af välmående engelska och irländska familjer eller för detta officerare i arméen, och som icke kände ett spår af sympati för de självständige och "underklassige" guldgräfvarne. Knappast en dag förflöt utan att en mängd guldgräfvare arresterades och fängslades, emedan de hade förlagt, förlorat eller underlåtit att förnya

sina tillståndsbref. Korrespondenser, som voro synliga i de australiska tidningarna på den tiden, vittna om de trakasserier, för hvilka guldgräfvarne voro utsatta, och om det hänsynslösa sätt, hvarpå de behandlades. En korrespondent skref, att de, som icke löst tillståndsbref, fastkedjades vid träd för en hel natt. Mycket ofta arresterades män, som alls icke voro guldnöjet med skatten och med ämbetsmännens sätt att indrifva densamma, hade äfven de brottsliges antal vuxit. Guldgräfvarne å sin sida höllo skarp utkik, och vid första varningsrop skyndade man till de djupa schakten, i hvilka de guldgräfvare, som arbetade utan tillstånd, nedhissades af sina kamrater och där de lågo trygga, tills ryttarne aflägsnat sig.

På guldfältet.

gräfvare, för det de icke kunde förete tillståndsbevis. "Hal'å, din drummel" och "hör hit, din krabat" voro ämbetsmännens vanliga inledningsord till de jagade, hvilka tvifvelsutan, hur stort deras missnöje öfver skatten än var, skulle hafva erlagt densamma, blott dess upptagande skett på ett humanare sätt.

År 1853 blef "guldgräfvarjakten" mera allmän, och oupphörligt voro ryttarne ute för att spåra upp guldgräfvare, som saknade vederbörligt tillstånd. I mån af miss-

Mr Latrobe, Viktorias förste guvernör, höjde så skatten till tre pund sterling (54 kronor) per månad, det vill säga dubbelt mot förut. Anledningen härtill var förnämligast att söka i den omständigheten, att guvernören fann det svårt att sköta landets styrelse, då fångvaktare, poliser och civile tjänstemän öfverhufvud lämnade sina poster för att begifva sig till guldfälten, och han trodde, enfaldigt nog, att fördubblingen af guldgräfningsafgiften skulle förhindra tillströmningen till guld-

fälten och förmå hans tjänstemän att stanna på sina poster. Men detta steg hade naturligtvis ingen annan verkan än att fördubbla guldgräfvarnes missnöje, och afgiften måste snart ånyo nedsättas till sitt förra belopp, tjugusju kronor pr månad.

Mr Latrobes efterträdare på guvernörsposten blef sir Charles Hotham, som anlände till kolonien den 21 juni 1854 och genast fann sig försatt i en ytterst brydsam ställning. Hotham var en synnerligen samvetsgrann och plikttrogen man men

"Guldstaden" Ballarat.

En stark agitation emot guldgräfningsskatten började i Bendigo år 1853 och spred sig snart till de öfriga guldfälten. Talrika föreningar bildades mot densamma, men styrelsens enda politik gent emot denna rörelse var hårdnackadt motstånd.

olyckligtvis på samma gång en pedant och en despot. "Ovillkorlig lydnad" var hans käpphäst, och han misstog sig grundligt om beskaffenheten af de element, hvaraf guldgräfvarbefolkningen bestod. Han skattade dem ungefär lika med de sjömän, som

han kommenderat i brittiska flottan, eller med bönderna i hans eget fädernesland.

Knappt hade Hotham anländt till kolonien, innan han fick emottaga petitioner om guldgräfningsskattens upphäfvande samt därom, att guldfältens befolkning måtte blifva representerad i lagstiftande församlingen — ty ingen enda medlem i denna rådsförsamling var tillsatt af guldgräfvarne.

Svaret på dessa rimliga fordringar afgaf styrelsen i oktober 1854 genom att beordra sina ämbetsmän att med större kraft än någonsin fullfölja sökandet efter sådana guldgräfvare, som utan tillstånd idkade grufdrift, hvarjämte polisen anbefalldes att ägna minst tvänne dagar i veckan åt detta värf.

Nu var måttet rågadt, och förbittringen gick i höga vågor i Ballarat. Man började allmänt orda om väpnadt motstånd, och de mera energiske guldgräfvarne begynte samla vapen. Ännu i dag finnas i Ballarat personer, som minnas den lidelsefulla glöd, med hvilken irländaren Timothy Hayes brukade tala till sina åhörare.

"Vill ni slåss för vår sak, pojkar? Vill ni dö för saken, hva'?" lät Timothy.

Det må dock här anmärkas, att när det till slut verkligen blef fråga om att slåss, mr Timothy Hayes, långt ifrån att "dö för saken", tvärtom helt tamt kapitulerade, ehuru många af hans landsmän kämpade tappert. Hans egen hustru förebrådde honom för feghet, och vår berättare tillägger, att "hon var en mycket bättre soldat än Hayes".

Upprorets utbrott påskyndades af en tillfällighet. En skotsk guldgräfvare vid namn Scobie vardt mördad en natt, då han klappade på dörren till en krog, där han ville hafva "mer att dricka", ehuru han redan hade fått mer än som var nyttigt för honom. Det påstods att krogvärden — en under polisuppsikt stående man — vid namn Bentley hade mördat Scobie, emedan dennes oupphörliga bultande hade retat honom. Den förmodade mördaren arresterades, förhördes af en polistjänsteman vid namn Dewes och frigafs. Guldgräfvarne — särskildt de som voro af skotsk härkomst — fordrade straff på Scobies mördare och togo för gifvet, att polistjänstemannen var mutad af Bentley. Massmöten höllos, och man begärde, att Bentley skulle ställas under åtal. Förargade öfver "lagens dröjsmål" tågade omsider guldgräfvarne till ett antal af 8,000 man till krogen med afsikt att lyncha Bentley, men denne undkom på hästryggen och galopperade utan rock till polisstationen, där han i sin förskräckelse sökte skydd. Ursinniga öfver sitt offers flykt, slogo guldgräfvarne in krogens fönster och stucko därpå huset i brand. Inom kort tid var det förvandladt till en rykande askhög. Polisen marscherade ut, läste upprorslagen för massan och arresterade trenne män, hvilka anklagades för mordbrand.

Emellertid sades desse män icke hafva den minsta del i anstiftandet af branden, och deras häktning uppväckte stor förtrytelse. Fruktande ett utbrott förde myndigheterna de tre männen till Melbourne för att därstädes rannsakas, och deras dom blef några månaders fängelse. När detta blef bekant bland guldgräfvarne, sände reformföreningen i Ballarat tvänne af sina medlemmar till Melbourne med uppdrag att fordra fångarnes frigifvande. De båda delegerade anlände till Melbourne den 25 november och mottogos af guvernören, sir Charles Hotham, hos hvilken samtidigt befunno sig kolonialsekreteraren mr Foster och generalprokuratorn mr Stawell.

Guvernören nekade att upptaga till behandling någon som hälst "fordran", men lofvade reformer — i framtiden. De delegerade återvände till Ballarat, sjudande af harm. Rykten om ett förestående uppror lågo nu så att säga i luften, och trupper afsändes skyndsamt från Melbourne till Ballarat, under det att polisen på platsen erhöll förstärkningar från andra gulddistrikt, hvilkas befolkning visat sig mera lugn och fredlig än Ballarats.

(Slut i nästa n:r.)

ETT ÄFVENTYR MED KINESER.

"Har ni någonsin hört omtalas, att en modern europeisk örlogsman har blifvit tillfångatagen af sjöröfvare? Förmodligen icke, och som en sådan märklig händelse, så vidt jag vet, inträffat endast en enda gång, så torde ni vara intresserad af att höra, huru det gick till."

Så började den unge brittiske marinsoldaten sin berättelse och fortsatte som följer:

Strax före utbrottet af det senaste kinesiska kriget tjänade jag ombord på korvetten Ophir, som förde sex kanoner. Vår chef var kapten Algernon Topley, en tapper och duktig sjöbuss, men mycket excentrisk.

Vi voro på väg från Hongkong till Shangai, då vi råkade ut för en våldsam storm, som kastade oss omkring på de rasande vågorna och höll alle man i verksamhet under nära tjugufyra timmar.

Då vi efter stormens slut skulle göra en observation för att taga reda på, hvar vi befunno oss, fick utkiken sikte på land på styrbords bog, och kapten förklarade, att det var en af Madgicosima-öarna.

Frampå aftonen lågo vi säkert för ankar i en liten lugn vik vid den till synes obebodda ön. Följande morgon sade kapten till förste löjtnanten:

"Mr Bullen, jag ämnar möta amiralen och rästen af flottan i Shangai, men som jag inte vill presentera mig för dem med utseendet af en hvalfångare efter en tre års kryssning, så tänker jag reparera här."

Bullen var väl förtrogen med kaptens excentriciteter, men han såg ganska öfverraskad ut, när han svarade:

"Huru, sir? Reparera här?"

"Ja, mr Bullen", genmälte kapten barskt; "var därför så god och låt alle man genast taga itu med arbetet."

Det tjänar till intet att göra några invändningar på sjön; man har endast att lyda order och att utföra dem efter bästa förstånd. Och så hade efter en timmes förlopp alla kanonerna blifvit inhalade och riktade åt sidan förut och akterut, och målarne började sitt arbete med att bota de skador, som uppstått under stormen.

Vi arbetade flitigt hela dagen och voro allesammans, både officerare och gemene man, glada när kvällen kom. Trots sin excentricitet, eller kanske just till följd af densamma, var Topley emellanåt mycket god mot sina män, och när de gingo ned till supéen befallde han, att en extra grogg skulle utdelas bland dem efteråt.

Då vi befunno oss i hamn och efter allt att döma voro i fullkomlig säkerhet, gick vakthafvande löjtnanten ned för att spisa kvällsvard, lämnande en underlöjtnant vid namn Morton i sitt ställe. Denne jämte en understyrman, en skeppsvakt, två man i fören och jag själf voro de enda af besättningen på däck.

Jag stod nära stora skeppsluckan, då jag plötsligt blef öfverraskad af att höra Morton, som var på kommandobryggan, utropa:

"Se opp, era landkrabbor, och kasta om rodret, eljes komma ni ju rakt på oss!"

Nu upptäckte jag till min häpnad, att två stora jonker eller kinesiska fartyg, fulla af män, voro alldeles inpå oss. De kastade för visso om rodret, men i stället för att styra ifrån oss lade de till långsides. Där-

på sprungo kineserna tjutande ombord, under det de slogo med svärden på sina sköldar.

Morton hoppade rakt ned från kommandobryggan, men innan han kunde uträtta någonting, erhöll han ett slag på hufvudet, som skickade honom ned genom storluckan, dit han tog mig med sig på vägen.

Den olycklige underlöjtnanten låg sans-

"Slyngel!" dundrade han, "säg inte de orden en gång till, annars kastar jag dig, vid den store Neptunus, öfver bord!"

Därpå vände han sig till den närstående öfverkonstapeln utropande:

"Fort ned till magasinet, mr Fuzer, och dela ut ammunition. Följ du med mr Fuzer", tillade han vänd till mig, "och kom tillbaka med en liten handgranat."

Morton hoppade rakt ner från kommandobryggan.

lös vid foten af trappan; jag slapp undan fallet för bättre pris. Just som jag reste mig, kom kapten springande, följd af de andra officerarne, för att taga reda på orsaken till bullret.

"Hvad har händt?" frågade han mig.

"Vi ha blifvit tillfångatagna af två kinesiska jonker, sir", svarade jag i ungdomlig oskuld.

Jag gjorde som jag blifvit befalld, och då jag återkom, fann jag hela besättningen beväpnad och afvaktande order.

Med egen hand sprängde kapten den pålagda luckan och skrek:

"Hitåt, gossar! Följen mig!"

Och så sprang han uppför trappan till öfre däck.

Kineserna, som icke sett till några ka-

noner, hade trott, att Ophir var ett handelsfartyg, som de lätt skulle kunna bemäktiga sig. När de nu upptäckte sitt misstag, blefvo de lika öfverraskade som vi hade blifvit i första ögonblicket, men icke desto mindre försvarade de sig tappert.

Vi måste tillkämpa oss hvarenda tum af däcket, och som kineserna voro tre gånger så många som vi, hade vi en het strid under de första minuterna. Snart hade de emellertid fått nog af oss, men de voro alltjämt så tätt packade, att de inte kunde springa sin väg, hur mycket de än önskade det.

Omsider hade alla kineserna blifvit drifna öfver bord, och det af blod slippriga däcket var fullständigt ränsadt från fiender. Aldrig i mitt lif har jag sett ett sådant däck, hvarken förr eller senare!

Vi tillfångatogo båda jonkerna, och på den ena af dem funno vi omyntadt guld och silfver samt annan egendom till ett värde af 1,090,000 kronor, hvaraf vi sedermera erhöllo prispängar.

I Shangai mötte vi amiralen och fingo af honom beröm för det vi tagit två stora sjöröfvarjonker. Vi höllo till godo med detta beröm såsom något, hvilket rätteligen tillkom oss; och från kapten ned till yngste skeppsgossen var det ingen själ ombord, som någonsin andades ett ord om, att det egentligen var vi själfva som blifvit öfverrumplade. Nu har jag släppt ut hemligheten, men ni kan väl förstå, att såväl skeppets som de handlande personernas namn äro helt andra i min berättelse än de i verkligheten voro.

DEN HVITE NOSHÖRNINGEN.

Det största kända däggdjur näst elefanten är den hvite noshörningen (Rhinoceros simus), äfven kallad trubbnoshörningen. Han skiljer sig från den andre tvåhornade noshörningen (Rhinoceros bicornis), som är mörkbrun till färgen, genom sin runda, icke till någon spets utdragna öfverläpp, sin tjocka nos och en knöl öfver skuldrorna. Skillnaden i storlek mellan det främre och det bakre hornet är betydligt större hos den hvite än hos den brune noshörningen. Det främre hornet är nära en meter långt och något böjdt, det bakre är helt kort, såsom synes af illustrationen. Färgen är icke rent hvit; den växlar mellan blekt gråbrun och ljusgrå.

Den hvite noshörningen.

Den hvite noshörningen är hemma i södra Afrika, men det är högst sannolikt, att han numera är så godt som utrotad. I alla händelser är han ytterst sällsynt. År 1883 sköt Afrikaresanden F. Selous ett par hvita noshörningar vid en biflod till Umniatifloden i södra Masjonaland, och djuret var sällsynt redan då. Den hvite noshörningen säges vara af ett mildare sinnelag än sina andra släktingar.

Tidsfördrif och tankeöfningar.

HUR MAN GÖR RÖKRINGAR.

Tag en cylindrisk tedosa eller en rengjord ansjovisburk och borra midt i dess botten ett rundt hål af ungefär en centimeters genomskärning. Bind därpå öfver burkens öppna mynning ett ark skrifpapper, så att det sluter tätt och stramt till. Om man nu genom det lilla runda hålet instoppar rykande gråpapper i burken, så fylles denna snart med rök. För att åstadkomma ringar behöfver man endast sakta slå till pappershinnan, då rökringar utkomma genom det motsatta hålet med större eller mindre hastighet, allt efter slagets styrka.

Vill man frambringa rökringar i större skala, så tager man en telåda eller annan lämplig ask, skär ut ett rundt hål på den sida, som är midt emot den öppna änden, samt förser denna senare med en kanfasvägg, som tätt fastnubbas omkring kanterna på lådan. Bästa sättet att fylla lådan med rök är följande. Man borrar på en af lådans sidor två små hål, lagom stora för att däri kunna insticka halsarne på två små glasretorter, såsom framgår af vår illustration. I den ena retorten hälles saltsyra, i den andra ammoniak. Uppvärmas nu retorterna med spritlampor eller på annat sätt, så fylles lådan med salmiakångor, hvilka uppkomma genom föreningen af nyssnämda ämnens gaser. Om man därpå med handen slår till den spända kanfasväggen, så komma stora vackra rökringar ut ur det runda hålet.

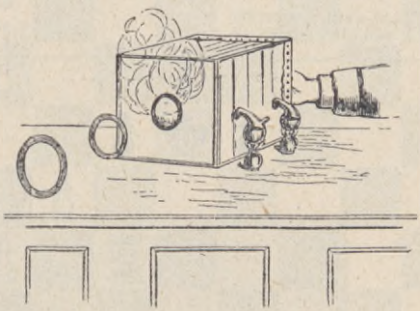

Om man håller den andra handen nära rökringen, så känner man en liten luftstöt, och man kan blåsa ut ett ljus med ringarne. Ringarne bildas af luften, hvilken går i ett slags hvirfvel genom hålet. Allt hvad salmiakröken åstadkommer är således att göra lufthvirflarne synliga.

Palindromer.

1.

(Af Johan L—m.)

Raktfram i Sveriges bygd
jag lefver ännu kvar
och täljer mången bragd
ifrån förflutna dar.

Det barn mig omvändt bör,
som det förtjänat har,
om det ej lydigt är
och vördar mor och far.

2.

(Af Ernst Ekholm.)

Uppå mig rättfram ha vi trampat lite hvar.
Och omvänd jag till lyxen hört i alla dar.

Rebusar.

1.

S v v v v N N Larf N N

2.

A n n s n n

Charad.

(Af "Lunkentus".)

Att få mitt första fram är lika kinkig sak
Som det att få mitt andra bak.
Nej! hur mitt hela man vill vända,
Så tror jag aldrig det kan hända.

Schack-Uppgift n:r 22.

Af Dr. *A. Ferreira.*

Svart.

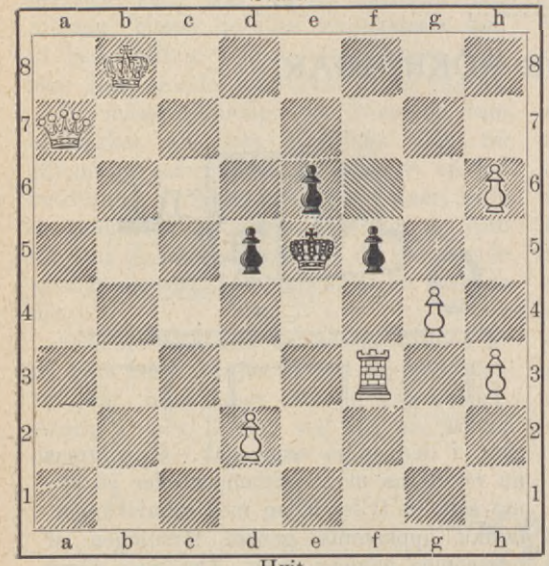

Hvit.

Hvit gör matt i 2 drag.

Lösningar af tankeöfningarna i n:o 18:

Palindromerna:

1. Slup—puls. — 2. Get—teg.

Rebusarne:

1. Öfveringeniör. — 2. Mellan 80 och 90 tusen kronors öfverskott årligen.

Charaderna:

1. Snöboll. — 2. Vårvind. — 3. Koja. — 4. Sömnig. — 5. Ljungeld.

Geografiska namngåtan:

GÖTEBORG
ÖRESJÖ
TURKIET
ANDERNA
LIVERPOOL
ARVIKA
NILEN
DALSLAND = Götaland.

Endast ett offer.

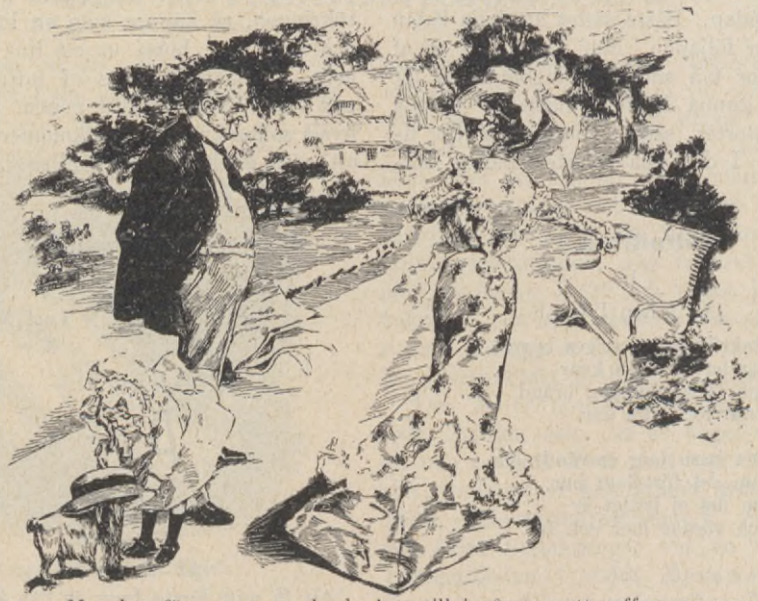

Stora syster: Men hvarför, pappa, sade du inte till i går om att soffan var nymålad?
Pappa: Hur så?
Stora syster: Fredrik Unger och jag satte oss på den, och hans rock blef alldeles förstörd!

Göteborg. Göteborgs Handelstidnings Aktiebolags Boktryckeri 1901.

SOL ILLUSTRERADT 25-ÖRES MAGASIN

N:r 20. Årg. 3.

UTGIFVARE
TORSTEN HEDLUND.

Eftertryck utan angifvande af källan förbjudes.

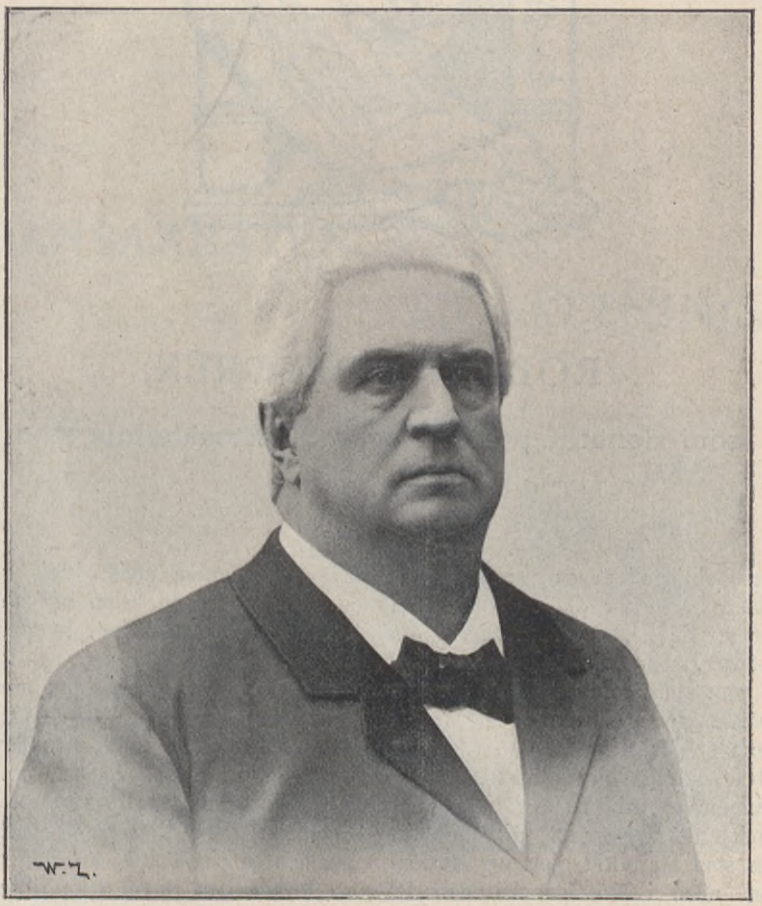

ROBERT FORSGRÉN.

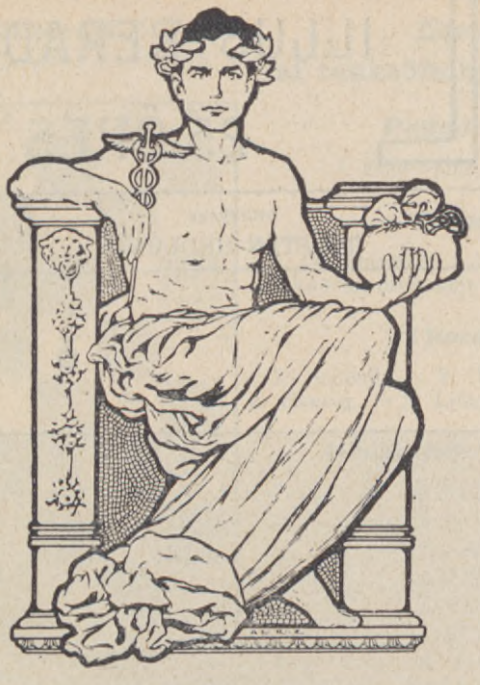

ROBERT FORSGRÉN,

som donerat två millioner till Stockholms stad.

"Richesse obliege" är en vacker tanke. Bilden här visar oss en man, som mer än de fleste var medveten om de förpliktelser, som en stor förmögenhets ägare har gent emot samhället och det allmännas bästa. Han betraktade sig under lifstiden som en förvaltare af den rikedom, som var bestämd att gifvas bort.

Grosshandlare Carl Robert Forsgrén, som genom att donera 2 millioner till Stockholms stad för alltid gjort sig ett förtjänt namn, afled i hufvudstaden den 18 sistlidne september i en ålder af 63 år.

Forsgrén var innehafvare af den bekanta vinhandelsfirman Forsgrén & Wilcken, som han själf varit med om att etablera 1867 och som han året därpå, då hans kompanjon afled, blef ensam ledare af. För några år sedan blef firman öfverlåten till ett aktiebolag, hvars direktör F. blef.

Forsgrén beskrifves i det enskilda lifvet som en enkel och rättfram människa af något tillbakadragen natur. Han lät icke mycket tala om sig och det goda han gjorde utöfvade han i tysthet. Han ägde det mest vakna intresse för allmänna frågor och en outsläcklig kunskapstörst. Denna kunde han likväl icke tillfredsställa så som han skulle önskat, ty alltifrån barndomen led han af en mycket dålig synförmåga. Hans stora närsynthet lade alltid hinder i vägen för hans begär att läsa och på sista tiden måste han använda de star-

kaste glas. Naturen hade i gengäld begåfvat honom med ett underbart minne. Hvad han en gång inhämtat kunde han åratal efter återgifva i detaljer. Som arbetsgifvare var han sträng men alltid korrekt och rättvis, och hans goda hjärtelag förnekade sig aldrig.

Redan vid sin faders död torde grosshandlare Forsgrén haft i tankarne att göra något för kommunens bästa. I likhet med sin far ansåg han nämligen att den stad, där de samlat en förmögenhet, äfven skulle slutligen komma i åtnjutande af dennas fördelar.

Af yttre utmärkelser kommo flere sådana F. till del. Han var riddare af Nordstjerneordens första klass och innehafvare af portugisiska Christusorden, hvarförutom han hugnats med en mängd förtroendeuppdrag. Han afled ogift.

PANSARBÅTEN WASAS SJÖSÄTTNING.

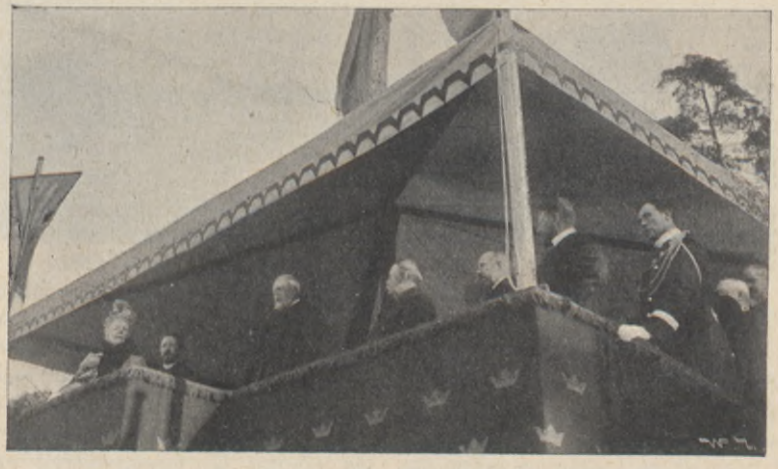

Den 25 sistlidne september gick Sveriges hittills största pansarbåt, den åttonde i ordningen af våra första klassens slagskepp, af stapeln å Finnboda slip invid Stockholm.

En stapelaflöpning, i synnerhet då det gäller en så väldig koloss som den ifrågavarande, innebär alltid något särskildt spännande. Möjligheten af en olycka är ju aldrig utesluten. Det ögonblick, då den

elektriska signalen gifves till att skeppet skall sätta sig i rörelse, är därför i dubbel mening betydelsefullt.

Mycket folk hade äfven den strålande vackra septemberdagen farit ut till Finnboda. Utanför den inhägnade platsen voro alla höjder fullsatta af människor och innanför trängdes åskådare i hundratal. Af den kungliga familjens medlemmar närvoro konungen och drottningen, prins Eugen och prins Bernadotte. Dessutom syntes invid den kungliga tribunen statsrådets nästan samtliga medlemmar och corps diplomatique så godt som fulltalig.

Denna stapelaflöpning blef annorlunda än dem man förut varit van att se, emedan det traditionella champanjedopet alldeles uteslutits. Sjösättningen tillgick så att drottningen i det afgörande ögonblicket trädde fram till barriären och högt uttalade orden: "På konungens befallning skall denna pansarbåt bära namnet: Wasa! Lycka och framgång följe den med Guds bistånd till fäderneslandets väl."

Omedelbart därefter rörde sig det väldiga skrofvet och gled på den s. k. kälken (en bädd af plankor) ned för den såpade sluttningen ut i vattnet, som skummade omkring bogen. Konungen var den förste som svängde sin hatt och ropade: Hurra! Alla instämde i jubelropen och musiken spelade upp.

En vackrare och mera lyckad sjösättning har man sällan sett.

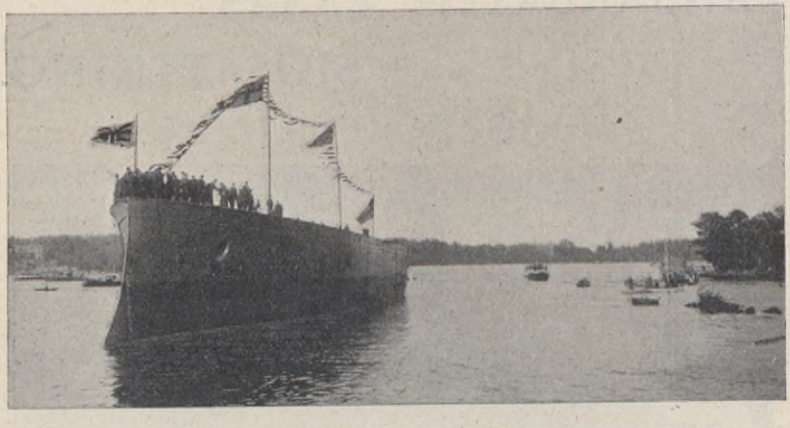

Wasa efter sjösättningen.

EN TÖRNBESTRÖDD BANA.

UR JOURNALISTERNAS LIF.

För SOL af **JOHN GUSTAF CHRISTENSÉN.**

När läsaren behagligt tillbakalutad i sin hvilstol öppnar tidningen för att i dess spalter söka efter nyheter eller genomläsa uttalanden i frågor, som beröra snart sagdt hvarje sida af det mänskliga lifvet, anar han icke huru mycket af arbete, omtänksamhet, mödor och kombinationer som de enkla svarta spalterna kostat tidningsmannen.

Ingen uppfattning kan vara mera oriktig och mången gång mera orättvis än den som allmänheten hyser om journalisten och hans yrke. Det är sant, att till en del har tidningsmannen själf skuld häri, ty han låter i regeln icke något som rör hans egna angelägenheter komma inför offentligheten. Tidningarne som ofta nästan pocka sig till upplysningar, som de anse vara af värde, och i fråga om nyheters spridande nätt och jämt respektera grannlagenhetens fordringar, äga en afgjord motvilja för att diskutera sina egna inre angelägenheter i bladen.

Men låtom oss se till, hvilka de äro som rekrytera tidningsmännens led och med hvilka förhoppningar de inträda på den nya banan för att endast i några få fall lyckas men i de flesta desillusioneras, utslitas i förtid och måhända alldeles duka under.

Mestadels är det unga män, som en gång drömde om att eröfra ett namn inom litteraturen. Framtiden låg för dem med ljusa förhoppningar, men deras håg, deras fallenhet och intresset för hvad som rörde sig i tiden hindrade dem från att "brödläsa" vid universitetet. I stället för att syssla med dagens tråkiga läxa slogo de upp dörrarne för de ljusa drömmarne och sysslade med sina privata skrifverier. Det blir allt mera klart för dem, att de ej lämpa sig för att fortsätta sina studier. De hafva ju sin pänna!

Hur snart öfvertygar dem icke den hårda verkligheten, att man ej kan lefva af idéer. Pännan visar sig vara ett af de sämsta vapen man kan vara rustad med, när det gäller att gå ut i lifvets stora brödstrid. Tidningar och tidskrifter visa sig lika afvisande mot deras alster som förläggarne. Och där det lyckas att få fram något, betalar det sig så föga.

Men i de dagliga tidningarne sitter folk med fast aflönade platser, och journalistens yrke ligger ju så nära skriftställarens, så resonerar den unge mannen, och en vacker dag har det kanske lyckats honom att eröfra en plats i en tidning. Han börjar sin bana som publicist med den öfvertygelsen, att världen snart skall blifva revolutionerad. Han har en dunkel aning om, hvad som menas med en tidningsman. Det är någon slags person, som är fruktad af alla, som genom en artikel i bladet kan

störta en regering, som bestämmer öfver hans och hans kamraters öde, då de debutera i litteraturen, som med ett ord är begåfvad med en slags mystisk ofattbar makt. Och vår unge man, som är skald, ästetiker, novellförfattare och Gud vet hvad, och som tycker att allt som står skrifvet i tidningen är så illa stiliseradt, så lite värdefullt, väntar sig att hans egen talang skall väcka uppmärksamhet.

Från första dagen han begynner att tjäna prässen börjar raden af svikna förhoppningar och krossade illusioner. Han hade trott, att hans stil, hans pänna, betydde något, och han får snart helt vänligt erfara, att om man öfverhufvud taget vågade släppa ned till tryckeriet ett alster af hans hand, skulle detta endast blifva en blamage för tidningen. Och för hvarje dag som går lär han sig inse, att man på journalisten ställer helt andra fordringar än skrifkunnigheten.

Han klagar öfver att idéen icke betalar sig men med orätt. Just inom journalistiken betalar sig idéen. Icke den idé, som vill lösa ett filosofiskt eller ästetiskt problem, utan den idé, som för ögonblicket kan omsättas i handling och trycksvärta, som är initiativet till något, som just nu i dag intresserar den stora läsande allmänheten. Nykomlingen börjar inse, att det är något annat och mycket mera än det han tänkt sig, som man kräfver af den rutinerade tidningsmannen. Man fordrar af honom, att han skall vara skådespelare, kunna byta om ansiktsuttryck när som hälst, anslå en ton, när han talar med excellensen, och en annan, när han talar med arbetaren. Han måste vara ett stycke psykolog för att vid alla de hundrade tillfällen han kommer i beröring med människor ur de mest skilda samhällsklasser kunna "ta' dem" så, att han för tillfället får veta just så mycket som kan fås fram. Men det är icke allt. Journalisten måste framför något annat vara snabb. Där andra behöfva tid för att grundligt studera, skall han inom några få minuter hafva uppfattat konturerna och kunna vara färdig med sitt omdöme. Han måste hafva sunda nerver och kunna bevara sitt lugn under den mest nervösa brådska. Han vet t. ex., att hans tidning skall gå i präss inom en halftimme, och han sitter med ett vidlyftigt utlåtande framför sig, ur hvilket han har att inom några minuter på långt kortare tid än det skulle gå att genomläsa hälften draga ur kontentan och telefonera in det till redaktionen, så att meddelandet hinner sättas och korrekturläsas inom den utsatta tiden.

Men nybörjaren får nöja sig med att taga itu med mindre kräfvande saker. Inom hvarje tidning finnes en hel mängd små obetydliga arbeten, som måste uträttas och som ej ens den gamle och bepröfvade journalisten kan blifva befriad ifrån. Dessa mindre uppdrag, som de kallas, innebära ofta i viss mening en förödmjukelse att utföra. Dessa begrafningar t. ex., där tidningsmannen måste blanda sig i den sorgklädda skaran och under den högtidliga akten tvingas att göra anteckningar, för att nu icke tala om, att han måste söka taga reda på, hvad som står på kransarnes band. Icke alla större middagar, som hafva något offentligt intresse, se vid det dukade bordet en journalist; ofta stå några tidningsmän utanför i tamburen, måste sända in sina kort till någon af gästerna och dymedelst skaffa nödiga upplysningar. Till redaktionsarbetet kan äfven höra att närvara vid långvariga bolagsstämmor eller arbetaremöten, hvaraf hela resultatet i spalterna endast blir en notis på ett par rader. Arbetet på redaktionslokalen är icke alltid det angenämaste. Om öfversättningsarbetet undantages, så förekommer där sammandragning af långa artiklar, kontrolleringar per telefon af notiser, omredigeringar och dylikt.

Är det under sådana förhållanden underligt, om den unge journalisten känner sig grymt besviken? Han har trott, att det med journalistik menades något helt annat! Han beklagar sig öfver att hafva offrat så mycket pänningar på långvariga studier för att sedan endast uträtta slika ting.

Bakom kulisserna ser det ej häller ut

som han tänkt sig. Aflöningarne äro ej alltför stora, och journalisterna hafva mången gång att kämpa mot fattigdom. De gå klädda i dåliga kläder, de äta på små anspråkslösa kaféer, där mest arbetare gå in. Detta är icke alltid förhållandet, men det är kanske en sanning, då det gäller det stora flertalet af hufvudstadens tidningsmän. Och till Stockholm dragas de litterärt begåfvade unge männen oemotståndligt. Där är den atmosfär, i hvilken de tycka sig lättast kunna andas, men där äro äfven kontrasterna de mest skärande och missförhållandena de flesta.

Men vi skola följa vår unge man vidare. Så mycket sämre, om missmodet griper honom. Han är ju beroende af sina förmän, och dessa försumma ej att iaktta ga nybörjaren. Den som skall vinna framgång måste hafva "näbbar och klor", som det heter. Hvad den unge mannen vill benämna med takt, naturlig blygsamhet o. s. v. är egenskaper, som alltid pryda ungdom, men som man icke inom tidningen alltid kan till fullo sentera.

Det lyckligaste vår unge man kan göra är att i tid taga sin Matts ur skolan och söka komma in på ett annat verksamhetsfält. Har han en gång blifvit van vid tidningsmannens något oregelbundna lif, vid debatterna i kamratkretsarne, vid de korta krogbesöken mellan referaten, vid att dagligen komma i beröring med nya människor och blanda sig i vimlet, ligger det trots allt i yrket en viss fängslande tjusning, som lockar och håller honom kvar. Den ungdom, som med så käcka föresatser trädde in på publicistens törnbeströdda bana, skall visserligen lida oerhördt under det han passerar en skärseld redan här i lifvet för att endast nå fram till förmågan af resignation. Hans vanliga öde blir att trampa i vanans nötta spår och efter år af arbete fortfarande gå med en jämförelsevis liten lön och icke uträtta stort annat än det han gjorde i första ungdomen.

Ett annat öde är långt ifrån sällsynt. Ett nervöst utslitande arbete, kastningarne mellan den ena stunden af bitter förödmjukelse och den andra af glad självsäkerhet, de korta fristunderna, det oregelbundna arbetet, som tvingar till att intaga måltiderna än här och än där, allt bidrager att inbjuda till ett oregelbundet lif. Arbetskraften minskas, förmågan blir mindre, fel och oegentligheter förekomma oftare, och en dag märker tidningsmannen, att han faktiskt företagit resan utför. Han har varit i en mängd olika tidningar, han är nu känd som omöjlig, alla dörrar stängas, och han står utanför de fast anställda medarbetarnes led. I början uppehåller han sig med att skrifva till de tidningar, han förut varit anställd uti, han försmår ej häller att bjuda ut notiser. Till en tid är förtjänsten kanske någorlunda dräglig, men länge dröjer det ej, förrän han kan räknas tillhöra de litterära proletärerna. Hans kamrater låtsa ej längre se honom, han har viggat af dem alla så långt det varit möjligt; nu hör han till de utstötta.

Till sist skulle kanske också nämnas ett ord om dem som lyckas. De böra nämnas sist, ty de äro tyvärr jämförelsevis få. Är den unge mannen, som blifvit journalist, tillräckligt smidig och kan böja undan, växer klorna ut i tid, är begåfningen tillräckligt omfattande och har han äfvenledes tillräckligt fast karaktär och förstår den svåra konsten att rätta munnen efter matsäcken — ja, då händer det stundom, att han arbetar sig fram till en god ställning och ett berättigadt medborgareanseende.

Om denna tidskrifts utgifvare tillåter det, skall jag vid ett annat tillfälle i Sol meddela några skildringar från journalisternas kvarter i Stockholm.

FRANSK-RYSKA ALLIANSEN.

Det är visserligen en egendomlig kombination denna af det despotiska Ryssland och det republikanska Frankrike — man kunde säga ett ganska "onaturligt äktenskap".

Här nedan meddela vi en fransk karrikatyr, som drifver med den karaktär af fred, hvilken båda de allierade söka stämpla på sin förening.

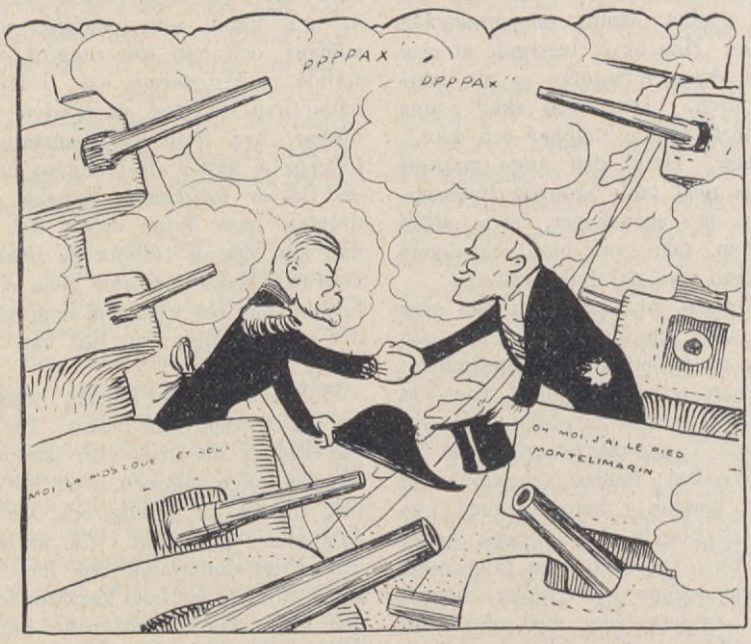

Fred! Fred!

Tolstoy om fransk-ryska alliansen.

Den italienske publicisten Pietro Mazzini har till grefve Tolstoy framställt tre frågor rörande fransk-ryska alliansen, hvilka denne besvarat i ett bref af sept. 1901, som offentliggjorts i Milanotidningen "Secolo". Tolstoy skrifver:

"Mitt svar på er första fråga: 'Hvad tänker det ryska folket om den rysk-franska alliansen?' är följande: Det ryska folket, det verkliga folket, har icke minsta idé om denna allians' tillvaro. Men om denna allians komme till dess kännedom, är jag säker att — då alla folk äro det fullkomligt likgiltiga — dess sunda förnuft och dess mänsklighetskänsla skulle visa det, att detta förbund, som afslutits

med ett folk och icke med ett annat, blott kan hafva till mål att föra folket till fiendskap och kanhända till krig med andra folk, och af denna orsak skulle alliansen vara det i högsta grad oangenäm.

På frågan: 'Delar det ryska folket det franska folkets entusiasm?' tror jag mig kunna svara, att det ryska folket icke blott icke delar det franska folkets entusiasm — förutsatt att denna entusiasm verkligen finnes, hvarpå jag mycket tviflar — utan, om det skulle veta allt, hvad man i Frankrike säger och gör i afseende på denna allians, skulle det erfara en känsla af antipati och misstroende för ett folk, som utan någon orsak plötsligt påstår sig känna en spontan och utomordentlig kärlek för det ryska folket.

Hvad den tredje frågan angår: 'Hvad är denna allians' betydelse för civilisationen i allmänhet?' så tror jag mig med rätt kunna antaga, att då denna allians icke kan hafva något annat motiv än ett krig eller en krigshotelse mot andra folk, kan dess inflytande blott vara ohälsosamt.

Hvad vidare betydelsen af denna allians för de bägge folken själfva beträffar, så är det klart, att de bägge folkens förbund blott åstadkommit mycket ondt och icke häller i framtiden skall åstadkomma annat än ondt. Den franska regeringen, prässen och den del af franska samhället, som med jubel hälsa denna allians, hafva redan gjort stora eftergifter och kompromisser med sina traditioner såsom ett fritt och humanitärt folk och skola blifva tvungna att göra ändå större för att i åsikter och känslor blifva ett eller åtminstone låtsas, som de vore det, med den mest despotiska, hänsynslösa och grymma regering i Europa. Och detta är och blir en stor olycka för Frankrike.

Men för Ryssland har denna allians haft ändå mer fördärfliga följder och skall hafva ändå ytterligare, om den fortfar. Efter denna olycksaliga allians frågar den ryska regeringen icke mer efter Europas mening, med hvilken den förr brukade räkna, och skall, då den känner sig stödd af denna märkvärdiga vänskap med ett folk, som har rykte att vara det mest civiliserade i världen, för hvar dag blifva allt mer reaktionär, despotisk och grym. Denna sällsamma och olyckliga allians kan således enligt min åsikt blott hafva ett skadligt inflytande på de bägge folkens välfärd liksom på civilisationen i allmänhet.

Med utmärkt högaktning
Leo Tolstoy."

SPRITDRYCKERNA OCH SJÄLSARBETET.

För SOL.

Näppeligen äga vi någon praktisk fråga på dagordningen, som äger en så djup betydelse för vårt samhällslif som den s. k. nykterhetsfrågan.

Långsamt men säkert tränga sig stora kraf på oss att betrakta spritspörsmålet. Det går ej an att med en axelryckning afböja denna fråga såsom endast berörande en del af samhällsmedlemmarne. Den rör oss nog alla.

Ett föredrag, som hållits i Stockholm af prof. Ernst Almqvist, rörande undersökningar och experiment, verkställda af en tysk professor Emil Krepelin vid universitetet i Heidelberg, lämnar en högst intressant behållning.

Vi återgifva här nedan föredraget:

Professor Krepelin har verkställt en mängd noggranna experiment med personer, som under arbetet varit fullkomligt nyktra, och sådana, som före eller under detsamma förtärt sprit, och häröfver upprättat en statistik, som på det mest öfvertygande sätt undanrödjer den så allmänt närda villfarelsen, att förtärandet af sprit skulle höja arbetsförmågan.

Han har t. ex. låtit ett par personer under två timmars tid sysselsätta sig med att hopaddera två och två siffertal, hvarvid det visat sig, att sedan försöksobjekten förtärt 30 gr. sprit, eller så mycket alkohol, som innehålles i en sup brännvin, resultatet af deras arbete sjunkit med 60 à 40 hopläggningar i kvarten.

Genom andra experiment har han visat, att förmågan att uppskatta tiden och att utfinna idéförbindelser till vissa uppgifna ord i betydlig grad nedsättes genom förtärande af alkohol. Starkast påverkas minnet af alkoholen. Det mekaniska läsandet tyckes visserligen gå något fortare efter förtärandet af ett mindre kvantum sprit (med mindre kvantum menas här en spritmängd t. o. m. 30 gr.), men behållningen af det lästa blir vida mindre än vid absolut nyktert tillstånd. Då det blir fråga om att uttrycka sig i tal, underlättas själfva muskelverksamheten under de första tjugu minuterna, men nedsättes därpå hastigt; tankeverksamheten försvåras däremot så godt som genast. Af stora doser (60 gr.) försämras såväl muskelverksamheten som den rent intellektuella arbetskraften inom kort.

Tal. omnämde här det egendomliga förhållandet, att verkan af te och kaffe i nyssnämda fall är rakt motsatt till verkan af alkohol, i det muskelarbetet efter förtärandet af dessa drycker något försvåras, under det tankeverksamheten skärpes i betydlig grad.

De förslappande verkningarna på intelli-

gensarbetet af förtärandet af den spritmängd, som innehålles i en halfbutelj punsch, göra sig gällande i två hela dagar.

Då personer under 27 dagars tid hvarje afton förtärt en mindre dos alkohol, har det visat sig, att deras minne slutligen nedsättes med 40 procent. Löpande göromål, som icke kräfva någon större tankeansträngning, gå visserligen för sig under inflytande af rusdrycker, men blir det fråga om något maktpåliggande arbete, som kräfver originalitet och skapande kraft, då kommer den äfven aldrig så litet berusade ohjälpligt till korta.

Prof. Krepelin är ingen nykterhetsagitator, utan blott och bart vetenskapsman, men ändock torde hans statistik komma att uträtta storverk i nykterhetens tjänst. Hvad han genom sina experiment bevisat, är visserligen redan kändt genom erfarenheten, men att det behöfves en dräpande statistisk bevisning i ämnet framgår bäst däraf, att Europas främste läkareauktoriteter ännu för tio år sedan framkastade teorier, som gingo i rakt motsatt riktning mot prof. K:s rön.

Intagandet af mindre doser sprit — större doser äro absolut förkastliga — kan visserligen vara nyttigt, då det gäller att motverka trötthet, olustighet, nervositet, svårighet att uttrycka sig o. s. v., men då de endast verka under tjugu minuter, måste de upprepas och på samma gång ökas i storlek. Ett sådant experiment anser prof. Krepelin emellertid alltför farligt, och bör spriten därför, enligt hans mening, alldeles borttagas ur det normala lifvet.

Ruset är, säger han, ett slags hjärnförlamning, under hvilken sedlighetskänslan förslöas och samvetet somnar in.

* * *

Det har alltför länge gällt såsom en dogm, att spritdryckerna, måttligt förtärda, hade intet skadligt med sig. I synnerhet ansåg man, att de ej äga något skadligt inflytande på intelligensen; den verkan, spritdrycken här utöfvade, vore hvarken skadlig eller gagnelig, snarare dock gagnelig, menade man.

Prof. Krepelin visar nu, att minnet förstöres och att förmågan att uppskatta tiden och att utfinna idéförbindelser till vissa uppgifna ord i betydlig grad nedsättes genom förtärande af alkohol. Om ruset säger han, att det är ett slags hjärnförlamning, under hvilken sedlighetskänslan förslöas och samvetet somnar in.

Så starkt verka inrotade dåliga vanor, att lärde män ej kunnat förut fria sig ifrån föreställningen, att sprit vore nyttig. Undersökningar som dessa af professor Krepelin vore ägnade att bryta med fördomarne.

Det torde kunna räknas som ett underbart faktum, att den svenska nationen kunnat hålla sig i fysisk och själslig vigör trots det orimliga superi, som grasserat hos oss sedan mer än ett århundrade.

Vi kunna ej annat än häri se ett bevis för hvilket oerhördt lifskraftigt folk detta svenska folk är, och vi kunna ej annat än anse oss äga rätt att antaga, att vårt svenska folk måste inneha utomordentliga förutsättningar till en stor och andligt rik framtid, i fall dess möjligheter tillvaratoges innan det är för sent — i fall alkoholen ej får bidraga till ett nationellt självmord på ett af jordens finast anlagda folk.

Skall det få gå därhän? När vi fått klar syn på alkoholfaran — först genom egen fri iakttagelse hos den, som varit fördomsfri — genom vetenskapligt godkännande såsom detta sista — skola vi intaga denna fråga på allvar i vårt kulturella lif?

Skola vi inse det ofosterländska i att hysa en sådan fiende och förrädare som alkoholen inom vårt eget läger?

I den öfriga världen hafva svenskarne namn om sig för sin idérikedom — uppfinnaregeni ligger hos svensken i blodet, heter det.

Men nu finna vi, att det är just idéförbindelser, som rubbas genom alkohol, just vårt själfva svenska hjärteblod: idéströmningarne, som förgiftas och förlamas — hvarför ej till slut ock dödas?

Vårt dyrbaraste arf ifrån våra urfäder — det geniala i oss — skulle därmed gå förloradt och ljuset i Norden slockna.

Det får ej ske!

Vi hafva tillräckligt af varnande exempel från det öfriga Europa — en kultur till namnet, under hvilkens falska flagga okunnighet, råhet, simpelhet i åskådning och brutalitet i handling göra sig gällande. Finnes det väl genialitet i allt detta rusande efter chimärer?

Är det värdt att följa efter?

Nordens folk torde äga tillräckligt med inneboende kraft för att gå sina egna vägar, oberoende af förestafning från mer eller mindre lallande tungor och uttorkad genialitet — ty massan af inhämtad boklig lärdom kan aldrig uppväga genialitet, vi röra oss med helt och hållet inkommensurabla faktorer.

Skall vårt härliga svenska folk, medan tid ännu är, bryta med gammal slentrian och sluta upp med att dyrka falska gudar?

Bacchus är glädjens gud — den själaglädje, som hvarje normalt frisk människa känner när solen skiner och luften är hög, när friska vindar fläkta, träden grönska och fåglarne sjunga, när snön gnistrar under fötterna och de hvita fälten breda ut sig så långt ögat når, vid goda vänners handslag och i jämlika människors lag — men Bacchus är ej öltunnans eller spritfatets rödbrusige idiotgud, djurets i oss njutningslystna, glädjefattiga vrångbild af en gud.

* * *

Det är rätt märkligt, att vissa österländska folk alldeles utdöma alkohol och andra liknande bedöfningsmedel. Muhammedanen har tagit in alkoholförbud i sina religiösa seder och bruk, buddhisten likaså. Häri måste ligga mera än en slump och naturens nyck.

Hinduerna förklara, att de organ i den mänskliga hjärnan, som hafva med idéverksamhet att göra — genialiteten i oss — att dessa organ fördärfvas med njutningen af alkohol och likartade droger, så att människans tankeverksamhet inskränkes till blott och bart beräknande intellektualitet — "lägre intelligens", som de kalla det.

Och när vi finna af professor Krepelins märkliga undersökningar att med förtäring af alkohol "samvetet somnar in", då kunna vi godt veta hvad slags intelligens som utvecklas — d. ä. skadedjurets.

Världsutvecklingens mål är dock s a m h ä l l s m ä n n i s k a n.

"BARNUM".

EN BERÄTTELSE FÖR SOLS UNGA LÄSARE AF **PROSIT.**

Morfar sitter i sin länstol framför kakelugnen. Hufvudet hvilar tungt mot stolens ryggstöd, och tidningen, hvari han läst, har fallit ned på golfvet. Den gamle sofver.

Under tiden passar den lilla åttaåriga Anna på att titta i bladet, som hon med uppmärksam och småförnumstig min studerar.

Nu märkes det tydligt, att hon fått syn på något, som hon gärna vill fråga morfar om — den snälle morfar, som brukar kunna berätta så roligt om allting. Ack, om han snart vaknade ändå!

Å, se nu rör han äntligen på sig och slår upp ögonen, och genast skyndar lilla Anna att klättra upp i hans knä.

"Morfar, snälle morfar", börjar hon i ifrig ton, "det står ingenting i tidningen om en som heter Barnum; säg hvem är det? Är det ett barn, ett märkvärdigt barn, morfar?"

Morfar ler, och det lyser skälmskt i de vänliga ögonen. Han smeker Annas ljusa lockar och svarar:

"Den Barnum, som talas om i tidningen, var en gammal man, som varit död nu i tio år, och om honom är intet stort mer att säga; men om du sitter stilla och är snäll, så skall jag berätta dig något om Barnums släktingar, ty han har en hel mängd sådana.

"Barnums släkt är mycket gammal; det fanns Barnumar långt innan din morfars morfar föddes, och det kommer att finnas Barnumar långt efter det våra barnbarns barnbarn äro döda. Och det värsta är, att om man också inte är född i den släkten, så kan man lätt nog komma in i den i alla fall."

"Morfar, finns det små flickor och små gossar i den släkten också?"

"Jaa, kära min lilla stumpa; många både flickor och gossar."

"Hur se de ut, morfar; äro de snälla?"

"De se ut precis som andra barn, men man känner igen dem därpå, att de alltid vilja vara de förnämsta; att de till exempel när de leka med andra barn kunna utbrista: Min far är grosshandlare, han, din är bara skomakare; tyget i min klädning kostar tre kronor metern, det är mycket finare än ditt, och mera sådant. Säg, Anna lilla, äro sådana barn riktigt snälla?"

"Nääj, morfar."

"Nåå, hurudana skola riktigt snälla barn vara då — kommer du ihåg det?"

"Jaa, morfar, de skola vara vänliga mot alla och leka med alla snälla barn i skolan; och om de ha karameller eller äpplen, så skola de dela med sig åt de fattiga barnen också, och så skola de aldrig skryta, hvarken öfver fina kläder eller böcker eller annat häller."

"Det var rätt, min lilla flicka; och nu skall du få höra, huru man känner igen Barnums släktingar, sedan de blifvit stora.

"När en flicka eller gosse blifvit stor,

så skola de alltid sträfva att blifva goda och nyttiga människor, som glädja och hjälpa både sina föräldrar och andra, men det göra inte Barnumarne, ty de fika bara efter att ha roligt, och vilja inte arbeta. De gå gärna på gatorna och slå dank och sprätta, och tycka att de äro för mer än de, som icke hafva råd eller lust därtill."

Morfar suckade, tog sig betänksamt en pris ur sin nötta silfversnusdosa och fortfor:

"En Barnumflicka bär alltid kläder från Barnum-magasinen, och de äro som riktiga uniformer, hvilka dock ofta bytas om, ty där hittas på så mycket i de fabrikerna. Och i Barnums lagar är det strängeligen befalldt, att alla nya påbud ovillkorligen skola åtlydas af hela släkten. Hvarje särskild lag kallas ett nytt mod; och du må tro, lilla Anna, att det fordras både mod och kraft att vara laglydig i längden. Tänk dig bara: för åtskilliga år sedan kom där ut ett påbud, att alla fruar och stora flickor skulle bära en stor korg under kjolen baktill, och ju större korgen var, desto finare ansågs det. Ibland är det påbjudet, att hattarne skola vara vinda åt det hållet, ibland åt det; ibland skola skorna vara så smala som sylar i tån och ibland så tvära och breda som baksidan på ett strykjärn.

"Ja, vet du, Anna lilla, att de få inte ens ha hvad färg som hälst på kläderna, utan det ena året skall det vara den färgen och det andra en annan; och till och med för gardiner, bord, stolar och andra möbler sändes det ut lagar, så att de stackars Barnumarne nära på få arbeta ihjäl sig bara för att kunna fylla lagen. Och mången gång har det också inträffat, att då deras egna pängar inte stått bi till all denna ståt och grannlåt, de förskaffat sig sådana på orätt sätt; och så ha de till slut blifvit satta i fängelse."

"Morfar, är det bara flickorna, som Barnum är så stygg emot?"

"Nej, kära du, äfven gossarne plågar han, men han är inte fullt så sträng mot dem, och han har inte så många gossar som flickor. Gossarne skickar han vanligen bara två eller tre lagar under samma tid han sänder flickorna en åtta eller tio stycken. Sina gossar befaller han till exempel att uppträda stolt och öfvermodigt, därföre att de äro rika eller lärda eller bära ett adligt namn och så vidare; eller bjuder han dem att hålla stora kalaser och fina ekipager och lefva öfver sina tillgångar för att folk skall tro, att de äro rikare och förnämare än de verkligen äro. Allt sådant kommer ifrån Barnum."

Åter gjorde morfar ett litet uppehåll och fortsatte därefter:

"Och när så de unga vuxit upp och blifvit stora, gifta de sig, såsom du minns syster Eva gjorde. Men det förändrar inte Barnum; han utsänder fortfarande sina lagbud, och barnen — de stora, gifta barnen — knoga och sträfva af alla krafter för att rätta sig efter dem, men det går inte i längden, ty mamma har under tiden fått annat att tänka på och sköta om. Då är Barnum kanske så snäll, att han stryker ut mamma och pappa ur ungdomens lagrullor, men han ger dem en annan sorts lagar i stället, som passa för dem. Mamma slipper den och den regeln, som gäller för de unga, hon skall nu bara iakttaga det och det. Men så får hon i stället så många flere lagar om, hur hon skall göra med barnen — sina små barn, hvilka ju också höra till den ärevördiga släkten. Ja, Barnum sänder mamma då och då med posten tryckta blad, i hvilka det står uppritadt, hurudana hennes små flickor och gossar skola vara klädda; och om hon då lagar, att de se ut som där står samt att de kunna slå knyck på sin lilla nacke och hålla 'sämre folk' på afstånd, men däremot vara älskvärda mot sina likar, och mycket mera på sådant vis — då är Barnum belåten med mamma så länge.

"Och pappa, han slipper också en del lagar, hvilka han såsom ungkarl måst lyda — han behöfver inte vara fullt så sprättig nu, och det är häller inte fullt så noga med håret och mustascherna längre — om inte det förra skulle vara klippt efter alla konstens regler och de senare icke nyvaxade till hvarje promenad.

"Men pappa får andra lagar i stället, som gälla barnen. Han får den lagen, att hans söner och döttrar allihop skola gå i den eller den moderna skolan, fast det finnes en lika bra, men mindre fin och modern, på närmare håll, samt att de sedan 'skola bli' det eller det. Lisa skall läsa språk och spela piano, fastän hon inte har det minsta anlag för något annat än sticka, sy och gå i hushållet; och Per — ja, han skall bli häradshöfding eller doktor, fast vår Herre tydligen ämnat honom till skomakare eller skräddare eller sotare eller bonde. Och så få pappa och mamma träla tiodubbelt emot hvad fallet skulle varit, om de ej gjort sig släkt med Barnum; om de följt sunda förnuftets bud i stället för Barnums. Ibland händer det nog förstås, att en förståndig mamma och pappa afsäga sig Barnumssläktskapen och slå sig till ro, men det är lättare sagdt än gjordt, ty alla de andra Barnumarne skratta då åt dem och säga, att de äro litet vridna eller i bästa fall dumma och kälkborgerliga, och si du skall veta, Anna lilla, att det dock för det mesta är Barnumarne, som äro de högsta hönsen här i världen.

"Jag kände en gammal Barnumgubbe i min ungdom, som hade fått fem särskilda stjärnor att hänga på bröstet och leka med, när han blef gammal och barn på nytt, som man säger; och honom bockade sig alla för och sade, att han var en hög och fin man, som förstått att hålla sig uppe."

"Men hör du, morfar, inte leka gamla gubbar med granna stjärnor?"

"Joo, men inte så som riktiga små barn, ty de ha aldrig riktigt roligt med sina stjärnor — så där roligt som ni ha med era stjärnor i julgranen."

"Usch, jag tycker Barnum är en stygg gubbe, en r i k t i g t stygg gubbe. Morfar, inte äro väl vi släkt med Barnum, inte?"

"Nej, inte hvad jag vet, och är det något, så tror jag det är på långt håll; men när du blir stor, Anna lilla, så bara akta dig väl, ty du kan så lätt bli släkt med den stygge gubben, som kallas Barnum, humbugens konung."

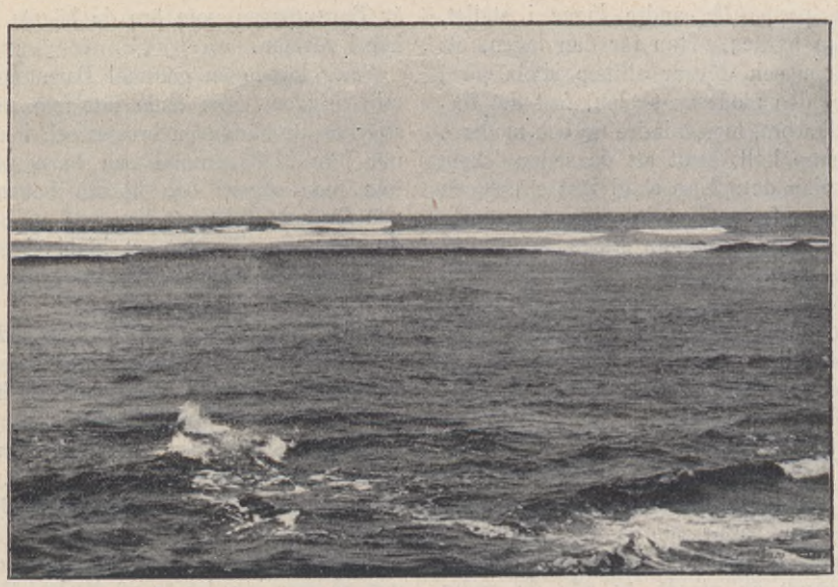

Vågskvalp.

För SOL.

Se väna små vågor beskäftiga hasta
Med ifver mot land
Att lekfullt på strand
De dunhvita vaddarne kasta
Som, utan att hvila och rasta
De karda mot vattrad, hvitglänsande sand.

Hör huru de jollra och hviska och skratta
Kring gråbärgets fot,
Dem rör ej dess hot,
Ej allvaret kunna de fatta
Där famntag och kyssar de snatta
Från tufvor och gräs som i remnan fått fot.

Känn brisen dem följer med hälsning från hafvet,
Från salt och från tång,
Från vågsystrars sång
När stormfylld den sväller af krafvet
På frihet, i djupet begrafvet
Här, in mellan skärens och vassarnes tvång.

Ack böljor, som smeken och leken och svalken,
Som famnen tar full
Af solglitters gull
Och strör det med jubel i kalken
På blomman som nickar åt skalken —
Hur lätt glöms ej lurande djup för er skull!

Maria Hedlund-Scholander.

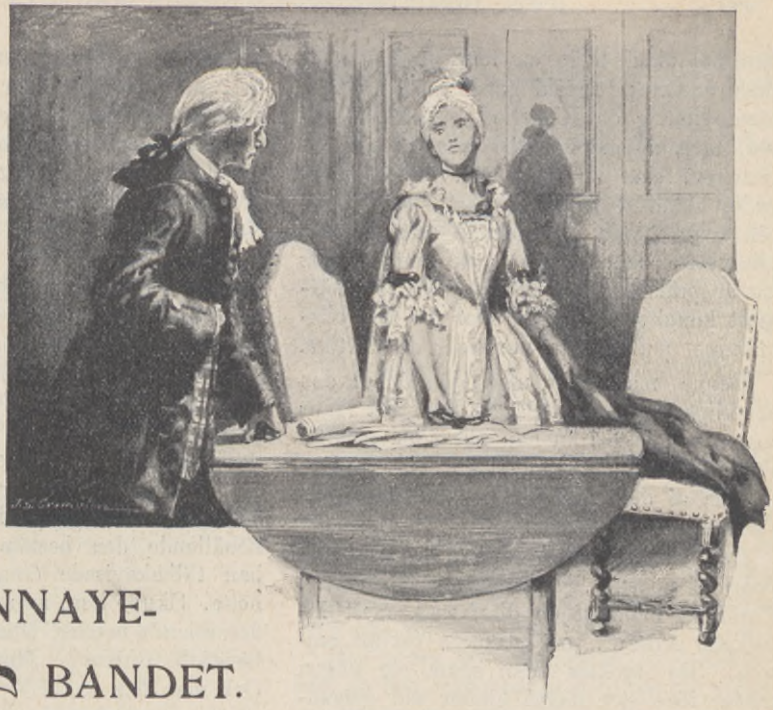

Grefvinnan de Chateauroux hos Marais.

FERRONNAYE-BANDET.

Historisk berättelse. Öfvers. för Sol.

Balen i Tuilerierna i maj 1760 var misslyckad — nämligen såsom bal betraktad; misslyckad med hänsyn till hvad som vanligen afses med dylika festligheter. Den var för visso till det yttre lysande och liflig nog, ty de vackraste toaletter och de dyrbaraste ädelstenar rörde sig i ett böljande haf af färger och ljus; men icke desto mindre hvilade en tryckt och dämpad stämning öfver den lysande församlingen.

Konungen hade helt oväntadt dragit sig tillbaka, föregifvande hufvudvärk; och madame de Pompadour, som vanligt trumpen i sin kunglige älskares frånvaro, kvarstannade endast för att få höra nyheterna. Och det var i sanning uppseendeväckande nyheter.

En af de älskligaste, mest populära af hofvets damer var grefvinnan de Chateauroux, som helt nyligen hade gjort sitt återinträde i den glada världen efter tolf långa månaders änkestånd efter en moraliskt fördärfvad ädling, som hon aldrig hade älskat.

Det hade varit kändt långt före hennes konventionella giftermål, att hennes hand eftersträfvades af den unge grefve de Vezelay, som icke var sen att på nytt göra den vackra änkan sin uppvaktning, så snart konvenansen det tillät. Han kunde dock icke afvinna den stolta unga skönheten något tecken till uppmuntran; hon uppträdde icke annorlunda mot honom än mot sina öfrige beundrare, bland hvilka funnos många som buro de stoltaste namn i Frankrike.

Fastän denna berättelse till stor del handlar om den unge grefvens och officerens äfventyr, uppträder hans egen person föga i densamma, ty det var just hans frånvaro från majbalen i Tuilerierna som utgjorde denna aftons uppseendeväckande nyhet.

Madame de Pompadour satt bekvämt och fläktade sig med solfjädern, under det den unge chevalier d'Estelle berättade sin historia. Nära den kungliga mätressen såg man en fet, storbukig karl, som vid trettio-

fem års ålder hade en femtioårig vällustings ansikte; bredvid honom satt den berömde härtig de Richelieu. Utanför kretsen, men uppmärksamt lyssnande till berättelsen, stod en man med bistert utseende, klädd i en lagkarls svarta kappa och hvita band. Mot denne man tycktes alla visa en mer än vanlig aktning, ty trots sitt anspråkslösa uppträdande stod han närmast konungen i makt. Det var den allsmäktige polischefen monsieur de Sartine.

Denne man var utan jämförelse den skickligaste poliskarl på sin tid. Det fanns ingen som bättre än han förmådde genomskåda de listigaste komplotter och ränker, smidda af den tidens mest förslagne konspiratörer och skälmar.

Och just nu var en sådan förmåga särdeles af nöden. Ty vid denna tid fanns i Paris ett band af de djärfvaste, mest inpiskade skurkar, som historien vet att omtala. De tycktes icke spara sig någon möda, icke sky något hinder vid genomförandet af sina skändliga planer. Genom sin djärfhet och förslagenhet öfverrumplade de lagens väktare. Hvarje deras brott var en ny uppfinning, och det mest utomordentliga af alltihop var deras till det underbara gränsande förmåga att personligen draga sig ur spelet i händelse af misslyckande.

Många af deras planer hade misslyckats, stundom genom en tillfällighet, såsom fallet var vid försöket att stjäla madame de Pompadours pärlor, men vanligen tack vare monsieur de Sartines snille och hans närmaste mans, monsieur Marais' skarpsinne och slagfärdighet, men ännu hade dock ingen af bandet blifvit arresterad.

Det senaste lifstecknet de hade gifvit ifrån sig innebar föga mindre än en krigsförklaring mot hela samhället. En rik man emottog ett budskap med befallning att bära på sig en viss pänningsumma, som utan frågor eller invändningar skulle öfverlämnas i hvilket ögonblick som hälst åt en person, som med ett gifvet tecken afbefordrade honom den. Om han nekade att tillmötesgå denna fordran, så skulle han försvinna. Detta var allt.

Idéen var nästan barnslig i sin enkelhet. Men barnslig eller ej hade den högst förvånande resultat. Monsieur d'Arène försvann först, och efter honom försvann grefve d'Almagne, som fått ett liknande budskap och äfven han trotsat detsamma. Därefter upphörde dessa försvinnanden, och ingenting hördes vidare af, ty hvar och en, som mottog ett budskap af ofvannämda karaktär, betalade genast och utan invändning den begärda pänningsumman. Så gick den snygga affären lugnt och bra, ända till dess grefve de Vezelay blef anfallen.

Hans vänner bådo honom att gifva vika för det oförskämda krafvet och sökte till och med att truga på honom en börs, innehållande den bestämda summan. Men han tillbakavisade deras enträgenhet med hetta. Skulle han, som kämpat mot sitt fäderneslands fiender, låta skrämma sig af en handfull tjufvar? Man skulle väl få se. Och man fick se.

På balen i Tuilerierna, där den unga grefvinnan de Chateauroux visade sig i hela sin strålande skönhet, befann sig dock icke hennes trogne beundrare. Man hade sändt ilbud till hans palats i Quartier St. Germain, och budet hade återkommit med den sorgliga underrättelsen, att grefven hade varit försvunnen sedan tidigt på morgonen. Nyheten väckte ett oerhördt uppseende, ty det var uppenbart, att endast den mest tvingande nödvändighet kunde förklara den unge soldatens frånvaro vid ett sådant tillfälle.

"Det är afskyvärdt!" utbrast madame de Pompadour. "Att bara tänka sig, att man så öppet vågar trotsa själfve monsieur de Sartine! Ni säger, chevalier, att ni var grefven följaktig på hans ridtur i morse?"

"Jag följde honom som hans skugga", svarade chevalier d'Estelle. "Allt sedan de Vezelay afböjde monsieur de Sartines erbjudande om polisbevakning, har jag på hans excellens' anhållan icke ett ögonblick vikit ifrån hans sida utan att se till, att min plats blef ersatt."

"Med undantag af det enda kritiska ögonblicket", inföll Richelieus lugna stäm-

ma, "då ni lät narra er som ett barn, chevalier."

"Hvad kunde jag väl göra?" svarade d'Estelle. "Hör bara. Vi redo tillsammans till det röda huset på Rue St. Antoine, detta hus som vi alla känna — en del af själfva den byggnad, hvari hans höghets sjukhus — —"

"Anfäkta och regera! Ni har framhållit den saken förut", utbrast den förut nämde korpulente mannen, i det hans ansikte bleknade af vrede. "Hvad har mitt sjukhus med saken att göra?"

"Ursäkta, monseigneur", inföll monsieur de Sartine hastigt; "låt oss höra chevalierns berättelse till slut."

"Vi anlände till porten", fortfor den unge mannen, "och där hoppade de Vezelay af hästen och kastade till mig tyglarne, ty han skulle presentera en växel till inlösen hos don Guzman, den judiske pänningmäklaren, som vi alla hafva känt sedan många år tillbaka."

"Tala för er själf", utropade ett par af hofmännen; "vi behöfva inte alla hans hjälp efter ett parti kort."

"Låt den saken vara", inföll polischefen; "om don Guzman stundom uppträder som procentare, så är han dock på samma gång en ansedd pänningmäklare."

"Han gick emellertid in i huset", fortfor chevaliern, "och jag promenerade en kvarts timme af och an utanför porten. Så kom han ut igen och skulle just till att taga tygeln, då han utropade: 'Kors, jag hade så när glömt — — två minuter till, jag ber dig, Louis!' Med dessa ord gick han bakom mig; och då jag hade vändt hästarne, var han försvunnen. Hvarthän har jag ingen aning om, och ingen af de närstående kunde upplysa mig därom. Efter tre timmars väntan förde jag hans häst till stallet i hopp att finna honom hemma. Det är hela historien."

"Hade han icke gifvit någon antydan om något annat ärende, som han ämnade uträtta under vägen?" frågade de Sartine.

"Nej, icke alls, ers excellens", svarade d'Estelle.

"Ni är säker på, att det var han som kom ut ifrån huset?" frågade madame de Pompadour; "och viss om, att han lofvade återkomma?"

"Fullkomligt, madame", svarade chevalier d'Estelle.

"Här är ingen tid att förlora", sade en högrest, mager yngling, fingrande på en väldig snusdosa. "Om han är tillfångatagen, så finnes det endast ett sätt att få bukt med de Vezelay. Jag känner honom, jag."

Det blixtrade till i madame de Chateauroux' ögon, då hon såg på den senaste talaren.

"Tror man, monsieur de Sartine, att fångarne dödas?" frågade hon i lätt ton.

"Man tror ingenting, madame", svarade den store mannen skarpt; "det är möjligt, att missdådarne hålla sina offer inspärrade i hopp om lösen framdeles. Möjligen göra de processen kortare än så."

Med dessa ord aflägsnade sig polischefen, då han icke hade någon lust att vidare utsätta sig för gagnlösa frågor.

* * *

I ett litet, knapphändigt möbleradt rum i ett hus på Rue St. Anne, beläget nära prefekturen, låg bekvämt tillbakalutad i en länstol af läder en lång, muskulös man med en liten, krökt näsa och en stor, bred haka. Hans små, svarta ögon hvilade med ett uttryck af vanmäktigt raseri på ett af papper betäckt bord.

Detta var i själfva verket ett högst ovanligt uttryck i Jules Marais' kalla, känslolösa ansikte, ty han var en man, som utan all sinnesrörelse betraktade hvarje uppseendeväckande och hemlighetsfullt brott såsom allenast ett intressant problem att lösa. Men nu hade monsieur de Sartines skickligaste detektiv funnit sin öfverman. Fienden besatt en djärfhet och en förslagenhet, som trotsade till och med monsieur de Sartines och hans skarpsinnige medhjälpares underbara detektivsystem. Det var retsamt nog, att Marais misslyckats i sina försök att spåra upp de förut bortröfvade personerna, men detta sista våldsdåd försatte honom i ett raseri, som han endast sällan er-

farit. Han befann sig således i ett ganska ovanligt sinnestillstånd, där han nu satt öfvervägande hvarje skugga af bevis och följande hvarje svag ledtråd.

Visarne på vägguret närmade sig midnatt, när en lakej anmälde en besökande; det var en kvinna, sade han, som icke lät afvisa sig. Marais befallde, att främlingen genast skulle införas; och i detsamma han reste sig upp, skred en maskerad dam, höljd i en sobelkappa, in i rummet.

"Ni får ursäkta mig, monsieur Marais", började hon; "det är tämligen sent för ett besök, i synnerhet af en dam."

"Jag fruktar, att ingen timme är för sen eller för tidig för oss, madame", svarade han artigt; "Parispolisen har aldrig tid att sofva. För öfrigt är madame icke oväntad — jag har väntat er."

"Ni misstager er, sir", genmälte den maskerade kvinnan; "ni måste vänta någon annan. Jag visste inte själf för en timme sedan, att jag skulle komma hit, och jag har inte anförtrott min afsikt åt någon människa."

"Monsieur de Sartine behöfver inte blifva underrättad om allt hvad han vet, madame", svarade Marais; "jag försäkrar er, att han sagt mig, att ni skulle vara här före midnatt."

Den maskerade damen drog djupt efter andan.

"Ni känner mig inte", sade hon omsider; "ni kan inte säga mitt namn."

"Visserligen inte", genmälte detektiven, "eftersom madame inte önskar sitt inkognito röjdt."

Men af hans ton insåg hon till fyllest, att maskeringen här ingenting dolde, hvarföre hon tog af masken och kastade ifrån sig kappan. Framför Marais stod den sköna Clarice de Chateauroux.

"Jag förmodar", sade hon, "att den allvetande monsieur de Sartine också sagt er syftet med mitt besök."

"Ja, madame", svarade Marais. "Det är angående en affär, med hvilken jag själf är mycket upptagen."

Där uppstod några ögonblicks tystnad.

"Huru stor var den begärda summan?" frågade grefvinnan slutligen.

"Tjugufyra tusen livres, madame, ett tusen louisdorer", svarade Marais.

"Skulle tio gånger den summan kunna rädda honom nu?" gentog Clarice med lugn, men något skälfvande stämma.

"Det är möjligt men föga troligt", genmälte Marais. "Om skurkarne äro de, som jag misstänker, så handla de mera beslutsamt. De Vezelay står sannolikt icke mera till att hjälpa."

"Säg inte så!" utbrast grefvinnan, springande ett par steg framåt. "Huru stora skurkar de än äro, så kunna de inte gärna lönmörda en så modig yngling."

Marais ryckte tigande på axlarne.

"Ni säger det", återtog den unga grefvinnan med af vrede blixtrande ögon, "ni, Paris' berömdaste polis; ni, den bålde Jules Marais! Jag säger er", fortfor hon, "att om ni inte kan uppspåra detta brott, så skall jag göra det själf."

"Hvad har ni att börja med?" frågade Marais fogligt.

"Jag skall besöka don Guzman i morgon", ljöd grefvinnans svar. "Jag känner honom väl — en kroknäsig jude med stort skägg, buskiga ögonbryn och hornglasögon. Jag har varit hos honom många gånger i växelaffärer. Först skall jag utfråga honom och så låta undersöka omgifningarna."

"Allt det där är redan gjordt, madame", inföll Marais, "men ni må gärna göra om experimentet. Jag lofvar er all hjälp. Men låt mig säga er — — se så där ja!"

Han afbröt sig plötsligt, ty i detta ögonblick anmälde lakejen ytterligare tvänne besökande, sända af monsieur de Sartine i samma ärende.

"Som ni är min bundsförvant, madame", sade Marais, "så skall ni hemligen få bevittna denna sammankomst, om ni vill."

Han öppnade en paneldörr och införde grefvinnan i ett litet kabinett, om hvars tillvaro ingen oinvigd kunde ha en aning.

Ögonblicket därefter inträdde de båda nya besökarne. Den ene af dem var che-

valier d'Estelle, den andre var härtigen af Orleans — densamme korpulente mannen, om hvilken vi förut talat.

Marais framsatte stolar åt de bägge herrarne, och efter några inledande ord började d'Estelle sin historia. Marais lyssnade till densamma utan ett ord; han endast gjorde några anteckningar.

"Nå, Marais, har ni funnit någonting?" frågade härtigen skrattande.

Detektiven såg forskande på frågaren och lutade sig tillbaka i sin stol.

"Hur har ert sjukhus St. Jean uppstått, ers höghet?" frågade han.

"Mon dieu!" utropade härtigen, "det har helt enkelt uppstått på det sättet, att en engelsk milord hyrde det af mig åt en människoälskande vän, som fann staden så illa försedd med anstalter för behandlandet af olycksfall, att han beslöt grunda en sådan. Men jag inser inte, i hvad afseende detta kan intressera er", fortfor han skarpt; "allting går så hyggligt och exemplariskt till på detta ställe."

"Naturligtvis", genmälte Marais lugnt; "men det är ett par omständigheter, som jag skulle vilja ha klarhet i. Ha era hyresgäster låtit förändra byggnaden något, sedan de flyttade in där?"

"Visst ha de det", svarade härtigen otåligt; "det vill säga inomhus. Min nu aflidne uppsyningsman såg till det där. Det bevisar emellertid ingenting annat, än att hyresgästerna äro i besittning af medel."

"Och det är barmhärtighetssystrar från Filles-Dieu som tjänstgöra som sköterskor?" återtog Marais.

"Så är det", bekräftade härtigen; "och hvad kan ni mera önska veta?"

"Jag tackar ers nåd, ingenting", svarade Marais bugande.

Och med några ord i chevalier d'Estelles öra afskedade han sina båda besökare.

Då grefvinnan utträdde ur kabinettet, såg hon att Marais' ansikte var blekt och dystert.

"Har ni vunnit någonting af sammankomsten?" frågade hon.

"Madame", svarade detektiven med torr och hård stämma, "jag tror mig hafva löst gåtan. Begif er nu hem; i morgon tror jag ni kan gifva mig en god hjälp."

"Säg mig först på hvad sätt", invände grefvinnan ängsligt; "eljes kan jag inte sofva."

"Jag önskar, att ni på bestämd timme far till don Guzman, till exempel klockan nio, och att chevalier d'Estelle är er följaktig under hela tiden. Jag skall lägga honom på hjärtat att inte förlora er ur sikte för en enda sekund. Sedan reser ni hem, där jag väntar på er. Tag mannen och hans omgifningar noga i betraktande och berätta mig allt hvad ni ser. Låtsa ej om hvilken upptäckt ni än må göra, men lägg allt noga på minnet, så skola vi sedan tillsammans gå igenom edra iakttagelser. Om jag själf vore i grannskapet, så kan ni vara säker på, att ingenting skulle inträffa, men mina agenter skola vara till hands vid första tecken från er."

Med dessa ord ledsagade han bugande grefvinnan till dörren.

Monsieur Marais tillbragte en sömnlös natt. Så nära framgång som han ansåg sig vara, beslöt han att icke lämna någonting åt slumpen. Han fick icke förstöra saken genom att själf i förtid uppträda på scenen. Timme efter timme var han sysselsatt med att utskrifva noggranna instruktioner och att om och omigen pröfva hvarje maska i det nät han hade spunnit omkring fienden.

* * *

Nio timmar senare.

Scenen är en luxuöst möblerad salong i Hotel Denise, familjen de Chateauroux' palats. Därinne befinna sig i djup nedslagenhet och förtviflan chevalier d'Estelle och en medelålders dam, medan detektivchefen Marais står vid dörren med handen på låsvredet. Hans ansikte är likblekt, hans panna rynkad.

"Sådana åsnor", utropar han i vredesmod, "som inte kunna följa mina instruktioner, när de äro så klara och enkla!"

"Jag försäkrar er", svarar d'Estelle urskuldande, "att jag har följt edra instruk-

tioner till bokstafven. Jag följde madame till huset, och vi inträdde dit tillsammans. Don Guzman satt vid sitt bord, och en ung sekreterare stod i närheten."

"Ah, den unge sekreteraren var la Ferronnaye, mörderskan", inföll Marais.

"Grefvinnan lämnade honom sin växel och gjorde honom några frågor angående de Vezelay, medan den gamle mannen betraktade växeln. Don Guzman svarade beredvilligt. Plötsligt ryckte madame de Chateauroux till, bleknade och kunde icke säga något på en stund. Guzman sände sin sekreterare efter pängarne, och när han återkom hördes ett förskräckligt oväsen i trappan. Portvakten rusade in och sade, att min häst blifvit skrämd af ett rödt kläde, som skakats från ett fönster ofvanför hans hufvud. Djuret hade blifvit alldeles vildt och brutit af hållkarlens ben. Jag sprang i ögonblicket ut utan att tänka mig för, men så fort jag lugnat hästen, betänkte jag mig och skyndade tillbaka. Jag mötte madame i trappan; hon grät, men var alltjämt maskerad. Hon steg mycket nedslagen in i vagnen och sade endast: 'hemåt'; men vid St. Agnes, hennes favoritkyrka, stannade hon och gick ur för att hålla sin morgonbön.

"Jag kastade tygeln åt en tiggarmunk och följde efter henne, knappa tre sekunder efter det kyrkdörren slutit sig bakom henne. Jag sprang hit och dit och sökte henne, men förgäfves. Det enda jag kunde få veta var, hvad en kyrkvaktare berättade för mig, nämligen att han sett en kvinna i stor hast ila ut genom den norra portalen."

Chevalier d'Estelle tystnade.

"Och det är alltsammans?" sporde Marais.

"Det är tyvärr alltsammans", svarade d'Estelle; "grefvinnan måste ha blifvit vansinnig."

Marais gjorde en åtbörd af otålighet.

"Hur kan ni vara säker på, att det verkligen var grefvinnan?" frågade han.

"Hon var klädd precis som förut", genmälte d'Estelle; "jag kunde icke se någon förändring hos henne."

"Hon hade samma parfym och samma näsduk som förut", inföll snyftande den medelålders sällskapsdamen, som varit grefvinnan följaktig i ekipaget; "det kan jag svärja på."

"Följ med mig, chevalier", sade Marais och lämnade rummet med den unge hofmannen. "Stor skyndsamhet är af nöden. Blott alltför sent har jag kommit öfver nyckeln till dessa brott. Nyckeln är en falsk pänningmäklare. Missdådarne veta hvad hela världen vet, nämligen att en person, som lämnar en pänningmäklare, är den rätte att öfverfalla och råna. Jag har allaredan träffat mina mått och steg."

De åkte skyndsamt hem till Marais, där de väntades af en läkare och hans medhjälpare.

"Jag har skickat efter er, doktor", sade Marais, "för att ni skall vara mig behjälplig med utförandet af en mera ovanlig plan, ty jag tänker bekämpa en fiende med hans egna vapen. Man har tvifvelsutan sett, att ni rest hit, och man har sett er inträda här. Det är meningen, att vi två skola byta kläder och personer med er två. Jag blir doktorn, och ni, chevalier d'Estelle, blir hans medhjälpare. Fort!"

Ombytet af kläder var snart skedt, och med några konstgrepp, som skulle hedrat en i maskeringskonsten väl förfaren aktör, hade Marais inom några minuter förvandlat sig själf och d'Estelle till trogna afbilder af doktorn och hans medhjälpare, hvilka helt förbluffade fogade sig i den energiske polismannens åtgöranden. Därefter tillhöllos de bägge männen att icke närma sig fönstren, förrän Marais återkommit. Så skyndade den nygjorde doktorn bort med sin medhjälpare.

Efter en skyndsam promenad, hvarunder de hälsats af flere af doktorns bekanta, stannade Marais utanför likkistfabrikören Matthieu Bazins port och ringde på.

"Goddag, herr doktor Leroy", hälsade gubben Bazin; "har ni kommit för att afsyna fru markisinnans praktfulla likkista?"

"Nej, inte nu, min gode Bazin", sva-

rade Marais lugnt. "Säg mig, finnas här några af edra arbetare?"

"Nej, inte en enda", svarade gubben beskäftigt, ty han hyste ur ren affärssynpunkt den djupaste aktning för den välkände läkaren; "som monsieur vet, är detta de skälmarnes middagstimme, och en lång middagstimme göra de sig med allt sitt prat, fast de veta, hur brådtom jag har. Kan ni tro det, monsieur, ännu ett dödsfall har timat i dag på sjukhuset St. Jean? Två dödsfall på tjugufyra timmar, och de båda kistorna skola levereras klockan fyra i eftermiddag."

"Det är just dessa kistor jag önskar se", förklarade Marais; "jag ämnar pröfva en ny uppfinning på dem."

"Jag vet inte", stammade den lille puckelryggige gubben; "jag har befallning att leverera dem direkt — —"

"Hör på!" utbrast detektivchefen med sin naturliga stämma, i det han tog gubben i armen; "betrakta mitt ansikte och se på den här ringen."

"Vid den helige Médards graf!" utropade gubben förfärad; "det är ju monsieur Marais — hvad har jag gjort?"

"Säg ett ord om hvad som försiggår", återtog Marais, "eller vägra att åtlyda mina befallningar, och ni skall i afton och till er

"Ha, ha!" skrattade gubben. "Ser inte monsieur följden?"

död få ligga i Lilla Chatelets djupaste fängelsehåla. Se så! Hvar äro kistorna? För mig dit."

"De äro här, om monsieur behagar följa mig", sade gubben och gick före till ett angränsande rum. "Hvad vill monsieur göra med dem?"

"Jag har, som jag sade, gjort en uppfinning, som jag vill pröfva på dem. Tag hit locken."

Den gamle likkistfabrikanten lydde. Marais använde några minuter på att fastsätta sina egendomliga skrufvar.

"Hvad tror ni om de här?" sporde han slutligen.

"Ha, ha!" skrattade gubben, "ser inte monsieur följden? Kistan kan endast öppnas inifrån."

"Godt!" utlät sig Marais, "det är just meningen. Se så, chevalier", tillade han med ett bistert leende, "ni har nu bäddat er säng, och ni måste ligga i den."

* * *

Låt oss nu följa Clarice de Chateauroux på hennes besök hos pänningmäklaren. Det första den unga grefvinnan märkte vid sitt inträde på don Guzmans kontor var dettas förminskade storlek och djupare fönstersmygar mot förr, men hon tänkte föga på detta i sig själf ganska egendomliga förhållande. Den unge bokhållaren eller sekreteraren var också ny och hade ett märkvärdigt kvinnligt utseende. Men sedan hon framlämnat sin växel till den gamle juden och närmare betraktat hans ansikte, märkte hon till sin öfverraskning en viss obestämbar förändring hos honom. Han tycktes icke mera vara densamme som förr. Om icke Marais hade gjort henne vaken och misstänksam, skulle hon måhända icke hafva märkt någonting; nu öfvergick hennes i början svaga misstanke snart till visshet. Denne man var icke don Guzman. Ansikte och röst tycktes vara desamma; men ögonen hade ett helt olika uttryck.

Hon hade icke gjort många frågor angående de Vezelay, förrän hennes blick föll på den gamle mannens ring — en slät guldring med en enda diamant, icke lätt att skilja från många andra; men stenen hade samma gula skiftning som hon märkt hos en de Vezelay tillhörig ring, den han velat gifva henne. Hon ryckte häftigt till med ett svagt utrop.

Olyckligtvis var icke d'Estelle den ende, som märkte hennes sinnesrörelse. Ett snabbt tecken utbyttes emellan juden och hans bokhållare, hvilken plötsligt lämnade rummet med det resultat, som vi allaredan hafva omtalat.

Grefvinnan hörde knappast det budskap, som bragtes d'Estelle; men då hon såg den obetänksamme chevaliern plötsligt vända sig om och lämna rummet, sprang hon förskräckt upp för att följa honom.

Men det var för sent. Bokhållaren stängde dubbeldörrarna med den färdighet, som lång öfning ger, och i samma ögonblick kastades ett skynke öfver grefvinnans hufvud, hvarpå hon kände golfvet sjunka under sina fötter. Allt lägre och lägre ned sjönk rummet, tills det nådde bottenvåningen och stannade.

Man tog nu hastigt bort klädet från grefvinnans hufvud och började afkläda henne så skyndsamt, att hon icke ens hann tänka på att göra motstånd. Med en skicklighet förrådande hans — eller rättare hennes — rätta kön, aftog den unge bokhållaren grefvinnans mask, hatt och alla ytterplagg samt iförde sig själf desamma lika snabbt. Därpå ryckte den olyckliga grefvinnan ut ur rummet eller hissen, som åter steg uppåt till sin förra plats med den falske växelmäklaren och den falska grefvinnan.

Clarice de Chateauroux befann sig nu vid änden af ett långt hvalf, svagt upplyst af en i taket hängande lampa. Ett par eller tre gestalter smögo omkring henne; en af dem kastade en sjal till henne, med hvilken hon kunde skyla sina halfnakna skuldror, ty luften var fuktig och unken. I detta beklagansvärda tillstånd fördes den firade hofskönheten till en mörk, grottlik kammare, där hon inlåstes.

Grefvinnan hade nu af egen personlig erfarenhet fått lära känna de Vezelays öde, och hennes naturliga mod återvände vid

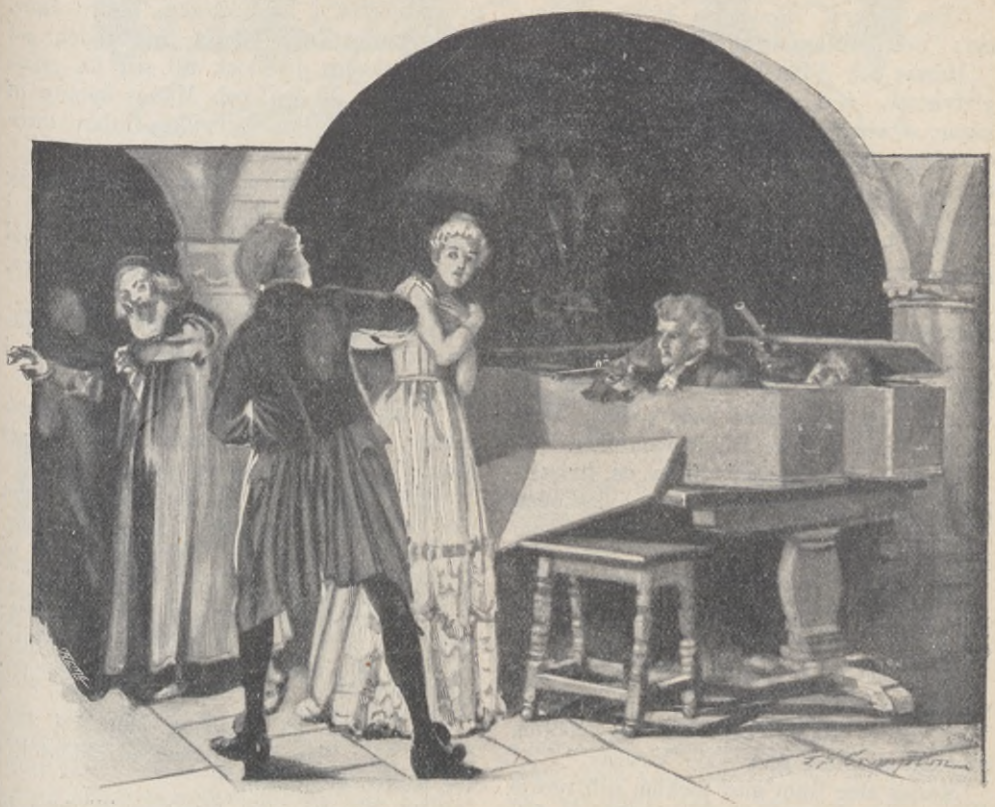

"Det är Marais; vi äro förrådda!"

tanken, att hon möjligen ännu skulle kunna vara till någon nytta, blott hon finge med endast män att göra. Detta kom instinktmässigt för henne.

Efter lång, tröttsam väntan i den mörka cellen tyckte hon sig höra en låg klagan; och då hon lyssnade med spänd uppmärksamhet, kunde hon tydligt urskilja en manlig stämma, som ömsom utbröt i vilda förbannelser, ömsom i klagande tonfall uttalade — o under öfver alla under! — hennes eget namn. Så till vida voro hennes farhågor stillade; hennes älskade befann sig ännu i lifvet, helt nära henne, men lika hjälplös och hotad som hon själf. Hennes hjärta började plötsligt klappa med en våldsamhet, som hon själf icke kunde förstå, och hon föll afsvimmad på golfvet i sin dystra fängelsehåla.

Sålunda förflöto många timmar, tills hon omsider återkom till sig själf vid det att hennes fängelsedörr öppnades. Den falske växelmäklaren visade sig och befallde henne komma ut. Han hjälpte henne att resa sig upp, och då hon vid hans sida utträdde i hvalfgången, såg hon tvänne likkistor på ett bord midt i gången. Denna syn gjorde henne nästan sjuk af förfäran, men ett skrik dog på hennes läppar, när två män drogo henne närmare de fruktansvärda tingestarne.

Männen skulle just till att taga locken af kistorna, då de förfärade ryggade tillbaka, ty inifrån likkistorna hördes högst märkvärdiga och oförklarliga ljud. Men i samma ögonblick flögo locken af, och ur kistorna reste sig tvänne män med pistol i hand.

"Det är doktor Leroux", utropade en af männen; "hvad skall detta betyda?"

"Era åsnor!" hördes en kvinnas stämma; "det är Marais; vi äro förrådda."

Marais och d'Estelle skulle skjuta, men grefvinnan stod emellan dem och skurkarne, så att de icke vågade. Så gick ännu en gång tillfället förloradt. Lampan ryktes ned från taket och slungades mot Marais' ansikte. I ögonblicket skyndade denne till Clarice de Chateauroux och ryckte henne ned till golfvet; det var högt på tiden, ty i detsamma affyrades tre skott efter hvarandra öfver deras hufvuden, och d'Estelle blef sårad i axeln. Chevaliern besvarade elden, och en undertryckt ed vittnade, att hans skott hade träffat. Därefter var allt tyst för några ögonblick.

Hastigt drog Marais fram en hvisselpipa och lät höra den ena gälla hvisslingen efter den andra, men på en lång stund kom intet svar.

"Facklan, chevalier, ögonblickligen!" ropade han, i det han slog eld och tände ett sköre.

"Jag ber er vara så god och skaffa mig en kappa", sade grefvinnan skälfvande; "och om ni söker i en af de här hålorna, så skall ni finna grefve de Vezelay."

Marais steg fram med facklan och ryckte upp en dörr, men till sin förvåning fick han syn på — icke de Vezelay, utan växelmäklaren, don Guzman, precis sådan de sett honom för några minuter sedan, utom det att denne var den verklige, den andre den falske don Guzman. De Vezelay träffade de på i en annan cell; de öfriga cellerna voro tomma.

Här var icke den lämpliga tiden eller platsen för utbytande af hälsningar; men då nu de Vezelay grep grefvinnans hand och lidelsefullt förde den till sina läppar, kände han att den lämnades honom beredvilligare än tillförene, fastän hennes vackra ansikte var bortvändt.

Omsider hördes dånande slag på den tjocka dörren i hvalfgångens bortre ände, och fast det dröjde länge, innan den gaf vika, lyckades det dock till sist för männen att slå in den, och Marais sprang ut till sina medhjälpare, hvilkas ledare utropade:

"Vi måste hafva dem nu; huset är kringrändt af ett tjog karlar, hvilka en i sänder intagit sin post. Inte en enda själ har lämnat platsen på en timme eller mera, utom, naturligtvis — —"

"Utom! Utom — hvad?" skrek Marais, i plötsligt raseri gripande mannen i kragen. "Utom hvad, säger jag?"

"Utom tre eller fyra barmhärtighetssystrar, som vi inte hade rättighet att hindra", svarade mannen svagt.

"Inte rättighet!" skrek Marais, i det han trädde ut på gatan. "Åsnor, skurkar, huru lydde mina order? Tillägg, att en af systrarna haltade, och ni har sagt nog!"

"Det gjorde verkligen en af dem", svarade en annan; "hon stöddes af tvänne andra, som gingo en på hvardera sidan om henne."

"I kunnen gå", återtog Marais i förtviflad ton; "jag har åtminstone räddat lifvet på två människor."

"Nå, än de andra försvunna?" frågade d'Estelle, som följde med den nedslagne detektivchefen.

"De komma aldrig att bli sedda mera", svarade Marais. "Don Guzman måste de hålla vid lif för att han skulle sköta affärerna."

"Och härtigen", fortfor chevaliern försiktigt; "är han på något sätt inblandad i det här?"

"Fråga mig ej", svarade Marais vresigt; "förmodligen icke. Men utan hans hårdhjärtade och efterlåtna självviskhet hade detta varit omöjligt. Det har ännu aldrig funnits en Orleans, som icke varit en förbannelse för Frankrike."

EN FALLEN AFGUD. AF F. ANSTEY.

ÖFVERSÄTTNING.

(3)

Det märktes snart att gudomligheten var af ett synnerligen svartsjukt och lättretligt lynne samt benägen att på det strängaste straffa hvarje efterlåtenhet hos sina tillbedjare i afseende på offergåfvorna eller det mått af hyllning, som han ansåg böra tillkomma sig. Han visade sig i så fall betydligt mera fordrande och anspråksfull än de förnöjsamma och medgörliga gamla hälgonen, hvilket möjligen torde kunna få tagas som bevis för att en afgud, som kommit sig upp i världen, på det hela taget icke så mycket skiljer sig från en hel del andra uppkomlingar.

Sålunda frodades såväl tämplet som gudomligheten under några år och byn skördade såväl i andlig som lekamlig måtto mycken fördel af deras ryktbarhet. Men sedan inbröt den onda tiden, då det plötsligt föll Tippoo Sahib in att utan åtskillnad påtvinga alla sina undersåtar den muselmanska tron.

Otaliga tämpel af olika religionsbekännelser förstördes och de troende nedgräfde sina gudabilder till dess bättre tider skulle komma. Det är troligt att Chalankas hälgedom delade detta öde, ty man saknar alla urkunder beträffande densamma af senare datum än Seringapatams fall och Mysores underkufvande af engelsmännen.

Men den gamla legenden kvarlefver ännu i dag, och man har, som vi framdeles skola visa, till och med gjort ett försök att sätta den i samband med vissa tilldragelser, hvilka utgöra den senare delen af denna sannfärdiga berättelse.

Hur mycken sanning som kan ligga i denna förmodan, därom vågar den närvarande historieskrifvaren icke yttra sig. Han nöjer sig med att helt anspråkslöst framlägga historien, sådan den kommit till hans kännedom, i händelse någon skulle vilja antaga den såsom en förklaring öfver ett och annat, som eljes torde vara oförklarligt.

II.

BERÄTTELSEN.

SKÅDEPLATSEN: London. TIDPUNKTEN: Nittonde seklet.

1.

Vid en af de tystaste och fridfullaste smågatorna i närheten af S:t Johns Wood ligger ett litet tvåvåningshus, eller rättare en villa, åt gatan beskuggad af en stor akasia och åt gårdssidan försedd med en lång utbyggnad, hvars stora, mot norr vettande atelierfönster tydligt tillkännagifver dess bestämmelse.

Ateliern tillhörde, vid den tid hvarom jag talar, en ung målare, hvilken redan börjat göra sig ett namn i konstnärliga kretsar och som, just på den vårdag, då denna berättelse begynner, befann sig i fullt arbete därinne.

Det var icke en af de eleganta och pittoreska atelierna; den skulle gjort en ganska slät figur i en illustrerad artikel. Där funnos inga skulpterade gallerier, inga gobeliner, inga glasmålningar, intet af all den moderna grannlåt hvarmed målare pläga omgifva sig, då framgångar gjort lyxen till ett behof för dem, eller, som ju också kan inträffa, då de hoppas på att lyxen skall bereda dem framgång. Ronald Campion var en opponentnatur, alltför begifven på djärfva och vågade experiment för att ännu hafva lyckats vinna den konservative brittiske konstmäcenatens förtroende, och de lagrar han hittills skördat voro icke af den beskaffenhet, att de kunnat bereda honom några nämnvärda ekonomiska fördelar.

Han var i allmänhet alltför upptagen af sitt arbete för att vilja omgifva sig med en mängd föremål, som blott voro ägnade att splittra hans uppmärksamhet, äfven om han haft råd därtill. De rum han bebodde voro så konstnärligt och originellt inredda som hans begränsade tillgångar medgåfvo, men i själfva ateliern härskade en enkelhet och en frånvaro af allt effektsökeri, hvilken på några af hans gäster nästan gjorde intrycket af en personlig förolämpning. Den var stor, rymlig och ljus, men något tom; uppspända dukar och halffärdiga studier stodo i vrårna eller voro upphängda på väggarna; på alla bord lågo högar af färgtuber och pänslar på nedfläckade tidningsark; här och där en dammig gipsbyst, en bit färgrikt draperi eller en tungt skulpterad gammaldags stol — men allt tydligen endast afsedt för nytta, ej för prydnad. Det syntes mycket väl att innehafvaren af detta rum tog sin konst på fullt allvar.

Denna öfvertygelse kunde endast vinna bekräftelse genom Campions eget utseende, där han nu stod framför den stora duken, med hvilken han just var sysselsatt. En lång, välväxt ung karl med ljust hår, som i en tjock, krusig lugg låg ner i pannan på honom, blå ögon med målarens uppöfvade skärpa i blicken, en kort trubbnäsa och ljusa mustascher, som icke helt och hållet dolde en något ironisk och skälmaktig mun. Man kunde icke egentligen kalla honom en vacker karl, men ansiktet hade ett uttryck af viljekraft och självständighet, som verkade tilltalande, och hans figur skulle otvifvelaktigt tagit sig väl ut i någon af de artistiska målarkostymer, hvari många mindre lyckligt lottade personer älska att uppträda, men hans klädsel var lika enkel och fri från hvarje spår af effektsökeri som hans atelier.

Sådan var Ronald Campion, där han nu stod målande med raska och breda drag, och, som det tycktes, helt och hållet upptagen af sitt arbete, hvilket han blott då och då afbröt med en otålig tillrättavisning till modellen, hvilken i en något lätt dräkt stod huttrande af kyla på upphöjningen mot höger. Det är minsann ingen lek att stå modell i klassisk kostym, då man af tankspriddhet glömt att lägga nytt bränsle i kaminen.

Målaren vände sig icke en gång om, då dörren som från atelieren ledde till det inre af huset öppnades, och en äldre man med ett buttert, valnötsbrunt ansikte inträdde.

"Herr Babcock söker herrn", tillkännagaf den nykomne med en viss dyster skadeglädje.

Campion mumlade något, hvilket icke precis lät som en välsignelse.

"Det var då katsingen, Bales, kunde du inte säga honom att jag var upptagen?"

"Gjorde så med", genmälte Bales med ett uttryck af sårad värdighet. "Men han vill inte ta reson, ser herrn. Han ä' rakt tvungen att träffa herrn, säger han — d'ä' någe' mycke' angeläget, säger han."

Bales var en gammal soldat, hvilken under några år förtjänat sitt uppehälle som yrkesmässig modell, men nu gjorde tjänst som Campions allt i alla. Hans mest framträdande karaktärsdrag var en inrotad

misstro till hela världen, hvilken han sällan försummade något tillfälle att uttrycka.

Under det han talade drog han sig åt sidan för att lämna rum åt gästen, hvilken ej tycktes besvärad af några tvifvel beträffande den välkomsthälsning som väntade honom.

"Nå, gamle prisse, hur står det till? — knogar och arbetar som vanligt. Aldrig sett en så'n människa", började han med den ton, hvarmed man bryr någon för en löjlig svaghet. "Tänkte titta upp på ett ryck och se hur det stod till med dig — — har inte tid att stanna länge. Det var för resten något som jag ville tala med dig om."

Han såg på modellen med en menande blick, hvilken Campion låtsade sig icke förstå.

"Nåå —" genmälte denne, i det han lugnt fortfor att måla, "du ursäktar väl att jag fortsätter? Jag kan mycket väl höra på, fastän jag arbetar."

"Å, jag kan mycket väl vänta tills vi bli ensamma. Så brådt har jag väl ändå inte. Jag tittar mig lite' ikring medan jag väntar", sade Babcock fryntligt. "Hvad har du hållit på med till utställningarna i år, hva'? — Jag skickar ingenting den här gången, sedan di' bar sig så skamligt åt emot mig sist; men du förstår dig alltid på att ta gubbarna på rätta rättet, hur du nu bär dig åt."

Lionel Babcock var också målare, för så vidt han öfver hufvud taget kunde sägas hafva något bestämdt yrke. Han hade alltid haft en viss fallenhet för teckning och var icke utan färgsinne; och som han var i besittning af en betydlig enskild förmögenhet, stod det honom naturligtvis fritt att med den till hjälp förtjäna sitt uppehälle genom konsten.

Han hade försökt sig på den ena målarskolan efter den andra till dess han anså sin konstnärliga uppfostran fulländad; därpå hade han försett sig med en praktfull, enligt alla konstens och modets senaste regler inredd atelier, hvarest han snart gjorde sig ryktbar genom sina angenäma eftermiddagsmottagningar samt påstods hafva åtskilliga mycket lofvande taflor under arbete.

Babcock var i allmänhet mycket sträng i sina omdömen beträffande samtida konstnärer och hade ett rykte om sig att vara nogräknad, hvilket han sällan satte på spel genom något öfverflödande beröm. Följaktligen ströfvade han nu omkring från duk till duk i Campions atelier med en min af lugn öfverlägsenhet, som var obeskrifligt tålamodspröfvande.

"Hvad ä' det här — ett ungt fruntimmer i simdräkt — aha! — jag förstår, mycket bra — 'brinnanne Sappho', som söker svalka i vågorna. För akademiens utställning. — Hm — — Teckningen på den där armen förefaller mig litet grand — ja, hvad säger du själf? — Kunde för resten kanske också vara litet mera klassisk i stämningen."

Efter några fruktlösa försök att fortfara med arbetet hade Campion afskedat sin modell och satt sig ned med en tilltagande känsla af nervös retlighet. Babcock kom nu fram och började genom sin pincenez granska den stora duk, hvarmed han var sysselsatt.

"Ytterligare en klassik, ser jag. Hva' kallar du den här då? — 'Scen från trojanska kriget' — hvafalls?"

"Du misstar dig bara på några hundra år", sade Campion. "Det lär skola föreställa Xerxes, som från Aegaleus beskådar slaget vid Salamis."

"Jaså — jaha — mycke' riktigt. Bra ämne — präktigt ämne, om också inte precis nytt, eller hvad säger du? — Uppriktigt sagdt, tycker jag inte just att stämningen är så synnerligen lyckligt funnen på den här häller."

"Nå, Xerxes var antagligen just inte häller i någon så särdeles lycklig 'stämning' vid det där tillfället."

"Å, du begriper väl hvad jag menar — d'ä för modernt — alldeles för modernt — för mycket 'gjordt', begriper du — det saknar det där lugnet, du vet — den där — hm — enkelheten — som utmärker den verkligt stora konsten." Han beskref med handen den lilla båglinje, hvilken så ofta

får göra tjänst i stället för en definition. "Så där är det ju öfverallt nu för tiden. Folk målar två tre modeller i kostym och inbillar sig se'n att det är historiemålning. D'ä däri misstaget ligger. Di' sätter sig inte tillräckligt in i den historiska stämningen, d'ä felet. Det finns inte många målare nu för tiden som ä' i stånd att gå mer än ett par hundra år tillbaka i tiden."

"Uppriktigt sagdt, min bäste bror, så tycker jag mig minnas ett par af dina egna taflor, som åtminstone hunnit ett rätt vackert stycke på återvägen."

"Jag! — Kors nej, jag har aldrig lagt mig ombord med historiemålning. Jag är olyckligtvis inte figurmålare."

"Jag inser inte hvad det ligger för olycka i det; det kunde vara värre."

"Åhja, det förstås det — landskapsmålningen har en stor framtid för sig. Men det oaktadt så erkänner jag, att jag ibland nästan önskar — men det var sant, det var ju det jag skulle tala om. Jag har just slutat en landskapsstudie — motiv från Eppingskogen. Det blef verkligen inte illa — jag känner mig rätt nöjd med det."

"Gratulerar!" brummade Campion.

"Tackar. — Men ser du, där fattas ändå något."

"Köpare?"

"Ja ser du, min hedersbror, d'ä just däri det ligger; det beror på dig, det."

"Mycket smickrad, men jag har inte råd att bestå mig några lyxartiklar."

"Åhnej bevars, inte tänkte jag du skulle köpa den inte — d'ä något helt annat. Jag bad Sieditoff komma upp och titta på taflan, och han sa', att han skulle ta emot den i sin konstsalong och göra hvad han kunde för att få den såld — men han ville absolut ha en figur i förgrunden, sa' han. Nu har jag, som sagdt, aldrig gifvit mig ut för att vara figurmålare — —"

"Men hvarför inte?"

"Ja, sannerligen jag vet — jag har aldrig kommit att slå mig på den branschen, hur det nu fallit sig. — Med dig är det ju en annan sak. Figurmåleriet ä' just din starka sida — det erkänner jag gärna. Därför så föll det mig in att du nog skulle vilja göra mig den tjänsten att rita dit någon slags figur — gör detsamma hvad. Visst gör du det."

"Ja, jag vet inte rätt. Tänk om jag inte skulle lyckas få rätta 'stämningen' där häller?"

"Å prat, du kan nog om du vill; och jag skall naturligtvis se till att ditt namn blir nämdt i samband med taflan."

"Åhnej, för all del, bry dig inte om det — det behöfs inte", afbröt Campion med en viss förfäran. "Men nog kan jag måla dit din figur, om jag kan tjäna dig med så litet. Jag förmodar att det inte är någon brådska."

"Jo tack, jag såge hälst det blef så snart som möjligt. Jag ska' ta taflan hit med mig i morgon. Jaha, så var då den saken klar. Jag vill inte störa dig längre; adjö så länge. — — Jaså, ännu en tafla — — porträtt den här gången, tror jag. Jag får lof att ta mig en titt på det här innan jag kilar."

Han hade fått syn på ett stort staffli med en nära fullbordad målning, som blifvit undanskjuten i ett hörn af ateliern och som han nu drog fram i ljuset.

"Tyckte jag inte jag kände igen henne!" utbrast han; "d'ä ju fröken Elsworth — lilla Sybil!"

"Ja, det är fröken Elsworth", genmälte Campion kallt. "Än se'n då?"

Det var porträttet af en ung flicka, som satt bekvämt tillbakalutad i en stor länstol, med händerna lätt sammanknäppta framför sig i knät. Hon hade ett litet förtjusande, frimodigt ansikte; ögonbrynen och de stora mörkgrå ögonen hade en helt liten, orientalisk lutning, just tillräcklig för att vara pikant och klädande, blicken strålande af skälmaktig lekfullhet under de långa ögonhåren, och på de friska, röda läpparna låg ett halft retsamt, halft förtrollande uttryck af trotsig undergifvenhet.

Hon var helt och hållet hvitklädd, med en blå rosett på ena axeln; bakom henne var ett draperi af tjockt japanesiskt siden, broderadt med fantastiskt färgade djur och fåglar och blommor samt genomväfdt af skimrande guldtrådar, allt sammansmältan-

de i en enda oändligt rik och varm färgharmoni. Det var en farlig bakgrund, men behandlad med öfverlägsen skicklighet; och porträttet i sin helhet var ett så djärft och på samma gång så lyckadt färgexperiment, att det gjorde intryck till och med på Lionel Babcock.

"Jag skulle höja det hvita litet i tonen om det vore mitt", var den enda anmärkning han gjorde, under det att han på vedertaget sätt granskade konstverket genom den slutna handen.

"Så att hon verkligen har setat för dig hela den här tiden?" tillade han slutligen, i det hans af naturen tämligen utstående ögon tycktes bli ännu mera utstående.

"Det har hon verkligen, så oförklarligt det än kan tyckas."

"Det som förvånar mig är bara att hon aldrig nämt ett ord om det för mig — — vi ä' så särdeles intima vänner, att det ä' lite' eget — — hon brukar alltid komma till mig med sina små bekymmer."

"Jaså; — kanske hon tyckte att det här var för stort för att komma med."

"Hm..." Babcock funderade några ögonblick på kamratens sista ord, utan att tyckas bli synnerligen klokare. "Nå, d'ä ju möjligt. Det föll henne kanske inte in, att tala om det. — Jag måste säga att du lyckats förträffligt att återge själfva likheten — själfva — — Men ser du, jag saknar något i uttrycket — — den där lilla ifriga, intresserade minen hon kan ha — om du kanske observerat."

"Jag vet just inte; förmodligen gömmer hon den åt sina 'intima' vänner."

"Nåja, hon ä' lite' egen, onekligen lite' egen, men jag försäkrar dig, att hon kan vara riktigt söt när hon vill. Hur tycker du hon har bemött dig?"

"Tackar som frågar — mycket höfligt på det hela taget."

"Å, höfligt, förstås, höfligt naturligtvis, men, min bäste bror, du kan inte föreställa dig, hur annorlunda den flickan är då man förstår att ta henne på rätta viset. — — Kors, då hon talat en stund med mig, så —"

"Hur katten bär du dig åt för att kunna vara så intagande?"

"Bär mig åt — jag — min bäste bror — — sannerligen jag det vet. — — Jag är ju nästan som ett slags biktfar för en hel hop med flickor, ger dem goda råd, begriper du, och hjälper till att bilda deras smak och sådant. Fruntimmer äro alldeles som andra husdjur — — di' känner alltid på sig då man förstår sig på dem och tycker om dem. Jag har nu alltid varit road af att studera fruntimmerna, ser du; jag smickrar mig verkligen att jag läser dom som om de voro uppslagna böcker."

"Kors, jag trodde du aldrig läste annat än recensionerna?"

"Å, jag läser nog böckerna med, när di' lönar mödan. Vanligtvis gör dom det inte. Men à propos nu det här porträttet, så har jag ju förstås ofta sett dig hos hennes tant — förmodligen är det hon som beställt det; lustig gumma, eller hur? — vurmar för filantropi — ställer jämt till insamlingar för ett eller annat snille som ska' förvåna världen bara man får ihop tillräckligt med slantar; hela hennes hus där vid Sussex Place är så till sägandes ett slags storartadt äggkläckningsetablissement för att producera svanor — d'ä bara skada att hon för det mesta bara lyckas få ankägg i apparaterna, he he! Katten så löjligt, inte sant?"

"Åhjo", sade Campion, "men jag råkar nu händelsevis själf att vara en af de där ankungarna."

Babcock slamrade emellertid på, utan att just fråga efter huruvida någon lyssnade på honom eller ej, till dess han stannade af sig själf som ett utlupet urverk. Campion hoppades innerligt att han nu skulle gå.

Men han stannade ännu en gång framför porträttet.

"Hör på, Campion", sade han, "visste fröken Elsworth af att du var bekant med m i g då hon satt för det här porträttet?"

"Inte som jag vet — hvarför det?"

"Nåja, hör du, försök en gång bara med att nämna mitt namn och se om du inte får fram ett annat uttryck. Hon ser mig

ut, här på taflan menar jag, som om hon hade lite' tråkigt, hva'? — Som om du inte just gjort dig något besvär för att intressera henne, begriper du."

"Såå? — Ja, det är nog mycket möjligt."

"Men, min bäste bror, en sådan här flicka kan du omöjligt göra rättvisa om du sitter där som en stock och målar henne med kallt blod."

"Men herre gud, bäste vän, det har jag visst inte gjort — jag föredrar vanlig oljefärg."

"Å prat — du vet hvad jag menar. Här sätter du dig ner för att återge hela behaget, poesien, den — den — den förtrollande tjusningen hos en intagande flicka — ja, jag försäkrar dig att hon ä r verkligen intagande bara man lär känna henne — — hvad var det jag ville säga — jo, du sätter dig ner för att återge allt det där med samma lugn och lika litet känsla för — för något högre — som om du skulle måla en pump!"

"Hur kan du veta hvad jag känner då jag målar en pump, Babcock? — Men hvad porträttet angår så blir det naturligtvis en smakfråga. Om jag har misslyckats — nå, så har jag väl misslyckats, då."

"Å, gudbevars, det påstår jag visst inte. Det är duktigt gjordt, inte frågan om det. Men sanningen är, ser du, att ingen som inte vore kär i den där flickan skulle kunna ge hennes ansikte det rätta uttrycket."

"Ja, då är det ju förklarligt, att jag inte vågar ta mig en sådan frihet."

"Ja, om jag bara vore porträttmålare! Jag har god lust att be henne sitta för mig i alla fall! — — — jag kan ju så gärna tillstå för dig, gamle vän, att jag nu i ett helt år gått och förgapat mig mer och mer i den där flickungen. För närvarande är jag verkligen kär öfver öronen."

"Det var mycket, det."

"Jag skulle gärna fria i morgon dag, men det brådskar ju inte häller. Hon är ju bara barnet, och jag är inte riktigt trött på ungkarlslifvet ännu. Jag väntar väl ännu ett år eller så."

Campion såg på honom. Hans utseende var icke synnerligen bedårande; han var tämligen kortväxt, med mörkt hår, benadt midt i pannan, ett blekt, något pussigt ansikte och tjocka läppar; han hade hittills icke gjort stort annat i världen än pratat, och skulle troligen icke häller framdeles göra något mera; men allt detta oaktadt var Lionel Babcock på sitt sätt en betydande personlighet. Karlar tröttnade snart på honom, men de flesta fruntimmer funno honom roande och intressant; han hade en flytande tunga och en orubblig oförskämdhet — och dessutom var han mycket rik. Hvem skulle väl, med sådana egenskaper, vågat bestrida att han ägde de bästa utsikter att vinna en ung flickas hjärta! Men Campion kände sig obehagligt berörd af den lugna visshet, hvarmed han själf yttrade sig därom.

"Jag har gumman på min sida", fortfor Babcock, "och hon är så angelägen att akta flickan för någon oförsiktig förlofning, att jag mycket väl kan vänta. För rästen är hon ju så fasligt ung och outvecklad ännu — ganska omogen; ja i vissa fall rent af lite bornerad; hon behöfver se lite mer af världen, få lite mera v i d d — perspektiv, så till sägandes — ja, du förstår."

"Ja, violen behöfver parfymeras en smula och vattenfallet upplysas med bengalisk eld — du är just rätte mannen till det, min hedersbror!"

"Ja, men hon har verkligen alldeles för lite världsvana ännu, vet du, rakt inte något s ä t t — du har kanske inte observerat det, men du kan tro hvad jag säger. Kors, det var inte längre se'n än nu i förmiddags, då jag träffade dem i en antikvitetshandel vid Hanway-gatan, som hon sade — — —"

(Forts.)

DE BÅDA BRÖDERNA.

BERÄTTELSE.

FRÅN ENGELSKAN FÖR SOL.

FÖRSTA KAPITLET.

Löftet.

"Låt barnet Erik resa", sade miss Mary med ett näbbigt skratt. Godsägaren Hurst, som satt i en väldig länstol med ena foten väl omvirad och upplagd på en pall, ty han hade ett svårt anfall af gikt, var öfver sextio år gammal, och hans båda ogifta systrar hade också öfverskridit sextioårsåldern. Utom dessa tre gamla funnos tvänne ungdomar i rummet, nämligen miss Mary själf och en högrest yngling, som stod lutad mot eldstaden och nu gaf sin vackra kusin en blick, hvilken utgjorde en egendomlig blandning af vrede och tillgifvenhet.

Klockan var omkring sju en marsafton år 1740, och rummet med sina mörka draperier och tunga möbler hade ett ganska dystert utseende, änskönt ljuset från fyra stora grenljusstakar af silfver skingrade det inbrytande mörkret.

"Barnet Erik!" Gamle Hurst skrattade; men det var ett bittert skratt.

"Erik!" utropade de båda gamla fastrarna på en gång i förskräckt ton. "Han är alltför ung och ömtålig. För rästen har du, Mary, såsom Londonbo föga aning om landets alla faror. Jag säger dig, att jag inte kommer att få en lugn stund, förrän pängarne äro i säkerhet på andra sidan om Windmill Common."

Erik rätade på sig.

"Låt mig resa, fader", sade han plötsligt.

"Tyst pojke!" sade godsägaren vresigt. "Det kan inte blifva tal om, att du skall resa. Just en treflig punkt vi Hurstar kommit till!" knotade han liksom för sig själf. "Wilfrid, som var min högra hand, död; jag själf en oduglig stock, bunden vid stolen som jag är; och Georg — —"

Han stannade plötsligt liksom huggen af gikten, men det skulle ha varit svårt att afgöra, om uttrycket i hans ansikte orsakades af smärta eller vrede.

"Ingen kvar utom kvinnor och pojkar!" tillade den gamle med en otålig rörelse.

Erik blef pionröd i ansiktet och lät sitt hufvud sjunka ned mot bröstet, under det faster Griselda fällde några tårar i den yllehalsduk hon höll på att sticka.

Miss Mary hade icke menat något ondt; hon hade endast velat smått retas med sin kusin, och hon såg nu förbluffad från den ene till den andre.

Mary var en af de nio döttrarna till earlen af Uxminster, en ädling som föredrog stadslifvets nöjen och förströelser framför det mera stilla landtlifvets, men som fann, att hans ovanligt stora familj i ganska hög grad inskränkte hans förmåga att njuta af dem. Så drog han sig en dag till minnes, att hans aflägsne släkting, godsägaren Hurst af Hazelwood, hade en son, som en dag skulle ärfva Hazelwood, emedan hans äldre broder hade råkat i tvist med fadern, blifvit gjord arflös och slutligen helt och hållet försvunnit. Här, tyckte earlen, var

ett parti att reflektera på för en af döttrarna. Följaktligen upptäcktes det, att Marys hälsa kräfde hafs- och landtluft, och hon skickades till Southshire för att göra sin antaglige kusin Wilfrids bekantskap. Det var emellertid en liten missräkning att finna, att Wilfrid nyligen brutit nacken af sig på en jakt, och att den nuvarande arfvingen, Erik, var en helt ung pojke, som af sina fastrar blifvit ömsom bortklemad och ömsom hårdt behandlad, så att han var någonting midt emellan en odåga och ett barn.

Erik var trögtänkt och tystlåten. Han svarade hvarken på sin kusins skämt eller på sin fars ringaktande ord; men i detsamma han lämnade rummet, såg Mary ett nytt uttryck i hans barnsliga anlete.

* * *

Klockan åtta följande morgon rådde lif och rörelse på Hazelwoods stallgård, ty Burton, förvaltaren, gjorde sig i ordning att resa in till staden och banken med de omtalade pängarne. Han skulle resa i den stora, gula, fyrhjuliga vagnen; ett par spannryttare voro allaredan i sadeln. Jim och Tom, två af stalldrängarne, intogo sätet bakpå vagnen. Med kusken och betjänten blef det inalles sju man.

I betraktande däraf, att expeditionen skulle afresa och återvända midt på ljusa dagen, hade Erik knappast något skäl att anse sig som en hjälte, då han smög sig in på stallgården i akt och mening att medfölja densamma. Dock föreföll det den oerfarne unge mannen, som aldrig varit hemifrån, som ett hjältedåd, men kärleken till hans vackra kusin hade uppväckt hans slumrande manlighet.

Strax före affärden hade Burton begifvit sig till ett af uthusen för att inspektera några nyss slutade reparationer, och Erik följde honom dit för att anförtro honom sitt beslut. Men då förvaltaren gick in i rummet, fick den unge mannen en ljus idé. Han vred hastigt om nyckeln i låset, så att Burton blef instängd, sprang tillbaka till stallgården, hoppade upp i åkdonet och gaf order till uppbrott.

De hade redan hunnit utom Hazelwoods portar, innan kusken och de andra tjänarne kommo riktigt underfund med, att det var master Erik och icke Burton, som var med dem.

Lyckan står den djärfve bi, heter det, men i detta fall tycktes hon ha beslutit att spela Erik ett spratt. De aldrig synnerligen goda vägarne befunno sig nu till följd af den rägniga våren i ett ytterst dåligt skick. Därtill var kusken nykommen på platsen och kom snart af vägen. Halsstarrig som han också var ville han icke lyssna till sina kamraters råd; följden blef, att de icke nådde värdshuset, där hästombyte skulle ske, förrän två timmar senare än de bort. Och ännu värre: när de omsider kommo fram dit, befanns ett af hjulen vara i olag, hvarföre de måste göra ett oväntadt uppehåll på platsen.

Man försäkrade Erik, att hjulet skulle vara klart på en timme; men af denna enda timme blef både två och tre, ty smeden var drucken, och ingenting utom tid och kallt vatten kunde göra honom nykter nog för att sätta fast skenan på hjulet.

Omsider var det dock gjordt, så att den otålige Erik kunde bryta upp igen.

De hade emellertid färdats knappt åtta kilometer, då vagnen plötsligt stannade. Till sin outsägliga förargelse fann Erik, att hjulet åter var i olag — smeden hade gjort sitt arbete illa.

Erik hoppade ur vagnen och tog skadan i betraktande, under det Tom långsamt petade fram den lösa hjulskenan ur smutsen.

"Kan ingen af er laga det?" frågade Erik retligt, ty solen stod lågt på himmelen, och han var allvarsamt orolig öfver detta nya dröjsmål.

Männen skakade betänksamt på hufvudet. De voro slöa men villiga, och slutligen gjorde Jim ett försök. Nu hade Erik i sanning skäl att beklaga sin bristfälliga uppfostran, sin okunnighet och hjälplöshet. Om det hade varit Wilfrid i stället, så kunde han antagligen hafva lagat hjulet med sina egna händer eller också visat någon annan, huru det skulle gå till.

Jim lappade nödtorftigt ihop det med tillhjälp af en stor sten. Efter en lång stunds hamrande voro de åter klara till uppbrott, men resan gick ännu långsammare än förut, och efter knappa två kilometers färd var skenan loss igen, och Jim måste ännu en gång pröfva sin skicklighet.

På detta sätt skredo de långsamt framåt, än stannande, än åkande i sakta mak, så att skymningen allaredan hade inträdt, när de nådde gränsen af Windmill Common, allmänningen.

Det var en dyster afton, och vinden for klagande öfver det ödsliga landskapet.

Den bortskämde arfvingen till Hazelwood lutade sig tillbaka i ett hörn af åkdonet, skälfvande och brummande. Kölden genomträngde till och med hans tjocka vinterrock, och hans mod sjönk, ty allt tycktes ha sammansvurit sig mot en lycklig utgång af hans expedition.

Han stirrade orolig ut i skymningen och blygdes för sig själf hvar gång han förskräckt ryckte till vid åsynen af ett ensamt träd, som i det bedrägliga halfmörkret såg ut som en ryttare kommande emot dem.

"Nu äro vi väl snart framme, eller hur?" frågade han Jim, som hade färdats vägen flere gånger med gamle godsägaren.

"Nej, sir", svarade Jim. "Vi ha inte hunnit fjärdedelen af allmänningen än. Där borta synes ljus i halfvägesvärdshuset; och glad skulle jag vara om vi hade det bakom oss också, ty det är ett illa beryktadt ställe."

"Ba!" utlät sig Erik dragande in hufvudet.

Han misstänkte att Jim, som ännu i honom blott såg en pojke, fann ett hemligt nöje i att öfverdrifva vägens faror och svårigheter.

Trött af ängslan hade Erik fallit i en orolig sömn, då vagnen plötsligt stannade så tvärt, att han kastades framstupa på främre sätet.

"Era dumma åsnor!" utropade han vredgad. "Hvad är det nu igen?"

I detsamma öppnades vagnsdörren och Erik drogs ut ur vagnen af tvänne män, under det två andra började plundra åkdonet.

Utanför var det ännu lagom ljust för att Erik skulle kunna se situationen. Jim låg till utseendet död på marken; en af spannryttarne hjälpte en maskerad karl att lugna de förskräckta hästarne, men de öfrige tjänarne hade tagit till flykten öfver allmänningen. På något afstånd höll en ryttare, som orörlig och skenbart likgiltig tycktes betrakta uppträdet.

Eriks första rediga tanke var, att de hade låtit öfvermanna sig af en till antalet underlägsen fiende och att detta var en outhärdlig skam. Därpå fick han syn på männen, som drogo ut hans faders låda. Med en våldsam och plötslig kraftansträngning slet han sig lös från de bägge män som fasthöllo honom, tog upp kuskens tunga piska från marken och slog därmed den ene mannen till marken, hvarvid den andre drog sig tillbaka.

I nästa ögonblick kommo emellertid de andra båda männen till sina vänners hjälp, och Erik greps bakifrån och kastades våldsamt till marken. Den ene satte sitt knä på hans bröst, medan den andre höll en pistol för hans panna. Han kände den kalla beröringen af vapnet; så tyckte han, att skottet gick af, och förlorade medvetandet.

När Erik återkom till sig själf, stirrade han förvirrad omkring sig. Han fann sig sittande i en högkarmad länstol framför en flammande brasa. Han var icke ensam, ty midt i rummet stod en man, hvilkens väderbitna ansikte bildade en sällsam motsats till hans nästan sprättiga klädedräkt.

"Har jag blifvit skjuten?" frågade Erik matt.

Främlingen skrattade.

"Nej; men ni har fått ett elakt slag i hufvudet, min vän."

"Var det ni som räddade mig?" återtog Erik.

Främlingen nickade.

Erik uttryckte sin tacksamhet på ett ganska tafatt sätt. Främlingens kalla blå ögon och ogenerade väsen förvirrade honom, och han var glad när den andre gick

in i skuggan, där hans ansikte var nästan osynligt. Så frågade han åter:

"Är Jim död? Och pängarne äro naturligtvis borta?" tillade han med en suck.

"Med Jim har det ingen fara", svarade främlingen; "och hvad lådan beträffar, så står hon där."

Främlingen pekade på bordet.

Erik utbrast i osammanhängande tacksägelser och frågor, men den andre afbröt honom tvärt.

"Inte ett ord vidare, unge herre. Gå nu till sängs och begif er hem till er sköterska i morgon, och säg till dem därhemma att nästa gång skicka en karl med pängarne."

Erik blef rasande, men känslan af hvad han var denne man skyldig tillbakahöll honom, ehuru hans kinder brunno.

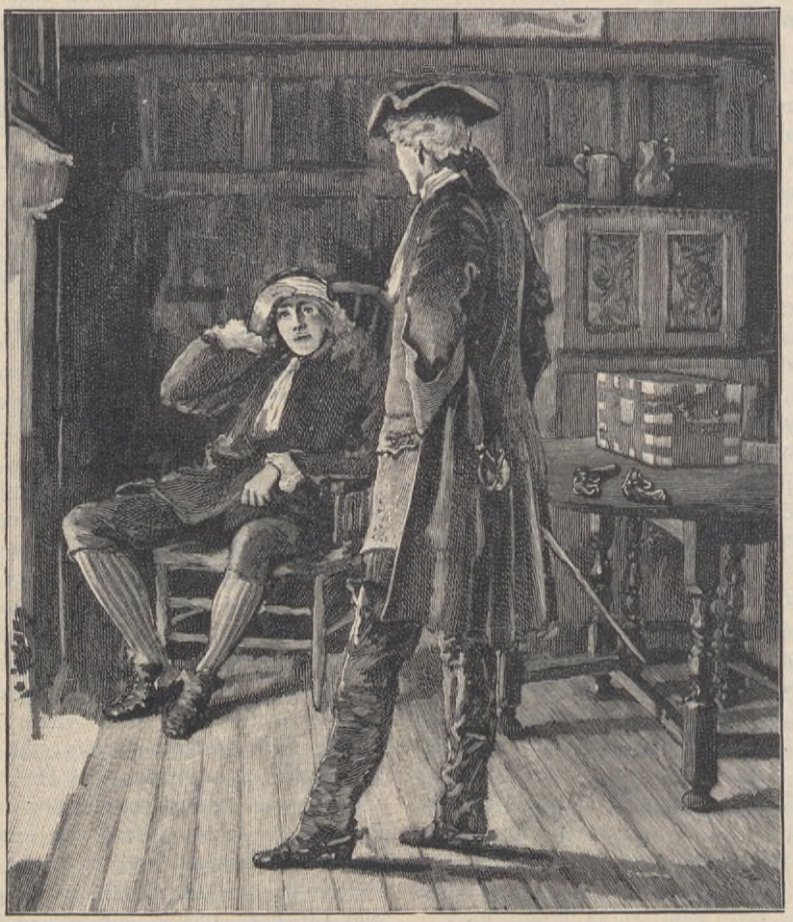

"Har jag blifvit skjuten?" frågade Erik matt.

Då Erik nu steg upp och närmade sig dörren, häjdade honom främlingen med ett:

"Inte så brådtom, unge herre."

"Hvem är ni?" utbrast Erik häftigt, ty ej ens hans tacksamhet kunde hålla stånd mot främlingens oförskämda ton.

"En trogen undersåte till vår nådige kung Georg", hånlog den andre. "Jag fordrar någonting för mina tjänster."

(Slut i nästa n:r.)

En tigerjakt i Indien.

Af A. EVANS GORDON.

Vid femtiden en morgon i juli månad år 1871 väcktes jag af min bärare, som gaf mig ett bref från min vän skatteuppbördsmannen. I brefvet bad han mig följa med honom för att skjuta en tiger, som berättades hafva dödat och illa tilltygat flere människor i en vid pass fem kilometer från vår station belägen by. Detta var en högst öfverraskande underrättelse, emedan så vidt jag hade mig bekant den närmaste tigern befann sig på sannolikt trettio kilometers afstånd; men den var därför icke mindre välkommen och intresseväckande. Inom några minuter var jag färdig att följa min vän.

Vi gåfvo oss af i galopp och växlade endast få ord under vägen. Halfvägs till byn mötte vi ett antal män med improviserade sjukbårar, på hvilka några af offren för den hemlighetsfulle tigern fördes till stationens sjukhus.

Kort därefter mötte vi distriktets polistjänsteman, som kom vägen framåt till fots, blek och nedstänkt. Han hade försökt skjuta tigern, men misslyckats af brist på ammunition. Han var nu på väg att skaffa sig patroner.

Vår vän polistjänstemannen var en ifrig sportsman, som ville ha tigern för egen del; och tack vare sin befattning hade han haft fördelen att blifva underrättad i första hand. Vi lofvade förse honom med ammunition, hvarföre han vände tillbaka med oss. Så anlände vi alla tre i sällskap till byn.

Här funno vi hela befolkningen — män, kvinnor och barn — samlad i närheten af ett stort risfält. Hustaken voro fullsatta af folk, och allesammans täflade om äran att få utpeka för oss, hvar tigern befann sig. Hans tillhåll framgick tydligt af en fördjupning midt i den gröna, vajande risåkern.

Tigern hade antagligen under natten följt någon strömfåra och tidigt på morgonen lämnat densamma, hvarvid han hamnat midt inne i byn.

Hans första gärning var att slå en hjälplös gumma, som plockade ved. Därefter angrep han en man, som kom till hennes hjälp, och så dödade eller lemlästade han åtskilliga andra personer, tills slutligen de förfärade byinvånarne togo sin tillflykt till hustaken och i de träd som funnos till hands.

Riset växte på lågländ, vattendränkt mark, och åt byn till var en bank, som höjde sig fyra eller fem fot öfver risaxen. Vi föreslogo byamännen, att vi skulle taga plats på denna bank, under det de drefvo tigern från fältets motsatta sida till banken. Men de vägrade på det bestämdaste att gå in härpå.

Vi frågade dem då, om de hade något förslag att göra. De svarade:

"Vi ha haft alldeles nog af tigern; herrarne få gå in i risfältet och skjuta honom."

Vi samtyckte härtill, icke därför att vi tyckte det vara det bästa sättet, utan därför att det syntes vara det enda.

Vi formerade linje med ungefär tio steg mellan hvarje man och marscherade rakt på tigern så godt vi förmådde genom det täta riset och den djupa gyttjan. Jag gick längst till höger, och när vi hade kommit på ungefär femton meters afstånd från den ominösa fördjupningen i riset, fick jag syn på ett brungult hufvud mellan risaxen.

Jag stannade och gjorde tecken åt mina jaktkamrater med vänstra handen, men deras blickar voro så oaflåtligt riktade på det misstänkta stället framför dem, att de icke märkte mina signaler. Tagande säkert sikte, aflossade jag så skottet i min högra gevärspipa.

Knallen hälsades med ett fruktansvärdt rytande, och vi hade tillfredsställelsen att se hela tigern för en sekund, då han hoppade rätt upp i luften. I nästa ögonblick försvann han emellertid igen, och det med en sådan duns, att min närmaste jaktkamrat — hvilken såsom den mest erfarne af oss tre var vår anförare — utropade:

"Jag tror du har dödat honom!"

Med ungdomlig oförsiktighet och utan att ladda om den afskjutna pipan beredde jag mig just att springa fram till den fallne fienden, då min mera erfarne vän, som två gånger förut varit illa ute för tigrar, tillropade mig ett:

"Sakta i backarne, min gosse!"

Vi ryckte nu fram helt försiktigt, och efter några steg fick jag åter syn på tigerns hufvud mellan risaxen. Omigen gestikulerade jag häftigt åt mina jaktkamrater, men med lika liten påföljd som förra gången; och omigen sände jag odjuret ett skott.

Denna gång hoppade tigern efter ett nytt rytande bort genom riset — ifrån oss i stället för mot oss. Sedan han lämnat risåkern, kom han till en liten damm, på hvars andra sida befann sig en obetydlig djungel af ormbunkar och buskar, och där ett ensamt träd hängde sina grenar öfver den lilla vattensamlingen.

Tigern gjorde ett vackert språng, uppenbarligen i afsikt att nå trädet, men med två kulor i hufvudet var det icke att undra på, att han förfelade målet och föll pladask i vattnet.

När vi kommo fram till dammen, funno vi att vattnet var mycket grundt, och ingen tiger fanns däri. Byamännen ropade till oss, att han var i djungeln på dammens andra sida.

Vi höllo ett kort krigsråd med det resultat, att vi tågade in i djungeln i linje, men mycket närmare hvarandra än vi varit i risåkern. Vi hade emellertid nu ett mera nervspännande arbete för oss, ty det var svårt att bana oss väg genom djungeln och på samma gång hålla oss beredda på ett ögonblickligt anfall, hvilket med den största sannolikhet väntade oss. Jag höll ett finger på hvartdera trycket och gick med färdigt gevär, besluten att skjuta utan att sikta vid minsta rörelse framför mig.

Sålunda passerade vi den endast några meter breda djungeln och kommo ut på ett plöjdt fält.

"Hvar är tigern?" utropade vi alla tre på en gång.

Svaret kom från infödingarne:

"Bagh jungle men hai sahib!" ("Tigern är ännu i djungeln, go' herrar.")

Detta var också uppenbarligen förhållandet, hvarföre vi efter en kort öfverläggning beslöto genomtåga djungeln på nytt — alla undrande huru vi kunnat komma igenom ett så litet område utan att se tigern, men på samma gång smickrande oss med hoppet, att han var död. Detta hopp var bestämdt att på ett hårdhändt sätt grusas en minut senare.

Vi hade knappast åter inkommit i djungeln, förrän ett förfärligt rytande hälsade oss, följdt af ett blixtsnabbt anfall på den olycklige polistjänstemannen. Han var till vänster den här gången, och jag befann

vid försöket att draga sig tillbaka snafvade han och föll. Jag såg då tigern springa på honom och tyckte, att odjuret högg honom på vänstra sidan af hufvudet. I verkligheten bet han honom emellertid till all

Tigern föll pladask i vattnet.

mig i midten. Omedelbart innan tigern röt hörde jag min vän säga: "Här är han!" och samtidigt med rytandet föll hans skott. Han måste hafva bommat, ty odjuret var öfver honom i ett ögonblick.

Med ett rop af förtviflan slungade vår olycklige vän sitt gevär mot tigern, och

lycka i vänstra axeln och nedåt. Jag kunde höra krasandet af bestens tänder. Det var ohyggligt.

Vi två andra sprungo till och afsköto våra fyra pipor i tigerns sida, hvarpå han lyfte hufvudet och stirrade vildt på oss.

Jag skall aldrig glömma uttrycket i vild-

djurets ögon, då han ömsevis blickade från den ene till den andre af oss. Det var som om han öfverlagt om hvilkendera af oss han skulle välja; men som vi båda två gjorde front emot honom, befann han sig för ett ögonblick i bryderi. Hade vi nu bara haft en laddad bössa till hands, så skulle vi i alla händelser hafva förekommit hvad nu hände. Att ladda om var ej tid till.

Han lyfte hufvudet och stirrade vildt på oss.

Omsider gjorde han språnget mot min vän, som med kraft stötte geväret i hans hufvud. Tigerns käftar slöto sig om hans hand med ett bett så kraftigt, att hans huggtand gick rätt igenom handen och djupt in i gevärskolfven. Så rullade de omkring kämpande med hvarandra, under det jag skälfvande försökte ladda om. Då det slutligen lyckats mig att få in patronen, skyndade jag fram till de kämpande för att söka få sikte på tigern.

Det hade nära nog lyckats mig, eftersom tigern var öfverst, då djuret plötsligt reste sig och sprang på mig med sådan beslutsamhet, att jag nätt och jämt hade tid att undvika hela tyngden af hans kropp genom att hoppa åt ena sidan. Hans tass träffade mig på knäet och sände mig hufvudstupa på ansiktet i gyttjan, där jag blef liggande i den fasta öfvertygelsen, att odjuret stod öfver mig färdigt att sänka sina tänder i min kropp.

Men då ingenting sådant hände, vågade jag lyfta på hufvudet och se upp; och se,

där gick tigern mycket långsamt förbi mig åt djungeln till. Instinktmässigt såg jag mig omkring efter någon utväg till flykt eller räddning, och då jag varseblef en liten hydda med öppen dörr, rusade jag hufvudstupa in däri och stängde bambudörren, den jag höll igen med all min makt.

Tigern kom emellertid icke; han hade i själfva verket gått till djungeln för att välja sig sin sista hviloplats, för att dö.

Jag skyndade åter ut ur mitt gömställe och såg min vän skatteuppbördsmannen söka efter sin bössa. Jag slöt mig till honom, och vi samtalade hviskande. Hvar voro våra bössor; och hvar var tigern? Vi funno omsider gevären; och sedan vi nödtorftigt rengjort dem, laddade vi dem på nytt.

Infödingarne pekade återigen mot den lilla djungeln; och där sågo vi äfven tigern ligga alldeles i brynet. Vi höjde båda instinktivt våra gevär, men besten var riktigt död, och vi drogo triumferande ut honom vid svansen.

Infödingarne trängdes nu modigt omkring oss och gjorde min af att bearbeta den döde fienden med sina käppar, men detta förhindrade vi naturligtvis. Den stackars polistjänstemannen var illa tilltrasad i vänstra axeln och armen. Skatteuppbördsmannen hade ett hål rakt igenom sin högra hand, och jag hade ett rifvet knä, hvadan tigern, en liten, ung hanne, mätande knappast två och tre kvarts meter, hade försvarat sig duktigt nog. Vi improviserade en bår åt polistjänstemannen, och jag red i förväg till staden för att förbereda läkaren. Det var en minnesvärd dag.

Författaren af ofvanstående jaktskildring, öfverste Evans Gordon, är en namnkunnig tigerjägare, som under en mer än trettioårig nästan oafbruten vistelse i eller nära Indiens djungler förvärfvat en grundlig kännedom om tigern och hans vanor. Öfverstens här återgifna berättelse spelade dock på en tid (1871), då han ännu var jämförelsevis ny och oerfaren på platsen. Han anlände nämligen på våren 1868 till Indien. Emellan denna tidpunkt och sommaren 1898 dödade öfverste Gordon icke mindre än 150 tigrar. Den hundrafemtionde var egendomligt nog icke allenast den största af alla dem, som fallit för hans säkra bössa; den utgjorde tillika, så vidt kändt är, ett rekord för hela Indien. Denne jätte bland tigrar mätte som han låg i det närmaste tre och en kvarts meter och sköts nära Djalapaiguri i Bengalen den 25 maj 1898.

Öfverste Evans Gordon säger sig äga större kännedom om tigrar än om hästar eller hundar, änskönt han städse under sin långa vistelse i Indien hade både hästar och hundar. Djungeltigern, säger han, saknar alldeles förmågan af list; han drifves af ingenting annat än de naturliga instinkterna. Hans hela värld är mat, dryck, sömn och kurtis.

Ehuruväl tigern är en första klassens mördare bland djuren, är han dock på samma gång af naturen så lat, att han ofta går hungrig under flere dagar för att slippa besväret att döda. Men ett nötkreatur bundet vid ett träd nära hans kula erbjuder en oemotståndlig lockelse för honom. Han inser mycket väl, att det är någonting misstänkt med det bundna djuret, ty ingen har en bättre kännedom om byboskapens vanor än tigern; men icke för ty låter han sin lättja få öfverhand öfver hans försiktighet. Med tilltagande ålder blir denna inneboende lättja allt större hos honom, och när hans kraftfulla lemmar börja plågas af gikt — följden af hans tygellösa lif — och när de långa, smygande strötågen och de vilda, plötsliga sprången blifva honom för besvärliga, slår han sig ned i närheten af någon liten by, där han framlefver en bekväm ålderdom på bekostnad af byns boskap.

Tigern är med ett ord af naturen lat, sinnlig och själfsvåldig. I grund och botten är han en feg pultron, så länge det är möjligt för honom att undvika faran; men drifves han till det yttersta, så att han råkar i raseri, så ådagalägger han ett storslaget mod.

ÄLFVORNA OCH VALENTINSBILDEN.

FÖR SOLS UNGA LÄSARE.

Helt säkert skall det roa våra unga läsare att få en saga ifrån ett annat land. I England firas en dag på året som kallas för Sankt Valentins dag med att sända till hvarandra alla möjliga slags bilder, alldeles som vi skicka påskbref och sådant till hvarandra.

Så lyder sagan:

Det var aftonen före Sankt Valentins dag. Ett sällskap älfvor steg upp från sitt insjöhem och for genom luften till en närliggande by. De fruktade, att en liten halt gosse, som ofta kom till deras insjö för att ligga och drömma bland blommorna, hvilka växte vid sjön, var i fara att blifva sårad i sitt känsliga sinne. Barnen i byn hade nämligen för sed att skicka hvarandra bilder på Sankt Valentins dag, och älfvorna visste väl, huru ofta de missbrukade den gamla seden till att sända stygga och sårande Valentinsbilder. Älfvornas första besök gällde en skog, där ett antal gossar samlats för att sortera och adressera en stor samling Valentinsbilder för morgondagen.

* * *

"Hallå! Se här!" ropade en af gossarne, i detsamma älfvorna anlände. "Här är den rätta bilden att sända den lille halte Jakob!"

Och gossen höll upp en lustig teckning föreställande en krympling, omgifven af en krets barn, som räckte ut tungan och pekade finger åt honom.

Älfvorna blefvo så ledsna, att de icke stannade kvar för att höra mera, utan skyndade till sin lille halte väns hem.

"Vi skola vaka vid hans säng i natt och stanna hos honom till morgonen", sade de sinsemellan. "Han kan visserligen inte se oss, men han skall känna vår kärlek och sympati, och vi kunna åtminstone fylla hans sömn med vackra drömmar."

Så böjde de sig öfver hans hufvudgärd, och den sofvande gossen tyckte, att han hörde ekållon falla i lummiga lundar, att han såg små ringar af is glittra i träden vid älfvornas sjö i månljuset, samt att han hörde små vågors sakta, melodiska skvalp bland sköna korallgrottor på hafvets botten.

Lille Jabok vaknade på Sankt Valentinsdagens morgon med ett lyckligt leende på sitt anlete, och snart skyndade han if-

rigt haltande uppför byvägen, som ledde till hans älsklingsställe i furuskogen. Hans svaga lilla kropp blef så uttröttad af till och med denna korta vandring, att han vid framkomsten genast sjönk ned vid foten af ett stort träd för att hvila sig.

Knappt hade han satt sig där, förrän en Valentinsbild fastbunden vid en tallkott kom flygande öfver hans axel och föll

"Låt honom inte få se den! Låt honom inte få se den!" sade de till hvarandra, skälfvande af sinnesrörelse, under det de talade.

* * *

Älfvorna hopade en mängd löf från en gammal ek öfver det stygga gula kuväret, och då lille Jakob böjde sig fram för att söka efter det, blåste de furuskogens dof-

"Älfvorna hopade en mängd löf från en gammal ek öfver det stygga gula kuväret."

ned framför hans fötter. Älfvorna igenkände gossen, som hade kastat den och som nu stod gömd bakom trädet, väntande på att få skratta åt den bedröfvelse, som bilden säkerligen skulle tillskynda deras lille vän.

"O, o, det är den elaka Valentinsbilden, som vi sågo i går kväll", sade älfvorna i djupt bedröfvad ton. "Hvad skola vi taga oss till?"

tande luft i hans ögon och åstadkommo svaga små ljud bland de bruna barrnålarne, som täckte marken, allt för att afleda hans uppmärksamhet.

Den trötte lille gossen, som icke kunde upptäcka paketet, lutade genast sitt hufvud mot trädet, vid hvars fot han satt, för att hvila några ögonblick, innan han fortsatte sökandet. Han tänkte på, att det i dag var Sankt Valentins dag, och han

önskade så innerligt att få en vacker Valentinsbild, sådan han sett andra barn hafva. Kanske var det just en sådan, som nyss hade flugit öfver hans axel. Den måste ha fallit bland eklöfvet. Han skulle se efter igen, sedan han hvilat sig litet.

Nu hade älfvornas tillfälle kommit; de stygga, gula kuväret, som låg vid gossens fötter, och betraktade det med hjälplösa blickar. Huru skulle de bära sig åt för att få bort det? Hvad skulle de göra, när deras lille gunstling vaknade?

De voro så fulla af kärlek och medkänsla, att de blåslöjade kullarne och de

"Älfvorna började hålla af denne muntre lille gosse, hvilkens hjärta förnam deras inflytande."

kysste Jakobs slutna ögonlock och vyssjade honom till sömns. Den lille gossens ögonhår sänkte sig mot kinderna, ett leende skilde hans läppar; älfvornas vyssjande söfde honom, och han slumrade in, drömmande om den vackra Valentinsbilden, hvilken han strax skulle söka reda på bland eklöfvet.

Älfvorna samlade sig nu omkring det bruna fälten, där rimfrosten glittrade i morgonsolens strålar, också tycktes fulla af kärlek och sorg. Ett hvitt moln seglade sakta fram på den blå himmelen öfver deras hufvuden, liksom om det dröjde för att se, hvad som skulle hända. Gossen, som kastat Valentinsbilden, smög sig närmare.

"Så underligt", tänkte han, "att lille

Jakob gått ut för att sofva utomhus i kölden så tidigt på morgonen."

Han tänkte väcka den lille slumraren och gifva honom Valentinsbilden. Han blickade ned på den stackars lille krymplingen med sina små genomskinliga händer och sitt bleka, vänliga anlete. Den af älfvornas lifliga medkänsla och af deras känslor af kärlek och välvilja mot alla varelser uppfyllda luften fläktade mildt mot den friske gossens tinningar. En älfva passerade nära förbi hans hurtiga, rödblommiga ansikte.

"Huru underligt allt känns i dag", sade gossen, som nu stod midt ibland de osynliga älfvorna.

Och så började han känna medlidande med sin hjälplöse lekkamrat; han tänkte på, huru han själf skulle känna det, om de andra gossarne föraktade och gjorde narr af honom; och när allt komme omkring skulle det ändå inte vara så roligt att se lille Jakob gråta, hvilket han säkerligen komme att göra, därest han vaknade och finge se bilden af den halte gossen, som hånades af sina kamrater.

* * *

"Stackars pojke", sade den friske gossen.

Älfvorna närmade sig honom; de började hålla af också denne muntre lille gosse, hvilkens hjärta nu omsider förnam deras inflytande. De skulle nog komma i tillfälle att visa sig som goda vänner till honom också, liksom de varit det för lille Jakob.

Det hvita molnet däruppe seglade ännu långsammare. Eklöfvet under furorna sattes i dans af en vindil. Fortsätt din väg, du hvita moln, du behöfver icke dröja längre. Den goda gärningen är gjord. Älfvorna hafva segrat. Den friske gossen böjer sig ned, tager upp den lustige Valentinsbilden och stoppar den i sin ficka. Se nu — se hvad han lägger i dess ställe, alldeles invid lille Jakobs hand, tydligt synligt. Det är en vackert målad Valentinsbild, full af blommor och små änglar, och i dess midt läsas dessa vackra ord:

"Där finns ingen jag älskar så högt som dig;
till din trogne Valentinsvän må du välja mig."

Gossen hade köpt denna bild för att skicka den till en liten flicka, som han beundrade mycket, men han ångrade aldrig på att hafva skänkt den åt den lille halte gossen, som den gjorde till det lyckligaste barnet i hela byn på denna välsignade Sankt Valentinsdag.

HÖST-MODER.

Promenaddräkt i rödt och svart. Den korta Eton-jackan sitter helt lös nedanför skuldrorna öfver en röd blus af siden i samma färg som klädningstyget.

Kostym af spetsar i écru och svart trädda med guldtråd. Lifvet knäppt i ryggen. De stora vecken på ärmar, lif och kjol äro af écru crèpe de chine.

Halflång paletot af mjukt blått kläde med kragar och jacka af samma. Paletoten hänger löst i ryggen och jackdelarne sluta i sidsömmen. Lång boa af fjädrar.

Ljusblå blus af groftrådigt siden, broderad med svart silke; krage, insättning och underärmar af ändå ljusare muslin.

Paletot af mörkblått kläde med uppslag af svart siden, kantade med hvitt kläde.

Tidsfördrif och tankeöfningar.

Aritmogryf.

1. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 = en folkrepresentation.
2. 10 11 8 12 2 4 3 = ett forntida byggnadsverk.
3. 11 6 13 14 15 4 = ett gudanamn från grekiska mytologien.
4. 8 12 16 8 9 11 8 9 = ett dyrbart ämne.
5. 1 2 17 18 1 6 9 = en naturskön ort.
6. 17 15 1 3 6 1 = ett folkslag.
7. 4 18 8 7 8 12 = en möbel.

Begynnelsebokstäfverna lästa uppifrån och nedåt bilda namnet på en för närvarande mycket bekant man.

Palindrom.

(Af Johan L—m.)

En liten fågel var
mitt hela så ibland,
att han det omvändt tog
utur min hand.

Rebusar.

1.

x x x x
x bl x
x x x x
T D

2.

Nej!
7263

Bokstafsgåta.

(Af Guss. —P.)

Karla = ett flicknamn.
Bara = ett folkslag.
Rebrot = ett gossnamn.
Folo = ett gossnamn.
Stal = det ett fartyg ofta brukar föra med sig.
Kisa = ett gossnamn.
Säna = en människolem.
Serdan = ett gossnamn.

När så ofvanstående namn, rätt hopsatta, bildats, bilda begynnelsebokstäfverna i hvarje namn, uppifrån och ned, namnet på en flicka.

Fyrkantsgåta.

(Af J. L—m.)

Af 5 A, 3 N, 2 K, 2 R, 2 S, 1 M och 1 L skola bildas 4 ord, hvilka kunna läsas både vågrätt och lodrätt i fyrkanten.

Charader.

1.

(Af B-a.)

Af mitt första man gör mitt andra.
Beklaga den, med mitt hela skall vandra.

2.

(Af B-a.)

Ej utan mitt andra mitt första du fann.
Mitt hela oroar, det nekas ej kan.

3.

(Af B-a.)

När till mitt första mitt andra kommer
det blir mitt hela.

4.

(Af B-a.)

Saknar du mitt första dör du.
Bor uti mitt andra gör du,
om du värdigheten därtill har.
Och mitt hela nog du tänkt dig,
fastän ödet icke skänkt dig
som du drömt och drömmer all din da'r.

5.

(Af Johan L—m.)

När mitt första får råda bland mänskors barn,
då blifver på jorden en lycklig tid.
Att blifva mitt andra är mångens mål
och sporrar honom till rastlös id.
Ett namn är mitt hela, ett maskulint
och anses af mången som ganska fint.

6.

(Af Johan L—m.)

Mitt första akrobaten var,
då han en volt i luften slog
igenom en mitt tredje.
Om 1 man från mitt andra tar,
vi det nog göra litet hvar,
om vi ej äro blinda.

Mitt hela är föreningsband
emellan tvänne hjärtan,
som skola dela ljuft och ledt,
i glädjen som i smärtan.

7.

(Af »Lunkentus».)

Om en kung skall kunna verka
godt och landets välstånd stärka
är mitt första af behof.
Den mitt andra är bör vara
gifmild och ej girigt spara
att på kärlek visa prof.
Ofta pojkar näms mitt hela.
Flickor icke samma öde dela.

Lösningar af tankeöfningarna i n:o 19:

Palindromerna:

1. Saga—Agas. — 2. Mark—Kram.

Rebusarne:

1. Sven Hedin. — 2. Asien.

Charaden:

Bakfram.

Schackuppgiften n:r 22:

1. Tf3—f4 och matt i nästa drag.

ETT GODT RECEPT.

Stackars man! Ni måste ha det gräsligt med en sådan fetma. Här skall ni få en flaska med något emot fettbildning.

Godt, hon har rätt, jag har fått en idé . . .

Det går bra, det går bra.

Ursäkta, men jag måste ut och tacka ett medlidsamt fruntimmer!

Göteborg. Göteborgs Handelstidnings Aktiebolags Boktryckeri 1901.

SOL ILLUSTRERADT 25-ÖRES MAGASIN

N:r 21. Årg. 3.

UTGIFVARE
TORSTEN HEDLUND.

Eftertryck utan angifvande at källan förbjudes.

TYGE BRAHE.

ETT TREHUNDRAÅRSMINNE.

Den bildade världen i vår tid betraktar det med rätta såsom sin plikt att ära minnet af förgångna tiders andlige stormän, hvilka lagt grunden till vår moderna naturkunskap — att i någon mån godtgöra hvad fanatism och fördomar i dessa mörka tider brutit mot kämparne för sanning och ljus. I dessa dagar fira vi minnet af en sådan storman i andens värld — tre hundra år hafva nämligen den 24 oktober 1901 förflutit sedan den store astronomen Tyge Brahes död.

Tyge Brahe (förnamnet skrifves oftast Tycho, men den danska formen Tyge är den rättare) föddes den 14 december 1546 i Knutstorp i Skåne, som vid den tiden hörde till Danmark, hvarföre ock Brahe räknas som dansk astronom. Det var äfven på numera svenskt område, som den ryktbare astronomens hufvudsakliga lifs-

gärning utfördes, nämligen på ön Hven, hvilken dock under Brahes vistelse där var dansk besittning, hvadan det danska kraftvet på denne namnkunnige man måste anses obestridligt.

Vid fjorton års ålder väcktes Tyge Brahes kärlek och intresse för astronomien genom en solförmörkelse, den han bevittnade. Och denna kärlek närde han troget trots fäderneslandet ryggen. Han begaf sig till Basel. Den ädelmodige furst Wilhelm IV af Hessen, själf amatörastronom, tog sig an Brahe och uppmanade konungen af Danmark att understödja honom. Fredrik II, som vid denna tid regerade i Danmark, upplät år 1576 ön Hven på lifstid åt Tyge Brahe och försträckte honom äfven medel till uppförande af ett praktfullt observa-

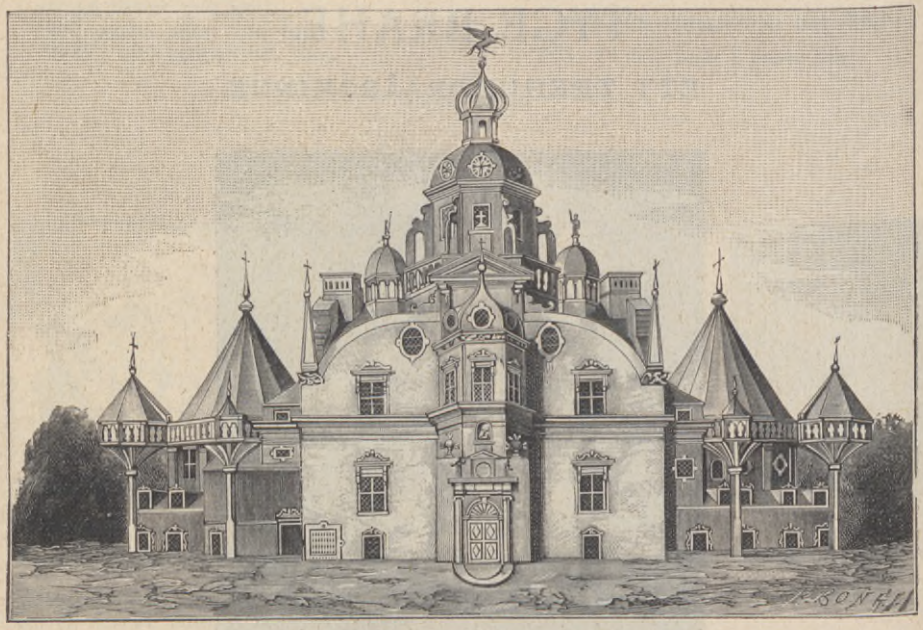

Uranienborg, Tyge Brahes observatorium på ön Hven.

de talrika hinder, som reste sig i hans väg. Hans anförvanter hade bestämt honom för juridikens studium, och han studerade verkligen denna vetenskap en tid i Leipzig; men nattetid gick han ut för att med sina ytterst enkla instrument iakttaga stjärnhimmelen. Härunder kom han att utänka nya, fullkomligare instrument och lade grunden till den nutida astronomiens exakta iakttagelse- och mätningsmetoder. Det var äfven Tyge Brahe som först använde sig af sextanten, detta numera för sjöfarten oumbärliga vinkelmätningsinstrument.

Den ovilja och fientlighet han rönte i hemmet tvang honom slutligen att vända torium, kalladt Uranienborg, hvaraf här meddelas en afbildning. Här utvecklade nu den unge astronomen en utomordentligt fruktbringande verksamhet, och här tillbragte han väl de lyckligaste åren af sin lefnad.

Den slottslika byggnaden påbörjades år 1576 och fullbordades år 1580. Hållet i holländsk renässansstil och byggdt af en holländare, var detta för vetenskapligt ändamål bestämda slott ett af den dåtida konstens mästerverk. Det låg inom massiva stenvallar och var omgifvet af sköna blomsterträdgårdar innanför stora trädalléer. Slottet var uppfördt af en röd bärgart,

omväxlande med ljus sandsten, och hade till den med en pegasus smyckade tornspetsen en höjd af omkring tjugutvå meter. I de små flygelbyggnaderna befunno sig de astronomiske medhjälparnes våningar, vidare ett eget boktryckeri, ett kemiskt laboratorium och stora biblioteksrum. I slottet själf eller dess flygelbyggnader funnos jämväl många rum med sällsynta konstföremål, taflor, gamla bronsarbeten, med mera. Öfver allt såg man konstnärliga prydnader, statyer och ornamenter; fönstren hade mångfärgade glasrutor; väggarna voro försedda med symboler, tänkespråk och målningar, af hvilka en särskildt föll i ögonen, föreställande en hund, som skällde på månen. Detta skulle vara en satir öfver de personer, som hade talat med förakt om astronomien i allmänhet och om Tyge Brahes verksamhet i synnerhet.

I tornen, från hvilka man hade fri utsikt åt alla håll, befunno sig de astronomiska instrumenten, men teleskopet var då ännu ej uppfunnet. Den ståtliga byggnaden förstördes år 1716 af ryssarne, och numera finnas endast några få spår kvar af densamma.

Tyge Brahe har gifvit oss en teckning af sig själf, hvilken här meddelas. Han sitter där med sina underliga apparater och sina medhjälpare omkring sig, ifrigt sysselsatt med att iakttaga himmelen. Väggarna i hans observatorium äro prydda med taflor, och en af de stora danska hundar, som konungen af Danmark hade förärat honom, ligger sofvande vid hans fötter.

När Brahes kunglige beskyddare, Fredrik II af Danmark, dog (år 1588), vägrade regeringen att längre uppehålla observatoriet å Hven och indrog till och med det årliga understöd, som Fredrik tillerkänt den store astronomen. Härigenom tvangs Tyge Brahe att inställa sina vetenskapliga arbeten. Han begaf sig senare till Böhmen, där han rönte ett vänskapligt emottagande af den för sina astrologiska och astronomiska intressen bekante kejsar Rudolf II i Prag, hvilken tog honom till sin astronom och ämnade uppföra ett nytt observatorium åt honom. Men innan detta kunde ske, dog Tyge Brahe till följd af en olyckshändelse den 24 oktober 1601 (enligt en annan uppgift den 14 oktober), sedan han vistats två år i Prag. Hans sista ord voro: "Jag har icke lefvat förgäfves."

De många motgångar och den myckna fientlighet Tyge Brahe under sin lefnad hade att utstå förbittrade i någon mån hans sinne; man påstår, att han icke ville er-

Tyge Brahe i sitt observatorium.

känna andras förtjänster och att han endast därför icke antog Kopernikus' nya solsystem, att han ville ersätta det med ett af honom själf uppställdt och efter honom benämdt system, som här meddelas i afbildning. Enligt Tyge Brahe befinner sig jorden i vårt solsystems medelpunkt, så att solen kretsar omkring jorden; men omkring solen kretsa dock de öfriga planeterna — nämligen Merkurius, Venus, Mars, Jupiter och Saturnus. Flere planeter kände man ej den tiden. Han förkastade jordens rörelse, men han blef icke stående vid det

gamla utslitna Ptolemæiska systemet. I stället uppställde han ett nytt system, en sinnrik kompromiss mellan det nya och det gamla. Han lät jorden stå orörlig i världsrymden, rundt kring den gick månen (härom rådde ju fullkomlig enighet) och utanför denna bana var solens årliga bana. Men de fem planeterna lät han röra sig kring solen så, att radierna af Mars', Jupiters och Saturnus' banor voro större än solbanans radie och dessa planeter således aldrig kunde komma mellan solen och jorden. Hela skillnaden mellan det "Tychoniska systemet" och det Kopernikanska var således, att i det senare var det jorden, som rörde sig kring solen, i det förra solen, som rörde sig kring jorden. Men matematiskt taget gör detta icke den minsta skillnad, och ända tills upptäckten af fixstjärnornas s. k. aberration (1728) med säkerhet visade, att jorden hade en årlig rörelse, var det ingenting i vägen för att antaga, att Tyge Brahes system var det riktiga. Tills Kepler hade upptäckt, att planetbanorna äro ellipser, och funnit den lag, som uttrycker hastighetens förändring i dessa, var det Kopernikanska systemet ännu en så brokig blandning af forntidens idéer och af nya, att det var ganska naturligt att tvifla på dess fysiska sanning. Däremot var det mera orimligt, att Tyge Brahe icke ville gå in på jordens rotation, utan liksom de gamle lät alla himlakropparne vända sig kring jorden på 24 timmar, utan rubbningar af deras inbördes ställningar och rörelser. Men han menade, som så många andra, att om jorden vred sig, måste en sten, som man lät falla från spetsen af ett högt torn, nå marken långt från tornets fot.

Trots det att han bekämpade Kopernikus' system, var han dock den store astronomen personligen mycket tillgifven, såsom flere hans uttalanden till fullo bevisa. I hvarje fall framstår Tyge Brahe såsom en viljekraftig, karaktärsfull personlighet, och de tjänster han gjort den astronomiska vetenskapen äro ovärderliga.

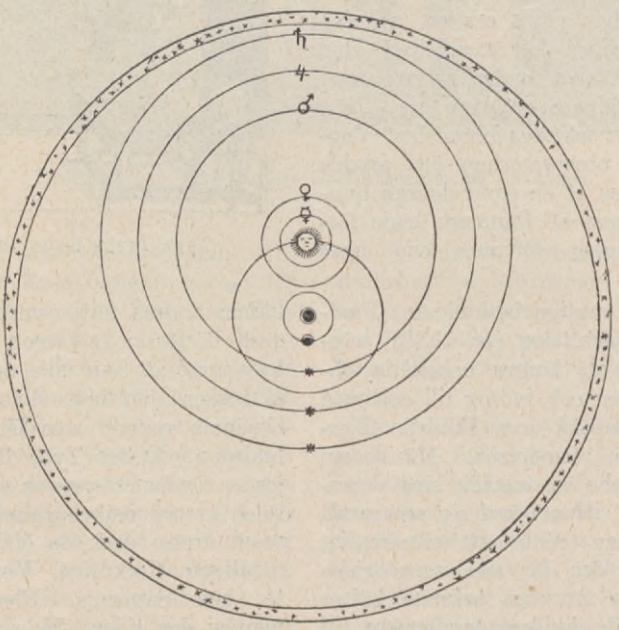

Tyge Brahes solsystem.

HINDUERNAS ASTRONOMI.

"INTET NYTT UNDER SOLEN".

Det kunde kanske vara af intresse att något se på de gamles vetande i stjärnkunskapen.

Hinduerna göra anspråk på att äga en kunskap i astronomien, jämgod med, om icke öfverträffande européernas, och som de påstå hafva varit deras folks arfvedel sedan minst 5,000 år tillbaka. Det är vår afsikt att här något närmare granska detta anspråk, så kortfattadt som med rättvisa och billighet kan vara förenligt.

Vi vilja då först och främst se till, hvad de kunna hafva sig bekant om stjärnhimmelens allmänna beskaffenhet.

Redan år 1772 lämnades af den ryktbare engelske astronomen sir W. Jones i den vetenskapliga tidskriften Philosophical Transactions några synnerligen intressanta uppgifter om den indiska zodiaken eller den s. k. djurkretsen, hvilka tydligt ådagalade att zodiaken i sin nuvarande form var känd af hinduerna minst 2,400 år f. Kr. Han hänvisar nämligen till den indiske filosofen Acharya Varaha Mihira, som lefde 400 år f. Kr. och som anför ställen ur fornåldriga indiska urkunder, de s. k. Shastraskrifterna, hvilka bevisligen hade existerat redan 2,000 år före hans tid, för att visa att dagjämningspunkternas småningom skeende framflyttning af de gamla inderna begagnades för att utmärka vissa af deras viktiga "perioder" eller cykler.

Enligt hvad nutidens astronomer förmena, skulle Hipparchus af Bithynien, som grundade sin filosofiska skola i Alexandria 140 år f. Kr., hafva först iakttagit besagda fenomen.

Men den ofvannämde Mihira, hvars namn omtalas i en annan historisk urkund, Panchatantra, har antecknat följande observation: "För närvarande befinner sig det ena solståndet i Karkâtaka's första grad och det andra i Makâra's första, men säkert är att det södra solståndet, enligt våra gamla Shastras, en gång varit i Aslesha's och det norra i Dhanishtha's första grad". Detta är liktydigt med att säga det omkring 400 f. Kr. sommarsolståndet inföll i Kräftan 1°, och det södra, eller vintersolståndet i Stenbocken 1°, men att, enligt vetenskapliga uppgifter, som voro 2,000 år äldre än nämda tid, solstånden då inträffade i resp. Läjonets och Vattumannens första grader. Hvad kan nu denna uppgift innebära annat än att fixstjärnornas och deras konstellationers rörelse var väl bekant för den hinduiske astronomen? Det är att märka att då, enligt Mihira, de gamle hafva antecknat sommarsolståndet såsom infallande i Läjonet, så måste denna observation hafva gjorts för omkring 4,320 år sedan, enär samma solstånd nu befinner sig i Tvillingarna, och den tid som åtgår för dess passage genom hvarje af zodiakens tecken är 2,160 år.

Denna tidsbestämning är också den som därtill anslogs af de gamle hinduerna, ty deras "stora år" är beräknadt till 25,920 sol-år, d. v. s. 12 gånger 2,160, och när nu äfven Newton, samt efter honom alla astronomer intill vår tid, anslagit samma tidsförlopp, eller 2,160 år för dagjämningspunkternas passage genom ett zodiaktecken, så böra vi tryggt kunna påstå, att äran af såväl *anciennetet* som *rätt bestämning* tillkommer hinduerna.

Af hvad ofvan anförts framgår, att Indiens gamla folk framställde sin zodiak under alldeles samma bilder som grekerna, från hvilka, genom romarna, vi i första hand fingo vår kunskap därom. Uppdelningen af zodiaken i de 12 tecknen var äfven densamma som af Bailly och andra resande funnits i de egyptiska fornlämningarna. På afbildningar af Dendera-Esneh-zodiakerna stå zodiaktecknen i alldeles samma ordning som på afbildningar af den uråldriga indiska zodiaken i åtskilliga lärda och andra tidskrifter.

Vidare finna vi att hinduerna delade sin zodiak i 36 s. k. "drekkana's", så att hvarje af dess 12 tecken bestod af 3 sådana afdelningar, med 10° i hvarje. De delade också kretsen i 27 "månhus".

För hvar och en af dessa "drekkana's" och "månhus" hade de ett särskildt namn, och hvad som är ändå märkligare, emedan det vittnar om, hur viktigt de ansågo det vara att kunna göra exakta astronomiska bestämningar, de hade en särskild benämning för hvar och en af djurkretsens grader. Utom denna matematiska kännedom af zodiaken, tyckas de hafva varit väl bekanta med beskaffenheten af de olika stjärnbilder, som utgjorde "drekkana's", ty icke nog med att de gåfvo dem namn, såsom ofvan sagts, utan de framställde dem äfven under bilder eller symboler. En beskrifning af dessa gifves i ett verk af Mihira, Vrihat Iâtaka, öfversatt till engelskan af Colebrooke. Gå vi nu vidare med vår undersökning, så skola vi finna att de gamle hinduerna ägde en ganska grundlig kännedom om astronomiska "perioder".

Vi hafva redan talat om det "Stora året", nämligen den period som bildas af dagjämningspunkternas framflyttning, vi vilja nu något närmare vidröra den beryktade "Narosen" och den Naroniska cykeln. Narosen bestod af 600 år och cykeln af $12 \times 600 = 7{,}200$ år. Denna cykel kallas "mån-sol-året", emedan den har afseende på solens och månens rörelser genom zodiaken, ty vi se ju att Narosen består af 7,200 månader eller månar, medan cykeln mäter samma antal år.

Denna cykel gifver 600 år åt hvart och ett af zodiakens tecken, då däremot det "Stora Året" gifver 2,160 år, och denna senare period, dividerad med 30, eller antalet grader i hvarje tecken, ger 72 år, hvilket, multipliceradt med 100, ger den naroniska cykeln. Föreställningen att hinduerna skulle delat zodiaken i 10 tecken härrör utan tvifvel från en förväxling af dessa två perioder. Narosen på 600 år säges vara en af de äldsta af hinduerna kända astronomiska perioder. Den brukas för att utmärka månens och solens återkommande konjunktion i samma stjärnbild, men vi kunna här tillägga att den, utom denna rent yttre, praktiska användning, äfven har en viktig hemlig betydelse. I detta afseende är den hos de med andlig uppfattning begåfvade hinduerna likställd med alla andra i naturen förekommande fakta och företeelser. En annan, för de gamle arierna känd, astronomisk period, som står i nära samband med föregående, kan ock omtalas.

Ekliptikans lutning mot jordens ekvatorsplan är ett faktum, som icke undgick de österländska astronomerna. Beträffande denna lutning äro vår tids astronomer i grund oense, icke blott med hänsyn till dess orsak, utan äfven angående dess rörelse i förhållande till jordens axel. Troget följande naturens anvisningar hafva hinduerna fastslagit denna rörelse såsom varande "regelbunden", och synas hafva anslagit den till 50″ per sekel, eller $^1/_2$ sekund per år.

Det är således tydligt, att det gifves ett

samband emellan det "stora året" på 25,920 sol-år och jordaxelns småningom skeende förflyttning i longitudinal riktning (hvilket vi för korthetens skull vilja kalla pol-omhvälfningen) i så måtto att, såsom ofvan blifvit påpekadt, dagjämningspunkternas förskjutning är 50″ per år och axelomhvälfningen 50″ per sekel. Ty däraf följer att den tid, som erfordras för en hel axelomhvälfning är 2,592,000 år. Om vi nu multiplicera den naroniska cykeln af 7,200 år med de 360 graderna i en cirkel, så få vi just denna period af 2,592,000 år. Således föreligger under en naronisk cykel jämnt en grads förminskning i ekliptikans lutning, eller med andra ord, ökning af pol-elevationen.

Hinduerna räkna 360 vanliga år på ett "gudomligt år", och enär, enligt deras urgamla lära, 12 millioner dylika "gudomliga år" äro lika med en Brahma's "dag", så följer däraf, med en motsvarande natt af samma längd, den rätt ansenliga period som kallas ett "Brahma's dygn", eller 4,320,000,000, af våra vanliga år. Däraf följer att 360 sådana perioder, eller "dygn", utgöra ett "Brahma's år", och 100 sådana "år", utgörande den period som kallas Mahakalpa, d. ä. den stora lifscykeln, gifva, uttryckta i vanliga år, talet 311,040,000,000,000.

Vi hafva sett att den naroniska cykeln består af en astronomisk period på 600 år, multiplicerad med antalet tecken i zodiaken, eller 12. Multiplicera vi nu denna cykel med narosen på 600 år, så blir resultatet Mahayuga'n, d. ä. "den stora åldern", hvilken är summan af de beryktade "fyra åldrarna", till hvilka vi strax skola återkomma.

Beträffande den tid som åtgår för dagjämningspunkternas passage genom ett zodiaktecken, eller 25,900 år, så ger detta tal, multipliceradt med 1,000, summan af den mellanperiod som åtskiljer de indiska Manu'ernas regeringstider, näml. 25,920,000 år, hvilket också är sex Mahayuga's tal. Tio omlopp af jordens poler gifva samma siffror. Förutsatt således att detta omlopp försiggår regelbundet, så kunde det brukas som norm vid mätningen af de ofvan omnämda "fyra åldrarna". Alltså, efter 50″ per sekel, skulle

60°	göra	432,000 år,	Kali Yuga (den svarta)
120°	„	864,000 „	Dwapur Yuga
180°	„	1,296,000 „	Treta Yuga
240°	„	1,728,000 „	Satya Yuga, hvaraf

summan: 4,320,000 år, just blir Mahayuga.

HÖSTSKYMNING.

För SOL.

Mellan svarta tjärnar leder nötta
vandringsstigen
ut mot heden. Vallfartsmännen, trötta,
draga fram i stilla pilgrimsgång.
Ifrån bleka läppar ljuder,
manar tröst och hugnad bjuder
andaktsfull och ljuf en vallfärdssång.

"Se, hur skön är doch ej senhöstnatten
med sin färgglöd,
speglad uti tjärnars klara vatten!
Är Guds jord ej fager, är ej skön
hans sorgset mörka himmel
med dess riha stjärnevimmel,
dubbelt fager vid vår sång och bön?"

O. Lbg.

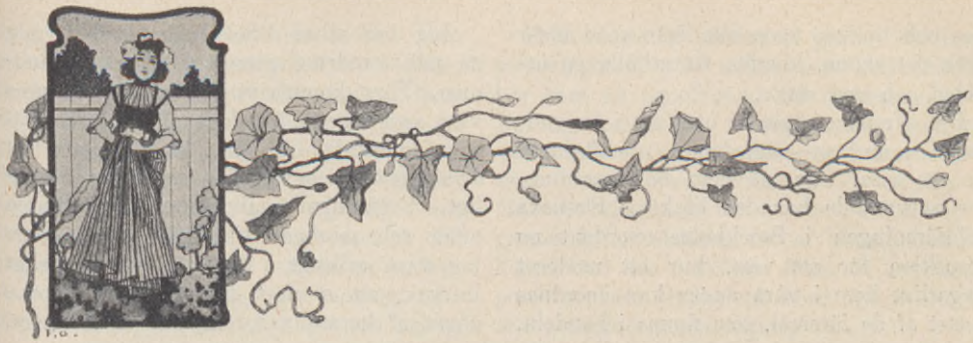

VÅRA HEM. * * För SOL af J. G. C.

Ordet "hem" är kanske det vackraste af alla, som vi äga i vårt språk. Vi hafva svårt att föreställa oss, att det finnes tungomål, där detta ord alldeles saknas som ord i och för sig. I de nordiska folkens språk icke allenast finnes ordet utan har en egen vacker klang.

För oss nordbor betyder hemmet, det af väggar inneslutna rummet, långt mera än för sydländska folk. Vårt klimat tvingar oss att tillbringa de långa, kulna vinterkvällarne såväl som de rägndigra höstdagarne och de kalla vårdagarne mestadels inomhus. Vår bostad blir för oss icke enbart en tillflyktsort, där vi sofva om natten, den blir en miljö som omgifver oss i alla lifvets skiften, är vittne till våra glada stunder liksom till de mörka.

* * *

Huru hemmet efter hvars och ens tillgångar bör anordnas angenämt och behagligt är för oss en af de viktigaste frågor. Vi fästa oss därvid liksom i det följande endast vid de yttre betingelser, som skapa ett hem, vid själfva den yttre ramen. Utan att de inre förutsättningarne för lycka finnas blir ett hem aldrig, hvad det skall vara, men finnas dessa blir det alltmera ett behof att äfven i det yttre gifva hemmet den sanna trefnadens prägel.

Det talas i våra dagar mycket om den tilltagande lyxen. Sparsamhet och måttlighet predikas, och det med rätta mången gång. I ett fall synes det dock som man ginge för långt, och det är då man i hemmet vill införa den spartanska enkelheten. Olämplig lyx i ett hem kan jag endast finna den vara, som utvecklas blott för att lysa för främlingar, men aldrig den, som jag efter råd och lägenhet omgifver mig med för egen trefnad.

Vi nutidsmänniskor äro så lyckligt lottade, att vi kunna omgifva oss med smakfulla föremål äfven om de äro af enklaste slag. Det har varit ett utmärkande drag just för vår tid, att konstnärerna med lefvande intresse omfattat uppgiften att fastställa vackra former äfven för de ting, som främst afse att tjäna något nyttigt bruk. Oafsedt den njutning, som det bereder oss själfva att vara omgifna af föremål, hvilkas former smeka ögat och hvilkas färger harmoniera, torde det vara oomtvistligt, att de barn, som uppväxa i konstnärligt ordnade

hem och hvilkas ögon allt ifrån späd ålder möta det sköna, komma att erhålla en utbildad och god smak.

Det går icke något år utan att i hufvudstaden anordnas vägledande utställningar för att visa, hur ett hem bör anordnas. För närvarande har den lifaktiga Svenska slöjdföreningen i Stockholm anordnat en exposition för att visa, hur ett modernt borgerligt hem i våra dagar kan anordnas endast af de föremål, som finnas i handeln.

Jag ber alltså "Sols" läsare följa mig på min vandring genom de eleganta rummen. Först komma vi in i entréen. Denna visar oss i detta fall föga af intresse. Ett stort linneskåp har där fått sin plats, ett arrangemang, som ju kan anses föga lämpligt. I våningar i allmänhet är tamburen mörk och minimalt tilltagen. Detta anser jag vara oriktigt. Det gör ett behagligt intryck, att så fort tamburdörren öppnas något af hemtrefnad, om jag så får säga,

Matsalen med cheminé.

Vi meddela i detta nummer en beskrifning på, huru detta hem tager sig ut, och göra i sammanhang därmed några reflexioner, afsedda att belysa, hur man bör gå tillvägå vid rumsinredningar i allmänhet. Det är nämligen så, att den ifrågavarande utställningen i viss mån är förfelad, dels emedan en våning inredd så som den utställda skulle ställa sig mycket dyr, dels emedan den svårligen kan betraktas som ett hem i sin helhet utan snarare som en exposition af i och för sig intressanta rumsinteriörer.

möter ögat. Är det möjligt att anordna tamburen så, att ytterkläderna åtminstone delvis döljas af något slags skärm och några enkla möbler där kunna hafva sin plats, är det naturligtvis bäst.

Från tamburen komma vi in i matsalen. Den har ett gediget möblemang i mörk ek samt en liten cheminé med underbyggnad af rå tegel och skåpöfverbyggnad af trä. De kulörta fönstren med sina tunga gardiner insläppa endast ett sparsamt ljus. Väggarne äro hållna i grågrön ton.

I regeln har man på senare tider visat

benägenhet att göra matsalen mörk. Man resonerar som så, att matsalen är ett rum, där familjen mest uppehåller sig vid ljusken, såväl middag som supé serveras ju under vintern vid ljus. Af detta rum begär man icke någon särskild glädje i färger, den mörka tonen verkar lugnande och harmonierar förträffligt med prydnader och husgerådssaker i koppar och silfver. Denna regel bör dock, enligt min mening, icke slås fast som princip, den i ljus ton hållna matsalen tager mången gång priset framför den mörka. Buffeten i detta rummet är en mycket lyckad komposition. Skåpdörrarne hafva vackra skulpturer och hela möbeln har utseende af att kunna inrymma något. Buffeter från den gamla goda tiden som liknade utställningsmontrer hafva lyckligtvis börjat att alldeles försvinna. Matsalen är icke till för att exponera likt och olikt i husgerådsväg, husmodern må se till, att hon i sina gömmor har det som fullt motsvarar den eleganta ytan.

Från matsalen passera vi genom ett litet serveringsrum ut i köket, som helt enkelt bör vara en ögonfägnad för ett husmoderligt öga att skåda. Hedersplatsen intager den solida spiseln af modernaste konstruktion, försedd med värmerum för tallrikar, vattenbehållare, grytor m. m. Från väggarnes hyllor skimrar det af blankpolerade kopparkärl och i skåpen finna vi prydliga porslinssaker. Stolar och bord äro af enkel och smakfull konstruktion.

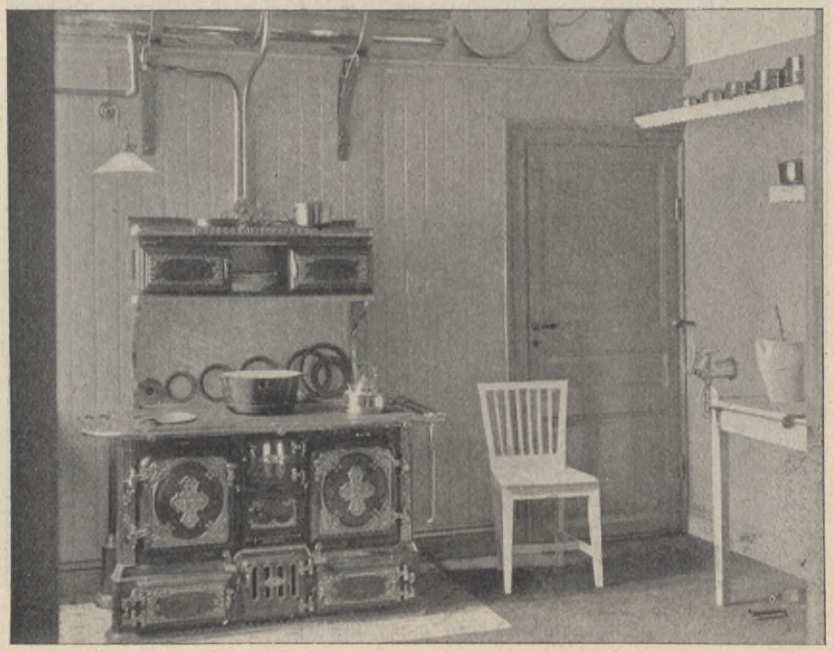

Köket.

Våningens sängkammare är ett af de mest lyckade rummen. Den är hållen i ljus ton, alltför ljus för ett rum i staden tycker man nästan. Men kompositionen af möblerna är värd allt erkännande. Som material är vår vanliga svenska björk använd och använd på ett sätt, som ger den utseende att tillhöra ett af de ädlaste träslag. Ornamenteringen är utförd i mahogni, en sammanställning med det i ljusgult polerade björkträet, som konstnären gjort med fin urskillning.

Denna sängkammare har som sig bör icke fått alltför knappt utrymme tillmätt. Sängkammaren bör vara stor nog att verka som ett rum och kunna innehålla alla möbler, som behöfvas för trefnad och komfort. Som en af de främsta möblerna märkes här ett stort spegelskåp. En inbjudande chäslong med fäll af räfskinn finnes äfven här.

en stilart, som närmar sig antika förebilder och särskildt från empiren hämtat sina flesta motiv. Möblerna äro här icke öfverdrifvet bekväma. Salongen betraktas i ett så fint hem som detta som ett mottagnings- och konversationsrum. I en salong passar det icke att intaga en nonchalant ställning. Här är icke platsen för hvilan utan för utvecklandet af vett och belefvenhet och en

Sängkammaren med barnkammaren innanför.

Intill sängkammaren gränsar en liten förtjusande, solglad barnkammare, här på grund af utrymmesskäl alltför knappt tilltagen. En originellt målad fris med lustiga små leksakslamm och dockfigurer bidraga att höja det ljusa och angenäma intrycket. Möblerna äro enkla af måladt trä och leksaker få skräpa här och hvar. Barnkammaren bör icke vara ett rum, där det hålles alltför strängt på ordningen, här om någonsin är det lämpligt att tala om en behaglig oordning.

Intill sängkammaren gränsar den eleganta salongen i ljusblått siden, hållen i

spirituell konversation. Pianot, hållet i tung empire, har här sin plats.

Intill salongen ligger ett litet damrum. Utrymmet har här icke tillåtit att åstadkomma något. Fruns kabinett behöfver ju icke vara stort, men det bör åtminstone hafva plats för några bekväma möbler. Vi nutidsmänniskor, som måste arbeta strängt, behöfva, då vi inträda i våra hem efter dagens tunga, icke allenast trefnad utan äfven mjuka och bekväma soffor och stolar, där kroppen kan finna behöflig hvila.

Denna synpunkt har blifvit fullt till-

godosedd i det angränsande herrummet. Här ståtar främst den stora, skinnklädda panelsoffan med sina kuddar och här inbjuda bekväma stolar till hvila. Möblemanget är här hållet i röd ton i olika nyanser, hvilket ger åt rummet ett intryck af lugn och värme. Skrifbordet är stort och bekvämt. Med ett ord, det är ett rum, där familjen godt kan samlas kring aftonlampan, det rum, där den antagligen kommer att trifvas bäst.

Herrummet.

Härmed hafva vi genomvandrat utställningen, om hvilken man kan fälla det totalomdömet, att den vittnar godt om svensk yrkesskicklighet och är ett gediget prof på hvad som h ä r kan åstadkommas på rumsinredningens område.

* * *

Senare har aktiebolaget Svensk konstslöjd S. Giöbel i förbindelse med sin sedvanliga höstutställning utställt tvänne möbler, afsedda för en villa på Djursholm. Möblerna, som äro ordnade i rumsinteriörer, hafva på ett mycket lyckligt sätt komponerats af artisten Alf Wallander. För den stora allmänheten har denna utställning ett särskildt intresse, ty den visar hur man äfven med jämförelsevis små medel kan inreda ett hem smakfullt och angenämt. Det utställda herrummet kostar, dukar, porslin och dylikt oberäknadt, endast 400 kronor och matsalen kostar 600 kronor.

Båda möblerna äro utförda af furuträ, laseradt för det förstnämda rummet i grönt och för det andra i rödt. Herrummet har rymliga bokhyllor, bekväma stolar, en bänkliknande soffa, ett trefligt, stort bord och diverse mindre stolar. Beslagen äro enkla, och konstnären tycks främst hafva velat verka genom linjernas skönhet. Matsalen med möbler i stark rödlackerad färg verkar soligt glad. Buffeten i synnerhet, som är försedd med vackra järnbeslag, är af mycket frappant verkan.

Dessa enkla rum, som det ligger inom möjlighetens gränser att inreda för familjer med ganska begränsade tillgångar, stå hvad hemtrefnad angår ingalunda tillbaka för rummen i det förut beskrifna eleganta hemmet. I rent konstnärligt afseende stå de i vissa fall snarare framom.

Villkoret för att man skall kunna få helhetsintrycket, då man reder sitt eget bo, sammanhänger därmed, att man själf får vara med om att välja tapeter. Bruket att, såsom i Stockholm ofta göres, inreda rummen i större våningar så, att de äro lämpade för en viss möbelstil, är afgjordt förkastligt. Ju större utrymme, som kan lämnas åt hyresgästens personliga tycke och smak, desto bättre. Det är han och ingen annan, som bör sätta karaktär på den våning i hvilken han skall vistas. Jämna toner eller hälst lösa tapeter vore idealet.

En omständighet, som nu gör många våningar i vår hufvudstad svåra att möblera, är den stora rikedomen på fönster och dörrar. Två stora fönster och tre dubbeldörrar är intet ovanligt i ett jämförelsevis litet rum. Självfallet blir det under sådana omständighetr endast små och korta väggar, så att man ej får tillräcklig bakgrund för möblerna.

För att våra hem i alla afseenden skola blifva hemvist för trefnad och smak måste byggmästaren likaväl som möbelritaren göra sitt bästa, och självfva måste vi vid inköp af äfven den obetydligaste småsak taga hänsyn till smakens fordringar.

* * *

Vi skola i nästa nummer i samband med en artikel, som likaledes kommer att behandla våra hem, återgifva afbildningar af de två här omtalade rumsinteriörer, som utställas af Giöbel.

FUNDERINGAR.

TILL THORD BONDE FRÅN OLAUS PETRI.

Jag vill gärna lämna något i utbyte mot hvad Du gifvit. Helt visst skall Du finna mina tankar olika dina, ty mina synpunkter äro andra än dina.

Men jag tror att det är samma bild, vi skåda båda. Det måste vara så.

Jag är kanske mera polemiskt anlagd än Du, och jag följer gärna med tidens synliga rörelser.

Obestridligt torde vara, att religionens representanter nu stå i ganska skarp strid med vetenskapens, "bildningens", företrädare, så att de förra af de senare måst räknas till baksträfvarne och de ljusfientlige. Ja, man anser till och med här och hvar inom teologernas eget område, att religionens förkunnare, generellt, äro rent af kulturomöjliga.

Att den naiva och "oskolade" allmänheten här skall stå "undrande och spörjande" är icke förvånande — man finner sig som "får, de där ingen herde hafva".

Men är då vår kristna böckernas bok så svårtydd, att jag icke skall kunna bruka den utan mellanhand af en teolog? Finnes det alls intet i det religiösa lifvet, som är af så direkt mänsklig art, att det kan fattas utan examinerad lärdom?

Och är det alldeles gifvet, att äfven lärdomen skall göra mig mera förståndig i religiösa — låtom oss bruka rätta ordet — i rent andliga ting?

Har Paulus rätt eller orätt, när han låter människan bestå af de tre egenskaperna: kropp, själ och ande? I fall han har rätt, böra vi ej då hålla fast vid hans benämningar, om vi skola söka hjälp ifrån denne märklige man, till och med framställd som kristendomens egentlige formare.

Begreppen måste hafva förändrats sedan Pauli tid, ty numera skilja vi litet på själ och ande, ja, något som Paulus i c k e betonade hafva vi rent af infört i stället för både själ och ande: det är yttre kunskap.

Våra begrepp äro alltså andra än Pauli, detta måste inverka på vår uppfattning af kristendomen.

Det är antagligt, att Paulus menade något med de tre begreppens ordningsföljd. Att han med att sätta "kroppen" först markerar den som lägst, lärer ej behöfva påpekas; men väl det följdriktiga i att sätta "anden" högre än "själen". Om så är och vi tillika kunna säga, att kunskap är något kroppsligt-själiskt, så torde vi

tvingas att erkänna det vi besitta en egenskap, som står högre än kunskap: det andliga i oss. Paulus har delat detta på alla människor, ej endast på predikanter.

Skulle vi ej då ock kunna våga tilldela oss själfva denna egenskap — och därmed i någon mån frigöra oss ifrån teologers "kunskap", för att med vårt eget andliga lif finna vägledning hos böckernas bok?

Visserligen!

Hvad är kristendomens läror? En samling judiska urkunder, som kallas gamla testamentet? Jag tror ej det. Men en samling skrifter, upptecknade af olika författare med något afvikande utsagor i fråga om detaljers uppfattande, men ense i grundsanningarne, som finnas i hvad vi kalla det nya testamentet.

Kristendomens väsen innesluter tvänne moment: lif och tro — tro och lif.

Om t r o n säger Jesus af Nazareth: "Om I haden tro så mycket som ett senapskorn, så kunden I försätta bärg." Han jämför alltså tron med den inre lifskraften hos fröet. En gudomlig egenskap, mystisk till sin natur, men ett obevekligt faktum, som ej den vildaste skeptiker vågar förneka, hvilken kraft gör, att fröet kan växa: grundlaget och möjligheten för hela dess förvandling till planta och slutlig fullväxt. Tron framställes alltså i denna bild icke som tron p å något, utan tron är en kraft i n o m. Kan detta vara ett utslag af den egenskap, hvilken Paulus definierar som "ande"? I så fall vore det Guds ande i allt lefvande — och i oss särskildt formad till människoande; andligt lif vore detsamma som troslif. Men märk ett troslif, som arbetar inifrån människan själf utåt, alldeles som i senapskornet, ej utifrån och in, påtryckt och inpluggadt.

Och bästa kriteriet på att rätt tro öfver allt saknas i våra kristna kretsar är det faktum, att de minst af allt "kunna försätta bärg" — de kunna ej försätta ens sina egna dåliga och låga begär och lidelser.

Om l i f säger samme Jesus af Nazareth: detta är det högsta af alla buden, älsken Herren öfver allting och din nästa såsom dig själf.

Han nämner icke ett ord om att läsa teologi eller gå i kyrka eller att följa de och de yttre kyrkliga buden — det må vara hvars och ens frivilliga sak — enkelt och klart är det uttaladt h v a d som är ett kristligt lif.

Och till handledning har han hållit sin bärgspredikan; som slutmål visar han oss: I skolen vara ett med mig såsom jag är ett med min himmelske Fader.

Kunna vi varda kroppsligen ett?

Kunna vi ens vinna enhet i kunskaper?

Huru då e t t? Jag tror i Anden, hvilken är påvisad af honom vara den innersta gudomliga drifkraften för tillväxt i oss — sambandet mellan allt, solidariteten hos allt lefvande, evolutionens r a i s o n d'ê t r e.

Hvem vågar påstå, att vi nödvändigt behöfva någon annan för att tolka "böckernas bok" åt oss?

Boken finnes att läsa på vårt eget modersmål.

Äga vi ej uti oss den inre kraft af Gud Fader, som Jesus har sagt oss så tydligt och klart att vi besitta i "tron" såsom hos senapskornet.

Senapskornet kunde ej tro på några dogmer, läror och bekännelser — men det kunde låta sin härliga växtkraft af Gudi, ohindrad af egenvilja, utveckla sig till fullmognad.

Och om ett senapskorn kan det, huru mycket mera skall då ej utgå ur en människosjäls tillväxt och mognad. Det är oss sagdt: d e n s k a l l k u n n a f ö r s ä t t a b ä r g!

"I skolen icke vara endast ordets hörare, men ock dess görare."

EN FALLEN AFGUD.

AF F. ANSTEY.

ÖFVERSÄTTNING.

(4)

"Det förefaller mig, som hade vi i det närmaste afhandlat fröken Elsworth tillräckligt, eller hur?" afbröt Campion.

"Jag ser att du har en riktig fördom mot den stackars lilla flickan, Campion. Nåhå, jag ska inte tala vidare om henne då. För rästen får jag lof att laga mig i väg nu, jag har någon som väntar på mig hemma. Ja, adjö, adjö då, hedersbror; jag kommer väl som sagdt med taflan i morgon."

Då han äntligen gått, brast Campion i ett skratt, som lät mera harmset än gladt. Därpå gick han fram till porträttet och betraktade det noga.

"Är det möjligt, att han har rätt, den åsnan?" frågade han sig själf. "Betyder verkligen den där minen att hon — har tråkigt? Det är onekligen någonting kring munnen — — som om hon i stillhet gjorde narr af — — någonting trotsigt — — jag tänkte aldrig på det förut, men ändå — ändå — — — fördöme den Babcock!"

Han sköt det stora staffliet tillbaka i hörnet och återvände till sin andra målning för att afsluta några detaljer, men efter ett par minuter upphörde han med en otålig suck.

"Tjänar ingenting till", mumlade han. "Bäst sluta för i dag — dagern är dålig för rästen. Jag ska gå och göra undan ett par visiter — nej, minsann, om jag det gör! Jag gör väl ett slag i parken i stället.

Inom få ögonblick befann han sig på väg. Det var en af de vårdagar, då naturen i stillhet tyckes samla sina krafter till ett afgörande steg. Vid första påseendet tycktes allt lika bart och ödsligt som det varit under alla de dystra förflutna vintermånaderna; men såg man nogare efter, märktes det att det vissnade gräset hade en viss underton af frisk grönska, kvistarna som aftecknade sig svarta mot luften voro knöliga af små svällande knoppar och stammarna hade en finare färgskiftning än de haft under den kalla årstiden.

Men allt detta var dock endast vårförebud; i själfva verket var det ganska kallt och kulet, sandgångarna i parken stodo fulla af glänsande vattenpölar, luften var töcknig, solnedgången visade sig endast som en kall, blekgul remna i de grå molnen och vinden var nordost.

Campion hade sedan någon tid fattat ett synnerligt tycke för Regents Park. Hans steg förde honom nästan instinktmässigt ditåt, så snart han icke var ovillkorligen tvungen att bege sig åt motsatt håll, och därvid valde han oföränderligen samma väg — förbi dammen i närheten af Sussex Place.

Det är förunderligt, hvilket trollskimmer en enda liten flicka understundom kan

utbreda öfver en hel trakt, åtminstone i en viss persons ögon. Detta hemlighetsfulla skimmer är i stånd att försköna och förändra äfven de mest hvardagliga omgifningar och dröjer ofta kvar längesedan den ursprungliga anledningen förbleknat, så att mången varit nödsakad att stanna och fråga sitt minne — måhända förgäfves — hvarföre anblicken just af detta hus eller denna högst prosajska gata kommer hans hjärta att bäfva med en så underlig känsla af vemodsfull romantik.

Det är troligen onödigt att upplysa den erfarne läsaren att den gudomlighet, hvars närhet i Ronald Campions ögon spred en så oförklarlig strålglans öfver just denna del af Regents Park, icke var någon annan än fröken Sybil Elsworth. Han gick icke dit i hopp att träffa henne; han önskade det knappast en gång, och vid de få tillfällen, då han verkligen lyckats möta henne där, hade hon alltid befunnit sig i sin tants sällskap.

Men han tyckte i alla fall om att promenera där; och det föreföll honom obestridligt att denna del af parken ur rent konstnärlig synpunkt var oändligt mycket mera målerisk och intressant än någon annan, hvilken icke hade utsikt åt Sussex Place.

Vid detta tillfälle tyckte han sig dock vara i behof af en mera verklig tröst än blotta åskådandet kunde bereda honom. Babcocks prat hade lämnat en obehaglig efterklang i hans sinne af tvifvel och oro, som endast den älskades egen närvaro kunde förjaga.

Och ödet var honom denna gång mera bevåget än eljes. Han hade knappast hunnit inom den välkända trollkretsen, förrän han såg en smärt gestalt komma sig till mötes från en af broarna — och denna gestalt tillhörde fröken Sybil.

Då hon kom närmare, smålog hon så att gropen i kinden blef synlig; hon kände tydligen igen honom. Därpå mötte hon honom med framräckt hand och uttalade halfhögt hans förnamn. Till och med den föga skarpsinniga person, hvilken plägar stämplas som "den vanligaste iakttagare", måste af dessa båda unga människors sätt hafva dragit den slutsatsen att de voro mycket goda vänner. Och det voro de äfven — de voro till och med förlofvade.

2.

Ronald Campion hade i själfva verket lyckats att vinna Sybil Elsworths hjärta; men han hade ännu icke rådfrågat hennes faster, fru Staniland, och det var ganska tvifvelaktigt att förlofningen skulle vinna denna aktningsvärda dams gillande. Ronald var visserligen en af hennes skyddslingar; hon hade upptäckt hans anlag, befriat honom från tryckande omständigheter och understödt hans konststudier, och nu, då man började tala om honom som en obestridligt lofvande målare, kände hon en viss stilla självbelåtenhet vid tanken på allt hvad han hade henne att tacka för. Men det är ingalunda gifvet, att upptäckaren af ett nytt land känner lust att bosätta sig där, och fru Staniland vidmakthöll gärna ett passande afstånd i socialt hänseende mellan sig och de många föremålen för hennes välgörenhet.

Campion inbjöds visserligen då och då vid högtidliga tillfällen till hennes hus, men upptogs aldrig i hennes mera intima umgängeskrets; och då lilla Sibyl Elsworth lämnade pensionen för att göra sitt inträde i världen under sin fasters vingar, föll det den goda fru Staniland aldrig ett ögonblick in att den unge målaren skulle kunna bli farlig för hennes brorsdotters sinnesro.

Men Ronald själf hade icke träffat fröken Elsworth många gånger förr än han kände sitt öde besegladt.

Han stred tappert för att bannlysa hennes täcka ansikte från sina tankar; han försakade till och med de få tillfällen som erbjödos honom att få träffa henne och han sökte glömma henne genom att med mångdubblad energi kasta sig öfver arbetet. Men själfva denna arbetsifver och de framsteg den medförde, ådrogo honom en så ständigt tillväxande uppmärksamhet, att fru Staniland beslöt att han och ingen an-

nan skulle måla hennes brorsdotters porträtt — och han kunde icke eller hade i alla händelser icke nog själsstyrka att afsäga sig denna beställning.

Under de första sittningarna kände den stackars gossen sig hart nära söndersliten af kval och lycka på en gång. För hvar dag som gick blef han mer förälskad och mer förtviflad; ty Sybils sätt gaf honom ingen anledning att hoppas, och äfven om så varit, hvad hade han väl för rättighet att hoppas något? Var han icke af den allra enklaste hederskänsla förbunden att tiga? Hur kunde väl han, som just jämt och nätt började kunna förtjäna sitt eget uppehälle, drömma om att bedja henne, eller någon annan flicka i hennes ställning, att dela hans sträfvan och hans försakelser! — Det vore ju helt enkelt vanvett.

Han dolde alltså efter bästa förmåga sina känslor under en låtsad liknöjdhet. Följden blef en under liknande omständigheter ingalunda ovanlig. Han hade intresserat henne allt ifrån första stunden och hans köld eggade henne följaktligen endast till att söka öfvervinna denna skenbara likgiltighet. Det dröjde naturligtvis icke länge innan han förrådde sin hemlighet, fastän omedvetet och ofrivilligt; och denna oväntade upptäckt grep henne djupare än hon själf kunnat ana.

Han sade emellertid intet — och det är troligt nog, att han skulle ha tegat intill det sista, om icke en oförutsedd förändring i hans yttre omständigheter inträffat. En aflägsen och besynnerlig gammal anförvant till honom afled plötsligt och efterlämnade åt honom genom testamente en förmögenhet, tillräckligt stor för att sätta honom i stånd att gifta sig. Han tvekade dock ännu, ty Sybils lynne hade på sista tiden visat sig så nyckfullt och oberäkneligt, att han fruktade att sätta allt på spel genom att handla förhastadt. Men en vacker dag yppade sig ett gynnsamt tillfälle. Han begagnade sig däraf för att säga henne allt hvad han hade på hjärtat och hon lyssnade saktmodigt och slutade med att svara ja.

Men en sak yrkade hon på med den älskligaste envishet: ingen, nej ingen, inte ens hennes faster, skulle få veta ett ord om deras förlofning förrän hon själf gaf honom lof att omtala den. Hon måste väl ge honom lof att skrifva till hennes far, hvilken befann sig i Ostindien — men om han gick och talade om det för någon annan, hvem det så vara månde, ja då — — då förklarade den nyckfulla lilla skönheten, att det helt enkelt inte vidare skulle finnas någon förlofning att tala om.

Han var alltför förälskad för att kunna motsäga henne — han gaf efter och hade sedan knappast haft ett ögonblicks sinnesro.

Denna hemliga och otillfredsställande förlofning var nu öfver en månad gammal. De träffades blott sällan — en del af tiden hade hon till och med varit bortrest; hon skref, och hennes bref voro glada och ömma; men då de åter träffades, låg det i hennes hälsning icke ringaste antydan om att han var något mer för henne än alla de andra. Visserligen voro åtskilliga främlingar närvarande och visserligen lyckades hon, innan de skildes åt, att lugna honom genom några skenbart likgiltiga ord, åt hvilka hennes förunderliga ögon och leende gåfvo en ljuf och endast för honom begriplig betydelse; men han kände sig dock försatt i en falsk och förödmjukande ställning gent emot henne, och denna pinsamma känsla tilltog för hvarje dag i styrka.

Man kan alltså lätt tänka sig huru han plågades af det självbelåtna pladder, hvari Babcock inblandade Sybils namn; och då han nu, genom en lycklig tillfällighet, så oväntadt sammanträffade med henne, föresatte han sig att äntligen tala rent ut.

Hon var den som talade först:

"Jag trodde att det här var en af de saker som vi kommit öfverens om att aldrig tillåta oss?" anmärkte hon, ehuru det måste erkännas att hon inte såg synnerligen missbelåten ut.

"Jag visste ju inte att jag skulle möta dig", genmälde han. "Men nu måste du låta mig tala med dig, Sybil — det är något som jag nödvändigt måste säga dig."

Hon lyfte litet på sina täcka ögonbryn.

"Någonting allvarsamt?" frågade hon.

"Åh ja, tämligen."

"Då är det visst bäst vi sätta oss någonstans, jag kan aldrig vara riktigt allvarsam om jag inte sitter."

De uppsökte en undangömd bänk tätt invid vattnet, där vågorna skvalpade trögt och liknöjdt mot stranden.

"Nå, får jag nu höra alltsammans", sade hon.

Hon såg förtrollande söt ut i det hon bekvämt satte sig tillrätta för att lyssna.

"Ja, det är nu bara det, Sybil — — att jag står rakt inte ut med det här hemlighetsmakeriet längre."

"Men Ronald, då! Hvad vore det för roligt om alla människor visste af det?"

"Men det är väl inte häller precis bara för ro skull man förlofvar sig — i alla händelser så kan jag då svara för att j a g inte funnit det så särdeles roligt hittills."

"Du kunde väl tala allvarsamt utan att vara så där otreflig."

"Kallar du mig otreflig därför att jag plågas af att handla oärligt?"

"Jovisst, ty ser du, pappa vet ju af alltsammans — han har säkert fått ditt bref för längese'n."

"Men din faster vet det inte — och du vet hur mycket hon har gjort för mig; jag borde aldrig ha förhemligat något för henne."

"Men ser du, det rådde du ju inte för!" sade Sybil muntert. "Det var ju min hemlighet lika väl som din, och naturligtvis kunde du inte tala om den förrän jag gaf dig lof därtill."

"Men hvarför är du då så angelägen att hålla det hemligt, Sybil?"

Hon betraktade honom med tankfulla ögon.

"Vill du höra en mängd små skäl eller e t t stort?" frågade hon slutligen.

"Jag skulle hälst vilja höra det verkliga", sade han litet kärft.

"Nå så hör då: det verkliga skälet är att jag alldeles bestämdt satt mig i sinnet, att mitt porträtt skall exponeras på Grosvenor-galleriets utställning i vår."

"Jag förstår inte sammanhanget; om allt går väl, så m å s t e porträttet komma dit. Sir C— har sett det och du vet, att det bara behöfs en sittning till för att jag skall få det färdigt."

"Ja, och vi komma ju till dig i morgon. Men, du dumma Ronald — tror du verkligen på fullt allvar att du nå'nsin skulle få tillfälle att afsluta det i tid, ifall du fått tala om alltsammans för faster Hilary, som du ville? Jag skulle aldrig fått så mycket som titta åt ateliern en gång, förrän vi fått svar från pappa — och kanske inte ens då! — hela denna tiden skulle gått alldeles förlorad! Så att genom den här lilla krigslisten af mig (för du begrep väl att jag inte menade allt det där jag sade) så har jag räddat ett helt år af ryktbarhet åt dig — — ty jag är fullkomligt säker på att det där porträttet kommer att göra dig ryktbar. Och naturligtvis" — hon skrattade litet åt sin egen fåfänga — "naturligtvis tycker jag det är roligt, att jag också får en liten andel i din ära, begriper du."

"Men om det inte är annat, så tillåter du mig väl att tala nu, då porträttet är så godt som färdigt?"

"Nej, det får du inte, Ronald — inte än!"

"Men hvarför? Hvad har du för skäl?"

"Tycker du inte att vi äro lyckliga nog i alla fall?"

"Knappast, åtminstone hvad mig beträffar. Tänk efter, Sybil — hur ofta får jag väl träffa dig? — Detta är ju första gången alltsedan den där kvällen hos fru Pontifex som jag får tala ett par ord mellan fyra ögon med dig. I allmänhet ser jag dig ju bara midt ibland en hop främmande människor och måste anse mig riktigt lycklig, ifall jag lyckas uppsnappa ett par ord eller en blick af dig under aftonens lopp."

"Ja, det bör du väl också vara, tycker jag! — För rästen så måtte du väl kunna uthärda det litet längre, då jag ber dig, Ronald — det är ju inte som om det var något orätt!"

"Det vore inte häller orätt, ifall jag inte stode i så stor förbindelse till fru Stani-

land — annars skulle jag visst inte beklaga mig — jag tror nästan att jag skulle vara glad att få behålla det för oss själfva. Men som det nu är, så pinas jag jämt af känslan att jag inte bär mig riktigt hederligt åt."

"Nå, om du nu gick och talte om det för henne, vet du hvad som skulle hända? Först skulle hon behandla mig som om jag vore en liten obeskedlig flicka" — (hon såg alldeles ut som en sådan under det hon talade) — "och sedan skulle hon tala om det för någon annan — och så finge hela världen veta det."

"Nå än se'n då?"

"Usch, du vet nog hur alla människor skulle bråka och göra dumma frågor och gratulera! — Jag vet ingenting värre! — Det går väl an för d i g — du behöfver inte vara rädd för allt det där."

"Nå, hvad åtminstone lyckönskningarna beträffar, så misstänker jag att jag borde bli utsatt för flera sådana än du, liten. Men hvad är det egentligen som du finner så förskräckligt farligt i allt det där?"

"Å, jag vet inte" — hon ruskade litet på sig. "Alla de otrefligaste flickor jag känner kommer naturligtvis genast rusande så fort de få se mig och börja kyssas och väsnas. Och jag får lof att se glad ut och höra på: 'Så glad jag är, söta du, och så rysligt roligt att höra en så'n där riktigt romantisk kärlekshistoria nu för tiden — riktigt idylliskt, kära du — berätta alltsammans för mig, så är du snäll!' och så vidare och så vidare. Och så alla odrägliga gamla fruar och enfaldiga gamla herrar, som ska' försöka säga kvickheter om det — — hu då, Ronald, det blir ohyggligt, det är aldrig värdt du försöker öfvertyga mig om något annat!"

"Men det måste ändå gå därhän till slut, Sybil — din far skrifver naturligtvis snart till fru Staniland och då måste han ju nämna det för henne."

"Å, pappa vet ingenting värre än brefskrifning — och i alla fall kunna vi väl vänta åtminstone till dess han verkligen skrifver; det är riktigt tråkigt af dig att vara så envis."

Campion försökte skratta.

"Hvarför kan du inte så gärna säga rent ut att du börjar inse att du begått ett misstag? — Det förvånar mig alls inte att du inte är angelägen att inför hela världen erkänna hur enfaldigt du valt."

Sybil såg på honom med ett uttryck af häpnad; allt hennes barnsliga själfsvåld och retsamhet försvann i ett ögonblick. Det syntes tydligt att hon kände sig djupt upprörd och sårad af en sådan misstanke.

"Det är grymt af dig att säga någonting sådant, Ronald", sade hon med darrande läppar, "du vet väl, du borde veta, att jag aldrig haft en sådan tanke! Aldrig ett ögonblick. Jag har alltid varit stolt öfver dig, Ronald."

"Men ändå blygs du för att erkänna mig! — Sybil, om du skulle ångra dig, om du känner den minsta tvekan — — jag ber, jag ber dig, var uppriktig, dölj ingenting, jag kan uthärda det bättre nu än längre fram."

"Du tycks nästan ta för gifvet att du skall få höra det förr eller senare", sade hon med bortvändt hufvud.

"Man skall kanske söka förmå dig att öfverge mig — hvad vet jag — man skall söka öfvertala dig att lyssna till någon annan, någon som är rik och som kan bereda dig den ställning du borde ha — — din faster skall ta hans parti och inverka så mycket som möjligt på dig — — någon sådan som — som nu till exempel — Lionel Babcock!"

Hon rodnade djupt.

"'Du kunde väl åtminstone vänta till dess du ser att jag verkligen tänker på att 'öfverge' dig, som du säger. Och den där stackars Lionel Babcock — hör, tycker du inte nästan att det är litet löjligt af dig att vara svartsjuk på honom?"

"Ja, antingen det nu är löjtligt eller ej, Sybil, så borde du se att det här hemlighetsmakeriet för hvar dag som går försätter mig i en allt falskare ställning och gör det lättare för andra människor att träda emellan oss och skilja oss åt."

"Om jag bara anat att du kände så där!" sade Sybil. "Du skrämmer mig, Ro-

nald, när du låter sådana föreställningar få makt med dig. Men jag skall då åtminstone inte plåga dig längre. Jag afskyr bråk, men nu frågar jag inte efter det. Faster Hilary skall få veta alltsammans, om du anser det rätt. Så, är du nöjd nu, du stygga gosse?"

"Det är ju allt hvad jag kunnat begära. Tyck inte att jag är ett odjur därför att jag envisats på detta sätt, min lilla älskling — jag måste få min vilja fram i denna enda sak, om jag också nu ser att jag aldrig bort tvifla på dig."

"Det borde du väl kunnat se från början. Men jag förmodar att det är din natur att vara sådan, och därför måste jag väl förlåta dig i alla fall. Jag ska' tala om alltsammans för faster redan i kväll!"

"Nej, det kan jag omöjligt tillåta", sade han, "det är j a g som bör omtala det."

Hon drog en liten suck af lättnad.

"Som du vill", sade hon. "När ämnar du tala med henne då?"

"I morgon — — sedan vi slutat med målningen, kanhända."

"Vi få ohyggligt med bannor, det är säkert", sade Sybil dystert. "Men om det gör dig gladare, så — — och nu", tillade hon med sin förra glädtiga ton, "nu ska' vi inte tänka mer på alla dessa ledsamheter. Jag har en öfverraskning åt dig, ska' du veta. Under det att du gick där och tjurade och inbillade dig att jag glömde bort dig och gud vet hvad allt, hvad tror du väl j a g har gjort — hvad?"

"Omöjligt att gissa — såvida du inte broderat ett par tofflor åt mig — —".

"Tofflor!" sade Sybil föraktfullt. "Att du inte har mer fantasi! Det var visst inga tofflor — jag tål inte så'nt där skräp. Men nu ska' du få höra. Jag har köpt en liten present åt dig — du vet, att jag aldrig har gifvit dig något till tack för den där förtjusande ringen, som jag ännu inte vågat bära."

"Du har gifvit mig den här", sade han, i det han tog den lilla hand som var honom närmast.

"Å, men det kostade ju ingenting — — nu har jag köpt dig en r i k t i g present — — är du tacksam, eller säger du kanske att det är dumt af mig att slösa bort mina pängar på sådant? Det säger faster Hilary alltid då jag ger henne något. Det förstås", tillade hon eftertänksamt, "att jag alltid får lof att först låna pängarna till det af henne. Men vill du inte lofva att tycka om det här?"

"Det tror jag att jag lugnt kan lofva; jag vet inte hur jag skall tacka dig."

"Å, du får lof att se det först — kanske du alls inte tycker om det, när allt kommer omkring. Jag vet knappt hur jag kom att köpa det. Ser du, jag var med faster i en antikvitetshandel på förmiddagen, där faster sett något porslin som hon tänkt köpa. Antikvitetshandlaren var den allra raraste gamla gubbe med sammetskalott, och såg så förskräckligt nedslagen ut! — och under det att faster gick upp i öfre våningen för att se på några inlagda skåp, så anförtrodde han mig alla sina bekymmer. Han hade varit riktigt förföljd af olyckor under flera månader — tjufvar och eldsvådor och allt möjligt, stackare. Därför tänkte jag muntra upp honom litet med att köpa någonting af honom — och då jag ändå tänkt på att skaffa någonting åt dig, så tyckte jag att jag lika gärna kunde köpa det där som på något annat ställe. Men alla hans saker voro så förskräckligt dyra — alla utom en enda. Jag skall inte tala om hvad det var, efter som du ändå får se det snart; men vet du att det var en hel liten historia han berättade mig om det. Det hade blifvit uppgräfdt för en tid sedan därute i Indien af en kapten — jag minns inte namnet — som kort efteråt blef tvungen att taga afsked för någon tråkig historia han blef inblandad i, sade gubben. Och sedan led fartyget, som det skickades hem med, skeppsbrott här på kusten och nästan ingenting blef räddadt mer än den här enda saken, som på något märkvärdigt sätt råkat bli inklämd i en lifräddningsboj och därför flöt i land. Så att du ser att det på sitt sätt är en riktig kuriositet."

"Det tycks verkligen så."

(Forts.)

DE BÅDA BRÖDERNA.

BERÄTTELSE.

FRÅN ENGELSKAN FÖR SOL.

(Forts. och slut fr. föreg. n:r.)

"Hvad fordrar ni då?" sporde Erik.

"Jag är skyldig er mycket."

"Jag begär endast", genmälte främlingen, "att om jag någon gång skulle önska, att ni intager min plats för tjugufyra timmar, ni också gör det."

"Säg mig", svarade Erik långsamt och betänksamt, "om det i så fall skulle åligga mig att göra något orätt — eller — eller någonting som inte anstår en gentleman?"

Främlingen rodnade djupt.

"Nej", sade han kort.

"Då lofvar jag det", återtog Erik och skref några rader på en papperslapp. "Sänd mig detta, om ni behöfver mig."

Främlingen tog papperet och brast ut i ett hånfullt skratt.

"En sådan narraktig pojke — att göra en sådan affär af den lättaste sak i världen — gifvandet af ett löfte. Det finnes endast en lättare sak."

"Och det är?" frågade Erik efter den utträdande.

Men han var försvunnen.

ANDRA KAPITLET.

Löftets infriande.

"Bed Erik se efter."

Två år hade gått, men scenen var densamma, och desamma voro personerna. Dock icke alldeles. Godsägaren och hans systrar voro visserligen oförändrade, utom det att en tilltagande skröplighet gjorde den förstnämde mera kinkig. Äfven Mary var en smula förändrad: hon var litet mera kvinnlig och hade ett vekare uttryck i sina klara, bruna ögon. Men med Erik hade en stor förändring försiggått: han hade utvecklats från gosse till man.

"Bed Erik se efter", var allt hvad godsägaren sade; men hans ton röjde ett fullkomligt förtroende till Eriks förmåga att ställa saken till rätta.

"Hvad är det, Mary?" frågade Erik ömt, ty flickan var andlös och förskrämd.

"Ett ansikte i fönstret!" flämtade hon. "I biblioteksfönstret åt trädgården."

"Är du säker på, att det var ett ansikte du såg, Mary?" frågade Erik.

"Ja, ja; det stirrade in genom fönstret; biblioteket var alldeles mörkt, men han kunde se rakt hit in, ty draperiet var fråndraget."

"Var inte rädd, Mary. Jag skall gå ut och se efter, att allt är i sin ordning."

Lugnt drog Erik ifrån draperiet igen och steg in i biblioteket. Ofrivilligt gaf han till ett utrop, då ljuset från rummet bakom honom föll på ett hvitt ansikte tryckt mot fönsterrutan. Erik skyndade ut men kunde icke finna någonting, och tjänarne påstodo, att det var omöjligt att någon kunde stryka omkring huset, ty gamle Cäsar, den bäste gårdvard i hela grefskapet, hade icke skällt.

* * *

Efter denna händelse började Erik och Mary, hvilken snart hämtade sig från sin förskräckelse, på olika tider besöka trädgården i hopp att lösa gåtan; men i själfva verket var det en annan gåta Erik sökte lösa — nämligen ett kvinnohjärtas gåta. Hvad Mary beträffar var hon ömsevis gäckande, munter och öm, så att Erik icke visste, hvad han skulle tro om hennes känslor för honom; och själf visste den unga flickan med säkerhet endast en sak rörande sitt eget hjärta, och det var att ingenting i världen någonsin kunde förmå henne att bortgifva det åt sir Wortley Hull.

En morgon voro Erik och Mary tillsammans i trädgården, men som det var ljusan dag aktade de icke på, att Cäsar

"Din bandit!" utropade Erik.

skällde häftigt, tills ett ljud nära dem ådrog sig deras uppmärksamhet. De sågo ditåt och funno, att en person höll på att tränga sig igenom den täta trädgårdshäcken.

Den objudne gästen var en man med misstänkt utseende. I ett ögonblick hade Erik gripit honom och hårdhändt slagit honom till marken.

"Din bandit!" utropade han. "Det är således du som stryker omkring här, hva?"

"Låt bli honom, Erik", sade Mary, "du gör honom illa. Det är inte den rätte; den andre hade ljust hår."

Mannen utbröt i vilda förbannelser, men han kunde icke befria sig från Eriks grepp, förrän han sade:

"Låt bli, master, eljes kommer ni att få ångra det. Jag har ett budskap från en person, som ni står i skuld till och är skyldig uppfyllandet af ett löfte."

Då Erik nu släppte honom, tog han fram ett skrynkligt papper och lämnade honom. Erik igenkände genast sin egen namnteckning.

"Ämnar ni hålla ert löfte?" frågade han surmulet och tillade med någon ängslan i tonen: "Den andre sade, att ni inte skulle det, och jag för min del vågar på, att ni inte gör det."

"Naturligtvis håller jag mitt löfte", sva-

rade Erik högdraget. "Jag måste lämna dig, käraste Mary", hviskade han till henne.

"Jag vet det", genmälte hon, och det var tårar i hennes ögon, då hon tillade i lägre ton: "Måtte du komma välbehållen tillbaka till mig."

Då visste Erik, att han ändå till slut hade vunnit henne. Han tillsade mannen att gå in i köket för att få mat, och själf gick han in i sitt rum för att göra sig i ordning till affärden. Mannen vägrade vresigt, men sade, att Erik måste förse honom med en häst, alldenstund de hade lång väg att färdas och han hade ondt i fötterna. Han tillade, att i öfverenskommelsen ingick, att Erik icke skulle taga någon tjänare med sig, men han svor på, att hästarne skulle blifva väl skötta.

* * *

Det var en sällsam, tystlåten ridt Erik och främlingen hade tillsammans. Det ena ögonblicket kände Erik sig vild af förtjusning vid tanken på Marys afskedsblick och ord, det andra ögonblicket var han nedslagen och bedröfvad, ty ehuru han ingalunda var någon pultron, tyckte han dock att lifvet var mycket skönt, och han kände på sig, att hans gamla löftes infriande var förbundet med fara.

Deras väg bar till staden Staunton, och när de kommo nära densamma, sade budbäraren:

"Min herre är tyvärr i fängelse, men en vän till honom har utverkat tillåtelse för er att besöka honom."

Han sade ingenting vidare, men när de nådde fängelsets port, stack han ett papper i Eriks hand och aflägsnade sig hastigt.

Erik följde en fångvaktare nedåt en mörk, illaluktande gång innan han ännu hade fått klart för sig, att hans okände räddare för ett par år sedan var den beryktade stråtröfvaren Tyste Jem.

Cellen Erik infördes i var så mörk, att han till en början ingenting kunde se; omsider urskilde han dock en på bädden sittande man. Denne sprang upp och utbrast:

"Ni här? Ni har alltså, när allt kommer omkring, varit för dum att göra den enda sak, som är lättare än att gifva ett löfte. Godt, det är så mycket bättre för mig."

Orden voro hånfulla, men det låg någonting i tonen som motsade dem.

Erik svarade med köld:

"Naturligtvis håller jag mitt ord. Jag är en gentleman."

"Ha ha!" hånskrattade den andre. "Ni vet ännu inte, hvilket pris ni kommer att få betala för det privilegiet."

Erik var tyst. Han kände med sig, att han hade sårat den andre; men huru skulle han också kunnat säga denne hånfulle främling, att han aldrig förgätit sin döende moders ord: "Frukta Gud och tala sanning, min lille Erik"?

Framför sig såg han en man, som var mycket äldre än han själf och hvilkens en gång vackra ansikte var vanställdt och fåradt af våldsamma lidelser. Hans hår var ljust liksom Eriks eget. Ehuru han var förändrad till sin nackdel, igenkände Erik dock i honom sin räddare, men denna gång var det i främlingens ansikte och röst något bekant, som slog honom, något som han icke märkt för tvänne år sedan.

"Ni är skyldig mig tjugufyra timmar af ert lif", sade fången, "och jag behöfver dem nu. Jag måste komma ut ur denna håla i edra kläder, och ni måste kvarstanna här, tills jag återkommer."

"Men om ni inte återkommer?"

"Det skulle vara obehagligt för er, eftersom Tyste Jem är dömd till döden och endast har ett par dagar kvar att lefva."

"Men de skulle snart upptäcka, att jag inte är den rätte", invände Erik.

"Knappast", genmälte den andre med ett egendomligt leende. "Betrakta mig noga. Två dygn i denna håla skola göra er ofantligt lik mig. Det råder stor familjelikhet emellan oss Hurstar af Hazelwood."

"Georg!" utropade Erik och betäckte sitt ansikte med händerna.

"Ba! Gif mig edra kläder. Här är ingen tid att förlora."

Erik lydde mekaniskt, liksom bedöfvad af upptäckten af sin broders förnedring.

Omsider återtog Georg Hurst:

"Om ni önskar bryta ert förhastade löfte, så är det ännu tid."

"Nej", svarade Erik buttert; "det må vara den lättaste sak i världen för er, men inte för mig. Om någonting skulle hända mig, så låt dem endast veta sanningen därhemma."

"Det skall jag", sade Georg i mildare ton; därpå betraktade han sin broder, och hans ansikte hårdnade åter.

När fångvaktaren kom, vände Georg sig om och följde honom utan ett ord vidare.

Erik kastade sig på den usla bädden; det föreföll honom som om han allaredan hade beträdt dödsskuggans dal.

Tredje Kapitlet.

Löftets följder.

Två dagar efter mötet mellan de båda bröderna i fängelset trädde en man med hvitt ansikte och böjd rygg ut ur en liten fiskarkoja nere vid hafskusten. Det var Georg Hurst, och han såg nu ännu mera eländig och härjad ut än han hade gjort för fyrtioåtta timmar sedan, ty i kojan bakom honom låg hans hustru död af sorger och umbäranden.

"Mina synders lön har drabbat mig", mumlade han. "Jag är en pliktförgäten son, en dålig äkta man och en onaturlig broder." Han stannade plötsligt, förde handen till pannan och tycktes försjunken i tankar. "Det är ingen tid att förlora", mumlade han med en ed. "Jag har tillräckligt på mitt samvete utan hans blod."

Han skyndade till ett uthus, där han hade sin häst bunden, sadlade den och var snart färdig att begifva sig af.

Men dessförinnan sprang han tillbaka till hyddan, som om han hade svårt att slita sig därifrån, tryckte sin brännande panna mot dörrposten och mumlade:

"Farväl, Maria, farväl."

Därpå återvände han med förtviflan i sina drag till hästen.

Georg Hurst var en egendomlig natur; trögtänkt men modig och lidelsefull, självvisk och afundsam hade han lidit skeppsbrott på lifvets resa.

Men ehuru han understundom hade njutit af sitt laglösa lif med dess oupphörliga äfventyr och många faror, var han dock icke en fullkomligt förhärdad bof, och det skulle ha varit lika omöjligt för honom att låta sin broder dö i sitt ställe som att röfva sin fader, då han två år förut hade hans tjänare och hans pänninglåda i sitt våld på Windmill Common.

Men hans lif hade förråat honom mera än han själf visste; och hans ytterst afundsamma anläggning gjorde honom i stånd till en småaktig grymhet.

När han först skickade efter Erik, hade han för afsikt att säga honom, huru det förhöll sig, nämligen att han endast behöfde tjugufyra timmars frihet för att besöka sin döende hustru; men Eriks första ord i fängelset retade honom, och kontrasten emellan dem — han, den dödsdömde stråtröfvaren, och Erik, den aktade gentlemannen — trängde sig på honom med sådan pinsam styrka, att han intogs af ett begär att också låta brodern lida.

Erik var nu i besittning af den förstfödslorätt som han, Georg, hade förverkat; och då han med djup grämelse i Erik såg en bild af, hvad han själf kunde ha varit, beslöt han att tiga. Tjugufyra timmars instängning i den eländiga cellen och fruktan för en därpå följande skamlig död skulle göra den högmodige unge arfvingen till Hazelwood godt.

Men Georgs grymhet föll tillbaka på honom själf; hans hustru hade en lång dödskamp, och han kunde icke förmå sig att lämna henne förrän hon för alltid slutit sina trötta ögon i döden. När detta skett var det ännu tid nog att skynda till Eriks befrielse; men eftersom de tjugufyra timmarne redan förflutit, önskade Georg att han gifvit sin broder ett löfte att säkert återvända.

En gång under den sista månaden före sitt tillfångatagande hade Georg gripits af en oemotståndlig längtan att återse sitt

barndomshem; han hade hemligen smugit sig till Hazelwood, och det var hans ansikte Mary hade sett i biblioteksfönstret. Han hade under några sekunder med afundsjuk blick betraktat den lyckliga familjegruppen, där han icke mera hade någon plats, och han hade då nästan känt hat mot Erik. Men nu försvann hans afundsjuka af fruktan för att komma för sent till sin broders räddning. Den ödesdigra likheten dem emellan kunde komma att kosta Erik lifvet, och han stönade högt vid tanken på, att Erik kunde få gå till galgen i den tron, att Georg hade stulit hans lif ifrån honom.

Men han stillade sina farhågor med tanken på, att han tryggt kunde lita på sin favorithästs snabbhet. Dock hade han icke kommit långt förrän han fann, att han denna gång missräknat sig. Han hade icke hunnit mer än tre kilometer från fiskarkojan, då han såg att något var i olag med hästen.

Georg höll innerligt af sin trogne häst. Mer än en gång hade djurets snabbhet räddat lif och frihet åt honom, men han fick icke nu spara hästen, när det gällde att rädda Erik. Med en tung suck satte han sporrarne i djurets sidor.

Omsider såg han det värdshus, där han kunde hoppas att få en ny häst. Till råga på hans ängslan led han också brist på pängar; emellertid var hästen ett värdefullt djur, så att han kunde hoppas få en tämligen god springare i utbyte mot honom. Djuret var nu så uttröttadt, att Georg steg af för att tillryggalägga den återstående vägen, två à tre hundra meter, till fots.

Men det var för sent att rädda hästen. Han föll död ned vid ankomsten till värdshusgården.

Tårarne kommo Georg i ögonen, men det var icke tid att sörja nu — afrättningen var bestämd att äga rum denna samma afton, och timmarne gingo hastigt.

En halftimme förgick under tröttsamma underhandlingar med värdshusvärden, som vägrade att taga en död häst och några smycken i utbyte mot en springare; och när slutligen affären var afslutad och en häst leddes fram, visade den sig vara en eländig skinkmärr.

Georg nyttjade nu ridspö och sporrar utan betänkande, men det gagnade föga.

Ängsligt blickade han sig omkring; solen dalade allaredan mot väster, och dess strålar voro i jämnhöjd med hans värkande ögon. Ännu en gång satte han sporrarne i hästens sidor med grym häftighet, men förgäfves; efter ett par minuter föll det tröga djuret åter i sin långsamma lunk.

Så fick Georg syn på en ung man, som kom ensam ridande emot honom på en till synes präktig springare. Här var ingen tid till ceremonier; häjdande den ensamme ryttaren begärde han, att de skulle byta hästar.

Den andre syntes färdig att kasta honom åt sidan som en galning och fortsätta sin ridt, men det beslutsamma uttrycket i Georgs ansikte kom honom att tveka.

"Det gäller lif eller död", återtog Georg. "Om ni förlorar något på bytet, så skall Hurst af Hazelwood ersätta er."

Vid detta namn, väl kändt i denna del af landet, ljusnade den unge mannens anlete, och han samtyckte till bytet, dock mera af fruktan än af någon annan bevekelsegrund.

Georg kände sig nu lugn till sinnes; afrättningen skulle icke äga rum förrän vid solnedgången, och solen befann sig ännu öfver horisonten, då han red in i Staunton's förstäder.

Han hade emellertid icke hunnit långt i Staunton, förrän han började undra öfver den märkvärdiga tystnad och stillhet, som rådde i staden, så olika mot hvad som annars plägar vara fallet vid en nära förestående afrättning.

I sin brådska red han nära nog öfver en af de få människor, som voro i rörelse ute. Mannen grep hans häst vid tygeln och utbrast i vredgad ton:

"Hvad i all världen har ni för en brådska, mister, eftersom ni inte ser folk i er väg?"

"Jag ber om ursäkt", svarade Georg,

"men jag har så brådt för att hinna öfvervara Tyste Jems afrättning."

Mannen skrattade.

"Då kan ni vända om med detsamma och trösta er öfver er missräkning så godt ni förmår, ty det är alltihop redan klart och undanstökadt. En elak rackare den där", mumlade mannen, i det han släppte tygeln, "som är så angelägen att få se stackars Jem dingla i galgen."

* * *

Solen var nedgången och stjärnorna började tindra på den klara himmelen, då Georg Hurst, nästan vansinnig af grämelse och skam, red i sporrsträck öfver Windmill Common. Förvirrad tänkte han på hvad som hade händt; af någon anledning måste exekutionen hafva blifvit påskyndad, och han hade rågat måttet af sina brott genom att låta sin oskyldige broder dö i sitt ställe.

Plötsligt skyggade hästen åt sidan för ett högt, svart föremål, som reste sig emellan honom och den klara, molnfria himmelen. Georg hade förgätit det, men han visste väl hvad här var, ehuru han aldrig förr hade fruktat det; nu vände han bort sitt spökaktigt bleka anlete och påskyndade ytterligare hästens snabba lopp. För första gången fyllde honom galgen på Windmill Common med förfäran; han vågade icke se hvad där kunde vara.

* * *

Allt var stilla och mörkt, när Georg smög sig genom trädgården fram till biblioteksfönstret, från hvilket han blickade in i det upplysta rummet innanför biblioteket. Godsägaren satt på sin vanliga plats och midt emot honom miss Griselda och miss Jemima. Mary, som läste högt för dem, var mycket blek, och på allas ansikten hvilade ett uttryck af ängslan, men det var uppenbart, att de ännu icke visste någonting om den fruktansvärda tragedi, som nyss hade utspelats. Georg stönade: "Jag lofvade honom det, men jag kan inte, jag kan inte omtala det för dem."

Plötsligt förändrades scenen därinne; dörren flög upp, och i nästa ögonblick var Erik själf, nedstänkt och medtagen, men oskadd, medelpunkten i familjegruppen.

Samtidigt ljöd ett skott genom den stilla aftonluften, och Georg föll tungt till marken.

Skjuten som en hund af sin faders tjänare — det var ett passande slut på hans sorgliga lefnadsbana. Burton, snyftande som ett barn vid upptäckten hvem det var han hade tagit för en inbrottstjuf, bar in Georg och lade honom vid faderns fötter.

Men Georgs blick sökte ingen annan än Erik.

"Det var min afsikt att komma i tid", sade han.

"Ja, käre Georg", genmälte Erik, knäböjande bredvid sin döende broder. "Det var endast i början jag misstrodde dig. Hör hvad som händt: du har en vän vid hofvet, som till tack för en tjänst du en gång gjort honom utverkat din benådning på det villkoret, att — att — du lämnar ditt fädernesland för alltid."

"För alltid!" mumlade Georg. "Ja, för alltid! Farväl, fader, och förlåt mig."

Den gamle böjde sina styfnade leder, tills hans ansikte var i jämnhöjd med sonens, och hviskade:

"Äfven jag går snart hädan för alltid. Förlåt mig, Georg."

Och så hade dessa bägge lidelsefulle män slutit fred till sist.

"Hvem är det?" frågade Georg plötsligt, i det han satte sig upp och fäste sin slöjade blick på Mary. "Jag önskar henne lycka; hon har vunnit den bäste af alla Hurstarne af Hazelwood."

Så föll hans hufvud tillbaka, innan han kunde höra deras svar.

De förde den gamle godsägaren från sonens lik, men liksom gående i en dröm fattade han Marys hand, lade den i Eriks och upprepade Georgs sista ord:

"Den bäste af alla Hurstarne af Hazelwood — ja."

Och Mary kände, att deras ord voro sanna.

ALMEDI-KONCESSIONEN.

BERÄTTELSE.

Från engelskan för SOL.

Första Kapitlet.

"Det här förefaller mig vara ett ganska intressant fall, sir Charles", anmärkte Newton Moore. "Jag vågar säga, att jag kan åtaga mig saken."

Sir Charles Morley smålog. Den store magnaten vid utrikesdepartementet hyste obegränsadt förtroende till den berömde agenten vid hemliga polisen och uppskattade till fullo hans arbetsmetoder.

"Det är ett märkvärdigt fall", svarade han. "Det är så godt jag meddelar er hufvudpoängerna i saken i fråga."

Det var en intressant historia sir Charles hade att berätta. På Indiens nordvästra gräns ligger ett stort, bärgländigt område, som innehafves af den krigiska almedistammen. Det fanns en tid, då almedierna — födda krigare hvarenda man — hade vållat indiska styrelsen mycket bekymmer. Strategiskt sedt var deras land så godt som ointagligt, men tålamod och tapperhet, att nu icke tala om mycket, dyrbart blod, hade åstadkommit underverk, och vid tiden för vår berättelse bildade Almedistaten en buffert mot Rysslands framträngande mot söder.

Staten var vid denna tid fredlig nog; den stod under Englands öfverhöghet, änskönt den nuvarande höfdingen öfver almedierna, prins Kalahami, i alla väsentliga hänseenden var en oafhängig monark, som hade frihet att göra ungefär hvad han behagade, så länge han blott bibehöll ett vänskapligt förhållande till den indiska förvaltningen.

Med tiden fann den allestädes närvarande engelske lycksökaren sin väg in i hjärtat af Almedi och slog sig ned där. Han planterade te, och det gaf riklig skörd; han letade efter mineral, och han fann dem. Så följde det oundvikliga syndikatet, och stora koncessioner förvärfvades från prins Kalahami i utbyte mot en summa af en million kronor, som betalades till den svartmuskige potentaten i Banks of England sedlar.

Denna lilla affär hade ägt rum för öfver ett år sedan, då medlemmarne af syndikatet till sin öfverraskning fingo höra, att Kalahami hade ångrat sig och lofvat sina grufvor till ett ryskt kompani. Förgäfves hänvisade syndikatet till den omständigheten, att de hade betalt kontant för sina koncessioner. Kalahami förnekade emottagandet af pängarne. Visserligen hade en representant för kompaniet besökt honom, sade han, men denne hade framställt vissa nya anspråk, dem Kalahami sett sig nödsakad att afböja, hvarefter agenten hade lämnat honom i vredesmod. Detta var allt hvad almediernas höfding hade sig bekant i saken. Han svor därpå vid sin morfars graf.

"I själfva verket", förklarade sir Charles, "äro vi fullkomligt öfvertygade därom, att agenten i fråga, kapten Stanmore,

och hans följeslage, mr Rivers, blefvo frånröfvade summan och lömskt mördade på Kalahamis anstiftan. Nu håller Ryssland på att drifva fram sitt kompanis intressen, men vi kunna af strategiska skäl och andra orsaker omöjligen tillåta, att saken kommer till ett afgörande i denna riktning. Om vi inte kunna tvinga sanningen ur Kalahami, så kunna allvarsamma förvecklingar uppstå. Kan Kalahami blott fås att bekänna, så är Ryssland oförmöget att drifva spelet längre. Att utfinna sanningen och få Kalahami att aflägga räkenskap — se där eder uppgift."

"Jag saknar all kännedom om Indien", svarade Moore; "men likväl är jag fullkomligt redo att taga itu med saken."

Sir Charles Morley smålog återigen, i det han genmälte:

"Vi värdera edra tjänster alltför högt för att utsätta er för någon onödig risk. Allt hvad ni har att göra i denna sak kan göras här i London."

"Jag vill inte påstå, att inte det gläder mig", svarade Moore; "men jag har litet svårt att förstå, huru det kan gå för sig, sir Charles."

"Prins Kalahami är i London."

"Verkligen! Märkvärdigt, att jag inte sett något omnämnande däraf i tidningarna."

"Det gifves tider, då prinsen är ytterst tillbakadragen", svarade sir Charles torrt. "Det var endast genom en ren tillfällighet vi upptäckte hans vistelse här. Vi ha naturligtvis en lång tid varit moraliskt öfvertygade om, att kapten Stanmore och mr Rivers mördades på Kalahamis tillskyndelse. Under månader ha vi väntat på, att någon af sedlarne skulle återkomma till banken. Och i går inlöstes en af dem, bärande Kalahamis endossering på baksidan."

"Är då karlen vriden?" utropade Moore.

"Långt därifrån, det kan ni vara öfvertygad om; men han dricker omåttligt, såsom också väl kan synas på hans namnteckning. Att det verkligen är prinsens namnteckning lider intet tvifvel. Sedeln spårades till en liten cigarrhandel på Euston Road, hvars innehafvare förklarat, att han emottagit den af en af sina kunder, en mörklagd herre med ett ärr i pannan. Beskrifningen träffar in på Kalahami, som, efter hvad vi väl veta, ofta kommer till London för att någon tid lefva i sus och dus. Kalahami har studerat vid Eton College och i Oxford och är sålunda till sin uppfostran så godt som engelsman. På den tiden var han härskarens öfver almedierna andre son. I Oxford var han hjälten i en vanhederlig tilldragelse, så att han med all sannolikhet skulle ha blifvit hängd för mord, därest icke hans äldre broder i samma vefva plötsligt dött. Vi måste då af diplomatiska skäl tysta ned saken och skicka Kalahami hem till hans land igen."

Moore nickade eftertänksamt. Han började få klart för sig, huru han skulle gå till väga.

"Skulle jag inte kunna göra något bruk af den där tilldragelsen?" frågade han.

"Min kære Moore, jag berättade den för er med afsikt", svarade sir Charles. "Kalahami är, praktiskt sedt, brittisk undersåte. Han är för närvarande bosatt här, och om ni eller någon annan vill taga reda på de närmare omständigheterna i den där saken och angifva honom, så blir han arresterad liksom en vanlig förbrytare. Jag förmodar, att er afsikt är att få honom att falla till föga genom hotelsen att eljes ställa honom under åtal."

Moore nickade småleende och genmälte:

"Det är just min afsikt. Utrikesdepartementet bryr sig inte om att röra i saken af fruktan för förvecklingar. Men en privatman som jag kan blifva obehaglig nog. Å andra sidan skulle jag kunna vara benägen att tiga och träda tillbaka för ett visst pris — till exempel den där koncessionen, vederbörligen undertecknad och bevittnad. Sedan jag väl fått denna i min hand, är det inte troligt att vi komma att höra af det ryska kompaniet vidare."

Sir Charles Morley smålog gillande.

"Det är allt hvad jag ber er göra", sade han. "Om jag kan stå er till tjänst med några ytterligare upplysningar, så gör jag det gärna."

"Jag behöfver inte veta mycket mera", svarade Moore; "endast adressen på cigarrhandlaren, i hvars bod sedeln lämnades, och adressen å någon student, som på något sätt stod i samband med den hemlighetsfulla affären i Oxford. Sålunda väpnad är jag säker på att lyckas."

Sir Charles Morley lämnade Moore några blyertsanteckningar.

"Jag antog, att ni skulle behöfva dessa uppgifter", sade han; "och jag är fullkomligt öfvertygad om, att edert arbete skall krönas med önsklig framgång."

Andra Kapitlet.

Newton Moore kastade sig utan tidspillan in i den honom föreliggande uppgiften. Efter en veckas förlopp hade han inhämtat alla de upplysningar, som voro af nöden. Några dagars vistelse i Oxford hade medfört öfverraskande resultat, och allt hvad som nu återstod var att göra prins Kalahamis personliga bekantskap.

Att Kalahami förr eller senare återigen skulle besöka cigarrbutiken vid Euston Road, därpå kände sig Moore säker. Under tre aftnar höll han sig förgäfves i närheten af den lilla boden, men den fjärde aftonen kröntes hans tålamod med framgång.

En kortvuxen, kraftigt byggd man kom gående gatan nedåt. Hans gång var en smula ostadig, vittnande om att han tagit sig väl mycket till bästa. Då han gick förbi Moore, såg denne att han var klädd efter senaste engelska modet, änskönt han utom allt tvifvel var en infödd indier. Han gick in i cigarrbutiken, och Moore följde efter.

"En låda cigarrer, samma sort som förut", begärde den mörkhyade mannen i en ton, som röjde vana vid att befalla och blifva åtlydd. "Och växla denna sedel."

Moore såg till sin förnöjelse, att banksedeln var endosserad. Han såg den ojämna, spetiga namnteckningen — just sådan han väntat den. Några ögonblick senare voro de återigen ute på gatan, Kalahami före, Moore efter. Kalahami stannade vid Marylebone Music Hall och inträdde. Moore följde honom hack i häl.

En stund satt Kalahami och betraktade slött föreställningen under flitigt drickande. Från sin plats kunde Moore fritt studera almedins ansikte. Ett skarpt markeradt, buttert och egensinnigt ansikte — ett ansikte döljande last och grymhet under en brun mask. Den västerländska civilisationens fernissa var så godt som aftvättad i alkohol.

När Kalahamis myckna drickande började göra verkan, blef han bullersam. Hans mörka ögon lyste, och han slog våldsamt åt en kypare, som sökte tysta honom. Två minuter senare kastades han, nu en skrikande och sparkande galning, utan vidare omständigheter ut på gatan. Några intresserade åskådare, ett par hånande gatpojkar och det elektrika ljuset glimmande på en poliskonstapels hjälm utgjorde taflan.

"Nu är det bäst att ni lugnt går hem", sade polismannen; "eljes får ni lof att följa med mig."

Nu steg Moore fram och tog till orda sägande:

"Det är rätt, konstapel; min vän är litet upprymd, men jag skall se till, att han kommer hem ordentligt."

Den lilla folksamlingen skingrade sig, och polismannen gick sin väg. Kalahami betraktade misstänksamt sin nye vän.

"Hvem är ni?" sporde han med en ed.

Moore sade utan tvekan sitt namn. Därefter fortfor han:

"Jag har ingen önskan att tränga mig på er. Af ren höflighet gjorde jag mitt bästa för att hjälpa er ur en obehaglig klämma. Och det lyckades mig ju bra. God afton."

Kalahamis misstänksamhet försvann. Han smålog. På det hela taget föredrog Moore det andra ansiktsuttrycket; ty indierns leende var allt annat än behagligt. Det låg någonting dämoniskt grymt och förslaget däri.

"Man måste vara försiktig, begriper ni", muttrade han.

"Jag vet det", svarade Moore torrt. "Det är därför jag önskar er god afton."

Indiern skrattade hjärtligt. Han saknade i alla händelser icke sinne för humor. Med en plötslig rörelse af förtrolighet, så vanlig hos berusade, grep han Moore under armen.

"Ni är en treflig kamrat, vet ni", sade han. "En af de trefligaste jag träffat på här. Himlar, om mitt folk därute kunde se mig nu! Jag är inte så illa däran som ni tror, kære vän. Jag har nog tankarne med mig. Jag är en prins."

Han rätade på sig med putslustig värdighet.

"Törs jag fråga om ert namn?" sade Moore.

"Prins Kalahami", ljöd svaret. "Men jag är Jones här. Gå nu bara inte och förråd mig. Jag är en lustigkurre, det är hela saken. Halfva min tid är jag John Jones från London, och den andra halfva är jag en indisk monark, klädd som gamle Salomo i all hans härlighet och nykter som en domare. Ni skulle inte kunnat tro det, he?"

Prins Kalahami kastades utan vidare omständigheter ut på gatan.

"N i skall inte tro det i morgon", sade Moore försiktigt.

"Ni tror det inte, he? Kom så ska vi göra oss en glad natt."

Moore afböjde det frestande anbudet och föreslog i stället, att de skulle begifva sig hem till honom och dricka kaffe eller sodavatten. Kalahami samtyckte utan betänkande.

En stund senare satt han i en korgstol med en cigarrett i mungipan och en kopp kaffe framför sig. I den mån ruset förduństade hos den indiske fursten, började han lägga i dagen en viss misstänksamhet, som icke var oväntad för Moore. Hans mörka ögon tycktes söka efter något, som han icke kunde finna. Omsider utropade han:

"Hör på, ni är väl inte en spion eller något dylikt?"

"Ånej", svarade Moore. "Jag är bara agent vid hemliga polisen."

Kalahami sprang upp med ett utrop af hälften raseri, hälften fruktan. Det framgick tydligt af Moores sätt, att han — prinsen — hade blifvit lockad hit i något bestämdt syfte.

"Släpp ut mig", befallde Kalahami. "Jag vill inte bli uppehållen här."

Moores enda svar bestod i att taga fram ett fotografiporträtt och lägga det på bordet framför Kalahami. Det var bilden af en ung man med klara, öppna ögon och ett behagligt ansiktsuttryck.

"Jag förmodar", sade han, "att ni kände min vän Oliver King."

Kalahamis mörka ansikte blef gulblekt, och läpparne vordo askgråa. Moore ryste vid åsynen af denna plötsliga och hemska förvandling.

"Jag — jag har aldrig sett honom i mitt lif", flämtade indiern.

"Ni har mördat honom", sade Moore strängt.

Porträttet af den unge Oxfordstudenten tycktes småle bekräftande. Att Moore icke känt honom personligen föll det honom icke in att yppa. Han hade gjort sig förtrogen med brottets hela historia, från början och till slut, och det var fullkomligt tillräckligt för hans syfte.

Han betraktade återigen den man, som han hade lockat hem till sig. Hans ansikte var betäckt af svett, och hans ögon uttryckte raseri, hat och fruktan. Moore tände en ny cigarrett och återtog lugnt:

"Jag vill inte dölja, att jag har vaktat på er någon tid. Jag har en liten affär att göra upp med er. Er egen dårskap har förrådt er vistelse i England, och mina egna efterforskningar hafva åstadkommit resten. Om jag vill, kan jag ännu i denna afton låta arrestera er för mord."

Indiern lät höra ett gurglande struplјud.

"Ämnar försöka en liten utprässning, he?" frågade han. "Ni tror väl, att jag kommit hit öfver med en väl späckad plånbok, kan tänka."

"Jag tror, att ni kommit hit öfver med en million kronor i Banks of England sedlar", genmälte Moore i samma lugna ton. "Jag antager, att det aldrig fallit er in, att dessa sedlar kunde uppspåras. Där ser man det ofördelaktiga uti att sakna kunskap i affärer. Jag skulle kunna tvinga er att återlämna de där pängarne, om jag ville."

"Tag hälften", föreslog Kalahami hest.

"Jag ämnar inte taga ett öre", förklarade Moore, "emedan ni skall betala mig på ett helt annat sätt. Kom ihåg, att jag känner Critchett och Denton och Manlove lika väl som flickan Grace Denbey, och jag har i min ägo mer än nog med bevis för att låta arrestera er för mordet i Oxford. Regeringen på den tiden föredrog visserligen att nedtysta saken, men om någon enskild person påyrkar en undersökning, så kan ingen regering i världen rädda er nacke. Grace Denbeys vittnesmål ensamt är tillräckligt för att få er hängd."

Kalahami lyssnade under det kallsvetten pärlade utför hans ansikte. Hans ögon uttryckte samma fruktan och mordlust som förut.

"Hvarföre förföljer ni mig?" frågade han. "Hvad kan ni vinna med — —"

"Jag kan vinna den där koncessionen ni utfärdade åt det asiatiska kompaniet och hvilken ni lät fråntaga kapten Stanmore, sedan han blifvit mördad på er anstiftan."

"Men jag kan inte utlämna den", utropade Kalahami. "Jag vågar det ej. Om Ryssland endast visste, att en sådan möjlighet funnes — —"

Han tystnade plötsligt, som om han vore på väg att säga för mycket. Han insåg

fullkomligt, att Moore icke kom med tomma hotelser.

"Jag tror mig veta, hvad det var ni ämnade säga", anmärkte Moore. "Men hvad Ryssland beträffar, så har jag alls ingen anledning att oroa er. Jag erbjuder er endast valet emellan tvänne alternativ — galgen eller den ursprungliga koncessionen."

"Jag har den inte på mig", stönade Kalahami.

"Det väntade jag inte häller. Frågan är: befinner den sig i England? Om ej, så kunna vi få en annan utfärdad och undertecknad i morgon. Men om den ursprungliga ännu finnes kvar, så föredrager jag att få den."

Indiern fäste dystert blicken på golfvet.

"Jag har den här i staden", sade han långsamt och ansträngdt, som om orden dragits fram ur honom. "Detta blir min ruin, men jag ser att ni är besluten att få er vilja fram. Min adress är Clarendon Square 17. Kom till mig klockan två i morgon middag, så skall ni få dokumentet."

Moore tvekade ett ögonblick. Det var alls icke omöjligt, att denne samvetslöse man planlade något nytt skurkstreck. Men då Moore betraktade det spöklikt bleka, svettbetäckta ansiktet, kände han förakt för sina egna farhågor.

"Jag skall komma", förklarade han med lugn beslutsamhet.

Tredje Kapitlet.

Så till vida hade Newton Moores ansträngningar krönts med framgång. Saken började blifva så prosajsk som möjligt. Om prins Kalahami endast öfverlämnade koncessionen utan vidare omständigheter, så var det slut med det hela.

Men skulle han väl det? Moore öfvertänkte saken noga. En man utan fantasi skulle hafva gått till affärens afslutande med samma likgiltiga känslor som en skatteuppbördsman. Men Moore var icke en vanlig man; han hade en otrefligt liflig fantasi.

Dessutom hade han bildat sig en tämligen hög föreställning om den indiske prinsens intellektuella förmögenheter. Mannens ögon voro onda, men det lyste intelligens ur dem. Han vore ingalunda en man, som gåfve vika utan kamp. Men huruvida han skulle våga att taga sin tillflykt till våld blefve en annan fråga.

"I alla händelser måste jag gå dit", sade Moore för sig själf. "Jag kan inte gärna draga mig ur spelet nu. Det enda jag önskar är, att jag inte hade läst så många berättelser om orientalernas dämoniska grymhet och list."

Moore kände sig orolig och förstörd, då timmen närmade sig. Hade han blott vetat, hvilken särskild fara han hade att möta, så skulle han med gladt sinne gått emot den. Men han hyste en liflig fasa för osynliga och hemlighetsfulla faror.

Hans fantasi hade kommit honom väl till pass vid många tillfälle, men det pris han måst betala därför hade varit oerhördt högt. Så äfven nu. Med hjärtat i halsgropen och ett stolt förakt för sig själf åkte Moore till Clarendon Square. För ett halft århundrade sedan hade platsen varit ansedd för modern; nu bestod den af dystra hus, otrefliga och frånstötande. Vid det dystraste och mest frånstötande höll kusken plötsligen.

"Tycker inte om det", mumlade Moore för sig själf; "det är ett ställe, där en människa kunde dödas och vara försvunnen för månader. Huru dystert kan inte London vara, om man vill ha det så."

Han drog häftigt i klockströngen, och högt klang malmen ut till honom. En betjänt, klädd i enkelt livré, öppnade dörren. Han hade en van lakejs utseende och sätt, men hans anletsdrag voro icke desto mindre afgjordt österländska. Han förde Moore genom en halfskum korridor till ett rum, som genom kontrasten tedde sig ytterst ljust och trefligt.

"Prinsen kommer genast, sir", sade den tillbakaträdande betjänten.

En trotjänare, en almedi, utan tvifvel. Antagligen voro alla tjänarne i huset af samma nationalitet. Moore hyste icke

längre något tvifvel om den saken ett par minuter senare, när dörren öppnades och Kalahami inträdde.

"Det gläder mig att se er som gäst i mitt ringa hem", sade han med värdighet.

Moore betraktade med öfverraskning sin värd. Den antagna europeiska rösten hade försvunnit, den moderna västerländska dräkten var borta, och borta var det instuderade västerländska sättet. Framför honom stod en indisk grand, allvarlig, full af värdighet och praktfullt klädd, från den gnistrande juvelprydda turbanen till de pärlstickade tofflorna.

"Ers höghet är mycket god", mumlade Moore förbryllad.

Prinsen smålog, smickrad i sin fåfänga.

"Sitt ned", sade han. "Det gifves tillfällen, då jag föredrager att spela prinsens roll, och detta är ett af dem. Ni har kommit hit för att diskutera viktiga statsangelägenheter; ni har i själfva verket kommit — —"

"För att sätta ers höghet i stånd att uppfylla ett löfte."

Kalahami bugade sig med kunglig älskvärdhet och belefvenhet. Moore betraktade honom förvirradt. Det föreföll honom som om denne man hade bytt om natur med kläderna. I själfva verket visade prins Kalahami nu sitt naturliga jag. Den andra sidan af hans lif betecknade endast utbrottet af en inneboende lastbarhet, som fått yppigare växt genom den långa be-

"Det gläder mig att se er som gäst i mitt ringa hem", sade han med värdighet.

smittelsen af hvad vi behaga kalla västerländsk civilisation.

Kalahami tände en cigarrett och räckte asken åt Moore.

"Jag har närmare öfvertänkt saken", sade han lugnt, "och jag har kommit till den slutsatsen, att det är bäst att vara fullkomligt öppen emot er. Ni har ett visst öfvertag gentemot mig, hvilket gör att ni har fördelen på er sida. Så länge jag stannar i England, är ni i tillfälle att ställa mig i jämnbredd med en vanlig brottsling.

Emellertid är jag fullkomligt öfvertygad om, att ni personligen icke har någon önskan att göra det."

"Jag har ingen annan önskan än att göra min plikt", genmälte Moore.

"Jag förstår fullkomligt, att ni inte har några personliga känslor i saken. Er regering önskar ej framträda officiellt i denna angelägenhet, hvarföre de lämnat er vissa upplysningar och låta er sedan göra ert bästa. Tillåt mig att gratulera utrikesdepartementet för dess representant."

"Ers höghet öfverväldigar mig", mumlade Moore.

"Inte alls. Ni har urskillning, takt och mod. Ni har bundit mina händer och drifvit mig till att erkänna mig vara en charlatan, en bedragare och en mördare. I London är jag nödsakad att böja mig för det oundvikliga. Därute i Almedi skulle jag utan minsta betänkande ha låtit strypa er. Jag är tvungen att stanna i London ännu en liten tid; eljes skulle ni inte ha funnit mig här i dag. Inser ni, i hvilken förödmjukande ställning ni placerar mig gent emot Ryssland?"

"Jag handlar af ren pliktkänsla", svarade Moore. "Jag har kommit hit för att få den utlofvade koncessionen. Sedan jag väl erhållit den, är min uppgift fullbordad — och mina läppar förseglade."

"Efter lunchen skall ni få koncessionen."

Moore kände sig tillfredsställd men ändå orolig. Det var icke sannolikt, att denne man skulle gifva med sig på ett så lugnt och kallblodigt sätt. Bakom den ogenomträngliga dammen måste dväljas en rasande flod.

Kalahami slog på en gongong af silfver, och omedelbart slogos två flygeldörrar upp, visande ett inre rum. Här var en utsökt lunch dukad för två personer. I detta inre rum fanns intet fönster, endast ett litet vackert anordnadt växthus, som afstängdes från lunchrummet förmedels ett par prydliga bronsportar. Ett utrop af öfverraskning och beundran undslapp Moore. Han kände sig berörd i djupet af sin konstnärliga natur.

"Huru utomordentligt vackert!" utropade han. "Hvilka utsökta blommor och ormbunkar. Dessa ståtliga portar bidraga i hög grad till den vackra taflan. Möjligen ha de kommit dit för att tjäna till skydd lika väl som för att höja den konstnärliga verkan af det hela."

Kalahami smålog, i det han gick fram till bordet.

"Säkerligen till skydd", sade han, "ehuru inte precis i den mening ni åsyftar. Växthusets glas är tjockt nog för att trotsa inbrottstjufvar. Jag har låtit sätta upp portarne, emedan jag en gång hade ett par jaguarer bakom dem. Men utrymmet var för litet för dem, hvarföre jag måste göra mig af med dem. Så länge jag vill lefva här i lugn som mr Jones — något som jag under åratal gjort upprepade gånger — måste jag vara försiktig. Och låt mig nu bedja er att taga er litet till bästa af anrättningen här. Ni behöfver inte vara rädd."

Moore rodnade lindrigt. Den tanken hade flugit igenom hans hjärna, att den indiske prinsen kunde hafva bjudit honom hit i mordiska afsikter.

"Jag vågar påstå, att ni är en klok och försiktig man", återtog prinsen. "Säkerligen har ni inte underlåtit att låta någon, som ni kan lita på, veta, hvarest ni nu befinner er. Det är ju så, mr Moore?"

"Det äger sin riktighet, ers höghet", bekräftade Moore.

Kalahami log åter, i det han med god aptit och godt humör angrep den lukulliska anrättningen.

"Jag var säker därpå", sade han. "Fördenskull skall icke häller något anslag, som jag kunde hafva planlagt mot er, utföras i och genom lunchen. Där är champanj, eller bordeaux, om ni föredrager det. Prins Kalahami är absolutist."

Allt var förträffligt i sitt slag, och anrättningen vittnade om en mästare i sitt fack. När cigarretterna kommo fram efter lunchen, höjde prinsen sin hand mot växthuset.

"Låt oss gå in och röka där", föreslog han. "Ni har väl inte brådtom?"

"Jag har en timme på mig", sade Moore, seende på sitt fickur.

En af de vackra portarne öppnades, och Moore steg in i växthuset. Luften var varm och tung, och blommornas doft en smula kväfvande. Men Moore hade ätit en god lunch, och den slappa atmosfären harmonierade med hans sinnesstämning. Rummet var litet, endast tillräckligt stort för tvänne länstolar och de olika växterna samt en gammalmodig byrå vid bortre väggen.

"I den tredje byrålådan ligger koncessionen", förklarade Kalahami. "När ni lämnar mig skall ni taga ut den med egen hand."

Moores farhågor hade alldeles fördunstat. Ingenting kunde vara öppnare och redbarare än det sätt, hvarpå han blifvit behandlad. Han blef meddelsam öfver cigarretten och yttrade:

"Jag väntade verkligen större svårigheter än så."

Indiern gaf honom ett snabbt, blixtrande ögonkast. Hans ögon tycktes brinna.

"Jag vet när jag är slagen", sade han. "Den starke vet det alltid. Eljes skulle jag ha låtit affärda er utan de ringaste skrupler. Ni hund, jag skulle mörda er nu, blott jag vågade! Som det nu är —"

Kalahami tystnade och brast i skratt. Vreden förgick som en ljungeld om sommaren.

"Jag ber er om ursäkt", fortfor han. "Tillåt mig lämna er på ett ögonblick. Under tiden kan ni sätta er i besittning af koncessionen och roa er med att läsa den, och öfvertyga er om att allt är i sin ordning."

Prinsen lämnade växthuset långsamt. Han gick igenom bronsporten och stängde den vårdslöst efter sig. Då flög plötsligt den tanken genom Moores hjärna, att han befann sig i en bur — en lyxbur visserligen, men i alla fall en bur.

Kalahami var försvunnen för ögonblicket. Med ett språng var Moore vid porten. Den var säkert låst. Han blickade uppåt — bronsportarne utfyllde hela öppningen, hvarest ett stort fönster hade haft sin plats, innan växthuset inrättades. Det fanns ingen möjlighet att komma ut här.

Ett ögonblick af dödlig svaghet kom öfver Moore, men i nästa ögonblick var han sig själf igen. Han hade ännu ingen aning om farans beskaffenhet, men han kände, att den var honom fruktansvärdt nära. Den var tvifvelsutan någonting förfärligt raffineradt och grymt, någonting som på intet sätt skulle medföra någon risk för Kalahami själf. Denne hade reda på de försiktighetsmått Moore träffat, och han måste vara säker på sin sak, då han ändå vågade ett angrepp.

Blek och med sammanbitna tänder gick Moore fram till byrån.

"Jag skall i alla händelser ha koncessionen", mumlade han. "Jag förmodar, att det ingår som en del af den raffinerade grymheten i detta anslag att först placera koncessionen i mina händer och så på samma gång beröfva mig förmågan att begagna mig af den. Men någonting skulle ju ännu kunna inträffa till min fördel."

Moore drog häftigt i den anvisade byrålådan. Men därvid skilde sig hela framsidan af byrån från det öfriga, och Moore tog ett steg tillbaka.

Ett papper föll till golfvet. Moore ryckte det skyndsamt till sig. Hans ögon öfverforo dokumentet.

I nästa ögonblick ryggade han tillbaka med ett utrop af fasa. Han hade med egen hand frammanat sitt fördärf. På golfvet, uppenbarligen kommande från den nyss öppnade byrån, syntes väl ett tjog ormar med höjda hufvuden, från hvilka utgick ett svagt hväsande.

"Barmhärtige Gud", skrek Moore. "Glasögonormar!"

Ja, det var glasögonormar, minst tjugu stycken. De reste sina "hatt"-klädda hufvuden och betraktade Moore med ondskefulla, metallglänsande ögon. Kallsvetten bröt fram på hans ansikte, och benen skälfde under honom. Det fanns många ting som fyllde Moore med fasa, men ingenting som kunde gå upp emot den fasa han hyste för ormar.

Han visste, hvad detta betydde — han

visste, hvilken förfärlig död som väntade honom. Han förstod nu, huru denne dämoniske indier ämnade draga sig ur svårigheten. "Genom en olyckshändelse biten af en tam glasögonorm" — detta skulle blifva undersökningsdomstolens utslag.

Moore greps för tillfället af ett slags vanskyvärd österländsk afgudabild. Allt det vilda, svarta blodet i hans ådror var i svallning; han var som förvandlad. Han tryckte ansiktet mot portens galler, han dansade af och an som en apa, han skrek som en galning.

"Fått papperet, fått papperet!" tjöt han.

I nästa ögonblick ryggade han tillbaka med ett utrop af fasa.

sinne. Hans känsliga, fantasirika natur gaf vika för den fruktansvärda spänningen. När han återkom till sig själf fann han, att han hade slitit af sig halsduken; den långa sidenhalsduk han vanligen bar höll han nu i handen. Han hörde ett lågt, skrockande skratt bakifrån bronsportarne.

Kalahami stod där grinande likt en af-

"Är ni belåten nu, ni kristne hund? Ha, ha, detta är någonting värdt att lefva för! Om ni endast visste — narr och svin som ni är — om ni endast visste!"

Moore var endast dunkelt medveten om Kalahamis hånfulla utgjutelser. För öfrigt gjorde han vansinniga och förtviflade ansträngningar att hålla ormarne på afstånd

från sig. Det var ett förfärligt, ett fruktlöst arbete.

Ormarne hvästе öfverallt omkring honom och kommo helt nära hans skälfvande lemmar. Plötsligt sköt en af dem fram sitt flata, ohyggliga hufvud och högg honom häftigt i handen.

Han skrek och tjöt som en galning. Smärtan var icke stor, men handen började ögonblickligen svullna. En slö förtviflan följde på den vansinniga upphetsningen. Moore visste, att hans timme hade kommit. Hans förtviflan vändes dock i rasande vrede, när han mötte indierns hånande blick.

Till hans stora öfverraskning brast Kalahami ut i ett gapskratt.

"Ormarne äro oskadliga", sade prinsen. "De kunna visserligen nyttja sina huggtänder, men giftkörtlarne äro borttagna."

Moore skrattade sakta. Därpå tycktes plötsligt hans förnuft svika honom. Han hörde Kalahamis ord som ur ett dimmigt fjärran, men de hade ingen mening för honom. Moore tyckte sig sitta midt i en solbelyst dal, och glasögonormarne voro som lefvande blomstergirlander i hans kraftlösa händer.

Han visste, att han borde känna sig lycklig, men likväl kände han sig nedtryckt af ett djupt svårmod. Det föreföll honom som om han hade en mycket kräfvande uppgift sig förelagd, en uppgift som han med all makt sökte undvika. Då föll en väldig ros till marken, en stor, röd, doftande ros, som häftigt slog honom i hufvudet och åter bragte honom till sina sinnen. Han såg Kalahami ännu stå bakom gallerporten, och med en våldsam ansträngning var han sig själf igen.

"Hvad var det ni sade till mig?" frågade han sväfvande på målet. "Ah, jag minns. Ni säger, att ormarne äro oskadliga. Ni ljuger, ni hund! Jag skall veta att möta döden som en man nu. Det var min alltför lifliga inbillningskraft, som beröfvade mig min manlighet. Jag har besegrat er. Om jag inte är hemma på utsatt tid, så blir ni arresterad. Såsom ni själf antog för några minuter sedan, har jag inte kommit hit utan att först träffa mina förberedelser."

Kalahami betraktade sitt offer med skarpa och oroliga blickar.

"Känner ni då inte vidare någon fruktan?" sporde han.

"Inte den ringaste", svarade Moore. "Se bara på mig."

Hans blick var fast och klar. Han hade öfvervunnit sig själf. Kalahami sträckte in sin hand genom gallret och vidrörde en af ormarne. Reptilen högg honom genast i handen. Han höll upp denna för att visa Moore såret.

"Här har ni beviset för, att jag inte ljuger", yttrade han. "Hur afskyvärda ormarne än äro, så äro de dock fullkomligt oskadliga. Jag visste, att ni var en fantasirik, nervöst anlagd man, men jag trodde er verkligen icke om att äga så stort mod, som det ni här ådagalagt. Jag har förr sett män drifna till ohjälpligt vansinne på detta sätt. Min afsikt var att behandla er på samma sätt. Hade det lyckats mig, så kunde ni aldrig ha gjort bruk af den där koncessionen. Nu är det jag, som dragit det kortaste strået. Kom ut och drick litet konjak. Det kan ni behöfva."

Kalahami öppnade den stora bronsporten, och Moore trädde ut. Han var säker nu, men han fruktade ett bakslag i sina känslor. Han grep i gallret för att hålla sig uppe och kämpade mot den uppstigande hysterien, liksom den olycklige drinkaren på fyllerigalenskapens gräns kämpar mot de dämoner, som kringhvärfva honom.

Anfallet gick öfver, lämnande den starke mannen i skälfningar. Faran var nu öfverstånden. Kalahamis sista strid för herraväldet hade ändat i nederlag, och han såg att han måste erkänna sig slagen. Bättre att genast gifva vika och hålla god min i elakt spel än att trotsa den engelska lagens straffbestämmelser för mord.

* * *

Några minuter senare åkte Moore hem till sig. Han kände sig ännu alltjämt matt och hufvudyr, men han var fylld af en känsla af segerstolthet och triumf.

HEVREKA-BARRIKADEN * * *

AUSTRALIENS ENDA DRABBNING.

Af Justin Charles Mac Cartie.

II.

Striden.

(Forts o. slut från n:r 19.)

På aftonen den 28 november nådde ett par brittiska detaschement Ballarat från Melbourne, och då trupperna tågade genom Warrenheipklyftan inom några hundra meter från det ställe, där några dagar senare Hevreka-barrikaden uppkastades, angrepos de af en mängd ursinnige guldgräfvare. Flere soldater sårades. Detta anfall ogillades skarpt af folkpartiets ledare, som ingenting visste därom på förhand. Hela natten hade reformföreningens styrelse öfverläggning, och dagen därpå hölls å Bakerykullen ett massmöte, till hvilket 12,000 män infunno sig. En talarstol upprestes, och på en stång hissades insurgentflaggan — "det södra korset" — hvilken var blå och försedd med fyra i silfver insydda stjärnor, anordnade till likhet med de fyra förnämsta stjärnorna i den stora stjärnbilden Södra korset på Australiens himmel.

Tonen på detta möte var till ytterlighet hetsig. Revolutionära beslut fattades, man beslöt att icke vidare betala någon guldgräfningsskatt. Eldar uppgjordes, hvari de upphetsade guldgräfvarne kastade alla sina tillståndsbref under högljudda hurrarop och salut af pistol- och gevärsskott.

Späjare till stort antal bevistade mötet, och ämbetsmännen, som omedelbart underrättades om, hvad där tilldragit sig, sände kurirer till Melbourne med anhållan om förstärkningar. Polislägret befästes starkt. Liksom för att framkalla en strid föranstaltade myndigheterna dagen därpå — den 30 november — en "guldgräfvarjakt" i stor skala. Tidigt på morgonen ryckte polisen och militären i full styrka ut ur lägret under befäl af tvänne kommissarier, formerade sig ej långt därifrån och marscherade så mot guldfältet som mot en stor fientlig styrka — med tiraljörer i fronten och kavalleri på båda flyglarne. Guldgräfvarne retirerade ett stycke, då trupperna nalkades, men samlade sig sedan skockvis och kastade sten på soldaterna; några afsköto äfven sina gevär. Några guldgräfvare arresterades, och trupperna återvände därpå till sitt läger. I samma ögonblick hissades insurgentflaggan på Bakerykullen, och tusentals guldgräfvare strömmade till, många beväpnade och färdiga att när som hälst kläda blodig skjorta för sin sak. Peter Lalor — en af ledarne — anmodade frivillige att framträda, och öfver fem hundra man svuro

trohet mot "saken", i det de sträckte fram högra handen och sade:

"Vi svärja vid det södra korset att troget stå vid hvarandras sida och till sista blodsdroppen försvara vår frihet och våra rättigheter."

De frivilliges namn upptecknades därpå, och männen formerades i mindre afdelningar för exercis, hvilken pågick till långt in på kvällen. Slutligen marscherade guldgräfvarne till Hevrekaplatån, företrädda af "kapten" Ross från Toronto såsom fanbärare. Männen voro beväpnade med gevär, pistoler, spjut och alla möjliga vapen, ända ned till spadar och spetshackor.

Positionen vid Hevreka valdes emedan den behärskade Melbournevägen, på hvilken militärförstärkningar väntades. Guldgräfvarne funderade på att anfalla dessa, ehuru det skulle varit ett våghalsigt företag, enär nämda förstärkningar utgjordes af 800 man reguljära linjetrupper, en stor afdelning marinsoldater med fyra fältpjäser, samt en betydande kavalleristyrka till understöd.

Barrikadens uppkastande påbörjades den 1 december. Platsen var föga lämplig till försvarsposition, och man har antagit, att den snarare var afsedd till öfningsplats för insurgenterna än till en verklig befästning. Tält uppslogos innanför barrikaden, och där var äfven en smedja, i hvilken ett liftigt arbete pågick med smidande af spjut och lansar.

Att fylla den viktiga posten som öfverbefälhafvare utsågs civilingeniören Peter Lalor. Denne var af irländsk börd och kom år 1852 till Melbourne, hvarifrån han först begaf sig till Ovens' guldfält. Lockad af ryktet om de mera gifvande fälten i Ballarat, flyttade han till denna plats, där han skulle komma att spela en så framstående roll. Han var vid denna tid omkring tjugufem år gammal, hade ett fördelaktigt utseende, reslig gestalt och kraftig kroppskonstitution.

Lalor biträddes af en "krigsminister" vid namn Alfred Black; och insurgenternas åtgärder från denna tid vittna, att de — eller i alla händelser deras ledare — icke blott hade för afsikt att anstifta ett upplopp utan rent af en revolution samt att införa en republikansk styrelseform. Ett manifest eller en oafhängighetsförklaring förbereddes men blef sannolikt aldrig utfärdad, emedan striden kring Hevrekabarrikaden några dagar senare gjorde en ände på alla revolutionära planer.

För att åstadkomma en allmän resning, sände insurgenternas ledare bref och kurirer till de andra grufdistrikten med uppmaning till dem att sluta sig till rörelsen; men det visade sig sedermera, att af alla dessa bref icke mer än ett nått fram till

Peter Lalor.

sin bestämmelseort, i detta fall Creswick, hvarifrån också några hundra man aftågade, utan att dock, när det gällde, deltaga i den därpå följande striden.

Under den 1 och 2 december voro guldgräfvarne ifrigt sysselsatta med förberedelser, och små afdelningar utsändes i alla riktningar för att skaffa vapen och ammunition, hvarmed insurgenterna voro dåligt försedda.

Medan detta pågick i guldgräfvarnes läger, hade myndigheterna i Melbourne afsändt ytterligare förstärkningar till platsen och utfärdat proklamationer med uppmaning till befolkningen att hålla sig lugn och akta sig för att bryta freden. Dess-

utom utfäste styrelsen en belöning af 400 pund sterling för Lalors och Blacks gripande, eller halfva denna summa för enderas gripande.

Kring polisstationen i Ballarat utställdes öfverallt poster, kvinnorna och barnen inhystes i magasinet för att vara säkra under en eventuell strid, och alla förberedelser träffades för att möta ett anfall. Detta uteblef dock; och då befälhafvande officeren, kapten Thomas, hörde, huru illa förberedda guldgräfvarne voro att kämpa mot reguljära trupper, beslöt han att gå anfallsvis till väga och krossa upproret i dess linda. Till den änden utfärdade han order, att trupperna och polisen skulle göra sig beredda att angripa Hevreka-barrikaden i daggryningen söndagen den 3 december.

Emellertid rådde allt annat än ordning och disciplin i insurgenternas läger — de drömde ej ens om ett anfall. Under hela lördagen och halfva natten passerade personer, som icke tillhörde insurgenternas antal, ut och in i lägret, under det att en mängd af de sammansvurne — inbegripet den förut omnämda kontingenten från Creswick — gingo in till staden för att göra sig "en glad dag". De stannade också där, tills striden redan börjat på söndagsmorgonen.

Det säges, att några flydde vid ryktet om ett förestående anfall från militärens sida, samt att andra guldgräfvare med fäst afseende på den lösa disciplinen gåfvo saken förlorad och drogo sig tillbaka till sina egna tält och hyddor. Härmed må nu förhålla sig huru som hälst — säkert är, att när trumpetens skall väckte de sömnige insurgenterna tidigt på den ödesdigra söndagsmorgonen, det icke fanns ens 200 man innanför barrikaden. Men de fleste af dessa hastade till bröstvärnet och öppnade en regelbunden eld mot den antågande linjen af rödrockar, som syntes närma sig barrikaden på ett afstånd af mellan 100 och 150 meter.

Anfallsstyrkan, utgörande inalles 276 man, besvarade elden, och för första salvan stupade fem eller sex insurgenter. Snart flögo kulor omkring i alla riktningar. Insurgenterna fingo order att företrädesvis sikta på den fientliga styrkans officerare.

Lalor uppmuntrade sina män med ord och åtbörder men träffades plötsligt af en kula i vänstra axeln. Nästan i samma ögonblick föll Ross till marken, genomborrad af en kula, och Thonen, en annan af upprorets ledare, vardt också dödsskjuten. En amerikansk officer, som kämpade i insurgenternas led, hade vid stridens början blifvit skjuten i låret, men detta hindrade honom ej att halta omkring bland sina män och uppmuntra dem till kraftigt motstånd. Dock flydde många, och endast en liten trupp beslutsamme män stannade modigt kvar på sin post. Men slutet var nära. Under högljudda hurrarop stormade de brittiske soldaterna barrikaden; insurgenterna föllo tillbaka, kringrändes och tillfångatogos. De segrande engelsmännen spetsade och nedsköto sårade och obeväpnade män samt genomborrade upprepade gånger de redan fallnes kroppar med sina bajonetter eller svärd.

* * *

Den segrande militärstyrkan var tillräckligt stor för att fullständigt kringränna Hevreka-barrikaden, under det att insurgenternas antal var alltför ringa för att de med sin jämförelsevis dåliga beväpning skulle kunna effektivt försvara densamma. Strax innan de brittiska trupperna stormade barrikaden, började försvararnes eld slappas af brist på ammunition, och några af deras gevär befunnos sedermera vara laddade med kiselstenar i stället för kulor. Insurgenterna försvarade sig med den största tapperhet; och hade samtliga de enrollerade männen varit på sin post, så skulle trupperna med all sannolikhet hafva blifvit tillbakaslagna, i hvilket fall andra guldgräfvare skulle hafva slutit sig till insurgenterna och upprorsrörelsen sträckt sig till andra städer. Ställningen skulle i sådant fall hafva blifvit ytterst allvarsam, enär styrelsen vid denna tid knappast kunde skicka ens 2,000 man i fält.

Efter att hafva försäkrat sig om fång-

arne, som uppgingo till 125 man, uppbrände trupperna alla tälten inom barrikaden — många sårade sägas hafva blifvit därvid innebrända — och återvände därpå till lägret.

Huru många som dödades i striden är svårt att säga, alldenstund uppgifterna

upprestes vackra monument öfver båda grafvarne. Ett minnesmärke uppfördes äfven på den plats, där Hevrekabarrikaden en gång stått. Hevreka-monumentet, som just icke kan skryta af någon synnerlig skönhet, består af en plattform af gal-

Under högljudda hurrarop stormade de brittiske soldaterna barrikaden.

växla. Antagligen förlorade guldgräfvarne omkring hundra man.

* * *

De fallne soldaterna och guldgräfvarne begrofvos i närheten af hvarandra på stadens kyrkogård, och längre fram i tiden

mäjsten med en stenpelare i midten och kanoner i alla fyra hörnen.

Peter Lalor, insurgenternas öfverbefälhafvare, undkom. Hans sår var af den svåra beskaffenhet, att armen måste aftagas invid axeln. Det berättas med anspråk på tillförlitlighet, att Lalors fästmö

(och sedermera hustru), som vid tiden för Hevreka-striden vistades i Geelong — ungefär 100 kilometer från slagfältet — på morgonen den 3 december plötsligt fått se sin trolofvade, sårad och blödande, stå framför sig. Tiden för denna syn skulle hafva noga sammanfallit med det ögonblick, då Lalor erhöll sitt fruktansvärda sår. Liknande händelser äro för öfrigt rätt allmänna och väl bestyrkta.

Alldenstund en belöning af 200 pund sterling var utfäst för hans tillfångatagande, höll Lalor sig dold på olika ställen och begaf sig slutligen till Geelong. Styrelsen visste nu väl, hvar han befann sig, men tiderna hade förändrats, och han vardt aldrig fängslad. Då de öfrige Hevreka-fångarne frigåfvos den 1 april 1855, visade sig Lalor åter djärft inför offentligheten. Han invaldes sedermera i lagstiftande församlingen såsom representant för Ballarat och intog ända till sin död en framskjuten plats i koloniens politiska lif. Under en styrelse var han generalpostdirektör, under en annan handels- och tullminister, och under många år bekläddе han talmansposten i lagstiftande församlingen. Han afled i sin sons, d:r Lalors hus i Richmond, Melbourne, den 9 februari 1889. Den forne guldgräfvaren och insurgentchefen hade sålunda slutat sin bana såsom en af sitt lands mest framstående och hedrade män.

* * *

Efter Hevreka-striden afskaffades den gamla lagstiftande församlingen i Viktoria och kolonien fick en ny representation, bestående af ett parlament på två kamrar: lagstiftande rådet och lagstiftande församlingen, båda rekryterade genom val. Allt sedan den tiden har Viktorias utveckling fortskridit under oafbruten fred.

Ehuru sålunda striden vid Hevreka-barrikaden endast var en mycket liten "drabbning", hade den dock vida betydelsefullare följder än mången rasande slaktning, i hvilken blod flutit i strömmar och som burit förfärande vittnesbörd om människors vildhet och blodtörst.

Hevreka-monumentet.

Något om råttor och deras vanor.

Sir James Turner, en lyckosoldat under Karl II:s tid, var en gång föremål för en god del uppmärksamhet från ett antal råttors sida. Han var vida bekant som en sannskyldig storskräflare och hade sysselsättning i södra Skotland och norra England med att förekomma och skingra de förföljde presbyterianernas sammankomster i det fria.

En gång hade han tagit kvarter för några dagar i ett hus nära Appleby i Westmorland. På morgonen efter första natten saknade han en linnestrumpa och en damask, hvilka trots mycket letande icke kunde återfinnas. Följande morgon fattades åter en strumpa; den andra var orörd. Ett nytt, omsorgsfullare sökande var fruktlöst. Den tredje morgonen upprepades detsamma — strumpan till ena foten fattades.

Turner kom nu att tänka på råttor och genomletade rummet noga med ljus i hand, hvarvid han fick syn på ett litet stycke af sin damask stickande upp ur ett hål. Han lät bända upp plankan tillräckligt för att en liten gosse skulle få in sin hand. Pojken drog nu fram tjugufyra hela sovereigner och en half. En närvarande tjänare sade, att dessa guldmynt tillhörde hans matmor. Turner tog mynten och gick med dem till husmodern. Han sade, att sovereignerna högst sannolikt hade blifvit gömda där af någon soldat i den generals följe, som förra gången varit inkvarterad på stället, och att de i sådant fall vore hans — Turners — egendom. Den stackars kvinnan började gråta, försäkrande att pänningarne vore hennes. Hennes man vore en slösare, förklarade hon, och hon hade gömt pängarne för sitt eget behof. Men, tillade hon, om där funnes mera eller mindre än tjugufyra hela och två halfva sovereigner, så vore pängarne — dem hon lagt i en röd sammetsbörs — icke hennes.

Härefter företog Turner en ny undersökning, hvarvid den felande halfsovereignen återfanns jämte bitar af den söndergnagda börsen och af de försvunna strumporna. Inför detta påtagliga bevis för sanningsenligheten af hans värdinnas uppgifter kunde Turner icke annat än återställa pängarne till henne.

Råttor äro icke allenast de mest genompiskade tjufvar; de äro tillika ganska kloka djur, åtminstone i somliga hänseenden. De stjäla ofta föremål, i synnerhet glänsande sådana, af hvilka de icke kunna hafva den ringaste nytta. I ett fall hade dock en råtta gjort ett ganska egendomligt bruk af ett antal spikar hon kommit öfver. Det var i ett hus i Kalifornien, hvilket stått obebodt under ett par års tid. Då man i detta hus företog några reparationer, fann man i spisen ett råttbo, hvars utsida helt och hållet bestod af spikar med spetsarne riktade utåt.

Råttor — eller rättare möss, ty det är sådana vi här afse — bygga för öfrigt sina bon nästan hvar som hälst, där ett mjukt underlag och någorlunda trygghet erbjudas. Man har funnit råttbon i fickor, dödskallar, kålrötter, råttfällor och brödkakor, som först urätits.

Mössen äro små näpna, trefliga och renliga djur, och lika förargliga som de äro i sin frihet, lika roligt kan man hafva af dem, då de hållas fångna. Det enda obehaget är den vidriga lukten af de små djurens urin, som nödvändiggör ett oupphörligt ombyte af sand i deras bur.

Den som skrifver detta roade sig en

sommar med att hålla några vanliga husmöss i fångenskap. I början skygga och rädda, vande de sig snart vid fångenskapen och den vårdande handen. De kunde till och med sitta i min hand och äta och putsa sig, och de försökte aldrig bitas, då jag tog upp dem i min hand. Men så tama blefvo de ej, att de icke försökte kila sin väg, närhälst ett tillfälle därtill erbjöd sig. Hanmössen voro regelbundet mera godmodiga och fogliga till lynnet än honmössen; de sistnämda visade ofta en liflig ilska, om jag vidrörde dem i början af fångenskapen.

När en ny kamrat anlände, visade de andra fångarne stor nyfikenhet och närmade sig henne försiktigt vädrande. Kom någon för nära, satte hon sig på bakbenen, lade öronen bakut, visade tänderna under ett argt pipande och slog omkring sig med de små näpna framtassarne. Det kunde då hända, att någon af de äldre fångarne närmade sig nykomlingen med alla tecken till vänskap och började slicka henne. Därmed var bekantskapen inledd, och någon ovänskap förspordes ej mera — så vida det icke gällde att dela någon läckerbit, som hvar och en af mössen ville behålla ensam för sig. Särskildt plättar voro de förtjusta i, och det var pängar värdt att se dem försöka stjäla en plättbit från hvarandra eller försvara den mot dylika försök.

Det har blifvit påstådt som bevis på råttors listighet, att de icke gå i fällan mer än en gång, ifall de då lyckligen återvunnit friheten. Måhända är detta påstående sant beträffande äldre och mera erfarna råttor; det är mer än jag kan säga. Men lilla Paulina — den första råtta jag fångade den nyssnämda sommaren och gaf namn efter fångstdagen — gick i fällan icke mindre än fjorton gånger under sommarens lopp, däraf tre gånger på en dag, och det i samma fälla, stående på en och samma plats. Det dröjde ofta icke mer än fem à tio minuter, sedan hon blifvit utsläppt, förrän locket slog igen och lilla Paulina återigen var fången och lika munter och liflig som alltid. Hon hade uppenbarligen intet öfvermått af klipskhet eller intelligens, men täck och näpen var hon, och klipsk såg hon trots allt ut.

Husmusen är som bekant en utmärkt klättrare, och hoppa kan hon till en höjd, många gånger om öfverstigande hennes egen. Jag hade mina möss förvarade i en stor glasburk med en tallrik öfver. Burken var sönderslagen på ett ställe i kanten, och här kunde de små djuren få fäste för framfötterna. Med den största lätthet hoppade de dit upp och hängde ofta där i kanten, under det de med nosen sökte efter något hål utmed tallriken och kanten för att komma ut. Om jag släppte ned ett snöre till dem, klättrade de genast upp därpå och beto regelbundet af snöret, när de icke kunde komma längre, därvid dimpande ned i burken med det afbitna snöret mellan tassarne. Äfven på strumpstickor klättrade de ledigt, men ibland hände det, att jag ingned strumpstickan med smör, och då åkte de hastigt och lustigt ned igen, ofta i en spiralformig rörelse, som var högst komisk att åskåda. Men för sådana misslyckade klättringsförsök visste de att hålla sig skadeslösa genom att begärligt afslicka smöret från strumpstickan.

Jag gjorde små hus åt dem af cigarrlådsträ, och roligt var att se, huru bekvämt de inrättade åt sig där, i det de drogo ditin allt hvad mjukt som gafs dem — bomull, fjäder och papperslappar. Äfven maten "räddade" de gärna ditin. Ett bevis på deras fromma och älskvärda sinnelag är, att jag utan minsta risk att blifva biten kunde sticka in fingret till dem i deras hus och smeka dem. Ett par af dem voro så begifna på att sitta i den varma handen, att jag blott behöfde sticka ned min hand till dem för att de genast skulle hoppa upp och sätta sig däri i sofställning.

Med ett ord: min erfarenhet af husmöss som "tamdjur" är den, att de äro trefliga och underhållande små djur, hvilka äro väl värda besväret att sköta dem för det nöje de skänka en. Men i sin frihet äro de för visso outhärdliga små skadedjur. *Anrik.*

Tidsfördrif och tankeöfningar.

Schack-Uppgift n:r 23.

Af *L. Gottesmann*, Brody.

Svart.

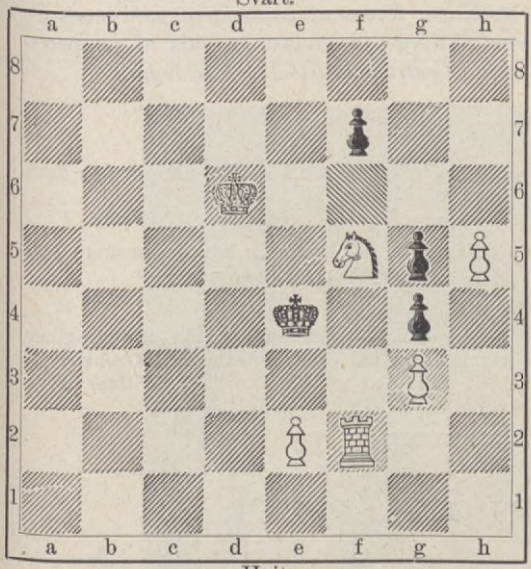

Hvit.

Hvit gör matt i 3 drag.

Charad.

(Af Johan L—m.)

Mitt första uti skog och lund
om sommarn fagert grönskar.
Mitt andra såsom egen grund
nog hvar och en sig önskar.
Mitt hela goda frukter bär
som lön för odlarns möda,
man finner ljuflig skugga där,
när solens strålar glöda.

Bokstafsgåta.

(Af "Lunkentus".)

Följande bokstäfver och stafvelser bilda, riktigt sammansatta, femton ord, hvilkas begynnelsebokstäfver beteckna namnet på en svensk humoristisk författare och slutbokstäfverna namnet på hans ryktbaraste arbete:

al, jo, la, jun, l, bo, kej, va, re, rof, g, va, f, nol, x, os, g, kal, ro, el, ve, be, rin, l, kä, al, kon, a, mi, p, ner, å, im, n.

Orden beteckna:

1. En genomärlig man i de babyloniers stad.
2. En medeltida vetenskap.
3. En ondsint medlem af hönssläktet.
4. Något som plär uppstå vid eldning.
5. Fortkomstmedel öfver strömmar och vatten.
6. Sjö i Sverige.
7. Benämning på bärgsträckningar i mellersta Europa.
8. Station på en af stambanorna.
9. "Växer på ödslig hed."
10. "Dansar på månlyst led."
11. Viktig i sällskap, intet när hon är ensam.
12. Romarnes och poeternas namn på nordanvinden.
13. Ett nekande ord.
14. En rot- och foderväxt.
15. Ful förvridning af anletsdragen.

Lösningar af tankeöfningarna i n:o 20:

Aritmogryfen:

1. **R**iksdagen.
2. **O**belisk.
3. **B**achus.
4. **E**lfenben.
5. **R**itpran.
6. **T**urkar.
7. **S**pegel.

Palindromen:

Tam—Mat.

Rebusarne:

1. Blixt och dunder. — 2. Svar på tal.

Bokstafsgåtan:

Klara.
Arab.
Robert.
Olof.
Last.
Isak.
Näsa.
Anders.

Fyrkantsgåtan:

M A S K
A N N A
S N A R
K A R L

Charaderna:

1. Träben. — 2. Brandrök. — 3. Strandvrak. — 4. Luftslott. — 5. Lagman. — 6. Vigsel. — 7. Fredrik.

Afdelning för Frågor och svar.

(**Frågor,** som icke äro af annonsnatur, få af våra läsare framställas rörande allehanda ämnen, i hvilka en upplysning af ett eller annat slag önskas. Frågorna numreras af *redaktionen* och införas i tidskriften i den ordning de inkommit. **Svar,** hvilka också väntas ingå från tidskriftens läsekrets, förses af *insändaren* med *motsvarande frågas nummer.* Så väl frågor som svar skrifvas på endast en sida af papperet och adresseras: *Sol, Illustreradt 25-öres Magasin, Centralpalatset 28, Stockholm.)*

Frågor.

N:r 169. — Kan någon af "Sols" ärade läsare uppgifva något verksamt medel mot kylknölar på händerna, så att de ej återkomma? De börja att komma upp nu på höstsidan, sedan öfvergå de fram på vintern till öppna sår. Så har fortgått i fyra vintrar, och jag har ej lyckats att få någon hjälp för detta obehag.

Pollux.

N:r 170. — När täflades första gången om Göteborgs vandringspokal; och hvem eröfrade den då? Har någon förening eröfrat den flere gånger, och i så fall hvilken?

Viktor F.

N:r 171. — Hvem är för närvarande den styfvaste skytten i Skandinavien?

Viktor F.

N:r 172. — Hvilken arkitekt har uppgjort ritningarna till Centralstationen i Örebro?

Viktor F.

KATTEN, RÅTTAN OCH ÄPPLET.

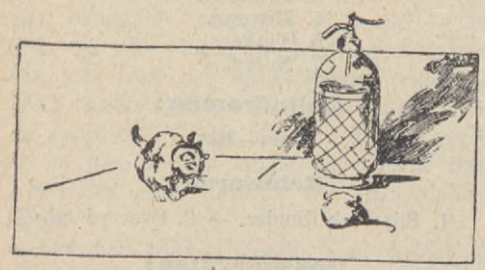

Lilla råtta akta dig,
Katten söker efter dig.

"Länge sökte jag dig där,
Men nu träffar jag dig här!"

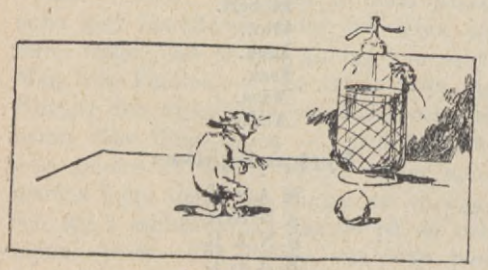

Råttan är ett rörligt djur,
Denna gången har hon tur.

Kvick och rolig, tycker du,
Katten endast skriker hu!

Göteborg. Göteborgs Handelstidnings Aktiebolags Boktryckeri 1901.

SOL ILLUSTRERADT 25-ÖRES MAGASIN

N:r 22. Årg. 3.

UTGIFVARE
TORSTEN HEDLUND.

Eftertryck utan angifvande af källan förbjudes.

Man Sing, den spetälske. H. S. LANDOR. Tschanden Sing.

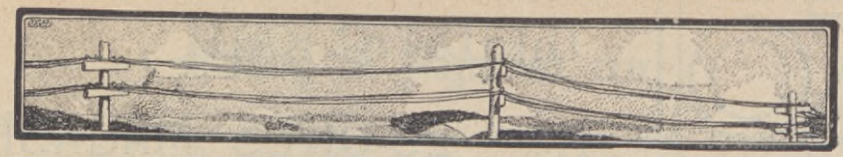

H. S. LANDORS RESA.

FÖR SOL.

TIBET i inre Asien intager bland de många områden på vår jord, som ännu i dag äro till det mesta obekanta för geografien, det måhända allra märkligaste rummet. Ty detta land har under århundraden, och på de senaste femtio åren strängare än någonsin, förstått att vakta sina hemligheter för europeiskt intrång. Väl har vår framstående Asienforskare, Sven Hedin, nyligen (1896) genomkorsat nordliga Tibet från väster till öster, och året därpå, 1897, tågade engelsmannen Henry Savage Landor genom sydliga Tibet från Lumpiyapasset till Galschio, också från väster till öster; men hela det vidsträckta mellersta Tibet ligger ännu till stor del outforskadt, och Landor lyckades ej i sin afsikt att uppnå lamaismens hufvudsäte, den heliga staden Lassa, belägen vid pass 575 kilometer öster om den östligaste punkt Landor nådde. Och af de oerhörda svårigheter och faror den modige resenären på denna sin färd hade att utstå, kan man sluta till hvad som skulle vänta den, hvilken försökte sig på den ännu så länge omöjliga uppgiften att tränga ännu djupare in i det Argusbevakade Tibet.

Af allt hvad man om Tibet erfarit torde man vara berättigad att draga den slutsatsen, att det i sannaste mening är ett undrens och hemligheternas land, och att här som ingenstädes annars på jorden ytterligheterna beröra hvarandra. De hinder Landor mötte på sin väg äro icke alls af någon oförklarlig eller hemlighetsfull natur; han råkade helt enkelt ut för grymme, afundsjuke lamaer, som bokstafligen tvingade honom att vända om, och det enda undret därvidlag tyckes vara, att han undkom dem med lifvet. Men vi ha hört talas jämväl om hinder af ett helt annat slag, som mött resenärer, hvilka sökt tränga i andra delar af Tibet: hinder af en underbar och till synes oförklarlig natur, i hvilka ingen människa spelat någon åtminstone i det yttre framträdande roll och i hvilka resenären väl blifvit slagen med häpnad, men icke på något sätt skadad eller misshandlad, såsom fallet var med Landor.

Tibets högland sträcker sig mellan Himalajabärgen i söder och Kvenlun i norr samt Junlingbärgen i Kina i öster och Pa-

mirplatån i väster. Tibets längd i öster och väster uppgår till mer än 2,500 kilometer; bredden växlar mellan 240 kilometer i väster, 800 kilometer i midten och 1,100 kilometer i öster. Tibets platåland når sin största höjd, 5,360 meter öfver hafvet, i Lingzitongplatån i nordväst, men bärgen på skilda ställen i Tibet uppstiga till vida öfver denna höjd, ända till 8,000 meter.

* * *

Vi skola i det följande i korthet redogöra för Landors märkliga resa i sydliga Tibet och den behandling han därunder hade att utstå från lamaprästernas sida. De porträtt vi här meddela af den unge forskningsresanden tala för sig själfva: de visa hvilken förändring han undergick på åtta korta månader, hvilka dock för honom i sanning voro långa nog.

Landor ankom till Indien den 10 april 1897. Hans färd gick från Bombay öfver Allahabad till Almora vid Himalajabärgen, där han inträffade den 27 april och kvarstannade till den 10 maj för att träffa förberedelser för sin förestående resa i Tibet. Han erhöll i Almora det rådet att medtaga några gurkha-soldater, men militärmyndigheterna svarade nej på hans begäran därom. Den 27 maj anlände han till Garbyang, hvarifrån han öfver Lippupasset hade för afsikt att inträngа i Tibet. Detta är det bekvämaste passet, emedan det ligger endast 5,115 meter öfver hafvet. Det är äfven det mest begagnade, i det Byas' och Tschaudas' handelsmän bruka öfvergå detsamma till den närliggande orten Taklakot, en marknadsplats för ull, salt, borax, spannmål med mera. När emellertid den tibetanske styresmannen i Taklakot erfor Landors afsikt, ställde han hinder i vägen för hans vidare resa, förstörde broarne, utställde vakter längs vägen och gjorde sig genom spioner underrättad om den förhatlige främlingens alla förehafvanden.

Under sådana förhållanden, som gåfvo Landor en försmak af hvad som väntade honom i Tibet, måste han välja en annan väg för att komma in i landet och kunna fortsätta sin planerade resa. Han bestämde sig för Lumpiyapasset, beläget nordväst om Lippupasset på 5,530 meters höjd öfver hafvet.

Den 13 juli 1897 inkom Landor i Tibet med en expedition på trettio man. Han begaf sig först till Gyanema, där han anhölls af tarjum af Barka — en potentat likställig med en lydkonung. Efter någon underhandling gaf denne potentat Landor

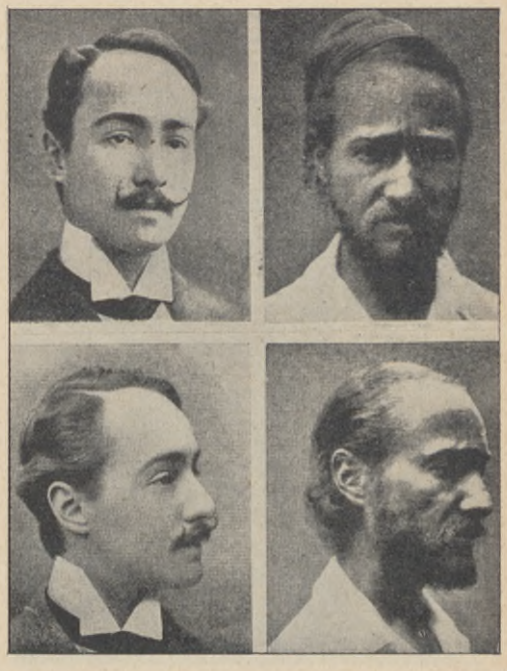

Februari 1897 Oktober 1897.

H. S. Landor före och efter sin resa.

tillåtelse att med sju tjänare fortsätta färden till Mansarowarsjön. Dagen därpå återkallades emellertid tillåtelsen, och Landor såg sig omigen tvungen att vända tillbaka med sin expedition. Han färdades tre dagsresor tillbaka och beslöt så att genom vildmarken söka nå Mansarowar.

Midnatten den 21 juli klättrade Landor med nio man under en fruktansvärd snöstorm uppför bärget åt öster, medan den större delen af hans expedition återvände söderut till Lumpiyapasset. Genom denna list narrade han de tibetanske vakterna.

Han undvek sorgfälligt att komma i beröring med de infödda och måste fördenskull taga vägen öfver de höga bärgen och genom de obefarna vildmarkerna. Med hjälp af sin kompass vandrade han sålunda vidare, tills han nådde Mansarowar.

Här vägrade fem af hans följeslagar att följa honom längre, hvarföre han gaf dem deras aflöning och entledigade dem. Detta skedde i Tucker, söder om Mansarowarsjön. Nu hade han endast fyra man kvar och tågade med dem ytterligare tre dags-

Tibetansk röfvare.

marscher, hvarefter två af männen rymde från honom nattetid, medtagande största delen af provianten och andra nyttiga saker.

Nu var Landor ensam med sina båda trogna följeslagar, hvilkas porträtt vi här återgifva, nämligen den spetälske kulin Man Sing och bäraren Tschanden Sing, bägge hinduer. Icke desto mindre beslöt han att fortsätta resan; hans afsikt var att nå Lassa.

Under vägen från Tucker bortfördes Landors båda jakoxar af tibetanske röfvare, men genom sitt mod och sin sinnesnärvaro fick han icke blott igen lastdjuren, utan höll de tolf röfvarena i schack och köpte till och med lifsmedel af dem.

Längre fram mötte han en skara beridne tibetanske soldater, hvilka liksom tibetanerna i allmänhet ådagalade "en obegriplig feghet". På tre hundra meters afstånd från honom stego de af sina hästar, och en gammal man närmade sig Landor med osäkra steg och hälsade honom genom att kasta sig framstupa på händer och knän.

"Jag är blott en utskickad", tog den gamle till orda, "och utgjut fördenskull icke din vrede öfver mig, då jag talar till dig. Jag öfverbringar dig blott mina officerares befallning, ty de våga icke komma själfva af fruktan att blifva sårade. I Lassa, därifrån vi komma, har man erhållit underrättelse, att en plenki (engelsman) med många följesmän befinner sig i Tibet och ingenstädes kunnat påträffas. Vi äro afsända för att tillfångataga honom. Tillhör du hans förtrupp?"

"Nej", svarade Landor kort och tillade liksom i förbigående: "Jag förmodar, att ni behöft flere månader för att komma hit?"

"O nej", svarade tibetanen, "våra hästar äro goda, så att vi ha färdats snabbt." Därpå räknade han till tolf: "Tschik, ni, sum, schi, nga, do, din, ghitsch, gu, tschu, tschuck tschik, tschuck ni — tolf dagar ha vi varit på vägen, och vi ha befallning att icke återvända, förrän vi tillfångatagit plenkin."

Tibetanen förklarade vidare, att han kunde se på Landors ansikte, att denne vore en kasjmir; och det var i själfva verket svårt att skilja Landor från en infödd, så skäggig och solbränd som han var. Tibetanen frågade till sist, hvart han ämnade sig.

"Jag är en pilgrim, som besöker klostren", svarade Landor.

"Du är en god människa", genmälte tibetanen och erbjöd sig enträget att visa honom vägen till Gunkyosjön.

Landor samtyckte, hvarpå den gamle gick bort till ryttarne och återkom med

åtta man, under det hufvudstyrkan, närmare två hundra man, galopperade bort i motsatt riktning mot Landors marschruta.

Sedan Landor passerat Gunkyosjön, tågade han vidare genom det 5,365 meter höga Mariam La- eller Maiumpasset. Under tiden hade de förut nämde rymmarne

Tibetansk kvinna, besmord med svart salva.

vidare utbredt ryktet om hans afsikt att besöka Lassa.

Vid öfvergången af Nio Tsambofloden förolyckades en af Landors jakar. Djuret själf blef räddadt, men förlorad gick dess värdefulla last, bestående af alla konserverna, 800 rupier kontant, tre par skor, ett slaktadt får, tygstycken, rakknifvar, diverse instrument och ungefär 300 gevärspatroner. Denna olyckshändelse blef den omedelbara orsaken till Landors tillfångatagande, då han och hans bägge tjänare, som hade såriga fötter och voro uthungrade och modlösa, därefter sågo sig tvungna att förskaffa sig lifsmedel och hästar af landets invånare.

Den 19 augusti 1897 anlände resenärerna till en liten ort vid namn Toxem. Byinvånarne mottogo dem väl och lofvade att förse dem med lifsmedel och hästar. Morgonen därpå kom också ett antal tibetaner med proviant och hästar till Landors tält. Under det Landor själf och hans båda tjänare voro sysselsatta med att undersöka hästarne för att göra sitt val, närmade sig en mängd tibetaner bakifrån och kastade sig lika plötsligt som oväntadt öfver de tre främlingarne, öfvervältigade dem och gjorde dem till fångar. Därpå framkom en trupp soldater, som legat i bakhåll, och tog hand om fångarne. Tschanden Sing förhördes först; han beskylldes för att ha fört sin herre in i Tibet och fick förklara sig såväl däröfver som öfver de kartor och teckningar, hvilka man funnit bland Landors saker. Då Landor hörde detta, ropade han till tibetanerna, att hans tjänare på intet vis vore ansvarig för hans inträngande i Tibet. I detsamma gaf honom en lama ett slag öfver hufvudet med den tjocka änden af en ridpiska. Därpå bands Tschanden Sing och erhöll två hundra piskrapp, hvilka utdelades af tvänne lamaer.

Fångarne skildes åt för natten och bundos med snören. Följande morgon sattes Landor med bakbundna armar och händer till häst i en med taggar försedd packsadel. Man Sing fick taga plats på en osadlad häst, också han bunden. Så färdes de i galopp till Galschio. När de närmade sig denna ort, träffade de på ett antal lamaer, som väntade dem på vägen. Här trakterades Landors häst med piskrapp och drefs framför fronten. En på knä liggande soldat, hvilkens musköt hvilade på ett stöd, sköt på Landor, då han ilade förbi, men förfelade målet. Då grepo de hans häst och fäste en lång lina i hans handbojor; linans andra ände hölls af en soldat till häst. Under det de så redo vidare i fullt galopp, sökte soldaten rycka honom af hästen.

Hade detta lyckats, skulle Landor ofelbart funnit döden under de efterföljande galopperande hästarnes hofvar.

Vid ankomsten till Galschio rycktes Landor af hästen och bands i stående ställning med vidt utspärrade ben på den öfre hvassa kanten af en trekantig bjälke. Han

Ung tibetan.

blödde då ur svåra sår, som taggarne i sadeln hade tillfogat honom.

Därpå greps han af en tibetan vid håret, under det pombon, en hög ämbetsman, höll ett rödglödande järn tätt framför hans ögon. Hettan var så stark, att Landor under några sekunder erfor en känsla som om hans ögon blifvit förbrända, och hans näsa blef faktiskt svedd. Därefter tog pombon ett gevär, hvilket han lade på Landors panna och affyrade uppåt. Stöten var fruktansvärd.

Sedan pombon lämnat ifrån sig det afskjutna geväret, fattade han ett tvåhandssvärd, hvars hvassa egg han lade på ena sidan af Landors hals liksom om han ämnade måtta till ett kraftigt hugg. Så svängde han svärdet i höjden, men lät det susa förbi sitt offers öra. Därefter upprepade han samma grymma förfaringssätt på Landors andra sida. Man ville tydligen göra honom vansinnig.

Under natten låg Landor bunden vid stocken i en kvalfull ställning tillsammans med Man Sing. På tredje dagens eftermiddag återfördes de båda fångarne till fots till Toxem, där Landor fann sin tjänare Tschanden Sing i ett mycket medtaget tillstånd, alldenstund han icke fått någon mat på fyra hela dygn. Dagen därpå anträddes återmarschen till Mansarowarsjön, Landor och Tschanden Sing ridande på jakar, Man Sing gående till fots, men alla tre alltjämt fjättrade och omsorgsfullt bevakade. Först vid ankomsten till Mansarowar aftogo vakterna Landors fjättrar.

De tre resenärerna fortsatte nu sin färd till Taklakot, där de äntligen åter befunno sig bland vänner och gästvänligt emottogos af läkaremissionären vid amerikanska metodistmissionen, dr Harkua Wilson, som undersökte deras sår och ägnade dem nödig läkarevård. I sin berättelse till indiska regeringen skildrar dr Wilson det fruktansvärda tillstånd, hvari han fann de tre offren för tibetanernas grymhet. Landor återfick en del af sin egendom i Taklakot af de tibetanska vakterna, men större delen var och förblef borta.

Den 12 oktober 1897 lämnade han Tibet, det förbjudna landet, efter en i många afseenden lika märklig resa som den var kort och svår. Vi hafva här lämnat en kort redogörelse för gången af densamma; i några kommande uppsatser skola vi i ord och bild återgifva några af dess intressanta resultat.

VÅRA HEM. * * För SOL af J. G. C.

I föregående nummer af denna tidskrift omnämde vi ett par rumsinteriörer från Giöbels höstutställning. Vi återgifva här bilden af dessa rum. Matsalen är liksom herrummet af furuträ, den förra laserad i rödt, det senare i grönt.

Före artisten Wallander, som komponerat dessa möbler, har arkitekten Westman utställt ett par rum, hvilkas möbler voro afsedda för enklare hem. Materialet var furu och laseringen grön eller rödbrun, den senare imiterande mahogny. Kompositionen var mycket lyckad.

Det var ursprungligen meningen att dessa billiga möbler skulle kunna vinna inträde äfven i hem, där man ej har råd att bestå sig någon lyx, och särskildt trodde man att våra arbetare i stället för att köpa i handeln förekommande klumpiga och smaklöst utstyrda husgerådsföremål, skulle visa intresse för dessa efter konstnärliga ritningar utförda möbler. Man räknade emellertid miste, och sökte trösta sig med att det ej är så lätt att hos de bredare lagren uppodla en god smak och hos de många öppna ögonen för linjernas skönhet. Möblerna vunno i alla fall god åtgång, ty förmögnare familjer köpte dem för sina villor på landet.

I detta förhållande ligger på sätt och vis en kritik af tanken att vilja införa dylika möbler i de många hemmen. Ett rum med laserade möbler, huru vackra dessa än må vara, verkar alltid något kallt och man har svårt att gifva det den karaktär af ombonad trefnad, som ett vinterrum bör hafva. För sommarbostäder äro de däremot synnerligen lämpliga.

Det är emellertid icke endast själfva möblerna man i våra dagar lägger an på att gifva en fulländad form. Det öfverflödar af smärre konstslöjdutställningar, och samtidigt med att de mest ohyggliga godtköpssaker, mestadels importerade från Tyskland, täfla om att få en plats i våra hem, föres äfven i marknaden ädelt formade prydnadsföremål af alla slag.

Vi visa här ett litet prof på finsk keramik, utgången från fabriken Iris i Finland. Detta lergods, som man gifvit en tilltalande form, är dekoreradt med mönster i ett slags förfinad finsk allmogestil.

Matsalen.

Herrummet.

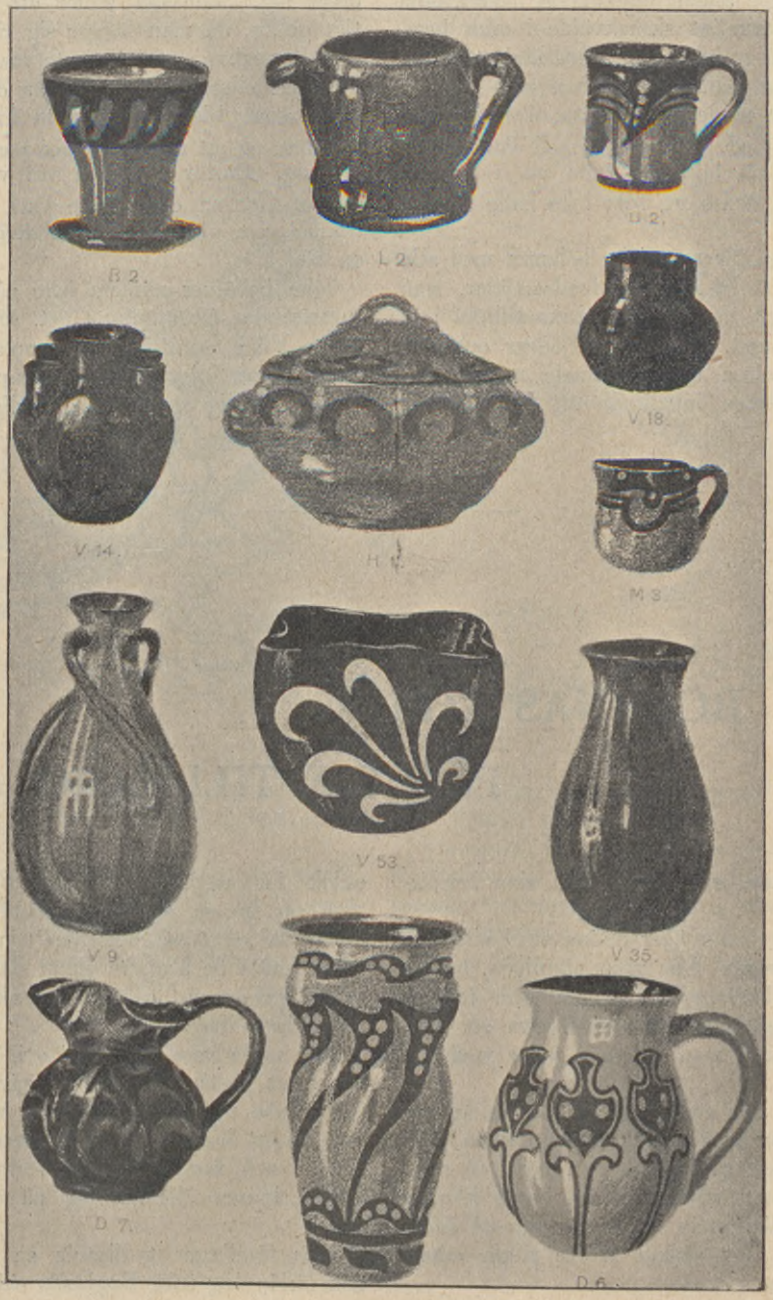

Finsk keramik.

Här finnes föremål, som endast kosta ett par kronor.

Tid efter annan uppkomma moder, som föra ett formligt skräckvälde i våra hem. Jag behöfver blott erinra om Makartbuketterna med påfågelsfjädrarne, som det en gång var modernt att sätta i vaser och dekorera med. Ett annat mod var att efter råd och lägenhet fylla ett rum med allehanda småsaker, som icke hade där att göra.

Ett hem får man icke belamra med alla dessa tvifvelaktiga prydnadsartiklar, som födelse- och namnsdagar bruka tillföra i så riklig mängd. Hyllor, solfjädrar och dylika värdelösa ting placerade uppåt väggarne bidraga ingalunda att höja trefnaden. Utan taflor på väggarne och prydnadssaker får ett rum något naket och kallt öfver sig. Men det gäller att obarmhärtigt gallra, då man lägger sig till med ett par ljusstakar, en blomstervas, en fotografiram eller dylikt. Det är dessa småting, som bidraga att sätta karaktär på hemmet, så att det får något personligt öfver sig. Därför bör man vid valet af en lampa eller en cigarrkopp vara lika nogräknad som vid valet af ett skrifbord eller en stol.

Man behöfver numera icke gå till antikvitetsboden för att finna det, som är vackert. Våra stora fabriker upptaga gamla mönster samtidigt med att de upptaga nya ur konstnärlig synpunkt antagliga former.

BOERNAS STRID FÖR SIN TILLVARO

är ett ämne, som kunde tåla sina betraktelser.

För vårt land äger denna strid sitt särskilda intresse. Den visar nämligen, hvilka oerhörda kraftansträngningar, som fordras ifrån annan makt att underkufva ett folk, som till sista man står och faller med sitt fosterland.

Boerna äro ett bondefolk — holländare till sitt ursprung. Vi hafva alltså med ganska nära stamfränder att göra, så nära den engelska rasen, att det borde kännas ganska påkostande att försöka sig på deras utrotning. Ett sådant arbete pågår emellertid.

Till engelsmännens ursäkt må anföras, att de från början tydligtvis icke haft en sådan afsikt — både för grym och för oklok för engelska föreställningssätt — men att de så småningom blifvit därtill drifna af omständigheternas tryck. Detta tryck hafva de å andra sidan själfva framkallat genom sätt och medel, som brukats vid krigets begynnelse.

Det torde vara en ganska ihålig advokatyr att påstå, att boerna begynte kriget och således voro de anfallande. Med Jameson-infallet bakom sig skola herrar Chamberlain och konsorter inför framtiden förgäfves kunna åberopa sig på detta faktum.

Här föreligger tydligtvis en stor politisk förlöpning från Englands sida, ett sätt att se på sak, som begynner allt mer och mer att vinna godkännande äfven inom Englands egna gränser.

Världen har skänkt sina sympatier åt boerna, det är ganska förklarligt, ty den allmänna rättskänslan uppreser sig ovillkorligen mot att åse oberättigadt våld ifrån den starke emot den svage. Världens samvete dömer, oberoende af alla hänsyn, som här gjort sig å andra sidan gällande i talet om "kulturnödvändighet", i militär facksyn, i en viss något bornerad aristokratsyn på tingen.

Det är karaktäristiskt, när tyske kåjsaren nämner, att sympatierna för boerna komma ifrån kvinnorna och barnen. Häri kan man just ej finna något smicker emot männens rättsmedvetande — reflexionen har tydligtvis kommit deras sunda instinkter på fall, det är ej första gången.

Hur skall det sluta? frågar man sig. En belgisk man säger: det är någonting ohyggligt i detta, som vi stå inför, ett litet tappert folks utrotning och den engelska nationens undergång.

Den trampkvarn, hvari England råkat, karaktäriseras af vår bild. Teckningen är

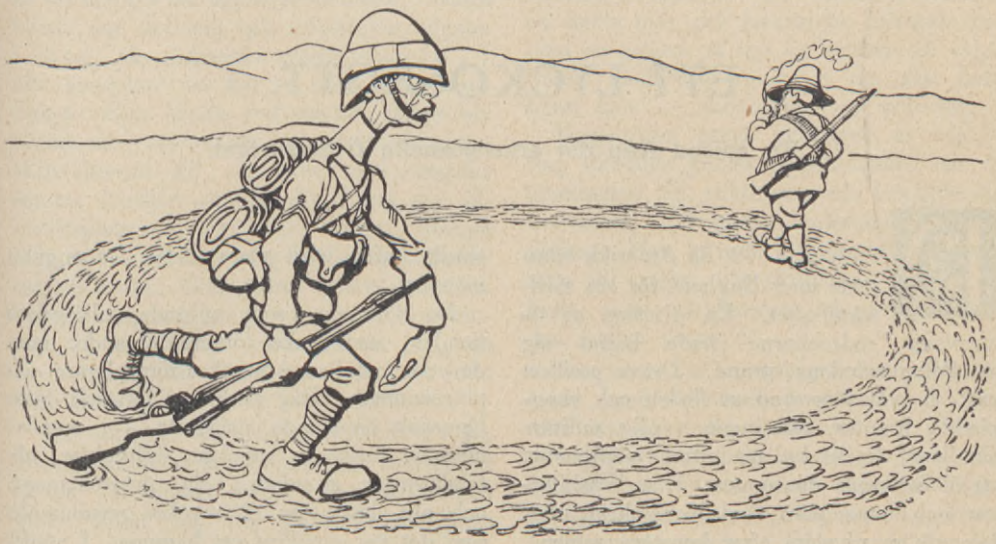

gjord af den framstående franske karrikatyrtecknaren Caran d'Ach.

Fransmännen äro ej vänligt sinnade mot engelsmännen i närvarande tid, och den franske tecknaren är gifvetvis påverkad af denna allmänna ovilja. Så lugn går nog boern ej fram sin väg, som framställes på bilden, men den ger dock en viss god blick på ställningen sådan den just nu ter sig.

ETT LYCKOSKOTT.

En episod från det amerikanska frihetskriget.

Det var år 1779, då Amerika kämpade med England för sin självständighet. En division af de engelska "rödrockarne" hade lägrat sig på Potomacflodens strand. Deras position var så väl försvarad af floden och skogklädda branter, att ingen vanlig militärhandbok skulle ha medgifvit möjligheten att öfverrumpla densamma. Men Washington och hans män förde icke krig efter bok. "Om ni slåss efter konstens regler", sade generalen en gång till sina soldater, "så kunna ni vara säkra på att få stryk. Förvärfva er tillräcklig disciplin för reträtt och för gemensamhet i anfallet, och ert land skall kunna uppvisa den bästa taktiken."

Det var i själfva verket med ett guerillakrig och föga annat, som engelsmännen hade att göra då liksom i Syd-Afrika nu — en krigföring, som blir lika nödvändig som verksam hvarhälst det gäller att försvara sig mot en till antalet betydligt öfverlägsen fiende.

Amerikanerna hade med sig förbundit hela indianstammar och drogo full nytta af det indianska krigföringssättet. De indianske krigarne smögo sig som ormar genom de stiglösa skogarne och kastade sig oväntadt öfver rödrockarnes utposter, dödade en handfull soldater i en lika vild som kort sammandrabbning och retirerade därefter hals öfver hufvud tillbaka till sin skyddade ställning. Att följa dem dit skulle hafva varit vissa döden för engelsmännen.

De förluster, som sålunda tillfogades fienden, voro icke öfverväldigande, men de voro i stället så mycket förargligare och plågsammare. Dag efter dag fortgick detta långsamt förödande stridssätt — engelsmännen förlorade ständigt skiltvakter, eftersläntrare, stundom hela detaschement, och allt detta var så mycket retsammare som det var omöjligt att hämnas. I afsikt att minska dessa härjningar i smått och att befria trupperna från det irriterande i en krigföring, som medförde stora förluster men föga ära, hade de brittiske befälhafvarne för sed att kasta fram sina utposter på stort afstånd från hufvudstyrkan, att placera skiltvakter långt in i skogarne samt att betäcka hufvudstyrkan med en ständig bevakningstrupp.

Det regemente, som för tillfället betäckte Potomacdivisionen, befann sig nära nog i ett tillstånd af panisk förskräckelse. Oupphörligt och dag efter dag hade skiltvakter försvunnit. De hade uppenbarligen blifvit öfverrumplade och bortförda utan att hinna göra larm eller gifva ett ljud ifrån sig. Det kunde hända, att skiltvakten gick till sin post med fingret på trycket, under det hans kamrater undersökte den kringliggande skogen utan att finna något misstänkt. När så aflösningen kom, var mannen försvunnen. Det var alltsammans. Det fanns icke ett spår kvar, hvaraf

man kunde sluta till på hvad sätt han blifvit bortförd — man såg endast någon gång blodstänk på buskarne där han stått.

Soldaterna blefvo häraf allt mer och mer oroliga. De flesta misstänkte förräderi. Det var orimligt, resonerade de, att antaga, att den ene mannen efter den andre kunde blifva öfverrumplad utan att få tid ens till att affyra sin musköt. Andra talade om trolldom och misstänkte, dystra i hågen, de indianske medicinmännen. I alla händelser var här en oförklarlig hemlighet. Den skulle tvifvelsutan blifva afslöjad med tiden; men dessförinnan gingo skiltvakterna till sin post med ungefär samma känslor som en dödsdömd går till afrättsplatsen. Det var värre. Många män, som med fasta steg skulle ha marscherat till döden, blott denna väntat dem i en bekant skepnad, gingo nu med bleka kinder och skälfvande knän till ett öde, om hvilket intet var kändt utom det, att intet spår stod till att finna efter offret.

Till slut blef ställningen outhärdlig. En afton utsattes skiltvakterna som vanligt för natten. Morgonen därpå i dagbräckningen gick vakten för att aflösa posten långt inne i skogen. Återigen var skiltvakten försvunnen! Man sökte omkring platsen och fann hans fotspår här och där på de trampade bladen, men intet blod — intet spår af någon strid, intet tecken till några fiender i närheten. Det var emellertid endast den gamla vanliga historien, och man hade vid denna tid nästan uppgifvit problemet såsom olösligt. De lämnade en ny skiltvakt på platsen och återvände därpå, önskande honom bättre lycka än hans föregångare.

"Ingen orsak att vara rädd!" ropade han efter den aftågande vakten. "Jag skall inte rymma."

De sågo sig tillbaka. Han stod färdig att kasta musköten upp till axeln vid minsta ljud, och hans ögon flögo forskande kring omgifningen. Tom var icke den som skulle gifva sig i första taget, resonerade de och återvände till vakthuset.

Skiltvakterna aflöstes hvar fjärde timme, och på den bestämda tiden marscherade vakten återigen in i skogen för att aflösa Tom. Han var försvunnen!

De gnedo sig i ögonen och sågo sig omkring. Men Tom hade försvunnit på ett lika hemlighetsfullt sätt som hans föregångare. Intet spår stod till att upptäcka efter honom. Men detta gjorde det endast så mycket nödvändigare, att platsen fortfarande bevakades. De måste kvarlämna en tredje man och återvända, lofvande honom att genast, så fort de kommo till vakthuset, underrätta öfversten om den fara, hvari han — skiltvakten — sväfvade.

Regementet greps verkligen af någonting liknande panisk förskräckelse, när de återkommo till vakthuset och förtäljde sin berättelse. Öfversten underrättades omedelbart. Han lofvade att personligen medfölja till stället, när skiltvakten skulle aflösas, och rekognoscera skogen omkring den farliga posten.

När tiden var inne, begaf man sig alltså åstad med öfversten i spetsen. Vakten närmade sig under dystra aningar platsen, där deras kamrat skulle stå på post. De fruktade det värsta. Sista delen af vägen tillryggalade de i språngmarsch. Deras farhågor besannades. Posten var tom — skiltvakten hade försvunnit utan ett ljud, den tredje på en enda dag.

Häpnad och bestörtning grepo allas sinnen. Öfversten kände sig tveksam. Skulle han ställa ett helt kompani på denna post? Detta skulle tvifvelsutan förekomma vidare förluster; men på samma gång skulle därigenom gåtans lösning förhindras, ty det var knappast rimligt att antaga, att de händer, som bortfört den ene efter den andre af skiltvakterna, skulle göra något försök att trolla bort ett helt kompani soldater. Och för framtida operationer, lika väl som för att göra ett slut på soldaternas vidskepliga fruktan, vore det en tvingande nödvändighet att få förklaring på mysteriet.

Öfversten satte ingen tro till teorien, att skiltvakterna helt enkelt deserterat. Han kände sina män för väl därtill. Han smickrade sig med att känna sitt eget regemente i grund och botten, och han hade välgrun-

dad anledning att vara stolt öfver sina karlar. Fördenskull ville han också ogärna riskera en fjärde tapper mans lif på en plats, där tre förut under dagens lopp gått förlorade. Men i alla händelser måste det ske.

Den stackars karl, hvilkens tur det var att intaga posten, var en soldat med pröfvadt mod — ja, han hade till och med gjort sig känd för oförvägenhet i sina företag — men icke desto mindre bokstafligen skälfde han från hufvud till fot.

"Jag måste göra min plikt", sade han till öfversten. "Jag vet det fullkomligt väl; men i alla fall skulle jag hällre vilja sätta lifvet till i ett nappatag, där jag kunde göra litet skäl för mig."

"Det finnes ingen större tapperhet än att modigt gå emot en okänd och obestämd fara", anmärkte öfversten; men han tillade: "Emellertid vill jag icke kvarlämna någon här emot hans egen vilja."

Omedelbart därpå steg en soldat fram ur ledet.

"Låt mig få intaga posten", sade han lugnt.

Öfversten såg beundrande på den frivillige och yttrade några ord till beröm för hans mod.

"Nej", genmälte mannen; "jag har bara en idé, det är allt. Hvad jag kan lofva er är, att jag icke skall låta någon taga mig lefvande. Jag kommer att blifva er till besvär, emedan jag tänker låta er höra af mig vid minsta anledning. Om jag får posten, så ämnar jag affyra min musköt vid det ringaste buller. Naturligtvis kan det hända, att jag alarmerar er i onödan; men det är mitt villkor, och ni får finna er däri."

"Ja, det kunna vi väl finna oss i", genmälte öfversten. "Det är i själfva verket det klokaste ni kan göra. Ni är en modig gosse, och hvad mera är — ni är en man med hufvud."

Öfversten skakade hand med den nye skiltvakten, och så gjorde äfven de öfrige soldaterna, hvilkas ansiktsuttryck dock vittnade om, att de äfven i detta fall fruktade det värsta.

"Se så, gossar", sade skiltvakten, "se inte så ledsna ut; muntra upp er, så skall jag ha en historia att berätta för er, när vi träffas igen."

Så lämnade de honom och återvände till vaktrummet.

En timme förflöt i spänd väntan. Hvarje öra i regementet lyssnade efter det aftalade muskötskottet borta ifrån skogen. Man vågade knappast tala ens i hviskningar, men i den mån tiden skred, befästes man allt mer och mer i den redan på förhand fattade öfvertygelsen, att den tappre skiltvakten fallit offer för samma öde som de föregående. Öfversten mätte vaktrummet med stora steg, han lika orolig som någon af de andra. Han såg för väl tjugonde gången på sitt fickur. En timme och tjugu minuter hade nu förflutit.

Plötsligt dånade ett muskötskott från vaktposten där borta i skogen.

Tysta och andlösa skyndade öfversten med sina officerare och män ut ur vaktrummet och marscherade med snabba steg genom skogen. Så skulle då gåtan blifva löst till sist. Ända till helt nära posten måste de till följd af skogens täthet sväfva i okunnighet om hvad som inträffat och huruvida skiltvakten ännu befann sig i lifvet eller ej. Men de ropade an honom, och omsider hördes ett svarande "Hallå!" Kort därefter blef skiltvakten synlig, kommande emot dem och dragande efter sig en annan man vid hans hufvudhår.

Han kastade ifrån sig sin börda. Det var en indian, stendöd, med ett muskötsår i sidan.

"Hur har det gått till?" flämtade öfversten andlöst, utom sig af glädje och tillfredsställelse.

"Jo, herr öfverste", svarade soldaten och gjorde honnör; "jag sade er, att jag skulle skjuta vid minsta buller. Det är också hvad jag gjorde, och det räddade mitt lif. Så här gick det till.

"Jag hade inte stått här just så länge, stirrande omkring mig tills det värkte i ögonen, förrän jag fick höra ett knastrande i buskarne så där en fyrtio meter ifrån mig. Jag såg dit och fick syn på ett svin af det

slaget, som är vanligt nog här i trakten. Djuret gick i sakta mak och snokade till höger och vänster; men som svin äro vanliga nog, gaf jag det bara en blick och brydde mig se'n inte mycket om det för några minuter.

"Men efter en stund tänkte jag för mig själf: 'Utan tvifvel ha mina andra kamrater här hållit skarp nog utkik och blifvit öfverrumplade endast därför, att de inte brytt sig om någonting, som syntes dem vara utan betydelse.' Jag var därföre på min vakt, och som jag inte hade någon aning om, hvad som var att frukta och hvad som inte var, så beslöt jag att inte släppa svinet ur sikte utan hålla ögonen på det, där det gick ut och in emellan träden. Jag tänkte som så, att om en indian komme smygande i närheten, så skulle jag kanske kunna bli varnad af svinets rörelser. Ty visserligen är det godt om indianer här på orten, men inte är det så godt om dem som ekållon i alla fall.

"Så fortfor jag att hålla ett öga på svinet, under det jag allt emellanåt spejade omkring mig i skogen. Ingen annan varelse var synlig; icke ett löf rörde sig. Och så i ett nu — jag kan inte säga hvarför — slog det mig med förundran, att djuret under sitt snokande bland träden drog sig allt mer och mer åt höger, som det tycktes till det täta snåret alldeles bakom min post. Men som jag inte ville ha någonting bakom mig, inte ens ett svin, och som djuret nu inte var mer än några meter från snåret, så höll jag oaflåtligt ögonen på det och öfverlade med mig själf, huruvida jag skulle skjuta eller ej.

"Det tycktes dåraktigt nog att alarmera er alla bara för att skjuta ett svin! Jag fingrade på trycket och kunde inte för lifvet besluta mig för, hur jag skulle göra. Jag såg och såg, och ju mer jag såg, ju större åsna tyckte jag mig själf vara, för det jag lät ett svin oroa mig. Det skulle just bli ett roligt ämne till drift med mig, att jag hade tagit ett svin för en indian; och det här v a r säkert nog ett svin. Ni ha alla sett tjogtals af dem och veta, hur de röra sig; och det här rörde sig så precis likt ett svin, att jag nästan höll på att säga till mig själf, att det var mera likt ett svin än något annat svin, som jag någonsin sett. Just i detsamma var djuret helt nära snåret, och jag tyckte, att det gjorde ett ovanligt hopp, som inte alls var likt ett svin.

"Detta måtte nu vara inbillning eller ej, men jag tvekade inte längre. Jag tog lugnt sikte, och i detsamma jag gjorde det, kände jag mig säker på, att jag hade rätt. Djuret stannade liksom tvekande, och däraf förstod jag, att det såg hvad jag hade för mig, ehuru det ända till detta ögonblick aldrig tycktes ha märkt mig. 'En indians knep', tänkte jag och tryckte af.

"Svinet stöp som en sten, och så hörde jag ett stönande — och stönandet af en människa till på köpet. Jag laddade om musköten och sprang så fram till mitt jaktbyte. Jag hade skjutit en indian, det var hela saken, och stönandet var hans sista suck.

"Han hade dolt sig så fullständigt i svinskinnet, och hans händer och fötter voro så väl dolda, och han härmade djurets gång och grymtande så skickligt, att jag kan svära på, att om ni, herr öfverste, såge samma krigslist upprepas här framför er, ni skulle tvifla på era egna ögon. Och då han var på något afstånd och i skuggan af träden, så skulle ingen, som inte liksom jag hade förlorat tre kamrater förut här i dag, kunnat ana något oråd. Här äro knifven och tomahawken, som den skurken hade hos sig. Hade han bara kommit in i snåret, så hade han endast behöft vakta på ett lägligt ögonblick att kasta af sig skinnet och springa på mig bakifrån; och ett hugg i ryggen, innan man hunnit skjuta, hade varit lätt att gifva. Därefter hade det varit ännu lättare att draga bort liket och dölja det under en hop löf."

MIN BJÖRK.

Där ståndar ett träd i min täppa
Ej större än andra, ej fagrare, men
Mitt är det, min allrasomkäraste vän,
Det trädet jag ej ville släppa
För tusen och tusen igen.

Med vårtidens svällande aning
Då ljusfursten kämpar med flammande glaf
Mot köld och mot mörker, i sjudande saf
Mitt träd sjunger lifsglädjens maning
Som jublande höjs ur sin graf.

Ej hetta, ej skur finns så gruflig
Att icke mitt träd skänker skydd, där i skrud
Af sidenblank grönska det står, som en brud
Så svajande, doftande, ljuflig,
Ett härligt naturens gudsbud.

Nu allvar gjort slut på vårt nöje,
Nu hösten ta'r sommarens konungastol,
En ny mörksens här sänder isbrämad pol,
Då ler hon ett gyllene löje
Som ger illusionen af sol.

Se silfverhvit stam mellan bladen
Som stråla mot stormmolnens blåsvarta hot,
Likt skimrande fjärilar fladdra de mot
Mor Jord, att sig lägga till raden
Louisd'or högar under min fot.

Så kungligt sitt guld skall hon slösa
Tills naken och frysande
Hon står där rysande,
Väntande den som skall lösa
Henne ur fängslet hos bistre Kung Mörk,
Min smärta, min hvita, min däjliga, däjliga björk!

Djursholm $^{19}/_{9}$ 1901.

MARIA SCHOLANDER-HEDLUND.

BISKOPENS BERÄTTELSER.

Det var vid middagsbordet hos en af engelska kyrkans högsta dignitärer — en man, hvars namn, om det stode mig fritt att yppa det, skulle bjuda vördnad och kännas igen hvarhälst det engelska språket talas — som jag hörde de berättelser jag nu går att omtala. Jag vet väl att berättarens namn skulle hos många högeligen öka värdet af historien och jag har i sanning ingen orsak att förmoda det något hinder finnes för att nämna det; men jag bad icke om tillåtelse att göra det (då jag vid det tillfället icke hade ringaste tanke på att någonsin offentliggöra berättelserna) och därför afhåller jag mig därifrån. Huruvida de varit publicerade någon gång förut, och i så fall hvar och huru, det kan jag icke säga; den högtställde berättaren föreställde sig att de voro i hvar mans mun, och syntes helt förvånad att ingen af de närvarande hade hört dem — men då de voro fullständigt nya för de 40 eller 50 personer som voro församlade omkring bordet, och då jag själf aldrig har sett dem i tryck, ehuru jag läst det mesta af hvad som samlats af dylika historier, så löper jag risken af att upprepa hvad som, måhända, somliga ofta nog hört omtalas. För tydlighetens skull vill jag i båda berättelserna kalla hufvudpersonen för "biskopen", ehuru, naturligtvis, i det första af de omtalade fallen, hans biskopliga värdighet låg långt fram i tiden.

Den första af hans andeförnimmelser tilldrog sig medan "biskopen" ännu var student. Han hade en kväll gått till sängs tidigare än vanligt, och hade låst den yttre dörren till sitt arbetsrum, men lämnat dörren emellan detta rum och sängkammaren öppen. I arbetsrummet brann klart en duktig brasa, som öfvergöt hela lägenheten med sitt muntra sken, och gjorde hvarje föremål lika synligt som vid fullt dagsljus. Klockan var half tolf, och "biskopen" hade just lagt sig ned med en behaglig förväntan af en lång och oafbruten sömn, då han fick se, stående på dörrtröskeln mellan de båda rummen, fullt belyst af eldskenet, gestalten af sin fader. Förvåningen höll honom orörlig under några sekunder — han tror till och med att det måste varit en hel minut som han iakttog eldskenets spel på detta sorgsna, allvarliga anlete — då gestalten lyfte sin hand och vinkade honom att komma. Detta löste den förtrollning som tycktes hafva gripit honom, han sprang upp från sängen och rusade mot dörren — men innan han nådde den var gestalten försvunnen! Bestört öfver all beskrifning, genomsökte han grundligt både arbetsrum och sängkammare, men öfvertygade sig lätt om att han var alldeles ensam; ingenstädes hade någon obehörig kunnat gömma sig, och den yttre dörren var lika säkert låst som han lämnat den. Dessutom hade ju gestalten alldeles tydligt och omisskännligt varit hans faders, och såg ut — utom för den intensiva längtan som var uttryckt i hans ansikte — precis som

när han såg honom sist, för ett par veckor sedan; och han var alldeles säker att ingen studentskämtare kunde hafva bedragit honom i detta afseende. Han kom slutligen till den slutsatsen att han måste varit offer för en sinnesvilla, ehuru det var svårt nog att bringa sig själf till denna åsikt, då han mindes gestaltens naturliga utseende och eldskenets spel på dess ansikte — emellertid försökte han somna andra gången. Men sinnesskakningen hade bannlyst sömnen för en lång stund, och han låg och vaktade på de rörliga skuggorna på väggen under mer än en timme innan han åter kände sig försjunka i omedvetenhet. Huruvida han verkligen fallit i slummer, eller blott var på väg att göra det, kunde han ej säga; men han blef hastigt uppryckt till fullständig vakenhet af ett nytt framträdande af gestalten i dörröppningen, med samma ifrigt allvarliga uttryck på sina drag, och vinkande honom, om möjligt ännu mer enständigt än förut. Besluten att denna gång, åtminstone, skulle den icke undgå honom, sprang han med ett hopp från sängen till dörren och grep häftigt efter synen — men han var åter dömd till missräkning, ty ehuru uppenbarelsen syntes alldeles densamma när han var den på en meter nära, grepo dock hans utsträckta händer blott i tomma luften. En förnyad, ändå noggrannare genomsökning af rummen bekräftade blott hvad som redan var säkert — att det var absolut omöjligt för något kroppsligt väsen att hafva ettdera sluppit in i rummen eller gömt sig därstädes.

Liksom många unga män hade han varit mer eller mindre skeptisk med afseende på syner och uppenbarelser, och ehuru allvarsamt skrämd af hvad han sett, försökte han likväl öfvertala sig själf till den tron att det hela blott var ett puts af inbillningen, orsakadt möjligen af något okändt kroppsligt illamående. Sedan han baddat sitt hufvud med kallt vatten, gick han åter och lade sig, fast besluten att icke låta tanken dröja vid hvad han ansåg som en dröm af en förvirrad hjärna. Som han lade sig ned, slogo stadens klockor midnattstimmen, och med tanken på den tidiga gudstjänsten i kapellet, gjorde han de största ansträngningar för att ernå den sömn han så väl behöfde. Slutligen lyckades han, men det tycktes honom som om han blott varit omedveten några få ögonblick, då han vaknade med ett ryck, med denna känsla af orsakslös fasa i sitt hjärta, som så ofta kommer öfver personer med särdeles nervöst temperament, när de häftigt väckas ur djup sömn. Elden i arbetsrummet hade brunnit ned, och i stället för det muntra, dansande sken han sett då han somnade, låg där nu blott en dunkel, röd glöd på vägg och tak; men där i dörröppningen, tydligt synlig midt i denna glöd, stod hans faders gestalt än en gång! Dock var det nu en bestämd skillnad i dess såväl uttryck som handling — i stället för den längtansfulla maning som förut varit så klart synlig, låg nu i dragen en djup, ehuru undergifven saknad, och den höjda handen vinkade ej längre ifrigt till honom att nalkas, utan viftade honom långsamt och sorgset tillbaka, då han fäste sin skräckslagna blick på andesynen. Och i stället att, som förut, ögonblickligen försvinna, blefvo dess konturer småningom otydliga, och den syntes gradvis smälta samman med den dunkla, röda glöden på väggen. Icke förr än den försvunnit återfick biskopen rörelseförmågan, och hans första åtgärd var att taga fram klockan och se efter timmen. Det fattades 10 minuter i 2 — mycket för tidigt för att vare sig väcka någon i huset eller anskaffa något fortskaffningsmedel för hemresan — ty hem var han fast besluten att fara.

Hans far — som var prost i en långt borta belägen landsförsamling — hade mått fullkomligt väl när han lämnade honom för några veckor sedan, och icke häller hade han hört något det minsta oroande hemifrån; men han hade blifvit djupt berörd af den upprepade nattliga synen, och öfvertygad som han slutligen blef att det i saken var något af hvad som vanligen kallas öfvernaturligt, kände han att det skulle blifva honom omöjligt att få någon ro förrän han med egna ögon försäkrat sig

om, att hans far lefde och var frisk. Han gjorde intet vidare försök att sofva, och så tidigt det var möjligt på morgonen sökte han föreståndaren för sitt kollegium, förklarade för denne orsaken till sin oro, och begaf sig på hemvägen utan uppskof.

Under den snabba resan, som räckte en dag, försvagades något de intryck nattens händelser gjort på honom och då han, när aftonens skuggor föllo på, körde upp genom den välkända allé som ledde till prästgården, var det knappast mer än ett underliggande obehag som dämpade hans glada förkänsla af den förvåning hans ankomst skulle väcka i hemkretsen. Det gaf honom en plötslig skakning, när han kom inom synhåll af huset, att se det alla rullgardiner voro helt nedfällda. Det började visserligen redan mörkna, men han visste att hans far älskade skymningsstunden, och aldrig ville tillåta att ljus tändes förrän de voro alldeles nödvändiga; och en nervös aning, han visste knappt om hvad, öfverväldigade honom så fullständigt att han stod där några ögonblick utan att kunna knacka på dörren. När han slutligen tog mod till sig och gjorde det, öppnades den af betjänten — en som tjänat i familjen sedan många år och som han känt sedan sin barndom; men första blicken på denne gamle trotjänares ansikte återväckte i ett ögonblick alla hans värsta farhågor.

"Ack, min unge herre", sade mannen, "ni har kommit för sent! Om ni blott hade kunnat komma förliden natt! Ja", (till svar på den unge mannens frågor) "ja, prosten är bortgången, och nästan de enda ord han talade, sedan han sjuknade var att säga hur han längtade efter er. Det var kl. 10 förra natten som han fick anfallet, och en halftimme efteråt, så fort han kunde tala, var det första han sade: 'skicka efter min gosse — jag måste se min gosse en gång till!' Vi sade honom att ett bud skulle skickas i första daggryningen, men han tycktes knappast höra oss, ty han hade fallit tillbaka, just liksom i en dvala. Sedan, kl. en kvart på 12, kom han till sig litet igen för några minuter, men allt han sade var: 'Hvad jag önskar min son vore här!' Och återigen, just ögonblicket innan han dog — det var 10 minuter före 2 — öppnade han ögonen och tycktes känna igen oss alla, ehuru han var för svag att säga mycket, men han hviskade bara: 'jag går bort; jag skulle så gärna velat tala med min käre gosse än en gång, men jag får icke lefva för att se honom mer'. Och sedan slocknade han så fridfullt — det såg ut som om han blott slumrat in."

Sådan var biskopens första erfarenhet af lif på det öfvermänskliga planet — en erfarenhet af alls icke ovanlig art, ehuru måhända ett mer än vanligt fullständigt och slående exempel i sitt slag. I alla händelser är det icke svårt att sätta tro till berättarens yttrande, att det gjorde på honom ett intryck som tiden icke förmått utplåna — ett intryck som haft inflytande på hela hans efterföljande lif.

Hur många finnas ej bland oss som hafva blifvit djupt berörda — ja, hvilkas hela karaktär blifvit förändrad — af en enda skymt af denna värld, som ständigt omgifver oss, ehuru vanligen dold för våra ögon! Få människor tycka om att tala om sådana ting i denna blinda och skeptiska tid, men hvem hälst som gör sig mödan att lugnt och allvarsamt göra förfrågningar bland sina vänner, skall blifva förvånad att upptäcka hur mycket vanligare än han hade trott sådana erfarenheter äro.

Den andra tilldragelsen som biskopen omtalade för oss var af en annan art, och ägde rum vid en mycket senare tidpunkt af hans lif. Han berättade att på dagen i fråga hade han antagit en middagsbjudning hos en viss familj, boende i ett af de mellersta grefskapen. Som han råkade komma något för tidigt, fann han, då han visades in i salongen, att värdinnan ännu icke var tillstädes; den enda person som fanns i rummet var en romersk-katolsk präst — för honom alldeles obekant — som satt på en soffa, ifrigt läsande i en stor bok. När biskopen inträdde lyfte han ögonen, gjorde en artig bugning för honom och återtog sin läsning. Han var en starkt

byggd, efter allt utseende praktiskt verksam man — synbarligen en ganska muskulös kristen; men det var i hans ansikte ett uttryck af trötthet och bekymmer, som tilldrog sig biskopens uppmärksamhet, och han undrade mycket inom sig hvem han kunde vara och hur han kommit att blifva inbjuden till detta hus.

Snart kommo andra gäster, och värdinnan kom in så full af ursäkter för att hon ej varit färdig att ta emot sin gäst vid hans ankomst, att de frågor denne hade ämnat göra om den främmande prästen glömdes för ögonblicket. När han satt bredvid värdinnan vid middagsbordet kom han likväl att tänka på dem igen, och han anmärkte, vänd till henne:

"Det var sant — ni presenterade mig inte för den där prästen, som såg så intressant ut, och som jag fann i salongen — hvem är han?"

Nu såg han sig omkring vid bordet, och fortfor med någon förvåning:

"Han tyckes icke ha kommit med till bordet."

Ett ganska egendomligt uttryck drog öfver värdinnans ansikte, medan hon hastigt, nästan hviskande, sade:

"Huru — såg ni honom då riktigt?"

"Visst gjorde jag det", genmälte biskopen; "men jag ber om ursäkt — jag fruktar att jag ovetande kommit att vidröra ett ämne som synes vara er obehagligt — kanske jag trängt mig in i någon familjehemlighet. Jag kunde inte tro annat än att prästen helt enkelt var gäst här liksom jag själf, och hans utseende intresserade mig så mycket att jag önskade lära känna honom; men om ni af någon orsak önskar att hans härvaro måtte hållas hemlig, så behöfver jag väl knappast försäkra er att ni kan lita på min tystlåtenhet."

"Nej, nej, ers högvördighet", svarade värdinnan, äfven nu med låg röst, "ni missförstår mig alldeles; här är intet som jag önskar dölja, ehuru detta är ett ämne som min man icke gärna ser att det omtalas. Jag blef förvånad att höra det prästen visat sig för er, ty hittills har detta aldrig skett annat än för medlemmar af vår egen familj. Hvad ni såg var ingen besökande, utan en vålnad."

"En vålnad?" utbrast biskopen.

"Ja", fortfor värdinnan, "och det är omöjligt att betvifla skepnadens öfvernaturliga art, ty under de två år vi bott här i huset har den visat sig ungefär ett dussin gånger för min man och mig, under förhållanden då hvarken självbedrägeri eller annat bedrägeri kunde komma i fråga. Då nu så är att vi icke kunna förklara spöksynen, och dock äro alldeles vissa att d e n icke har ett naturligt upphof, så hafva vi beslutat att icke tala därom med någon. Men när ni nu har sett honom, herr biskop, vill ni bevilja mig en gunst?"

"Mer än gärna, om det står i min makt", svarade han.

"Jag har ofta tänkt", återtog hon, "att om någon funnes som hade mod att tilltala honom, så kunde vi kanske befrias från hans närvaro. Kan ni — vill ni — hitta på någon alldaglig ursäkt för att gå tillbaka in i salongen på några få minuter, se om prästen ännu är där, och om så är, tala till honom — uppmana honom att lämna detta hus — jag menar: besvärja honom?"

Efter någon tvekan samtyckte biskopen att göra det föreslagna experimentet. Hans hviskande samtal med värdinnan tycktes icke ha blifvit uppmärksammadt, han ursäktade sig hos henne med högre röst för några få ögonblicks frånvaro och lämnade rummet, vinkande tillbaka den tjänare som ämnade följa honom. Det klack till i honom och han kände sig hemsk till mods när han vid återinträdet i salongen fick se prästens gestalt ännu sittande på samma fläck — ännu flitigt läsande sitt breviarium, om det var ett sådant; men med fast beslutsamhet gick han långsamt framåt, och stod snart midt för spöksynen. Som förut hälsade honom prästen med en höflig böjning på hufvudet; denna gång stannade likväl hans ögon, i stället för att genast återvända till boken, med en blick af oändlig trötthet, men ändå med ett slags återhållen, ifrig förväntan, på biskopens

ansikte. Efter ett ögonblicks uppehåll sade biskopen långsamt och högtidligt:

"I Guds namn, hvem är ni, och hvad vill ni?"

Skepnaden slog igen sin bok, steg upp från sin plats, såg forskande på biskopen, och talade efter en lätt tvekan med låg, men klar och tydlig röst:

"Jag har aldrig förr blifvit så besvärjd; jag vill säga er, hvem jag är och hvad jag vill. Som ni ser, är jag en präst af den katolska kyrkan; och för åttio år sedan var det hus, i hvilket vi nu stå, mitt. Jag var en god ryttare, och utomordentligt road af jakt när tillfälle därtill erbjöds; och en dag skulle jag just begifva mig af till ett jaktmöte i grannskapet, då en ung kvinna af mycket hög börd kom till mig för att aflägga en bikt. Hvad hon sade får jag naturligtvis icke upprepa, men det rörde mycket nära hedern af ett af de ädlaste hus i England; och det syntes mig af så utomordentlig vikt att (då där voro åtskilliga förvecklingar i saken) jag begick den svåra förseelsen — jag kan säga synden, ty det är strängt förbjudet af vår kyrka — att göra anteckningar om bikten, under det jag åhörde den.

När jag så hade absolverat och afskedat henne fann jag, att det var nätt och jämt möjligt för mig att hinna till mötesplatsen i tid, men till och med i min brådska glömde jag icke den ytterliga vikten af att omsorgsfullt förvara mina anteckningar om den fruktansvärda hemlighet, som nyss blifvit mig förtrodd. För ändamål, som jag nu icke behöfver angifva, hade jag låtit lossa några få tegelstenar i väggen af en källargång i detta hus och där låtit göra ett litet förvaringsrum — just den plats, tänkte jag, där mina anteckningar skulle vara fullkomligt skyddade för hvad som hända måtte tills min återkomst, då jag ämnade i godan ro öfvertänka sakens invecklade förhållanden, och sedan genast förstöra det farliga papperet. Under tiden lade jag hastigt in det mellan bladen på den bok jag hållit i handen, sprang nedför trapporna, kastade in boken i förvaringsrummet, lade åter dit tegelstenarna, svingade mig upp på min häst och red bort i galopp.

Den dagen blef jag under jakten kastad af hästen och dödades på fläcken; och alltsedan har det varit min tunga lott att gå igen och spöka i detta mitt forna hem och försöka att afvända följderna af min synd — försöka att vakta från hvarje möjlighet af upptäckt de ödesdigra anteckningar jag så oöfverlagdt och så orätt gjorde. Aldrig förrän nu har någon mänsklig varelse vågat tala till mig så oförskräckt som ni nu gjort; aldrig förrän nu har det tyckts finnas någon hjälp för mig, eller något hopp om befrielse från denna tunga uppgift — vill ni frälsa mig? Om jag visar er hvar min bok är gömd, vill ni svära vid allt hvad som är er mest heligt att förstöra det papper, som ligger däri utan att läsa det — utan att låta något mänskligt öga ens se en bokstaf af dess innehåll? Vill ni gifva ert ord att göra detta?"

"Jag gifver er mitt ord att bokstafligen lyda er önskan", sade biskopen med högtidligt allvar.

Prästens blick var så skarp och forskande, att den tycktes tränga ända in i själen på biskopen, men synbarligen var resultatet däraf tillfredsställande, ty vålnaden vände sig om med en djup suck af lättnad, sägande:

"Följ mig då."

Med en sällsam känsla af overklighet fann biskopen sig följa spöksynen utför den breda trappan till bottenvåningen, och därifrån utför en smalare stentrappa som tycktes leda till några källare eller hvalf. Plötsligt stannade prästen och vände sig mot honom.

"Detta är stället", sade han, läggande sin hand på väggen; "tag bort detta murbruk, lossa tegelstenarna, och ni skall bakom dem finna den fördjupning jag talade om. Tag noga märke på stället, och — kom ihåg ert löfte."

Enligt den pekande handen och skepnadens tydliga önskan, undersökte biskopen noga väggen på den angifna fläcken, och vände sig sedan om för att framställa en annan fråga till prästen; men till hans

ytterliga förvåning fanns ingen där — han var alldeles ensam i den svagt upplysta gången! Måhända borde han varit förberedd på detta plötsliga försvinnande, men det slog honom mer än han ville erkänna ens för sig själf; han skyndade uppför trapporna och inträdde, ännu andlös af bestörtning, i matsalen.

Hans långa frånvaro hade framkallat några anmärkningar, och nu väckte hans upprörda utseende allmän uppmärksamhet. För ögonblicket ur stånd att själf tala sammanhängande, var hans enda svar på värdens ifriga frågor några tecken, som hänvisade till värdinnan för erhållande af förklaringar.

Med någon tvekan bekände hon det uppdrag som biskopen på hennes bön gått att utföra, och som man väl kan tänka, uppstod med ens det djupaste intresse och den lifligaste rörelse i hela sällskapet.

Så snart biskopen återfått talförmågan såg han sig tvungen att tala om det som försiggått, då fördöljande numera icke kunde sättas i fråga. Hur ryktbar hans vältalighet än var är det troligt, att intet tal han någonsin hållit varit följdt med mer andlös uppmärksamhet än detta; och när han slutade fanns där ingen röst, som motsade den enhälliga begäran, att en murare genast måtte hämtas för att rifna ned muren och söka bekräftelse på denna otroliga, och dock så dramatiskt omständliga berättelse.

Efter en liten stund anlände muraren, och hela sällskapet troppade ifrigt utför trapporna, anförda af biskopen, för att öfvervaka resultatet af hans arbete. Biskopen hade svårt att återhålla en rysning när han åter befann sig på det ställe där hans spökande följeslage försvunnit så utan all ceremoni; men han anvisade den precisa punkten som blifvit utpekad för honom, och muraren började genast rifva ned muren där.

"Murbruket tyckes vara ganska hårdt och godt", anmärkte någon.

"Ja", genmälte värden, "det är af utmärkt kvalitet, och jämförelsevis nytt; dessa hvalf hade länge varit obegagnade, har jag hört, och det var min företrädare som lät reparera och rappa de gamla murarne, för blott få år sedan."

Vid detta laget hade muraren lyckats bryta löst murbruket och lossa ett par stenar på det utvisade stället, och ehuru kanske ingen egentligen blef förvånad, uppstod dock bland gästerna en ganska märkbar rörelse af häpnad, när han tillkännagaf tillvaron af ett slags skåp eller fördjupning i muren, omkring två fot i fyrkant och 18 tums djup. Värden trängde sig fram för att se ditin, men han höjdade sig genast, drog sig tillbaka och lämnade rum för biskopen, sägande:

"Jag glömde edert löfte för ögonblicket — eder allena tillhör att här göra den första undersökningen."

Blek, men lugn, steg biskopen fram till fördjupningen, och efter en blick stack han in sin hand och drog ut en klumpigt bunden, gammalmodig bok, tjockt betäckt med damm och mögel.

Vid denna syn lopp som en elektrisk stöt genom de församlade gästerna, men inga ord bröto den bäfvande förväntan som rådde medan han vördnadsfullt öppnade boken, och, sedan han vändt några blad, tog fram mellan dem en bit skrifpapper — gulnadt af ålder, på hvilket funnos några oregelbundna, hastigt nedskrifna rader. Så snart biskopen var säker att han funnit hvad han sökt, vände han bort ögonen från papperet, och, medan de andra drogo sig undan för att lämna honom vägen fri, bar han det omsorgsfullt uppför trapporna och in i närmaste rum, där han med en bön i hjärtat kastade det på den eld som brann på härden, nästan som om han skulle lagt en helig offergärd på något urgammalt Zoroastriskt altare. Ända tills den sista biten af det så hemlighetsfullt funna dokumentet var förvandladt till aska, talade ingen; och äfven då, ehuru några få lösryckta utrop af: "Underbart! Sällsamt i sanning! Hvem kunde väl hafva trott detta?" bröto fram, voro dock de flesta allt för djupt gripna för att kunna säga något. Biskopen kände att ingen af de vid detta tillfälle närvarande skulle någonsin kunna

glömma dess lärdomar — han själf minst af alla, och det var verkligen fallet, att han aldrig kunde tala om händelsen, till och med efter många år, utan den djupaste rörelse. Prästens gestalt, tillade han, sågs aldrig mer i det hus, där han så länge vaktat sin brottsliga hemlighet.

Denna, liksom den föregående berättelsen, är ett exempel af en välbekräftad och icke sällsynt klass af fenomen, och är särskildt anmärkningsvärd blott för hufvudpersonens höga ställning, och, måhända för en viss detaljrikedom — ett slags konstnärlig "fini", så att säga — hvilken, om denna historia vore ett påhitt, skulle göra stor heder åt författarens uppfinningsförmåga. Men den person af hvilken, och de omständigheter under hvilka jag hörde den, uteslöto den ringaste möjlighet till att den skulle fått någon romantisk anstrykning, såsom kunde varit fallet om den gått genom många händer, i stället för att komma direkt från hufvudkällan — och för min del kan jag endast säga, att jag varit, som alltid, skrupulöst noggrann vid dess återgifvande, så att jag, efter hvad jag tror, till och med på många ställen brukat alldeles samma ord med hvilka den ursprungligen för mig omtalades.

Charles Webster.

DET LATA LÄJONET.

Ett läjon, som hörde till en ledigkommitté,
Hade en — men en stor talang,
Att skubba sig från arbete — "jag är väl
ej ett fä
Att ge' mig med arbetsfolk i slang,
Min värdighet jag hålla bör,
Min sköld bevara ren
Från gatsmuts." — Hvarthän honom för
Hans latmanslif, I se'n!

Smugglare, som upphänga kaggar.

Några drag ur smuggleriets historia.

En kulturbild från "den gamla goda tiden".

Smuggling kan indelas i tre perioder. Först ha vi "frihandelns" period, hvilken började då tullumgälder pålades, nådde sin höjdpunkt i senare hälften af det adertonde århundradet och slutade med Napoleons fall. Därpå kom den "vetenskapliga" perioden, hvilken kan räknas från år 1816 och som varade till omkring år 1860. Slutligen följde en period af smuggling "i smått', hvilken ännu pågår i jämförelsevis ringa utsträckning.

De verklige "frihandlarnes" "goda gamla tid" kännetecknades af det öppna och oförblommerade sätt, på hvilket smyghandeln bedrefs. Band af tjugu, fyrtio, ja ända till hundra beväpnade män forslade sina på orättmätigt sätt bekomna varor från kusten till sina smyghål inne i landet. Sådan smuggling bedrefs i Sverige hufvudsakligen å bohuslänska kusten. I England var det förnämligast grefskapen Kents och Sussex' kuster, som utgjorde smugglaretillhåll. Här förde de beväpnade smugglarbanden sina varor midt på ljusa dagen till de stora källare och magasin, som de låtit uppföra på skilda ställen i de båda grefskapen.

På den tiden var det lätt nog att företaga en framgångsfull smugglingsexpedition. Tulltjänstemännen voro icke talrika

nog att kunna mäta sig med dessa band af förtviflade sällar, hvilka dessutom i det stora flertalet fall åtnjöto hemligt medhåll och stöd af befolkningens hufvudmassa, som var blott alltför glad att få köpa sina spritdrycker, sin tobak och andra varor till billigt pris.

I England var det vackra grefskapet Kent af naturen mest lämpadt för en omfattande smyghandel. Kyrkogårdarne där vimlade ofta nattetid af helt andra "andar" än de aflidnes, och ej ens kyrkan själf var utesluten för besök af smyghandlarne i dessas särskilda ärenden. Prästen i församlingen slöt sina ögon, om han såg kaggar eller lerkrus i sin väg, och det var märkvärdigt hvilka goda toddyar man i allmänhet kunde bli bjuden på i prästgårdarne.

Äfven i Skotland var smuggling mycket vanlig. Några kilometer från Lochnaw ligger Dallybays lilla hamn. Här hade en dag i slutet af sjuttonhundratalet några smugglare landsatt en laddning af sina vanliga varor, sådana som konjak, viner och tobak, hvilka fördes uppför kullen South Cairn i afvaktan på ankomsten af formännen, som på sina packhästar skulle transportera dem vidare inåt landet till utdelning. Tjänstgörande tulltjänstemannen i distriktet erhöll underrättelse om saken, och skyndande till stället med den för tillfället ende ledige kustbevakningsmannen, lade han skyndsamt beslag på alltsammans smuggelgodset. Smugglarne smögo sig bort, och den ensamme kustvakten sändes för att i konungens namn skaffa män och hästar för de dyrbara varornas forsling till tullhuset i Stranraer.

Tjänstemannen, som icke litet yfdes öfver sin påpasslighet, gick som en skiltvakt rundt omkring sitt beslag, som låg hopadt framför honom i rikt öfverflöd. Vid sidan hade han sitt svärd och ett par fruktansvärda pistoler.

Plötsligt närmade sig Maggie McConnell den store mannen, önskande honom god morgon, hvarpå han vänligt svarade, i det han fattade Maggies framsträckta hand. Därmed hade han omisstänksamt beseglat sitt eget öde. I ett nu stöttes hans arm uppåt, och i samma ögonblick slog kvinnan sina armar om honom och kastade honom hjälplöst på ryggen i marken. Maggie satte sig därefter kallblodigt på sitt offer, höljde sitt förkläde öfver hans hufvud och höll honom fast nere i denna ställning som i ett skrufstäd. Förgäfves stretade han emot; förgäfves ömsom bad och hotade han henne; förgäfves ropade han på hjälp i konungens namn. För ett ögonblick tändes hans hopp, då han hörde fotsteg närma sig; han ropade allt högljuddare och högljuddare, men ingen vänskaplig stämma svarade.

Omsider behagade det Maggie att befria honom ur fångenskapen. Han såg upp, men endast för att finna alla sina förhoppningar gäckade. Icke ett enda kolli af de beslagtagna varorna fanns kvar på det ställe, där han nyss sett dem ligga allesammans!

Slutligen återkom kustvakten, men allt hvad han såg var sin förman i sällskap med den manhaftiga kvinnan, som nu skyndade att bjuda dem farväl och önska dem en angenäm återfärd till Stranraer. Därmed var hon försvunnen — det beslagtagna godset hade dessförinnan bortförts i säkerhet af hennes vänner.

Den förnämsta nederlagsorten, där smugglarne fingo sina varor, var Guernsey, den västligaste af Kanalöarna eller Normandiska öarna. År 1767 gjordes en ansträngning att stäfja det härstädes bedrifna ofoget. Ett tullhus uppfördes å ön, men till föga gagn. Äfventyrarne flyttade helt enkelt sitt hufvudkvarter till Roscoff — eller Rusco — i Bretagne.

I början af nittonde århundradet hade emellertid smuggling från Guernsey och Alderney tillväxt i sådan grad, att brittiska regeringen år 1805 utsträckte lagens mot smuggling verksamhetsområde till 650 kilometer från Storbritanniens och Irlands kuster. Detta område kallades för "kryssningsområdet", inom hvilket hvarje fartyg, som icke kunde gifva klart besked om sig, togs som god pris på stället. Det behöfver knappast sägas, att Napoleon på allt sätt

uppmuntrade smugglarne, ty ju mera det brittiska tullverket lurades, desto svårare var det för Storbritannien att få pängar till krigsomkostnaderna. Men efter slaget vid Waterloo, då brittiska regeringen för första gången på ett fjärdedels århundrade blef i stånd att rikta sin uppmärksamhet på sina egna inre angelägenheter, undertrycktes smugglingen hastigt och för alltid.

Emellertid hände det i början af nittonde århundradet, att tullkuttern "Providence" uppbringades af en annan tullkutter, just under det den var i färd med — en smugglingsexpedition. "Providence" rannsakades och dömdes som smugglare, hvarefter kuttern såldes på auktion till amiralitetet, som förändrade dess namn till "Grecian". Som straff skickades hela besättningen med kuttern till Västindiska öarna. Här träffade de på en sjöröfvare, som förföljdes och råkade stöta på grund på ett betydande afstånd från land. Sjöröfvarne försökte undkomma i båtarne, men de upphunnos af "Grecians" besättning strax innan de skulle landstiga. En het strid uppstod; många af sjöröfvarne dödades, alla de öfriga tillfångatogos och fördes till Jamaika. För denna tappra bedrift återfick "Grecians" besättning friheten och tilläts återvända hem till sina familjer.

Sedan myndigheterna blifvit mera energiska och beslutsamma i undertryckandet af smuggleriet, måste smugglarne naturligtvis ändra taktik, och så uppstod det "vetenskapliga" smuggleriet. Detta kännetecknades af många olika konster och knep för att lura "tullsnokarne". Smugglarne buro vida benkläder och andra plagg, stoppade med te; de förde ihåliga master och ihålig järnballast; smuggelgods förvandlades till likhet med ballast; tross och kabeltåg förfärdigades af — tobak; urhålkade timmerstockar, fulla af tobak, doldes bland timmerlasten; kaggar med smuggelgods användes som bojar och fördes i land, när vaksamheten slappades; spirituosafat betäcktes med rutten fisk, så stinkande, att ingen grundlig undersökning kunde företagas; kaggar upphängdes på korkflöten och fingo drifva i land med strömmen till ett bestämdt ställe; fartyg "maskerades" och deras namn förändrades; de förde missledande vimplar och hade två omgångar segel af olika snitt och färg, så att de kunde växla utseende på hafvet — och så vidare i oändlighet. Men alla dessa konstgrepp kunde icke i längden narra tulltjänstemännen, som själfva blifvit misstänksamma och sluga af alla slags erfarenheter i denna väg.

När en smugglarbåt togs, sågades den i tre delar, och dess besättning fick välja att sändas i fängelse eller att tjäna ombord på en örlogsman under fem år. Personer, som lämnat tullverkets tjänst, blefvo ofta skicklige smugglare; och somliga af smugglarne, som tjänade sina fem år ombord å en örlogsman, voro de skickligaste sjömännen. Flere för detta smugglare stego också högt i graderna.

EN FALLEN AFGUD.

AF F. ANSTEY.

ÖFVERSÄTTNING.

(5)

"Den du må tro jag blef förskräckt, ty just då jag höll på att köpa det, så kom Lionel Babcock in! Han kom fram till mig, förstås, och smålog på det där odrägliga beskyddande sättet, du vet, och frågade hvad det var jag tänkte köpa — och då han såg det, så ville han nödvändigt veta hvad i all världen jag skulle göra med det där. Men jag sade, att jag köpte det därför att hans sista fotografier alls inte gjorde honom rättvisa — — och då blef han stött och gick att söka upp faster, så att jag fick tid att ge gubben din adress och aftvinga honom tysthetslöfte. Han har förmodligen redan skickat hem det till dig. Hvad jag undrar hvad du skall tycka när du får se det!"

"Ja, det må nu vara hvad som hälst, så kommer jag att betrakta det som min dyraste skatt. Jag skall gömma det så länge jag lefver."

"Vill du verkligen det, Ronald? — så glad jag är! — Vill du lofva att alltid, alltid behålla det, hända hvad som hända vill?"

"Ja, det lofvar jag", sade han, leende åt hennes lilla förtrollande, ifriga ansikte.

"Ja — nu är jag rädd att jag får lof att gå, Ronald."

"Inte än", bad han.

"Jo", sade hon, "just nu. Jag öfvertalade faster att fara hem och lämna mig hos Mastermans, därför att jag hade något att tala med den där tråkiga Alice om, och jag försäkrade henne att jag mycket väl kunde gå ensam hem genom parken. Hon tyckte inte om det, ty hon sade att man aldrig kan veta hvad slags folk man möter — och det var då också sant, ty jag hade inte ringaste aning om att jag skulle möta d i g. Men nu får jag verkligen lof att gå, annars blir hon ängslig. Nej, du får inte följa mig — inte ett enda steg — det förbjuder jag. I morgon kan du få göra som du vill."

De skildes, och han gaf akt på den smärta gestalten till dess den försvann i dimman. Därpå lämnade han också parken med ett betydligt lättare hjärta än då han kommit. Sybil hade visat honom mer af sitt lilla ömma, trofasta hjärta, mera allvar och djupa känslor, än någonsin förr. Nu frågade han icke längre efter Babcock. Glad och hoppfull och med en angenäm förkänsla af att han troligen skulle finna Sybils gåfva väntande sig vid hemkomsten, begaf han sig på hemvägen.

Han hade just vändt om hörnet och var endast några meter från sin egen port, då hans uppmärksamhet väcktes af en yngling, tydligen en springpojke, hvilken med en i denna föga trafikerade trakt högst onödig försiktighet beredde sig till att passera tvärs öfver gatan. Han tog ett par steg, tvekade, drog sig åter tillbaka till

gångbanan och såg sig omkring med en oro och ängslan, som var på en gång ömklig och löjlig.

Slutligen tycktes han fatta ett raskt beslut och störtade öfver gatan med ett uttryck af koncentrerad viljekraft, som på det högsta roade Campion. Men i samma ögonblick svängde en tom hyrvagn kring hörnet och körde på den stackars gossen endast ett par tum från gångbanan. Hyrkusken gaf sig icke tid att förvissa sig om huru stor skada han anställt — han piskade endast på sina hästar och försvann innan Campion hann besinna sig tillräckligt för att häjda honom och taga reda på hans nummer.

Det enda som återstod för målaren att göra, var att springa fram till gossen, lyfta upp honom och vänta under det att gossen, dödsblek och flämtande, stödde sig mot Campions eget trädgårdsstaket. Hans första ord voro:

"Herrn kan vittna att det inte var mitt fel, inte — husbond', han sa' att jag skulle vara aktsam och aktsam har jag varit — om d'ä sönderslagi' så ä' det inte mitt fel, d'ä' säkert det."

"Bry dig inte om det", sade Campion, "hufvudsaken är att få veta om du inte själf är sönder någonstädes?"

"Neej, jag tror inte jag fått någe' afbrutet, inte, fast det gör ondt i hela kroppen — det var tistelstången som körde till mig för bröstet, sir herrn, så jag for ikull. Men vill herrn känna på det här paketet — känns det som det vore helt inuti, hvad säger herrn? — Ja, då kan det vara detsamma med det andra. Gud bevare mig tocket schå jag haft med det paketet! — Jag trodde aldrig jag skulle komma hit med lifvet. Jag steg på omnibusen däroppe vid Tottenham Courtvägen, och vill herrn tro't att båda hästarne stupar! — Så steg jag på en annan, och den ger sig till att skena och kör öfver en slaktarkärra och håller på att stjälpa. Se'n betacka jag mig så mycket för att åka mer — men sannerligen var det inte som hade hvarenda droska och hyrvagn och åkarhäst på hela vägen satt sig i skallen att köra öfver mig; jag var rent vettskrämd till sist — och då kommer i sista momangen den där fördubblade droskan och —"

"Ja, jag såg alltsammans", afbröt Campion. "Det var alls inte ditt fel. Kom in med mig och få dig ett glas konjak och låt oss se till, om du har några afbrutna ben."

"Först ska' jag då lämna ifrån mig paketet, så jag är kvitt det otyget", sade gossen bestämdt; och Campion varseblef i detsamma att det omtalade paketet var adresseradt till honom själf.

"Det måtte bestämdt vara Sybils present!" utbrast han glad.

Att hennes gåfva oskadd undkommit så många faror, tycktes honom ett lyckligt tecken. Han tog gossen med sig in och undersökte honom noga. Han hade lyckligt kommit ifrån saken med ett par skråmor, några duktiga blåmärken och en grundlig skakning.

"Jag hörde ingen hyrvagn", sade den alltid misstrogne Bales. "Pojken har varit i slagsmål på vägen — d'ä' alltihop", och det var icke möjligt att bibringa honom en annan öfvertygelse.

Campion skyndade nu att öppna det dyrbara paketet, fullt öfvertygad att han inom de många pappersomslagen skulle finna någon liten originell och poetisk småsak, något smakfullt och väl valdt tillägg till hans artistiska husgudar.

Hans glada förväntan afkyldes högst obehagligt vid åsynen af det verkliga innehållet. Det var i själfva verket i ordets hela bemärkelse en "husgud" — hvarken mer eller mindre än en liten synnerligen ful och klumpig afgudabild, sådan man finner dem i kinesiska och birmanska buddhisttämpel.

Den var tillverkad af ett slags smutsgul, halft genomskinlig alabaster med en liten gnistrande fläck här och där under den polerade ytan.

Detta var således Sybils första gåfva till honom! Vid åsynen af det outgrundliga leendet på afgudens frodiga anlete, rörde sig tviflets dämon åter i Campions hjärta. Detta leende tycktes fråga: "Ser j a g väl

ut som den gudomlighet under hvars skydd en ung flicka skulle vilja ställa en man som hon allvarligt och innerligt älskade?" Och djupt inne i den unge målarens själ ljöd svaret: "Nej — hon måste ha skickat mig detta som ett uttryck af barnsligt gäckeri — — hon kan icke verkligen älska mig — hon endast leker med mig!"

3.

Campion stod ännu dystert stirrande på den underliga gåfvan, då Bales återvände efter att hafva följt springpojken till porten.

"Jag kan väl tro", började trotjänaren i tveksam och frågande ton, "jag kan väl tro att herrn sir någe' vackert i det där belätet, efter som herrn gått och gifvit ut pängar för det?"

"Det är en present", sade Campion kort, omedvetet rättfärdigande sitt eget skönhetssinne på Sybils bekostnad.

"Jaså — ett tocke där åkerspöke. Det var visst någe' att komma med det. Det var väl bara på skoj då, kan jag tro?"

"Ett dåligt skämt, Bales — ja, det är nog möjligt. Men det är för rästen också en märkvärdighet på sitt sätt, som du borde kunna se."

"Ja, jag säger då bara som så, att om det nu nödvändigt ska' vara belåten, så har di där italienska gipsgjutarne, som här brukar stryka ikring, mycket trefligare gubbar att se på än den där."

"Kan väl hända. Men det här är en afgud, en riktig gammal indisk afgud."

"Det ska' herrn bara aldrig låta inbilla sig — den ä' nog hemgjord, d'ä säkert det — bara lögn och — aj!"

Han satte sig plötsligt på närmaste stol.

"Ursäkta, jag tar mig friheten, men den där gamla krampen satte åt mig så otäckt i sidan."

"Du tycks inte sätta synnerligt värde på antikviteter, du, Bales?"

"Ne-ej, med förlof, vet herrn, så tror jag d'ä mest bara skoj alltihop. Ja, jag dömer nu bara efter hvad jag själf kan se med dessa mina ögon, förstås. Herrn ä' nu ung, förstås, och därför ä' det väl möjligt att herrn låter lura sig; men den som sett lite af hvart, som jag, den vet hvad en har att hålla sig till. Där ha vi nu till exempel den där obelixen di har gått och satt opp på Thameskajen. Herrn tror väl den ä' äkta, kan jag tro? — Sällan."

"Du är en klok karl, du, Bales. Ja, lefve nittonde seklet! — det är det enda som är äkta. Men hör på, hvar ska' vi nu sätta den här afguden, antingen han är äkta eller ej? Hur tycker du han skulle ta sig ut på bokhyllan?"

"Han kunde inte se ledare ut där än han nu gör", genmälte Bales dystert.

"Försök hur den passar på konsolen, där Hermesbysten nu står. Det är bäst du hämtar trappstegen."

Bales lydde, satte trappstegen framför kaminen, besteg den mödosamt samt beredde sig, sedan han omsorgsfullt nedflyttat Hermesbilden, att uppsätta den österländska gudomligheten i den grekiskes ställe.

Han vände sig om på stegen i det han höll afguden framför sig med utsträckt arm, och anmärkte med ett uttryck af stor vedervilja:

"Att tänka sig, att de där svarta morianerna verkligen kan vara nog enfaldiga att falla ner och tillbe en tocken här gammal gallionbild — kors, en skulle aldrig kunna tro — —"

Men hvad Bales aldrig skulle kunna tro förblef tillsvidare en hemlighet, ty i samma ögonblick förlorade han jämnvikten och föll tillika med sin börda. I fallet drog han dessutom med sig den lösa sammetsklädda kaminhyllan med dess värdefulla prydnader af gammalt böhmiskt glas, majolika och terra-cotta, dyrbara och mödosamt förvärfvade minnen från Campions artistiska stråftåg på kontinenten. Bales låg hjälplös på ryggen midt i förödelsen.

"Nå, det kan inte nekas", sade Campion dystert, i det han befriade sin trotjänare från kaminhyllan och undanröjde en del af ruinerna, "att när du faller, så förstår du dig på att göra det i stor skala, Bales."

Bales satte sig upp och hvälfde på ögonen med en förorättad min.

"Jag slog hufv'et mot den skarpa kanten", sade han, "och det kommer att ta mig minst en timme att få bort allt det här skräpet."

"För tusan, det är inte jag som skräpat ner!" sade Campion skrattande, trots förargelsen. "Seså, stig upp och samla ihop bitarne. Min Hermes är i små stycken, ser jag, och det är väl inte stort bättre med afguden, förmodar jag."

"Afguden går det ingen nöd på — ondt krut förgås inte så lätt — — men min skalle har fått en knäpp så jag tror jag får en hjärnkonjunktion — jag vet sannerligen knappast hvad jag säger, eller om jag sitter eller står. Och det säger jag, att härnäst någon af herrns goda vänner ska' 'sta och ge herrn en present, så hoppas jag dom hittar på någe som är lättare att handskas med — d'ä alltihop, det."

Sybils gåfva hade emellertid utan ringaste skada undgått den allmänna förstörelsen; och midt under sin ledsnad öfver de för öfrigt delvis oersättliga förlusterna kände Ronald sig glad öfver detta.

Hvar skulle han nu sätta den? När allt kom omkring passade den kanske bättre i atelieren än i boningsrummen, och där skulle i alla händelser Sybil få se den, då hon nästa dag infann sig för att sitta för porträttet. Han hade just en liten kinesisk piedestal, kring hvilken en fantastisk drake slingrade sig — och på denna placerade han afguden tillsvidare.

Följande morgon, då han kom till frukostbordet, fann han ett bref på sin tallrik, hvars postmärke och stämpel kommo hans händer att darra en smula, då han öppnade kuvertet. Det var det länge väntade svaret från Sybils far, öfverste Elsworth.

Brefvet var affattadt i försiktiga och något tveksamma ordalag. Öfversten började med att säga, att såvida Campions ställning och utsikter voro sådana som han själf uppgifvit dem att vara, fanns intet egentligt skäl att göra invändningar mot partiet, i synnerhet då fru Staniland, hvilken bäst kände till förhållandena, tillåtit förlofningen — ty han tog naturligtvis för gifvet, att man i första rummet försäkrat sig om hennes samtycke. Han hoppades emellertid att med första erhålla permission för att komma hem på någon tid, och det vore då tids nog att närmare afhandla saken. Tills vidare öfverlämnade han helt och hållet åt fru Staniland att bestämma det förhållande, hvari de båda unga fingo stå till hvarandra, samt huruvida de finge träffas eller ej. Han skulle själf skrifva och underrätta henne därom; men om Ronald så fann för godt, kunde han äfven, för att bespara tid, visa henne detta bref.

Detta var på det hela taget ett så gynnsamt svar som den unge målaren vågat hoppas på. Han hyste ingen fruktan för resultatet af öfverstens närmare efterforskningar; tack vare det lilla arfvet, hvilket nu snart skulle utbetalas, kunde han verkligen utan oförsiktighet tänka på att gifta sig, och inom sitt yrke vann han dagligen mer och mer erkännande. Om blott Sybil ville vara honom trogen — detta "om", som alltjämt envisades att fördystra hans ljusa förhoppningar! — hyste han ingen fruktan för framtiden.

Men om nu fru Staniland också skulle ha mottagit ett bref från öfversten i dag? Det var en obehaglig tanke; ty i så fall hade Ronald blifvit förekommen i sin tillämnade bekännelse, och den gamla frun skulle troligen på det strängaste bedöma honom och hans handlingssätt. Denna möjlighet gjorde honom alltför nervös och orolig för att arbeta, och då äntligen den utsatta timmen slog och omedelbart därpå dörrklockan pinglande tillkännagaf, att Sybil och hennes faster anländt, kände han sig ganska illa till mods.

Men fru Stanilands sätt visade tydligt, att hon ännu ingenting misstänkte. Öfversten måtte ha uppskjutit att skrifva, och Ronald hade ännu tiden för sig.

Fru Staniland var en vacker och ståtlig gammal dam med järngrått hår, stora strålande ögon och en hy som, trots hennes ålder, ännu var frisk och blomstrande. Hon talade med ett visst eftertryck, och

till och med då hon ville visa sig som mest nådig, hade hennes röst ett uttryck af omisskännelig myndighet.

"Vet ni, min bäste herr Campion", började hon, då hon skakade hand med honom, "detta måste nu verkligen bli sista seancen."

"Det behöfs inte häller mer", sade Campion. "Sedan skall jag inte vidare behöfva besvära er."

"Åh, jag frågar visst inte efter besväret, så vidt det är n ö d v ä n d i g t. Behöfver ni verkligen ett så förskräckligt starkt ljus som ni har härinne i ateliern? För m i n del tycker jag det skulle vara förskräckligt ofördelaktigt för hyn — — men det förstår ni ju bäst. Seså, nu slår jag mig ner här med mitt arbete — börja nu, så blir det så mycket förr undangjordt. Du har väl aldrig glömt Pirre i vagnen, Sybil — — nej, där är han ju. Seså, Pirre, min gosse, kom hit och håll matmor sällskap."

Pirre var knähunden, hvilken högst motvilligt afbröt den inspektionstur han företagit kring rummet för att taga plats bredvid sin matmor på en liten turkisk divan, den enda oasen af bekvämlighet i den konstnärliga ödemarken, hvarest fru Staniland nu slagit sig ned med handarbete, böcker och tidskrifter, afsedda att förkorta tiden.

Sybil hade kastat af sig sin stora pälskappa och stod nu framför sitt porträtt, iklädd den vackra, hvita spetskostym, hvari hon var afmålad. Ronald kom fram och ställde sig bredvid henne.

"Är ni belåten?" frågade han, i det han omsorgsfullt sökte lämpa sin ton för fru Stanilands lyssnande öron.

"Jag — jag tycker att det är mycket bra måladt".

Han tyckte sig upptäcka en viss förlägenhet i hennes röst.

"Men ni har något att anmärka? Jag ber, var fullkomligt uppriktig!"

"Ja — — tycker ni kanske inte — — om ni skulle ge mig litet mera färg — — är jag verkligen så blek?"

"En målare ser saken med andra ögon — jag för min del finner den där blekheten högst behaglig."

"Men jag kan aldrig tro, att jag tar mig bäst ut, då jag inte är riktigt frisk."

"Taflan är naturligtvis inte riktigt färdig ännu — då ni ser den nästa gång, kommer ni nog att finna åtskilliga förändringar, och jag hoppas, att ni då skall bli mera nöjd."

Han kände sig nästan litet stucken; hennes varma, sammetslena blekhet var på intet sätt sjuklig, och han visste med sig, att han på duken gjort full rättvisa däråt. Hon borde hafva insett det, tyckte han.

"Det var fasligt hvad det dröjer länge, innan ni kommer er i ordning i dag", anmärkte fru Staniland från sitt hörn.

"Vi ha börjat nu", sade Campion. "Seså, fröken Elsworth — om ni nu bara kan sitta så där några få minuter."

Sybil gjorde en liten retsam grimas, men höll sig sedan stilla, och Roland ägnade sig med lif och själ åt försöket att på sin duk öfverflytta något af hennes tillbedjansvärda nyckfullhet och retsamma trollmakt.

I djupet af sin själ ansåg fru Staniland i själfva verket icke målning såsom en tillräckligt allvarlig sysselsättning för att behöfva bedrifvas under tystnad, och hon började nu ett samtal genom att fråga, huruvida Campion hört talas om hennes senaste pröfning.

"Yarker, min hofmästare, har flyttat", upplyste hon. "Så grufligt ouppmärksamt och taktlöst af karlen, just då han hunnit bli riktigt inlärd i alla mina vanor. Men han hade fått sig i hufvudet, att han skulle och måste bli poliskonstapel. Och så sade han upp. Jag bara sa' åt honom: 'naturligtvis kan jag inte hindra er att flytta, men jag hoppas verkligen, att ert samvete ska' förebrå er ibland under polishjälmen'. Så där är det alltid så fort jag intresserar mig för någon och försöker hjälpa den fram. Ni minns den där kökspigan jag berättade er om — den där flickan, som var tvungen att sjunga på en eländig varieté-teater och som jag räddade?"

"Hon som fick stryk af sin försupne pappa för att hon — på goda grunder — vägrade att sjunga några af de sånger man begärde?

"Just hon. Nå, hennes samvete tillät henne i alla händelser att sjunga i mitt kök så det hördes öfver hela huset, och det måste jag säga, att jag har svårt att tänka mig, hur några sånger k u n d e vara v ä r r e än de hon då sjöng! Och därtill ett sådant l y n n e — hon kastade kastrullen efter en vid minsta tillsägelse, och begagnade ett språk, som var rent af ohyggligt att höra. Hon fick naturligtvis flytta, och nu — skulle ni kunna tro det? — så kommer hon nästan hvarannan dag till min port med ett positiv, bara för att plåga mig. Ack ja! — man har bara otack och förargelse här i världen — åtminstone är det m i n erfarenhet. Det förefaller mig ibland, som om det vore mitt öde att förr eller senare bli bedragen och förd bakom ljuset af hvarenda människa jag försöker hjälpa."

"Inte af alla, hoppas jag", sade Campion, hvars samvete slog honom vid åhörandet af dessa förtroenden.

"Åh, jag tänkte naturligtvis inte på er — jag är säker, att ni kommer att bli ett undantag från regeln. A propos — jag väntar snart hem min bror, Sybils far — han har begärt permission. Jag väntade nästan bref från honom i dag, men han är alltid så slarfvig med att skrifva. Då han kommer, skall jag ta honom med mig hit upp — det är alltid nyttigt för en ung man att ha inflytelserika vänner."

"Som jag varit nog lycklig att finna!" sade Campion.

"Åh, ja, det förstås, då jag upptäcker verklig begåfning anser jag det för en verklig plikt att uppmuntra den — jag önskar att resultatet alltid vore lika tillfredsställande. — — Men hvad går åt Pirre? Han är någonstans där bakom — jag kan inte se honom, men jag hör på hans sätt att skälla att han är uppretad. Var snäll och se efter, herr Campion — jag kan inte lämna mitt broderi."

"Jag försäkrar er, att han inte kan göra någon skada här."

"Men det är bestämdt en råtta som retar honom, stackars lilla kräk — var god och se efter."

"Finns inga råttor här", försäkrade Campion, helt och hållet upptagen af sitt arbete.

"Låt mig gå och se efter", bad Sybil.

"Inte för allt i världen", utbrast målaren, "ni får inte röra er — jag är alltför ifrig just nu — jag skall se efter unge herr Pirre så snart det blir möjligt."

"Får jag inte ens vända på hufvudet?" frågade hon.

"Jo bevars, bara ni håller händerna stilla."

Det var ett par mycket vackra händer, och som de nu lågo där ledigt och behagfullt sammanslutna, var han just sysselsatt med att återge deras mjuka karaktäristiska linjer och silkesmjuka yta med hela den brinnande ifvern, det andlösa intresset hos en konstnär, som på samma gång är älskare.

Sybils ögon gnistrade skälmaktigt, då hon åter vände ögonen mot honom.

"Vill ni veta hvad det är, som Pirre är så förskräckligt förargad på?" frågade hon med sitt lilla förtjusande utmanande leende.

"Jag hoppas det inte är någon af mina konstprodukter han behagar ogilla."

"Nej — men han tycks ha fattat en häftig vedervilja mot den där ovanligt fula lilla afguden däruppe på piedestalen. Den måtte ni nyss ha skaffat er. Jag kan inte påminna mig att jag såg den sist jag var här i atelieren."

Hon talade likgiltigt, men ögonen strålade skalkaktigt.

Ronald mötte hennes blick med ett visst strängt allvar.

"Jag fick den till skänks i går — af en vän", sade han.

"Det var då en besynnerlig present — tyckte ni inte det?"

"Beror helt och hållet af i hvad anda den gafs."

(Forts.)

TRAGEDIEN I KIRK-A-FIELD.

ETT HISTORISKT MYSTERIUM.

Af ALLEN UPWARD.

Bland tideböckernas alla rysliga och hemlighetsfulla blodsdåd finnes intet, hvilket blifvit mera omtaladt och omskrifvet än det, som väckte Edinburghs invånare ur deras sömn tidigt på morgonen den 10 februari 1567. Likväl kan resultatet af allt meningsbytet i denna sak sammanfattas i en modern historieskrifvares yttrande, att en hemsk, ogenomtränglig slöja nu och för alltid hvilar öfver den nattens tilldragelser.

Denna natts historia börjar jämnt elfva månader förut med ett annat blodsdåd, icke mindre ohyggligt, men fullt öppet för offentligheten. Det ägde rum den 9 mars 1566 i Holyrood, de skotske konungarnes gamla borg.

Sent på aftonen sistnämda dag superade den sköna unga drottningen af Skotland med sina tvänne bästa vänner i ett litet rum utanför hennes sängkammare.

Hvem känner ej Maria Stuarts porträtt med de blå ögonen, det rödbruna håret och det fina, formfulländade anletet under den hvita hufvan, som gifver det ett tycke af nunneliknande allvar och sorgbundenhet? Vid tjugufyra års ålder stod Maria Stuart i blomman af sin fägring, och hon var sin tids mest tjusande kvinna. Trollkraften hos hennes personlighet har öfverlefvat henne; den har fortlefvat trots förtal, brott, gråa hår och grafven. Ingen historisk kvinna har någonsin blifvit älskad efter döden så som Maria Stuart.

I soffan bredvid drottningen satt den förtrollande, farliga grefvinnan af Argyll, en af de få skotska damer, hvilkas ton och sätt att vara erinrade Maria om det franska hofvets, där den unga drottningen tillbragt sin barndom.

Den tredje medlemmen i sällskapet var den vackre italienaren David Rizzio.

Icke fullt tre år förut hade en kringvandrande musikant från Savojen i en ambassadörs följe funnit vägen till Skotlands dystra stränder. Af medlidande med främlingen lät portvakten på Holyrood honom tillbringa natten i grindstugan. Och nu, knappa tre år senare, var den forne landstrykaren drottningens gunstling och Skotlands premierminister.

De stolte klanhöfdingar, hvilkas förfäder hade fört krig med kronan, de vilde gränsbor, i hvilkas ådror flöt blodet af män, som hade lönmördat konungar, funno sig tillbakasatte af denne lysande utländing; och ett parlament hade blifvit sammankalladt för att döma drottningens egen halfbror, Murray, förlustig lif, ära och gods, på det att hans egendomar måtte tillfalla Rizzio.

För en Douglas' och en Kers dystra, misstänksamma sinne var endast en förklaring häraf möjlig. De kunde icke sätta sig in i Marias känslor; de kunde icke fatta, huru deras unga drottning, half fransyska till börden och helt och hållet fransk till uppfostran och sympatier, med glädje

skulle välkomna allt, som erinrade henne om de lyckliga ungdomsdagarne i Amboise och Louvre, då hon var Frankrikes brud och drottning. I detta dystra nordiska rike måste den angenäme, talangfulle sydländingen ha kommit till henne som en skimrande fågel från ett lyckligare luftstreck.

Men det var icke endast släkterna Morton och Ruthven, som kände sig dödligt kränkta af Rizzios upphöjelse. För icke så synnerligen länge sedan hade till Skotland anländt en vacker ung man af Maria Stuarts egen släkt, hennes kusin Henry Stuart Darnley, som kommit från England för att söka hennes gunst.

Darnleys förhoppningar gingo i uppfyllelse. Den unge mannen med sitt vackra ansikte och tomma hufvud lyckades vinna den mest begåfvade, men tillika mest kvinnliga kvinna på sin tid. Ingen kvinna kunde vara intelligentare än Maria Stuart, men hennes hjärta var alltid starkare än hennes förstånd och förde henne på afvägar vid hvarje vändpunkt i hennes lif. Hon gaf sin hand åt sin unge kusin för att snart bittert ångra det.

Darnley var en af dessa olyckliga, som äro lika härsklystna som odugliga att härska.

En man kan födas till tsar af Ryssland, men om han saknar härskaregåfvan, så blir han sina ministrars verktyg. Å andra sidan kan en man börja sin bana som en föraktad främling och sluta som ett rikes styresman, blott han äger härskaregåfvan. Den stackars Darnley insåg icke detta; han trodde sig skola blifva konung af Skotland, blott han kunde förmå sin maka att gifva honom den tomma konungatiteln. Hon gjorde det, men vägrade honom den kungliga makt och myndighet han åtrådde. Han skref denna vägran på Rizzios räkning och närde fördenskull ett dödligt hat mot italienaren.

Men Darnley var en pultron. Hans maka hade funnit detta, men hon hade ännu icke kommit under fund med, att en ursinnig pultron är den farligaste af alla fiender.

Det hade hastigt kommit därhän, att hon icke vidare brydde sig om honom; och denna afton liksom mången föregående var drottningens make icke med i det lilla sällskap, som i all förtrolighet superade i drottningens rum.

Det fanns ytterligare trenne personer i rummet, men de befunno sig där som uppvaktande, icke såsom gäster. En af dem var drottningens franske läkare; de andra båda voro unge skottar, besläktade med det kungliga huset.

Supéen stod ännu kvar på bordet, då dörren till det lilla rummet plötsligt öppnades. Maria såg förvånad upp, och hennes blick föll på Darnley, som såg orolig och upprörd ut. Han gick fram till soffan och satte sig bredvid drottningen.

Hon betraktade honom öfverraskad och frågade, om han hade superat. Darnleys enda svar var att slå armen om hennes lif och kyssa henne på kinden.

Det var en Judaskyss. Knappt var den gifven, innan dörren återigen flög upp, och den fruktansvärde Ruthven, den hänsynslösaste och mest obeveklige medlemmen af hela den stora Douglas-släkten, inträdde i rummet, klädd i full rustning och med en dolk i handen.

Vid åsynen af denne man, om hvilken hon nyligen hört, att han låg för döden, och som stigit upp från sjukbädden för att utkräfva hämd åt den kränkta adeln, gissade drottningen den förfärliga verkligheten. Med utropet: "Judas!" stötte hon ifrån sig sin man och sprang upp.

"Hvad har ni här att göra?" utbrast hon, vänd mot Ruthven.

Denne pekade med en betecknande åtbörd på sitt offer.

"Låt mig få den där karlen", sade han. "Han har varit här alltför länge."

"Hvad har han då gjort?" invände drottningen. "Han är här med min vilja."

Och vändande sig från den starke mannen till den svage, frågade hon sin make: "Hvad skall detta betyda?"

"Det betyder ingenting", stammade Darnley; "bara — —"

Men Ruthven afbröt honom. I några få skonslösa ord, hvilka voro lika krän-

kande för Maria i hennes egenskap af maka som af drottning, förklarade han, att gunstlingens timme nu hade slagit. Därefter gick Ruthven emot italienaren för att gripa honom.

Nu följde en förvirrad scen. Med sin naturs hela ädelmod kastade sig den unga drottningen emellan Ruthven och Rizzio, som knäböjande grep tag i hennes kjol. De tre uppvaktande sökte häjda Ruthven, som med dragen dolk ropade på sina utanför dörren väntande följeslagar. En af dessa satte en pistol för drottningens bröst; en annan välte omkull bordet. Hade icke grefvinnan af Argyll hastigt fattat ett af ljusen, skulle hela scenen blifvit insvept i mörker.

Drottningen kastade sig emellan Ruthven och Rizzio, som knäböjande grep tag i hennes kjol.

Med våld måste Rizzio slitas från drott-

ningen; först sedan hans lillfinger blifvit afbrutet, släppte den olycklige sitt krampaktiga grepp i sin beskyddarinnas kjol. Ruthven befallde Darnley att hålla sin hustru, hvarefter den af skurkarne, hvilken hotat henne med pistolen, skyndsamt slog ett rep om Rizzios kropp och släpade ut honom. Den olycklige italienarens skrik och rop på hjälp trängde till Marias öron, under det han bars bort genom det yttre rummet och utför slottstrapporna.

Några minuter senare fördes ett stympadt lik, genomborradt af ett dussin dolkstyng, till grindstugan, där det kastades på en träbänk, som hade stått där på samma ställe under de förflutna tre åren. Den gamle skotske portvakten stirrade betänksamt på den döde Rizzio; och med sin klass' fina moraliska instinkt lät han undfalla sig en anmärkning, hvilken låter som om den tagits direkt ur munnen på en af Shakespeares bönder: "Här är hans öde, ty på denna bänk var hans första bädd, när han kom till detta ställe; och där ligger han nu som en futtig och misskänd skälm."

Ruthven skref sedermera en ovanligt redig och verklighetstrogen skildring af denna utomordentliga scen, hvari han spelat hufvudrollen. Så sjuk var han emellertid under hela uppträdet, att han strax efter det Rizzio bortförts sjönk afsvimmad ned i en stol i samma rum, där tragedien utspelats. När han återkom till sig själf, bad han med grym ironi drottningen om ursäkt för detta etikettsbrott — han, som nyss med egna händer hade slitit henne ifrån Rizzio. Han har vidare upptecknat det samtal, som i hans närvaro ägde rum emellan Maria och Darnley.

Denne, öfvermodig i sin segerglädje, begagnade sig som en äkta pultron af tillfället att smäda och förebrå sin maka, som så länge hade försmått honom.

"Fege usling!" ljöd Marias svar. "Var det för detta jag höjde er ur stoftet? Ni har nu varit i min närhet för sista gången. Jag skall icke hvila, innan jag tillskyndat er en lika stor sorg som den jag nu känner."

Därefter märkte hon, att Darnleys dolkskida var tom. Han hade förlorat sin dolk under tumultet.

"Hvar har ni er dolk?" frågade hon gripen af misstanken, att han med egen hand utgjutit Rizzios blod.

"Jag vet inte", svarade Darnley vresigt.

"Det kommer väl snart att blifva kändt", genmälte drottningen. "Om Davids blod blifvit utgjutet, så skall det komma att stå er dyrt. Arme David! Du gode och trogne tjänare — må Gud vara din själ nådig."

I dessa ord, som ett våldsdåd utan motstycke framkallat från en förtviflad furstinnas läppar, hafva somliga velat se det första förebudet till en storm, som skulle komma till utbrott elfva månader senare.

Gripen af en ond aning gick Ruthven sin väg, lämnande man och hustru för sig själfva.

Hvad som under de följande fyrtioåtta timmarne tilldrog sig emellan Maria och Darnley, kan man endast gissa sig till. Det kräfves icke någon djupare inblick i den mänskliga naturen för att föreställa sig de öfvertalningar, som af en skön och modig kvinna begagnades till att inverka på en viljesvag stackare sådan som Darnley. Man vet endast, att Maria och hennes man vid midnattstid två dagar efter mordet på Rizzio smögo sig ned i Holyroods grafhvalf, hvarifrån en hemlig gång ledde till den förfallna klosterkyrkans krypta. Letande sig fram emellan de gamla skotska konungagrafvarne, kommo de omsider ut på ett ställe, där hästar stodo i beredskap att föra dem vidare i nattens mörker.

Ruthven och hans medsammansvurne hade konspirerat emot Rizzio i Darnleys namn. Deras verkliga eller föregifna afsikt hade varit att sätta honom, Darnley, upp på tronen vid sidan af Maria såsom Skotlands regerande konung. Hans flykt i hennes sällskap omintetgjorde hela anslaget. Maria hade intalat honom, att hon kunde göra mera för honom än Douglaspartiet, och han hade genast öfvergått till henne och lämnat sina vänner i sticket.

Inom en vecka därefter återvände Skot-

lands drottning till Edinburgh i spetsen för en här. Rizzios mördare togo till flykten; de öfriga blefvo benådade. Men Darnley erhöll icke den krona han fikade efter. I stället fann han sig vara ett föremål för alla skottars misstroende och förakt; och han började misstänka, att det icke var så helt med hans ställning till drottningen. Inför riksrådet afgaf han en högtidlig försäkran, att han icke haft någon del i Rizzios död. Ruthven svarade med att tillställa Maria en skriftlig förklaring af Darnley, däri denne tog hela dådet på sig själf.

Hvilken verkan hade detta dokument på Maria Stuart? Svaret står att finna i ett annat dokument, som uppsattes i Craigmillar i december månad samma år.

Under mellantiden hade de bägge makarne lefvat skilda från hvarandra. Den blifvande Jakob VI af Skotland och Jakob I af England hade kommit till världen, men Darnley var icke närvarande vid sin sons dop. När Maria svåfvade mellan lif och död i Jedburgh, kom han dit för en dag, men for sin väg igen. Kallad inför rådet, i hvilket sutto de män han förrådt — en Moray, en Argyll, en Maitland

"Letande sig fram emellan de gamla skotska konungagrafvarne."

— och åtspord om orsaken till sitt missnöje, hade han intet svar att gifva. Bortstött af drottningen och skydd af adeln for den stackaren fruktande för sitt lif af och an i Skotland med några tjänare i sitt följe.

I december månad det året — 1566 — ägde ett märkligt samtal rum emellan drottningen och några af de förnämste herrarne. Moray, Argyll och Maitland ville utverka benådning för Morton, som näst Ruthven hade största andelen i mordet på Rizzio. De trodde, att det verksammaste medlet till vinnandet af sitt syfte vore att befria drottningen från Darnley. De gingo alltså för att uppvakta henne, och i deras sällskap befunno sig katoliken Huntley samt den man, hvilkens onda skugga vid denna tid faller öfver Maria Stuarts lif — skurken Bothwell.

Maria hade allaredan vändt sig till Rom för att utverka skilsmässa från Darnley, men påfven hade vägrat. När nu de fem herrarne kommo till henne med sitt förslag, afgaf hon först af allt den förklaringen, att hon icke kunde gå in på någon skilsmässa, som skulle sätta hennes sons rättigheter på spel. Härtill genmälte Maitland af Lethrington:

"Madame, vi som här stå, de förnämste af eders nådes adel och råd, skola utfinna ett medel, hvarigenom eders nåde skall blifva honom kvitt utan förfång för eder son; och änskönt min lord af Moray torde vara föga mindre samvetsöm om en protestant än hvad eders nåde är om en papist, så är jag dock öfvertygad därom, att han skall se genom fingrarne med detta och icke göra några invändningar emot våra åtgöranden."

Vid denna tid, och i Skotland, kunde slika ord endast hafva en betydelse. Maria Stuart svarade:

"Jag vill inte att I företagen någonting, som kan sätta en fläck på min heder eller mitt samvete, och fördenskull ber jag er, att I hällre låten saken vara sådan den är, förtröstande till Gud att han i sin godhet ville förse något botemedel. I tänken göra mig en tjänst, men det kanske inte komme att gå i enlighet med edra önskningar — tvärtom kunde det vålla mig skada och obehag."

Maitland hade erbjudit sig att röja hennes make ur vägen, men Maria hade vägrat sitt samtycke.

"Madame", slöt han, "låt oss afhandla saken oss emellan, och eders nåde skall icke varseblifva något annat än det som är godt och lagligt och gilladt af parlamentet."

Detta var tvetydigt. Moray, som till och med af Marias fiender har betecknats som en man af fläckfri heder, svor sedermera på, att han aldrig varit närvarande vid framställandet af något olagligt eller ohederligt förslag. För honom skulle alltså icke Lethringtons sist anförda ord ha inneburit någon antydan till mord. Äfven för drottningen kunde de väl ha syftat på något af parlamentet funnet och gilladt sätt för en skilsmässa.

Sedan Argyll, Huntley, Maitland och Bothwell lämnat drottningen, undertecknade de ett dokument af innehåll, att "en sådan ung narr och högfärdig tyrann" som Darnley "icke skulle få härska öfver dem, hvarföre de allesammans beslutit att han skulle röjas ur vägen på ett eller annat sätt; och hvem hälst som åtoge sig att utföra detta, så skulle han af de öfriga försvaras och skyddas, ty de skulle alla anse det som om de hade gjort det själfva".

Så lydde dödsdomen öfver den unge mannen, som hade kommit till Skotland för att vinna krona och brud så kort tid förut.

Domen var uttalad, men mördaren nämdes icke. Det var också onödigt, ty det fanns en man, hvilkens föregående och hvilkens nuvarande förbindelser med drottningen tydligen utpekade honom såsom verktyget för Darnleys död.

Earlen af Bothwell var en gränsröfvare af värsta slag. Maria Stuart hade själf tillförene fråntagit honom hans gods. Men efter mordet på Rizzio hade Bothwell varit den förste att sluta sig till drottningen, och allt ifrån den tiden uppträdde han som

hennes svurne anhängare. Och Maria Stuart öfverflyttade på honom sin tillgifvenhet för Rizzio. Bothwell följde henne öfverallt på ett sätt, som snart väckte allmän skandal.

På julaftonen erhöll Morton sin benådning, och de förbundne herrarne hade alltså vunnit sitt mål. Samma natt blef Darnley häftigt sjuk i Stirling, dit han kommit för att liksom bakifrån kulisserna vara vittne till sin sons dop.

Ryktet om den muntliga öfverenskommelsen emellan drottningen och adelsmännen samt om dessas sedermera undertecknade dokument hade nått Darnleys öron. I samma ögonblick han fick höra, att Mortons benådning var undertecknad, smög han sig ut ur Stirlings borg för att fly till Glasgow. Men innan han suttit en timme i sadeln, angreps han af en hemlighetsfull och förfärlig sjukdom. Han fick ett blått utslag öfver hela kroppen; han kunde icke längre sitta upprätt; och han fördes efter allt utseende döende till Glasgow.

Men Darnley dog icke. Han tillfrisknade småningom; och under tiden sammanträffade Bothwell med den ur landsflykten återvändande Morton och föreslog honom öppet att taga del i det tilltänkta mordet på Darnley. Morton nekade under uttrycklig förklaring, att han var rädd för att på nytt ådraga sig drottningens vrede. Bothwell försäkrade då, att drottningen denna gång var med i komplotten.

"Gif mig i så fall drottningens egenhändiga intyg härom, och sedan skall jag svara er", genmälte Morton.

Ett sådant intyg erhöll aldrig Morton, som ingalunda hade några personliga betänkligheter att deltaga i mordet, utan gärna skulle varit med därom, blott han erhållit något slags visshet om, att drottningen verkligen önskade det.

Hvad han erhöll var tvärtom ett budskap från Maitland, en af dem som hade undertecknat öfverenskommelsen i Craigmillar, af följande innehåll :

"Säg earl Morton, att drottningen icke vill höra talas om den med honom afhandlade saken."

Vid denna samma tid, då Bothwell sökte öfvertala Morton att sluta sig till honom och Morton fordrade något bevis på drottningens önskan i saken, hade Bothwell i sin ficka ett antal bref, som Maria Stuart skrifvit till honom, däri hon betygar honom sin kärlek och eggar honom till brottet i ordalag sådana som de följande:

"Jag skulle nästan kunna hysa medlidande med honom, men frukta ej, planen skall stå fast intill döden... Tänk på, om du inte skulle kunna bedrifva saken mera hemligt med någon medicin... Han är högeligen misstänksam, men icke desto mindre litar han på mig... Det är du själf, som är orsaken till det; för min egen privata hämd ville jag inte göra det emot honom."

På dessa bref tro åtminstone de historieskrifvare, som hafva fördömt Maria Stuart. Om Bothwell hade låtit Morton kasta en enda blick i ett sådant bref, så skulle han därigenom genast ha försäkrat sig om hans bistånd. Men Bothwell nämde aldrig ett ord ens om tillvaron af en sådan korrespondens. En mera osannolik berättelse än denna om Maria Stuarts bref till Bothwell har sällan funnit plats i historien.

Morton var Maria Stuarts värste fiende. Det var Morton, som sedermera förebragte de beryktade schatullbrefven såsom bevis på drottningens brottsliga samtycke till mordet på Darnley. Men härigenom bär han endast fram vittnesbördet om sina egna förfalskningar.

Under det Bothwell förgäfves sökte öfvertala Morton i Edinburgh, var Maria Stuart i Glasgow vid sin sjuke makes bädd.

Deras samtal har blifvit bevaradt i ett vittnesmål, som Darnleys tjänare uppsatt efter sin herres död. Det vittnesmålet är skrifvet af Maria Stuarts fiende.

Hon skulle ha börjat med att förebrå honom, för det han lyssnat till falska anklagelser mot henne. Därefter frågade hon blidare, hvad orsaken till hans sjukdom var.

Misstänkte Darnley, att han hade blif-

vit förgiftad på anstiftan af den kvinna, som satt bredvid honom? Så här skall han hafva svarat:

"Ni är orsaken till den. Den kommer endast från er, som icke vill förlåta mina fel, ehuru jag själf sörjer öfver dem."

Den arme Darnley medgaf vidare, att han burit sig illa åt, och öfverlämnade sig på nåd och onåd åt sin maka. Maria lyssnade vänligt och ingaf honom hopp om försoning. Darnley bad henne enträget att icke lämna honom. Hon svarade, att deras förlikning måste hemlighållas för de höge herrarne.

Darnley hade hört någonting om öfverenskommelsen i Craigmillar. Måhända kände han, att hans enda utsikt till räddning låg uti att vädja till sin hustrus bättre natur. Hon kvarstannade i Glasgow, tills Darnley var tillräckligt frisk för att kunna lämna sängen. Då begåfvo de sig tillsammans på väg till Edinburgh.

Om vittnesbördet af de tjänare, som sedermera vittnade emot henne, innehåller ett enda spår af sanning, så stod Maria Stuart under hela denna tid i nära förbindelse med Bothwell. Det var Bothwell, som mötte paret vid Edinburghs port och förde dem till Kirk-a-Field.

Denna namnkunniga byggnad bestod af en stor fyrkant och hade fordom varit dominikankloster. Den stod i förbindelse med en förfallen kyrka och låg alldeles utanför stadsmuren. En trappa upp i västra flygeln hade ett sofrum iordningställts åt Darnley och omedelbart inunder detta ett annat åt drottningen.

* * *

Så ingick omsider den minnesvärda 9 februari 1567. Drottning Maria hade under senaste veckan sofvit ömsom i Kirk-a-Field och Holyrood. På nämda afton var det maskeradbal i borgen med anledning däraf, att en af drottningens tjänare hade sitt bröllop, och Maria Stuart hade lofvat att vara närvarande. Emellertid lämnade hon festen efter supéen och gick för att tillbringa några timmar hos sin sjuke make. Bothwell var närvarande, och med honom Argyll och Huntley — alltså tre af de män, som hade undertecknat öfverenskommelsen att förpassa Darnley ur världen. Det påstås, att medan de voro i rummet däruppe Bothwells skarpa öra uppfångade ett buller från rummet inunder, samt att han gick dit ned för att säga till sina kreatur att hålla sig tysta. Och där såg han en stor svart kruthög på golfvet, och bredvid den Hay och Hepburn, som väntade på att allt skulle bli stilla en trappa upp.

Bothwell smög sig tillbaka upp till Darnleys rum och gaf tecknet. De andra beredde sig att gå. Det var öfver midnatt. Maria Stuart erinrade sig plötsligt sitt löfte att öfvervara maskeradbalen och tog ett ömt farväl af sin make. Hon kysste honom och satte en ring på hans finger. Kommen till dörren yttrade hon följande ord:

"Det var just vid den här tiden förra året, som Rizzio mördades."

Fyra personer hade sitt nattkvarter i den gamla klosterflygeln — Darnley själf, hans page, som sof i sin herres omedelbara närhet, och tvänne andra tjänare.

Vid tvåtiden på morgonen väcktes hela Edinburgh af en väldig explosion. Hela västra klosterflygeln hade sprängts i luften och låg nu i ruiner. Bland ruinerna fann man de båda sistnämde tjänarnes kroppar, den ene död och förfärligt lemlästad, den andre ännu lefvande. Men hvarken Darnley eller hans page funnos där. Deras lik påträffades under ett träd i trädgården vid pass trettiofem meter från den raserade flygeln. Men de voro strypta och hade uppenbarligen icke omkommit genom explosionen. Deras kläder lågo på marken bredvid dem.

Huru de kommit dit, och på hvad sätt de mött sitt öde har aldrig kunnat förklaras.

En samtida författare anför ett rykte, enligt hvilket Bothwells agenter först skulle ha strypt Darnley och hans page i deras bäddar, därefter burit ut deras lik och så återvändt för att spränga flygeln i luften.

Men detta rykte kan icke nöjaktigt förklara omständigheterna vid dådet. De sammansvurnes syfte var att döda Darnley;

den enda bevekelsegrunden för klosterflygelns sprängande i luften var att undanröja Darnley. Det är fördenskull otroligt, att de först skulle ha dödat sitt offer och burit bort honom samt därefter återvändt för att sätta i scen den då gagnlösa explosionen.

När Hay och Hepburn antände ledningen, trodde de med all säkerhet, att offret fortfarande befann sig i rummet öfver krutet. Men lika säkert är, att de däruti misstogo sig. Darnley och hans page måste dessförinnan ha stigit upp, ryckt till sig kläderna, hvilka de icke vågade stanna för att påtaga, och smugit sig ned för trappan förbi dörren till det rum, hvari de båda mördarne vaktade öfver sin kruthög. Och så hade de flytt från den till undergång dömda byggnaden.

Hvad blef deras öde därutanför? Fråga de beslutsamme och skoningslöse män, som stodo på vakt i trädgården för att bevittna explosionen och förvissa sig om fullbordandet af det ohyggliga värf de förelagt sig. Knappt hade de bägge flyktingarne trädt ut i den kalla natten, innan den grymme Bothwell fick syn på dem, lät gripa och strypa dem.

Nyckeln till hemligheten kan ligga i de ord Maria Stuart yttrade, i det hon lämnade sin makes rum: "Det var just vid den här tiden förra året, som Rizzio mördades."

Dessa ord kunna vara ett triumferande utrop vid tanken på, att den länge uppskjutna hämdens timme äntligen var inne.

Men det finnes jämväl en annan tolkning af dem, hvilken är sannolikare. Maria Stuart kan ha anat eller vetat, hvad som förbereddes. Hon kan ha fruktat den hänsynslöse Bothwell alltför mycket för att ha vågat öppet trotsa honom. Och så kunna de ifrågavarande orden ha varit en varning till den man, hvilkens läppar nyss mött hennes.

Mera än detta kan icke sägas om den nattens händelser. Hemligheten är ännu efter mer än tre århundraden alltjämt en hemlighet. Och med den sammanhänger detta andra mysterium, som allt sedan ställt människor i tvänne läger, när de afhandlat frågan om Maria Stuarts skuld eller oskuld. Båda lägren ha haft orätt, emedan båda gått till öfverdrifter. Drottning Maria var hvarken djupt brottslig eller mycket oskyldig. Hon var helt enkelt en

Darnley och pagen smögo sig ned för trappan.

kvinna, med en kvinnas hela natur, svårt frestad och pröfvad samt lefvande i ett land och på en tid, i hvilken ett människolif icke ansågs mycket värdt. Och om hon hade slutit sina ögon för stämplingarna mot Darnley; om hon hade förnedrat sig så djupt att lyssna till skurken Bothwells planer, så hade hon åtminstone ångrat sig i tid för att göra ett sista försök att rädda offret — då det var för sent.

Ljufva toner!

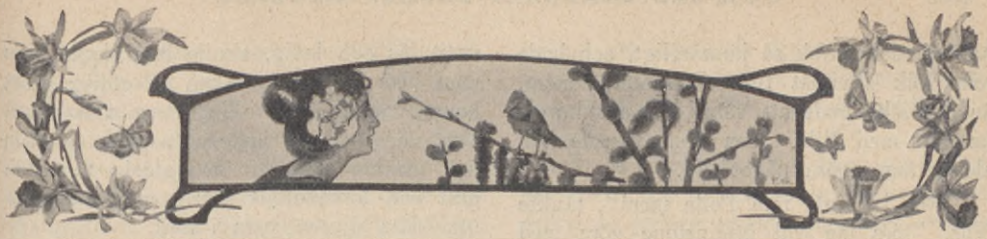

HVAD EN FLUGA FÖRMÅR.

En liten berättelse för SOLS unga läsare

af

ONKEL TOM.

Det var en gång en gosse, som hade den fula och syndiga ovanan att plåga djur. Redan när han icke var äldre ännu, än att han nyss börjat kunna vistas ute på gården för sig själf och leka, tog han sig det oråd et före att locka hönsen till sig endast för att få göra dem illa. "Kuckeliku!" härmade Nils — så hette gossen — tuppen och ropade: "Pullorna! Pullorna! Pullorna!", och så kommo hönsen till honom. Men Nils stod med händerna på ryggen, i händerna gömde han stenar och dem kastade han på hönsen och skrattade och hade så roligt, då de stackars djuren förskräckta och flaxande med vingarne skyndade bort.

Första gången Nils begick denna fula handling var det ingen, som såg det, hvarför han förblef ostraffad; men när han gjorde om det andra gången, stod hans mamma i fönstret och såg det. Hon förestälde honom det fula i hans beteende och lofvade honom en eftertrycklig risbastu, om han vågade ännu en gång göra vare sig hönsen eller några andra djur illa.

Nu lät Nils hönsen vara i fred någon tid. Men snart hade han glömt moderns varningar och förmaningar och var åter framme och kastade sten på de stackars hönsen, så att en liten kyckling blef illa skadad. Nu fick han ris, och det så eftertryckligt, att han skrek mycket värre än de stackars hönsen hade gjort, och hans föräldrar lade honom allvarligt på hjärtat att aldrig mera plåga några djur, hvilket äfven Nils lofvade.

Men Nils var en stygg och hårdagad gosse, och fast hans föräldrar så allvarligt förmanat honom att icke plåga några djur alls, emedan detta var en stor synd, tänkte Nils: "Får jag icke kasta sten på hönsen, så får jag väl åtminstone göra med de andra djuren hvad jag vill." Och så ställde han sig en dag med en stor sten i ena handen och lockade på gumsen, Pelle, som ännu aldrig hade stångat någon människa: "Pelle! Pelle! Bä-ä-ä! Bä-ä-ä!" ropade Nils och retade gumsen och kastade stenen på honom. Men det skulle han icke ha gjort. "Bä-ä-ä! Bä-ä-ä!" skrek äfven Pelle, och innan Nisse visste ordet af, hade gumsen rusat på honom och kastat omkull honom. Han försökte resa sig upp, men då fick han en ny puff. Där låg

han nu och skrek så jämmerligt, och hade icke folk skyndat till och hjälpt honom, är det icke godt att veta, hur det kunde ha gått med Nils. Men Pelle vågade han aldrig mera göra något illa.

"Törs jag inte reta Pelle mera", tänkte Nils, "törs jag väl åtminstone göra med Pompe, hvad jag vill."

Pompe var husets snälle, trogne hund, som, ehuru han var så stor och stark, att han kunnat med ett enda bett göra slut på Nils, likväl tåligt brukade fördraga, att denne retades med honom på alla upptänkliga sätt, ryckte honom i den yfviga pälsen och i svansen och hade tusen okynniga påhitt med honom. När Pompe låg på golfvet och Nils sträckte ut sig bredvid honom och stödde hufvudet mot honom och somnade in, låg Pompe alldeles stilla, ända tills Nils vaknade igen. Det hade då icke varit rådligt för någon att komma och göra Nils något illa, en så trogen vän och vaktare var det fromma djuret. Men ändå kunde Nils icke låta bli att göra honom illa. En dag, då Pompe låg, kastade Nils sig öfver honom och ryckte honom i de ömtåliga öronen, så att det helt visst gjorde riktigt ondt. Ändå förlorade icke Pompe tålamodet. Men så började Nils klösa honom i ögonen. Då gnällde Pompe af smärta och lade en af sina väldiga framtassar öfver halsen på Nils, som låg utsträckt bredvid honom. Nils kunde icke röra sig, Pompes kraftiga tass höll honom som i ett skrufstäd, och gossen blef rädd och började skrika, tills man kom och befriade honom. Sedan dess vågade han aldrig mera göra Pompe illa.

Nu kom turen till Brunte, hans föräldrars store, fromme häst. En dag, då föräldrarne skulle åka ut och vagnen höll utanför, passade Nils på, innan kusken hann förekomma det, och kastade en sten på Bruntes ena bakben. Men nu blef det lif utaf! Brunte, eljest den frommaste bland hästar, började slå bakut af alla krafter, så att han slog sönder vagnen och det icke var långt ifrån, att äfven kusken hade träffats. Nils blef helt förskräckt och förstod mycket väl, att hade endast Brunte varit lös och ledig, skulle han slagit Nils men icke vagnen, hvilken ju aldrig gjort honom något ondt. Men den, som också slog nu, det var gossens pappa, ty Nils fick smaka rottingen som aldrig förr och grät och lofvade att aldrig göra så mera utan låta djuren vara i fred.

Men Nils var en stygg liten pojke och skulle, trots hans goda, kärleksfulla föräldrars alla varningar och förmaningar, icke komma att hålla sitt löfte. Väl gjorde han icke mera de större djuren något ondt, men detta lände honom noga taget icke till beröm; ty det var icke därför, att han ångrade sig och insåg det fula i sitt handlingssätt eller af lydnad för sina föräldrar, som han lät djuren vara i fred, utan endast emedan han var rädd, att de skulle gifva honom lika godt igen. Alltså fingo nu gumse, hund och häst vara i fred för honom. Hvad den store tjuren, Mulle, angick, hade Nils aldrig vågat sig på honom utan skälfde af fruktan, bara han hörde Mulle böla i ladugården.

Nu tänkte Nils, att vågade han sig icke längre på hönsen, som han så lätt kunnat komma att slå ihjäl med sin stenkastning, och icke häller på Pelle, Pompe och Brunte, så fanns det andra, mindre djur, som han trodde sig ostraffadt kunna plåga, och så började han pina flugor. Så snart han fick se en fluga på fönsterrutan, genast var han framme med sina små fingrar för att krossa henne mot glaset. Om han nu hade dödat flugan genast, så hade det ju i sig själft icke varit något djurplågeri, eftersom flugorna äro ena besvärliga skadedjur. Men för det första böra små barn, som icke ha nog förstånd därtill, icke befatta sig med sådana saker som skadedjurs utrotande, utan öfverlämna detta åt äldre och förståndigare personer; och dessutom blef följden ofta nog endast den, att han skadade flugorna. När de nu voro lemlästade och icke kunde flyga längre, utan endast krälande taga sig fram, och klagade så jämmerligt, fast Nils icke kunde höra det — ty alla djur kunna klaga af smärta, fast vi människor icke alltid kunna höra det — då skrattade Nils

och hade hjärtans roligt och förföljde och pinade flugorna ännu mera.

Hans mor, som kom på honom några gånger under detta hans djurplågeri, föreställde honom på det allvarligaste, att han icke finge plåga några djur alls, icke ens skadedjuren. Att döda dem, när det var behöfligt, däri låg ingen synd, blott det skedde så, att icke djuren onödigt pinades. Hon frågade honom, om han icke hade sett, hur noga hon själf var med att, då hon hade fångat flugor i en håf, döda dem på det minst smärtsamma sätt.

"Ja visst!" svarade Nils, hvarmed han icke menade, att han insåg sanningen af moderns ord och aldrig mera skulle göra sig skyldig till något djurplågeri, utan han menade snarare, en elak gosse som han var: "Det är väl inte så farligt häller!" Hade han varit en snäll och lydig gosse, skulle han svarat: "Mamma har rätt, jag lofvar att aldrig mera göra så, och denna gång skall jag hålla mitt löfte, det kan mamma lita på."

Men hvarken svarade han så eller höll han sitt löfte, utan snart var han framme igen och pinade de stackars flugorna. En dag öfverraskade modern honom då han nyss hade på en nål spetsat en lefvande fluga och hade mycket roligt däråt. Han fick nu en grundlig aga, och modern sade varnande till honom:

"Kanske, min käre Nils, kommer en gång straffet för att du pinar de stackars flugorna att bli det, att en fluga gör dig någon svårare skada."

Men Nils bara skrattade och tänkte, att en sådan liten stackare som en fluga aldrig skulle kunna göra honom något ondt. De där små kräken, som han kunde krossa bara genom att sätta fingret på dem!

Nils växte upp till yngling och hade slutat att plåga flugor men hittat på ett annat slags djurplågeri. Han hade fått en bössa, var en ganska god skytt och kom ofta hem med matnyttigt villebråd. Men hans bössa blef äfven ett medel till djurplågeri. När en jägare är en god människa, som inser det syndiga i allt slags djurplågeri, undviker han så mycket som möjligt att skjuta på djuren under sådana förnållanden, att han icke dödar utan endast sårar dem. Och han skjuter aldrig i onödan.

Icke så med Nils. Till hans största nöjen hörde att stryka kring backarne och skjuta på kråkor på så långt håll, att han aldrig kunde ha minsta säkerhet för att skottet dödade, utan endast möjligen sårade dem. På samma sätt med fiskmåsar. Hans föräldrar föreställde honom det orätta i hans beteende. Om nu verkligen kråkorna vore så svåra skadedjur, kanske de likväl äfven gjorde någon nytta, och i alla händelser hade han icke rättighet att skadskjuta dem, så att de stackars djuren, såsom redan flera gånger händt, vingskjutna så att de icke kunde flyga, hoppade omkring på backarne. Och fiskmåsarne, som han sårade, så att de arma djuren lågo och bara flaxade på vattnet utan att kunna höja sig, de voro väl inga skadedjur. Om de togo fisk ur vattnet, så hade väl detta ingenting att betyda; det fanns ändå tillräckligt kvar åt människan.

"Ja visst", svarade Nils på sitt gamla försmädliga sätt och bara skrattade.

Då blefvo hans föräldrar allvarligt bedröfvade, och fadern förmanade:

"Du skall få se, Nils, att ditt djurplågeri en gång kommer att straffas därmed, att djuren göra dig något ondt."

"Å, käre pappa!" svarade Nils.

"Ja, ja, vi få väl se. En aning säger mig, att det kommer att bli så. Och du behöfver en sådan varning för att i ditt hjärta väcka den rätta medkänslan för djuren. Ditt djurplågeri är så mycket besynnerligare, som du ju eljes har ett godt och deltagande hjärta."

Låtom oss nu se, hur det gick med Nils.

Någon tid efteråt var han med på en björnjakt. Man hade lyckats inringa en stor björn; många jägare hade gått ut tillsammans och Nils var en bland dem.

Nils hade kommit ett stycke från de andra jägarne, då han plötsligt på något afstånd fick syn på nalle. Nils gick så, att han kom inom skotthåll. Det var första gången han stod inför en björn, denne de

nordiska skogarnes väldige konung, och hans sinnesrörelse var icke ringa. Här gällde det "säker hand och säkert öga", gällde den frågan, om björnen eller han skulle få sätta till lifvet.

Nils lade an och tog säkert sikte. Men i samma ögonblick han skulle fyra af, kände han en förarglig, nästan pinsam stickning eller klåda på näsan och kom att rycka till litet, så att hans sikte rubbades och han icke träffade björnen på rätta stället utan endast sårade honom. Det var en fluga, som hade stuckit honom!

Under ett ilsket brummande rusade nu björnen mot honom. Nils sköt ännu ett skott, men hans sinnesrörelse var för stark, och äfven nu endast sårade han björnen. Nalle var honom nu nästan inpå lifvet. Han försökte undkomma honom genom att springa kring ett tjockt träd; men om nu detta möjligen lyckas då det gäller att skydda sig mot en tjur, lyckas det däremot icke med en björn, som, då han reser sig på bakbenen, snor kring trädet mycket fortare än människan.

Snart hade björnen med sina väldiga ramar fattat Nils, som gaf till ett utrop af dödsångest. Han kände något varmt, det var blod, rinna ned öfver sitt ansikte, och snart hade han förlorat sansen. Lyckligtvis voro de andra jägarne icke långt borta, utan kommo nästan ögonblickligen till platsen, dödade björnen och befriade Nils. Han var mycket illa tilltygad och hufvudsvålen till en del lössliten; men död var han icke. Man gjorde en bår af några grenar och bar hem honom.

Medan han ännu var sängliggande sjuk efter sitt svåra äfventyr, om än afgjordt på bättringsvägen, frågade han en dag sina föräldrar, som sutto hos honom:

"Hvarför se ni så ledsna ut, då ni betrakta mig? Kanske tro ni, att jag sörjer öfver det fula ärr jag kommer att få i pannan. Nej, det gör jag verkligen icke: det var en välförtjänt minnesbeta, och såsom en sådan betraktar jag det. Detta äfventyr, hvilket var så nära att kosta mig lifvet, har öppnat mina ögon och kommit mitt hjärta att vekna, och jag inser nu så väl, hvad jag förut aldrig kunnat fatta, nämligen att jag varit en grym djurplågare. Därför skulle jag äfven få mitt välförtjänta straff, och det gick som ni förutsade. Hvad en fluga förmår, det har jag fått lära mig inse. Så mycket är säkert, att aldrig mera kommer jag att plåga något djur, och så fort jag tillfrisknat, skrifver jag in mig i Djurskyddsföreningen."

"Rätt så, min son!" svarade fadern, och modern omfamnade och kysste sin sjuke son.

Tidsfördrif och tankeöfningar.

Schackgåta.

Efter hästens gång på schackbrädet.

O	djup	re	o	säl	i	da	sin
lik	i	ta	t	min	ne	da	ett
li	dar	nöjd	la	ce	en	mitt	så
ja	så	haf	ne	och	sorg	tan	flyd
vet	ga	föl	an	på	från	klar	lös
en	de	gor	lig	san	u	ban	re
vå	s	dra	ra	blan	vo	t	så
an	vand	d	glän	ky	de	jag	o

Kvadratgåta.

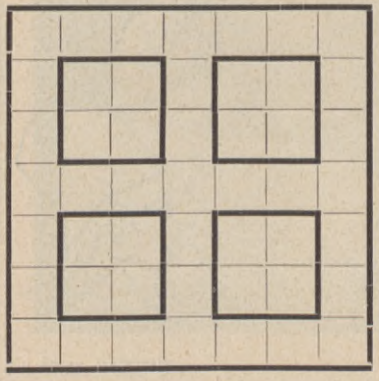

I närstående kvadrat skall af trettiotre bokstäfver bildas namn på sex städer så att namnen kunna läsas i kvadratens alla fyra sidor och i kvadratens lodräta och vågräta midt.

Bokstäfverna äro: 1 L, 6 A, 3 N, 6 E, 2 C, 1 K, 1 M, 1 B, 4 R, 1 G, 1 S, 1 I, 1 T, 1 H, 3 D.

Städerna äro:

En stad i Sachsen.
D:o i Tyrolen.
D:o i Italien.
D:o i Ungarn.
D:o i Spanien.
D:o i Palestina.

Schack-Uppgift nr 24.

Af *O. Nemo*, Wien.

Svart.

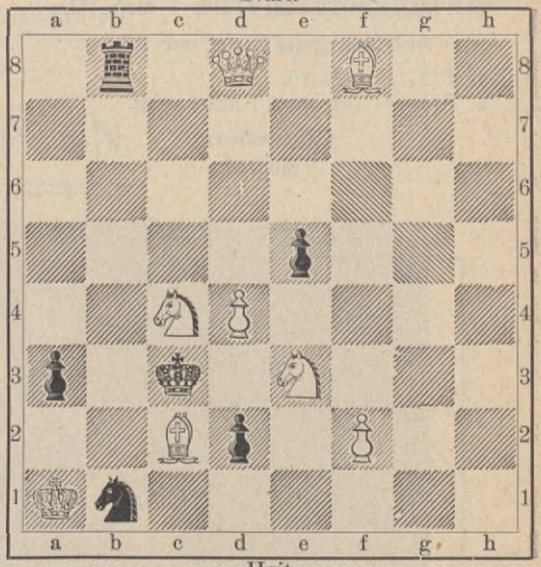

Hvit.

Hvit gör matt i 2 drag.

Fyrkantgåta.

Af 4 A, 2 E, 1 K, 4 N, 2 S, 1 R och 1 Å skola bildas fyra ord, hvilka kunna läsas både vågrätt och lodrätt i fyrkanten.

Rebus.

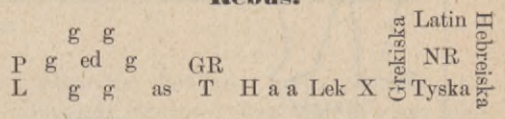

Charader.

1.

Med g tillökt mitt första är
ett träd, som hvita blommor bär.
Mitt andra städse en symbol
af evig trohet var,
det liknar evigheten ock,
som ingen ände har.
Mitt hela är en härlig syn,
som stundom visar sig i skyn.

2.

När mitt första mitt andra går
Kallas det ock mitt andra mitt tredje
När den skåda mitt hela får
Praktfull den är, det får du medge.

Lösningar af tankeöfningarna i n:o 21:

Schackuppgiften n:r 23:

1. Tf2—f1, f7—f6.
2. Tf1—e1 och matt i nästa drag.

Charaden:

Trädgård.

Bokstafsgåtan:

JOAKIM
ALKEMI
KALKON
O S
B R O
VÄNERN
A L P
LAXÅ
LJUNG
ELFVA
NOLL
BORE
E J
ROFVA
GRIN

Några exempel på förmåga att teckna i ett löpande streck.

Göteborg. Göteborgs Handelstidnings Aktiebolags Boktryckeri 1901.

SOL ILLUSTRERADT 25-ÖRES MAGASIN

N:r 23. Årg. 3.

UTGIFVARE
TORSTEN HEDLUND.

Eftertryck utan angifvande at källan förbjudes.

EGYPTEN.

Lösningen af sfinxens gåta har sysselsatt tänkande, forskande människor under tidsåldrar.

Egyptens kultur och traditioner synas äga rötter så djupt in i forntiden att vi ej ens närmelsevis med någon visshet kunna våga ett antagande om deras historiska ålder.

De storartade minnesmärken, som kvarstå i de kända pyramiderna, synas räkna en ålder om hvilken vi göra försiktigast att ej ens ingå på gissningar.

Moderna forskare hafva kommit till glänsande resultat i tydningen af vissa bildskrifter, det mänskliga snillet har firat triumfer vid upptäckande af det fornåldriga bildspråket.

Man har lyckats frammana ur det en gång förgätnas dödssömn egypternas föreställningar om lifvet och döden samt begrepp om deras seder och bruk.

Det finnes anledning antaga att Egypten intog en hög konstståndpunkt, hvarunder de fria konsterna och musiken blomstrade.

De ägde kunskaper, till hvilka vår egen stolta tid icke innehar nyckeln eller först i senaste tid erhållit den.

Egypterna kunde härda koppar, tillblanda beständiga färger m. m. Deras konst att bränna glas i skiftande nyanser har först i sista tid återfunnits af vår kultur.

Deras märkligaste konst består kanske i förmågan att för oerhörda tidsperioder framåt fasthålla kroppar ifrån förruttnelse, tillverkningen af mumier medels balsamering.

Denna konst utgick som en viktig del ur deras föreställningar om döden. Egypterna ägde i sin religiösa föreställning den bestämda uppfattningen fastslagen, att människan gång på gång lefde upp igen här på jorden. Dödsriket ägde för dem endast betydelsen af en hvilo- och smältningsprocess mellan tvänne jordelif — en smältning och ett tillgodogörande åt själen af alla erfarenhetsrön vunna i det gångna jordelifvet och ett samlande af kraft, såsom under sömn till ett förnyadt arbete under nytt jordelif. Själen skapade åt sig sitt kroppsliga hölje med tillhjälp af vissa naturkrafter, hvaribland fortplantningen — föräldrarne — utgjorde en. Men de trodde att det kroppsliga höljet under ett jordelif var sammansatt af otaliga underordnade lifsenheter, hvilka liksom hallstämplades eller karaktäriserades af sin ägares — själens — säregna skaplynne. De trodde, att dessa lifsenheter vid kroppens upplösning frigjordes ur personlighetens band och åter gingo till den för allt lif gemensamma naturen och kunde brukas af andra själar till att vid deras födelse åt dem uppbygga kroppar. Möjligen var det fruktan för att de kroppsliga smålifven skulle missbrukas af andra och krafvet på att återfå sina egna underordnade lifsenergier, som uppkallade egypternas ansträngningar till att söka binda dessa lifsenergier och uppbevara dem till den tid då själen efter hämtad hvila återkomme och måste vidtaga åtgärder för att skaffa sig en ny kroppshydda.

I flere af de egyptiska mumierna har man kunnat påvisa historiskt kända figurer sedan flere årtusenden tillbaka.

Egyptens byggnadskonst bar en säregen prägel af lugn storslagenhet.

Måtten på byggnader och minnesmärken äro ofta ofantliga enligt våra begrepp. Den noggrannhet, hvarmed materialet utarbetades, gränsade till det fullkomliga.

Det är svårt att fatta, att Egypten skulle representera ett allmänt mänskligt skede af den art, att det kunde betecknas som mänsklighetens barndom. Ett sådant omdöme om detta märkliga kulturskede stöter på naivitet.

Snarare kunde man draga den slutsatsen ifrån fornegypten, att mänsklighetens historia endast vore känd till en liten, jämförelsevis obetydlig del, och att kulturens ström icke utgöres af en rakt löpande flod utan bildar ett cirkellopp af spiralens typ, hvari funnes ebb och flod, återfall och framåtskridande, lif och hvila, erfarenhet och glömska.

Vid en uppmärksam betraktelse af teckningar och skulpturer öfver musikinstrument i de egyptiska tämplen och grafvarne öfverraskas man af att harpan förekommer med ett så rikt antal strängar. Men hur många strängar och hur i öfrigt ordnade de än äro, så förekommer där aldrig någon harpa med sträckningsskrufvar som vid våra instrument. Det vill synas som om strängens sträckning icke skulle varit synnerligen stark, eller ock att sträckningen direkte i ställningen vore en för oss förlorad konst.

Under antagande att spänningen varit låg och att de större harporna användts för lågt och de smärre för högt register, måste vi tilldela de gamle ett utveckladt sinne för harmonier. Handställningarne hos harpospelarne tyda på att de egyptiske spelarne skulle ägt en teknik, som öfverensstämde med vår.

Ofta är en harpospelare afbildad jämte en sångare eller en flöjtblåsare, något som tyder på att harpan användes till ackompagnement och att egypterna ägde kunskap om sammansatt musik.

Man antager att stundom på teckningar en sångare eller en sjungande soldat betecknar en hel kör eller hela krigshären.

Egyptisk gudabild.

Det är stor skillnad i karaktäristiken vid framställning af olika musikanter. Vid framställningen af de religiösa ceremonierna i äldre tider och under en finare konstperiod präglas bilderna af renhet och hängifvenhet, som lämnar det utom allt tvifvel att deras religiösa akter voro af ädelt och allvarligt slag, under det att senare framställningar och ur det hvardagliga lifvet visa på ganska mycken råhet och sinnlighet. Det är särskildt hos afbildningar af de kvinnliga figurerna en utomordentlig skillnad emellan tämpeltjänarinnan och kvinnan i det vanliga lifvet. Där finnes slutligen på ett ställe en framställning af en fetlagd, gammal man, som spelar harpa, en sådan som just torde representera en figur vid någon orkester i den tidens sämre vinstugor.

Äfven Egypten öfvergick till förfall, när nationen började försjunka i ett sådant tillstånd, att onaturlig njutningslystnad dräpte glädjen och praktbegäret tog platsen ifrån konsten.

Egyptens glansperiod måste betecknas som sagolik, en gyllene tidsålder, hvaraf spår ock finnas här och hvar i Indien, men än fler, och framträdande genom de senaste upptäckterna, i det inre Nord-Amerikas sandöknar.

Det är uttaladt, att "Egypten är äldre än Indien men Amerika är äldre än Egypten."

De tretton konstgjorda ventilationsöarna, enligt Gamonds tunnelförslag.

PÅ SKENOR GENOM HAFVET.

En redogörelse för de märkligaste förslagen att underlätta passagen af Engelska kanalen.

Intet drag i nittonde århundradets historia är märkligare än samfärdsmedlens utomordentliga utveckling.

För hundra år sedan utgjorde diligensen och segelfartyget de förnämsta fortskaffningsmedlen till lands och sjös, men i våra dagar färdas vi så hastigt, att våra förfäders långsamma resor tyckas oss vida aflägsnare i tiden än blott ett enda århundrade.

Men fastän järnvägståget rusar fram med sina passagerare med en hastighet af ända till 100 kilometer i timmen; och änskönt de store oceanångarne tillryggalägga sina modiga fyrtio kilometer i timmen, så äro vår tids människor därför ingalunda tillfredsställda.

Det är ganska otvifvelaktigt, att både lokomotivets och ångbåtens hastighet med tiden kommer att ökas, men det finnes också ett annat sätt, på hvilket resor kunna förkortas, nämligen genom att spänna broar öfver eller gräfva tunnlar under de stora vattenvägarne.

För närvarande åtminstone ser det icke ut, som om ångbåtar någonsin skulle kunna komma att täfla med snälltågen i hastighet, och om fördenskull hastigheten å vattenvägarne skall kunna ökas i någon afsevärd grad, så måste något annat medel än ångbåten uttänkas för färder öfver haf och kanaler.

Om man ser på en karta öfver världen, så skall man finna hvilken revolution i samfärdseln det skulle blifva, om broar byggdes eller tunnlar sprängdes emellan sådana ställen som Dover och Calais, Gibraltar och Tanger, Malmö och Köpenhamn, öfver Behrings sund och i själfva verket öfver hvarje sund, som förekommer i de stora kommunikationsvägarne.

Särskildt intressanta äro planerna att på detta sätt skapa nya förbindelseleder emellan England och Frankrike öfver eller genom Engelska kanalen. Ett betraktande af de många förslag, som blifvit framställda i syfte att åstadkomma en snabbare färd emellan Dover och Calais och att undvika de obehagliga anfall af sjösjuka, för hvilka så många personer falla offer, kan tjäna till att gifva våra läsare en allmän öfverblick af hela frågan rörande snabbare befordran öfver haf och land.

Ämnet kan indelas i följande fem underafdelningar:

1. Bro.
2. Tunnel.
3. Rörledning.
4. Undervattensjärnväg.
5. Undervattensbåt.

Om vi taga vårt ämnes underafdelningar i den ordning de här uppräknats, så ha vi först att redogöra för förslaget angående en bro öfver Engelska kanalen.

Idéen till en sådan bro upprann hos hrr Combe och de Beaumont år 1849, ehuru det första bolaget för idéens praktiska förverkligande icke bildades förrän år 1870 i London.

Vid världsutställningen i Paris år 1889 framlades ett slutligt förslag till en bro emellan Gris Nez i Frankrike och Folkestone i England, och detta förslag förklarades af framstående fackmän vara fullkomligt utförbart. Kostnaden för detta väldiga företag beräknades till i rundt tal 635,000,000 kronor.

Upphofsmännen till 1889 års broförslag voro hrr Schneider & kompani vid Creusots järnverk samt hr Hersent, samtlige fransmän. Deras förslag var utarbetadt i de minsta detaljer och illustreradt med talrika ritningar.

De uppskattade den samfällda vikten af metall och maskineri, som erfordrades för konstruerandet af en bro öfver kanalen, till omkring en million ton (1,000,000,000 kilogram).

Kostnadsförslaget nedbragtes till kronor 624,700,000, och den erforderliga tiden för företagets fullbordande beräknades till vid pass tio år.

Englands militära myndigheter gjorde inga allvarliga invändningar mot planen, ty de öfverenskommo om, att bron i händelse af krig snart kunde förstöras, hvadan de brittiska öarnas isolerade läge icke därigenom behöfde äfventyras.

Men om sålunda soldaterna voro tillfredsställda med den föreslagna bron, så var förhållandet ingalunda detsamma med sjömännen. De maritima myndigheterna höjde väldiga härskrin emot förslaget sägande, att de föreslagna 120 bropelarne skulle göra kanalen omöjlig för segelfart, i synnerhet i dimmigt väder. Det framhölls med skärpa, huru lätt fartyg skulle kunna törna på de murade pelarne, och man påpekade såsom sannolikt, att en enda allvarlig sådan sammanstötning skulle göra bron obrukbar för sex månader.

Om man från opartisk ståndpunkt betraktar kanalbrofrågan, så må man väl säga, att det finnes föga som talar för förslaget; och den omständigheten, att en tunnel kan åstadkommas på hälften kortare tid och för en sjättedel af kostnaden för bron, tjänar till att för alltid förvisa kanalbroförslaget till de tomma hugskottens område.

Det skulle vara svårt att taga reda på, när idéen att upprätta någon annan förbindelse än medels båt emellan den europeiska kontinenten och England första gången framkastades. Det kan vara tillfyllestgörande här att gå tillbaka till begynnelsen af det sistförflutna århundradet. År 1802, under en frist i Englands krig med Frankrike, framlades ett förslag till en tunnel emellan Calais och Dover af den franske ingeniören Mathieu.

Järnvägar, eller i alla händelser hvad vi nu för tiden mena med järnvägar, voro vid den tiden okända, hvadan hr Mathieu med sin tunnel endast afsåg en enkel, underjordisk landsväg, öppen för alla. Då gas för belysningsändamål på den tiden ännu var lika okänd som järnvägar, så skulle tunneln upplysas af oljelampor, under det att den nödvändiga luftväxlingen skulle åstadkommas förmedels ett antal höga skorstenar eller dragrör, hvilkas toppar skulle skjuta upp högt öfver vattenspegeln. Tunnelns högsta punkt skulle vara belägen i kanalens midt, hvarifrån den skulle slutta nedåt hvardera stranden och utmynna på bottnen af djupa utgräfningar i jorden.

I det därpå följande krigsutbrottet emellan de bägge landen glömdes tunnelplanen. Men sedan fred blifvit sluten mellan Frankrike och England, framkommo återigen flere förslag i samma riktning, förnämligast från fransk sida, men intet af dem synes

hafva omfattats med synnerligt intresse af allmänheten.

Det omsorgsfullast utarbetade förslaget från denna tid synes hafva utgått från franska regeringens ingeniör för departementet Pas de Calais, monsieur Thomé de Gamond. Han fattade till fullo hela vidden af de fördelar för båda landen, som skulle blifva följden af en oafbruten järnvägsförbindelse dem emellan. Thomé de Gamond föreslog, att man skulle börja med att göra två djupa utgräfningar, den ena på franska kusten nära Kap Gris Nez, den andra på engelska kusten nära Eastware, samt att tunneln emellan de bägge hålorna skulle påbörjas samtidigt å ömse sidor om sundet.

För att åstadkomma luftväxling i tunneln skulle tretton små konstgjorda öar af beton utplaceras i kanalen, genom hvilka ventilationstrummor skulle leda ned i tunneln. På den naturliga banken Varne i Engelska kanalens midt skulle anläggas en enda ofantlig trumma, i hvars botten skulle befinna sig en cirkelrund underjordisk och undervattens järnvägsstation.

Monsieur Thomé de Gamond tillkommer äran att hafva varit den förste som anställde borrningar å franska kusten för planens förverkligande, och fastän han dog år 1876, innan han fått skörda någon synnerlig frukt af sina ansträngningar, fullföljdes dock arbetena både vid Langette nära Calais och å engelska kusten.

Ett "Kanal-tunnel-bolag" erhöll år 1875 engelska parlamentets tillstånd att anställa förberedande undersökningar och arbeten, och år 1882 hade vid pass halfannan kilometer utgräfts på den engelska sidan af kanalen. Men då ledande engelske officerare med Garnet Wolseley i spetsen motsatte sig en tunnel emellan England och Frankrike, måste arbetena upphöra. En utgift på åtminstone 55,000,000 kronor — förklarade de militäriske sakkunnige — skulle erfordras endast till uppförandet af en fästning för att skydda engelska kusten.

Å andra sidan förklarade alla de i saken tillfrågade civile fackmännen med en mun, att byggandet af en tunnel skulle medföra oberäkneliga kommersiella förmåner både för Frankrike och England, förmåner, hvilka skulle mer än uppväga än så stora ökade militära utgifter.

Soldaternas argument afgingo emellertid med segern, och några månader senare lät regeringen inställa arbetena.

Sedan dess har arbetet legat neré, trots det att många motioner om dess återupptagande väckts i parlamentet. I närvarande tid finnes det verkligen ett "Kanal-tunnel-bolag" i England, som inregistrerades år 1881 och har sin lokal vid London Bridge Station. Och af tunneln själf äro faktiskt 1,852 meter fullbordade.

Emellertid kan man utan fruktan att blifva motsagd påstå, att byggandet af en tunnel under Engelska kanalen är ett verk, som ligger helt och hållet inom den nutida ingeniörskonstens förmåga.

Mont-Cenis-tunneln, hvars längd utgör 12,233 meter; Sankt Gotthards-tunneln med en längd af 14,944 meter, samt den under byggnad varande Simplon-tunneln hafva alla till en början rönt motstånd och en gång förklarats outförbara. De äro emellertid nu verkligheter, och så skall en dag äfven tunneln under Engelska kanalen blifva en verklighet.

Idéen om en rörledning längs kanalens botten påkallar nu vår uppmärksamhet. Den som först föreslog denna lösning af frågan var antagligen dr Payerne, uppfinnaren af en undervattensbåt. Han föreslog, att hans båt kunde nyttjas till nedläggande af ett slags chaussé på kanalens botten, och på denna chaussé kunde en rörledning framdragas.

År 1869 föreslogo de engelske ingeniörerna Bateman och Revy, att en rörledning skulle byggas på hafsbottnen emellan Dover och Kap Gris Nez. Detta rör skulle vara cylindriskt, tretton fot i inre diameter samt bestå af vid pass tio fot långa och fyra tum tjocka gjutjärnsringar.

De olika delarne af röret skulle sammanfogas inuti en horisontal kammare eller klocka. Då röret förlängts genom tillägg af en ny ring, skulle klockan skjutas framåt vid pass tio fot förmedels hydrauliska präs-

sar för att man skulle kunna taga itu med konstruerandet af närmast följande ring. Röret skulle säkert fästas medels skruvpålar i kanalens botten.

Hvad sättet att färdas genom röret beträffar, så föreslog idéens upphofsman, då vanliga järnvägslokomotiv icke kunde komma i fråga, att befordringen skulle ske förmedels pneumatiskt eller atmosfäriskt tryck. Den beräknade kostnaden för företaget uppgick till i rundt tal 145,000,000 kronor.

Ett annat nyare förslag var det, som för tjugufem år sedan framställdes af den franske ingeniören Castanier. Här var också fråga om ett rör, eller rättare två parallella rör, sammanbundna på korta mellanrum af tvärgående rör. Det hela skulle gå fram å ett slags chaussé af cement hvilande å Engelska kanalens botten. Om det vore nödvändigt, skulle rören ventileras förmedels trummor, som stego upp öfver kanalens yta.

I likhet med många af sina föregångare tänkte sig Castanier en stor station midt i sundet på Varnebanken. Men i stället för på bottnen af en djup trumma skulle hans station ligga blott föga under vattenytan.

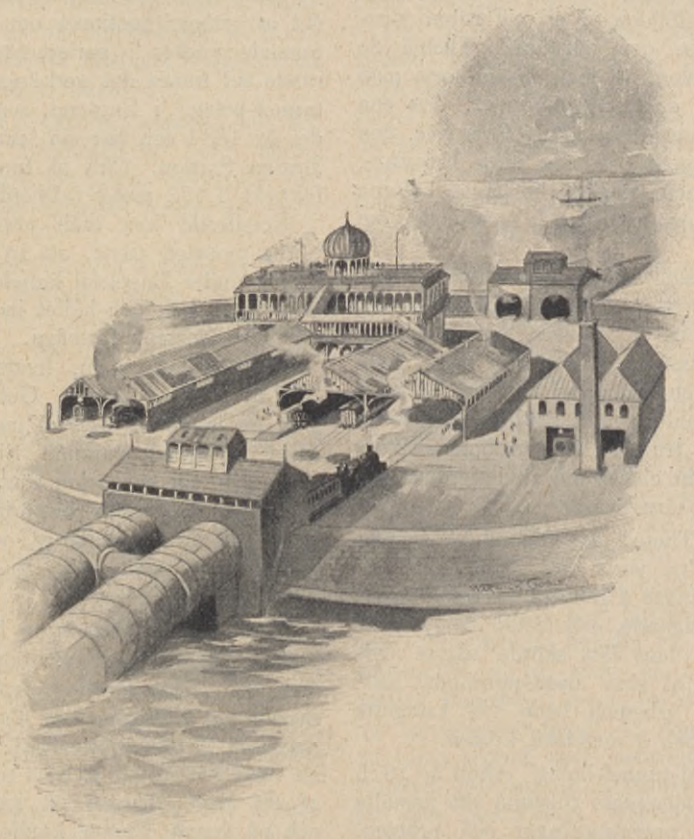

"Andningsstation" midt i Engelska kanalen, enligt Castaniers förslag.

Somliga delar af Varnerefvet täckes blott af omkring tio fots vatten, och här föreslog Castanier att uppföra ett slags cirkelrund bassäng, 500 till 600 fot i diameter, omgifven af massiva stenvallar, som reste sig vid pass femton fot öfver hafsytan vid högsta vattenståndet.

På bassängens vågräta botten skulle för-

läggas plattformer, sidospår och allt som hör till en stor järnvägsstation. Denna station kallade uppfinnaren sin "andningsstation".

Här utmynnade rörledningarna både från franska och engelska kusten, så att passagerarne, som färdades genom rören, kunde afbryta sin resa och sålunda icke behöfva vistas i rören så särdeles mycket längre tid i sänder än om de reste genom Sankt-Gotthards-tunneln eller Mont-Cenis-tunneln. Kostnaden för detta förslags utförande beräknade Castanier till omkring 255,000,000 kronor. Förslaget mötte emellertid från militära håll ungefär samma invändningar som tunnelplanen.

Det torde öfverraska våra läsare att höra, att det för närvarande finnes tvänne förslag till en undervattensjärnväg genom Engelska kanalen.

Den 17 december 1884 inregistrerades ett "kanalbro- och järnvägs-aktiebolag", som har sina lokaler i n:r 69 Rue de la Victoria, Paris.

Detta bolag bildades för att förvärfva det internationella järnvägs-aktiebolagets i Detroit de la Manche affär och egendom, samt för att konstruera en bro eller viadukt öfver Engelska kanalen, att tjäna till samfärdsmedel emellan Frankrike och England.

Man beslöt att konstruera en under-

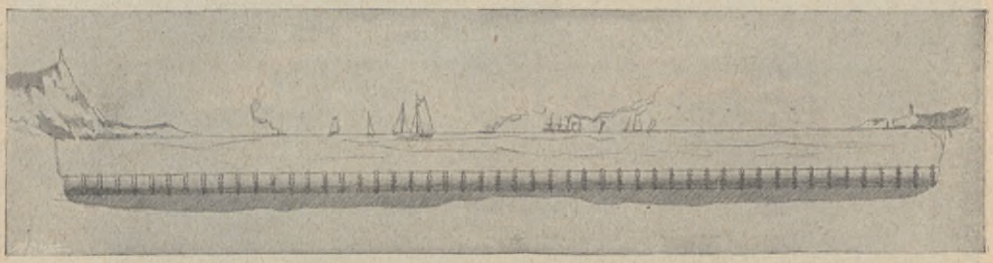

Föreslagen rör-järnväg på Engelska kanalens botten.

Ett annat förslag var "underhafsjärnvägen".

Emellan Brighton och Rottingdean å Englands sydkust, samt emellan Saint Malo och Saint Servan å Frankrikes nordkust finnes ett egendomligt slags spårvagn, som faktiskt för sina passagerare genom hafvet. Den elektriska kustspårvägen emellan Brighton och Rottingdean är byggd på en del af stranden, som vid flodtid ligger femton fot under vattenytan.

Denna spårvagn drifves af elektricitet, som den mottager från en koppartrådsledning i luften ofvanför. När den är fullt lastad, väger den nära 50,000 kilogram, och det har blifvit konstateradt, att det för att vältra den skulle erfordras ett vindtryck tre gånger större än en orkans.

Den höga spårvagn, som användes emellan Saint Malo och Saint Servan, löper på skenor några fot under vattenytan.

vattensbro 50 fot under den lägsta vattenytan vid ebb samt att på denna föra en elektrisk spårvagn i stånd att transportera fyra järnvägståg, hvilka skulle fastgöras ungefär på samma sätt som tågen fastgöras å färjorna emellan New York och New Jersey. Arbetet beräknas vara färdigt på fem år till en kostnad icke öfverstigande 255,000,000 kronor.

Tågplattformen skulle blifva 500 fot lång och 50 fot bred samt uppbäras af fem stålpelare på hvardera sidan, hvilka i sin ordning skulle vara fastgjorda vid och hvila på en undervattensplattform med hjul, löpande å en järnbana med 100 fots spårvidd. Ångmaskiner och dynamo-elektriska kraftmaskiner på tågplattformen skulle lämna den nödiga kraften för drifvandet af den lägre plattformens hjul.

Den andra planen till en undervattensjärnväg har utarbetats af en entusiastisk

fransman vid namn A. Mottier, och den skiljer sig i några detaljer från den nyssnämda.

Undervattensvägen skulle blifva endast 13 fot bred och ligga ungefär 30 fot öfver kanalens botten.

Denna väg skulle icke blifva till hinders för segelfarten, och den skulle erbjuda ett säkert underlag för skenorna, då den skulle byggas af massivt murarbete och förankras för att motstå strömmarne.

skola bestiga sofvagnen i London och gå till sängs i den förhoppningen, att de icke skola behöfva vakna förrän i Frankrikes glada hufvudstad. Järnvägstågen skola "gå ombord" direkt på plattformen, och den väldiga byggnaden skall därpå sätta sig i rörelse till färden tvärs öfver Engelska kanalen utan att de slumrande passagerarne skola märka, antingen de äro på land eller på sjön.

Monsieur Mottiers sjögående vagn skall

Undervattensjärnvägens plattform på färd i storm.

Den öfre plattformen skulle blifva 320 fot lång och 125 fot bred samt höja sig 125 fot öfver skenorna. Den skall kunna forsla flere järnvägsvagnar på en gång, att icke nämna någonting om djur, bagage och fraktgods.

På densamma skulle finnas salonger, uppvärmda och upplysta med elektricitet, rökrum och alla de bekvämligheter, som våra dagars präktigaste oceanångare erbjuda.

Monsieur Mottier är öfvertygad om, att resan tvärs öfver kanalen skall kunna göras på mindre än en timme. Passagerarne

drifvas fram af en maskin, som har sin plats på plattformen, och drifkraften skall vara antingen ånga eller elektricitet. Maskinen skall påverka en vals, på hvilken en kätting upprullas, och plattformen och undervattensvagnen skola sålunda dragas från den ena sidan af kanalen till den andra.

Monsieur Mottier uppskattar hela kostnaden för sitt enastående företag till den jämförelsevis obetydliga summan af 14,000,000 kronor och utlofvar en daglig inkomst af mellan 2,000 och 8,000 kronor, då han beräknar tjugu turer på dygnet.

Järnvägen, som skulle sträcka sig i nordväst och sydost från Sangette (nära Calais) till Dea, skulle blifva femtio kilometer lång och fullbordas på fem år — allt enligt uppfinnarens beräkningar. Men det torde kunna betviflas, att någon entreprenör skall befinnas villig åtaga sig att bygga järnvägen för nämda kostnad och på uppgifven tid.

Däremot är det otvifvelaktigt, att en undervattensjärnväg genom Engelska kanalen skall kunna byggas. Frågan är: "Skulle den bära sig?" På vackra dagar skulle vagnarne kunna framföras med lätthet och säkerhet, men i stormigt väder skulle säkerligen icke många vilja utsätta sig för en dylik färd.

Så ha vi slutligen undervattensbåten. På senare tider hafva många dylika farkoster konstruerats, och fransmännen hafva flere i sin flotta.

Det är också en fransman, monsieur Goubet, som föreslår, att skenor skola utläggas på Engelska kanalens botten och att på dessa ett särskildt slags undervattensvagn skall framföras.

Den omständigheten, att hafvet äfven i det svåraste väder är fullkomligt lugnt på endast föga djup under ytan, har ledt monsieur Goubet att framlägga sin plan.

Den hittilldags byggda undervattensbåten har icke varit i stånd att lämna utrymme åt mer än några få personer, men om det är möjligt att konstruera en vattenvagn, som kan rymma några hundra passagerare jämte gods, så finnes det icke något skäl, hvarför ej detta fortskaffningssätt skulle kunna komma till användning.

Det skulle blifva billigare än undervattensröret och säkrare än den upphöjda järnvägen. Å andra sidan finnes det för närvarande intet verkligt tillfredsställande medel att se under vattnet, och följaktligen skulle det alltid vara förbundet med en viss risk att befara kanalen på undervattensjärnvägen.

Om någonting händer ett fartyg, så vet man åtminstone, hvar man befinner sig, och kan nyttja sin syn och sitt förstånd till att försöka rädda sig själf och andra; men skulle något missöde drabba undervattensbåten, så vore de olyckliga passagerarne dömda att dränkas som råttor i en fälla — ingen af dem skulle hafva någon utsikt att undkomma sitt öde.

Monsieur Goubets undervattensvagn skulle rymma 250 passagerare. Befordringssättet skulle vara kabeldragning och drifkraften elektricitet. Ifall kablarne, hvilka upprullas på valsar i fartygets bägge ändar, skulle köra fast eller råka i oordning på något sätt, så kan vagnen lösgöras från dem och ögonblickligen stiga upp till ytan samt fullborda resan såsom en vanlig öfvervattensbåt. Öfverfarten skulle ske på en timme.

Han for hufvudstupa utför bärgsluttningen.

TVÅ MOT EN.

Ett jaktäfventyr.

En erfaren jägare upplefde för icke länge sedan ett fruktansvärdt äfventyr med tvänne bärgsläjon. Ofvanför och strax bakom en liten klippafsats varseblef han öronen och hufvudet af ett läjon, som lurade på en hjort. Han reste sig i sadeln för att sända läjonet en kula, då plötsligt, innan han fått tid att skjuta, ett andra, väldigt läjon hoppade ned bakifrån ett träd å klippafsatsen och stötte till honom i språnget, så att han for hufvudstupa af hästen utför bärgsluttningen.

Några ögonblick senare fann han sig ligga på ryggen i snön med läjonet stående öfver sig med ena tassen på hans bröst och den andra något upplyft. Jägarens första ingifvelse var att trycka hakan fast intill bröstet för att förekomma, att odjuret skulle rifva hål på hans strupe, hvarjämte han försiktigt trefvade efter sin knif. Ett svagt gnisslande ljud, då han drog fram knifven, kom läjonet att hoppa tillbaka med ett läte, som jägaren visste vara en kallelse till det andra läjonet.

Han sträckte nu ut armen i snön för att söka få fatt i bössan, som han förlorat i fallet. Hans fingrar berörde kolfven, och med stor försiktighet drog han skjutvapnet till sin sida. Alltjämt blickande läjonet rakt i ögonen, lyckades han långsamt vända bössan, tills mynningen pekade mot läjonet. Kulan gick genom dess hjärta, och djuret segnade dödt ned för jägarens fötter.

Men innan han förmådde befria sig ur sitt hjälplösa läge, hoppade det andra läjonet ned från afsatsen mot den liggande mannen. Det förfelade sitt mål och hoppade öfver honom, och innan det hunnit vända om, hade det fått en dödlig kula genom hufvudet. Och där lågo nu bägge läjonen döda icke tio fot från hvarandra.

EN AF ORSAKERNA TILL VÅR TIDS NERVOSITET.

För SOL af OLAUS PETRI.

En tysk författare Max May skrifver rörande detta viktiga spörsmål följande tänkvärda ord:

"Om också sjukdomar i andningsorganen, särskildt i lungorna, mest bidraga till dödligheten, alltså verka mest förhärjande, så är det dock obestridligt, att nervsjukdomarne, i synnerhet nervsvaghet, allt mer undergräfva det nu lefvande och kommande släktets arbetskraft.

Vi hafva rörande orsakerna härutinnan kommit till den åsikten, att det är icke blott maskinerna och de osunda arbetslokalerna, som göra såväl fabriksarbetarna och arbeterskorna som de med hemslöjd sysselsatta nervösa, utan icke mindre alkoholen, den oförnuftiga matordningen och njutningslifvet i dess olika former. Vi hafva kommit till den öfvertygelsen, att de nervösa skolynglingarna och flickorna i de högre klasserna, de unga studenterna icke just ådraga sig sin nervsvaghet genom öfveransträngande arbete, utan — också de — vida mer genom det njutningslif, hvaråt de för tidigt hängifva sig eller i hvilket de för tidigt införas.

Teater- och konsertbesök jämte skolarbetet, men ännu mer baler och bjudningar, samt, i fråga om den manliga ungdomen, alkohol och nikotin, hafva vida mer skuld i nervositeten än öfveransträngning genom skola och studier. Där verklig öfveransträngning visar sig vara orsak till svagheten, är det icke skolans fordringar, som ha skulden, utan mera de ifrågavarande ungas bristande begåfning, då de i följd af ståndshögfärd skola fullproppas med vetande och sluta med att likväl icke veta någonting riktigt, under det att de dock förvärfvat sig en sjuk kropp.

Äfven hos de nervsvaga börsherrarna, de spekulerande köpmännen och industriidkarne är det ofta ganska tvifvelaktigt, hvad som är mest skuld till nervsjukdomarna: ansträngningar i arbetet, räknandet och spekulerandet, eller de olikartade njutningarna. I många fall är det alldeles klart för den sakkunnige, att njutningslifvet, sättet för vederkvickelse efter arbetet, slukar mer nervkraft, än arbetet själft.

Äfven den påstådda eller verkligt öfveransträngde ämbetsmannen, lärde konstnären måste noga iakttagas, om han ägnar mera nervkraft åt njutningar än åt yrkesverksamheten. Det lider intet tvifvel, att de många nervsjuka och nervsvaga ingalunda äro alla eller ens flertalet af dem offer för den nutida kampen för tillvaron, det nutida arbetet och arbetssättet, utan till stor del mer eller mindre offer för njutningslifvet.

Men så till vida som de nervsjuka, från

skoleleven till ministern, från fabriksflickan till millionären och fabriksägaren, verkligen äro offer för arbetet, så äro de det dock delvis ej på grund af de verkliga krafven, utan på grund af inbillade sådana, icke i följd af den verkliga kampen för brödet, för tillvaron, utan i följd af sträfvan efter öfverflöd på medel till njutningsändamål, i följd af sträfvan efter att hopa skatter, sträfvan efter högre ställning i samhället och sällskapslifvet, efter rang och makt.

Den förnöjde köpmannen, som sitter och räknar på sitt kontor eller arbetar i sina magasin och försäljningslokaler, blir icke nervös. Nervös blir den brådskande merkuriisonen, som på få år vill bli rik och stor, men därför ingalunda arbetar så mycket eller förbrukar så mycket hjärnsubstans som den nämde lugne köpmannen på kontoret och lagret.

Nervös blir den unge assessorn, som på få år önskar bli hofrättsråd och därför utsträcker sin arbetsifver åt alla möjliga håll, under det att den lugnt arbetande, långt utöfver skyldighet och kontorstimmar upptagne domaren eller departementstjänstemannen trots sitt öfverarbete kan nöja sig med ett par veckors ferier om året för att hålla sig frisk och arbetsduglig.

Det är icke arbetstimmarnas antal, icke det utförda arbetets mängd, som det kommer an på; annars måste de alltjämt flitigt arbetande ämbetsmännen och lärda, bland hvilka så många kunna glädja sig åt fortvarande hälsa in i höga ålderdomen, ha blifvit nervösa, och de yngre nevrastenikerna, som uträttat vida mindre, arbetat vida mindre, måst vara friska. Hvad som angriper nerverna är j ä k t a n d e t efter målen, o t i l l f r e d s s t ä l l e l s e n med tillvaron och existenvillkoren.

Den unga hysteriska kvinnan, hvilken såsom flicka drömt en framtidsdröm eller ur romanläsning uppfört ett framtidsslott, finner ingen tillfredsställelse i det alldagliga lifvet, och detta gör henne nervös, gör henne hysterisk.

Den unge uppåtsträfvaren på ämbetsmannens eller vetenskapsidkarens bana funderar och funderar, huru han skall göra sig bemärkt, ty för honom har den vanliga trappan alltför många trappsteg. Han vill raskare framåt och hans otillfredsställdhet med den långsamma befordringen i förening med grubblandet öfver något snabbare sätt är det, som gör honom nervrastenisk, men icke egentligen öfvermått af arbete.

Just på liknande sätt som med den oförnöjda unga kvinnan och den stormande uppåtsträfvande unge mannen är det med ett stort antal människor i alla lefnadsställningar och yrken.

Man är icke nöjd med det närvarande, äfven om det är vida bättre, än man förut hade hoppats och väntat. Ju högre man kommer upp, desto högre vill man. Om belåtenhet och förnöjsamhet är det icke tal, och om man i morgon uppnår, hvad man i dag icke ens hoppades, så kommer i öfvermorgon målet att framflyttas längre, mycket längre. Men ofta eller snarare för det mesta nås icke det högt ställda målet, och missnöjet, otillfredsställelsen blir kronisk, så att det icke endast figurligt tär på den oförnöjdes must och märg, utan gör honom nervsjuk och nervsvag.

Om alla läkare kunde hos sina nervsjuka patienter forska efter dessa tillstånd i deras själslif, skulle statistiken säkert bevisa att missnöjet med de sociala förhållandena, de ekonomiska förhållandena, familjeförhållandena, yrkes- eller tjänsteförhållandena, korteligen i alla möjliga stycken, är hufvudorsaken till många nervlidanden."

* * *

Vi fråga oss: hur finna botemedlet? I det lif, som nutidsmänniskan af alla samhällsklasser för, ingår helt säkert med få undantag dessa nervretande och nervförstörande njutningar, hvarom artikelförfattaren här ofvan talar. Det borde alltså vara i förändringar af vårt njutningslif, som botemedlet skulle bestå.

Vi säga i förändringar, ty det vore orimligt att taga bort njutningarna, de ingå i genomsnittsmänniskans lif som ett lycko-

element och utgöra en motvikt emot "dagens tunga", emot slit och släp.

Men olyckan synes vara den, att de njutningar vi nu välja öka slitet och släpet och innebära alltså i sig självt en ständig minskning af njutningen.

Vi kunna upptaga som exempel njutning genom alkoholförtäring: baksidan af denna njutnings medalj är nedsatta kroppsliga och intellektuella förmögenheter, för att ej tala om de ofta snart påkommande plågor hos de flesta efter öfverdrifven spritförtäring, som vulgärt kallas "kopparslagare". Nedsatta kropps- och själsförmögenheter göra "lifvets tunga" tyngre. För att den fattige skall komma till samma ekonomiska resultat, som före nedsättningen måste han gifvetvis anstränga sig mera — och så äro vi snart inne på den hemska "vägen utföre", som bringar med sig en själsångest, hvilken aldrig upphör annat än vid förnyad bedöfning genom spritförtäring och den "befriande glömskan".

Ångest är nervgift — nu äro vi där, vid nervsystemets undergräfning, sjukdom, vansinne, självmord.

Hur verkar fråsseri?

Hur verkar osedlighet? Till samma slutmål.

Är detta människovärdigt?

De ytliga nöjen, som artikelförfattaren påpekar i baler, teaterföreställningar o. a. leda visserligen ej synligt till så ohyggliga resultat — ej direkt, men de framkalla en förslappning i nervsystemet, som ganska lätt leder till sökandet efter retmedel, hvilka ej äro så oskyldiga att de icke ofta kunna sluta med en katastrof.

Detta gäller individen.

Hur går det med det nuvarande släktet — hur går det med kommande generationer, uppvuxna och fostrade i en atmosfär af nervsjukdom?

Kasta en blick på de stora s. k. kulturfolken. Månne bilden är uppbygglig? På skylten ofvan kultursamhällets port kunna vi läsa med jättebokstäfver, liksom för att säga att detta vore villkoret för att få lefva därinom: HÄNSYNSLÖSHET, och som ledande valspråk strax under står det "allas krig mot alla."

Hur skall detta kunna förändras? Genom maktpåbud eller tröttande moralisering, antagligen alls icke.

Upplysningen om de menliga följder, som vårt njutningslif utöfvar, skall nog göra sitt till att väcka oss till eftertanke; men vi kunna ej förändra allt detta genom att helt enkelt borttaga de skadliga nöjena och allesamman på en gång uppträda som en samling försakelsebröder. Lifvet skulle för den i det gamla invande te sig som öde och tomt, och han skulle snart falla tillbaka i sina gamla sinnliga njutningar med det talet: hällre ett kort lif i glädje än ett långt i denna rysliga tråkighet.

G l ä d j e, se där hvad människosjälen instinktivt söker, den söker det egentliga lifvet, ty "Lif är Glädje."

Sorgerna må vara nyttiga och nödvändiga pröfningar och luttringar på lifvets väg, de vidga förståndet genom vinnande af erfarenhet — men sorgerna kunna ej vara lifvet, de äro skuggorna, mörkret, som förläna vårt lif dess kontrastverkan: lifvet självt måste vara ljus, solglädje och kraft.

De gamla njutningarna, som visat sig vara endast en villa och en vrångbild af verkligheten, måste vi omsätta i nya njutningar, äkta och sunda.

Botemedlet för vår tids nervositet torde bestå uti nya, ädla nöjen och njutningar — alldeles olika, motsatta dem som vållat vårt individuella fördärf och ett samhälleligt förfall.

Det är en gammal sats, att den människa, som är glad är icke elak.

Med detta säges att glädjen skapar godhet. Om lif är glädje, så är l i f o c k s å g o d h e t.

Med den satsen stupa jämmerligt de gamla samhällsgrundsatserna, hänsynslösheten rifves bort och "allas krig mot alla" framstår som en vidrig råhet — ej ens vilddjur af samma art döda hvarandra med kallt blod, detta är förbehållet åt vår tids kulturmänniska — "skall jag taga vara på min broder"!

Vi hafva att göra mera med föreställningssätt än med praktiska yttringar.

När människorna själfva börja inse, att de äro på orätt stråt, när de själfva börja förakta de gamla råa njutningarne, skola nya former och ädlare skick tränga sig fram — endast att vi ej tillåta en nyttig reaktion att gå till den så vanliga öfverdriften att "kasta ut barnet med badvattnet".

Det är ej njutningarne, som skola förintas, icke nöjena som skola tagas bort, men de skola omvandlas, förfinas, höjas, vidgas till den soliga verklighetens glädjelif.

Konsten står och väntar — sedan det gamla Egyptens och Greklands storhetstid har hon tålmodigt stått och väntat, utan att förtröttas.

Hon breder ut sina mäktiga vingar, hon sprider svalka i heta sinnen och låter stilla jubel ljuda rundt världen; konsten låter sig väl förena med orden: Frid på jorden och människorna en god vilja.

Till en barndomsvän.

Broder, se, hur vågen rullar
ut från stranden mer och mer,
se, vår barndoms blomsterkullar
uti fjärran sjunka ner.
Hastigt flög' de tjugu åren
af vår lefnads skönsta tid;
sommarn kommer efter våren,
manar oss till ädel strid.

Minnet dröjer dock så gärna
kvar vid denna sköna tid,
då än lifvets morgonstjärna
strålade så ljuf och blid
öfver sommarfagra lunder,
där liksom en stilla ström
flöto bort de sälla stunder
af vår lefnads morgondröm.

Ja, med fröjd vi vilja tänka
på den tid som flyktat har;
minnet skall oss glädje skänka
under mannaålderns dar,
det vårt hopp och mod skall stärka,
gifva armen kraft och stål,
då vi träda ut att verka
för ett stort och ädelt mål.

Broder, se, i fjärran vinkar
oss en ljuf och grönklädd strand,
hoppets stjärna vänligt blinkar
öfver lyckans hägringsland.
Öppen står oss hela världen,
solblank ligger lifvets sjö,
och vi styra glädtigt färden
mot vår drömda sällhets ö.

J. L—d—m.

EN FALLEN AFGUD.

AF F. ANSTEY.

ÖFVERSÄTTNING.

(6)

"Hu, så högtidligt! Men trodde ni inte, då ni först såg den, att den vännen bara velat gyckla med er?"

Han rynkade ögonbrynen.

"Jo, jag tänkte verkligen det — — och jag börjar nu nästan bli öfvertygad därom. Men jag — jag har ändå litet svårt att tro, att min — — min vän — verkligen kunde vilja nedlåta sig till en så hjärtlös lek."

Sybils ögon blefvo genast milda och ångerfulla.

"Det hade ni säkert rätt i", sade hon, i det hon glömde, att hon ej fick knäppa ihop händerna just då. "Jag tror — jag tror bestämdt att er vän köpte den därför att han just i det ögonblicket tyckte att den verkligen var en kuriositet och intressant på sitt sätt. Och för rästen att han kanske tänkte, att — att hvad det än var som kom — — som kom — — från honom, förstår ni? — så skulle ni kanske sätta värde på det för hans skull. Tror ni inte det?"

"Då ni säger det, så måste jag tro det. Och min vän misstog sig inte. Jag sätter verkligen ett högt värde på hans gåfva."

"Om jag skulle ge någon, som jag — — höll af, en present, så skulle jag bestämdt välja någonting riktigt fult. Då kunde jag åtminstone vara riktigt säker på, att min gåfva blef värderad för min skull och inte för dess egen. Och det vore då synd att neka, att er väns present är ful tillräckligt. Det där egenkära leendet är förskräckligt obehagligt."

"Man bör aldrig kritisera gåfvor — eller hur? För rästen är jag alls icke säker på, att jag inte ska komma att värdera min afgud för dess egen skull. Vid närmare påseende har den något oemotståndligt tilldragande."

"Tycker ni verkligen det?"

"Ja, det tycker jag verkligen. För mig har dessutom en sådan där stackars fallen afgud, då den är äkta, ett alldeles egendomligt intresse. Tänk bara på all den makt, den ägt en gång i tiden, den hänförelse och andakt den väckt, den tro den ingifvit. Tänk er riktigt lifligt, att den här afguden där borta en gång kanske haft ett eget tämpel och en hel skara präster, som icke haft annat att göra än dyrka och förhärliga honom! Han har setat omgifven af rökelse och blommor och hört sig lofsjungas och prisas af knäböjande tillbedjare. Och nu sitter han häruppe i min tarfliga atelier och betraktas bara som en kuriositet — som en annans möbel. Kan man tänka sig en djupare förnedring!"

"Ni blir ju riktigt poetisk. Jag får visst lof att skicka er några pingstliljor att sätta framför er älskade afgud. Men den ser för rästen ganska nöjd och belåten ut, tycker jag. Se bara hur den sitter och småler åt

den där stackars lilla ondsinta mopsen — precis som en gammal katt på en trädgårdsmur."

Hunden Pirre, som tydligen fattat en djup afsky för den oskyldige främlingen, hade en stund sysselsatt sig med att morra och fnysa kring piedestalen; men nu öfverväldigades han åter af sina känslor samt började våldsamt skälla, i det han gjorde korta anlopp mot föremålet för hans motvilja.

"Ni får verkligen lof att bära hit Pirre, herr Campion", sade fru Staniland. "Det är alls inte nyttigt för honom att bli så där uppretad. Stackars lilla kräk, han kan aldrig tåla någonting fult — den där afgudabilden tycks verka på hans nerver; var god och sätt undan den, där den inte kan reta det stackars djuret."

Ronald hade just dragit sig litet tillbaka för att bättre kunna bedöma verkan af de sista pänseldragen. Som han äfven användt fingrarne för att bättre utbreda färgen, såg han sig om efter en trasa, i det han något tankspridd anmärkte:

"Jag skulle snarare säga att det är Pirre, som gör sitt bästa för att reta afguden!" utbrast han, då i detsamma en stark duns förnams. "Sannerligen tror jag inte han stjälper ikull hela härligheten!"

"Åh, Ronald!" skrek Sybil, för ögonblicket glömmande hvar de befunno sig; "se — den stackars hunden — åh! — det är ohyggligt — skynda dig!"

"Har Pirre gjort någon skada?" frågade fru Staniland, i det hon med sin vanliga majestätiska långsamhet beredde sig att lämna divanen.

"Jag fruktar att han mest skadat sig själf", genmälte Campion, i det han skyndade fram för att bispringa hunden, hvars vilda anlopp kullstjälpt pelaren och den därpå befintliga tunga afgudabilden.

Den senare låg nu på golfvet med ansiktet uppåt och sitt vanliga blida, outrannsakliga leende — och under den låg den arme Pirre, för evigt befriad från alla jordens förargelser.

Fru Staniland lutade sig förtviflad öfver det åt oblida makter invigda djuret.

"Pirre! — ack, min stackars lilla mops — tala till mig! Har du gjort dig illa? — ack, jag vet inte hvad jag säger — — — Sybil, spring efter min luktsaltsflaska."

Men luktsaltet skulle med fullt ut lika mycken verkan hafva kunnat användas för att sätta lif i afgudabilden. Pirre hade oåterkalleligen gått till en bättre värld.

Sybil stod bredvid, blek och bedröfvad, hufvudsakligen för sin fasters skull, ty hon hade just aldrig varit synnerligen varmt fästad vid den framlidne Pirre.

"Ack, söta faster Hilary", sade hon, "så rysligt, rysligt ledsen jag är! — en sådan olyckshändelse!"

Fru Staniland reste sig, stel och grå, och vände sig mot Campion.

"Det var ingen *olyckshändelse*", sade hon strängt, "det var en *brottslig vårdslöshet*, om inte något ännu värre. Att sätta upp en tung stenbild på en sådan där vinglig piedestal, som minsta fläkt kunde slå omkull! — Nej — den hade inte blifvit ditställd utan afsikt."

Campion kunde knappast tro sina öron.

"Ni kan väl aldrig vilja påstå, att —"

"Åh, bevars, jag påstår ingenting. Ni har aldrig riktigt kunnat med min stackars lilla Pirre eller tyckt om att ha honom här i atelieren; och jag bad ju er *gång på gång* att se efter hvad det stackars lilla djuret hade för sig. Men det förstås, jag var ju bara en enfaldig stackars gumma, inte värd någon uppmärksamhet af en så begåfvad och utmärkt ung herre! Det ser verkligen ut som om ni riktigt *önskade*, att det arma lilla kräket skulle göra sig illa — och nu har ni då fått er vilja fram."

Den gamla damens ögon voro mycket klara, och hennes kinder hade fått stark färg; hon var alldeles utom sig af vrede. Det skulle ha varit barnsligt att fästa minsta afseende vid dessa vanvettiga anklagelser, hvilka hon troligen själf skulle hafva glömt följande dag. Ronald lade alltså band på sin otålighet. Men hans förhärskande tanke var: "Det är omöjligt, att jag just nu kan tala med henne om Sybil."

"Ni är orättvis mot mig, fru Staniland", var emellertid allt hvad han sade.

Under det han talade, lyfte han halft i tankarne upp den olycksbringande afgudabilden och ställde den, utan att i sitt upprörda tillstånd rätt veta hvad han gjorde, omsorgsfullt på ett litet antikt skåp i närheten. Olyckligtvis bidrog denna oskyldiga åtgärd ytterligare till att uppreta hans gamla beskyddarinna.

"Är detta en öfverlagd förolämpning eller ren känslolöshet — detta som ni nu gör?" frågade hon.

"Förlåt, men jag förstår verkligen inte —"

"Ämnar ni verkligen fortfarande behålla den där ohyggliga, lifsfarliga pjäsen bland edra prydnader?"

"Ni kan väl inte begära, att jag skall låta hänga honom häller!" genmälte Roland med en otålighet, som han ej helt och hållet kunde återhålla.

"Ni behagar vara ironisk, min herre", sade hon. "Ingen människa med m i n s t a känsla för det passande skulle efter en händelse som denna vilja behålla en dylik sak — han skulle hällre kasta den ut genom fönstret, slå sönder den i småbitar — hvad som hälst, hällre än att längre se den för sina ögon!"

Sybil, som stått litet afsides med nedslagna ögon under detta obehagliga uppträde, såg nu upp på sin fästman med en plötslig nyfikenhet. Hvad skulle han väl taga sig till, och hvad skulle han väl svara?

"Det kan jag tyvärr inte", genmälte han, "ty — denna bild är en gåfva från en mycket kär vän — —"

"Som begärt ett l ö f t e af honom, fastor Hilary — ett h ö g t i d l i g t l ö f t e — — att aldrig göra sig af med den!" inföll Sybil ifrigt.

"Hur vet du det, om jag får fråga?" sporde fru Staniland med mycken skärpa.

Sybil iakttog en försiktig tystnad.

"Så är verkligen förhållandet", återtog Campion; "jag kan verkligen icke göra mig af med denna bild, äfven om jag önskade det."

"Nåja", sade fru Staniland bittert, "jag har min lön; jag borde hafva väntat detta."

Just i detta högst olämpliga ögonblick öppnades dörren och Lionel Babcock visade sig med sin vanliga om sinnesro och självbelåtenhet vittnande min.

Babcock var i allmänhet så upptagen af sin egen värda person, att hans iakttagelser beträffande andra vanligen, så att säga, gjordes i smärre afdelningar. Han hade hunnit skaka hand med Campion innan han märkte, att denne icke var ensam.

"Jag har taflan med mig, du vet, som du lofvade hjälpa mig med", började han; "har den därnere i en hyrvagn".

Här häjdade han sig och blef svagt medveten om, att äfven andra personer funnos närvarande i rummet.

"Åh — ber om ursäkt — kors, d'ä ju fru Staniland — och lilla fröken Sybil — nå, det kan man då kalla tur. Gläder mig obeskrifligt!"

Han var idel hjärtlighet och ungdomlig värma — ett sätt, hvilket enligt hans öfvertygelse klädde honom synnerligen väl — och tryckte deras händer så innerligt, som om han icke sett dem på flere månader.

"Nå", sade han, "och hur tycker ni att den här lilla damens porträtt artar sig, fru Staniland?"

"Jag har annat att tänka på för ögonblicket", genmälte fru Staniland stelt.

"Åh, verkligen!" sade Babcock förbindligt. "Nå, för allt i världen, fröken Sybil, hvad gör vår krokbente vän afguden här? Ni vill väl inte säga, att ni tagit honom med er hit för att inhämta Campions åsikt — h a n förstår sig inte på hinduiska afgudar. Men j a g har ju varit i Indien, som ni vet. Jag kunde sagt er på öret, hvad den verkligen var värd, då ni köpte den i går, i fall ni haft godheten fråga mig!" — —

"Vänta litet", afbröt fru Staniland, "hvad i all världen är det ni talar om?"

"Hvafalls? — — Åh, nog minns ni, fröken Sybil, att jag kom in medan ni höll på att köpa det där afgudabelätet i går där borta vid Hanway-gatan — vi

hade ju ett litet skämt tillsammans, ni och jag — minns ni inte det?"

"Nej, det har jag verkligen glömt!" sade Sybil.

"Jag tror jag börjar förstå", sade fru Staniland. "Snälla Lionel — — haf godheten gå ner och se efter om vagnen är kommen — och vänta oss där nere. Jag kommer genast — jag har bara en liten affär att göra upp med herr Campion."

"För all del —".

Babcock försvann tjänstvilligt.

Då han var borta, vände sig fru Staniland till Sybil.

"Seså, Sybil — inga undanflykter — är det verkligen möjligt att det är dig, som herr Campion har att tacka för denna utmärkta present?"

Campion ville tala, men hon häjdade honom.

"Var god och vänta litet — jag vill höra min brorsdotters svar på min fråga."

"Jo, faster Hilary — han har verkligen fått den af mig", sade Sybil.

"Tillåt mig fråga, om du i allmänhet har för vana att ge presenter åt unga herrar bland dina bekanta? —"

"Inte i allmänhet", förklarade Sybil, "men — men det gör väl ändå en skillnad, då man är — är förlofvad med någon — eller hur?"

"Då man är h v a d f ö r s l a g ?!" utropade fru Staniland; "är du alldeles från vettet, Sybil?"

"Det är verkligen sant, fru Staniland — Sybil har lofvat att bli min hustru", sade Campion.

"Såå. Och hur länge har detta pågått, om jag får fråga?"

"Ungefär sex veckor", svarade han.

"Verkligen! — sex veckor! — jag måste lyckönska herrskapet både till er förmåga af förställning och intriger."

"Vi skrefvo genast till pappa", sade Sybil, "och vi ämnade tala om det för d i g just i dag, faster Hilary."

"Ofantligt vänligt af er — ty i min obetydliga egenskap af d i n faster och h a n s bästa vän, kunde jag naturligtvis alls inte göra anspråk på ert förtroende."

"Det var inte Ronalds fel — han ville genast tala om det för dig, men jag — jag förbjöd honom det."

"Jag vet inte hvem af er jag skall beundra mest. Nå, får jag lof att fråga, huruvida min bror redan gifvit sitt samtycke till denna högst lämpliga förlofning?"

"Jag fick just hans svar i dag på morgonen", genmälte Ronald, i det han räckte henne öfverstens bref.

Han kände sig ytterst illa till mods. Tack vare Babcock, så hade deras hemlighet blifvit upptäckt just vid den minst lämpliga tidpunkt och på det mest olyckliga sätt, man gärna kunnat uttänka.

Fru Staniland läste brefvet med hårdt sammanknipna läppar och räckte det därpå åter till Campion.

"Min bror", anmärkte hon, "tycks taga för afgjordt, att ni från början meddelat er med mig — men Horace har a l l t i d haft den svagheten att han tillskrifvit andra människor ett alltför stort mått af hederskänsla."

"Faster Hilary", utropade Sybil, "du hör ju, att Ronald alltid ville tala om det för dig!"

"Tyst, Sybil! Herr Campion torde nog kunna föra sin egen talan,"

"Nej!" utropade Campion, "jag vill icke försöka förebära några ursäkter."

"Det gör ni också klokast i. Nå, min herre, min bror har, som ni ser, öfverlämnat afgörandet åt mig till dess han återkommer. Ni får ursäkta, men hvad jag nu hört har inte ingifvit mig något synnerligt förtroende för någon af er. Jag anhåller därför, min bäste herr Campion, att ni icke vidare besöker mitt hus eller gör något försök att träffa min brorsdotter utan mitt samtycke."

Ronald såg på Sybil. Hennes ögon tycktes säga:

"Lofva hvad som hälst!" — —

"Jag lofvar", svarade han, "att icke för närvarande göra något försök att träffa henne, dock med förbehåll, att ni låter oss skrifva till hvarandra."

Fru Staniland skrattade kort.

"Åh, jag tänker inte försöka göra det

omöjliga", sade hon. "Sybil förstår, eller bör åtminstone förstå, att hon måste invänta sin fars afgörande. Om ni vilja bref växla under tiden, så förmodar jag, att jag inte kunde hindra er därifrån, om jag också ville. Men — inga möten, om jag får be."

"Jag skall vänta", sade Campion.

"Och jag också, Ronald —", sade Sybil sakta.

"Då återstår intet vidare att säga. Hvad porträttet vidkommer, så får ni reda er med det bäst ni kan. Men om ni h a r något samvete, så tycker jag verkligen att det borde förebrå er nu!"

"Det gör det också", sade Campion, i det han gjorde en rörelse för att öppna dörren åt dem.

"Tack, jag skall inte besvära er. Herr Babcock väntar därute — god morgon!"

Hon tog upp den för tidigt hädangångne Pirres döda lekamen, hvilken hittills hvilat på divanen, och lämnade stolt rummet, följd af Sybil, som gaf sin fästman en afskedsblick, full af halft skälmaktig förtviflan och undergifvenhet.

Kort därefter återkom Babcock, bärande på en stor duk.

"Se här, min gosse", sade han, "kråta nu dit en passande figur, så kan du vara förvissad om min eviga tacksamhet. Hör på, har det varit något gurgel?"

"Nåja", sade Campion, "det är inte så alldeles utan."

"Åhå! — jaså! — du har haft den oturen att stöta dig med vår förtrollande lilla Sybil, eller hur? Jojo men, hon är snarstucken, mycket snarstucken! Men var lugn, gamle hederspojke — kom ihåg hvad jag sade dig i går. Jag är ej så alldeles utan en smula inflytande på det där hållet, och jag skall nog ställa allt till rätta, skall du få se."

"Tackar, men jag har inte stött mig med fröken Elsworth."

"Jaså, d'ä gumman — jo jo, hon är inte så god att tas med, minsann. Hade det någonting att göra med hundrackan? Jag såg att han gått till sina fäder — alltid trott, att det djuret skulle ta en ända med förskräckelse en vacker dag. Hvad var det frågan om?"

"Bäste vän, det är en sak, som inte angår någon annan än mig."

"Ursäkta", sade Babcock med viktig min, "men — som en person, som troligen snart kommer att stå i ett ganska nära förhållande till familjen, så tycker jag verkligen att det på sitt sätt också angår m i g."

"Nå, du kan ju få höra det då, så inser du bäst själf, hur stor rättighet du har att få veta något. Fru Staniland har nämligen — tack vare dig — helt nyss upptäckt hvad jag själf just stod i begrepp att meddela henne — att fröken Elsworth och jag äro förlofvade."

"Åh!" utbrast Babcock.

"Jag skulle sagt dig det i går, om jag inte lofvat henne att tiga."

Babcock blef mycket röd i ansiktet.

"Om det där verkligen är sant", sade han efter ett ögonblicks tystnad, "så har ni båda just spelat mig ett vackert spratt tillsammans."

"Hvad menar du?" frågade Campion strängt.

"Åh, ingenting — men om jag förstår mig det minsta på fruntimmer — och det smickrar jag mig verkligen med att jag gör — — Nå! — det kan vara detsamma. Men hvad är det nu igen Brabantio säger åt Othello: Var på din vakt! hon har bedragit sin fader, och hon kan bedraga dig! — jaja, det passar inte riktigt, men i alla fall tillräckligt. Jag uppskjuter mina lyckönskningar — blir kanske lite förlegade, innan jag får tillfälle framföra dem. Adjö, adjö!"

"Tjänare!"

Då Babcock aflägsnat sig, gick Campion länge af och an i atelieren. Han kände sig orolig och illa till mods, missnöjd med den roll, han tvungits att spela, och oförklarligt ängslig för framtiden. Allt hade gått på tok för honom denna olycksmorgon; och fastän han kände Babcock alltför väl för att fästa något afseende vid hans dumma insinuationer, kände han med sig, att Sybil och han den dagen blifvit tvungna att välja vägar, som möjligen med tiden kunde skilja dem allt mer och mer från hvarandra.

———

4.

Men redan nästa morgon hade Campions sinne återvunnit sin jämnvikt. När allt kom omkring var det ingalunda sannolikt, att brytningen med fru Staniland skulle bli af lång varaktighet. Inom få veckor skulle han, efter all sannolikhet, befinna sig i en ställning, som icke ens Sybils far borde finna oantaglig.

Det kunde nu icke dröja länge, innan den honom testamenterade summan utbetalades. Han hyste i stillhet stora förhoppningar beträffande de båda taflor han tänkte insända till Akademiens utställning, och han visste, att Sybils porträtt skulle väcka ett visst uppseende på Grosvenorutställningen. Om Sybil således blott blef honom trogen, var det icke sannolikt, att hennes far på allvar skulle motsätta sig deras giftermål, äfven om fru Staniland skulle visa sig fortfarande oförsonlig.

På frukostbordet fann han ett bref i blått kuvert, stämpladt med namnet på den advokatfirma, hvilken först meddelat honom testamentet. Testamentsexekutorerna voro förmodligen villiga att genast utbetala summan, tänkte han belåten. Men han hade knappast öppnat kuvertet, förrän hans belåtenhet försvann tillika med hans matlust.

Ty brefvet var affattadt i följande ordalag:

"Bäste sir. — Enligt testamentsexekutorernas önskan skynda vi att meddela eder, det klander anmälts beträffande aflidne N. N. Slipcups testamente på den grund, att testator vid testamentets affattande ej skulle varit vid sina sinnens fulla bruk. Såvida detta kan bevisas, torde testamentet blifva upphäfdt, hvarvid naturligtvis alla där träffade dispositioner äfvenledes förfalla. Saken kommer att hänskjutas o. s. v., o. s. v.

Med största högaktning

Moore, Bradshaw & Moore,
New Square, Lincolns Inn."

Obehagliga minnen beträffande de "egenheter", han hört berättas om sin aflidne anförvant, uppstego i Campions själ under det han läste denna skrifvelse. Han hade knappast känt honom mer än till utseendet, men hade smickrat sig med att han haft sitt eget växande rykte att tacka för det oväntade arfvet. Det var något förödmjukande att tvingas betrakta det endast såsom ett bevis på vanvett.

Han beslöt att gå till Lincolns Inn för att höra, huruvida juristerna ansågo någon verklig fara för testamentets upphäfvande vara för handen. Den af kompanjonerna, hvilken han träffade, var välvilligt stämd och så pass meddelsam, som hans yrke tillät honom vara, men, detta oaktadt, icke synnerligen uppmuntrande; ty, som han med ett visst sken af befogenhet anmärkte — så vidt det verkligen inför domstol kunde bevisas att den aflidne, enligt ett gängse rykte, på senare tiden hufvudsakligen ägnat sitt lif åt fruktlösa försök att i sin kökssträdgård dressera ankor i akrobatiska konster, torde detta icke i nämnvärd mån öka juryns förtroende till hans omdömesförmåga — en åsikt, hvari Campion icke kunde annat än instämma. På det hela taget voro den försiktige lagklokes yttranden af en beskaffenhet, ägnad att fylla målaren med de dystraste aningar.

Under hemvägen plågades han af tanken på den obehagliga ställning, hvari han oförskyldt skulle finna sig försatt, i händelse det väntade arfvet skulle visa sig hafva varit blott och bart en juridisk hägring — ty i den tron, att hans forna stränga sparsamhet nu icke längre vore af behofvet påkallad, hade han på sista tiden satt sig i skuld för jämförelsevis betydliga summor, såväl till färghandlaren som till ramfabrikören.

Och så var det Sybil. Hvad verkan skulle väl detta hafva på hans utsikt till framgång hos hennes far — hur skulle det väl inverka på henne själf? Äfven i lyckligaste fall måste följden blifva, att deras giftermål uppsköts på obestämd tid, då han icke längre hade någon bestämd inkomst — ty öfverste Elsworth var ingalunda någon rik man.

Men han beslöt att tillsvidare skaka af sig alla dessa dystra aningar. Hvarför

skulle han misströsta, då han var ung och frisk och där hemma i atelieren hade arbeten, som kanske i sinom tid skulle medföra både rykte och rikedomar?

Då han kom hem och tog dem i betraktande, föreföllo de honom emellertid inte så lofvande som förut — kanske just därför, att deras framgång nu blifvit af så mycket större vikt för honom. Hur kom det sig, att han aldrig förut märkt, hur matta de voro i färgen och huru ängsligt slickade och petiga i behandlingen? Här behöfdes både mera djup och mera bredd. Ännu var det icke för sent att hjälpa upp det som fattades.

Han grep verket an med en förunderlig känsla af ökad kraft och klarsynthet. Efter förloppet af några timmar hade han med raska, nervösa pänseldrag nästan helt och hållet förvandlat "Xerxes"-duken. De olika grupperna stodo nu mörka mot en flammande solnedgång; såväl ansikten som vapen och rustningar hade vidrörts med djärf hand, och hela taflan var upplyst af en dyster glöd — —

Äntligen kände han sig någorlunda tillfredsställd, och nu först fick han mod att skrifva till Sybil för att underrätta henne om den hotande förändringen i hans framtidsutsikter samt bedja henne om några tröstens ord. Han skref i största hast i atelieren, och då han lade ihop brefvet och skref utanskriften, tyckte han sig, i det han händelsevis såg upp, läsa uttrycket af ett blidt och uppmuntrande gillande på den midt emot sittande afgudabildens anlete.

Brefvet var alltför dyrbart för att anförtros åt främmande händer, och han lade det alltså själf i breflådan, öfvertygad om att han med omgående skulle erhålla det efterlängtade svaret. Han väntade hela nästa dag och ytterligare tvänne dagar — men intet svar hördes af, ehuru han visste, att Sybil och hennes faster fortfarande voro kvar i staden.

Slutligen beslöt han sig visligen för att skrifva ännu en gång, i händelse det första brefvet på ett eller annat sätt möjligen råkat på villovägar. Han författade en epistel, som ingen flicka med ett spår af hjärta borde kunna lämna obesvarad. Just då han slutat, kom Bales in i rummet.

"Ursäkta, men behöfver herrn det här afgudabelätet på ett par, tre minuter?" frågade han. "Jag tänkte annars be gumman min ta och diska af den lite; den har gått och blifvit så sotig och svart, så lite såplut just kunde göra den godt, tyckte jag."

"Var så god", sade Campion.

"Ska det här brefvet på posten?" frågade Bales, i det han stod i begrepp att lämna rummet med afguden under armen som en liten hund, då han i detsamma märkte Campions bref på bordet.

"Nej — — jo — låt se, jag tänkte gå ner med det själf — — men — åhjo, tag det, men k o m i h å g, att det skall i postlådan innan den tömmes sista gången."

Bales aflägsnade sig med en harmsen grymtning åt den onödiga påminnelsen.

Inom tio minuter visade afguden sig emellertid åter, ingalunda renare än förut, men denna gång uppvaktad af m a d a m Bales.

"Skulle herrn vilja vara så för innerligt snäll och bestå Bales en smula konjak?" frågade hon.

"Alltför gärna — ni vet ju hvar den står? Är han illamående?"

"Han snafvade i trappan och råka' te att slå sig rätt hårdt i hufv'et. Jag begriper då inte, hvad som kommit åt Bales nu på en tid; han gör då aldrig annat än ramlar omkull och gör sig illa."

— — Hade Sybil ett hjärta eller icke? Han väntade längtansfullt på några ömma, tröstande rader från henne — men de kommo aldrig.

Han skickade efter Bales och utfrågade honom på det strängaste; men denne trotjänare kände sig djupt förorättad af blotta tanken på någon försummelse å hans sida.

"Om herrn ger mig några bref att bära på posten, så b ä r jag dom på posten. Det kan herrn lita på."

Nu beslöt han att icke skrifva mer. Sybils tystnad var tydligen afsiktlig. Men hon kunde ju ha goda skäl för sitt hand-

lingssätt. Hon kunde vara förhindrad från att skrifva eller kanske hon lofvat att icke göra det förrän hon träffat sin far. Han skulle vänta så länge.

Emellertid samlade han hela sin viljekraft på sin Sappho, skrapade och suddade och målade på nytt, till dess taflan var i det närmaste helt och hållet förändrad. Han arbetade med nervös brådska ända in i sista ögonblicket, då karlarne kommo för att föra taflorna till akademien.

Men då de voro borta, återvände hans oro öfver Sybils tystnad med fördubblad styrka.

Han påminde sig ofrivilligt alla de små yttranden af henne, hvilka i sitt nyckfulla gäckeri och sin låtsade likgiltighet förefallit honom så förtrollande. Hade denna likgiltighet verkligen varit låtsad? Hon hade aldrig sökt dölja det barnsliga nöje det beredde henne att anställa ett och annat litet experiment med hans känslor. Antydde icke detta i själfva verket en viss grad af hjärtlöshet? — —

Tusen gånger gjorde han sig själf dessa frågor, under det att han stod framför hennes porträtt. Han frågade till och med porträttet, som om de röda, trotsigt leende läpparne kunnat svara honom:

"Säg mig — du är väl inte grym, du är inte likgiltig — du älskar mig ju en smula?"

Taflan var färdig, men han började känna sig mer och mer missnöjd äfven med den. Han hade ämnat göra så mycket mer — han hade ändå icke lyckats återge just det uttryck, som föresväfvat honom.

För rästen var han alls inte nöjd med kompositionen vid närmare påseende. Det japanska draperiet verkade alldeles för enformigt. Och där, i högra hörnet, där måste han ovillkorligen ha någonting, som något dämpade de bjärta och bisarra färgerna och ställde dem mera i bakgrunden.

Just som detta föll honom in, råkade han plötsligt att få syn på afguden och gaf till ett utrop. Det var en lycklig ingifvelse! Där hade han ju just hvad han behöfde — fullkomligt i stil med den originella omgifningen och dessutom af en egendomlig och pittoresk fulhet, som genom själfva kontrasten borde så mycket mer framhäfva den unga flickans lika egendomliga och pittoreska skönhet. Det var ju alldeles som om Sybil af någon lycklig instinkt blifvit ledd att utvälja just denna gåfva åt honom för detta ändamål!

Och borde icke åsynen af detta tillägg till hennes porträtt tala ett hemlighetsfullt, endast för dem själfva begripligt språk till Sybils lilla varma, nyckfulla hjärta, uttrycka en tyst bön, en finkänslig påminnelse om bandet emellan dem båda? Misshaga henne kunde det ju icke gärna, och det var ju till och med möjligt, att det kunde glädja henne.

Han satte åter afguden på drak-piedestalen och började måla den på försök. Men han hade knappast hunnit mer än antyda dess konturer på duken, förrän han såg, att det skulle bli bra — till och med bättre, än han tänkt. Han stängde sig inne i två hela dagar, sade sig borta för alla besökande och arbetade som i feber, nästan utan att både äta och sofva, så mäktigt tilltalades hans konstnärliga fantasi af det originella motivet; och allt som arbetet fortskred, förvånades han själf öfver den framgång, hvarmed han lyckades återge marmorns halft genomskinliga, mattgula ton och gudabildens grotteska anletsdrag.

Men icke nog med detta; nu äntligen, föreföll det honom, blef det honom möjligt att till sin belåtenhet på duken framkalla det där uttrycket i Sybils ögon och leende, som hittills ständigt gäckat och undflytt hans pensel.

Han arbetade rastlöst vidare, skrapade ut och ändrade, under ständigt tilltagande belåtenhet med sitt verk, till dess den egentliga inlämningsdagen till Grosvenorgalleriets utställning var förbi; ty då han lämnat noggranna måttuppgifter beträffande den väggyta, som hans taflor skulle upptaga, hade vederbörande gifvit honom några dagars anstånd med inlämnandet. Äntligen måste han dock besluta sig för att låta den föras bort, fastän han kände sig helt ensam och öfvergifven, då den försvunnit ur atelieren.

Han var emellertid nu i arbetsfarten och tog därför genast till med Babcocks tafla, hvilken han under denna tid nästan förgätit. Han tyckte sig dock vara skyldig sin olycklige medtäflare denna godtgörelse och målade därför med största omsorg efter en af sina studier en passande figur i förgrunden af landskapet.

Några dagar senare erhöll han ett bref med akademiens sigill, innehållande ett officiellt tillkännagifvande, hvilket han läste med en pinsam häpnad och förvirring.

Han kunde knappast tro sina ögon. Två tredjedelar af årets trägna arbete hade således varit förgäfves — en dubbel och förkrossande motgång! — Båda hans stora taflor, på hvars framgång han så säkert hoppats, hade förkastats af akademiens pröfningsnämd!

Hans ungdomliga självförtroende kunde icke hålla stånd under ett sådant slag. Hvad hade väl blifvit af all den kraft och ökad förmåga, hvarom han tyckt sig vara medveten? — Hur hade han kunnat vara så blind, hur hade han kunnat bedraga sig själf till en sådan grad? Om Sybils porträtt ännu funnits kvar i ateliern, hade han troligen förstört det i sitt första anfall af förtviflan och misströstan. D e t kunde då i alla händelser icke förkastas, då det endast inlämnats på vederbörandes egen uttryckliga anhållan — men hvem kunde ansvara för att det, när allt kom omkring, icke också skulle misslyckas lika bedröfligt?

Han befann sig ännu under inflytande af denna bittra missräkning, då han mottog besök af en af akademiens medlemmar vid namn Perceval, hvilken detta år var medlem af pröfningsnämden. Perceval var sedan länge en af hans bästa och mest bepröfvade vänner och hade alltsedan Campions elevtid städse visat honom ett varmt intresse.

"Jaså, du har fått ditt beska piller, ser jag", anmärkte han, då han såg uttrycket i den unge målarens ansikte.

"Ja", sade Campion med ett tvunget skratt, "och sväljt det också."

"Ja", genmälte Perceval. "Jag gjorde verkligen mitt bästa för att lägga ett godt ord för dig, men det tjänade ingenting till — de ville inte ha dig på några villkor."

"Tack för välmeningen", sade den stackars Campion dystert, "men — men — tyckte du verkligen att de voro så ohjälpligt dåliga?"

"Vill du höra min uppriktiga tanke? Ja, säg inte 'ja' om du menar 'nej'. — Nåja då, min hedersbror, om du vill höra sanningen, så kunde jag inte tro mina ögon, då jag såg ditt namn på dem. Hvad satte åt dig, min käre gosse, då du tog och skickade in ett par så'na där plankstrykareskyltar — som taflorna utanför en panorama — eller en skjutbana — ja, minsann var di inte så. På det hela taget kan du tacka din gud att di inte kom in. Det hade varit gjordt med din s. k. framtid, om du hade fått exponera de där taflorna."

"Du såg dem ju själf för en tid se'n och tyckte de voro bra."

"Jaa, men hvad har flugit i dig sedan dess. Stod inte till att känna igen dem. Seså, seså — en karl som du bör inte nedlåta sig att lägga an på femte radens publik och till på köpet femte raden på en småstadsteater. Det är att gå för långt i effektsökeri."

"Uppriktigt sagdt, så förstår jag inte hvad du menar; men jag måste väl tro att det är som du säger. — Och — ja — det värsta är att jag också gjort mig skyldig ett porträtt, som väl inte lär kunna undkomma kritiken, ty det är på Grosvenorutställningen. Antagligen är det väl ännu sämre, efter som det verkligen föreföll mig som det bästa jag gjort."

"Titta du helt enkelt in därborta och se till om du inte kan förmå dem att lämna det tillbaka. Du är inte nog sadelfast ännu för att våga riskera ditt anseende på det där viset — lämna den saken åt o s s."

Campion hade svårt för att besluta sig till ett så afgörande steg.

"Det kan jag verkligen inte göra; det beror för mycket däraf — och för rästen så vågar jag sannerligen inte längre lita på mitt eget omdöme. Hör på, Perceval, du

känner dem ju därborta, du exponerar ju själf en tafla, inte sant? — Jag lämnar staden i kväll — jag står inte ut med att stanna här just nu — — vill du inte gå och se på taflan och se hvad du tycker? — Du gjorde mig en stor tjänst. Om den är dålig, så använd allt ditt inflytande för att få den återlämnad. Jag ger dig fria händer."

"Det kan bli kinkigt nog, det", sade Perceval, "men jag ska göra hvad jag kan. Om porträttet är dåligt och du inte kan ha heder af det, så ska jag pina dem tills de släppa det."

"Åh, i så fall tänker jag de äro glada nog att bli af med det", sade Campion dystert.

"Ja, om det är likt de andra, så skulle det verkligen inte förvåna mig. Jag förstår inte hvad som kommit åt dig."

"Åh, det är med mig som med profeten Jonas' kurbits, misstänker jag — jag frambringar en stor guldmedaljspumpa och en hel del blad — och torkar sedan bort!" sade Campion bittert.

"Strunt! — seså, seså, min gosse, krya upp dig igen — du har öfveransträngt dig en smula, det är alltihop — behöfver bara hvila, så blir det bra alltsammans igen. Och anbelangande porträttet, så ska' jag göra mitt bästa och låtå dig veta hur det blir — lita på det!"

Campion tackade honom varmt och gaf honom adressen till den lilla by, där han för en tid tänkte söka tillflykt undan sina sorger, hvarpå de skildes åt.

Det var med svidande hjärta han lämnade Bales ett bemyndigande att å hans vägnar afhämta de förkastade taflorna. Därpå lämnade han staden med första tåg — han ville hälst slippa se dem just nu.

I förbigående vilja vi anmärka, att då han, några dagar efter sin återkomst, verkligen beslöt sig för att åter taga de olyckliga stora dukarne i betraktande, måste han medgifva, att förkastelsedomen ingalunda varit orättvis. Han kunde icke fatta, huru han verkligen kunnat måla, ännu mindre huru han kunnat vara nöjd med dem; då han nu återsåg dem, föreföllo de honom så hårda och råa i färgen och så underlägsna i utförandet, att det tycktes honom som om han endast under ett anfall af tillfällig sinnesförvirring kunnat utföra något sådant.

Emellertid hade han redan blifvit tröstad; ty några få dagar efter hans afresa från London mottog han ett telegram af följande lydelse:

"Taflan skärskådad. Djärf men duktigt målad, säkert framgång. God plats östra galleriet. Gratulerar. Perceval."

Hvilken lättnad skänkte honom icke denna korta depesch!

Han hade således icke helt och hållet misslyckats, när allt kom omkring. Sybil skulle icke behöfva blygas för honom och hvad hans motgång i akademien beträffade, så var det ju en sak som alltid kunde afhjälpas med tiden.

Han hade ämnat kvarstanna på landet till efter Grosvenor-utställningens öppnande; men nu kände han sig modigare och beslöt att återvända genast.

5.

Fastän han icke längre kände någon oro för porträttet, var Campion allt annat än lugn och glad under resan upp till staden. Sannolikt skulle han träffa Sybil på utställningen redan följande dag, men i sin ovisshet om huru hon ämnade bemöta honom kände han sig vara i en ytterst falsk och obehaglig ställning. Oaktadt hans böner hade hon icke funnit för godt att hugna honom med en enda rad sedan de skildes åt; han visste knappast en gång om han ännu finge anse dem som förlofvade eller ej. Hennes första blick skulle göra slut på detta tvifvel — men det var icke utan ångest han motsåg afgörandet.

Det var alltså nästan med mera bäfvan än glädje som han, i det han vid Paddington-stationen steg ur vaggonen, såg sig så godt som ansikte mot ansikte med Sybil Elsworth.

Hon närmade sig utan minsta tecken af igenkännande. Hennes ögon voro fästade på tågets dörrar och fönster med uteslu-

tande intresse, som nästan såg ut som ett försök att undvika honom.

Han tvekade. Stoltheten manade honom att gå förbi henne utan att låtsa om något, men sunda förnuftet sade honom, att det vore ytterst dåraktigt att sluta till det värsta utan bestämdare bevis — och i samma ögonblick varseblef hon honom, och all hans oro försvann.

Glädjeblixten i hennes mörka ögon och det strålande välkomstleende, hvarmed hon hälsade honom, förjagade i ett ögonblick alla dystra aningar. Nej, hon hade icke förändrats, hon hade icke öfvergifvit honom.

"Du väntade icke att möta mig här?" sade hon efter de första hälsningsorden.

"Nej", genmälte han; "jag kommer direkt från Worcestershire, och hade intet skäl att hoppas på en sådan lycka."

"Men du tänkte gå förbi mig först", sade hon med en förebrående blick. "Du t ä n k t e det — seså, det är inte värdt att neka!"

"Jag visste ju inte, hur du önskade!"

"Bevars, så uppmärksamt! — det kunde väl aldrig falla mig in att plikten fordrade, att vi inte ens skulle h ä l s a på hvarandra."

"Åh — inte precis p l i k t e n — —"

"Nå, hvad då, om jag får fråga?"

"Du svarade ju aldrig på mina bref", sade han. "Jag visste inte — — någon kunde ha inverkat på dig — — du kunde ha förändrat dig."

"Dina bref? — inte har jag fått några bref, inte! Åh, du förskräcklige Ronald — har du nu gått och inbillat dig allt möjligt igen? Då har jag mera tilltro till d i g!"

"Har d u skrifvit?"

"Nej, men bara därför, att faster Hilary fick mig att lofva, att jag inte skulle skrifva först. Jag borde aldrig ha lofvat det, förstås, men, ser du, jag var så säker på att du skulle skrifva. Och nu säger du ju också, att du gjort det, så är den sorgen slut — — men hur kommer det sig, att jag aldrig fått dina bref?"

"Sybil", sade han lidelsefullt, "jag börjar förstå — — din faster har kvarhållit brefven — — allt detta är hennes verk!"

"Faster Hilary!" utbrast Sybil förskräckt. "Åh, om jag kunde tro det — — men det är omöjligt — det liknar henne inte alls!"

"Jag skulle inte häller vilja tro det, om jag inte vore tvungen. Hon har naturligtvis ansett sig fullgöra sin plikt mot dig genom att kvarhålla dem. Men seså! låt oss inte mer bekymra oss om det, min älskling. Hennes planer ha i alla fall, gudskelof, gått om intet. Men hur kommer det sig, att du är här så ensam?"

"Jag — jag vet inte —", sade hon med ett lyckligt skratt. "Jo, jag vet — jag kom hit för att träffa ett fruntimmer, fröken Moon, som skall komma och hälsa på faster Hilary på några dagar. Ensam är jag för rästen inte. Griffiths är här med vagnen, och om du vänder dig om, kan du se vår ungdomlige James, som stirrar på oss af alla krafter där borta från hörnet. Men det tycks som om fröken Moon, den beskedliga människan, hade kommit för sent till tåget, eller också stigit på något som gått åt annat håll. Hon beskrifver vanligen några cirklar, innan hon kommer på rätta spåret — — som en bref-dufva. Och nu är frågan — hvad skall jag göra?"

"Vänta till nästa tåg", föreslog Campion.

"Det kommer inte förrän sju. Griffiths skulle få slag, om jag anmodade honom att vänta här i tre timmar."

"Kan du inte skicka bort vagnen och vänta här — med mig?" föreslog Ronald djärft.

Hon skakade på hufvudet.

"Inte i tre timmar, Ronald. Och för rästen tror jag inte hon kommer i dag."

"Men det kunde ju ändå hända, att hon gjorde det; och tänk så förskräckligt obehagligt för henne, om hon inte har någon att möta sig, stackare!"

"Så snällt af dig att tänka på det", sade Sybil skälmaktigt. "Skulle du verkligen vilja vänta här ensam? Jag kan naturligtvis beskrifva henne för dig, så att du kun-

de ta emot henne och skaffa henne en hyrvagn och allt sådant där."

"Ja, nog kunde jag göra det, förstås", sade Ronald modfälld, "men — — men, Sybil, jag har så förskräckligt mycket att säga dig. Om du bara kunde stanna här en liten stund, så att jag fick tala vid dig."

"Du glömmer, att du inte alls skulle försöka träffa mig."

"Ja, men det var ju en händelse — och för rästen har din tant inte handlat ärligt mot mig, Sybil; jag anser mig frigjord från mitt löfte. De där brefven innehöllo mycket viktiga nyheter, och om jag inte får meddela dig dem på något annat sätt, så måste jag tala. Skicka inte bort mig!"

"Jag har ju aldrig sagt att jag tänkt göra det. Men hur vill du egentligen jag skall bära mig åt?"

"Skicka bort vagnen och låt mig följa dig hem."

"Det var rysligt roligt", medgaf hon, "men hvad tror du faster Hilary skall säga om det?"

"Hon har kvarhållit mina bref, fastän hon gifvit oss lof att skrifva; hon har ingen rättighet att beklaga sig öfver följderna."

"Nej, det är då sant. Och när allt kommer omkring, så ha vi ju fullkomlig rätt att vara tillsammans, du och jag. Ja, du skall få följa mig hem."

Betjäntgossen underrättades, att fröken Moon icke anländt, samt att vagnen skulle få fara tom tillbaka. På hemvägen ådrog han sig en allvarlig tillrättavisning af kusken genom de opassande betraktelser han tillät sig öfver denna fröken Sybils nyck.

"Du är bara pojken, James", sade den bepröfvade Griffiths, "och det passar sig inte för pojkvalpar som du att göra anmärkningar angående det, som ditt herrskap tar sig till. Och det säger jag dig, att får jag höra dig gå och prata bredvid mun om det här i köket, så kommer jag att ge dig på käften så du inte ska glömma det i brådrasket; lita på det."

Campion hade emellertid försäkrat sig om en hyrvagn och åkte nu med Sybil till till York Gate, hvarifrån de sedan ämnade långsamt promenera tvärs öfver parken.

Hvilken hänförande färd var icke detta! Han satt nästan helt och hållet tyst vid hennes sida, lycklig öfver att endast vara i hennes närhet, betrakta hennes förtjusande, uttrycksfulla lilla ansikte och lyssna till hennes röst.

Han hade något att säga henne, som möjligen kunde skilja dem åt. Men han ville åtminstone njuta några ögonblicks ostörd lycka, innan han talade därom — — och alltför snart voro de framme vid Regents Park, och det hela var förbi.

Det var en vacker vårafton och luften var varm och balsamisk. Grönskan var ännu späd, och blott några af de minsta träden hade fullt utslagna löf; men en och annan kastanjegren slutade med en blekgrön vippa, och almarnes konturer mildrades af en fin grönaktig slöja.

De hade hunnit ända till Botaniska trädgårdens inhägnad, innan Campion kunde besluta sig för att meddela henne sina motgångar och sitt nederlag; men då isen en gång väl var bruten, omtalade han alltsammans som en man, börjande med det öfverklagade testamentet och slutande med de båda förkastade taflorna.

Då han slutat, lade Sybil sin lilla hand på hans arm med en öm och deltagande smekning.

"Och har du verkligen gått och pinat dig själf hela tiden i den tron, att jag inte höll af dig längre? Trodde du kanske, att jag tog dig för pängarnes skull, eller att jag inte ville veta af dig därför att de där dumma gamla herrarne på akademien inte förstå sig på dina taflor? Jag frågade dem verkligen inte till råds, då du friade till mig, Ronald!"

"Min lilla älskling! — — men tänk på i hvilken olika ställning allt detta försatt mig! Det är ju möjligt, att jag på detta sätt förlorar det e n d a som gaf mig rättighet att söka vinna din kärlek; — och äfven i bästa fall, så har jag, genom att misslyckas på detta vis, förlorat en del af mitt anseende som målare. Det kan ju mycket väl hända, att jag aldrig i hela mitt lif blir annat än en fattig stackare."

(Forts.)

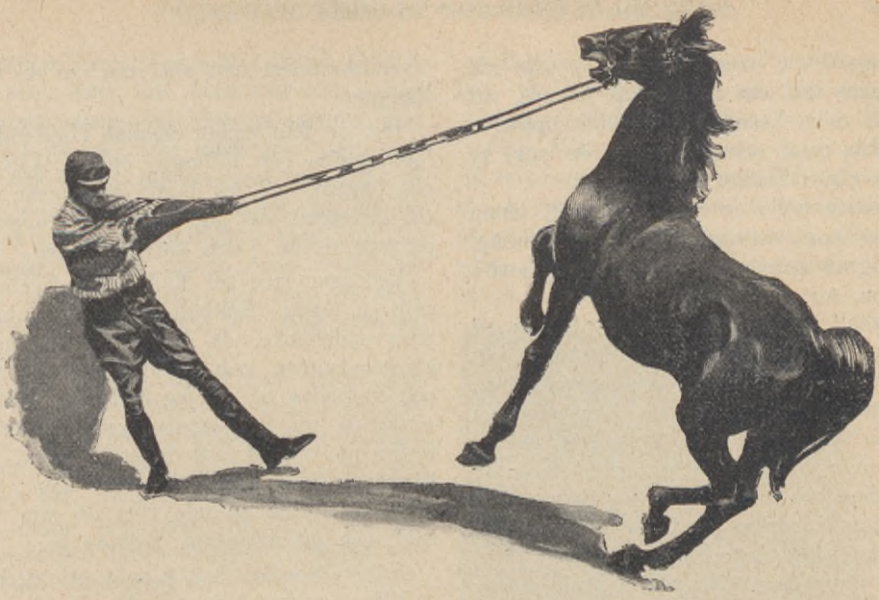

DIPLOMATS OFFER.

BERÄTTELSE.

Från engelskan för SOL.

Jag är "Jim", en åkarhäst. I stallet är jag känd som n:r 17.

Den förefaller mig underlig, den här Londonvärlden — underlig för mig, ty jag föddes i Australien för tolf år sedan. Hå hå ja ja, det var helt annorlunda därute!

Jag var en prins, hade kungligt blod i mina ådror; men ändå behöfde jag inte lära mig skrifva eller något dylikt, förrän jag kom till London och fick gå i aftonskolan för åkarhästar. Detta är orsaken till, att jag aldrig förr berättat den här historien.

Jag var två år gammal, då dressören Southall kom från Kalkutta och köpte mig jämte tre andra fålar, som kunde galoppera duktigt. Han köpte mig till kapplöpningshäst i Indien. Det var först sedan jag förvärfvat mig ett berömdt namn i Kalkutta som de skickade mig till England. Men jag har aldrig dugt mycket till här, och en vacker dag sålde man mig till en man, som satte mig framför en åkardroska.

Southall hade vuxit upp i stallet, sedan han var en liten parfvel, och han kände oss i grund och botten. Allt det vackra han sade om mig, begrep jag visserligen inte då, ty jag var endast en fåle och hade tillbragt mera tid ute i skog och mark än i stallet; men jag förstod, att han berömde mig, och när han lade sin hand under min haka och lutade hufvudet emot mig, gned jag min nos mot hans kind.

Han skrattade och svor på, att han skulle ha mig, om jag så kostade honom tusen guinéer. Han stack sin tumme under min öfverläpp och såg på mina tänder.

"Kors!" utropade han; "han är ju bara ett föl ännu, men det var mig en krabat till att vara storvuxen!"

Som sagdt, han förde mig till Kalkutta.

Öfverresan dit var förfärlig — jag vill hälst inte tala om den. Jag hoppas, att intet af mina barn skall behöfva upplefva en sådan resa, och det slippa de nog, ty de äro alla i Indien nu.

I Indien höllo de mig i fyra år, innan de läto mig deltaga i en kapplöpning. Naturligtvis galopperade jag med de andra hästarne, som voro i stallet.

Southall brukade skämta med mig på alla upptänkliga sätt. När han visste, att personer skulle komma och se på, huru hästarne galopperade, lade han på min rygg en tung sadel med bly uti, så att jag inte kunde vinna på de andra hästarne.

De besökande sade, att jag inte dugde någonting till; men efteråt skrattade Southall, klappade mig och sade:

"Du duger ingenting till, du, min gosse; du duger ingenting till, hör du det. Men på min ära, skall du inte ändå vinna vicekonungens bägare i första löpningen!"

Min första kapplöpning ägde rum nere i Hajdarabad. Det gällde Nizams-bägaren; Southall och min ägare och lille Abbot höllo så stora summor på mig, att jag blef helt nervös. Huru de kunde veta, att jag skulle vinna på Table Top, begriper jag inte; men ett faktum är, att jag gjorde det.

Ett sådant lif där var! Jag hörde Southall säga till jockeyen, Jim, att taga ledningen; så att hvar gång de andra hästarne startade, satte jag i väg så fort jag kunde. Efter en kilometers löpning drog Jim mig tillbaka och höll mig bakom Table Top till nära slutet. När han då släppte efter, sköt jag förbi den andre hästen som en pil.

Efter löpningen togo de af mig den lätta sadeln och kastade en stor filt öfver mig. Därpå ledde de mig till stallet och skrapade mig med ett stålband och gnedo mig med halm, tills jag var torr.

Hvilken affär de gjorde af mig sedan! Damerna klappade mig på halsen, och dressören sade, att han önskade, att jag kunde dricka en butelj champanj med honom. Så brukade alltid de där gossarne göra; när de vunno, drucko de champanj och spelade kort hela natten och uppträdde öfversittaraktigt mot alla som om de varit kungar.

Det var fem veckor emellan Hajdarabadlöpningarna och täflingen om vicekonungens bägare, och jag hörde min herre säga till dressören, att jag inte skulle uppträda på nytt förrän i den kapplöpningen.

Vid resan ned till Kalkutta förkylde jag mig på tåget. Southall svepte om mig ett stort sadeltäcke, då han satte in mig i kreatursvagnen, och jag blef mycket varm och svettades, så att jag blef våt. Då jag rörde på mig en smula, kom täcket att fastna på en spik och drogs åt sidan. Jag förmådde inte draga det rätt igen; den kalla nattluften spelade fritt på min våta hud, och på morgonen hostade jag.

När så Southall fick se mig, utbrast han:

"Min stackars gosse! Nu ha de säkraste utsikter i världen gått i putten."

Min ägare och alla de andra hade vågat en liten förmögenhet på, att jag skulle vinna vice-konungens bägare, och de voro mera bekymrade för min hälsa än om jag hade varit den ende sonen i min herres familj.

Min herre hade en dotter, miss Jess. Jag tyckte mera om henne än om någon annan, Southall inte ens undantagen. Innan jag hade börjat med hvad de kallade "sträng träning", brukade hon gifva mig sockerbitar, salt och understundom en morot. Hon ref mig alltid bakom örat eller strök mig öfver nosen med sin lilla hand och visade på många andra sätt, att vi voro goda vänner.

"Du är en präktig gosse, Diplomat", sade hon ofta och nöp mig i mulen eller klappade mig på manken.

Sedan jag kommit tillbaka till Kalkutta från Hajdarabad, kom hon ned i stallet en morgon och sade:

"Min stackars gosse, du är sjuk; det gör mig så ondt om dig. Det är skamligt, att de varit så vårdslösa med dig. Men jag är inte så ledsen däröfver som jag borde vara, Diplomat, ty jag vill att en annan häst skall vinna bägaren. Men det vet du ingenting om", tillade hon, i det hon vänligt slog mig på nosen med en morot.

Därefter drog hon mitt hufvud åt ena sidan och lade sin kind mot min. Jag kände någonting vått droppa ned på min nos, och då hon åter höjde sitt ljufva ansikte, såg jag att hennes ögon voro fulla af tårar. Jag kunde inte begripa det riktigt, men så mycket hästförstånd hade jag, att jag insåg, att det gjorde henne ondt om mig. Dessutom hade jag hört Southall säga, att ingen kunde bli klok på en kvinna.

Jag blef bättre i bröstet, men febern gick ned i mina ben. Efter en galopp på den hårda, torra kapplöpningsbanan kunde mina lemmar svullna, och jag blef så godt som alldeles lam. Bandagen, som de bundo om mig, gjorde mig nog godt, men senornas svullnade och blefvo såriga. Southall var förtviflad. Han gned mina ben efter hvarje galopp, så att skinnet nästan gick af dem, men ändå fortfor svagheten i dem.

Ungefär vid samma tid fick jag veta orsaken till, att miss Jess inte ville, att jag skulle vinna vice-konungens bägare.

En morgon efter en galopp på kapplöpningsbanan fick jag se en häst, som jag hade känt i Australien. Han hade sin plats i spiltan näst intill min. Han hette Sting. Vi hade gått på bete i samma hage därute i Australien.

"Jag visste inte, att du var här i landet", sade jag till honom. "Hvad skall du täfla om?"

"Vice-konungens bägare", svarade han.

En af de andra hästarne, Robin Hood, skulle också täfla om vice-konungens bägare; han stod till höger om mig och var sjutton tvärhänder hög. När han hörde Stings svar, fnyste han föraktligt och utropade:

"Huru, en liten stackare som du hoppas kunna springa om alla långbenen på en två-kilometersbana? På min ära, du måste ha fått ett ryck af högfärdsgalenskap!"

"Nej", svarade Sting ödmjukt; "jag hoppas inte vinna, men min herre, kapten Thornton, tror att jag kan det."

"Godt, du kan det i n t e!" snäste Robin Hood. "Diplomat här skall springa om dig som ett intet på det afståndet."

"Bry dig inte om honom", sade jag till den lille hästen. "Tala om för mig, hur det hänger ihop med saken."

First Water, en stor fux, hade galopperat omkring i en cirkel utanför stallet, förd af en ridbetjänt. Denne stannade nu för att samtala med den gosse, som skötte om mina ben, och First Water hörde Robin Hood hånskratta åt lille Sting.

Miss Jess brukade gifva mig sockerbitar.

"Du store luns där!" utbrast First Water. "Hvarför låter du inte den lille mannen vara i fred? Du är sjutton tvärhänder hög, och du är lika tjock om låren som jag om halsen, men aldrig i ditt lif har du vunnit någon löpning — åtminstone inte sedan du kom till Indien. Hvarenda häst vet, hur det hänger ihop med dig. Du

springer bra nog, men när någon prässar dig, så ger du genast tappt. Du sparkar och slår bakut, och min dressör säger, att han inte ville ha dig till skänks en gång. Du har inte hjärtat på rätta stället, säger han."

Detta gjorde Robin ursinnig, ty han hade ett elakt och våldsamt sinne, och han måttade en kraftig spark åt First Water.

Därpå ledde ridknekten bort First Water, och en stallpojke kom för att taga Robin Hood ut till en sväng.

När vi så voro ensamma, började Sting tala.

"Du var helt ung, när du lämnade Australien, Diplomat", sade han. "Hur har det gått för dig sedan? Jag har hört min herre, kaptenen, säga, att man anser dig självskrifven för vice-konungens bägare, samt att du är den ende häst han är rädd för. Hör nu på, Diplomat, så skall jag tala om en hemlighet för dig — ty du förråder den ju inte för någon, eller hur? Kaptenen är öfver öronen förtjust i din herres dotter, miss Jess — jag har sett dem tillsammans och jag har hört dem samtala. Ja, jag har hört mycket, må du tro, fast de inte ha en aning om, att jag förstår dem. I går kväll sade kaptenen till mig: 'Du måste vinna bägaren, gamle gosse, ty om du inte gör det, så skämmer du bort alltihop för mig. Säg, skulle du inte också tycka om att få Jess till matmor?' Och en morgon kom din matmor, miss Jess, till mig på kapplöpningsbanan, strök mig med sin mjuka lilla hand på halsen och sade: 'Du måste vara en duktig liten häst och vinna bägaren åt din herre'. Men jag skrattade i mjugg för mig själf och tänkte, att det inte bara var bägaren jag skulle vinna åt min herre, utan en hel liten förmögenhet i vad, så att kaptenen kunde få din matmor, Diplomat. Förstår du nu, i hvilket bryderi jag befinner mig?"

Jag nickade sakta, ty detta hade gifvit mina tankar en ny riktning. Här var således anledningen till, att miss Jess inte kunde vara så ledsen som hon ville, för det jag var sjuk.

"Godt, Sting", sade jag, "du kommer nog också att vinna. Du har vunnit i tre löpningar i Australien och bör också kunna hålla dina medtäflare här stången. Jag tror bestämdt, att du vinner, och det skulle glädja mig mycket om du gör det, eftersom min matmor kommer att bli lycklig därigenom."

"Ja, jag vann därute i Australien, Diplomat, men det var ändå litet för mycket för mig. När jag nu för tiden galopperar mera än ett par kilometer i taget, så får jag ondt i sidan."

"Det är just hvad Robin Hood brukar säga om sig själf", utropade jag. "Han säger, att han får ondt i sidan; men vi skratta allesammans åt honom och tro, att det bara är ett svepskäl."

"Nej, Diplomat, det är det nog inte. Du skall få se, att han blifvit öfveransträngd, han som jag, och att han liksom jag har ondt i hjärtat. Vid Sankt Gladiateur! hvad skall man taga sig till, när man galopperar på banan, och dammet är så tjockt att man andas smuts i stället för ren luft, tills luftrören äro tilltäppta, och med en jockey på ryggen, som inte tänker på något annat än att komma först, och som trycker det skarpa stålet i ens sidor eller slår en med sin läderpiska? Det är förfärligt! men om man har en smula blod eller ambition i sig, så anstränger man sig till det yttersta för att hinna fram. Det är hvad jag gjorde i Australien, och jag vann, men någonting gick sönder inom mig. Alla sade, att jag vann med lätthet, men det gjorde jag inte. Jag kände en förskräcklig smärta i bröstet, och den kommer igen, närhälst jag galopperar öfver ett par kilometer. Det var därföre min ägare i Australien sålde mig. Han sade, att jag blifvit lat, men han nämde ingenting åt kapten Thornton. Och nu sätta min herre och din matmor hela sin lycka på, att jag skall vinna bägaren."

Detta allt var nytt för mig. Själf hade jag deltagit endast i en kapplöpning, och min jockey hade nyttjat hvarken piska eller sporrar. Han hade tvärtom hållit mig tillbaka en smula, ty jag ville visa dem

alla, huru fort jag kunde löpa — jag tyckte om det.

"Jag önskar jag kunde tala om det för min herre", suckade Sting. "Han tror, att allt står bra till med mig. En veterinär

"Det är lille Sting", svarade jag.

"Å, jag vet", återtog han, "Grandmasters son. Grandmaster yfdes alltid öfver sin far, Gladiateur, som vann i de engelska Derbylöpningarna. Gladiateur var frans-

Kapten Thornton ledde själf sin Sting till kapplöpningsbanan.

såg på mig, då jag kom i land, och sade att jag var frisk som en nötkärna. Människorna äro så dumma — ibland."

Just nu kom Stings dressör och befallde ridknekten att leda ut honom; jockeyen, Archie, satte sig upp på hans rygg, och de begåfvo sig till banan för en galopp.

"Hvem är den där gossen?" frågade Table Top, en stor fux.

man, och det voro de alla så stolta öfver. Få se nu, hvad hans sonson kan uträtta i det heta klimatet härute."

Alla tycktes hacka på Sting, därför att han var så liten, och jag kände mig helt varm om hjärtat mot honom. I den mån dagarne gingo, började jag för egen del tvifla på, att jag skulle blifva i stånd att vinna. Jag fick så ondt i benen, att jag

måste upphöra med att galoppera på den hårda banan. I stället fick jag gå fruktansvärdt långa sträckor, och de läto mig under timmar simma omkring i dammen för att mina muskler skulle förblifva hårda. Detta gjorde visserligen mina ben godt, men det beröfvade mig matlusten, så att jag alltid lämnade en del af min hafreranson.

Detta vållade min dressör mycket bryderi, men han var i alla fall mycket god och vänlig mot mig. Han gaf mig råa ägg och sökte ut det bästa höet åt mig.

Min ägare var en myndig herre, och när han kom till stallet sprungo alla omkring som om de tappat hufvudet.

En dag sade Southall till honom:

"Hästen förlorar hullet, sir; han vill inte äta, och jag är rädd han störtar före löpningen."

Min herre blef ursinnig och utbröt i förbannelser öfver allt och alla. Han svor på, att någon måste ha förgiftat mig. Miss Jess, som var med honom, inföll nu:

"Nej, pappa, det är inte möjligt; för rästen är Diplomat så slug som en människa, och han skulle inte ha ätit det. Hvarföre göra ni inte med honom som doktorn gjorde med mig, när jag var sjuk — ge honom något starkt att dricka?"

Alla skrattade åt detta förslag, äfven hennes far, som var så ond; men dressören sade:

"På mitt ord, sir, det var en god idé; låt mig försöka det."

Någonting måste göras, och därför samtyckte min herre, ty han visste, att dressörer ofta gåfvo whisky åt hästar, som skulle springa hårdt. Så kom det sig, att jag därefter fick tre buteljer öl två gånger om dagen. Det var ett lustigt sätt att dressera en häst, anmärkte förståsigpåarne — att låta honom bada och dricka öl; men jag kände mig bättre.

En dag, när jag var ute på en promenad, mötte jag Sting, som kom hem från kapplöpningsbanan.

"Hör på, min lille vän", sade jag till honom, "jag ser gärna att du vinner den där bägaren för min matmors skull."

"Inte kan jag vinna på dig", svarade Sting, "du som är ung och snabb och frisk."

"Jag är inte frisk", genmälte jag; "men jag tror mig om att kunna vinna på alla de andra. Tror du dig också om att kunna rå på dem?"

"Ja", svarade han enkelt; "om inte mitt hjärtfel hindrar det, så kan jag besegra dem alla, därför att jag gjorde det i Australien."

Då gjorde jag mig skyldig till något förfärligt, mina herrar; jag blef förrädare mot min herre. Till och med nu, när jag skrifver ned det, tycker jag att det är oförlåtligt. Men nu är jag bara en åkarhäst i London och har intet anseende att upprätthålla, och därför betyder det inte så mycket.

Till Sting sade jag:

"Jag vill att du skall vinna bägaren. I kapplöpningen skall du springa fram till fronten med mig just som vi komma in på den raka delen af banan. Jag skall hålla en plats färdig åt dig närmast det inre skranket. När vi vända om hörnet, gör jag en stor sväng utåt och utestänger de andra. Då skyndar du in på min plats och vinner. Om du inte kan vinna, så skall jag göra det, ty jag har fart nog i mig att galoppera förbi de där vagnshästarne. Jag skall lära de där stora lunsarne att inte förakta en häst bara därför att han är liten."

"Det är väl knappast rätt gjordt", invände Sting, men han klippte ifrigt med sina små silkesöron, och hans ögon strålade af förtjusning.

Jag hajade till vid dessa ord, ty jag hade aldrig förr begått någon låg handling, och gaf till svar:

"Jag vet, att det inte är det, men min matmor blir lycklig, om du vinner."

"Godt", gentog Sting; "jag antager, att vi understundom borde ha samma rättighet som människorna att arrangera kapplöpningarna oss emellan. För endast ett par dagar sedan åhörde jag ett samtal mellan några af de våra och fursten af Ballygunge. De rådde honom att köpa mig, om jag vann i profkapplöpningen, som äger rum några dagar före täflingen

om vice-konungens bägare. Därpå talade de sinsemellan, och jag förstod däraf, att om jag blir såld, så skola de rida mig så, att du vinner, ty de ha satt upp mycket pängar på dig. I alla fall skulle jag inte vilja mottaga ditt anbud, om det inte vore för din unga matmors skull, ty människomoralen anstår inte oss hästar — den är inte god nog."

Då jag närmare tänkte öfver, hvad jag stod i begrepp att göra, blef jag vresig till lynnet; jag kunde inte längre förmå mig till att stryka min nos mot dressörens kind. Han sade, att jag hade dåligt ölsinne och att han skulle låta mig bli goodtemplare, så snart kapplöpningen var öfver — jag skulle då inte få en droppe öl mera, sade han.

Jag visste, att de skulle bli ursinniga på mig, om Sting vann vice-konungens bägare — allesammans utom miss Jess.

Välan; Sting vann lätt nog i den förberedande löpningen — eller i proflöpningen, som de kallade den, och fursten af Ballygunge försökte få köpa honom, men hans ägare, kapten Thornton, afslog hvarje anbud.

Den ende jag kände mig verkligt ledsen för, var dressören Southall. Om jag endast kunde sagt honom, att han skulle hålla sig till Sting! Jag försökte hvarje upptänkligt sätt, ställde mig mycket kraftlös och vägrade till och med att dricka ölet — allt i hopp att han skulle bli rädd och hålla vad på Sting. Men förgäfves; han tvingade ölet i mig med våld, blef ursinnig och sade:

"Anamma dig, du vill inte vinna, tror jag!"

Var det inte underligt?

Så kom då kapplöpningsdagen för vice-konungens bägare. Huru väl kommer jag inte ihåg den; det var annandag jul, den 26 december. Tidigt på morgonen kom miss Jess och hälsade på mig.

"Du kära Diplomat", sade hon, "jag önskar jag kunde öfvertala dig att låta Sting vinna. Pappa behöfver inte alla de pängar han kommer att taga in på dig; men du är en sådan hederlig gammal gosse, att jag är rädd du inte vill förlora i löpningen ens för min skull."

Jag skrattade inom mig och blef fastare än någonsin i mitt beslut att med lugn uthärda alla de piskrapp och sporrhugg, som jockeyen Jim kunde gifva mig, hällre än att komma in till målet före kapten Thorntons häst.

Då vi begåfvo oss till kapplöpningsbanan, sade jag till Sting:

"Glöm inte att göra som jag sade. Hur kände du dig efter proflöpningen?"

"Jag hade ondt i sidan, förstås", svarade Sting; "men nu känner jag ingenting."

En kornett gaf signal åt jockeyerna att bestiga hästarne. Archie svängde sig upp på Stings breda rygg, och Jim tryckte sina långa ben utmed sidorna på mig. Kapten Thornton ledde själf sin Sting till kapplöpningsbanan.

Så började kapplöpningen — — jag, Sting, Robin Hood, Table Top och First Water, alla voro vi där. Sting höll sig tätt bakom mig på inre sidan af banan. På dess yttre sida till vänster om mig löpte de andra tre hästarne.

Plötsligt svängde jag af åt vänster. Med en ed drog Jim af alla krafter i högra tygeln, men jag sprang allt längre utåt, tvingande Robin Hood att väja undan för mig.

Därpå såg jag min lille vän Sting intaga min förra plats till höger. Jag hörde Archie ifrigt uppmuntra honom. Snart galopperade han en hästlängd framför mig nära det inre skranket. Jim stötte sporrarne i mina sidor, men jag brydde mig inte om det — jag kunde inte vara ond på honom för det.

Då vi närmade oss målet, hörde jag ett sorl af röster; det liknade ljudet af vågornas slag mot skeppet, på hvilket jag for öfver oceanen. Jag höll mig en hufvudlängd framför Robin Hood; jag kunde höra hans ryttare slå den store hästens sidor med sitt spö.

Så löpte vi sida vid sida, Robin Hood

och jag; småningom närmade vi oss Sting igen och vunno tum för tum på honom. Jag tänkte svänga af mot Robin Hood igen, men nu var Table Top på min högra sida — hans hufvud berörde nästan min bog. Jag måste akta Sting för dem båda. Det var förfärligt.

Vi närmade oss Sting småningom. Skulle allt vara förgäfves? Han hade inte långt igen; säkerligen skulle han hålla ut länge nog för att vinna.

Den modige lille hästen vek åt sidan, kastade sig framåt och försvann plötsligt.

Men då såg jag honom plötsligt vackla — Archies spö hven i luften; den modige lille hästen vek åt sidan, kastade sig framåt och försvann plötsligt, i det vi andra rusade förbi honom. Blodet steg mig åt

hufvudet — Robin Hood skulle i alla händelser inte vinna.

Jag sköt framåt som en pil, liksom jag hade gjort, då jag vann Nizamsbägaren, och kom till målet en hästlängd före Robin Hood. Så gick det till, att jag vann äfven vice-konungens bägare.

När löpningen var slut, såg jag en stor människomassa på kapplöpningsbanan. De stodo omkring Sting. Jag blickade bort till miss Jess' plats. Hon satt med näsduken för ansiktet, och jag önskade inom mig, att det hade varit jag som stupat i Stings ställe.

Allt var således bortkastadt, ty Sting var död — ett dussin hästlängder från målet. Veterinären sade, att hans hjärta hade brustit.

Jag kunde inte räkna på den tiden, men där var mer än ett brustet hjärta — tre, tror jag.

BONDFLICKA FRÅN STEIERMARK.

(Till bilden å nästa sida.)

"Kronlandet" och härtigdömet Steiermark i österrikisk-ungerska monarkien är till allra största delen ett bärgland, som upptages af Alpernas vidsträckta bärgmassa och är vida berömdt för sin ovanliga naturskönhet. Den högsta punkten, 2,939 meter, når den väldiga Dachsteingruppen af Noriska alperna i Steiermarks nordvästra hörn.

Trots sin alpnatur är Steiermark ett af den österrikiska monarkiens bäst odlade land, och det frambringar bland annat förträffligt vin och utmärkta trädgårdsfrukter. Nära nog halfva arealen af landet är skog, som afverkas i stor skala. Bärgsbruket är dock af den största betydelsen för landet och producerar brunkol, järnmalm, stenkol, zink, bly, grafit (blyerts), svafvel, marmor m. m. Äfven i öfrigt är industrien högt uppdrifven.

Till bekännelsen är landet katolskt med endast få protestanter. Af Steiermarks 1,300,000 invånare äro 67 proc. tyskar och 33 proc. slovener. Tyskarne bo hufvudsakligen i norra, slovenerna i södra delen af landet. I den tyska delen ligger Steiermarks ståtliga och vackra hufvudstad Graz med öfver 112,000 invånare.

Vår bild, efter målaren Joseph Liecks oljetafla "Anna lill', bondflicka från Steiermark", visar oss en kvinnlig typ af Steiermarks sloveniska befolkning. Slovenen är i allmänhet högväxt och kraftigt byggd; äfven kvinnorna, som ofta äro mycket vackra, hafva en ståtlig och smärt gestalt, frisk hy och blida anletsdrag. Nationaldräkterna äro pittoreska och klädsamma, men i Steiermark som öfverallt annars, äfven i vårt eget land, hafva nationella egendomligheter i klädedräkt och plägseder småningom allt mera utplånats af den växande kulturens utjämnande inflytande. Detta förhållande är väl en oundviklig utvecklingsprodukt, om än en älskare af det omedelbara och ursprungliga i såväl folkets som naturens kynne har svårt att förlika sig därmed.

Anrik.

Bondflicka från Steiermark.

MELLAN LIF OCH DÖD.

BLONDINS HEMSKA ÄFVENTYR.

Den bekante lindansaren "Blondin" (eller, såsom hans verkliga namn lyder, Emile Gravelet, född i Frankrike 1824), som den 30 juni 1859 gick på lina öfver Niagaras vattenfall, var en gång i Kristallpalatset i London utsatt för ett fruktansvärdt äfventyr, då han inför en åskådareskara af 80,000 människor utförde sina halsbrytande prestationer på lina.

Det var vid en aftonföreställning, då Blondin i sista numret för kvällen under fyrverkeri passerade linan med sin skottkärra. Han hade nått plattformen och stod ännu kvar på repet i afvaktan på att hans medhjälpare skulle lyfta kärran öfver räcket, på hvilket brunno bengaliska eldar. Men genom vårdslöshet å medhjälparens sida förlorade Blondin balansen och släppte sin långa staf, hvilken med sina glödande ändar sjönk som fallande raketer.

Det var ett fruktansvärdt skådespel för de förfärade åskådarne. Just som Blondin

föll tillbaka, slocknade de bengaliska eldarne. Linan var spänd 100 fot öfver golfvet.

"Nu är det ute med honom!" "Gode himmel!" och andra dylika utrop hördes ifrån de mera kallblodiga åskådarne; de öfriga rusade slagna af fasa till utgångarne och skyndade hem i den vissa öfvertygelsen, att de bevittnat slutet på Blondins i ordets egentliga mening halsbrytande bana.

Men Blondin förstod att rädda sig med lika stor skicklighet som sinnesnärvaro. Han förlorade icke för ett ögonblick sin lugna självbehärskning. Sedan han befriat sig från den tunga stafven, föll han tillbaka och slog ögonblickligen sitt högra ben öfver repet, så att han blef hängande på detta i knävecket. Under det han hängde sålunda, svängde han sig af och an, tills han kom nog högt för att kunna gripa tag i repet med händerna. Han satte sig därefter grensle öfver det och nådde plattformen i säkerhet. En djupt intresserad och skräckslagen åskådarinna af denna fasansfulla scen var Blondins hustru; hon hemfördes sedermera i medvetslöst tillstånd.

* * *

En stor del af den tänkande engelska publiken, som i dylika hemska och halsbrytande prestationer såg ett allt annat än oskyldigt skattande åt en depraverad smak för det nervspännande och sinnesuppskakande, sökte få myndigheterna att förbjuda Blondin att uppträda i dessa farliga konststycken. Men det lyckades ej; myndigheterna ägde förmodligen icke laglig rätt att hindrande blanda sig i saken, och hvad Blondin själf beträffar, så var han ingalunda hågad att afstå från de hundra pund sterling — i det närmaste 1,816 kronor — som han erhöll för hvarje sitt uppträdande i de halsbrytande och publiken lockande numren.

Du gråter — var glad!

Ditt öga gråter, — min vän var glad,
Det faller som daggstänk på knoppen,
Som rägn på törstande blom och blad,
Som på smäktande läppar, droppen.
De tårarna lösa så mången knut,
Som eljes till frätande sår vuxit ut,
De lindra din smärta, de släcka den glöd,
I vådeldsflammor kan brinna.
Din gråt är en gudsskänk mot sorger och nöd,
Var glad åt de tårar, som rinna.

Ditt öga gråter, — var glad, min vän,
De tårarna lätta och lisa.
Den bittraste tårefloden är den,
Som du för ingen får visa.
Du skämtar och skrattar, och ingen anar
Den smärta, som obarmhärtigt banar
Sig ned emot hjärtat, att borra och krypa
Igenom bröstet och leta
Sin väg, och lik saltsyra fräta
Med svidande droppar, som heta
På klagande hjärtat likt eldgnistor drypa.
Det vore en lindring, det vore en tröst,
Att hjärtat få slita med våld ur sitt bröst!
Men fåfängt du sargar i blödande sår,
Du finner ej lisa, ej hvila du får
Förr'n läkedomsörten du funnit,
Förr'n resignationen du vunnit.

Glöm själfviska kval,
Helt för andra dig gif,
Offra krafter och lif,
Men dig själf dock förblif.
Då spirar ur ärret en ros utan tagg,
Som bär i sin kalk tårars lindrande dagg:
Du gråter — var glad!

Maria Scholander-Hedlund.

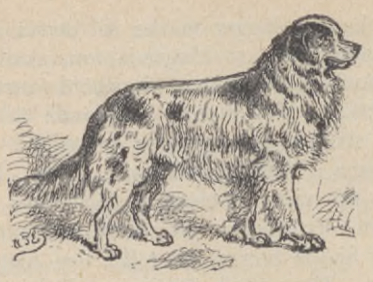

KUNNA DJUREN TALA?

Tanke- och talförmåga har af sagoförfattare tillerkänts icke blott djuren utan äfven växterna. Ett mycket tidigt exempel härpå är Jotams liknelse om träden, som skulle välja sig en konung, hvilken liknelse läses i Domarebokens nionde kapitel, verserna 8—15. Träden föreställas där uttrycka mänskliga tankar i mänskliga ord. Äfven i våra dagar finner man i poetisk behandling talande träd och blommor.

Språk af något slag, så vidt det tillägges växtvärlden, är naturligtvis blott en fantasiskapelse — en ren dikt eller saga i syfte att roa eller undervisa. Så är det dock icke i fråga om djurens värld; ty om vi förbigå andra meddelelsesätt (till exempel genom beröring) och med språk förstå frambringandet af ljud, uttryckande tanke eller känsla, så förefinnes det en stor mängd dialekter utom sådana, som begagna sig af substantiver och verber, hvilka äro våra hufvudmedel för tankeutbyte. Och härvidlag hafva sagoförfattarnes dikter endast dragit människors sinnen bort från ett intresseväckande studium i stället för att kasta något ljus öfver ett dunkelt ämne.

Djurens språk har emellertid, liksom många andra länge försummade eller i forna tider endast tillfälligtvis och på ett osammanhängande sätt studerade ämnen, i senare tider ansetts värdigt en systematisk, vetenskaplig undersökning.

Det gifves tvänne hufvudriktningar för ett dylikt vetenskapligt studium. De angifvas af följande frågor:

(1) Hvilka ljud frambringar ett visst djur? Hafva vi att göra med ett rop eller en klagan, eller ett skratt eller en ton, eller en sång? Huru skola vi l ä s a dem? Hvilken bokstaf eller förening af bokstäfver i ett alfabet, som nyttjas af människan (till exempel det svenska alfabetet), motsvarar dem närmast? Svaren på dessa frågor kasta ljus öfver det mera intressanta spörsmålet: I hvilken utsträckning besitta olika djurarter förmågan att frambringa artikulerade ljud?

(2) Det andra och ännu viktigare forskningsområdet angifves rätt och slätt af frågan: Huru skola vi kunna f ö r s t å eller ö f v e r s ä t t a djurens språk?

Först och främst är det klart, att vi måste hafva en nyckel till detta eller dessa språk, liksom till hvarje annat främmande språk. Vi behöfva icke gå långt för att söka nyckeln. Den är inom oss själfva. De olika, af människorösten frambragta ljud, med hvilka vi äro förtrogna, och den innebörd de hafva af glädje eller sorg, af munterhet eller bekymmer, af förnöjsamhet och tillfredsställelse eller motsatsen, liksom ock af andra känslor — vår kännedom om dessa ljud, fullständigad med noggrann iakttagelse af enskilda djur, skall förse oss med den erforderliga nyckeln. Svårigheten ligger endast i användningen af nyckeln.

De frågor, som skola besvaras, likna i någon mån dem, åt hvilka mycket fornåldriga inskriptioner hafva gifvit upphof och som i brist af en nyckel icke alltid kunna besvaras. Under långliga tider — i själfva verket ända till det nittonde århundradet — stod fornforskaren handfallen inför de egyptiska hieroglyferna. Han kunde icke läsa dem, ännu mindre öfversätta dem. Han saknade en nyckel. Slut-

ligen försåg emellertid upptäckten af den ryktbara Rosettestenen, nu i British Museum, vetenskapsmännen med den mycket efterlängtade nyckeln, åtminstone för öfversättning, emedan stenen utom den okända hieroglyfskriften jämväl innehöll en grekisk öfversättning af densamma.

Vi hafva icke behöft vänta så länge på den nyckel, som nu är i fråga, och följaktligen hafva åtskilliga försök gjorts sedan urminnes tider att öfversätta delar af "djurens språk". I förflutna tider voro skalderna de förnämste iakttagarne af naturen, och de hafva i många fall försökt dechiffreringen — om vi må använda detta ord — af dessa rösthieroglyfer, ehuru, såsom vi allaredan hafva framhållit, vetenskapen nu för tiden tagit dem om hand för att underkasta dem en mera ordnad och systematisk behandling.

Kan något vetenskapligt spörsmål uppstå här? skall måhända någon fråga. Vi hafva alla lärt den barnsliga läxan: "Hvad gör hästen?" "Hvad gör hunden?" "Hvad gör åsnan?" Vi veta alla, att hästen gnäggar, hunden skäller, åsnan skriar. Hvad finnes där mera att lära?

Där finnes en god del mera att lära. Låt oss taga det sistnämda exemplet: "Åsnan skriar". Välan, "skria" är endast b e t e c k n i n g e n af det ljud, som åsnan frambringar; namnet som i vårt språk tjänar till att särskilja åsnans läte från andra djurs. Folk vet h v a d vi tala om, när vi begagna det ordet — någon annan betydelse har det ej. Men den, som i den tidiga morgonen har blifvit väckt af åsnans skriande och har lyssnat till det långt utdragna lätet, som slutar med en sorgsen hviskning eller suck; har han månne icke fått det intrycket, att det ligger en historia i detta skriande läte med dess melankoliska slutfall? Han skall måhända erinra sig djurets vanor, huru motsatt dess natur hvarje större frivillig ansträngning är; och då skall han kanske säga, att till och med detta tröga, oläraktiga djur har blifvit upplifvadt af det återvändande dagsljuset till att blanda äfven sin stämma i den stora kören, som hälsar den härliga morgonen. När han så lägger märke till denna sångs utmynnande i en klagande ton, skall han kanske tolka dennas innebörd med de Shakespeareska orden: "Lidande är hela vårt släktes gemensamma arfvedel". Den moderna "ärftlighetsläran", som håller före, att vissa resultat af förfädrens erfarenhet öfverflyttas på deras afkomlingar, skall hjälpa honom att tolka den klagande tonen. Han skall förnimma däri ett uttryck för känslan af den orättvisa och grymhet, som släktet ofta lidit under sina herrars händer — dessa "herrar", som praktiskt sedt i de flesta fall äro tanklösa och okänsliga pojkar. Hästens gnäggning är då säkerligen ett mycket mera jublande läte, som tyckes gifva uttryck åt något af den triumferande stolthet, hvilken människan så ofta erfar öfver besittningen af detta ädla djur.

En annan tolkning af åsnans melankoliska sång kan också tänkas. Om man hufvudsakligen fäster sig vid djurets egensinne och lojhet, kan man tycka sig höra dess klagan öfver, att det återigen har vaknat till en arbetande världs stränga verkligheter. "Ärftligheten" kan måhända förklara, hvarföre den melankoliska tonen förefinnes i hvarje fall, hvilka den enskilda åsnans egenskaper och omständigheter än må vara. Det kan äfven blifva fråga om, huruvida icke släktets egensinne uppstått af den grymma ovanan att lägga för tunga bördor på dess medlemmar.

Låtom oss taga ett ännu bättre kändt exempel på djurspråk. Den vanlige tuppens sång är helt olika den vi nyss tagit i skärskådande. Det finnes ingen melankolisk ton i hans galande. Det ligger tvärtom någonting stolt och självmedvetet och triumferande däri, någonting, som väl står i samklang med hans ridderliga natur och stolta uppträdande. Hans galande har gjort honom till en gunstling hos poeterna i många land.

Tuppen är en sannskyldig kosmopolit. Ursprungligen stammande från Österlandet, kan han göra sig hemmastadd hvar som hälst. Han trifves i alla klimat. Han är mera inhemsk än infödingarne. Han

åtnjuter alltid god hälsa; hans lungor äro friska; han är alltid vid godt humör; till och med på Atlanten och Stilla hafvet väcker han sjömannen med sitt galande.

"Tuppen är", säger Thoreau, "ett uttryck af naturens hälsa och friskhet. Förtjänsten i denne fågels sång är dess frihet från sorgsenhet."

Läsaren torde måhända nu fråga: "Hvad vetenskap ligger det i allt detta? Allt hvad som hittills blifvit sagdt, undantagandes hänvisningen till ärftlighetsteorien, är endast resultatet af vanlig iakttagelse och ingalunda hvad vi förstå med vetenskap."

Välan, vetenskapen uppställer endast frågorna och svaren på ett metodiskt sätt. En framstående fransk vetenskapsman börjar med frågan: I hvilken grad besitta djuren förmågan att förstå människornas språk? Härom kunde vara mycket att säga. Om vi nyttja den nyckel vi besitta i och genom vår kunskap om de mänskliga förmögenheterna, så kunna vi draga åtskilliga slutsatser. Sålunda påpekar den antydde franske vetenskapsmannen, att ett barn vid sex à åtta månaders ålder förstår betydelsen af många ord, jämte sitt eget namn, ehuru det ännu är oförmöget att utsäga de ord, som det förstår. Han tillägger, att med hänsyn till mänskligheten i allmänhet förmågan att förstå vida öfvergår förmågan att använda språk — såsom hvar och en lätt finner i ett främmande land, hvars språk han icke grundligt studerat. Slutsatsen ligger i öppen dag. Hvad som har blifvit iakttaget hos människan, det kan äfven ses hos de under människan stående varelserna. Många af dem kunna förstå uttalade ord, ehuru de icke kunna upprepa eller eftersäga dem.

Den mest intresseväckande frågan, som uppstår vid denna punkt, har afseende på de mera begåfvade och intelligenta af de högre djuren. Är det sannolikt, att de någonsin skola komma därhän att kunna tala? I en ganska intressant afhandling skref en gång en välkänd forskare:

"En hund ser stundom ut som om han hölle på att öfvertänka en sak, och det gifves många märkvärdiga hundhistorier, som vittna om hundens skarpsinne och intelligens; men när allt kommer omkring, så har ännu aldrig den slugaste hund, som någonsin lefvat, varit i stånd att komma utöfver sitt 'vov-vov', och vi kunna tryggt förutsäga, att ingen hund någonsin skall förvärfva sig ens de enklaste elementen af mänsklig kunskap."

Men låt oss fråga, hvad som är den verkliga skiljemuren emellan hundens själ och de enklaste elementen af mänsklig kunskap? Vi tro att den består i denna omständighet: att hundens röstorgan äro så inrättade, att det är omöjligt för honom att artikulera ett ord. Hans uttrycksmedel eller "ordförråd" går emellertid långt utöfver "vov-vov". Att börja med är det lika många olika betydelser i "vov-vov" eller i bara "vov" (kort och skarpt), som det kan vara i ett mänskligt ord, uttaladt med olika betoning eller eftertryck. Men utom det att hunden säger "vov-vov", så gnäller han äfven. Och det finnes många olika betydelser i en hunds gnällande, betydelser, dem vi dock understundom äro för slöa för att kunna förstå.

Vi hysa inga farhågor för, att hundar eller andra djur skola blifva medtäflare om de pris, som vinnas af den mänskliga kunskapen; ty vi finna en bestämd gräns fastslagen — och afsiktligt fastslagen — emellan människa och djur. Hvarhälst vi inom djurvärlden finna förmågan af artikulering, såsom bland fåglarne, där fattas den intelligens, som skulle kunna nyttja den förmågan till sin egen utveckling; och hvarhälst vi finna i ögonen fallande bevis på intelligens, såsom hos hunden, där fattas helt och hållet artikuleringsförmågan.

Denna artikuleringsförmåga utgör en särskild del af spörsmålet. Genom sorgfälligt studium af de mänskliga röstorganen och af den roll de spela vid frambringandet af de olika ljud, hvilka utgöra språkets element, har man förvissat sig om de nödvändiga villkoren för tydlig artikulering. Svalget, gommen, tungan, läpparne — alla måste de samverka. Och det sys-

tem af nerver, hvilket styr och reglerar verksamheten hos dessa delar af röstmaskineriet, är så invecklad, att den framstående anatomen och fysiologen Charles Bell förklarar en örlogsmans hela tackling och tågverk vara mindre sammansatt. Samme auktoritet försäkrar oss, att om ett enda af dessa väsentliga organ nekade att fullgöra sin funktion, eller antingen underskrede eller öfverskrede sitt behöriga bidrag till den kombinerade verksamheten, det tilltänkta ordet skulle dö på läpparne. Antingen nu den erforderliga betingelsen utgöres af en säregen samverkan emellan organen själfva eller emellan systemets nerver, så besittes faktiskt artikuleringsförmågan endast af vissa djurarter, hvilka sakna den intelligens som skulle sätta dem i stånd att draga praktiskt gagn af densamma.

Papegojor kunna läras att eftersäga och upprepa nästan hvilka ord som hälst, men de kunna aldrig af sig själfva bilda en ny mening af det ordförråd de sålunda inhämtat. Många fåglars naturliga läte är tydligt artikuleradt och låter understundom lika med ord, som hafva sin särskilda mening för oss. En naturforskare gifver några roande exempel på fågellåt af detta slag, ehuru det är antagligt, att han något modifierat ljuden för att få dem till mänskliga ord. I Amerikas skogar, säger han, kan den resande plötsligt blifva hälsad af en nattfågels rop: "Ho är du, ho, ho är du"; och under det han ser sig omkring efter den närgångne frågaren, kan han från en annan fågel erhålla den vredgade befallningen: "Gå din väg, gå din väg", under det en tredje sorgset skriker: "Ville, kom, gå; Ville, Ville, Ville, kom, gå."

Men det är näktergalen som besitter den fullast utbildade artikuleringsförmågan bland djuren. Det gifves människoraser, hvilkas språk icke innehålla så många ljud som näktergalens sång. Människoörat kan i densamma urskilja vokalljud, konsonantljud af flere slag, hväsljud, ja till och med dubbla konsonantljud.

Fågelspråket har i ett annat hänseende en anmärkningsvärd likhet med mänskligt språk. Det måste till en betydande utsträckning förvärfvas, det vill säga läras, af hvarje särskild individ. Om en sångfågel skiljes från andra medlemmar af sin egen art kort efter det han kommit ur ägget och får uppväxa tillsammans med sångfåglar af en annan art, så lär han sig dessa senares sång. Om han får uppväxa helt och hållet för sig själf, så blir hans sång mycket mindre klar och mindre omväxlande. Men kanariefåglar, som uppfostras af sina föräldrar tillsammans med främmande sångfåglar, lära dock att sjunga som kanariefåglar.

Fåglarnes sång växlar med omständigheterna. De säga eller sjunga icke alltid detsamma. De hafva olika uttryck för glädje, kärlek, fruktan, trots, varning, lockande på ungarne, kallelse "till vapen", då en roffågel skall bortdrifvas, och för många andra känslor.

Vi hafva nu sagt nog för att rikta uppmärksamheten på ett intressevärdt ämne, som kan studeras i detalj med mycken fördel.

MELLAN HIMMEL OCH JORD.

Ett äfventyr i Alperna.

Det var en vacker sommarmorgon med molnfri himmel. Solens första strålar upplyste den ståtlige bärgjätten Jungfrau och dess grannar, då en högrest man i enkel turistdräkt, med en lätt ränsel på ryggen, tjocka läderdamasker på benen och en lång pikstaf i högra handen, syntes vandra uppåt en af de aflägsnare dalarne i Berner Oberland. Han var på väg att ensam öfvergå en stor glacier, som låg emellan den lilla bärgsby, i hvilken han hade tillbragt natten, och den by, där han ämnade sofva nästa natt.

Det var ett ovanligt farligt och våghalsigt företag. Ännu aldrig hade någon främling försökt passera denna glacier utan vägvisare; och äfven för vägvisarne själfva misslyckades det ofta. Ty så förrädisk var glacierens yta, att en del af densamma, hvilken den ena dagen var en enda jämn, oafbruten, solid ismassa, morgonen därpå kunde vara splittrad i ett halftjog gapande remnor, hundratals fot djupa.

Mer än en öfverdådig alpklättrare hade funnit sin graf i dessa fruktansvärda remnors mörka djup; och mer än ett stort sällskap, utrustadt med stegar, rep, isyxor och all annan för alpklättring nödig attiralj, hade måst vända om och uppgifva försöket att öfvergå detta fruktansvärda isfält. De med ett slikt företag förenade svårigheterna voro i själfva verket så stora, att de sedan länge blifvit till ett ordspråk bland Oberlands invånare, hvilka om ett särskildt farligt och mödosamt företag brukade säga, att det var lika svårt som att komma öfver Weissentod-glacieren ("hvita dödens glacier"). Blotta tanken, att en icke yrkesman ensam skulle försöka sig på detta, skulle hafva förefallit de schweiziske bärgsboarne lika orimlig som ett försök att resa till månen.

Icke desto mindre hade den förutnämde turisten, en engelsman, ehuru han hade väl reda på vägens ovanliga farlighet, fullt och fast beslutit att pröfva på denna illa beryktade glacier. Utan att säga ett ord om sin afsikt till någon i byn, bröt han upp i dagbräckningen för att börja sin farliga färd.

Den första delen af vägen till en alpglacier är alltid den mest obehagliga. Terrängen utgöres af stora, lösa stenar, på hvilka man snafvar vid nästan hvartenda steg och mot hvilkas skarpa kanter man gör sina fötter och ben illa. Icke sällan ligger man där på näsan. Och i stället för de glittrande isbärg och mörkblåa däldder, som man hoppats få se, utbreder sig framför en en kal, jämn yta af grå, smutsig snö med grus och sten, det hela ganska likt ett orent gråpappersark beströdt med nötskal.

Men den äfventyrslystne engelsmannen var en öfvad bärgsklättrare, som hade er-

farit allt detta många gånger förut. Genom att lätt springa från den ene till den andre af de större stenarne och försiktigt bana sig väg bland de mindre, lyckades han tämligen hastigt komma öfver moränen, såsom detta kaos vanligen kallas, ut på det renare isfältet därbortom.

Solen hade ännu ej hunnit smälta det tunna snötäcke, som bredde sig öfver glacierens yta, och turisten upptäckte snart till sin icke ringa tillfredsställelse fotstegen i detsamma efter tvänne bärgsbönder, som aftonen förut hade gått fram öfver glacieren. Här hade han alltså sin väg så godt som utstakad, och med friskt mod och friska krafter vandrade han vidare öfver glacieren i den härliga morgonen.

"Hvad folk talar om denna glaciers oöfvervinneliga svårigheter", mumlade han för sig själf med ett självbelåtet leende, "påminner mig om, hvad Gordon Cumming sade om krokodilens påstådda osårbarhet — att man sköt på krokodilen och sköt bom, och så gick hem och sade, att han var skottsäker!"

Men vår engelsman var alltför tvärsäker i början liksom hans kamrater därnere i Syd-Afrika; ty knappt hade han uttalat orden, innan fotstegen plötsligt slutade vid randen af en fruktansvärd klyfta, hvars djup intet öga kunde mäta.

Hvad var nu att göra? Remnan var för vid att kunna öfverhoppas ens med pikstafvens hjälp; men öfver den måste han på ett eller annat sätt, så vida han icke ville vända om, hvilket han var fast besluten att icke i något fall göra. I detta bryderi kunde han icke utfundera någon bättre plan än att följa remnans rand, i hopp att den antingen skulle taga slut helt och hållet eller åtminstone blifva så smal, att han kunde hoppa öfver den.

Detta hopp kom ej på skam. Sedan han gått vid pass femtio steg utmed randen, kom han till ett ställe, där en smal bro af hårdfrusen snö spände sig öfver klyftan likt en götisk båge.

En enda blick på denna naturliga brygga var nog för den beslutsamme turisten, som, allaredan otålig af dröjsmålet, icke bekymrade sig om att öfverväga, huruvida den skulle vara i stånd att bära hans kroppstyngd eller ej. Ett enda språng förde honom till midten af den frusna snöbågen; ännu ett språng, och han hamnade välbehållen på motsatta sidan. Men det var icke ett ögonblick för tidigt; ty knappt hade han fått fotfäste, förrän den skröpliga bryggan bakom honom instörtade och försvann i en skur af glittrande spillror i den bottenlösa afgrunden inunder.

Emellertid visade sig denna lilla framgång endast vara en illustration till det gamla ordspråket "ur askan i elden". Ty i nästa ögonblick fann den triumferande bärgklättraren, att den plats han med sådan risk uppnått i verkligheten icke var något annat än krönet af en smal ås eller rättare mur af is, på hvars bortre sida gapade ett nytt fruktansvärdt svalg, till och med bredare än det han nyss kommit öfver. Det enda han hade att göra var att återigen följa klyftan som förut, tills någon utväg att komma öfver densamma yppade sig.

Det behöfdes att hafva säker fot och klart hufvud för att utan svindel gå fram på denna trånga, slippriga stig emellan tvänne fruktansvärda afgrunder; men vår öfvade alpbestigare gick modigt framåt, och omsider vardt hans djärfhet belönad. Klyftan sammandrog sig småningom och blef slutligen på ett ställe så pass smal, att han kunde lägga sin långa pikstaf tvärs öfver densamma och svinga sig öfver med händerna.

Härefter gick allt väl för en stund, och vår turist började allaredan fröjda sig vid tanken, att han hade den längsta och svåraste vägen bakom sig, då han plötsligt fann sig stående inför en tredje klyfta, som sträckte sig så långt både till höger och vänster om honom, att den tycktes obönhörligt stänga vägen för honom.

Vid detta nya hinder förlorade vår äfventyrsälskande turist helt och hållet tålamodet; och då denna tredje remna tycktes honom smal nog för att han skulle kunna våga ett språng, kastade han sin pikstaf öfver till andra sidan, drog sig så-

lunda lättad några steg tillbaka, tog sats och flög som en pil från bågen öfver remnan.

Men det finnes ingenting så bedrägligt som uppskattning af afstånd i en bärgsregion, vare sig afståndet räknas i kilometer eller blott meter. Klyftan var i verkligheten bredare än den hade förefallit turisten, och det fattades några centimeter i att han kom öfver den. Ned sjönko hans fötter, och själf skulle han också ha sjunkit ned, om han icke i sjunkandets ögonblick med förtviflans kraft hade gripit tag i öfre randen af isväggen och lyckats hålla sig fast däri.

Men allt hvad han vann därmed var endast att förlänga sina kval, ty förgäfves sträfvade den till undergång dömde mannen att draga sig upp ur klyftan, hvari han hängde. Han kunde icke finna något fotfäste på den släta, slippriga väggen, och hans våldsamma ansträngningar tjänade endast till att uttrötta honom.

Under tiden stelnade och domnade hans fingrar af isens dödliga köld. Han insåg att han, huru han än arbetade, inom några ögonblick måste släppa taget; och då —! Han ryste vid tanken på den hemska afgrund, som gapade inunder honom; och ännu förfärligare syntes honom tanken, att fallet måhända kunde lemlästa honom och göra honom till krympling i stället för att döda honom på fläcken, och han sålunda blifva dömd till en långsam död under förlängda kval djupt nere i den kalla, svarta afgrunden, där hans öde för alltid skulle förblifva okändt.

Om och omigen ropade han på hjälp med sina lungors fulla kraft; men intet svar kom utom bärgens eko, hvilket liksom i rysligt gäckeri kastade hans rop tillbaka till honom. Så slappnade omsider hans krampaktiga grepp i iskanten, och med ett sista förtviflans rop störtade han ned — till ett djup af några få centimeter!

Den förmodade afgrunden var nämligen ingenting annat än en grund fördjupning i isen, föga mer än en manshöjd; och den olyckliges tår hade nästan berört klyftans botten hela tiden han hängde där.

När turisten hade något hämtat sig efter sinnesrörelsen, började han packa ihop snön på klyftans botten till en hög, med hvars hjälp han snart kunde hoppa upp ur densamma. Han tog därefter reda på sin pikstaf och fortsatte färden, hvars slut han lyckligt och väl nådde, då han en halftimme senare kom till glacierens andra sida. Han blygdes hjärtligt öfver sin grundlösa förskräckelse, men lyckönskade sig i alla händelser till, att ingen mänsklig varelse bevittnat densamma. Dock hade hans fasa och ångest, så länge de varade, varit lika verkliga och intensiva, som om den lilla sprickan i isen verkligen varit den bottenlösa afgrund han föreställde sig.

Tidsfördrif och tankeöfningar.

Schack-Uppgift n:r 24.

Af *S. Steiner*, Wien.

Svart.

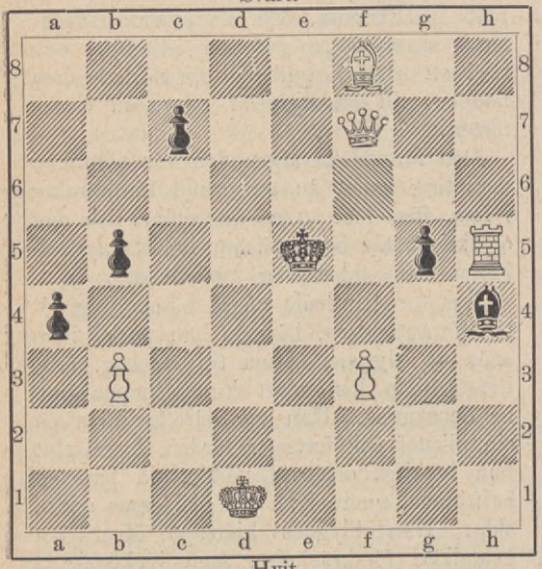

Hvit.

Hvit gör matt i 3 drag.

Charad.

När månen vandrar på himlen blå
Och tittar in genom rutan,
På golfvet ser du mitt hela då
Och det binocle förutan,
Mitt första bör du om hälsan vara,
Och i mitt andra bör du ej fara;
Försök nu på.

Ordvändningsgåtor.

(Af »Flis».)

1.

Rättfram jag ett gossnamn är
Omvändt jag ett flicknamn vara plär.

2.

Rättfram är jag en biblisk kvinna
Bakfram bland barn du skall oss finna.

Lösningar af tankeöfningarna i n:o 22:

Schackgåtan:

Otaliga vågor vandra
På hafvets glänsande ban',
O vore jag bland de andra
En bölja i ocean.
Så liknöjd djupt i mitt sinne,
Så sorglöst kylig och klar,
Så utan ett enda minne
Från flydda sällare dar.

Kvadratgåtan:

L	A	N	D	E	C	K
E			R			A
M			E			N
B	R	E	S	C	I	A
E			D			T
R			E			H
G	R	A	N	A	D	A

Schackuppgiften n:r 24:

1. Sc4—d6 och matt i nästa drag.

Fyrkantgåtan:

Kan på grund af tryckfel ej lösas i sitt nuvarande skick. Det skulle nämligen ha varit 2 k i stället för 1. I detta fall är lösningen:

Å S N A
S K E N
N E K A
A N A R

Rebusen:

På lediga stunder ger han lektioner i döda språk.

Charaderna:

1. Hägring.
2. Solnedgång.

Göteborg. Göteborgs Handelstidnings Aktiebolags Boktryckeri 1901.

SOL ILLUSTRERADT 25-ÖRES MAGASIN

N:r 24. Årg. 3.

UTGIFVARE
TORSTEN HEDLUND.

Eftertryck utan angifvande at källan förbjudes.

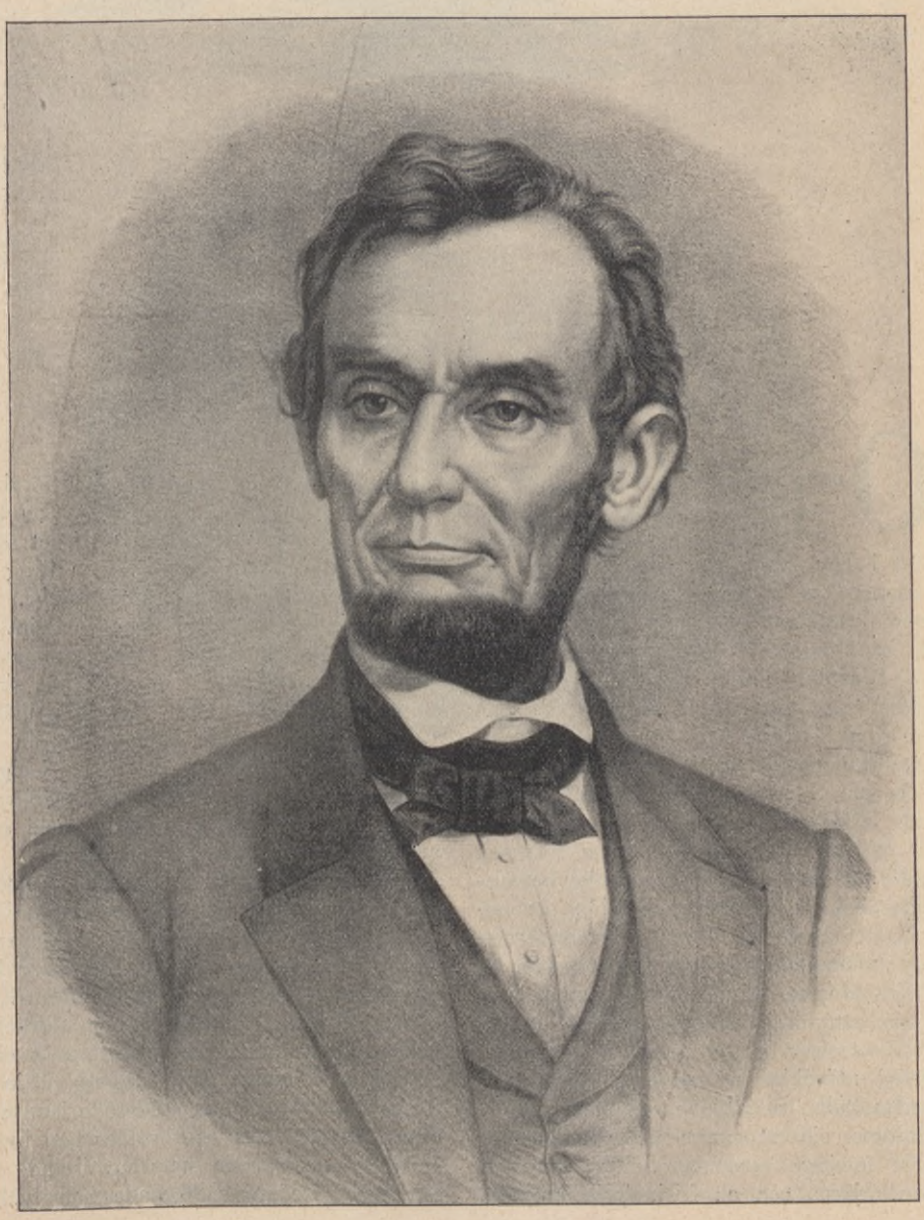

ABRAHAM LINCOLN.

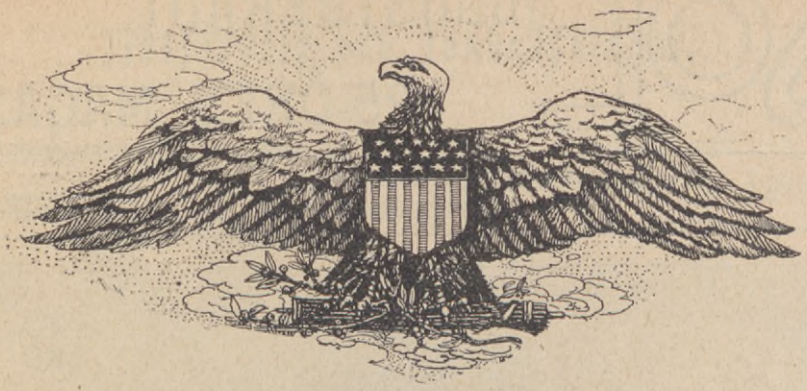

ABRAHAM LINCOLN.

Denne märklige man utgick ur en anspråkslös jordbrukarefamilj och fromma kväkare. Han föddes 1809 i Harding County (Kentucky) af Nordamerikas Förenta stater. Den bestämdt utpräglade självständighet i tanke och handling, som karaktäriserade Abraham Lincoln, gjorde sig tidigt gällande. Redan vid 7 års ålder öfverflyttade han med sina föräldrar till Spencer County i staten Indiana och vardt tidigt satt i sundt arbete med landtliga sysselsättningar. Ej anade föräldrarne, icke den unge Abraham själf hvilken hög post han var af försynen utsedd att intaga. Det är ganska betecknande och icke utan anledning att beakta, att denne man åtnjöt skolundervisning sammanlagdt endast sex månader af sitt lif. Men en ständig själsvakenhet, som tog sig uttryck i snabb iakttagelse på lifvets företeelser och en orubblig pliktuppfyllelse, utvecklades hans natur ifrån dess innersta källa, så att den rent formella utbildningen vid ett senare skede af hans lif kunde försiggå med den lätthet som en ospard hjärna och en frisk fysik erbjuda.

År 1830 flyttade han med sina föräldrar ännu en gång, nu till Macon County i Illinois — här byggde han själf det första blockhuset (ännu i behåll), men drog två år därefter ut i världen på äfventyr.

Det pågick ett krig mellan de hvita och en farlig indianhöfding, som bar namnet Svarta Falken. En ny frivillig kår skulle upprättas, Lincoln slöt sig till frikåren, hvilken genast valde honom till sin anförare. Hans hela anläggning bar i sig en ledares natur och kamraterna behöfde ej ångra sitt val, därpå utgjorde hela hans anförarskap och framgången bevis.

Medborgares förtroende lämnade honom efter indiankriget en post, som satte honom i tillfälle att studera förvaltningsgrenar, hvilka en dag skulle kräfva hans ledning, han öfvertog postmästaretjänsten i Neusalem. Tjänsten lämnade honom tillräcklig ledighet att kunna börja studera åt olika håll på egen hand. Han satte sig väl in uti rättsvetenskap och han studerade landtmätning. Under 1834—40 valdes han hvarje år till medlem af sin stats lagstiftande församling. Redan 1836 hade han lyckats

tillägna sig en sådan rättsbildning, att han antog advokatyrket och erhöll anseende för att vara en af de skickligaste försvarsadvokaterna i Springfield i svårare rättsfall.

Med 1847 inträffar Abraham Lincolns inträde på den politiska vädjobanan. Han valdes detta år till medlem af Förenta staternas kongress. Här ingrep genast hans starka ande för tvänne viktiga mål, det ena var en starkare enhetlighet i unionen mellan de många olika staterna, särskildt mellan nord- och sydstaterna, det andra var negerslafveriets upphäfvande.

Negerfrågan vardt hans stora fråga. Man motarbetade med alla till buds stående medel hans omval till kongressen, men förgäfves, och det kom snart till den punkt i hans lif då han uppställdes till presidentkandidat. Och den 4 mars 1861 tillträdde den energiske och geniale blockhusbyggaren och landtmannen presidentskapet öfver Nordamerikas Förenta stater.

Hans val vardt signalen till ett af de förfärligaste krig — inbördeskriget i Nord-Amerika — därvid de företrädesvis slafägande sydstaterna upptogo kampen med nordstaterna. Det gällde negerslafvarnes frigörelse.

Ingendera sidan kan sägas hafva varit stridsrustad till denna hemska broderkamp, och krigslyckan växlade i början så, att det såg ganska mörkt ut för nordstaternas kämpar.

Förenta staternas regeringshus.

De mörka makterna i världsutvecklingen syntes vid flera tillfällen komma att afgå med seger. Men nordstaterna, som till att börja med voro de minst krigsöfvade och förberedda, tillvunno sig småningom fördelar. Deras trupper och goda anförare erhöllo en öfning i kriget själft, så att en dag segern började luta åt deras sida.

Det är i detta krig, som vår landsman John Ericsson gör sin märkliga insats med "Monitor". Man kan antaga, att "Monitors" seger öfver "Merrimac" i ett särdeles

kritiskt ögonblick under kriget har ägt inflytande på inbördeskrigets slutliga utgång. Amerika har ock vid många tillfällen lagt sin tacksamhet i dagen emot Sverige för hvad vår landsman den gången utförde. Och man har antydt, att hans ingripande var af afgörande art för Amerikas historia — ett ingripande af svensk man, och ett handtag i nödens stund, hvilket sent skall glömmas af Amerika och låta denna nu så starka världsmakt stå i ett vänskapsförhållande till svenska nationen, som kunde innebära en återtjänst.

Stora svårigheter och mycket bekymmer mötte Abraham Lincoln på hans upphöjda plats, men hans rena sinne och klara blick på tingen tillåto honom att öfvervinna svårigheterna och föra sin stora sak — en hela mänsklighetens sak — till seger.

Dock endast kort tid fick han deltaga i segerjublet. En fanatisk anhängare af sydstaternas politik, den sorgligt ryktbare skådespelaren Booth, utsåg honom till offer för mördarehand och nedsköt Lincoln under en teaterföreställning i Washington.

Men det var endast ett utbrott af vanmäktigt raseri ifrån de mörka makterna — Abraham Lincolns gärning var utförd och världshistorien skulle komma att bära vittnesbörd om hans seger.

Det är sagdt om Abraham Lincoln som människa, att han var ett ideal för en god republikansk medborgare. Det bästa beröm, som kan komma en människa till del.

W. Röntgen.

E. v. Behring.

J. H. van't Hoff.

Sully Prudhomme.

NOBELPRISENS ERÖFRARE.

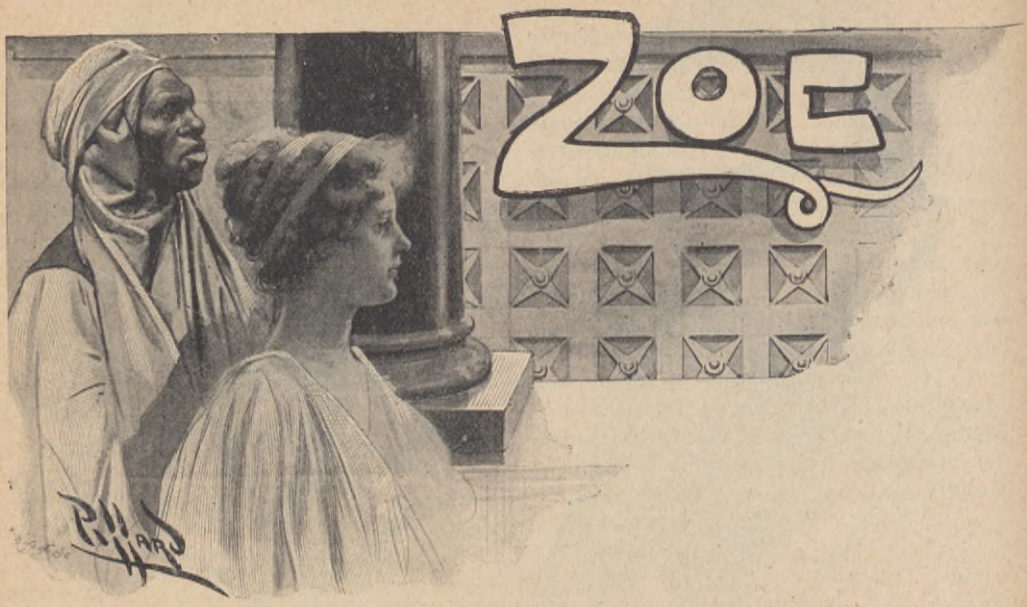

Berättelse från kejsar Justinianus' tid.

Där hördes ett ljud i luften som af vaknande vilddjur, ett oroligt tassande af och an, ett doft sorl af djuriska läten, hvarpå intet vant öra kunde taga miste. Väldiga, vilda tigrar morrade åt och vände sig mot inbillade fiender. Sofvande läjon reste sig från sina vassbäddar och började tjuta klagande eller mäta sina burar med oroliga steg. Äfven varghundarne från Irland tjöto och gnällde, som om de förnummit närvaron af någonting ovanligt i den mörka amfiteatern. Och längre bort i den ofantliga byggnaden, där vagnarne stodo — b i g a e (tvåspannen) för kappkörningarna och de väldiga q u a d r i g a e (fyrspannen), som hade kommit från Rom — gnäggade hästarne förskräckta mot hvarandra.

"Johannes burvaktaren", de vilda djurens vaktare, sprang upp ur sin bädd nästan vid första tecknet till oro; och en liten stund stod han yrvaken i det tjocka mörkret, ropande till de oroliga djuren och svängande sin fruktansvärda piska.

Dag och natt var han bunden vid amfiteatern, utestängd från solljus och frihet. Burarne, som inneslöto de vilda djuren, voro hans tämpel och hans hem. Vid deras dörrar hade han lefvat; vid deras dörrar skulle han dö, när hans tjänsteår voro till ända. För andra funnos trädgårdar, staden, hafvet; för Johannes burvaktaren funnos endast natt, och nattens dysterhet, och vilddjurens vänskap.

Han steg upp från sin bädd; och sedan den första oron var stillad, kastade han en fackla på de glimmande kolen i en glödkittel. Det uppflammande eldskenet, som föll på de vakna vilddjuren, den smygande pantern, den sofvande elefanten, läjonen från Syrien, det numidiska läjonet Nika, och andra, gjorde det klart för Johannes burvaktaren, att främlingar skulle passera, så vida de icke allaredan hade passerat under den korta tid han sofvit. Han frågade sig själf, hvem som väl kunde komma hit i natten; hvem som väl kunde vara så mäktig, att han fått passera hippodromens vakt? Johannes burvaktaren, ur stånd att besvara sin egen fråga, skyndade hastigt från bur till bur, hotande, lugnande, svängande sin piska, allt efter behof.

"Nika, Uldes — ned med er! Lägg dig, Jesid, du mörkrets son — lägg dig!"

Läjonen lyssnade till hans stämma, somliga inställsamt viftande på svansen, andra mer eller mindre motsträfvigt. Ingen annan man i hela staden Konstantinopel kunde passera där Johannes burvaktaren gick oskadd fram. Johannes burvaktaren var en storväxt, ståtlig man, som hade kommit västanifrån, från det gamla Rom; och han besatt den magnetism, det herravälde öfver djurvärlden, som är så sällsynt. I alla burarne fanns intet djur, som icke darrade vid ljudet af hans steg, som icke erkände honom som sin herre och vän. Man talade ännu i staden om, huru Johannes burvaktaren hade mött den tiger, som barbaren hade sändt, ansikte mot ansikte och lagt honom död för fötterna af käjsarinnan, som hade uppfordrat honom till denna bedrift. Det låg tjusning i hans arbete, lifvets och maktens tjusning. Här var hans värld, midt ibland dessa burar och vilda djur, som kufvades af hans härskarblick.

Och nu gjorde han åter en eriksgata genom sitt rike, där han var härskaren icke mindre om natten än på den sollösa dagen. Hans undersåtar voro vakna. — Johannes burvaktarens piska visste bot därför.

Han höjde facklan med sin nakna arm, och sedan han gått från bur till bur, kom han slutligen till det vidsträckta hvalf, bortom hvilket vagnarne stodo. Här stannade han för några ögonblick, liksom sänkt i drömmar. I den sparsamma belysningen såg han gestalterna af män och hästar, som delade läger med hvarandra; af barn, som voro födda till hippodromhvalfvens öde; af danserskor, som sofvo med juvelhalsbanden — stadens gåfvor — ännu om sin hals.

Hvilken värld var icke detta, tänkte Johannes burvaktaren; hvilken blandning af smutsigt slafveri och bländande prakt! Hvilken blandning af tårar och skratt, af arenans glans däruppe och det fjättrade lifvet i källarhvalfven härnere! I morgon skulle dessa sofvare höra publikens vilda skrän. Dessa hästar, som nu sofvo i mörkret, skulle i morgon ila förbi obelisken för att vinna förmögenheter — eller förlora dem — åt Justinianus' barn. Dessa danserskor, hvilkas obundna hår strömmade ut öfver golfvets sand, skulle spela jämlikhet med stadens herrar och fordra lättsinnets lön. Hvad brydde sig sådana som dessa om kärlek eller ljus, om solskenet och hafvet, om de ensliga lundarne eller trädgårdens tystnad? Arenans vilda spel drog dem till sig med den lockelse, som ligger i yrande nöjens hvirfvel. Och dock fanns här en, på hvilken han tänkte med blidare stämning — med mindre bitter cynism.

Eudocia! Johannes burvaktaren gick några steg i dunklet och böjde sig ned för att kyssa den sofvande flickans läppar.

Eudocia! I morgon skulle hon gå förbi honom såsom man går förbi en cirkusslaf, hvilkens blotta beröring innebär vanära; men i natt var drömmarens timme!

Han stod försjunken i åskådande af den sofvande flickan, hvilkens behagfulla lemmar voro utsträckta i sanden. Öfverallt omkring honom lågo sofvande gestalter, teaterns personal, skådespelare, danserskor, sångare. Men han såg blott ett enda ansikte, en enda gestalt, drömde blott en enda dröm. Ett hem vid hafvet, ett hem med trädgårdar, med milda fläktar från kullarne, med doft af blommor — ack, att något underverk kunde sända honom hand i hand med Eudocia på en sådan färd till en sådan hamn!

Natt efter natt, under många dystra månader, hade Johannes burvaktaren stått på denna plats för att drömma denna dårskapens dröm. Denna kvinna, som han älskade, skulle inom kort finna vägen till någon stor herres hus, och en annan skulle intaga hennes plats för att hoppa och dansa inför folket. Men Eudocia skulle aldrig återvända. Han hade sett så många lämna teatern, så många dö, så många försvinna i stadens natt. Huru skulle denna enda kunna undkomma; hvilket underverk skulle kunna förändra hennes öde? En röst i natten svarade honom såsom det väl aldrig händt någon på tusen år.

Kvinnor... bundo en rosenkrans om hans hår.

"Eudocia — Eudocia, hvem är det månne som talar om Eudocia?"

Johannes burvaktaren vände sig hastigt om och såg en syn, som bragte honom på hans knän med den snabbhet vanan i tjänsten gifvit honom.

"Ädla dam, jag visste icke, att jag uttalade det namnet."

En kvinna stod framför honom, klädd i snöhvit dräkt och hårband af guld. Diamanterna, som glittrade i hennes hår, vakternas klarblåa tunikor, den juvelprydda gördeln omkring hennes midja — allt vittnade mera vältaligt än ord om hennes höga ställning.

"Det är käjsarens kusin", sade Johannes burvaktaren, "det är Zoe, som kommit för att höra om morgondagens spel."

Hon smålog vänligt och lade sin hand på drömmarens axel.

"Du visste icke, att du uttalade det namnet! Måste då älskaren hviska, medan hans älskade sofver?"

"Ädla dam, hon vaknar aldrig, om jag kallar på henne."

"I sanning, hon är lycklig, denna Eudo-

cia. Om alla älskare vore — men hvem är du, tystlåtne man?"

"Jag är Johannes burvaktaren, som vaktar vilddjuren, ädla dam."

"Och dock kan du icke fånga denna dansande hind, som sofver så vackert. Johannes burvaktare, vi måste höra din historia."

"Nådiga dam, min historia är där vilddjuren sofva. Huru skulle Eudocia kunna ihågkomma mig? Jag är burarnes tjänare. I går var jag hvad jag är i dag; huru skall i morgon kunna förändra mig? Låt det öfriga vara tystnad. Det är mitt eget, och ingen må håna det."

Hon vände sig om och tecknade åt befälhafvaren för vakten, en prins af det kungliga huset, som hade åtföljt Justinianus' kusin på månget galet upptåg liknande detta. Han hade allaredan hållit upp en lykta, på det att Zoe måtte kunna se drömmarens anlete; och blickande ned på den knäböjande gestalten sade hon:

"Förtälj mig Johannes burvaktarens dröm."

Johannes böjde sig omedvetet för denna kvinnas trollmakt och berättade för henne hvad han icke talat om för någon annan, ej ens för djuren i nattens tystnad. Sitt ensliga lif, sin längtan efter solljuset — allt omtalade, bekände han för henne utan att blygas. Och hon svarade honom såsom en Pytia tolkande ett orakelsvar:

"Sjunger väl fågeln, sedan hans näste är förstördt? Gå upp till solljuset, Johannes burvaktare, men det skall blända dig — det skall blända dig!"

Och därefter ropade hon till sina följeslagar:

"Väcken Eudocia, på det att jag må hänga en guldkedja om hennes hals."

* * *

Vid dagens inbrott kommo tjänare från det käjserliga palatset till hippodromen med gåfvor åt Johannes burvaktaren.

"Du skall följa med oss till Zeuxippus' bad och därifrån till altaret. Vår härskarinna Zoe har befallt det."

Han visste icke, hvad de vill göra med honom, ej häller hvarför han skulle föras till altaret, men han följde med dem till badet, där kvinnor oljesmorde honom enligt romerskt bruk och bundo en rosenkrans om hans hår. Han ifördes en skrud af skarlakan och guld och fick taga plats i en bärstol, hvilken af kraftfulle etiopiske löpare snabbt bars till den stora basilikan. Men om afsikten härmed yttrades icke ett ord; Zoe, deras härskarinna, hade befallt det.

"Hvad klagar du öfver, vän?" sporde de. "Har du icke ädelstenar i din gördel och en skrud af guld öfver dina skuldror — du som i går var de vilda djurens tjänare! Låt lyckan leka med dig som hon vill. Det som väntar dig kan icke vara värre än det du har lämnat."

De gingo ut genom det käjserliga palatsets port till Augustaeum, och sedan de passerat detta lifliga torg, började de närma sig den heliga vishetens kyrka. Johannes burvaktaren var granne till denna del af staden med dess tämpel och rörliga folklif, men sällan hade han lämnat hippodromens hålor för att beskåda den. En kryptans slaf, kedjad af sin träldom vid de burar han vaktade, bländades hans vid ljuset ovana ögon af glansen, lifvet och prakten i Konstantins stad.

Rop af förundran undsluppo hans skälfvande läppar som om han varit ett barn. Han brydde sig nu icke om, hvart de förde honom. Zoe kunde utkräfva sitt pris af honom i morgon. Hade hon icke varnat honom för denna frihet?

"Du har juveler i din gördel", sade bärarne; "i morgon skall du se trädgårdarne. Ingick icke det i din dröm? Du talade om hvila och sömn, och om solen på vattnet: allt detta är ditt; prinsessan Zoe vill det."

Johannes burvaktaren skrattade hånande åt dem.

"Och hvar är palatset, som blifvit byggdt åt Johannes burvaktaren?" frågade han. "Och hvem skall sköta de vilda djuren, då han är borta? Vill någon af er gå till Jesids bur? Vill någon af er låna sitt öra åt leopardens rop efter en härskare? I veten, att det icke kan gå för sig. I gån er härs-

karinnas ärenden; men hon flätar en narrkrona."

De svarade honom endast med ett hemlighetsfullt:

"Vänta! Vår härskarinna har befallt det."

Och så inträdde de i den heliga vishetens kyrka.

En stor mängd skådelystna trängdes i basilikan. Där voro soldater af det käjserliga gardet, ryttare i full rustning, stadens ståthållare med följesmän, präster och många andra. Hvad som förvånade Johannes burvaktaren mer än något annat var dock prinsessan Zoes bärstol, som bars högt öfver folkmassan på Justinianus' utvalda palatsvakters koppartäckta axlar. Han kunde nu icke undertrycka sin nyfikenhet.

"Huru, vänner", frågade han, "ämnen I föra mig till dopet, jag som är född romare? Viljen I teckna mig med korset, som — —"

De satte nu ned honom framför altaret. Där stod en kvinna med guldkedja om sin hals.

"Se", sade de; "där är Eudocia, danserskan; hon väntar på dig att föra dig till solljuset."

Johannes burvaktaren stod som förtrollad framför den sköna Eudocia.

"Ljuset skall blända mig", utropade han; "ljuset skall blända mig; och dock har jag länge sökt det. Låt spelet fortgå, ty slutet är ännu ej kommet."

Han sträckte ut handen och drog flickan till sig.

"Vi skola betala priset tillsammans", sade han.

De officierande prästerna närmade sig nu och hade snart vigt dem till man och hustru.

* * *

Trädgården låg på en bärgsluttning utanför staden, och huset, som den omgaf, hade varit huset i den dröm, hvilken Johannes burvaktaren berättade för prinsessan Zoe. Där voro rosenhäckar omkring det, där voro alléer och löfsalar, spelande springbrunnar, skuggrika platser, tämpel byggda mot solen, gångar vid hafvet, dit intet ljud trängde från den aflägsna staden.

Stället kallades Helenas trädgård, ty det var Konstantins moder, som först planterade rosor där, och nu öfverträffade den i skönhet alla trädgårdar i staden. Härifrån hade man den vidsträcktaste utsikt öfver hela Propontis; härifrån såg man fartygen, som seglade österut till Bosporen och västerut till Greklands kuster. Oar syntes i fjärran som moln berörande vattenytan. Men af Konstantins stad visste man här intet, ty höga murar inneslöto trädgården, och käjsarens vakter stodo vid Helenas port.

Johannes burvaktaren vaknade i en löfsal i trädgården på tjugonde dagen efter det Eudocia hade kommit till honom i den heliga vishetens kyrka. Såsom alltid var hennes namn först på hans läppar; hans utsträckta hand sökte hennes vid hans sida. Men detta skulle blifva en öfverraskningens morgon, ty ingen röst svarade Johannes burvaktaren, då han talade; ingen hand berörde hans egen till svar. Johannes burvaktaren var ensam i löfsalen. Han förstod icke detta omens betydelse.

Då han nu högt ropade på Eudocia, svarade hennes slaf utanför i trädgården:

"Hon är icke här, min herre; prinsessan Zoe har kallat bort henne."

Johannes burvaktaren stod som en bildstod af sten, icke vetande hvad detta skulle betyda. Under tjugu dagar hade Eudocia varit den enda verkligheten i det underverk, som hade träffat honom. De hade förgätit, att det fanns andra människor utanför deras trädgård, att en stad låg bortom porten, att ett land utbredde sig på andra sidan sjön. Under tjugu dagar hade de njutit en fullkomlig lycka, en glädje utan afbrott. Den gamla drömmen, drömmen som hade hugsvalat den ensamme älskaren under så mången natts vaka i de underjordiska hvalfven, hade burit tusenfalldig frukt i denna sköna trädgård, hade skänkt hans själ nytt lif i en verklighet, som vida öfverstigit hans djärfvaste förhoppningar. Johannes burvaktaren hade till och med förgätit, att prinsessan Zoe var upptågens drottning, att han måste betala priset för sin lycka... Men nu

kom erinringen som en blixt. Eudocia hade lämnat honom!

Han ropade högt hennes namn och präss ade händerna mot sina bultande tinningar.

"Eudocia, hvar är du? Jag väntar dig! Eudocia!"

Den ännu knäböjande slafven framförde det budskap hans härskarinna hade befallt.

"Min herre, har du lefvat tio år såsom tjänare i arenan och känner icke dessa kvinnors lif? Tror du, att hon, som i går hörde tio tusen bifallsrop, vill nöja sig med ett enda i dag? Hon har icke uttalat något löfte, min herre; hon är icke sådan som du — fången af drömmen. Hon har icke gifvit något löfte att lefva och dö på en sådan plats som denna. För henne är porten öppen, under det att den är stängd för dig. Hon har återvändt till den värld, som du för alltid har lämnat. Jag vet inte ens, om det står henne fritt att återvända till dig, äfven om hon skulle önska det. Må min härskarinna tala såsom det behagar henne."

Johannes burvaktaren åhörde honom med öfverraskningens tålamod.

"Välan", genmälte han, "må din härskarinna prinsessan tala, ty hennes är makten och rätten. Har hon icke lofvat mig, att jag skall få dela denna trädgård med den kvinna jag har valt? Må hon sända Eudocia hit tillbaka och taga allt det öfriga. Det är hennes kungliga ord; vill hon bryta det?"

"Hon skall icke bryta det, min herre, ty så har hon svurit. Men huru skulle det kunna vara annorlunda? Vill du binda kvinnan med de band du har begärt för egen del? Vill du tvinga henne vid drömmen? Så kan det icke vara; därför är ingen lag skrifven. Var förnöjd med det som du har. Måhända skall hennes kärlek föra henne tillbaka till Helenas port. Jag känner icke kvinnor — ej häller må jag tala för dem."

Han lämnade löfsalen, och Johannes burvaktaren följde honom till porten för att där fordra sin frihet.

"Jag vill gå ut härifrån, mina vänner", sade han. "Jag skall gå och uppsöka fru Eudocia."

De svarade honom så som de blifvit befallda.

"Vet du då icke, att detta är fotlöpningarnas första dag, och att de efteråt behöfva danserskor för festen? Hvad skola vi svara staden, om icke fru Eudocia är där?"

Men Johannes burvaktaren framhärdade, sägande:

"Jag, Johannes burvaktaren, skall svara dem, om I blott låten mig passera."

De hånade honom ropande, att ingen kunde få passera, som icke uppgaf den af prinsessan Zoe gifna lösen.

"Säg ordet, som är hennes lösen", sade de, "och vi skola låta dig gå."

Han vände sig ifrån dem, ty han visste icke lösensordet; och gående afsides till den höga kullen nere vid stranden af sjön lyssnade han med uppmärksamt öra till det sällsamma sorlet af röster, som han nu för första gången under sin fångenskap i trädgården förnam borta ifrån Konstantins stad. Det var för visso sant, hvad dessa vakter hade sagt, att spelen i dag började och lifvet i cirkus nu var pånyttfödt. Hvilken dag hade det icke varit för honom förr i världen! Då hade han stått med piskan i hand, hans stämma hade ljudit som en trumpet till vilddjuren, och han hade drifvit dem hufvudstupa ut på arenan. Huru hade de icke ryggat tillbaka för honom eller inställsamt viftat med svansen åt honom eller begifvit sig som piskade hundar till striden. I dag skulle en annans hand svänga piskan; en annan skulle iföra sig silfverrustningen, hvilken han burit med sådan stolthet under sina tjänsteår; en annans stämma skulle ropa till Jesid eller befalla gamle Uldes eller lössläppa den raggige Nika.

Och efteråt, när tusen lampor voro tända och borden strålade af gyllene kärl och hvarje vrå af den ofantliga arenan upplystes af eldar i rägnbågens alla färger — — huru många röster skulle icke då hälsa Eudocia!

Huru många skulle applådera denna hans drömgestalt?

Johannes burvaktaren svor, att det icke skulle ske. Icke längre knoppades rosorna i hans trädgård. Icke längre sjöng hafvet

sina melodiska sånger för honom. Frihetskrafvet hade fått makt med honom — han ville bli fri, fri! Den kvinnas namn som hade varit hans hustru var ständigt på hans läppar. Eudocia! Hvilken af stadens höge herrar skulle i dag kasta en snara af juveler om hennes hals?

* * *

För andra gången kom Johannes burvaktaren till vakten vid porten och begärde att blifva utsläppt.

"Mina vänner", sade han, "det kan icke vara prinsessan Zoes befallning, att porten skall var stängd för mig på en dag sådan som denna."

De svarade honom:

"På denna dag och alla dagar; sådan var din egen önskan. 'Gif mig en trädgård och Eudocia till hustru', sade du. Och detta har du fått. Vill du nu uppgifva din egendom, därför att en kvinna dansar inför någon hög herre, som denna afton kastar ett rep af juveler omkring hennes hals? Tala icke om en sådan galenskap."

Johannes burvaktaren inlät sig i meningsbyte med dem, sägande:

"Jesid känner blott en stämma; Nika, läjonet, lyder icke någon annan. Bed er härskarinna, att jag får gå till dem i dag för säkerhetens skull."

Men de ville icke låta honom passera.

"Lyssna till sorlet från staden", ropade de till honom. "Nu är den timme kommen, när prinsessan inträder i kathisma[1]. Det är för sent, vän, att tala om audiens på en sådan dag. Gå nu tillbaka, och kanske din hustru Eudocia återkommer till dig vid nattens inbrott."

* * *

Kvällen kom — full af Österlandets härlighet och af den ensliga trädgårdens förtrollning. Utanför trädgården bredde sig Propontis' spegelblanka yta som en sjö af hamradt guld. Konstantinopel låg som en sagostad i månens förtrollande strålar. I hippodromen, där spelen nu pågingo, kastade lamporna ett dystert sken öfver åskådarnes anleten. Man satt i spänd förväntan på slutscenen, som förebådades af vild, österländsk musik. Det var danserskornas timme som närmade sig, höjdpunkten af dagens lysande föreställningar.

Från kullen i sin trädgård såg Johannes burvaktaren himmelen köttfärgad öfver hippodromen; han hörde ett aflägset genljud af handklappningarna och bifallsropen. Han visste väl, hvad dessa rop hade att betyda. Hans hustru, Eudocia, skulle snart svara folket, skulle snart lägga åskådarne under sin förtrollning såsom hon i forna tider ofta hade gjort. Ingen behagfullare danserska än hon hade någonsin kommit från Västerlandet för att lägga hufvudstaden i sin tjuskrafts bojor.

I afton under den sinnesberusande dansen skulle hennes herravälde öfver åskådarnes sinnen börja på nytt. Hvilka bifallsyttringar, hvilka rop, hvilka skurar af guld och silfver skulle icke följa på de smidiga lemmarnes seger, skulle icke bära vittne om hennes behags och fägrings oemotståndliga tjusning! Det var i höjdpunkten af en sådan triumf, för två korta år sedan, som hans ögon första gången hade skådat den dansande flickan, hans hjärta hade gått ut till henne och han hade sagt för sig själf: "Jag lefver i mörkret." Och nu greps han kvalfullt af kärlekens och längtans lidelse.

Vansinnig hade han i sanning varit, han, som kunnat tro, att en sådan kvinna skulle vilja dela med honom denna ensliga plats, detta hans drömmars hus. För en kort tid hade det roat detta cirkusens barn att spela den roll, som prinsessan Zoe hade tilldelat henne; men vid första lockelsen af det gamla lifvet hade hon utan tvekan gått ifrån honom till det bifall, hvaraf hennes själ lefde, till det välde hon aldrig ville försaka. Och han — han var sin dröms fånge. Han hade att betala priset, han hade att inhösta den skörd, som prinsessan Zoe hade bestämt. Johannes burvaktarens själ ropade efter frihet, såsom hon aldrig tillförene hade ropat under hans träldoms alla år.

[1] Kathisma var den käjserliga logen i hippodromen i Konstantinopel.

Kvald af denna svartsjuka, som närdes af så många påtagliga anledningar, begaf sig Johannes burvaktaren till vakthuset för att för tjugonde gången kräfva sin frihet. Af vakterna, som höllo honom fången, hade vid denna tid många fallit i sömn; många ståtliga till och med i sömnen. Han undrade, hvilken lek af ödet som hade lämnat blott en af dem vaken vid porten; och han sade till sig själf:

"Det skall så vara; det är så skrifvet."

"Blott en emellan min hustru och mig",

Johannes burvaktaren genomborrade greken med svärdet.

hade fallit på sin post för de vinbägare, som hörde till denna de offentliga spelens första dag. Genom det lilla tämplets öppna port såg han de käjserliga trupperna; de lysande lif- och husartrupperna lågo på marmorgolfvet, hvilande sina hufvud på brunhyllta armar med sina guldglänsande sköldar öfver sig. Det var ståtliga gossar, sade Johannes burvaktaren för sig själf, sade Johannes burvaktaren; "blott en och han en grek."

Han inträdde i tämplet och böjde sig ned öfver den förste slumraren, som låg i hans väg. Denne man kände han väl — det var en grek från Thrake, hvilkens lingula hår växte tjockt på hans hufvud och hvars gossaktiga anlete var brynt af bärgsolens strålar. Han sof tungt med skölden mot

kinden och sitt korta svärd ännu i högra handen. Han var en man, som hade utkämpat mången lysande kamp på arenan, hvarifrån nu bifallssorlet kom. Vid hvarje annat tillfälle skulle Johannes burvaktaren ha kallat honom kamrat, men nu stålsatte hans frihetsbegär och hans öfvermäktiga lidelse för kvinnan hans hjärta mot kamratskapet och stängde porten till hans medlidande.

Med en flink rörelse ryckte han svärdet ur sofvarens hand och sköldén från hans arm. Det alarmrop, de eder och det vapenskrammel, som följde på detta dåd, endast gjorde honom fastare i sitt beslut att till hvad pris som hälst blifva fri. En jätte bland människor, van vid krig med vilddjurens värld, kände han ingen fruktan utan föraktade den fara han hade att möta. Han kämpade för Eudocia, den kvinna han älskade.

Johannes burvaktaren genomborrade greken med svärdet och rusade ut ur vakthuset rakt emot porten, som hölls af en enda ryttare. De förföljande hörde en kort, skarp strid; därefter blef allt tyst, och de visste, att Johannes burvaktaren hade öppnat porten och gått ut att söka den kvinna, som i går hade kallat honom sin make.

* * *

Johannes burvaktaren hade sluppit ut ur trädgården, men andra trädgårdar lågo framför honom, och slingrande gångstigar, smala alléer långs marmorväggar, palatsets port, vaksamma skiltvakter. Snabb som en hind, men hushållande med sina krafter, sprang han i riktning mot stadens ljus. På afstånd bakom sig hörde han larmet af de förföljande. Kallade af trumpetstötar kommo andra vakter från andra palats och ökade förföljarnes antal.

"Vi skola taga honom, kamrater", sade förföljarne sinsemellan; "ty hvar skall någon gifva honom skydd? Framåt, på det att prinsessan Zoe inte må ställa oss till ansvar för hans flykt."

De skyndade blindt framåt i mörkret. Men han, som de jagade, hade blott en fråga på sina läppar.

"Hvarthän — hvarthän?" frågade Johannes burvaktaren sig själf, då han passerade käjsarens palats och återsåg hippodromens väggar, bakom hvilka Eudocia skördade folkets bifall. Hvarthän skulle han vända sig, hvar finna en hamn? Han hade kämpat en god kamp; men han stod allena. Äfven en sådan som han måste slutligen falla.

Hvarje minut ökades de förföljandes antal. För hvar och en, som tröttnade på förföljandet, voro tjugu redo att kasta sig in i den eggande jakten. Den jagades andedräkt kom nu i flåsningar, svetten rann utför hans ansikte och föll i stora droppar på skölden, som skyddade hans våldsamt arbetande bröst. Han fruktade stundom, att han skulle störta och dö på de marmorplattor hans fötter berörde så lätt. Men önskan att lefva, begäret efter kärlek dref honom framåt igen, han visste icke hvart, om ej till Eudocias sida.

* * *

Sägnen mäler, att han sprang staden rundt tvänne gånger i denna märkliga kapplöpning, om hvilken tideböckerna ha skrifvit. Slutligen visste ryktet att berätta, att han hade nått hippodromens dörr, hoppat öfver barriären, som han kände så väl, och till och med kommit fram till käjsarens tron, där han, en svettig supplikant, knäböjde på den månbelysta sanden.

"Eudocia!" ropade han, höjande sina händer mot käjsaren; "jag begär Eudocia tillbaka!"

För ett ögonblick föll en undrans tystnad öfver den väldiga arenan. Käjsaren reste sig upp ur stolen; vakterna skyndade allaredan fram mot den knäböjande mannen.

"Må dåren dö!" ljöd käjsarens stämma. "Hvad vänten I på? Döden honom!"

Vilda skrik uppstego från otaliga strupar som vilddjurs rytanden; tusen armar utsträcktes för att kräfva inkräktarens lif. Käjsaren själf gaf tecknet åt de väntande soldaterna; äfven kvinnor böjde sig fram ur sina loger för att få se dödsstöten, som skulle lämna en skälfvande kropp kvar på sanden.

Men Johannes burvaktaren ville icke dö ännu. Med flammande blickar, med skölden fast tryckt till sitt bröst, med muskler som rep af järn, med ett rop af trots slog han den förste angriparen död till golfhoppa, slå blindt omkring sig, hugga sig en väg till frihet och lif.

För andra gången föll en andlös tystnad öfver den häpna mängden. Män förlorade sin röst i en spänning utan like. Kvinnor

"Hvem följer Johannes burvaktaren nu — hvem följer?" ljöd hans hånande fråga emot dem.

vet. Därpå vände han sig om och sprang mot den port, bakom hvilken han haft sitt hem af mörker och af drömmar. Människorna höllo anden, under det deras blickar följde det glimmande svärdet, under det de hörde det utmanande ropet, under det de sågo den ståtliga gestalten springa, skrattade hysteriskt eller slöto ögonen för att icke se. Ty Johannes burvaktaren hade nu fått svaret på sin fråga: "Hvarthän?" Han sprang till vilddjurens burar, sade man. De förföljande vakterna trängde sig in på honom; skulle de månne slå honom till marken, innan han nådde barriären,

eller skulle han segra genom ett underverk? Slutet närmade sig. Han vann — han förlorade — han föll — han reste sig igen!

Och nu hade han blott tjugu steg kvar till porten. Men räddningen tycktes öppna sina armar för honom blott för att håna honom. Äfven käjsaren i sin loge kunde se ljusen glimma på de mäns hjälmar, hvilka vaktade porten till burrummet. De skulle säkerligen slå den flyende till marken och därmed ända leken!

"Ha, så drabbar honom döden till slut; men denna kapplöpning vore värd lifvet!"

Johannes burvaktaren närmade sig järnbarriären; vakternas spjut voro vända mot honom, beredda att genomborra honom. Men han kastade ifrån sig svärd och sköld, och med en sista väldig ansträngning, med spända muskler och armar fria, hoppade Johannes burvaktaren från sanden och flög emellan de nu uppåtriktade spjuten öfver järnbarriären, på hvars andra sida han hamnade i hålans skuggor.

Framåt alltjämt, framåt i mörkret, döf för vapenskramlet och fotstegen bakom sig, skyndade Johannes burvaktaren till sina vänner vilddjuren. Här hade han äntligen kamrater, här en säker hamn.

"Jesid, känner du igen min röst? Gamle Uldes, vakna — det är jag, din herre! Hör mig, Nika!"

Så han talade, och vändande sig om såg han de glittrande spjuten, de skimrande hjälmarne, sköldarne af vakten, som ännu sökte honom. Men Johannes burvaktaren öppnade läjonburen, trädde in och befann sig nu där de alla kunde se honom men ingen vågade följa honom.

"Hvem följer Johannes burvaktaren nu — hvem följer?" ljöd hans hånande fråga emot dem.

De svarade honom icke. Vilddjuren stodo skiltvakter för den herre de älskade.

* * *

I dagningen följande morgon, då hippodromens trötta barn sofvo tungt och hästarne slumrade i sina stall och intet rop steg upp från något af djuren för att hälsa morgonsolen, kom prinsessan Zoe med sitt följe som en vision af dagen till arenans pelargångar. Hon gick hastigt ned i burhvalfvet och stannade omsider framför läjonburen, där hon återsåg den ståtliga gestalten af honom, som aftonen förut hade knäböjt framför k a t h i s m a. Men han, väckt ur sin sömn, visste icke hvarför hon hade kommit; ej häller önskade han vidare lyssna till hennes löften.

"Jag bringar dig käjsarens förlåtelse", sade hon, medan Johannes burvaktaren stod rak framför henne; "det är skrifvet, att trädgården är din, och att du må komma och gå som du behagar."

Han svarade henne med likgiltig stämma:

"Prinsessa, hvad är denna trädgård för mig, om jag icke får skåda Eudocia däri?"

Prinsessan Zoe skrattade skälmaktigt.

"I går", sade hon, "satte jag upp Tebes smaragd mot patriciern Teodosinos hästar, att Johannes burvaktaren skulle passera porten, innan dansen var slut. Väl har du understödt mig, du mörkrets tjänare. Gå nu upp till solskenet, där Eudocia väntar dig."

Hon vinkade åt en af vakterna, och mannen steg fram för att fästa ett guldarmband på Johannes burvaktaren; men denne drog sig hastigt tillbaka och lät smycket falla i sanden.

"Den som söker Johannes burvaktaren måste komma till mörkret, prinsessa", sade han. "Om Eudocia vill, så finner hon mig här. Är icke min trädgård hos dem som älska mig?"

Han vände sig ifrån prinsessan till vilddjuren, som hade visat honom vänskap och tillgifvenhet; men prinsessan Zoe gick för att omtala för käjsaren, att hon hade träffat på e n m a n.

EN FALLEN AFGUD.

AF F. ANSTEY.

ÖFVERSÄTTNING.

(7)

"Hvad gör det?" sade Sybil lugnt. "Då vill jag också vara en fattig stackare."

"Det tror jag knappast att din far skulle tillåta, om jag också verkligen vore nog självvisk att vilja sätta det i fråga."

"Då skall jag vänta, Ronald. Ja, jag vet att du anser mig ytlig och känslolös därför att jag verkligen ibland tycker att det är så rysligt roligt att plåga dig en smula; men vet du, jag håller ändå så mycket, mycket af dig hela tiden och jag tycker, ja, jag tycker att du borde lita på mig litet mer än du gör!"

Hans hjärta fylldes af oändlig glädje och lättnad och tacksamhet, på samma gång som han blygdes öfver sitt misstroende. Alla dessa känslor sökte ett uttryck i afbrutna meningar, fulla af ömhet och självförebråelse. "Om du bara kunde ana", slutade han, "hur olycklig jag varit!"

* * *

Maj månad var redan fjorton dagar gammal innan Babcock lyckades öfvertala fru Staniland att uppfylla ett längesedan gifvet löfte och besöka hans nya atelier — ett mål, hvilket han slutligen lyckades uppnå genom att liksom i förbigående nämna att han tänkt inbjuda Nebelsen, en tysk mystiker, att möta henne.

Då den utsatta dagen kom, började han frukta, att hon möjligen skulle finna för godt att komma ensam, utan att medtaga Sybil. Och det var med en känsla af innerlig tillfredsställelse, som han såg dem båda inträda.

Han strålade af belåtenhet.

"Förtjust öfver att få mottaga er i min stackars lilla verkstad", sade han, i det han tog hennes hand. "Hoppas den vinner ert gillande."

"Verkligen mycket vackert", sade hon.

Det var en praktfull atelier, full af gamla vapen, gobeliner, makartsbuketter, solfjäderspalmer och hudar, bland hvilka ett staffli med alla de nyaste mekaniska förbättringarna tycktes vara undanskjutet i ett hörn för att göra bot och bättring, möjligen för lättja.

"Ja", sade Babcock öfverlägset, "jag har en stark tro på omgifningarnas inverkan, ser ni. Hjärnan måste — så att säga insupa — den måste riktigt mättas med färg och — och form, innan man försöker sig på att skapa; inte sant?"

Nebelsen var en egendomlig företeelse, som han nu satt där i rummets matta gulgröna belysning. Hans ålder kunde vara mellan trettio och fyrtio år; det långa lingula håret var benadt midt i pannan och föll i korkskrufliknande lockar, hvilka

oupplösligt blandades med skägget; han hade drömmande blekblå ögon och en mun, åt hvilken icke ens det myckna skägget kunde skänka någon bestämdhet.

Han spratt till som väckt ur en dröm då de öfriga inträdde, men hvarken reste sig eller gjorde min af att hälsa, utan endast satt mildt leende emot dem på ett obestämdt men välvilligt sätt.

"Här ha vi honom, som ni ser", sade Babcock med tonen af en förevisare. "Alldeles ensam här inne."

"Icke ensam — den schtörste del af tiden", sade mannen, "och icke hier."

Han talade engelska ganska flytande, men på ett sätt som understundom för vanliga dödlige gjorde honom helt och hållet obegriplig.

Fru Staniland, trogen sin vana, lade genast beslag på det utländska läjonet.

"Ack!" utbrast hon med oändlig belåtenhet, "hvad jag tycker om att höra er tala så där. Låt oss inte slösa bort tiden på alldagligheter. Var intressant, så är ni riktigt snäll."

"Men i alla fall", fortfor fru Staniland, "så vill jag alltid gärna följa med allt, och då jag finner något som verkligen förtjänar att uppmuntras, är jag blott alltför glad att få göra något för att befrämja det."

Under denna djupsinniga konversation hade Sybils uppmärksamhet varit något splittrad. Ateliern återkallade i hennes minne, genom själfva kontrasten, en annan atelier, som icke var så praktfullt inredd; och ett djärft manligt ansikte, med ett par skarpa, skälmaktiga ögon som kunde se så mildt på henne, uppsteg för hennes inre syn.

"Hvarför ser ni så allvarsam ut?" frågade Babcock, i det han närmade sig henne.

"Gör jag det?"

"Ni slår bort allt i skämt", sade han otåligt. "Och ändå kunde jag, om jag ville, visa er en tafla, som skulle bevisa hvad jag k a n göra då jag anstränger mig."

"Nå, men det var då roligt."

"Det var en tid då jag hoppades på att få visa er den — men det är nu förbi. Jag kan inte visa den — allra minst för er."

"Hvarför det då?"

"Därför att den är — förstörd."

"Jag trodde att en oljemålning aldrig var hopplöst förlorad! — Nog kunde ni åtminstone visa den för mig. Hvem vet, kanske jag kunde uppmuntra er en smula. Den är troligen mycket bättre än ni själf tycker — och mitt omdöme kan ni väl i alla fall inte vara rädd för."

"Jag försäkrar er, fröken Sybil", sade han högtidligt, "tro mig — det är bäst att ni inte ser den taflan. Den här gången kanske ni finner för godt att lyssna till min varning!"

Hänsyftningen gick henne obemärkt förbi; det roade henne att låtsa sig helt och hållet betvifla tillvaron af någon sådan tafla. Hon skrattade skälmaktigt.

"Åh, ni slipper inte undan på det där viset! Om ni inte vill visa den för mig, så kan ni väl åtminstone visa den för faster Hilary — och vill ni inte häller det — nå, då vet jag nog hvad jag skall tänka."

Hon skyndade tillbaka in i det åttkantiga kabinettet.

"Det här blir ju riktigt intressant!" sade Sybil. "Det finns alltså verkligen en tafla. Söta lilla faster, gå och se på den."

Det var något i Babcocks sätt som väckte fru Stanilands nyfikenhet och hon följde honom alltså beredvilligt till ett rum på andra sidan om ateliern, lämnande Sybil att underhålla tysken.

Hon betraktade honom med en viss ängslan — han såg så förskräckligt hemlighetsfull och konstig ut. Efter en stund fäste han sina ljusblå ögon på henne och sade med sin djupa basröst och sin tjocka brytning:

"Ni intresserar er icke för mystik? Ni tror kanske icke ens att underligheter kunna finnas?

"Det är nästan litet för mycket att tro på en gång", sade hon. "För rästen förstår jag det ju inte — men — men jag tycker att om ni verkligen hade en sådan där underbar förmåga, så skulle ni göra någon nytta med den."

* * *

"Mycket rätt af Lionel att vilja skona dina känslor, min vän", sade fru Staniland, som stod framför det staffli på hvilket taflan var uppställd, "men jag visste att du är alltför förnuftig för att lägga det på sinnet, och på det hela taget är det bäst du får se den."

"Jag tycker om landskapet", sade Sybil till Lionel, sedan hon betraktat taflan några ögonblick. "Ni har inte varit så lat som jag trodde — men — hvad betyder egentligen den här besynnerliga figuren i midten och hvad sitter den på?"

"Ja, min lilla vän", sade fru Staniland med en olycksbådande suck, "däri ligger det!"

"Ja, däri ligger det", upprepade Babcock. "Jag är inte ansvarig för den där figuren."

"Historien är helt enkelt så här, min vän", inföll fru Staniland. "Lionel har just berättat mig alltsammans. Han hade målat det där landskapet och Sieditoff ville ha det till sitt galleri i Bond Street, men han tyckte att där borde vara någon figur i förgrunden. Nå, och därför så tog Lionel taflan med sig till en af sina vänner, som var en skicklig figurmålare — Lionel har aldrig lagt sig vinn om figurmåleriet — och talade om för honom hur saken stod och bad honom hjälpa sig. Och den där andre målaren lofvade att göra det. Men se nu hvad han gjort — en afskyvärd figur, som är riktigt löjligt orimlig, och som till på köpet hänger i luften och är alldeles oproportionerlig som du ser! — Och Lionel tror inte att Sieditoff vill ta den nu, och om han också tar den, så kan han inte sälja den — och Lionel törs inte göra det ännu värre. Det var bara ett utbrott af afundsjuka och gemen elakhet å den där andre målarens sida."

"Fy, en sådan lumpen, afskyvärd varelse han måtte vara!" utropade Sybil. "Men hvarför —", hon tvärstannade —, "känner jag honom? — Åh, faster Hilary — säg inte att det var h a n! — Åh — nog kunde du, nog kunde du besparat mig detta!" och hennes lilla öfverläpp darrade konvulsiviskt.

"Jag tycker att du borde veta det", sade den gamla damen lugnt.

"Haf då den godheten att förstå en gång för alla, ni båda, då ni tillåta er att afhandla mina enskilda angelägenheter", sade Sybil högdraget, "att det på intet vis var nödvändigt. Jag behöfde intet vidare bevis på att herr Campion är en falsk vän, och hvad han nu mera behagar företaga sig angår mig icke det ringaste. Ni förolämpa mig, då ni förutsätta något sådant."

Och hon vände sig bort, stolt som en förolämpad prinsessa. Hon var mycket uppbragt — kanske allra mest uppbragt därför att den gifna varningen i själfva verket alls icke varit obehöflig.

Babcock såg efter henne med bestörta ögon då hon lämnade rummet.

"Just hvad jag fruktade", sade han halfhögt, "hon kommer att vara ond på m i g för hela den här dumma historien!"

Det var någonting i Sybils uttryck då hon återvände, som väckte den gode Nebelsens intresse. Han kände sig dragen till denna bleka engelska flicka, som såg så känslig och så söt ut.

"Säg mig", började han genast, "ni har något därinne sett, som oroat er och er olycklig gjort — icke sant?"

"Ja, litet", sade Sybil, alltför nedslagen för att afvisa hans nyfikenhet. "Taflan påminde mig om en per... om saker, som jag hälst vill glömma. Var snäll och fråga mig inte mer."

Någonting ovanligt ödmjukt och undfallande i Lionels sätt, då han följde damerna utför trappan, lät Sybil erfara en rörelse af ånger. När allt kom omkring, var det ju icke hans fel — han hade ju till och med gjort sitt bästa för att bespara henne den smärtsamma upptäckten.

Det var således med ett par mycket ångerfulla och ljufva ögon, utan spår af elakhet eller koketteri, som hon såg på honom i det hon yttrade:

"Jag var visst stygg mot er nyss. Det var inte rätt af mig att behandla er så — n i menade ju bara väl!"

Hans ansikte klarnade märkbart.

"Det var snällt af er! Vi äro ju på sätt och vis olyckskamrater — vi ha båda blifvit — jag menar — jag tycker, att det borde vara ett slags band emellan oss!"

I samma ögonblick han uttalade dessa ord önskade han, att de varit osagda, ty Sybil stelnade ögonblickligen och talade icke mer till dess vagnen rullade bort med henne.

Då Babcock åter kom upp i sin egen våning, fann han Nebelsen stående framför den olyckliga taflan.

"Nå, hvad tycks?" sade han.

"Inte bra", sade Nebelsen. "Hvarför har du målat en yogi, som utför sin japa i yoga-ställningen?"

"Trodde just du skulle fråga det. Lilla fröken Elsworth kunde inte häller med den där yogin; den grep henne förskräckligt."

"Nå, men hvarför då du måler sådan, då det griper människor förskräcklich?" frågade Nebelsen. "Du har lärt detta i Indien — ja?"

"Om du nödvändigt ska veta det, Nebelsen, så är det alls inte jag, som målat den där yogin. Den har, i en eller annan lumpen afsikt, blifvit ditmålad af en slyngel vid namn Campion."

"Men du sade, att den obehaglich perörde den så intagande fröken Elsworth?"

"Jo — men d'ä en lång historia. Kort sagdt: han hade i det närmaste lyckats narra henne att förlofva sig med honom, och sedan spelade han henne ett ungefär liknande spratt som han spelat mig."

"Jag ser, — jag ser", sade tysken. "Det var detta alltså, som hon ville förgäta. Säg mig, hvar bor denne Campion? Jag vill uppsöka och förebrå honom detta."

"Du skall få hans adress, gamla hedersknopp!" sade Babcock hjärtligt; och sedan Nebelsen fått den, aflägsnade han sig med minen af en person, som går att uppfylla ett viktigt och maktpåliggande värf.

* * *

De råkades, Sybil och Nebelsen, en dag igen.

"Nå?" frågade Sybil plötsligt.

"Nun — i flere veckor har han varit mycket olycklig — han har haft, som vi säger, den otur i allt hvad han företagit. Han förlorar sitt rykte, sina vänner, sina pänningar och sitt arbete. Han är sjuk, han är ledsen och han vet inte hvarför. Och hela tiden han aldrig gissar förrän jag säger honom att allt sammans af en liten ful afgud förorsakad blifvit!"

"Nå — och trodde han verkligen det, då ni sade honom det?"

"Icke först — nej. Men till slut — ja, nästan lika mycket som jag; han skulle göra sig af med afguden, sade jag. Och det är just den enda ting som herr Campion omöjligt kan göra."

"Hvarför det då?" frågade Sybil, upprörd vid tanken på att Ronald verkligen skulle kunna vara i stånd att sätta tro till en så orimlig förklaring, under det att hon i tysthet hoppades att han icke vore fullt så lättrogen som den gode Nebelsen tycktes förmoda.

"Därför att han säger att det skulle fegt och självviskt vara, då den afgud olycka bringar. Men det är detsamma — jag skall nog kunna hjälpa Campion."

"Herr Nebelsen", sade Sybil allvarligt, "jag tror inte det är rätt af er att uppmuntra honom i sådana där sjukliga grubblerier. Jag ber er om ursäkt, men hur kan jag väl kalla det något annat? — Ni kan väl inte på fullt allvar tro, att en sådan där afgudabild har någon verklig makt!"

"Alldeles hvad herr Campion själf säger till en början."

"Och — är han verkligen förskräckt nu?"

"Då jag sist honom såg, var han verkligen mycket förskräckt; och jag kan icke annat tro än att om icke snart något göres då vill den afgud honom ännu större olycka bringa. Till nu har han endast den Poltergeist lekt; men det kan icke länge fortfara."

Sybil ryste till. "Jag önskar att ni inte hade berättat mig detta", sade hon.

* * *

Campion beslöt sig till sist en dag för att göra sig af med afguden. Vid en promenad i det fria hade friska vindar blåst bort hans vidskepliga fruktan och han in-

såg det orimliga i att tillskrifva bilden någon makt vare sig till det onda eller goda, men i alla händelser ville han icke längre se den i sin närhet. Den väckte idel smärtsamma hågkomster — den var i vägen i hans atelier — och dessutom var den så infernaliskt ful. Med ett ord, han hade ett halft dussin förträffliga skäl för att göra sig af med den så fort som möjligt, och han var fullt öfvertygad att rädsla eller vidskepelse alls icke hade något med saken att göra.

Det tyckes i allmänhet vara en lätt sak att göra sig af med en öfverflödig lyxartikel, men detta fall erbjöd dock vissa ovanliga svårigheter. Af skäl, som han icke ens ville erkänna för sig själf, tvekade Campion att rent af förstöra bilden och lika litet kunde han förmå sig att skänka den åt någon omisstänksam vän eller förbigående främling, ifall en sådan kunnat förmås att mottaga den. Slutligen förmådde han sig att gå upp till Hanway-gatan med bilden, för att där uppsöka den gamle antikvitetshandlaren, af hvilken Sybil inköpt den samt försöka huruvida denne icke kunde förmås att återtaga den.

Han lyckades verkligen påträffa en åldrig antikvitetshandlare, men denne nekade absolut till att hafva försålt afguden, ehuru Campion af hans min tyckte sig ha anledning misstänka att han icke såg den för första gången. I alla händelser vägrade han bestämdt att inköpa den. Marknaden var flau i afseende på afgudar för tillfället, påstod han, — de rönte alls ingen efterfrågan.

I nästa bod begärde Campion ett så lågt pris för afguden att man tydligen misstänkte honom för att hafva stulit den och alls icke ville ha något med den att skaffa.

Det där tyckte han var litet otrefligt och för att godtgöra saken begärde han på nästa ställe ett så öfverdrifvet högt pris och utbredde sig i så glödande och vältaliga ordalag öfver det hinduiska belätets skönhet och konstvärde, att bodens ägare förklarade sig omöjligt ha hjärta att beröfva honom en sådan skatt. Efter detta försök uppgaf han Hanway-gatan och gick öfver till Wardowrs-gatan, där han fåfängt försökte få inlämna den någonstädes på öppet köp. Ingen ville bestå afguden husrum, ens för en enda natt.

Han började tröttna på att ströfva kring gatorna, belastad med en osäljbar afgud, då han just i skymningen kom att gå förbi ett pantlånekontor, där man, att döma af ställets ruskiga och anspråkslösa yttre, icke borde vara så synnerligen nogräknad. Han såg sig omkring — ingen var i närheten och i denna trakt var det just icke sannolikt att han skulle träffa några bekanta — smög sig därpå som en brottsling in genom den lilla svängande bakporten samt lyckades verkligen efter något prutande, få låna en obetydlighet på afguden. Det var med en suck af oändlig lättnad som han aflämnade den och äntligen begaf sig på hemvägen. Visserligen hemsöktes han under vägen af några samvetsskrupler beträffande det berättigade i att sålunda med vett och vilja utsända ett förkroppsligadt olycksöde i världen — det föreföll honom ungefär som att sälja en hund, hvilken man misstänker vara behäftad med vattuskräck — men han tystade snart dessa tvifvel, och då han vid hemkomsten upptäckte att han förlagt eller tappat pantsedeln, tog han detta som en försynens vink samt förspillde ingen onödig tid med att söka efter den.

En och en half dag förgingo i den angenämaste ro. Campions ungdomliga sinne började återvinna sin spänstighet sedan han befriats från den tyngd, som hittills hvilat på honom och han tänkte med ett visst förakt på Nebelsens högtidliga anstalter för att lösa en svårighet som var så lätt undanröjd.

På eftermiddagen erhöll han ett paket och ett bref, hvars stil han icke igenkände.

Brefvet, som var utan underskrift, innehöll den upplysningen, att brefskrifvaren, ehuru personligen obekant med Campion, dock länge med intresse följt hans konstnärliga bana, samt till följd däraf känt sig djupt upprörd vid upptäckten af de utvägar som nöden tvungit en så lofvande och framstående artist att tillgripa. Det var honom ett verkligt nöje att till ägaren få

återställa det pantsatta föremålet, hvilket förmodligen var af värde för denne, och han skattade sig lycklig att genom upphittandet af pantsedeln med Campions namn och adress hafva blifvit satt i stånd att göra honom denna obetydliga tjänst. Brefskrifvaren hoppades slutligen att Campion skulle för framtiden söka bättra sitt lefverne och dymedelst undvika den förödmjukande nödvändigheten att på detta sätt upphjälpa sin ekonomi.

Med en dyster aning öppnade Campion paketet och afguden rullade ut, till utseendet mera belåten än någonsin.

Det var välment, men i alla fall ett missgrepp — och det var ingalunda någon välsignelse öfver den okände välgöraren som Campion utstötte i första hettan. Han var alltför ovan vid att ha med pantlånare att göra för att ha kommit att tänka på att han bort lämna ett falskt namn och adress — och denna oförsiktighet, samt den vårdslöshet hvartill han gjort sig skyldig genom att tappa pantsedeln, hade gifvit den tjänstvillige främlingen den nödvändiga ledningen. Allt hans arbete för att göra sig af med den afskyvärda husguden måste nu genomgås från början igen.

Denna gång beslöt han sig dock för att hvarken sälja eller pantsätta bilden. Han skulle helt enkelt dränka den, för att vara fullt säker att den icke skulle återvända. Då behöfde han icke häller göra sig några förebråelser eller inbilla sig att den åstadkom några vidare olyckor. Sinnesrörelsen, den obehagliga öfverraskningen och den kvafva luften i ateliern, där han varit sysselsatt hela dagen, hade gifvit honom en stark hufvudvärk, och han kände sig så illamående, att han föresatte sig att genast utföra dådet, medan han ännu hade krafter därtill. Det började dessutom skymma, och sedan han ordnat litet i ateliern och gifvit Bales några nödiga befallningar, framtog han en liten resväska och nedlade bilden däri, spände väl till remmarne och begaf sig därpå med sin börda på väg till Norra kanalbänken.

Det var en vacker afton, så varm att luften kändes som en smekning, och då Campion lutade sig öfver bröstvärnet på kanalbron, tyckte han sig helt och hållet hafva återfått sina något omtöcknade sinnens bruk och afvaktade endast ett gynnande tillfälle för att utföra sin afsikt; ty där var knappast något tvifvel underkastadt att åsynen af en välklädd ung man, som med berådt mod kastade en bättre resväska i kanalen, skulle väcka en viss uppmärksamhet, måhända till och med vissa misstankar, bland de förbigående, och i dylika fall gör man bäst i att undvika uppseende.

Stunden var tydligen inne. Det hela hade en ohygglig likhet med dränkandet af en kattunge, men han släppte väskan som af en händelse och såg den sjunka med ett doft plumsande. Då den sista ringformiga svallvågen dött bort mot stranden, vände han sig med en suck af lättnad för att gå.

Äntligen var det då gjordt! Om afguden haft en gnista förnuft, skulle den otvifvelaktigt satt sig till motvärn innan den fann sin graf i böljorna. Dess vanmakt var alltså bevisad.

Campion kände emellertid ingen lust att utsätta sig för att återfå sin hufvudvärk genom att återvända till den heta ateliern, där det luktade oljefärg och terpentin så att man kunde kväfvas. Han tänkte först promenera ett slag i parken, men där påmindes han vid hvarje steg allt för smärtsamt om Sybil och sin förlorade lycka. På en förbifarande omnibus såg han händelsevis ett tillkännagifvande om den stora militära exercisuppvisningen i Islington samma afton, och detta gaf en ny riktning åt hans tankar. En timme senare befann han sig under galleriet i utställningsbyggnaden, armbågande sig fram genom en brokig hop af fäktare i masker och läderjackor, uniformerade lifgardister och artillerister, förspända eller frånspända kanoner samt en massa poliskonstaplar. Allt emellanåt rullade en dånande salva af applåder genom den stora byggnaden, men han kunde ingenting se förrän han lyckades bana sig väg till en af de breda utgångsbanorna, hvarifrån han fick en öfverblick af den ofantliga

chokoladbruna körbanan, bortom hvilken man, i en dimma af ljus, otydligt såg hufvud vid hufvud höja sig rad efter rad öfver hvarandra, under takets glasklädda järnbågar.

Inne på arenan hade artilleritäflingen just afslutats och det vinnande spannet kördes i fullt galopp kring banan så att garfvarbarken yrde kring hjul och hofvar. Ronald stod stilla ett ögonblick och gaf akt på de färgrika uniformerna, de blanka hästarne och den blyfärgade kanonen. Han ämnade just gå vidare, då han bland hopen tyckte sig varseblifva det ansikte som aldrig var långt borta från hans tankar. Det var blott en skymt och i nästa ögonblick hördes ett rop att hästarne skulle ut och polisen började röja väg.

Mängden lydde hastigt, delande sig åt båda sidor och dragande sig tillbaka, endast med undantag af en ung flicka, som icke tycktes hafva hört befallningen eller fattat hvad den innebar. Hon stod ensam kvar i öppningen i det hon tankspridd såg sig tillbaka liksom sökande någon, under det att spannet blott var på några stegs afstånd från henne och den kommenderande officern, till följd af hörnets skarpa krökning, alls icke skulle kunna varseblifva henne förrän det vore för sent.

Och denna unga flicka — Campion varseblef det med en rysning — var Sybil Elsworth. Han ropade förtviflad åt henne att skynda sig undan; ingen annan tycktes förut hafva märkt hennes fara, men nu höjdes ett allmänt varningsrop.

Detta, eller det ömsesidiga igenkännandet, eller den öfverhängande faran, tycktes helt och hållet förvirra henne; hon tog ett par osäkra steg framåt, och stannade därpå liksom förlamad, ur stånd att röra sig från stället.

Ronald stötte med en öfvermänsklig ansträngning undan de framför honom stående, störtade ned på den öppna platsen, grep tag i Sybil och slungade henne åt sidan just i samma ögonblick som den tunga kanonen slamrande och rasslande rullade förbi dem. Ett enda ögonblick till — och intet hade kunnat frälsa Sybil från en plötslig och förskräcklig död.

Han hade slagit armen omkring henne, och om hon för ett ögonblick tycktes böjd att undandraga sig detta stöd, ändrade hon tanke efter en blick på hans ansikte, hvilket uttryckte en nästan andaktsfull glädje, på samma gång som det ännu bar spår af den öfverståndna förskräckelsen.

Hopen böljade fortfarande af och an, och få tycktes ana huru nära man varit att få bevittna en fasansfull tragedi. I själfva verket tycktes knappast någon ens hafva lagt märke därtill med undantag af en ståtlig äldre herre med militäriskt utseende, som efter ett par minuters förlopp kom fram till dem med ett uttryck af största oro — och detta hade sin förklaring i det förhållandet att han var Sybils far.

"Det var bra nära! Jag såg alltsammans och kunde hvarken röra hand eller fot i trängseln. Du skulle ha blifvit krossad innan jag kunnat komma till din hjälp om inte denne herre — men du tycks känna honom?" afbröt han sig hastigt vid åsynen af hennes uttryck.

"Kan du inte gissa hvem det är, pappa?" frågade Sybil med ett litet svagt leende. Ett ljus tycktes plötsligt gå upp för den gode öfversten och han skakade med värme Campions lediga hand.

"Åh, naturligtvis!" utropade han — "naturligtvis! Men så eget att vi skulle träffas på detta sätt. Nåå, min lilla flicka, näst vår Herre" (han insköt detta för säkerhets skull) — "så har du den här herrn att tacka för ditt lif. Ja, det är säkert det. Jag var just på väg till restaurationen med henne för att skaffa henne en kopp te, och vi blefvo åtskilda i trängseln och jag återsåg henne inte förrän just — — men låt oss inte tala om det där. Nå, jag kunde då aldrig ha gjort er bekanskap under gynnsammare omständigheter! Och nu" — tillade öfversten, skrattande i mjugg åt sin egen utsökta takt och diplomatiska förmåga — "nu är det visst bäst att jag går och talar om för min syster hvar ni är, eller hur? Och ni, min herre, har säkert den godheten att följa Sybil till restauratio-

nen och se till att hon får sig en riktigt skön, stark kopp te, som sätter litet lif i henne igen. Sybil kan säga er hvar ni sedan träffar oss."

Och innan någon af de båda unga hann säga ett ord, hade den gode öfversten försvunnit, lämnande dem tillsammans. Sybil hade nu tillräckligt öfvervunnit sin nervösa darrning för att kunna undvara den stödjande armen. Hon drog sig litet tillbaka och såg på honom genom sina långa ögonhår, som om hon väntade att han skulle tala.

"Sybil" — började Campion — "förlåt, jag menar — fröken Elsworth — jag — det är inte mitt fel att mitt sällskap blifvit er påtvingadt på detta sätt — du — ni — måste medge det."

"Finner ni det mycket obehagligt?" frågade hon halft skälmaktigt och halft vemodigt.

"Säg mig hvad ni önskar."

"Pappa bad er ju skaffa mig en kopp te", sade hon oskyldigt.

En obeskriflig, vantrogen glädje uppfyllde Campion vid dessa ord, ty, hvad än skälet måtte vara — han såg att hon icke längre harmades på honom.

På denna punkt måste vi för några ögonblick lämna vårt återförenade par, i afsikt att förklara öfverstens oväntade medgörlighet.

Det var icke mer än tvänne dagar efter hans ankomst och fru Staniland hade yrkat på att han skulle göra dem sällskap till militäruppvisningen. Hon hade tagit fyra platser och den fjärde hade hon erbjudit åt Lionel Babcock.

Ty enligt hennes bestämda öfvertygelse var nu den tidpunkt inne då Babcock med allt hopp om framgång kunde fria till Sybil; och som den gamla damen älskade att anordna allt efter sitt eget hufvud in i de minsta enskildheter, hade hon föresatt sig att den viktiga handlingen borde äga rum just på detta ställe och under dessa omständigheter.

Öfversten hade strängeligen tillhållits att icke allt för uteslutande upptaga sin dotters uppmärksamhet, hvilket tycktes honom ett hårdt tal, då han för hvar stund blef mer och mer intagen i och stolt öfver henne. Han hade med belåtenhet mottagit underrättelsen om den uppslagna förlofningen, mindre af ovilja mot Campion än af glädje öfver utsikten att sålunda ännu någon tid få behålla Sybil för egen räkning — och helt plötsligt uppträdde en ny älskare på scenen. Öfversten tyckte sig vara en djupt förorättad man.

Men fru Staniland förde Babcocks talan med sådan kraft och framhöll så allvarligt nödvändigheten af att bevara Sybil för faran att ännu en gång falla ett offer för Campions ränker, att den gode öfversten slutligen måste gifva med sig.

"Om du säger att det är en bra karl", genmälte han; "nåja, vi träffas väl på den här uppvisningen och sedan få vi väl se."

Men till fru Stanilands stora förtrytelse förblef den fjärde platsen obesatt, ehuru öfversten, som under tiden var oförhindrad att njuta af sin lilla dotters skönhet, älskvärdhet och utmärkta omdöme i militära ämnen, tyckte sig med lugn kunna bära Babcocks frånvaro.

Det var mycket varmt och öfversten, som tyckte att Sybil började se litet blek och trött ut, föreslog henne slutligen att de skulle gå ned i restaurationen och dricka te, ett förslag hvartill Sybil samtyckte med så mycket större beredvillighet som hon började finna artilleriexercisen något enformig samt dessutom alltjämt i tysthet befarade att det plötsligt kunde falla dem in att börja skjuta med kanonerna. Far och dotter begåfvo sig alltså af, under det att fru Staniland kvarstannade i händelse Babcock skulle anlända.

Efter en stunds förlopp såg fru Staniland sin bror återkomma ensam och strålande af belåtenhet.

"Hvad som blifvit af Sybil?" genmälte han på hennes fråga, "jo jo, du må tro jag har lämnat henne i goda händer. Vi träffade den där unge Babcock därnere och jag påminde mig dina önskningar, Hilary, och tyckte att unga herrskapet nog skulle reda sig bäst mig förutan. Hvad säger du om det, hm? Och jag tycker om pojken,

det måste jag säga — han riktigt förtjänar att få henne." Därpå beskref öfversten för sin syster den nyss timade tilldragelsen. "Om hon hade fallit så, hade det varit förbi med dem båda två — det var nära, skall jag säga! Tänk om jag förlorat min lilla Sybil just då — — och på ett sådant sätt!"

"Horace, det är underbart, det är rent af en försynens skickelse!" utbrast fru Staniland. "Du gjorde alldeles rätt. Lionel kommer att ha något nytt att berätta oss då vi träffas igen, lita på det!"

Det var alltså vid allra bästa lynne som fru Staniland beskådade det lätta kavalleriets manövrer, och hennes belåtenhet varade ända till dess en behandskad hand framräcktes emot henne och hon varseblef Lionel Babcocks med utsökt elegans klädda gestalt framför sig.

"Nå, hur står det till?" frågade hon ifrigt.

"Tackar, bra nog. Jag kunde inte komma förr."

Han hade dröjt med afsikt, i hopp att Sybil skulle sakna honom.

"Och hvar är det kära barnet?" fortfor fru Staniland. "Ack, Lionel — då jag tänker på hvad som k u n n a t hända om du inte varit så modig! Nå, är det afgjordt än? Hvar lämnade du henne?"

"Hvilken hon?" sade Babcock lakoniskt.

"Kors — Sybil förstås! Kommer du inte från henne?"

"Hva' falls?" sade Babcock. "Fröken Sybil? — Har inte sett skymten af henne."

"Horace! Hvad betyder detta? Försök nu att vara förnuftig. Detta är herr Lionel Babcock."

Öfverstens ansikte förlängdes märkbart i det han mekaniskt bugade sig för den nykomne.

"Men hvem — hvem — var då den andre?" stammade han förbryllad.

"Ah!" anmärkte fru Staniland halfhögt med mycken bitterhet, "om du har kommit från Indien bara för att ställa till det här..."

Och det är ytterst sannolikt att det i hela utställningsbyggnaden icke för ögonblicket fanns någon dam vid hennes ålder och med hennes förmögenhetsvillkor vid så förskräckligt dåligt lynne som fru Staniland.

* * *

De flesta opartiska personer skulle icke funnit Campions utsikter så synnerligen glänsande. Hans rykte som konstnär hade blifvit skadadt, han hade skulder och visste icke hvar han skulle taga pänningar för att betala dem — men det oaktadt kände han sig befriad från den hemska mara som sedan en tid tryckt honom, hans ungdomliga energi vaknade åter till lif och hela synkretsen ljusnade. Hvad brydde han sig om det förflutna? — Alla dessa motgångar hade dock ej kunnat skilja honom från den älskade — hon var honom ännu trogen, och han skulle nog lyckas vinna henne i trots af hela världen.

Under dylika drömmar gick tiden fort och klockan i ateliern slog tio innan han visste ordet af. Det var ovanligt mörkt — så mörkt att han icke kunde se klockan. Just i detsamma började en kyrkklocka slå — han räknade slagen — ett — två — tre — — tolf! Han tände ett ljus för att se huru detta hängde ihop. Hade hans egen klocka råkat i olag? Hvart hade tiden tagit vägen? Han lyfte ljuset — och såg en syn som fyllde hans själ med häpnad och förfäran. Öfver klockan på det gamla skåpet höjde sig det gulbleka, skinnande, alltför välkända anletet, som han längesedan trodde vara begrafvet under kanalens svarta gyttja!

Hur hade afguden lyckats spränga resväskan och sålunda återvända från djupet för att förbrylla honom? Den var icke smutsig, den var icke fuktig, den visade icke ringaste spår af att någonsin hafva hvilat på bottnen af en kanal.

Däremot saknade Campion Percevals gipsafgjutning, ett förtjusande litet Cybelehufvud, som han lofvat att akta så väl.

Var det väl möjligt att han i sin förvirring eller under inverkan af den besynnerliga trollmakt som afguden tycktes utöfva, verkligen kunnat taga miste på bysten och

afgudabilden? Han påminde sig att de stått tätt bredvid hvarandra — och detta vore alltså förklaringen på gåtan!

Det syntes omöjligt att bli af med afguden.

* * *

Nästa dag infann sig plötsligt Nebelsen i hans bostad.

"Ha!" sade Nebelsen, då han varseblef afguden, "ni har honom ännu!"

"Ja", sade Campion med trött ton. "Han tycks inte ha tröttnat på mig än. Jag har sökt smita mig undan honom flera gånger — men han kommer alltid tillbaka lika glad och fryntlig som förut."

"Och han ville borta icke förblifva — hvad?" sade Nebelsen deltagande. "Ni är på den orätte spår. Jag säger er att jag i går afton er älskliga fröken Elsworth träffade, och vi hade en — en samtal. Jag icke henne gifva glädje och jag finner att det därtill finnes blott en väg. Och om ni alltså vill samtycka att lämna er själf helt och hållet i min hand, vill jag försöka om det icke finnes en sätt att skaffa bort den afgud."

"Gör hvad ni behagar", sade stackars Ronald undergifvet. "Jag lämnar alltsammans åt er. Men säg mig bara hvad ni ämnar göra."

"Det är något som jag förut aldrig gjort, men som jag är öfvertygad att jag med en liten ansträngning och tro, nu ganska lätt skall göra", sade Nebelsen. "Jag kan nu icke stanna längre att er uppklara, men senare jag kommer tillbaka och förklarar allt jag skall göra och hvarför. Nu är det ingen tid; jag måste gå att hämta min stålstaf och andra göromål uträtta — sedan kommer jag åter och arbetar för er."

"Men under tiden", invände Campion, "kan ju det här odjuret börja på med sina konster igen."

"Det är för snart, efter så mycken kraftmanifestation. Lämna honom i er atelier till dess jag kommer på honom. Ach, han skall vara hel stilla! Jag svarar för honom."

Campion hade icke ringaste föreställning om hvad Nebelsen egentligen ämnade företaga, ehuru han af det föregående drog den slutsatsen att det troligen skulle bli något slags besvärjelse, som utfördes medels en staf eller trollspö.

Ronald hade icke glömt ett löfte, som Sybil gifvit honom, att besöka honom i sällskap med sin far. Senare på dagen infann sig också öfversten, men ensam.

Han tycktes ingalunda känna sig väl till mods. Han var en godmodig och fredsälskande man, trots sitt krigiska yrke, och han tyckte alls icke om det ärende som hans syster skickat honom att utföra.

"Hör på, herr Campion", började han i en ton som själfva hans förlägenhet gjorde kärf och ovänlig, "jag har kommit för att rent ut säga er att det icke kan bli tal om någon förlofning eller sådant mellan er och min dotter — det kan icke komma i fråga, det tycker jag ni själf borde inse, eller hur?"

Ronald svarade att han aldrig kunde drömma om att vilja binda Sybil på något sätt, ännu mindre bedja henne dela hans nuvarande bekymmersamma omständigheter; men han hoppades att en tid skulle komma, då han åter kunde anse sig berättigad att hoppas på ett återknytande af deras lösta förbindelse.

"Jaja, det där är nu godt och väl, men ni måste göra mig den tjänsten att alls inte hoppas på något."

"Talar ni i ert eget eller i hennes — i er dotters namn?" frågade Campion.

"Jag för hennes talan, min herre — dylika saker förstår en far bäst att anordna."

"Fru Staniland och fröken Elsworth", anmälde Bales, i det han öppnade dörren till galleriet, och i detsamma skyndade Sybil uppför trappan med ett uttryck af ångest i sina mörka ögon och ställde sig mellan de båda männen.

"Låt henne tala för sig själf", sade Campion, hvars hjärta genomfors af en iskyla.

"Ha!" sade öfversten. "Sybil, det här är mot order, vet du, alldeles mot order. Du hade ingen rättighet att komma hit."

"Nå, efter som hon nu verkligen är här,

så låt henne då säga herr Campion rent ut att hon misstog sig om sina känslor i går. Var inte rädd, min lilla flicka — han har lofvat att göra alldeles hvad du önskar."

"Är du galen, Horace!" sade fru Staniland med en harmsen hviskning; "det är du som skall göra ett slut på det här, en gång för alla. Hvad tänker du på som öfverlämnar alltsammans åt henne!"

Sybil såg från sin far till Campion med rynkade ögonbryn och förvirrad min.

"Jag förstår inte", sade hon. "Ronald, hvarför ser du på mig så där? — Hvad är det du vill att jag skall säga honom, pappa?"

"Du sade mig ju att hon kände så!" sade öfversten afsides till sin syster.

"Skulle komma att känna så med tiden", genmälte hon. "Du skall inte säga honom någonting", sade hon till Sybil. "Lämna saken åt din far och mig."

Men Sybil hörde icke på henne; hon hade redan smugit sig till Ronalds sida.

"Det har således inte händt dig någonting ledsamt?" sade hon sakta. "Säg, hvarför kom du inte i går kväll? Jag — var så säker att du skulle komma!"

I detta ögonblick kunde han omöjligt säga henne sanningen. "Jag — jag blef förhindrad", sade han, i det han inom sig förargades öfver stelheten i både orden och tonen.

"Jag trodde inte att du skulle låta hindra dig af någonting", sade hon litet sorgset. I det samma föll hennes blick på afguden, hvilken Campion tillika med palettknifven och några andra småsaker ställt ifrån sig på en stol vid fönstret.

"Åh!" sade hon med ett uttryck af förskräckelse. "Den har kommit tillbaka! — Var det d e n, som hindrade dig att komma, Ronald?"

"Ja", sade han. "Det är den gamla historien, endast mycket värre — mycket värre än nånsin."

"Sybil", inföll fru Staniland, "din far vill att du genast följer hem med mig. Hur din kvinnliga stolthet kan tillåta dig att tala ett ord med herr Campion, efter det upprörande sätt hvarpå han förolämpat dig (för att inte tala om hans svarta otacksamhet mot mig, men det bryr du dig naturligtvis inte om) — — det är mer än jag kan förstå!"

"Pappa", bad Sybil, "skicka inte bort mig — inte än! — Du vet inte hur orättvisa både du och faster Hilary äro mot Ronald. Han har ingenting gjort — åtminstone har han aldrig velat göra något — det är bara den där förskräckliga afguden —!"

"Afguden?" — upprepade öfversten häpen. "Men vet du väl hvad du säger, mitt söta barn?"

"Jo, jo!" sade hon häftigt. "Se på den — den där ohyggliga tingesten därborta vid fönstret. Och det var j a g som gaf honom den, det är det värsta af alltsammans. Ack, jag vet att jag förklarar alltsammans rysligt illa, men jag förstår det ju inte alls själf."

"Ja, då är det verkligen bäst att inte orka förklara det", sade fru Staniland skarpt. "Jag har goda skäl att känna igen den där afguden — a l l t f ö r goda skäl; och ju mindre herr Campion säger om saken, ju bättre för honom. Hvilken annan människa som hälst skulle ha gjort sig af med det där missfostret för länge sedan."

"Ja, ingen kan då ha sträfvat mer att göra sig af med den än jag", sade Campion; "men den infernaliska besten vill inte komma härifrån."

"Vill inte?" upprepade öfversten.

"Jag har försökt att sälja den", sade Campion dystert, "men ingen ville köpa den eller ens ha den till skänks."

"Hvad som är säkert är att det inte hänger rätt ihop med e r, om ni verkligen tror allt hvad ni nu stått och pratat för oss", sade fru Staniland. "Antingen är ni inte rätt klok, eller också — ja, slutsatsen får ni göra själf."

"Ja, då är jag inte häller rätt klok", sade Sybil, "ty j a g tror det också! Och — ack! — se här kommer just herr Nebelsen; — han skall säga er detsamma!"

"Att där i den lille afgud en ond princip residerar?" sade han till svar på Sybils fråga. "Visserligen jag det tror."

"Pappa, du måste höra på detta!" utropade Sybil. "Herr Nebelsen — min far", presenterade hon, och öfversten bugade sig stelt.

"Hvad tänker ni då göra", frågade öfversten.

"Jag skall, genom att koncentrera min viljekraft, betvinga den aflidne tirthankars osynliga själ."

"Där är mitt hvardagsrum, om herrskapet vill stiga in dit", sade Campion. "Nebelsen", tillade han med lägre röst, "är ni verkligen säker på att detta tjänar någonting till? — Låt det för guds skull icke sluta med något bedröfligt narrspel!"

Nebelsen vände sig emot honom med högtidlig och förorättad min.

"Det slutar med att jag besegrar honom eller jag själf blifver i stycken sliten!" sade han.

Hans allvar gjorde ett djupt intryck på Campion.

"I så fall kan jag icke lämna er att ensam möta faran", sade han. "Då stannar jag också."

"Nej, nej", sade Nebelsen. "Det skall endast göra det farligare för oss båda! — Gå med dessa människor, och i sinom tid jag kommer att hämta er. Ett ord innan ni lämnar mig — ni måste mig gifva full handlingsfrihet, eljest jag kan intet göra!"

"Bäste vän!" sade Campion, "om ni verkligen kan befria mig ur alla dessa svårigheter, så gör det på hvad villkor som hälst — — men jag fruktar att ni missräknar er."

"Jag ber er att intet säga som är nedslående! — jag behöfver all min tro — — och ni söker skrämma den bort!" sade Nebelsen patetiskt. "Gå nu — och om jag icke snart kommer att hämta er, så skall det vara därför att" — han torkade sina ögon — "jag skall vara i stycken sliten!"

"Men ni får icke utsätta er därför!" utbrast Campion. "Det lönar icke mödan. Uppgif alltsammans, Nebelsen! — jag önskar det verkligen."

"Ni glömmer", sade Nebelsen, "det finnes en annan hvars lycka beror af mig. Och, oss emellan, tror jag icke att han kan komma åt mig inom min tetragram — — äfven om han vore ond nog att försöka. Jag har nu gått för långt för att draga mig tillbaka. För dem alla bort."

Han framtog en liten taktpinne eller kommandostaf af stål ur sin ficka och pekade därmed befallande på dörren.

"Hvar är det där omtalade hvardagsrummet, herr Campion?" frågade öfversten, "allt det här är verkligen så kuriöst att jag verkligen har lust att se hur det slutar."

Det återstod intet annat för Campion än att lämna Nebelsen fria händer, och han förde hela sällskapet till sitt förmak, ty, när allt kom omkring, beslöto de sig alla för att stanna.

Den klarblå morgonhimmelen hade öfverdragits af blygrå och kopparfärgade moln, mot hvilka husväggarna afstucko som tecknade med krita och skorstenarna uppsände raka, svarta, gula eller hvita rökpelare. Träden prasslade då och då oroligt i den heta, torra luften och sparfvarnes kvitter lät ängsligt och oroligt. En djup stillhet rådde i hela trakten, som om själfva naturen delade deras ångestfulla väntan.

"Och hur länge väntar man väl att vi skola sitta på det här viset?" — frågade fru Staniland, då hon icke längre kunde uthärda tystnaden.

"Åh, ni kan lika gärna sitta här som annorstädes", inföll den praktiske öfversten, "tills åskvädret hinner gå öfver."

"Ack, ack!" suckade hans syster, "hör ni inte någonting? — Det är riktigt ohyggligt."

Det mörknade mer och mer och naturen tycktes så att säga hålla sin andedräkt. Från ateliern förnummos då och då underliga ljud som af främmande tungomål. Slutligen hördes steg och i nästa ögonblick inträdde Nebelsen i rummet i det han hastigt stängde dörren bakom sig, liksom en djurtämjare då han lämnar läjonburen.

De kunde i den rådande skymningen ej rätt urskilja uttrycket i hans ansikte, men de hörde honom andas fort och häftigt.

"Nå!?" ropade alla med en mun.

"Det har varit en hård kamp", sade han, "men ännu återstår det viktigaste."

"Nu går jag med er, Nebelsen", sade Campion. Men Sybil häjdade dem.

"Ack, men tänk på hvad det är ni ämnar göra!" utropade hon.

Utan att våga säga ett ord åt Sybil, lämnade Campion rummet med Nebelsen. En kort korridor ledde från förmaket till ateliern.

Campions sinnesstämning, då han inträdde i ateliern, var sammansatt af motsägelser. Han kunde icke frigöra sig från en viss bäfvan vid tanken på hvad han i nästa ögonblick möjligen skulle få se, och på samma gång pinades han af en harmsen misstanke, att det hela var ett narrspel.

Till en början kunde han nästan ingenting urskilja, ty det var nästan så mörkt som om natten, till följd af det annalkande oväder, och dessutom stod strax innanför dörren en stor skärm, som hindrade utsikten. Bakom denna skärm stannade Nebelsen ännu en gång.

"Ännu en sak", sade han. "För att på den magnetiske ström transportera bilden, måste man den i händerna hålla!"

"Nå", sade Campion, "är det intet annat, så skall jag hämta honom åt er."

"Men ni fattar icke!" utropade Nebelsen, "det är just d e t, som han aldrig skall tillåta!"

"Nå, i alla fall så kan vi inte bli stående här bakom skärmen i evighet", sade Campion djärft — "låt oss gå dit ut och få oss en ärlig dust med honom, hvem eller hvad han nu är! Bry er inte om antingen ni kan utföra saken eller ej, Nebelsen — hota honom att göra det och se om han inte tar till bönboken i förskräckelsen!"

"Ja — jag skall hota det mesta jag kan."

Och Campion steg ut i rummet och drog sig instinktlikt, ehuru icke utan en viss känsla af blygsel, tillbaka inom ett mystiskt tecken på golfvet. Han trodde icke egentligen — men han fruktade — mot sin egen vilja.

Genom det öppna fönstret syntes åskhimmelen mörk och hotande och i skymningen urskilde han nätt och jämt afgudabilden, som alltjämt kvarstod på stolen i hörnet vid fönstret, där dess hufvud och axlar upplystes af all den dager som fanns. Det föreföll honom, som om den satt där lugn och hotande, liksom något kallt, giftigt kräldjur, som afvaktar ögonblicket för att anbringa det dödande hugget, och fastän han icke kunde se någon annan varelse i rummet, erfor han ett slags medvetande, som han icke kunde förklara, af att någonting ondt och illvilligt låg på lur därborta i skuggan.

Nebelsen tycktes nu helt och hållet hafva återvunnit sin fattning. "Se! Se!" utbrast han med ett nästan triumferande tonfall. "Hvad var det jag sade er? Nu kan ni själf se!"

"Hvad? — hvar?" frågade Campion med en ofrivillig rysning.

"Där, i hörnet — där, bakom afguden — sväfvande i luften med korslagda ben som på er tafla — — där, med hans onda grå ansikte och de hvita ögon som så vreda rulla!"

"Jag ser ingenting!" sade Campion; men Nebelsen grep tag om hans handled med iskalla fingrar och började framrulla en rad af långa, obegripliga ord, hvilka för Campions öron hade en vild och trotsig klang.

"Han rör sig!" utropade Nebelsen. "Se! — nu kan ni se — ni m å s t e se hur han svänger sina armar!" — —

Men just i detta ögonblick genomträngdes mörkret af ett bländande ljussken, och i detsamma rusade de tungt laddade molnen därofvan tillsammans med en explosion som skakade jorden. Genljudet brakade, dundrade och rullade i nyckfulla afsatser och återfall som om det utfört en vansinnig runddans kring hela solsystemet och slutade till sist med ett aflägset metalliskt återljud — som om det återstudsat mot Mars — och därpå började den länge stillastående luften åter att röra sig.

Campion, på hvars näthinna den skarpa, sicksackformiga blixten tycktes outplånligt inbränd, vacklade halft bedöfvad tillbaka

mot skåpet med en förskräcklig aning att han blifvit blind — men strax därpå såg han Sybil och de andra omkring sig.

"Ack, han är träffad af blixten — jag visste det!" ropade Sybil förtviflad. Men han skyndade att lugna dem.

"Och hur är det med den stackars herr Nebelsen?" frågade fru Staniland.

Det hade nu blifvit något ljusare, och då de vände sig om, sågo de Nebelsen ligga orörlig inom sitt mystiska tecken, med ansiktet doldt i händerna.

"Hu, rör inte vid honom!" ropade fru Staniland. "Jag vill inte se hans ansikte — han är död — jag vet att han är död!"

Och detsamma tänkte de alla — men i nästa ögonblick satte Nebelsen sig upp med förvirrad min.

"Hvar har jag varit — hvar är jag?" stammade han. "Ah, jag minnes — jag har i en extatisk tillstånd varit — fröken Elsworth, er vilja är fullgjord. Den onde afgudabild är på toppen af Cotopaxi försatt. Jag såg honom själf anlända. För denna gång har den elektriske ström rätt verkat!"

Stolen, på hvilken afguden stått, var blott en hop svartnade spillror och rundt omkring på golfvet syntes halfsmälta skärfvor af någon ljus stenart. Afguden fanns ej mer.

* * *

Aldrig kunde de olika personerna i denna berättelse göra sig en föreställning om sådan förändring, som nu inträffade i deras öde. Allting vardt lyckligt och godt. De förlofvade, en gång så olyckliga, blefvo lyckligen gifta, tanten försonad och öfversten nöjd; Babcock fick ingenting för sina dumma intriger och det var rätt åt honom, ty en stor snobb var han. Nebelsen fortsatte med sina goda afsikter att hjälpa olyckliga medmänniskor. Ingen af dem hade efter den betan synnerligen lust på gamla antikviteter, om hvilka de ej visste hvem som varit deras ägare; ty de hade fått en känsla af, att människor kunna lämna både ondt och godt efter sig i döda ting, och att Hamlet hade rätt då han sade att det finns mycket mellan himmel och jord, om hvilket filosofien alls icke drömt.

SLUT.

EN STRID I LUFTEN.

En luftseglares äfventyr.

Många gånger i mitt lif har jag varit ute för halsbrytande äfventyr — en luftseglares tillvaro är uppfylld af sådana — och med knapp nöd blifvit räddad, men aldrig har jag varit så nära döden som då jag sista gången gick till väders. Då min medhjälpare hade blifvit fördröjd i London och icke kunde inträffa i Gresmead, där uppstigningen skulle ske, innan allt var klart för färden, hjälpte jag själf till med fyllandet af ballongen. "Örnen" — så hette min ballong — var till hälften fylld med gas, då underrättelse ingick, att min medhjälpare hade kört omkull på vägen till järnvägsstationen och brutit ett nyckelben, hvarför han måst föras till sjukhus.

Detta missöde försatte mig i icke så ringa bryderi. Af flere lätt insedda skäl är det önskvärdt, att minst två personer alltid uppstiga tillsammans, och nu såg det ut, som om jag skulle få företaga min luftfärd ensam. Men så hände det sig, att en person beredde sig inträde inom inhägnaden och kom fram till mig.

"God dag, Forsyth", hälsade han och räckte mig handen; "jag tror minsann, att du har glömt mig!"

"På min ära", genmälte jag; "jag kan inte säga, att jag erinrar mig — —"

"Inte? Nå, jag undrar inte på det. Låt mig se — det måste vara en fem år sedan vi sist träffades. Mitt namn är Hartley."

Så glömsk jag var — naturligtvis borde jag ha känt igen honom. Charles Hartley och jag hade varit skolkamrater och goda vänner en gång i världen, men under de senare åren hade jag alldeles förlorat honom ur sikte.

Här var han emellertid nu, och jag kände mig riktigt glad öfver att få återupplifva den gamla bekantskapen.

"Du skall gå till väders igen, kan jag se", anmärkte han med en blick på ballongen. "Kittsligt göra, eller hur?"

"Det förefaller värre än det är för dem som inte äro vana därvid", svarade jag.

"Jag för min del har aldrig varit med på någon ballongfärd", återtog han. "Jag kan nog förstå, att det är förenadt med en viss risk; men på samma gång måste det ligga någonting behagligt uti att sväfva fritt så där högt uppe i luften."

"Välan, här har du nu ett tillfälle att pröfva på denna nya erfarenhet", genmälte jag. "Om du så önskar, och om du vill underkasta dig att lyda mina order, så är du välkommen på min medhjälpares plats."

"Du tror väl inte, att jag skulle vilja tillvälla mig befälet öfver den där gigantiska gaspåsen, eller hur?" utbrast han skrattande. "Jag står helt och hållet till din tjänst, Forsyth."

En halftimme senare intogo vi våra respektiva platser i videkorgen under det ofantliga ballongklotet.

"Färdigt? Släpp loss!" ropade jag.

Under mängdens hurrarop steg "Örnen" stadigt uppåt mot den blå himmelen. De uppåtvända ansiktena inunder blefvo små-

ningom otydliga och därefter osynliga; folkmassan tedde sig som en grå fläck på en mörkgrön bakgrund, och staden Gresmead krympte ihop till skenbar storlek af en liten by.

"O, det är härligt!" utbrast Hartley.

Uppåt stego vi, upp genom de lägre molnen, som nu helt och hållet dolde jorden vi nyss hade lämnat.

"Jag tog ett språng... ut i luften."

Vi blickade ned på väldiga böljande molnbärg, som ständigt rörde sig, ständigt växlade form. Högre upp förändrades äfven vädret. Ett fint duggande regn, som upplöstes igen innan det nådde jorden, inhöljde oss i sin våta slöja. För att komma ofvanför området för detsamma kastade jag ut mera ballast. Men det blef icke bättre därför att vi stego högre; tvärtom tilltog regnet. Luften var kylig och skarp, och regnet förbyttes omsider i snö. Då tyckte jag det vara bäst att stiga ned igen, i synnerhet som Hartley icke gärna längre kunde finna något nöje af färden. Jag vände mig fördenskull till honom för att bedja honom draga i ventilsnöret och sålunda släppa ut en del gas.

Under de senaste minuterna hade ingendera af oss yttrat ett ord. Jag för min del hade varit fullt upptagen med att kasta ut sand och att iakttaga de omgifvande atmosfäriska förhållandena; på någon tid hade jag icke ens sett åt Hartley till. Då jag nu vände mig mot honom, såg jag genom den tätt fallande snön, att han allaredan höll ventilsnöret i sin hand.

"Det är rätt, Hartley", ropade jag. "Öppna ventilen."

Han rörde sig icke; han gaf ej häller

ett ljud ifrån sig. Och hvilken förändring hade icke försiggått med honom! Jag kunde knappast igenkänna min väns anletsdrag i hans förvridna utseende. Hans för mindre än en timme sedan friska ansiktshy hade nu antagit en skiftning i blygrått, som spöklikt afbröt mot hans hvita, jämna tänder; hans hatt hade fallit eller blåst af honom, och hans tjocka, mörka hår föll ned på pannan öfver de onaturligt glänsande ögonen. Han var uppenbarligen sjuk — iskylan omkring oss eller luftens förtunning, eller båda i förening, hade tydligen varit för mycket för honom. Alltnog, han var illamående, och denna omständighet gjorde mig desto angelägnare att utan dröjsmål komma ned på fasta marken igen. Jag förnyade min order.

"Drag i snöret, Hartley. Det är bäst att vi stiga ned."

"Nej, visst inte", utropade han med hes, underlig stämma. "Jag vill högre upp; högre — högre för evigt!"

"Dumheter", utbrast jag otåligt. "Vill du då sätta våra lif på spel?"

Jag sträckte ut handen för att gripa ventilsnöret, men han drog det plötsligt utom räckhåll för mig och måttade samtidigt ett knytnäfslag mot mitt ansikte. Genom att hastigt hoppa åt sidan undvek jag slaget, hvad ansiktet beträffade, men det föll i stället med fruktansvärd kraft på min axel och kastade mig med fart mot korgens kant.

"Du får inte röra snöret!" tjöt han vildt. "Vi skola stiga ännu högre och afslöja hemligheterna däruppe. Lifvet är onyttigt utan en sådan kunskap. Högre, högre!"

Hans vilda ord och de ännu vildare blickarne i de framstående grå ögonen väckte plötsligt till lif hos mig en erinring, som isade mitt blod och för ögonblicket slog mig med en förlamande fasa. Jag kom nämligen nu ihåg, att kamraterna på skoltiden ansett Hartley hafva en släng af vansinne samt att hans far faktiskt på den tiden satt inspärrad på ett dårhus. Det var således mycket möjligt, att den man jag hade bredvid mig i gondolen led af ärftligt vansinne; i alla händelser var hans uppförande nu för visso en vansinnigs.

"Örnen" befann sig alltjämt i stigande, och i den mån lufttrycket minskades, utspändes ballongen, så att den hotade att sprängas. Till förekommande af en dylik fara är det brukligt, såsom hvar man vet, att genom ventilen i ballongens topp utsläppa en tillräcklig mängd gas, och detta var just hvad jag skulle ha gjort, därest icke Hartley hindrat mig. Som det nu var kunde gasen endast tränga ut genom ballongens nedre öppna ände, förgiftande luften rundt omkring, så att jag var nära att kväfvas. Jag kunde icke uthärda det längre.

"Vill du draga i snöret?" frågade jag så lugnt jag förmådde. "Eljes måste jag —"

"Högre — högre!" ropade han, vildt stirrande på mig.

Med en snabb rörelse sprang jag fram till honom, sköt honom åt sidan och ryckte till mig ventilrepet. Mitt plötsliga anfall kom honom att rygga tillbaka för ett ögonblick, men i nästa sekund rusade han på mig med ett vrålande af raseri. Hans långa, seniga fingrar grepo om min strupe, under det jag vacklade baklänges. Men min sinnesnärvaro öfvergaf mig gudskelof icke i denna öfverhängande fara — jag släppte icke taget i ventilrepet. Under det jag sjönk ned på knä, kunde jag höra hväsandet af gasen, som rusade ut genom ventilen, och jag visste, att ballongen sköt ned som en pil genom luften.

Hartley grep fastare om min strupe, och det var endast med största svårighet jag kunde andas. Med ena handen upptagen som jag var hade jag ännu svårare att reda mig mot min med vansinnets styrka utrustade angripare. För att få bägge händerna fria förde jag repet till munnen och höll fast det mellan tänderna; sålunda kunde jag hålla ventilen öppen och samtidigt med större utsikt till framgång skydda mig mot den vansinniges angrepp.

Många sekunder hade icke förflutit, innan det lyckades Hartley att åter sätta sig i besittning af snöret; men under tiden hade en tillräcklig mängd gas hunnit ut-

strömma, så att ballongen fortfarande sjönk, ehuru långsammare.

Det tycktes mig som om år hade förflutit under denna hemska strid, ehuru den i verkligheten icke kunde ha pågått mera än fem à sex minuter. Då tillkännagaf en plötslig ryckning, att draggen, som hängde under gondolen, hade fattat i något föremål på jorden inunder oss. Af den oväntade stöten förlorade Hartley jämvikten och släppte sitt tag i mig.

Jag skyndade att begagna mig af tillfället. Innan Hartley ånyo kom på fötter, och just som draggen åter blef fri från den ekgren, hvari den gripit, tog jag ett språng öfver gondolens kant ut i luften. Jag kommer ihåg luftens susning omkring mina öron, prasslandet af blad och knakandet af afbrutna grenar — men därefter intet mera.

När jag återkom till medvetande, fann jag mig ligga i en liten bondstuga icke långt från det ställe, där jag hade fallit ned. Flere dagar förflöto, innan jag kunde flyttas från sjukrummet, men därvid skall jag nu icke uppehålla mig. Den nedstigande ballongen hade väckt stort intresse hos bondfamiljen, som mangrannt skyndat ut för att bispringa oss så godt de förmådde. De hade storligen förvånat sig öfver den strid, som pågick emellan de båda luftseglarne i gondolen, och deras öfverraskning nådde sin höjd, när jag störtade ned så godt som midt ibland dem. Ballongen, befriad från min tyngd, hade genast stigit på nytt och snart förlorat sig i molnen öfver hafvet. Sedan dess har man aldrig vidare sett till eller hört af "Örnen" och dess ensamme passagerare.

Hartley hade i själfva verket länge varit vansinnig, men hans själstillstånd hade hållits hemligt af hans närmaste anhöriga, ända tills det vid nu ifrågavarande tillfälle för första gången blef kändt utanför deras krets. Under de sista fem åren hade de hållit honom inspärrad under bevakning, men slutligen hade han blifvit så pass återställd, att läkarne tilläto honom återvända till sina anhöriga. Måhända hade han allt fortfarande fått förblifva frisk, därest icke luftfärdens ovana eggelser alltför våldsamt påverkat hans lätt exalterade sinne. Stackars Hartley!

UR PARAPLYETS HISTORIA.

Huru hängifven älskare af solsken och frisk luft en person än må vara, torde han dock ej gärna vilja neka, att vi människor dock stundom nödgas skydda oss mot en alltför hårdhändt behandling af väder och vind. Då Johannes i Uppenbarelseboken beskrifver invånarnes i det nya Jerusalem lyckliga tillstånd, framhåller han också såsom ett väsentligt element i deras sällhet, att de ej skola plågas af sol eller hetta, hvilket visar, att äfven han satte värde på att vara befriad från obehaget af väderlekens växlingar.

Visserligen skydda vi oss mot dessa växlingar genom våra bostäder, men som vi ej alltid kunna dväljas inom fyra väggar, behöfva vi äfven utomhus något värn mot rägn och solhetta. Och ett sådant skydd erbjuda ju paraplyet och parasollet, hvarför det ej häller må förvåna oss, att dessa nyttiga plagg, ty såsom klädesplagg kunna vi nästan betrakta dem, varit i bruk bland alla civiliserade folk sedan årtusenden före vår tideräknings början.

Man med paraply.
(Gammal engelsk karrikatyr.)

Paraply från Java.

De gamle egypterna och hinduerna kände till bruket af paraply, och att paraplyet nyttjades i de gamla städerna Ninive och Babylon, finna vi af den omständigheten, att å de skulpturer, som engelsmannen sir Henry Layard hemfört från sina gräfningar i de båda nämda städernas ruiner, finnas äfven paraplyer afbildade.

I en urgammal kinesisk bok finnes beskrifning på ett ordentligt familjeparaply, och historien förmäler, att då käjsarens af Kina son vid tatarernas andra infall i landet blef tagen till fånga, blef han sedermera af sin besegrare utsedd till paraply-

Indiskt statsparaply.

bärare, och måste i denna sin egenskap åtfölja tatarfursten på hans jakter.

Såsom de flesta af våra läsare kanhända veta, betraktas paraplyet eller parasollet flerestädes i Asien ej som en nödvändighetsartikel utan såsom ett tecken till förnäm börd eller hög samhällsställning.

I Siam till exempel får paraplyet nyttjas endast af vissa högre ämbetsmän, och då konungen af Siam träder under bar himmel, bäres öfver hans hufvud ett tredubbelt paraply, det vill säga ett paraply som består af trenne öfver hvarandra utspända skärmar på ett gemensamt skaft. Tavernier berättar i sina österländska reseskildringar, att Stora Moguls af Indien tron på ömse sidor stöddes af ett paraply. Fursten af Mahratta, en provins i Indien, kallades Chatrapati, hvilket betyder "härskaren af paraplyet", och ännu i dag kallas högste styresmannen i Ava "Konungen af den hvita elefanten och herren af de tjugufyra paraplyerna."

Konungens af Siam statsparaply.

Herre och dam med parasoller.
(Engelsk karrikatyr från år 1795.)

Våra illustrationer framställa åtskilliga asiatiske stormän med deras paraplyer, hvilka som synes alltid bäras af uppvaktande. Att dessa paraplyer, hvilka spela en stor roll i särskildt hofetiketten, äro ytterst praktfulla faller af sig självt. Priset bland dessa asiatiska statsparaplyer tillkommer dock troligen det utomordentligt dyrbara paraply, som en gång tillhört maharajan af Najpur. Det förevisades vid den stora utställningen i London år 1851. Paraplyets sexton spröt voro utomordentligt fint arbetade, och det präktiga sidentyget var täckt med de utsöktaste guld- och silfverbroderier. Själfva handtaget var af massivt silfver.

Äfven hos Europas äldsta kultiverade folk, grekerna och romarne, nyttjades pa-

raplyer. De förnäma grekinnorna gingo ej gärna ut på gatan utan att åtföljas af en slafvinna eller slaf, som höll ett paraply öfver dem, och vid den fest, som årligen

Indisk furste med paraplybärare.

firades till gudinnan Atenes ära, buro hennes prästinnor hvita paraplyer. Från Grekland lärde sig romarne att nyttja paraplyer. I Rom använde både män och kvinnor paraplyer, dock blef paraplyet där aldrig så vanligt bland männen som bland kvinnorna. Romarne gjorde sina paraplyer af något slags tunnt skinn samt hopfällbara. De romerske skalderna Martialis, Juvenalis och Ovidius omnämna i sina arbeten paraplyet; ja Ovidius talar till och med om "ett gyllene paraply, som skyddade mot solen."

Af en gammal målning i British Museum framgår, att det äfven fordom i England var vanligt att låta en tjänare bära paraplyet. Taflan, som är mycket gammal, framställer nämligen en spatserande engelsman, som åtföljes af en tjänare, hvilken håller ett paraply öfver honom. Paraplyet är ungefär likadant som dem vi begagna med undantag af att handtaget utgår på sned från käppen och ej vinkelrätt som å våra paraplyer. Denna anordning af handtaget hade troligen till syfte att göra det bekvämare för bäraren att hålla paraplyet öfver sin herres hufvud.

Omkring medlet af sjuttonde århundradet kom parasollet i bruk i västra Europa. I ett gammalt, numera mycket sällsynt arbete af Coryat, som utkom vid denna tid, finnes beskrifning på ett parasoll af läder, hvilket författaren uppgifver härstamma från Italien, där det kallades umbrellues, hvilket skulle betyda "en skärm, som skyddar mot de brännande solstrålarne."

Något längre fram i tiden finna vi paraplyet betecknadt af en författare såsom "en skärm, hvilken nyttjas till skydd mot rägn mestadels af kvinnor." Det dröjde till långt in på sjuttonhundratalet, innan det ansågs förenadt med en mans värdighet att nyttja paraply. I gamla böcker och målningar från början af sjuttonhundratalet finna vi ofta paraplyet omnämdt och afbildadt. Så till exempel finnes en för målare välbekant tafla från 1730, hvilken framställer härtiginnan af Bedford med en svart tjänare bakom henne bärande ett paraply öfver sin härskarinnas hufvud, och en gammal general berättar i sina bref från Paris — äfvenledes i början af sjuttonhundratalet — att parisiskorna nyttjade paraplyer till skydd både mot rägn och sol.

Kung Koffis paraply, Afrika.

Så småningom började dock paraplyet nyttjas äfven af männen, tills det som vi veta i våra dagar blifvit en oundgänglig persedel i hvarje hem.

Jonas Hanway, den förste mansperson, som nyttjade paraply i London, väckte ett

Kungen af Tongking, uppvaktad af tvänne slafvinnor.

ofantligt uppseende och fick en stor svärm gatpojkar efter sig. Men Hanway var en man, som sett sig omkring i världen och satte sig öfver hopens hån. Han skred fram genom gatorna i sin eleganta pariserdräkt, till hvilken hörde en hatt, som han efter behag kunde bära på hufvudet eller fälla ihop och sticka under armen, och det var för honom ett stort behag att äfven under våta dagar ej behöfva riskera att vare sig peruken eller hatten skadades af rägnet.

En stackars landtman i nordliga Europa fick däremot ett ganska oangenämt intryck af sin första bekantskap med paraplyet. Han hade i ett angeläget ärende besökt en af traktens stormän, och då ett ösrägn därunder utbröt, erbjöd herremannen honom att få låna ett paraply, som denne helt nyligen fått till skänks men som han var ovan att begagna. Han slog upp paraplyet och lämnade landtmannen detsamma. Efter en stund kom denne dock igen med paraplyet. Han hade varit hemma, men måste vända tillbaka, ty paraplyet "gick ej in genom någon af dörrarna" i hans hus, ej ens genom stora förstugudörren, och han förstod sig ej på att fälla ihop det. Han trodde nämligen, att det låstes upp och till med nyckel.

EN FRUKTANSVÄRD DUELL.

Ett jaktäfventyr med en grå björn.

En jägare i Idaho, Förenta staterna, är en af de mycket få män på jorden, som dödat en "grizzly", såsom den fruktansvärda grå björnen i Nord-Amerika kallas. Huru därvid tillgick berättar han själf sålunda.

Jag hade just skjutit en älg och var på återvägen till mitt läger, då en stor grizzlybjörn rusade ut från ett snår i närheten och styrde kosan rakt på mig.

Jag kastade ifrån mig älgköttet och sköt. Skottet träffade i björnens högra öga och förstörde dess syn, men detta hindrade icke vilddjurets rasande framfart. Innan jag hunnit skjuta på nytt, hade björnen slagit bössan ur min hand och fått mig i sina ohyggliga ramar.

Vi föllo nu båda till marken och rullade omkring, under det grizzlyn nästan krossade mig i det förfärliga famntaget och jag upprepade gånger stötte min knif i hans sida.

Genom en lycklig stöt oskadliggjorde jag äfven björnens vänstra öga, så att han nu var fullkomligt blind. I nästa ögonblick störtade vi båda utför en trettio fot hög brant.

Björnen såsom varande den tyngste

träffade först marken med en väldig duns, som kom oss båda att släppa vårt tag och sände oss flere fot ifrån hvarandra. Jag kom först på fötter och befann mig nu lyckligtvis utom räckhåll för det rasande odjuret, som rytande och vrålande sökte efter sin fiende.

utmattad af blodförlust, att jag endast med svårighet kunde släpa mig tillbaka; men omsider var jag inom revolverhåll för björnen och öppnade eld emot honom.

Vid hvarje skott sökte björnen skrida till anfall i riktning af knallen, men blind som han var störtade han ohjälpligt omkull den

I nästa ögonblick störtade vi båda utför en trettio fot hög brant.

Med stor svårighet lyckades det mig på en lång omväg komma tillbaka upp till den klippafsats, hvarifrån vi nedstörtat. Där återfann jag min bössa och min revolver. Bössan var sönderbruten och oduglig, men revolvern var i sin ordning.

Nu var jag dock så illa medtagen och

ena gången efter den andra på den ojämna marken.

Efter fem skott var det äntligen slut med honom. Därefter släpade jag mig med stor möda hem och fick mina sår förbundna. Björnen forslades till lägret och befanns vara en ovanligt stor och tung best.

Tidsfördrif och tankeöfningar.

Lösningar
af tankeöfningarna i n:o 23:

Schackuppgiften n:r 25:

1. Kd1—c2, Ke5—d4; 2. Df7—f4† etc.
1. —, c7—c5; 2. Lf8—g7† etc.
1. —, Lh4—e1; 2. Th5×g5† etc.
1. — (annat); 2. Kc2—d3 etc.

Charaden:

Månsken.

Ordvändningsgåtorna:

1. Aron—Nora. 2. Rakel—Lekar.

PRIS,

som utfästs för ådagalagdt största nit vid samlande af abonnenter å Sol för 1901, har tilldelats nedanstående personer:

1:sta pris: 40 kr., J. Bolin, Gefle.
2:dra » 20 » K. L. Pihlgren, Engelsberg.
3:dje » 10 » A. Ljungmark, Bergvik.

PRISTÄFLAN

anordnas mellan kommissionärer på folkupplagan af

ROBINSON CRUSOE.

En extra uppmuntran till täflan om största antal abonnenter:

Den kommissionär, som intill den 1 juli 1902 å folkupplagan af Robinson Crusoe samlat största antalet abonnenter, erhåller ett första pris af 40 kronor, den därnäst ett andra pris af 20 kronor och den därnäst ett tredje pris af 10 kronor.

Torsten Hedlunds Förlag.
Stockholm—Göteborg.

Göteborg. Göteborgs Handelstidnings Aktiebolags Boktryckeri 1901.